הלכה · שולחן ערוך · מפרשים

ערך שי אורח חיים

רבי שלמה יהודה טבק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ערך שי אורח חיים

רבי שלמה יהודה טבק

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ערך-שי-אורח-חיים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 10
סימן ב דין לבישת בגדים 10
סימן ג הנהגת בית הכסא 11
סימן ד הלכות נטילת ידים 14
סימן ו 15
סימן ז 16
סימן ח הלכות ציצית 17
סימן ט 20
סימן י 22
סימן יא 26
סימן יב 31
סימן יג 32
סימן יד 33
סימן טו 35
סימן טז 40
סימן חי 41
סימן יט 48
סימן כ 48
סימן כא 49
סימן כב 50
סימן כג 52
סימן כד 54
הלכות תפילין סימן כה 54
סימן כו 59
סימן כז 63
סימן ל 65
סימן לא 66
סימן לב 68
סימן לג 83
סימן לד 83
סימן לה 85
סימן לו 87
סימן לח 88
סימן לט 89
סימן מ 89
סימן מב 90
סימן מד 92
סימן מו הלכות ברכות 93
סימן מז 96
סימן מט 99
סימן נא 100
סימן נג 103
סימן נד 108
סימן נה 109
סימן נו 113
סימן נז 114
סימן נח הלכות ק"ש 114
סימן נט 115
סימן סא 119
סימן סב 124
סימן סג 125
סימן סה 125
סימן סו 126
סימן סח 127
סימן סט 128
סימן ע 129
סימן עא 129
סימן עד 129
סימן עה 130
סימן עט 131
סימן פא 132
סימן פה 132

סימן פח 135
סימן צדיק הלכות תפלה 136
סימן צג 136
סימן צד 137
סימן צה 138
סימן צו 138
סימן צט 139
סימן קא 139
סימן קח 142
סימן קי 144
סימן קיג 144
סימן קטו 145
סימן קיז 145
סימן קיט 145
סימן קכד 149
סימן קכו 149
הלכות נשיאת כפים סימן קכח 153
הלכות נפילת אפים סימן קלא 163
סימן קלב 163
סימן קלה הלכות קריאת ספר תורה . . 166
סימן קלט 170
סימן רעב 171
סימן קמא 172
סימן קמג 179
הלכות בית הכנסת סימן קנ 179
סימן קנא 180
סימן קנב 180
סימן קנג 181
סימן קנד 182
סימן קנה 182
הלכות משא ומתן סימן קנו 182
הלכות נטילת ידים סימן קס 183
סימן קסב 183
הלכות בציעת הפת סימן קסו 184
סימן קסז 184
סימן קסח 185
הלכות סעודה סימן קסט 187
סימן קעה 188
סימן קעז 189
סימן קעח 191
סימן קעט 191
סימן קעט 194
סימן קפ 196
סימן קפא הלכות מים אחרונים 197
הלכות ברכת המזון סימן קפב 198
סימן קפג 198
סימן קפד 199
סימן קפו 201
סימן קפז 206
סימן קפח 206
סימן קפט 206
סימן קצ 207
סימן קצא 207
סימן קצג 208
סימן קצד 211
סימן קצו 212
סימן קעז 212
סימן ר 214
סימן רא 215
הלכות ברכת הפירות סימן דר 218
סימן רח 219
סימן רט 221
סימן ריב 221
סימן ריג 223

סימן ריד 229
סימן רטו 230
סימן רטז 230
הלכות ברכת הנסים סימן ריט 231
הלכות ברכות סימן רכה 231
סימן רכז 231
הלכות ק"ש סימן רלו 232
סימן רלז 232
הלכות צניעות סימן רמ 232
הלכות שבת סימן רמב 233
סימן רמג 234
סימן רמד 235
סימן רמה 238
סימן רמו 240
סימן רמז 253
סימן רמח 253
סימן רמט 257
סימן רנ 259
סימן רנא 260
סימן רנב 262
סימן רנג 272
סימן רנד 285
סימן רנה 286
סימן רנו 287
סימן רנז 291
סימן רנח 298
סימן רנט 300
סימן רס 301
סימן רסא 303
סימן רסב 308
סימן רסג 308
סימן רסד 316
סימן רסה 320
סימן רסו 321
סימן רסז 326
סימן רסח 328
סימן רסט 329
סימן רעא 329
סימן רעו 332
סימן רעז 337
סימן רעח 343
סימן רעט 344
סימן רפא 357
סימן רפב 357
סימן רפד 359
סימן רפו 360
סימן רפז 362
סימן רפח 362
סימן רפט 365
סימן רצא 367
סימן רצב 368
סימן רצו 368
סימן רצז 369
סימן רצח 370
סימן רצט 375
סימן ש 377
סימן שא 377
סימן שב 387
סימן שג 388
סימן שד 393
סימן שה 395
סימן שו 398
סימן שז 400
סימן שח 407

סימן שט 415
סימן שי 416
סימן שיא 419
סימן שיב 423
סימן שיג 425
סימן שיד 430
סימן שטו 431
סימן שטז 433
סימן שיז 441
סימן שיח 443
סימן שיט 445
סימן שכ 450
סימן שכא 458
סימן שכב 460
סימן שכג 460
סימן שכד 463
סימן שכה 464
סימן שכו 467
סימן שכח 468
סימן שכט 470
סימן שלא 471
סימן שלב 473
סימן שלג 473
סימן שלד 475
סימן שלה 476
סימן שלו 478
סימן שלז 479
סימן שלח 479
סימן שלט 479
סימן שמ 480
סימן שמא 489
סימן שמג 489
סימן שמד 489
סימן שמו 490
סימן שנ 490
סימן שנב 493
סימן שנה 494
סימן שנז 496
סימן שנח 497
סימן שם 497
סימן שסב 499
סימן שסג 501
סימן שסד 502
סימן שסו 502
סימן שסח 502
סימן שסט 503
סימן שע 503
סימן שעב 503
סימן שעו 505
סימן שפ 511
סימן שפב 512
סימן שפד 514
סימן שפו 514
סימן שצא 519
סימן שצב 521
סימן שעד 523
סימן שעה 523
הלכות תחומין סימן שצז 528
סימן שעח 530
סימן תה 531
סימן תט 533
סימן תיד 534
סימן תטו 535
סימן תטז 537

מה"ב סימן שדמ 538
סימן תיז הלכות ראש חודש 538
סימן תכב 539
סימן תכו 539
סימן תכח 539
הלכות פסח סימן תלא 539
סימן תגל 544
סימן תלד 546
סימן תלז 547
סימן תלט 550
סימן תם 550
סימן תמא 555
סימן תמב 557
סימן תמג 562
סימן תמד 564
שאלה 564
תשובה 564
סימן תמה 565
סימן תמו 573
סימן תמז 574
סימן תמח 579
סימן תן 587
סימן תנא 589
סימן תנב 591
סימן תנג 593
סימן תנד 594
סימן תנה 595
סימן תנז 598
סימן תנח 601
סימן תנט 601
סימן תס 602
סימן תסא 603
סימן תסב 604
סימן תסו 604
סימן תסז 604
סימן תסח 609
סימן תסט 610
סימן תע 610
סימן תעא 610
סימן תעב 611
סימן תעג 613
סימן תעה 613
סימן תעז 613
סימן תעח 614
סימן תפד 616
סימן תפה 617
סימן תפז 617
סימן תפט 617
סימן תצ 618
סימן תצא 622
סימן תצב 622
סימן תצג 622
הלכות חג השבועות סימן תצד 623
הלכות יו"ט סימן תצה 625
סימן תעז 632
סימן תצח 634
סימן תצט 644
סימן תקא 645
סימן תקג 646
סימן תקד 648
סימן תקה 648
סימן תקו 648
סימן תקז 649
סימן תקח 654

סימן תקי 663
סימן תקיא 664
סימן תקיב 664
סימן תקיג 667
סימן תקיד 672
סימן תקטו 674
סימן תקיז 675
סימן תקיח 675
סימן תקיט 682
סימן תקכד 683
סימן תקכה 684
סימן תקכו 684
סימן תקכז 686
הלכות חול המועד סימן תקלג 700
סימן תקלד 701
סימן תקלז 701
סימן תקלט 702
סימן תקמ 704
סימן תקמו 704
סימן תקמז 704
סימן תקמח 706
ס"ב 706
סימן תקמט הלכות תשעה באב 707
סימן תקנא 707
סימן תקנב 707
סימן תקנג 709
סימן תקנד 709
סימן תקנה 710
סימן תקנו 710
סימן תקנט 710
סימן תקס 711
הלכות תענית סימן תקסב 713
סימן תקסח 713
הלכות ראש השנה סימן תקפד 713
סימן תקפה 713
סימן תקפו 714
סימן תקפח 718
סימן תקפט 722
סימן תקצ 722
סימן תקצד 725
סימן תקצז 726
סימן תר 726
סימן תרג 726
הלכות יו"כ סימן תדר 727
סימן תרה 728
סימן תרו 728
סימן תרח 729
סימן תריג 731
סימן תריח 731
סימן תריט 734
סימן תרכד 735
הלכות סוכה סימן תרכט 736
סימן תרל 736
סימן תרלא 736
סימן תרלז 736
סימן תרלח 739
סימן תרלט 743
הלכות לולב סימן תרמה 745
סימן תרמו 746
סימן תרמח 748
סימן תרמט 748
סימן תרנא 752
סימן תרנב 752
סימן תרנג 753

סימן תרנד 753
סימן תרנו 753
סימן תרנח 754
סימן תרנט 762
סימן תרסא 763
סימן תרסד 763
סימן תרסה 765
סימן תרסז 765
סימן תרסט 766
הלכות חנוכה סימן עתר 767
סימן תרעא 767
סימן תרעג 768
סימן תרעז 772
סימן תרפא 774
סימן תרפב 774
סימן תרפד 775
סימן תרפה 776
הלכות מגילה סימן תרפט 776
סימן תרצד 777
סימן תרצה 777
סימן תרצו 778
סימן תרצז 779
נעשה ונגמר בעזר צור ישועתנו 780
אות א 780
אות ב 780
אות ג 781
אות ד 782
אות ה 782
אות ו 782
אות ז 783
אות ח 783
אות ט 783
אות י 783
אות כ 783
אות ל 784
אות מ 784
אות נ 785
אות ס 785
אות עיין 785
אות פא 786
אות צדיק 786
אות ק 786
אות ר 786
אות ש 786
אות ת 787

סימן א

ס"א הג"ה שויתי לא אמר ציירתי וכדומה יתכן עפימ"ש בכש"ט ד' צלך היינו כביכול מתנהג עם האדם כצל ודפח"ח וזהו שויתי לשון השתוות והיא מוסר גדול ליו"ח.
מג"א סק"ג ומיד ל"ד אלא ישהה מעט כדאיתא בגיטין באחרונים הקשו מנ"ל דבאחד מהם יש קפידא ועוד אמאי לא הביא משבת דף קכ"ט ע"ב דאיתא נמי הך גמרא שם.
ונראה מדאמר בגיטין חמשה קרובין למיתה עמד ואכל ישן ועמד וכו' הרי דחמשה קאי על חמשה אנשים דל"ש קרובין למיתה על הפעולות וע"כ אח"כ קאמר שם ששה העושה אותן מיד מת וכאן לא אמר העושה אותן דכיון דאמר חמשה על האנשים עמד ואכל וכו' ממילא היינו העושים אבל אח"כ דקאי ששה על הפעולות הוצרך לומר העושה אותן מיד מת דל"ש לומר מת על הפעולות ומה דשינה מפועל לפעולה מהחמשה לששה משום דהששה צריך לעשות כולן וכדאמר שם דוקא כסדרן וכפרש"י שם וא"כ הפועל רק אחד וכדאמר העושה לשון יחיד והפעולות ששה וכדאמר אותן משא"כ החמשה קאי על הפועלים דכל מי שעושה אחד מהם קרוב למיתה ובשבת הלשון חמשה דברים קרובים למיתה אמר החמשה על הדברים והוא לשון קצר דל"ש קרובים למיתה בדברים והכונה חמשה דברים העושה אותם קרוב וא"כ אינו מוכרח אם באחד רק מגיטין.

סימן ב דין לבישת בגדים

ס"ג שלא יהפוך הפנימי לחוץ כתב המג"א ויראו התפירות המגונות ומתגנה בעיני הבריות ע"כ וקשה הא החלוק לא נראה כלל דמבואר בב"ב דנ"ז דחלוק של ת"ח אינו נראה לחוץ טפח עוד צריך הבנה מה דאר"י בשבת דף קי"ד איזהו ת"ח שמחזירין לו אבדה בטב"ע המקפיד על חלוקו להפכו פירש"י כשלבשו הפוך מהפכו שלא יראו תפירות המגונות ע"כ ומה זה ענין לטב"ע וגם נבין מה דאר"י מימי לא ראו קורת ביתי אמרי חלוקי מה קפידא בכך ואם כפרש"י הל"ל לא ראו בשרי כדאיתא הך קושיא בב"י ואפשר עפימ"ש במג"א סק"ג יזהר מללבוש ב' מלבושים יחד בפ"א דקשה לשכחה כונות ומבואר שם טעמו דכל מלבוש יש לו אור מקיף אחד הדוחה הקליפות ולאחוז בלבוש וכשלובש שנים אין המקיף יכיל לכנוס בינם ומביאו לשכחה ע"כ וידוע דאחיזת הקליפות במקום פגום ומגונה והשראת הקדושה דוקא על השלם ונאה זה אלי ואנוהו וזה תליא בזה דאין הקליפה יכול לאחוז במקום השראת הקדושה דמקיף הקדושה דוחה אותה והיודע סוד פגם בסכין יבין למה אחיזת חצונים במקום פגום עיין לק"ת פרש' ראה בטעם מצות שחיטה ועיין במנחות ל"ה ע"ב ועיילה לתפירה לגאו שלא יראה ויהא

כשלימה וע"כ אור המקיף שורה דוקא על צד השלם לא על צד המגונה והפירוד וע"כ אף דהחלוק תחת טליתו מ"מ צריך ליתן מקום למקיף לשרות עליו בין חלוקו לטליתו וצריך שלא יהא מגונה ופגום לצד המקיף ואזי ניצל משכחה וע"כ יש לו טביעת עין הבא מכח הזוכר ובזה יש להבין המבואר בירושלמי פרק במה אשה ה"ב כשהוא נועל נועל של שמאל ואח"כ של ימין שלא תהא נראית של ימין פגומה.

ס"ד וכשהוא רוחץ וסך ימין תחלה ובד"מ לא ראיתי מדקדקין בזה ונראה דמבואר במשבצות זהב סק"ג בתוך דברי הב"ח דבדבר הרשות ל"ש קדימה והנה מי שכל מעשיו לש"ש כל מעשיו מצוות דבכל מעשה יש כונה וצורך גבוה וגם ברחיצה וסיכה וכמבואר בכונת ט"ב וע"כ איתא במסכת ד"א חיוב קדימה לענין סיכה ורחיצה ובעוה"ר בני עליה מועטים מאד לעשות הכל בכונת לש"ש וע"כ אין צריך לדקדק ובנט"י באמת נזהרין להקדים הימין וכן ברחיצת פניו ידיו ורגליו בע"ש בחמין מבואר בשע"ת לקמן לעשות כסדר האמור וצ"ע למה קי"ל דינעול של ימין תחלה ואפשר משום דחיוב לנעול דהולך יחף כמנודה כדאיתא בפע"פ דף קי"ג ע"ב וצ"ע למה אמרו בשבת דף ס"א נעל משום צער או משום תענוג עבידא וי"ל דמנודה אסור לנעול כדי שיצער עצמו ולא יתענג לכן כשאינו מנודה אפילו ירצה להצטער אינו רשאי משום דמחזי כמנודה או דרובא דעלמא נועלין רק משום צער ותענוג ולא משום דהוא כמנודה דאין יודעין כלל מזה.

סימן ג הנהגת בית הכסא

ס"ה פניו לדרום בפרק הרואה דף ס"ב רבה הוה שדיין ליה לבני מזרח ומערב אזל אביי שדינהו צפון ודרום וכו' תניא ארע"ק פעם אחת נכנסתי אחר ר"י לבהכ"ס ולמדתי שאין נפנין מזרח ומערב אלא צפון ודרום תניא ב"ע אומר וכו' והקשה מהרש"א בח"א מי הכריחו להעיז פניו היה לו לשאול על דברים אלו מרבו וי"ל דלא אסיק אדעתיה בהנהו מילי דאית בהו חשש איסור לשאול עליהם ונכנס אחריו לידע מה שיש שם ללמוד ממנו עכ"ל וקשה א"כ בן עזאי אם כבר שמע מרע"ק למה נכנס אחריו ואם קודם ששמע למה א"ל ע"כ העזת והוא כבר העיז ועוד אביי למה צעריה לרבה ולא שאלו עוד הקשה הצל"ח על כפל לשון שאין נפנין מזרח ומערב אלא צ"ו וע"ק איך למד שאין נפנין מזרח ומערב דלמא אתרמי ליה הכי ונלע"ד דהנה מבואר ס"ס זה המשהה נקביו עובר משום ב"ת ואם משהה מחמת איסור דרבנן אחר המעכבו הם אמרו והם אמרו כמ"ש המג"א לקמן סימן צ"ב סק"ב ולפ"ז אם הוצרך לנקביו והאבנים סדורין מזרח ומערב צריך להשהות ולסדר באופן שיפנה בין צ"ו כמו שעשה רבה ועד"ז ראה ר"ע לר"י ולמד שאין נפנין

מזרח ומערב ול"ת רק לכתחלה יסדר באופן זה אבל אם כבר מסודר צריך לפנות ולא ישהה נקביו אלא בין צ"ו דוקא ומחמת שיש חשש איסור דשיהוי נקבים רצו לראות הלכה למעשה דמעשה רב אפילו נגד רבים דפליגי על יחיד לכ"פ ואפילו לפוסקים דס"ל דביחיד נגד רבים ל"מ מעשה כמו שהובא מחלוקת זה ביד מלאכי סימן תכ"ג מ"מ היכא דלא מכרעא אהני מעשה רב לסמוך לקולא אבל אי הוה חומרא לבד אין ראיה ממעשה דאפשר לכל מסופק שיחמיר וכ"מ ביד מלאכי סימן תכ"ד בשם הריטב"א והה"מ ועיין פסחים דף נ"א דא"ל רבב"ח לבניה בני לא תאכל חלב דאייתרא לא בפני ולא שלא בפני אני שראיתי את ר"י שאכל כדי הוא ר"י לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו אתה לא ראית אותו וכו' ואולי לסבה זאת העיזו לראות דוקא המעשה דשמא יפלגו אחרים דהא באמת פליגי שם.

ס"ו מג"א סק"ז ובמ"ע ס"ג פסק כמ"ש הזהר שיהא ראשה ומרגלותיה זה למזרח וזה למערב ותהא מטה בין צפון ודרום וכתב שיהא הראש למערב ובכונת האריז"ל כתב הראש למזרח ובפ"ק דברכות ד"ה ע"ב אמר אבא בנימין הייתי מצטער על מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום ודקדק במעדני יו"ט למה לא אמר בין דרום לצפון שהדרומית ימנית ראויה להקדים ע"ש אמנם בזהר פרש' במדבר דף קי"ח ע"ב אמר דצריך ליתן המטה בין צפון לדרום דבעיא לאחזאה עובדא כגוונא דלעילא ומבואר בזהר פרש' ויחי רכ"ה ע"ב מטה דא שכינתא וא"כ הכוונה דמטתו בין צ"ו על האשה כגוונא דלעילא כנס"י וכן בגמרא בע"פ דף קי"ב ע"ב איתא אל תשב על מטת ארמית א"ד דלא תנסיב גיורתא עוד שם במשמש מטתו על מטה שתינוק ישן עליה מבואר דמטתו היינו אשתו דדברו בלשון נקיה והנה לקמן סימן ר"ם ס"ה היא למעלה והוא למטה זו דרך עזות שמשו שניהם כאחד זו דרך עקש וא"כ כשאשתו למטה וראשה למזרח ימינה לצפון וע"כ הקדים צפון דבה מיירי שהוא צד ימינה ומוכח דראשה למזרח ומוכח ג"כ דמיירי כשאשתו עמו.

ומה שאמר א"ב הייתי מצטער אפשר דהפוסקים כתבו שיתן ראש ורגלי המטה בין צפין לדרום דגנאי הוא להיות ראשה ורגלה למזרח ומערב דשם השכינה שורה אמנם פשט הלשון משמע דרוחב המטה תהא בין צ"ו וכמ"ש החולקים וגם בזהר ס"ל כן וי"ל דאם כונתם זכה בלתי לד' לבדו ליכא גנאי ובעיא לאחזאה עובדא כגוונא דלעילא ודוד המלך ע"ה אמר הן בעון חוללתי ע"כ היה מצטער ואפשר מה"ט נהוג עלמא דלא כהזהר.

ובזה י"ל ג"כ מאמר שני שאמר שם א"ב שהיה מצטער על תפלתו שתהא סמוך למיטתו דג"כ נתקשו המפרשים מי עיכב בידו אלא דאם הכונה זכה זר לא יקרב ועזרא לא תיקן

שום טבילה לטמא רק לבעל קרי כדאיתא בברכות דף כ"ב ופרש"י שם משום שהוא מתוך קלות ראש ובר"פ אין עומדין איתא נמי דאין עומדין להתפלל מתוך קלות ראש אלא מתוך שמחה של מצוה ובת"ז תקונא שבעין בד"ה אודנין איתא מטה למערב בין צפון לדרום משמע כפרש"י:

סי"א לא יקנח בחרס משום כשפים ולקמן סימן שי"ב כתב אסור לקנח בחרס אפילו בחול משום סכנה שלא ינתק עב"ח ונ"ל משום דבחול יכול להחליקו באבן דאפילו בשדה יושב על אבנים או לבני כדאיתא בפרק הרואה דף ס"ב א"כ מלתא דפסיקא טפי משום כשפים אבל בשי"ב דעיקרו משום שבת ואגב גררא נקט חול ובשבת אסור להחליקו משום תיקון מנא פסיקא ליה טפי טעם דסכנה דבבית ל"ש כשפים וזה נ"ל מבואר בש"ס פ"ק המוציא יין דף"א ע"ב אר"י אסור לקנח בחרס בשבת מ"ט אילימא משום סכנה אפילו בחול נמי ואלא משום כשפים אפילו בחול נמי לא ע"כ ולמה נקט בטעם דכשפים מלת לא משא"כ בטעם דסכנה ועוד דהל"ל אי משום סכנה וכשפים בחול נמי אלא משום דבסכנה יש תקנה לא החליט לומר לא רק בחול נמי שייך סכנה וצריך תיקון וממילא נדע דבשבת לגמרי לא ובטעם דכשפים החליט בחול נמי לא ובזה י"ל לשון רש"י שם אהא דמשני שם ל"מ בחול דאסור אבל בשבת הואיל ואיכא תורת כלי עליו ופרש"י ל"מ בחול שאין איסור טלטול בצרירות דאסור לקנח בחרס משום כשפים שהרי יכול לקנח בצרור אבל בשבת הואיל ואיכא תורת כלי עליו וכו' קמ"ל דל"א אי משום סכנה אי משום כשפים עכ"ל פתח בחד וסיים בתרתי עיין במ"ג ולפמ"ש מבואר דבחול א"א להחליט דלא יקנח רק משום כשפים.

ויותר נראה בכונת רש"י דמבואר בפרק כל הסלים דף קס"ד ע"ב דחרס קטנה מותר ליטול בחצר דשכיחי בה כלים שהחרס ראוי לכסותן ותורת כלי עליו ובר"ה פליגי אמוראי שם וא"כ למ"ד דדוקא בחצר ל"ה מוקצה עכצ"ל משום סכנה דבחצר ל"ש כשפים כמ"ש האגודה אבל למ"ד גם בר"ה הוי כלי א"כ קמ"ל נמי בשדה אף דהוי כלי לא יקנח בה משום כשפים ובחול סגי לו בטעם דכשפים דלכ"ע שייך בשדה כפי דרכם שהיו נפנין בשדה ושייך אפילו בחרס שאינו חד וליכא סכנה ומוכח מזה כמ"ש האגודה דכשפים ל"ש רק בשדה.

סי"ד במג"א סקי"ד וצ"ע דביו"ד סימן קפ"ד ס"ה פסק דחרדה מסלקת הדמים ולא אמרינן דלא בקיאי בהי ביעתותא ע"כ ונ"ל דבטוש"ע יו"ד סימן ע"ג מבואר לענין חליות הכבד דאנן דלא בקיאין לא סמכינן לכתחלה אבקיאות דידן רק בדיעבד וא"כ ביו"ד לענין דיעבד סמכינן אדינא דגמרא משא"כ הכא לכתחלה ובזה מיושב דברי הטור שם דהיתה

במחבא דלכתחלה צריכה בדיקה רק בדיעבד מותרת והקשו דהא במעוברת דמסולקת דמים מתיר הטור גם לכתחלה ובגמרא יליף מעוברת ממחבואה ע"ש בב"י ולפמ"ש א"ש דגם במחבואה מותרת לכתחלה לדינא דש"ס רק אנן דלא בקיאין הי חרדה מסלק לא סמכינן לכתחלה אמנם הש"ע שם סימן קפ"ד גם במחבואה מתיר לכתחלה וצ"ל דס"ל דיש סברא דלא ראתה דחזקה לדם שבא בהרגשה ומדלא ארגשה ודאי לא ראתה רק בזמן הוסת יש נגדו חזקה דארח בזמנו בא וע"כ חיישינן אבל כשהיתה במחבא נהי דלא בקיאינן מ"מ מחמת דלא ארגשה מוכח דהוי ביעתותא הראוי לסלק הדמים ולא יסתרו החזקות:

סימן ד הלכות נטילת ידים

ס"א במג"א סק"א משמע בכתבים שיברך נט"י תיכף ואח"כ יעשה צרכיו ויאמר אשר יצר ול"נ דטוב לעשות צרכיו תחלה כדי לברך אשר יצר תיכף כדי לצאת מן הספק די"א דמברך א"י בלא עשיות צרכיו עכ"ל מ"ש דמשמע בכתבים וכו' במשנת חסידים פ"א במסכת חצות כתב דיברך נט"י אחר עשיות צרכיו ומי לנו בקי בכתבי ארז"ל יותר ממנו וסידר המשנת חסידים עפ"י הכתבים ומ"ש המג"א דטוב לעשות וכו' תמוה דמה מזיק לספק זה מה שיברך ענט"י קודם צרכיו כמו שתמה בלבושי שרד ופרמ"ג ר"ל דלא יטול ידיו קודם צרכיו וזה תימא דאיך ילך ד"א בלא נט"י וכמו שסיים הפרמ"ג עצמו בצ"ע אמנם נ"ל טעם לשבח המגיע לכתבים דאם יטול ידיו קודם עשיות צרכיו ואח"כ יעשה צרכיו ויברך ענט"י נשלם חיוב הברכה דאם היה מברך לפני צרכיו א"צ לברך עוד כדלקמן ר"ס זיי"ן וא"כ הוה עתה תשלומין אבל א"י מחויב בכל פעם שעושה צרכיו ואם הדין כי"א דבבוקר מחויב לברך א"י גם בלא עשיות צרכיו הרי כבר נתחייב קודם עשיות צרכיו ובמה שיברך אח"כ אינו משלם זה דצריך ברכה אחרת לצרכיו ואם יברך ב"פ א"י שמא א"ל לברך בלא עשיות צרכיו והוי ספק ברכה לבטלה עיין לקמן סימן זיי"ן ס"ג ע"כ יטול ידיו ולא יברך ענט"י ויעשה צרכיו ויטול ידיו שנית ויברך ענט"י דא"י ואזי יצא כל הדיעות דהנה דעת הי"א דמחויב לברך א"י גם בלא עשיות צרכיו משום דנעשה כבריה חדשה וכמ"ש המג"א סק"ב ויש בו טעם כמוס דבכל יום הוי כבריאה חדשה ואנו צריכין לתקן עולמות אבי"ע ממטה למעלה כמבואר בכונות ומבואר במ"ח במסכת חצות פ"ב דברכת ענט"י לתקן אור מקיף דחיצוניות ג"ת דעשיה וברכת א"י לתקן אור מקיף דפנימיות ג"ת דעשיה ונודע מפע"ח פ"א דשער חג המצות דלעולם צריכין ליילך בהדרגה לתקן מקודם החיצוניות ואח"כ הפנימיות וע"כ נהי דגם בלא עשיות צרכיו צריך

לברך א"י לתקן אור מקיף דפנימיות דעשיה מחמת דכל יום נעשה בריה חדשה צריך כל יום תיקון חדש אבל א"א עד אחר תיקון החיצוניות וע"כ לא חל החיוב עד אחר שבירך ענט"י וע"כ לא יברך ענט"י עד אחר עשיות צרכיו ואז יברך גם כן א"י והמג"א כונתו לדעת הכתבים עפ"י הסוד יש לעשות כן וכיון לאמיתו עמ"ש לקמן סי"ו בס"ד.

סי"ח והיוצא בהכ"ס ומבית המרחץ באזולאי על ס"ח סימן תתכ"ג הביא מן הזהר דגם בלא עשה צרכיו צריך ליטול ידיו ולפ"ז משמע דגם יוצא מבית המרחץ אף דלא רחץ צריך נט"י.

והחולץ מנעליו היינו של עור וכן מצאתי בזכל"א ול"ד חולץ אלא אף נוגע כמ"ש מג"א סימן קכ"ח סי"ז ס"ק כ"ו:

סימן ו

ס"א יברך א"י וכו' רופא כל בשר נלע"ד דסמוך לחתימה מעין פתיחה הוא דהחכמה תחיה בעליה ובהסתלק הארת החכמה ח"ו בא החולי ובחזרתו נרפא כמבואר בלק"ת להאריז"ל ביאור ד' יסעדנו על ערש דוי ושמואל טמנו ברמ"ז שוינהו אב"א לכ"ע קצירי הובא בטו"ז דרופא חולים משמע דסילק הארתו ואח"כ חוזר ורופא אלא רופא כל בשר דאינו מסלק הארתו.

ומפליא לעשות דכמה העלמות יש מאור א"ס עד בחינת עשיה בכדי שיוכל להמציא בחינת עשיה ולא יתבטל.

ס"ב בשע"ת סק"ה כתב בשם ברכת אברהם דאם עשה צרכיו קודם שבירך ענט"י יברך תחלה א"י ואח"כ ענט"י וכתב עליו השע"ת דלכאורה נראה שהדין עמו כיון שברכה זו חיובה עתה וברכת ענט"י הוא תשלומין מבע"ל לברוכי חובת שעתיה ברישא עיי"ש ולענ"ד ל"ד דכשלא התפלל שחרית ועבר זמנה יתפלל קודם מנחה דזמנה עתה ואח"כ שחרית שעבר זמנה אבל ענט"י לא עבר זמנה רק נתחייב כבר ואדרבה הסברא נותנת דצריך לפרוע מה שנתחייב כבר תחלה ובברכות דכ"ח היו לפניו שתי תפלות אחת של מנחה ואחת של מוסף מתפלל מנחה קודם שהיא תדירה ורש"י פירש שם הטעם שלא יקרא פושע גם על המנחה ומוסף כבר איחרה וזמנה אינה עובר עכ"ל כי רש"י ל"ג בש"ס שהיא תדירה וכן הרי"ף ל"ג וכ"כ שיטה מקובצת שם דרבנן לא יהבי טעם למלתייהו עכ"פ בין לגרסת הגמרא בין לרש"י חזינן דלא אמרינן להקדים מנחה מחמת דמוסף היה מחויב קודם וכבר איחרה אע"כ כיון דעדיין זמנה היא חשובה כמנחה ועכצ"ל טעם דתדיר או טעמיה דרש"י וע"כ נט"י דחיובה כל יום א"י אינה תדיר יותר וגם פושע ל"ה

כשיאמר א"י אח"כ וגם מה שלא בירך נט"י לא פשע דהוצרך לצרכיו ולא היה רשאי לברך ואפילו היה רשאי לברך ענט"י לאחר נטילתו אלא ששכח עד שהוצרך לנקביו א"צ להקדים א"י וראיה משו"ת רש"ל סימן צ"ז שכתב מי שאכל דבר שחייב עליו ברכה אחרונה בנ"ר ושכח והלך להטיל מים ונזכר קודם שבירך א"י איזה מהם קודם אם בנ"ר דזמנה קודם או מאחר דלא בירך בנ"ר בזמנה מוטב לברך א"י בזמנה קודם והשיב שיקדים ברכת א"י דהיא תדירה ובנ"ר יכול להיות כמה ימים זולתו וכגון שלא אכל ולא שתה רק תוך הסעודה ועוד דברכת א"י א"ל שיעור עיי"ש וא"כ בנ"ד דליתנייהו להנהו טעמי אינו מוכרע גם בשכח שיחויב לברך א"י קודם ומסברא נראה דמה שנתחייב קודם יברך קודם ובר"פ א"ד בש"א ברכת היום קודם לברכת היין שכבר קידש היום ועדיין יין לא בא וב"ה ל"פ רק משום דיין תדיר יותר ועוד ענט"י תדיר יותר מא"י דלקמן סימן מ"ו בב"י חושב במאה ברכות שבכל יום ג"פ ענט"י ופ"א א"י ונהי דענט"י לפת אינו חיוב א"ל ירצה לאכול פת מ"מ גם א"י אינו חיוב ובשבת חיוב לאכול פת ועוד נ"ל כיון דנט"י מחויב וא"א להפטר ממנה וברכת א"י רק מקרה אם מטיל מים חשוב נט"י יותר ועוד דברכת ענט"י צריך היה לברך עובר לעשייתן כברכת המצות רק דאין ידיו נקיות וא"כ עכ"פ צריך להקדימה להסמיכה בכל האפשרי וכדאיתא בב"י סימן זה סברא זאת ולפמ"ש לעיל ס"ד מוכרח להקדים ענט"י ועיין לקמן סימן תרע"ו דמברך להדליק ואח"כ שעשה נסים נראה משום דלהדליק הוי ברכת המצוה קודם לברכת הודאה אף דשניהם חובת היום.

להמתין עמג"א ולשון מט"מ סכ"ז אדם היוצא מביתו שחרית קודם שיתפלל יש לו לומר פסוק זה שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד עכ"ל מבואר דל"ד כשהולך לב"ה וגם אצ"ל רק פסוק שמע ולא פרשה.

סימן ז

ולא ענט"י דעת הראב"ד לברך גם ענט"י כיון שצריך לברך א"י וצריך ליטול ידיו ועב"י דלדעה זאת גם בשלא שפשף צריך ענט"י ובשיטה מקובצת לברכות דף סמ"ך כתב ז"ל דכל שעה שיוצא מבית הכסא וידיו עסקניות צריך ברכה דענט"י מפני שצריך לברך ברכת נקבים והיכי שמנקה ידיו בצרור אומר על נקיות ידים הראב"ד ז"ל עכ"ל צ"ל דה"ק משום דידיו עסקניות תקנו ענט"י ותו ל"פ וכמ"ש הב"ח עיי"ש דהא על מה דאיתא בגמרא כי משי ידיה אומר ענט"י כתב דכל שעה וכו' וא"כ כמו דבבקר גם בלא שפשוף צריך לברך לכ"ע ה"נ כל היום ומש"ה כתב וידיו עסקניות ולא אם שפשף:

והנה בספר מ"ג תמהו דא"כ א"י לעולם סמוכה לענט"י ולמה פותחת בברוך ור"ל מחמת דאם א"ל מים מנקה רק בצרור וס"ל לראב"ד דגם על נקיות ידים אינו מברך עיי"ש והרי מבואר בש"מ דיברך על נקיות ידים ומ"ש המ"ג עוד אף את"ל דמברך על נקיות ידים מ"מ כיון דלפעמים מברך א"י בלא ענט"י ל"ח סמוכה כמבואר בירושלמי עיי"ש זה אין לו שחר דמה לי אם סמוך לענט"י או לענק"י ס"ס אינה ברכה לעצמה ובירושלמי לא קאמר רק אם לפעמים אינה סמוכה לשום ברכה ולכאורה י"ל דמשכחת במשכח לברך א"י עד שנטל לפת ונזכר אחר שאכל דתו א"צ ליטול ידיו דכבר נקיות ואזי אינה סמוכה אלא דדוחק דתקנתא לפושע ונ"ל לפמ"ש בברכ"י יו"ד סימן שמ"א דאונן כשאוכל פת חיוב בנט"י בלא ברכה ובסידור הגאון מליסא הלכות אונן כתב דאם הטיל מים כשהיה אונן מחויב אחר הקבורה לברך א"י כיון דזמנה לא עבר עיי"ש והנה ענט"י פשיטא דא"צ לשלם אח"כ כיון דהיה פטור אז ואין זמנה רק סמוך לנטילה וכמבואר לעיל סימן וא"ו בב"י בד"ה ואם הולך דברכת המצוה זמנה רק בשעת עשייתה וברכת הודאה גם אח"כ וכל הטעמים הכתוב שם על שמברכים ענט"י בוקר בביהכ"נ ל"ש כאן ומבואר ברשב"א ספ"א דברכות אם רק ע"צ המיעוט משכחת דלא תהא סמוכה תקנוה לעולם לפתוח בברוך ובזה י"ל דברי תוס' בברכות דמ"ו ד"ה כל ז"ל בא"י אינה סמוכה לנט"י דנטילה שייכה בלא א"י וה"פ אומרה לבדה עכ"ל וכתב המהרש"א דהלשון מגומגם דהל"ל דא"י שייכא בלא נטילה ולכך אינה סמוכה לנט"י דה"פ אומרה בלא נטילה ולפמ"ש י"ל דס"ל כראב"ד דבלא נטילה א"ל א"י וא"ל היה שייך נטילה בלא א"י לעולם היו סמוכים ע"כ כתבו דנטילה שייכה בלא א"י כגון נוטל ידיו לאכול או לאחר שינה או יוצא מביהכ"ס וא"כ משכחת דא"י יאמר לבדה ע"ד שכתבתי ששכח לברך או היה אונן ונטל ידיו לכל הנהו ואח"כ כבר ידיו נקיות דסתם ידים כשרים לברכה כדלקמן סי' קנ"ח ול"ל בלא"ה לראב"ד דס"ל כר"ת דאם ברכה ראשונה קצרה פותחת ברכה שלאחריה בברוך אף דסמוכה וכ"כ הטור לקמן סימן ע"ז עיי"ש ב"י דהא בתוס' פ"ק דכתובות ד"ח ד"ה שהכל כתבו טעמו של ר"ת דקצרות א"ל יפתח בברוך יראה הכל ברכה אחת עיי"ש ועבט"י דמברך על המצוה וא"י הודאה דניכר דאינם ברכה אחת גם לר"ת א"צ לפתוח בברוך ומזה סייעתא להגאון מליסא דגם החולקים על הראב"ד לא מחמת הך קושיא הוא.

סימן ח הלכות ציצית

ס"א יתעטף בציצית ויברך בש"א סל"ב העלה לברך קודם עיטוף ובקו"א שם השיגו דבירושלמי פרק הרואה איתא נתעטף מברך ולע"ד נראה לחלק דאם להנאתו לובש רק

מחמת דיש לו ד"כ מוכרח לעשות בו ציצית אזי יברך כשנתעטף ואם כדי לקיים המצוה לובש טלית יברך קודם דהנה לדעת התוס' ביבמות שהביא הש"מ שם מעיקר הדין לברך אחר העיטוף דאז נתחייב בציצית אלא דאם לובש רק בשביל הציצית גם הלבישה עושה לשם מצוה יש לברך קודם וראיה מברכת על ביעור חמץ דקודם בדיקה משום דבודק כדי שיבער הנמצא ול"ד לתפילין דשם יש עשיה אחרת הקשירה ע"כ טוב יותר לברך אחר הנחה אף דהנחה לצורך מצוה עיין טו"ז לקמן סימן כ"ה סק"ז משא"כ בציצית אחר הלבישה הוי שוא"ת ואינו נכון לברך על שוא"ת כמ"ש ישע"ק בסימן כ"ה סק"ד אלא דאם הלבישה אינה לשם מצוה ע"כ א"א לברך על הלבישה אבל אם עושה לשם מצוה יותר מובחר לברך על העשיה עובר לעשייתו ומבואר לקמן סימן כ"ג דבימיהם כל בגדיהם היו להם ד"כ משא"כ עתה אינן רק הטלית שלובשים לשם מצוה נמצא אין ראיה מהירושלמי לדידן.

וגם להש"א דחיוב ציצית בהתחלת לבישה י"ל כמ"ש דהנה בירושלמי אפלגי שם אימת מברך בכל המצות וח"א בשעת עשייתן לא קודם וכתב הפני משה שם דשמא לא יזדמן לו לעשותה ולפ"ז צ"ל הטעם דמ"ד דיברך עובר לעשייתן דל"ח לכך כיון דרוצה לעשות המצוה רק מחמת אונס ומנע וחישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה ובאמת צ"ע אי דינא הכי דהא מבואר בירושלמי פרק האומר ובגיטין פרק מ"ש דאונסא כמאן דלא עבד אלא די"ל שאני תנאי דאינו רוצה לעשותו רק משום דמוכרח דחברו מעכב עליו בקיום המעשה ע"כ כשנאנס והוכרח שלא לעשות כמאן דלא עבד אבל חישב לעשות מצוה דכל חפצו וכונתו בשביל המצוה ע"כ כשנאנס כאלו עשאה והכה בציצית בימיהם דעיקר הכונה ללבוש הבגד להנאתו רק דא"א ללבשו זולת הציצית ל"ש בזה אונס כמאן דעבד אבל עתה דלובש רק בשביל המצוה אונס כמאן דעבד וע"כ לדידן יש לברך קודם עיטוף משא"כ בימיהם שפיר אמר בירושלמי דיברך אחר שנתעטף והא דאיתא בפ"ק דנדרים דף יו"ד שלא יאמר לד' קרבן הטעם שמא יתחרט כפרש"י בב"ר פ"א דלא כמת"כ שם דפירש שמא ישתתק וראיה מר"פ טרף בקלפי דאומר לד' חטאת ומצאתי בת"י שם הקשה דהל"ל חטאת לד' אמנם א"ש דשמא יתחרט ל"ש שם דאינו שלו רק של ציבור וכבר הוקדש ועלה עליו הגורל ועוד אפשר רק בנדבה חיישינן דיתחרט שלא ינדב והיינו דבנדרים ובב"ר ל"ח רק דבר הנידר ונידב וכן הך דקרבן לד' מיירי בנדבה כפרש"י ריש פ' ויקרא וכן מצאתי בספר שיח יצחק אלא דבילקוט פ' ויקרא איתא שלא יאמר לד' חטאת נמי אלא דגם בזה שייך חרטה השמנה היא אם רזה וצ"ע מ"ש הטור לקמן סימן כ"ב נתעטף מברך.

מג"א סק"א יתעטף בציצית מיד אחר נט"י טור והלב"ש נדחק בטעמו עיין בפע"ח תחלת הקדמה ובפ"ח. משער התפלה דנט"י לתקן עולם העשיה וציצית לתקן עולם יצירה.
מג"א סק"ב וצ"ע דביו"ד סימן שכ"ח משמע דמותר לברך מיושב ועיין במחצית השקל דבירושלמי יליף דעטיפה צ"ל מעומד מן עומר וס"ל דהברכה דין המצוה יש לה ע"כ ולפ"ז נ"ל דלק"מ דמצוה דליתא רק בזכרים ילפינן מעומר דג"כ רק בזכרים וה"נ ציצית וזה מבואר בזהר תצוה דף קפ"ג ע"א מלתא דדכורא צ"ל בעמידה ולא בנוקבא דארחהא למיתב וכ"כ ברעיא מהימנא פ' אמור דף צ"ז ע"ב וז"ל לא אתמסר חושבנא דא אלא לגברי וע"ד חושבנא דא בעמידה וע"כ חלה דשייכא בנשים מותר בישיבה.
ס"ו וי"א שמברכין על מצות ציצית וכן נוהגין מה שאין מברכין להתעטף לפי שאין בו עיטוף אמנם מה שמברכין על ולא ללבוש ציצית וכה"ג לע"ד יסודתו בהררי קודש הגם דבפע"ח שער הציצית פ"א איתא דהאריז"ל היה מתעטף בט"ק ומברך להתעטף מ"מ הנוהגין הנ"ל ס"ל דט"ק שאין בו עיטוף אין בו רק מצות לבישה וא"צ עיטוף דבחינתו אינו מורה על בחינת ראש עיין פע"ח רפ"ב שם ומבואר שם ספ"א דצריך לישן בט"ק ול"ה מסירו רק במרחץ ומ"מ בלילה אין מברכין עליו וא"כ בבקר כבר מלובש בו וא"א לצמצם שלא יכנס ביום ע"כ מברך על דמשמע לשעבר נמי כדאיתא בפ"ק דפסחים דף זי"ן ע"ב ולפי דמפסקי לילות שאין בו חיוב ברכה צריך לברך כל בוקר וכמ"ש בתשובות הרא"ש הובא בטו"ז לקמן בס"ק ט"ז עיי"ש והאר"י ז"ל לא היה מברך על ט"ק רק כשיצא ממרחץ כנראה מפע"ח שם פ"א ונראה משום דחש לדעת הטור ס"ס זה ע"כ בירך להתעטף בלמד להבא קודם שלבשו ובסידור קול יעקב כתב כשיאיר היום ימשוך הט"ק על ראשו וימשמש בציצית ויברך להתעטף בציצית ע"כ ול"נ כן מנהג אריז"ל ומ"ק למה ימשמש כיון דמשכו על ראשו והנוהגין דכאן מברכין בכל בקר ע"כ מברכין על מצות ציצית ואף דהכל בו הוא מהי"א דכאן ולקמן סימן כ"א בהגה"ה כתוב דנהגו להקל לשכב בטלית ונרשם כל בו משמע דאינו חיוב ואדרבה בב"י שם כתב בשמו דנהגו שלא לשכב בציצית וע"כ מ"ש הרמ"א שם אינם מדברי הכלבו רק הם דברי ב"י או ד"ע ונרשם בטעות כלבו לבסוף ומקומו קודם אך נוהגין מ"מ דברי רמ"א דכאן אינם מכלבו לבד כנרשם נ"י ושם כתוב דכן כהגו וגם לכלבו דאין ישנים בו מ"מ אפשר דלובשין קודם היום כדלקמן סט"ז:
ס"ט קודם וכו' טו"ז סק"ח הקשה בלא"ה יש חשש שלובש ד"כ בציצית פסולין ואין סומכין על חזקה כל שיש לפננו לבדקו כמ"ש ביו"ד ס"א ונראה דאי מה"ט בכל רגע יחויב לבדוק אולי עתה נפסלו ואין לדבר סוף וכעין דתנן בפ"ק דפסחים ד"ט א"ח שמא גררה חולדה וכו' דא"כ אין לדבר סוף וה"נ א"א שלא יסיח דעתו מהם וע"כ נסמוך אחזקתן

לענין איסור לבישה וא"צ לבדוק כלל משא"כ חשש בנכה לבטלה יתוקן בבדיקה סמוך לעיטוף וברכה וכן ביו"ד סגי בבדיקה אחת שוב מצאתי בהגהות רב"פ ז"ל כעין זה.

סי"ד בהג"ה אם וכו' עטו"ז בשם ד"מ דדעת מהר"ח אפילו באין דעתו וכו' ולדבריו תקשי ראיות הרא"ש שבב"י דר"י מברך בצפרא ולמה לא בפניא וע"כ דלא פשט ומ"מ מברך בצפרא עיי"ש וי"ל דר"י מספ"ל הלכה אי לילה זמן ציצית וע"כ נמי תכלתא לאנשי ביתו ולא מברך בפניא ומ"מ פריך לס"ד למה יברך בצפרא דשמא גם בלילה חייב ולא מפסקי מלילות.

סימן ט

פ"ב דיש צמר כעין משי ויבאו להטיל פשתים ותו"ש בספר היקר הקשה לפ"ז לא יפטור משי בשל משי דשמא יחשוב על בגד צמר שהוא משי ויעשה ציצית משי ע"כ ולפמ"ש במשבצות בסימן הקודם סק"ו דא"צ לעשות סייג רק מפני קום ועשה ולא משוא"ת וההולך בלא ציצית הוי שוא"ת עיי"ש א"ש ה"ג דלבישת כלאים הוי קום ועשה וכמ"ש תוס' ביבמות דף צדי"ק ע"ב בד"ה כולהו:

בישע"ק סק"ד כתב לתרץ דעת רש"י דמה"ת אין כלאים רק שוע טוי נוז יחד ובציצית ליכא רק קשר דע"י המצוה חשוב חיבור גם לכלאים ולקמן סימן כ"ה סק"ז כתב זה בשם הקדמונים ושם תירץ דעת ר"א בסברא זאת ומבואר להדיא בהגמ"ר פ"ק דחולין הובא במ"ג וקשה דבמנחות מ"ז ע"ב ערש"י וכיון דלב"ש פטור ה"ל כלאים שלא במקום מצוה ועובר עליהם משום כלאים עיי"ש והלא כיון דאינו מצוה גם כלאים ל"ה והתורה לא ציותה כדי שלא יהא כלאים מחמת המצוה ואפשר ס"ל כריב"א שבתוס' חולין קמ"א בד"ה לא אף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה מ"מ אי עשה העשה לא לקי דנדחה הל"ת וה"נ אם עבר קיים העשה ממילא עבר אל"ת דכלאים לב"ש דאינו נדחה מפני העשה ומה שהקשה ישע"ק מהא דפריך הש"ס במנחות דל"ט ע"ב מהך דצ"ו בשל משי ונדחק י"ל דהקשה בלא"ה הש"א סימן למ"ד דאיסור כלאים כשלובש ומצות ציצית אח"כ ול"ח בעידנא עיי"ש אמנם כיון דל"ה חיבור רק מחמת המצוה בעדנא הוי אף דמדרבנן אסור קשר רשות נמי מ"מ עשה דאורייתא דוחה דרבנן גם אם ל"ה בעידנא אבל במשי דהמצוה דרבנן לא ידחה כלאים דרבנן דאינו בעידנא.

ס"ד מג"א סק"ד עיין שו"ת גוא"י חא"ח ס"ה.

ס"ה יש לעשות הטלית לבן מהרש"א בח"א פ"ק דר"ה י"ז ע"ב הביא מספר ישן מחכמת המקובלים וז"ל נתעטף הקב"ה באותו טלית לבנה וכו' ובפע"ח שער הציצית רפ"ג כתב

ז"ל סוד הטלית שאמרו עליו במדרש שנתעטף הקב"ה בטלית לבנה כשאמר ויעבור עיי"ש מבואר נמי דדין הוא שיהיו הציצית לבנים:

ס"ו י"א שאין וכו' במנחות דף מ"ם ע"א ת"ר סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין והלכה כב"ה אר"א בר"צ והלא כל המטיל תכלת בירושלים אינו אלא מן המתמיהין א"ר א"כ למה אסריה לפי שאינן בקיאין ע"כ ונתקשו רש"י ותוס' דהל"ל ב"ש אוסרין ומכח זה חדשו תוס' דב"ש פוטרין אפילו ממינו עוד הקשה הרשב"א דאנשי ירושלים לא כב"ה דחייב ולא כב"ש דלדדהו יש איסור כלאים בתכלת והם רק מתמיהין ולא אוסרין וגם מה זה שאמר רבי א"כ למה אסריה דמה א"כ דאם הלכה כב"ש דינא הכי ואולי ס"ל באמת כן ועוד דמשמע דקאי אר"א בר"צ דהביא ראיה לב"ש ול"ב שפרש"י דר"א בר"צ פליג אב"ש דאינו רק מהמתמיהין ולא איסור ג"כ קשה דאם כב"ה הלא מחייבין ומה זה תימא ונלפע"ד דרק חדש דלולא המצוה המטיל תכלת היה שלא לצורך כלל והוי כשגעון ממש ומשאוי בעלמא ואינו בכלל הבגד דליחשב בגד כלאים דהרי מבואר במשנה יו"ד דפ"ט דכלאים אותם הגרדין ואותם הכובסים אסורות משום כלאים וכתב הב"ח ביו"ד סימן שי"ן ס"ה דמיירי שתוכפו שתי תכיפות אלא דסד"א כיון שאינו מיכוין אלא לעשותן לסימן אינו חשוב אצלו ואין בו איסור לבישה דה"ל כאלו אינינו קמ"ל עכ"ל וא"כ אין לך בו אלא חדושו דעכ"פ נעשה לסימן ויש בו צורך וחשוב מחמת כן אבל ציצית לולא המצוה לא היה בו צורך כלל ומי שיתלהו בד"כ הוי מן המתמיהין ובטלה דעתו אצל כל אדם ולא חשוב חיבור לבגד וכמ"ש בפרק כלל גדול דף ע"ו בד"ה הבגד דבגד ועור ושק ומפץ אין מצטרפין שאין ראויין להתחבר יחד והמחברן בטלה דעתו עיי"ש ובפכ"ו דכלים וברמב"ם פכ"ד דכלים איתא חמתות הצרורות טהורות חוץ משל ערביים מפני שכך הוא דרכן תמיד לצררן ובס"פ הקומץ דף ל"ז ע"ב האי מאן דצייריה לגלימיה לא עביד ולא כלום דכמאן דשריא דמי ותנן נמי כל חמתות וכו' הרי דבר שאין דרכו לקשרו לא נעשה מחובר על ידו וע"כ ב"ש פוטרין ולא אוסרין דכיון דפטור ממילא ליכא איסור ור"א בר"צ הביא ראיה לב"ש דאינו אלא מן המתמיהין דכיון דליכא מצוה נראה כשגעון וא"ר א"כ דהוה מן המתמיהין למה אסרוה העולם וכמ"ש תוס' עפ"י דרכם ולדידי ה"פ כיון דמן המתמיהין הוא בטלה דעתו ולמה אסריה וע"כ דס"ל דבאמת חייב בציצית והוי נוי בגד ותכשיטיה וכמ"ש הרמב"ם לענין ציצית בליל שבת דל"ה משאוי כיון דביום מצוה הוא נעשה נוי בגד ויש בו בלילה משום כלאים וכן לטעם משום קלא אילן או שמא יקרע סדינו כיון דאינו ניכר לכל ונראה כמצוה חשוב נוי בגד ועוד נהי דציצית אחת פסולה מ"מ הג' ציצית צריכים לו אלא דצריך לתקן גם הד' א"כ ל"ל בטלה דעתו

בחבורן וחשוב כלאים וע"כ שפיר אמר בס"פ הקומץ דל"ז ע"ב סדין בציצית א"כ אף דלרבנן אינו יוצא בג' ציצית מ"מ דרך בגד זה לקשור בו ציצית וחשוב חיבור מיד דלצורך הן ומה דאיתא במנחות דף מ"א דטלית שאין בה כשיעור דפטורה מציצית ומ"מ יש בה איסור סדין בציצית ה"ט דראוי עכ"פ לקטן בר שית לחנכו דכיון דאינו ראוי לגדול עומד יותר לקטן ואם קטן מתכסה בו ראשו ורובו סגי לו אף דאין גדול יוצא בו ארעי או כשאין קטן בן תשעה ראוי להתכסות בו ר"ו מ"מ ראוי לקטן בר שית עב"ח סימן ט"ז ומשבצות שם ועוד אפשר דגם כשאין קטן מתכסה בו ר"ו מ"מ אם יוצא בו בקבע ראוי לחנכו בו דהא לכשיגדיל יחויב בבגד שיצא בקבע אף דאין בו כשיעור וכמ"ש הב"ח בסימן ט"ז וכיון דראוי לקטן הוי כוי בגד וכמ"ש בשו"ת פאר הדור סימן כ"ב דמצוייצת כהלכתה יכול לצאת בה בר"ה קטן ואשה דהוי תכשיט כיון דראוי לאיש ה"נ להיפך ומזה הטעם י"ל מה שיוצאין בט"ק שאין בו כשיעור בשבת ועמג"א ריש סימן י"ג כתב דבשו"ת רמ"א פלפל בזה ולפמ"ש י"ל כיון דעכ"פ ראוי לקטן בר חינוך הוי נוי הבגד ול"ח משאוי גם לגדול.

ובזה י"ל קושית הש"א בס"ל דאיך הוי כלאים בציצית בעדנא הא איסור כלאים כשלובש ומ"ע דציצית רק אחר שכבר לבש כמ"ש תוס' בע"י דיבמות דף צדיק ע"ב בד"ה כולהו עיי"ש ולפמ"ש י"ל כיון דלולא המצוה א"צ הציצית לבגד כלל וליכא ל"ת דכלאים רק מחמת המצוה חשוב בעדנא ול"ד לשאר עשה דוחה ל"ת דהל"ת הוא ענין בפ"ע בלאו העשה וגם הוא קודם לעשה אינו דין שידחהו העשה שאח"כ משא"כ הכא דא"ת שלא ידחהו לא יהא ל"ת כלל דכל הל"ת נעשה מחמת העשה שמקיים אח"כ ומיושב נמי קושית הש"א לראב"ד שם דס"ל בבגדי כהונה דהותר גם שלא בעידן עבודה ובציצית לא ס"ל הכי ולפמ"ש א"ש דבגדי כהונה כשלובש יש הל"ת זולת העשה ומ"מ התירה תורה ע"כ הותר לגמרי אבל בציצית לא מצינו דהותר הל"ת רק בעדנא וכמ"ש הש"א ג"כ עפ"י דרכו ומוכח כראב"ד נמי דלפמ"ש עכצ"ל מה דאמרו גזרה משום כסות לילה היינו כשיתכסה בלילה דיש בה משום כלאים כיון דצריכין הציצית לבגד זה ביום הוי נמי הבגד לעולם.

סימן י

ס"ה תולמ"ה ברמב"ם פ"א מה"צ הי"ג ז"ל הביא כנף שיש בה ציצית ותפרה על הבגד אפילו יש בה אמה על אמה פסול שנאמר ועשו להם ציצית לא מן העשוי שהר"ז דומה למי שנעשית מאיליה ובהט"ז שם וכן המטיל לבעלת שלש ואח"כ השלימה לארבע

והטיל לד' כולה פסולה שנאמר תעשה ולמ"ה עכ"ל ויש להבין למה יליף לה משני פסוקים ול"ל מחמת דד"כ לא כתיב רק אצל גדילים תעשה על ד"כ דהא בהתכלת דף מ"ם ע"ב מבואר דגם הטיל למוטלת ונקרע סדינו תוך שלש מתולמ"ה יליף ואפשר לפמ"ש בהגהות לב"ש לקמן סימן ט"ו ס"ב דיש פסול תולמ"ה מחמת שתחלת עשייתו בפסול ויש שעשייתו בהכשר אלא משום דהוי כעשוי ממילא עיי"ש והרמב"ם יליף הך דנעשה בפסול מגדילים תעשה וכפרש"י בפ"ק דסוכה די"א דהכי משמע סוכות תעשה כשאתה עושה אותה תהא ראויה לסוכה לא מן העשוי בפסול שאינו ראוי לסוכה עכ"ל ה"נ גדילים תעשה שתהא ראוי לגדילים כשתעשה וזה דוקא כשהקדים המצוה לעשיה כמו סוכות תעשה אבל ועשו להם ציצית דהקדים עשיה לא יליף אם בשעת עשיה פסול לציצית רק שלא דומה לנעשית מאיליה כגון הביא אמה על אמה ובה ציצית וזה ליכא למילף מן גדילים תעשה דבשעת עשיה ראויה לגדילים דכשרה היתה וצריכה לנעשה בפסול ובזה מיושב מ"ש הלבוש בסימן י"א שאם תלה הציצית ופסקן קודם שקשרן כשר שאין התחיבה בכלל תעשה ולמ"ה דזאת העשיה אינה רק מן התחיבה ואילך כשמתחיל עשיית הגדיל דכתיב גדילים תעשה ומניה דרשינן תולמ"ה והתחיבה הוא בכלל ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם ופרמ"ג שם הקשה דגם ועשו נימא ולא מן העשוי ויותר הל"ל דהרמב"ם אומר כן ולפמ"ש א"ש ועכ"פ כיון דהך דלא יביא אמה וכ' נלמד מן ועשו והתחיבה בכללן א"כ אם הביא אמה על אמה ובה ציצית תחוב לא קשור ולאחר שתפרה בבגד עשה הקשר פסול ועמש"ל סימן י"ד ס"ג ובמנחות ל"ג ע"ב הניח ולבסוף העמיד פסולה תעשה ולמ"ה משום דבשעת עשיה אינו מצוה משא"כ כנף זה בשעת עשיות הציצית בה היתה בטלית אחרת בת חיובה.

ס"ו הטיל למוטלת וכו' בפרק התכלת דף מ"א אר"ז א"ש תכלת אין בה משום כלאים ואפי' בטלית פטורה ומוקי לה דהטיל למוטלת ופריך והאר"ז חדא זימנא הטיל למוטלת כשרה והקשה הש"א בס"ל לשיטת הרמב"ם דכאן ממ"נ אם כבר חתך הראשונה פשיטא דאין בו משום כלאים דציצית גמורה הוא ואם קמ"ל הא לחוד דכשירה מאי ואפילו בטלית פטורה דנקט לענין כלאים דמיירי בה ואם קודם שחתך הראשונה למה לא יהא בו משום כלאים הא אין שם ציצית עלה כיון דאין לה תקנה עוד דכבר בטלה עיי"ש ולפמ"ש בסימן שלפ"ז י"ל דהיא הנותנת כיון שאין שם ציצית עלה ובטלים וא"צ כלל אינם חשובים מכלל הבגד ובשבת קל"ט ע"ב איתא היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה בשבת חייב חטאת פרש"י דאלו לא היתה מצוייצת כלל לא מיחייב דהא לבושיה הוא אלמא הציצית הויין לו משאוי הואיל ואינן כמצותו אינן צריכין לה ומן

הבגד ממש אינן דליחשבוניה כוותיה עכ"ל ומה דפריך והאר"ז ח"ז והא כאן קמ"ל אף בפסול אין בה משום כלאים י"ל זה כבר ידענו לפמ"ש לעיל דב"ש פוטרין ולא אוסרין ובירושלים ל"ה רק מן המתמיהין ור"ז גופיה הוצרך לומר טעם למה אסרוה וע"כ הכא קמ"ל רק דחד ציצית כשר ואין בו משום כלאים וכיון דכשר שם ציצית עלה ופשיטא וכמו שפרש"י שם.

עוי"ל כיון דקי"ל עומד לחתוך כחתוך דמי כמבואר ברמב"ם פ"ג דמקוואות הכ"ה א"כ לענין כלאים נמי קשה איך חשוב יחדיו כיון דע"כ עומד לחתוך משום איסור כלאים אלא דאל"ה איסור כלאים ל"ה עומד לחתוך אבל הכא דבלא"ה עומד לחתוך משום פסול הציצית ל"ח יחדיו לענין כלאים ומה"ט י"ל דל"ח תולמ"ה כיון דבידו לחתוך ועומד לכך ע"כ וכ"ז שלא נחתך פסול דל"ל כחתוך דמי דאם נכשיר כך אינו עומד לחתוך וכ"ז כשנתכוין לבטל הראשונה הרי לעתו באמת לחתוך ועומד לכך משום ספיסול אבל בבא להוסיף רוצה בשניהם ואינו עומד אצלו בשעה זאת לחתוך ע"כ גם כשנמלך כבר נפסלו והוי מן העשוי בפסול ועיין מ"ש לקמן סימן י"א ס"ז בשם הב"ח יו"ד סימן שי"ן ס"ז וס"ח וראיה מתוספת זבחים ל"ד ע"ב בד"ה כל שבידו.

ומה דפריך והאמרה ר"ז והלא טובא קמ"ל הכא דגם קודם שחתך אין בו משום כלאים ואידך דר"ז ע"כ מיירי שכבר חתך ואזי כשר י"ל דמבואר במהר"ם שי"ף בחולין דף ק"י ע"ב על התוספת דשם דהיכא דאסור משום כלאים ואח"כ הסיר הכלאים פסולין הציצית משום תולמ"ה ובמשבצות זהב לקמן סימן ח"י כתב נ"כ הכי מטעם כיון דבשעת עשיותן לא קרינן בו אשר תכסה בה עיי"ש וצריך לחלק וז"ש מהא דהטיל למיטלת דכ"ז שלא חתך הראשונות פסול ואינו ראוי ללבישה ומ"מ כשר אחר שחתך וה"ט דבגד בציצית פסולין מותר ללבוש רק אח"כ מחויב לתקן בו ציצית וכשא"א לתקן כגון בשבת דכה"ג מותר לילך מלובש בה כדלקמן סימן י"ג ס"ג וא"כ מדאר"ז סתם הטיל למיטלת כשרה ולא חילק בין יש בה כלאים וכ"ז גופיה בבבל הלך בסדין בציצית רק אח"כ שרי לסדיניה כדאיתא בהתכלת דף מ"א וגם זה דוקא בסדין אבל בבגד אמר בזמן שהיה תכלת היה מותר להטיל הלבן של פשתן וכמ"ש הב"ח קיומן ח"י בדעת הרמב"ם ומהרי"א ע"ש ולעיל סימן פ"ת ס"ה משמע ג"כ הכי עיין בספר מ"ג וא"כ איך יבשר כשחתך הראשונה הא מקודם שחתך היה כלאים וצא קרינן אשר תכסה והאי תולמ"ה ע"כ גם מעיקרא ליכא משום כלאים.

ולפ"ז נתיישב לי דברי ר"ת בחולין שם דהוכיח דכסות יום אין בו משום כלאים גם בלילה מדקאמר תכלת אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה ומסיק כגון הטילה למיטלת

פירש טלית שיש בה ציצית כבר ולא בעי למימר כגון שאח"כ הסיר הראשונים וקמ"ל דל"ה פסולה משום תולמ"ה דא"כ ל"ל אין בה משום כלאים לימא הטיל למוטלת כשרה אלא הא קמ"ל כל טלית דאשתרי בה כלאים מותר בכל ענינים עיי"ש ובש"א סימן למ"ד כתב וז"ל ולכאורה משמע דר"ת דייק לה מדקאמר ואפילו בטלית פטורה כגון שהטיל למוטלת ולא הסיר הראשונים וה"ל שניות שלא לצורך אפ"ה אין בהן משום כלאים וקשה א"כ תכלת אין בו משום כלאים דרישא לא קמ"ל מידי והרי כתבו תוספת במנחות דר"ת הוכיח מיומא דתרי מילי ננהו מדאמר ואפילו ועוד סיפא ודאי לא קמ"ל אלא דאין בו משום תולמ"ה מדפריך במנחות והאמרה ר"ז חדא זימנא הטיל למוטלת כשרה ש"מ דלא קמ"ל בזה יותר דאל"כ מה פריך הא טובא קמ"ל דאפילו שלא במקום מצוה שרי כלאים עיי"ש וכן מהרש"א ומהר"ם נדחקו בדברי תוספת הללו ומהר"ם שי"ף הקשה שם בד"ה מותר בכל העניינים ת"ל בעיני אינו דומה זה לזה דהתם כיון דשרי רחמנא ביה כלאים מה לי חד פעם או ב"פ כיון דמותר בו כלאים דמצות חוטין יתרות דכלאים נמי התירה תורה משא"כ בשאולה ולילה עיי"ש עוד קשה דהא דעת העוסקים כאן דקודם שחתך תרווייהו פסולין ואיך לא זכרו הרא"ש והב"י דעת ר"ת בזה ולפוו"ש א"ש הכל דכוונת ר"ת דציצית שניים כ"ז שלא חתך הראשונה פסולין ואינו מקיום המצוה בהן ומ"מ אין בהן משום כלאים כיון דשם ציצית עליהן ועומדין למצות ציצית וכמ"ש רש"י הנ"ל הנ"י כסות יום בלילה וכה"ג וקמ"ל ברישא אין בו משום כלאים בלילה דאינו מחוסר רק זמן ואפילו הטיל למיטלת דמחוסר מעשה לחתוך אחד מהן אין בהן משום כלאים והוי סיפא רבותא טפי ושייך לשון ואפילו וגם משום אותן שעומדין לחתוך אי ס"ל כרמב"ם אין בהן כלאים ופריך והאר"ז חדא זימנא דמדמכשר אחר שנחתך ע"כ מעיקרא ל"ה בו משום כלאים וכמ"ש ולפ"ז מוכח מהש"ס כדברי המשבצות ועמ"ש לקמן בסימן ח"י בס"ד וגם למ"ש בתירץ ראשון על הרמב"ם י"ל כן דמה דפריך והאר"ז משום דסתמא מיירי גם בכלאים ואינו דוחק דהא התוס' בהתכלת דף מ"א כתבו וז"ל ותדע דאמרינן טלית שאולה כל למ"ד יום פטורה מכאן ואילך חייבת ואפילו של כלאים עיי"ש והכי הך ואפילו של כלאים לא אתמר בגמרא רק מדסתם ודאי בהכי במי מיירי ואפילו לפי התוס' בחולין דלא הוכיחו כן מ"מ הך הטיל למינולת שאני כיון דמעיקרא היה כשר לעולם גם בכלאים ודאי מה דאמר הטיל למוטלת כשר ג"כ הכי דאל"כ ה"ל לחלק ולומר דוקא אז מעיקרא ל"ה בו כלאים ולפי הנראה בזמן שהיה תכלת היה מצוה להדר דוקא שיהא כלאים בציצית לקיים הא דאמרינן בהתכלת מ"ג ע"ב וראיתם אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת הסמוכה לך ואיזו זו מצות כלאים דכתיב ל"ת שעטנז צ"ו

יחדיו גדילים תעשה וגם מדהותר כלאים בציצית אפילו כשהיה אפשר לקיים המצוה בלא כלאים בבגד צמר ואפילו לובש בגד צמר מותר לתת חוטי פשתן לבן וכמ"ש תוספ' בהתכלת דף מ"ם ע"א בד"ה כיון ובחידושי רשב"א שם בד"ה וא"ת כשהטיל תכלת מותר כלאים אפילו אפשר בלא"ה אמה נראה דהיה מצוה יותר בכלאים.

ס"ז וחייב בציצית ואין יוצאים בו בשבת דבר זה כתבו הב"י מד"ע וצ"ע כיון דחייב עכ"ד מספק ממילא הוי כוי בגד די"א ללבשו זולתן ובמלחמות פרק במה מדליקין השיג על הת"ה דס"ל דבזה"ז דליכא תכלת אין מצוה מן התורה בלבן דא"כ היוצא בשבת חייב אעפ"י שבטלית של דבריהם יוצאין כיון דמצוייצת כחיובא בטלה לגבה אבל בטליא החייב מדאורייתא מקצת ציצית הן ולא חשיבי ולא בטלי עיי"ש הרי היכא דמחויב מדרבנן בטלה לגבה גם לענין לצאת לר"ה דאורייתא וה"נ כיון דחייבת מספק בטליה לגבה ומ"מ מ"ש גם הוא אבל בטלית וכ' לא חשיבי ולא בטלי לא ידענא דאדרבה בפרק חולין דף קל"ט איתא ציצית לגבי טלית חשיבי ולא בטלי וצ"ל במלחמות חשיבי ולא בטלי ומ"מ הא בתוספת שם פרק תולין מבואר שאינם מבוטלים לפי שחשובים הם בעיניו שדעתו ליתן עוד ציצית רביעית וא"כ בזה"ז דאין תכלת אין דעתו להוסיף עוד ודעת הרז"ה נראה דבזה"ז יש חיוב מדרבנן דלא לשתכח תורת ציצית ואפילו בר"ה מותר לצאת כיון דדרך כל הד"כ בכך הוי נוי בגד ולא גרע מדבר אחר שקושרין לנו ולתכשיט כמ"ש לקמן סימן ש"א סי"א וסכ"ג.

ואולי דעת המחבר כיון דאין לעשות ספק להכניס עצמו בספק ברכה בכל יום ע"כ צריך לפתוח עד רוב ולחזור לקשור הציצית חשיבי השתא משאוי כמו כמו ג' ציצית דדעתו להשלים וע' שו"ת רשב"א ח"א סימן תרע"ח ושו"ת הרא"ש כלל ב' ס"ט הובא בב"י לקמן סימן י"ג ובש"ע שם ס"ב פסק כהרא"ש ודו"ק.

סימן יא

ס"ב וצריכין שזירה רמב"ם פ"א מהלכות ציצית ה"י כתב דאינו חיוב לשזר וראב"ד השיגו מספרי והשיב הרמב"ם לחכמי לינול דההיא דספרי ר"ש דיליף ממשכן ואם איתא דצריך שזורין יהיו שזורין ששה כמשכן והב"י תמה דא"כ גם לר"ש תקשה למה אינו ששה ועכצ"ל דיש לו איזו דרש לאוקמוה אשנים ה"כ לרבנן נימא ועוד מי הגיד לו דהספרי דיליף שזורין ממשכן לא בעי שזורין כמו במשכן עד שהוקשה לו שא"כ יהיו שזורין ששה כמו במשכן עיי"ש ולע"ד כונת הרמב"ם דר"ש דיליף ממשכן מצריך שזור ששה אמנם לדידן מוכח דא"צ ששה מעירובין דף צ"ו ע"ב דאמר שם המוצא תכלת חוטין

שזורין ופסוקין כשר ופריך ממצא תפילין חדשות חיישינן שמא לקמיע נעשו ואם איתא דשזורין דציצית ששה יש סימן מנין בשזירתן וודאי לשם ציצית נעשו כמו בתפילין ישנות דקשר סימן בהן והרי יותר הוי מנין סימן כדמוכח בספ"ק דב"מ ד"כ ע"ב גבי מצא תכריך ואגודה של שטרות דאמר ש"מ קשר סימן פרש"י שיש קשרים שאינן דומין זה לזה ויאמר כך וכך הוא עשוי ודחי הש"ס התני ר"ח שלשה כרוכין זה בזה ועיי"ש ברא"ש דלפי המסקנא המנין הוא הסימן ומה דצריך כריכה או קשירה הוא רק שלא יתייאש כי יפרדו ולא יוכל ליתן סימן במנין וא"כ ע"כ מוכח מהש"ס דאין מנין לשזירה וע"כ דלא ס"ל כר"ש.

והנה ראיתי במגדול עוז שם כתב לחזק דברי הרמב"ם וז"ל והיודע טוב טעם ודעת סוד התורה נאמנה שהיתה כתובה אש שחורה ע"ג אש לבנה כהגדה וסודה ביסודה תוכו ותוך תוכו ופתלהו מתוכו יבין סוד נסתר בזאת ההסכמה ע"ד החכמה הלא הוא כמוס עמדי מיום ומיומים אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים על דרך השמים כסאי והארץ הדום רגלי עכ"ל להבין חידתו אפשר דמבואר בפע"ח שער הציצית פ"ד כי הציצית דתכלת ולבן שהיו בזמן ביהמ"ק הם מוח חכמה דאמא שהוא בינה דאבא שהם ד' שמות יה"ו מלאים בעסמ"ב ויש בכ"א חי"ת אותיות רק ביה"ו דבן ליכא רק שבע וצריך חוט תכלת להשלים לל"ב חוטין והענין כי התכלת לעולם במלכות שהוא בחינת ה' אחרונה וכל מילוי ההין הוא במלכות ומן הה' אחרונה של שם שרומזת במלכות כנודע יוצא הוי' אחרת במילוי ההין ומילוי דמילוי הויה זו הם כ"ג אותיות כמנין חוט ובזה משלימין הל"ב חיטין וחוט זה נזכר בתורה בלשון פתיל תכלת כי הוא כלולה מעשר הויות דב"ן עולה פתיל והנה כתב עוד שם דצריך שזורין מחמת דליכא רק ל"א אותיות במילוי יה"ו וע"י שזירתן נשלם לל"ב עיי"ש וא"כ מ"ד דא"צ שזירה ע"כ דתכלת משלים הל"ב כנ"ל והנה בסבא דמשפטים דף קי"ד מבואר מכתב אלקים אשא אוכמא ע"ג אשא חיורא ופירש המ"מ אשא אוכמא מלכות ואשא חיורא בינה והם תרין ההין והובא בק"י ערך אש ועתה נבא לדברי המ"ע סוד התורה נאמנה שהיתה אש שחורה ע"ג לבנה היינו מלכות ע"ג בינה היינו ה' אחרונה של שם כן בחינת התכלת שכורכין על הלבן שהיא מלכות דבינה ומ"ש כאגדה דמבואר בכונת דאגדה בחינת יסוד המתקשר במלכות הובא במ"מ דף ל"ט ובקה"י ערך אגדה וה"נ יהו' מתקשר בה' אחרונה שהיא בחינת התכלת על הלבן וסודה ביסודה כי יסוד המלכות היא ה' והויה שלה במילוי ההין וזהו יסוד אש שחורה שהיא התכלת יסודה הוי' דההין דהיינו מילוי ומילוי המילוי וזהו תוכו ותוך תוכו כי המילוי תוך התיבה וממלאה ופתלהו מתוכו היא לשון הגמרא במנחות דף ל"ט

ע"ב והיינו כי מילוי הוי' דההין דהיינו תוכו עולה פתיל כי יש בו עשרה ב"ן כנז"ל וזהו שסיים השמים כסאי והארץ הדום רגלי דהיינו בחינת מלכות היא הארן ותוכן דבריו כי התכלת היא בחינת ה' אחרונה שממכה יוצא הוי' במילוי ומילוי שעולה חוט והיא המשלים הל"ב חוטין בלא שזירה וזה מסכים לרמב"ם ועיין ברעיא מהימנא סוף פ' שלח דף קע"ה סוף ע"א ציצית כליל תכלת ולבן דינא ורחמי בנורא אשא חוורא לא אכיל תכלא אכיל ועיי"ש עוד בע"ב בזוהר היא חוטא חד ורשימא בגוונא וגוונא דילה נפיק מחד נונא דאזיל בים כנרת ופירש המק"א חד נונא פירש יסוד דאזיל בים כנרת פירש מלכות ולפ"ז י"ל וסודה ביסודה כפשוטו יותר ומ"ש למעלה ג"כ נכון כי ידוע דשרש בחינת מלכות מאות ה' שבהוי' והוי' דההין והיא ע"ד הכתוב בספר יצירה כ"ב אותיות יסוד וכה"ג טובא ועיין במשנת חסידים מסכת זעיר ונוקביה פ"מ מ"א ובמסכת בריאת א"ק פ"ב מ"ו.

ועוד לאלוק מילין עפימ"ש בפע"ח שער הציצית פ"ב ענין הד' ציצית יוצאין מן היסוד בבחינת הב"ל המקיף דנודע שיש ה"ח וה"ג והה"ג מהבינה ונקרא מנצפ"ך ואור המקיף וזו"נ מן אהי' דבינה והמלכות לא הי' לה רק הוי' פשוטה ובביאה ראשונה נעשה בה מילוי בההין וזה ענין ההיא רוחא דשביק בגוה והו"ד שבתוך היו"ד נחשב לאחד כי הם רק מילוי יוד נמצא הם ד' מילואים והם סוד ד' ציצית גם ד' מילואים וד' אותיות הוי' פשוטה שבה הם ח' חוטין ומבואר שם בהג"ה מהרח"ו דמקיף אמא לזו"נ כי חצי ת"ת דהבינה ונה"י שיורדין ומקיפין מחוץ לראש ע"ד כתר רחל כי עד שם מגיעין עד החזה וזהו ענין מצוות טלית והד' ציצית יוציאם מיסוד תבונה שהוא בתוך יסוד מקיף דז"א ועיי"ש עוד בפ"ו לכוין לחבר אותיות י"ה שהם או"א עם וא"ו שהיא ז"א שהם א"מ של הטלית אח"כ תחבר אות וא"ו עם ה' שהיא בחינת הציצית א"מ שלה ויחוד זה גימטריא ל"ב שהם ל"ב חוטי הציצית שהם ל"ב נ"ח עיי"ש והנה לפמ"ש בפע"ח פ"ד וכנז"ל צריך להיות שזורין אבל לפי כונה זאת בלא"ה יש רמז למספר השמנה חוטין שהכל כנף וזהו הכונה לפע"ד אש שחורה ע"ג אש לבנה בהגדה הנזכר ברע"מ פ' שלח והיינו ה"ג ע"ג ה"ח והיינו תכלת על לבן יסודה ביסודה דנותן בה ההיא רוחא תוכו ותוך תוכו היינו תוך מקיף יסוד ז"א ויסוד התבונה שבתוכו ומחמת שהיא תוך המקיף אמר לשון תוך ופתלהו מתוכו כי מחמת המילוי שנמשך להוי' פשוטה שבה נכפלו הארבע חוטין לשמנה ובמנחות שם פתלהו מתוכו והכפיל הארבע חוטין כמ"ש תוס' שם וזה הוא כמוס עמדי מיום ומיומים היינו כמוס במקיף ז"א שהוא יום ומיומים או"א דאזלין

כחדא וז"ש אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים דמבואר בלקוטי ישעי' מהאריז"ל דהיינו ה"ג מנצפ"ך שהם ה' אצבעות היד יסדה ארץ וה"ח בזעיר עיי"ש.

ויש להמתיק סוד יותר דמבואר בהקדמה לפע"ח דההיא רוחא דשביק בגוה שהוא שם ב"ן כנ"ל מעלה מ"נ והוא שם ב"ן בציור כל ה' בציור יד והם ה' ידות ה' אותיות מנצפ"ך כי הם ה' אצבעות וכל אצבע כלול מכל סוד עיי"ש ועין עוד בכונת עלינו ויוסד הארץ היינו א"מ שנמשך מזעיר למלכות וזהו אף ידי יסדה ארץ מקיף מיסודו ונעשה ב"ן ביסודה ומעלה מ"ו בציור יד ואמר עוד ע"ד השמים כסאי והארץ הדום הגלי כי הארץ תחת רגלי תבונה (חסר חבל על דאבדין) שהמ"נ עולים קודם ע"כ אמר ידי יסדה ארץ תחלה ואח"כ ימיני טפחה שמים ה"ח (חסר חבל על דאבדין) יעמדו יחד עי"כ.

ס"ד ושיעור הנזכר יהיה בציצית לאחר שנקשר מלבד מה שמונח על קרן הבגד זה סברת ב"י משום שכתבו תוספת די"ב גודלין היינו שליש גדיל וב"ש ענף והגדיל מתחיל רק מהקשר וא"כ בט"ק גם המוכח על קרן הבגד בכלל השיעור מהתחלת הקשר.

ס"ה ולא מהנימין רש"י במנחות מ"ב ע"ב פירש מה שנשתייר מחוט התפירה ושם מ"ם ע"ב פירש הטעם משום תולמ"ה ותוספ' שם דחו דבריו ותמוה דבילקוט תנא איתא מעשה ולא מן העשוי שלא יוציא נימין מן הטלית וכן הוא במדרש רבה סוף פרש' שלח ואפשר הך שלא יוציא הוא ענין בפ"ע ממלת לך לשם חובך כדאיתא פ"ק דסוכה ד"ט ובילקוט שם דורש כל תיבה מהפסוק גדילים תעשה לך מחמת דכבר נאמר ועשו להם ציצית עיי"ש ומזה משמע כהלבוש בסימן זה דמן יעשו לא דרשינן ולא מן העשוי רק מן תעשה.

ס"ו מצמר גזול פסול דכתיב ועשו להם משלהם בתוס' פ"ק דסוכה ד"ט הקשו דת"ל דהוה מה"ב ונלע"ד לפמ"ש בחוו"ד סימן ק"י בפתיחה לס"ס דכ"ד שנאמרה בתוכה על הודאי נאמר עיי"ש וע"כ בספק גזלה ליכא לאו דלא תגזול דעל הודאי נאמרה וע"כ צריך להם לדרוש שיהא ודאי משלהם והן נסתר מחמתו דברי הטו"ז בסק"ה.

טז. במג"א סקי"א משמע דאם שאל לו ציצית שיחזירם בעין אין מברכין עליהן וצ"ע דבסי' יז פסק דשואל טלית עם ציצית מברכין ולכאורה י"ל עפ"י דברי הרא"ש שהביא המג"א בס"ק י"ג ומבואר במחצית השקל דס"ל דכל שאינו קשר לענין שבת אינו קשר לענין כלאים דבסוף מסכת כלאים המשנה משוה אותן עיי"ש וא"כ הרי דעת כ"פ לקמן סימן שי"ז דקשר שאינו קושרו ע"מ להתקיים לעולם אינו חייב עליו עיי"ש בב"י וטו"ז סק"א וא"כ ממילא גם לענין ציצית אינו קשר דכל שאינו קשר בכלאים אינו קשר בציצית כמ"ש המג"א בסמוך סקי"ג וכשנתן זו ציצית ע"מ להחזיר ע"כ קושרן ע"ד להתיר ול"ח

קשר ויש להביא ראיה לזה דלקמן סימן י"ג ס"ג בהג"ה איתא ודוקא בשבת דאסור לעשות ציצית ונרשם שם מרדכי והרי לקמן סימן שי"ז ס"א בהג"ה הובא דעת המרדכי דעד שבעה ימים לא מקרי של קיימא דמותר לכתחלה עיי"ש במג"א ס"ק ב' ותקשי דא"כ יכול לקשור ציצית בשבת ע"מ להתירן תוך שבעה ימים וע"כ כל שאינו קשר לענין שבת אינו גם לציצית אמנם לפי מה שכתבתי בסימן שי"ז דלאו בדעתו תליא רק במהות הקשר אם דרכו לעולם או לזמן דלא כטו"ז שם בלא"ה ל"ק על המרדכי דקשר שאין דרכו להתקיים משבת לשבת מותר אבל קשר ציצית דרכו להתקיים לעולם כל ימי קיום הבגד או עד שיפסל ולפ"ז צדקו דברי המג"א כאן ועוד נלע"ד דרק לענין שבת דצריך מלאכת מחשבת תליא בדעתו דאם אינו קשר שתתקיים לעולם אין מחשבתו למלאכה קימת אבל לענין חיבור בכלאים וציצית כל שהקשר מצד עצמו ראוי להתקיים הוי חיבור ומה דמדמי במשנה דכלאים שבת לכלאים היינו במהות הקשר לא לענין מחשבתו עיי"ש ולפ"ז קשיין עדיין דברי המרדכי הנ"ל וצ"ל כיון דלענין המצוה יוצא בקשר זה ממילא חשוב מלאכה לענין שבת דרחמנא אחשבה וכמ"ש רש"י בביצה דף כ"ו ע"ב במשנה שם ובמרדכי גופא כ"כ בפ"ק דחולין דף טי"ת לענין קשר של תפילין עיי"ש בהגהות מרדכי ואף דבטו"ז יו"ד סימן שי"ן סק"ג כתב לדעת הרמב"ם דמחלק בין שבת לכלאים מה"ט דבשבת בעי מלאכת מחשבת ואם כן הרא"ש לא ס"ל הכי עיי"ש היינו לענין גוף הקשר שיהא ראוי להתקיים ל"ש שבת מכלאים אבל לענין מחשבת הקושר גם להרא"ש אפשר לחלק דהא הרא"ש גופא פרק שמונה שרצים סימן טי"ת מחלק כך לענין פסיק רישא דלא ניחא לו וגם בתוספ' פרק כירה דף מ"א ע"ב בד"ה מיחם מחלקו כה"ג לענין אינו מתכוין.

אמנם אח"כ מצאתי בב"ח יו"ד סימן שי"ן מחלק גם לענין קושר בכלאים בין דעתו להתיר הקשר דל"ח יחדיו ובין דעתו שלא להתירו הוי קשר של קיימא ויש בו משום צ"ו יחדיו עיי"ש ואף דמוכח ביו"ד שם ס"ו וס"ז דקושר צמר ופשתים יחד אף דסופו להתירן אסור י"ל דהיינו מדרבנן וכן הך דס"ה שם וכ"כ בחכ"א כלל ק"א סי"ט.

ולפ"ז אין לקשור הציצית ע"ד להתירן לאחר זמן ומצינו לענין ציצית סברא זאת בגמרא ס"פ הקומץ ל"ז ע"ב האי מאן דצרייה לגלימא כמאן דשריא דמיא דתנן חמתות הצרורות טהורות ופרש"י כיון דסופו להתיר הקשר רואין כאלו ניתר הקשר ועיין לקמן סימן ט"ו בלבושי שרד על מג"א סק"ז דאם סופו להתיר התפר הוי כפסיק מיד וגם לעיל סימן יו"ד הבאתי מרמב"ם פ"ג דמקואות הכ"ה דקיי"ל העומד לחתוך כחתוך דמי ועוד מוכח כן מסברא שכתב בה"ת סימן ר"ה הובא בב"י ריש סימן ל"ב דאם כתב סת"מ בשמאל

פסול דל"ח כתיבה כמו לענין שבת דא"ל דוקא בשבת דגמרינן ממשכן דצריך מלאכת מחשבת דאין סברא שיכתוב סת"ם כהלכתן בשבת ולא יהא חייב עיי"ש ה"נ קשר עליון דאורייתא ואם כשיקשור ע"ד להתיר יכשר הוי קשירה כהלכתו לציצית ובשבת פטור והרי ספר התרומה ע"כ ל"ל סברת הגמ"ר הנ"ל דאל"כ גם ראייתו אינה.
ס"ט לא למעלה מג"א אפילו רק נקב אחד למעלה מג"א ונקב אחד למטה פסול שו"ת גוא"י חא"ח ס"ב.

סימן יב

כדי עניבת כל החוטים הפסוקים במשבצות סוף הסימן נסתפק דכל חוט כפול ע"י שזירה אם נפסק ולא נשתייר כ"ע מהשזור אם כשר ולע"ד נראה דפסול ממ"ש העיטור דצריך כדי לענב שמנה שערות כפולות הובא בב"י וע"כ משום דכל חוט שזור כפול שיער בשערות כפולות ומוכח דצריך כדי עניבה גם מהשזור דאל"כ לא מסתבר שיהא צריך כדי עניבה באחרים וכמ"ש ב"י דלא מסתבר שיחויב לישאר בגרדומין לעכוב החוטין השלמין הרי דא"צ לענב רק אותם עצמם שצריך בהם כדי לעכוב וגם הלשון בגמרא שיעור גרדומין כדי לענבן משמע דקאי רק על אותם חוטים שנשתיירו בכ"ע.
ס"ב מג"א סק"ו בינונים צ"ע למה חלק על ב"ע שאפילו אין בו אלא כדי לכרוך ח' שערות דיו עכ"ל הנה ב"ע כתב שערות כפולות וצ"ע על המג"א דהשמיטן ומסתבר טעם ב"ע כיון שצריך שזורין א"כ נהי דכל חוט משערינן בשערה מ"מ כל חוט שזור והוי שני שערות ומצאתי שכ"כ במחצית השקל ונראה דס"ל למג"א כיון דאיבעיא בגמרא אי צריך כדי לעכוב כולם ביחד וכ"פ פסקו לקולא וכמ"ש ב"י נהי דאנן מחמירין יש לסמוך ע"ד הרמב"ם דל"צ שזורין וכה"ג כתב המג"א לעיל סימן י"א סק"ד אמנם ל"ד לשם דלא חש לדברי ר"ת דלעיל סוף ס"א כיון דהמחבר כתב רק טוב לחוש לסברת ר"ת היכא דאפשר ועיקר דלא כר"ת וכמ"ש המג"א סק"ז וע"כ בנפרק שזירתן יש לסמוך על הרמב"ם אבל לענין מה דצריך כדי לענבן כולם ביחד סתם המחבר לעיל תחלת הסימן להחמיר דלא כמ"ש בב"י וא"כ אין לסמוך על הרמב"ם כיון דהמחבר סתם בסימן י"א דלא כותיה ועוד דעדיין נ"מ כשנפסק רק חוט אחד דהל"ל דצריך לשער בשערה כפולה לכן אפשר כונת המג"א דבה"ע כתב שמונה שערות כפולות דס"ל דגם כשנפסקו כולם כשר בכ"ע אמנם המג"א קאי על הרמ"א דכתב בס"א ונוהגין כר"ת ולא מתכשר בכ"ע רק בנפסקו שתים שהן ארבע ואזי השיעור כדי לכרוך על שמונה שערות דהיינו ארבע שזורים.

סימן יג

ס"ב מותר לצאת בה בר"ה בב"י הובא תשובת הרא"ש שכתב על קצת רבותיו שהיו פושטים טלית שלהם כשיצאו לר"ה ושהוא סובר דחומרא בעלמא הוא בלא טעם דאין לחוש שנפסקו הציצית כמו דמוקמינן אחזקה לענין ברכה ועוד יבדוק כשרוצה לצאת עכת"ד ואפשר טעמם דלצאת לר"ה יש חשש כרת ולא מוקמינן אחזקה כמ"ש רש"י בחולין דף קל"ד דבעון מיתה לא מוקמינן אחזקה וגם כשיבדוק כשיצא חשו שיפסיקו אח"כ וא"א שיהיו בין עיניו תמיד ואי דגם בחול אסור להיות לבוש בציצית פסולין דהוה בעשה מ"מ בשוגג דעשה א"צ כפרה משא"כ שוגג דכרת דהצריכה תורה חטאת וכמ"ש הרמב"ן פרשת ויקרא והרא"ש לשיטתו דאין לנו עתה ר"ה דאורייתא כדלקמן סימן שמ"ה ולפ"ז קשה דברי המחבר דסתם כאן כהרא"ש ובסימן שמ"ה ס"ז כתב ע"ד הרא"ש בלשון וי"א ומשמע דס"ל עיקר דלא כותיה וכמ"ש הברכ"י שם לכן כראה דלכ"ע ליכא חשש איסור תורה דציצית כשרים הם נוי הבגד כמ"ש המג"א סק"א וכשנפסלו נעשו משאוי וא"כ כשלא הרגיש בפסולן א"י אם נושא משא כלל ופטור וכמ"ש תוספ' בפ"ק דשבת דף י"א בד"ה שמא ישכח דאם שכח המחט ויצא ליכא איסור תורה דל"ה מלאכת מחשבת עיי"ש ה"נ אף דיודע שיש ציצית על בגדיו מ"מ כיון דסבור דכשרים אין מחשב למלאכת משא דכסבור בנוייהו הן והיוצא בטלית שאינה מצויצת כהלכתה דחייב חטאת היינו כששכח שהוא שבת.

מג"א סק"ה וא"ת הא בעי בדיקה בשעת ברכה לפמ"ש לעיל ס"ח ל"ק דאם יחויב לברר כשיוצא יהא צריך לבדוק כל רגע בר"ה ואין לדבר סוף ולפ"ז מ"ש המג"א ומזה יש ללמוד וכו' אינו מוכרח.

ס"ג ודוקא בשבת בישיע"ק סק"ג הביא גמ' דמנחות דל"ז וכתב ול"ב ס"ל דהמעשה היה בכרמלית דאינו רק מדרבנן ולכך לא הגיד לו ומזה הוכיח במרדכי דבשבת ליכא עשה דגדילים תעשה ודחה הישיע"ק דאף דהוה עשה א"צ להודיעו דהוי שוגג בעשה אבל בר"ה הוי חיוב חטאת עיי"ש וגוף הסברא כתבתי לעיל דכ"כ הרמב"ן אמנם בגמרא אדרבה מבואר בל"ב דהודיעו בר"ה וא"ל מה דעתיך למשדיה כבוד הבריות דוחה ל"ת ופריך הא רק לאו דל"ת דוחה ומשני כרמלית דרבנן הוא הרי גם כשנודע לו לא פשט טליתו משום דהוה רק דרבנן אלא די"ל דבאמת עתה פשטן אלא דקפיד דלא ה"ל להודיעו ואז הוי שוגג בעשה לבד ומחמת הוצאה ג"כ רק כרמלית הוא אמנם לפמ"ש לעיל דכשלא נודע לו שנפסלו ליכא איסור תורה דסבר נוי בגד הן ואינו נושא משא

עכצ"ל דגמרא פריך דה"ל למשדיה כשנודע לו דאזי הוי איסור תורה ומשני כרמלית דרבנן ויפה הוכיח המרדכי.

סימן יד

ס"ג השואל וכו' צ"ע אם הטיל ציצית שלו בטלית שאולה אם יוצא בהן בעל הטלית דהא הציצית **צ"ל** שלו דכתיב ועשו להם כדלעיל סימן י"א ס"ו וכ"ז שלא באו לרשותו א"א לזכות בהן א"ל זיכה לו השואל ע"י אחר כדאיתא בחו"מ סימן רמ"ג וגם כשיבואו לרשותו אם לא חפץ המשאיל במתנה איכו זוכה בע"כ כמבואר בחו"מ סימן רמ"ה ס"י והטלית אינה של השואל ופטורה מן התורה וכתיב ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם שיהיו הציצית של בעל הבגד בשעת עשיה דאלו אח"כ יש משום תולמ"ה וכן היה מסתבר אלא דהרא"ש בפ"ק בה"צ ס"א כתב וז"ל וכן אמר בפרק התכלת דטלית שאולה חייבת בציצית משלשים ואילך משום דנראית כשלו ומשתרי בה כלאים אע"ג דפטור מדאורייתא אצלו כיון דהותרה אצל בעל הטלית וכ"כ תוספת במנחות דף מ"א ואם איתא דלגבי המשאיל הוי פסול לא הותרה אצלו דהא מיירי שהשאיל טלית שאינה מצוייצת וכמ"ש הרא"ש שם ס"ב.

ואפשר הטעם כמ"ש הלבוש בסימן י"א סי"ד דגדילים תעשה לך דרשינן ולא מן העשוי אבל ועשו להם לא דרשינן על תולמ"ה ובאשל אברהם סימן י"א סק"כ הקשה ועשו נמי נימא ולא מן העשוי ואפשר כי תעשה לעולם לשון עתיד אבל ועשו משקלו עבר רק ע"י הוא"ו יתהפך לפעמים לעתיד ופעמים גם בוא"ו הוא לשון עבר כמו ושתו ושמו ומתפרש לפי הענין וכמבואר בספר מסלול מסילות הפעלים נתיב זיי"ן ובסוכה ד"ט וי"א דרשינן תעשה לך לשם חובך ועשו להם משלהם וא"כ בדרש שלהם לא נדרש ולא מן העשוי ובמדרש רבה פרשת שלח ועשו להם תעשה ולא מן העשוי וי"ל דל"ת ועשו גם מן העשוי לכן נאמר תעשה ולמ"ה ומוכרח כן דאל"כ מיותר במדרש מלת תעשה וברמב"ם פ"א מה"צ הלכה י"ג כתב ועשו להם ולא מן העשוי עמש"ל סימן יו"ד ס"ה ולפמ"ש בשו"מ קמא ח"ג סימן ר"ח דבגזול ל"ש תולמ"ה דאין הפסול בגוף הסכך וכמ"ש בהג"ה סימן תרכ"ו סי"ב עיי"ש הה"ד כאן.

עוי"ל לפמ"ש במשבצות זהב לקמן סימן ח"י ססק"א דהיכא דאין מחוסר מעשה לית בו משום תולמ"ה וברי"ן פ"ב דגיטין במשנה דאשה כותבת גיטה כתב דהקנאה ל"ח מחוסר מעשה בגופו ובית מאיר בא"ע סימן קכ"ג סס"א כתב דהקנאה שא"צ להביא מעות רק הגבהה בעלמא לא מקרי מחוסר מעשה עיי"ש וא"כ כ"ש הכא דהמצוה רק כשלובש ואזי

ממילא יקנה ל"ח מחוסר מעשה כלל ולפ"ז אם דעת השואל היה שישלם לו המשאיל וא"ל יסירן דהוי מחוסר מעות פסול משום תולמ"ה וכמו מחוסר פדיה דחשיב מחוסר מעשה כמ"ש הב"מ שם.

ועדיין צל"ע אם קודם שהחזירה למשאיל נתקו הציצית למטה מקשר אגודל דכשר בטלית שלו דהיו בהכשר מתחלת עשיה אבל הכא נתכשר רק כשזכה ואזי כבר נתקו.

ומה שצל"ע עוד בדברי תוספת ורא"ש הנ"ל דנהי די"ל מתוך שהותרה כלאים בבגד זה לצורך מצוה הותרה ב"כ בלילה או לאחרים שלא לצורך מהיכי תיתי לומר עוד הואיל ואי בעי להקנות הציצית למשאיל אם ירצה המשאיל לעשות מצוה בשל אחרים ומתוך שתהא מותרת למשאיל יהא מותר גם לשואל והואיל ומתוך יחד לא אמרינן כמ"ש הש"א סימן ק"ח ועיין תוספת פסחים מ"ו ע"ב בד"ה הואיל כתבו דשני הואיל ג"כ לא אמרינן והואיל ומתוך גרע דאינם משם אחר כמ"ש הש"א שם ועיין עוד בתוס' שם בד"ה הואיל השני דלא אמרינן הואיל ואי בעי פריק לעשות מה שאינו שלו כשלו עיי"ש דמשמע גם כשאינו מחוסר ממון שייך ה"ט וה"נ צ"ל הואיל ואי בעי מזכה למשאיל ויהיה שלו נחשב גם עתה כשלו והותרה כלאים אצלו ואף להר"ן שם דבמחוסר ממון ל"א הואיל מ"מ הא כל הוכחות התוספת והרא"ש מדקאמר סתם לאחר שלשים חייבת משמע דמשתרי מה כלאים נמי דהרי עכצ"ל דה"נ אף אם דעתו שלא ליתן בחנם הואיל ואי בעי יתן בחנם אף דלפי דעתו אינה עומדת לכך וזה הוי הואיל ממש וכמ"ש מלחמות בפא"ע וע"כ מוכח מתוספת ורא"ש די"ל הואיל ומתוך יחד.

ס"ד טלית חברו עמג"א בלולב אם השאילו לצאת בו יוצא לע"ד צ"ע כיון דאמרו לשון שאלה אי דצ"ל שלו ונהי דנימא דרשות משאיל לא מעכב מלקנותו כיון דאלו הוה ידע הדין היה מקנה לו מ"מ השואל אינו קונה בלא כונה בידו כשאינו מוכח כולו בחלל ידו כמ"ש הנתיבות סימן רס"ח ולולב ע"כ יוצא מחלל ידו כדלקמן סימן תר"ן ואם המשאיל יודע הדין הוה ד"א מקנה וקונה השואל שלא בכונה בהגבהה גם כשאינו כולו בידו כמ"ש התו"ג סימן קל"ט סט"ו.

הג"ה וה"ה בתפילין בנ"י פרק הספינה תמה דא"כ למה אמר שמואל בב"מ כ"ט ע"ב המוצא תפילין שם דמיהן ומניחן משמע דבלא"ה אסור ונלע"ד לפמ"ש הרמ"ך בא"ז שם דל"ח שמא כתבן מין דל"ש עיי"ש ובאמת מדלא נזהר בשמירתן יש רגל"ד דפסולין כדאיתא בפ"ק שם די"ב ע"ב הנהו ריעו וגם כשכתבן מומר להכעיס לחד עברה או מסור לתיאבון גם כן פסול כדלקמן סימן ל"ט ואם כן מיעוט הוי ומה דניחא לאינש למיעבד מצוה בממוניה גם כן מצד רוב הוא דחזינן מיעוט מקפידין ואם כן בצירוף שני מעוטי

חשוב כפלגא כמ"ש רבותא של ריטב"א ריש פרק אלו מציאות דכ"ג גבי סימן העשוי לידרס ע"כ שם דמיהן לסלק מעוט אחד ועיין שו"ת אמרי א"ש חלק או"ח ס"ח בפסקא המתחיל ומעכ"ת ולדבריו יש לחלק גם כאן דנגד כל מיעוט יש רוב בפ"ע לא מצטרפי המיעיטי.

עוד נלע"ד דהתם מיירי דאין לו תפילין מדנותן דמים וא"ל נתיר לו זולתן ע"כ יתן דמים ויתחייב באחריות אונס לשמואל שם וכן הוא בחו"מ סימן רס"ז אבל כשנתיר לו בלא דמי לא יחויב באונס רק בשעת הנחה כמבואר בחו"מ סימן רצ"ב בסמ"ע סק"ד ובש"ך סק"י ובנתיבות שם ובא"ז בפא"מ דכ"ט כתב דלטובת בעל אבדה התירו להשתמש בדמיהן כדי שיתחייב באונסין והא דמוצא דמים אסור משום דלא טרח כיון דיש גם כן קפידא לבעל האבדה דרצונו שיעמדו מעותיו בעין אבל תפילין דלא נעשו רק למצוותן לא קפיד וכמ"ש בש"ך חו"מ ריש סימן ע"ב וכיון דתליא בדעתו אפשר דלא ניחא לו שיניחן המוצא בלא שומא כיון דיהיו מונחים אצלו גם אתר הנחתן רוצה שיתחייב באונסין ולפ"ז אינו מוכרח לאסור בקביעות כשאינו אבדה וראיה מבכורות דף ח"י ע"ב ס"ט סבר אקנויי מקני ליה וניחא ליה דליתעבד מצוה בממוניה ור"ע סבר כיון דאית ליה פסידא לא מקני עיי"ש ובמג"א לקמן סימן תרנ"ח סק"ג.

ובקצו"ה סימן רס"ב הקשה איך יניח בלא ידיעת הבעלים הא הוי כישל"מ ואני כתבתי בפ"ב דב"מ דאם הוא באופן אלו ידע היה ניחא לו עשיה זאת יותר מאלו לא נעשה לכ"ע הוי כידע דמידי דזכות שלא בפניו כבפניו וה"נ דניחא לו דליעבד מצוה בממוניה יש לו הנאה יותר אם נעשה מאלו לא נעשה.

סימן טו

ס"ד טו"ז סק"ד הקשה על הבנת ב"י בדברי הרא"ש דאפילו אחר שתפרו לא רמינן בו ציצית דכמאן דפסיק הוא א"כ למה אמרו גזרה שמא יקרע סדינו תוך שלש ויתפרנו והתורה אמרה תולמ"ה ועוד מה שייכות ושוין שלא וכו' להך דנקרע כיון דאינו משום תולמ"ה והם קו"ע ופירש הטו"ז ברא"ש אינו הולמתו הלשון שברא"ש דכתב ואע"ג דתפריה כמאן דפסיק דמי ולא רמינן ביה ציצית משמע דגם לאחר התפירה כמאן דפסיק ונלע"ד לתרץ דברי הרא"ש דקשה אמאי כשאין שלש בהנקרע ל"מ תפירה הרי בפכ"ח דכלים מ"ח תנן בגדי עניים אעפ"י שאין בהן שלש על שלש טמאים מדרס ופירש הרמב"ם והביאו הרא"ש שם שחיבר בגד ממטליות של פחות משלש בכל אחד ומ"מ נעשה חיבור ובגד ואפילו לכשת"ל דוקא בעניים הא כאן לא חלקו וצ"ל דשאני התם

דכל חתיכה אינו חשוב בפ"ע וצריכין זל"ז ע"כ התפירה מחברן משא"כ כאן דתפר פחות משלש לבגד גדול דבלאו הקטנה חשוב בגד וכה"ג מצינו בפרק המצניע דצ"ג זה יכול וזה א"י הוי הא"י מסייע ואין בו ממש זה א"י וזה א"י שניהם חייבין אף על שיעור אחד וראיה לזה עוד ממשנה ה' פ"ג דכלים הטופל כ"ח הבריא ר"מ ור"ש מטמאין וחכ"א הטופל את הבריא טהור ואת הרעוע טמא ופירש הרע"ב דכלי רעוע דצריך לאותו טפילה חשובה הטפילה ככלי עצמו ונטמאו אוכלים הנוגעים בה כשהכלי טמא עיי"ש ולפ"ז נכון הגרסת נ"י רמ"א יתפור וחכ"א לא יתפור ואזלו לטעמייהו אמנם כ"ז קודם שקשר בו הציצית דאינה חשובה וכמאן דליתא ואין הבגד צריכה לו אבל כשקשר בו הציצית וכרכם נחשבה מחמת הציצית וגם מכשיר הבגד ללבוש וצריכה לה אם כן התפירה מחברן אלא דזה כשנגמר עשיית הציצית הקשר והכריכה אבל בשעת עשיה עדיין כפסוק דמי ויש בו משום תולמ"ה דאחר שעשוי נעשית כנף הבגד ועיין לבוש סימן י"א סי"ד דגדילים היינו קשר וכריכה ואם קשר ולא כרך פסול ומ"מ אם חתך החוטין אחר שקשר קודם שכרך פסול משום תולמ"ה דגדילים תעשה היינו מתחלת עשיית הגדיל עיי"ש ועיין בשו"ת אמרי א"ש חיו"ד סימן פ"ו בפסקא המתחלת ועוד כפי דמקום שהתירו בזאח"ז אין לנו להתיר כשבאין בבת אחת.

ועוד כל שאינו בזא"ז גם בב"א אינו ועיין תוספ' זבחים דע"א בד"ה דבריו שתרצו מהך דהר"ז תמורת עולה משום דישנו בזא"ז לחצאין ועוד דל"א כל שאינו בזא"ז רק בדבר שסותרים זא"ז וא"א לקיים שניהם והרא"ש בנדרים דף ס"ט ע"ב כתב תירוץ ראשון ועיין טו"ז לקמן סימן תע"ה סק"ב ובב"ח שם ס"ב מ"ש בשם מהר"ל מפראג משמע גם כן דגם אם יכולים להתקיים יחד אמרינן כל שאינו בזא"ז גם בב"א אינו וה"נ אינם בזא"ז דא"א להיות מחובר קודם הכשר הציצית וכן להיפך ומה דאמרינן גיטה וחצרה בכ"א הוא מגזה"כ והיכא דליכא גזה"כ ל"א בכ"א מסברא וכמ"ש בחת"ס חא"ח סימן קי"ז ועיין תוספת פ"ק דסוכה די"ג ע"ב בד"ה אם הובא בשו"מ קמא ח"ג סר"ח דל"מ מה דבטלינהו לזרעים כשסיכך ולא מקבלי טומאה דפסול משום תולמ"ה.

ובעיקר הסברא י"ל דברי סה"ת דלקמן סימן ל"ב סל"ח דכתב דיכול לחבר הד' בתים מד' עורות ולתפרם והקשו עליו מסנהדרין דפ"ט דפריך תפילין נמי אי עביד ד' בתי ואייתי אחריני ואנח גבייהו האי לחודיה קאי ולסה"ת משכחת כשתפר ולפמ"ש א"ש דהד' בתים צריכי להדדי ע"כ התפירה מחברן משא"כ בית חמישי וכן מבואר כעין זה בריטב"א ר"ה כ"ז ע"ב בשם הרשב"א ובתוספת מנחות פנ"י דף עי"ן ע"ב סד"ה תנא כיסמין ובפרק הקומץ רבה דף כ"ד וי"ל גם כן בזה שיטת רש"י בנדה דס"א בהא דרמי

חוטא דכתנא בגלימא דעמרא דמדאורייתא דוקא בשוע טוי ונוז אסור ופרש"י דהיינו שוע טוי ונוז ביחד הקשו עליו דכלאים בציצית הוי רק מחמת הקשר ולפמ"ש י"ל דסדין דמוכרח לתכלת דאל"כ אסור ללבשו עושהו הקשר מחובר משא"כ שם דהגלימא א"צ להההיא חוטא אינו נעשה חיבור רק אם שוע טוי נוז ביחד דנעשה הבגד מחובר מתולדתו חיבור עצום ולפ"ז יש לתרץ נמי מה שהקשה רש"י בפרק התכלת דף מ"ם בהא דסדין בציצית ב"ש פוטרין למה לא נקט טלית של צמר בציצית של פשתן ע"ש די"ל בשלמא טלית פשתן א"א ללבשו בלא תכלת אבל טלית של צמר אפשר בציצית צמר ע"כ גם אם מטיל בו פשתן ל"ח הקשר חיבור ואינו כלאים מן התורה אלא דקשה לפ"ז מהא דפריך שם דל"ט ע"ב לר"נ דבגד משי אינו חייב בציצית רק מדרבנן מהא דתנא צ"ו פוטרין בהן עיי"ש ולפמ"ש מה קושיא הא מן התורה ל"ח כלאים וי"ל דבלא"ה הקשו אחרונים דאיך דחי עשה דציצית ל"ת דכלאים דל"ה בעדנא דאיסור כלאים כשלובש ומצות ציצית כשכבר מלובש כמ"ש תוספת ביבמות דף צדי"ק ע"ב ד"ה כולהו ולפמ"ש י"ל כיון דל"ה חיבור רק מחמת חיוב ציצית חשוב בעדנא אף דמדרבנן גם קשר רשות הוי כלאים מ"מ עשה דאורייתא דחי דרבנן גם שלא בעדנא אבל לר"נ במשי דהמצוה רק מדרבנן מקשה שפיר דלא ידחה כלאים דרבנן שלא בעדנא דמדרבנן אסור גם כשאינו שוע טוי נוז כדאיתא בנדה שם.

עוד נלע"ד דז"ל הרא"ש תוך ג' לית בו תורת בגד וכמאן דליתא דמיא ואע"ג דתפריה כמאן דפסיק חשוב ולא רמינן בו ציצית ואי עביד בו ציצית לא פטר לו לטלית עכ"ל מבואר משום דלא חשוב וכמאן דליתה ואע"ג דבזבחים דף צ"ד איתא דמטולית פחותה משלש אי חשוב עליה ראוי לקבל טומאה דחשוב בגד ובתוס' פ"ק דסוכה דט"ז בד"ה דלא חזיא כתבו דאפילו חישב עליה בטלה דעתו והא דבזבחים משמע דמהניא מחשבה התם במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו עיי"ש במהרמ"ל וא"כ ה"נ כשתפרה הרי אחשבה ומחשבתו ניכרת ממעשיו צ"ל דס"ל כרמב"ם בפכ"ב מהלכות כלים דגרס בזבחים שלשה על שלשה דהיינו ג"ט אבל בפחות מן שלש אצבעות ל"מ מחשבה אף כשניכר מתוך מעשיו עיי"ש וכן ס"ל הר"ש בפכ"ח דכלים והרע"ב שם וה"ט כיון דבטלה דעתו מה יועיל אם מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ולכן אפילו תפרה לבגד לא נעשה מחובר כיון דלאו אורחה למחשביה ולתפרה אלא לזרקה בטלה דעתו גם בזה וכמ"ש התוס' כה"ג בפרק כלל גדול דף ע"ו בד"ה הבגד והשק דבגד ועור אין מצטרפין שאין ראויין להתחבר יחד והמחברן בטלה דעתו וצ"ע לפ"ז הא דלעיל סימן יו"ד ס"ד טלית של בגד וכנפיה של עור חייבת דאיך יתלה הציצית על הכנפות עור הא לא חשוב מחובר וצ"ל דלענין צירוף

שיעור קטן דו"ה אין דרך לחברן אבל כנפות לבגד אורחה ואפשר משום דיכול להטיל ציצית צמר בבגד פשתן כשכנפיה עור כמ"ש המג"א ס"ס טי"ת סק"ח עכ"פ הא דלא נעשה מחובר משום דלא חזי ודרך העולם לזרקן לאשפה וזה המחברן בטלה דעתו אמנם אם היה כשר לתפרו עם הציצית שנשאר בו הוי אורחה בכך שלא לזרקו משום הציצית ואי דיתירן ויקשור בעיקר הבגד למה לי כולה האי מוטב יתפור הכנף עם הציצית וודאי כה"ג ל"ה שייך לומר בטלה דעתו דלאו משום דחס על החתיכה עושה כן אלא דחס על הציצית וכ"ש בזמן שהיה תכלת דדמיה יקרין ובשבת דף קל"ט ע"ב אמרו ציצית חשובי ולא מבטל להו אלא דאם יתפרנה עם הציצית פסול משום תולמ"ה וע"כ מתיר ממנה הציצית ואזי תו החתיכה פחותה משלש לאו אורחה לחברה בבגד ובטלה דעתו ושפיר קאמר שמא יקרע סדינו תוך שלש ויתפרנו ותורה אמרה תולמ"ה דאזי ממ"נ פסול דא"ל יתיר הציצית מקודם הוי תולמ"ה ואם יתיר ל"ח חיבור דכמאן דליתה וא"ל ה"ט דתולמ"ה ודאי לא יטרח טרחא כפולה להתיר הציצית מקודם בחנם אלא היה תופרה עם הציצית ואזי באמת הוי מחובר דאורחה בכך.

וזה אפשר כונת הנ"י מ"ש בשם הרע"ם דנקרע תוך שלש בטל הציצית מיד שלא נשתייר בו שיעור וכשחוזר ותפרו פסול משום תולמ"ה דלכאורה דבריו סותרין לדברי הרא"ש בשיטת רע"ם ולפמ"ש צדקו יחדיו וחכמים דס"ל תוך שלש כמי יתפור ס"ל דזה ל"ח תולמ"ה כיון דמבגד זה היא ותחלת עשייתו בהכשר וכמו נקרע חוט שלש לכ"ע ולא נתבטל שם כנף וממילא אהני התפירה לחברן ושפיר קאמר ושוין דאם הביא ממקום אחר דהוי תולמ"ה ומתורץ נמי קושיית הטו"ז כאן ובסק"ה למה לא יועיל התפירה לחבר כמו בס"ת דצריך ספר אחד ולפמ"ש א"ש דשאני הכא דלאו אורחה ובטלה דעתו.

ואפשר גם דברי הסה"ת שהבאתי לעיל מיושבין בזה דד' בתים התפירה מחברן דכך אורחייהו דכ"ע אבל כשהוסיף בית חמישי דלאו אורחה דכ"ע בכך בטלה דעתו ול"ה חיבור וע"כ שפיר אמר בסנהדרין האי לחודיה קאי.

ומ"מ א"ל נקרע רק מהנקב ולמטה צדקו דברי הטו"ז דבזה ודאי גם לרע"ם מהני תפירה כיון דלא נקרע לגמרי מן הבגד אורחה לתפרה.

וראיתי בלבושי שרד בהגהתו על המג"א סק"ו כתב דס"ל להרא"ש דכל פחות מג' אין דרך להיותו תפור בקצה הבגד וסופו לקרעו משם ואזלינן בתר סופו והוי כפסוק עכ"ל ולא נהירא דאין סופו לקרעו ומה שכבר נקרע תפר ולפמ"ש סגי לומר דכל פחות מג' אין דרך להיותו תפור בקצה הבגד וזה שתפרו בטלה דעתו ואפשר כיון שאין דרך וגנאי הוא ומחכו עליו סופו לקרעו וכה"ג איתא לקמן סימן ש"ג סי"ב וסי"ג וסי"ד ולפ"ז י"ל

ר"מ לשיטתו בחולין ריש דף ע"ג דס"ל כל העומד לחתוך כחתוך דמי ובזה מיושב מה שהקשו לרע"ס איך מייתי ראיה לרחבה מדר"מ שהוא יחיד אמנם בזה א"ש דבזה הלכה כר"מ כמ"ש ברמב"ם פ"ג דמקואות הכ"ה.

ולפי הדרך שכתבתי נכון יותר גרסת נ"י דר"מ אומר יתפור וחכ"א לא יתפור ואזלו לשיטתייהו בפכ"ו דכלים מ"ד חמתות צרורות טהורות חוץ משל פרביין רמ"א צרור שעה טהורת צרור עולם טמאות ופרש"י ס"פ הקומץ רבה וכן ברמב"ם ספכ"ד מהלכות כלים דשל ערביין נעשה מחובר ע"י הקשר מפני שכן דרכן.

עוי"ל דכיון דכתב רע"ם דפחות מג' לית בו תורת בגד וכמאן דליתא וכפסוק דמי א"כ לכאורה גם לענין כלאים י"ל כן דאין בו משום בגד כלאים לא יעלה עליך כיון דהבגד גופו אינו כלאים וזה אינו חשוב כמחובר בו ובעצמו נמי אינו בגד וכמאן דליתא ועיין יו"ד סימן ש"א סי"ד דצלצלים קטנים שעושים בבית יד לצרור בו מעות או תבלין וסמרטוט שר שאין דרך חמום ועיי"ש בט"ז סק"י וסקי"ב דכל שאינו מלבוש ובגד אינו אסור רק אם מחמם וא"כ זה הכנף התלוי למטה והוא פחות מג' אם כפסוק הא בכלל הבגד אינו והוא גופא אינו מלבוש ולא שאם דאינו על בשרו ועוד כיון דבעיקר הבגד אין בו טלאים ואינו כחתיכה אחת ממש אינו אסור כמ"ש תוס' בשבת דף כ"ז ע"ב בתוס' בד"ה ואין בסה"ד ועיין רמב"ם פ"י מהלכות כלאים הי"ז ובהשגות שם וא"כ קשה מה חששו בסדין בציצית לשמא תקרע תוך ג' ויתפרנו אמנם י"ל לפמ"ש לעיל מה דלא חשוב התפירה לחיבור משום דאין דרך לתפרה בבגד ובטלה דעתו והנה לקמן סימן ט"ז במג"א סק"ב כתב דבגד שאין הקטן מתכסה בו ראשו ורובו אף דהגדול יוצא בו ארעי בטלה דעתו אבל בקבע לא בטלה דעתו עיי"ש פרמ"ג ולב"ש וכיון שכן ה"נ אם תפרה ולבשה בקבע הרי אחשבה לחיבור בקבע וסומך על ציצית המחוברים ע"י החתיכה קטנה שתפרה ואזי מהני מחשבתו וחשוב חיבור והוי כלאים אלא דא"כ אזי גם לענין ציצית יחשב כמחובר והוי כלאים במקום מצוה אמנם מתחלה בעת תליית הציצית ל"ה חשוב כמחובר ועל כנפי הבגד רק כשלבשה בקבע ואז פסול משום תולמ"ה והא דאמרינן אין ארעי לכלאים פרש"י במנחות דף מ"א א"צ שיצא בו ארעי ואפילו לפירוש שאר מפרשים בכלאים פ"ט היינו כשהוא מלבוש אלא שאין הקטן מתכסה בה אזי כשגדול לובשה אף דרך ארעי חייב אבל חתיכה זאת פחות מג' אינו בגד כלל וכמאן דעסיק דמי ל"ח ולובש בה כלל אלא כשלובשה בקבע אחשביה למלבוש ואהני מחשבתו לעשותו חיבור והוי כלאים ועוד דגם בכה"ג עכ"פ אסור מדרבנן דשמא ילבשנו בקבע וכמו דאסרינן כאן אלא דמשום

איסור דרבנן ל"ה גזרינן על סדין בציצית אלא משום חשש שילבשנו בקבע ויהא איסור תורה ועכצ"ל משום תולמ"ה.

ובפשיטות י"ל קושיות הטו"ז דהגזרה שמא יקרע קאי לרבנן דס"ל יתפור וכמ"ש תוס' שם אליבא דרש"י ואף דרבנן ל"ג לרש"י היינו דמשום מ"ע דשוא"ת לא גזרו משא"כ משום לאו דכלאים וכ"כ הפרמ"ג וכן י"ל לרע"ם דרבנן ס"ל יתפור והוי חיבור אלא דצריך מקודם להתיר הציצית ול"ג שמא יתפור עם הציצית רק משום כלאים גזרו וא"ש טפי דלר"מ דתפירה ל"מ גם בלא הציצית למה ניחוש שיתפור אע"כ קאי לרבנן דבלא הציצית מותר לתפור חיישינן שיטעו לתפור עם הציצית.

סימן טז

מג"א סק"ב ואם יוצא בקבע חייב וכו' ואם הוא יוצא בטלית שאחרים אין יוצאין בו בטלה דעתו ועיין פרמ"ג ולב"ש דבארעי בטלה דעתו ובקבע לא ואפשר לדקדק זה מירושלמי פ"ט דכלאים דתנן אין ארעי לכלאים וקאמר עלה תני אין ארעי לכלאים בבית המקדש עיי"ש דיל"ד דהל"ל בבגדי כהונה כדאיתא בתוספתא סוף כלאים וביומא דף ס"ט וגם מה ענין ארעי דוקא לענין בהמ"ק ונלע"ד דבביצה דף ט"ו איתא דבגדים קשין לית בהו משום כלאים ודעת רש"י דגם בלבישה מותר וריא"ז בש"ג שם הקשה מבגדי כהונה דקשין הן ובחידושי לביצה שם כתבתי דכיון דקשין הן אין דרך ללבשם וכמשא הן וכמ"ש האס"ז שם אלא דמ"מ כיון דזה לבשן אחשבנהו לבישה עיי"ש ולפ"ז יש לחלק בין ארעי דבטלה דעתו ובין קבע אלא דבבית מקדש ל"ל בטלה דעתו דכולן לובשין כן שם ונהי דכן מצות המלך מ"מ ל"ש לומר בטלה דעתו כיון דתורה חשבינהו שם למלבוש וכן מנהג המקום שם אלא דזה דוקא בבהמ"ק וכמ"ש רמ"א לקמן סימן ש"כ ס"א ובמקום שנהגו ועמג"א שם דבאותו מקום שנהגו ל"ל בטלה דעתו אף דבכל העולם אינו כן ושרשו מירושלמי פ"א דכלאים דחכמים מודים לר"מ במקיים קוצים בכרם בערביא דקידש אלא דבמקום אחר ס"ל דבטלה דעתו ואף דלא פלגינין שם בין קבע לארעי דל"ל שם אחשבנהו וכמ"ש המחצית שקל סימן ש"כ סק"א וכן מוכרח בשבת קמ"ד ע"ב עיי"ש דאל"כ תקשי על ר"נ דפסיק הלכתא כדבית מנשיא משום דסחיט להו אחשבנהו והרי לחכמים מקיים קוצים בכרם לא קידש ועכצ"ל דשם ל"ל סברת אחשבנהו וע"כ מתורץ קושית ריא"ז בש"ג הנ"ל על רש"י ממה דלא אשתרי בגדי כהונה שלא בעידן עבודה דשם בביהמ"ק ל"ל בטלה דעתו וע"כ אף ארעי אסור שם אבל במדינה בטלה דעתו גם בבגדי כהונה וכ"ש בשאר בגדים וא"כ במדינה יש לחלק בין ארעי לקבע בכלאים לענין בגדים קשים אלא

בבית המקדש אין ארעי לכלאים וע"כ בא הירושלמי לפרש המשנה ואמר תני אין ארעי לכלאים בבית המקדש והא דאמר ביומא דף ס"ט גם לענין בגדי כהונה דשרי להניחן תחת ראשיהן משום דקשין הן היינו דל"ש אחשבנהו בזה ללבישה דכל החשש שתכרך לו נימא שלא בכונה עיי"ש ובזה מיושב קושית המהרש"א בביצה שם על פרש"י דפירש נמטי גמדא דנרש שרי לישב עליהן וביומא פירש שרי אין בו משום כלאים דהעלאה דומיא דלבישה דאית בה הנאת חימום הוא דאיתסר ולפמ"ש א"ש דשרי משמע סתמא למה שעשויין וא"כ א"א לפרש בלבישה דא"כ סתמא לכך עשויין ומנהג אותו מקום בכך והל"ל אחשבנהו דל"ל בטלה דעתו וע"כ פירש לישב עליהן דהאיסור משום שמא תכרך לו נימא שלא בכונת לבישה דל"ל אחשבנהו ומצד עצם איסור העלאה ליכא למיתסר דדומיא דלבישה דאית בה הנאת חימום הוא דאיתסר והיינו הך דיומא וחדא טעמא הוא וגם מש"ס בבלי יש ראיה לסברא זאת מדפריך במנחות דף מ"א והא תנן אין ארעי לכלאים פרש"י כלומר אפילו אינו יוצא ארעי אסור עיי"ש דמוכרח לפרש כן דאל"כ לא מקשה הגמרא כלום ומנ"ל לגמרא הא דלמא כפשוטו אין ארעי בכלאים להתיר וכמו שפרשו באמת הרמב"ם והר"ש בפירש המשנה בכלאים אלא דבקשין יש לחלק בין ארעי לקבע ועכצ"ל אין ארעי אפילו אינו יוצא ארעי.

סימן חי

ס"א להרמב"ם וכו' בפ' התכלת דף מ"ם ע"ב אמר גזרה משום כסות לילה פרש"י שמא יתכסה בו בלילה ור"ת ורא"ש ס"ל דלשון כסות לילה משמע המיוחד ללילה וא"כ למה הוסיף רש"י שמא יתכסה בלילה ועוד דרש"י גופא בפרק ב"ט דכ"ו ע"ב פירש כסות המיוחד ללילה ולע"ד י"ל עפימ"ש הרא"ש בדעת ר"ת לחד שנוייא דכסות המיוחד ליום פטור מציצית בלילה ומ"מ איסור כלאים אין בו וכסות לילה פטור ביום עיי"ש וכן משמע בירושלמי דפ"ק דקידושין ותוספתא שהביאו תוס' שם בד"ה משום דלר"ש כסות המיוחד ליום ולילה יפטור בלילה מציצית וכן משמע בברכות דף י"ד ע"ב דלילה אין בו חיוב ציצית כלל ומ"מ לשון כסות לילה משמע דתליא במיוחד ללילה לפטור גם ביום אמנם נראה דמ"מ אין לחייבו משום כלאים דבידו ליחדו גם ליום ונהי דעתה לובשו ביום רק דרך ארעי י"ל הואיל ואי בעי מיחדו ליום ופטור מחיוב כלאים השתא נמי חזי לו וכמו דאמרינן בפסחים דף מ"ז ע"ב אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכיסוי דם ציפור ופיר"ת שם בתוס' ד"ה כתישה דבחרישה דכלאים קאי הואיל ואי בעי שחיט צפור והיה עשה דכסוי דוחה לאו דכלאים וכה"ג אמרינן עוד שם הואיל ואי בעי למיכל מצי

אכיל ובדף ס"ב שם הואיל ואי בעי מתקן נפשיה וה"נ נימא הואיל ואי בעי מיחדו ליום נמי והוי כמיוחד ליום ולילה וודאי משום הואיל ל"ל במיוחד ליום דליהוי רק כמיוחד ללילה דיציבא בארעא וכו' אלא דמשום הואיל הוי כמיוחד נמי למה דיכול ליחדו והוי כמיוחד ליום ולילה דאין בו משום כלאים ועוד בשלמא מיוחד ליום א"א לומר הואיל ואי נמלך ומיחדו ללילה יהא פטור ומדחייבה תורה ע"כ לא ניזל בזה בתר הואיל דלעולם גם בזה י"ל הואיל ושאני מיוחד ליום דעכצ"ל הואיל ונמלך ליחדו רק לכסות לילה ועקר שם כסות יום ממנו אבל כסות לילה י"ל הואיל ונמלך ומיחדו ליום ולילה ול"ח עקורה ומבואר ביומא דף ס"ג לענין הואיל דשאני היכא דמחוסר עקירה השם דל"א הואיל אם צריך לעקור השם לשם אחר לגמרי אבל אם מעין שם ראשון הוא אמרינן וה"נ בכסות לילה לא יעקור שם ראשון רק יוסיף שתהא גם כסות יום וברז"ה ומלחמות פרק אלו עוברין ילפי לשאר הואיל מהך דיומא ולפ"ז מיוחד ללילה לכאורה הל"ל דחייב ביום בציצית משום הואיל ואי בעי מיחדו גם ליום ואפשר זה טעם הרמב"ם דלא מחלק לענין חיוב ציצית בין מיוחד ליום או ללילה ואינו פוטר רק בלילה דגם במיוחד ליום פוטר אמנם י"ל דלשון כסות לילה מדויק דפטור גם ביום ומ"מ חיוב כלאים ליכא לפמ"ש במלא הרועים בכלל הואיל דהואיל שהוא בידו מהני לקולא לכ"ע אבל אם באנו להחמיר עליו י"ל דבידו גריעותא הוא עיי"ש ולפ"ז לענין אם לבש כלאים אהני הואיל ובידו ליחדו ליום לפטרו אבל להחמיר עליו לחייבו בציצית אם אינו רוצה להטיל בו בזה אדרבה כיון דבידו שלא ייחדנו ליום פטור והנה ר"ת הוכיח בכמה ראיות דכסות יום אין בו חיוב כלאים בלילה ג"כ עיין רא"ש ותוס' במנחות מ"ם ע"ב בד"ה תכלת ובחידושי לביצה דף ט"ו כתבתי דזה תליא בפלוגתא דמתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ה"נ בכלאים מתוך שהותרה בבגד זה ביום לצורך מצות ציצית הותרה נמר בלילה והנה מבואר בשאגות אריה סימן ק"ח דהואיל ומתוך יחד לא אמרינן וכ"כ ישע"ק בא"ח סימן תצ"ח וסימן תק"ח וא"כ כסות לילה ביום אין בו משום כלאים די"ל הואיל וכסות יום בלילה ג"כ י"ל מתוך אבל כסות לילה ומתכסה בלילה דצ"ל הואיל ומתוך זה ל"א ע"כ במה שאמרו משום כסות לילה דבאמת הפירש המיוחד ללילה מ"מ הוצרך רש"י לפרש שמא יתכסה בלילה דהא לב"ה קאי לחד פירש ברש"י שם ואפילו לפי פירש שני דקאי אליבא דב"ש מ"מ כיון דקי"ל בזה כב"ש וכמ"ש רב עמרם גאון צ"ל משום כסות לילה לדידן דקי"ל מתוך דבכסות יום מותר גם בלילה ובזה נכון דברי מהרי"א שבב"י בפירש דברי הרמב"ם דקמ"ל דמותר ללבוש בלילה ציצית בכלאים ותמה הב"י דהא כתב הרמב"ם בפ"ג מה"צ כסות של פשתן אין מטילין בה תכלת גזרה שמא יתכסה בה

בלילה משמע דאכסות יום קאי דאל"כ הל"ל גזרה משום כסות לילה כלישנא דגמרא ועוד שסתם וכתב שאינו מברך על ציצית בלילה ומברך עליו בשחר ולא חילק בין כסות המיוחד ליום או ללילה עיי"ש ולפמ"ש י"ל הכונה שמא יתכסה בלילה ותהא באמת כסות לילה ולא אמר גזרה משום כסות לילה דמ"מ ליכא בו משום כלאים ביום עכ"פ מן התורה משום הואיל אלא כשמתכסה בלילה נמי אזי יש בו חיוב כלאים וכסות המיוחד ליום אין בו משום כלאים בלילה משום מתוך וגם ביום מברך אפילו אכסות לילה משום הואיל וכמ"ש.

ואפשר להעמיק עוד ולומר מה שהוכיחו הטור וב"י מהרמב"ם דס"ל דכסות המיוחד ללילה מברך עליה ביום לא יכריח לומר דכסות לילה יהא מחויב להטיל בה ציצית אם ירצה באקראי להתכסות בה ביום וה"ט דכבר כתבתי די"ל בכסות לילה הואיל ובידו ליחדה גם ליום אלא דהואיל ובידו רק לקולא אמרינן דברצונו תליא וא"כ אם כבר עשה לה ציצית הרי רצונו בזה שיקיים בה מצות ציצית ושפיר י"ל הואיל וחזי לברך עליה אבל בשאינו רוצה לעשות בה ציצית ל"ש הואיל להחמיר עליו בע"כ ובזה לא תקשי ארמב"ם מלשון הש"ס פרט לכסות לילה דמשמע דכסות המיוחד ללילה פטור וכמ"ש ר"ת דאר"נ דפטור ואינו מחויב להטיל בו ציצית.

ולפ"ז בסדינין של לילה שפיר נהגינן שלא להטיל בהן ציצית גם לרמב"ם ומג"א בסק"ג כתב דלא ידע טעמא למה ולפמ"ש לרש"י ורמב"ם ור"ת דינא הכי וגם רא"ש ס"ל כר"ת כמ"ש ב"י ורובא הכי ס"ל בזה כהרא"ש ואפילו את"ל דלרמב"ם כסות לילה חייב ביום מ"מ רש"י יוכל להמנות עם ר"ת ורא"ש ורא"ם בחדא שיטה לענין זה והוי רובא דמנכר שוב מצאתי בשער המלך פ"ג מה"צ הרגיש דדברי רש"י סתורים ותירץ ע"פ דברי הר"ן בפ"ק דקדושין דמן וראיתם דרשינן דבעי תרתי כסות מיוחד לראיה וזמן ראיה ומש"ה כסות לילה כיון שאינו מיוחד לראיה פטור אפילו ביום וכסות יום כמי פטור בלילה עיי"ש ועדיין אינו מספיק דלמה הוצרך רש"י במנחות לומר שמא יתכסה בלילה כיון דש"ס אמר משום כסות לילה דלרש"י גופא היינו מיוחד ללילה א"כ גם כשיתכסה ביום פטור ולפמ"ש א"ש.

ולפמ"ש נפשט מה שנסתפק במשבצות זהב בסק"א אם ייחד כסות ללילה ועשה בו ציצית דפטורה אז ואח"כ נמלך וייחדם לכסות יום אי פסול משום תולמ"ה הואיל ובעת שעשאן היתה פטורה א"ד כיון דלאו מחוסר מעשה ל"ה תולמ"ה ע"כ ולפמ"ש מוכח דל"ה תולמ"ה מדהצריך רש"י לומר שמא יתכסה בלילה ומטעם שכתבתי דביום י"ל הואיל ואי בעי מייחדו גם ליום וחזי ואם איתא דפסול משום תולמ"ה גם כשימלך לא

חזי עוד ולהתיר ציצית הללו ולחזור ולקשרן הוי מעשה חדש בגוף הדבר דל"א הואיל כמבואר ביומא שם דף ס"ב ע"ב עיי"ש ערש"י ובח"ה בפ' א"ע בד"ה אתמר האופה וא"כ גם בשיתכסה בכסות לילה ביום עובר אכלאים ועכצ"ל דלית בו משום תולמ"ה וה"ט דתחלת עשיית הציצית י"ל הואיל ואי בעי מיחדו גם ליום וחזי השתא נמי חזי.

והנה ר"ת הוכיח דכסות יום אין בו משום כלאים גם בלילה מדאמר במנחות דף מ"ם ע"ב תכלת אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה דקאמר ואפילו משמע דתרתי אשמעינן ורישא קמ"ל אפילו בלילה עיי"ש בתוס' ובפכ"ה דף ק"י ע"ב עו תוס' בשם ר"ת להוכיח זה מדאמר תכלת אין גא משום כלאים ואפילו בטלית פטורה ומסיק כגון הטילה למוטלת פירש טלית שיש בה ציצית כבר ולא בעי למימר כגון שאח"כ הסיר הראשונים וקמ"ל דל"ה פסולה משום תולמ"ה דא"כ לימא הטיל למוטלת נשרה ולמה אמר אין בה משום כלאים אלא הא קמ"ל כל טלית דאשתרי בה כלאים מותר בכל ענינים עכ"ל ובשאגות אריה סימן למ"ד כתב וז"ל ולכאורה משמע דר"ת דייק לה מדקאמר ואפילו בטלית פטורה כגון שהטיל למוטלת ולא הסיר הראשונים וה"ל שניות שלא לצורך אפ"ה אין בשניות משום כלאים וא"א לומר כן דאי נלמד הא מלתא מטלית פטורה דאמר בסיפא א"כ תכלת אין בה משום כלאים דרישא לא קמ"ל מידי והרי לר"ת תרי מילי ננהו מדקאמר ואפילו כנ"ל ועוד סיפא ודאי לא אשמעינן אלא דאין בו משום תולמ"ה לחוד דהרי במנחות שם פריך הגמרא והאמרה ר"ז חדא זימנא הטיל למוטלת כשרה ש"מ דלא קמ"ל בזה יותר דאל"כ מה ק"ל הא טובא קמ"ל דאפילו שלא במקום מצוה שרי כלאים עכ"ל וכן מהרש"א ומהר"ם נתקשו בדברי תוס' הללו ופירשו בע"א ולדברי כולם האי ואפילו בטלית פטורה הוא ענין בפ"ע ואינו שייך לתכלת אין בו משום כלאים ולשון התוספת אינו הולמתו דמשמע דמטלית פטורה יליף ר"ת דלגמרי אשתרי וכ"כ מהר"ם שיף שם וגם בגמרא דוחק גדול לומר דאינו ענין לרישא ולע"ד כונתם דר"ת ס"ל הטיל למוטלת כשרה בשניהם וכמו שר"ל בתוספת ר"פ התכלת וכ"כ הב"י לעיל סימן יו"ד בדעת רש"י וקמ"ל אף דשניות שלא לצורך מתוך שהותרה בגד זה בחד ציצית כלאים הותרה בשניות נמי ורישא קמ"ל אפילו בלילה אין בו משום כלאים מתוך שהותרה ביום לצורך מצוה וקאמר ואפילו בטלית פטורה שהטיל למוטלת וגם הוא בלילה דהוי תרי מתוך דגם הראשונים לא הותרו בלילה רק מתוך שהותרו ביום ושניות מתוך שהותרו ראשונות דאף דהואיל ומתוך לא אמרינן מ"מ תרי מתוך דשם חד הוא עדיף וכמ"ש הש"א סימן ק"ח וזה קמ"ל הגמרא דקאמר ואפילו מוסיף על ענין ראשון ומה דפריך והאר"ז ה"ט דלמה נקט מלתיה בהטיל למוטלת דגברא בב"ת ול"ש כלל עיין במנחות דף

מ"ם ע"ב יותר הל"ל ואפילו שאולה או לאשה או להציע תחתיו וע"כ דאגב קמ"ל דהטיל למוטלת כשרה והאר"ז ח"ז ובזה מיושב מה שהקשה הש"א שם על פיר"ת דתכלת אין בה משום כלאים קמ"ל אפילו שלא במקום מצוה אם כן הוי רישא רבותא טפי לענין כלאים מסיפא דהטיל למוטלת דזה הוי במקום מצוה ולשון ואפילו משמע דקמ"ל סיפא רבותא טפי לענין כלאים עיי"ש ולפמ"ש א"ש דסיפא קמ"ל דתרי מתוך ג"כ אמרינן לענין כלאים ורישא רק בחד מתוך וקאמר הסיפא ואפילו הך דרישא היא גם כן בטלית פטורה דצ"ל עוד מתוך שרי ובזה מובן מ"ש התוספת שם בסה"ד ולפ"ז בטלית שאולה היה אסור להציעו תחתיו ותמוה דהא מה"ט גם בשלו אסור דאין מצות ציצית בהצעה תחתיו וכמו בבגדי כהונה דאסור בהצעה אמנם לפמ"ש א"ש דס"ד למילף מבגדי כהונה דלא נימא תרי מתוך כמו בבגדי כהונה שלא בעידן עבודה דגם בלבישה הותר רק משום מתוך שהותר בשעת עבודה והצעה הוי משום מתוך שהותרה בלבישה ותרי מתוך ל"א וה"נ טלית שאולה הותרה מתוך שהותרה לבעליה נמצא הצעה לשואל הוי תרי מתוך משא"כ טלית שלו הוי הצעה רק חד מתוך.

ומ"ש תוספת שם בסה"ד שיש לחלק בין טלית שכל עיקר לבישתו לצורך הנאתו ובין בגדי כהונה שעיקר לבישתו לצורך עבודה יובן עפימ"ש בשו"ת חת"ס חיו"ד סימן ס"ט בפסקא המתחלת ואין להקשות עיי"ש.

והנה ר"ת הוכיח עוד במנחות דף נ"א מדאמר טלית שאולה כל למ"ד פטורה מציצית הא אח"כ חייבת ואפילו של כלאים ואע"ג דפטורה מדאורייתא ובפ"א דתמיד כתב הראב"ד דאין ראיה דא"ל אה"נ דיש בה משום כלאים כיון דפטורה כל שלשים וראיתי במ"ג כתבו ז"ל נראה שהבין דר"ת ז"ל רצה להתיר טלית שאולה בכלאים גם תוך שלשים וח"ו לומר כן בדבר דל"ש בו מצות ציצית כלל אף מדרבנן יהא מותר בו כלאים רק דר"ת ז"ל מתיר אחר שלשים יום כיון דחייב מדרבנן אמרינן כיון דלגבי בעלים חייב מה"ת והותרה בו כלאים גם בשואל לא נפקע היתר זה עכ"ל ודבריהם תמוהין דודאי לר"ת גם תוך למ"ד מותר דלא גרע מאשה אמנם מה דקשה על הראב"ד דמשמע דמודה לר"ת לאחר למ"ד והרי אז אינו מחויב רק מדרבנן ואיך ידחה לאו דכלאים וזה עיקר הוכחתו של ר"ת להתיר לאשה בטלית של איש או בכסות יום בלילה כמו בשאולה אחר למ"ד.

ונלע"ד דכי מטיל השואל ציצית ודאי דעתו להתירן כשיחזיר הטלית דציצית חשיבי ודמיה יקרין משום התכלת כדאיתא בפרק התכלת דף מ"ד ובמשבצות זהב לעיל סימן י"ד סק"ה כתב ז"ל ובהא דשאלה בלא ציצית פטורה א"ל הא ספק תורה הוא דלמא שאל לו במתנה עמ"ל ואיך הולך בלא ציצית וניחא לאינש לקיומיה מצוה בממוניה זה

אינו דבאין בו ציצית ל"ש ניחא וכו' וגם מסתמא לא שאל למה שיטיל בו ציצית דניחא לאינש לקיומיה מצוה בעצמו ולהטיל ציצית עכ"ל ומ"ש דבאין בו ציצית ל"ש ניחא א"י למה ומ"ש וגם מסתמא וכו' כן הוא לקמן סימן תל"ד אמנם אינו מובן דיכול להטיל ציצית ולהסירן כשיחזיר הטלית דמותר ול"ד למזוזה כמ"ש התוספת בשבת דף כ"ב לכן נראה לפמ"ש לעיל סימן י"א כיון דכלאים ושבת שוים לענין הקשר כמו בשבת כשעומד להתיר ול"ח קשר של קיימא ומותר מן התורה ה"כ בכלאים כשאין מבטל הציצית לבגד ל"ח קשר וכדאיתא בשבת דף קי"ב לענין קושר בשבת וגם בציצית צריך קשר החשוב לענין כלאים ולפ"ז טלית שאולה אחר למ"ד דסתמא לא מבטל הציצית וגם משאיל לא ניחא ליה בכך דרוצה להטיל בו ציצית בעצמו אינו יוצא בציצית הללו מן התורה אלא דגם אחר למ"ד פטור מן התורה רק משום דנראית כשלו חייבוהו חכז"ל כמ"ש תוספת שם ע"כ דיו בציצית הללו דלפי הנראה כשלו אין עומדין הציצית להסירן ולפ"ז לענין כלאים ג"כ מותר מן התורה דל"ח קשר ומדרבנן חייב נמי בציצית וע"כ תירץ הראב"ד רק מן תוך שלשים דגם מדרבנן פטורה דר"ת משמע ליה דמ"מ אינו אסור כשירצה להטיל בו ציצית כלאים ועיין בראש בה"ק ריש ה"צ ס"ב דטלית שאולה מיירי דשאל טלית שאינה מצוייצת.

עוי"ל לפמ"ש ישע"ק לעיל סימן טי"ת סק"ד לדעת רש"י דאין כלאים מן התורה רק שוע טוי נוז יחד הא דציצית בסדין משום הקשר לבד הוי כלאים משום דמצוה לחברן מגו דמהני לענין המצוה למיחשב מחובר ה"נ לענין כלאים עיי"ש וא"כ בשאולה דמן התורה פטורה לעולם לגבי השואל וגם למשאיל אין מצוה בהן דאינן שלו וצ"ל הציצית שלו כדלעיל סימן י"א ס"ו וכ"ז שלא בא ליד המשאיל לא זכה בהן א"כ ל"ל המגו ומדרבנן יש בו מצות ציצית נמי רק תוך שלשים ק"ל דגם מדרבנן אין מצוה ואסור משום כלאים.

ומ"ש ר"ת ורא"ש וראב"ד ג"כ בתירץ שני שם דלמשאיל מותרת בכלאים והרי אין ציצית שלו בארתי לעיל סימן י"ד בס"ד דמשום הואיל אתי עלה עיי"ש הקשתי הא ועשו להם משלהם צריך בשעת עשיה ואח"כ הוי תולמ"ה ואפשר לפמ"ש הפרמ"ג לעיל סימן י"ד בא"א סק"ב דגם מן והיה לכם יש למעט גזולה ולמה צריך תרתי עיי"ש וי"ל דמבואר בסוכה כ"ז ב' היכא דיש הוכחה מקרא אזי לך אינו ממעט שאולה רק גזולה וה"נ אם ועשו להם ימעט גם שאולה מיותר לכם דבלא"ה ה"א דצ"ל גם בשעת לבישה שלו כמו בסוכות תעשה לך דא"ל דכתוב כל האזרח ל"ה יוצא בשאולה עיי"ש דף כ"ז וע"כ ועשו להם למעט רק גזולה כיון דצריך עשיה לשמה לא יעשה בעברה ולכם ממעט שאולה כמי דבשעת לבישה יהיה לכם משלכם.

שם ס"א ולהרא"ש כסות וכו' המאירי בשבת דכ"ה ע"ב כתב וז"ל זה שכתבנו בכסות לילה פירושו כסות יום שמתכסה בלילה פטור מציצית כך כתבוה גדולי הפוסקים ומחברים ומפני שהם פוסקים בציצית חובת גברא ומ"מ גדולי הצרפתים כתבו כסות לילה המיוחד ללילה הא כסות יום חייב אף אם מביאו בלילה ומפני שהם פוסקים חובת מכא הוא עכ"ל והרא"ש אזיל בתר אפכא וכן נראה דלמ"ד חובת מנא מה לנו אימת לובשו דמ"מ ביום רואה אותו בביתו ושייך וראיתם גם בכסות המיוחד ללילה וא"ל כיון דתורה חייבה דוקא בכסות ש"מ דהטעם דוקא שיראהו כשלובשו וה"ד בכסות המיוחד ליום דאטו ידעינן טעמא למה דוקא בת ד' כנפות ועוד מה"ט הוי סגי כשיהא בו ציצית כשלובשה וכ"כ הישע"ק סימן י"ט אלא דמה דר"ל שם דרב יהודא יסבור חובת מנא לא מ"ל דא"כ איך אמר ר"י טלית שאולה פטורה דל"ה כסותך דמ"מ יחויב דהוה כסותו של משאיל ולא יגרע ממונח בקופסא והוא בכאן וכסותו מופקד אצל אחר ומ"מ גוף הסברא גם ר"ת אזיל בה לע"ד דבפ' התכלת דף מ"ם ע"ב בד"ה משום כסות לילה פיר"ת דכסות המיוחד ליום חייב בציצית בלילה ושם בד"ה תכלת אין בה משום כלאים פר"ת דקמ"ל שמואל דאפילו בלילה אין בה משום כלאים אע"ג דלאו זמן ציצית הוא דלגמרי התיר הכתוב כלאים של ציצית והא דגזרינן לעיל משום כסות לילה היינו כסות שאינו מיוחד רק ללילה דכסות יום חייב אף בלילה וכן לנשים עיי"ש והמה דברים סותרים זה את זה דאם כסות יום חייב גם בלילה פשיטא דאין בו משום כלאים כמו ביום ול"ל דקמ"ל גם בכסות המיוחד ללילה אין בו משום כלאים דהא אמר גזרה משום כסות לילה וגם ודאי זה יש בו משום כלאים דלעולם לא הותרה אצלה כלאים וגם בתוס' הקדום החליט ר"ת דכסות יום המיוחד ליום חייבת בלילה ולכן המפרשים רצו לשבש ולהגיה בתוס' דר"ת סותר פירש דלעיל ולע"ד לעיל קאי אליבא דהלכתא דציצית חובת גברא וכאן קאי אליבא דשמואל דס"ל חובת מנא דלילה לאו זמן ציצית גם בציצית המיוחד ליום וקמ"ל דאין בו משום כלאים כשלובשה בלילה ונ"מ לדידן בטלית איש כשלובשה אשה כדמסיק אח"כ וכן נ"מ למאן דפסק חובת מנא הוא גם כשלובש בלילה ומ"ש והא דגזרינן לעיל משום כסות לילה וכו' היינו לדידן דקי"ל חובת גברא כסות המיוחד ביום חייב גם בלילה ובכסות המיוחד ללילה יש בה משום כלאים וע"כ הפשט כסות לילה המיוחד ללילה ע"כ יש בה משום כלאים אבל לשמואל דלא תליא בזה וגם בכסות המיוחד ללילה חייב להטיל בה ציצית ביום ע"כ לעולם לית בה משום כלאים ובזה י"ל מה שהקשה הרא"ש על ר"ת דכתב דהוה מ"ע שהז"ג דכסות לילה פטור ועוד גם בכסות יום אם נפסק בלילה שרי דשני התירוצים סתרי אהדדי דלתירוץ ראשון משמע כסות

המיוחד ליום אם נפסק בלילה חייב להטיל בו ציצית עיי"ש ולפמ"ש י"ל דארכבוה ר"ת אתרי רכשי משום דאפלגי קמאי אי חובת מנא ותירץ ראשון אי חובת גברא כנלע"ד לתרץ לפי הלשון הכתוב בתוס' בשם ר"ת.

סימן יט

חובת גברא עט"ז וי"ל דברמב"ם פ"א מה"ש ה"ו ופ"ה הח"י כתב דנשבע שלא יתעטף בציצית או שלא ילבש בגד הוי נשבע לבטל המצוה ותמה הכ"מ הא אינו מחויב ללבוש ד"ב עיי"ש ולעד"נ דמ"מ אסור שיבטל ממנו המצוה שלא יהא ראוי לקיימה וכה"ג מצאתי בשבו"י ח"ב סימן קל"ד לענין פ"ו בב"נ ואף למ"ד שם דב"נ אינו מצוה על הסירוס היינו דלא נצטוה כלל אבל ציצית נצטוינו ומחויב שיהא ראוי לקיימה ולזה הוי חובת גברא ומדויק אשר תכסה מחויב שיהא ראוי להתכסות עיין חידושי רשב"א במנחות דף מ"א.

סימן כ

ס"א מג"א סק"א אפילו הוא תגר משאר סחורות נאמן וכו' דהוה זיוף אפילו לעכו"ם עיי"ש כונתו כיון דל"ח זיוף בזה רק לישראל אינו חושש כ"כ דיקנו ממנו עכו"ם ובמגן גבורים הקשו דהא מציצית שו"ם יותר למכור לישראל ויפסיד בזיופו לכן תעלו דתבר כאמן גם בציצית לבד עיי"ש ולע"ד המג"א סמך אמה שהקדים דמיירי בתגר בשאר סחורות דשוה לעכו"ם כלישראל (אינו חושש דלא יאמינוהו ישראל אטלית מצוייצת דאינו תגר בזה רק באקראי בא לידו ובתבר בציצית לבד י"ל דמודה המג"א דמהימן כיון דרגיל ועיקר תגרותו נמי בציצית.

חנ"ה ואומר שלקחו מישראל נאמן במ"ג דחי זה דבנ"י ליתא כלל דצ"ל דלקחו מישראל ע"ש ובאמת משמעות דברי נ"י דאצ"ל כלום דז"ל מן התגר הקבוע ומוחזק ליקח מישראל ולמכור דחזקה לא מרע נפשיה להפסיד סחורתו ולוקח מן המומחה עכ"ל משמע דמשום דמוחזק ליקח מישראל הוא אמנם הב"י כתב עליו ולאו למימרא דבתגר שעסקו הוא ליקח טליתות מצוייצת מישראל ולחזור ולמוכרן מסקינן דבתגר דשאר סחורות דלאו טליתות מצוייצת נמי מהימן שהוא מוחזק שאינו משקר שאם ימצא בדאי בדבר אחד שוב לא יאמינהו וכן משמע מדברי רש"י עכ"ל דלפי דברי הב"י תלוי ההיתר במה שאינו משקר וא"כ דוקא שאומר שלקחו מישראל וע"כ המחבר השמיט דברי כ"י דמוחזק ליקח מישראל וכתב סתם תגר עכו"ם שפיר כתב הג"ה ואומר שלקחן מישראל ופרישה משמע

כמ"ש דמוחזק ליקח מישראל אצ"ל כלום ואינו מוחזק צ"ל וסמכינן דמוחזק שלא ישקר שיבורו ומה דלא הביאו המחבר והג"ה אם מוחזק ליקח מישראל דאצ"ל כלום נראה משום דאסור למכור ולית מצוייצת לגוי אפילו לתגר וכמ"ש המג"א סק"ב א"א שיהא מוחזק בכך ואפשר דמש"ה כתב הב"י וכן משמע מדברי רש"י ולא מצאתי שום משמעות בדברי רש"י ימה דלא פירש דמיירי דמוחזק ליקח מישראל אינו ראיה דגם בגמרא לא נזכר מזה אלא משום דמפרש"י משמע דגם לתגר אסור למכור טלית מצייצת כמ"ש המג"א סק"ב ממילא ודאי לא מיירי דמוחזק ליקח מישראל והפרישה דס"ל די"ל דלתגר מותר למכור כמ"ש בדרישה לכן כתב גם היכא דמוחזק ליקח מישראל ועכ"פ אם מוחזק ליקח ציצית לצד מישראל י"ל דא"צ שיאמר דלקחו מישראל.

סימן כא

סג בטו"ז סק"ג כתב בטליתות המיוחדין למצוה אסור לכנוס לבית הכסא ובמ"ג דחו דבריו מדאמרינן בשבת דף ס"א דאסור לצאת בתפילין בר"ה ופרש"י שמא יצטרך לבהכ"ס ויסירם ואתי לאתויינהו ד"א בר"ה ולהטו"ז גם בטלית של מצוה יתסר מה"ט ומזה הוכיח גם כן כדברי הש"ע ולפע"ד אין סתירה לטו"ז וראיה לש"ע מגמרא דבימיהם כל מלבושם היה בהם ד"כ ולא מיוחדים למצוה כדלקמן סימן כ"ג ואפילו יהא אסור בכל ד"כ לכנוס לבהכ"ס ליכא חשש דיסירן בר"ה דגנאי גדול לו דמה"ט אם נפסקו בשבת בכרמלית א"צ להפשיט כדלעיל סי' י"ג ובזמן הזה דמייחדין טלית למצוה שייך דין טו"ז וגנאי אינו לפשטו בר"ה מ"מ כיון דלא גזרו חכמי הש"ס שרי גם עתה כמ"ש הב"י בסימן י"ג הובא במג"א שם סק"ז ומה שהביאו במ"ג מסוכה דמ"ו וכתובות ק"ג וב"ק י"ז דמשמע דלא היו מסירן הטלית כשנכנסו לבהכ"ס מכ"ז אין סתירה לטו"ז דבזמנם שאני וכמ"ש ומ"מ לכאורה ראיות מוכרחות לדברי הש"ע והנ"י לא זכרם ונראה דקודם לזה כתב הנ"י מסברא דנכון ללבוש הטלית עם הציצית על המלבושים וכדלקמן סימן כ"ד וסמוך לזה כתב דמותר לכנוס בטלית לבהכ"ס ומכל המקומות הנ"ל אין ראיה אם הציצית בטלית העליון דשמא לא היה המלבוש העליון בציצית סדינא בקייטא וסרבלא בסתייא כדאיתא בפרק התכלת דף מ"א ע"א ומצות ציצית היו מקיימין בשאר בגדים ועיין בטו"ז סק"ג דחילק בין בגד עליון לבגד אחר ע"כ הוכיח הנ"י מהך דרב יהודא דפריך אמאי לא מברך כל שעתא כשפשט דס"ד דמלביש עליון דרך לפשוט אותו בביתו ומשני ר"י אינש צניעא ולא שדי לגלימא כל היום ומבואר בערוך ערך גלם דגלימא היינו לבוש העליון ואף דמן הסברא כתב הנ"י ללבוש ציצית למעלה מ"מ לזה גופא אין ראיה מהש"ס ועוד

דמסוכה אין ראיה דשם הביא מרבא דצריך לברך כשחולץ תפילין לכנוס לבהכ"ס וחוזר ומניחן וי"ל דלא הזכיר טלית דפשט העליון ונשאר עליו ט"ק תחת מלבושיו וע"כ א"צ לברך כי"א לעיל ס"ח סי"ד ומכתובות אין ראיה די"ל רבי אגב צעריה לא נתעטף בטלית העליון כיון שהיה צריך לכנוס לבהכ"ס הרבה פעמים ולא היה עליו רק ציצית תחת מלבושיו ואת"ל שנתעטף דאין זה צער כ"כ לסלק ולהתעטף מלמעלה לפיכך לא הוזכר רק תפילין דנצטער בחליצתן והנחתן עיי"ש ומב"ק אין ראיה דמבואר שם בתוס' דלפיכך לא השיב לרבב"ח קודם שהניח התפילין דמעשה עדיף מלאגמורי לאחריני וזה שייך בתפילין דחובה הוא אבל בציצית אינו חובה ומכ"ש אם כבר לבש בציצית תחת בגדיו אינו חובה העיטוף מלמעלה כ"כ שידחה לימוד לאחרים.

סימן כב

מברך שהחיינו דלא גרע מכלים חדשים עב"י שהקשו על הטור מ"ש בתפילין ל"ל שהחיינו לכן תירץ דלא גרע מכלים חדשים וגם זה צ"ע דבשלמא בימיהם שהיו מטילין ציצית בבגדים שלבושים לצורך עצמם אבל אנו מכונין רק לשם מצוה כמ"ש סימן כ"ג אם כן הוי כתפילין ונלע"ד דלקמן סימן רכ"ג במג"א סק"ה כתב דעל ספרים חדשים אין מברך דמצות לאו ליהנות נתנו דאין מברכין על מצות רק הבאין מזמן לזמן עיי"ש במחצית השקל מבואר דעל הנאה יש לברך כשמתחדשת לו אף שאינו בא מזמן לזמן רק על מצות כיון דלל"כ אין לברך רק כשבאים מזמן לזמן והנה בר"ה דף כ"ח פרש"י דמצות לל"נ לישראל להיות קיומם להם הנאה אלא לעול על צואריהם ניתנו עכ"ל וזה יתכן במצוה דמוכרח הוא לעול אף שלא ירצה לעשותה מוכרח אבל ציצית דברירה בידו שלא ללבוש טלית בת ד"כ ולא יחויב אינה לעול אלא אם חפץ ונהנה בקיומה יביא עצמו לכך וכן מצאתי בספר החיים סימן כ"ה.

ועוד יש להסביר דהא דלא ניתנו להיות קיומם להם הנאה משום דמחויב לעשות המצות בחנם והתורה נקרא עדות והנוטל שכר להעיד עדותו בטלה ובב"י חו"מ סימן כ"ח מחודש כ"ף הביא בשם תשובות הרשב"א דהא דנוטל שכר להעיד עדותו בטלה לא אמרו רק אם נעשו כבר עדים שהם מצווים א"ל יגיד אבל מותר ליטול שכר לילך ולראות להיות עד עיי"ש וא"כ ה"נ דציצית לאו חובת גברא רשאי לעשות בעד שכר להביא עצמו לידי חיוב וליהנות ניתנה דמותר לעשותה בשביל הנאה דיש לו בה ומובן בזה הכתוב והיה לכם לציצית דאצ"ל דאם למעט גזול כבר נאמר ועשו להם ועמד בזה בכלי יקר פרשת שלח ועיין פרמ"ג לעיל סימן י"א ולפמ"ש י"ל לכם להנאתכם דמצוה זאת ניתנה

ליהנות בקיומה ואם אין לו הנאה בקיומה אינו מוכרח וע"כ אין לברך שהחיינו על תפילין דלאו ליהנות נתנו משא"כ ציצית דעושה ברצון נפשו ומביא עצמו לידי מצוה משום דיש לו הנאה בקיומה ובזה מתורץ כמי מה שהקשו על הטור שלא הזכיר גם במזוזה לברך שהחיינו כשקובעה דמבואר במג"א לעיל סימן י"ט סק"א הא דמברכינן אמזוזה כשקובעה ואציצית אינו מברך בעשייתה עד לבישה משום דסתמא דמלתא מזוזה קובעה כשדר בתוכה אבל טלית מסתמא עושה ציצית קודם לבישה עיי"ש וה"נ כיון דכבר דר בבית נתחייב במזוזה והוי כמו עד שכבר ראה דמחויב להעיד בחנם ואין לעשות בשביל הנאה שיש לו במצוה ע"כ אין לברך שהחיינו

ובברכות דף ל"ז ע"ב איתא היה עומד ומקריב מנחות מברך שהחיינו פרש"י ישראל המנדב מנחה והפנ"י שם כתב דנדחק ולא רצה לפרש דאכהן קאי כמ"ש התוספת דס"ל כיון דאין מתחדש המצוה מזמן לזמן אין לברך שהחיינו אלא במי שקונה אותה מצוה במעותיו לפיכך פירש בישראל דקנה המנחה במעותיו עכ"ל ולענ"ד אינו נכון דאם כן א"ל קנה והיה לו משדהו לא יברך והרי פסיק ואמר סתם עומד ומקריב וגם ברמב"ם שממנו הוציא הפנ"י דינו כמ"ש שם וכן משמע להדיא מלשין הרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות ברכות דמצוה שתדירה ומצויה אין לברך שהחיינו אלא במי שקונה אותה מצוה במעותיו עיי"ש ליתא שם כן אלא ז"ל כל מצוה שהוא קנין לו וכונתו שיעשה אותו להיות שלו וקנינו וכמ"ש הרמב"ן בפרשת לך בפסוק קונה שמים וארץ וזה ל"ש במנחה הנאכל מיד ולפמ"ש י"ל דנדבה מצוה ליהנות ניתנה וכשבא לימים רבים שמח בהנאתו ע"כ מברך אף דאין לו זמן קבוע.

ובזה י"ל מ"ש הרמב"ם פ"ה מאיסורי מזבח ה"ט אין מביאין מנחות ונסכים וכו' ואצ"ל מערלה מפני שהיא מהב"ע וכתב המל"מ הא דאצ"ל משום דנהנה בהבאתם והקשה דמלל"נ ולפמ"ש י"ל דשל חובה פשיטא דפסול דיעבד דפורע חובו באיסורי הנאה עיין מג"א לקמן סימן תמ"א סק"ג ועי"כ נעשה מצוה הבא בעבירה ופסול דיעבד ומנחה ונסכים דנדבות ליהנות ניתנו דאינה עול בע"כ ובאה"נ הוי מהב"ע.

ומה דאצטריך בחולין דף ק"ם טהורות למעט של עיר הנידחת י"ל ע"ד שכתבתי במקום אחר הא דצריך לכם ולא הגזול דהקשו תוספת דת"ל משום מהב"ע די"ל דנ"מ לספק גזול דמן התורה ל"ה עברה ולכם משמע ודאי לכם וכמ"ש לעיל סימן י"א ס"ו ה"נ אי משום מצוה הבא בעבירה לא הוה פסול ספק מעיר הנידחת וצ"ל טהורות ודאי.

במ"נ הקשו על הר"ן דכתב דפדיון הבן חשוב כמצוה הבא לזמן משום שתלויה בזמן שלשים יום ויש לברך שהחיינו והרי תפילין יותר מיקרי מזמן לזמן דשבת ויו"ט לאו ז"ת

ולק"מ דהא דשבת ויו"ט לז"ת דא"צ אות דהן עצמן אות כדאיתא בהמוצא תפילין ואם כן בחול דצריך לאו מעלת הזמן גרמא אדרבה משום גרעות הזמן ול"ש ברכה ע"ז.

סימן כג

ס"ד במקום וכו' במנחות דף מ"א אמר ההיא שעתא ודאי רמינן להו משום לועג לרש ובברכות דף ח"י איתא הוה שדיא תכלת דר' יונתן אקברי א"ל ר"ח דליוה כדי שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מחרפין אותנו והקשו תוספת שם הא רמינן להו והביאו מפי"ב דשמחות שצוה אבא שאול לבניו התירו תכלת מאפליוני ותוספת הרא"ש בברכות שם הביאו ממסכת קטנות אבא שאול אמר א"ל אבא כשאמות התירו לי ציצית לפי שיש בה משום קדושה וחכ"א אין בה משום קדושה ונתקשה בשיטה מקובצת בברכות שם הא אין בזה זילזול דהוי כגניזה וגם תוספת בנדה דף ס"א ע"ב כתבו דטעמא דא"ש לא נתברר להו ולע"ד אפשר עפימ"ש בפע"ח דציצית שיש בהן תכלת הוא בחכמה דאימא שהיא בינה דאבא וציצית של לבן לבד הוא בבינא דאימא עיי"ש בשער הציצית פ"ד והנה כל שרש קדושה בחכמה כמ"ש האריז"ל בביאור כי קודש היא ומקרא קודש ובזהר אמר פ"ח ע"ב ז"ל אזהר לכהני ואמר לנפש לא יטמא בעמיו בגין דאינון קדישין ולא ישרי עלייהו רוח מסאבא ולא יסתאבון וכתב שם בפירוש הרמ"ז דהכהנים מן החכמה שורש הקדושה ואין בה אחיזה לחיצונים ולויים שמושרשים בבינה וישראל בדעת שיש שם גבורות מותרים להטמא עכ"ל וזה אפשר כאן הטעם שיש בה משום קדושה מחמת התכלת ע"כ צריך להסירן מהמת ועיין ישיע"ק בסי' כ"ד בטעם האוסרים לישכב בציצית דהוה זילזול משום רוח רעה השורה בעת השינה משום דטעים טעמא דמותא וברמב"ם סוף הלכות ס"ת ה"ח כתב כל הטמאין מותרין לאחוז ס"ת שאין ד"ת מקבלין טומאה ובלבוש יו"ד סימן רפ"ב ס"ט כתב ד"ת אינם מקבלים טומאה כי הם קדושים וטהורים ומבריחים כל טומאה לפיכך כל הטמאים מותרים לאחוז בס"ת עכ"ל וא"כ ל"ק ממה שגונזין ס"ת שבלה אצל ת"ח דשאני ד"ת ואפשר סברת פלוגתא דחכמים וא"ש דחכמים ס"ל דבינה דאבא אין בו משום קדושה דאינה חכמה ממש או נהי דנעשה חכמה דאימא כיון שהיא באימא שהוא בינה בכללה אין בה משום קדושה והאוסר ס"ל כיון שהוא מאבא גם נעשה חכמה יש לו משום קדושה וע"כ לצאת כל הדיעות צוה א"ש לבניו להסיר התכלת דווקא והא דאמרו במנחות דף ל"ט דמתחיל בלבן ומסיים בלבן דמעלין בקודש היינו דציצית שיש בהן תכלת הלבן שבה מקודש יותר מהתכלת וכשאין בה תכלת אזי כל הלבן אינו במעלת התכלת כמבואר בפע"ח שם ובזה תבין למה ציצית

שיש בה תכלת גם הלבן דוחה ל"ת דכלאים אף דאפשר במינו משא"כ בציצית לבן לבד וכמ"ש תוספת ורשב"א במנחות דף מ"ם ולעיל בש"ע סי' טי"ת ס"ב

ועד"ז י"ל עוד לפי מה שהביאו תוספת בב"ב דף ע"ד ורשב"א בברכות שם דאיתא במדרש למה נסמכה פרשת ציצית למקוושש לומר שהמתים חייבים בציצית זה ג"כ י"ל דוקא בלבן ע"ד מ"ש בליקוטי תנ"ך להאריז"ל פרש' ויחי ימותו ולא בחכמה פירוש במקום מיתה אין חכמה ובע"ח שער לאה ורחל פ"ז כתב דהסתלקות מוחין עילאין דמצד אבא הוא בסוד המיתה וז"ס ימותו ולא בחכמה כי סבת המיתה לסבת חסרון החכמה עיי"ש ואפשר מרומז ג"כ בתורה ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורתם וכו' פתיל תכלת והיה לכם לציצית ובמנחות דף מ"ב ע"ב איתא ועשו להם יעשו להם אחרים ולהמדרש י"ל ועשו להם אחרים דמתים נמי חייבים בציצית לבן ולהם ודאי יעשו אחרים ופתיל תכלת לכם החיים דוקא תעשו לעצמכם ולפ"ז ההיא שעתא רמינן להו ציצית לבן ולא תכלת וע"כ כי שדיא תכלתא דר"י א"ל ר"ח דלייה שלא יאמרו מחרפין אותנו ואפשר דשמואל דאמר דרמינן להו משום לועג לרש לא פליג אמדרש דחייבים בציצית דמשמע מצד חיוב דהא קשה מה לועג לרש הוא יסירו המתעסקים בו הד"כ או יכסו הציצית וכמ"ש ר"ח לר"י אלא אדרבה ס"ל דחייבים בציצית רק דגם חיים כשא"א להם להטיל ציצית פטורים כדלעיל סימן י"ג אלא כיון דמחמת דאינם יכולים פטורים שייך לועג לרש כיון דיש להם תועלת בציצית.

מג"א סק"ב שנוהגין משמע במקום שאין נוהגין להסירם אין קפידא אם הכתפים לובשים ציצית וצ"ע דהרי ביו"ד סימן שנ"א כתב שמשימין ציצית בטלית של מתים ואפ"ה פסק כאן דאסור ליכנוס לביה"ק בציצית והיינו כסברא ראשונה שכתב הרא"ש דמ"מ איכא לועג לרש דהמתים אינם מצווים עליה עיי"ש ברא"ש ובתוספת נדה ס"א ע"ב כתבו ג"ב משום דגדול המצווה ועושה הוי לועג לרש אף שיש להם ג"כ ציצית ונלע"ד דעת המחבר כיון דהכתפים פטורים מכל מצות דעוסק במצוה פטור כמבואר בר"פ מי שמתו ואם נפסקו הציצית שלהם החרים לילך בהד"כ דאין איסור ללילך בד"כ בלא ציצית רק מצוה להטיל בו ציצית ולדעת הטו"ז לעיל סימן י"ג סק"ה והע"ת שבמג"א שם סק"ח גם מדתנן אין איסור ללילך בשבת בד"כ שאין בו ציצית ובנכפים אפשר יודה המג"א כיון דעוסק במצוה א"צ להסיר מעליו הד"כ וא"כ ל"ש לועג לרש דגם הכתפים אינם מצווים עתה על הציצית רק כשמסירים מהמתים שייך לועג כיון דאין להם כלל והחיים יש להם.

סימן כד

לבישת ציצית ושכרה במנחות מ"ג ע"ב ראב"י אומר כל שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא שנאמר והחוט המשולש לא במהרה ינתק ואומר חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם ע"כ ודקדק הלבוש מאי ואומר ונלע"ד דמבואר בפע"ח שער התפלה פ"ז דע"י מעשינו בציצית ותפילין ניתקן פנימיות העולמת יצירה ובריאה וע"י הברכות שלהם ניתקן מקיפין שלהם וכונת תיקון זה שלא יתאחזו הקליפות ועיי"ש בהקדמה לפע"ח הג"ה מהרנ"ש מעשה המצות הוא בשם ב"ן ומבואר בפע"ח שער הציצית פ"ד דחוט הוא בשם ב"ן דמילוי המילוי עולה כ"ג כמנין חוט עיי"ש וע"כ מצד המעשה אומר חוט המשולש לא במתרת ינתק דמסיר הקליפות בפנימיות העולמות ואינם יכולים להחטיאו במעשה וע"י הברכה מתקן המקיפים וזהו חונה מלאך ה' סביב דייקא ויחלצם מן הסט"א ע"ד וחלצה נעלו וכמו באיכה ג' חלצו שד פרש"י שתיא הסרת הנרתק המכסה על השדיים וה"נ יחלצם ממקיפ' ס"א ומסבבם במקיפי קדושה ומצילם מדיבור רע והכל בחיזוק שלא יחטא אמן כן נזכה.

הלכות תפילין סימן כה

ס"א אחר שלבש טלית מצוויץ יניח תפילין כ"כ הנ"י בשם הר"י ונתן הנ"י טעם דציצית תדיר יותר דנוהג גם בשבת ויו"ט והשאגות אריה סימן כ"ח הקשה דלאו שם תדיר על מצות ציצית דלאו דבר שבחובה היא דלא מחויב להדר אחר טלית בת חיובא וע"כ רק מצוי מיקרי דהרי בזבחים דף צדיק אמר דשלמים ל"ח תדיר רק מצוי ופרש"י שאין תדירתו חובה אלא שהיא מצוי יותר מחטאת הרי אע"ג דלאחר שנדר ונדב קרבן שלמים הקרבתן עליו חוב בע"כ ואפ"ה אזלינן בתר עיקר חיובא והואיל ואין חובה עליו להקדיש שלמים כדי להקריבן לאו דבר שבחובה הן ול"ה תדיר אלא מצוי ה"כ בציצית אין עליו חובה ללבוש טלית בת ד"כ כדי שיתחייב בציצית ואפילו את"ל מצוי תדיר מיקרי ושלמים קודם לחטאת מ"מ שאני שלמים נהי דעיקרן אינן חובה מ"מ לאחר שנדר ונדב חובה עליו להקריבן משא"כ ציצית אינן רק רשות לגמרי דלא ילבוש ולא יעשה ציצית עיי"ש ולעד"נ לפי המבואר לעיל סימן כ"ג ס"א דאנו אין מכונים אלא לשם מצוה ולפ"ז לא גרע מתפלת ערבית דהיא רשות ועכשיו קבעוה חובה וכמ"ש הרי"ף ורא"ש בפ' תפלת השחר סימן זיי"ן דכיון דצלי פ"א שויה עליו חובה וכ"כ הטור לקמן סימן רל"ה ושאני שלמים דל"ה חובה עליו גם לאחר שהקדיש רק קרבן זה ואינו מחויב להקריב תמיד אבל ציצית הוי כתפלת ערבית דשויה עליו חובה לכל ימי חייו ואפילו התרה בחרטה

נראה דל"מ עיין שו"ת מהרש"ל סימן וא"ו ובש"ך יו"ד סימן רי"ד סק"ד ועיין לקמן ריש סימן תפ"ט דאחר ת"ע סופרין אף דספירה מותר גם קודם התפלה כמ"ש המג"א שם בסק"ז וע"כ משום דערבית תדיר ועמ"ש שם.

אמנם נראה דגם מדינא דש"ס צריך לברך קודם על ציצית כמבואר בפרק הרואה דף סמ"ך ע"ב כי מעטף בציצית לימא וכו' כי מנח תפילין וכו' ורוב פוסקים ס"ל דהנהו ברכות שנסדרו שם הסדר בדוקא וכמ"ש הרא"ש שם ור"י ובטור לעיל סימן וא"ו ובמג"א לעיל סימן ד' סק"א ותמהני על הנ"י וב"י שלא הזכירו גמרא זאת ואפשר דס"ל כמ"ש הש"א שם כיון דציצית רשות רשאי להקדימה לתפילין דלא אתמר קדימת תדיר או מקודש רק במצוה המחויבת אלא דס"ל לנ"י תינח בזמן הש"ס דמלבושיהם היו של ד"כ ולבשו להנאתם רק ממילא הוכרחו להטיל בהם ציצית אבל עתה שאין מכונים בטלית שיש בו ציצית רק למצוה קבעוה חובה יש לדון איזה קודם וע"ז כתב הנ"י דעתה ה"ל ציצית תדיר יותר מתפילין ובזה א"ש נמי מ"ש הנ"י באותם שמתעטפים בט"ג על כל המלבושים ואחר שנתנו מקטוריהן בראשם בא מצות תפילין קודם ואין מעבירין על המצות והקשה הש"א כיון דציצית רשות ל"ש אין מעבירין ולפמ"ש ל"ק דעתה חובה היא וכשמעביר על התפילין כדי ללבוש טלית קודם מעביר על המצות ומיושב נמי מה שהקשה הש"א דהא מן התורה זמן תפילין גם בלילה א"כ הוי תפילין תדיר יותר דאין נפקע מעלת תדיר מתפילין משום גזרה דרבנן ולפמ"ש י"ל ממ"נ מן התורה הוי ציצית רשות ורשאי להקדימן ועתה, דנעשה חובה הרי קבלוה לחובה תדירי יותר מתפילין ובש"א גופא סימן כ"ב כתב דד"ס תדיר מוקדם לד"ת דל"ח לזילותא לשל תורה דנגד ד"ת חשוב רשות הלכך כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון דליקדם תדיר דדבריתן עיי"ש וה"נ כיון דקבלוה לחובה ועיין שו"ת אמרי א"ש חא"ח בסימן נ"ג ובעיקר הדבר שכתבו הפ"י וצל"ח ר"פ א"ד דד"ת הוי מקודש נגד ד"ס יש לדון דמבואר במדרש רבה שה"ש על פסוק טובים דודיך מיין חמודים ד"ס מד"ת ונבואה ועוד מבואר שם חביבים ד"ס מד"ת וכן מבואר בע"ז דף ל"ה אמרה כנס"י ערבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה וא"כ אפשר דחביב קודם מן החשוב כדלקמן סימן ריא"א ומה דצ"ל ר"פ א"ד דיין קודם דתדירה משום דהתפלל כבר וגם קידוש היום על היין רק מד"ס ועיין ירושלמי דברכות פ"ק ה"ד ובפ"ק דר"ה די"ב בבבלי תנא דרבנן ותנא דאורייתא וליתני דאורייתא ברישא איידי דחביבא ליה אקדמה.

והנה בש"א ואחרונים הקשו על הנ"י דכתב דתדיר קודם הא תפילין מקודש יותר ותדיר ומקודש הוא בעיא ואיזה שירצה יקדים וכן הקשו על המחבר דכתב הטעם דמעלין

בקודש דאדרבה מקודש עדיף להקדים ומעלין בקודש ולא מורידין אתמר במצוה אחת שלא להורידו אבל בשתי מצות מקודש קודם והנה מצינו גם בשתי מצות בפ' התכלת דל"ט דמתחיל בלבן ומסיים בלבן דמעלין בקדש ולא מורידין ופרש"י דלבן חשוב הוא מדאקדמוה קרא הלכך אי מסיים בתכלת ה"ל מוריד סוף הציצית מתחלתה ע"כ ותכלת ולבן אין מעכבין זא"ז דתרי מצות הן כמבואר שם דף ל"ח ע"ב בתוס' ד"ה אלא הרי דבשתי מצות וראשונה נשארת בקדושתה מ"מ אמרינן אין מורידין לסיים בקל ממנה וה"נ יתחיל בציצית ויתלבש בתפילין דמעלין בקודש דכשעשה להיפך מסיים בגרוע ויוריד גופו בלבישת הקל אחר החמור ועיין ביד אפרים אלא דמ"מ אין ראיה ממה דמסיים בלבן דשם מתחיל במקודש ג"כ משא"כ כאן דנדחה המקודש לאחרו משום מעלין בקודש זה מצינו להיפך בכל שתי מצות בפ' כל התדיר דמקודש קודם עוד הקשו למה השמיט המחבר טעם הנ"י דתדיר קודם שהביאו בב"י ונלע"ד דס"ל לנ"י דכיון דתפילין ג"כ שני מצות וש"ר מקודש מש"י ומ"מ גלי קרא להקדים ש"י הרי לא קפדה תורה להקדים המקודש בתפילין ונהי דאין הכרח דגם נגד שאר מצות לא יקדמו תפילין מ"מ להיפך ג"כ אין הכרח כיון דיצאו תפילין מכלל זה תו אין לנו לימוד ע"ז מקרא וקדשתו דילפינן בשילהי הוריות מקדשתו בכ"מ להקדים המקודש מחברו ואם ציצית ל"ה תדיר הוה ספק אי חיוב להקדים תפילין מחמת דמקודש אבל כיון דציצית תדיר יותר וזה כלל ודאי אין ספקו דמקודש מוציא מידי ודאי תדיר אמנם לפמ"ש הרדב"ז בתשובה ח"א סימן תקכ"ט הביאו במ"ג כאן סק"ב דלכך אם פגע בש"ר תחלה צריך לעבור על אותה מצוה דל"ש בזה ענין אין מעבירין על המצות כיון שהתורה ציותה לקשור ש"י תחלה ולא הגיע עדיין זמנו ש"ר עד שיניח ש"י ע"כ א"כ לעולם בתפילין נמי ילפינן דמקודש קודם ושאני ש"ר דלא מקדימינן לשל יד משום דלא הגיע זמנו אלא דהנ"י לשיטתו דס"ל אם פגע בשל ראש תחלה לא יעבור על המצות ויניח קודם כמ"ש הב"י בשמו סימן כ"ח הרי דלא ס"ל כרדב"ז אמנם אנן דקי"ל דלא כנ"י בזה א"א לומר דציצית קודם משום דתדיר דהא תפילין מקודש ואיזה שירצה יקדים ע"כ כתב המחבר טעם דמעלין בקודש כיון דתדיר ומקודש שקולים י"ל מעלין בקודש.

אמנם מדברי הפוסקים שכתבו טעם אחר על הא דמעבירין ש"ר נראה דלא ס"ל כרדב"ז וגם הב"י עצמו כאן ס"ל דכשפגע ש"ר תחלה חשיב. מעביר על המצות כשיניח ש"י תחלה אלא דדחינן לה משום דכתיבא בפירש להקדים ש"י וגם הסברא נותנת כן דהא קי"ל אם אין לו ש"י יניח ש"ר לבד הרי דל"ש לומר דלא הגיע זמן ש"ר עד אחר שיניח ש"י לכן נלע"ד דנ"י ומחבר ל"פ וצריכי דנ"י ס"ל דתפילין מקודש יותר יש להקדימן אלא הרי

אמרה תורה להקדים ש"י לש"ר אף דש"ר מקודש יותר מש"י הרי דשאני תפילין וה"נ אפשר להקדים ציצית ואחר כך תפילין אלא די"ל בשלמא תפילין ש"י ושל ראש שתיהן קדושת רק זה מקודש מזה לא קפדה תורה אבל ציצית רק מצוה ותפילין קדושה ודאי י"ל מקודש קודם ותדיר ומקודש איזה שירצה יקדים אלא דזהו א"ל הוה טעם דמעלין בקודש ולא מורידין אמכם לפמ"ש המחבר דשייך כאן סברת מעלין בקודש ממילא שייך אין מורידין וכמו שהבאתי לעיל מכריכות תכלת ולבן וכ"כ בספר יעיר אוזן בעין זוכר מערכת א' סימן טוב דאם מניח ש"ר ואח"כ ש"י אזיל בתר איפכא דה"ל עולה ויורד ומעלין בקודש ואין מורידין עכ"ל וא"כ התורה אמרה לעלות להניח ש"י תחלה ולא ירד ולא השגיחה בקדימת המקודש בתפילין אפשר אה"נ נגד ציצית דנהי דאלים יותר סברת קדימת המקודש נגד ציצית משום דציצית רק מצוה מה"ט אלים יותר סברת מעלין ולא מורידין מקדושה למצוה וא"כ ממילא אין לנו הכרע אם בתפילין יש להקדים המקודש נגד ציצית אלא דאי לאו דציצית תדיר כיון דאין הכרע יעשה איזה שירצה אבל כיון דתדיר אין ספק מוציא מידי ודאי.

ס"ח שמהדקן במ"ג סק"ח הקשו על ר"א דס"ל דצריך לעשות הקשר כל יום מהא דאיתא בהמוצא תפילין בשבת ישנות מכניסין זוג זוג וחדשות אסור משום דא"א לעשות קשר בשבת כדמסיק בעירובין דצ"ז ואם כר"א בישנות צריך להתיר הקשר ולקשור שנית וא"א בשבת עיי"ש ולק"מ דבלא"ה מסיק שם שבת לז"ת אלא כשמכניסן דרך מצותן בחול הוי תכשיט וע"כ בחדשות דא"א לקשור ויכניסן בלא קשר הוי משאוי ובישנות כיון דמקושרות הוי הנחתן עליו דרך מלבוש אף שלא יעשה עתה קשר חדש מ"מ כך דרכן לצאת בהן בחול ובשעה שמונחין עליו אינו ניכר אם נעשה היום קשר ועוד דשתי מצות יש בתפילין הנחה ולהיותן עליו ומצות הנחה ס"ל לר"א היינו בקשירה כל יום ובשבת דא"א לקשור אינו חיוב רק להיותן עליו למ"ד שבת ז"ת ועיין לקמן סימן כ"ו:

סי"ב מג"א ס"ק כ"ב דאפשר כשבהכיס אינו רחוק כשלהם שהיו בשדה א"צ לברך במ"ג הביא מן בעל ק"ע בירושלמי פ"ג דיומא שהקשה על המג"א דאיתא שם תנא כהן שיצא לדבר עם חברו אם להפליג טעון טבילה אם לשעה טעון קידוש ידים ורגלים ומסיכה לא שעה קלה היא שניא מסיכה דעשו אותה כהפליג הרי אף בבית המקדש דבהכ"ס היה שם כדאיתא בתמיד ומ"מ הוי כהפליג ותירץ במ"ג דאינו ענין לכאן דשם משום דיצא מביהמ"ק להסך רגליו הוא רק דהו"א כיון דלא שהה רק שעה קלה א"צ טבילה ולזה אמר כיון דעשהו כהפליג ממילא טעון טבילה ומה מועיל מה דדעתו לחזור לעבודתו עיקר הקפידא בשביל שיצא מביהמ"ק ולא משום היסח הדעת משא"כ כאן דתלוי

בהיסח הדעת עכ"ל ולא אמרו כלום דאם שם אינו משום היסח מ"ל הפליג א"ל ס"ס יצא ועוד הא מבואר בזבחים ד"כ ע"ב איבע"א להו יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים כיון דפריס אסוחי מסח דעתיה א"ד כיון דבידו לחזור לא מסח ת"ש יצא חוץ למחיצת חומת העזרה אם לשהות טעון טבילה הב"ע שיצא להסך רגליו ושם בתוספת בד"ה כל דודאי אי נפיק בשעת עבודה לא מפסיל בהכי כיון דאינו שוהה אלא מעט ומבואר בש"מ שם דמבעיא היכא דשוהה הרבה עיי"ש הרי דכל צדדי הבעיא אם שהה הרבה הוי היסח הדעת וממ"נ אם שהה הרבה ל"ה היסח הדעת ע"כ יצא לביהכ"ס הוי היסח הדעת ואם שהה הרבה פסול ע"כ משום דהוי היסח הדעת וברמב"ם פיה מהלכות ביאת המקדש הלכה ה' פסק דאם יצא ושהה הרבה וחזר לעבודתו בלא טבילה כשרה ואם יצא לביהכ"ס וחצר ועבד עבודתו פסולה הרי דלא משום יציאה מבהמ"ק הוא אלא משום היסח הדעת ואפילו ת"ל דיציאה לביהכ"ס לאו משום היסח הדעת נפסל אלא משום דגברא לא חזי אידחי ליה ה"נ לענין תפילין י"ל כן ועוד הא מבואר בזבחים שם ומבעיא לו בנטמא כיון דגברא לא חזי אסוחי מסח דעתיה הרי דגם כשגברא לא חזי משום היסח הדעת מפסל לכן דברי המג"א צ"ע לדינא.

שם ולא על גזולין בא"ח כתוב עד שיהא בו יאוש ושינוי הרשות ובמ"ג הקשו דבחו"מ סימן רנ"ט ק"ג איתא דבאבדת ספרים סתמא לא מייאש כיון דאין דרך לקנותו אלא ישראל אפילו ימצא עכו"ם ע"ב יבא ליד ישראל ויתן סימן וכן הוא בחו"מ סימן רל"ו ס"ח בגזל עכו"ם ספרים סתמיה לא מייאש וע"ש תוספת בב"ק דף קי"ד ע"ב ד"ה המכיר וה"ל לבאר דדוקא דשמענוה דמייאש ע"כ ולק"מ דכל שאין לו עדים שגזלו ממנו סתמיה מייאש דכשימכרנו לישראל לא יוכל להוציאו דיטעון אימר לקחו ממנו זה שמכר לו וא"צ להחזירו לו זולת באופן המבואר בחו"מ סימן שנ"ז והך דסימן רל"ו תקשו לו דהא בלאו ספרים סתם גזלה בעכו"ם ל"ה יאוש כמבואר ריס שס"ח משום דיכול להוציא מעכו"ם בלא עדים עיי"ש אע"כ רמ"א מיירי באופן דודאי מייאש מחמת שהוא אלם וא"י להוציא ממנו בערכאות או שלקחו ממנו בציווי המלך וכמבואר להדיא במרדכי פרק הכונס סימן סמ"ך ובזה אף דנטלו ממנו בעדים מייאש זולת בספרים וא"כ כל שאין לו עדים על הגזלה או באופן דסימן שנ"ז אין חילוק בין ספרים ותפילין לשאר מטלטלין דלעולם בגזלן עכו"ם לא מייאש ובגזלן ישראל מייאש מסתמא ודע שאני מסופק אם מה שאמרו ביצא לו שם גנבה בעיר הוא דוקא גנבה ולא גזלה והנה לדעת רש"י בב"ק דף קט"ו דס"ל דגם באינו עשוי למכור כליו ל"מ יצא לו שם גנבה רק בלנו תוך ביתו וחתרו מחתרת בלילה וראו עדים שיצאו א"כ מציאות זה רק בגנבה ולדעת הרמב"ם דדי אם

צעק שנגנבו כליו כיון שאינו עשוי למכור כליו עיין ב"י חו"מ סימן שנ"ז י"ל דאם צעק שגזלו ממנו ל"מ דבשלמא גנבה שכיח אבל גזלה ל"ש כמבואר בחו"מ סימן א' אין סברא להאמין לו מחמת דאינו עשוי למכור כליו דיותר שכיח שנדחק למעות או מסבה אחרת מכר משנתלה בגזלה וגם גזלה ע"י כפירה בפקדון אף דשכיח כמבואר בחו"מ סימן א' מ"מ כיון דהימניה חזקה דלא מעיז פניו.

סימן כו

ס"ב על ש"ר ב' ברכות וכ' בב"י תמה על הנ"י דס"ל כר"ת דאם סח מברך שתים על ש"ר ואם אין לו רק ש"ר כתב דמברך רק אחת עיי"ש וגם בסח דיברך שתים על של ראש צריך טעם וכל הטעמים שראיתי לא שבעה נפשי בהם ואפשר עפימ"ש בפע"ח שער התפילין ספ"ח תחלה נעשין לה מוחין מצד הבריאה לכן מקדימין ש"י דהיא בבריאה ואח"כ ע"י ש"ר אנו עושין לתת לו מוחין באצילות ואז אח"כ נמשכין גם כן עליה מוחין דיליה מצד האצילות והענין הוא כי אחר שהנחנו ש"ר בראש ז"א אזי נמשכין משם ב' רצועות בסוד חו"ג ונמשכין אחורי הראש ושם מאירין באורם המלכות אשר שם שריא צורת ד' הנקרא קשר של תפילין בסוד הת"ת שהוא הקושר ובאחוריו היא המלכות ואח"כ נמשכין ב' רצועות שהם נ"ה עד תש"י שהיא נוקבא דז"א ואז נמשכין ונעשין אליה מוחין בסוד האצילות עכ"ל נמצא יש לברך תחלה על ש"י דנעשין לה מוחין הבריאה ובהנחת ש"ר הוא לצורך ז"א וצריך במכה ועוד חוזר ונעשין מוחין אליה מצד אצילות לזה היה צריך לברך על ש"י שנית אלא דעולה הברכה ש"י על שתי תיקונים הנעשין לה תחלה מצד הבריאה והדר ע"י ש"ר מצד האצילות אבל אם סח צריך ברכה על ש"י שנית כשמניח ש"ר מצד תיקון האצילות נמצא כשאין לו רק ש"י אין צריך רק ברכה אחת וכשאין לו רק ש"ר נמי י"ל דא"צ שתי ברכות דהא ע"י הרצועות נמשכין המוחין עד נה"י דז"א ויוצאין במצח דנוקבא ע"י תפילין ש"י כמ"ש בפע"ח ספ"ה שם ואם כן כ"ז דוקא כשיש לו גם ש"י ומה מתוק לחיך מ"ש הרז"ה והר"ן סוף ר"ה כשסח דמברך על ש"ר שתים ימשמש בש"י דלפמ"ש ברכת להניח חוזר על ש"י בתיקון השני שעושה לו בתפילין ש"ר והרז"ה שם הקשה על הלשון סח מברך שתים על של ראש דהא להניח על ש"י חוזר מכ"ש להרז"ה דצריך למשמש בש"י דיותר קשה זה ובאמת בשמושא רבא הביאו התוספת במנחות דף ל"ו מבואר דסח מברך שתים על ש"ר וכ"כ ר"ת שם ועוד קשה אם חוזר ומברך להניח משום ש"י כטעם הרז"ה דצריך לתכוף ש"י לש"ר הלא טוב היה להסירן מהיד לגמרי ולחזור ולקשר ולפמ"ש א"ש דלהתירן אינו נכון דיסלק מוחין דבריאה אלא

מוחין דבריאה ישארו וחוזר ומברך על תיקון הנעשה לש"י מכח תש"ר מצד האצילות וע"כ ימשמש בש"י וע"כ אמר דמברך על ש"ר דמכח ש"ר בא התיקון והברכה.

אמנם דעת סמ"ג וסמ"ק וסה"ת דכשאין לו רק רק ש"י מברך שתי ברכות וכתב הב"י דס"ל דלהניח על תחלת המצוה ועל מצות על גמרה וזה טעם נכון מה שמברך להניח בלמ"ד ואח"כ על וכמ"ש הרא"ש דעל משמע לשעבר אבל היכן מצינו שתרי ברכות במצוה אחת ונתקשה בזה בתשובה שהביא הטו"ז לעיל סימן כ"ה ועוד הל"ל על הנחת תפילין בש"ר לכן נראין הדברים כמ"ש הישע"ק לעיל סימן כ"ה דלהניח מברך על הנחתם דגם כשיסירן מיד קיים המצוה ועל מצות מברך על שנשארין עליו דזהו מצוה אחרת ובא"ר ומו"ק כתבו לברך להניח בקמץ כמו להניח ברכה דהוא לשון קיום ובקביעות אבל בפתח הוא כמו והנחתו לפני ד' לשון שימה גרידא לרגע וארע' הביאם בשע"ת ולפי דברי הישע"ק נהפוך הוא דלהניח לא קאי רק על השימה וכמ"ש המעריך בערך תפילין והסכים על ידו במצות שמורים ונ"ל ראיה לזה מירושלמי פרק הרואה הלכה גימל דאיתא שם דשמואל אמר כל המצות ועונות ברכה בשעת עשייתן חוץ מתקיעה וטבילה אמר ר' יונה אית לך חוריי תש"י עד שלא יחליץ וש"ר עד שלא ייבה לא ייבה מן דייבה הא ייבה ופירש הפ"מ ייבה יביא עליו והחרדים פירש שם יהיה בו ובגוף המימרא נדחקו מאד מאד כאשר יראה כל רואה ובפתרון מלת ייבה י"ל שהוא לשון קשר ותכשיט על הראש כמבואר בב"ב דף קמ"ו תרגמה רבא ייבא וסבכתא ופירשב"ם מיני צעיפים וקשורי נשים והערוך גורס שם יוכא ובהפלאה שבערכין גרס ייבא וטוטפות נמי מענין זה וכמ"ש תוס' בפ' הקומץ ל"ד ע"ב ורמב"ן בפ' בא ומה דבבלי אמר בא' ובירושלמי ייבה בה' כן דרך הירושלמי כמו בבבלי אושיעא ובירושלמי הושיעה ורבות כהנה או מחמת דר"ל על התפלה בלשון נקבה ופתרונו על דלא ייבה עד דלא קשטה או קשרה וביאור פשט הירושלמי נראה דמבואר בירושלמי פרק היה קורא הלכה גימל כשהוא נותן ע"י אומר על מצות תפילין כשהוא נותן על הרא"ש אומר על מצות הנחת תפילין ע"כ אמר כאן בפ' הרואה אית לן חוריי שיברך אחר עשיה לא בשעת עשיה כתקיעה וטבילה דמברך אחר עשיה לשמואל ומפרש על ש"י עד שלא יחליץ דהא מברך על מצות תפילין דהיינו על מה שנשאר מונחת עליו ולא על השימה עליו ע"כ כ"ז שאינו חולץ דוקא שייך המצוה דקודם הנחתם הא ס"ל לשמואל דלא יברך עובר לעשייתן רק בשעת עשייתן והכא הברכה קאי על מצות שאינו חולץ גם בשעת הנחה לא יברך דחשוב עובר לעשייתן רק אחר הנחתן נמצא מברך אחר שעשה המעשה כתקיעה וטבילה אלא דכאן כך דינו שהוא זמן קיום המצוה שהברכה נתקן עליה ואחר דזה דוקא בש"י אבל ש"ר

אינו כן דעד שלא ייבה כ"ז שלא הניחה על ראשו הא לא ייבה והוי עובר לעשייתן ומן דייבה אחר הנחתן הא ייבה כבר גמר המצוה וא"א תו לברך על מצות הנחת תפילין דהיינו על השימה לבד ושמואל ס"ל בכל המצות צריך לברך בשעת עשייתן זולת תקיעה וטבילה דא"א והכא אפשר לברך בשעת הנחה ממש ע"כ רק בש"י יברך אחר הנחה.

ומה דס"ל לירושלמי לומר על מצות הנחת תפילין על ש"ר וגמרין ס"ל לומר על מצות לבד ובש"י לירושלמי עמ"ת ולגמרין להניח נ"ל טעם פלוגתתן דבלבוש לקמן סימן ל"ז ס"ב דמן התורה סגי להו בקשירה פ"א בכל יום אף שיסירם מיד כמי יצא ידי זכירה וקשירה ומ"מ מצוה להיות עליו כל היום עיי"ש ולפע"ד דלפיכך כתוב בתורה והיה לאות וקשרתם לאות דיש מצות קשירה ויש מצוה להיותן עליו ומיושב בזה קושית טעם המלך בהלכות תפילין לרבינו אליהו דצריך לעשות הקשר כל יום קשה למ"ד שבת זמן תפילין איך אפשר בשבת דהא בעירובין דף צ"ז מבואר דמוצא תפילין חדשות לא יכניסם בשבת משום דאינו רשאי לעשות הקשר ולפמ"ש א"ש דר"א ס"ל דמצות הנחה שהוא מן וקשרתם צריך לעשות קשר חדש כל יום ובזה פטור בשבת לכ"ע דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ומצות והיה דיכול לקיים בשבת מחויב למ"ד שבת ז"ת אמנם מן הלבוש נראה דלהיותן עליו כל היום אינו חיוב רק מצוה והאחרונים ס"ל דרק מדרבנן מצוה להיות עליו כל היום עיי"ש בישע"ק ולכן תקנו בראשונה להניח על החיוב המוכרח ואח"כ על מצות וכמ"ש בש"א סימן כ"ח דיש להקדים מה שהוא חובה למה שאינו רק מצוה ואם להיותן עליו רק מדרבנן כ"ש דיש להקדים דאורייתא כמ"ש הפנ"י וצל"ח ר"פ א"ד וממילא מחמת דמתחיל בש"י אומר להניח בלמד דלהבא משמע ובש"ר דכבר יש עליו הש"י אומר על מצות דעל משמע לשעבר כמי וירושלמי ס"ל דש"י מחויב שלא יסירם עד אחר הנחת ש"ר כ"ז שבין עיניך יהיו שתים כדאיתא במנחות דף ל"ו ע"א ובש"ר יוצא חובתו בהנחה אף כשיסירן מיד ע"כ ניתקן על מצות בש"י ועל מצות הנחה בש"ר ולדעת הסוברים דלהיותן עליו רק דרבנן הוא י"ל לפמ"ש לעיל סימן כ"ה דלפי המבואר בירושלמי פ"ק דברכות ה"ד דחביבים ד"ס מד"ת יש להקדים דרבנן דהוא חביב וקי"ל חביב קודם לענין ברכות ובספר החיים סימן תרי"ט מצאתי שכתב כמי לענין מצות דיש להקדים הברכה על החביב עיי"ש וע"כ הקדים הירושלמי על מצות תפילין להקדים הברכה על דרבנן שהוא החביב וכיון דבש"ר מברך על הנחה דהוא בגמר המצוה ע"כ מברך על מצות ולא בלמד להניח גם י"ל טעם הגמרין דכיון דדרשינין כ"ז שבין עיניך יהיו שתים הקפידה תורה שלא ישאר ש"ר לבד דע"כ לא יחליץ ש"י קודם וע"כ בש"י דנאמר רק וקשרתם וכשיסיר מיד יוצא י"ח יברך להניח אבל כשיש לו גם ש"ר ומניחו

גורם שלא יסיר הש"י קודם ע"כ מברך ע"מ דבמצות ש"ר ציוונו שישאר ש"י עליו ולהניח קאי אש"ר וע"מ גם אש"י ולכאורה ה"ט דתקנו להניח על ש"י וע"מ על ש"י דבש"י כתיב וקשרתם ובש"ר והיו שיהיו על ראשו איך שיהיה ולא ציותה התורה על הנחה ומשמע בתוס' הקומץ דל"ז בד"ה משעת דוקשרתם לא קאי רק אש"י וע"כ ר"ל דמסתבר כר"א בש"י לעשות הקשר בכ"י ונהי דאח"כ חזרו דגם בש"י א"ל היינו דוקשרתם היינו הדוק אבל מ"מ לא קאי רק על ש"י וכן משמע ברמב"ם ריש הלכות תפילין ז"ל להיות תפילין עליו על הראש לקשרם על היד שוב מצאתי בספר החיים בסימן כ"ה כ"כ וסיים בצ"ע דאפשר הוקש ש"ר לש"י עיי"ש והרי בתוס' הנ"ל מוכח דלא הוקשו ולפ"ז יראה כהפוסקים דאם אין לו רק ש"י מברך רק להניח ואם א"ל רק ש"ר מברך רק על מצות ונ"מ נמי אם הניח לו התפילין אחר דאינו בר שליחות או הניח שלא בכונה על ראשו למ"ד מצות צ"כ דבש"ר יוצא והא שהביאו תוס' שם דאשתו היתה קושרת לו על זרועו אף דאינה מחויבת בתפילין היינו דסייעה לו וכמ"ש תוס' שם אלא דמירושלמי הנ"ל מוכח אפכא דהא על ש"ר מברך על מצות הנחת תפילין ואפשר דבאמת בזה פליגי ירושלמי ובבלי דלירושלמי הוקש ש"ר לש"י דנצטוינו גם על הנחה ולכן תקנו לברך על הנחת בש"ר דוקא לאשמעינן הך היקשא וכדאיתא בפרק כיצד מברכין דף ל"ח אי אמר המוציא אשמעינן טעמא עיי"ש.

ובפע"ח שער התפלה פ"ז דדעת הסוברים שלא לברך כלל על ש"ר שאין בנו כח לתקן א"מ ע"י מעשינו וממילא נעשה וסברת החולקים דיש בידינו כח לעשות ולכן מברכין גם על ש"ר ובשער התפילין פ"ז כתב דגם המוחין הנמשכין בז"א בתש"ר נעשה ע"י מעשינו כי אין דבר נעשה למעלה אלא ע"י מעשה התחתונים בעוה"ז עיי"ש ודברים הללו לא סתרו אהדדי דהפנימיות שנעשה ע"י המעשה נעשה על ידינו והמקיף שנעשה ע"י הברכה פליגי הפוסקים אם נעשה מאליו וכן מוכח בלשון פע"ח ובמ"ח אמנם בספר מצות שמורים כתב דמלשון המבואר בפע"ח פ"ז מתפילין משמע שאנו חייבין לברך ג"כ על תש"ר ברכה בפ"ע מאחר שנעשה על ידינו והוא סברת האשכנזים שאומרים שיש להם כח לתקן בחינת תש"ר עיי"ש בד"ה למה קודמת תש"י לתש"ר ולא ידעתי מי הכריחו לכך ולפ"ד קשה לדעת הסוברים שא"צ לברך משום דמאליו הכל נעשה א"כ למה נצטוינו בתש"ר כלל וי"ל דה"ט דבש"י מצוה הקשירה ובש"ר רק להיותן עליו דש"ר כעשה שלא ע"י אלא דמ"מ בהסרת התפילין מסלקין המוחין תרי דנהי, דא"צ מעשה להמשיך המוחין מ"מ צריך להיות דוגמא דלעילא שיהיו על הראש וצריך שוא"ת שלא להסירם וכשאינם על ראש מעכב ח"ו גם למעלה אלא דכיון דהוי שוא"ת ס"ל דא"צ לברך

דלא נתקן ברכה רק בקום ועשה כנלע"ד לפי דעת ממצ"ש וגם לדברי הפע"ח צ"ע למה אם א"ל רק ש"ר לכ"ע מברך וכן אם סח וי"ל דלא נעשה ממילא רק ע"י הקדמת ש"י נעשה ממילא תש"ר בסוד כי קשה כשאול קנאה המבואר בפע"ח שער התפילין פ"ז וגם להסוברים דלעולם מברך על ש"ר ע"מ ומברך בעל משום דהוי גמר מצוה קשה כיון דתרי מצות הן כל אחת התחלה בפ"ע וכן קשה למה אם שח הדר מברך להניח ג"כ הא נגמרה מצות ש"י וכתב הרז"ה דצריך שיתכוף ש"י לש"ר וכיון שסח תפסיק וצריך למשמש בש"י ולברך שנית וכ"ז מלתא דבעי טעמא אלא משום דתש"ר נעשה בסוד קשה שאול קנאה לא יסיח דעת מהקנאה וכיון דהנחת ש"י גורם לתש"ר הוי גמר מצוה ומברך בעל.

באשל אברהם לפרמ"ג הקשה על הפוסקים דאם הניח ש"ר תחלה ואח"כ ש"י יצא כמבואר בטו"ז סימן תקפ"א הא כ"מ דא"ר ל"ת אעל"מ אפי' בעשה כמו תורם מרעה על יפה וא"כ כשיש לו שתיהן והניח ש"ר תחילה אימא דצריך להסיר ולהניחם בסדר כמקדים תרומה לבכורים דפריך בתמורה והנה בר"פ התכלת בתוס' בד"ה ואם הקדים תכלת ללבן יצא כתבו אע"ג דמקרא דרשינן דלבן ברישא ל"ל דאסדר לבד יקפיד הכתוב לעכב עיי"ש וצ"ל דשאני מקדים תרומה דתורה הקפידה בל"ת אלא דמ"מ קשה דהכא כתיב והיו לטוטפות בין עיניך ודרש במנחות דל"ו כ"ז שבין עיניך יהיו שתים וזה לאו משום סדר וכשהניח ש"ר תחלה חוץ מה שעבר על הסדר שנאמר וקשרתם לאות על ידיך והדר והיו לטוטפות עבר ע"ז שהיה בין עיניו ש"ר לבד והל"ל אעל"מ אמנם לפמ"ש לעיל דבש"ר לא כתיב מעשה קשירה והנחה רק והיו להיותן עליו ואפילו הונח שלא בכונה והנה תוס' בתמורה דף ד' ע"ב בד"ה רבא כתבו דהיכי דמהני כשנעשה ממילא ל"ש איעל"מ ובהקדים ש"ר עשה איסור בש"ר לא בש"י וכמ"ש תוס' בר"פ התכלת דל"ח ע"ב בד"ה אילימא לענין הקדים תכלת ללבן דמצות לבן עבד רק מצות תכלת הנעשה שלא כהלכה חיסר עיי"ש וא"כ הכא בש"ר הוי כהונח עליו מעצמו דמ"מ יוצא כיון דעתה אם הונח ש"ר מעצמו היה יוצא ה"נ סלק מעשהו שעשה עד עתה.

סימן כז

ס"א גידם צ"ע גידם בימין מי יקשור לו ש"י דלכאורה כיון דכתיב וקשרתם מוטל עליו לקשור אלא דשליח כמותו א"כ צריך בר שליחות ובבכורות דף למ"ד ע"ב ובע"ז דל"ט מעשה בחבר אחד שהיתה אשתו קושרת לו תפילין בזרועו ואשה אינה מחויבת בתפילין ומבואר בגיטין דכ"ג דעבד כיון שאינו בתורת גיטין אינו נעשה שליח וכללא הוא בר"ה דכ"ט כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים והוא גם כן מה"ט ועיין בכפ"ת שם

בד"ה חש"ו ובתוס' מנחות דל"ו כתבו דהיתה מסייעת לו לקשור דאינו קל לעשות הקשר ביד אחת אלא דלס"ד הוא דס"ל כהר"א דצריך לעשות הקשר כל יום אבל לפי המסקנא דא"צ רק להדק וזה נוח לעשות ביד אחד קשה לומר דהיתה מסייעת לו גם לשון קושרת משמע דעשאה הקשר לגמרי וצ"ל מדקשרה לו תמיד כמ"ש תוס' שם ורש"י בע"ז ש"מ דלא היה יכול לקשור בעצמו דגידם בימינו היה ובלא"ה א"י לקיים וקשרתם כדינו דמקשינין מה כתיבה בימין במנחות דל"ז וא"כ גם אם עשה שליח ל"ל שלוחו כמותו כאלו קשר בעצמו בימינו דמידי דאיהו ל"מ עביד שליח לא מצי משוי כדאיתא בנזיר די"ב וכן מצאתי בבית מאיר לא"ע סימן קי"ט דהביא מב"ק ריש דף ק"י דחולה שא"י לעשות גם ע"י הדחק גם שליח לא מצי משוי ע"כ כתב שם דגידם א"י לעשות שליח במידי דאיהו ל"מ עביד עיי"ש וצ"ע על השאגות אריה סימן וא"ו דכתב דאלם מחויב לשמוע ק"ש מאחר כדי שיהיה פיו כפיו עיי"ש והרי כיון שא"י לדבר גם שליח ל"מ משוי על דיבור ומ"מ החבר מחויב גם בתש"י אף דא"י לקיים וקשרתם דכתיב נמי והיה לאות ע"י מחויב שיהיה על ידו עכ"פ וזה מ"ע אחרת כדאיתא במנחות דף מ"ד מי שאינו מניח תפילין עובר בשמנה עשה עיי"ש פרש"י וכיון דמחמת והיה מחויב די כשיהיה עליו אף שלא ע"י בר שליחות דמ"מ הם עליו וא"ל דגידם בימין מסתמא כותב בשמאל ומקיים וקשרתם דומיא וכתבתם דהא א"י לקשור בשמאל על שמאלו וכמבואר במנחות שם דל"ז דוקשרתם היינו בימין על שמאל ועיין מ"ש בלקוטי ליו"ד סימן קצ"ח שוב מצאתי בשו"ת חכמת שלמה ס"א נתעורר בזה ותלי"ת כונתי קצת לדבריו.

מג"א סק"ג בא"ז כתב גידם פטור אעפ"י שנשאר לו זרוע וכו' דא"ז פסק דלא כמאן ע"כ עתה זכינו לאורו ומבואר שם דרבינו אליקום ורבינו שמחה פרשו דברי ת"ק אין לו זרוע פטור היינו מן פיסת היד עד הקובדו ונשאר לו הקיבורת ועב"י דגם הרמב"ם קרי זרוע למן פיסת היד עד העלין בוגין ופסקו ר"א ור"ש כת"ק עיי"ש סימן תקע"ז ומ"ש רמ"א שאין לו יד רק זרוע היינו שנשאר לו מן הקובדו עד הכתף:

ס"ד לא יהא דבר חוצץ עב"ח שכתב כיון דבס"פ הקומץ איתא על ידך זו גובה שביד או אינו אלא על יד ממש אמרה תורה הנח תפילין ביד והנח תפילין בראש מה להלן בגובה שבראש אף כאן בגובה שביד וכיון דקי"ל אין היקש למחצה אם כן כי היכא דהוקש ש"י לש"ר לענין גובה ה"נ הוקש ש"ר לש"י לחציצה ע"כ ולפ"ד נסתר מ"ש בסי' הקדום דרק בש"י מחויב לקשור הוא או שלוחו אבל בש"ר אינו מחויב רק להיות עליו אמנם מתשובות הרא"ש ובה"ק דיליף לה מטעם אחר מוכח דלא ס"ל הך היקשא ועיין במלא הרועים חלק שני אות ה' סימן י"ב הביא בשם הצל"ח פסחים דף כ"ח דאין היקש

למחצה דוקא בסגנון אחד כגון אם הוקש ללמוד חמץ ממצה למדין כל דבר חמץ ממצה ולא ללמוד מצה מחמץ וזה דלא כהב"ח ומ"ש במלא הרועים שם דלכאורה זה סותר למ"ש בקידושין דף ה' ע"א אמר קרא ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה דמקדש בשטר ופריך ואקיש נמי יציאה להויה לגרש בכסף אלמא דגם להיפך מקשינן עיי"ש נלע"ד דל"ק דבעירובין דף ט"ו ע"ב איתא בכתיבה מתגרשת ולא בכסף סד"א הואיל ואתקש יציאה להויה מה הויה בכסף אף יציאה בכסף קמ"ל הרי דלא אמר סד"א הואיל ואתקש הויה ליציאה אקיש נמי יציאה להויה אלא הואיל ואתקש יציאה להויה הרי דפשיטא לו דגם יציאה להויה אתקש באמת ומבואר בכתובות דף מ"ז דאבוה מקבל גיטה דאתקש יציאה להויה וגם בקידושין ע"כ ה"פ ואקיש נמי יציאה להויה מה הויה בכסף היינו כיון דבעלמא יציאה להויה נמי הוקש אקיש נמי לענין כסף כמו דהוקש הויה ליציאה לענין שטר ולא אמרת אין קטיגור נעשה סנגור עיי"ש.

סימן ל

ס"ב לשמרן מותר בש"א סימן מ"ג הכריח דלר"י דהמניח תפילין בלילה עובר בלאו עכצ"ל דגם כשמניחן כדי לשמרן עובר דאל"כ מנ"ל דושמרת ללמד דאם מניח בלילה עובר בלאו שמא לכבויי עוד עשה ביום להניחן ואי כיון דאיכא למדרש לא מוקמינן בעשה יתירה הא גם בלילה בלא"ה עובר על ב"ת אם מיכוין למצוה עיי"ש ואינו מוכרח לפמ"ש החוו"ד ביו"ד ס"ס ק"י בפתיחה לס"ס דכל לישנא דקרא משמעותיה על הודאי ולא על הספק כמבואר בסוטה דכ"ט וע"כ יש חילוק בין קום ועשה לשוא"ת עיי"ש וא"כ אם משום בל תוסיף לא יעבור בביה"ש דהוספה ודאי אסרה תורה ומשום ושמרת מימים ולא בלילה ודאי ימים אמרה תורה וביה"ש קאי בלאו דושמרת ולפ"ז יש להכריח דלמ"ד לילה לז"ת דיליף מושמרת היינו להניח ולא לחלוץ מדאמר רב רזה דף ל"ו ע"ב ספק חשכה לא חולץ ולא מניח וס"ד התם דמיירי בחול וס"ל כת"ק דיליף מושמרת וקשה א"כ למה לא חולץ הא ודאי ימים צריך ובש"א שם הקשה כן בלא"ה דסדא"ר לחומרא ולזה י"ל כמו ב"ת אינו עובר כשעושה משום ספק כמ"ש מג"א כאן סק"ב ה"נ י"ל לאיסור ושמרת דלא נאסר בלילה רק כשאינו ספק ומיכוין למצוה ועוד דלפ"ד י"ל דרבר"ה ס"ל דלא מכרעא הלכתא אי לילה לז"ת ובספק חשכה יש ס"ס אבל לפמ"ש ודאי אסרה תורה ספק חשכה וגם אם מספ"ל הלכתא הוי ספק תורה ועכצ"ל דלא אסרה תורה רק להניח.

סימן לא

ס"א עצמן אות וכו' במשבצות הביא מהא"ר שהקשה מהש"ך יו"ד סימן רס"ה דאין לחלוץ תפילין עד אחר המילה דנקרא אות ותפילין אות דאדרבה מזלזל באות המילה עיי"ש ומלשון הזוהר שבב"י משמע דהזלותא היא דדחי חותמא עלאה דמלכא בגין חותמא דאיהו עבד נ"ל פירושו דחותם קדושת היום לא בא ע"י מעשינו וחותם תפילין נעשה ע"י מעשינו וא"כ מילה דהוא ג"כ מעשינו לא עדיף מתפילין ומה דמילה דוחה שבת משום דקטן אינו בר מצוה ואין עליו אות דשבת.

בשאגות אריה סימן מ"א הוכיח דלמ"ד דאימעט שבת ויו"ט מפני שהן עצמן אות אין איסור מה"ת להניחן בשבת ויו"ט מדתנן בפב"א דף סמ"ך דאם יצא בתפילין א"ח חטאת ואר"ס אפילו למ"ד שבת לזת"ה דדרך מלבוש עבידא ובעירובין דצ"ה קאמר לחד לישנא דאם שבת ז"ת אסור להכניס שתים ופרש"י כיון דזת"ה אתי איסור ב"ת ומשוי משא וה"נ ליחייב חטאת למ"ד שבת לזת"ה משום איסור להוי כמשא והדר הקשה על רש"י מהא דאמרינן בפ' התכלת דל"ז ע"ב דלר"י דד' ציצית ד' מצות היוצא בשבת בג' בר"ה אינו חייב חטאת והרי עובר על בל תגרע כדאמר בפ"ח דזבחים דהניתנין במתן ד' אם נתן במתנה אחת יצא ועובר בבל תגרע עיי"ש מה שהקשה על רש"י לק"מ דבתפילין כיון דעובר על בל תוסיף ל"ח מלבוש ונעשה משא אבל בציצית ליכא בל תגרע בציצית גופייהו דאטו א"ל יהא ציצית כלל יהא עדיף אדרבה גורע לגמרי וא"כ לר"י דמיקיים מצוה בהן ל"ת משא ובל תגרע עובר בלבישת הבגד שלובשו בגירעון ציצית והבגד ודאי מלבוש הוא אף שיש בו איסור דאטו כשיהיה בו כלאים יחשב משא ושאני תפילין דבעצמן אינן מלבוש רק כשאין בהן איסור אמרינן כיון דדרך ללבשן למצוה חשיב כמלבוש תדע דהא היוצא בטלית שאין בו ציצית כלל לא מיחייב דלבישיה הוא כפרש"י להדיא בשבת דף קל"ט ע"ב והרי עושה איסור דלובש טלית בלא ציצית אף דהמרדכי ס"ל דבשבת ליכא איסור בלבישת בגד בלא ציצית הא יש חולקים וגם המרדכי מודה כשהיה יכול לעשות מע"ש כמ"ש המג"א לעיל סימן י"ג סק"ח וא"כ מה פריך בשבת שם מהיוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה חייב חטאת דלמא משום הבגד דעושה בו איסור חשוב כמשא אע"כ דבבגד גופא ל"ש זה ועוד דלהמרדכי בשבת ליכא משום בל תגרע נמי.

ומ"מ ראייתו מפב"א אינו מוכרח דאיסור ב"ת לא משוי משא אלא משום דגם בחול יש איסור זה ולעולם משא הוא אבל בזוג אחד נהי דבשבת יש איסור מ"מ כיון דבחול אינו אסור ל"ח משא דדרך מלבוש עבידא כיון דבחול מלביש הוי.

ס"ב בקו"ר בטו"ז סק"ב תמה דכלפי שמיא מי מחלקינן בין סתר לגלוי עיין באה"ט מ"ש בשם ל"ח ולע"ד י"ל יותר דהשומע ברכה מחויב לענות אמן ואם הברכה א"צ אסור לענות כמבואר לקמן סימן רט"ו ס"ד אם כן כשישמע מי שאינו מברך לא יענה אחריו ולדעת המברך צריך השומע לענות ועובר על לפני עור לא תתן מכשול.

אמנם כיון שכתב רמ"א דכן נוהגין בכל גלילות משמע כולם נהגו ובטלה מחלוקת של הל"ח גם כן לכן נלע"ד דהמברכין מספק מניחין ומברכין אף דיש פלוגתא דיש ס"ס שמא חייבין בתפילין ואת"ל דפטורין שמא הלכה כר"ת בר"ה דל"ג בתוספת שם ובראש פ"ק דקידושין סמ"ט דהא דמברך ברכה שא"צ עובר משום לא תשא מדרבנן הוא וע"כ דוקא כשאינו מתכוין לברכה כלל אבל נשים דמתכונות לברכה אף דפטורות לגמרי ליכא משום בל תשא ובתוספת בעירובין דצ"ו בד"ה מיכל כתבו דנשים שאינן חייבין הוי כשלא בזמנו ובפכ"ה דף ק"י ע"ב בד"ה טלית נסתפקו בטלית שאשה כיון דכל אדם פטור י"ל דלא יברך ובראש שם משמע גם כן דמסופק בזה ובר"ן בר"ה שם העלה דנשים יברכו משום דאינו מצווה ועושה יש לו נמי שכר שייך ברכה דבכלל מצווה הן ומשמע שם דר"ת בלא"ה ס"ל דיכולות לברך אלא דהר"ן אף דלא ברירא לו סברת ר"ת וראיותיו מ"מ הכריע כר"ת בנשים דיברכו מטעם דנוטלין שכר עיי"ש מבואר כן למעיין ואם כן ה"נ אם בחו"ה פטורין מתפילין לר"ת ליכא משום ברכה שא"צ כיון דמכונין לברך על מצוה אף דלדעת הפוטרין ליכא שכר דאדרבה יש חשש זלזול מ"מ משום לא תשא ליכא ולהחולקים על ר"ת יש בזה משום לא תשא דכאן גרע מנשים ומ"מ מברכים דיש ס"ס ואף דאין עושין ס"ס בידים כיון דע"כ מניחים ממילא נעשה הס"ס לענין הברכה אבל אין לברך בקול רם דאין עושין ס"ס בידים להכניס השומעים בעניית אמן דאם הדין דפטורין מתפילין והמברך כשפטור עושה איסור דלא כר"ת אסור לענות אמן ונהי כשישמעו מחויבים לענות מכח ס"ס מ"מ אין לעשות בידים להכניסם לזה ועוד כמו דאין לעשות ס"ס בידים משום דהוה כמבטל איסור וכמ"ש הפרמ"ג ביו"ד ס"ס ק"י ה"כ אין להכניס עצמו במחלוקת הפוסקים אפילו לעשות כהרוב וכן מוכח בפרק כיצד מברכין דף ל"ח ע"ב איהו דעביד לאפוקיה נפשיה מפלוגתא עיי"ש בתוספת בד"ה והלכתא וע"כ נהי דהמניחין ומברכין נ"ל לעיקר כדעת הפוסקים דצריך להניח בחו"ה מ"מ דוקא להניח ולברך בעצמם דע"כ נכנסו לתגר זה אבל למה יכניסו השומעים לכתחלה במחלוקת זה דהא למאן דס"ל דאין להניח וכן למאן דס"ל דאין לברך אסור לענות אמן אחר המברך.

ועיין בתוספת פ"ק דברכות דף י"ב בד"ה לא לאתויי נהמא כתבו ז"ל ופירש רב אלפס השתא דלא איפשטא בעיין אזלינן לקולא ור"י היה אומר לחומרא דצריך לברך פעם

אחרת וכן דעת ר"ת שם וכ"כ בש"ג והפנ"י שם כתב הא דמחמיר ר"י לחזור לברך כיון דליכא פסידא ולא טרחא וברכה שא"צ נמי לא מיקרי כיון שרוצה להסתלק מן הספק וזה נכון וכמ"ש לעיל דכן דעת ר"ת אבל מ"ש עוד שם דפלוגתת הפוסקים בספק ברכות ל"ה אלא מעיקר דינא אי מחויב או שוא"ת עדיף אבל לכ"ע ליכא שום איסורא אם יברך משום ברכה שא"צ ע"ש ברבינו יונה ז"ל כיון דלא איפשטא ה"ל ספקא דרבנן ולקולא דמספיקא אין אומרים ברכה לבטלה עכ"ל וביאר דלא כוותיה אלא דרי"ף ס"ל דאם פטור הוי ברכה לבטלה ואיסור יש ע"כ מספק אין לברך ור"ת ור"י ס"ל דליכא חשש איסור כשיברך אף אם פטור כיון דמתכוין לברך ולהסתלק מן הספק ע"כ נקטו ספקא לחומרא לברך וכן מוכח מהמחלוקת שבכאן לענין הברכה דאם כדברי הפנ"י כיון דמספקא מניחין דה"ל ספד"א ת"ל לברך נמי אף דהוי סד"ר כיון דבאו יחד דלא לזלזל בדרבנן כמבואר באחרונים דאם נזדמנו יחד ספק תורה ודרבנן תרוייהו לחומרא וחשש בל הוסיף ליכא משום הברכה כיון דעושה מספקא וכמ"ש המג"א סק"ב אע"כ דהאומרים שלא לברך ס"ל דיש חשש ברכה לבטלה ול"ש זילותא ועיין מהרש"א בפע"פ דף ק"ב ע"א בפירש רשב"ם בד"ה להודיעך נראה משום דבברכת המצות כשאין החיוב ברור עדיף שלא לברך ובנהנין עדיף לברך דאסור ליהנות בלא ברכה ומהרש"ל שם ס"ל גם בנהנין עדיף לחוש לברכה לבטלה ומתר"י הנ"ל נראה כמהרש"ל.

סימן לב

ס"ג אם זרק וכו' בב"י כתב דהא דאמרינן בפרק הבונה דק"ג כתב האזכרות בזהב יגנזו היינו כמ"ש הנ"י דכתב על הדיו וא"י למחוק דהוי כמוחק השם ובמ"ג סק"ד הקשו דלא גרע מנפל טפת דיו על השם דמותר למחקו ונשאר השם כשר משום דאין מיכוין למחוק רק לתקן כמבואר ביו"ד סימן רע"ו עכ"ל ולק"מ דבנפל טפה אפילו נעשה ממנה שם שלם מותר למחקו דכל שנכתב שלא מדעת אין בו קדושה וכמ"ש בב"י ביו"ד שם בבד"ה בשם סמ"ק א"כ כל חשש מחיקתו משום השם עצמו וכיון דאין כונתו למחקו רק לתקנו שרי אבל הכא גם כשלא היה כתוב השם בדיו תחלה רק עשה שם מזהב בכונה אסור למחקו ועתה הרי מיכוין למחוק שם זה של זהב כדי לתקן שם אחר של הדיו או מקצת השם של זהב בשביל מקצת השם של דיו.

ס"ה אם כתב בשמאל פסול בב"י הובא מסה"ת דיליף מפרק הבונה דאמר דכותב בשמאל פטור דאינו דרך כתיבה ובסת"ם נאמר כתיבה דא"ל דוקא בשבת דגמרינן ממשכן אינו חייב כלאחר יד אבל בעלמא כשר אין סברא לומר כן שיכתוב סת"ם כהלכתן בשבת ולא

יהא חייב אמנם גבי שחיטה כתוב וזבחת ותנן בחולין דל"א נפלה סכין ושחטה פסולה הא הפילה כשרה אפילו כלאחר יד ואפ"ה בשבת פטור עכ"ל ובפסק כתב דצריך לכתוב בימין ובהגמ"יי פ"ב בשם סמ"ק כתב דגם דיעבד פסול ולכאורה הרי סתר ראייתנו מכח ההיא דחולין ונראה דשא"ה כדקאמר שם דגלי קרא בקדשים ושחט את בן הבקר לפסול מתעסק ש"מ בחולין כשר ע"כ י"ל כלאחר יד נמי דפטור בשבת דהוי כמתעסק כשר בחולין דגלי רחמנא דל"צ מלאכה חשובה בכונה משא"כ בכתיבת סת"ם צריך כונה לשמה ומלאכת מחשבת כמו במשכן אין סברא שיכתוב כהלכתן בשמאלו דפטור בשבת ויכשרו דאם כשר ע"כ אינו כמתעסק ועוד נראה לפמ"ש רש"י בביצה דכ"ז ע"ב במשנה דחלה שנטמאת דאסור להסיקה או ליתנה לכלבו ביו"ט דגזה"כ שאין קדשים טמאין מתבערין ביו"ט דרחמנא אחשבה להבערתן דכתיב באש ישרף הלכך מלאכה הוא ע"כ ועכצ"ל מה דמותר לשחוט ביו"ט אף דוזבחת כתיב משום דאינה מצוה חיובת א"ל ירצה לאכול בשר וכמ"ש המג"א לעיל סימן חי"ת וא"כ ודאי בכתיבת סת"ם דמצוה עושה בכתיבתן דנאמר בהו וכתבתם ובירושלמי פ"ק דשבת פ"ב כותבי סת"ם אין מפסיקין לתפלה ובפרק הרואה בירושלמי אמר העושה תפילין או מזוזה לעצמו מברך בשעת כתיבה וא"כ אם איתא כשכותב בשמאל כשר מקיים מצוה ואחשבה למלאכה ואין סברא שיפטר בשבת ובפרק הבונה שם משמע דמיירי גם לענין כתיבת סת"ם כמ"ש תוספת שם דף ק"ד ע"ב בד"ה אר"ח וכ"כ בישיע"ק כאן בסק"ח דהך סוגיא איירי גם בכתיבת סת"ם.

ס"ו אין לשרטינו במנחות דל"ב ס"ת ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין ופריך הא מורידין עושין והא תפילין א"צ שרטוט ומזוזה צריך לשרטנו ומשני תנאי הוא עיי"ש והרמב"ם בפ"ה דתפילין כתב הך דתפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין ובפ"א שם פסק מזוזה צריך שרטוט ונלע"ד דלכאורה משכחת דלקח עור מעובד לתפילין ונמלך לעשותו מזוזה דשרי אפילו אין מורידין כ"ז שלא נשתמש למצות תפילין כמבואר במג"א כאן סק"י ושרטט ואח"כ נמלך ועשאו תפילין דבזה ל"ש הפטור מן הדבר ועשאו נקרא הדיוט וגם תירץ הב"ח דלא משכחת ששרטט לתפילין אף דא"צ דשרטוט זה ל"מ למזוזה דצריך לשמה נסתר מכח זה ובלא"ה דבריו צ"ע דמבואר ובטויו"ד סימן רע"א דא"צ שרטוט לשמה עיי"ש בב"י אמנם י"ל דאם נמלך ושרטט למזוזה נתבטל ממנו קדושת תפילין ל"מ לרמב"ם דמזוזה א"צ כלל עיבוד לשמה אלא גם לש"פ מ"מ קדושת מזוזה קל מתפילין ואם עיבדו לשם מזוזה ל"מ לתפילין כמ"ש הב"י כאן א"כ כששרטט למזוזה נתכוין לבטל ממנו קדושת תפילין ושוב ל"מ המלכה

לחזור להכשירו ועיין נוב"ת בחיו"ד סימן קס"ח דכתב דאם עיבדו ישראל בעצמו ל"ח העיבוד מעשה דבלא"ה צריך עיבוד ואין מוכח מהמעשה דלקדושה מעבדו וליכא רק דיבורו שאומר שעושה לשם קדושת ס"ת לכן כשאמר אח"כ שיכתוב בו ספר לכומר אתי דיבור ומבטל דיבור וכשיעבדו נכרי וסייעו ישראל כדי שיכשר מוכח מהמעשה שכדי שיתקדש עושה לא אתי דיבור ומבטל מעשה עכ"ל והנה לעיל סימן יו"ד ס"ו איתא הטיל ציצית על ציצית אם נתכוין לבטל הראשונות חותך הראשונות עיי"ש מג"א דלרמב"ם אין תקנה עוד לראשונות כיון דנתבטלו ועיין שאגות אריה סימן למ"ד דהרמב"ם לטעמיה דס"ל בפ"ו מה"ג גבי גט ביד בעל ובטלו שוב אינו חוזר ומגרש בו לעולם עיי"ש ולדעתי משם אין ראיה דשא"ה דכתיבת הגט ל"ח מעשה קודם שיגרש וכמ"ש התוספת בגיטין דל"ב ע"ב בד"ה התם או מטעם שכתב התו"ג סימן קמ"א סס"ו דבדיבורו מבטל לדיבור שעשה הסופר לשליח והוי כנכתב שלא בשליחות עיי"ש אמנם עכ"פ מה דלרמב"ם מתבטלין ציצית הראשונים הוא דגוף הציצית ודאי אינם נפסלים אלא מעשה הקשירה בבגד זה נתבטל ע"י מעשה שעשה ותלה עוד ציצית אחרים ומעשה מבטל מעשה כדאיתא ר"פ האומר וא"כ ה"נ אם שרטט העור למזוזה מעשה זאת לכאורה מבטלת מעשה שסייע בעיבוד לשמה אמנם הא מבואר בסנהדרין דף מ"ח דאביי ורבא דפליגו בהזמנה מלתא פליגי אם צריך עיבוד לשמה ומבואר בתוספת גיטין דף מ"ה ע"ב בד"ה עד דמ"ד הזמנה מלתא ל"א לעבד לשמה דסגי בשאר הזמנות שמתקנין הקלפים ומשרטטן אותם לשמה ומ"ד הזמנה ל"א לא סגי בהזמנה מועטת ע"ש וא"כ לדידן דהזמנה ל"מ ושרטט ל"ח מעשה לשמה לא יתכן דע"י ששרטט למזוזה יתבטל עיבודו לשמה דעיבוד חשוב מעשה יותר משרטוט דהא שרטוט לשמה אינו מקדשו ועיבוד לשמה מקדשו א"כ כמו דלא אתי דיבור ומבטל מעשה משום דמעשה חשוב יותר ה"נ שרטוט לא יבטל עיבוד ויש ראיה קצת לזה מחידושי רמב"ן ר"פ השולח בד"ה הא דתנן בראשונה היה עושה ב"ד ממקום אחר ומבטלו ופליגו ר"נ ור"ש או בשנים או בשלשה וז"ל תמהני בה אפילו בטלו בינו לבין עצמו למה לא יבטל דאי ידעינן ביה ליהוי ביטול וי"ל שהדין נותן ששליחות השליח כיון שבפניו היה אין מבטלים אותו שלא בפניו דלא אתי דיבור שלא בפניו שהוא גרוע ומבטל דיבור שהוא בפניו עכ"ל ובחידושי להלכות גיטין סימן קמ"א עשיתי לו סמיכות מהירושלמי וביארתי שם דה"ד אם צריך למנות שליח דוקא בפניו עיי"ש וה"נ מעשה גרוע לא מבטל מעשה יפה אמנם למ"ד הזמנה מלתא וסגי שרטוט וא"צ דוקא עיבוד לשמה א"כ אף אם עיבדו לשמה מ"מ יכול לבטלו ע"י שרטוט דאידי ואידי חדא הוא ועוד דמה דעיבדו לשמה אין בו תועלת וכמ"ש הב"י כאן דאם

עיבדו לשם מזוזה דל"ח עיבוד לשמה למ"ד דא"צ עיבוד לשמה דלאו כלום הוא וכ"כ הב"ח לענין שרטוט והנה רב ס"ל במנחות דף מ"ב ע"ב דתפילין א"צ עיבוד לשמה וסגי בתיקונים קטנים שעושין לשמה וכמ"ש תוספת שם משום דהזמנה מלתא וא"כ כיון דבמנחות דל"ב פריך לרב ולדידיה ל"ל דנמלך לשרטט למזוזה וחזר וכתב לתפילין דכיון דשרטט למזוזה כבר נגמרו כל התיקונים הצריכין לקלף ובהם נתקדש הקלף לתפילין וכשנמלך ושרטט למזוזה נתבטל קדושת תפילין מעליו ואינו כשר עוד לתפילין אבל אנן דקי"ל דצריך עיבוד לשמה ושרטט ושאר תיקוני הקלף ל"מ דל"ח מעשה רק הזמנה ה"נ אינו ומתבטל קדושת העיבוד לתפילין מחמת ששרטטו למזוזה ומשכחת כמ"ש וגם לדעת הע"ג סימן ס"ה דאם נתעבד לשם תפילין אסור לעשותו מזוזה מ"מ הא כתב שם אם בתחלת העיבוד התנה שאם ירצה יעשה ממנה מזוזה מותר וכן מבואר במנחות ל"ד ע"ב דתנאי מהני והנה העבודת גרשוני הצריך דוקא להתנות אם ירצה יהא מותר לשנותו למזוזה ולא שיעבד סתם שיכתוב עליו תפילין או מזוזות משום דבדאורייתא אין ברירה כמבואר שם אמנם הרמב"ם דס"ל דרק מדרבנן צריך עיבוד לשמה וכמ"ש הפרמ"ג באשל אברהם כאן ס"ק י"ג א"צ תנאי ושכיח טובא שיעבד תחלה לשם אתה שיזדמן לו ואפילו לא פירש סתמא אדעתא דהכי נעשה וכמ"ש השאגות אריה סימן מ"ז ואח"כ שרטטו למזוזה ונזדמן לו ליקח תפילין וכה"ג ונמלך לכתוב עליו תפילין ועכצ"ל דהוו"ס מיירי כה"ג שעבד תחלה העור באופן שיהא מותר לעשות ממנה מזוזה או תפילין דהא מבואר שם במ"ס ס"פ י"ד מזוזה שבלתה עושה אותה תפילין והרי כתב הב"י אם עיבד לשם מזוזה אינו כשר לתפילין ובישעי"ק ס"ק כ"ב נתקשה בו הרבה ולפמ"ש א"ש ועיין במשבצות זהב לקמן ס"ק ל"א וא"ל דלאחר ששרטטו למזוזה ועשהו תפילין יתבטל מעשה השרטוט ושוב לא יועיל למזוזה גם בלאו טעם דאין מורידין דחדא לפ"ד הפוסקים דא"צ שרטוט לשמה לא אכפת לן בזה ואפילו אם צריך לשמה כדעת הב"ח וסייעתיה עיין בפ"ת ביו"ד סימן רע"א סק"ח מ"מ כיון דגוף הכתיבה שוה לתפילין כמו למזוזה וליכא רק דיבור שאומר שכותב לשם תפילין י"ל לא אתי דיבור ומבטל מעשה השרטוט וכמ"ש הנו"ב הנ"ל דעיבוד של ישראל לבד לא מיחשב מעשה לא להקל ולא להחמיר דבלא"ה צריך לעבדו ואין העיבוד ראיה מה רוצה לעשות בה ה"נ והכתיבה אין ראיה עיין מ"ש לקמן סימן ל"ה ומה שמניחו בבתים לתפילין ל"ח מעשה בגופו כמו השרטוט ובר"ן בפרק ב' דגיטין במשנה דהאשה כותבת את גיטה כתב לחלק דמחוסר מעשה בין כתיבה ונתינה היינו רק אם מחוסר מעשה בגופו כגון קציצה וכן מבואר בשבת דף ק"ד ע"ב התם מחוסר מעשה עיי"ש ול"ד להטיל ציצית למוטלת דלעיל דמה שקשר עוד

ציצית בבגד זה הוי מעשה כקשירת ציצית ראשונים בבגד זה ואף דרמב"ם פוסל אם עיבדו נכרי אף דא"ל ישראל עבד לשמה מ"מ י"ל דמודה לסה"ת דאם סייעו בתחלת העיבוד או שנתן העורות לעיבוד דמהני.

סט"ו טו"ז סק"ח דהטור מסיים הלכך ניקב כל תוכו פסול משמע דוקא כל תוכו ולא קצת ממנו ע"כ הטור כתב ובירושלמי משמע שצריך גם מבפנים מוקף גויל הלכך אם ניקב כל תוכו פסול והרי בירושלמי פ"ק דמגילה ה"ט איתא ניקב נקב באמצע בית אם היה הגויל מקיפו מכל צד כשר וא"ל פסול עכ"ל הרי דצריך שהגויל יקיף לנקב מכל צד ודברי הטור ע"כ מתפרשין ניקב כל תוכו עד הדיו פסול גם מצד אחד.

סט"ז הא דמכשרינן וכו' בב"י הקשה איך מכשירינן בניקב אות ונפסק הא כל אות שאינו מוקף גויל מד' רוחותיה פסול ותירץ דה"ד בדיבוק אות לאות עוד תירץ דדוקא אם מתחלת כתיבה ל"ה מוקף גויל ושניהם לא יתכנו בטור דהביא הירושלמי דגם ניקב כל תוכן אחר הכתיבה פסול לפי שאינו מוקף גויל והטו"ז ר"ל דטור ס"ל דוקא בדיבוק פסול ופירש הגאון מליסא בסידורו דכל שאינו ע"י דיבוק לא מזיק הנקב כיון שיש גויל מעבר לצד השני של הנקב וכמ"ש הטו"ז בסק"ח אבל אם אינו מוקף גויל מחמת דיבוק ליכא גויל בין אות לאות עיי"ש ודפח"ח בכונת הטו"ז וכ"כ הנו"ב בקמא חיו"ד סימן ע"ה אמנם כבר כתבתי לעיל דע"כ אין כונת הטור כן אמנם בחידושי רשב"א למנחות דף כ"ט מבואר תירוץ על קושיות ב"י והוא דכל אות שאין מוקף גויל מד' רוחותיה היינו שלא יחסר רוח אחת כולו שלא יהא מוקף גויל כגון נדבקה מרוח אחת לגמרי אבל מקצת מרוח אחד שאינו מוקף לא מזיק מדלא קאמר מכל ד' רוחותיה וזה אפשר שיטת הטור נמי ונהי דלא אחליט להקל מחמת זה מ"מ אם אירע באותיות השם קצת דיבוק דכשר לדעה זאת אסור לגרור ועיין במשבצות זהב סקח"י דמתיר לגרור וכן האמת לדעת הב"י דלא ראה דברי רשב"א הללו אבל אחר שזכינו לאורו קשה להקל וה"ד אם חיתוך צורותיה ניכר כמ"ש הרשב"א שם ולכן אינו סותר לדברי הירושלמי שם בעירב האותיות מלמעלה פסול מלמטה כשר כגון ארצנו ופירש הרשב"א בתשובה דלמעלה נעשה בתחלת הכתיבה ל"א גרירה י"ל דהיינו שנתקלקל חיתוך צורתה שאינו ניכר ע"י הדבוק ולפ"ז כל שחיתוך צורתה ניכר גם כשנדבק קצת מלמעלה כגון חוט דק נמשך מראש נון לראש וא"ו שבארצנו ואין מדובק כל הראש אף שנעשה בתחלת הכתיבה א"צ גרירה כלל ובמ"ז סימן תקנ"ג בשם מורו הר"ר שמחה נראה דגורס בירושלמי מלמעלה פסול מלמטה כשר כגון ארצך תפארתך אבל ארצנו תפארתנו צריכה ופירש דארצך כף פשוטה ארוכה ונדבק רגל הצדיק וחותך כרעיה דכף כגון זה **צך** וניכר שהם שני תיבות

לא מיפסל משום הדיבוק אבל ארצנו דהוא"ו יש לכתוב תוך הנו"ן וכשנדבק בין למעלה בין למטה אינו חותך האות לשנים ואינו ידוע ואפשר לטעות באות שדומה קצת בזה צריכה פירש תיקו וצריך לשאול אם מלמטה כשר כנ"ל ביאור דבריו וס"ל ג"כ דאין דיבוק פוסל משום דאין מוקף גויל אם ניכר צורת האות וכדעת הרשב"א דלהכי אם נדבק רק קצת מרוח אחת כשר משום דניכר צורת האות ואין מעכב קריאתה דתינוק קורא אותה ומה"ט אם נפסק האות אף דבמקום ההפסק ליכא היקף גויל כלל נמצא חסר היקף גויל מרוח אחת לגמרי מ"מ כיון דניכר האות ולא מעכב קרייתה לתינוק כשר דהוי כנדבק רק קצת מרוח אחד עיי"ש.

שם מתחלה וכו' כב"י דמרש"י לא משמע כן דכתב על עובדא בתרא דאיפסקא וא"ו דויהרג בנוקבא וז"ל אירע במקום נקב ונראה כמין יוד עכ"ל והקשה באבן העוזר לפי הבנת ב"י למה לא פרש"י כן בעובדא קמא דאפסק ה' בנוקבא דאירע במקום נקב ועוד דשם מבואר אם נשתייר כמלא אות קטנה הרי דלאחר כתיבה ניקב ולמה לא פירש רש"י ה"נ כן בעובדא דויהרג גם הרמב"ם מייתי הך דינא דתינוק דלא חכים כשעשה האות קצר בתחלת הכתיבה לכן פירש הא"ע דרש"י הוקשה לו דהא לא מוקף גויל לכן פירש דאירע בשעת כתיבה ומסתמא כתב הסופר בהקפת גויל כדינו אלא שנראה כמו יוד והאריך עיי"ש ולע"ד אין הלשון הולמתו דאפסקא ואו דויהרג בנוקבא משמע דהפסיקה הוא בנקב ושם מסתיים כרעא דוא"ו ואם הניח גויל חלק קודם הנקב הרי נפסק קודם הנקב גם לשון איפסקא אין לו פתרון כלל לפי פירושו ולע"ד כונת רש"י עפימ"ש הטו"ז כאן סק"י דאם נשתייר גם למטה מן ההפסק אינו מועיל תינוק דיצרף גם מה שלמטה מן הנקב לחלק העליון ובאמת אין לו צירוף עיי"ש וזה הוקשה לרש"י דלמה התירו ע"י תינוק ולא ניחא לו לפרש דנחסר מן הנקב ולמטה לגמרי הרגל דסתם ניקב הוא בלא חסרון והעד במשנה ר"פ א"ט ריאה שניקבה או שחסרה וגם לומר דכיסו לו מה שלמטה מן הנקב דחוק מאד מדלא א"ל ר"ז בפירש שיכסה כדפירש לו שיקח תינוק דלא חכים ופרש"י מחמת שלא יבין שהוא וא"ו מכח ד' הכתוב אחריו דלא יהא כמחרף ה"נ ה"ל לפרש שיעשה תיקון שלא ירגיש התינוק שהוא וא"ו מחמת הרגל שלמטה מן הנקב לכן פירש דאירע במקום נקב ונתעכב שם הקולמוס ולא כתב למטה מן הנקב כלל.

טו"ז ס"ק י"ד עיין שו"ת גוא"י חא"ח סמ"ד.

סח"י אם נדבקה אות לאות עיין טו"ז סקח"י מ"ש בשם הב"ח ועיין בה"ט ס"ק ל"א בשם שיורי כנה"ג ובשו"ת גור אריה יהודא חיו"ד סימן ע"ז כתב דדעת השיורי כנה"ג כיון דא"א לגרור בשבת חשוב אינו ראוי לבילה עיי"ש ולע"ד ראיה להב"ח מפרק בכל מערבין

דל"ח ע"ב דאמר שם בניעור דאי בעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר כמ"ד דמי אע"ג דאסור לומר ביו"ט עיי"ש אך יש לחלק בין איסור תורה לדרבנן דבק"נ שם אות ל"ו כתב על הא דמצי אמר אע"ג דלכתחלה אסור מ"מ אם אמר מהני עירוב ודמיא להאי דאמרינן בשבת דף מ"ג טבל מוכן הוא שאם עבר ותקנו מתוקן עכ"ל ובשבת דף מ"ג שם בגליון התוס' בד"ה טבל מוכן מן הת"י כתוב דבאיסור דאורייתא ל"א שם שאם עבר ותקנו מתוקן עיי"ש וגרירה בדיבוק אותיות הוי דאורייתא דמתקן ונעשה שתי אותיות ויש בו חיוב חטאת כההיא דהבונה דף ק"ד ע"ב דנטלו לגגו של חית ועשאו שני דינין ועיי"ש בחידושי רשב"א בד"ה מהא ובטו"ז לקמן סימן ש"ם סק"א ועיין בש"א סימן וא"ו הביא מן הש"ל דמתפלל ושמע קדיש דאיכא מרבוותא דס"ל דישתוק וישמע דקי"ל שומע כעונה וראב"ש כתב האי במקום שיכול לענות אבל עומד בתפלה שא"י לענות לא יצא בשמיעה דכל שא"ר לבילה בילה מעכבת בו ועיי"ש בש"א, דאפשר דע"כ ל"פ אלא דס"ל דזה מקרי ראוי לבילה דיכול לענות רק דאריה דאיסורא רביע עליה אבל באלם אפשר מודים ואח"כ מסיק בכמה ראיות דגם אלם יוצא בשמיעה דאין זה ענין לאינו ראוי לבילה עיי"ש. וא"כ י"ל דע"כ ל"פ הנהו מרבוותא אלא משום דגם אלם יוצא אבל מודים אם אינו ראוי לבילה מחמת איסור חשוב א"ר לבילה ומעכבת ומ"מ י"ל דראב"ש ל"פ על הב"ח לפמ"ש במשבצות כאן סקח"י דסברת הב"ח משום דכשיעבור הזמן ראוי לבילה עיי"ש וא"כ המתפלל ושמע קדיש דכשיגמור תפלתו יגמור הש"ץ הקדיש ג"כ ואינו ראוי לענות אחר קדיש זה לעולם ומ"מ מהך דעירובין מוכח דגם היכא דל"ל כשיעבור הזמן יהא ראוי דכשיעבור היום לא יוכל לקנות שביתה לשבת זה דבשבת אחר הוא קנין שביתה אחרת ול"ד לס"ת דס"ת זה ראוי לעולם שיכשר כשלא יהא שבת ומדברי רמב"ן שבראש"ש פ"ד דתענית סימן מ"ד משמע כמ"ש לדעת ראב"ש דאם א"ר לבילה עתה מחמת איסור וכשיעבור זמן האיסור יעבור זמן קיום המצוה חשוב א"ר לבילה וכמ"ש לקמן סימן תקנ"ו.

סעיף ל"ו יעשה עיין טו"ז שכתב דאם הניח בסוף הפרשה חלק פחות מט"א ובפ' שאחריה הניח ג"כ קצת חלק בתחלתה פחות מט"א דגם הרא"ש מודה דחשוב סתימה כיון דצריך לצרף החלק שבסוף פ' שלפניה עם החלק שאחריה לשיעור הצריך להניח בין פ' לפ' עיי"ש ביד אפרים ולדבריו י"ל דברי הירושלמי שבפ"ק דמגילה שהביאו תוס' במנחות דל"ב בד"ה וסאדנא פתוחה מראש פתוחה פתוחה מסופה פתוחה פתוחה מכאן ומכאן סתומה וכתבו התוס' דדבר תימה הוא דלפי הירושלמי משמע דאם מסיים פרשה באמצע שיטה ואח"כ מתחיל לכתוב באמצע שיטה שתחתיה שזהו נקראת סתומה ואיך

יתכן זה מי גרע מפתוחה מראשה לחוד או פתוחה מסופה לחוד עיי"ש ולהטו"ז א"ש די"ל פתוחה מכאן ומכאן ע"י צירוף יש שיעור פתוחה דהיינו שיעור חלק שצריך להניח בין פרשה לפרשה ועיינתי בק"ע ומצאתי שפירש כן אמנם מדדחקו התוספת שם מאוד בפירש הירושלמי וכן הוא בראי"ש בהלכות מזוזה ס"ה ולא פרשו כן בפשיטות ע"כ דלא ס"ל סברת הטו"ז ופירש הק"ע נכון לפי גרסתו שם פתוחה מראשה סתומה פתוחה מסופה פתוחה פתוחה מכאן ומכאן סתומה דזה כשיטת הרמב"ם דחלק שבראשה עושה אותה סתומה וע"כ כשפתוחה מכאן ומכאן אזלינן בתר החלק שבראש פ' זאת לעשותה כסתומה וגם כשיש חלק ט"א בסופה וחלק ט"א בתחלתה ג"כ הוי סתומה לרמב"ם ולא הוצרך הק"ע לפרש ע"י צירוף וכן הפ"מ שם באמת פירש כמ"ש אבל תוס' וראי"ש דגרסו פתוחה מראשה פתוחה לא רצו לפרש דפתוחה מכאן ומכאן תהא סתומה בין פתוחה בכ"א כשיעור בין ע"י צירוף כיון דבין החלק שבסוף בין החלק שבראש גורם תמיד לעשות פתוחה איך יתכן בחלק בשניהם לעשותה סתומה.

אמנם לכאורה מבואר בראי"ש בטו"ז דמסיים שם וטוב שלא יניח כשיעור ג"א בסוף השיטה וכן בראש השיטה לקיים מ"ש והאידנא נהוג עלמא בסתומות עכ"ל הרא"ש וכתב ב"י ביו"ד סימן רפ"ח כלומר כיון דמ"ס סבר דשיעור ריוח פרשה הוה ג"א אם יניח שיעור ג"א בסוף שיטה שמסיים בה שמע אף א"ל יניח ריוח בראש שיטה שמתחיל בה והיה הוי פתוחה וכן אם ישייר ריוח בראש שיטה שמתחיל בה והיה אעפ"י שלא ישייר בסוף שיטה שמסיים בה שמע הוי פתוחה עיי"ש ורות לו במשבצות כאן וכ"כ הדרישה שם סימן ער"ה דס"ל לרא"ש דאם אין שיעור רק ע"י צירוף הוי סתומה ועדיין י"ל לפמ"ש הרא"ש בהלכות ס"ת סי"ג דלמס' סופרים ריוח שבתחלת פרשה שיעור ג"א הוי פתוחה אבל ריוח שבסוף פרשה שלפניה הוי סתומה ובירושלמי חולק דבין ריוח לבסוף בין בתחלה עושה פתוחה והעיקר כירושלמי עוד ס"ל כר"ת דפתוחה ט"א וסתומה ג"א וכ"כ הטוי"ד סימן ער"ה מסקנת הרא"ש וע"כ כתב הרא"ש דטוב שלא יניח ג"א בל"א ולמ"ס חשוב סתומה כיון דחלק שבסוף עושה סתומה למ"ס וכאן אין שיעור פתוחה בתחלתה ולירושלמי דקי"ל כותיה דבין חלק בסוף בין בתחלה עושה פתוחה מ"מ אנו יוצאין ג"כ דלדידן פתוחה ט"א וכאן ליכא בשתיהן ט"א וע"כ נעשה סתומה דשיעורה פחות מט"א, אבל כשיש ט"א בצירוף דגם לירושלמי הוי שיעור פתוחה ס"ל לרא"ש דהוי פתוחה.

ועדיין צ"ע למה כתב הרא"ש שלא להניח חלק בסוף ג"א הא בזה ודאי סתומה תהיה ונראה דכמו לרמב"ם דחלק לבסוף פתוחה וחלק בראש סתומה ומכאן ומכאן סתומה הרי כשסתרו אהדדי אזלינן בתר פ' שניה שעליה המכוין לעשותה פתוחה או סתומה

ה"נ לרא"ש אם יניח לבסוף חלק כשיעור סתומה ובראש כשיעור פתוחה הוי פתוחה וכן מבואר ברא"ש הלכות ס"ת סי"ג במ"ש ואם יניח בתחלת שיטה עיי"ש והיינו דוקא אם יש בכל אחד כשיעור לבדו וע"כ אם יניח חלק לבסוף ג"א ובראש ג"א הוי למ"ס פתוחה וא"ל יניח בראש ג"א רק לבסוף הוי סתומה ודאי וס"ל לרא"ש דאין לנו לעשותה סתומה ממש ולא פתוחה ממש וה"ט דהא בגמרא אמרו דהאידנא נהוג בסתומות ואם נעשה פתיחה אליבא דמ"ס יסתר מנהג הגמרא ולעשות סתומה ודאי ג"כ לא ניחא לו כיון דעכשיו נהגו בפתיחה כמ"ש הרא"ש שם דנמשכו אחר הירושלמי דהלכה לעשות פתוחה אמנם מה דס"ל בפתוחה לאו משום דצריך דוקא פתוחה דהרי אינה פתוחה בתורה אלא משום דבתורה אינם סמוכות אין לעשותם סתומות כמבואר בגמרא שאלת רשב"א לר"מ ותשובתו ומה דנהגו בזמן הגמרא בסתומה ג"כ לאו משום דצריך דוקא סתומה ממש דהרי בתורה אינה סמוכה וסתומה כל הוראתה על הסמיכות כמ"ש רש"ל בתשובה וכדמוכח מתשובת ר"מ לרשב"א אלא דלא רצו בפתוחה כיון דבתורה אינה פתוחה וע"כ טוב לשייר בסוף שמע חלק בסוף השיטה פחות מג"א ובתחלת והיה פחות מג"א בראש השיטה דאזי פתוחה ל"ה גם למ"ס כיון דאין בראשה חלק ג"א וסתומה ממש נמי אינה כיון דאין חלק ג"א בסוף שיטה ושיעור הפרשה בצירוף ואין הכרע ול"ל גם כאן דנחיל בתר תחלת הפרשה דבשלמא אם יש בה כשיעור לבדה וא"צ לחלק שבסוף פרשה שלפניה י"ל דהיא עיקר אבל כאן ע"כ נגררת אחר חלק שבסוף פרשה שלפניה וע"כ ל"ה פתוחה ממש ולא סתומה ממש ומקיימין מה שנהגו בזמן הגמרא בסתומות דכל המכוין שלא לעשות פתוחה אלא דהם ס"ל דסתימות שפיר דמי אבל לדידן דקפדינן שלא לעשות סתומה ממש כירושלמי אלא דירושלמי ס"ל דפתוחה שפיר דמי ולדידן צריך לעשות באופן דלא פסול לירושלמי ובאופן דלא פסול לגמרא ע"כ המציא הרא"ש אופן זה ועיין פרישה ביו"ד סימן רפ"ח פירש מ"ש הטור נהוג עלמא בסתום ע"כ טוב שלא להניח ג"א כמ"ש הרא"ש דהיינו סתום לגמרי לא פ' סתומה ואינו רק להיכרא בעלמא שכאן סוף הפרשה וכן נראה כונת הסמ"ג שבב"י שם וזה ראיה לדברי דמה דנהגו בסתומות אינו משום דמחויב בפ' סתומה אלא להמנע מפתוחה בהא סליקנא דאם יניח חלק בסוף וראש חלק ט"א לרא"ש פתוחה הוי וכן מצאתי בבאר יעקב דמן הרא"ש מוכח דלא כטו"ז

עיין בתוספת מנחות דל"א ע"ב ד"ה ועושה נתקשו למה אמר פרשיותיה סתומות דליכא רק סתומה אחת והא"ש וכן נתקשו בלשון הטור ביו"ד סימן ער"ה שכתב ואם סיים

הסתומה בסוף הדף והאריכו בזה בשו"ת רש"ל סל"ז ול"נ דסתומה סותמת את עצמה בראשה וסיתמת פרשה שלפניה בסופה כאלו הם אחד.

והנה הרמב"ם פסק בתפילין א"ל עשה סתומה פסלן משא"כ במזוזה ועיין ב"י וטו"ז כתב הוכחה מגמרא ומ"מ לא מצאו טעם ונלע"ד עד"ה דשתי פרשיות שמע והא"ש הם נגד חו"ג שביסוד בינה ושמע פונה לבית לפני ז"א שבנינו מחסדים והיה פונה לאחור לנו"ק שבנינה מגבורות עיין במ"ח הלכות מזוזה פ"א וע"ב והם דודים דמתפרשין לפעמים ועוד דיסוד אבא מפסיק ביסוד אימא בין החסדים לגבורות וכמ"ש במצות שמורים בהלכות מזוזה בפסקא המתחיל צריך להניח המזוזה בשכיבה עיי"ש לכן כשר בפתוחות ומצוה בסתומה למתק הגבורות ע"י קשורם בחסדים וגם מחמת שבתחלתם עומדים יחד בדעת ז"א כמ"ש במ"ח במסכת מזוזה פ"א מ"ב אמנם בתפילין של יד דאין לה דעת בראשה ושמע והא"ש הם חכמה ובינה דאימא שהם כחו"ג לגבי אותם דאבא כמ"ש בפע"ח שער התפילין פ"ח וחו"ב הם רעים דלא מתפרשין לכן דוקא סתומה בשל יד ובש"ר אין ניכר בין סתומה לפתוחה כיון דהם בד' בתים כמ"ש במג"א ס"ק מ"ט והא דקדש והיה כי יביאך הם פתוחות דמבואר בע"ח היכל או"א שער בית פ"א לתרץ משארז"ל נשבע הקב"ה שלא יכנוס בירושלים של מעלה שהיא זיוג דאו"א עד שיכנוס בירושלים שלמטה שהוא זווג דזו"נ והרי או"א לא מתפרשין לעלמין אלא דיש זיוג שלים כשמזדווג או"א ע"י חכמה שלו וע"ז נשבע אבל זיוג בינה דאבא עם בינה דאמא לא מתפרשין לעלמין וכ"כ במ"ח במסכת בריאה דערבית ריש פ"ז ואיתא בפע"ח שער התפילין פ"ח דד' פרשיות אני באיי ממוחין דאו"א שבנה"י שלהם המלובש בנה"י דזעיר ומבואר שם בשער הציצית פ"ד כשמתלבשין מוחין דאו"א תוך נה"י שלהם מתערבין ונככס ממוח בינה דאבא בנצח אמא ונקרא חכמה דאמא וחכמה זאמא בעשה בינה דאבא עיי"ש ולפ"ז שמע והא"ש דש"י שהם חו"ב של אמא שבנה"י שלה הם בינה דאבא ובינה דאמא דלא מתפרשין לעלמין משא"כ קדש והב"י שהם חכמה דאבא ובינה וי"ל בזה מה דכתיב בוה"י אם שמוע וקשרתם אותם לאות ובשומע רק וקשרתם לאות ובלבוש ס"ס ל"ג בהג"ה האריך דה"נ הל"ל וקשרתם בקמץ דהוי כמו קשר אותם ולא הוה צ"ל אותם ולפיכך דחז"ל קשירה תמה אלא דהקשו לו דגם קשרתם בקמץ יש לדרוש קשורה תמה כמו בוכתבתם ונדחק בזה עיי"ש ועוד הלא כבר כאמר וקשרתם בשמע והל"ל הכא והיו לאות כמו בפ' קדש והיה כ"י ולפמ"ש כרמז לקשר שתי האותות שמוע והא"ש לאות חד לעשותן סתומה בתש"י ומחמת דפ' והיה אם שמוע סתומה ע"כ בה נאמר אותם לאות

ע"י ולהיות כי זה זיוג דאותיות ולא דנקודות כמ"ש בע"ח שם ע"כ אמר וקשרתם אותם לאות ועמ"ש לקמן סימן מ"ם.

סל"ח ד"ב מעור אחד במ"ג סס"ק כ"ח הקשו מפ' ב"מ דאמר לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה למאי הלכתא לעורן ת"ל שי"ן ש"ת הלל"מ ואס"ד דתפירה מהני הא איצטרך דלא יעשה בתים מעור טמאה ויתפור להם שי"ן כתובה על עור טהורה ובחתם סופר מא"ח תשובה ה' תירץ דכמו טלית של אור וכנפיה עור חייב בציצית דבתר עיקר הבגד אזלינן והוי ציצית על בגד צמר ה"נ בתר עיקר הבית אזלינן וככתובה על עור טמאה הוא ודפח"ח אמנם בישעי"ק ס"ס זה מנכד המחבר קושיא זאת באו"א דנ"מ שלא יעשה שתי בתים אמצעים מעור טמאה ובזה ל"ל דבתר עיקר אזלינן דאין בית אחד עיקר מחברו ולעד"נ כמו דאמרינן בכתובות דף מ"ז ודף ע"ד ויצאה והיתה הוקשו הוייות להדדי ה"נ לטוטפות הוקשו טוטפות להדדי וכיון דבתים שעליהם השי"ן ע"כ מטהורה ממלא ה"ה אמצעים ומה שהקשה נמי בישיע"ק שם דנ"מ לבית ש"י דאין עליו שי"ן ג"כ ל"ק דבמנחות דל"ו איתא והיו לטוטפות בין עיניך כ"ז שבין עיניך יהיו שתים פרש"י והיו קאי על ש"י וש"ר א"כ מקשינן נמי הוייות להדדי ועוד הוקשו ש"י וש"ר שם דל"ז ע"ב אמרה תורה הנח תפילין בראש והנח תפילין ביד מה להלן בגובה שבראש עיי"ש ואין היקש למחצה וכמ"ש הב"ח לעיל סימן כ"ז לענין חציצה וה"נ אם ש"ר מטהורה ממלא ע"כ ה"נ ש"י ומה שתירץ הישיע"ק משום דבלא"ה א"א מטמאה דמין במינו אינו חוצץ ורואין הפרשיות האויר משא"כ בטמאה עיי"ש ל"נ דהא לרמב"ם כורך מטלית על הפרשיות ועיין במרדכי ריש הלכות תפילין ובאנשי שם אות אל שם מבואר דל"צ לראות האויר רק הבתים והמרדכי גמגם בכריכות קלף על פ' שמע דשמא הקלף חשוב הבית ואינו רואה האויר דבית החיצון ממש מפסיק אף דהוא מינו וכן מוכח בסנהדרין דפ"ט דבית חמישי פוסל משום דאין ביה"ח רואה האויר אף דהוא מינו.

ומה שהקשו על סה"ת מסנהדרין שם כתבתי לתרץ לעיל סימן מ"ו בס"ד.

במג"א ס"ק כ"ב תפירות יחד וכו' וכ"כ התוספת במנחות דל"ב ע"א ד"ה להשלים בתוס' שם הקשו מירושלמי פ"ק דמגילה ה"ט דחו"מ אין נכתבין אלא בעור אחד ותרצו דהאי בשלא תפרן והאחרונים תמהו על התוספת דז"ל הירושלמי אין בין ספרים לתו"מ וכו' ריב"ל שאל יש בספרים דנכתבין בשני דפין ותו"מ אין נכתבין אלא בדף אחד התיב ר"ד דרבה שהספרים נכתבים על שתי עורות ותו"מ אלא על עור אחד אמרין חבריא קומי ר"מ נאמר דף אחד בשתי עורות לית היא דרבה א"ל שכן אפילו ספרים אין נכתבין כן עכ"ל וספרים דנכתבין בשני עורות ע"כ כשתופרן א"כ בתו"מ גם תפירה ל"מ ועוד

דמסיק דף אחד בשתי עורות אפילו ספרים אין נכתבין וס"ת ודאי בתפור מיירי עיי"ש בשי"ק ומראה הפנים הקשה דהרמב"ם כתב בפ"ב מהלכות תפילין כתבה למזוזה בשתי עורות אעפ"י שתפרן פסולה והכי מוכח מהירושלמי דקאמר התיב ר"י דרבה כלומר רבותא מהא דלעיל דלמה ל"ח דספרים נכתבין בשתי עורות ואי דתפירה מהני בתו"מ מה פריך עיי"ש ולע"ד מה דפשיטא לירושלמי דס"ת נכתב בשתי עורות ולא תו"מ דהיינו פרשה אחת כמ"ש הק"ע והפ"מ ה"ט דאם כתב הפרשה בשתי חתיכות כשתפר חצי הפרשה ראשונה לשניה הוי כהשלים עתה הפרשה אחר שכבר נכתב חצי השניה והוי שלא כסדרן דהא פסול אם אינו בעור אחד א"כ כ"ז שלא תפר הוי כלא נכתב עדיין וכשתפרה השלים ומצאתי בשו"ת משיבת נפש חא"ח תשובה ב' כתב גם כן דאם כתב בב' חתיכות וחברן אח"כ מודה תוספת דפסול וז"ל ואפשר ליתן טעם דבתו"מ דבעינן כתובה כסדרן דכתיב והיו בהוייתן יהיו בעינן נמי שכתובה תהיה כסדרן משא"כ כשכבר נכתב בפסול ובמה שמחברן לאחד הרי נגמר בפעם אחד כתיבת החצי שניה ובעינן דוקא שיכתוב כסדרן והכתיבה תהא כסדר אבל הכא מתחלה היו פסולין משא"כ בס"ת עכ"ל ולדבריו דפוס פסול כיון שנדפס בפ"א ועיין מג"א לקמן ס"ק נ"ז כתב דמ"ע בתשובה כתב דהמדפיס בדיו כשר אלא די"ל דתוספת לא ס"ל הכי אמנם לדידי חזי לי דאפילו אם בפ"א כשר הכא גרע דכיון דצריך כסדרן הרי הצריכה תורה כשיכתוב תיבה שניה כבר תהא כתובה לפניה תיבה ראשונה והיא תבא אחריה ותמלא את דבריה שיהיו שתים כהלכתן ומצורפת עמה הראשונה וכן כל תיבה עד סוף הפרשה ואם כתב על שתי עורות קודם שחברן הרי כשכתב חצי הפרשה בחתיכה שניה לבדה לא היה לה שום חיבור וצירוף אל תיבות שבחתיכה ראשונה וחסרה עדיין חלק ראשון ואחר שתפר חוברה לה ואסברה לה כשכותב וידבר ה' אל משה לאמר צריך כסדרן כשיכתוב אל משה יהא כתוב לפניו וידבר ה' שיהא נקרא כאחד מי דיבר אל משה וכשיכתוב קודם אל משה לא נוכל לקרות מי דיבר עמו עד שיכתוב וידבר ה' זה פסלה תורה וההי"נ כשיכתוב בחתיכה אחת וידבר ה' ובשניה אל משה החתיכה שניה אין לו ביאור מי דיבר אליו ואי דנקרב לו חתיכה ראשונה הרי הצריכה תורה שיהא בעור אחד ואינו ככתיבה אחת כשאינו מחובר ואין לו צירוף כלל ומצאתי בפ"ת ביו"ד סימן רפ"ח סק"ד בשם הגאון רע"ק זלה"ה ג"כ לחלק בין חיבר קודם שכתב או אח"כ עיי"ש והירושלמי מיירי דתפר אחר הכתיבה ותוספת י"ל דמיירי שהיה לו קלף קטן מהכיל כל השיטין של המזוזה ולקח קצת שורות מס"ת ותפר למטה הקלף חלק והשלים וכתב וכ"כ שם במשיבת נפש אמנם לשון התוספת שאם חסרה המזוזה שיטה אחת א"ל דאין מורידין היו נוטלין שיטה אחת

מס"ת ותופרן במזוזה עכ"ל משמע דכבר נכתב וחסרה שיטה אחת ולפמ"ש י"ל דאה"נ דבהכי מיירי ומ"מ כשר דבשלמא כשכתב חצי פרשה בחתיכה אחת וחציה בחתיכה אחרת חשוב שלא כסדרן דצריך בשעת כתיבות תיבות המאוחרות שיהיו כתובין לפניהן תיבות הקידמות ויהיו מצורפים להם ועל אופן זה יתקדשו התיבות בשעת כתיבה שיהא אמרת ה' צרופה וכשכתב בשתי חתיכות ל"ה חיבור לתיבות שבחתיכה שניה לתיבות שבראשונה בשעת כתובה אבל כשכתב פרשה שלימה ונחסר אח"כ ממנה שיטה אחת ולקחה מפ' אחרת שנכתבה ג"כ כסדרה ותפרה לזה הרי בשעת כתובה נכתבה כסדר ותיבות המאוחרות נצטרפו לשלפניהן ונתקדשו בשעת כתיבתן כדינן ומה דלוקח עתה שיטה שהיה כתובה להצטרף עם שיטות אחרות לא עם אלו שמצרף להן עתה אין קפידא וכמ"ש בשו"ת עבודת הגרשוני סימן סמ"ך דאם נפסל פרשה ראשונה של תפילין מותר ליקח פרשה אחרת שנכתבה לפני אלו דמה שלא נכתבו הפרשיות הללו מתחלה לצרפם לפרשה זאת כ"א לאחרת זה אינו פוסל עיי"ש ול"ד למוחק אות ומתקנה אחר שנגמר הפרשה דהוי שלכ"ס אף דנכתב תחלה כסדרן כמבואר בסימן זה במג"א סקל"ט כמ"ש באשל אברהם ס"ס זה עיי"ש דשאני התם דעכ"פ אות זה נכתב עתה שלא כסדר אבל בנ"ד הכל נכתב כסדר רק דעתה עשה צירוף חדש ושפיר כתבו תוספת הא דירושלמי דתו"מ אין נכתבין בשתי עורות היינו כשלא תפרן ונכתבו בחתיכות נפרדות דלא כתב מעולם פרשה שלימה על חתיכה אחת דהוי שלא כסדרן אבל אם תפרן מקודם התפירה עושה לאחד ממלא ה"נ כשנכתב פרשה שלימה בכל חתיכה רק אח"כ נוטל קצת מזה וקצת מזה ומחברן נעשו אחד כיון דנתקדשו מתחלה כסדרן.

ומה דמסיק בירושלמי דדף אחד בשתי עורות אפילו בספרים פסול נ"ל הטעם משום זה אלי' ואנוהו דאינו נוי לס"ת שיהא דף אחד תפור באמצעו דהא מה"ט אין עושין יריעות פחות מג' דפין ומה"ט צריך שרטוט ומשום דמיירי שכתב קודם שתפרן לכן אפילו בספרים פסול ול"מ בתו"מ דפסול משום שלכ"ס אבל כשתפר ואח"כ כתב י"ל להיפך בס"ת קפדינן יותר כמו לענין שרטוט דא"צ בתפילין וכמ"ש התוס' במנחות דל"ב ע"ב בד"ה הא וכ"כ הרמב"ם בפ"א מהלכות תפילין הי"ב משום דמחופין בבתים משא"כ ס"ת ומזוזה ולפמ"ש הכ"מ שם דלפי הירושלמי נראה דגם תפילין צריכין שרטוט רק דגמרא דילן ס"ל דל"צ שרטוט א"כ י"ל לפי מה דמסיק הירושלמי דגם בס"ת פסול תפירה בדף אחד משום זה אלי' ואנוהו ה"נ בתפילין וא"ש לשון ואפילו כפשוטן ועכ"פ לדידן י"ל תפירה כשר בתפילין אפילו בדף אחד וגם במזוזה שפיר כתבו התוספת דהא קאי שם על הברייתא דס"ת ותפילין שבלו דמוקו לה התם כמ"ד מזוזה א"צ שרטוט וע"כ

דס"ל דשאני מס"ת כיון דמכוסה לא קפדינן אנויה אף דנבדקת פעמיים בשבוע ולמסקנא דקי"ל דמזוזה צריכה שרטוט יודו התוס' ולכן הרמב"ם במזוזה כתב דפסול כשכתבה על שתי עורות אעפ"י שתפרן ולא הזכיר כן בתפילין דשניהן מקורן מירושלמי דמשוה אותן ולפמ"ש א"ש דשאני מזוזה דקפדינן אנויה וכיון דהן רק שתי פרשיות דצריך רק דף אחד או ב' ושלש אם יתפור בהם אינו נוי למזוזה ול"פ תוספת ורמב"ם ובבתים דצריך להשחירן ולא ניכר הדבק והתפירה כולם יודו לסה"ת דמהני ואצ"ל דרמב"ם מיירי שכתב קודם שתפרן דכבר סתר דעת זאת הבית מאיר בסימן ק"ל ס"ז דברמב"ם משמע בבירור דגם כשתפרן קודם הכתיבה פסול עיי"ש.

ועם מ"ש י"ל פרש"י במנחות דל"ב שפירש להשלים אם חסרה המזוזה ופרשו תוספת כונתן דחסר שיטה אחת ונוטל מס"ת ותופר בה והרי רש"י ס"ל במנחות דף ל"ג במזוזה בב' דפין פסול וא"כ מיירי בד"א ובירושלמי מבואר דתפירה בד"א אפילו בס"ת פסול וכ"ש בתו"מ ולפמ"ש א"ש.

סל"ט לרבע מושבתן וגם הבתים במ"ג הוכיח דא"צ לרבע הבתים מסנהדרין דע"ט דאמר אי דאייתי אחרינא ואנח גבייהו האי לחודיה קאי וממ"נ אם קודם שהוסיף ל"ה מרובע גרוע ועומד הוא ואי היה מרובע נתקלקל עתה וסתמא לא נחלק הז"מ רק במה שמוסיף וכן הקשו בישיע"ק וחת"ס ומשיבת נפש להאומרים דצריך הד' בתים מעור אחד ול"מ דיבוק איך הניח הז"מ בית חמישי ולע"ד בפירש נאמר מצות תפילין רק בד' פרשיות א"כ מה מניח בבית חמישי אלא דבמנחות ל"ד ע"ב איתא לטוטפות משמע ד' בתים ולזכרון בין עיניך משמע רק זכרון אחד היינו בית אחת כיצד ד' בתים מעור אחד וכן כסבר תחלה הז"מ אח"כ ר"ל אף שהם מעור אחד כיון דחלוקים בד' בתים ל"ח זכרון אחד ועושה עוד בית כש"י ומניח בו הד' פרשיות ג"כ לקיים טוטפות ולקיים זכרון נמי או מתחלה ס"ל נמי דהנך ד' בתים צ"ל מעור אחד כיון דנאמרו במלה אחת וחוץ לזה צריך בית אחד לעשות זכרון אחד ממש וא"כ מודה דהלל"מ דהבתים צ"ל מרובע אלא דס"ל דשני מיני בתים צ"ל בראשו וכ"א מרובע לעצמו כמו ש"י וש"ר לדידן וכן כל בית צ"ל מעור אחד לעצמו ובזה מתורץ נמי מה שהקשו לסה"ת דמכשיר לדבק ולתפור מה פריך האי לחודיה קאי לימא דתפרו דנעשה אחד ולפמ"ש א"ש דא"כ מקלקל הריבוע של הטוטפות דע"כ מרובע היה לעצמו דאל"כ גרוע ועומד או אפשר דהז"מ לא הניח פרשה בבות חמישי כדאיתא בירושלמי שם עשאן חמש טוטפות של ארבע פרשיות דלא כמג"א לקמן סימן ל"ד סק"ג ומודה הז"מ דהבתים שמונחים בתוכן הד' פרשיות צ"ל מרובע ומעור אחד.

סמ"ח אם צפה הבתים בזהב פסולים כ"כ הטור ובנוב"ק חא"ח ס"א כתב דשום פוסק קדמון לא פירש כן ולכן לדעתו אין שום חשש אם צפה על עור הבתים מה שירצה עיי"ש ובאמת בריטב"א גיטין מ"ה ע"ב מפורש אם צפה הקציצה בזהב או עשה הקציצה מזהב פסול ומה דהקשה הנו"ב דאפסיק הטור בסכינא חרפא ברייתא דצפן זהב או שטלה עליהן עור ב"ט ולא רישא סיפא ולא סיפא רישא נלע"ד דרישא דכתב הטור דצפה הבתים בזהב לא מהברייתא יליף לה דבמגלה פרק הקורא עומד במשנה העושה תפלתו עגולה וכו' צפה זהב וכו' כן הגירסא במשנה בירושלמי ולא ציפן וכן ברי"ף ורש"י ור"ן על הרי"ף הגרסא צפה והנה תפלתו עגולה היינו הבית וע"ז אמר צפה לתפלתו זהב דהיינו שצפה הבית בזהב דעל הפרשיות הל"ל צפן כדאמר בברייתא דגיטין ומנחות ועוד ז"ל המשנה העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה נתנה על מצחו או על פס ידו זה דרך הקראים צפה זהב ונתנה על בית אונקלי שלו הר"ז דרך החיצונים עכ"ל והנה תפלתו עגולה היינו הבית נתנה על מצחו או על פס ידו היינו שנתנה לתפלתו האמורה דהבית נותן על מצחו וסיפא דנתנה על בית אונקלי ג"כ על תפלתו דלעיל קאי דהיינו הבית וא"כ אפילו אם גרסינן ציפן זהב ל"ל דציפן לפרשיות דמאן דכר שמייהו דעד עתה לא מיירי רק בבתים וציפן קאי על תפלתו דלעיל ויותר נכון צפה לשון יחיד אלא דגם צפן י"ל דנקט משום דאמר נתנה על מצחו או על פס ידו. דהיינו בית ש"ר וש"י ע"ז אמר ציפן לש"י וש"ר זהב ונתנה או נתנה על אונקלו לתפלה האמורה דהיינו הבית ש"י ואם כפירש הנו"ב דגוף הבתים נעשו ונשל זהב הל"ל עשאה או עשאן זהב דהוי קאי על הבתים כמו שאמר העושה תפלתו עגולה ונראה דשתי הגרסות תליא בפלוגתת הפוסקים במרדכי אם גם בש"י צריך ביה"ח לראות האויר והטור מפרש הברייתא כרש"י דציפן זהב לפרשיות שעשה הבתים זהב כמו טלה עליהן עור דמיירי בבתים מדקאמר בעור בהמה טהורה כשרות אעפ"י שלא עיבדן לשמן רשב"ג פוסל עד שיעבדן לשמן וזה מיירי בגוף הבתים דת"ק לא מצריך עיבוד לשמה כלל כמבואר בסנהדרין מ"ח ע"ב ובגיטין דף מ"ה נמצא ברישא דכיפה זהב נקט הטור דין המוזכר במשנה ואצ"ל אם עשה גוף הבתים זהב דפסול דאם היה כשר למה יפסל אם צפה בזהב ליהוי גם הציפוי מכלל הבתים וכמו שכרך הפרשיות בקלף והניחם תוך הבתים או שעשה הבתים מעור כפול וסברא זאת מבוארת בנו"ב שם ובאחרונים ואח"כ נקט הטור הברייתא שטלה עליהן עור היינו שעשה גוף הבתים מעור ב"ט דבזה מיירי הברייתא ולא הזכיר הטור אם טלה על הבתים מעור טמאה דלא הוזכר זאת בגמרא ומ"מ י"ל דמודה דפסול ק"ו מזהב דהוי לנאותן דכל לנאותן אינה חציצה כדאיתא בסוכה דף ל"ו ומ"מ פסול הכא ולהטור לאו

טעמא משום שחרות דהא ס"ל דאינה מצוה רק לכתחלה וע"כ משום שאין הבית רואה את האויר וכיון שצריך בתים מעור טהורה ממילא אם עליהן מטמאה אין ביה"ח רואה את האויר אלא דא"ל דקמ"ל דפסול מעור טמאה ה"א הבתים צ"ל מעור דוקא לכן פסול מזהב אבל מעור טמאה אינו פסול דיעבד קמ"ל דפסול דיעבד ממילא אצ"ל עוד אם עשה הבתים מעור טהורה וטלה עליהן מטמאה דפוסל ואם היה נקט דין הברייתא דעשה גוף הבתים מזהב דפסול ל"ה ידעינן אם עשה הבתים מעור וציפן זהב אם פסול דה"א כל לנאותו אינו חוצץ בפני האויר נמי ודברי הטור מדוקדק מאד דלא כמ"ש הב"י ונו"ב דהטור לא דק בלישניה ולפמ"ש י"ל לפיכך קתני צפה זהב ונתנה על בית אונקלי דהן שני דברים והל"ל או נתנה דנהי דמצינו וא"ו מחלקת מ"מ למה שינה מרישא דקתני נתנה על מצחו או על פס ידו אלא דהאיסור על אונקלי משום דאינו מכוסה ולא משום חציצה כמ"ש המג"א לעיל סימן כ"ז סק"ו וא"כ ה"א דמשום דנתנה על אונקלי יפה עשה דצפה זהב שתהא מכוסה ולא לאחרים לאות קמ"ל נהי דאינו מין דמודה בדרש לך לאות ולא לאחרים לאות מ"מ אינו יוצא דהציפוי אינו חשוב כסוי דהוי נוי התפילין וי"ל בזה דעת הפוסקים דהוכיח מהן הנו"ב דאם עשה הבתים מעור וציפן זהב כשר והרי הכא במשנה ע"כ מיירי דצפה על הבתים וכמ"ש אלא די"ל ה"נ האיסור משום דנתנה על אונקלי ומ"מ להטור א"א לומר כן דס"ל לעיל סימן כ"ז דלא יהא חוצץ בין תפילין לבשרו ואי אתי לאשמעינן דלך לאות היינו שלא יהא חציצה ואינו יוצא במה דצפה זהב יותר הל"ל אם כסה בבגדו דאינו נוי לתפילין וודאי אינו בטל לתפילין דמ"מ אינו יוצא א"ו ונתנה על בית אונקלי הוא ענין בפ"ע וברי"ף הגרסא גם ברישא ועל פס ידו:

סימן לג

ס"ג שחורות אם מפסיק צבע אחר בין הרצועות להשחרות כשרות שו"ת גור ארי' חא"ח ס"ח.

סימן לד

ס"א ולר"ת בבית ג' והא"ש במ"ג הקשה ממנחות דל"ב ס"ת ותפילין שבלו אין עושין מהם מזוזה לפי שאין מורידין הא מורידין עושין דע"כ מתש"י פריך דמס"ת ותש"ר בלא"ה א"א דבס"ת מרוחקין הפרשיות ובש"ר הם בד' קלפים ומזוזה פסול משתי עורות תפירות כדאיתא ברמב"ם פ"ה ממזוזה ובטור ש"ע יו"ד סימן רפ"ח וע"כ בתש"י שכתובים בקלף אחד ולר"ת והא"ש קודם ובמזוזה פסול כן דהוי שלא כסדרן כמבואר שם ביו"ד ולומר

דמיירי להשלים בגליון פ' אחת כדמשני הא עדיין לא ס"ד תירץ זה ותירץ בדוחק ולא נ"ל כלל והוא קו"ע אמנם לא על ר"ת לבד התלונה דגם לרש"י קשה דפירש שם בד"ה הכא דס"ד מס"ת עושין מזוזה אי מורידין והרי בס"ת מרוחקין ואת"ל לרש"י עושין מזוזה משתי עורות דהך דמנחות דל"ג כתבה על שני דפין פסולה לא פירש כתוספת ורמב"ם דהיינו בשתי חתיכות עדיין תקשו דבירושלמי מבואר בשתי עורות פסולה ועל כן גם כשתפרן מדאמר דספרים נכתבין בשתי עורות אלא לרש"י י"ל דהיינו שתי עורות בפ' אחת כמ"ש הק"ע וא"כ גם לר"ת י"ל כן ויותר קשה לרמב"ם ותוספת מדקאמר ס"ת שבלה אין עושין ממנה מזוזה לפי שאין מורידין משמע הא מורידין עושין ואיך אפשר מס"ת דמרוחקין וצ"ל לרמב"ם דנקט טעם דאין מורידין משום תפילין לחוד ומתורץ בזה קושיות הבאר היטב לעיל סימן ל"ב ס"ק נ"ב עיי"ש אמנם זה דוחק גדול דא"כ למה נקט ס"ת וכמ"ש הבאה"ט שם לכן נראה העיקר כמ"ש לעיל סימן ל"ב דהפסול תפירה בשתי עורות היא משום זה אלי ואנוהו דאינו נוי להיות תפורה בשתי פרשיות קטנות דגם בס"ת צ"ל כל יריעה מג' דפין וע"כ בתפילין למ"ד דצריך לדבק בש"י אין קפידא כיון דמחופין כמו דמפליגינן בין תפילין למזוזה בשרטוט וא"כ הך ברייתא דס"ל גם מזוזה א"צ שרטוט כדמוקי לה התם וס"ל דשאני מס"ת דמזוזה ג"כ מכוסה ולא אכפת במה דנבדקת פעמים בשבוע ה"נ דינו כתפילין לתפירה בשתי עורות וגם לפמ"ש שם דאם נכתב על שתי עורות והדר חברן הוי שלכ"ס ג"כ א"ש דה"נ גם לר"ת נכתב כסדר הכתוב בתורה וי"ל בתש"י דנכתב בחתיכה אחת וכשרוצה לעשות וחוזה חותכן ותופרן כסדרן למזוזה וכיון שכבר נכתב בקלף אחד כשר לתפור אח"כ כאשר ביארתי לעיל בס"ד ואפילו את"ל אם כתב בקלף אחד שמע משמאל ואח"כ והא"ש בצידו מימין כמו שצ"ל לר"ת זה שלכ"ס למזוזה דצ"ל והא"ש אחר שמע מ"מ משכחת דכתב שמע מימין ואח"כ משמאלו והא"ש או באותו דף למטה וחתך לשנים דכשר גם בש"י בד' קלפים כדלעיל סימן ל"ב סמ"ז ויכול אח"כ לתפרן למזוזה כיון דתחלה נכתב בקלף אחד וכסדר הראוי למזוזה.

אמנם בלא"ה מה שהחליטו במ"ג דמתש"ר א"א לעשות מזוזה אינו נכון דהא מבואר לעיל סימן ל"ב סמ"ז דגם בש"ר אם כתב הד"פ בקלף אחד כשר ועיי"ש בב"י ומג"א ס"ק ס"ב דפוסקים חולקים על רש"י ול"צ לזקוף הפרשיות וכן דעת ר"ת בפרק הקומץ דל"ג בתוספת ד"ה הא אם כן יכול לכתוב על קלף אחד שמע והדר והיה ולקפלם באופן שיניח שמע בבית החיצון משמאל הקורא ואפילו לרש"י דפירש שם דצריך לחתוך העור משום דמצריך זקופים ולא משכחת בלא חתך היינו שם דמבואר דלא הניח ריוח בין הפרשיות

אבל כאן משכחת כשהניח ריוח דכתב שמע ותחתיו והא"ש בקלף אחד והניח ריוח ביניהם כמדת המחילה שבין בית לבית וכפלם לשלשה כזה N ונתן שמע זקוף בבית החיצון וקלף החלק עם והא"ש זקף בבית השני ובכה"ג יכול לעשות ממנו מזוזה ולא מצאתי שיפסל אם הניח ריוח כזה בין פרשה לפרשה אפילו אם צ"ל סתומה ועיין ב"ח יו"ד סימן ער"ה דאם הניח ריוח במקום שא"צ כשר להטור וגם להפוסלים שם היינו באמצע פרשה אבל בין פ' לפרשה דצריך ריוח י"ל גם כשהניח הרבה ריוח כשר.

מג"א סק"ג דהתם כתב פרשה אחרת ע"כ בירושלמי פרק הנחנקין איתא עשאן חמש טוטפות של ארבע פרשיות ועמ"ש לעיל סימן ל"ב סל"ט.

סימן לה

ואם שינה בב"י הביא דכתב המנהיג דש"י וש"ר שוים בענין השיטין מדקאמר שאם אין לו תפילין של יד ויש לו שתים של ראש טולה עור על אחד ומניחה עכ"ל וכתב ב"י ודבר מבואר הוא שאין כאן הכרע כלל לבטל קבלת הרבוותא עכ"ל מה דפשיטא למנהיג דמיירי גם לענין הפרשיות נראה מדפריך בגמרא שם מודה היינו פלוגתייהו עיי"ש ואם איתא דטולה עור לא מיירי רק לענין הבתים נימא אה"נ דמודה כשנותן בהם פרשיות ש"י מעור אחד כגונא דלעיל מיניה שם וכדלעיל סימן ל"ב סמ"ז ומודה אף דהם ד' בתים אע"כ מדקאמר עולה עור ומניחה דאצ"ל רק לומר דמניחה כמות שהוא עם הפרשיות ובב"מ כ"ט ע"ב שם דמיהן ומניחן קמ"ל דבלא"ה אסור להניחן ואל"ה אמר ומניחן ה"א דגם בלא"ה מותר דניחא לאנשי למעבד מצוה בממוניה אלא דקמ"ל דיכול נמי לשום דמיהן לקנותן ובמ"ב הביאו מסה"ת ורא"ש שהוכיחו מהך דטולה עור דבדיעבד אם שינה לא עיכב מדמכשירינן באין לו תש"י דהוי כדיעבד וצ"ע מה כסבור המנהיג להוכיח על לכתחלה ונלע"ד דבעבודת הגרשוני סימן ס"ה הוכיח דעור שעבדו לס"ת אסור לכתוב עליו תו"מ דלא כב"י ולבוש לעיל סימן ל"ב ס"ט מדקאמר במנחות דל"ד ע"ב בהא דטולה עור על ש"ר דלמ"ד הזמנה מלתא כגון דאתני וא"כ לדידן דהזמנה בגוף הקדושה מלתא כמ"ש נ"י הביאו ומג"א לקמן סימן מ"ב סק"ו ה"כ לענין לשנות מקדושה קלה לחמורה דהא גם בהך דטולה עור כה"ג הוא ומ"מ למ"ד הזמנה מלתא אסור עיי"ש ולפע"ד אינו הוכחה דשאני עור דכך עיבודו לקדושה חמורה כמו לקדושה קלה וההיכר רק בפיו שאומר לקדושה חמורה ע"כ יכול לשנותו ולבטל דיבורו לקדושה קלף והמעשה כדקאי קאי משא"כ בתפילין דש"ר ד' בתים א"כ ניכר מתוך המעשה שנזדמן לש"ר ע"כ גם לקדושה קלה אסור לשנות דמבטל מעשהו שטרח ועשה ד' בתים ולש"י היה די לו בית

אחד וכשרוצה לשנות לחול הוה כמבטל מעשהו דלחול סגי לו בלא עיבוד ויכול לעבדו ע"י גוי ועור מצה חזק יותר כמ"ש הרמב"ם הובא בטו"ז לעיל סימן ל"ב ס"ק ל"א והנה לכאורה דברי העבודת הגרשוני תמוהין דאיך מביא ראיה לקלף שעיבדו לס"ת דאסור לשנותו לתו"מ לדידן והרי עור הבתים גוף הקדושה הם בקלף כמ"ש הנ"י ולקמן סימן מ"ב במג"א סק"ו הביאו ומ"מ אמרו דוקא למ"ד הזמנה מלתא אסור וגם דברי הנ"י צ"ע אלא די"ל עפימ"ש במחצית השקל לקמן סימן מ"ב סק"ו דבאמת יש מ"ד דגם בגוף הקדושה הזמנה לאו מלתא וע"כ בעגלה ערופה אין ירידתה לנחל אוסרתה אלא דאנן קי"ל דירידתה אוסרה דבגוף הקדושה הזמנה מלתא לדידן עיי"ש וא"כ י"ל מה דקאמר במנחות שם ולמ"ד הזמנה מלתא היינו כיון דיש מ"ד דגם בגוף הקדושה הל"מ אמנם זה דוחק מדקאמר קודם בחדתי מותר ולמ"ד הזמנה מלתא וכו' משמע דלא קשה רק להך מ"ד ולא לדידן והרי אדרבה גם אנן ס"ל בגוף הקדושה הזמנה מלתא וע"כ יותר י"ל לפמ"ש המג"א בסימן ל"ב סקנ"א דדעת רש"י ורמב"ם דעור הבתים א"צ עיבוד לשמה ומשום דהזמנה ל מ וקלף לכתיבה צריך עיבוד לשמה דחשוב יותר גוף הקדושה ובה הזמנה מלתא וכ"כ תוספת סברא זאת בשם י"מ במנחות מ"ב ע"ב בד"ה עד דעור הבתים ל"ח רק תשמיש קדושה ועיין באשל אברהם בסימן מ"ב ובישי"ע שם וע"כ הגמרא לענין הבתים הקשו רק למ"ד הזמנה מלתא אבל בעיבוד קלף גם לדידן הזמנה מלתא ולפ"ז קשה עדיין גם למ"ד הל"מ איך משנה הפרשיות מש"ר לש"י דהכתיבה צריך לשמה לכ"ע והזמנה מלתא לכ"ע והרי מוכח מגמרא זאת דאם הזמנה מלתא אסור לשנות לקדושה קלה ג"כ אמנם לפמ"ש י"ל דוקא הזמנה כי האי דניכר ממעשהו דנעשה רק לקדושה חמורה אסור לשנות לקלה דמבטל מעשהו ובכתיבה גם בש"י צריך לכתוב כך ע"כ למ"ד הל"מ א"צ תנאי בחדתי אמנם כ"ז אם שוין בכתיבתן אבל אם אין שוין במנין השיטין ובהתחלת כל שיטה אף את"ל אם שינה לא פסל מ"מ כיון דלכתחלה מצוה דוקא כך וכל הסופרים יעשו כן הרי ניכר ממעשהו דנעשה לש"ר דוקא וע"כ מוכח דשוין הן ודע דסברא זאת היכא דניכר ממעשהו חמור למדתי מהנו"ב שהבאתי לעיל סימן ל"ב ס"ו שכתב היכא דניכר ממעשהו חשוב מעשה וא"ל ניכר חשוב רק דיבור.

ובמ"ג תירץ קושית העבודת גרשוני על הב"י ולבוש דס"ל דיכול להוריד לקדושה קלה אף דהזמנה מלתא בעיבוד קלף לגוף הקדושה דטעמם משום דמסתמא דעתו ע"ז דאם יצטרך לקדושה קלה יקחנו והוי כהתנה ובפרשיות כיון דלכתחלה אין ליקח ש"ר לש"י דאין שוין במנין שיטין ל"ל דדעתו על זה ושפיר מקשה הש"ס ולמ"ד הזמנה מלתא עכת"ד ולפ"ד היה אסור לדידן ליקח פרשיות ש"ר לש"י גם בחדתי דאנן קי"ל הזמנה

בגוף הקדושה מלתא ולמה שתק הרמ"א בסימן מ"ב וגם הלבוש מזה ומ"מ גוף הסברא דסתמא אדעתא דהכי נעשה כתב גם כן השאגת אריה סימן מ"ז וגם דעת המנהיג י"ל בזה דס"ל דקושיות הגמרא למ"ד הזמנה מלתא רק מהבתים דל"ח גוף הקדושה לרש"י וכמ"ש לעיל ובבתים ל"ל סתמא אדעתא דהכי נעשו שיוכל לשנותן לש"י כיון דאינן שוין וכיון דלמ"ד הזמנה ל"מ ל"צ תנאי גם בפרשיות והרי בגוף הקדושה גם לדידן הזמנה מלתא ובש"ס משמע דלדידן טולה עור בחדתא ומניחה עם הפרשיות בלא תנאי וע"כ מוכח דגם לכתחילה שוין שיטות הפרשיות וי"ל סתמא אדעתא דהכי נעשו.

עוי"ל דבנוב"ת סימן קע"ד הקשה השואל להא"ר דאם נכתב על קלף איזה תיבות לשם ס"ת ונפסל בשם אסור לכתוב על השאר תו"מ דהוי כצר ביה ואמניה דא"כ בנכתבו פרשיות לשם ש"ר והניחן בבית ש"ר למה בחדתי מותר לעשותן ש"י ותירץ הנו"ב דבכתיבה ליכא מעשה הניכר שהוא לש"ר עיי"ש ולפ"ז י"ל דס"ל למנהיג דאם הדין לכתחלה דוקא צריך לשנות מנין השיטין והתחלתן בש"ר מש"י הוי מעשה הניכר טובא.

ולכל הדברות צ"ע דעת הב"י שכתב שאין מזה הכרע וס"ל דאין השיטין שוין וכ"פ רמ"א קשה לכאורה איך למ"ד הזמנה ל"מ וכן לדידן משנין מש"ר לש"י הפרשיות והרי גוף הפרשיות הוי ודאי גוף הקדושה והרמ"א לקמן סימן מ"ב פסק דבגוף הקדושה הזמנה מלתא ומ"מ ל"כ דבפרשיות אין משנין מש"ר לש"י גם בחדתי והעבודת גרשוני הוכיח מן הש"ס הנ"ל דהיכי דההזמנה מלתא כמו דאין מורידין מקודש לחול כן אין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה וצ"ל כמ"ש השאגת אריה סימן מ"ז דהא דש"ר קדושתו חמורה מש"י היינו הבתים משום השי"ן אבל הפרשיות קדושתן שוה עיי"ש ואף דהוכחתו בסימן מ"ב דגם הפרשיות ש"ר אסור לשנות לש"י למ"ד הזמנה מלתא או לדידן בישנים הא כתבתי שם משום כשמניחין בבית ש"ר נעשו קדושתן חמורה מש"י מחמת רובו של שם וכיון דמצד עצמן קדושת ש"ר שוה לש"י רק מחמת הבתים נתקדשו יותר תו לא עדיף בזה מתשמישי קדושה דההזמנה ל"מ והמנהיג נראה דס"ל דגם הפרשיות ש"ר מצד עצמן קדושתן חמורה מש"י.

סימן לו

ס"ב ואם נגע פסול המאירי בשבת דף ק"ד כתב דאם נגע כרעא דהא' בגגה וגגה משוכה מכרעה כזה ך כשר אבל אם שוה כרעה לגגה פסול כשנוגעת דנשתנה לחי"ת וכ"כ הרשב"א במנחות דף כ"ט ומזה מוכח כמ"ש מג"א בסימן ל"ב ס"ק ל"ג דמותר למשוך הה"א אעפ"י שלא יהא הרגל בסופה עיי"ש ומוכח נמי דאם משך גג החי"ת ואין הרגל

בסופה פסול דנשתנה לצורת הא' אף דרגלה נוגעת ועיי"ש עוד ברשב"א דמוכח דאם רגל שמאל של הא' אינו שוה לסוף רגל הימין כשר ובפרמ"ג באשל אברהם לעיל סימן ל"ב ס"ק ל"ג נסתפק בזה.

סימן לח

ס"ח במג"א סק"ט דהירושלמי מיירי כשאפשר לקיים שתיהם וכו' ונ"ל מה"ט בבבלי איתא כותבי תפילין ומזוזות הן ותגריהן ובירושלמי ליתא ותגריהן אלא כיון דאפשר לקיים שתיהן גם לת"ק אינו דוחה תפלה רק כותבי סת"ם דהוא גופה מצוה כדאיתא בירושלמי פרק הרואה דמברך אקבו"ל לעשות לשמו עיי"ש וגמרין דמיירי בא"א לעשות שתיהן דא"ל עכשיו יעסוק במכירתן יתבטלו אחרים מהמצוה בזה גם תגריהן פטורין אף דאינו רק גורם להמצוה להעשות אח"ז מ"מ כיון דא"ל עכשיו יתבטלו לגמרי מתלא תלי בזמן זה והוי כנעשה המצוה עתה ופטור משאר מצות.

סי"ב תפילין קודמין בירושלמי פליגי שמואל ור"ה דשמואל אמר מזוזה קודמת ומייתי סייעתא לשמואל דתניא תפילין שבלו עושין מהן מזוזה ומזוזה שבלה אין עושין ממנה תפילין דמעלין בקודש והרא"ש בהלכות תפילין כתב דמסתברא דתפילין קודמין דחובת הגוף הן ועיין ב"י דהברייתא דמסייע לשמואל אידחייא דבגמרין תניא תפילין אין עושין מזוזה והקשה במטה יהודה סימן זה דא"כ הטעם דתפילין קודמין דקדושתן חמורה ולמה נקט הרא"ש סברא דנפשיה וכן הקשה בשירי קרבן שילהי מגילה ונלע"ד דנהי דתפילין מקודש יותר הא מזוזה תדיר יותר דנוהגת בשבת ויו"ט ותדיר ומקודש בעיא דלא אפשטא בפרק כל התדיר ופסק רמב"ם בפ"ט מתמידין ומוספין דאיזה שירצה יקדים ע"כ כתב הרא"ש דתפילין חובת הגוף וא"ש נמי דלא בא הרא"ש להכריע בסברתו בפלוגתא דאמוראי אלא דלשמואל מזוזה מקודש יותר וא"כ הוא תדיר ומקודש ועדיף מתפילין דחובת הגוף ובזה א"ש נמי דבירושלמי שם קאמר שמואל דמזוזה קודם שכן נוהגת בשבתות ויו"ט ומייתי סייעתא דמזוזה מקודש יותר א"כ לימא שמואל ה"ט אלא משום דתפילין יש להן מעלה דחובת הגוף אימר דמזוזה דמקודש יותר לא דחיא להו ע"כ אמר דמזוזה יש לה עוד מעלה דתדיר ולכאורה קשה לפמ"ש השאגת ארי' סימן כ"ח דציצית ל"ח תדיר כיון דאינה חובה ואי לא לבש טלית בת ד"כ אינו מחויב ל"ח רק מצוי עיי"ש א"כ ה"נ מזוזה אינו חובה רק אם דר בבית ואפשר לחלק דכל אדם יכול ללבוש בלא ד"כ משא"כ בלא בית א"א ול"ד לשלמים דאמר בפרק כל התדיר דל"ח רק מצוי דאי בעי אינו נודר ונודב משא"כ זה דא"א רק בדוחק גדול וא"ל נמי למה לובשין ציצית

קודם לתפילין כדלעיל ריש סימן כ"ה והרי הכא פסקינן דתפילין קודמין דחובת הגוף הן וכ"ש דיקדמו לציצית דשאני הכא דמיירי דא"ל לקנות שתיהן ע"כ חובת הגוף מחויב יותר ודוחה חברו משא"כ התם דיקיים שתיהן מקדים ציצית דמעלין בקודש כדאיתא שם עוי"ל מה דמייתי ירושלמי סייעתא לשמואל דמזוזה מקודש יותר ושמואל אמר טעם דנוהגת בשבת ויו"ט דחדא הוא דלפיכך מתפילין עושין מזוזה דמעלין בקדש דמשום דנוהגת בתדירות יותר זה הוי עלוי לקודש שיקוים בה מצוה בתדירות דמצד עצם המצוה מה אולמא זה מזה ולר"ה כיון דתפילין נוהג בהולכי ימים ומדברות עדיף כדאיתא התם ה"ט נמי דזה חשוב אצלו עלוי לקודש.

סימן לט

ס"א קטן במ"ג תמהו על הש"ך ותב"ש ביו"ד סימן א' שהקשו למה שחיטת קטן כשר ולא אימעט מוזבחת משום דאינו בר שחיטה כנכרי והמ"ג הראו דברי תוס' בפ"ב דגיטין כ"ב ע"ב בד"ה והא דקטן חשוב בר כריתות כיון דאתי לכלל כריתות כשיגדל וה"נ בשחיטה ומתוך כך חלקו בין שחיטה לתפילין ואין החילוק מובן כלל והנכון כהנו"ב ות"ש דכיון דאסור להאכיל נבלות לקטן שייך בו וזבחת ואכלת ומה דל"א כיון דאתי לכלל זביחה לכשיגדיל וכן כאן דאתי לכלל קשירה נראה דבפ"ק דגיטין ד"ט ע"ב פרש"י לפי דכתיבי וכתב ונתן דרשינן מי שישנו בכלל נתינה ישנו בכלל כתיבה והנה הנתינה אחר הכתיבה כדכתיב וכתב ונתן בעינן בשעת כתיבה שיהא ראוי לנתינה אחר הכתיבה ומה לי זמן מועט או הרבה דמחוסר זמן ל"ה דשלב"ל וכיון דלשיגדל יבא לכלל נתינה שפיר דמי משא"כ וזבחת צריך בשעת זביחה יהא בר זביחה וכן וקשרתם כתיב לפני וכתבתם בעינן בשעת כתיבה יהא בר קשירה והיינו דהת"ש שם מזכיר תוס' זה דגיטין ומ"מ טרח למצוא טעם אחר.

סימן מ

ס"א אסור לתלות בברכות כ"ד התולה תפיליו יתלו חייו דורשי חמורות אמרו והיו חייך תלואים לך מנגד זה התולה תפליו פרש"י דורשי חמורות קשרים וסתומים ונראה לפמ"ש בסימן ל"ב דהא דחזר ונכתב בפ' והא"ש וקשרתם אותם לאות וגם הא דכתיב וקשרתם לשון רבים והוצרך לכתוב אותם דהל"ל וקשרתם בקמ"ץ תחת התיו בלשון יחיד כמו בפ' ואהבת כמ"ש הלבוש שם וכתבתי שם דבזה מרומז דפ' והא"ש סתומה דנקשרה אות דפ' והא"ש עם אות של שמע דהם בינה דאו"א דלא מתפרשין כי הם זיוג לצורך

חיות ומזון אל העולמת כמ"ש בע"ח היכל או"א שער ב' פ"א וע"כ דורשי חמורות קשרים וסתומים דרשו חייך תלואים זה התולה תפליו והוא כמין חומר ומהרש"ל כתב כלומר שהיו דורשין סתרי תורה ומבואר בכונת לכוין בתפילין אהיה הוי' אהיה בגימטריא חיים וע"כ נמי אמרו והיו חייך תלואים לך מנגד מדה כנגד מדה שתולה תפליו שהם חיים ושל ראש נקרא חיים מחמת הכונה הנ"ל ושל יד דלא שייך כונה זאת נקרא חיים מטעם ראשון ועיי' בפע"ח שער תפלות ר"ה פ"ו דגם תפילין ש"י נקראין חיים:

מג"א סק"ב אם המזוזה וכו' בטו"ז שם מיירי להדיא דהמזוזה למעלה מיו"ד דהוי כרשות אחרת וא"צ כלי בתוך כלי רק משום לא יראה בך ע"ד צריך כסוי אחד ולכן לא די בזכוכית ולא פליג עם המג"א:

סימן מב

ס"א מש"י לש"ר מותר לשנות באור זרוע סימן תקע"א כתב דוקא ע"י הדחק שאין לו ש"ר עוד כתב שם בשם רבינו שמחה דאסור להוציא מבית כשר הפרשיות ליתנם בבית אחר דאפילו למ"ד מתירין מבגד לבגד ה"מ תשמישי מצוה אבל תשמישי קדושה לא ועיי"ש דמשמע דגם בחדתי או בהתנה דינא הכי וא"ל דתוס' חולקים עליו מדלא תרצו מה שהקשו למ"ד מתירין מבגד לבגד ממה דאסור ליטול המזוזה כמבואר בשבת דף כ"ב ולימא דמזוזה קדושה וציצית מצוה דמה אכפת דמזוזה קדושה דאינה מבטלה מקדושתה כיון דקובעה בבית אחר רק מבטל הבית דאין בו קדושה אבל בתפילין גם הבתים קדושה יש בהן ומ"מ אפשר אם רוצה ליתן הפרשיות בבתים יפים יותר או כשרים יותר מותר ועיין לעיל סימן ט"ו במג"א סק"ב:

מג"א סק"ב מש"י היינו שיעשה לו ד' בתים כתב הפרמ"ג פירש שיקח הפרשיות ש"י ויתנם בד' בתים ולפ"ז גם רישא מש"ר אין עושין ש"י מיירי בפרשיות וזה דלא כשאגת אריה סימן מ"ז דש"ר קדושתו חמורה רק הבתים משום השין אבל הפרשיות שוין ולפ"ז אפשר דפרשיות ש"ר מותר לעשותן ש"י דאין זה הורדה אלא הקפידא על עור הבתים עיי"ש אמנם דברי הפרמ"ג אינו מוכרח די"ל שעשה להבית ש"י ד' בתים ואי דצריך להיות חריצין ניכר מ"מ יכול לחתכו לד' ולדבק דפנות לכל בית אמנם לפוסקים דצ"ל מעור אחד כדלעיל סימן ל"ב סל"ט עכצ"ל דבפרשיות מיירי וכן לפמ"ש הנוב"ת סימן קע"ד ג"כ בפרשות מיירי ומ"מ לכאורה יפה טען הש"א ונראה דמצד עצמן הפרשיות קדושתן שוה אבל כשהונחו בבתים ש"ר דקדושתן חמורה הרי הוזמנו הפרשות לקדושה חמורה:

ס"ב אם התנה עליהן מתחלה אפילו לבשן אדם יכול לשנותם מש"ר לש"י בב"י הביא כן מן רי"ו וא"ח ולא ראה חולק לכן סתם כאן אמנם באור זרוע שם הביא בשם מורו הר"ר שמחה דלא מהני תנאי דמעיקרא אם לבשן אח"כ מדאמר בפ"ק דיומא די"ב ע"ב ילבש להביא בגדי כה"ג שכשרין לכהן הדיוט א"ר שתי תשובות בדבר וכ' ועוד בגדים שנשתמש בהן קדושה חמורה ישתמש בהן קדושה קלה ואי מהני תנאי אין לך תנאי גדול מזה כיון דדינו להכי מעיקרא להכי אתקון אחר עבודתו של כה"ג ישתמש בהן כהן הדיוט אע"כ דל"מ תנאי רק בתשמישי קדושה דאין בהם רק כמו קדושת דמים עיי"ש ואפשר לתרץ דברי רי"ו וא"ח דמבואר בביצה דף למ"ד ע"ב גבי סוכה ונויה דתנאי ל"מ רק באומר איני בודל כל ביה"ש דלא חלה קדושה עלייהו אבל עצי סוכה דחלה קדושה עלייהו ל"מ תנאי ולפ"ז י"ל בתפילין ג"כ דהתנאי כ"ז שירצה יעשה מש"ר ש"י הוי כאינו בודל מהם לעולם דגם כשמונחין בראשו יכול ליטלן ולהניח תפילין אחרים אמנם בבגדי כה"ג ששימש בהן לפני ולפנים דאסור לעמוד שם אפילו רגע זולתן דבפ' אחרי נאמר בזאת יבא אהרן אל הקדש וכ' כתנת בד קדש ילבש א"כ כ"ז שעומד שם אסור לפשטן ועוד דעל ביאה ריקנית חייב מיתה ואם יצא קודם שיעבוד הוי ביאה ריקנית ועוד דאסור להניח העבודה ולצאת ועוד דאין לכנוס שם רק ד"פ בד' עבודת ואם נכנס חמישית חייב מיתה כמבואר ברמב"ם בפ"ב מהלכות ביאת מקדש וא"כ ע"כ מתעכב עד שיגמר העבודה וע"כ חלה קדושה חמורה עליהן ול"מ תנאי ומ"מ לדינא צ"ע כיון דמוכח מיומא שם דמן התורה אסור להוריד מקדושה חמורה לקדושה קלה ור"ש ס"ל דל"מ תנאי כשלבשם והב"י לא ראה ספר א"ז ועיין חו"מ סימן כ"ה ס"ב בסוף הג"ה ועוד מדלא הזכירו רמב"ם וטור דתנאי מועיל בישנים ש"מ דס"ל הא דאמר בגמרא בדאתנו קאי דוקא אחדתי למ"ד הזמנה מלתא ולא נ"מ לדידן ועוד לפי מה שהוכיח עבודת הגרשוני סימן ס"ה דלהוריד מקדושה חמורה לקדושה קלה דרכו שוה להוריד לחול עיי"ש והא דעת תוס' ור"ן הובא במג"א לקמן סימן תרל"ח דאיסור תורה ל"מ תנאי כ"ז שהיא בקדושתה ונשתמש בה עיי"ש ה"נ להוריד לקדושה קלה כ"ז שראויה לקדושה חמורה ועיין בסמוך:

ס"ג וקלף המעובד לשם תפילין אסור לכתוב עליו דברי חול דהזמנה כה"ג לגוף הקדושה מלתא הוא ע"כ משמע אבל מזוזה מותר לכתוב עליו וכ"ד כב"י ולבוש לעיל סימן ל"ב עיי"ש במג"א סק"י ובעבודת הגרשוני סימן ס"ה השיג ע"ז מהא דאיתא במנחות דל"ד ע"ב דאם יש לו שתים ש"ר וא"ל ש"י טולה עור על אחד ופריך והא שלח ר"ח משמיה דר"י דש"י עושה אותה ש"ר וש"ר אין עושין ש"י שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה ומשני כאן בחדתי ולמ"ד הזמנה מלתא בדאתנו הרי דלמ"ד וזמנה מלתא גם לקדושה

קלה אסור להוריד ה"נ לדידן בגוף הקדושה דהזמנה מלתא ועמ"ש לעיל סימן ל"ה ועתה נראה לפמ"ש הנוב"ת חיו"ד סימן קע"ד דמה דאמר לפי שאין מורידין לקדושה קלה ע"כ מיירי רק לענין הפרשיות דלענין הבתים הוי כמורידן לחול כיון דשי"ן ש"ר לא שייכה בש"י כלל עי"ש וא"כ הך דטולה עור הוי הורדה לחול מחמת השי"ן ושפיר אמר למ"ד הזמנה מלתא בדאתני ומה דלא פריך בלאו הך דר"ח משום די"ל דאין תוספת קדושה מחמת השי"ן אלא מדר"ח אמר דמחמת השי"ן הוי קדושה חמורה ממילא למ"ד הזמנה מלתא אסור לטלות על ש"ר דמוריד קדושתו לגמרי דגם קדושה קלה לא נעשה מהשי"ן ולפ"ז מוכח דתנאי מהני להוריד לגמרי מקדושתו והצ"צ בסימן פ"א ומשבצות בסימן זה נתקשו דזה מנ"ל עיי"ש ומה דפריך ולמ"ד הזמנה מלתא הא בגוף הקדושה מודה רבא דאין להורידו לחול צ"ל כמ"ש במחה"ש דמאן דס"ל עגלה ערופה לא נאסרה מחיים ס"ל דגם בגוף הקדושה הזמנה ל"מ רק אנן לא קי"ל כן עיי"ש ובזה מדויק הא דבברכות דכ"ג ע"ב סתמא דגמרא אמר ולאביי דאמר הזמנה מלתא ובמנחות סתמא דגמרא אמר ולמ"ד הזמנה מלתא אלא דבברכות לענין סודר של תפילין רק לאביי הזמנה מלתא ובמנחות בגוף הקדושה גם לרבא הזמנה מלתא דס"ל בע"ע מחיים נאסרה ובמגילה דכ"ו דרבא בעל המימרא אמר ולמ"ד הזמנה מלתא דממילא משמע דהוא לא ס"ל כן ומזה ראיה דבגוף הקדושה גם רבא מודה.

במשבצות ס"ס זה כתב גם דאין ראוי עתה לקדושה חמורה אפ"ה אין מורידין לקדושה קלה וראיה מס"ת שבלה אין עושין מזוזה עי"ש וטו"ז סימן קנ"ד סק"ז מתיר כה"ג וצ"ל דס"ת שבלה מ"מ הפרשיות דרוצה לעשותן מזוזה ראוין להצטרף ליריעות אחרות לס"ת וכן תפילין שבלו יכול לצרף פרשיות הללו לפ' קדש והיה כ"י שנכתבו בפניהן לתפילין אחרים דמותר כמ"ש העבוה"ג סימן סמ"ך וומ"מ ממ"ש רמ"א ביו"ד סימן ר"צ אבל מותר לתקן וכו' מוכח כהמשבצות ודו"ק.

סימן מד

מג"א ס"ק י"ג אבל אם אין בו טפח בטל לגבי התפילין והקשה וכו' לכאורה י"ל דשא"ה דהכשר מצוה כך ובלא בתים אינו יוצא בפרשיות ל"ל דבטלו וכ"כ המ"ג ועוד כיון שעיקרו כך אינו בטל וכמ"ש הרשב"א עיין מג"א לקמן סימן תמ"ב סק"א אמנם א"כ בקמיע במחופין עור דמותר הל"ל דוקא שיש בכיס טפח וזה שכתב המג"א וכ"ה בי"ד סימן רפ"ב ס"ו ועדיין צ"ע למה דוקא מחופה עור ואפשר כדי שלא יפסיד הסגולה דמין במינו לא חייץ דסתם קמיע בכתב על קלף.

ס"ז שתפילין וכ' פרש"י דקבע אסור שמא יפיח והקשה בישע"ק דבסוכה קאמר אין ישינים חוץ לסוכה ארעי שמא ירדם ופריך מתפילין ולימא דבתפילין הוי גזל"ג משא"כ בסוכה קבע מדינא אסור עיי"ש ול"נ כיון דלס"ד שינת ארעי מותר חוץ לסוכה ע"כ דכן דרכו כל השנה חוץ לבית ממילא ה"נ דרכו שמתוך השינה ירדם חוץ לביתו דא"ל שכיח שירדם ל"ה גזרינן וממילא גם כשנרדם ליכא משום תשבו כעין תדורו רק כשקובע עצמו מתחלה לשינת קבע וע"כ דהגזרה שמא ירדם ואתי לאחלופי בשינת קבע שדעתו מתחלה לכך והוי נמי גזרה לגזרה כנ"ל בדעת רש"י ודברי תר"י בפרק מ"ש צ"ע עיין פרמ"ג

סימן מו הלכות ברכות

ס"א שעשה לי כ"צ בל"ח פרק הרואה תמה למה כל הברכות נקט לשון בינוני מלבוש פוקח וזה לשון עבר ובאשר הכין תמה ג"כ ובאמת גרסת כ"פ המכין ולע"ד משום דכולם י"ל בשעת עשייתם משא"כ כשנועל מנעליו דאסור לברך עד שיטול ידיו דאף דלעיל סימן ד' סח"י איתא החולץ מנעליו צריך נטילה ה"ה הנועל דטעמא משום דנוגע במנעלים כמ"ש המג"א שם סקי"ט ואף אם נקיים הוי כמטונפים כמ"ש המג"א לקמן סימן קכ"ח ס"ק כ"ו ומ"ש הרמ"א שם דלא יגעו במנעליהם המטונפים ל"ד אלא דלעולם הם כמטונפים והמג"א כתב שם מסברא דנ"ל כן ובאמת ראיה ברורה מברכה זאת דנתקנה בלשון עבר משא"כ שאר הברכות ואף דבברכות פרק הרואה דף סמ"ך ע"ב אמר בתר הכי כי משי ידיה מברך ענט"י משמע דעדיין לא נטל ידיו ברי"ף איתא ברכת ענט"י קודם לעשה לי כ"צ ובלא"ה אמרו דאין סדר כמ"ש הטוז כאן סק"א ועוד אף דחולץ מנעליו צריך מים דוקא כדלעיל סימן ד' סי"ח במג"א סקי"ז ע"כ משום דלהעביר ר"ר צריך מים אבל לענין דיהא רשאי לברך סגי בנקיון ידיו בכל מידי דמנקי כדלעיל סימן ד' סכ"ב ועיי"ש בשע"ת סק"כ ובמג"א סימן קכ"ח סקכ"ו עיי"ש לב"ש ומחה"ש וא"כ ה"נ לכל הברכות היה סגי בנקיון לבד אף דסתם ידים אחר השינה אינם נקיות אלא לבסוף נוטל ידיו משום ר"ר ובשעה שהמנעלים בידיו א"א לברך עד שנעל וניקה ידיו ע"כ מברך לשון עבר

עוי"ל דיליד עוד שבזה אומר שעשה לי משא"כ בשאר הברכות שאינו אומר הלביש אותי אלא דכל הברכות כולל רובא דעלמא דאינם הולכים ערומים ונפקחו עיניהם וכובע בראשם מוכרח משום גילוי ראש וחגורה שלא יהא לבו רואה הערוה אבל שכיחי עניים הולכים יחף ועיין שבת דף ס"א ודף קי"ב וע"כ הנועל מברך שעשה לי אבל שאר הברכות

אומר על כלל העולם וע"כ י"ל כיון דמברך על הכלל מברך לשון בינוני עבר ועתיד והוה דיש כבר עמדו ולבשו ויש שעדיין לא אבל על הנעלים דמברך רק על הנאתו וכבר נעל מברך שעשה ומ"מ ע"כ מוכח דאסור לברך כשנוגע במנעליו דאל"כ הל"ל העושה לי כ"צ נוסח השוה לשאר הברכות.

ולפ"ז היה נ"ל דאף לדעת הפוסקים דכל הברכות מברך גם כשלא נתחייב כדלקמן ס"ה בהג"ה מ"מ כ"צ לא יברך רק כשנעל כיון דהנוסח שעשה לי אינו על הנהגת העולם אלא דבפע"ח בשער הברכות פ"א כתב דחייב לברך גם כשלא נתחייב בהם ביום ההיא כגון שלן בכסותו או לא התיר מנעליו והטעם כי לא נתקנו אלא על מנהגו של עולם ולא על כל אדם בפרטות ועוד כי כולן יש בהם רמז לדברים ואורח עליונים ואין ראוי לבטל חוץ מברכת ענט"י וברכות א"י וכו' וחוץ מברכת שעשה לי כ"צ בט"ב ויו"כ שאז הכל אסורים בנעילת הסנדל עכ"ל מסוף דבריו מוכח דגם כשהולך יחף צריך לברך וצע"ג איך יאמר לי וצ"ל דסמך על הטעם דרומז בעליונים ועדיין צריך טעם על שיסדו לשון לי בברכה זאת ואפשר א"ל יאמר לי כבר נכלל החגורה וכובע בכל צרכי ע"כ אומר שעשה לי ולא נכלל צרכי שאר ישראל ואח"כ אומר אוזר ישראל עוטר ישראל ומה שאומר בזה כל צרכי עיין לבוש וסידור של"ה והוא כעין שאמרו דעל כולן אם אמר שהכל יצא ועד"ה נ"ל מה שנשתנה ברכת כ"צ משאר הברכות שכל הברכות בינוני וכאן עבר ואומר לי ועוד בכל הברכות פורט הדבר בשם וכאן מעלימו בכל צרכי וגם מה ענין כל צרכי לנעילה דוקא ונלע"ד לפמ"ש בפע"ח בשער התפלה פ"ג שהמלבושים הם להגן מפני החיצונים שלא יינקו מהקדושה וזה ג"כ ענין המנעלים ומנעלים של עור הם משכא דחויא החומר שהוא מצד הקליפות לכן נאסרו ביה"כ כמבואר בפע"ח שער יוה"כ פ"ד ולכן לא יתכן לברך בפירש לשם שבו כי הוא מסטרא דארור קצת אלא דמ"מ מגין מפני החיצונים שלא יינקו והיא קליפה דקה כמ"ש בסידור של"ה ולפי מעמדינו עתה שגרם החטא הוא צורך גדול לשמירה ועיקר הברכה אינו על המנעלים אלא שעל ידם אין לחיצונים יניקה ונשאר לי לעצמי כל צרכי וזה ליי כ"ל צרכי וע"כ בכל הברכות שעל גוף הדבר הנעשה אז מברכים לשון בינינו וברכה זאת על כל צרכי אדם שנעשה לו לבדו ונשמר מהחיצונים מברכים לשון עבר דכבר נעשו ורמז בו ג"כ הנאת מנעלים עם שהוא מסטרא דלהון בלשון כל ע"ד ומלכותו בכל משלה דעתה הוא צרכינו וגם על דבר שאינו נאה לפרשו דרך חכז"ל כן כמו לעשות צרכיו ובסידור קול יעקב כתב הכונה בכל צרכי על המוחין שע"י הזיוג עיי"ש וגם הוא לשון נקיה כמו שאמרו במדרש רבה סוף פ' בלק שאמר פנחס אף אני באתי לעשות צרכי וכן בכונות הגדה פירש עד"ז כל דצריך אלא

דבגמרא ופוסקים מבואר דזה הברכה כי סיים מסאניה ואיך יכוין למעלה ראש ולפמ"ש א"ש דהמנעל גמר השמירה אף שהמלבושים ג"כ על כונת זאת השמירה מ"מ לולא המנעלים עדיין יש יניקה גדולה ח"ו כי רגליה יורדת וכו' ע"כ עתה נאה לברך שעשה לי דייקא ואין לס"א חלק בזיוג ושפע הקדושה.

ואשר הכין מ"ג שאומרים קצת בלשון עבר י"ל מתחלת הבריאה נגזר מצעדי גבר בכ"מ שצריך לילך וללקט נה"ק, השייכים לו.

מג"א סק"ה ואע"ג דבעינן מעין פתיחה סמוך לחתימה י"ל דתגמלנו חסדים טובים היינו החסד שמעביר חבלי שינה עכ"ל זהו מהתוס' ברכות דף מ"ו ודחוק גם יש להבין לשון גמול ולשון טובים ויובן עד"ה לפמ"ש בפע"ח שער ר"ה פ"ג דענין השינה דנשמתו עולה למעלה ומוח חסדים עולה בסוד מ"נ אל או"א ואח"כ החסדים ג"כ נתחדשו יותר דכל מוחין חדשים אינם ראשונים עצמן ואלו החסדים אשר נתחדשו המה יותר מתוקים ולכן הם דוחים את הדינים והגבורות לנו"ק ונשאר הוא בסוד חסדים לבד וז"ס מ"ש בזהר אתי חסד ופריש בזעין ואין נמשך זה בז"א רק אחר השינה ובהגהות שרף בשער מבא השנה פ"ג פירש כי בעת השינה ע"י מוח חסדים שעולה בסוד מ"ב נמשך לו רק מעט חיות רק אחר השינה בהחזרת המוחין אליו אז באים לו מוחין חדשים מתוקים ביותר עיי"ש וע"כ תקכו חכז"ל מעין פתוחה דמעביר שינה ומחזיר המוחין בחסדים יותר מתוקים וע"כ עתה נקראים חסדים טובים והוא תשלום גמול על שהעלה מוח חסדים למ"נ מחזירין לו יותר טובים ודרך כלל ישראל בלתי ספק שנעשה כן כל יום אלא דכל יחיד בפרטות מתפלל שיזכה ג"כ לזה בפרטות וזהו ותגמלנו חסדים טובים בא"י הגומל חסדים טובים לעמו ישראל בכלל.

ס"ד גר יכול לברך בטו"ז כתב דהב"ח חולק דמה שנתגייר הוא בחירתו ולא עשאו הקב"ה מתחלת בריאתו לגר שיקבל דת ישראל ותירץ הטו"ז דקטן שנולד הוא והקושיא במ"ע דג"ז ע"י בחירתו ועיין בה"ט דשל"ה וב"ח ופר"ח מה"ט פסקו שלא יברך ולע"ד ל"ק לפמ"ש במ"ח בסדר נשים מסכת הויות הנשמה פ"ה דכשמת הגרים נוצרים מקליפת נוגה המעורבת מטו"ר של המלכים ונפשות עכו"ם כולם מהפסולת הרע של המלכים שמתו עיי"ש נמצא דמי שנוצר מפסולת הרע אין בו נטיה ובחירה להתגייר דכולו מהרע אבל הגר תחלת יצירתו מעורב מטו"ר ע"כ נוטה לכאן ולכאן עד שגובר בו צד הטוב ושפיר מברך שעשני גר גם תירץ הטו"ז יש לה מקום לפמ"ש שם המ"ח מ"ג דכשמתגייר נתוסף בו נפש יתירה מצדק עיי"ש וע"כ כקטן שנולד דמי דנתחדש לו נפש וא"כ י"ל

שעשני גר שנתן לו זה הנפש דע"י נעשה גר צדק אף שבא ע"י בחירתו מ"מ מברך כעל כל הטובות הבאין ע"י מע"ט שאוכלין פירותיהן בעוה"ז:

סימן מז

במג"א ריש הסימן כתב הב"ח לומר וצאצאי צאצאנו דכל שהוא ובנו וב"ב ת"ח אין תורה פוסקת מזרעו והשיגו המג"א דצאצאנו היינו יוצאי חלציו וכן תרגום בניא וב"ב ע"כ ולע"ד הדין עם הב"ח דודאי דצאצאינו הוי יוצאי חלציו ויש לפרשו על בניו ויש לפרשו גם על ב"ב ותפלה צריך לפרש היטב וכמ"ש הפר"ח לקמן סימן קי"ט בשם הזהר פ' וישלח וז"ל שם דף קס"ט ע"א הצילני נא מיד אחי אי תימא קריבין אחרנין סתם אחין אקרין מיד עשו מ"ט בגין לפרשא מלה כדקא יאות בגין לאשתמודעא מלה לעילא ולפרשא לה כדקא יאות ולא יסתום מלה עכ"ל.

טו"ז סק"א מה שפירש דנרמז התירץ במה שאמר מבלי עובר והם לא פרשהו דפח"ח ומ"מ דחוק דמה עניינו לשלא ברכו בתורה תחלה גם דחוק לרמוז העמל והתעסקות בלשון עובר ולע"ד י"ל דברכו בתורה אח"כ מדאמר שלא ברכו תחלה וחסרון דצריך עובר לעשייתן זהו מבלי עובר וסתמא קראו ק"ש בברכותיה וכיון שאמר אה"ר פטור עבה"ת אלא שהיו צריכין לברך בבקר בה"ת לפטור מה שילמדו קודם ק"ש וכן מבואר בא"ז בהלכות ק"ש סכ"ב שאמרו אה"ר רק שהשכימו ללמוד קודם שאמרו אה"ר.

ס"ב הכותב בד"ת אעפ"י שאינו קורא צריך לברך המהרהר בד"ת אצ"ל והטו"ז הקשה הא בכתיבה ליכא אלא הרהור וכתיבה לאו כד"ד כמו לעדות והאחרוכנים שאלו למה לא יברך על הרהור הא נאמר והגית בו והגיון בלב ומקיים מצוה ונתחבטו בזה הגר"א וישע"ק ומ"ג ולע"ד יובן עפמ"ש בהקדמה לפע"ח דרוש שני דכל בחינת מצות מעשיות וברכותיהן כמו תפילין וסוכה ולולב וכה"ג כולם הם בחיצוניות העולמת וכל מצות שהם בדיבור לבד כתורה ותעלה הוא בפנימיות דבכל ארבע עולמות אבי"ע יש בחינת חיצוניות ופנימיות וכל המצות מעשיות הם בחיצוניות א"פ נגד המעשה ואור מקיף נגד הברכה ודבר התלוי בפה הוא בפנימיות אמנם הכונה המחשבה שבה היא הנשמה בין לחיצוניות כמו כונה בעשיות המצות ונשמה לפנימיות כמו טנה בתפלה כי חיצוניות ופנימיות הכל בבחינת הכלים וכיוצא בזה בנשמות יש חיצוניות ופנימיות שהיא נשמת החיצוניות לכלים החיצונים ונשמות פנימים וכ"ז בבחינת א"פ וכנגדן בבחינת א"מ עכ"ל נמצא דהברכות בחינת א"מ ונודע כי א"מ הוא נשמה מהחיצונים שלא יתאחזו וידוע כי דבר הנגלה ונשמע צריך שמירה ודבר הנעלם א"צ שמירה מהם וכמבואר בכונת בטעם

בשכמל"ו שאומרים בחשאי ובטעם תפלה בלחש וע"כ הרהור נהי דמקיים המצוה והגית א"צ ברכה כיון שהוא בהעלם א"צ א"מ לשמירה משא"כ דיבור וכן כתובה אף דלאו כד"ד מ"מ כיון שבא לידי גילוי יותר עוד מדיבור כ"ש דצריך שמירה וברכה.

וכשנעמיק עוד בדבר י"ל דידוע דכל מציאות אור מקיף הוא מחמת הכלי דאין יכול לכנוס בו כל האור מלמעלה והאור היותר מובחר וזך כשאר מקיף מלמעלה ויש עוד מקיף קטן מזה שמחמת שאין הכלי יכול לסבול בתוכו אור גדול יוצא האור בבחינת אור חוזר ונעשה מקיף על הכלי בין מקיף הגדול ובין הכלי וכ"ז מבואר בסידור קול יעקב בכונת ברכת כהנים ובכונת שופר וא"כ בכל מצוה שיש מעשה או דיבור שהוא בחינת כלי ומחשבה שהוא בחינת נשמה בזה יש מציאות לאור מקיף מחמת שהכלי א"י להגביל בתוכו כל האור וע"כ צריך ברכה נגד אור המקיף משא"כ כשאין מעשה ודיבור רק מחשבה דלא נתקן בחינת כלי ממילא אין מציאות למקיף ועיין בשרף פע"ח בשער תוספת שבת בהג"ה ג' סוף פ"א ותלי"ת כיונתי לדעתו ועיין בע"ב ידיעות להרמ"ע דאור מקיף מצחצח הכלי ומחזיקו ומשמרו שלא ישבר ויסבול א"פ שבתוכו וכ"ז ל"ש רק ביש כלי ע"כ המהרהר א"צ ברכה אבל כותב הוי מעשה ומתורץ לפי"ז ג"כ קושיות הש"א סכ"ד בהא דב"ק מהרהר ק"ש למה לא מחויב להרהר ג"כ בה"ת לפניה למ"ד הרהור בד"ד ויוצא ידי ק"ש והוי כקורא בתורה.

בטו"ז סק"ב הקשה הא לגבי עדות כתיבה לאו כד"ד שנאמר מפיהם ולא מפ"כ והנה לדעת ר"ת גם בעדות הראוי להגיד בפה שולח עדותו בכתב דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת והסמ"ע בסימן כ"ח ס"י כתב דכן עיקר וע"כ נהגו דת"ח שולח עדותו בכתב וא"כ ה"נ י"ל דאבודרהם כר"ת ס"ל ונראה בעדות י"ל הראוי לבילה וכו' משום דכתיב מפיהם דמשמע ולא מפ"כ וכתוב א"ל יגיד וכתבו תוס' ורשב"א וריטב"א בפרק מי שאחזו דף ע"א דהגדה בכתב נמי משמע וע"כ י"ל דצדקו יחדיו דבראוי להגיד בפה סגי בכתב וכעין זה כתבו תוס' ביבמות דף ק"ד ע"ב בד"ה אר"ז במימרא דר"ז דכל הראוי לבילה אבל לענין בה"ת א"א לומר כן דנהי דג"כ כתיב והגית דמשמע הגיון לבד בלב וכתיב ודברת מ"מ ל"ל דממעט אלם דאם אינו ראוי לדבר מה יעשה וא"צ למעטו ושאני עדות דקרא ממעט שלא יקבלו עדות אלם בכתב.

והנה במ"ג הקשו למה יברך בה"ת בכל יום הא לא מפסקי לילות מימים שנאמר והגית בו ולק"מ דע"כ מפסקי בשינה ואח"כ מצאתי הקושיא בירושלמי פרק מי שמתו ה"ג.

ס"ט נהגו לומר פ' ב"כ סמוך לבה"ת וצריך טעם למה בחרו בב"כ דוקא ויבואר לפמ"ש לעיל דבתורה מתקנין אור פנימי ובברכה שלפניה אור מקיף והוא שמירה שלא יתאחזו

זרים בתורתינו וע"כ אומרים ב"כ יברכך ד' וישמרך באור מקיף ע"י הברכה מדה נגד מדה יאר ד' פניו אליך הוא אור פנימי ע"י לימוד ולעולם מברך עובר לעשייתן כי צריך להקדים המקיף למוקף וכמ"ש במשנת חסידים במסכת אלול פ"ב מ"ד ומ"ה אלא דצ"ע דבפע"ח שער י"ד פ"ז ובשער כ"ח פ"א מבואר דאור המקיף נכנס באחרונה בכ"מ.

ס"ט י"א שאם הפסיק וכו' ולע"ד יש ראיה דאסור להפסיק דבברכות דף י"ד ע"ב הוה קאימנא קמיה דרב ומקדים ומשי ידיה ומברך ומתני לן פרקין ומנח תפילין והדר קרי ק"ש וכ"ת בדלא מטי זמן ק"ש א"כ מאי אסהדותיה דר"ח לאפוקי ממ"ד למשנה אצ"ל וקשה דא"כ מאי רבותיה במה דסיים דמנח תפילין והדר קרי ק"ש וצ"ל דבלא"ה לא מוכח דלמשנה צריך לברך דשמא בירך קודם הלימוד משום דידע דיאמר ק"ש באמצע לימוד כרבי דהעביר ידו על עינו באמצע לימודו וקרא ק"ש וה"נ בירך קודם כדי שלא יעשה הפסק גדול בברכה באמצע הלימוד עם רבים ול"ל דמשנה הוי הפסק אם א"צ לברך עליה דמ"מ לימוד הוא ול"ה הפסק כעין שכתב הב"י לקמן סימן נ"א דיכול לענות אמן אחר ב"ש אף דב"ש הוי כברכה לפני פסד"ז ל"ה כמפסיק בין הברכה לדבר שמברכין עליו דפסד"ז שבח ואמן שבח וכעין זמרה עיי"ש ועוד לפי פירש רבינו יונה לעסוק מברך על מדרש והערב למשנה ואשר בחר למקרא ע"כ מפסיק בין הברכה לדבר שמברך עליה בלימוד אחר דאם יקרא מקרא מפסיק בין לעסוק ובין והערב למשנה ומדרש ואם ילמוד משנה מפסיק בין אשר בחר למקרא וכן למדרש והברכות עצמן יפסיקו עכצ"ל דהכל ענין לימוד ומישך שייכו להדדי אמנם מה דמנח תפילין דברכה ודאי הוי הפסק לס"ד דרב ס"ל דרשאי לקרות שמע בלא תפילין ואפילו לפמ"ש תוס' דיכול להניח תפילין בין ק"ש לתפלה כיון דהוי עמ"ש שלימה ה"ד בין ק"ש לתפלה אבל בין בה"ת ללימוד או לק"ש ודאי הוי הפסק דבה"ת על עסק התורה לא על ק"ש דוקא ומה ענין תפילין ללימוד ואפילו אי הוה אסור לקרות שמע בלא תפילין מ"מ לכתחלה אסור להפסיק בין ברכה לק"ש וכמ"ש סימן קס"ז ס"ו בהג"ה דלכתחלה אסור לומר בין ברכה לאכילה תנו מאכל לבהמה אף דאסור לאכול קודם שיתן לבהמתו כדאיתא פרק כ"מ דף מ"ם ולרב משמע שם דגם דיעבד הוי הפסק בכה"ג וכמ"ש המע"מ שם וע"כ מדמנח תפילין וקרא ק"ש ש"מ דהברכה משום משנה היה צריך דאל"כ ע"כ היה צריך לקרות שמע קודם הנחת תפילין ולפ"ז מוכח דאסור להפסיק בין ברכה ללימוד ולכאורה י"ל בלא"ה כיון דלא הגיע עדיין זמן ק"ש א"א לברך כדי לפטור הק"ש כמו שנסתפק הצל"ח בברכות די"א ע"ב במברך קודם זמן החיוב אי מהני וכן ס"ד דש"ס דיש לדחות כן ועכצ"ל דמנח תפילין והדר קרי ק"ש דמוכח דלא הגיע עדיין זמן ק"ש ומוכח דלמשנה בירך אלא דעדיין קשה

ל"ל דמכח תפילין דהל"ל רק דקרא ק"ש דנדע מדמתני פרקין עדיין לא הגיע זמן ק"ש דאל"כ ק"ש קודם וכמו שפרש"י עיי"ש מהרש"א ועוד כיון דבעצמו קאים קמיה דרב ראה א"ל הגיע זמן ק"ש וא"צ הוכחה לעצמו וגם להעיד לדידן הל"ל בפירש דמקדים לפני זמן ק"ש ועוד זמן לימוד מקרא לעולם הוא וגם ל"ל בפשיטות מדמנח תפילין באמצע לימוד וברך עליהן ה"נ יפסיק בברכת התורה וע"כ דלמשנה בירך דהא לס"ד זה דלא הגיע זמן ק"ש גם זמן תפילין לא הגיע כמ"ש מהרש"א שם א"כ לתפילין הוכרח להפסיק דלא היה אפשר מקודם.

סימן מט

דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן ע"פ צ"ע אם נכתב ע"י חק תוכת אם הוה בכלל ע"פ וכן הלכות מד"ת אם רשאי לכתוב ע"י ח"ת והנה בגיטין דף סמך ובתמורה די"ד דרש דכתיב כתוב לך את הדברים האלה וכתיב כי עפ"י הדברים האלה הא כיצד דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן ע"פ ודברים שבע"פ א"א רשאי לאומרם בכתב דבי ר"י תנא אלה אתה כותב וא"א כותב הלכות ולכאורה תליא בדרשות אלו דלדרש אלה אתה כותב לא נאסר רק כתיבה ולא ח"ת ואם דרשינין עפ"י דברים ודאי ח"ת ל"ה נמי ע"פ דאטו מפיהם ולא מכתבם נימא דיכולין להעיד בכתב ח"ת אמנם לא משמע דיהא נ"מ לדינא מדלא קאמר הש"ס א"ב וגם איך יחלוק אמורא על התנא דבר"י וע"כ גם לתנא דבר"י צריך ע"פ ממש כיון דנתן טעם עפ"י הדברים האלה כרתי דמש"ה אלה אתה כותב ולא הלכות א"כ צריך דוקא ע"פ ממש ולפ"ז נלע"ד דח"ת לאו כתב הוא לענין דברים שבכתב וגם ע"פ ל"ה לענין דברים שבע"פ וכן נראה הוכחה קצת ממ"ש תוס' ר"פ כ"כ בשם הר"ר פורת דהיכי דלא ניתן לכתוב מש"ה לא ניתן לקרות בו דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרם ע"פ והראב"ח בתשובה סימן ע"ג ח"ב הנקרא מים עמוקים נתקשה דא"כ גם לענין דברים שבע"פ דא"א רשאי לאומרן בכתב נימא דוקא לכותבן אסור אבל כשכתבן מותר לקרות בהן דכיון דלא ניתן לכתוב הוי בע"פ וא"כ היכי אמרינן בגיטין שם דר"י ורשב"ל מעיינו בספרא דאגדתא ומקשי בש"ס והא לא ניתן לכתוב והא מותר לקרות ובירושלמי אמר ר"ש על לבי כנישתא חמי חד סופר תרגם מגו ספרא א"ל אסור לך דברים שנאמרו בפה בפה שבכתב בכתב ואמאי אסור לקרות הא כיון דלא ניתן לכתוב הוי כקורא ע"פ ע"כ הביאו במ"ג סימן זה ולפמ"ש א"ש דסברת הרב פורת דכיון דל"נ לכתוב לא אהני מעשיו וכנכתב ממילא וכמ"ש התוס' בפ"ק דתמורה ד"ד ע"ב בד"ה רבא לענין כ"מ דא"ר ל"ת דאי עביד ל"מ דהוי כנעשה ממילא וה"נ דפסול ח"ת דהאות כעשה

ממילא וה"נ דרשינן כתוב לך שיכתוב ממש כמו דדרשינן וכתב לפסול ח"ת וכיון דל"נ לכתוב הוי כנעשה ממילא ול"ח כתב והוי כאומר ע"פ אבל לענין דברים שבע"פ לאו ע"פ חשוב דצריך ע"פ ממש ודברים ככתבן דברים שנאמרו בפה יהא בפה ממש ודברים שבכתב יהא בכתב ממש ולא ח"ת או היכי דל"נ לכתוב דהוי כממילא ומה שתירץ במ"ג עפימ"ש הר"ן הטעם דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרם ע"פ משום דאיכא מילי טובא דמידרשי מתוך הכתב בחסרות ויתרות וקרי וכתיב וע"כ גם כשנכתב בלשון אחר יש חשש זה משא"כ לענין דברים שבע"פ דהטעם דמפי מלמד יעמוד עליהם יותר שיפרש לו יפה עיי"ש הרואה לשון התוס' בר"פ כ"כ יראה דא"א להלונו דכתב הרב פורת דמשום דל"נ לכתוב אסור לקרות משום דברים שבכתב אסור לומר בע"פ ולהמ"ג איכו משום דלא ניתן לכתוב אלא הטעם שכתב הר"ן משום חסרות ויתרות גורם דל"נ לקרות ולפיכך ל"נ לכתוב ותרוייהו מחד טעמא ואדרבה משום דל"נ לקרות לפיכך ל"נ לכתוב כדי שלא יקרא בהן אבל הרב פורת משמע דקאמר דאין בו שום טעם שלא ניתן לקרות רק דהוי בע"פ משום דל"נ לכתוב ולפמ"ש מדויק נמי לשון הירושלמי הנ"ל א"ל אסור לך דברים שנאמרו בפה בפה שבכתב בכתב דלכאורה מיותר שבכתב דאין זה ענין עתה למה שאסר לו אלא דלא לימא כמו מה דל"נ לכתוב ל"נ לקרות משום דהוי בע"פ ממילא ה"כ חשוב בע"פ או דלא יטעה בהיפך כמו בנידון דידיה דאסר לו אף דל"נ לכתוב מ"מ בכתב חשוב ה"נ היכי דצריך כתב יחשב כתב אף א"ל ניתן לכתוב או לענין ח"ת דהוי כנכתב ממילא דה"נ כיון דל"נ לכתוב כנכתב ממילא הוא ע"כ א"ל דברים שנאמרו בפה בפה שבכתב בכתב דצריך ממש כמו שנאמר דאם נאמר בפה צריך בפה ממש ודבר שנאמר בכתב צריך בכתב ממש אבל מה דל"נ לכתוב דהוי כחק תוכת וכנכתב ממילא זה ל"ה בפה ולא בכתב ובגיטין דף ע"א פריך מהא דא"ל יגיד פרט לאלם שא"י להגיד אמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב ומשני שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא ע"פ כתבם ואם איתא דח"ת הוי מפיהם הק"ל הא יכול להגיד ע"י ח"ת.

סימן נא

ס"ז במג"א סק"ט תמהתי על שנהגו ביום המילה שאומר המוהל וכרות ומחלק קצת פסוקים דהא אמרינן ספ"ק דברכות כל פסוק דלא פסקוה משה באורייתא לא פסקינן עיי"ש ועיין במחצית השקל דהיינו שהמוהל אומר קצת פסוק והסנדק קצת פסוק הנשאר כן הוא מנהג אשכנז והיה נראה דהמוהל יאמר השאר בלחש וכן הסנדק יאמר בלחש מה שאומר המוהל בקו"ר ומצאתי אח"כ במחצית השקל בסימן תכ"ב דנכון

לעשות כן וכן נהגו כאן אמנם לע"ד ל"צ כלל לזה דהא קי"ל שומע כעונה א"כ מה שהמוהל שומע מהסנדק הוי כאומרו בעצמו וכן מה שהסנדק שומע מהמוהל וראיה לזה דבסוכה דל"ח ע"ב הוא אומר אנא ה' הושיעה נא והן אומרים אנא וכו' הוא אומר אנא ה' הצליחה נא וכו' הוא אומר ברוך הבא והם אומרים בשם ה' מכאן לשומע כעונה פרש"י דבברוך הבא סומכין עליו ואין עונין לא התיבות עצמן ולא הלליה מכאן כל נלמוד למי שא"י לקרות בעצמו ולא לענות יצא ובתוס' ד"ה הוא אומר אנא ה' הושיעה נא הקשו דהא אמרינן במגילה דף כ"ב אין מפסיקין בפסוק הכא שאני שאמרוה שני בני אדם כדאיתא בע"פ דקי"ט עכ"ל וקשה מה יתרצו בהך דברוך הבא בשם ה שאמרו אחד כדאיתא בע"ע ואיך פוסקין אותו לגמרי אלא ודאי דשאני הכא דשומע כעונה הוי כאומר ממש וכדיליף בסוכה שם ממילא ל"ח הפסק כלל אבל באנא ה' ל"ל כן כיון דכל אחד אומר בעצמו ומפסיק וימתין עד שיחזור האחר לאמר זה החצי פסוק עצמו אפילו בעצמו ואמר חצי הפסוק עוד הפעם הוי הפסק ובזה עמדתי על דברי הרמב"ם פ"ג מהלכות חנוכה דגרס שם דהוא אומר ברוך הבא והם אומרים ברוך הבא ותמה הלח"ם שם דא"כ מה מוכיח הש"ס מזה דשומע כעונה כיון דאומרים בעצמם מה שהש"ץ אומר הוי כעונין הללויה או ראשי פרקים דיוצאין בלאו טעמא דשומע כעונה עיי"ש ולפמ"ש א"ש דכיון דאומרים רק ברוך הבא ולא יותר כפי מנהג הראשון דלא גמרו בעצמן ההלל א"כ קשה איך יפסקו באמצע עסוק ואמצע ענין ולא מצינו בשום מקום שיהא נפסק כן ושאני הללויה שיש סוף פרקא ג"כ ונפסק שם והוא ענין בפ"ע וגם הוא כמו אמן וע"כ מוכח דשומע כעונה וכאלו אומרין בעצמן כל הפסוק אף דזה לא מעלה ארוכה להמקרא כיון דאמר בעצמו ברוך הבא וממתין ומפסיק עד שיאמרו הקהל ברוך הבא וכמ"ש לענין אנא וכו' שאני התם דהוי הפסק יותר מתכ"ד דהוי רק שלום עליך רבי כדמסיק במרובה דף ע"ג אבל ברוך הבא רק שתי תיבות ול"ה הפסק דבכל התורה תכ"ד כד"ד ומ"מ מוכרח לומר דהרמב"ם ס"ל כמ"ש רצב"ש הובא במ"ג דהיכי דהוה אתנחתא ופיסוק טעמי מותר לפסוק גם בתוך הפסוק דהא הרמב"ם כתב שם דכשיאמר הקורא הללו את ה' כל גוים כל העם חוזרין ואומרים הללו ה' כל גוים דהוא באמצע פסוק ויותר מתכ"ד ועכצ"ל כיון דנפסק באתנחתא מותר וטעמא נראה דמשום דהוא ענין בפ"ע וכמ"ש לענין הללויה דלפעמים הוא סוף פרקא ולפעמים ריש פרקא והוא ענין נפסק לעצמו ותמהני על המג"א איך לא הרגיש בכ"ז ולכאורה י"ל דהא דשומע כעונה הוא משום ערבות הוי פיו כפיו וכן מצאתי בפנ"י בברכות דף מ"ג בד"ה ר"י ועמ"ש לקמן סימן ס"ב והנה ערבות היא דוקא בחיוב ולקמן סימן קמ"א כתב הטור בשם הרא"ש דהעולה יקרא עם הש"ץ שלא תהא

ברכתו לבטלה וטו"ז ופר"ח שם תמהו הא שומע כעונה וכקורא ממש ובהגהות חדושי מהרל"ח על הטור שם כתב דשאני הכא דל"ה מ"ע כשופר ולולב ומגילה שהיא חובה על האדם וכיון שכל ישראל ערבים א"כ חובת חברו מוטל עליו לכן יכול להוציא משא"כ כאן שאינה חובה על האדם דלא תיקן עזרא לקרות בציבור רק למצוה מן המובחר עכ"ל וא"כ ה"נ בנ"ד י"ל דקריאת השירה רק מנהג ואפי' כתקנת עזרא אינה רק יש נוהגין כמבואר בטור א"כ ל"ד להלל דחובה היא וכן מה דילפינן מיאשיהו אינו ראיה דחיוב על המלך לקרות בס"ת כמ"ש וקרא בו כל ימי חייו וע"כ ל"ה הכא שומע כעונה אמנם עדיין י"ל דכיון דהתחיל בפסוק מחויב לגמרו ושוב שייך ערבות דהא בהמ"ז אף ברכת הנהנין מ"מ מן התורה גם מי שלא אכל מוציא אחרים דכיון דאכלו חובה עלייהו לברך כמבואר לקמן סימן קצ"ז במג"א סקי"א וגם לירושלמי דמביא מג"א שם ה"ט שנאמר ואכלת וברכת מי שאכל מברך כדאיתא בירושלמי ברכות פ"ג והובא בטו"ז סימן קפ"ז סק"א וא"כ ה"כ אף דאינו מחויב להתחיל מ"מ כשהתחיל חובה לגמור שלא יפסוק באמצע ומוציאו חברו דשומע כעונה והוי כאמר כולו בעצמו וגם על הגומר ליכא איסור דכמו דיכול לברך בשביל המחויב ול"ה ברכתו לבטלה דהוי כמברך המחויב ה"נ ל"ה כאומר חצי פסוק דאומר להוציא המתחיל וחשוב כאמרו המתחיל כולו דפשיטא דלא חמיר זה מברכה לכן נלע"ד לתרץ דברי המג"א דמבואר בסוטה ר"פ כשם בו ביום דרש רע"ק אז ישיר וכו' שאין ת"ל לאמר מלמד שהיו ישראל עונין אחריו של משה על כל דבר ודבר אשירה לה' כקוראין את ההלל לכך נאמר לאמר ר' נחמיה אומר כקוראין את שמע ושם דף למ"ד ע"ב איתא דר"א ור"נ ס"ל דלא כרע"ק אלא דאמרו כל השירה וזה ילפינן מלאמר עיי"ש וכיון דאין הלכה כרע"ק מחבריו ע"כ בשירה אין שומע כעונה דנאמר בפירוש לאמר והוא כק"ש דמבואר בירושלמי פ"ג דברכות הביאו הר"ן סוף ר"ה דלא אמרינן בו שומע כעונה וגם מהמג"א מוכח דס"ל דאין הלכה כרע"ק בזה מדכתב כיון דמתחלה נאמרה פסקי פסקי לכן אנן נמי אמרינן אותה כך וזה ע"כ דלא כרע"ק דהא לרע"ק משה אמרה כולה רק הם ענו אשירה לה' על כל פסוק וא"כ משה לא פסקה כלל אף דהמתין שיאמרו אשירה לה' הוי תכ"ד וישראל לא פסקו שום פסוק רק פסוק ראשון עפ"י משה והאיך נפסוק אנן כל השירה פסקי פסקי וגם לרע"ק ילפינן מן לאמר דשומע לאו כעונה כיון דהצריכם לומר ראשי פרקים דהא בסוכה שם דילפינן שומע כעונה הוא דוקא ממה שהמקרא אומר ברוך הבא והם אומרים בשם ה' ולא ילפינן ממה דעונים רק ראשי פרקים ע"כ דבראשי פרקים אף דשומע לאו כעונה יוצא וכן מוכח שם מפרש"י וע"כ הכא בשירה דשומע לאו כעונה ואנן נהגינן לאומרו כדרך שאמרוהו על

הים ע"כ נתקשה המג"א דכל פסוק דל"פ עשה ל"פ ליה ותירץ דגם הם פסקו ליה ובזה מה נעמו דברי המג"א דהתחיל בוכרות וסיים באז ישיר ועדיין לא תירץ וכרות גם ויושע איך פסקינן ולמ"ש א"ש דבזה ודאי שומע כעונה אלא דגוף השירה קשיא ליה דלאמר כתיב ומה שתירץ המ"ג עפ"י הרצב"ש הנ"ל לא נ"ל כלל דקושית המג"א מברכות דמיירי שם דלא נפסוק פרשה אף דאומר פסוק שלם ולא הביא מגילה דף כ"ב דשם מיירי מחצי פסוק ובלא"ה דעת תוספת ורשב"א דלא כרצב"ש ולע"ד י"ל דמש"ה בשירה כתיב לאמר משום דעדיין לא היו ערבים זב"ז ומיושב קושיות המג"א.

ומה דשייכה השירה למוהל וסנדק נ"ל עפ"י הילקוט דבזכות המילה נקרע הים שנאמר לגוזר י"ס לגזרים וע"כ פתחוה באז שהם שמנה ימי מילה ע"ש.

סימן נג

ס"נ בהג"ה אם אין מנין ימתין הש"ץ במהרי"ל הלכות תפלה כתב גם אם ישהה ח"ש ויותר מ"מ יאמר ישתבח מזה נראה דלא כלבושי שרד על המג"א סק"ה דס"ל דוקא ח"ש דל"ה שיעור כדי לגמור עיי"ש וגם רחוק מסברא דח"ש אינו כדי לגמור ומה דנקט המהרי"ל ח"ש ויותר נ"ל דערך שיעור זה מחויב להמתין על מנין לפי פרש"י ותוס' בחולין דף קכ"ב ע"ב דלתפלה עד ד' מילין דהיינו שיתפלל עם מנין ואיתא שם דלאחריו עד מיל חוזר ולא עד בכלל וא"כ כשחוזר מיל וכשילך לדרכו צריך לילך עוד מיל זה שחזר מתעכב קרוב לשני מילין מהעסק שבעבורו הולך והיינו יותר קצת מחצי שעה דמיל הוא ח"י מינוטין.

ס"ד שיהיה ריקן מעברות בירושלמי פ"ב דתענית ה"ב על הפסקא ויש לו בנים וביתו ריקן תנו ויש לו בית ושדה תנינן וביתו ריקן ואת אמר הכין יש לו בנים ובנות עכ"ל וק"ע ופ"מ לא מצאו פתרון והנה בבבלי שם פירש ביתו ריקן מהעברה וכתב הרמב"ם פ"ד דתענית דהיינו בני ביתו וקרוביו ולע"ד הירושלמי ג"כ ס"ל ביתו ריקן מעברה אלא דס"ל דדוקא הבנות והוא עפ"י פרש"י בקדושים אל תחלל את בתך להזנותה במוסר בתו פנויה שלא לשם אישות קדושין ולא תזנה הארץ אם אתה עושה כן הארץ מזנה את פירותיה לעשותן במקום אחר ולא בארצכם וכן הוא אומר וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה וכו' והוא בסנהדרין דף ע"ו ודרש שם ג"כ אל תחלל בתך להזנותה במוסר בתו לזקן ומשהה בתו בוגרת עיי"ש וע"כ כיון דמניעת הרביבים מחמת זה אין קטגור נעשה סנגור ע"כ צריך שיהא ביתו ריקן מעברה זאת וביתו היינו נקבות כמו ה' זכרנו יברך יברך את בית ישראל פירש בא"ע בית ישראל הנקבות וכן פירש בסידור רי"ע וע"כ

הירושלמי תחלה לא ס"ד דביתו ריקן היינו מעבירות דמה ענייננו למנוע מפני זה האב מש"ץ וכן בזכות הבנים אין חטא לאב אבל בזנות הבת האב הגורם דמסורה בידו לקדשה למי שירצה בנעוריה וכמ"ש הרמב"ן בקדושים שם והכתוב מוכיח כן מדתלי זנות הבת באב שלא יחלל בתו להזנותה ובת כהן שזינתה את אביה מחללת ולא מצינו כן בבנים ובשאר עברות וגם מצינו אלה בני לאה ודינה בתו ואיתא בנדה דף ל"א דבנים תלה באם ובת באב עיי"ש ועיין מג"א לקמן סימן קכ"ח ס"ק ס"ב ובבאר היטב סימן זה ס"ק ל"ב ובמשנה לא קתני רק בנים וע"כ לא ר"ל ריקם מעברות ומשני יש לו בנים ובנות דבכלל בנים הם ויש לפרש שפיר ביתו ריקן מעברות היינו הבנות וגם בבלי נ"ל דס"ל הכי במאי דאמר בתענית דף ט"ז ע"ב ביתו ריקן מן העברה ולא אמר מעברות אלא כונתו מהעברה הידועה שסתמו בכ"מ זנות וכמ"ש מהרש"א בח"א בפרק ב"מ דף ל"ב גבי סימן לעברה הדרוקן עיי"ש היוצא מזה בתענית גשמים אם בתו זנתה אינו ראוי לש"ץ.

שם ושלא יצא עליו ש"ר בילדותו כשחטא ושב אם הוי פרקו נאה עמג"א סק"ח ובמ"ג סק"ב ולע"ד אף כשת"ל דחשוב פרקו נאה היינו כששב בילדותו ועשה תשובה המוטלת עליו אבל כשחטא בילדותו ולא שב עד זקנותו נהי דתשובה עוקר החטא פרקו נאה ל"ח דהא כשעמד על בחרותו לא שב ועיין רש"י ותוספת בתענית דט"ז דבחרותו נקרא פרקו ותינח כששב כשהיה היצר בוער.

ועיין במ"ג סק"ג נסתפקו מי שהעבירוהו מלהיות ש"ץ בשביל עבירה שעשה ושב בתשובה אם בעינן שילך למקום שאין מכירין וכו' עיי"ש וביש"ש פ"ז דחולין סי"ז ובשו"ת רש"ל ס"כ מבואר דא"צ דדוקא לענין עדות אמרו כן דקנסוהו שלא לחזור לאומנתו עד שילך למקום וכו' וחשו חכמים דמשום חימוד ממון יכשיל עוד וימכור טרפות בחזקת כשר ע"כ גם לעדות יעיד שקר משום ממון אבל מה שאינו תלוי בחימוד ממון וג"כ אינו מעין מלאכתו הראשונה פשיטא שהוא כשר לפני המקום עיי"ש.

ס"ה בהג"ה במזיד לא ומג"א השיגו דבא"א כתב רק במועד לעשות דברים שאינם הגונים עיי"ש אמנם דברי הא"ז כסותרים דכתב דוקא שגגת מעשה ומתחרט ולע"ד י"ל דבשאר עבירות אפילו הזיד ושב נעשה פרקו נאה דאין לרנן אחריו אבל עבר על מיתת ב"ד הרי דין ד' מיתות לא בטלו וכמו שאמרו לדוד המלך ע"ה הבא על א"א וכו' וע"כ גם כששב יש לרנן אחריו ואין פרקו' נאה וע"כ בהרג נפש כתב הא"ז דוקא בשוגג ועוד דשופך דם חמור דלכולן יש סליחה חוץ משופך דם כמבואר במדרש רבה פרשת ואתחנן על פסוק שופך דם האדם הביאו תוי"ט באבות פ"ב מ"ו ובשו"ת חוט השני סימן ע"ה מדמה

מומר ששב לגר דשרי להיות ש"ץ ול"ד דב"כ שעבד ע"ז ונתגייר פטור כמ"ש הרמב"ם פ"י מהלכות מלכים ויל"ע בתוספת כתובות למ"ד ע"ב בתוספת ד"ה דין ובאס"ז שם.

עמג"א סק"ח כתב בשם רש"ל דש"ץ צב"ם עדיף ובאמת הישׁ"ש גופא פ"ז דחולין סי"ז ושו"ת רש"ל ס"כ כתב דדוקא כשמתפלל על עצמו אבל כשמתפלל על אחרים תפלת צב"ר עדיף עיי"ש.

ס"ו אבל באקראי וכו' בשו"ת חוט השני כתב דש"ץ לשבת ויו"ט לבד ל"ח קבוע ומדייק מלשון תשובת הרא"ש בטור שכתב על חזן שמינוהו להתפלל רק בחול ולא נתמלא זקנו זה נקרא חזן קבוע משמע הממונה לשבת ויו"ט ל"ה קבוע עיי"ש וזה אינו דהא בשו"ת רא"ש כ"ד סי"ז ז"ל וששאלת מי שלא נתמלא זקנו כמה פעמים יכול להתפלל באקראי דע שיכול להתפלל באקראי כאחד מבני העיר שמתפלל כשעלה על לבו ובלבד שלא יתמנה מפי הציבור או מפי ש"ץ הממנה אותו להקל מעליו ולהתפלל בעדו לשעות עכ"ל הרי דהשיב דלא תליא ברוב הימים כלל אלא במינוי וזה נראה כונת תשובה זאת שבטור דסיים ודוקא באקראי ולא בממונה דהקשה הב"ח מה מלמדינו עוד ותירץ דל"ת דוקא בממנה אותו לעתים ידועים אבל כשממנה אותו רק לכשיחלוש הש"ץ או לא יהא לו פנאי ל"ח קבוע קמ"ל דכל שנתמנה חשוב קבוע עיי"ש וזה ג"כ דלא כחוט השני אלא דהטו"ז כאן פליג על זה ולעד"נ דל"ת דוקא כשנתמנה על כל השבוע דהוי רוב ימי השנה אבל לשבת ויו"ט לבד דהוי מיעוט ל"ה קבוע וכס"ד דשואל הנ"ל דיש זמן מוגבל לשיחשב קבוע ע"כ כתב ודוקא באקראי ולא בממונה דהמינוי עושהו קבוע ואין שיעור לימים.

ס"י יש ללמוד זכות וכו' י"ל למה נהגו דוקא במו"ש דביו"ד סימן שע"ו ס"ד בהג"ה דנהגו הבנים להתפלל ערבית במוצאי שבתות שהוא הזמן שחוזרין הנשמות לגיהנם וכשהבן מתפלל וכו' וע"כ ה"נ אפשר רק יתומים קטנים נהגו או דל"פ או כדי לחנכן נהגו גם בני החיים עוד אפשר משום דבכל השבוע סתמא מקדימין ערבית כמו שפרש"י ריש ברכות ובמו"ש מאחרין כדלקמן סימן רצ"ג ואפשר לטעות משום דת"ע נגד הקטרת אימורין בלילה ולא דחי שבת ובאמת ז"א דחביבה מצוה בשעתה כדאיתא בפסחים דס"ח ע"ב אלא הטעם דמאחרין משום תו"ש והנה ת"ע רשות משום דאפשר להקטירן ביום כמ"ש הפנ"י בברכות דף כ"ו ע"ב לכן הקטנים יורדים להראות דגם עתה ת"ע רשות דחביבה מצוה בשעתה ומאחרין משום תו"ש ולהשמיענו דקטן יכול להתפלל לפני התיבה גם במו"ש וכעין שכתב הרא"ש בפ"ק דפסחים ד"ז ע"ב גבי הלכתא על ביעור דצריך

להשמיענו חידוש בברכותיו ולכך נהגו לברך על ביעור חמץ לאשמועינן דגם זה להבא משמע ושלא יטעו לומר דלשעבר משמע ואם בירך כך לא יצא עיי"ש.

במג"א סקי"ג דכיון שמתחיל יום שנולד בו יום אחד קרינן ביה ולפ"ד לעולם חיוב ראשון שחל על הקטן כשנגדל הוא תפלת ערבית דלמ"ד דצריך מעל"ע בשעות ג"כ א"כ נולד ביום יתחייב תחלה בשחרית או מנחה וכן בתפילין ומדברי משנת חסידים בריש מסכתא מועד שכתב בזה"ל אור לי"ד שנים חייב אדם להתפלל מעריב עכ"ל ומשם ואילך הולך ומסדר כל חיובי הלילה והיום והשבוע והשנה מוכח דתחלת החיוב הוא ת"ע לעולם כמג"א דלאידך פוסקים מאי פסקא הרי אם כולד ביום מתחייב חיובי יום קודם ול"ל דס"ל דצריך מעל"ע משעה לשעה ומיירי שנולד בלילה דא"כ ע"כ מיירי שנולד מיד בתחלת הלילה מדנקט אור וכו' ולמאי נ"מ נקט מליאות רחוק דאטו לא ידענו דבן י"ג שנים הוי גדול ומוטב לא הל"ל כלל הך אור לי"ד שנים וידוע כי בתכלית הקיצור סידר משנתו עפ"י כתבי האריז"ל ובלקוטי תורה פרשת שמות להאריז"ל שם רמז על אור לי"ד בודקין שהוא תחלת י"ד שנה ומדמתחיל באור ש"מ כהמג"א וכמ"ש ודו"ק.

סט"ז מי שאינו ש"ץ קבוע צריך לסרב בב"י כתב דלפיכך כתב הטור מי שאינו ש"ץ קבוע דקבוע אין לו להמתין שיאמרו לו כלום עיי"ש ולא ידענא מאין הוצא זה מהטור דהא י"ל דקבוע א"צ לסרב ומ"מ צריך לאמלוכי ובשו"ת יד אליהו סימן למ"ד הקשה מערכין די"א דאמר שם אההיא דכתיב ויאמר חזקיה להעלות העולה דל"ל לאמלוכי ותירץ ר"א מידי דהוה אש"ץ דממליך וכן גבי קטרת במ"ג פ"י דתמיד לא היה מקטיר עד שאמר לו הממונה הקטר ואפילו כ"ג עיי"ש ובתוספתא דמגילה הביאו רי"ף ורא"ש פ"ד דמגילה והוא לקמן סימן קל"ט ס"ג וסימן תר"ץ אפילו ראש הכנסת או חזן לא יקרא עד שיאמרו לו קרא ומבואר במרדכי פ"ד דמגילה דאע"ג דאקריאת התורה קאי ה"ה במגילה וכן ש"ץ שהוא שושבין וקורא נראה דצ"ל אחר קרא ראבי"ה עכ"ל ולע"ד יסודתו בהררי קודש עפימ"ש בזוה"ק פרשת בלק דף קפ"ו ע"ב בטעמא דצ"ל הב לן ונברך דבעי הזמנה וע"כ אמר דוד המלך ע"ה אברכה את ה' דכד אזמין ב"נ לברכא לקוב"ה ס"א אתכפייא ולאו איהו בכללא וא"ל אזמין ב"נ לברכא לקוב"ה ס"א שמע ומוכשכשא למהוי ליה חולקא בההיא ברכה עיי"ש במק"מ בהרמ"ז ונ"ל שהוא ע"ד דמזמנים עדים כשרים בשעת קדושין כדי שלא יתכללו עמהם פסולים וכן אומרים ברשות לפני קידוש וש"מ הזמנה מלתא היא ומה"ט נמי העובר לפני התיבה צריך לאמלוכי כדי שיאמרו לו קרב אתה ולא ילך בקרי וזה הטעם שאומרים הנני מוכן ומזומן לקיים וכן הריני מזמן פי הכל מזה הטעם ואפשר ע"ז ה"ד נאמר והלכתם עמי קרי והלכתי אף אני עמכם בקרי דגם כשהלכו

במצותיו עמו לא היה בהזמנה ע"כ אף אני נכלל הס"א ונטל חולקא ונתגבר ר"ל ע"כ כל מילי דקדושה בעי הזמנה וכן מצאתי בפירש הרמ"ז פרשת אחרי דף נ"ו ע"ב דצריך להמלך דאל"כ הוה כעין מקרה ובלי הזמנה שצריכה מאד בתיקון הקדושה שבקליפה כאמר ויקר אך בקדש כתיב הכין לקראת עיי"ש.

סי"ט מג"א ס"ק כ"א ורבים יכולים למחות אפילו אחר שהסכימו כ"ה עכ"ל צ"ע דבד"מ חו"מ סימן של"ג הביא מהמרדכי דרבים ששכרו מלמד א"י לחזור דרבים א"צ קנין עיי"ש ואולי מיירי לענין העברה לבד אבל צריכין לשלם לו שכירתו וכמ"ש ישש"ש פ"ק דחולין סנ"ב כשרבים מוחין בו תו"ז ע"ש.

סכ"ב במג"א ס"ק כ"ו ואין להתקוטט בעבור שום מצוה שהרי שנינו הצנועים מושכים ידיהם מלה"פ ובמחה"ש נתקשה דמבואר ברש"י ביומא דל"ט ובת"י שם דמחמת שלא הגיען רק כפול משכו ידיהן ואילו הגיעם כזית ל"ה מושכין ידיהם ונהי דיש להוכיח משם היכא דאינה מצוה גמורה יש למשוך ידיו דגם כפול היה קצת מצוה כמ"ש בת"י שם מ"מ מנלן במצוה גמורה ואדרבה מוכח משם אפכא עיי"ש ולע"ד שא"ה דהמצוה נעשה בשלימות כשיאכל כזית דמקיים מצות אכילה שהוא בכזית וע"כ ל"ה מושכים ידיהם דיעשה גם הוא גם חברו כל המצוה משא"כ הכא דא"א להעשות המצוה רק לאחד לא יתקוטט כיון דכ"י ערבים ונעשה רצון הקב"ה ואם דרוצה ליטול שכר כיון דממנע משום קטט הוי כאנוס ומעלה עליו הכתוב כאלו עשהו וזה נלמד מדמשכו ידיהם כשלא הגיען רק כפול אף דהוי קצת מצוה כמ"ש הת"י שם וע"כ דכ"ז שאינו אוכל כזית ואין המצוה בשלימות בכל משהו שאוכל יותר עושה קצת מצוה ביותר דמשביעו ומהנהו יותר וחזי לאצטרופי יותר אלא משום דלא נאבד גוף המצוה ועושהו חברו לכן משך ידיו ויותר נראה דמה דכתבו בת"י דיש מצוה גם בפחות מכזית ומצוה גמורה בכזית היינו כיון שנאמר בפרשת אמור בלה"פ ואכלוהו יש מצות אכילה וכל אכילה בכזית אבל נוסף על זה יש מצוה מחמת דשייך נותר בלה"פ ושתי הלחם כמבואר בפ"ב דמעילה מ"ז ואסור להותיר כל קדשים לאחר זמן אכילתם כמבואר ברמב"ם פח"י דפסולי המוקדשין ה"ט ובעל"ת מצוה ק"כ וע"כ גם כשאינו מגיע לכל כהן רק כפול יש מצוה מחמת דכל אחד מסייע במצוה שלא יותיר אלא דגם כשלא יאכל הוא רק חברו גם חלקו נעשית המצוה ע"י חברו דמסייע יותר שלא יותיר וע"כ הצנועין מושכין ידיהן משא"כ אם מגיע לכ"א כזית כ"א מקיים מצות אכילה לגמרי ואם יאכל יותר מכזית אינו מוסיף במצות אכילה רק מה שמסייע שלא יותיר וכדמוכח מהת"י דבאכילת כזית נגמר אצלו כל המצוה של אכילה והא למה זה דומה למצות אכילת מצה דכשאכל כזית כשלם המצוה וכשיאכל

עוד כזית אינו עושה מצוה שנית משא"כ מה שמצוה בכלל שלא יותירו מן הלחם כל מה שיאכל יותר עושה מצוה יותר וזה שייך גם בפחות מכזית.

סימן נד

ס"ג המספר בין ישתבח ליוצר עבירה הוא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה י"ל עפ"י המבואר בכונות ובמנ"ח ובסידור קו"י דמיד אחר ישתבח יכוין לכלול שאר עולמות שלמטה בבריאה ולהעלות כל הנשמות ונשמתו עמהם לאצילות וישלב אל אדני ואל הויה ואל שדי שהוא עצמות הבריאה לשלבם יחד מלמטה למעלה כי עתה מתחיל תפלת הבריאה ופסד"ז הוי תפלת היצירה עיי"ש והנה ג"פ אל הם מגן כמבואר בכתבי אריז"ל כ"פ וכן מצאתי בקהלת יעקב ערך מ"ג וז"ל מגן בריאה אקרי מגן כ"כ הרח"ו בהגהותיו בפרשת אחרי דף סמ"ך ע"א מארי תרסין מגן בריאה עכ"ל ונ"ל כי העשיה ויצירה נכלל בבריאה דהן ג"פ אל אל שדי אל הויה אל אדני כנודע וכולם כלולים בבריאה עכ"ל הקה"י וזה נ"ל ביאור הכתוב ברוך אברם לאל עליון וכו' דמבואר בפע"ח שער טי"ת פי"ב דאל שדי הוא העליון ויש שני אל שדי ושמאל נכלל בימין עיי"ש אמר ברוך אברם דבחינתו מימין לאל עליון דימין ועל שנכלל בו השמאל שעשה שפטים אמר וברוך אל עליון אשר מגן צריך כי אל עליון היינו אל שבבריאה העליון על אל שביצירה ועשיה והוא קונה שמים וארץ דשמים יצירה כמ"ש במשנת חסידים בתפלת עשיה פ"י ע"ד וארץ עשיה והם נכללו בבריאה לכן אמר קונה לא עושה וע"י כללותם נעשה מגן ובזה מגן צריך וניצל אברם ומי המגן מארי תרסין וזהו אל תירא אברם אנכי מגן לך שהיה ירא שלא יתאספו עליו קרובי המלכים שהרג כמו שת"י וברמב"ן שם ואף דאל עליון הוא בבינה ושמים וארץ הם זו"נ הכל אחד דאימא מקננא בבריאה וזעיר ביצירה ומלכות בעשיה ועיין לקוטי תורה פרשת בראשית דארץ היינו עשיה ובסידור קול יעקב בכונת עלינו על מושב יקרו בשמים דהיינו יצירה ועיין בפע"ח שער הקדשים פ"ב דע"י קדיש שבין ישתבח ליוצר עולה ונכלל יצירה בבריאה עיי"ש והנה ע"כ כשעומד בבריאה לתקנו להעלותו באצילות אסור לספר בדברי חול שלא לערב חול בקודש וכמו שאסור בשבת קודש ויו"ט כי לבושי שבת ויו"ט הוא סוד הבריאה כמ"ש בזהר וע"כ כשמספר בין ישתבח ליוצר עבירה הוא בידו וח"ו עושה פירוד בין תיקון יצירה לבריאה ואינם נכללין כאחד להיות מגן או עכ"פ ח"ו פוגם במגן זה ע"כ חוזר מעורכי המלחמה כיון דמארי תרסין אינם מגינים עליו ובדבר מצוה מותר כמו בשבת דמותר לדבר בחפצי שמים דאינו מערב חול בקודש וקודם ב"ש אין קפידא דעדיין אינו בקודש כ"כ והנה ד' חלקי התפלה

הם גם כן נגד שם הויה כמבואר בכונת בתפלת העשיה הכונה להעלות ה' לוא"ו וביצירה הו' לה' שניה ובבריאה הו"ה ליו"ד וזהו אמרת ד' צרופה מגן הוא כשהוא צרופה ואינו מפסיק בין האמרים שהם נגד שם הוי' אזי מגן הוא דנכללו השלשה אל.

סימן נה

ס"א יו"ד נ"ל תשעה גדולים ואחד חרש שנתחרש אח"כ דהוי ספק כמ"ש פרמ"ג בפתיחה ח"ש אות ד' א"כ הוי ס"ס שמא הוא כגדול פקח ושמא אף דהוא כקטן מ"מ אחד מצטרף כמ"ש בס"ד וכ"ש אם לבד התשעה אחד קטן ואחד חרש שנתחרש אח"כ.

יו"ד זכרים ב"ח מבואר בגיטין ובברכות דף מ"ז ע"ב דר"א שחרר עבדו להשלים עשרה ופריך דהוי מהב"ע ומשני מצוה דרבים שאני ופרש"י להוציא רבים י"ח לקדושה ולפ"ז אם כולם שמעו קדושה רק אחד לא שמע דמותר לומר קדושה עבורו כדלקמן סימן ס"ט אסור לשחרר עבדו דל"ה מצוה דרבים אמנם בהשולח לא פריך הש"ס דהוי מהב"ע ולא מסיק מצוה דרבים שאני ולפ"ז גם בשביל יחיד מותר לשחרר וצ"ע על איזה סוגיא לסמוך ולברר הדברים נעתיק הסוגיא בברכות שם אריב"ל קטן המוטל בעריסה עושין אותו סניף וכו' ואריב"ל תשעה ועבד מצטרפין מיתבי מעשה בר"א שנכנס לביהכנ"ס ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה שחרר אין לא שחרר לא תרי אצטרכי שחרר חד ונפק בחד והיכי עביד הכי והאמר ר"י המשחרר עבדו עובר בעשה וכו' לדבר מצוה שאני מצוה הבא בעברה הוא מצוה דרבים שאני ואריב"ל לעולם ישכים אדם לביהכנ"ס כדי שיזכה וימנה עם עשרה ראשונים שאפילו מאה באים אחריו נותנין לו שכר כנגד כולם אר"ה וכו' ולית הלכתא ככל הנהו שמעתתא ודעת הפוסקים דקאי גם אדריב"ל דקטן ועבד אין מצטרפים ובתוספת הקשו דהא מפסיק בהך דריב"ל דלעולם ישכים והנה קשה למה בגיטין לא פריך דהוה מהב"ע עוד יל"ד דמשמע דקושיא והיכי עביד הכי נסמך אקושיא דלעיל אדריב"ל והא בלא"ה תקשי אר"א גופיה וכן הקשה הצל"ח והנלע"ד דהנה בפסחים דף נ"ט בתוספת שם ד"ה אתי הקשו דהא בעידנא דמיעקר העשה דלעולם בהם תעבודו לא מיקיים מצוה דתפלה ותרצו משום דמצוה דרבים הוא ל"צ בעידנא וקשה לפ"ז דקודם שחידש דהוה מצוה דרבים מה יענה לקושיות התוספת וצ"ל דזהו גופא קושיות הש"ס דהוי מהב"ע כיון דבשעה שעובר לא נדחק מפני המצוה עדיין לאפוקי אי הוה בעידנא ליכא עבירה מעולם וכן מצאתי בשו"ת יד אליהו ס"ז פירש כן קושית הגמרא עפ"י דרכו אמנם לולא דברי התוספת יש לתרץ קושיתם מה דל"ה בעידנא עם הך דריב"ל דלעולם ישכים דמיד שנשלם מנין עשרה נוטל שכר

נגד כולם הבאים אח"כ אף דבעת תפלה היו כולם וכמ"ש מהרש"א בח"א וז"ל דכל בי עשרה שריא שכינתא והם עשרה ראשונים שהביאו השכינה לביהכנ"ס והבאים אח"כ אין עושין כלום בזה רק שמתפללין עם העשרה שהביאו כבר השכינה לשם עכ"ל ועיין בפ"ק דברכות בפירש הרי"ף בע"י דבעשרה שכינה קדמה ואתיא היינו מיד שמתקבצים עשרה אף שלא התפללו עדיין וכ"כ הפר"ח לקמן סימן צדיק ובתשובת רשב"א סימן נו"ן כתב ג"כ דקדמא ואתיא השכינה בבת אחת עם ביאת העשרה קודם שישבו נמצא זה גופא מצוה רבה מה שמביאין השכינה לשם קודם התפלה דהרי נוטלים שכר כנגד מאה הבאים אח"כ ומתפללין א"כ בעת ששחררו גורם השראת שכינה מיד והוי בעידנא ולפ"ז היה אפשר לומר דמש"ה אסמיך הך דרישב"ל דלעולם ישכים לתרץ הך קושיא דליהוי בעידנא אמנם התוספת הנ"ל לא ניחא להו בהכי וצ"ל עפימ"ש הרא"ש בברכות שם וז"ל ויראה דה"ט דאמרינן אפילו מוטל בעריסה מצטרף דכל בי עשרה שריא שכינה דמונקדשתי בתוך בנ"י אומרים קדושה בעשרה ל"ש גדולים ל"ש קטנים קרינן בתוך ב"י ובלבד שיהיו תשעה גדולים אבל טפי מאחד לא כדאמרינן גבי עבד דטפי מאחד ליכא ליקרא דשמיא לצרפו ועבד נמי איתא בכלל ונקדשתי דשכינה שרויה אכל מחויבי מצות בני ברית עכ"ל ומדפתח ל"ש קטנים משמע אפילו טפי מחד שכינה שורה וכן מדסיים דעבד נמי איתא בכלל ונקדשתי דשכינה שריא אכל מחויבי מצות ב"ב לפ"ז ל"ש אחד ל"ש טפי וע"כ הוצרך ליתן טעם למה טפי מאחד לא מצטרף והוכרח לומר משום דליכא יקרא וכו' מצידנו לצרפו לקדושה ותפלה בציבור יותר מחד וה"ט דתשעה נראין כעשרה ולא שמנה כדאמר בש"ס שם ואין כבוד שמים לעשות ציבור מעבדים וקטנים וכל ענין קדושה בעשרה מדרבנן הוא והם אמרו נמי שלא לצרף יותר כיון דמינכר מלתא טפי אבל ודאי לענין השראת שכינה אין חילוק בין קטן ועבד אחד לשנים וזה ברור ומוכרח בלשון הרא"ש לפ"ז גם כשלא שחרר לעבד אף דתרי הוי כבר די להשראת שכינה רק לצרפו לתפלה הוצרך לשחררו ושפיר הקשו תוספת דל"ה בעידנא דהתפלה יהיה אח"כ ועכצ"ל משום דהוה מצוה דרבים וזה גופא מקשה הש"ס ומתרץ וכמ"ש אמכם מה שחידש הרא"ש דשכינה שריא אכל מחייבי מצות אף דנלמד מתוך ב"י ומעדה דהוי כולם גדולים ב"ח ס"ל משום דמוכרח כן מדריב"ל דעבד וקטן מצטרף דע"כ השכינה שריא משום דהעבד משלים דל"ל משום דתשעה נראין כעשרה דא"כ עבד וקטן למה צריך אמנם לפי מה דפסקינן דלא כריב"ל הדרן לפשטא דקרא דצריך כולם גדולים ובנ"ח דבלא"ה אין השכינה שורה וכן מוכח מלשון ב"י לקמן סימן קצ"ט בד"ה ולענין הלכה וז"ל דאמר ריב"ל וכו' סניף לעשרה כ"ל דלטעמיה אזיל דסובר דכל בי עשרה שריא שכינה ואפילו

יש ביניהם קטן עכ"ל משמע לדידן ס"ל דלא שריא רק אגדולים בנ"ח וזה פשוט ולפ"ז לא ס"ל כלל משום דהוה מצוה דרבים ידחה שלא בעדנא דהוה ממש בעדנא וכמ"ש וע"כ בגיטין לא פריך דהוה מהב"ע רק בברכות דקאי אדריב"ל ע"כ פריך והיכי עביד הכי דוקא לדריב"ל דס"ד דל"ל מצוה שאני כיון דאינו בעידנא הוי מהב"ע ותירץ לו דהוי מצוה דרבים וע"כ סמכו לאידך דריב"ל להך תירץ לומר דמה דהוכרח לומר מצוה דרבים שאני מחמת הך דריב"ל קמא דעבד מצטרף הוא מחמת אידך דריב"ל דלעולם ישכים וכיון דאסיק דלית הלכתא כריב"ל קמא ממילא א"צ לטעם מצוה דרבים וע"כ ל"ה הפסק כלל מימרא דלעולם ישכים דמישך שייכה בהך קושיא ותירץ דאמר אדריב"ל קמא וזה ראיה לשטת הפוסקים דלא כריב"ל מדלא משני בגיטין נמי דהוה מצוה דרבים ולפ"ז אפילו רק אחד לא שמע קדושה מותר לשחרר עבד וכן הרמב"ם בפ"ט מעבדים לא כתב דצריך להיות מצוה דרבים ונתקשה שם הלח"מ ובכתיב חיים לקמן סימן רמ"ח בד"ה יען ולפמ"ש א"ש.

ס"ד הג"ה מסתמא הביא ב"ש האחרונים הקשו דגם בדרבנן היכא דאיכא לברורי מבררינן כדאמרינן פ"ק דפסחים גבי משכיר בית לחברו דחזקתו בדוק דאי איתא קמן צריך למשיילה ואפשר דשא"ה דהוי כרוב התלוי במעשה דחזקתו בדוק משום דרובא בודקין רק בדרבנן סמכינן עליו ומ"מ אם אפשר לברר צריך לברר ולפמ"ש המג"א לקמן סימן תל"ז דדוקא היכא דמוציאין מחזקת איסור צריך לברורי הכא חזקת קטנות עשוי להשתנות ממילא ואינה חזקה וכמ"ש תוספת פ"ק דגיטין ב' ע"ב בד"ה עד אחד ע"כ א"צ לברר.

ס"ו מצטרף עמהם וכתב המג"א סק"ח דאכל בי עשרה שכינתא שריא וכו' על גדולים וכו' אף גבי ישן דוקא אחד ונלע"ד דאם יש י"א ושנים ישנים או אינם עונים ואחד ספק אם הוא בן י"ג שנה או ודאי יג"ש רק לא הביא ב"ש והוי ספק סריס כדלעיל ס"ה אזי מצטרפין דהנה בב"ר פרשת מקץ הובא הא דריב"ל דקטן המוטל בעריסה עושין אותו סניף לעשרה ופריך והתני אין מדקדקין בקטן ולדעתי הקושיא דאין מדקדקין משמע עם ספק הביא ב"ש או בן יג"ש והא אפילו ודאי קטן נעשה סניף ומתרץ לא נצרכה אלא לשני קטנים אחד ספק ואחד קטן עושין הספק עיקר והקטן לסניף ר"י בן פזי משום ר"א תשעה נראין בעשרה מזמנין מה עביד מסומין אלא אפילו קטן ביניהם ע"כ ולע"ד ביאורו דיל"ד א"ד הספק נעשה עיקר כיון דיש לברר גם בדרבנן צריך לברר ואפילו לפמ"ש לעיל מ"מ הא משמע דגם ספק הגיע ליג"ש או ודאי לא הביא ב"ש והוי ספק סריס איך נעשהו לעיקר וגם צריך להבין מה דמסיק דתשעה נראין כעשרה בקטן ביניהם

דא"כ למה צריך לטעם דנראין מה יושיעינו זה כיון דצריך לסניף הקטן אמנם עם מ"ש לעיל א"ש הכל דס"ל למדרש דשכינה שורה על כל עשרה אפילו קטנים אלא דאין כבוד שמים לצרף קטנים לעשותן ציבור לקדש ש"ש ע"י כמ"ש הרא"ש אלא דאם יש תשעה גדולים דבלא"ה נראין כעשרה ואינו ניכר להדיא דליכא עשרה גדולים ליכא משום יקרא דשמיא תו מצטרף קטן אבל שני קטנים ניכרים דשמנה לא נראין כעשרה וכ"ז בודאי קטן דניכר וידוע אבל ספק אין מדקדקין בו דכיון דאינו ניכר ליכא משום יקרא דשמיא והשכינה שורה ודאי על קטנים ג"כ ע"כ הספק עושין לעיקר והוי תשעה נראין כעשרה והקטן העשירי נעשה סניף והיינו דפריך מה עביד מסויימין פירש מה לעיל זה דנראין כעשרה כיון דבאמת ליכא אין השכינה שורה דכלפי שמיא גליא ומשני דיש עוד קטן עשירי ואיכא השראת שכינה אלא דאין כבוד שמים לצרף קטן ע"כ צריך לטעם דנראין כעשרה ואינו ניכר צירוף העשרה ע"י הקטן ולפ"ז כיון דמהרי"ל הוכיח דגם אישן שכינה שורה א"כ ה"ה שנים וכמ"ש מהרלנ"ח רק דדי לבא מה"ד להיות כנידון מה קטן דוקא אחד ה"נ ישן וכמ"ש המג"א ובדריב"ל גופא הטעם דאינו כבוד שמים כיון דשמנה ניכר טובא ה"נ ישנים וא"כ כשיש עוד ספק נעשה עיקר ומסלק חשש כבוד שמים ומצרפים הישנים כיון דשכינה שורה בודאי דיש עשרה גדולים ודאי ולפ"ז אם יש עשרה גדולים בנ"ח ושנים ישנים אינו רשאי לשחרר עבד רק אם רוצה שיצא רבים י"ח לא בשביל אחד כיון דליכא מצוה דרבים לשכינה בלא"ה שריא כבר רק צריך צירוף לקדושה ול"ה בעידנא וכמ"ש לעיל ועיין במ"ש לקמן בסמוך.

סי"ג צריך וכו' ולקמן ס"כ היו עשרה במ"א וכו' זה כתבו תוספת בפכ"צ דפ"ה מחמת דאריב"ל אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת וכאן אמר דלתפלה אין מצטרפין עיי"ש ונראה דה"ט כיון דעשרה במ"א שכינה שורה תו אין מחיצה מפסיק בין ישראל לאביהם שבשמים דייקא משא"כ בליכא עשרה במ"א הוי הפסק בין ישראל גופייהו דלא לצטרפו לגרום השראת שכינה וכ"מ בישיע"ק ולפ"ז נ"ל אם יש עשרה במ"א רק שנים ישנים דכתב המג"א לעיל דאין מצטרפין וכתבתי לעיל דהשכינה שורה רק אין כבוד שמים לומר קדושה בצירופם וא"כ כשיש עוד אחד בחוץ העונה עמהם מצטרף שפיר כיון דכבר שכינה שרויה בלא"ה תו אין מחיצה מפסיק ומצטרף וליכא משום כבוד שמים כיון דתשעה נעורים וכיון דנראה מדברי המג"א דדעת מהרלנ"ח גם בשנים ישנים מצטרפין אלא דהמג"א כתב דדיו לבא מה"ד דריב"ל לא אמר רק בקטן אחד ובדריב"ל גופא דעת הרז"ה אפילו ד' קטנים מצטרפין א"כ יש מקום לסמוך אמנם גוף דברי המג"א צ"ע דמהרלנ"ח ל"כ לענין שנים ישנים רק אם מתפללין וא"י לענות והמג"א

חולק עליו בישנים ואולי בישנים מודה מהרלנ"ח דאין כבוד שמים לצרף שנים ואולי אפילו אחד כטו"ז וצ"ל דגם במתפללים שנים ס"ל למג"א דאינם מצטרפים כיון דהגמ"י יליף מדריב"ל י"ל דיו אבל בזה אומר בטח דמצרפין העומדין מחוץ לאגוף דודאי שכינה שורה על היו"ד שלפנים מהאגוף אלא דצריך שיענו תשעה והרי העומד בחוץ עונה ומצטרף כיון דכבר שריא שכינה ובש"ע של הרבי"ז ז"ל פסק בלא"ה דמתפללים וא"י לענות אפילו ד' מצטרפין וישנים רק אחד מצטרף ונראה דהמג"א לא ראה בגוף התשובה הרלב"ח מדציין דבריו על ישן ולא על א"י לענות דעל זה קאי דברי מהרלב"ח וצ"ע.

סימן נו

ס"מ בטו"ז סק"א בטור הביא ב' טעמים על אמירת הקדיש בלשון תרגום האחד שלא יתקנאו המלאכים בנו וט"א שיבינו ע"ה ולפ"ז יהיה כפשוטו שמיה רבא שמו הגדול עכ"ל והלפ"ז אינו מובן גם דברי טו"ז אינם מובנים כ"כ ולע"ד יובן דבפ"ק דברכות ד"ג ע"א ועונין יהא שמו הגדול מבורך הקב"ה אומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם וכתבו תוספת שם מכאן יש לסתור מה שפירש במחזור ווינורי יהא ש"ר הוא תפלה שימלא שמו וכו' וזה ל"ג מדקאמר הכא יהא שמו הגדול מבורך וכו' וגם מה שאומרים העולם לכך אומרים קדיש בלשון ארמית לפי שתפלה נאה שלא יבינו המלאכים ולא יתקנאו וזה אינו כראה שכמה תפלות יפות בלשון עברי עכ"ל ולע"ד דמחמת שאומרים שמו הגדול בלשון שבח אומר הקב"ה אשרי שמקלסין בביתו כך דמה זה ענין לביתו רק שבזמן ביהמ"ק שמו שלם וניכר מלכותו עלינו ובגלות כביכול אין שמו שלם אלא דאני ה' לא שניתי והחסרון מצידינו שיחת לו לא בניו מומם ע"כ אמר מה לו לאב שהגלה דלאב אין חסרון רק כביכול צער יש לו דרצון האב להטיב לבניו ואוי לבנים שחסרו הטוב בעצמם נמצא שמו גדול לעולם מצד עצמו ולא מצידינו בגלות וע"כ אין למלאכים להתקנאות בנו דמצידינו אין השם שלם וגדול וע"כ כשאמרו בלה"ק אמרו שמו הגדול והקב"ה מפרש כדי שלא יתקנאו מ"ה דשמו גדול רק מצד עצמו אבל עכשיו שאנו מתפללים שיתמלא שמו היינו שגם מצידינו ישלם וודאי תפלת ציבור אינו חוזר ריקם ויתקיים ודאי לעתיד ויש קנאה למ"ה בנו כי כעת יאמר לייעקב מה פעל אל ע"כ אומרים בלשון תרגום וזה קישור לשון התוספת שכתבו וגם וכו' לסתור מה שאומרים העולם וע"כ נסתר דברי הויטרי וזה כוונת הטור דלפירש ב' הוי כפשוטו שבח שמו הגדול שכעת ג"כ גדול משא"כ לפירש

ראשון שלא יתקנאו עכצ"ל שהוא תפלה שיתמלא שמו מצידינו ע"כ יש להתקנאות דאם הפירש שבח דשמו גדול ע"כ דבעצמו לעולם גדול מה יתקנאו בנו.
אמנם מה שהקשו תוספת על מה שאומרים העולם הטעם דאומרים תרגום כדי שלא יתקנאו בנו המלאכים והא כמה תפלות בלה"ק י"ל עפימ"ש בע"ח שער פנימי וחיצוני דרוש חי"ת ובסידור קול יעקב בשער הקדיש שהקדיש סוד העמוד בין עולם לעולם וע"י נכללין פנימית העולמות למעלה והיינו נשמות ישראל אבל המלאכים המה מחיצוניות העולמות ואינם יכולים לעלות ע"י הקדיש וז"ס הן אראלים צעקו חולה עייי"ש וע"כ ודאי בקדיש יש להם להתקנאות ועיין פע"ח שער ד' פ"א בהג"ה.

סימן נז

ס"א ברכו עיין תוי"ט בפ"ז דברכות מ"ג הקשה למה בברכו סמכו על המבורך שלא להוציא עצמו מהכלל ובבהמ"ז אומר נברך ולע"ד דהש"ץ אף שיצא מוציא ול"ש נברך שאינו מחויב ואומר רק בשביל אחר וע"כ תקנו לעולם נוסח שוה וכדי שלא יוציא עצמו מן הכלל אומר המבורך ובבהמ"ז דאינו מברך רק כשאכל יעיין סימן קפ"ו בטו"ז סק"א ע"כ אומר נברך שחייב כמותם.
בירושלמי הקשה הא כשאומר ברכו מוציא עצמו מהכלל דלפיכך בבהמ"ז נברך עדיף ומשני כשאומר המבורך כולל עצמו ג"כ ובש"מ על ברכות דף נו"ן הקשה כיון שאומר ברוך שאכלנו למה נברך עדיף ונ"ל דהמבורך הוי תכ"ד משא"כ שאכלנו הוא אחר כ"ד דתכ"ד הוא שלום עליך רבי ואחר כ"ד הוי רק בחזרה ומתחלה לא נכלל ועיין תוספת במרובה דע"ג ע"ב בד"ה תרי.

סימן נח הלכות ק"ש

ס"ה שמאחר שעשה בפ"ק דברכות ד"ח ע"ב בתוס' בד"ה לא כתבו תימא אם כן לימא רבותא שפעמים יש אדם קורא לאחר שיעלה ע"ה ב"פ ויוצא משום שחרית וערבית וכו' והאי דנקט לאחר שיעלה ע"ה ל"ד מיד הוא דהא צריך להמתין לכל הפחות עד שיכיר בין תכלת ללבן עכ"ל ויל"ד דהל"ל והאי וכו' בתחלת הברייתא על הא דקתני אחת לאחר שיעלה ע"ה ומה קישור יש למ"ש מקודם וצ"ל דבאו לשלול תירוץ הרא"ש שכתב דא"א שיצא ידי שניהם לאחר ע"ה שמאחר שעשה כנ"ל אלא דס"ל דתינח אל"ה זמן מחודש בנתים הוי תרתי דסתרו אבל כיון דצריך להמתין בק"ש של שחרית עד שיכיר וכו' יכול לקרות של ערבית אחר ע"ה קודם שיכיר בין תכלת ללבן וזהו שכתבו והאי ומצאתי

שכ"כ הצל"ח שם ואח"כ ראיתי באשל אברהם הביא בשם מנכ"ה שכתב לדינא כמ"ש וא"ר משיג עליו לכאורה ראיה מתוספת אמנם י"ל דתוספת לשיטתם דגם בשעת הדחק לא יקרא ק"ש דשחרית עד שיכיר בין ת"ל וכמ"ש ב"י א"כ הוי זמן מחודש מדינא כשיכיר בין ת"ל משא"כ הרא"ש דס"ל דבשעת הדחק קורא ק"ש של שחרית מע"ה לא חשוב זמן מחודש כיון דלדינא אידי ואידי חד זימנא וע"כ סתם המחבר כרא"ש ולא חולק כסברת מנכ"ה כיון דפסק בס"ג דאנוס יכול לקרותה תיכף אחר ע"ה ועוד די"ל כונת התוספת לשלול תירוץ המלחמות דלפיכך לא קתני דקורא ב"פ ק"ש אחר ע"ה ויוצא גם לשל לילה דקמ"ל אף דקורא ק"ש של שחרית תיכף לע"ה יצא ואי הוה קתני דקורא ב"פ אחר ע"ה נמצא ק"ש שניה מופלגת מע"ה כשיעור ק"ש ראשונה עיי"ש שכן כונתו וכדי לשלול זה כתבו תוספת דע"כ ל"ד מיד אחר ע"ה קורא ק"ש שניה דצריך להמתין עד שיכיר בין ת"ל וא"כ מע"ה עד שיכיר יכול לקרות ק"ש ש"ע והמלחמות לשיטתו דכתב שם דשיעור כדי שיכיר בין ת"ל רק לכתחלה ודיעבד יוצא מיד אחר ע"ה ותוספת לא ס"ל הכי וכמ"ש ב"י.

מג"א סק"ו ק"ל וכו' לע"ד י"ל לפמ"ש הת"ח בפ' בכל מערבין דכ"ט ע"ב בד"ה אמר דמסתבר למיזל בתר רובא דעלמא ובתר דידיה גופיה ולמיזל לקולא וכל היכי דאיכא תרתי מהנך מילי אזלינן בתרייהו עיי"ש והנה זה ודאי אין ליתן תורת כל אחד בידו לחלק הזמן בין בני אדם וע"כ זמן אחד שוה לכל והנה בק"ש של שחרית דקורין בזמן קימה צריכין לדון תחלה על הבני מלכים מתי יקראו דא"א להחמיר עליהם לומר דניזיל בתר רובא דעלמא כיון דסברא להקל למיזל בתר דידיה גופיה וע"כ לדדהו זמן ק"ש בזמן קימתם בשעה ג' ממילא ע"כ זמן זה לכל שלא לחלק אמנם לענין זמן ק"ש ש"ע דנאמר בשכבך היינו בזמן שינה א"א לדון על הישנים למיזל בתר דדהו דכשישן א"א לקרות וע"כ תחלת דינא בשעה שרגילים אחרים לישן וע"כ לא אזלינן רק בתר רובא דבתר אחריני לא אזלינן רק בתר רובא והרוב איבם בני מלכים ולכל הפחות מיעוט המצוי בעינן אם אנו דנין למיזל בתר אחריני.

סימן נט

ס"ב בפר"ח הקשה על גרסת רי"ף ורא"ש חדא מהא דאמרינן בריש הסוגיא פשיטא היכא דנקט כסא דחמרא בידו וכסבור שכרא הוא ואמר בא"י אמ"ה שנ"ב בפה"ג יצא וקשה דהא מלתא דפשיטא ופשיטא דאפילו אל"ה מסיים בפה"ג יצא וכ"ש דסיים ולע"ד י"ל דעדיף כשלא סיים דרצונו לצאת בשנה"ב משא"כ כשחוזר לומר בפה"ג אינו רוצה בשנה"ב ועוקר לדיבורו שיהיה מילי דכדי דיכול לחזור תכ"ד אם כן בשנה"ב לא יצא

ובפה"ג י"ל דלא יצא כיון דלא אמר מיד אחר השם ומלכות וכמו דמבעיא בנקט כסא דשכרא ואמר בפה"ג שהנ"ב ובזה י"ל ג"כ קושית רשב"א בפ"ק דברכות די"ב על גרסת הגאונים דא"כ דנקט כסא דשכרא וכסבור חמרא הוא פתח בדחמרא וסיים בדשכרא יצא אלא פתח בדשכרא וסיים בדחמרא מאי והקשה דרחוק ודחוק מאד שיהא הפסד בתוס' שהוסיף לאחר שסיים ברכתן ואפילו אמר לאח"כ כמה דברים ועוד שיועיל יותר כשאומר כל הברכה בטעות ומוסיף לאח"כ ענין הברכה כגון שאמר בפה"ג שנ"ב עי"ש ולפמ"ש א"ש דכיון שחזר ואמר בפה"ג הרי חזרר בו ממה שאמר שנ"ב ועקרוה לדבוריה דשנ"ב ומה שאמר בפ"ה אינו מועיל משא"כ כשאמר תחלה בטעות וחזר ואמר כהוגן עקר לדיבור שאמר שלא כדין וסיים טוב.

עוד כתב הפר"ח וז"ל ותו לשיטת הרי"ף ודעימיה משמע דמיירי בדמיהדר ביה תכ"ד וכמ"ש המחבר לקמן סימן ר"ט וא"כ קשה דמאי קמבעיא הא בכל התורה תכ"ד כד"ד ואין טעם לחלק בכאן וכו' וכן מוכח בירושלמי פרק הרואה גבי ברקים שאם היה בבה"כ אם יכול לצאת ולברך תכ"ד יצא ע"כ מ"ש מירושלמי נראה דאזיל לשיטתו ביו"ד סימן י"ט ובח"ש שם דחה דבריו דגם לאחר כ"ד מחויב לברך על הברקים והפר"ח גופא כ"כ לעיל סימן מ"ו סק"ב ובלא"ה ל"ק דנהי דכד"ד דעושה דיבור הקדום טעות אבל אינו עוקרו כאלו לא אמרו כמבואר בקצו"ח ונתיבות סימן רנ"ה והכא אפילו אמר בטעות הוי הפסק כשחד מלה אחת ג"כ הוי הפסק כמ"ש הת"ש שם ס"ק י"ג ושתיקה שאני כמבואר לקמן סימן ר"ו במג"א סק"ד ומבעיא שפיר אם חשוב כשח באמצע הברכה או כיון דמענין ברכה הוא לא חשוב הפסק ויוצא בחתימתו והיינו אי בתר פתיחה אזלינן דא"א למיזל בתר חתימה כיון דהפסיק מקודם או ל"ח הפסק ואזלינן בתר חתימה או ה"פ בתר פתיחה אזלינן ומזיק ההפסק בינו לאכילה או בתר חתימה אזלינן ואחר החתימה לא הפסיק וגם קושית הרשב"א על הגאונים הנז"ל י"ל עד"ז דכיון דגמר הברכה אסור להפסיק בינו לאכילה ומה שהוסיף שלא לצורך מבעיא לו אולי חשוב הפסק אלא דלשון הבעיא לא משמע הכי ובאמת צע"ג לכל השיטות הן אם אמר על שכר בפ"ה שנ"ב או שנ"ב בפ"ה דיהא הפסק באמצע הברכה או בין הברכה לאכילה ובשלמא לפמ"ש בש"ע לקמן סימן ק"ח סי"ב הטועה ומזכיר מאורע שאר ימים בתפלה שלא בזמנה ל"ה הפסק י"ל ה"כ אבל הטו"ז שם ובה"ט מתשובת הלק"ט והפר"ח ס"ל דמחזירין אותו ועיי"ש פר"ח דכתב דגם המחבר בש"ע לא אמר רק בתפלת תשלומין אבל בתפלה העיקרית מלתא דפשיטא דהוי הפסקה ובשלמא חו"ש המלחמות דאם בירך על חמרא שנ"ב בפ"ה יצא י"ל דהוי נשכח להתפלל מנחה בשבת והתפלל מו"ש שתים והבדיל בשניהם דל"ח

הפסק כיון דשייך לזה הזמן כמ"ש טו"ז שם וה"נ כיון דאם אמר שנ"ב על חמרא יצא שייך נמי לחמרא על בפה"ג ושכרא ל"ש ול"ד להזכיר מעריב ערבים באמצע ברכת יוצר דכיון דצריך להזכיר מדת לילה ביום חשוב מעין המאורע ומ"ש הפר"ח ראיה מתוספת דתכ"ד מהני אדרבה מוכח משם דל"מ רק אם גם מתחלה דעתו לומר כראוי אלא דלישנא איתקל ליה וכמבואר שם ואולי כה"ג ל"ח הפסק והיסח הדעת כיון דדעתו היה לומר כראוי ועמג"א לקמן סימן ר"ט סק"ד ומהר"י הלוי בתשובה כלל ה' סמ"ז הקשה על הא דקאמר הש"ס ל"צ כגון דאכל תמרי וכסבר נהמא אכיל דאפילו סיים בדנהמא נמי יצא מ"ט תמרי נמי מיזן זיינו דא"כ למה קאמר הטעם דהכל הולך אחר החתום ת"ל דגם הפתיחה כדין הוא כיון דהוא בכלל מזון עיין מ"ג ולפמ"ש י"ל דכיון דחזר תכ"ד וסיים בדתמרי הרי עקר לדבוריה קמא ואינו רוצה בו וא"כ בדיבור קמא לא יצא דהא עקריה בעצמו ובחיתום לא יצא דאינו הולך אחר החתום כיון שהפסיק באמצע בענין אחר ע"כ אמר דהכל הולך אחר החתום ויוצא בו דל"ה הפסק מה דאמר קודם כיון דאפילו סיים בדנהמא יצא הוי כהבדיל בשתים דל"ח הפסק כיון דמעין המאורע הוא אלא שכפל הדבר ועיין ברכ"י סימן תרס"ח סק"ב מ"ש על מהר"י עייאש בד"ה ומה שהוכיח עוד הרב הנזכר מדברי מרן סימן תפ"ז ודאי אין כאן הוכחה כלל דהתם אתי דיבור ומבטל דיבור עיי"ש ולפמ"ש לק"מ דנהי דאתי דיבור ומבטל דיבור היינו לעשותו כטועה ומ"מ הוי הפסק ודו"ק וצ"ע דבטו"ז ס"ס ר"ח כתב דבדיעבד יכלול בב"א משום ספק ולמה לא חש להפסיק וצ"ל כיון דאכל מין זה אלא דלא תקנו חכז"ל עליו מעין שלש בשם ומלכות ובמה שכוללו מספק אינו מוסיף שם ומלכות ל"מ הפסק דחשוב מעין המאורע ועיין ברכ"י סימן רי"ג סק"א בד"ה ועוד יש לחלק דהתם המצוה הוא קול שופר של חיוב וכי שמע קול שאינו ראוי הוי הפסק אבל בנ"ד רבנן תקנו ברכת השבח על אכילתו ואם בתוכו משבח על דבר כיוצא בו ל"ח הפסק דיעבד ונסתייע שם מהך דסימן ר"ח ומהטו"ז וצ"ע דא"כ איך בסימן ק"ח הוכיח הטו"ז דהוי הפסק מקול שופר וע"כ דשאני הך דסימן ר"ח ויותר הי"ל להברכ"י להוכיח דמוסיף שבח ל"ה הפסק משיטת הפוסקים הנ"ל בהך דנקט כסא דשכרא ובסימן ת"צ סק"ו הברכ"י גופא כתב כעין ראיה זאת דגם אם נחלק בין הך דסימן ק"ח לנקט כסא דשכרא דשאני כשמזכיר ביום זה מעין יום אחר דאין לו שייכות ליום זה כלל והוי הפסק אבל במזכיר על אכילת פרי זה מעין ברכה של פרי אחר שיש לו שייכות כשיאכלנו היום דמ"מ הברכ"י הל"ל מגמר פרי ועוד דאין לחלק כלל בזה דהא לגירסת הגאונים מבואר במלחמות וברשב"א הנ"ל דילפינן מאם סיים במעריב ערבים דלא יצא ביום דה"נ אם סיים על שכר אחר שנ"ב בפה"ג דלא יצא

עיי"ש והרי י"ל דשא"ה דיומא גריס דאין בו שייכות ערבים בתוכו דעדיין לא ידע הא דמסיק דצריך לכלול מדת לילה ביום משא"כ בפרי דיש לו שייכות היום כשאשתה יזן הוי תוספת שבח בעלמא דאינו מפסיד אע"כ דאין סברא לחלק בכך דגם על פרי זאת אין שייכות ברכת פרי אחר ועיין בתר"י בפ"ק דברכות שם בסד"ה ואעפ"י ובסד"ה והרמב"ם ועלה בלבי די"ל שאני הך דסימן ק"ח דאומר חג הזה וכה"ג ביום שאינו כן דמשקר זה הוי הפסק משא"כ הכא דאומר אמת שהנ"ב ובפה"ג ומשבח הבורא כ"ז וכן בכולל בב"א דבר שא"צ לברך עליו דמ"מ אמר אמת ובזה א"ש הטו"ז שבסימן ר"ח אלא שמטו"ז סימן ק"ח משמע דלא מטעם זה אתי עלה ואח"כ מצאתי בשו"ת ארח לצדיק חא"ח סי"ד בשם שו"ת הלכות קטנות סימן ר"ם דכתב סברא זאת.

ס"ג יחיד אומרה במ"ס פט"ז הי"ב קטן שאינו פורס את שמע א"י לומר קדוש ביוצר ביחיד אבל בציבור עונה עמהם וגדול פורס את שמע יכול לומר קדוש לפי שהוא כסודר עכ"ל ואינו מובן מה שתלה הדבר בפריסת שמע ומתוך כך רצה הגר"א להפליג כונתו דלא כפירש הטור וב"י ולע"ד י"ל ביאור הדבר דמבואר בפג"ה דף צ"א דאין מ"ה אומרים שירה למעלה עד שאמרו ישראל למטה עיי"ש דמיירי בקדושה ומבואר ג"כ בפייט דקדושתא דפרשת החדש דאפילו השרפים אין מתחילין עד שאמרו ישראל למטה וכן הביא בסידור של"ה בברכת יוצר בד"ה עושים באימה מפרקי היכלות דגם השרפים אין פותחין קק"ק רק לאחר ששומעין מלמטה ושם בסידור בד"ה תמיד מספרים כתב דשרפים מקדשים ג"פ ביום ואנו מקדשין עמהם ב"פ בשחרית בנקדישך ובמנחה אבל ביוצר אנו מספרים קדושה שלהם שמקדשים עיי"ש נמצא ע"י סיפור שלנו מקדישים השרפים ומבואר בסוטה פרק כשם דף למ"ד ע"ב דפורס על שמע היינו שהוא פותח תחלה והן עונין אחריו וזהו כונת המ"ס כיון דע"י סיפור זה עונין אחרינו השרפים ע"כ דוקא גדול שפורס על שמע דראוי לפתוח שיענו אחרים אחריו ה"נ ראוי לומר ביחיד שאינו אלא כסודר היינו מסדר הקדושה לפני העליונים ומדויק מלת כסודר משא"כ קטן דאינו פורס את שמע שיפתח לפני אחרים ה"נ אינו ראוי לסדר הקדושה לפני העליונים אף שאינו מקדיש עתה בעצמו.

ומה שהקשה מהרי"א בב"י דלמה השמיט הטור הך דמ"ס דקטן אינו רשאי לומר ביחיד נלע"ד משום דאנן קי"ל דכ"ד שהוא משום מצוה ספינן לקטן בידים כגון שמחנכין אותו לתקוע בשבת וכ"כ התוס' בפסחים דפ"ח דמותר להאכיל פסח לקטן אעפ"י שלא נמנה עליו כיון שהוא חינוך מצוה והובא כ"ז במג"א לקמן סימן שמ"ג סק"ג ודברי תוס' מוכרחים שם בפסחים בגמרא עיי"ש וה"נ יש בו משום חינוך מצוה שיאמר כשיגדיל

ומשיאין אותו שיאמר דכיון דיש ראיה מגמרא נגד המ"ס ודאי הלכתא כגמרא עיין יד מלאכי בכללי שני התלמידים סי"ב שכתב בשם הרא"ש בהלק"ט סי"ג דירושלמי עיקר נגד מ"ס וא"כ כ"ש בבלי דהיא עיקר נגד הירושלמי ובתשובת רשב"א ח"א ס"ז כתב ג"כ דאין סומכין על מ"ס נגד גמרין.

סימן סא

בק"ש יש רמ"ה תיבות הב"ח כתב דלעולם ועד פירושו לשון עולמת כפרש"י בסדר בשלח וע"כ חד תיבה הוא ולע"ד הדין עם הב"י דמבואר בפרק כיצד מעברין דף נ"ד ע"א דנצח סלה ועד אין לו הפסק ומבואר שם בח"א דלעולם יש לו הפסק כמ"ש ועבדו לעולם משא"כ חד מהנהו שלשה תיבות הוי דבר נוסף דאין לו הפסק ומה שהקשה הב"י מההיא דנחית ואמר אמת דמוכח דאצ"ל שנית ד' אלקיכם אמת י"ל דאמר שנית יחשב דחסר ד' תיבות כב"ח ואמת שני אינו מהמנין אלא נוסח ברכת אמת ויציב כמ"ש מג"א ססק"א וע"כ אמר אמת ורבה גער בו דבאמת חד סגי דלעולם ועד שתי תיבות:
ס"ט אסור לומר שמע שמע ב"פ בספר חסידים סי"ח כתב דא"ל כיוון דעתו מותר לחזור בלחש וכתב הב"ח דלפ"ז נראה דהירושלמי דמחלק בין ציבור ליחיד הוא עיקר דכיון דאיסורא ליכא אלא משום דנראה לשומעים כב' רשויות ולכן משתקין אותו השומעים א"כ כשמתפלל ביחיד דליכא שומעים אפילו בקו"ר י"ל שמע שמע דלא כטור וש"ע שלא חלקו ע"כ ולע"ד כיון דקי"ל כ"מ שאסרו חכמים משום מ"ע אפילו בח"ח אסור כדלקמן סימן ש"א סמ"ה ה"נ אין לחלק בין הוא בתוך קהל ועדה לבין יחודי דה"נ יחשדוהו שמאמין בב' רשות דהוי איסור תורה משא"כ בלחש דגם בתוך קהל ליכא מ"ע וכמ"ש תוס' בפרק במה אשה דף ס"ב בד"ה והתניא דדבר האוחז בקומצו ליכא בו משום מ"ע דל"ל כ"מ שא"ח משום מ"ע אפילו בח"ח אסור דהכא ל"ש למגזר דאפילו עומד בשוק ונושא בקומצו ליכא מ"ע והירושלמי דמתיר גם ביחיד לשיטתו דבירושלמי פרק בתרא דכלאים מותיב על רב דאמר כ"מ שאסרו וכו' מכמה דוכתי ומסיק דל"ל קיום וש"ס בבלי פליג וס"ל כרב ועיין ברא"ש פ' חביות סס"ט ובק"נ שם אות ל"ב וכן מבואר בירושלמי ספ"ח דעירובין דל"ל קיום לדרב ועיי"ש בק"ע ופ"מ.
סי"ב ב"פ אמן וב"י חולק דקרא כתיב אמן ואמן ופר"ח תירץ דשאני בוא"ו אלא דהקשה מנחמיה חי"ת ששם כתיב וענו כל העם אמן ואמן והנה דברי האהל מועד מבואר בירושלמי מגלה פ"ד ואפשר דל"ש חשד רק בעונה אחר ברכת עצמו אבל על ברכת חברו מאמין דברי חברו שאין בלבו אלא אחד וירושלמי לשיטתו דבפרק אין עומדין ה"ד

דבסוף הברכות יש לענות אמן אחר ברכת עצמו וע"כ לא נזכר בש"ס בבלי דין דאמן אמן משום דבברכות דף מ"ה ע"ב מסיק דאין לענות אחר עצמו רק בבונה ירושלים ומסיק דרב אשי עני ליה בלחישה דלא למלאו בהטוב והמטיב ובלחש גם לכפול שרי כנ"ל אלא דזה דוחק דסתם אמן על ברכת חברו וגם המג"א כאן סק"י כתב דאין לחלק אם אומר אמן ואמן בוא"ו וכן מוכח בפרק החליל דף נ"ג ע"ב גבי אנו ליה ועינינו ליה עיי"ש גם בתורה כאמר ואמרה האשה אמן אמן עיין מ"ג ולכן הנלע"ד דבסדר גיטין מבואר מזהירין לבעל וסופר ואשה שלא ישיבו על השאלות הן הן או לאו לאו וכתב הלבוש הטעם דב"פ הוי כמו שבועה והוי שבועה שא"צ אמנם בספר ברכת המים בביאור סה"ג סימן ל"ד כתב דבסדר הגט להר"י מינץ בשם מהר"ן כתב דבששואל לבעל אם חפץ לגרש ומשיב הן הן הוי כמו לאו דדומה למשטה אני בך ואסור לגרש על דיבור זה עכ"ל ונראה דר"ל ע"ד דאמרינן בעלמא אין רבוי אחר רבוי אלא למעט וכן אין מיעוט וכו' ועיי"ש עוד בספר ברכת המים שהקשה דהא בס"פ שבועת העדות אמרינן דהן הן ולאו לאו הוי כשבועה ולא אמרינן דהן הן הוי כלאו ולאו לאו כהן ולע"ד לק"מ דמבואר ברא"ש שם דרק כשאומר לשם שבועה חשוב שבועה עיי"ש וכ"כ ביור"ד סימן רל"ז ס"ה ולכן גם באמן אמן חשש הירושלמי דכל המוסף גורע הודאתו להיות כמשנה והנה מבואר בחו"מ סימן פ"א ס"ה דטענת משטה ל"ש רק במודה על תביעת חברו ולא כמודה מעצמו ועיין בגידולי תרומה שער מ"ב ח"ה ס"א שכתב דאם ראובן אמר לשמעון חייב אתה ללוי מונה ואמר שמעון הן די"ל משטה הייתי בראובן שהשטה בי לומר שאני חייב ללוי מה שאיני חייב גם אני השטתו בו לומר הן עיי"ש וע"כ ה"נ לא מחזי כמשטה רק בעונה על מה שחברו מברך לפניו די"ל כשם שהשטית לומר דבר שאינו השטתי בך אבל דהע"ה שהודה בעצמו ואמר אמן ואמן דל"ש בזה סברא משטה לא חשש לכפול ומבואר עוד בחו"מ סימן פ"א בהג"ה דלא אמרינן טענת משטה רק ביחיד המודה לא בציבור המודים דאין דרבן להשטות עיי"ש וע"כ בנחמיה דענו כל הקהל אמן אמן אין חשש ומבואר בבעה"ת שער מ"ה ח"ז ס"ב מתשובות הרי"ף דמי שאמר מנה לפלוני בידי ונשבע ואח"כ טען השטאה היתה והשיב הרי"ף דבלא שבועה הוה טענינן לו דשלא להשביע הודה אבל כשנשבע הוי כקנו מידו ולא יכול לחזור עיי"ש דפתח בהשטאה וסיים בהשבעה נראה דס"ל ג"כ דמודה בעצמו בלא"ה אי"ל משטה אבל שלא להשביע יכול לטעון וגם כשלא טען טענינן ליה כמבואר בפ"מ סימן פ"א סי"ד בהג"ה ומ"מ מוכח דשבועה מסלקת גם טענת משטה מדכתב דהוי כקנו מידו דהא מבואר בבע"ת שם ח"ה ס"ג דהודאה בקנין אי"ל משוה וכן מבואר בב"י שם סימן פ"א סל"א בבד"ה עיי"ש וע"כ בסוטה דאמרה אמן

אמן על השבועה שמוסביעה הכהן ואמן הבא על השבועה חוי שבועה כמבואר בס"פ שבועת העדות דאמן בו שבועה פרש"י העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו ע"כ אין חשש בכפילות אמן ובזה י"ל מה דאמר בס"פ שבועות שתים כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי דכתיב ואמרה האשה אמן אמן עיי"ש רש"י וגם בסוף שבועות העדות איתא אמן בו שבועה אמן בו קבלת דברים אמן בו שביעה דכתיב ואמרה האשה אמן אמן וכתב רש"י דא"ל כמוציא שבועה דמיא אמאי מבדקה אפי' מישבע מפי אחרים אין כאן ול"ד למשביעיני עליכם שהן כופרין אחר השבועה ועונין על דבריו אין אנו יודעין לך עדות עכ"ל ומדלא תירץ רש"י דאם מטעם מושבע מפי אחרים הוא למאי נ"מ אומרת אמן אמן דמושבע מפי אחרים הוי גם בלא אמן כדאיתא ס"פ שבועות שתים ע"כ דהיה אפשר לתרץ זה דלענין אחר צ"ל אמן אמן ועדיין קשה למה האריך בגמרא להביא אמן השני דקרא ולפמ"ש י"ל דהוכחת הגמרא דע"כ היי כמושבע מפי עצמו דאל"כ לא ה"ל לכפול אמן אמן דמגרע דמחזי כמשטה יהיה אמירתה לאיזה כונה שתהיה א"ו דאמן הוי מושבע מפי עצמו ול"ל משטה היא וע"כ דייק הגמרא מכפילות אמן ועיין ברמב"ם פ"ב דשבועות ה"א דאמן והן חד משמעות הוא.

ועד"ה אפשר דמבואר בפע"ח שער י"א פ"ב דאמן הוא יחוד הויה ואדני ואמן דקדיש בחינת חיבוק ואמן שאחר ברכות בחינת נישוק וכל נישוק צריך מקודם חיבוק עיין שם ואם כן באמן דברכות היכן נרמז החיבוק קודם ואפשר דהמברך מזכיר השם דקריאתו אדני וכתיבתו הויה ונכללין ע"כ העונה אחריו אמן הכונה לנישוק אבל בעזרא דאמר שם המפורש כדאיתא ביומא דף ס"ט ע"ב דהיינו השם בכתיבתו כמבואר ברא"ש פרק יום הכיפורים סי"ט א"כ לא נרמז, החיבוק עדיין ע"כ אמרו אמן אמן ליחד הויה ואדני גימטריא אמן ב"פ חיבוק ונישוק וע"כ גדול העונה אמן מהמברך דחיבוק גופא בגופא ונישוק התדבקות רוחא ברוחא.

ס"כ צריך ליתן ריוח וכו' בפרק היה קורא דט"ו ע"ב הקורא ק"ש ומדקדק באותיותיה מצננין לו גיהנם שנאמר בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמון פרש"י דקאי על המבדיל התיבות עיי"ש ומחוסר הבנה מאד ואפשר יובן דמבואר בפע"ח בשער ק"ש פכ"ג דע"י שנותן ריוח בין הדבקים מפריד הנוקבא הדבוקה לז"א מאחוריו ע"י הורדת ה"ח וה"ג שתבא לפניו להזדוג וכמ"ש המ"ח במסכת הבריאה דערבית ספ"ח ובשער ר"ה מבואר דענין הנסירה היינו דננסרין התשעה מלכיות דז"א לנוקבא ומבואר במבא פתחים בשם מבא שערים וז"ל שדי נקרא היסוד שבכל עולם כי הוא נותן קצבה לאותו עולם עכ"ל ולפ"ז יתכן על הנסירה שם שדי שמפריש המלכיות וח"א לנוקבא ונשאר ז"א ט"ס עד

היסוד ונותן גבול וקצבה לאותו עולם וזה שאמר בפרש היינו הנסירה שעושה שדי שנותן גבול לעולם ז"א ומפריש המלכים טי"ת מלכיות בה בנוקבא והיינו בפר"ש שד"י מלכי"ם ב"ה דננסר יסוד ממלכות ונפרש שדי ואזי מלכים בה.

סכ"ו לקרות בלחש עמג"א ס"ק ט"ז דאין לקרותה בקו"ר אולי יבטח אחד על השמועה ולא יקרא בעצמו ע"כ ולשון הרשב"א בתשובה ח"א סימן תנ"ב ראו ברוב ישראל לאומרו כולו בלחש כדי שיהא כל או"א משנן בפיו שאילו אומרין אותו בקו"ר אולי יבטח האחד על השמיעה בקרוא אותו הציבור עכ"ל מבואר דגם בציבור אינו יוצא בשמיעת חברו וגם הש"ץ אינו מוציאו דצריך לשנן בפיו דזה הטעם מבואר בירושלמי דברכות פרק מ"ש דמשום דכתיב ושננתם ומשמע שם דגם בעשרה אינו מוציא רבים דומה לבהמ"ז דאמר שם הטעם משום דכתיב ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל יברך ע"כ אינו מוציא רבים ובטור לקמן סימן תקצ"ד כתב יחיד שלא התפלל אין חברו יכול להוציאו שאין יחיד נעשה שליח לחברו להוציאו ידי תפלה אא"כ בעשרה ועיין בב"י שם דטעמא דתפלה דמסתברא שיהא כאו"א מבקש רחמים על עצמו וכ"ה בירושלמי שם וקשה דא"כ בעשרה נמי ומ"ש בהמ"ז וק"ש ונלע"ד דהטור רמז טעמא במ"ש שאין היחיד נעשה שליח וכו' דמה רצה בזה אלא דמבואר פ"ק דשבת דף י"ב ע"ב דאין לשאול צרכיו בלשון ארמי רק אצל חולה שרי משום דאין מלאכי השרת נזקקין ללשון ארמי ובחולה שכינה שורה ופרש"י ואין המתפלל צריך שיזדקקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו לפנים מן הפרגוד עכ"ל ומבואר בסוטה דף ר"ג דבציבור שרי להתפלל בכל לשון עיי"ש וה"ט נמי דכל בי עשרה שריא שכינה והנה קמ"ל דמילי לא ממסרי לשליח דהיינו למסור לשליח שימסור לשליח אחר כדאיתא בגיטין דכ"ט ודף ס"ו וע"כ אין יחיד נעשה שליח לחברו כיון דעדיין מחוסר שליח להכניס תפלתו לפנים מן הפרגוד דהיינו מלאכי השרת משא"כ בעשרה א"צ עוד שליח וזה דוקא בתפלה דרחמי הוא צריך שיזדקקו לו מ"ה משא"כ בק"ש ושאר ברכות וכמו שחלקו רי"ף ורא"ש בר"פ היה קורא בינם לענין לשון ארמי דאין קפידא רק בתפלה וביחיד ובסימן תקצ"ד כתב הרמ"א די"א דא"ל יכול להתפלל חברו יכול להוציאו בתפלתו י"ל משום דכשא"י להתפלל מחיוב חברו משום ערבות וא"צ לטעם שליחות וכמ"ש בחת"ס חיו"ד סימן שכ"א למאן דס"ל דמילי לא ממסרי אפילו לשליח אחד דאיך ש"צ מוציא רבים בדיבור פיו דאינו מטעם שליחות לחוד אלא משום דכל ישראל ערבים ושומע כעונה

ואגב נבאר דמצינו בזה דחברו מוציאו תלתא טעמי טעמא אחד ערבות כמבואר ס"פ ראוהו ב"ד ברש"י טעם ב' דשומע כעונה בסוכה דף ל"ח ע"ב ובברכות מ"ה ע"ב ובדף

נ"ג ע"ב בא להם יין וכו' וכי לא שמע היכי נפק דמשם למדו בש"ע א"ח סימן רי"ג ס"ג דאין אחד יוצא בברכת חברו עד שישמע כל הברכה טעם ג' בב"ח לקמן סימן תל"ד ס"ז ז"ל דכמה מצות יש התלויות בדיבור כגון תפלה וברכות דיכול לעשות ע"י שליח וממילא צריך שיבטל השליח בשביל בעה"ב בפניו כדי שישמע מן השליח ואם ביטול בלב סגי א"י לבטל ע"י שליח עיי"ש והנה טעם ערבות צריך ולא סגי בטעם שליחות ושומע כעונה דהיכי דיצא היה אסור לברך בשביל חברו וגם דיעבד לא היה מוציאו כיון דהוי ברכתו לבטלה גם השומע אינו יוצא כמ"ש המג"א סימן רי"ג סק"ז דבברכת הנהנין ברכה שלפניהן אם המברך לא אכל אין השומע ממנו יוצא כיון דהוי ברכתו לבטלה דל"ש בנהנין ערבית דלא ליתהני ולא ליברך כדאיתא ס"פ ראוהו ב"ד רק בשאר מצות דשייך ערבות הוי גם המברך כמחויב בדבר אף שיצא כבר ול"ה ברכתו לבטלה ואזי יוצא השומע דכעונה חשוב ובטעם ערבות לא סגי רק היכי דאינו בקי לברך בעצמו וכמו היכי דל"ל ללוה נפרעין מהערב ואפילו אינו בקי מ"מ צריך לשמוע דכיון דיכול לשמוע דיהא כעונה ממילא הוה בזה כבקי וע"כ באמת עם שבשדות דאניסי יוצאין בתפלת ש"ץ לר"ג בשילהי ר"ה אף דלא שמעי כיון דאניסי יוצאין מטעם ערבות גם בלא שמועה והא דקטן א"י להוציא חברו מטעם שומע כעונה וכן כל שאינו מחויב בדבר אף דל"ש שליחות וערבות י"ל דהא דשומע כעונה הוא משום דפה השליח כפיו וע"כ צריך שיהיה בר שליחות ומחויב בדבר וכמו עבד דאינו בר כריתות א"י להיות שליח לגירושין בגיטין דף כ"ב ע"ב אמנם מה דצריך שישמע דוקא היכי דלא אניס ולא סגי בטעם שליחות כשהמוציאו גדול בר חיובא נראה משום דגם כשמוציא בעצמו בשפתיו צריך להשמיע לאזניו ולכ"פ דיעבד נמי לא יצא בלא"ה כמ"ש הברכ"י לקמן סימן קפ"ה וע"כ נהי דעל הדיבור יכול לעשות שליח אבל על חיוב השמיעה ל"מ וכמ"ש הרא"ש בפירושו לנדרים דף ע"ב ועוד דעיקר הוא הבנת הלב דתפילה הוא עבודה שבלב וכן בשאר מצות התלוין בדיבור העיקר כונת לבו ועיין תר"י בפ"ק דברכות גבי נקט כסא דשכרא ובטור סימן קצ"ו נמצא זה מצוה המוטל על גוף האדם שישעבד לבו ולצייר שבח וגדולת הבורא בלבו ול"מ שליחות על זה רק על עקימת שפתיו וע"כ צריך שישמע שיבין בכלל או בפרטות מה שחברו מברך או מתפלל בעדו אח"כ מצאתי בחת"ס חא"ח סימן ר"א כתב ג"כ דתפלה א"א לעשות ע"י שליח אא"כ שומע גם הוא דשומע כעונה אבל בלא"ה ל"ה עקימת שפתיו דשליח כשל משלח דהוה מצוה שעל גופו עכ"ל נראה מדבריו דהוה כקשירת תפילין דשליח יכול לקשור ועל גוף המשלח דוקא ה"כ הדיבור

הוי מהני בו שליחות אלא דצריך להיות על גוף המשלח ע"כ צריך לשמוע ועם מ"ש מובן היטב ועמ"ש לקמן סימן קמ"א.

סימן סב

ס"ג שיוציא בשפתיו בפרק מ"ש דכ"א פריך לר"ח והרי תפלה וכו' והקשו תוס' שם דלרבינו ג"כ קשה מ"ש תעלה מק"ש ובהמ"ז ונלע"ד לפמ"ש המג"א לעיל סימן נ"ט סק"ה בשם תר"י דעם שבשדות דאניסי ש"ץ מוציאן מתפלה אפ"ה מק"ש אין נפטרין אלא בשמיעה עכ"ל וא"כ לרבינא י"ל דמה דהתירו להרהר בק"ש דלא סגי בלא"ה דשמיעה גרע מהרהור וכמ"ש תוס' שם ועכ"פ כשישמע הרי ג"כ יהרהר אבל תפלה לא רצו להתיר לו להרהר וכיון דאנוס בתקחז"ל יצא ע"י ש"ץ כשלא ישמע כעם שבשדות אבל לר"ח דמהרהר בק"ש רק מחמת שציבור עוסקין בו א"כ תפלה נמי אמנם מה שמיאנו תוס' בזה הוא דשם בתחלת הדיבור בד"ה והרי הקשו אמאי שבק בבא דק"ש דקאי בגוה וקתני אינו מברך לפניה וי"ל משום רבותא דתפלה פריך מינה אע"ג דתפלה מעומד ונראה לכל שאין זה עומד כמותם מ"מ לא יתחיל עכ"ל וע"כ שפיר הקשו דגם לרבינא יקשה דליכא לתרץ דתפלה שאני דש"ץ מוציא עם שבשדות דעדיין תקשה מברכת ק"ש דאינו יוצא בלא שמועה ועיקר דברי תר"י הנ"ל על ברכת ק"ש נאמרו עיי"ש ובזה מובן דברי תוס' מה שהקשו וא"ת זה אחר א"ת ראשון ומוכח קצת דס"ל לתוס' כתר"י ולא כרא"ש עיין לעיל סימן נ"ט במחצית השקל סק"ה אמנם י"ל אפילו להרא"ש דבכל השנה אין ש"ץ מוציא עם שבשדות דאניסי זולת ר"ה ויה"כ דהא בתפלה מיירי שעומד בתוך קהל כשמתפללין וכמ"ש תוס' וא"כ י"ל לרבינא ל"ק כיון דישמע בחזרת הש"ץ התפלה למה יהרהר בחנם עוד בלחש כיון דב"ק הוא משא"כ לר"ח פריך דלא ישב בטל בשעה שציבור מתפללין בלחש ואף דתוס' שם דף כ"ף ע"ב בד"ה כדאשכחן כתבו דהא צריכין לטבול בסיני אעפ"י שהיו שותקין שומע כעונה א"כ לרבינא אסור לשמוע מש"ץ י"ל דשומע כעונה הוא רק כשראוי לבילה וע"כ היו צריכין טבילה כדי שיהא שומע כעונה אמנם לפי מה שהוכיח בשו"ת שאגת אריה ס"ו מן התוס' וש"פ דאף דאינו ראוי לדבר בפיו שומע כעונה וכשאינו ראוי מחמת איסור לכ"ע שומע כעונה עיי"ש א"כ גם לרבינא ל"ל דיסמוך על השמיעה מש"ץ אמנם לפמ"ש בסימן שלפ"ז דשומע כעונה מחמת שליחות אפשר שיכוין שאינו רוצה לצאת בדיבור הש"ץ ולא נעשה שלוחו בע"כ רק יכוין לצאת במה שבעת שמיעתו מהרהר ומותר וע"כ ל"ק למ"ד הרהר כדיבור ועיין תבואות שור סימן א' ס"ק ס"ט כתב ג"כ דשומע כעונה דחמור מהרהור היינו כעין מתן תורה דהיו זקוקים

לדיבור זה ומחויבים לשמוע וכן בברכת שחיטה רוצה הוא לשמוע לצאת בו ולכן הוי כעונה ממש אבל בל"ז אפילו דיבור דאחריני והרהור דידיה מותר עיי"ש הובא במ"ג כאן ותלי"ת הוספתי טעם לשבח וכ"מ במג"א לקמן סימן פ"ה סק"ב דכתב דכשהוא ערום וחברו מברך אסור לכוין לשמוע הברכות לצאת בברכתו עכ"ל משמע כשאינו מיכוין לצאת בברכתו מותר לשמוע ויצא לנו מזה לענין מ"ש הרמ"א כאן ס"ד דגם לכתחלה אם הוא במקום שאינו נקי לגמרי וא"י לנקותו מחמת אונס יהרהר בלבו ועמג"א ולפמ"ש בה"ג אם הוא אחורי בית חברו ושומע מחברו מותר רק יכוין שרוצה לצאת רק בהרהורו ולא בדיבור חבירו וכן אם הוא ערום עמ"ש לקמן סימן פ"ה.

סימן סג

ס"ז היה עוסק וכ' בברכות דט"ז ל"ק הא בפרק ראשון כתבו תוס' דל"ד נקט פ"ר דהייינו אליבא דרבא ורבא אמר לעיל פסוק ראשון לבד והכי הלכתא ורי"ף כתב דגם רבא מודה משום שלא יהא כקורא עראי ולא משום בונה ותוס' מאנו בזה דבסוגיא משמע דטעמא דבטלין משום בונה ולפע"ד דפרק ראשון דוקא, גם לרבא ומשום בונה דכמו דאמרינן בעלמא דברים שבלב אינם דברים לגרוע דברי פיו ה"נ ל"ל בונה דהוי רק דברים שבלב אמנם גם בעלמא אם ב"ע יודעים כונת לבו הוי דברים לגרוע דברי פיו וע"כ אזלינן בתר אומדנא דמוכח וכה"ג כתב הפ"י בפרק כירה דמ"א לענין דשא"מ לחלק בין ניכר כונתו עיי"ש וע"כ כשעוסק במלאכה וקורא אנן סהדי דאינו מתכוין ע"כ גם רבא מודה דאינו יוצא בכל פרשה ראשונה דהוי דאורייתא כמ"ש תר"י וכ"פ משא"כ פסוק ראשון דשי עמ"ש אם אינו מיכוין ליכא קבלת עמ"ש כמ"ש בחזר וב"י סימן זה ויש עוד ליתן טעם למה צריך כונה בפסוק ראשון לכ"ע משום דבכל המצות אין מחשבה רעה מצטרף למעשה שה רק בע"ז דכתיב למען תפוס ב"י בליבותם וכן י"ל לענין קיום וקבלת המצות דלענין שלא לעבוד ע"ז העיקר כונת הלב ועסוק ראשון של שמע הוא נגד אנכי ולא יהיה לך כמ"ש בירושלמי פ"א וע"כ צריך ג"כ מחשבה לטובה.

סימן סה

מג"א סק"א כתבו התוס' וכו' עמ"ש בעזה"י לקמן סימן ס"ח.

סימן סו

ס"ג מג"א סק"ו ומתתקבל ואילך לא יענה אמן כי אינו אלא מנהג ע"כ פירש דחיוב הקדיש אינו רק עד תתקבל והנוסח תתקבל רק מנהג וכמבואר ברמב"ם בפ"ג מהלכות מילה בנוסח הקדיש ומבואר שם דגם יהא שלמא הוא מה שהוסיפו מצד המנהג ובספר מטה יהודא הבין דקאי על הקדישים שאומרים אחר קדיש תתקבל דגם איש"ר לא יענה בהם והרבה לתמוה וא"י מי הכניסו לתגר זה דהכונה פשוטה כמ"ש.

ואם מותר להפסיק באמצע ברכות דעלמא צ"ע דהרמב"ם ספ"י מהלכות תפלה כתב לא יענה איהש"ר באמצע תפלה ואפ"ל בשאר הברכות וכתב הכ"מ דר"ל דאצ"ל בג' ראשונות או בג' אחרונות דלא יפסיק דכברכה אחת חשיבו ועוי"ל דכיון דבאמצע תפלה אפילו בין ברכה לברכה באמצעיות לא יפסיק כ"ש דלא יפסיק באמצע שום ברכה משאר ברכות מברכת הנהנין או מברכת המצות עכ"ל והלח"ם פירש דאצ"ל שלא יפסיק לעניית אמן לשאר ברכה מן הברכות ע"כ אמנם בתשובות הרשב"א סימן שכ"א כתב וז"ל והרב ר' יצחק בן גיאות ז"ל גם הוא כתב וז"ל וברכות דעלמא כברכות דק"ש וכן"ש דמי ופוסק באמצע ושואל לכתחלה בשלום גדול בתורה שמתירא ממנו כגון אביו או רבו וכיוצא בו ואם נתן לו שלום אדם הראוי לחלוק לו כבוד פוסק ומחזיר לו ע"כ ונראין לי דברים פשוטים עכ"ל הרשב"א וכיון שאין הכרע בדברי הרמב"ם אין ספקו מוציא מפשיטות הרשב"א והרי"ץ גיאות ומ"מ צ"ע דלכאורה כשעומד באמצע ברכת הנהנין או המצות דאין כאן משום כבוד ומורא כשיגמור הברכה קודם דאין כאן רק מעט תיבות ובשלמא לענין עניית אמן ואיהש"ר צריך דוקא לענות מיד כמבואר בסימן קכ"ד ס"ח וגם לענות אמן ואיהש"ר או קדושה וברכו בברכה קצרה הפותחת בברוך אחר שהזכיר השם לא יתכן כלל ולדעתי הוא ק"ו מהך דלעיל סימן כ"ה במג"א ס"ק י"ז דרשב"א גופא ס"ל דלא יפסיק לקדיש וכו' אחר שבירך קודם שהניח תש"ר ואם פסק חוזר ומברך וה"נ יצטרך לחזור לתחלתו נמצא הזכיר ש"ש לבטלה ונלע"ד דהרי"ץ גיאות מיירי בברכה שאינו פותחת בברוך כברכת ק"ש או אפילו כשפותחת בברוך אלא דהוא מטבע ארוך כאשר יצר והמבדיל וכה"ג דכבר הזכיר איזה שבח אחר הזכרת השם דהא גם ברכת יוצר ומעריב ערבים כן הוא וגם בברכות ק"ש הללו לע"ד אם שמע קדיש וכדומה אחר הזכרת השם או אמ"ה ולא אמר עדיין יותר דאין לענות דאין שום חיבור ושייכות להדדי וגם במ"ג בשה"ג סק"ג כתבו דלפמ"ש הכ"מ שהביא המג"א סק"ג דבאמצע ענין לא יפסיק ה"נ בברכת המצות והנהנין שהם קצרות ולא סליק עניינא באמצעותן ודאי דאין

לו להפסיק ויפה כתבו ולפ"ז ל"פ הכ"מ על הרי"ץ גיאות ורשב"א ואח"כ מצאתי בחיי אדם כ"ה סי"ג חילק ג"כ בין ברכה קצרה לארוכה.

סימן סח

מג"א כל שבט יש לו שער ומנהג בלקוטי אמרים כתב נוסח ספרד הוא לבני התערובות ובחת"ס חא"ח סימן ט"ז הקשה דר"א היה מב"ב של מרע"ה ור"ע מבני גרים וע"כ ר"ע התפלל ספרדיות ור"א נוסח של שבט לוי ואיך כי גזר תעניתא ולא נענה ר"א ירד ר"ע ואמר ח"מ ונענה ואיך יכול להיות שלוחו של ר"א ושל כל בני הכנסת ההוא והוא אינו מהם ואיך נעשה שלוחם ועיין שו"ת ד"ח ח"ב א"ח ס"ח ולע"ד דבצבור שאני כמבואר בסימן ק"א ס"ד דכיון דהקב"ה בעצמו מקבל תפלתם דבשלמא יחיד דצריך שמלאכי השרת יזקקו לו להעלות תפלתו צריך לנוסח השייך לשער וממוניו השייכים לשבטו.

ועוד מגו דזכי לנפשו זכי נמי לחבריה כמבואר בפ"ק דב"מ ד"ח וכן בפרק ב' דקידושין דף מ"ב שאני התם דאית ליה שותפות בגוייהו ואף דמבואר בנתיבות סימן ק"ה דדוקא במידי דא"ל יזכה חברו גם הוא לא יזכה אזי זכי לחברו אף מי שאינו בר שליחות ה"נ אם לא יצאו אפילו קצתם מהציבור כולם לא יצאו כדאיתא בד"מ לקמן סימן תקפ"א ש"צ שאינו מוציא אחד מן הקהל אפילו אחרים לא יצאו ובלבוש שם סיים כיון שהתפלה נדחית לזה נדחית לכולן והרי הש"ץ נמי צריך להציבור שיצטרפו עמו לכל דבר שבקדושה ואל כביר לא ימאס.

יש מקומות וכו' בתוס' סוף ר"ה דף ל"ד ע"ב ד"ה לדידי כתבו קשה הדבר מאד שהצבור ממתינים ושותקים עד שיגמור ש"ץ זולת מיהו אם אין שוהין כדי לגמור כולה מראש ועד סוף אין לחוש עכ"ל והפנ"י שם הניח דבריהם בצ"ע דממ"נ אם ס"ל דחשוב הפסק על הש"ץ גופא קשה דמפסיק ומאריך במקום שאמרו לקצר ואם משמע להו דמותר להוסיף בשבח באמצע ברכה א"כ מה"ט גופא אין לחוש להפסקה ומה שהצבור שותקים לא מקרי הפסקה דשומע כעונה והרי הוא כאלו הם אומרים בעצמם הזולתות עכת"ד ולפמ"ש לעיל סימן נ"א וסימן ס"ב דהא דשומע כעונה הוא מטעם ערבות וזה דוקא בדבר המחויב מדינא ולא מה שאינו רק מנהג לק"מ ויצא לנו מזה דיותר טוב לומר עם הש"ץ מלשתוק ולהמתין הרבה דאזי כשישהה כדי לגמור כולה לכתחלה אסור אף שלא מחמת אונס וכמ"ש המג"א לעיל ריש סימן ס"ה והרמ"ה שהביא הטור דשתק והמתין צ"ל או דלא שהה כדי לגמור את כולה או דס"ל דחשוב הפסק וס"ל דבשהה א"צ לחזור ע"כ בחר יותר בשתיקה כיון דלא היה בידו למחות אבל אנן דקי"ל דל"ח הפסק כמ"ש הרמ"א

נכון יותר לאומרו וקצת יש לתרץ בזה דברי הטור שכתב דנהגו להוסיף פיוטין בטאורת ובאהבה ובזולתות דלמעט או להרבות באמצע הברכה אין קפידא וגם ר"ת דחק לפרש ההוא דבמקום שאמרו לקצר וכו' כדי לקיים המנהג ומ"מ טוב ויפה הדבר לבטלה למי שאפשר כי הוא סבה להפסיק בשיחה בטלה גם פיר"ת לא ישר בעיני הרא"ש מה שפירש לקיים המנהג והב"ח תמה דהרי הרא"ש בפרק אין עומדין כתב דנהגו לומר קרובץ בג"ר שתיקן ר"א הקליר והפליג בשבחו אלמא משמע דראוי לסמוך עליו ולע"ד יל"ד עוד שהאריך הטור לומר שפירש לקיים המנהג א"ו דישר בעיני הרא"ש מה שהתקין ר"א הקליר או שאר הגדולים ויש לסמוך עליהם דל"ח הפסק ומשנה ממטבע הברכות אמנם המנהג עדיין קשה דנהגו לשתוק ולהמתין עד שיגמור הש"ץ ולזה ר"ת לא העלה ארוכה דנהי דמותר להוסיף מ"מ אינו מחויב ול"ה שומע כעונה וחשוב הפסק לגבי השותקים וכיון דר"ת גופא לא פירש כן רק מחמת שנדחק לקיים המנהג וכמ"ש הטור מקודם וכיון שאינו מעלה ארוכה למנהג למה נדחק וגם הטור מיירי במנהג זה דנהגו לשתוק מדכתב שהוא סבה להפסיק בשיחה בטלה דהיינו מחמת דבטלים בשעת אמירת הש"ץ ולקמן סימן קי"ב פסק הטור ג"כ דיפה נהגו לומר קרוב"ץ בשלש ראשונות משום דצרכי רבים מותר להוסיף וכיון שכולם אומרים אין חשש ואפילו יאמר רק הש"ץ שאני תפלה בחזרה דכבר יצאו כל הציבור ועיקר חזרת הש"ץ משום קדושה ומודים השתא דכולם בקיאין וכמ"ש תוס' ורא"ש בפרק הקורא עומד די"ט ע"ב א"כ אין חשש כ"כ בשתיקת הציבור ועיין במ"ג שתרצו קושית פנ"י דכונת התוס' להקשות מה שאין סומכין גל"ת אבל משום שהיה אין חשש כיון דאינו מחמת אונס והם דברים תמוהים חדא דהרי התוס' סיימו מיהו אם אין שוהין כדי לגמור כולה אין לחוש ובהפסק בין גל"ת אין שיעור כדלעיל סימן ס"ו ס"ח דאפילו להניח טלית אסור ועוד דהזילתות אינם בין גאולה לתפלה דתם קודם גאל ישראל ואזי ליכא משום סמיכות גל"ת כמ"ש הרמ"ה כאן בטור ובש"ע לעיל סימן ס"ו ס"ח ועוד קושית הפנ"י במק"ע דש"ץ איך מפסיק ולכן ברור כמ"ש המג"א לעיל סימן ס"ה. סק"א דתוס' ס"ל דאסור להפסיק לכתחלה אפילו בברכת ק"ש.

סימן סט

מג"א סק"ד כתב הל"ח וכו' ונ"ל וכו' ומדלא אמר המג"א ול"נ דאם לא למדו יוד משמע דאינו חולק על הל"ח אלא בא לומר שיהיו יו"ד בבהמ"ד בשעת הלימוד וסגי כשקצת מהם לבד לומדים וה"ה באשרי קודם מנחה.

סימן ע

ס"ד מג"א סק"ה ואם פטור מלקרות וקורא נקרא הדיוט ל"ח ובד"מ משמע דאם מתכוין כקורא בתורה ש"ד עכ"ל ולע"ד אישתמיט להו ירושלמי ספ"ב דברכות ופ"ק דשבת ר"ש בר"י הוה אכל והגיע עונת תפלה והפסיק להתפלל והקשה לו ר' ייסא מדתנן אם התחילו אין מפסיקין וכל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט א"ל דהתנן חתן פטור ומ"מ אם רוצה קורא ועיי"ש דלפירש החרדים גם לתפלה יכול להחמיר ולפסוק ולפירש הק"ע ופ"מ מסיק דרק לק"ש דאית בו קבלת עמ"ש רשאי לפסוק וא"כ הלא המג"א לעיל סק"ב כתב דרי"ף ורמב"ם עסקו דחתן רשאי לקרות ואיך סתם הכא כהל"ח ול"ל דשא"ה דעוסק בצ"צ ויש טעם דאין מעבירין על המצות או חשש שלא יוכל להשתדל אח"כ חדא דאין זה ענין לפטור ועושה נקרא הדיוט ועוד א"כ האיך מייתי מהד"מ דיתכוין כקורא בתורה דהד"מ מיירי להדיא בחתן ול"ש בו הנהו טעמי לכן נ"ל דכשעוסק בצ"צ אינו רשאי להפסיק שלא יעביר על המצות וכן משמע מהפר"ח שהביא מתוספתא כשהיה ר"ג וב"ד ביבנה והיו עסוקים בצ"צ ל"ה מפסיקים שלא להסיע מלבן אבל כשעוסק באכילה אפילו התחיל בהיתר אם רוצה להפסיק רשאי כדמוכח בירושלמי דודאי ר"ש בר"י לא התחיל באיסור ואפשר מ"ש הרמב"ם כמבואר בס"ה דאם פסק וקרא הר"ז משובח כונתו דלא ניחוש דנקרא הדיוט ויליף לה מירושלמי זה.

סימן עא

ס"א פטור אם התחיל לברך או להתפלל ונעשה אונן עיין שבו"י ח"א ס"ז ובברכ"י כאן ובמ"ג כתבו דודאי יגמור דכתב הרשב"א ח"ג סימן שי"ן דטעמא דאונן פטור משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה והכא להיפך עוסק קודם במצוה אחרת עכת"ד ול"נ דרשב"א לשיטתו שם דס"ל כל שאין מוטל עליו לקברו כאחותו נשואה אין עליו דין אנינות וכמ"ש הב"י בשמו אבל אנן דפסקינן כהרא"ש כאן בש"ע הרי דלאו משום דעוסק במצוה הוא ועיין לעיל סימן נ"ה ס"ב אם התחיל לומר קדיש בעשרה ויצאו אינו גומר רק אם נשתיירו רובן.

סימן עד

מג"א ריש סימן ואם מוציא גם לבו חוץ לחלון א"כ הרי ראשו ורובו וכ' במ"ג הקשו מהג"ה ס"ב דאם לבו למעלה מן המים אף בצלולים שרי דנימא ג"כ כאלו כולו חוץ למים עיי"ש ול"ד דמים הוי כמלבוש וכמ"ש הפר"ח ומג"א ל"ק רק באהל ובמראה פנים

בפ' הרואה ה"ב כתב דיש להפליא דמהיכן למד לומר כן דלמטה מלבו הוה כרבו ואנן אמרינן בטבורו של אדם שעומד באמצע גופו ובפרק ע"ע דף מ"ה אמרינן גבי הא דאבא שאול דאמר דהילל נוצר מטבורו ומשלח שרשיו אילך ואילך דלענין יצירה מאמציעותיה מותצר עכ"ל ונ"ל לתרץ דברי המג"א עפימ"ש המק"מ על הזהר פ' תרומה דף קנ"ז דאיתא שם בזהר דירושלים באמצעותא דא"י דהמכוין שהשפע של א"י כולה הוא מירושלים א"נ ר"ל באמצעית פירש בתוך א"י היא ירושלים ואיכה באמצע ממש דמשנה ערוכה במסכת תמיד דרק מהלך יום אחד מיריחו לירושלים עכ"ל וה"נ י"ל טבורו אינו באמצע גופו ממש רק תוך גופו ולאפוקי ממ"ד שם מראשו מתצור וגם מחמת דבמעי אמו פיו סתום וטבורו פתוח וכל השפע וחיות העובר נמשך מטבורו ע"כ נקרא אמציעותו ובפע"ח שער הציצית פ"ב מבואר דטלית צריך לכסות ראשו ורובו היינו עד החזה ושם בפ"ג ביאר דעד החזה הוא הרוב כי יש למעלה כח"ב ח"ג ושליש ת"ת שהוא עד החזה נמצא שהוא הרוב עכ"ל הרי מורה באצבע אף דלערך כמות הגוף ליכא רוב מ"מ חשבינן רוב בערך האיכות המדות המתלבשים באדם דעד החזה יש רוב מדות והנה מבואר שם ריש פ"ב דעיבור הוא בבחינת תלת גו תלת נמצא כי לא היה לו אז ראש ולא זרועות רק גוף אחד פשוט וזה ענין ט"ק שאין בה עטיפת ראש וזרועת אמנם הט"ג הוא אור מקיף דז"א בהיותו גדול שנגדל ונעשה לו י"ס ונתפשטו ראשו וזרועותיו ואז שיעור הטלית הוה כדי לכסות ראשו ורובו עיי"ש וא"כ א"ש דבעובר טבורו חשוב אמצועותיה שלא נתפשטו בו הי"ס ולא נחשב ראש וזרועות לרוב משא"כ אח"כ דיש לו הרמת ראש ונגלין בו י"ס.

סימן עה

ס"ב שער וכו' בשו"ת מהר"י הלוי אחי הטו"ז שאלה טי"ת כתב דבתולה ארוסה אסורה לילך פרועה ראש וע"כ אסור לקרות ק"ש נגדן וראייתו מרפ"ד דסוטה דבעי קרא לארוסה שאינה שותה והא כתיב ופרע ראש האשה כדי לבזותה כדיליף בפרק המדיר מזה דיוצאת פרועה הוי עוברת ע"ד ואם ארוסה מותרת בלא"ה דרכן לילך פרועות ראש עיי"ש ולא הבנתי ראייתו דמי לא משכחת ארוסה בעולה מבעל אחר ואדרבה לע"ד בתולה אפילו נשואה אינה צריכא קרא דהא כדי לשום שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים כמבואר בילקוט נשא ובש"ס והרי בתולה בלא"ה אפשר לברורי אם עדיין בתולה הוא כמבואר פ"ק דכתובות ד"י ע"ב וביבמות דף סמ"ך ע"ב וע"כ מה דאצטרך למעוטי נכנסה לחופה ולא נבעלה או ארוסה היינו שלא נבעלה

לזה וכבר נבעלה מאחר ובירושלמי פ"ב דכתובות אהא דיוצאת וראשה פרוע וחש לומר שמא בתולה מן הנשואין היא ז"א בתולה מן הנשואין אינה יוצאת וראשה פרוע עיי"ש משמע אבל ארוסה בתולה יוצאת וראשה פרוע דהא לולא הוכחה גם בתולה מן הנשואין ה"א דיוצאת וראשה פרוע וא"כ ארוסה דליכא הוכחה נשארת בהיתרה.

סימן עט

ס"ג אסור לקרות בקטנה עד שירחיק כשיעור לכאורה היה נראה דדוקא כשנכנסין כותלי קטנה לגדולה וכשכותלי קטנה מופלגים ג"ט מכותלי אורך הגדולה דאל"כ קטנה מותרת ע"י נראה מבחוץ ושוה מבפנים כדאיתא בפ"ק דעירובין דף טי"ת ע"ב ולקמן סימן דש"ע ס"ג ואח"כ מצאתי כן בש"ע הגאון מהר"ז זלה"ה בסימן זה אמנם מסתימת הפוסקים לא משמע כן לכן נלע"ד דשאני התם לענין מבוי וחצר דאיסורו מדרבנן ומהני לחי מתק"ח משום היכר כמבואר בפ"ק דעירובין ובפרש"י במשנה דריש עירובין וע"כ ה"כ נראה מבחוץ נידון משום לחי אבל לענין צואה דאיסורו מן התורה משום והיה מחניך קדוש י"ל כיון דקטנה נפרץ במילואו לגדולה לאו מחניך קדוש הוא ואף דהתוספת בעירובין דף צ"ב בד"ה גפנים בגדולה אסור לזרוע את הקטנה כתבו למ"ד נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ופתח מיירי בנכנסין כותלי קטנה לגדולה עכ"ל כנרשם בש"ע הנ"ל ראיה זאת מ"מ אינו מוכרח דהא לרש"י מיירי שם בזרעים שאינו אסור רק מדרבנן ואף דתוספת שם ע"ב בד"ה גפנים בקטנה חלקו על פרש"י מ"מ גם לדדהו מיירי בכל מיני זרעים הן במאי דאסור מן התורה הן מדרבנן וא"כ צ"ל לענין זרעים דרבנן דוקא בנכנסין כותלי קטנה לגדולה ועוד הא בפ"ק דעירובין ד"ט ע"ב בתוספת בד"ה כותל ס"ל דלא מהני נראה מבחוץ רק כשנראה לצד חלל המבוי וכ"ד הרא"ש שם וכ"כ הרמ"א בהג"ה לקמן סימן שס"ג ס"ט והך דחצר קטנה וגדולה נמי אין נראה רק לעומדים בחוץ ולא לעומדים בקטנה ומה דפריך בעירובין שם מחצר קטנה למ"ד נראה מבחוץ נידון משום לחי עכצ"ל כמ"ש מהרש"א שם דמיקרי נראה לקטנה כיון דגדולה נמי משתריא בה עיי"ש וכן נראה מלשון רש"י שם בסד"ה תשתרי במ"ש דהא גדולה בהו משתריא עיי"ש וא"כ י"ל דהיינו לענין הוצאה וטלטול דאהני לגדולה אבל לענין צואה בגדולה לא אהני כלל המחיצות לגדולה באותו שעה ואף דמהני לענין אחר ל"ל מגו וכמ"ש המהרש"א בעירובין כ"ה ע"ב בסד"ה וכי אויר.

שם עד שירחיק כשיעור כתב הריטב"א בעירובין דף צ"ב ע"ב דאפילו הרחיק ד"א בקטנה עצמה אסור מפני שהוא כפתחה של גדולה ובעינן שירחיק ד"א בתוך הגדולה עכ"ל וכ"כ

שם בגאון יעקב משם הריטב"א ולענין כלאים מבואר שם בגמ' ורש"י ותוספת דמחיצות גורמים לאיסור עיי"ש ובספר גור אריה שם כתב דמיירי בגפנים בגדולה שלא נשאר מקום פנוי לזרוע וע"כ כיון שהקטנה בטלה אצל הגדולה הוי מה שזורע בקטנה כזורע בגדולה והרי א"א לזרוע עוד בגדולה עיי"ש ולפ"ז הכא בצואה אם יש מקום בגדולה להרחיק ד"א נהי דקטנה בטלה לגדולה והוי כעומד בגדולה מ"מ כשמרחיק ד"א הוי כמרחיק בגדולה וא"ש סתימת הש"ע שכתב שירחיק כשיעור דמשמע דמהני הרחקה בקטנה ובש"ע של הגאון הר"ז זלה"ה הקשה בקו"א מ"ש מגפנים ולפמ"ש א"ש דסתמא יש מקום בגדולה להרחיק ד"א ואם כל החצר הגדולה אינו נקי ל"מ הרחקה בקטנה לפ"ז

סימן פא

ס"ב למקום שפסק עמג"א ובח"ר בברכות דכ"ב ע"ב הקשה למה במתפלל ורואה צואה כנגדו לא קאמר דתפלתו תועבה כדאמר שם בנמצאת צואה במקומה ותירץ דבמקומו דאיסורו משום מחניך קדוש היה לו לבדוק אבל כנגדו דליכא ברחוק ד"א רק משום לא יראה וזה לא ראה אותה כשהתחיל לא פשע בכלום שלא הטריחו לבדוק כמלא עיניו ואי משום לא יראה בך זה לא ראה עד עתה עכ"ל ובאמת צ"ע דהא מבואר לעיל ריש סימן ע"ט דגם במלא עיניו צריך להרחיק בלילה וסומא וגם בערוה עסקו טו"ז ומג"א לעיל סימן סמ"ך דגם בלילה וסומא או עוצם עיניו אסור דלא יראה היינו כשאפשר לראות אף דלא חזי לכן נראה עפימ"ש החוו"ד ביו"ד סימן ק"י ברישׁ בית הספק מש"ס דסוטה דכ"ט דכל לישנא דקרא משמעותיה על הודאי ולא על הספק וע"כ יש לחלק בין קום ועשה לשוא"ת עיי"ש וע"כ במקומו דהוא משום מחניך קדוש צריך שיהא ודאי נקי וכשהכניס עצמו לספק עבר אד"ת אבל כנגדו דמשום ולא יראה נהי דהיינו כשאפשר שיתראה מ"מ היינו כשודאי אפשר שיתראה אבל בספק לא נאסר וא"כ מן התורה א"צ לבדוק ורשב"א לשיטתו דפליג על הרמב"ם בכל ספיקא דאורייתא וס"ל דמן התורה לחומרא הוכרח לדחוק בכאן.

סימן פה

מג"א סק"ב דל"ל ביה שומע כעונה דהא אסור לענות עיין תבואת שור סימן א' ס"ק ס"ט כתב גבי ברכת שחיטה רוצה הוא לשמוע לצאת בו ולכן הוי כעונה ממש עכ"ל משמע דהאיסור משום דהוי כעונה ערום ולשון המג"א שכתב דל"ל וכו' משמע דהאיסור ששוחט בלא ברכה דל"ל בו שומע כעונה וכן הבין הדגול מרבבה כאן דברי המג"א

וכן בש"ע הר"ז זלה"ה לעיל סימן ע"ה בקו"א הבין כונת המג"א כמ"ש ולא כמחצית השקל ולב"ש שהבינו כונתו דהוי כמברך ערום דשומע כעונה וכן הת"ש שם משמע שהבין דהמג"א חולק עמו דסיים שם ועיין במג"א סימן פ"ה והנלע"ד כתבתי עכ"ל אמנם בתוס' ברכות דכ"א ע"ב בד"ה עד ובסוכה דל"ח ע"ב ברש"י ותוספת שם בד"ה שומע כעונה משמע אף היכי דאסור לענות אם מיכוין לשמוע שומע כעונה וגם על הת"ש קשה דהא מבואר בברכות פמ"ש ה"ד לענין ב"ק תמן אמרין אפילו לשמוע ד"ת אסור אר"י בתחלה והיו נכונים ליום השלישי אל תגשו אל אשה עכ"ל הירושלמי משמע מדסתם אף דאינו זקוק לדיבור חברו ואינו רוצה לצאת בדיבור חברו שיהיה כמדבר בעצמו מ"מ אסור לכן צ"ל דערום דאיסורו משום ערות דבר דדוקא דיבור אסור אין לאסור שומע רק כשמתכוין לצאת בדיבור חברו דאל"כ לא נעשה שלוחו בע"כ אבל ב"ק אשכחן בסיני דאתסר שמיעה גם כשא"צ לצאת בדיבור חברו ודכוותיה תיקן עזרא ולפ"ז מי שנזהר בתקנת עזרא והוא ב"ק אסור לשמוע ד"ת אף דאינו מיכוין רק להרהר בד"ת.

ואפשר גם מ"ש ר"ת ור"י דאי שומע כעונה הוי הפסקה י"ל כונתם כיון דתהא הפסקה ויש איסור א"כ לא נעשה שלוחו דאשלד"ע וכבר כתבתי לעיל סימן ס"א בשם הב"ח דשומע כעונה מכח שליחות ולפמ"ש עוד בשם הפנ"י בפרק כ"ט דף מ"ג בד"ה ר"י דשומע כעונה משום דכל ישראל ערבים הכא דיש איסור ל"ש ערבות וממילא אינו כעונה ומדויק מ"ש התוספת אי שומע כעונה דהא ודאי שומע כעונה כדאיתא פ"ג שאכלו ובסוכה דל"ח ע"ב אלא כמ"ש וכן ל"ל כונת המג"א הנ"ל דל"ל שומע כעונה כיון דאסור לענות דנמי מה"ט ורש"י דס"ל דל"ח הפסיקה וליכא איסור ע"כ שומע כעונה ומ"מ צריך ישוב למה דפסקינן בסימן ק"ד דיכול לשתוק ויוצא דשומע כעונה ומ"מ ל"ח הפסקה ה"כ בערום נימא דלצאת שומע כעונה ומשום ערות דבר ליכא דלא חשוב כעונה ממש ואפשר דלענין הפסקה בדיבור יש היסח הדעת יותר וחשוב הפסק יותר משמיעה ועיין לבוש סימן תקפ"ח הובא בטו"ז שם סק"ב ומג"א סק"ג וי"ל הכא גם לטו"ז ומג"א שתיקה ל"ח הפסק כיון דשותק מחמת דאינו רוצה להפסיק אינו מסיח דעתו וכל התפלה אינו יוצא ע"י שמיעה משא"כ התם בתקיעות דיוצא ע"י שמיעה כל התקיעות ע"כ חשוב שמיעה ג"כ הפסק ולענין איסור ערות דבר כשמהרהר אינו מצוה כל כך כמדבר ולא הקפידה תורה וכששומע דהוא כעונה הוי מצוה חשובה את"ל שומע כעונה ואסור כשהוא ערום.

וראיתי בצל"ח בברכות דכ"א ע"ב כתב לדעת ר"ת ור"י בתוספת דס"ל דאם שומע קדיש באמצע תפלה ומיכוין לצאת דהוי הפסקה דשומע כעונה ה"נ אם אחד מסופק על ברכה אחת אם כבר יצא אי"ל לחברו שיתכוין להוציאו כשמברך בלא"ה לעצמו דשמא כבר

יצא ושומע כעונה הוי כמברך לבטלה עכ"ל ולפמ"ש מותר ממ"נ דאם א"צ אשלד"ע ואף דגבי אשלד"ע יש איסור מ"מ היינו משום דבגרמתו נעשה איסור ע"כ יש איסורא זוטא וכפרש"י בקדושין דף מ"ג בד"ה דינא אבל כאן השליח לא בירך לבטלה דצריך לברך לעצמו וכשיתבטל השליחות ליכא שום איסור ועוד יכוין על תנאי אם צריך לברך יצא בברכת חברו ויהא שלוחו להוציאו ואם א"צ לא יוציאו ולפמ"ש הפנ"י הנ"ל דשומע כעונה משום ערבות י"ל נמי ממ"נ אם מחויב לברך חברו ערב בעדו ומוציאו ואם אינו מחויב ממילא אין חברו מחויב להוציאו ואין שומע כעונה ואף דבברכת הנהנין ל"ש ערבות דלא ליכול ולא ליברוך ומ"מ א"ל יצא מוציא וכדאיתא בר"ה דכ"ט וברש"י שם ודוקא בשומע והא כיון דליכא ערבות ל"ה שומע כעונה כבר הרגיש בזה הפנ"י שם ותירץ עפימ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכו' ברכות ה"י דברכת הנהנין אינו מברך לאחרים אא"כ נהנה עמהם דמדכתב עמהם משמע דה"ט דכל שאכלו ביחד ה"ל כנשתתפו ונעשו ערבים עיי"ש ונ"ל סמך לדבר מחו"מ סימן ע"ז שנים שלקחו מקח אחד או לוו כאחד שניהם ערבים זה בזה וה"נ לפני הברכה לה' הארץ ומלואה ועמ"ש לעיל סימן נ"א וס"ח ועיין פ"ק דב"מ ד"ח ע"א בתוספת ד"ה ושותפין מוכח דס"ל גם היכא דזכי לנפשיה נמי אשלד"ע.

הג"ה ס"א וי"א שחוזר לראש וכן עיקר נ"ל דאם עבר זמן ק"ש לכ"ע א"צ לחזור לראש כיון דלאח"ז אינו רק כקורא בתורה כדאיתא בפ"ק דברכות ד"ט ע"ב א"כ לא מיגרע משום ההפסק כעוסק בשאר ד"ת ואי משום הברכות בלא"ה א"צ לחזור ולברך והברכות אינם שייכים לק"ש כדלעיל סימן סמ"ך ס"ב ועב"י שם בשם הרשב"א מדאינו מברך אקבו"צ על מצות ק"ש ש"מ דלא שייכו לק"ש דוקא וראיה לדברי נ"ל מפרש"י פרק מי שמתו דכ"ד ע"ב ז"ל לדידי לא ס"ל לא הייתי מזקיקו להפסיק עיי"ש דנתקשו המפרשים הא אמר שם היה מהלך במבואות המטונפות אר"י מניח ידו על פיו וקורא ק"ש משמע דמותר להתחיל אלא דהוקשה לרש"י דמה דוחקיה לומר לדידי לא ס"ל נימא דלא התיר ר"י רק ק"ש שלא יעבור עונתה עד שיבא למקום נקי תדע דאל"כ למה נקט דוקא ק"ש יותר משאר ד"ת ועיין בב"ח לקמן סימן פ"ח ס"ב וההוא דר' אבוהו ע"כ לא עבר זמן ק"ש אחר שיצא מהמבואות המטונפות מדא"ל ר"י לחזור לראש וכמ"ש וע"כ גם לר"י י"ל דאסור לקרות שם ק"ש ע"כ פרש"י דבאמת לא אמר רק דל"ה מזקיקו להפסיק כיון דכבר התחיל ויש איסור להפסיק דכיון דמותר לכתחלה לקרות שם כדי שלא יעבור זמן ק"ש ה"נ כדי שלא יפסוק דזה וזה כדיעבד ומ"ש הב"ח לקמן ספ"ח דגם ר"י לא אמר אלא כשכבר התחיל לקנות ובק"ש דוקא כדי שלא יעבור זמנה עיי"ש אינו מובן

הא בפירש אמר היה מהלך במבואות המטנפות מניח ידו על פיו וקורא ק"ש דהיינו לכתחלה מתחיל ועוד כדי שלא יעבור זמנה גם לכתחלה חשוב דיעבד וצ"ל דהיכי דהגיע סוף זמנה גם לב"ח יתחיל אליבא דר"י אלא דכשיש עוד זמן ואפשר יגיע למקום נקי קודם שתעבור זמן ק"ש אזי כשלא התחיל לקרות ימתין שיעשה מצוה מן המובחר וכשהתחיל כבר א"צ להפסיק משום ספק דאין מוציא מודאי וכעין סברא זאת מצאתי בשבו"י ח"א סל"ד וא"ש גם להב"ח מ"ש ע"ד רש"י אלא להב"ח כיון שיש איסור גם לר"י ללמוד ולקרות במבואות המטונפות משום כי דבר ד' זה דוחק לומר שלא יחויב להפסיק ואפילו בסוף זמן ק"ש וכשאני לעצמי י"ל לר"י אין בזה רק משום מצוה מן המובחר לקרות במקום נקי והיכי דלא אפשר מותר כיון דאין בו איסור רק הידור מצוה ועיין בשבו"י ח"ב ס"ל דאם התחיל במצוה ונזדמן לו שיכול לעשות המצוה יותר מובחר א"צ להפסיק ועיין נמכ"י בא"ח סימן תרע"ג דהעלה דהיכי דהתחיל בגוף עשיות המצוה א"צ להפסיק וכ"כ בשע"ת שם וא"כ הכא דהתחיל לקרות א"צ להפסיק כדי לעשות מצוה מן המובחר לקרות אח"כ במקום נקי ומפרט לר"י דחוזר לראש א"כ הוי כמסלק מצוה ראשונה לגמרי אחר שהתחיל בה וע"כ אף כשת"ל לר"י ג"כ הא דיקרא ק"ש כשהיה מהלך במבואות המטונפות היינו כשלא יגיע למקום נקי קודם שיעבור זמנה אינו ע"כ משום דלר"י אין בזה רק משום מצוה מן המובחר והידור מצוה וא"כ הכא דכבר התחיל א"צ להפסיק ועיי"ש בשבו"י דמודה להח"צ בסימן מ"ה דליכא איסור למשוך ידו ממצוה זאת ולעשות מצוה מן המובחר רק דא"צ להפסיק עיי"ש וזהו שפרש"י כאן לא הייתי מזקיקו להפסיק מורה באצבע כשבו"י.

סימן פח

במג"א סק"ב לכן נ"ל דעכ"פ תשמע וכו' לכאורה כיון דשומע כעונה אין חילוק ולפמ"ש לעיל סימן פ"ה א"ש דכיון דיש ספק אם אסורה וכי"א וגם ספק אם ב"ה דנשים דאורייתא לכן כשתשמע י"ל ממ"נ דאם אסורה אין כאן שליחות ול"ה שומע כעונה וליכא משום ערבות ואם מותרת ומחויבת לברך בהמ"ז דעתה לצאת בשליחותו ושומע כעונה ועמ"ש לעיל סימן פ"ה דלתקנת עזרא ב"ק אסור לשמוע ד"ת מאחר דתקנו כדאשכחן בסיני דל"ה רק שמיעה ואין זה ענין לנשים נדות דלא אשכחן בסיני איסור ומ"ש המג"א דאין לו יסוד עיין בסנהדרין פרק היו בודקין דף מ"ב האי נשי דידן נמי מברכין ובח"א שם דלפ"ד יש לו יסוד משם.

סימן צדיק הלכות תפלה

ס"ה לא יתפלל במקום פרוץ כמו בשדה מפני כשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ובמג"א הביא מזהר בשלח הקשה קושית התוס' מן ויצא יצחק לשיח בשדה ודפוס סלאוויטא דף סמ"ך ברע"מ תירץ שאני יצחק דמלה אחרא הוה ביה מה דלא הוה בכל עלמא עכ"ל ואפשר הכונה דכתיב פחד יצחק ולא היה צריך לפעולות חיצוניות שיהיה עליו אימת מלך ואפשר אדרבה מגודל פחדו לדבר לפני המלך היה צריך פעולה הפכיית כדי שיוכל לדבר ע"כ ויצא יצחק לשוח בשדה כדי שיוכל לשיח הוכרח לצאת.

ס"ח פתח אחר וכו' בב"י לקמן סימן תרע"א הקשה למה בחצר שיש לו שני פתחים צריך להדליק בשניהם מפני החשד דמ"ש מכאן ונלע"ד לפמ"ש הטו"ז לקמן סימן רמ"ג סק"ב היכא דיש שני צדדים להיתר ואחד לאיסור ל"ח למ"ע עיי"ש וה"נ י"ל דבלא"ה תקשי ל"ל משום חשד ת"ל דבלא"ה מחויב לילך לביהכנ"ס להתפלל עם הצבור כדאיתא בסמוך ס"ט וסי"א וע"כ משום דהיכא דטרוד בעסקיו א"צ לילך לביהכ"נ כמ"ש המג"א לקמן סימן תרע"א ס"ק י"ב ובשו"ת יד אליהו כתב ג"כ בסימן זיי"ן דאם מחמת השתדלותו להתפלל עם הציבור יבא לידי הפסד ממון אינו מחויב עפ"י הדין הובא בבאה"ט כאן וא"כ לא יחשדוהו דיש שני צדדים שמא טרוד בעסקיו ושמא יכנס בפתח אחר וכשאין פתח אחר ליכא רק צד אחד להיתר אם טרוד וצ"א לאיסור אם אינו טרוד משא"כ בנ"ח דלא נדחה מפני הפסד ממון דעני מוכר כסותו ליקח שמן להדליק כדלקמן סימן תרע"א ס"א ועיין מג"א סימן תרנ"ו סק"ז בשם היש"ש דמי שחייו נדחקים א"צ להוסיף שליש ואפשר אפילו המצוה עצמה א"צ לקנות דה"ל לדידיה כהון רב זולת בנ"ח וד"כ עיי"ש וא"כ בנ"ח א"א לדונו לזכות משום הפסד ממון וטרדא דה"ל להדליק ע"י אחר וכשא"א באחר ע"כ מדליק ואונס וטרדת פ"נ ל"ש וע"כ גם בשני פתחים אין רק צד אחד לזכות.

ס"ט הציבור עבה"ט סקי"א ועיין פתחי תשובה לאה"ע סימן ס"ה סק"ג דמוכח מדרשות מהרי"ל כהחכ"צ.

סימן צג

במג"א זהו לחסידים ולשאר עם די בשעה מועטת כמ"ש בסימן צדי"ק עכ"ל וכן מוכח בירושלמי פא"ע ובבבלי שם המתפלל צריך שישהה שעה אחת אחר תפלתו שנאמר אך צדיקים יודו לשמיך ישבו ישרים את פניך והקשה הרי"ף בע"י דמהיכא יליף שיעור שעה דקרא לא נתן שיעור עיי"ש ועו"ק לשון הקרא את פניך דהל"ל לפניך ונראה לפמ"ש בפע"ח בשער התפלה ע"ז דענין התפלה בכל יום להמשיך מוחין לזו"נ להעמידם פב"פ

ואחר גמר התפלה מסתלקין המוחין וחוזרין אב"א ולכן החסידים שוהין שעה אחת אחר התפלה כדי שיגרמו ויוסיפו כח למעלה ולא יסתלקו המוחין מהרה וגם המוחין יתעכבו ברישא דזו"נ שעה אחת ואין יכולת להשהות אותם יותר מג' שעות ואפילו משה רבינו ע"ה ל"ה ידיו פרושות רק ג"ש עכ"ל והיינו הג"ש שהיו החסידים שוהין שעה אחת לפני התפלה ושעה בתפלה ושעה אח"כ וכ"כ בפע"ח בשער תיקון חצות פ"א וזהו פירש הכתוב לפע"ד אך צדיקים אותם שהם צדיקים לבד אך יודו לשמך ואך נמשך לצדיקים ויודו אבל ישרים שעושים לפנים משוה"ד ישבו את פניך שוהים ומעכבים בחינת הפנים כי ישיבה לשון עכבה כמ"ש בח"א כי ותשבו בקדש ימים רבים והיינו יתעכבו עם פניך נמצא גלי קרא דשוהים כדי לעכב בחינת הפנים וכבר ידוע דא"א יותר משעה אחר התפלה להשהות המוחין ממילא ילפינן מקרא שיעור שעה ולהמתיק יותר פירש הכתוב עפי"ז י"ל כי אות צדי"ק תמונתו יו"ד נו"ן פניהם הפוכין זה מזה לרמז אל דו פרצופין שהיו בתחלת הבריאה אב"א כמ"ש בפרדס שער האותיות פכ"א וידוע דאדם למטה דוגמת שרשו למעלה וכמו למעלה יש זמן אב"א ופב"פ כן נמשך לו מוחין וזהו צדיק וישר הוא צדיק בחינת אב"א וישר בחינת פב"ב ישר יחזה פנימו וע"כ אמר אך צדיקים קודם התפלה שאין להם מוחין רק מבחינת אב"א תמונת צדיק יודו לשמך ישבו ישרים את פניך דבהודאה ותפלה ימשיכו מוחין בבחינת פב"פ ונעשו ישרים וזהו צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי באיכה א' שאני גרמתי היותו אב"א וזהו ג"כ צדיק כתמר יפרח כי תמר יש בו זכר ונקבה ואם כי תחלה רק בחינת צדיק אב"א מ"מ יפרח לעשות תולדות שתולים בבית ה' בחצרות אלהינו יפריחו דשם מחזירים לפב"פ לזווגם להגיד כי ישר ה' ימשיכו מוחין בעת שהוא ישר וזש"ה בתהלים י"א כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פניו מחמת שהוא צדיק בחינת אב"א ותלוי בצדקות התחתונים להחזור פב"פ ע"כ צדקות אהב כדי שישר יחזו פנימו זו"נ יסתכלו פב"ב בישר לא בהפיכת פנים וזש"ה בתילים קי"ט פניך האר בעבדך ולמדני את חקיך פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך צדיק אתה ה' וישר משפטיך דהיינו שביקש על החזרת הפנים צדיק אתה ה' על לא שמרו תורתך ובאמת הדין נותן להיות ישר וזהו על לא שמרו תורתך צדיק ד' וישר משפטיך דינך להיות ישר.

סימן צד

טו"ז סק"א אם שכח והתפלל למעריב לא יהפוך פניו וכו' דאיכא מאן דס"ל דשכינה בכ"מ ובתשובות יד אליהו הקשה דהל"ל יותר דאיכא למ"ד שכינה במעריב ולפע"ד כ"כ

אף דמירי דעומד למעריב מ"מ נ"מ בדוכתי דצריך לעמוד למעריב שהוא נגד א"י ושכח והתפלל למזרח דמטעם דשכינה בכ"מ לא יהפוך פניו כנ"ל דלא כמ"ש שם בי"א.

סימן צה

כאלו אינם אלא אחד י"ל משום דאיהו בנצח ואיהי בהוד וכמ"ש בע"ח שער לאה ורחל בפ"ו ובשעת התפלה מתיחדים עיין פע"ח שער העמידה פי"ז ואפשר עוד לומר דידוע דזיווג חיצוניות לא נפסק דמוכרח לחיות העולמות רק זיווג פנימי תלוי במעשה התחתונים ומלאכים הם מבחינת חיצוניות הכלים והנשמות פנימית הכלים כמבואר בפע"ח שער השבת פ"י ועמ"ש לעיל סימן כ"ו וע"כ מלאכים לעולם רגליהם רגל ישרה ואנחנו בתפלתינו גורמין זיווג פנימי ומתדמין אנו למלאכים עיין בע"ח שער פנימי וחיצון סוף דרוש חי"ת ובשער שלה"ק ריש פ"א ובתחלת ע"ח בשער הכללים פי"ג בד"ה הנה ובפע"ח בכונת ק"ש ובלקוטי תנ"ך בפרשת וירא.

סימן צו

לא יאחוז בידו בטו"ז סק"א אינו מהנמנע שיוכל להתכוין עכ"ל לכאורה ראיה מהא דפריך בסוכה מ"א ע"ב על אמימר דמצלי ולולב בידו מהא דלא יאחוז בידו ולא פריך על שנהגו כן אנשי ירושלים כדאיתא שם ונתקשו האחרונים מאד בזה אלא די"ל כיון דאפשר לזריז לכוין אמימר נכון לבו בטוח שיכוין ויקיים גם מצות לולב אלא כיון דשאר אנשי אינם יכולין מחזי כיוהרא כמו בחתן לעיל סימן ע"ח במג"א סק"ב לדעת הרא"ש וה"נ רובא דעלמא אינם יכולים לכוין מדאחז"ל דלא יאחוז ופריך שפיר אבל ממה שנהגו בירושלים ל"ק כיון דכולם נהגו ליכא יוהרא ומצאתי כן במ"ג ומ"מ לא נ"ל כיון דעפ"י רוב א"א לכוין איך נהגו כל אנשי ירושלים לכן נלע"ד דל"פ מהם דקודם החורבן אפשר נהגו כך דלא היה ניטל רק יום ראשון כמבואר במשנה שם ואז דאורייתא הוא ולא נדחה מפני תפלה דרבנן דכותבי סת"ם מפסיקין לק"ש ולא לתפלה כמבואר בירושלמי פ"א דברכות ופ"א דשבת ועיין לעיל סימן ל"ח במג"א סק"ט וה"ט שא"צ להפסיק מעסק מצוה דאורייתא מפני תפלה דרבנן ואף דכבר יצאו בנטילת לולב פ"א מ"מ בראשון הוי לקיחתן עסק במצוה דאורייתא דהרי גם כותבי ספרים אפשר אחר התפלה ואינם מחויבים דוקא לכתוב כל היום וע"כ פריך רק מאמימר דנטל כל שבעה ומשמע דכל עת שנטל אחזו בשעת תפלה אף דבשני הוי רק דרבנן ויש לדחותה מפני חיוב תפלה דרבנן כיון דאחיזת הלולב אז אינו חיוב רק מתעסק במצוה דרבנן.

ועוד דהא שאר דבר מותר לאחוז בידו דלא מיטריד רק במה שנפסד שלא יפול מידו והנה בלולב מה פסידא יש בנפילתו זולת מה שצריך לולב כשר לצאת ולברך עליו וא"כ באנשי ירושלים דמשמע שמיירי קודם החורבן מדאמר כך היה מנהגן משמע מכבר ואזי אין חיוב רק בראשון וכיון דאגביה נפיק ביה ותו לא טריד וכה"ג איתא שם בסוכה דף מ"ב וה"נ אינו טרוד אחר שיצא דגם כשיפול ויפסל כבר יצא ואינו אוחזו רק לחיבוב מצוה ועיין לקמן ס"ס תרמ"ט דכל הפסולין מחמת מום היינו רק דאין לברך עליהן עיי"ש וע"כ פריך רק לאמימר דהיה צריך לברך עליו כל שבעה וטריד בכל הששה ימים בשמירתו שלא יפול ויפסל.

סימן צט

מג"א סק"ב וטו"ז סק"ג שהנזהר ואינו מתפלל בשעת שכרות סוגרין הצרות בעדו בעירובין דף ס"ה כל המפיק מגן בשעת גאוה סוגרין וחותמין צרות בעדו שנאמר גאוה אפיקי מגינים סגור חותם צר ופרש"י המעביר תפלת מגן אברהם שאינו אומרו בשעת גאוה בשעת שכרות וצריך להבין למה נקט דוקא מגן יותר מכל התפלה ומה ענין סוגרין צרות לזה ונלע"ד דאיתא במג"ע צרות ה"ס אחוריים דהויה פשוטה וד' מילואים עסמ"ב והמיתוק שלהם סוד הפנים הובא בקה"י ערך צרות ובערך עזרת וכתב שם דהמיתוק בג' אל סוד מגן שהוא סוד ב' אל בב' פנים ואחד בחוטם כמ"ש בכונת מגן אברהם עיי"ש ובפע"ח שער עמידה פ"ג מבואר דמגן היינו חסד דפריש גזעין ומחברם פב"פ ועיי"ש עי"ז וכיון שכ"ז ע"י מגן חסד חנם לא יפעול בשעת גאוה דמבקש בדין וברקאנטי הובא בשו"ת יד אליהו כתב דבחינת יין הוא דין עיי"ש וע"כ המפיק מגן מלאמרו עד שתפיג יינו ומבקש חסד אל סוגרין וחותמין צרו"ת בעדו סוגרין ע"ד ויסגור בשר תחתנה וזהו וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך.

סימן קא

ס"ב מג"א סק"ג שהזוהר מסכים להתוספתא שלא ישמיע לאזנו ובברכ"י כתב דמסוטה דל"ב משמע דאין איסור רק להשמיע לאחרים דשם אר"י משום רשב"י מעני מה תקנו תעלה בלחש כדי שלא לבייש את עוברי עבירה ופרש"י מפני מה תקנו שיהא אדם אומר תפלתו בלחש כדאשכחן בחנה וקולה לא ישמע וא"כ דברי רשב"י קשיין אדברי זהר הנזכר עי"ש והנה פרש"י שלא לבייש עוברי עבירה המתודים בתפלתם וקשה דמה"ט די היה לומר ברכה אחת שדרך להתודות בה בלחש אמנם בכתבי אריז"ל מבואר דאם

נשמע קולו יש חשש שלא יתאחזו החיצונים בתפלתו ולכאורה בגמרא הוא טעם אחר ונראה דמי שהוא נקי וצדיק אין אחיזה לחיצונים בתפלתו דכל כח הסט"א על תומ"ט של אדם מחמת עונותיו וכמ"ש בפע"ח שער ר"ה פ"ו בפסקא המתחלת מ"ק ובת"ז תיקון יו"ד אי אשתמע קלא מיד לפתח חטאת רובץ עיי"ש בכס"מ דהחיצונים נקראין חטאת אוחזין בתפלתו ולע"ד היינו החיצון הנעשה מחטאתו כמ"ש בזוהר פ' קדושים פ"ג ע"ב על פסוק גם ד' העביר חטאתך וכן מצאתי באלשיך בראשית דחטאת רובץ היינו הנעשה מהעבירה וא"כ ה"ב כונת הת"ז דחטאת הנעשה מעבירות שלו רובץ בפתח מקור נשמתו שיצא ממנה ואוחז בתפלתו אם משמיע קולו וכן משמע בת"ז חיקון כ"א תיקון כ"ד אסתלק מלכא מינה הה"ד נאלמתי דומיה ובה צלותא בחשאי וכד איהו תיקו אומר בה אז יקראוכנהי ולא אענה כד שריא בה הוה אתקריאת הגדה בההיא זימנא אז תקרא וה' יענה ומקרא מלא במשלי א' אז יקראוכני וכו' תחת וכו' וא"כ אי ידע בנפשו דצדיק הוא היה יכול להתפלל בקול ותקנו שהכל יתפללו בלחש כדי שלא לבייש את עוברי עבירה ואם אחר אינו שומע אין הבחנה אי המתפלל משמיע לאזניו וליכא בושה נמצא התקנה שהיתה גם על הצדיקים להתפלל בלחש הוא רק שלא ישמע אחר שלא לבייש עוברי עבירה אבל מי יאמר זכיתי לבי ומוכרח להתפלל בלחש שלא ישמיע לאזנו לשמור מחטאתו ולפ"ז י"ל למה ש"ץ בחזרה מתפלל בקו"ר בשביל להוציא האינו בקי ולא חששו לאחיזת החיצונים אם דיש גם בזה טעם עפ"י כונת האריז"ל ע"פ לתורה י"ל כיון דשליח ציבור הוא אין חשש די"ל לתקוני שדרתיך.

סימן ק"ד

מ"ז ויהא כעונה אף דש"ץ מוציא מתורת שליחות עמ"ש לעיל סימן ס"א ומידי דלא מצי עביד השתא לא משוי שליח י"ל עפימ"ש בנוב"ת חא"ע סימן עי"ן דסגי אם שליח מצי עביד השתא או מגו דזכי לנפשיה עדיף עיי"ש וצ"ע מב"ק דף ק"י הובא בבית מאיר אה"ע סימן קי"ט ס"ו דכהן זקן דלא מצי עביד לא מצי משוי שליח.

סימן ק"ו

ס"ג אי שתורתו אומנתו בברכ"י סימן עי"ן הביא דמהראנ"ח הקשה דבשבת די"א איתא דאפילו רשב"י וחבריו דתורתו אומנתן מפסיקין לק"ש וכ"פ בש"ע סימן ק"ו ובירושלמי פ"ק דשבת ה"ב איתא דרשב"י אפילו לק"ש אינו מפסיק ופלפל הברכ"י אם הכונה דאסור להפסיק עיי"ש ובירושלמי שם פריך דתכינין הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כקורא בתורה הא בעונתה חביבה יותר ומשני אר"י רשב"י ע"י שהיה תדיר בד"ת לפיכך אינה חביבה עליו יותר מד"ת והמפרשים לא מצאו פירש לפיכך הגיהו ולע"ד הכונה

דאף דק"ש בעונתה חביבה יותר מ"מ כיון דרשב"י הוה תדיר בד"ת הוי כתדיר ומקודש דמבעיא בזבחים דף צ"א אזה קדום ועסק הרמב"ם בפ"ט מתמידין ומוספין ה"ב דיקדים איזהו שירצה ולפ"ז מוכח דירושלמי ס"ל אף דא"א לקיים שניהם תדיר קודם דהא מוכח דהירושלמי מיירי דאין שהות לקרות ק"ש וכמ"ש הברכ"י ועיין במלא הרועים בערך תדיר ס"ז דס"ל לירושלמי דתדיר ואינו תדיר גם כשא"א לקיים שניהם תדיר קודם מדס"ל תפלת מנחה קודם למוסף גם בשאין שהות לשניהם והביא דברי המג"א בסימן רע"ו סק"ג דכתב באין שהות יתפלל מוסף קודם מטעם דמנחה יש לה תשלומין והאחרונים תמהו עליו מירושלמי זה וכתב שם דטעם הירושלמי כיון דתדיר דוחה שאינו תדיר מן הדין א"כ כשאינו מתפלל מנחה הוי כוחיד עיי"ש ולפמ"ש נכונים דברי המג"א דירושלמי לשיטתו דרשב"י לא הפסיק לק"ש משום דתדיר בד"ת אף דא"א לקיים שניהם אבל לבבלי דאפילו רשב"י וחבריו מפסיקין לקריאת שמע ע"כ דס"ל דבא"א לקיים שניהם אין תדיר קודם ממילא במנחה ומוסף אין מנחה קדים מדינא ול"ח וחיד כשיתפלל מוסף ויש תשלומין למנחה וכמ"ש המג"א ור' יוחנן דירושלמי לשיטתו דהכא והתם ר' יוחנן אמרה.

סימן ק"ז

ס"א ובשבת ויו"ט אינו מתפלל תפלת נדבה בב"י הביא מחלוקת הפוסקים בזה ולע"ד הוא מוכרח לפמ"ש בפע"ח שער התפלה פ"ז דהלואי שיתפלל אדם כל היום הוא משום דאחר התפלה המוחין מסתלקין וע"כ חסידים ראשונים התפללו תפלת נדבה באמצע היום להחזיר המוחין עיי"ש ובשבת ויו"ט אין העולמת יורדין אחר התפלה כמ"ש בפע"ח שער השבת פ"ב ממילא אין מקום לתפלת נדבה ולפ"ז נראה דגם בחול אין להתפלל נדבה רק אחר היסח הדעת מתפלה שלפניה או אחר שעה דהא חסידים ראשונים שוהין שעה אחת אחר תפלה להשהות המוחין הרי דבתוך שעה ולא הסיח דעתו אין מסתלקין המוחין ובזה מתורץ קושית מ"ג מהא דברכות ד"ל ע"ב דאר"י אני ראיתי לר' ינאי דצלי והדר צלי דמוכח מינה דוותפללין מוסף שלא בחבר עיר דמ"ל דמשום מוסף דלמא תפלת נדבה צלי עיי"ש ולפמ"ש א"ש דחזי דהדר צלי מיד כשלא עשה דבר המסיח דעתו וכמבואר בירושלמי פ"ד ה"ו שהלך ד"א וצלי שנית.

ובשו"ת מ"ע ס"ט הביא ראיה דמתפללין נדבה בשבת מברכות ד"ל דר"א הוי מצלי בהדי צבורא ביחיד מיושב והדר צלי בביתיה מעומד ופרש"י שהיה עושה כן בשבת ופשינוא דישיבה אינה מן הדברים הפוסלים את התפלה א"ו דר"א נדבה התפלל עיי"ש ועיין לעיל סימן צ"ד ס"ט ובמג"א שם ס"ק י"א דמלשון רש"י משמע מפני שלא היה יכול לכוין בפעם ראשונה שהיה בשעת הדרשה לכן התפלל שנית וא"כ י"ל נהי דודאי עכ"פ כיון

באבות דאל"כ בחנם התפלל תחלה כדלעיל סימן ק"א ס"א מ"מ כה"ג גם בשבת מותר להתפלל שנית דאינו דומה תפלה בכונה לתפלה שלא בכונה אמרה הוו הוא ככשמה לגוף כמ"ש בהקדמה לפע"ח דרוש ב'.

מג"א סק"א חוזר הטעם בגמרא הלואי קשה לפמ"ש הב"ח לעיל סימן ס"ד בק"ש דאם א"י אם קרא פסוק ראשון ודאי לא כיון בה דאל"כ ל"ה מסופק אם קרא וא"כ ה"נ מדמסופק ודאי לא כיון אפילו באבות וממילא צריך לחזור כדלעיל סימן ק"א וצ"ל שא"ה דבשעת קריאת הפרשה נסתפק לו ודאי לא כיון בה דאל"כ לא היה מסופק בזמן מועט משא"כ בתפלה דאפילו יכוין אפשר לאח"ז מרובה יסתפק אם התפלל.

סימן קח

ס"א והשניה לתשלומין כתב לבוש הטעם דתדיר קודם בצל"ח הקשה דהלבוש פסק לקמן סי' תרפ"א דנ"ח קודם להבדלה דאפוקי יומא מאחרינן אף דתדיר קודם א"כ למה במוצ"ש אם מתפלל שתים מתפלל חובת שעתיה תחלה ומבדיל בה כדלקמן ס"י ונלע"ד דמבואר בירושלמי פא"ע ה"ב דלפיכך הבדלה בחונן הדעת משום שאסור לתבוע צרכי' עד שיבדיל והובא בתשובת רשב"א סימן תשל"ט ובמג"א לקמן ריש סימן רצ"ד וא"כ ע"ב צריך להבדיל בתפלה ראשונה.

ס"ב מתפלל שחרית שתים בברכ"י נסתפק אי יוצא כששמע מש"ץ חזרה דשחרית והביא ראיה מטור סימן רס"ח דר"א גאון כתב יחיד שטעה ולא הזכיר אתה קדשת בל"ש אם שמע מש"ץ מעין שבע יוצא ושוב הביא דש"ל בשם ר"מ גאון דצ"ל עם הש"ץ מילתא מילתא ותמה דהא שומע כעונה וגם הא"ח דכתב הך דינא משם הגאונים לא הצריך רק שמיעה גם הש"ע בסימן רס"ח פסק דשמיעה לבד סגי והנה הטור דסתם וכתב ר"מ גאון כתב וכו' אם שמע וכו' קשה לישבו אמנם לשון הא"ח טעה והתפלל של חול בשבת יצא אבל צריך לכוין לבו בתפלת הש"ץ ובע"ש יכוין בברכה מעין שבע וכ"כ ר"נ והר"ם עכ"ל וי"ל דעיקר מה שנסתייע מהגאונים דברכת מעין שבע עולה בשביל השבע ברכות וממילא אף דהגאונים הצריכו שיאמר עם הש"ץ מלה במלה מודו לדידן די בשמיעה וה"ט דכבר ביארתי לעיל סימן נ"א דהא דשומע כעונה הוא משום ערבות ודוקא בדבר שבחובה וע"כ ת"ע דהוא רשות אין שומע כעונה ואף דה"ג והרי"ף כתבו כיון דכלי פ"א שויה כחובה הא פליג עלייהו הרא"ש בפרק תפלת השחר ס"ה והוכיח דלא אמרינן כן אמנם בסימן זיין שם הביא שנית דברי הרי"ף דסיים והאדנא נהוג עלמא לשויה חובה גם בפ"ק דשבת סי"ט כתב והאדנא נהוג עלמא בת"ע מנהג חובה וכתב בק"נ שם ס"ק

ל"ה דהאדנא שאני שכל העולם נהגו מנהג חובה בת"ע עיי"ש וא"כ בזמן הגאונים דעדיין לא נהוג כ"ע כך מדהצריך ה"ג לומר משום דצלי פ"א שויה חובה ע"כ הצריכו הגאונים לומר עם הש"ץ מלה במלה ועוד אפשר אפילו יסברו ר"נ ור"ם כה"ג מ"מ כיון דיחיד שנהג דבר מצוה יש לו התרה י"ל דל"ש בזה ערבות דל"ה כחובה דאי בעי יתיר נדרו רק ברצונו עושה והוי כברכת הנהנין דל"ש ערבות דאי בעי לא יהנה כדאיתא בר"ה כ"ט ול"ל הכא דא"ל יצא מוציא כמבואר שם בברכת הנהנין דשאני התם דמגו דיוצא לעצמו מוציא לאחרים בלאו טעם ערבות אבל הכא גם הש"ץ כבר יצא בברכת שבע בלחש אבל עתה דנהגו כ"ע לשויה חובה דבזה ל"מ התראה וכמ"ש מהרש"ל בתשובה ס"ו הובא בש"ך יו"ד סימן רי"ד סק"ז א"כ שייך ערבות ושומע כעונה ובהכי א"ש נמי מה שפסק הש"ע לקמן ס"ס רפ"ח דבשמיעה לבד יוצא אף דהגאונים הצריכו שיאמר מלה במלה.

ס"ט טו"ז סק"ח ובלבוש כתב הטעם דיהא זלזול לשבת אם יתפלל של חול ומש"ה מחלק בין שבת לר"ח ואינו נכון דהא כתבו התוס' בפמ"ש דכ"א דגם בשבת היה דין להתפלל כל ח"י רק שלא הטריחוהו והאיך כתב שתפלת ח"י הוה זלזול לשבת עכ"ל ולפמ"ש לעיל ס"א דאסור לתבוע צרכיו בשבת ולפיכך תקנו הבדלה בחונן הדעת דשם מתחיל בקשת צרכיו א"כ ודאי הוה זלזול לשבת ומ"ש התוס' היינו כדי לתרץ דאיך משלם ח"י בעד שבע לכן כתבו דגם בשבת דין היה להתפלל ח"י היינו ע"ד נוסח ברכה אמצעית דאין בה בקשת צרכיו והיו מתקנין נוסח המותר בשבת לולא הטרחא ובטור לקמן סימן תכ"ב לא משמע כן ומ"מ י"ל כיון דמשום כבוד שבת לא הטריחו עיין מג"א סקי"ב ממילא כשיתפלל ח"י הוה זלזול ועיין ברכות דף כ"א דטעו ומדכרי דחול בשבת וכו' התם גברא בר חיובא הוא וכו' משמע להתפלל נוסח חול ובפנ"י דף כ"ט בד"ה הני שבע דשבתא משמע כמ"ש.

הג"ה וא"ל הזכיר יעלה ויבא בראשונה והזכיר בשניה צריך לחזור ישע"ק הקשה דאיך ילפינן זה מהבדיל בשניה ולא בראשונה דשם הדין להבדיל רק בחובה ע"כ יש גילוי דעת דראשונה התפלל לתשלומין אבל בר"ח דגם שניה צ"ל יע"ו ע"כ טעות הוא בידו ואין כאן גילוי דעת יותר שכיון שניה לחובה וראשונה לתשלומין עיי"ש ולפמ"ש לעיל ע"כ גם במוצ"ש טעה מה שלא הבדיל בראשונה אף לכונתו לתשלומין דמ"מ צריך להבדיל בתפלה ראשונה קודם בקשת צרכיו ומ"מ הוי גילוי דעת כיון דבראשונה לא הבדיל סבר כיון דמשלים של שבת א"צ להבדיל ה"נ סבר כיון דמשלים של ער"ח אצ"ל יע"ו ואף דהרמ"א ס"ל דצ"ל יע"ו גם בתשלומין ומדמה למתפלל בליל שבת שתים של שבת ולא חילק כהלבוש דבשבת הוה זלזול להתפלל של חול מ"מ י"ל דמודה דאסור לתבוע צרכיו

קודם הבדלה אלא דס"ל דלאו מטעם זה של הלבוש רק משום דהיום גורם להתפלל כל תפלות בנוסח שבת וכמ"ש הטו"ז בסק"ח ומג"א ס"ק י"ב.

סימן קי

ס"ד היוצא לדרך הרמ"ז בפ' חיי שרה דף קכ"א הוכיח ממדרש הנעלם שם שאין חתימה בתפלת הדרך וגם אינו מעכב אחיזתו בדרך וכדעת הרמב"ם דלא כהב"י.
סעיף חי"ת מתפלל יה"ר וכ' שלא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי ולא אומר על טמא טהור לכאורה הוא כפל לשון וגם איך יתכן שישמחו חבריו בכשלונו ובגמרא איתא עוד שלא יארע תקלה ע"י ונראה דשלא יארע תקלה ע"י שלא יורה למעשה שלא כהוגן ולא אכשל בדבר הלכה אף שיכוין להלכה לאמתו רק ח"ו לא תרע אל הקוצים מחמת חטאיו או גאוה בשעת הלימוד ועי"כ יתפסו החיצונים ומי שיוציאה מהם יטול חלקו בג"ע וישמח בו וכדי שלא יטעה בלימוד הלכה שאינו למעשה אומר ולא אומר על טמא טהור **וביציאתו** וכ' אני רץ לחיי עוה"ב וכ' בתר"י דקדק דהוא כפל לשון במ"ש עב"י ונ"ל שלא תאמר דהמרחק בין צדיק לרשע רק כאחד עומד ואחד הולך אלא יותר משנים הולכים זה מזה וכמו זה רץ לכאן וזה רץ לכאן דמצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה א"י דיצה"ר נדמה לרשעים כחוט השערה וא"כ במה עמלים אלא נלחמים נגד היצ"ט והמוכיחן וזכאה רדיף בתר חייבא והם בורחים מפניו וצדיקים נדמה להם כהר ורודף אחריהם והם רצים מפניו.

סימן קיג

ס"ז זוקף בשם במג"א סק"ה הקשה י"מ הרי הכהנים ביה"כ כשהיו שומעים השם היו כורעים ולע"ד אינו דומה שומע כי דומה לרואה צורת המלך על אחר דמשתחוה לו אבל המזכיר השם בעצמו הוי כנושאו עליו ואין ד"א להשתחות עם צורת המלך ועד"ה דמבואר בכונת פע"ח שער עמידה פ"ו דשם הויה זוקף לאדני עיי"ש וע"כ כיון שנקרא באדני זוקף בשם לכוין דהויה הנעלם בה יזקוף אותה אבל הכהנים היו שומעים שם המפורש ככתבו כמ"ש הרא"ש ביומא ובירושלמי יומא פרק אמר להם הממונה ה"ז כשהיה הכה"ג מזכיר השם הקרובים היו נופלים על פניהם הרחוקים היו אומרים בשכמל"ו ובתוס' סוטה דף מ"ם ע"ב ד"ה וכל כך נתקשו למה גם הקרובים לא אמרו בשכ"מ ולפמ"ש א"ש דמלכותו הוא אדנותו וצריך לזקפה וע"כ הרחוקים לא נפלו ושיפלו קודם ואח"כ יאמרו בזקיפה היה לאחר כ"ד של הכה"ג ובלא נפילה כלל אין ד"א

ועד"ה דהכריעה הוא להוריד לה שפע שתוכל לעלות וע"כ הקרובים נפלו והרחוקים אמרו בשכמל"ו בזקיפה להעלותה ונלמד מקרא הבו לד' כבוד שמו שיאמרו ברוך שם כבוד וכו' השתחוו לד' בהדרת קודש הקרובים לכה"ג ששם מהודר יותר בהרגלות השם מפורש יוצא מפי כה"ג לעין רואיו וגם מהודר יותר ע"י הכה"ג דהוא הדרה.

סימן קטו

עיין טו"ז בשם הטור טעם למה תקנו לומר אבינו בברכת השיבנו וסלח ולעד"נ דתיקון העונות כשנברר הנה"ק שנפלו מחמתם ומבואר בטעמי מצות לאריז"ל פ' עקב ובמ"ח במוצאי שבת פ"ה דהבירור נעשה במחשבה דאבא.

סימן קיז

ס"ד מחזירין ואם היה ר"ח וכשחזר שכח יע"ו יצא וכן להיפך או שכח ושה"ר שו"ת גו"א חא"ח סי"ז

סימן קיט

ס"ג יחזיר על הסדר בפרק אין עומדין דל"ד אמר רב אסי אמצעיות אין להם סדר פרש"י דאומר הברכה שדולג במקום שנזכר והראשונים הקשו דבמגילה אמר דשמעון הפקולי התקין ח"י ברכות על הסדר ויליף מקראי ובמגן גבורים תרצו דשאני ש"ץ מן יחיד ולא נתן טעם ולע"ד יש ליתן טעם ומוכח מרש"י גופיה דמחלק בהכי דבמשנה שם פרש"י יתחיל העובר תחתיו אותה ברכה שדילג זה ואומר משם ולהלן וכן בגמרא בד"ה מתחלת הברכה פרש"י דגומר ממנה והלאה וכבר עמד בזה הפנ"י אמנם לשון ר"א אמצעיות א"ל סדר משמע כפרש"י דאומרה במקום שנזכר ודיו לכן נראה דודאי תק"ח לומר כסדר דאסמכוהו אקראי רק דיעבד אין להם סדר כיון דליכא קרא דמעכב וכמ"ש הפנ"י וכה"ג כתבו התוס' ר"פ התכלת בד"ה ואם דל"ל דאסדר לבד יקפיד הכתוב לעכב עיי"ש אמנם שליח צבור כיון דעיות שליחותו בטלה דלתקוני שדרוהו ולא לעותי וכדמצינו בחו"מ סימן קפ"ב ס"ג דאונאה בכל שהוא או בקרקע אינו חוזר ובשליח חוזר ובגט פשוט בהלכות גיטין סימן קכ"ז סק"ו כתב עמ"ש הרא"ש בתשובה על אשה שנתגרשה בגט שהקדים הסופר הזמן ונתקדשה לאחר לא בעיא גט משני דתמהו עליו הא מוקדם פסול רק מדרבנן ותירץ הג"פ דסתמא הבעל עשה את הסופר לשליח על גט כשר לגמרי וכיון דעיות בטלה שליחותו עיי"ש וע"כ היכי דטעה הש"ץ פרש"י נמי דיחזיר משם והלאה

על הסדר ור"א דאמר אין להם סדר מיירי ביחיד ועיין רשב"א שכתב די"ל קושית הגמרא על ר"ה דר"ה מיירי ביחיד ע"כ חוזר לאתה חונן והמשנה מיירי בש"ץ ומשום טרחא דצבורא א"צ לחזור אלא ממקום שטעה אלא מדלא משני הכי ע"כ ס"ל להש"ס דר"ה ג"כ מיירי בש"ץ אמנם בישע"ק ביאר דברי רש"י דבא לתרץ זה כיון דצריך עכ"פ לגמור על הסדר משם חזינין דלא וויתרו חכז"ל הסדר משום טורח ציבור עיי"ש ומתורץ ג"כ לפמ"ש מה דלא הקשו בגמרא על רב אסי מהמשנה דמשמע דחוזר לברכה שדילג ואומר משם על הסדר עיין רשב"א שנתקשה הרבה בזה.

אמנם בירושלמי בפא"ע ה"ג איתא ש"ץ שהשגיר שתים ושלש ברכות אין מחזירין אותו ואמר עוד שם לכל אין מחזירין אותו חוץ ממי שלא אמר מחיה מתים ומכניע זדים ובונה ירושלים אני אומר מין הוא ע"כ מבואר דגם בש"ץ אין מחזירין ונהי דנימא הטעם משום טרחא דצבורא כמ"ש רשב"א והגמ"יי פ"י מה"ת מ"מ איך יפרנס הירושלמי המשנה דמשמע דמתחיל מתחלת הברכה שטעה זה ואומר משם על הסדר כמ"ש רשב"א מדלא תני להיכן חוזר לברכה שטעה זה רק קתני מהיכן הוא מתחיל דמשמע דמשם מתחיל וחוזר לכסדרו וכן נמי משמע מדקתני מהיכן ולא היכן עו"ק דקאמר הירושלמי דא"ל אמר מחיה וכו' מחזירין דמה זה ענין לחזרה אין זה ענין רק לסלקו ויעבור אחר תחתיו והברכה שזה לא אמר צ"ל האחר וודאי גם בשאר הברכות דאין מחזירין היינו שצ"ל רק הברכה שדילג ואצ"ל משם על הסדר ולכן נלע"ד לפמ"ש המ"ג דטעם דרב אסי לשיטת רש"י דנהי דצ"ל על הסדר מ"מ דיעבד לא עיכב שלא יהיו הברכות לבטלה עיי"ש ולפ"ז כשעובר אחר תחתיו י"ל דא"א לאדם חטא בשביל שיזכה חברך שפשע אף דטעה כדאיתא בשבת פ"ק דף ד' לענין חטאת עיי"ש בתוס' וה"נ לא מחויב לומר הברכות שלא כסדר תק"ח דודאי אסור כדי שלא יגרום איסור לש"ץ ראשון שלא יהיו ברכותיו לבטלה והיה אפשר לומר דגם הציבור א"צ לצאת בברכות שלא כסדר כדי להציל הש"ץ מברכות לבטלה ובשמעתם לא עשו איסור דבאיסור ליכא שליחות וגם ערבות ול"ל שומע כעונה וכמ"ש לעיל סימן פ"ה אלא די"ל דגם עתה לא יעשו איסור בידים ועיין תוס' פ"ק דשבת ד"ד ע"א בד"ה וכי ועוד דאיך ש"ץ ראשון עצמו יגרום איסור ברכה לבטלה לעצמו כדי שיזכה את הציבור עתה אמנם כשעומד אחר תחתיו אם יאמר הברכות שלא כסדר עושה בעצמו איסור בידים כדי שלא יהיו ברכות ש"ץ ראשון לבטלה וע"כ במשנה מחזירין לאמר על הסדר כיון דעובר אחר תחתיו אבל ירושלמי דמיירי דש"ץ ראשון גומר התפלה א"צ לחזור רק אומר במקום שנזכר ולפ"ז י"ל כמ"ש יחיד שטעה אלא דקמ"ל גם ש"ץ דל"ת דל"א לציבור שיצאו בשלא כסדר כדי שלא יהיו ברכות הש"ץ לבטלה וע"כ אמר

דברכת המינים די"ל מין הוא וע"כ יעבור אחר ממילא מחזירין להתחיל מברכה שדילג לומר כסדר ול"ל משום דמין הוא הוי כדילג במזיד ע"כ צריך לחזור כמבואר בסימן זה במג"א סק"ה דהא רק חיישינן שמא מין הוא כדאיתא בברכות דף כ"ט ומספק א"ל ברכות ולפ"ז א"ש גם דברי רש"י דהא דאר"א אמצעיות א"ל סדר היינו יחיד או ש"ץ שטעה ואין אחר עובר תחתיו וכהירושלמי משא"כ במשנה דאחר עובר תחתיו פרש"י דצריך לחזור ולגמור על הסדר ולפ"ז כ"פ תלמידן עם הירושלמי באמצעיות וס"ל כרב אסי וכשיטת רש"י.

והנה הצל"ח הקשה למה נקטה המשנה בעמד אחר דמתחיל מתחלת הברכה שטעה זה ולא נקטה כשזה עצמו חוזר לומר כהוגן עיי"ש והנה לר"ה דחוזר לאתה חונן דכל אמצעיות כברכה אחת י"ל דקמ"ל דאי הוה תני באותו ש"ץ עצמו ה"א דה"ט דלא סגי שיתחיל מברכה שדילג ומשם יאמר על הסדר דמ"מ הוי שלא כסדר מחמת הברכות שאמר בטעות כגון שהיה עומד אחר אתה חונן והיה צ"ל השיבנו ואמר סלח דגם שיחזיר מהשיבנו כבר הפסיק בסלח בין חונן להשיבנו וכמ"ש הפנ"י והצל"ח שם בד"ה אר"ה אבל כשעובר אחר י"ל די שיתחיל ממקום שהתחיל ראשון לומר בטעות דש"ץ שני וציבור לא הפסיקו בדיבור רק בשמיעה ולא חשוב הפסק כל כך עיין מג"א סימן תקפ"ח סק"ג וכ"ד רש"י הובא בתוס' ברכות כ"א ע"ב בד"ה עד וכדלעיל ס"ס ק"ד דשמיעה ל"ח הפסק ועוד דהכא כיון דאמר שלא כהוגן ל"ה שומע כעונה דמה דשומע כעונה הוא משום שליחות דפה האומר כפה השומע או משום ערבות וכמ"ש לעיל סימן פ"ה והיכא דעשה איסור בטלה שליחותו ע"כ קמ"ל דגם אחר צריך לחזור ולהתחיל מתחלת ברכה שטעה זה אמנם לר"א דאמצעיות אין להם סדר גם בטועה עצמו קשה למה נקטה המשנה בעמד אחר תחתיו דהא המשנה מיירי בדילג ברכה אחת כפרש"י במשנה ואי הוי תני בש"ץ ראשון דיתחיל מברכה שדילג כ"ש אחר ולפמ"ש א"ש דדוקא אחר צריך לחזור על הסדר.

ולכאורה קשה לפ"ז מה פריך לר"ה דמיירי כמו ר"א באינו עובר אחר תחתיו ולדידיה הוי הפסק לכן צריך לחזור לאתה חונן משא"כ באחר י"ל דשמיעה ל"ח הפסק וכמ"ש אלא די"ל דא"כ היכי קתני דחוזר לתחלת ברכה ואם כבר אמר חצי ברכה ודילג לאחרת למה לא סגי דיתחיל שני ממקום שדילג כיון דשמיעה ל"ח הפסק לא אכפת לן נמי מה שהראשון הפסיק אע"כ צ"ל על הסדר בלא הפסק אמירת הראשון א"כ לר"ה יחויב נמי להתחיל מאתה חונן ובזה י"ל מה שפרש"י אלמא על סדרה צריך לחזור ולומרה ע"כ דתמוה דמשמע דמפרש הקושיא לרב אסי עיין מפרשים ולפמ"ש א"ש דרש"י דייק על

סדרה צריך לחזור ולומרה היינו לחזור עוד מה שאמר הראשון מברכה זאת גופה שטעה שתהא כסדרה בלא הפסק מה שהפסיק הראשון ממילא לר"ה הל"ל דיתחיל מאתה חונן. **והנה** לפ"ז היה אפשר לומר דגם לר"א מש"ה נקטה מתניתין בעובר אחר לאשמעינן דמ"מ מתחיל מתחלת הברכה ולא ממקום שפסק באמצע הברכה אלא דרש"י פירש במשנה אם דילג אחת מן הברכות משמע דלא מיירי בטעה באמצע ברכה אלא די"ל דה"ט דפירש כן משום דקתני מהיכן מתחיל ולא כדתני בברייתא דפריך מינה לר"ה מהיכן הוא חוזר מתחלת ברכה ע"כ דהמשנה לא בא לומר שיחזיר לומר עוד הפעם מאותה ברכה שטעה הראשון אבל הברייתא דתני דחוזר מתחלת ברכה משמע להדיא דחוזר לומר תחלת ברכה שאמר הראשון ועיין צל"ח ועיין תענית פ"ב ט"ז ע"ב ברש"י בד"ה חזן ובריטב"א שם סוף ד"ה וחזן וע"כ בזה גם רש"י מודה דמיירי דהתחיל לדלג מאמצע ברכה לברכה אחרת והשני צריך לומר שנית תחלת הברכה הרי דצריך לחזור ולומרה על סדרה דהראשון קלקל הסדר וע"כ פריך לר"ה מברייתא ולא מהמשנה.

והצל"ח תמה על רש"י שפירש במשנה שטעה היינו שדילג ברכה אחת ואמר אחרת דא"כ ה"ל לתנא למתני מתחיל מהברכה שטעה ולמאי הלכתא תני מתחלת הברכה דמהי תיתי יתחיל באמצעה כיון שזה לא אמר עדיין כלום מאותה ברכה וכי ס"ד דסגי בחצי ברכה עיי"ש שלא מצא מענה ולע"ד י"ל עפ"י המבואר בב"י לעיל סימן קי"ב על הא דאיתא בפרק ב' דמגילה דף י"ז דזקנים ונביאים תקנו ח"י ברכות על הסדר כתוב בש"ל מצא אגדה מאי על הסדר וזה סדר עולם שכן מצינו ח"י ברכות של תפלה מעולם היו מתוקנות זו אח"ז כיון שבאי אנשי כנ"הג כללים ותקנום כסדרן כשניצל אברהם מאור כשדים פתחו מלאכי שרת ואמרו מגן אברהם וכו' כשלימד גבריאל את יוסף שבעים לשון אמרו חונן הדעת כשנתקבל תשובות ראובן אמרו הרוצה בתשובה וכן כולם עיי"ש נמצא דעיקר כל הח"י ברכות מראש נתקנו על הודאה על הנסים שנעשו רק אח"כ הוסיפו בכל ברכה מאמצעיות תפלה בתחלתה מעין אותה ברכה נמצא יש בכל ברכה מאמצעיות שני ענינים תפלה והודאה ותחלתה תפלה וסופה הודאה וברכה והנה מבואר במשנה ס"פ א"ע המתפלל וטעה סימן רע לו ואם ש"ץ סימן רע לשולחיו דתפלתו מטורף פרש"י טורפין תפלתו בפניו ואינה מקובלת עיי"ש וא"כ היה מקום לומר כיון דטעה ודילג עכ"פ הוא סימן על בקשת אותה ברכה שאינה מקובלת בתפלה זאת בעד שולחיו וה"א דלא יאמר רק עיקר הברכה שהוא ההודאה דהיינו החתימה לבד כדרך שנאמרה מתחלה על הנסים וקמ"ל שיתחיל מתחלת הברכה ולפ"ז מוכח דהמשנה מיירי באמצעיות דתחלתן בקשה ומתורץ קושית הרשב"א דה"ל לר"ש להקשות גם לרב

אסי דסתמא דמתניתין משמע ל"ש ראשונות ואחרונות ל"ש אמצעיות מתחיל מברכה שטעה ור"א מודה בג"ר ואחרונות דחוזר לראש ונדחק דאיכא לאוקמוה באמצעיות א"נ דקים להו דבאמצעיות מיירי עיי"ש דזה דוחק מהיכן קי"ל ולפמ"ש א"ש ומתוך מ"ש יש הוכחה לרש"י מהגמרא דס"ל דמיירי בדילג כל הברכה מדלא פריך לרב אסי וגם מדפריך רק מברייתא וכמ"ש ע"כ לא פרש"י כהירושלמי שהביאו התוס' בד"ה מהיכן וכל דברי רש"י עולין בקנה אחד כפתר ופרח.

סימן קכד

ס"ב במג"א סק"ג ואין בזה משום קטני אמנה אי משמיע קולו בתפלתו כיון דע"י הדחק עושה כן כל בו בגמרא ר"ה משמע דאף בלא דחק שרי דא"ל לדבריך למה צבור מתפללין א"ל כדי להסדיר ש"ץ תפלתו משמע דא"ל משום להסדיר הוי רשאי הש"ץ להתפלל מיד בקו"ר עכ"ל ולע"ד דאם כולם היו יוצאים בתפלת הש"ץ ל"ה חשש קטני אמנה כיון דאין שום אחד מתפלל בלחש וכה"ג מצאתי באלף המגן לעיל סימן ק"א סק"ד ונסתייע מהמרש"א בח"א ר"פ א"נ עיי"ש וע"כ לר"ג דמוציא גם הבקי שפיר הקשו למה צבור מתפללין כלל דכשיתפלל רק הש"ץ בקו"ר אין שום אדם מתודה בתפלתו משא"כ לדידן דצריכין הצבור להתפלל וכל אחד מתודה בתפלתו ושייך התקנה דר"פ א"כ דמפני שלא לבייש עוברי עברה תקנו להתפלל בלחש ואם יתפלל הש"ץ בקו"ר נראה מקטני אמנה ומה שהקשה מג"א לר"ג בכל השנה למה מתפללין הצבור כיון דא"צ להסדיר תפלתו י"ל לפמ"ש הב"י לקמן סימן תקצ"א בדעת הרמב"ם דבכל השנה לר"ג אינו מוציא רק עם שבשדות דאניסי דאין להם פנאי להסדיר תפלתן רק בר"ה לר"ג מוציא לכ"ע עיי"ש וא"כ קושית הגמרא למה צבור מתפללין בר"ה ושפיר משני כדי להסדיר ויש מזה הוכחה לרמב"ם.

סימן קכו

ס"א אם דילג וכו' בטור הביא ירושלמי ש"ץ שדילג שתים או שלש ברכות אין מסלקין אותו חוץ ממי שלא אמר ת"ה שמא כופר הוא בת"ה ומכניע זדים שמא אפיקורס הוא בונה ירושלים שמא אין מאמין בביאת משיח ע"כ ובירושלמי איתא בזה"ל ש"ץ שהשגיר שתים שלש ברכות אין מחזירין אותו אשכח תני ופליג לכל אין מחזירין אותו חוץ ממי שלא אוגר מחיה המתים ומכניע זדים ובונה ירושלים אני אומר מין הוא עכ"ל וקשה למה שינה הטור לשונו ובירושלמי גופא קשה מה ענין מחזירין לטעם דמין הוא והל"ל

מסלקין ומ"ש לעיל סימן קי"ט לא א"ש רק לשיטת רש"י ולא להטור דשם ונראה לפמ"ש הרשב"א הובא בב"י דירושלמי מחלק בין ש"ץ ליחיד דש"ץ א"צ לחזור משום טרחא דצבורא עיי"ש ונראה דהיינו דיחיד אם נזכר אחר שכבר אמר ברכות שאחריה חוזר לומר על הסדר כדלעיל סימן קי"ט וש"ץ אינו חוזר אלא אומרה במקום שנזכר וכן משמע בתשובת הרשב"א ח"א סימן ל"ה ובחידושי רשב"א בפרק א"ע דל"ד דיש סברא לחלק לענין חזרה על הסדר ובשלש אחרונות או ג"ר לחזור לראש בין ש"ץ ליחיד אלא דש"ס שלנו לא ס"ל כך עיי"ש וע"כ אמר הירושלמי דבשאר הברכות שדילג אין מחזירין לומר שנית מה שכבר אמר כדי לומר על הסדר רק באותן ברכות דאני אומר מין הוא א"כ משעה שדילג נעשה מין ואינו מוציא הצבור בברכות שאמר אח"כ ועוד דא"כ דילג במזיד ועיין לעיל סימן קי"ד ס"ז וסימן קי"ט במג"א סק"ה אמנם הטור דכתב בסמוך דגם ש"ץ חוזר על הסדר ומשום דכן מוכח בפ' א"ע דל"ד ממה דמותיב על ר"ה וכמ"ש הרשב"א שם ע"כ לא הביא לשון הירושלמי רק היוצא מדבריו לענין לסלקו אלא דעדיין היה נ"מ אם להחזירו לראש התפלה אלא דהטור שינה עוד דבירושלמי אמר מין הוא וטור אמר שמא מין הוא וגם בירושלמי אמר רק אחר כל השלש ברכות דמין הוא והטור כתב אחר כל אחד שמא מין הוא אלא די"ל נהי מדדילג יש ספק שמא מין הוא אבל ודאי אינו דאולי מקרה בטעות ומסלקינן אותו מספק דלמה לנו להכניס עצמינו בספק לכתחלה מכאן והלאה אבל לחזור מה שכבר אמר יש חשש ברכות לבטלה וספק ברכות להקל ע"כ אמר הירושלמי כשדילג כל השלש ברכות דהוחזק ולא תלינן במקרה וודאי מין הוא ולולא זאת אף דגם במחיה מתים טעה דהוא מג' ראשונות לא מחזירין לריב"ל דהוא בעל מימרא זאת בירושלמי וכמ"ש בתשובת הרשב"א הנ"ל אבל להטור דאין מחלק בין ש"ץ ליחיד ובג"ר גם דילג בטעות חוזר לראש לא נ"מ רק לסלקו וסגי באחד דמ"מ ספק מין הוא כמו במכניע זדים לש"ס דילן ה"נ בת"ה ובונה ירושלים לירושלמי דע"כ בכל אחד לבדו ספק הוא דאל"כ הוי רק כשאר ברכות וליכא חזקה בתלתא כיון דאמרינן ודאי רק טעות וכמ"ש רבינו יונה עיין ב"י וע"כ לירושלמי ליתא לסברת ר"י ובכל חדא שמא מין הוא ע"כ כתב הטור רק שמא ודו"ק.

והנה הב"י דחה דברי הטור כיון דבגמרתינו לא קאמר דמסלקין אותו רק בדילג ברכת מכניע זדים ושוב כתב הב"י אחר שכתבתי זה מצאתי להרשב"א שכתב בתשובה אע"ג דמשמע מדברי הירושלמי שיש לחלק בין ש"ץ ליחיד ואפילו בשטעה והשמיט אחת מן הברכות מ"מ כיון שלא מצינו כן בגמרא ולא חלקו בין ש"ץ ליחיד אין לנו אלא כגמרתינו עכ"ל ותמוה דמה מציאה מצא לראיה על דבריו הקודמין דנהי דלא קי"ל

בזה כהירושלמי מ"מ אפשר לפסוק כירושלמי דגם בדילג מחיה מתים ובונה ירושלים מסלקין אותו וכמ"ש הב"ח והחרדים בפירושו על הירושלמי דכיון דבירושלמי מפורש דגם בהנך מסלקין אותו יש לנו לומר דגם גמרתינו ל"ד נקט ברכת המינים אלא ה"ה הנך דדמי ליה והטו"ז כתב דגם לירושלמי ה"ד אם דילג שתים או שלש ברכות מאלו מסלקין אותו והקשה לעצמו דהא חשוב ברכת המינים בכללם דבזה לחודא מסלקין ונראה די"ל דלא פליג הירושלמי בזה על גמרתינו אלא משום דירושלמי ס"ל דש"ץ שדילג ברכה אחת אין מחזירין אותו ואפילו מן השלש ראשונות וכדמוכח מתשובת הרשב"א ח"א סימן ל"ה דכן דעת ריב"ל בירושלמי אמנם זה דוקא אם שאר הברכות עכ"פ נאמרו כהוגן אבל כשנתברר למפרע דמין הוא נמצא כל הח"י ברכות לא יצאו ולכן נהי שדילג מחיה מתים או בונה ירושלים לא מסלקינן ליה די"ל מקרה הוא אבל כשהוחזק שדילג השלשה ברכות ע"כ לאו מקרה ואגלאי למפרע דמין הוא וכשדילג ברכת המינים נהי דמסלקין אותו מ"מ אמרינן השתא דאתרע ומוקמינן לו אחזקת כשרות ומתחיל השני ממקום שזה דילג אבל עתה דע"י השלש ברכות אגלאי למפרע דמן ברכת מחיה היה מין ואינו מוציא הצבור דנהי די"ל לירושלמי משום טורח הצבור לא אכפת גם בדילג במזיד וא"צ לחזור לראש מ"מ כיון דאגלאי דמן ברכת מחיה מין הוא ונמצא הוי כדילג יותר משלש ברכות דגם לירושלמי צריך לחזור לראש דלא אמר רק בשתים ושלש ואפילו תמצא לומר דל"ד וה"ה יותר משלש אין מחזירין לומר אותם שנאמרו כהוגן וכדמשמע הלשון לכל אין מחזירין מ"מ הכא דאתברר דמין הוא ועתה נודע דבשעה שדילג מחיה מתים היה מין ובטעות החזקנוהו לכשר י"ל מקודם התפלה כבר היה מין וכעין שכתב הרשב"א והר"ן בפ"ק דחולין לענין גבינות שנעשו מבהמה ונמצאת טרפה ואע"ג דמ"מ ליכא רק ספק אימת נעשה מין ליכא בזה חשש ברכות לבטלה כיון דמדינא היה צריך לחזור לראש כמו יחיד רק משום טרחא דצבורא מקילינן בש"ץ ע"כ בספק לא משגיחינן בטרחא וכה"ג איתא בברכות דף כ"א בבני רב דטעו ומדכרי דחול בשבת עיי"ש נמצא לפ"ז גם הירושלמי לא קאמר רק לענין זה דכשדילג שלש ברכות אלו אין חילוק בין ש"ץ ליחיד ומדוקדק מאד דברי הירושלמי דתלה דין דחזרה בהך דמין הוא וממילא לגמרתינו לא נ"מ כלל בזה כיון דבלא"ה לא מפליג בין ש"ץ ליחיד וע"כ לא הזכיר רק דילג ברכת המינים ואין מקום לדברי הטור.

וזה לפי הגרסא שלפנינו בירושלמי אמנם בתשובת הרשב"א ח"א סימן ל"ה איתא הגרסא דירושלמי לכל אין מחזירין חוץ שלא אמר ת"ה ומכניע זדים וב"י אם אינו אומר מין הוא ע"כ ולמה כפל לומר אם אינו אומר הא כבר אמר שלא אמר וגם מה אם והרי ודאי

לא אמר אלא נ"ל דירושלמי לא מיירי בזה כדי לסלקו רק לענין חזרה דש"ץ א"צ לחזור כיון שכבר אמרו בלחש אבל בשלש ברכות הללו מי שאינו אומר בשאט נפש לא מחמת טעות מין הוא ולכן לא די באמירת לחש דצריך להוציא מלבן של צדוקים וכמבואר בפ"י דמנחות משנה ג' לענין קצירת העומר דכדי להוציא מלבן צריך לעשות בפרהסיא ובקול המולה גדולה ולפ"ז לדידן דקי"ל בגמרתינו דאין חילוק בין ש"ץ ליחיד לענין חזרה אין מקום לדברי הטור שהביא הירושלמי וא"ש דברי הב"י ופסק הש"ע.

הב"ח הביא דבמקצת ספרי טור כתוב ירושלמי ש"ץ שדילג ב' או ג' ברכות אין מחזירין אותו ונתקשה בו דהרי הטור בסמוך פסק דכ"מ שיחיד חוזר ש"ץ חוזר ולע"ד ס"ל לטור כפירש תוס' ר"י החסיד פ"ד דברכות דף כ"ט דכונת הירושלמי אין מחזירין אותו למקומו כלומר אין מעלין אותו ולא מיירי הירושלמי מידי בחזרה לתחלת הברכות עכ"ל ונראה משום דבבבלי נקט תמיד עמידת הש"ץ בלשון יורד לפני התיבה כמבואר בפ' א"ע דל"ד ובר"ה דף ל"ב ירד ר"י בב"ק לפני התיבה ופרש"י שם לפי שמצוה להתפלל במקום נמוך קתני ירד ולפיכך נופל על לשון זה דמעלין אותו או מסלקין אותו וע"כ נקט הבבלי מעלין אבל הירושלמי בר"ה שם ובכמה דוכתי נקט עבר במקום ירד ע"כ נופל על זה לשון איימן חזרה ועיין מג"א לעיל סימן צדי"ק סק"ג.

ובב"ח כתב דהטור הביא הירושלמי משום סיפא דחוץ ממי שלא אמר ת"ה וכו' דפשיטא דה"ק דבשאר ברכות אם טעה ודילג אין מחזירין אותו כלל חוץ מבת"ה וכו' דשמא מין הוא דאף מסלקין עיי"ש ואינו מובן מה ענין מסלקין למחזירין והלא אפשר דמסלקין ומ"מ אין מחזירין השני לתחלת ברכה שטעה זה וי"ל כמ"ש לעיל אמנם לשיטת הב"ח י"ל בלא"ה לפמ"ש לקמן סימן קכ"ח סי"ג בשיטת הטור דאם הש"ץ כהן ומקריא אחר מסיים המקרא שים שלום ומ"מ אין הש"ץ נ"כ רק אם מובטח שיחזור לתפלתו דצריך שהש"ץ יכוין אל תפלת המקרא משים שלום עד סופה אף דהמקרא נתכוין מתחלת התפלה דאל"כ תהיה תפלת הש"ץ מתחלתה עד ש"ש בלבד ונמצא התפלה פסקי פסקי ואין זה תפלה עיי"ש וע"כ ה"נ הא דקאמר הירושלמי דאם דילג שתים וג' ברכות דאין מחזירין ע"כ היינו דא"צ לחזור ולומר ברכות שכבר אמר מפני טורח הציבור אבל אותן שדילג יאמר עכ"פ במקום שנזכר דבזה ליכא טורח ציבור דבלא"ה נמי היה אומרים וכשטעה באותן שלש ברכות דשמא מין הוא דמסלקין אותי ואומר השני ועדיין הראשון לא יכוין לצאת בהן כיון דמין הוא ואינו רוצה לאומרן א"כ הוי התפלה פסקי פסקי וע"כ מחזירין לראש.

הלכות נשיאת כפים סימן קכח

ס"א בהג"ה לא ידע וכו' ובפ"ב דכתובות דכ"ד דזר עובר בעשה ולע"ד דזה מכלל כתר כהונה להתנשא על ישראל לברכם וכדכתיב מדוע תתנשאו על קהל ה' וא"כ ל"מ במקום כהנים אסור לזר ליטול את השם אלא אפילו כשאין כהנים מ"מ אין לו להשתרר על ישראל בכתר שלא נתנה לו תורה וע"כ זר עובר בעשה אמנם אם יודעים בו שאינו כהן ומכבדים אותו לעלות לדוכן הרי מוחלים על כבודם והרי וקדשתו ג"כ מ"ע מ"מ יכולים למחול על כבודם כדאיתא בגיטין דנ"ט ע"ב וע"כ בכתובות דמיירי שמחזיק עצמו לכהן וליכא מחילה דלא ידעי דמחלי אזי עובר בעשה אבל בפכ"כ דר"י ידוע שאינו כהן וחבריו אומרים לו לעלות א"כ מחלו על כבודם ע"כ לא ידע ר"י מה איסור יש ובאה"ח עה"ת פרש' נשא כתב דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כי יש בה מעלה לכהנים כי הברכות מסרם ה' בידם והוא אומרו דבר וגומר לאמר לשון רוממות.

וצ"ע למה לא פרש"י דהעשה הוא וקדשתו דדריש בגיטין נ"ט ע"ב לכל דבר שבקדושה ויהא נ"כ בכלל דהא מברכין אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך ואם גם זר נ"כ אינו מקדשו לכהן ולפ"ז י"ל דוקא במקום שיש כהנים כמו קה"ת ולפ"ז א"ש מה דלא ידע ר"י דודאי חבריו של ר' יוסי לא יאמרו לישראל לעלות לדוכן במקום כהנים ולעבור על וקדשתו ובמקום דליכא כהנים לא ידע מה איסור יש ויש קצת ראיה לזה ממה דתניא בפ"ב דכתובות דכ"ה חזקה לכהונה כ"כ וחילוק גרנות וקאמר שם דנ"כ דומיא דחילוק גרנות ליוחסין או לתרומה ה"כ נימא מה חילוק גרנות עם שאר כהנים ה"נ נ"כ ואלו להרמ"א כ"כ עם שאר כהנים ליכא איסור ומה חזקה לכהונה יש וי"ל דרש"י דחיקא לו לפרש נ"כ דאיסור עשה לא מיירי בכל גוני בין עם כהנים בין לבדו אבל להרמ"א דמפרש אליבא דר"י דלא מיירי בכל גוני י"ל נמי כמ"ש ואדרבה יש לדייק קצת דלאו בכל גוני יש איסור עשה מדאמר שם בכתובות דכ"ד ע"ב תרומה דעון מיתה היא נ"כ דאיסור עשה ולא אמר נמי היא משום דתרומה לעולם עון מיתה היא אבל נ"כ לאו בכל גוני איסור עשה לכן אמר נ"כ דאיסור עשה היינו נ"כ ובאופן שיש בה איסור עשה.

סעיף מ"ם עד"ר ברמ"א יו"ד סימן רכ"ח הביא דעת הר"ר אביגדור דאם התיר לו החכם נדר שעד"ר מותר דיעבד וש"ך שם ס"ק ס"ט הקשה דא"כ כהן לא יודיע לחכם דנדר עד"ר ויתיר לו ולדעתי דה"ד אם מפרט דעד"ר נדר גם למ"ד א"צ לפרט הנדר בזה שאני דצריך לשאול גם ע"ז ולעקור מה דתלה עד"ר דע"כ אף דרבים לא יסכימו לא איכפת כיון דג"ז נעקר אבל בלא"ה ל"מ חרטתו על נוף הנדר כיון דרבים לא מתחרטי וכבר תלה בדעתם ומ"כ בהגהות רב"פ ז"ל שם והוכיח כן מפירש המשנה לרמב"ם אלא דמ"ש

הרמב"ם שם דלמ"ד א"צ לפרט אם מטעה לחכם דיש בהתרתו מצוה מהני דיעבד הוא תמוה דא"כ קושית הגמרא הדרא לדוכתיה למ"ד א"צ לפרט מה מהני עד"ר אלא די"ל דהר"א לא ס"ל כן אלא דאם מטעה לחכם דיש מצוה אינו עוקר מה דתלה על דעת רבים דבמצוה גם רבים מסכימים רק עיקר גוף הנדר וכיון דאין מצוה ורבים אינם מסכימים ל"מ ולרמב"ם צ"ל דתק"ח דעד"ר החכם לא יתיר לכתחלה ואהני תקנתן דחכם לא זדקק לו כמו בזמן בפ"ב דגיטין די"ז ע"ב ול"ל דאכתי לא הועילו דיאמר שיש מצוה בהתרתו או לא יודיע דעד"ר נדר דקי"ל צריך לפרט ולמ"ד א"צ עכצ"ל דיעבד ג"כ ל"מ דאל"כ מה הועילו בתקנתן וע"כ א"ש דלמ"ד אצ"ל ליכא חשש דלדידיה גם בדיעבד ל"מ וכן י"ל ג"כ להר"א ומצאתי בפ"י כ"כ עוי"ל קושית הש"ך על הר"א ע"ד שכתבתי דצריך להודיע דעד"ר נדר לעקור ג"ז אמנם זה מהני אם יש חרטה או פתח לעקור למפרע אמנם הכא בכהן כתב תשובה המיוחסת לרמב"ן דליכא חרטה דמעיקרא דהא רצה לעבוד רק רוצה להתיר מעכשיו דמהני הנדר כזה שאינו נודר משום גוף הדבר שרוצה לנדור ממנו רק מחמת דאין מניחין לו לעבוד בלא"ה הובא בב"י יו"ד שם ובחרטה כזה אינו עוקר למפרע רק גייז מהשתא כמ"ש השע"מ פ"ו דשבועות וא"כ לא נעקר מה דתלה בדעתם למפרע ממילא גם להרר"א ל"מ גם דיעבד ותלי"ת ג"ז מצאתי בתו"ג.

שם על דעת רבים בא"ע סימן צ"ו דמדירה אם נהנה מכתובתה לא הזכיר עד"ר וכן ברמב"ם ותמהו המג"א וב"ש דא"ל סמכו על מה דצריך לפרט הנדר בכהן גם באלמנה ה"ל לומר עד"ר וגם בגמרא קשה למה לא משני אקושיא דלמא אזלא לגבי חכם דמדרינן לה עד"ר כמו שהקשו תוספת שם גם קשה למה פריך לר"ה דלמא אזלא לגבי חכם דגם בלא דר"ה קשה כמ"ש תוספת בהשולח דף ל"ה ע"ב ד"ה ליחוש וכבר כיונתי בס"ד למ"ש הישיע"ק בא"ע סימן צ"ו ותתו"ג ובפשיטות נ"ל דבמצוה מבואר בגיטין דל"ו דגם עד"ר מתירין ובתשובות מיימוני' בס"ס הפלאה הובא ביו"ד סימן רכ"ח דאם מחמת הנדר אפשר יהא פירוד בין איש לאשתו חשוב דבר מצוה ולפ"ז הא היתומים מדירין אותה בדבר היותר קשה כגון לאסרה במיני מזונות כפרש"י על המשנה שם וזה הוי ענוי נפשה וקפידא גדולה לבעלה דע"כ בנוסח אר"ה אין מדירין אותה דמיפר לה בעל ונדירה בדבר שאין בו ענוי נפש ע"כ דבזה בקל תעמוד באיסור ומבואר בא"ע סימן ל"ט דאם קדשה סתם ומצא עליה נדרים של ענוי נפש הוי ספק מקודשת די"ל דהוי קדושי טעות כיון דיש קפידא גדולה ק"ו די"ל אם לא נתיר לה יגרשה וא"כ גם בעד"ר יתיר לה החכם דהוי מצוה וע"כ בלאו דר"ה ל"ק דהיה א"ל דידירה בדבר שאינו ענוי נפש אבל לר"ה פריך שפיר וא"ש הכל ולכאורה י"ל כיון אם נדע שנדרה אם נהנית מכתובתה לא נתיר לה

אף דיש משום שלום בית א"כ גם למ"ד דא"צ לפרט מ"מ אין רבים מסכימים בהיתר זה דהא אלו פרטה האמת ל"ה מתירין לה אמנם לפ"ז נסתר גם תירץ הישיע"ק ותו"ג לפ"ד הרשב"א דאם עברה פ"א יש מצוה להתיר וגם בעד"ר יתירו דעדיין עכצ"ל אם תפרט לא יתירו לה מדמשני דצריך לפרט הנדר והרי תוכל לעבור פ"א ועכצ"ל כיון דבגוף הנדר יש מצוה בהיתר מהני גם בעד"ר אמנם בתשובות מיימנו בספר הפלאה להר"ר אלחנן ב"י בתשובה המתחלת כה אמר כתב דאף היכי דיש מצוה בהתרה כדי שלא יכשל כגון באוסר עליו כל פירות חוץ מחטים מחמת דקשה לעמוד בזה ומהני ההיתר גם בנדר עד"ר אם ישחוק בקוביא מ"מ היכא דיש הפסד וקלקול בהיתר כמו באלמנה שנדרה אם נהנית מכתובתה בזה לא נחשב ההיתר לדבר מצוה ול"מ בעד"ר עיי"ש ונראה דגם הוא לא אמר רק במצוה קלה דאינו ראוי לעמוד נגד ההפסד שבא מן ההיתר וכמ"ש שם דלא נחשב ההיתר דבר מצוה מטעמים קטנים הללו אבל בלא"ה הוא לא נחית לתירץ זה דהא ס"ל שם דתירץ דגמרא דעד"ר קאי גם אאלמנה ומקשה לעצמו מזה וא"י מי הכריחו לזה והרי בנודר ועובר מיירי דנדר מנשים פסולות ובאלמנה ל"ק הש"ס דנדרה עד"ר ואימא אה"נ גם בנדרה עד"ר לאסור כל פירות חוץ ממין אחד כיון דקרוב לבא למכשול הוי מצוה ומהני היתר גם בעד"ר וע"כ לא משני הש"ס באלמנה דנדרה עד"ר ונראה דס"ל בנודר ועובד מיירי דנודר לאסור כל פירות כעין נדר דאלמנה וכמ"ש הש"ך ביו"ד סימן רכ"ח ודו"ק ולפמ"ש הר"ן בתשובה דאם מחמת הנדר א"י להנשא להגין לה גם בעד"ר מתירין ה"נ י"ל דמחמת נדר קשה כזה לא תמצא שידוך הגון.

והנה עלה בלבי לומר עוד דהא דעד"ר א"ל התרה כתב הרשב"א משום דפתחו של זה אינו כפתחו של זה ולפ"ז היכי דסגי בחרטה דהשתא ל"ל כן וא"כ לתשובה המיוחסת לרמב"ן דנדר דרך קנס סגי בחרטה דהשתא ה"כ בנדרה אם, נהנית דהוי קנס ויש היתר גם בעד"ר משא"כ כהן דאיסר עליו פסולות ורוצה באמת לשוב ולגדור עצמו הוי נדר מצד עצמו וצריך פתח וחרטה דמעיקרא וע"כ רק בכהן מועיל עד"ר אלא דראיתי בישיע"ק כאן ובהמ"ח הביא בשם הרמב"ן דגם הכהן ל"צ רק חרטה דהשתא כיון דאינו נודר רק משום דאין מניחין לו לעבוד ועוד דגם בחרטה דהשתא נימא דאין דעת רבים מסכימים בחרטה דהשתא וכ"כ בישיע"ק שם ואח"כ מצאתי בשו"ת אמרי אש חיו"ד ספ"ח כתב דהך דכהן הוי נדר מחמת עצמו וצריך פתח לכן מועיל עד"ר ובאלמנה הוי דרך קנס ולרמב"ן הנ"ל א"צ פתח וחרטה דמעיקרא ומהני היתר גם בעד"ר וכמ"ש בס"ד.

ודרך חדש י"ל למה משני רק בכהן דמדרינן לו עד"ר ולא באלמנה וגם רמב"ם וש"ע לא כתבו עד"ר רק בכהן וגם לתרץ קושיות תוס' בגיטין דל"ה ע"ב בד"ה ליחוש מה מהני

באלמנה היתר בעל או חכם הא המודר הנאה מחברו אין מתירין לו אלא בפניו וגם דר"ת תירץ דלא אתמר רק היכא דקיבל טובה מחברו לא ניחא לראשונים בזה דה"נ נוטלת הכתובה בנדר זה וגם דברי רש"י התמוהין מה דפירש התם בר"נ דמדרינן לה ברבים היינו בעשרה ורבים ס"ל בפירש רבים היינו שלשה.

ונלע"ד דלענין ממון היכא דמחייב דרך קנס קי"ל כל דאי אסמכתא אפילו על דבר העבר כמו בפז"ב אהא נזיר אם זה נזיר דאתי עלה משום אסמכתא וכן מוכח מקושית הריטב"א בנדרים בהמבשרני אם ילדה אשתי זכר יטול מנה דליהוי אסמכתא וכן מוכח מתשובת מיימנו לספר הפלאה דגם חיוב על ספק בדבר העבר הוי אסמכתא וכ"כ בשער המלך בהלכות מכירה פי"א ה"ז בשם לחם רב עיי"ש וא"כ הא מה דמהימנן לה בנדר ושבועה ול"א מגו דחשוד אממונא חשוד אשבועה משום דפרשו אנשי מספק שבועה ולא מספק ממון כדאיתא בפ"ק דב"מ ד"ו ומשום דשבועה ליתא בחזרה והרי דכל החשש דשמא יש לה ספק ואינו ברור לה אם נהנית אבל אם נחשוד אותה דיודעת גם שבועה ונדר ל"מ וא"כ מה מועיל נדרה הא לכשיודע לה דנהנית הוי אסמכתא כיון דלא עשתה רק מספק דרך קנס ואולי סומכת בדעתה דלא חשוב הנאה ופרעון לכתובתה ולכשיודע לה אחר החקירה דזה נחשב לפרעון יש לה טענת אסמכתא ובפרט אם תרצה להחזיר הממון וא"כ ישנו בחזרה אמנם בנדר ליכא אסמכתין כמ"ש בחו"מ סימן ר"ז אמנם חזינן מה שנתחייב חיוב הנוגע לחברו מהני טענת אסמכתא ולגבוה לא ולענין שאלה היא להיפך דנדר לקונו מהני שאלה וחיוב לחברו ל"מ שאלה והנה בנודר לפני חברו מחמת שקיבל טובה ממנו א"ל התרה שלא ברשותו מחמת דנוגע לטובת חברו וא"כ כשנדר בקנס על דרך ספק אם היה או אם יהיה כך אין בזה אסמכתא כיון דנדר אמנם שאלה לחכם י"ל דמהני דנגד החומר שנדר לגבוה מהני שאלה וא"צ לבטלו מטעם אסמכתא ומה שנוגע לטובת חברו יש לבטל משום אסמכתא דבכל חיוב לחברו אסמכתא מבטלו וה"נ מה שהתחייב יותר משאר נדר שלא יהא בו היתר שאלה מחמת דנתחייב לחברו בטל משום אסמכתא ועיין בתשובת מיימנו לספר הפלאה ומרדכי ר"פ שור שנגח דו"ה דהביאו ראיה דבנדר ליכא אסמכתא מרוב נדרים דמצינו בתורה באם הם כמו אם יהיה אלקים עמדי ואם נתן תתן את העם הזה בידי ומשם אין מוכרח רק דאין היתר בלא שאלה לחכם אבל מאן מוכח אם היה בפני חברו לטובתו או עד"ר שלא יותר ע"י שאלה אולי לא אלים להתחייב חיוב מוחלט היכי דיש אסמכתא ומיושב קושית התוספת מה דיכולה להתיר שלא בפני היתומים והנה כתב החו"י סט"ו הובא בתו"ג דנדר עד"ר א"ל התרה משום דרבים זכו בכבודם והוא נגד טובתם דהוי כנדר לטובתם עיי"ש וא"כ למ"ש מהני טענת

אסמכתא למה שנתחייב יותר משאר נדר מחמת דנוגע לכבוד רבים וגם בלאו סברת החו"י מ"מ פשוטו של דבר דנדר עד"ר א"ל התרה בלא הסכמתם דנשתעבד להם שלא יהא לו היתר בלא רשותם דהא דעת כ"פ דבהסכמתם מהני היתר וכיון דבשעבוד לחברו מהני טענת אסמכתא ה"נ י"ל דמהני לבטל שעבוד זה וישאר רק כשאר נדר דנשתעבד לקונו לבד דמהני היתר חכם וע"כ לא משני באלמנה דמדירין אותה עד"ר.

ולפ"ז יש להקשות מה משני ר"נ דמדרינן לה ברבים דלכאורה ברבים לא חמיר מעד"ר ולמ"ד אין לו התרה ג"כ משום דאלים כיון שנעשה ברבים נוגע לכבודם והוא נגד טובתם כמ"ש החו"י בטעם שעד"ר אמנם זהו י"ל למ"ד רבים היינו שלשה אבל למ"ד עשרה ע"כ ל"ל ה"ט דא"כ ליסגי שלשה כמו עד"ר ועכצ"ל משום דבעשרה שריא שכינתא ונוגע לכבוד השכינה יותר מכל נדר אמנם בזה תו ל"מ טעם אסמכתא נגד כבוד המקום כמו בכל נדר ושבועה והקדש דלית בו אסמכתא וע"כ פרש"י ברבים היינו עשרה דגם לר"נ הכא דוקא בעשרה דאל"כ שייך בו אסמכתא כן היה נלע"ד לולא דהראשונים לא נראה כן ומהריב"ש סימן של"ה מוכח ג"כ דבנדר לחברו דרך קנס אין לו התרה לכתחלה וכן מדכתבו תוספת ורא"ש דגם באלמנה מהני עד"ר מוכח דלא ס"ל הכי ועדיין י"ל משום דלא ס"ל שיהא בזה טענת אסמכתא כיון דבדידה תליא מלתא לדייק אם כבר נהנית מכתובתה ותוכל לידע האמת וגם הא דחידש אביי בפ"ק דב"מ משום סמ"י נראה מדברי הרא"ש שם דלא קי"ל הכי אלא דמאן דחשיד אממונא לא חשיד אשבועה וא"כ י"ל דלא חיישינן לסברא דספק מ"י כלל רק כל החשש דהתפיסה צררי ותובעת שנית וכמ"ש תוספת בהשולח ל"ד ע"ב ד"ה אין ורא"ש פ"ק דב"ב וזה נפשה יודעת ואף די"ל דמורי היתרא דטרחא רק אין הדין ברור לה עד תחקור לסופרים וחכמים מ"מ לא ס"ל לתוספת ורא"ש כן.

אמנם לפ"ז יש לתרץ קושית הקרבן נתנאל על הרא"ש שתירץ קושית התוספת דלקיים לה בעל נדרה ולא יוכל להפר ותירץ משום דיכול למתשל על ההיקם והקשה הק"נ דהל"ל קיים לכי עד"ר והניח בצ"ע ולפמ"ש י"ל נהי דלגבי דידה ס"ל לרא"ש דל"ה אסמכתא דנפשה יודעת אם נהנית מ"מ הבעל שקיים הנדר דאם נהנית אצלו ודאי שייך אסמכתא דהקיום לא היה רק על הספק דלא ידע אם נהנית א"ל וסמכה דעתיה שלא כהנית ומהני נגד מה שנשתעבד לרבים.

וכ"ז רק לפ"ד הריב"ש סימן של"ה וסימן שמ"א דנדר ושבועה וגם קנו ממנו בדבר שיש בו אסמכתא דנהי דבנדר ליכא דין אסמכתא מ"מ אם נשאל עליו בטל גם הקנין מצד אסמכתא דל"מ הנדר לומר דגמר ומקנה אבל להסמ"ע סימן ר"ז דבנדר גמר ומקנה

ומחזיק הקנין דלא מהני שאלה ה"נ בעד"ר או נודר לחברו מחמת הנדר נסתלק אסמכתא וממילא אף דנשאל ל"מ מחמת דנשתעבד לחברו או לרבים.

אמנם לפי סברת הסמ"ע י"ל כיון דהכניס א"ע בעונש נדר ודאי גמר בלבו ולפ"ז י"ל ה"מ לנודר עצמו אבל בעל שקיים לה לא נדר כלום רק מסלק שיעבודו מעליה אף שתענה נפשה ויש לו קפידא גדולה ויכול להפר וא"כ כשנדרה על תנאי אם נהנית מכתובתה והוא לא ידע אם נהנית וקיים לה יכול לומר דסמכה דעתו דודאי לא נהנית ולא גמר בלבו לקיים לענות נפשה ואלמלי ידע האמת שנהנית ל"ה מקיים ול"מ הקיום כלל ומתורץ קושית תוספת ורא"ש למה בניסת לא מדרינן לה דיכול להפר הא אפשר שיקיים לה נדרה.

וי"ל דתוספת ורא"ש לשיטת רמב"ם אזלו דבמחילה ליכא דין אסמכתא ה"נ בקיים לה הוי רק מחילת שיעבודו שיש לו עליה שאינה יכולה לנדור בלא דעתו ומוחזקת בעצמה ותוספת ורא"ש בפא"נ דף ס"ו כתבו לתרץ הא דר"נ שם דס"ל מעיקרא אסמכתא קניא ובעלמא ס"ל דלא קניא משום דתפיס המלוה גופיה עדיף עיי"ש ולפ"ז י"ל קושית הק"נ על הרא"ש דכתב דאע"ג דאסיקנא לעיל לר"נ דמדרינן לה ברבים ולענין דינא אתמר דקי"ל כותיה בדיני הא פריך בתר הכי הניחא למ"ד וקאי כמי אדר"נ והקשה הק"נ דא"כ האיך משני הש"ס דמדרינן לה עד"ר הא הרא"ש עצמו כתב לעיל סימן חי"ת דבבעל ל"מ עד"ר ותירץ שם כמה תירוצים ולכולם קשהמאד דלפ"ז הל"ל לדינא כר"נ דגם בניסת מדרינן לה עד"ר כיון דר"נ הכי ס"ל והרי בפסקי הרא"ש כתוב להיפך דבניסת לא מדרינן והוא תמוה רבא אמנם לפמ"ש י"ל דמדרינן לה עד"ר ובעל יקיים לה עד"ר כמו שהקשה הק"נ לעיל אלא דתרצתו דלגבי הבעל הוי אסמכתא מה שתלה על דעת רבים ואף דאצל בעל ל"ה רק סילוק שיעבוד מהאשה מ"מ לר"ה בפא"נ ס"ל גם בתפיס שייך אסמכתא כל שאינו בשעת מתן מעות עיי"ש תוספת ורא"ש אבל כאן לר"נ דס"ל בא"נ דגם בשלא בשעת מתן מעות אסמכתא קניא כיון דכשנגדו תפיס ה"נ דמחל שעבודה ליכא טענת אסמכתא ושפיר משני לר"נ דמדרינן לה עד"ר וכ"ז לר"נ דמעיקרא מקמי דהחזירו מניומו בא"נ שם אבל אח"כ דס"ל שם דגם כה"ג לא קניא אסמכתא ה"נ הוי אסמכתא ול"מ קיום שלו גם בעד"ר ע"כ בפסקי הרא"ש פסק דבניסת לא מדרינן לה.

ובפשוט י"ל דכונת הרא"ש דגם לר"נ פריך הניחא ברבים א"ל הפרה אבל למ"ד י"ל הפרה מא"ל דנהי דלהך מ"ד לא נוקי למתניתין בניסת מ"מ גם בלא ניסת קשה דלמא אזלא גבי חכם וצ"ל דצריך לפרט כדלעיל לר"ה והרי ר"כ לא ס"ל כן ומשני דמדרינן לה עד"ר ובלא ניסת.

ואפשר לומר עוד דגם להרא"ש באלמנה ל"מ נדר אם נהנית בעד"ר משום אסמכתא וכמ"ש דהנה הרא"ש הקשה דלמה בניסת חיישינן דיפר לה נדריה עד"ר ותירץ דבעל מיפר גם בנדרה עד"ר והקשה בק"נ דמ"מ מה פריך וניחוש דאזלא לגבי חכם ה"ל לגמרא לשנויי דנודרת עד"ר ובישי"ק א"ע סימן צ"ו הקשה כן על התוספת ובאמת התוס' הרגישו בעצמן בזה ונדחקו דה"מ לשנויי הכי אבל הרא"ש לא זכר מזה אמנם לפמ"ש י"ל דלענין הנוגע לכבוד הרבים מהני טענת אסמכתא אלא די"ל לפמ"ש המל"מ פ"א ממכירה בקנס א"ע אם יעבור איזה תנאי חמשים לצדקה וחמשים להדיוט דכיון דאין אסמכתא עד הצדקה ה"נ להדיוט והביא ראיה ממ"ש הרשב"א בנתן ערבון על החצי דאין אסמכתא בכולו עיי"ש ה"נ י"ל כיון דהנדר אין בו אסמכתא בינו לקונו ה"כ מה שנדר עד"ר ונשתעבד לרבים אמנם י"ל דה"ד כי לא נשאל על החצי שנדר לצדקה אבל אם נשאל בפתח וחכם עוקר מעיקרא לומר דהוי בטעות דאלוולי ידע זה שנדר שיהיה או היה כך לא היה נודר ממילא פטור גם מהחצי להדיוט משום דגם כן י"ל דסמכה דעתו שלא יבא לידי כך ואלמלי ידע שיבא לידי כך לא היה מתחייב והוי ג"כ בטעות ועכשיו תו ל"ל כיון דהמחצה לצדקה גמר ומתחייב ה"כ להדיוט דהרי גם המחצה לצדקה לא גמר להתחייב וניתר הנדר בשאלה וחייב לחברו ע"י אסמכתא ובזה אין ראיה להמל"מ ומפרט אם נאמר כשיטות הריב"ש דגם בנדר לא גמר באסמכתא להתחייב בכל לבו רק דאין מועיל טענת אסמכתא בנדר א"כ צ"ל סברת המל"מ דמגו דחל הנדר חל נמי חיוב ההדיוט ועיין בשער משפט סימן ר"ז ממילא כשנשאל על הנדר תו אין מקום לקיים חיובו להדיוט אמנם הרא"ש שפיר מקשה דבעל מיפר ומיגז גייז וגוף הנדר לא נעקר למפרע א"כ שפיר י"ל מגו דאהני גוף הנדר לקונו ה"נ אהני לכבוד רבים אף דשייך בזה אסמכתא וממילא לא יוכל להפר מהשתא וע"כ תירץ דבעל מיפר גם בעד"ר.

אמנם לפמ"ש לעיל דבאלמנה ליכא תקנתא דעד"ר משום דבמצוה מתירין גם עד"ר וא"כ אם ניסת ולא ירצה בעל לדור עמה יתיר לה החכם משום שלום בית ולפ"ז י"ל דכ"ז לגבי החכם דאין בידו לכוף הבעל אבל בעל גופא איך יפר משום המצוה שלא יגרשה דבידו שלא לגרשה בלא"ה אלא די"ל דיאמר הבעל איני רוצה לדור עם נדרנית בעינוי נפש וא"ל אמיר לה ודאי לא אדור עמה והוי מצוה ועיין יו"ד סימן רכ"ח סכ"א בהג"ה בשם מהרי"ק דאם אפשר לקיים המצוה בלא התרה אין מתירין בעד"ר ולפמ"ש עפ"י תשובת הר"ן דמתירין נדר דעד"ר כדי שתוכל להנשא להגון א"ש יותר דבניסת ל"ש זה.

סעיף מ"ם במג"א ס"ק נ"ח חששו הרשב"א ורמב"ם דלמא אזיל לגבי חכם דס"ל כמ"ד א"צ לפרט ושרי ליה וא"ל מאלמנה וכו' ולע"ד בלא"ה י"ל דא"ל מאלמנה דבשלמא בכהן

תכלית הכונה לאסרו לחלוטין וחיישינן אף דעתה גמר בדעתו שלא יבעל פסולה שמא יחזור לקלקולו דהרי אפילו גרשה מוכרח לידור וע"כ אף דאין לו לסמוך שימצא חכם שלא יעשה כדין ונודר באמת ע"ד לקיים מ"מ שמא אח"כ יתחרט ויחפש חכם שיתיר לו ולס"ד דש"ס דלא ידע תקנתא דעד"ר ע"כ סגי לו במה דצריך לפרט הנדר כיון דא"א לתקוני יותר ואי א"צ לפרט ליכא תיקון כלל דבידו למתשל כל שעה ע"כ פריך רק למ"ד א"צ לפרט אבל למסקנא דיש תיקון יותר שידור עד"ר גם אם צריך לפרט יש לתקן כל מה דאפשר דהרי נודר ועובד יורד ומגרש הרי אף כשכבר עלה סגי לנדר משום דאזי א"א לתקן יותר מ"מ כשיורד צריך לגרש מיד ולא סמכינן על הנדר שלא יבעלנה עוד כיון דעכשיו יש לתקן עוד שיגרשה ועיין מג"א בס"ק נ"ט דדעתו היכי דאנוס מלגרש סגי בנדר לבד ואפילו לרא"ם ה"ט משום דאין אפטרופס לעריות ובהמשך זמן יש חשש גדול מ"מ כשכבר עלה סגי בנדר ע"ד לגרשה מיד אח"כ כיון דא"א לתקן יותר וע"כ כיון דלמסקנא יש תיקון יותר צריך לעשות התיקון היותר מועיל וכ"ז בכהן אבל באלמנה אין תכלית כונתינו לאסרה בנדר אלא לעמוד על האמת אם לא נהנית מכתובתה וכיון דנודרת ומדינא צריך לפרט אין לחוש שמא תמצא חכם שיתיר לה שלא כדין דמ"מ אין זה בידה ולא שכיח ואיך תכניס עצמה לספק כזה ליתסר בכל פירות שבעולם אם נהנית ואם לא תמצא מי שיתיר לה נאסרה לחלוטין וודאי בקושטא דלא נהנית מכתובתה ול"ל דסומכת דאם לא תמצא חכם שיתיר לה תחזיר מה שנהנית ויתיר לה גם כשתפרט דא"כ למ"ד בפ"ק דב"מ דחשוד אממונא חשוד אשבועה אלא דשמא ספק מ"י י"ל וממון איתא בחזרה ושבועה ליתא בחזרה עיין שם ד"ו וא"כ הכא בנודרת ניחוש דלא פרשה מספק נדר דאם לא תזכר תוכל להחזיר הממון שמספוקת ויתיר לה החכם וע"כ דחכם אינו רשאי להתיר לה נדר כזה גם כשתחזיר או דא"א לה להמתין באיסור הנאת מזונות עד שתזכר ה"כ א"א לה להמתין עד שתמצא חכם שיעשה שלא כדין.

במג"א שם וי"ל דגבי מלתא דאיסורא החמירו טפי ע"כ קשה לי אם חיישינן לחכם שיטעה דא"צ לפרט ויתיר שלא כדין א"כ באלמנה ניחוש ג"כ שתלך לחכם כזה ויתיר לה ותאכל באיסור כל ימיה ונגרום לה בנדר זה מכשול איסור כל ימיה וזה חשש יותר ובכהן דיותר יכול לעמוד בלא הגרושה ממה שהאשה לא תאכל מזונות כל ימיה ול"ל דבדיעבד מותר כשהתיר גם שלא פרט הנדר דהא מבואר ביו"ד סימן רכ"ח סעיף י"ד דאינו מותר וכן מוכרח ממ"ש המג"א בסמוך להא ל"ח שאף הלשון לא תאמר דלכ"ע צ"ל וכן מבואר ברשב"א בגיטין שם דאפילו דיעבד ל"מ א"ל פרט כדמשמע מטעמא דר"נ דאמר וא"א צריך זמנין דגזיא לדיבוריה וחכם מה ששמע מופר אלמא מאן דס"ל

צריך גם דיעבד ל"ע ובשע"מ פ"ו משבועות הוכיח ג"כ מהא דמשני בהשולח צ"ל הנדר ואכתי ניחוש דאיהו לא מפרט לה לנדרה שנדרה ע"ת אם נהנית מכתובתה ושרי לה חכם ומותר דיעבד אלא מוכח דאפילו דיעבד ל"מ וע"כ תמה על מה שמצא בשיטה מכת"י בשם ריטב"א על נדרים דדוקא לכתחלה צריך לפרט ודיעבד מותר ומוכח הכי בפרק השולח ותמוה דמלבד אשר לא מוכח כך אדרבא תיובתא הוא דאיכא למשמע עיי"ש ובאמת הוא בדפוס בריטב"א ונ"י בפ"ט דנדרים וז"ל הנ"י שם בפרק השולח פסקינן הלכתא כר"פ דצריך לפרט את הנדר ומיהא מוכח התם דדוקא לכתחלה הוא דאין החכם מתירו עד שיפרוט לו הנודר נדרו אבל בדיעבד התירו בלא פרטו הר"ז מותר עכ"ל ונלע"ד דלא אמרו רק אם החכם יודע דלא פרט ומתיר לו בזה מותר דיעבד משא"כ אי מרמה לחכם ואומר דפורט דאל"כ מה הועילו בתקנתן דהיכא דירא שלא יתיר לו כגון דבר איסור לא יפרט ויאמר דפרט אבל אם החכם יודע דלא פרט אהני דלא יזדקק החכם עפ"י רוב וכדאיתא בפ"ב דגיטין די"ז ע"ב דפריך גבי גט שאין בו זמן דכשר דיעבד מה אהני בתקנתן ומשני אהני דלכתחלה לא תנשא ופרש"י דלא יזדקקו לו סופר ועדים עיי"ש ומ"מ אי מזדקקו כשר דיעבד והנה ר"פ אמר דצריך לפרט משום מלתא דאיסורא אלמא דהוא רק תק"ח וסגי בזה שלא יזדקק לו חכם ואם ירמהו לא יועיל דא"ל דתקנו גם בידע החכם דלא פירט דהא לגביה מה יועילו תקנתן דאם ירצה להתיר מה שאינו רשאי יתיר לו ג"כ כשיפרט לו וידע דנדר במלתא דאיסורא ולמה להו לתקן כן על חכם וגם ה"ל לתקן אם התיר מלתא דאיסורא ועשה שלא כדין דלא יועיל ההיתר אע"כ דלא באו לתקן נגד החכם דל"ש שיעבור וא"א חוטא ולא לו רק כל התקנה נגד הנודר דחששו דלא יודע שהוא מלתא דאיסורא והנה להש"ך ביו"ד סימן רכ"ח ס"ק כ"ו דמיירי דגוף הנדר אינו איסור רק בא מחמת איסור כמו אם נהנתי מכתובתי ובכהן שנודר שלא יאכל פירות אם ידור עם אשתו פסולה דבזה מהני דיעבד ההיתר אם ידע והתיר לו אבל אם הנדר גופא איסור כגון שחוק ל"מ ההיתר ומשום זה לא ניתקן דצריך לפרט דבלא"ה לא ילך לחכם לשאול כיון דאינו מועיל ההיתר עיי"ש וא"כ לפ"ז א"א לומר דחששו ג"כ לתקן שאם עבר החכם והתיר בלא פרט לו שלא יועיל דיעבד דא"ל יתקנו רק לכתחלה שמא לא ישגיח ע"ז החכם מאחר דמותר דיעבד א"כ מה הועילו בתקנתן יפרט לו ויתיר לו אף דאיני רשאי לכתחלה כיון דמותר בדיעבד ולפמ"ש האחרונים להוכיח מפרש"י דמיירי שנדר שלא יהנה מאשתו פסולה או שלא ישחוק בקוביא עכצ"ל כהב"ח דשם דמותר דיעבד גם כשהתיר לו מלתא דאיסור כמ"ש הש"ך גופא שם לפי פירש זה וא"כ אין תועלת לתקן נגד החכם וכמ"ש ולפ"ז מוכח מהשולח דמהני דיעבד שמצד החכם

וזה מדויק בלשון הנ"י הנ"ל וא"ש דברי המג"א דכיון דיטעה החכם ויתיר גם כשידע שלא פרט ולא נעשה מחמת רמאות השואל יועיל ההיתר ומוכח דס"ל כהנ"י וריטב"א ולפ"ז בשכח דא"א לפרט י"ל דחשוב דיעבד.

והנה הקשה בשיטה מקובצת על נדרים דף ס"ה ובשע"מ פ"ו משבועות דאיך אתשל צדקיהו שנשבע שלא לגלות שנ"נ אכל ארנבת כיון דצריך לפרט וא"א לפרט קודם ההיתר וגם הקשה איך אמר יוסף לפרעה איתשל נמי אדידך שנשבע נמי שלא לגלות דא"י לה"ק דהא א"א לפרט דאם יפרט כבר עבר והנה בצדקיהו ודאי א"ש דבלא"ה התירו משום דחשוב דיעבד כמ"ש תוס' בהשולח בד"ה וליחוש וה"נ כיון דאם ידע החכם דלא פירט מהני דיעבד וכן התירו לו אלא דבלא"ה י"ל כיון דא"א לפרט חשוב דיעבד ומותר כיון דהחכם יודע שאינו מפרט וכמ"ש אמנם בלאו כ"ז א"ש לפע"ד כיון דמה דצריך לפרט משום מלתא דאיסורא א"כ אם אומר לחכם שיתיר לו נדר שאין בו איסור אין מיחוש דאם ירמהו לא ירויח כלום דחכם לא התיר לו רק מה שרשאי להתיר וכן נוהגין בהתרת נדרים שבער"ה לומר חין אני שואל להתיר לי אותם נדרים שאין להתירם ע"כ יהיו בעיניכם כאלו הייתי פורטם ואף דהשבולי לקט כתב דזה ל"מ רק בנדר ששכח ה"ט כיון ששכח א"א לפרט ה"נ בזה דהשבועה שלא לגלות א"א לפרט ול"ל דיוסף וצדקיהו סמכו דחכם יעקור הנדר למפרע דנמצא לא עבדו איסור מעיקרא דהא ע"כ ל"ה להו חרטה דמעיקרא ע"ז כמ"ש בתשובה המיוחסת לרמב"ן סימן רכ"ה דע"כ נשבעו שהיו ביד המלכים אלא דסגי להו בחרטה דהשתא ובזה רק מיגז גייז כמ"ש השע"מ שם.

סעיף מ"ה אסור להשתמש בכהן אפילו בזה"ז דהוי כמועל בהקדש א"ל מחל ובהגמ"ר מבואר דר"ת השיב דאין קדושה בזה"ז והקשה לו א"כ כל מידי דקדושה לא ליעבד עיין טו"ז ונלע"ד דגם כונת ר"ת משום דמחל אלא דה"ד בזה"ז דכהן יכול למחול כבודו אבל בזמן שבית המקדש קיים ושרת בקדש א"כ כלי שנשתמש בו קודש אל ישתמש בו חול ול"מ מחילת הכהן דנוגע לכבוד שמים ובירושלמי פ"ח דברכות ה"ה יליף דמשתמש בכהן מעל מדכתיב בעזרא ח' אתם קדש לד' והכלים קודש מה כלים המשתמש בהן מעל אף המשתמש בכהנים מעל עיי"ש וא"כ משמע דל"מ מחילה כמו בכלים ועוד דכתיב אתם קדש לד' א"כ אין הקדושה שלהם דלאחלו וע"כ אח"ת דדוקא בזמן שבגדיהם עליהם דמשרתים בקדש ועיין ברכ"י.

הלכות נפילת אפים סימן קלא

בטו"ז סק"י ממילא גם בוהוא רחום הוא כן דהא אומרים אותו בין י"ח לתחנון וכו' ולעיל סק"ט כתב דיאמרו בביתם והוא רחום ונראה דכאן בסק"י כתב לפי מנהג אשכנז דאומרים והוא רחום קודם כ"א ועיין במ"ז משא"כ לעיל מירי לפי מנהג ספרד דנ"א קודם וא"כ מותר להפסיק קודם והוא רחום ויאמרו בביתם וז"ב לדינא.
בשע"ת סקי"ד צ"ל דלא בתר סעודה ראשונה אזלינן כ"כ פ"ת א"ע סס"ב סקי"ב.
מג"א סק"י התניא כתב דוקא בר"ח א"א הלל בלקוטי ליו"ד סימן שע"ו כתבתי דבר"ח דההלל על שלא אירע לו היזק במיעוט הלבנה כדאיתא בפע"ח שער י"ט ספ"ב וא"כ באבל הוי לועג לרש ובחנוכה הכל שוין לטובה.

סימן קלב

במג"א סק"ב ואם היה בעיר ולא בא איבד זכותו דמדלא בא ודאי מחל צ"ע איך יכול למחול מה שנוגע לתיקון נשמת אבותיו וצ"ל כמ"ש בחת"ס בחא"ח סימן קס"ד ובחיו"ד סימן שמ"ה דהוי כשותפים בריוח הקדשים ואין להעתים חלק בזה רק החיים ובישיע"ק הקשה דהא מבואר בחו"מ שם דבנתבע לא אמרינן דאיבד זכותו עיי"ש ולק"מ דהא כתב הסמ"ע שם סימן קע"ו סק"ס משום דמסתמא כל מה שיכול להשמט מהתובע ניחא ליה עיי"ש וזה ל"ש כאן דלמה ישתמט דא"ל יבא כלל ודאי יפסיד הקדשים ואם יבא למחר ע"כ יפילו גורל ומה לו היום או מחר אמנם ק"ל בשלמא התם ה"ל כאלו נפסק עליו הדין ונותנין עליו פס"ד ולא כ"מ רק לענין זמן ב"ד עיי"ש אבל הכא אפילו היה בא ומחל למה לא יוכל לחזור בו ובמה זכה חברו בלא שום קנין רק בדברים בעלמא ונראה לפמ"ש בשו"ת חתם סופר חא"ח סימן קנ"ט בטעמא דדחיה דבן שבעה דוחה לבן שלושים ויא"צ דוחה לשאר אבלים וכי שותפים שנזדמן להם סחורה יאמר אחד אני צריך לה יותר הא השכר לאמצע ותירץ דעיקר זכיה שמזכה אבותיו אינינו באמירה דידיה רק במה שמזכה הצבור שעונין אחריו ויש להצבור שכר רב שגורמין לזכות המתים ומה שהמת צריך לעניית הצבור יותר כגון בן שבעה ויא"צ יותר יש שכר עי"ז לצבור העוזרים לו ממילא לא ניחא לציבור שיאמר קדיש אבל תוך יב"ח ויפסידו הם זכותם הגדול ואם יאמר בע"כ הרי אין עונים אחריו כמ"ש בש"ע א"ח סימן נ"ג עיי"ש וכיון דתליא בניחותא דצבורא א"ש דהא מבואר בחו"מ ס"ס ר"ד בהג"ה דאפילו בדברים בעלמא כל החוזר אין רוח חכמים נוחה הימנו עי"ש ועיין ביו"ד סימן רס"ד ס"א בהג"ה ובש"ך סק"ז וא"כ ממילא לא ניחא להו לציבור שיחזור בו ויענו אחריו.

ולפ"ז אם היה בבית הכנסת ומחל לאחר וחזר בו קודם שאמר האחר א"י לחזור בו אמנם נראה דליתא חדא דבחו"מ סימן ר"ד רק במתנה מועטת הוי מחוסר אמנה ומאן יימר דזה הוי מתנה מועטת נעו מעגלותיה ואינו ידוע מתן שכרה ומהך דא"ד סימן רס"ד אין ראיה דשם מיירי דהאב עצמו אינו מוהל או סנדק ונתנו לאחר ועתה רוצה לחזור וליתן לאחר ואינו נוטלו לעצמו ואין בזה רק טובת הנאה ע"כ חשוב מתנה מועטת וכן מבואר בב"י שם בתשובת הר"ם כיון דאין לו במילת בנו אלא טוה"נ לא מצי למהדר ביה וליתנו לאחר כמו במתנות כהונה עיי"ש ולפ"ז גם במילה אם חוזר בו ורוצה לימול בעצמו רשאי לחזור בו.

ועוד דדברי החתם סופר אינם מוכרחים דמה דנתקשה התם דלמה לא נהגנו שכולם יאמרו קדיש בפ"א כמנהג הספרדים ורבים העושים מצוה עדיפי ויחידים לק"מ לפי המבואר לעיל ריש סימן קכ"ה ובמג"א סק"א בשם הב"י והרא"ש והגהות י"כ עיי"ש ועוד דודאי תרי קלא לא משתמעי כדאיתא בפ"ג דמגלה כ"א ע"ב ולא ישמעו הציבור ומה שהקשה החת"ס על המנהג דבן שבעה דוחה לשלשים ושלשים לי"ל וכה"ג וכי שותפים שנזדמן להם סחורה יאמר פלוני אני צריך לה יותר והלא כל השכר לאמצע לע"ד ל"ד לסחורה דאפשר לחלק השכר משא"כ כאן דע"כ אחד נדחה מפני חברו הא ל"ד אלא למה דאיתא בפ"ד דסנהדרין דל"ב ע"ב שתי ספינות או גמלים שפגעו זב"ז טעונה ושאינה טעונה תדחה שאינה טעונה היו שניהן שוין מעלות שכר זל"ז והוא בחו"מ סימן ער"ב וגם בחצר השותפין מלאו כה"ג בכתובות פ"ב דף כ"ח דהמגרש אשתו היא נידחת מפניו אפילו בחצר של שניהן משום דטילטולו דגברא קשה מדאיתתא והוא בא"ע סימן ק"ט ועמ"ש בחידושי שם ועיין שע"מ סימן קע"א וע"כ ה"נ כיון דע"כ אחד נדחה נדחה זה שא"צ כל כך וא"כ הק"ל למה מהני מחילה בדברים בעלמא ובישע"ק הקשה עוד למה איבד זכותו דאף דמחל במה שלא בא לבה"כ היינו שלא יטילו עליו גורל מקדיש של ערבית אבל של שחרית במה מחל במה שלא בא לבית הכנסת ערבית עיי"ש שסיים דא"י מקום לדברים אלו ולפמ"ש י"ל דודאי לא מחל זכותו בקדיש של שחרית רק זכותו בקדיש של ערבית מוחל לשנים שהלכו לבהכנ"ס שיזכו הם ליטול חלק בראש והוא אחריהם למחר והנה כשהפילו השנים בערבית גורל ביניהם לא היה שמי שיזכה יהא שלו הקדיש בחנם בערבית ומ"מ בשחרית יהא לו עוד זכות שוה עם השני בגורל דהא אין נכנס עוד בשחרית בגורל וכמ"ש הלב"ש בשם כנס"י וא"כ הגורל בערבית הוא שמי שיזכה יטול חלק חברו עתה ונגד זה חלקו נתון לחברו בשחרית נמצא בשחרית יש להשני חלקו וחלק חברו שאמר הקדיש בערבית אבל זה שלא בא בערבית לבית הכנסת

מחל אז חלקו וע"כ ממילא נדחה בשחרית דהא אין לו רק חלק שליש וחברו שני חלקים וכיון דע"כ אחד נדחה ידחה המיעוט מפני הרוב ועדיין צ"ע דתינח לשיטת היש רוצין שכתב המג"א בסמוך אבל מג"א הא חולק די"ל אתה אמרת אתמול ואני אומר היום ה"נ יהיה לשלישי חלק בזכות זה שאמר קדיש בערבית אלא די"ל דגם המג"א מודה כאן דשאני התם יש רק אחד כנגדו אם נאמר דלא מחל אתמול חלקו לגמרי רק שיהיה השני ראשון מגיע לו בשחרית קדיש ראשון לגמרי ואפילו מחל אתמול לגמרי מ"מ בשחרית שוה זכותו לחברו ויש לו מחצה וא"כ יש לו זכות בקדיש ראשון של שחרית בודאי ולחברו ספק וה"ל כספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא דפרק החולץ דף ל"ח דאין ספק מוציא מידי ודאי אבל כשיש שלשה ואם נאמר דאתמול מחל לגמרי בלא חליפין מדינא הוי הקדיש ראשון של שחרית לחברו דיש לו הרוב וכמ"ש ואף אם נאמר שמא לא מחל אתמול רק בתורת חליפין שיהיה לו זכות נגד זה היום מ"מ אין יפה כחו מהשני א"כ אין ספקו מוציא מידי ודאי של חברו ואפילו לפמ"ש התוס' בריש פ"ק דב"מ דף ב' בסד"ה וזה נוטל רביע דל"א כן רק ביבם שהוא בנו של סבא הוי ודאי יורשו ולא יוציא הספק מספק ממונו אבל אין סברא מה שהוא ודאי בחציו יועיל לו לחציו השני עיי"ש היינו התם דאפשר לחלוק אבל הכא דבלא"ה ע"כ אחד נדחה ידחה זה שאין לו רק ספק מפני זה שיש לו ודאי עוי"ל דכשיש שנים לבד לא מחל דסמך דמחר יטול הוא ודאי הקדיש נגד זה שנטל ערבות אבל כשיש שלשה ל"ל דסמך שיטול מחר נגד מה שמוחל היום כיון דגם מחר צריך גורל שמא לא יפול הגורל עליו ובערבות אילו היה שם אפשר היה נופל לו הגורל וע"כ מדלא בא בערבות מחל חלקו שבערבית לגמרי וממילא גם בשחרית השני קודם לו וכמ"ש נמצא א"ש מה דלא מצי לחזור בו כיון דדי במה שמחל חלקו ערבית וכבר אמר האחר הקדיש בעצמותן ואפשר ג"כ לא הקשה החת"ס אלא מה דבן שבעה או יא"צ נוטל כל הקדשים דזה אפשר לחלוק ומודה בקדיש אחד דנוטלו הנצרך יותר מטעם שכתבתי ומ"מ נלע"ד דג"ז מה"ט נוטל כל הקדשים דטעונה ושאינה טעונה כשפגעו כ"פ ביום אחד נדחה שאינה טעונה וכן בחצר של האיש ואשה אפשר בחלוקת זמנים כמבואר בחו"מ סימן קע"א בחצר שותפין שאין בה דין חלוקה ידורו שנה שנה ובזכרון יוסף ס"א כתב דקדיש הוא הפקר ואינו של הקהל כדמוכח מהמג"א סנ"ג סקכ"ד.

מג"א שם אחד אמר קדיש ולמחר בא עוד אחד ואומר אני אומר קדיש כנגד קדיש שאמרת אתמול וכו' בספר החיים השיגו בדברים נכונים דכיון דלא בא אין לו שום זכות בקדשים שנאמרו ול"ד למטלטלין דכבר הן שלו והביא ראיה ממ"ר על פסוק שלחני כי

עלה השחר א"ל מיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו א"ל יקלסו חבריך א"ל איני יכול למחר אני בא לקלס והם אומרים לי כשם שלא קלסת אתמול כך אין אתה מקלס היום עיי"ש ולפמ"ש החת"ס ביו"ד סימן שמ"ה דבני העיר הוי כשותפין בריוח העולה בבית הכנסת והוי הקדשים ריוח שעלה מנכסי השותפין עיי"ש א"כ א"ש דמלאכים אינם שותפין אבל כאן הוי שותפין ויש לו חלק בריוח ולדעת הרמב"ם שבחו"מ ריש סימן רפ"ז דמי שמת והניח גדולים וקטנים וטרחו הגדולים בגופן והשביחו הנכסים הוא לאמצע ה"נ כיון דהשבח מנכסי השותפות עיין נתיבות סימן קע"ז סק"ג ולדעת שאר פוסקים בסימן רפ"ז דאם טרחו הגדולים בגופן השבח לעצמן היינו כגון התם דקטנים אינם יכולים להשביח עיי"ש ולפ"ז י"ל בלא"ה לחלק דכיון דהמלאך היה ביד יעקב ולא היה יכול לילך ע"כ אם קלסו שאר המלאכים זכו מן ההפקר אבל כאן היה יכול לילך לבית הכנסת ע"כ י"ל מה שלא בא דסמך דיטול מחר הקדיש נגד זה שאמר בערבית אלא די"ל דשאני אחים משותפים דאחים לא נשתתפו מתחלה אדעתא להרויח וכמ"ש בסמ"ע שם סק"ח וכן מבואר בחו"מ סימן קפ"א בס"א בשיירא שעמד עליהם גייס אם א"י להציל ועמד אחד והציל הציל לעצמו ובס"ב שם בשותפים אם הציל אחד אפילו א"י להציל הציל לאמצע עיי"ש ש"ך סק"ג ולפ"ז כשהיה אנוס ולא היה יכול לבא לבית הכנסת אצ"ל דבבקר מגיע לו הקדיש נגד קדיש שאמר חברו ערבית אלא כשהיה יכול לבא א"כ ה"א מדלא בא מחל קמ"ל המג"א דלא מחל רק שיהא אחרון.

במג"א בשם הש"ך מי שבטלה אבלתו ברגל או קובר מתו ברגל יש לו דין זיין עכ"ל ובש"ך סימן שע"ו סק"ח כתב דין זיין ולמד יש לו וצ"ע למה השמיט המג"א דגם דין למ"ד י"ל ולולא דברי הש"ך היה נ"ל כאן דנתבטל אבלות דזיי"ן ולמ"ד מחמת הרגל ה"נ לענין קדיש אין להם רק דין יב"ח כי הקדיש לפדות או"א מדינם וסתמא כל זיין קשה יותר הדין וכל למד קשה מדין יב"ח לכן תוך זיין ולמד דוחה שאר אבלים וגם האבלות מחמת דין של או"א כמ"ש להך בסימן ת"ב וכיון דברגל נפסק האבלות של זיין ולמד גם כשעבר הרגל ע"כ הוקל דין זיי"ן ולמ"ד מאו"א ג"כ ואין נידונים רק בדין יב"ח ממילא גם לענין קדיש אין לבן רק דין יב"ח.

סימן קלה הלכות קריאת ספר תורה

ס"ג כהן וכו' במרדכי בהנזקין סימן ת"א תשובת הר"ם אשר שאלת בקדושת כהן לפתוח ראשון אם הרשות בידו ליתן לישראל לברך לפניו בסעודה ונ"ל שהרשות בידו וכו' ולא כמ"ש כיון דמוקדשתו יליף אמאי לא יכפו אותו דה"מ גבי נושא נשים בעברה אבל

לפתוח ולברך ראשון דל"ה אלא כבודו יכול למחול דאטו ליטול מנה יפה ראשון א"ל רצה הכהן ליטול וכי תסיק אדעתין דיכפנו ושונא מתנות תע"ב ובהג"ה שם ורבינו שמחה כתב דא"י הכהן ליתן רשות לישראל לברך כ"א לרבו או לגדול ממנו עכ"ל ומ"ש הר"ם דשונא מתנות תע"ב צ"ע כיון דזכתה לו תורה דידיה שקיל כשאר מתנות כהונה ואף דצנועים מושכין ידיהן מלה"פ היינו דמניח לכהן אחר ולכאורה בלא"ה הל"ל די"ל הריהו כאלו התקבלתי ואפשר ס"ל כמ"ש הפ"י הובא בפ"ת יו"ד סימן רכ"ח ס"ק למ"ד להוכיח דא"י לומר כך במידי דלא זכה בה מעולם מדכתבו תוס' שם בגזל הגר ומת דאין הכהנים יכולים למחול כיון דלכפרה בעי השבה ובגזל ישראל מהני מחילה עיי"ש ולע"ד אינו מוכרח דשאני גזל מישראל דא"ל משיב לא מתכפר דטובל ושרץ בידו אבל בגזל מגר ומת הגר דזכה בו הגזלן עיי"ש במשנה ב"ק דף ק"י ובפרש"י וע"כ מה דצריך ליתן לכהנים להצטער במה שנהנה ול"מ מחילה דאין לו צער וכמ"ש הרא"ש בגיטין פ"ש ס"ח ודין הוא לצערו כיון דלא משיב לבעלים או ליורשין ודו"ק ומדברי הר"ם אין ראיה דאם מטעם הריני כאלו התקבלתי יבא כבר נתקיים וקדשתו דהוי כזכה בו וחזר ונתנו וה"ט ל"ש בלברך ראשון דאי דמר לאו דמר ע"כ אמר דיכול למאן מלקבל כלל ממילא ה"כ בכבוד הברכה.

ודברי ר"ש יש להבין דממ"נ אם ס"ל דיכול למחול ימחול נמי לגרוע ממנו או לשוה לו ואם ס"ל דל"מ מחילה גם לגדול איך ימחול וי"ל דס"ל כיון דמגיע לו לברך ראשון א"ל יברך הוי כמבזה המצוה וכן בקריאת התורה מצוה בראשון שלא יחמיץ המצוה כמ"ש הצ"צ סימן כ"ו ומג"א לעיל סימן קל"ב סק"ב ולגדול ולרבו יש כבוד התורה ואינו כמבזה המצוה עיין פ"ת יו"ד סימן רמ"ב סק"א.

עוי"ל לפמ"ש השיי"ק בהנזקין ה"ט דמאן דיליף קדימת הכהן מוקדשתו אינו נגד גדול ממנו בתורה דקדושת תורה עדיף אבל מאן דיליף מויתנה אל הכהנים בני לוי ואל זקני ישראל ע"כ זקנים הת"ח אחריהם ופליגי בזה בבבלי שם דנ"ט עכ"ל ולע"ד דל"פ דמוקדשתו ילפינן דל"מ מחילה בכל מידי דכבוד כמ"ש הרמב"ם במנין המצות מצוה ל"ב אלא כיון דקדושת תורה עדיף ליכא משום וקדשתו אבל משום ויתנה אל הכהנים איכא אלא דמשם ליכא איסור למחול וע"כ לשוה לו א"י למחול מוקדשתו בע"כ רק לגדול וצריך מחילה משום ויתנה אל הכהנים וצ"ע דבמגילה דף כ"ח אמר דאסור לת"ח להניח ע"ה כ"ג לברך לפניו הרי דא"צ מחילת הכהן וצ"ל ע"ה שאני ולולא דברי ר"ש י"ל משום דפסוק ויתנה אל הכהנים לא מיירי רק בקריאת התורה לא בסעודה רק מוקדשתו ילפינן לברך ראשון בסעודה וקדושת ת"ח עדיף ע"כ בסעודה ל"צ מחילת הכהן כלל

ומיושב קושית ישע"ק למה לא הביאו הרי"ף והפוסקים הך מימרא דמגילה רק לענין לברך בסעודה ולא לענין קריאת התורה ולכן נכון לדינא מ"ש בש"ע ס"ד המנהג הפשוט שאפילו כהן ע"ה קודם לקרות לפני חכם גדול ישראל ועיין מ"ז בריש הסימן.

ס"ו אינו פוסק כתב הפר"ח דאם היה כהן בבית הכנסת וטעו וקראו ישראל אינו עולה למנין שבעה ואחר הישראל יעלה הכהן וכן מוכח מדאמרינן בהנזקין כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון ופרכינן דלמאן הוי האי פגם אי ליושבין הא קחזי ליה ופרש"י ז"ל האי קחזי ליה ראשון דסליק למנין שבעה ומשני אלא ליוצאין ומה פרכא דסליק במנין שבעה אטו חלל וממזר אינו עולה למנין אע"כ דה"פ א"א דהוי חלל כיון שעלה במקום כהן והיה כהן בבית הכנסת לא עלה למנין שבעת ומדעולה ש"מ דכהן הוי וליכא פגם וה"נ אם קראו ישראל במקום כהן בטעות אינו עולה להמנין עכ"ל ומימי לא ראיתי נוהגין כן ועלה בלבי דתליא בפלוגתא דכ"מ דא"ר ל"ת אעל"מ ומצאתי כן בפרמ"ג אלא דמה פריך לר"י דמנ"ל דס"ל אעל"מ ויותר נלע"ד דתליא במצוה הבא בעברה אי יוצא דצריך לצאת קריאת שבעה גברי וראשון בעברה היתה ושפיר פריך על ר' יוחנן דס"ל ר"פ לולב הגזול מתב"ע פסול דיעבד מן התורה דיליף מגזול דומיא דפסח ואפילו ביו"ט שני דרבנן פסול גזול משום מהב"ע וא"כ לדידן לפי דעת רוב הפוסקים לקמן סימן תרמ"ט דלא כר"י ה"נ יוצא דיעבד ואפילו למאן דמחמיר התם היינו דמדרבנן פסול לכתחלה אבל כשר דיעבד וכמ"ש בשע"מ פ"ח מלולב והובא בנוב"ת חא"ח סימן קל"ג וקל"ד עיי"ש דלר"י מצוה הבא בעברה גם בדרבנן ודיעבד פסול ולדידן כשר דיעבד אמנם לפ"ד כמה אחרונים גם לר"י מהב"ע אינו פסול רק לכתחלה מ"מ י"ל דה"נ חשיב לכתחלה בשבת דמותר להוסיף על שבעה קרואים אבל בב' וה' וביו"ט לדעת כ"פ דאסור להוסיף חשוב דיעבד ומה מדויק לשון רש"י קחזי להאי כהן ראשון דסליק למנין שבעה דהל"ל דסליק למנין הקרואים דכולל כ"ז קה"ת ואפשר לומר עוד דגם ר"י דפוסל מהב"ע היינו עברה דאורייתא אף במצוה דרבנן דכעין אוריתא תיקון אבל הכא מצית וקדשתי לכ"פ רק אסמכתא ומצות קריאה בציבור מדרבנן הוי תרי דתנן וגם לר"י לא מפסל ובשבת מצות קה"ת לרש"י דאורייתא כמ"ש הב"ח לקמן סימן תרפ"ה ועיין באשל אברהם ריש סימן זה דגם מנין הקרואים לרש"י דאורייתא בשבת ויו"ט ע"כ פרש"י למנין שבעה לאפוקי חול וראשון נכון יותר.

אמנם דברי הפר"ח תמוהין לי למה מוכיח מפרש"י הלא מגוף הענין מוכח מדכהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון דהיינו דיאמרו דנודע אחר קריאתו דחלל הוא ע"כ קראו כהן אחר א"כ ע"כ דראשון אינו עולה למנין דאם הדין דעולה ע"כ ראשון הוא וזה

שני לו ומה הועילו לקרות לכהן זה אדרבה אסור לקרותו לשני אחר חלל או ישראל ואם ס"ל דמזה אין ראיה דכן הדין באמת רק דהרואה יטעה שכן הדין אם ראשון פגום דאינו עולה למנין וצריך לקרות לכהן אחר לראשון כיון שרואה השתנות יטעה כן א"כ גם מקושית הגמרא אין ראיה דשפיר פריך דכיון דקחזי דסליק למנין שבעה הרי הראשון נחשב לראשון ושני לשני ממילא תו לא יוכל לטעות דמשום פגמו של ראשון הדר קראו לכהן שני כיון דעדיין נחשב השני לשני.

ולפ"ז קשה טובא על קושית הגמרא על אביי דאמר נקטינן אין שם לוי קורא כהן איני והאר"י כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון דמאי קושיא נימא דזה גם ר' יוחנן לא חייש שיטעה בדין ויטעה להטיל פגם רק ר"י לשיטתו דמצוה הב"ע פסול בדיעבד גם במצוה דרבנן כמו דס"ל גזול ביו"ט שני פסול ע"כ אם טעו לקרות פגום לכהן ונודע אח"כ אינו עולה למנינא מדינא וצריך להתחיל המנין שבעה מכהן כשר ע"כ הרואה כאן עולה אחר כהן יתלה בהכי לפגום הראשון אבל לדידן דמהב"ע יצא א"כ אף דראשון פגום כיון שעלה לא ירד ממנינא והעולה אחריו ע"כ שני ומה יועיל מקריאת כהן שני כיון דפגום קדמו וע"כ דראשון אינו פגום רק זה במקום לוי כיון שאין לוי ע"כ אביי לא חייש להכי וכ"ש אם נאמר דתליא בכל מלתא דא"ר ל"ת דהא אביי ס"ל אי עביד מהני

ועכצ"**ל** דגם לר"י ודאי דינא לאו הכי הוא אם בטעות קראו או פגום לראשון דלא יעלה למנין שבעה כיון דשוגג הוא לא מבעיא לפוסקים דרק מדרבנן צריך להקדים לכהן י"ל שוגג בדרבנן ל"ח עברה כמ"ש הנתיבות בחו"מ סימן רל"ד ואפילו הוי דאורייתא יש לומר דבשוגג לא חשוב עברה לפמ"ש הרמב"ן ריש ויקרא דבחיובי מיתה בי"ד"ש או מלקות שאין בו כרת ומיתות ב"ד ליכא עונש רק על מזיד אבל שוגג אין עליו נשיאות חטא ואין צריך רצוי כלל וא"כ י"ל דשפיר יצא המצוה ובזה י"ל קושית התוס' בסוכה דף טי"ת ד"ה ההיא ודף למ"ד ד"ה משום דלמה בסוכה ולולב לכם להוציא הגזול דבלא"ה הוי מהב"ע די"ל דנ"מ לשוגג ויש לפלפל בזה דנהי דבשוגג א"צ רצוי מסתיין למימר דהוי כלא נעשה המעשה ולא לומר דיוצא י"ח המצוה שוב מצאתי בחתם סופר ר"פ לולב הגזול הביא בשם ר"ת בספר הישר דבשוגג ליכא משום מהב"ע וע"כ תירץ דבמצוה של טבל צריך קרא לשוגג אף בירושלמי ס"פ הארג מבואר גם בשגג והביא חטאתו בשבת כיפר וצריך להביא חטאת אחר שם משמע דאפילו בשוגג שייך מהב"ע עיי"ש ולפמ"ש א"ש דבדבר שחייב חטאת על שגגתו גם בשוגג הוי מהב"ע משא"כ בלאו שאין בו כרת דשוגג א"צ כפרה לא נחשב לעברה וא"ש גם בטבל דאין בו כרת ומיושב דברי ר"ת.

אמנם להפר"ח דאינו עולה למנין ע"כ משום מהב"ע או דאעל"מ מה פריך מר"י על אביי וצ"ל דס"ל להפר"ח דחשש פגמו של זה לא תלוי בהאי דינא דאף את"ל כשטעו וקראו חלל או ישראל לראשון דעולה למנין מ"מ צריך לקיים וקדשתו בכהן להקדימו לשאר קרואים כיון דטעו ועדיין לא נתקיים בראשון וע"כ כשיקראו כהן אחר כהן יתלו פגם בראשון רק הגמרא פריך איך יטעו כיון דקחזו דראשון עולה למנין ואם ראשון חלל מן הדין באמת שלא יעלה למנין אבל אי הוה הדין דעולה ל"ה פריך כלום ולפ"ז שפיר פריך מר"י על אביו ומ"מ לפמ"ש לעיל אין מר"י ראיה די"ל משום מהב"ע אינו עולה לדידיה משא"כ לדידן אמנם לסברת הפר"ח לפמ"ש עדיין צריך לקרות כהן אחריו אם ראשון ישראל או חלל וצע"ג דלא ראיתי נוהגין כן וע"כ לע"ד הנכון כמ"ש דקושית גמרא כיון דקחזי דסליק למנין שבעה ע"כ הראשון נחשב לראשון ושני לשני ממילא אין מקום שיטעה דמשום פגמו של ראשון הדר קראו לכהן שני כיון דמעוות לא יוכל לתקון הוא דע"כ קדמו הראשון אדרבה היכן קדושתו של השני לקרותו לשני אחר חלל ומשני משום חשש היוצאין דלא ימתינו עד לסוף ויסברו שהראשון לא נחשב במנין כלל משום דפגום הוא מדקראו לכהן שני אחריו אף דאין הדין כן מ"מ לאו כ"ע דינא גמירי וכמו דיטעה דראשון פגום מחמת השתנות שיראה עליית כהן אחר כהן כן יטעה בדין מחמת הוכחה זאת וזה ברור דלא כהפר"ח.

סי"ד הג"ה אם מכינים וכו' מהרמ"פ כ"כ בסימן פ"ח אהגמ"ר דאוסר להביא ס"ת להחבושין בבית אסורין דרק אם מביאין בשעת הקריאה ומחזירין אחר הקריאה ואין שם תיבה או ארון להניח הס"ת שם בקביעות על יום או יומים אזי אסור ובמטה אפרים סימן תקפ"ד סכ"ד כתב הטעם דאין להניח הס"ת בבית האסורין אחר קריאתה אפילו אם היה שם מקום קבוע משום בזיון ס"ת ולכן אסור ולא העיר דבמהרמ"פ לא כ"כ וצ"ע דיש לדחוק וליישב ואדרבה מש"ה סתם הגמ"ר לאסור משום דאין להניח הס"ת בקבע בבית האסורין

סימן קלט

ס"ב מג"א סק"א ומ"ב מתיר אפילו א"י לקרות מתוך הכתב בספר מ"ג הביא מ"ש המ"ב דלמה לא יעלה מי שא"י לקרות הלא יענה בע"פ מלה במלה אחר הש"ץ ואי משום דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרן בע"פ כמ"ש הב"י סימן קמ"א הא קי"ל שומע כעונה ומאחר דהש"ץ קורא מתוך הספר והוא עונה אחריו חשוב כקורא מתוך הכתב וא"ל דע"כ ל"א שומע כעונה רק בוני שראוי לקרות דכל הראוי לבילה דזה ל"א רק בדבר דאורייתא

לא במידי דרבנן כקריאה דלא מעכב אינו ראוי וכמו שפסקו הפוסקים בעומד בתפלה ושומע קדיש דשומע הוי כעונה אף דא"י לענות עכ"ל והמ"ג הקשה עליו מפ"ק דקדושין דכ"ה ע"א דמדרבנן בעינן בבית הסתרים ראוי לביאת מים כדר"ז והרי גם בדרבנן צריך ראוי לבילה עיי"ש ולק"מ דשם זה גופא האיסור דרבנן כשאינו ראוי לביאת מים וכשלא נצריך ראוי נעקר כל הדרבנן אבל הכא הקריאה דרבנן ויקוים בשומע אף דאינו ראוי וכן מה שהקשה מיבמות יתורץ כן עוד הקשה דאינו דומה לעונה בתפלה דבעצמותו ראוי לענות רק אריא דאיסור רביע משא"כ כשא"י לקרות וכמ"ש הב"ח סימן ל"ב ע"כ ל"ק לפמ"ש המ"ז בסימן ל"ב ס"ק ח"י דהב"ח לא מחלק בהכי רק כיון דראוי בחול לגרור ל"ח בשבת אינו ראוי לבילה עיי"ש וא"כ בשמע קדיש באמצע תפלה ל"ל כן דהא לאחר התפלה כשיהא ראוי לענות לא ישמע קדיש זה נמצא לעולם אינו ראוי לענות אחר קדיש זה משא"כ בס"ת דראוי לגרור הדבק בחול ויהא כשר וע"כ הוכיח המ"ב שפיר משמע קדיש באמצע תפלה ומ"מ אפשר לחלק בין אינו ראוי בעצם לאם אינו ראוי מחמת איסור וכמ"ש בש"א עמ"ש לעיל סימן ל"ב סח"י אלא דמן הב"ח אין ראיה וכמ"ש דדבר שאין לו זמן שיסתלק האיסור ויהא ראוי הוי כאינו ראוי בעצם דמ"ש ומ"ש המ"ג להפליא על מ"ב דאיך נימא דהוי כעונה מתוך הכתב דע"כ ל"א שומע כעונה אלא כאלו דיבר בפה ולא כקורא מן הכתב ובמג"א לעיל סימן מ"ט כתב דאין לקרות הפרשה בע"פ בשעה שקורא הש"ץ ע"כ לא הבנתי דאם שומע כעונה למה לא יחשב נמי כעונה מהכתב למה נפסיק בסכינא חריפא הן כשנאמר דשומע כעונה מטעם ערבות הן מטעם שליחות ול"ל כיון דאיהו לא מצי לקרות מתוך הכתב לא מצי משוי שליח דהא עושה שליח לכתוב גט אף דא"י צורת אות ואולי על ראיה לא אמרינן שליח כמותו כמו על שמיעה כיון דל"ה מידי דעשיה עיין קצו"ח

סימן רעב

ומ"ש ורדב"ז אדרבה הרדב"ז כתב דאינו מוחה באחרים רק הוא נזהר אלא די"ל כיון דצ"ל מלה במלה עם הקורא כדלעיל סימן קל"ה ולקמן סימן קמ"א דאל"כ הוי כברכה לבטלה ונראה דאף דשומע כעונה מ"מ בזה לא עדיף מכל הצבור ולמה יברך הוא או יהיה מאיזה טעם מ"מ כיון דאומר בעצמו זה מגרע השליחות וכמבואר לעיל ריש סימן קכ"ה עיי"ש במחצית השקל וע"כ חשוב כקורא בע"פ ולע"ד דמה דצ"ל מלה במלה תליא בשני דיעות דריש סימן ק"מ דלדעה ראשונה קורא המברך הוא רק להוציא עצמו דצבור א"צ לברך וכמ"ש במחצית השקל שם סק"א וביותר ביאור בסימן תקפ"ה סק"ז וא"כ אם

רק ישמע למה יברך יותר מהציבור דשמעו ג"כ ולרמב"ם דשם דס"ל דמוציא בברכתו כל הציבור הברכה גם על השמיעה ואחד מוציא כולם.

ס"ד עיין טו"ז סק"ג ולפע"ד י"ל דצריכי התרי טעמי משום מוסר ד' אל תמאס ומשום דאין מברכין על הפרעניות ומא"ח ומא"ח ול"פ דאם מברך הרי דאינו ממאס וכשלא היו מברכין אין מפסיקין משום אל תמאס דנראה כממאס ועכשיו משום דאין מברכין טל הפרעניות דאל"כ יפסיק ויברך.

סימן קמא

ס"א מעומד ובמג"א סק"א כב"ח דאפילו דיעבד לא יצא וכו' דהמלך קורא ויושב וא"א דאפילו דיעבד ל"י משום כבוד לא שרי לכתחלה וכה"ג דייקינן גבי עדות עכ"ל ולע"ד י"ל כיון דמיושב אסור כמ"ש המחבר א"כ הוי מהב"ע דאפילו דיעבד ל"י אף את"ל דקריאה מצוה דרבנן כמו לולב הגזול ביום שני עיין סוכה ד"ל ע"א ולקמן סימן תרמ"ט ס"א וס"ה בהג"ה ובשע"ת שם דאפילו בגזל דרבנן הוא כן ועיין נוב"ת חא"ח סימן קל"ג דמהב"ע גם דיעבד ל"י ואף דהיה יכול לקיים מצות קריאה מעומד בלא העברה מ"מ הא גזול ביוט"ב היה יכול לקיים בשאול בלא כונה לגזול רק לשאול ע"ד להחזיר מיד וכמ"ש הפנ"י בפרק לולב הגזול שם בד"ה בגמרא אריב"ב ומ"מ אר"י ארשב"י שם דהוי מהב"ע וכ"פ כ"פ לקמן סימן תרמ"ט והכא גרע דהעברה באה ע"י המצוה דאין איסור לישב רק משום שקורא בתורה ואפשר יתוקן ג"כ האיסור דא"ל יצא ידי קריאה בצבור הוי לימוד בעלמא דאין איסור לישב ומלך דמותר לישב ממילא הוי כדיעבד בלא עברה ומה דדייקינן בעדות ה"ט דל"ל משום מהב"ע לפסול העדות דזולת המצוה יש תועלת בעדותו לפטור ולחיוב וזה עיקר תכלית המכיוון ומהב"ע ל"ש רק לפסול המצוה כיון דנעשה בעברה אינה מצוה וא"כ בעדות נהי דמצוה לא קיים מ"מ הועיל עדותו ממילא ל"ל שיחזור ויעיד מעומד כיון דאין תועלת עוד בעדותו ליכא מצוה אלא דל"ת דעדות מעומד דוקא הוי עדות מגזה"כ ע"כ דייק הר"ן מדת"ח מעיד מיושב הרי דעדות הוה אלא דמצוה לעמוד ובת"ח יש נגדה עשה דאת ד' אלקיך תירא.

ועוד דהקורא שליח צבור וי"ל אשלד"ע אף דלא יעשהו שליח רק על הקריאה י"ל מה שישב אדעתיה דנפשיה עביד וכמ"ש המל"מ פ"ג מגנבה ה"ו מ"מ הכא דקרא מיושב בפני הצבור הוי כשלוחם גם על העברה ואדעתייהו עביד וכדלקמן סימן רנ"ב ס"ב אלא דמבואר בפ"ק דב"מ חי"ת ע"א שותפין שגנבו אמרינן מגו דזכי לנפשיה ולרש"י שם אף דהגביה אחד לבד ולתוס' שם בד"ה ושותפין י"ל נמי דמודו הכא כיון דא"ל יוציא הצבור

גם הוא אינו יוצא דהתקנה קה"ת בצבור ובכה"ג לכ"ע מגו דזכי לנפשיה זכי לאחריני וכמ"ש בנתיבות חו"מ סימן ק"ה ס"ב.

ס"ב והעולה לא יקרא בקו"ר ומ"מ צריך הוא לקרות עם הש"ץ כדי שלא תהא ברכתו לבטלה במ"ג הביא מן המ"ב דאיך כתב הרא"ש דלא מסתבר שיברך העולה על קריאת הש"ץ הא כיון דאינו קורא בקול רם ע"כ מברך על קריאת הש"ץ דעל קריאת עצמו א"א לו לברך שהרי בזה אינו מוציא אחרים י"ח וברכה זאת לא נתקנה אלא כשמוציא אחרים י"ח דיחיד הקורא בתורה אינו רשאי לברך עכ"ל ולפמ"ש הלבוש כאן ס"ד דהש"ץ במקום משה והעולה הוא מקבל התורה במקום הצבור ובשליחותם לפ"ז י"ל דמוציא הצבור גם בלא שמיעתם והא דלא די בשמיעתו לבד דעל השמיעה א"א לעשות שליח לדעת הרא"ש בנדרים דף ע"ב ע"ב לכן כך התקנה עכשיו דקריאת שבעה גברי וברכתן העולים מוציאם לצבור ומ"מ חיוב שמיעת הצבור הקריאה אשר תיקן מרע"ה כדי שלא ילכו בלא תורה ג"י נשאר שישמעו בעצמם דהם ענינים מופרדים עיין במרובה דף פ"ב וברמב"ם פי"ב מתפלה לכן צריך הש"ץ להשמיע לרבים בדיוק ובת"ה סימן מ"ד כתב דאם הצבור קורין מהחומשין ואינם שומעין מהש"ץ כשקורא מס"ת אפילו רק אחד שומע די כיון דבאותו ענין עסיקו עיי"ש וא"כ ה"כ הש"ץ אינו מוציא הצבור רק ע"י ששומעין ממנו חשיבו עסוקין באותו ענין ויוצאין ע"י העולה בברכתו נלחש ודידי עדיף חדא דשומעים מהש"ץ שקורא בתורה ממש לא בחומשין ועוד כיון דהוכרחו לתקן להקרות לפני העולין ותרי קלא לא משתמע וע"כ פעולה קורא בלחש ולעשות כיש נוהגין דס"ג הוי טרחא כפולה א"כ היכי דאניסי יוצאין בלא שמיעה כדאיתא בשילהי ר"ה.

בטו"ז סק"ג ותמוה לי וכו' הנה לשון הירושלמי הקורא את המגלה עומד ויושב יצא מה לשעבר הא בתחלה לא והא תני מעשה בר"מ שקרייה מיושב בבית הכנסת של טבעין ונתנו לאחר ובירך עליה כינו מתניתא מותר לקרותה יושב מה נתנו לאחר ומברך לפניה זה קורא וזה מברך מכאן ששומע כקורא ע"כ והמפרשים שם נדחקו בפירש מה נתנו ועם כ"ז קשה למה הוסיף מלת לפניה עתה והרמב"ם פ"ב דמגלה ה"ז כתב קראה יושב יצא אפילו בצבור אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחלה מפני כבוד הצבור וכתב הה"מ דכן פרשו בירושלמי אפילו לכתחלה ובלח"מ נתקשה דהא הרמב"ם פליג על הירושלמי וכמ"ש הטור ותירץ דירושלמי מיירי ליחיד עיי"ש וקשה הא בבית הכנסת של טבעין משמע ברבים ועוד א"כ למה לא תירץ הירושלמי דהמשנה דמשמע דוקא דיעבד יצא מיירי בצבור ועוד מניין הוציא הרמב"ם לחלק בין צבור ליחיד לכן נלע"ד דבלא"ה קשה למה לא בירך ר"מ בעצמו הלא טוב שיתחיל במצוה ויגמרנה כדתנן בברכות מ"ב ע"ב

דהוא אומר על המוגמר וברמב"ם פי"א דברכות ה"י כתב דאחד העושה מצוה לעצמו ואחד העושה אותה לאחרים מברך קודם עשייתה ובת"ה סימן ק"ם כתב דהתוקע להוציא עצמו ואחרים עדיף טפי דהתוקע יברך כיון דאיהו דתקע ואף דכתב שם דאין להרבות בברכות זה טעם על שאין מברכים כל השומעים כ"א לעצמו אבל מ"ש דשפיר טפי דהתוקע יברך בלא"ה הוא מדכתב כיון דאיהו דתקע ואפילו כבר יצא לעצמו העיד הת"ה דנהגו שהתוקע מברך ולא השומע עיי"ש ובפר"ח סימן תקפ"ה וא"כ למה ר"מ לא בירך בעצמו לכן נלע"ד כיון דרצה לקרות מיושב ואין כבוד הצבור אשר שלוחם המוציאם ישב לכן נתן לאחר לברך לפניה על מקרא מגלה והמברך נעשה שליח הצבור להוציאם ור"מ קרא במקומו ובשליחותו וכמ"ש רבינו יונה הביאו הב"י ריש סימן ק"ם דהחזן קורא במקום העולה המברך וכאלו קורא הוא דייניין ליה וכ"כ הטו"ז שם סק"ב וא"כ העולה המברך הוא שליח לצבור וכמ"ש הלבוש וכ"כ הת"ה סימן ק"ם בשם הרא"ש והחזן הקורא הוא שלוחו של המברך ועיין בא"ע סימן קמ"א סמ"ב בטו"ז ס"ק כ"ה דשליח שעשה שליח הוה שליח ראשון נגד השני כבעל נגד השליח ולכן שליח ראשון יכול לבטל לשני דלא נסתלק האחד עיי"ש וה"נ החזן שליח למברך הוא ומ"מ לא נסתלק המברך משלוחותו וא"ל א"כ בנשתתק העולה מה בכך כיון דהחזן כבר נעשה שלוחו ופיו כפיו דהא אם מת שליח ראשון לא נתבטל השליחות השני בגט כמבואר בא"ע שם הכא שאני דעל הברכות לא עשאו שליח וא"א לו לברך בסוף דהברכות שייכו להדדי וכאחד נחשבים וא"א לחלקם לשני בני אדם וכמ"ש בטו"ז לעיל סימן ק"ם סק"א וכיון דהמברך הוא שליח לצבור ועומד והחזן הקורא במקומו יושב לא נגרע כבוד הצבור דיש היכר עמידת המברך לכבודם וכאילו העומד קורא בשביל הצבור וזה ביאור הירושלמי דמדקתני יצא משמע רק דיעבד והלא ר"מ קרא מיושב א"כ ה"ל למתני מותר לקרותה יושב דאפילו את"ל מתניתין לאו דוקא כמ"ש הר"ן מ"מ מוטב ה"ל למתני מותר לקרותה מיושב כיון דא"צ להאריך יותר כדי שלא נטעה וס"ד דנתנה לאחר לברך היינו ברכה שלאחריה כדאיתא בתוספתא דמגלה פ"ב ומשני מה נתנה לאחר לברך לפניה ובזה ניכר דהמברך נעשה שליח הצבור להוציאם ור"מ רק במקומו קורא וכאלו המברך קרא והרי הוא עמד ור"מ דנעשה רק שליח ליחיד ישב אלא דכ"ז לר"מ דס"ל בגיטין דף ס"ו ע"ב מילי ממסרי משליח לשליח אבל לדידן דלא ממסרי כמ"ש הרמב"ם בה"ג פ"ב ובהלכות זכיה פ"ד א"כ ל"ל דהמברך שליח לצבור והקורא שלוחו וע"כ לא הביא הרמב"ם הך דיכול הקורא לישב ואחר יברך ומוכח מהירושלמי לחלק בין יחיד לצבור.

עתה נחזור לקושית הטו"ז דלפמ"ש א"ש דנהי דשומע כקורא היינו כקורא לעצמו אבל ל"ל דהוי כקורא להוציא הציבור ע"י שהחזן קורא במקומו לדידן דמילי לא ממסרי לשליח וברכה זאת נתקנה רק בשביל כבוד הציבור דאין כבודם להוציאם בלא ברכה וע"כ צריך המברך לקרות דאל"כ אין לו ענין עם הציבור לכבדם בברכתו כיון דאינו מוציאם בקריאתו ול"ל דמוציא בברכתו את המקרא חדא כיון דא"צ להוציא עצמו א"י להוציא אחר הבקי כדאיתא לקמן סימן רע"ג ס"ד ועוד אפילו להפר"ח לקמן סימן תקפ"ה דגם בקי יכול להוציא מ"מ הא צריך לכוין להוציא כדאיתא בר"ה דכ"ט והכא דכל הקרואים מברכים אינו יודע כלל דהוא להוציא את המקרא וצ"ע הא דאיתא במגילה דכ"ג דקטן עולה למנין שבעה דהא אינו בר שליחות ועיין ב"י ס"ס קל"ה בשם הרוקח והגמ"יי ולהחולקים שם י"ל כיון דמנין הקרואים תק"ח הם אמרו והם אמרו וגם כשנאמר דתקנת הברכה אינו בשביל שמוציא הציבור בקריאתו רק כיון שקורא ברבים תקנו שיברך לכבוד התורה י"ל קושית הטו"ז דשאני מגילה דכולן חייבין לברך גם על השמיעה ע"כ יכול לברך גם כשאסר קורא דמוציא עצמו ואחרים אבל בס"ת דכבר בירך בה"ת ועל השומעין ליכא חיוב ברכה כלל וכמ"ש לעיל סי' קל"ט א"כ אף דשומע כקורא מ"מ א"צ לברך ולא עדיף העולה מכל הקהל זולת כשקורא ממש דהא אין צריך להוציא השומעין אף דשומע כקורא ולקמן סימן רפ"ב במג"א סק"ו משמע ממ"ש בשם הר"ם מלונדרש דהעולה אינו מוציא הציבור עיי"ש בהגהות לב"ש ועיי"ש באשל אברהם להפרמ"ג ובמטה יהודא לקמן סימן רפ"ב סק"ו כתב בשם הכנה"ג דהעולה לתורה יעמוד לימין והש"ץ משמאלו אף אם הש"ץ לבד קורא כיון דשלוחותיה דעולה קעביד העולה עיקר ושם סק"ז כתב מה דקטן עולה למנין זיי"ן כיון דקצת קריאה נתקיים בגדולים סגי דהם אמרו והם אמרו ומזה ראיה למ"ש.

עוד י"ל קושית הטו"ז דמבואר בת"ה סימן ק"ם בשם הרא"ש דהברכה להוציא אחרים מתורת שליחות ובלבוש כאן כתב נמי דהעולה הוא שליח הקהל והנה קי"ל מילי לא ממסרי לשליח ודעת מהרי"ט גם לחד שליח ובתוספת רע"ק ר"פ השולח אות ל"ד כתב דלמ"ד אימר אמרו פסול ע"כ דחד שליח נמי לא מצי משוי על מילי והעלה שם דמילי לא הוי רק כשאינו גמר הדבר וצריך עוד למעשה של אחר עיי"ש וכה"ג מבואר בתוספת בגיטין ס"פ האומר בד"ה דבורא ולפ"ז א"ש מה דאחד מוציא אחרים בתפלה וברכה מתורת שליחות ובחתם סופר יו"ד סימן שכ"א הקשה איך ש"ץ מוציא בדיבור פיו הא הוי רק מילי ותירץ דהוא מטעם כל ישראל ערבים ומטעם שומע כעונה עיי"ש והנה שומע כעונה גופא משום שליחות דפה המדבר כפיו ועמ"ש לעיל סימן ס"א למה צריך ערבות

והרי בת"ה הנ"ל ובב"ח לקמן סימן תל"ד מבואר דמשום שליחות הוא מה דמוציא אחד לחברו בברכה ותפלה ולפמ"ש א"ש כיון דאינו מחוסר דבר הוי מעשה ולכן נעשה שליח וחשוב כאלו משלחו עשהו אבל משום ערבות לבד איך יחשב מעשהו כאלו חברו קיים המצוה ולולא הטעם ערבות לא היה רשאי להיות שליח לחברו לברך כיון דכבר יצא הוי ברכתו לבטלה וכמ"ש במג"א לקמן סימן ר"ג סק"ז וא"כ אשלד"ע אמנם צ"ע איך מוציא חברו בברכה הא מחוסר המעשה שמברכין עליה והוי מילי וי"ל עפימ"ש בחת"ס יו"ד שם דאם עשהו שליח על מעשה ודיבור הטפל למעשה נעשה שליח כנתינת גט דצ"ל הר"ז גיטך עיי"ש וה"נ העיקר המצוה והברכה טפלה לה דברכות אין מעכבין וכל עיקרה לא באה רק ע"י המצוה אמכם בלאה"כ י"ל כיון דבידו לגמור הדבר שמברך עליו כל שבידו לאו כמחוסר מעשה כדאיתא בקידושין דף ס"ב ואם מברך להוציא בברכתו לחברו שעושה המצוה או אוכל בעצמו כמי כיון שביד המשלח לגמור ל"ה כחוסר מעשה וכמו שכתבתי בחידושי לגיטין דף כ"ט דכל שביד השליח או המשלח לגמור הדבר הוי כנגמר ול"ח מילי אמנם אם אחד מוציא הציבור בקריאתו ואחר מוציאם בברכה כמעשה דר"מ בירושלמי הנ"ל קשה איך המברך מוציאן הא מחוסר הקריאה ואם השני לא יקרא הוי ברכתו לבטלה ואפילו רק יפסיק הרבה צריך ברכה אחרת ומידי דתלוי באחרים ל"ח בידו כמבואר בזבחים דף ל"ד ע"ב עיי"ש פרש"י בד"ה שבידו ולא מבעיא אם המברך אינו בקי בקריאה וכן השומעים אלא אפילו בקיאין מ"מ כיון דאין בדעתם לקרות בעצמן ל"ח בידם וכמ"ש בתוספת זבחים שם בד"ה כל שבידו דאם אין בדעתו ל"ח בידו אלא דר"מ ס"ל מילי ממסרי לשליח בגיטין דף ס"ו ע"ב ואנן קי"ל מילי לא ממסרי ואומר אמרו פסול כמ"ש הרא"ש בגיטין שם ע"כ לא יתכן שיברך על קריאת הש"ץ ומ"ש הרא"ש בר"ה פ"ד ס"ס י"ב דאף א"ל יכול המברך לתקוע כלום נפטר התוקע בברכת המברך היינו התוקע לבד וכשקורא בנחת עם הש"ץ נעשה שליח דברכה טפל לקריאה ומ"ש הרא"ש דהוי ברכה לבטלה ולא כתב דאינו מוציא הציבור בברכתו הוא משום דהא דמילי לא ממסרי תליא בפלוגתא דאומר אמרו ומבואר בר"ש פרק המגרש ס"ו דהוי ספק הלכה ואזלינן לחומרא וא"כ לענין דרבנן י"ל סד"ר לקולא אבל ברכה לבטלה דהוא משום לא תשא ספקו לחומרא ומספקא לא אמרינן ברכה לבטלת כמ"ש בתר"י ספ"ק דברכות גבי פתח בדחמרא וכיון דאם מילי לא ממסרי אינו מוציא הציבור והוי ברכתו לבטלה יש להחמיר ול"ל הא עכ"פ מוציא עצמו בברכתו על שמיעתו דשומע כעונה ממילא ל"ה ברכה לבטלה דז"א דהא כבר בירך בבוקר בה"ת וברכה זו לא נתקנה אלא להוציא כל הצבור כמ"ש המ"ב הבאתיו לעיל וכיון דאינו מוציא הצבור ממילא הוי ברכתו לבטלה

ולפ"ז בתקיעה ומגילה דגם יחיד צריך לברך ואהני ברכתו לעצמו או לתוקע ולמקרא המגלה ממילא גם הצבור יוצאין דהוי סד"ר לענין זה דברכות דרבנן ואם רחוק הוא בכונת הרא"ש מ"מ נכון בעצמותו לתרץ סתירת הירושלמי ותוספתא דבירושלמי פ"ד דמגילה ה"ג איתא דאם א"י לקרות רק אחד קרי והדר קרי ומזה מכחו דמי שאינו יודע לקרות אינו עולה וכמ"ש הפר"ח בסימן קל"ט והרא"ש הוכיח ג"כ מתוספתא כן כמבואר ברא"ש במגילה פרק הקורא עומד ס"י והרי בירושלמי הנ"ל מבואר דיכול לברך על קריאת האחר דשומע כקורא.

ובזה י"ל דברי הטור לקמן סימן תקפ"ה שכתב דאם בירך ולא יכול לתקוע תוקע השני על סמך ברכתו ול"ה ברכה לבטלה כיון דיוצא בתקיעת השני והקשה הב"י הא אפילו המברך הולך לו או סותם אזנו ל"ה ברכה לבטלה כיון דהשני יוצא בברכתו ולפמ"ש א"ש כיון דהשני ל"ה מתחלה דעתו לתקוע לא חשוב בידו כמ"ש לעיל בשם התוספת דזבחים והמברך דהיה דעתו לתקוע אגלאי דאין בידו דהא לא יכול לתקוע א"כ הוי מילי ואינו יכול להוציא חברו בתורת שליחות רק אם בעצמו יוצא ש"ה ברכתו לבטלה והשני תוקע על סמך ברכתו דלענין זה הוי ספיקא דרבנן ואף דהטור בחו"מ סימן רמ"ד הביא מחלוקת באומר אמרו לענין מתנה וכתב דמסתבר דל"ה מילי מ"מ נקט בא"ח סימן תקפ"ה מלתא דפסיקא לכ"ע.

ובטו"ז לקמן סימן תקפ"ה כתב בישוב דברי הטור משום דלכתחלה לא יברך זה על דעת שיתקע אחר עי"ש בהגהות לב"ש ומוכח שם דגם אם המברך יוצא ג"כ בתקיעת השני הדין כן וביו"ד סימן א' ס"ק י"ז כתב הטו"ז ג"כ דלפיכך אלם לא יתרום ואחר יברך דאין לחלק עשיית המצוה לזה והברכה לזה ובמשבצות זהב שם כתב דלפ"ז שופר ומגילה אם אחר יוכל לתקוע אין לחלק המצוה אלא אחר תוקע ומברך עיי"ש ותלי"ת כונתו לדעתם בזה לעיל וצ"ע דלא הרגישו בהך דר"מ קרא ונתן לאחר לברך והך דיו"ד י"ל דמגלה שאני דשומע כקורא וכאלו בעצמו עושה נמי המצות משא"כ כשיתרם הוא ואחר יברך נהי דשומע כעונה והוי כאלו התורם מברך מ"מ המברך אינו תורם ואין לחלק הברכה מהמצוה מציד אלא דלא משמע כן מסתירת הטו"ז והמ"ז כן ועוד גם הירושלמי דר"מ הוציא הצבור בקריאתו והשני הוציאם בברכתו והרי מצד הצבור נתחלקו הברכה והמצוה ועוד בהך דסימן תקפ"ה מוכח דגם כשהמברך יוצא נמי בתקיעת האחר דאין לחלק הברכה והתקיעה לשנים ונהי די"ל דבירושלמי מיירי דהמברך לא בקי בקריאה מ"מ ר"מ היה יכול לברך ואין טרחא כ"כ לברך מעומד ומ"מ גוף הדין נכון ול"ק מהירושלמי לפמ"ש לעיל כיון דאין לקרות מיושב להוציא הצבור משום כבוד הצבור

לכן חשוב כדיעבד ורשאי לקרות וליתן הברכה לאחר דכבוד צבור עדיף וכמבואר ביומא דף עי"ן דמשום כבוד הצבור קורא בע"פ דברים שבכתב עיי"ש.

וראיתי בפתיחה לפרמ"ג בפתיחה כוללת ח"ג סעיף כ"ח ז"ל וכל היכא דשליח לאו בר חיובא ל"ש ביה תורת שליחות כמו אשה במ"ע שהז"ג ובן כרך בי"ד וכדומה ואין עבד נעשה שליח לקבל קדושין וגיטין לפי שלא שייך ביה ה"ה כאן וכל המצות אעפ"י שיצא ומוציא דהוי' כמחויב בדבר מטעם ערבות ומ"מ עיקר שאחד מוציא חברו מטעם שליחות הוא וא"כ קשיא קטן דלאו בר שליחות הוא אמאי באכל האב שיעורא דרבנן מוציא בן לאביו כמ"ש בסימן קפ"ו וגם ערבות ל"ש בקטן כ"ש דעיקר מטעם שליחות וי"ל דשומע כעונה וברכות צריך שישמע מפי המחויב בדבר ומש"ה קטן דעכ"פ מחויב מדרבנן והאב שומע ממנו יוצא וכו' ולפ"ז יצא לנו הדין בקטן אינו מוציא עם שבשדות בר"ה עכת"ד ונראה מדבריו דצריך לומר טעם ערבות דאל"כ א"י להיות שליח כשיצא דל"ה כמחויב בדבר ולא הבנתי דא"כ איך עושה שליח לגרש אשתו כשלא נשאה חן בעיניו דליכא חיוב לגרש והוי כברכת הנהנין דל"ש ערבית ועוד אף שיצא מ"מ שייך בגוה כשיזדמן לו וע"כ מה דצריך לטעם דערבות דאל"ה אסור לברך ברכה שאינו צריך לו וכמ"ש לעיל ומ"ש הפרמ"ג מקטן כבר הקשתי כה"ג לעיל ומצאתי בספר החיים סימן תרפ"ט תירץ לפמ"ש תוספת בגיטין ס"ד ע"ב בד"ה שאני דמלתא דאיתא בנפשיה גם קטן נעשה שליח עיי"ש ויפה תירץ אלא דאפשר תוספת לא כתבו כן רק למ"ד קטן זוכה לאחרים מדאורייתא ואנן קי"ל דאינו זוכה לאחרים כדאיתא בחו"מ סימן רמ"ג ועיין פנ"י שם ומ"מ למ"ד זה הא אמר שם בגיטין שאני שיתופו מבואות דרבנן הרי בדרבנן זוכה לאחרים ונעשה שליח ומ"ש הפרמ"ג דבקטן ליכא ערבות לפמ"ש א"ש דגם ברכה לבטלה ל"ש גביה רק משום דלא ליתי למסרך שיגדל וכה"ג דמוציא לאחר הרי לשיגדל יהא שייך בו ערבות ומ"ש הפרמ"ג משום שומע כעונה הרי הא גופא משום דפה של שליח כפה המשלח וכמ"ש לעיל סימן ס"א וכן מבואר בש"ע של התניא סימן רי"ג ס"ו וכ"כ בשאגת אריה ס"ו והא דצריך לשמוע כבר כתבתי משום דעל השמיעה א"א לעשות שליח וחוץ חיוב הדיבור בפה מחויב לשמוע ולכוין לבו עיי"ש בסימן ס"א שוב ראיתי בתוספת פ"ג שאכלו מ"ח ע"ב סד"ה עד כתבו כלשון הפרמ"ג הנ"ל דמחמת ערבות חשוב כמחויב בדבר אף שיצא אלא דלא הוזכר שם ענין שליחות וצ"ע בדבריהם דלמה להו טעם ערבות לתירוצם הא בלא"ה י"ל קטן או אשה דאינן חייבין מן התורה ל"ח בר חיובא לכן אינם נעשין שליח להוציא כיון דליתא גבייהו אינן דומין למשלח אבל גדול אין אף דעתה לא אכל מ"מ כיון דבר חיובא הוא כשאכל נעשה שליח ואפשר כונת התוספת ג"כ

לתרץ איך אפשר להיות שליח לברך שאינו מחויב בה עתה דהוי לדידיה ברכה לבטלה וא"א לאדם חטא שיזכה חברו ע"כ כתבו טעם ערבות ודברי הרא"ש ורבינו יונה בפרק מ"ש דכתבו משום דנשים אינן בכלל ערבות קשין מאד דאפילו יהיו בכלל ערבות מ"מ כיון דאין חייבין בבהמ"ז א"א לעשות שליח כדאמרינן בגיטין כ"ג ע"ב דאין עבד נעשה שליח לקבל גט כיון שאינו בתורת גיטין י"ל דאם היו בכלל ערבות היו כמחויבין והיו נעשין שלוחין ולפמ"ש בחתם סופר חא"ח סימן קט"ז לתרץ דעת מתרי"ט דס"ל דא"י לעשות שליח להקדיש משום דמילי לא ממסרי לשליח והקשו עליו מתמורה דף יו"ד דמבואר שם דשוי שליח להקדיש ותירץ הוא דשם מיירי דיש לשליח שותפות בגוייה וכה"ג מהני עיי"ש ונ"ל סברתו משום מגו דזכי לנפשיה זכי לאחריני כדאיתא בפ"ק דב"מ דף חי"ת ע"א ועיין בש"ך חו"מ סימן ק"ה סק"ב ולפ"ז רמב"ח ורבא בתמורה שם אזלו לשיטתייהו בב"מ שם ולפ"ז י"ל ה"ט דגבי ברכות אינו מוציא חברו רק אם מחויב עתה גם הוא באותה ברכה בברכת הנהנין ובברכת המצות דמוציא אף שיצא משום ערבות הוי כמחויב עתה וכמ"ש התוספת בפ"ג שאכלו מ"ח ע"ב ולמה לא יוציא מטעם שליחות אם רק בר חיובא הוא ושייך ביה כשיזדמן לו אלא ה"ט כיון דהוי מילי א"א להיות שליח רק אז מחויב גם הוא עתה ומגו דזכי לנפשיה וכן מטעם ערבות הוי כזוכה לעצמו נמי אולם לפ"ד הסמ"ע והתומים בסימן ק"ה סק"ג וכן לדעת התוספת בפ"ק דב"מ ד"ח וכ"כ האס"ז בשם הרמב"ן דכל דליתא ע"י שליח נסתר תירץ החת"ס.

סימן קמג

ס"ד ובשעת הדחק שאין לצבור ונ"ל אם מתפללים בעיר וקוראין בהרבה מקומות ובמקום אחד נמצא ס"ת שלהם פסול אפילו באמצע הקריאה כמעשה דמהר"ם מלובלין שהביא במג"א אין רשאים לגמור בס"ת הפסול דאין זה שעת הדחק דיכולים ללילך למקום שיש ס"ת כשר ומעשה דמהר"ם היה שלא היה בכל העיר רק ס"ת אחד כמבואר שם וגם הרבה חולקים על מהרמ"ל והבו דלא לוסיף.

הלכות בית הכנסת סימן קנ

ס"ה בהג"ה ועושין בימה באמצע עיין שו"ת אמרי אש חא"ח ס"ז ושו"ת מהרי"א יהודה יעלה ס"ג דאסור לשנות **מג"א** סק"ה עיין חתם סופר חא"ח סימן כ"ט ועיין בנתיבות סימן קס"ד ס"ה מה שהביא מהש"ך חו"מ סימן קצ"א סק"ב לכאורה נראה דחולקין דלהש"ך אין להוציא מחברו מה שהנהו כיון שלא נתכוין להשביח חברו.

סימן קנא

סי"א בישובין ל"מ בהו תנאי בספר החיים הקשה דא"כ גם בחורבנן ל"מ תנאי כסוכה דלקמן תרל"ח כיון דבע"כ בודל מהם כל ביה"ש לכן ל"מ תנאי גם לכשנפלה עיי"ש ולע"ד שאני סוכה דהיא גופה מצוה משא"כ ביהכנ"ס וביהמ"ד אינן רק תשמישן ללמוד ולהתפלל תוכן וחילוק כזה מבואר לענין תנאי בספר א"ז סימן תקע"א הבאתיו לעיל סימן מ"ב ע"ש והא דל"מ תנאי בישובן משום קלות ראש כמ"ש מג"א ס"ק י"ד ועמג"א סימן תרל"ח סק"ג ואשל אברהם שם.

ולפמ"ש הטו"ז לעיל סימן כ"א סק"א דגם בחול המועד שייך טעם מוקצה משום צירוף יו"ט א"ש נמי דבסוכה כיון דע"כ בודל ביה"ש יש טעם מוקצה גם לחוה"מ.

שם ל"מ תנאי זה דעת תוספת שהכריחו כן במגלה דף כ"ח ע"ב מהא דרבינא ור"א לא היו רוצים ליכנוס בהן מפני גשמים אלא משום דשמעתתא בעי צילותא והא"ז חולק דגם בישובן מהני תנאי ורבינא ור"א מחמרי אנפשייהו ולע"ד י"ל עפימ"ש הטו"ז לעיל סימן כ"א סק"א דל"ש בזיון מצוה כשמשתמש בעת שאינו רוצה שיהיה עליו שם מצוה ולפ"ז י"ל דאכילה ושתיה בביהכנ"ס מהני תנאי דאותה שעה אינו משתמש בה מצוה אבל הם דעסקו בלימוד וכשנכנסו ללמוד הרי היה השראת קדושה מצדם לכן נאסר להם לכוין ליהנות ולהנצל בה מגשמים ובא"ז הלכות ביהכנ"ס סימן שפ"ח כתב דמותר לאכול ולשתות האידנא בבתי כנסיות ובהמ"ד שלנו דע"ת הן עשויין וזכורני כשהייתי באשפירא בבית מורי רבינו שמחה שאכלנו בבהמ"ד ואמר לנו שראה רבינו יהודא משפירא שאכל בבהמ"ד מיהו כמדומה לי שבשבת היה שהוא סעודת מצוה ואין משם ראיה לסעודת חול מיהו כך הוא שבזה"ז מותר לאכול ולשתות בבתי כנסיות ובהמ"ד שלנו ואפילו ב"א שאינם ת"ח עכ"ל וזה דלא כהמג"א בס"ק י"ב ולפמ"ש אין ראיה ג"כ להחמיר על עצמו.

סי"ב קבוע של גנאי ולע"ד אף ארעי של גנאי אסור וראיה מנדה דף י"ג ר"י ושמואל הוי קיימי אאיגרא דבי כנישתא וכו' אחוז באמתך והשתן לחוץ פרש"י שלא יפלו מים על הגג עוד שם ביעתותא דשכינתא.

סימן קנב

סותרין עשו"ת יהודא יעלה חא"ח תשובה כ"ח כ"ט החמיר אם רוצה לסתור מחמת שנתרבו העם ולבנות שם גדול.

סימן קנג

ס"ו מג"א סק"ט משא"כ לשבת יצרה עיין בסבא דמשפטים דף ק"ב ע"ב בדפוס סלאוויטא מבואר דפטורה לגמרי וכן משמע ביבמות דף ס"ה ע"ב ובא"ע סימן קנ"ד ס"ו דאל"כ נשמע לה משום לשבת יצרה.

שם סי"א אסור למשככן בפרק בני העיר דף כ"ו ע"ב בתוספת ד"ה אוגירה ומשכנה אסור ז"ל קשה דהא ר"מ לא אסר במתניתין אלא ממכר עולם אבל ע"ת שרי ומ"ש ונ"ל דהאי דר"מ שרי למכור ע"ת היינו של רבים לרבים להתפלל דאין במכר זה זלזול והא דאסרינן הכא משכנתא הוי דיחיד משום זלזול עכ"ל ולפ"ז לדידן דמותר למסור לרבנן של רבים ליחיד אסור ע"ת אמנם צ"ל מה מקשים תוס' דהא מבואר בסוכה מ"א ע"ב דיוצא אדם בלולב ביום ראשון במתנה עמ"ל אף דבשאול אינו יוצא א"כ ה"נ נהי דשכורה וכה"ג אסור ממינו ע"ת מכירה גמורה הוא ויצאה מקדושתה אלא דצריך לקיים תנאו כשירצה המוכר להחזיר ולהקנות ומצאתי בישיע"ק עמד ג"כ בזה ונראה עפימ"ש בחתם סופר בסוכה שם ובתשובה בחחו"מ סימן קל"א דההפרש בין מתנה עמ"ל ובין מוכר שדהו לעשר שנים או בזמן שהיובל נוהג דמביא ואינו קורא דק"פ לא מקרי האדמה אשר נתת לי ההפרש הוא כך התם אי רצה למחול לו השדה שיהא שלו לעולם ולא יחזירנו אחר עשר שנים איכו מועיל אלא צריך להקנות קנין חדש באחד מדרכי הקניה כי הקנין הראשון לא היה אלא על עשר שנים ומכ"ש בזמן היובל שאסור למכרו לצמיתות משא"כ מתנה עמ"ל הוא קנין לצמיתות אך תלאו בתנאי ואם ימחול לו התנאי הרי הוא שלו בקנין הראשון עכ"ל ולפ"ז יפה הקשו תוספת לר"מ דאסור למכור ממכר עולם א"י למחול התנאי והוי רק קנין פירות כמו שכירות ולזה תרצו דלר"מ בלא"ה אינו מותר רק לרבים אבל לרבנן דמותר למכור ממכר עולם שרי ג"כ עמ"ל כיון דיכול למחול התנאי הוי קנין לצמיתות וקנין הגוף וז"ל הרשב"א שם הקשו בתוספת הא במתניתין אסור למכרה וכו' ועויי"ל דמתניתין דשריא לה ע"ת היינו כר"מ כו' זאת התירוץ תרצו בתוספת וא"ת והא רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא דתנאי לא מעכב הא אלו רצה למכור ע"ת מוכר ומתנה עייי"ש ולפמ"ש א"ש דלרבנן ודאי תנאי שרי דמ"מ מכר לצמיתות חשיב.

סי"ד מג"א ס"ק ל"ו ולע"ד י"ל דעת הש"ע דשאני הכא דלא החזיקו בו הקהל וגזבר והואיל ובידו למתשל חשוב כשלו כדאיתא בפא"ע ע"ב יכול למחות אך במקורו במרדכי משמע דס"ל אפילו בא ליד גזבר יכול הנודר למחות.

שם סי"ז מג"א ס"ק מ"א נשאלתי מקום שיש בו חברה משניות מכבר וחדשים מקרוב באו להתחבר עוד בפ"ע חברה משניות אם כח בחבריה ראשונה לעכב והשבתי דין זה

מתברר ממ"ש המג"א סימן קנ"ג ס"ק מ"א בשם הראב"ח שאם מקצת רוצין להתפלל במ"א רשאין כיון שגם בביתו מתפללין קצת וכ"פ בשו"ת ארח לצדיק סימן ט"ו דאין חזקה למצות כשאין מסלקין אותו לגמרי מחזקתו ועוד מבואר בארח לצדיק שם דלא שייך חזקה רק כשהחזיקוהו הצבור ולא כשהחזיק מעצמו וכ"כ בשו"ת אמרי אש חיו"ד סימן קט"ז בביאור דברי המג"א מ"ש באנשים שהחזיקו לקבור מתים אין יכולים למחות באחרים שבאים לקבור זולת במקום שיש חבורות ממונים לכך דהיינו כשנתמנו מפי הצבור הוי חזקה שיש עמה טענה עיי"ש וכ"כ בד"מ ותומים בחו"מ סימן קמ"ט דצריך טענה וכן נראה דהא אף דקהל ידעו ושתקו ל"ה חזקה חדא דמבואר שם בסימן קמ"ט המחזיק בשל קהל ל"ה חזקה וכתב הב"ח משום דהוי קדרי דבי שותפו ע"כ לא מיחו ועוד גם ביחיד יש מחלוקת אי שתיקה עושה חזקה כמבואר בחו"מ סימן קנ"ג סט"ז ובסימן קנ"ד סי"ב בהג"ה וכתב הטו"ז בחו"מ סימן קנ"ה סל"ה דהממע"ה ועוד כיון דכבר עשו חבורה השניה הוי כדיעבד וכתב המג"א סימן שס"ו סק"ח דאם ערבו ונתנו בבית אחר אין מוציאין ועוד כיון דההחזקה בלימוד תורה י"ל קנאת סופרים תרבה חכמה כדאיתא בב"ב דף כ"א סוף ע"ב וה"נ מתוך שיהיו שתי חבורות יתאמצו זה נגד זה בלימודם.

סימן קנד

ס"ח בטו"ז סק"ז מלתא חדתא וכו' ובשו"ת גוא"י חא"ח סימן כ"ח הוכיח מיו"ד סימן ר"צ ס"א דלא כטו"ז **בירושלמי** פרק בני העיר כל כלי ביהכ"נ כביהכ"נ ספסלין כביהכ"נ וכ"כ רמב"ם פי"א מהלכות תפלה הט"ו וכ"כ בפסקי מהרא"י סימן רכ"ה ואם עשו חדשים תחתיהן ג"כ דוקא בזט"ה במא"ה עמג"א סימן קנ"ג סקכ"ז.

סימן קנה

ויקבע בב"י הביא קושית תוספת דבסנהדרין אמר תחלת דינו של אדם על ד"ת ובשבת אמר בשעה שמכניסין אדם לדין שואלין אותו נו"נ באמונה קבעת עתים לתורה ולע"ד תחלה שואלין בדברים שבין אדם לחברו דלזה אין תשובה ויה"כ מועיל עד שירצה חברו וזהו נו"נ באמונה ואח"כ בדברים שבינו לקונו תחלת דינו על ד"ת ואח"כ על שאר מצות

הלכות משא ומתן סימן קנו

דכל תורה שאין עמה מלאכה בפ"ב דאבות יפה ת"ח עם ד"א שיגיעת שניהם משכחת עון וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון עיין ב"ח דהוי סתירה דתחלה

משמע ד"א עיקר ולבסוף משמע תורה עיקר ולע"ד מי שבחינתו מעשיה העיקר אצלי ד"א להתתקן במעשה ומי שבחינתו מיצירה ולמעלה העיקר אצלו תורה להשלים בחינת הרוח וע"כ ברישא אמר יגיעת שניהם משכחת עון דבעשיה הרע גובר וצריך יגיעה לשכחו וביצירה צריך רק הזהרה שלא יגרר עון והבחינה לזה נ"ל דאם נפשו חשקה למצות מעשיות ודאי לתכלית זה בא לעוה"ז ונפשו יודעת מאד ומזליה חזי דצריך לתקן נפשו בחינת עשיה ואם חשקו לתורה ודאי לתכלית זה בא לתקן בחינת רוח ומ"מ מחמת התכללות דכל עולם כלול מאבי"ע צריך להטפל גם בחינה האחרת.

הפרמ"ג באשל אברהם נסתפק באותם דמורידים המבוארים ביו"ד סימן קנ"ח וקכ"ט אם גזל ממונו וקידש אשה אי מקודשת דאף דאסור לאבד ממונו מ"מ ליקח לעצמו אפשר דשרי עיי"ש ובפרש"י פרק שני דר"ה דף כ"ב ע"ב בד"ה מאתים מוכח דס"ל דאסור מדפירש דרשאי לעכבן מן הבייתוסים דיש רשות לב"ד לקנוס ממון ולעשותו הפקר הרי דרק התם משום דקנסוהו להשוכר שרי ועיין ש"ך יו"ד סימן קנ"ט סק"י ובש"ך חו"מ סימן שפ"ח ס"ק ס"ג ובפירש המשנה לרמב"ם בפ"א דאבות על משנה דאנטיגנוס איש סוכו וצ"ע מברייתא זאת למ"ד בב"ק דף קי"ט דמותר לאבד ממונם למה הוצרכו בר"ה לומר מאתים זוז נתונין לך במתנה ואפשר דמשום אימת מלכות הוצרכו למצוא עולה אבל מפרש"י משמע דדינא קאמר.

הלכות נטילת ידים סימן קס

סי"א שיש לו ספק ואם עמדו שני כלים עם מים אחד מהם פסול לנטילה ונטלו שני ב"א וא"י מי נטל במים הכשרים ובאו לשאול בב"א העלה בשו"ת גוא"י כיון דנט"י א"ל עיקר מה"ת יש להתיר לשניהן עיי"ש חא"ח סימן ק"ח וכ"כ בדרישה לקמן סימן שצ"ג הביאו במשב"ז שם.

סימן קסב

ס"א וה"ה אם משפילן כתבו כן מחמת הקושיא כמ"ש בטו"ז ובב"י למה צריך להגביהן דוקא וכ"כ המאירי בסוטה שם דף ד' ע"ב וז"ל הש"ס אמר רב מים ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה תנ"ה הנוטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה שלא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים וכן הוא הלשון בתוספתא פ"ב דידים וקשה למה לא אמר רב הטעם דכ"מ טובא חדא דלפי הטעם ה"ה כשישפילן מתחלה עד שינגב ועוד דלפי הטעם צריך להגביהן עד הניגוב והיינו כמ"ש הב"י וכל הפוסקים דפירש הברייתא

צריך שיגביה ידיו באופן שלא יצאו דהיינו מתחלה ועד סוף הניגוב לכן נלע"ד דרב אמר דצריך להגביה ידיו דוקא משום אסמכתא דוינטלם וינשאם ומבואר טעמו בקבלה ובריית קאמר דצריך להגביהן מתחלה עד סוף באופן שלא יצאו מים והסייעתא לרב הוא דהא קשה על הברייתא דלטעם שלא יצאו מים סגי נמי בהשפלת ידים עד הניגוב אע"כ דבלא"ה צריך להגביהן ממילא צריך שיגביהן באופן שלא יצאו מים ולפ"ז אפשר גם ברביעית מים צריך להגביה ידיו אלא דא"צ להגביהן עד הניגוב וכן אם נוטל עד חיבור היד עם הזרוע רק במטביל כיון דמפורש בתוספתא שם דא"צ להגביה ידיו עכצ"ל דגם טעם שעפ"י הסוד ל"ש במטביל וגם אסמכתא דוינטלם וינשאם אינו רק בנטילה אח"כ מצאתי בב"ח דרך זה בכונת הש"ס עפ"י דרכו שהביא בטו"ז דאין להשפיל הידים דאז לא יבאו המים לראשי אצבעותיו וכיון שמגביהן ע"כ תו לא ישפילן כדי שלא יחזרו ויטמאו אלא דהטו"ז דחה פירושו ולפמ"ש א"ש ולע"ד יל"ד בברייתא דאמר הנוטל ידיו צריך להגביה ידיו למעלה דהל"ל צריך להגביהן אלא רוח לסוד הגבהת ידיו בשרשו למעלה.

הלכות בציעת הפת סימן קסו

וטוב ליזהר עיין מהרש"א פ"ק דשבת ט' ע"ב בד"ה פרש"י הא לן דאין להתיר חגורה בין נטילה לאכילה משום הפסק ובק"נ שם הקשה דרש"י ס"ל כרבינו יואל ולפמ"ש הטו"ז י"ל רק צ"ל לרש"י אפילו מעשה דא"צ לדקדק בה כמזיגה נמי חשוב הפסק אך מה היסח דעת יש בהיתר חגורה דאדרבה עושה כדי לאכול ושפיר דחה הק"נ דברי מהרש"א.

סימן קסז

ס"א מג"א סק"ז לכאורה משמע דחיוב הוא לאכול כזית וכ"מ ר"ס תע"ה דצריך לדחוק ולאכול ב' זתים כאחד ולא ראיתי נוהגין כן עכ"ל ונלע"ד דכשאוכל פחות מכזית אחשביה לאכילה ככזית דאל"כ מי עכבו מלאכול כזית וכה"ג כתב המג"א סימן ר"י סק"ו משא"כ בסימן תע"ה י"ל אותו פחות מכזית של המוציא לא חשוב אכילה ומה דלא אכל יותר היינו משום דאכל ג"כ ממצה שבירך עליה על אכילת מצה והך דהכא נמי ל"ש לומר אחשביה דמה שאינם אוכלים יותר הוא מחמת דהבוצע לא נתן להם יותר ובמשבצות הביא מרש"י פ"ק דחולין ד"ז ע"ב בד"ה בצע ברכת המוציא שלא רצה לאכול כזית משל אחרים עכ"ל והרי ירושלמי בסוכה פרק הישן ה"ו דעל פחות מכביצה צ"ל המוציא ולפמ"ש א"ש דרפב"י דלא רצה לאכול כזית משל אחרים ע"כ נמנע שלא יצא מגדרו ממילא ל"ה אפשר לבצוע אפחות מכזית ומ"מ מהגמרא אינו מוכרח די"ל דלא

בצע דמשום בוצע וברך החמיר יותר דשמא אינו נותן בלב שלם כדאמר שם דיש רוצה וא"ל ויש אינו רוצה וי"ל ועיין תוספת ב"ק דס"ז בד"ה אמר עולא ולקמן סימן תרמ"ט ס"א ודאמר על פרוסה י"ל כי מצוה לבצוע ארפתא דעירובא כדאיתא בכיצד מברכין דל"ט ע"ב ומסתמא אינו מקפיד דמקפיד על עירובו אינו עירוב כדאיתא בעירובין דמ"ט ע"א וכשעירב לא היה לו להתבייש מפניו רק אין מערבין על הפרוסה כדלקמן סימן שס"ו ס"ו ע"כ רק בפרוסה לא נזדמן מעולם שיבצע על שאינו שלו.

סימן קסח

ס"ו רגילין לקבוע הפוסקים נחלקו י"א דאכילת פרס הוי סעודה קבועה כמו לענין עירוב וי"א דזהו רק שיעור סעודה לעני שבענים עיין שיורי ברכה ובש"ע של התניא ולעד"נ דשאני כסנין כיון דנילוש במי פירות וכדומה דאינו לחם עוני כדלקמן סימן תס"ב ובפסחים דל"ה וא"כ א"א לשער בסעודת עניים דאין דרכם לאכול כסנין כלל ול"ש לומר כל שאחרים קובעין עליו משא"כ עירוב דעיקרו בפת דהוא רוב אכילת בני אדם ובעני הוא שיעור פרס ואפילו בפת אורז ועדשים ממילא ל"ל דלחמניות דעדיף יהא צריך יותר **וצ"ע** דלא הובא בפוסקים זולת רי"ו מימרא דשמואל בפרק כ"מ דף מ"ב דמערבין בלחמניות ואם דכ"ש הוא מפת אורז ועדשים דאינם לחם כלל לענין המוציא אפילו בקבע עלייהו דא"כ שמואל מה קמ"ל דהוא גופיה אמר בעירובין דפ"א מערבין בפת אורז ונלע"ד דשמואל לטעמיה דס"ל שם דף מ"ט עירוב משום קנין וא"ת מפני מה אין קונין במעה מפני שאינה מצויה בע"ש וכתבו תוספת שם בד"ה מפני ובשאר דברים כמי אין מערבין ע"ח אלא בפת דשכיח טפי עכ"ל ולחמניות דאינו לחם עוני ל"ש כלל בעניים וגם עשירים שכיח אצלם פת יותר וה"א דאין מערבין בהם דגרע מפת אורז ועדשים דשכיח יותר ע"כ קמ"ל כיון דפת הוא מערבין בו ולדידן דקי"ל עירוב משום דירה אצ"ל לחמניות דק"ו מפת עדשים ואורז דאינו פת לענין המוציא ובהמ"ז ומ"מ מערבין בו דדעתו של אדם גם על פת כזה וכאלו דייר התם מכ"ש בלחמניות דהוי פת להמוציא ובהמ"ז כשקבע.

ס"ז מג"א ס"ק ט"ז קשה דהרמב"ם וכו' וע"ק דא"כ יאכל בפסח וכו' ובלח"ם פ"ג דברכות ה"ט מקשה לרמב"ם דפסק בעיסה שנאפה בקרקע דאינו מברך המוציא רק בקבע ומ"מ י"ח בפסח דא"כ מה הקשה אביי לר"י בפכ"מ דל"ז ע"ב אלא מעתה וכו' במצה יוצא י"ח דמה קושיא דלמא הוי לחם לענין מצה אבל למוציא בתר קביעות אזלינן ור"י דאמר דעל חביצא פחות מכזית אין מברכין המוציא מיירי בלא קבע עיי"ש ובצל"ח שם הקשה למה המתין אביי בקושייתו זו עד שאמר ר"י מנא אמינא ולא הקשה תיכף שאמר דבפחות

מכזית מברך במ"מ הא במצה יי"ח ובספר אהעו"ז הקשה על הטו"ז דנילוש בשמן ובלילתו עבה דלר"ת מברך המוציא ה"ד בקבע סעודתו עליו דהא ר"ת יליף ממנחות ושם ע"כ בלא קבע מיירי עיי"ש ולכאורה י"ל כ"ז דאכילת חובה חשוב קבע לעולם וכדאיתא כה"ג בביצה ס"פ המביא אכילת שבת חשוב קבע וע"כ במנחות דאכילתן חובה חשוב קבע וכן במצה וע"כ לא מקשה אביי לר"י רק אחר דלמד ר"י לפתותין כזית דמברך המוציא ממנחות ולא מחלק בכך דא"כ קשה ממצה ולפ"ז מיושב גם קושית המג"א וכל הנ"ל ומצאתי בישיע"ק כתב ג"כ דהיכי דאכילתו חובה חשוב קבע ומוכח לה מסימן תרל"ט דיוצא ליל ראשון בכזית עיי"ש ולע"ד אין ראיה משם דהא קי"ל יותר מכביצה אסור לאכול חוץ מסוכה דל"ח ארעי ולענין המוציא בכסנין אפילו יותר משני בצים ל"ח קבע עד שיאכל כדי שביעה גמורה עיין מג"א לעיל ס"ק י"ג ובמחה"ש שם א"כ נהי דמצוה אחשביה לקבע אבל לא חשוב כשביעה ותלי"ת מצאתי בברכ"י דנחלקו הפוסקים בזה י"א דשבת קבעה גם לענין כסנין וי"א כסנין שאני ולפמ"ש ס"ל לאביי דאכילת מצוה חשוב קבע אלא כיון דתלמודיה דר"י הוא וחלק בפניו ור"י תירץ לו הרי קי"ל כה"ג אין הלכה כתלמיד במקום הרב אמנם י"ל גם ר"י מודה לסברא זאת אלא דס"ל דלענין פרורין אין חילוק בין קבע לארעי וכמ"ש המג"א בס"ק כ"ח ואביי ס"ד לחלק גם בפרורין ומיושב נמי קושית תוספת במנחות דף ע"ה ע"ב לאביי דפריך מדר"י דאפילו החזירן לסלתן מברך המוציא איך יתרץ הברייתא דאפאן ובשלן בזמן שאין הפרוסות קיימות מברך במ"מ ולפמ"ש א"ש דשם בלא קבע ומנחות חשוב קבע.

במחבר כמין כיסים בפכ"ו דף מ"ב הקשו דר"מ אמר פת הבאה בכסנין מברכין עליהון המוציא וא"ש הלכה כר"מ ומשני אין הלכה אמר ופריך הא"ש לחמניות מערבין בהן ומברכין עליהן המוציא שא"ה דקבע סעודתא עלייהו וכתב מהרש"א דלא ניחא ליה לאוקמה ברייתא דר"מ בקבע סעודתא כדמוקי להההיא דשמואל גבי לחמניות והצל"ח שם נתקשה למה לא ניחא ולפרש"י דכסנין היינו קליות שהיו רגילין להביא אחר סעודה ובאה עמהן פת כזה א"ש דל"ל דקבע כיון שכבר אכל כ"צ משא"כ שמואל דאמר לחמניות מוקי שפיר בקבע אלא למפרשים כסנין ככיסים קשה מאד ונראה בעליל כשיטת רש"י דכסנין היינו שנלושה עם תבלין כעין אובליא"ש ואולי י"ל כיון דרב יהודא גופא בעל המימרא וידע שעל המעשה דקבע סעודתיה אמר לה אלא דהם לא ס"ד לחלק בהכי ומדויק הלשון שא"ה דקבע דהל"ל התם בקבע סעודתא אלא דזה היה ידוע להם משא"כ הך דר"מ לא ניחא לו לאוקמה בקבע כיון דאין דרך לקבוע עליהם סתמא לאו בהכי מיירי:

אם עשו עיסה מרוטב של בשר כתב בשו"ת יד מאיר סכ"ט כיון דע"י צינון יתפרד השומן מהמים הוי המים לחוד והשומן לחוד ונהי דהוי פלוגתא ביו"ד סימן צ"ח סע"ד מ"מ כאן להחמיר יש לאוכלן רק תוך הסעודה עיי"ש אך מי צימוקין כשנתבשלו הצימוקין במים או נכבשו באופן דדין יין יש לו לענין בפה"ג וקידוש נ"ל אם עשו עיסה מהן הוי פהבכ"ס נהי דהחכ"צ ס"ל בסימן ק"מ דהוי רק כיין מזוג הרי בנו בשע"י סימן ע"ג דחה דבריו הובא בברכ"י סימן תס"ב וכן נראה אם בשלו ירקות במים ועשו עיסה מהמים כיון דמיא דכולהו שלקי שלקי כדאיתא לקמן סימן ר"ה ס"ב הרי נשתנה המים למי פירות ול"ד לאם עשה עיסה ממ"פ ומים דאם רובן מים ל"ה פת הבבכס"נ דשאני הכא דטרם בואו לעיסה כבר נשתנה ונהפך למ"פ וטעמו כפירות עצמן ועיקר טעם דכסנין משאם דאין רוב בני אדם קובעין אכילתם עליהן כמו על לחם הנילוש ברוב מים כמ"ש לבוש וה"נ עמא כולא אין קובעין סעודתם על לחם כזה ואינו נקרא לחם בלא שם לוי שו"ר בספר החיים כתב ג"כ ברוטב של בשר הוי פת גמור וביין צימוקים הוי כסנין דע"י תסיסה נשתנה לגמרי ונחשב כיין ממש את"ד ולפימ"ש במג"א סימן תס"ב דיליף תסיסה מבישול א"כ כ"ש אם נתבשלו הצימוקים במים ומה"ט נמי אם בישל ירקות במים וצ"ע.

הלכות סעודה סימן קסט

מג"א סק"א דבענין המאכל ל"מ תנאי כיון שהטעם משום צערא ע"כ ועיין מל"מ פ"ו מה"א שבמחלוקת שנויה ושם תמה ע"ד רש"י דא"י למחול צערא דגופא מהא דס"פ החובל הכני פצעני ע"מ לפטור פטור משום דעל צערו מוחל אדם עיי"ש ולק"מ דודאי אסור לחברו להכותו דאפילו לחבול בעצמו אינו רשאי כמבואר שם במשנה אלא דאם הכהו פטור מלשלם דחיוב הממון ניתן למחול מיהא בשו"ת גור אריה יהודא חחו"מ סימן י"ב תמה על המג"א מהא דאיתא בב"מ דף צ"ב ע"ב גבי פועל שאוכל בשעת מלאכתו קוצץ ע"י עצמו וע"י בנו ואמרו התם ג"כ הטעם משום צערא דתאב לאכול ממה שלפניו שעושה כמבואר בגמרא התם ואפ"ה מהני תנאי ע"ש אלא לפ"ז תקשי ע"ד רש"י הנ"ל ג"כ ונ"ל לפמ"ש המל"מ בפ"ו מה"א דאף דמתנה עמש"ב תנאו בטל מ"מ בכולל עם דבר הרשות י"ל דמהני והא דל"מ בע"מ שאין לך עלי שכו"ע משום דמפרש עונה ע"ש וא"כ י"ל בשלמא עונה הוי רק צערא דגופא אבל בפועל דנכלל ממון בפטור אכילתו עם צער הגוף בדיבור אחד ואפילו קוצץ לו מעות בעד הפירות מ"מ הוי כמכירת פירות ומהני התנאי לענין הפירות ע"כ מהני נמי לענין צערא דגופא ולפ"ז ה"נ אם מתנה שלא יתן לו כלל מכל מאכל שיאכל הבעה"ב מהני משא"כ אם ישייר לו כ"צ רק מתנה שלא

יחויב ליתן לו מעט מכל מין מיד דאין בזה רק תנאי על צערא דגופא על איחור הנתינה ל"מ תנאי.

סימן קעה

ס"א הביאו להם יין אחר כתב בשו"ת מהר"ח א"ז סימן קכ"ט ראובן ושמעון שהיו מסובין ובא להם שכוי יין לראובן יין אחד ולשמעון יין אחר ול"ז שותה מיינו של זה ול"ז שותה מיינו של זה סבורני שלא יוכל אחד מהם להוציא את חברו בברכת הטוב והמטיב אעפ"י שבברכת היין מוציאו זהו בשביל שאם המברך בא לשתות מיין חברו ל"ה צריך לברך בפה"ג שכבר ברך על שלו אבל כאן שאם המברך בא לשתות מיין חברו צריך לברך הטוב והיטיב כי שנוי יין הוא בו א"כ האיך יוציא את חברו כשבעצמו אינו יוצא עכ"ל משמע דלא כמ"ש המג"א בסימן ס"ט סק"ה וריי"ג סק"ז.

ס"ד במג"א סק"ד הביא דהמרדכי כתב דהאורח לא יברך הטוב ומטיב כי אין זה הטבה שאינו שלו ובמ"ג הביא דהבינו הקשה דבירושלמי פרק הרואה מבואר נותן לו מתנה מברך הטוב ומטיב ע"ש ולע"ד דידו יש בו שני קנינים אחד בתורת הגבהה כשמתכוין לקנות בהגבהתו ואחד דידו כחצרו וקונה לו גם שלא מדעתו כשמונח בידו וכמבואר בקצו"ח סי' רס"ח ובנתיבות שם ובסימן קצ"ח ס"ב ומבואר בחו"מ סימן ר' ס"ה דכליו של מוכר ברשות לוקח ל"ק מכח הרשות רק בהגבהה או משיכה ע"ש ס"ו וא"כ הכא נהי דבע"ה נותן לאורח כוס יין לשתות אינו נותן לו הכוס במתנה רק היין ואף דנוטלו בידו ומגביהו לשתות אין מתכוין בהגבהה לקנות רק כדי לשתות ואינו קונה בתורת הגבהה וק"ו בתורת משיכה דל"מ ברשות מוכר כמבואר בחו"מ סימן קצ"ז ס"ב וא"א לקנות רק בתורת רשותו מחמת שמונח בידו ול"מ דהכוס מפסיק משא"כ בהך דירושלמי שנתן לו חפץ במתנה כיון שנטלו בידו קנהו ושפיר מברך.

עוי"ל דהא בירושלמי קאי שם על משנה דקנה כלים חדשים דמברך שהחיינו ועלה קאמר דאם ניתן לו במתנה מברך הטוב ומטיב והנה טעמו של המרדכי דאינו הטבה כיון שאינו שלו ומאן דאכל דלאו דילי' וכו' וכשילך מלפני הנותן כלתה הנאתו משא"כ כלים הוי הטבה לאחר שיפרד מלפני הנותן ומה"ט גם כשעומד אצלו יכול לברך משום הנאה שאח"כ כמ"ש הרא"ש דבשעת קניה מברך כמו בגשמים אף דאין הנאה עד אח"כ ובזה י"ל מ"ש המרדכי האכסנאי והאורח לא יברך ופירש המג"א דאכסנאי היינו בעה"ב ועדיין קשה דהל"ל לא יברכו ואם כן משמע דלא אתי לאשמועינן רק דין האורח וכמ"ש

הב"י וא"כ למה נקט כלל האכסנאי ולפמ"ש ה"פ אם שניהם יחד לא יברך האורח כיון שאינו שלו אינו הטבה כשהוא בפניו

סימן קעז

ס"ג בטו"ז סק"ב וקשה למה כתב הרא"ש יש להסתפק וכו' ולע"ד משום דהספק א"ל בטלה דעתו אצל כל אדם כמבואר ברא"ש וא"כ אין ראיה מתמרים דזיינו ומסתמא יש הרבה אנשים דקובעים עיקר סעודת ליפתן עליהם דהא בהמ"ז פוטר לתמרים יותר משאר פירות כמ"ש במג"א סק"ו ואף דלירושלמי גם תמרים שלאחר הסעודה אינם נפטרים בבהמ"ז מ"מ י"ל בקבע עלייהו גם לירושלמי לא בטלה דעתו ובזה עדיפי משאר פירות.

טו"ז סק"ג ותו קשה דר"ה למה לא בירך כלל ה"ל לאכול מעט תחלה בלא פת ויתחייב על זה ברכה לפניהם עכ"ל לע"ד לק"מ חדא כיון דעיקר סעודתו עליהם אינו מחויב לשנות סדר אכילתו ורחב"א לא הקשה לו רק לס"ד דאינו עיקר סעודתו דה"ל להניחן אחר המזון כסדר העולם ועוד כל עיקר קושית רחב"א לר"ה דלא ה"ל להכניס עצמו בספק ולעשות נגד רבו ורוב אמוראים דפליגי על ר"ח דס"ל דבתוך הסעודה פטור מלברך וה"ל להניחן אחר הסעודה ולברך לפניהן ולאחריהן ויעשה כך"ע וכמ"ש בתר"י וא"כ כשתירץ דעיקר סעודתו קובע עליהם דבזה כ"ע מודו דא"צ ברכה תו למה יבקש טצדקי להתחייב בברכות ולע"ד זה מוכרח ממ"ש הריטב"א ביומא ד"ע דהרוצה לאכול מינו פירות דכל דאפשר לאכלם בתוך הסעודה כדי למעט בברכות הכי אית ליה למעבד כל היכא דאפשר ליה שלא ישנה סדר אכילתו עכ"ל וקשה דהרי בירושלמי זה מבואר להיפך דצריך להניחן אחר המזון שיתחייב בברכות אע"כ כמ"ש דודאי למעט בברכות עדיף רק כאן דעביד דלא כרבו ורוב אמוראים מוטב להניחן אחר המזון ולעשות כך"ע דזה ל"ה גורם ברכה שא"צ כיון שעושה מהכרח לצאת כך"ע והרי מבואר בתוספת בפ"ק דברכות דף י"ב בד"ה לא דר"י היה אומר לחומרא דצריך לברך פעם אחרת ומבואר שם בפנ"י דאין בזה משום ברכה שא"צ כיון שעושה כן להסתלק מן הספק וכ"ע מודו בזה עיי"ש ק"ו דרשאי לגרום ברכה ודאית כדי להסתלק מן הספק וכ"כ מהרש"א בפע"פ דף ק"ב בד"ה בפי' רשב"ם בד"ה להודיעך דבברכת הנהנין דאסור לאכול בלא ברכה הוי קולא יותר א"ל מברך משיברך כשאין הדין ברור ועמ"ש לעיל סימן ל"א וא"כ למאי דמשני לו ר"ה דעיקר סעודתו הן ועושה כך"ע ממילא אינו רשאי לגרום ברכה שא"צ ולו יהא דהטו"ז ס"ל כדעת האעו"ז לקמן סימן ריב"ב דמוטב להרבות בברכות מלפטור

הטפל בברכה שאינו ראויה לו בעצמן רק מחמת דנופל לד"א מ"מ מדברי תר"י נראה להדיא כמ"ש ובזה נדחה נמי מ"ש הטו"ז בסמוך דיותר טוב שיאכל תחלה בלא פת והלא בירושלמי הקשה על ר"ה דהיה לו לעשות באופן שיתחייב בברכה ולפמ"ש לק"מ דלא הקשה בירושלמי כן רק כדי שיסתלק מן הספק ולא יעשה נגד רבו ורוב אמוראים ולסמוך איחיד אבל הב"י כתב שתחלת אכילתן יהיה בפת ויעשה כרוב פוסקים.

ומה שהקשה הטו"ז ממ"ש תר"י באכילת מרור ופסח נלע"ד לתרץ עם סברת הטו"ז גופא דכתב דמשום דרוב העולם אינם קובעים סעודה על זה וקצת פוסקים ס"ל דבטלה דעתו אצל כל אדם ע"כ צריך לברר זה שיאכל קצת עם פת עכת"ד וסברא כזו מבואר בתוספת פ"ק דסוכה בד"ה דלא חזיא דאפילו חישב עליהן בטלה דעתו א"ל כשמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו וע"כ במרור ופסח דזה כל אדם עושה בליל זה ל"ל בטלה דעתו אלא דצריך הבנה דלמה צריך לברר נגד אחרים דמה נאמנות שייך בזה וצ"צ דלא אלים מחשבתו דלא ליבטל אצל כל אדם רק כשניכרת מתוך מעשיו וא"כ כ"ז אם בתחלת האכילה ניכרת אבל אם אכל רק אח"כ הפירות עם הפת עד אז לא היתה מחשבתו ניכרת ודברים שבלב הוי אף דאח"כ איגלאי מלתא למפרע וכמ"ש תוספת ר"פ השולח בד"ה מ"ד דאף דאיגלאי מלתא למפרע מ"מ כיון דבתחלה לא ניכר מחשבתו הוי דברים שבלב ול"ה דברים וה"נ מחויב לברך על הפירות אם אכלם תחלה בלא פת דעדיין הוי רק מחשבה ובטלה דעתו אצל כל אדם.

ועוד דל"ל איגלאי מלתא למפרע דהא י"ל עד עתה מרובא דעלמא הוה ועתה נשתנה דעתו ממילא ליכא בירור עד לבסוף ומעיקרא בטלה דעתו ומה שהקשה הטו"ז מדברי תר"י שכתב דכי אמרינן דטעונין ברכה לפניהן זהו כשלא הביאו אותם ללפת בהם את הפת כלל דמשמע דדוקא בלא חישב כלל עליהם לאכלם עם פת אבל אם אכל לבסוף עם פת אינו טעון ברכה עיין במשב"ז דבלא"ה לשון זה אינו מדוקדק.

עוד י"ל דכיון דצריך כאן הוכחה על מחשבתו וא"כ כשיש הוכחה בסוף תליא בפלוגתא אי אמרינן הוכיח סופו על תחלתו ובפרק שני דחולין דף ל"ט ע"ב מבואר בברייתא דלא אמרו בה דבר דנשאר בספק וכ"פ הרמב"ם פ"ד מהלכות זכיה ה"ג עיי"ש בהה"מ וע"כ דברי תר"י אינם סותרים זה את זה כלל דאם אכל תחלה עם הפת ודאי א"צ ברכה לפניהם ואם גם לבסוף לא אכלן עם פת ודאי צריך ברכה ואם רק לבסוף אכלן עם פת תליא בספקא דהוכיח סופו על תחלתו ושפיר אמר דכי אמרינן דטעונין ברכה לפניהם דודאי טעונין ברכה זהו כשלא הביאו וכו' ולפ"ז מתורץ נמי מה שהקשה הטו"ז דר"ה ה"ל לאכול מעט תחלה בלא פת ויתחייב על זה ברכה דלפמ"ש זה הוי ספק לפני האמוראים.

סימן קעח

ס"ב במג"א סק"ג וכן משמע בגמרא ולע"ד דהך הניח מקצת חברים דמהני דוקא אי נצטרפו תחלה כאחד ויכולים לצאת כשיברך אחד מהם ולהמחבר שבסימן רי"ג דאחד פוטר חברו בכל דבר כשישבו יחד ה"נ מהני הניח מקצת חברים משא"כ להרמ"א שם דרק בפת ויין אחד מוציא כולם א"כ בשאר דברים אינם מצורפים ול"מ הניח מקצת חברים וא"כ כיון דמחלוקת דסימן רי"ג תליא בשתי לשונות דפלוגתא דרב ושמואל בברכות דמ"ג כמבואר שם בב"י ממילא נדחה ראיות המג"א דהמקשן לא היה יכול להוכיח מדמחלק בין הניח ללא הניח דמיירי בדברים הטעונים בל"ב דאפשר בכל דבר מצטרפו או דמסובין ליין דלתוספת ורא"ש אינו טעון ברכה במקומן ולמנהגנו שבסימן רי"ג בפירות שכ"מ מברך לעצמו ל"ח צירוף ול"מ הניח מ"ח רק ביין לר"ח ובפת ויין לר"ש ומסתימת הפוסקים לא משמע דמחלקי בהכי ולע"ד מסתבר מאד להכריע כן ואפשר נהי דנהגו בפירות לברך כ"א לעצמו משום דאין בזה משום ברכה לבטלה אם אינו רוצה לצאת בברכת חברו לכן נהגו לצאת כל הדעות עיין מג"א סימן רי"ג סק"ו בשם הב"ח אבל לענין שינוי מקום דא"צ לברך מהני הניח מ"ח גם בפירות כיון דלכ"פ גם בפירות מהני קביעות להצטרף ואין לברך מספק מחשש ברכה לבטלה כמ"ש תר"י בספ"ק דברכות גבי פתח בשכרא ועמג"א לקמן סקי"ב.

מג"א סק"ו כ"ו בגמרא וכו' כתב בנ"ח דבריו תמוהין היכא הוי הניח מ"ח כיון דלא קבעו האורחים במסיבה ע"כ ולע"ד כיון דלרב ידי קידוש יצאו כולם אלים הצטרפותן יותר ממסיבה בשתית הרשות דיש בזה פלוגתא אי מהני הסיבה שיברך אחד לכולן משא"כ במצוה לכ"ע אחד מקדש לכולן ומוציא גם ברכת פה"ג כדלקמן סימן רע"ג ס"ד ולפי מה שפרש"י בברכות מ"ב ע"ב דאין קבע סעודה בלא הסבו א"כ בשתיית קידוש דהוא חובה לעולם הוי קבע וכמ"ש הפוסקים באכילת כזית ליל ראשון של סכות ועמ"ש לעיל סימן קס"ח ס"ז ומ"ש עוד הכ"ח דאלת"ה וכו' לק"מ כמ"ש במחצית השקל.

סימן קעט

ס"א ואם אמר הב לן ונברך וכו' בערבי פסחים דף ק"ג ר"י ב"א אקלע לבי רבא חזייה דבריך פה"ג אכסא קמא והדר בריך אכסא דברכתא ואישתי א"ל הא בריך מר חדא זימנא א"ל אנא עבדי כתלמידי דרב דהוי יתבי בסעודתא קאי עלייהו רב ייבא סבא א"ל הב לן ונברך לסוף אמרו ליה הב לן ונשתו א"ל הכי אמר רב כיון דאמריתו הל"ו איתסר לכו למישתו מ"ט דאסחותי דעתייכו פרש"י ואסור למשתי עד לאחר בהמ"ז ובפרק כסוי

הדם דף פ"ו ע"ב אר"ח מודה היה ר"י לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת א"ל רבינא וכו' לרב אשי מ"ש מתלמידי דרב דר"ב ור"ח הוו יתבי בסעודתא קאי עלייהו רב ייבא סבא א"ל הב ליברך הדור א"ל הב לישתו א"ל רב ייבא סבא הכי אמר רב כיון דאמר הב ליברך איתסר ליה למשתי חמרא ה"נ כיון דאיטפל ליה לכסוי איחייב ליה לברכה ופרש"י כיון דאמר הב ליברך גליא בדעתיה דגמרא סעודתא ואסור לשתות עד שיברך לפניו שאינה מצטרפת לסעודה ראשונה ותוספת ורא"ש שם הקשו לפרש"י דע"פ דאסור למשתי בלא בהמ"ז דאין הנידון דומה לראיה דמייתי דמחויב לברך על שחיטת העוף משום דהכסוי הוי גמר מעשה הראשון כמו דהל"ו גמר סעודה ראשונה ואם כרש"י שם מה ענין זה לזה ועוד דאין היסח הדעת מזקיקו לברכה אחרונה על מה שאכל ושתה קודם שיאכל וישתה פעם אחרת דמה נ"מ בזה אם יאכל פ"א ויברך בהמ"ז על שני הסעודות דלא מצינו שיש חשש הפסק בין מעשה לברכה אחרונה עכת"ד אמנם מדאמר להו רב ייבא סבא אתסר לכו למשתי משמע אפילו בברכת פה"ג וכמ"ש הראב"ד הובא ברשב"א פרק כיצד מברכין דף מ"ב דלמה לא נטר להו אי מברכים עליה פה"ג א"ל ומנא ידע דאין דעתם לברך ונדחקו בזה גם בתוספת ורא"ש ולע"ד י"ל כיון דאמר הל"ו הרי גמר סעודתו ואיחייב בהמ"ז ואין מעבירין על המצות וכמ"ש רש"י ורשב"ם בע"פ דף ק"ג בד"ה על המזון שהוא בתחלה כיון דגמר סעודתו בההיא איחייב ברישא ואין מעבירין על המצות אמנם בשו"ת שאגת אריה ס"ס כ"ח השיג על הנ"י שכתב דאותם שמתעטפין בטלית גדולה כיון שאין דרך להתעטף אלא אחר כל המלבושים ושנתנו מקטרוהים בראשיהם מצות תפילין באה לפניו תחלה ומברכין עליהן תחלה לפי שאין מעבירין על המצות והש"א השיגו כיון דאינו מחויב ללבוש בגד עם ציצית רק כשלובש בגד בד"כ מחויב בציצית חשיב כדבר הרשות ולא אמרינן אין מעבירין עה"מ אלא בשני מצות אבל דבר הרשות אי מקדים ל"ל בה דהא מותר להניח המקטירן על ראשו קודם שמניח תפילין של יד ע"ש והנ"י צ"ל דס"ל דבשלמא מקטורן לגמרי רשות הוא משא"כ טלית נהי דאם ירצה שלא ללבוש רשאי השתא מיהת שלובש בגד בד' כנפות מחויב בציצית שייך בו אין מעבירין עה"מ וגם בארעא דרבנן מערכת אות א' הוכיח דאף היכא דאיכא דעדיפא מינה אין מעבירין מדאמרינן בע"פ דק"ה ע"ב דאם א"ל רק כוס אחד במו"ש מניחו לאחר המזון ומבדיל אח"כ ואמאי לימא חביבה מצוה בשעתה וליבדל מקמי סעודתא דהוי שעת הבדלה ע"ש והרי בהמ"ז אינו מחויב רק אם יאכל ורשות בידו שלא לאכול דמבואר שם בתוספת ורא"ש דע"כ מיירי שלא אכל עדיין ומ"מ ס"ל דשייך אין מעבירין ובברכ"י לעיל סימן כ"ה נמי הכי ס"ל ולפ"ז ה"נ אם מחויב לברך

על מה שיאכל וישתה לפניהן י"ל אין מעבירין עה"מ כיון דאיחייב בבהמ"ז אין להעביר ולברך ברכה אחרת דגם בברכות שייך אין מעבירין כדמוכח מפרש"י הנ"ל וכמ"ש שם בארעא דרבנן אבל אם א"צ ברכה על מה שיאכל או ישתה הוי רשות לגמרי ול"ש אין מעבירין על המצות וע"כ שפיר א"ל רב ייבא סבא כיון דאסחו דעתייהו וצריכין ברכה לפני השתיה ממילא אפילו ברכה אסורין ותלי"ת מצאתי בקרני ראם בהגהות הר"ן בע"פ קצת עצה זאת וממילא הנידון דומה לראיה דמוכח שפיר דצריך לברך לפניו ולפ"ז אם כבר עבר ובירך פה"ג מותר לשתות ומתורץ פרש"י דלא סתרו דבחולין פרש"י עד שיברך לפניו דמשמע דאח"כ מותר לפני בהמ"ז ולפמ"ש א"ש דודאי אין להחליט האיסור שתיה לפני בהמ"ז אלא עד שלא ברכו לפניה כיון דבלא ברכה אסור לשתות ולברך א"א דאין מעבירין על המצות ושפיר אמר כיון דאמר הב ל"ו אסור לשתות כיון דא"א לברך ועד שיברך אסור לשתות ובאמת אם עבר ובירך מותר לשתות ושפיר פרש"י עד שיברך דאז מותר לשתות ואין משמעות כלל ברש"י דמותר לברך אלא דאחר הברכה מותר לשתות ועוד די"ל דאין כונת רש"י בחולין דלפני בהמ"ז מותר אלא כונתו דאסור לשתות עד שיברך לפניו וממילא כיון דא"א לברך לפני בהמ"ז ע"כ ימתין עד לאחריו ועיין פרישה פירש כן דברי רש"י עפ"י דרכו.

אלא נהי דלדינא אין סתירה בפרש"י מ"מ יל"ד למה ביאר בע"פ דאסור לפני בהמ"ז וכאן סתמו לכן נלע"ד לפמ"ש דמשום דאין מעבירין עה"מ הוא אם עדיין לא שתה כלל וצמא לשתות דמבואר לקמן סימן קצ"ז ס"ד בהג"ה שאינו מחויב בבהמ"ז מה"ת וכתב שם הא"ר הובא בשע"ת דאם שתה אעפ"י דעדיין צמא חייב בבהמ"ז מה"ת וא"כ לאחר שאמרו הל"ו ועדיין לא שתו ונמלכו עתה לשתות ליכא איסור משום אין מעבירין עה"מ כי עי"כ יעשו מצות בהמ"ז אן המובחר וכה"ג מבואר בח"צ סימן מ"ה ובתשובת מהרי"ק הובא ביד מלאכי ח"ג אות חי"ת דאם לצורך המצוה עצמה אינו רוצה לעשותה בשעתה רשאי ואין בזה משום חביבה מצוה בשעתה והנה רב ייבא סבא דא"ל דאתסר לכו למשתי דקשה דה"ל להמתין לראות אם יברכו פה"ג כמ"ש הראב"ד הנ"ל אלא מוכרח דגם בפה"ג אסור קודם בהמ"ז ואף דאם עדיין לא שתו אין איסור ל"ק כיון דקאי עלייהו י"ל דשפיר חזי דכבר שתו והנה בפסחים הגרסא בגמרא וברש"י כיון דאמריתו הל"ו אתסר לכו למשתי וע"כ פרש"י עד שיברכו בהמ"ז אבל בחולין הגרסא כיון דאמר הל"ו אסור למשתי דקאי אדעלמא דכ"ע כיון דאמרו הל"ו אסורין לשתות ולאו מלתא דפסיקא לאסור עד אחר בהמ"ז דאם עדיין לא שתה כלל רשאי כשיברך פה"ג ע"כ פרש"י בסתם עד שיברך לפניו וממילא מי שיש בו משום אין מעבירין אסור עד אחר בהמ"ז וכתלמידי

דרב כיון שכבר שתו ומי שלא שתה עדיין דיכול לברך פה"ג לפני בהמ"ז אה"נ דישתה נמי לפני בהמ"ז ועיין תוספת מנחות דנ"ח ע"ב בד"ה וא"ד ובשו"ת רשב"א סימן בח"ר הובא בקיצור כללי הגמרא דהרבה סוגיות מתחלפות בגמרתנו והוי כלישנא אחרינא.
ולפ"ז מיושב לשון הטור גמר סעודתו ונטל ידיו מ"א אסור לאכול פרש"י עד שיברך בהמ"ז ולא נראה כן דהיסח הדעת אינו מזקיק ברכה אחרונה על מה שאכל אלא פירש אסור לשתות ולאכול עד שיברך עליו תחלה עכ"ל ויל"ד דפתח באיסור אכילה וסיים באיסור שתיה ואכילה וכן הקשה הפרישה ולפמ"ש א"ש דלפרש"י לאכול ודאי אסור כיון דגמר סעודתו אבל לשתות לא פסיקא לאסור לפני בהמ"ז דא"ל שתה עדיין ותאב לשתות מותר אף דהסיח דעתו מלאכול ונתחייב בבהמ"ז מ"מ רשאי להעביר ולהפסיק בשתיה כדי להתחייב בהמ"ז מן התורה ואפילו לפמ"ש ב"י דבנט"י הוי כהתחיל כבר בברכה ואסור להפסיק באכילה ושתיה מ"מ כדי לעשות מצוה מן המובחר רשאי להפסיק כיון דלא התחיל במצוה עצמה רק בהזמנה וכמ"ש בח"צ סימן מ"ה ושבו"י ח"ב ס"ל והטור דפירש אסור לאכול בלא ברכה שלפניו בזה שוין שתיה ואכילה ע"כ כתב אלא פירש אסור לשתות ולאכול.

סימן קעט

ס"א להר"ר יונה אכילה שאני וכו' שכל שלא נט"י לא נסתלק לגמרי מאכילה וכתב באהע"ט דגם משתיה לא נסתלק אלא מיין אבל שאר משקים טפלים לאכילה אלא שלא מצא חבר לתר"י עיי"ש ופליאה בעיני כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דגמרא סייעיה דבחולין שם איתא להדיא כיון דאמר הב לן ונברך אסור למשתי חמר"א הרי דוקא חמרא אלא דבפסחים ליתא למלת חמרא וי"ל משום דשם הנוסחא אתסר לכו למשתי והם רצו לשתות יין ובחולין הגרסא אסור למשתי חמרא דקאי אדעלמא הוצרך לבאר למשתי חמרא ועוד נראה דבפסחים רבא סח ההיא עובדא ורבא ס"ל בפרק כיצד מברכין דף מ"ב סילק אסור לאכול ממילא הוי גמר סעודה גם לכל משקים כנט"י לדידן וע"כ ס"ל דכונת רב לאסור כל המשקים אבל למה דמסיק בברכות שם דלית הלכתא הכי אלא רק נטל ידיו אסור לאכול דבל"ז ל"ה סילק לאכילה רק לשתיית יין כמ"ש תר"י שם ע"ב בחולין פרשו כונתו דרב למשתי חמרא דבלא"ה ע"כ גם בפסחים אינו הלשון עצמו של רב דהא אמרו הכי א"ר כיון דאמריתו הללו אתסר לכו למשתי והרי רב לא דיבר עמהם לנוכח ואף דבחולין ובפסחים קאי על חד עובדא דרב ייבא סבא מ"מ הנוסחאות מתחלפות דהרבה יש כיוצא בזה כמ"ש תוס' במנחות דף נ"ח ע"ב בד"ה וא"ד כ"ש הכא דרבא פירש

באופן שיסכים לשיטתו ובחולין הגמרא פרשו באופן שיסכים למסקנא דהלכתא ובזה י"ל דברי רש"י מה דבפסחים פירש דאסור למשתי עד שיברכו בהמ"ז ובחולין פירש עד שיברך לפניו דבחולין דאסר רק למשתי חמרא ומשום דשאר משקים טפלים לאכילה דלא נסתלק מאכילה עדיין ממילא א"צ לברך בהמ"ז דהא רשאי לאכול עוד וע"כ דיין אסור לשתות רק בלא ברכה שלפניו ובפסחים דרבא בעל המימרא וקאמר דאסור למשתי ולא פרט יין ומשום דסילק הוי כנט"י ע"כ פירש עד שיברך בהמ"ז ולפ"ז גם רש"י ס"ל דבהב לן ונברך א"צ בהמ"ז להלכה וע"כ לא כתב הטור דברי רש"י רק אנטל ידיו ולפ"ז גם רש"י ס"ל כתר"י וברשב"א בחולין גרס למשתי חמרא וכן הרי"ף בע"פ בפסקא ולא יפחתו מד' כוסות הביא הסוגיא דחולין וגרס למשתי חמרא ועיינתי בברכות שם דף מ"ב בהך דרבא ור"ז דהגיה בגליון רבה ולא ידענא למה קים ליה בדרבה דוקא דהא כמו שהיה בימי אביו כדאיתא בריש סוכה ה"נ היה בימי רבא שהיה בזמן אחד עם אביי מקטנותם כמבואר בברכות דף מ"ח ובה"ג פ"ג שאכלו גרס רבא ור"ז ומוכח שם דדוקא רבא ולא רבה דהא מייתי שם הך סוגיא דכ"מ דר"פ אקלע לבי ר"ה וכו' א"ל לא סבר לה מר להא דתניא בפ"ק דתענית דף י"ב גבי תענית יחיד עד מתי אוכל ושותה וכו' ואמר רבה ל"ש אלא שלא גמר אבל גמר אינו אוכל וכו' א"ל סילק אתמר וכו' דרבא ור"ז וכו' א"ל ר"ז לא סבר לה מר סילק אסור ליכול עיי"ש ומדמפרש בה"ג דקושיא לא סבר לה מר הוא מכח הך דרבה בתענית ממילא קושית ר"ז לרבא נמי מהתם הוא וכן משמע מדקאמר לא סבר לה מר ולא קאמר ולא סבר מר ואם איתא דלרבה קאמר הל"ל והא מר הוא דאמר סילק וכו' ול"ל דבתענית הגרסא רבא דהא מיירי אביי בתריה כמבואר בבה"ג הלכות תענית וברא"ש דתענית די"ב ועיין תוס' בגיטין דף כ"ו ד"ה התם ותו דל"ל בתענית הגרסא רבא ובברכות רבה דאיך יקשה ר"ז לרבה דלא סבר לה להא דרבא שהיה אחריו שוב מצאתי בבאר יעקב דף ק"כ הביא משלהי הוריות דחד ר"ז היה חבר לרבא וחד היה חבר לרבה.

טו"ז ססק"א שכתב הרא"ש וז"ל ואע"ג דמשי ידייהו ואתסר להו למיכל הא קי"ל הל"ו א"צ בהמ"ז עכ"ל וכן הקשה המג"א בסק"ב ולע"ד לק"מ דהא הב"י כתב כיון שנט"י הוי כהתחיל כבר בברכה ואסור להפסיק וה"ד אם רוצה לעשות התחלה אחרת לאכול דכבר אסח דעתו מאכילה ראשונה ומבואר בפרק כל התדיר דצ"א דכל שהגיע זמנו כאלו שחוט לפנינו הוא והתחיל בה וכ"כ הח"צ סימן מ"ה מגמרא זאת וע"כ כיון דכתב הרי"ף דגמר סעודתו מבע"י ואדמשי ידיה קדיש יומא א"כ קדיש היום תחלה והגיע זמן קידוש

וסעודת שבת וכאלו התחיל בה וע"כ אף דנט"י אח"כ רשאי להפסיק לקידוש וסעודת שבת ובזה נדחה נמי ראיות מג"א מסימן

ודעת הרי"ף לכאורה דנט"י אסור לאכול אף דס"ל בע"פ דבהל"ו מותר לאכול ולשתות בברכה וכ"כ הק"נ בע"פ ס"ק ל"ג ולע"ד אינו מוכרח די"ל דס"ל להרי"ף כיון דגמר סעודתו מבע"י כבר נתחייב בבהמ"ז ואף דגמר מותר לאכול עד שיאמר הל"ו מ"מ הכא דמשי ידיה אח"כ איגלאי למפרע דגמר סעודתו מב"י ואסח דעתיה לגמרי וע"כ אין מעבירין על המצות לעשות מצוה אחרת לקדיש וכמו שפרש"י הנ"ל דעל המזון בתחלה משום דאין מעבירין ואף דבשילהי סוכה איפסקא הלכתא דחובת היום עדיף מתדיר מ"מ אין מעבירין עה"מ עדיף מתדיר וכמ"ש הש"א ס"ס כ"טמש א"כ אם רוצה לשתות לבד דהוי רשות אף דמברך פה"ג ס"ל להרי"ף דלית בזה משום אין מעבירין כיון דאי בעי לא ישתה ולא יברך וכמ"ש הש"א סימן כ"ט לענין ציצית ונסתלקה תמיהת הרא"ש מעל הרי"ף ומה דיליף הרי"ף זה מדר' יוסי אף דר"י מיירי גם כשגמר סעודתו משתחשך וע"כ לאו משום דאין מעבירין עה"מ דקידוש היום נתחייב קודם לא יליף רק דלא נימא כרבי יהודא כיון דהגיע זמן קידוש צריך להקדימו לבהמ"ז ואולי טעמו של ר' יוסי כיון דהתחיל סעודתו מבע"י ע"כ בהמ"ז קודם דמיד שהתחיל לאכול התחיל חיוב דבהמ"ז וכן נראה דאם טעמיה משום דבהמ"ז תדיר עדיף מקידוש היום דחובת היום למה לא מייתי לה בשילהי סוכה בפלוגתא אי תדיר עדיף מחובת היום.

מג"א סק"ב דבע"נ יחמיר לעצמו לברך תיכף אחר נט"י לפמ"ש לעיל דמקום יש בראש"ש לומר דנמי הכי ס"ל וכיון דרש"י ותר"י ודאי הכי ס"ל זה כן האדם מחויב ומ"מ אם עדיין לא שתה ותאב לשתות מותר לכ"ע וכמ"ש לעיל ובמג"א לקמן סימן קצ"ז סק"ב כתב דמשום מצות זימון מותרים דהא י"א דלעולם מותרין לאכול בברכה עיי"ש וכ"ה צריך לזה דכיון דרוצה לעשות מצות בהמ"ז מן המובחר לכ"ע שרי דכמ"ש לעיל ומ"מ בא"ר שם השיגו דהוי כאכילה גסה.

סימן קפ

שלימה ועמג"א דבזהר משמע דשלימה שרי ובסנהדרין דצ"ב אר"א כל שאינו משייר פת על שלחנו אינו רואה ס"ב שנאמר אין שריד וכ' והאר"א כל המשייר פתיתים ע"ש כעע"ז וכו' ל"ק הא דאיכא שלימה בהדיה וכו' ולפ"ז יותר י"ל דשלימה מותר ופתיתין אסור דתחלה אר"א פת ואח"כ פתיתין אלא דרש"י גריס פתיתין גם תחלה וכתב רש"י דצריך לשייר כדכתיב אכול והותר ועל דאיכא שלימה פרש"י דמחזי דלשם ע"ז עביד

והא דליכא שלימה דמזמנן לעני והקשה הפרישה למה נקט תחלה טעם אכול והותר ואח"כ דמזמנן לעני ותירץ דטעם אכול והותר שייך גם בשלימה וע"כ דלמסקנא צ"ל דמזמנן לעני ושלימה אין דרך לזמנן לעני ודפח"ח דדרכו של עני בפרוסה ועדיין קשה דמ"מ שייך טעם אכול והותר גם בשלימה ומפרט לפמ"ש שיחול הברכה על יש וזה כונת ר"א דאינו רואה ס"ב א"כ ע"כ גם למסקנא יש טעם זה ונראה לפמ"ש הטו"ז לקמן סימן רמ"ג סק"ב דהיכא דיש שני דרכים להיתר ואחד לאיסור ל"ח למ"ע עיי"ש וע"כ בפתיתין די"ל דמזמנן לעני וי"ל שיחול הברכה ל"ח דמחזי כעורך לגד משא"כ בשלימה דליכא רק צד אחד שיחול הברכה.

סימן קפא הלכות מים אחרונים

ס"א במג"א כתב הא"ח מ"ר מצוה מ"א, חובה למנ"מ לבטולי הא מקמי הא שאם אכל וי"ל ונ"א והוא צריך לאכול סעודה אחרת ביום כגון ג"ס בשבת ולא יהיה לו מים וכו' משמע מדברים דאם רוצה לאכול וי"ל רק מים ליטול פ"א נוטל ראשונים ולא אחרונים וצ"ע מה חומרא דאחרונים וכתב המחצית השקל דמשמע הכי חדא מדנתן טעם שכבר נתחייב וא"כ ה"נ חל עכשיו עליו חיוב מ"ר וזה אינו מוכרח דמ"א חובה י"ל דנתחייב כבר משא"כ ראשונים רק מצוה והולכי מדבר פטורין י"ל נדחה מפני מ"א ועיקר הוכחת המג"א כמ"ש עוד המחצית השקל דאל"כ ה"מ הא"ח לומר נ"מ כפשוטו דרוצה לאכול וא"ל מים כ"א ליטול פ"א יבוטל ראשונים מפני אחרונים ויאכל בלא נטילה ראשונה וכן הבין בישע"ק ועיין בברכ"י דכתב הא"ח דמוכח מהכלבו שהם דברי הא"ח אפכא עוד הקשה בישע"ק דאף אם שניהם שוים פשיטא דיקיים כעת מצוה הבא לידו ולעד"נ דבשלמא כשיטול מ"א נפסלו לראשונים כיון דמדיח בהו זוהמת ידיו ונעשו כשופכין וכנעשה בהן מלאכה ולעיל סימן ק"ס בב"י הביא הא"ח דמים שהגבל מדיח בהן ידיו כשרים לנט"י והרשב"א פוסל וכתב הב"י דמאן דמכשיר מפני דסתם ידים העוסקים בעיסה אין בהם לכלוך הלכך לא נעשו כשופכין ע"י הדחה זו וא"כ מ"א דמנקין זוהמת הידים לכ"ע פסולין לראשונים ועיין בש"ע של התניא שם ס"ה וס"ו מוכח ג"כ הכי ובראשונים יכול תו ליטלם לאחרונים דכל הפסולים לראשונים כשרים לאחרונים כיון דאינם רק לנקות הזוהמא וממלח סדומית וכמ"ש המג"א לקמן סק"ז ולומר דנ"מ כשאין לו רק כלי אחד ונוטל ע"ג קרקע לא ניחא לא"ח חדא דלמ"ד דאין נוטלין מ"א על קינסא רק בכלי ע"כ מ"ל שני כלים ועוד דא"א שלא ימצא כלי אחר דמסתמא לא מיירי בגברא ערטילאי כמ"ש תוספת בפע"פ דף ק"ה ע"ב בד"ה וש"מ כוס ש"ב וע"כ אם היו שוין

ודאי היה נדחה אחרונים של סעודה ראשונה מפני ראשונים ואחרונים של סעודה שניה וכמבואר בח"צ סימן ק"ו דמעבירין על המצות שנתחייב בה עתה כדי לעשות למחר מצוה גדולה מזו ה"כ נדחה חדא מפני תרתי אף דכבר נתחייב אף דבפע"פ ק"ה ע"ב איתא בהא דאם א"ל אלא כוס אחד אומר עליו קידוש היום ולא לישבקה עד למחר וליעבד בה תרתי משום דחביבה מצוה בשעתה עיי"ש שאני התם דשעת הקידוש מיד וכשימתין עד למחר תו אינה בשעתה רק כתשלומין משא"כ בנ"ד מים אחרונים של סעודה האחרת ג"כ יהא בשעתה וכן צ"ל לדברי הח"צ וע"כ רק משום דמ"א חובה שכבר נתחייב ומים ראשונים מצוה כמבואר בא"ח הובא בברכ"י אם ירצה לא יאכל לפיכך אינם חובה אבל וח"א מכיון שאכל נתחייב עיי"ש ועוד אף דסעודת שבת ג"כ ל"ל אם ירצה לא יאכל מ"מ הוי רק מצוה אבל אחרונים חובה מפני סכנת מלח סדומית לכן יבטל סעודה האחרת אף דיקיים תלת ראשונים וסעודת שבת ואחרונים וא"ש ומ"מ אם נטל אחרונים פ"א אין ליטול שנית לאחרונים דחוזר הזוהמא ע"י כמו דאין ליטול בכלי מה"ט כמ"ש בישׁ"ש הובא במג"א סק"א.

הלכות ברכת המזון סימן קפב

ס"ב שלא לאחוז הכוס בידו אפשר כיון שאינו יודע בבירור שהוא מצוה ל"ל דחביבה עליו המצוה כ"כ שלא יטרד באחיזתו עיין לעיל סימן צ"ו ס"א.

סימן קפג

ס"ב מן החביות כן פרש"י כונת חי וכן מבואר ברע"מ פ' פנחס.
ס"ד שלא תגע השמאל בכוס אבל אם נותן השמאל תחת ימין מותר צ"ע לפי המבואר לעיל סימן ע"ד דידו על לבו אינו חוצץ דמב"מ אינו חוצץ ה"כ הוי כנוגע השמאל בכוס דהא ליגע אסור לרמ"א אף כשאינו רק מסייע והמג"א הביא ראיה מקובל בימין ושמאל מסייעתו כשר ולפמ"ש הל"ח הובא במחצית השקל שם סק"ו דמידי דאינו רגיל ולאו אורחיה חוצץ וא"כ י"ל דלפיכך דיעבד כשר כיון דלאו אורחיה ולכתחלה אסור דאל"כ יהא רגיל והוי אורחיה ולא חייץ וה"נ לא יעשה לכתחלה מה"ט והך דלעיל סימן ע"ד ס"ו דשרי מה"ט דלאו אורחיה שם לא שכיח גם כשיהא מותר דיש תקנות זולת זה ובלא"ה י"ח שם.
ובזה נבין דברי התוס' בס"פ ג"ש על האיבעיא שמאל מהו שתסייע לימין ז"ל בכוסת גדולת מיירי או בר"ח טבת שחל בשבת או בנשואין וצריך להאריך בבהע"ז עכ"ל וצריך

הבנה מה כונתם בזה ומחצית השקל בסק"ו כתב דכונתם דלולא צורך הנ"ל לא היו מסתפקים ובודאי אסור עכ"ל וצ"ע מנ"ל לתוס' זה דאת"ל דמותר אפשר אפילו שלא לצורך מותר דאין בו נדנוד איסור כלל ולפמ"ש י"ל דק"ל כיון דמסייע אין בו ממש בכ"מ מה מספ"ל כאן וע"כ משום דמב"מ לא חייץ והוי כמונח הכוס על השמאל ואם נתיר לכתחלה יהא אורחיה אמנם כיון דאין צורך דבקל נושא הכוס על ימינו לבד גם כשנתיר לא יהיה רגיל בכך ע"כ תרצו דמיירי באופנים הללו דיש צורך להסתייע.

ונראה דיש להתיר לשום יד שמאל תחת קנה הימין דלא נמצא בפירש בפוסקים לאיסור רק לשים תחת יד ימין שהכוס עומד שם ובזה י"ל מב"מ לא חייץ והוי כעומד על יד שמאל ואם יש בית יד על השמאל מ"מ בטל לידו דטפל לידו וכאלו נוגע בידו ממש עיין בריטבא סוכה דל"ז ד"ה רבא והא דברכות מהר"ם שבמג"א כאן מצריך להסיר הבית יד צ"ל דחושש לדעת התוס' בסוכה שם בד"ה דבעינן דכה"ג הוי חציצה.

במג"א סק"ו יש להחמיר א"ל לצורך כמ"ש התוס' עיין מחצית השקל וכבר כתבתי לעיל דעתו בכונת התוס' עוד נ"ל דר"ל דלא נטעה כיון דסתמא אין צורך שיסייע שמאל לימין ולאו אורחא כלל למה נ"מ שאלו ויותר מסתבר דהשאלה אם צריך שיסייע שמאל לימין ולא יסלקו לגמרי לזה כתבו דמיירי ביש צורך והשאלה אם מותר לסייע וזה י"ל ג"כ בכונת רש"י שפירש על אנן נעביד לחומרא שלא תסייע שמאל לימין בשעת ברכה ולמה לא פירש כן על השאלה שמאל מה שתסייע דהיינו בשעת ברכה אלא די"ל שלא יסלק לגמרי השמאל משקבלו בשתי ידיו אלא דנוטלו בימינו ושמאל תסייע עכ"פ ממילא לפ"ז השאלה גם אלפני הברכה אבל מדאמר נעביד לחומרא והא אדרבה קולא הוא לו שיסייע לו השמאל ע"כ פירש שלא תסייע וזה בשעת ברכה דלפניה הרי מקבלו בשתי ידיו וא"צ ליטלו בימינו לבד עד הברכה כמ"ש הטור ועכ"פ אין הוכחה מתוס' להחמיר באין צורך.

ס"ז בלחש עיין בה"ט בשם הב"ח ופ"ח ובשו"ת גוא"י חא"ח סימן כ"ד פסק כהש"ע.

סימן קפד

טו"ז סק"א הל"ל רבותא וכו' במשבצות הקשה מריש ביצה דכח דהתירא עדיף ול"ק דא"ל יצא וצריך לברך שנית הוי נמי כח התירא דלא תשא כמ"ש מהרש"ל בפע"פ ק"ב ע"א.

ס"ו במג"א ס"ק י"א ומדאורייתא בעינן שאכל ושבע ממש בברכות דמ"ט ר"מ סבר ושבעת זו שתיה ור"י סבר ושבעת בכביצה וכתבו התוס' דאסמכתא בעלמא הוא דמה"ת לר"מ ולר"י צריך שביעה גמורה והפנ"י השיג עליהם דא"כ למה חידש ר"מ ושבעת זו

שתיה לימא דרבנן אחמרו בכזית ור"י אסמכוהו אקרא דצריך כביצה דהוי קצת שביעה ולפע"ד תוס' לשיטתם בפא"נ גבי הלוהו ודר בחצרו דהמפורש בתורה אין ביד חכז"ל להחמיר יותר וע"כ איך יחמרו כאן לברך על כזית ומפורש ושבעת וכ"ש להקל לברך דיש בו משום לא תשא וע"כ הוצרך לומר דיש לדרוש ושבעת זו שתיה ממילא ל"ח מפורש.

ובברכות כ"ף ע"ב איתא וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה ולכאורה על עצמם מיותר ואפשר לפי המבואר בתוס' ורא"ש בפ"ג שאכלו דף מ"ח דמד"ת מי שלא אכל יוציא חברו דכל ישראל ערבים רק משום דהמזמן צ"ל שאכלנו לכן איכו מוציא רבים עד שאכל כזית דגן וע"כ כתב המג"א לקמן סימן קצ"ז סקי"א דבשנים אחד שלא אכל כלל מוציא חברו שא"י לברך וכ"כ בהג"א ס"פ ראוהו ב"ד וכ"ד הסמ"ק בטור לקמן סימן קפ"ו וכ"כ התפארת שמואל בגליון הרא"ש פ"ג שאכלו ומ"ש המג"א שם דלא משמע כן ריש סימן קצ"ג מדנקט שנים שאכלו ואחד א"י לברך חברו מוציאו ולא נקט רבותא יותר דמוציאו אפילו לא אכל עיי"ש במחצית השקל י"ל לפמ"ש הצל"ח בברכות דף מ"ח דבדרבנן ליכא ערבות א"כ כשהבור לא אכל רק כזית אין חברו יכול להוציאו רק כשאכל ג"כ משום מגו דמוציא עצמו וע"כ נקט שנים שאכלו מלתא דפסיקא וע"כ דקדק לומר מדקדקים על עצמם עד כזית אבל לא לברך בשביל אחר לבד כשאכל רק כזית ויש להסמיך דברי הצל"ח מדכתיב בפ' נצבים הנגלית לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה הזאת דמיירי בערבות כדפרש"י שם וע"כ האריך לומר התורה הזאת לאפוקי מה שיתחדש מד"ס דבזה ליכא ערבות.

אמנם קשה מבואר בר"ה דכ"ט ע"ב דכל הברכות והלל ומגילה אעפ"י שיצא מוציא ופרש"י משום דכל ישראל ערבים זב"ז ונהי דברכות אף שהן מדרבנן מ"מ עיקר המצוה מן התורה וכשחברו מחויב כאלו בעצמו מחויב אבל הלל ומגילה עיקרן מדברי קבלה שו"ר בפרמ"ג לא"ח בפתיחה הוכיח מזה דבדרבנן ג"כ ערבים ואפשר לתרץ משום דהלל ומגילה אנחנו חייבים בשביל הנסים שנעשה לנו ביחד הוה כשנים שלוו ביחד או קנו מקח אחד דנעשו ערבים זה בעד זה כמבואר בחו"מ סימן ע"ז משא"כ בהמ"ז מברך על אכילתו לבד לכן כשאכל כדי שביעה דמחויב מן התורה ובמצות התורה נעשו ערבים בפירש זה בעד זה משא"כ כשלא אכל כדי שביעה דלא נתערבו על ד"ס ולא נהנו ביחד.

סימן קפו

ס"א נשים וכו' הרא"ש בפמ"ש ד"כ כתב דאף דאיש כשאכל שיעור דרבנן מוציא למי שאכל כדי שביעה מ"מ אשה אם חיובה רק מדרבנן אינה מוציאה דאינן ערבות לנו והקשה ישע"ק דא"כ מסתמא אנשים אינם ערבים בעדן ג"כ ואיך הוציא שמעון ב"ש להמלכתא אפילו הוה אכל כזית ולק"מ דהא כשלא יצא מוציא גם בברכת הנהנין דל"ש טעם ערבות במגו דמוציא לעצמו וכשיצא אינו מוציא רק במצות מטעם ערבות דאזי הוה כלא יצא בעצמו וממילא אם מוציא אחרים שהוא ערב להם, דהוי כאכל בעצמו ולא יצא יכול נמי להוציא נשים וה"נ כשמוציא לחברו במוציא של מצה וכה"ג מוציא כמי אגב זה לאחר במוציא של רשות ומצאתי בצל"ח כ"כ ובמג"א סימן תרצ"ב כתב דאיש שיצא יכול להוציא נשים בקריאת מגילה וכן עמא דבר וכ"כ מהרי"ט בחדושיו לקדושין דף עיי"ן ע"ב דנשים אינן ערבות לאנשים אבל אנשים ערבים בעדן.

ואינן מוציאות בפ"ג דברכות ד"כ ע"ב א"ל רבינא לרבא נשים בבהמ"ז דאורייתא או דרבנן למנ"מ לאפוקי רבים י"ח א"א דאורייתא אתי דאוריי' ומפיק דאורייתא וא"א דרבנן הוי שאינו מחויב בדבר וכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא רבים י"ח ת"ש באמת אמרו בן מברך לאביו ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה אבל אמרו חכמים תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו אא"ב דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא וכו' הב"ע דאכל שיעורא ויל"ד דנהי שאינו מחויב א"י להוציא מצד עצמו הא בלא"ה צריך חברו לשמוע ולא יגרע מהרהר לבד דלרבינא דס"ל שם דכד"ד ועיין באר יעקב דף ק"כ ע"ג פלפל אם רבינא דמבע"ל הוא רבינא דס"ל הרהר כד"ד והובא במלא הרועים אלא דבלא"ה הא הרמב"ם פסק דהרהר כד"ד ואף דפסק בפ"א דברכות ה"ז דצריך דיבור לכתחלה מ"מ מן התורה אין לחלק בין לכתחלה ודיעבד ורבנן דאצרכו דיבור לכתחלה ומדרבנן נשים חייבות ויוציאו אנשים בדיבורן וי"ל דלפיכך אמר כ"א לאפוקי רבים דהיינו שלשה כדאיתא בגיטין דמ"ו וצריכין צירוף לזימון וכשיוצאין ע"י הרהור לבד ליכא צירוף וצריך שהמזמן יהא שלוחם עיין מג"א לעיל סימן קפ"ה ס"ק י"ב בשם הרשב"ץ ולעיל ריש סימן קכ"ה במחצית השקל ולפום ריהטא נראה בפ"ג שאכלו דזימון מן התורה ואפילו נאמר דקראי אסמכתא בעלמא ננהו עיין שאגת אריה סימן כ"ד מ"מ כיון דגם מדרבנן יוצאין דיעבד בהרהור ליכא צירוף כלל וכיון דע"כ מתכוונין לצאת מן התורה ע"י הרהור א"י לזמן וע"כ לא אמר רבינא נ"מ להוציא אנשים ולפ"ז קשה מה פשיט לו רבא מהא דאשה מברכת לבעלה ואפילו ת"ל דרבא לא ס"ל הרהור כד"ד איך יפשוט לרבינא דמחלק בין רבים ליחיד ושאל לו על רבים דוקא ועוד דתנאי פליגי

בברכות דט"ז ולר"מ אפילו לכתחלה מהרהר בלבו ואפשר לתרץ דלשון מברכת לבעלה משמע דיוצא בברכתה לא ע"י עצמו ומצאתי בריטב"א סוכות דל"ח כתב דלפיכך לא מוקי בעונה אחריהן אמנם בירושלמי מוקי לה בעונה אחריהן א"כ נהי דרבינא ורבא לא ס"ל הכי משום דלא קתני כדתנן במשנה דסוכה שם דמקרין אותם ועונים אחריהן מ"מ המ"ל משום הרהור יוצאין לכן נ"ל לפמ"ש הריטב"א שם עוד דלפיכך חזר ותני בברייתא למי שאשתו ובניו מברכין לו ולא תני תהא לו מארה לבד כדתנן במשנה דסוכה שם אלא דר"ל דאפילו מברכין להם ע"י זימון נמי עיי"ש ובזה מדוקדק מה שהאריך רבא להביא הך סיומא דברייתא ומיושב נמי למה לא מוקו בעונים אחריהן כבירושלמי ומשום דבירושלמי ברייתא אחרת היא דלא מסיים בה אבל אמרו וכו' וכן הוא בתוספתא פ"ה דברכות נשים ועבדים וקטנים פטורין ואין מוציאין את הרבים י"ח באמת אמרו אשה מברכת לבעלה בן לאביו עבד לרבו ותו לא וע"כ שפיר מוקו לה בעונים אחריהן משא"כ ברייתא דמייתי רבא דמסיים בה כדי להוסיף כשמברכין בזימון ל"ל בעונים אחריהן דצריכי לצאת ע"י המזמן דוקא שיצטרפו ונ"ל הוכחה דהך סיומא להוסיף במזמן דיל"ד דרישא פתח בבן ועבד ואשה ובסיפא השמיט עבד ולא נקט שאשתו ועבדו ובניו מברכים לו אלא דרשב"א הקשה לרש"י דפירש בעיא דרבינא משום דנשים אין להם חלק בארץ דליבעי נמי עבדים די"ל דעבדים פשיטא לו דאפילו בירושה אין להם וראיה מרש"י בערכין ד"ג דפירש דנשים א"א ברית ועבדים א"א נחלתנו וא"כ עבדים ודאי לא מזמני אפילו לשלשה בנ"ח וגם לרבינא דמוקו באכל שיעור דרבנן י"ל לפמ"ש המג"א לקמן סימן קע"ז סק"ג דנשים י"ל ברית דכמאן דמהולו דמיין א"כ יכולה לזמן לשלשה אנשים משא"כ עבד דא"י לומר על נחלתנו ואפילו לרש"י היינו למה דקי"ל לקמן סימן קפ"ז דכל שלא אמר ברית לא יי"ח לכן נשים א"י להצטרף לזימון אבל לרב ור"ח בפ"ג שאכלו דף מ"ט דס"ל כתנאי דשם דלא מצרכו רק לומר ארץ חמדה א"כ גם אנשים יוצאים כשלא הזכירו ברית אבל נחלה מעכב לכ"ע וליתא בעבד ואפילו לרשב"ץ דכתב דלדידן דברית ותורה מעכב באנשים תקנו חכמים נוסח זה גם בנשים שלא לשנות מטבע הברכות נלע"ד דזה ל"ש רק בנשים דעכ"פ לא יאמרו שקר ומטעם שכתב הבד"ה והמג"א אבל עבדים איך ישקרו ואף דמרשב"ץ ל"נ כן מ"מ אין הסברא כמותו וברשב"א בברכות דמ"ט כתב דעבדים יאמרו על ארץ שהנחלת לישראל הרי אף דכתב שם דיש לתקן מטבע השוה מ"מ עבדים ע"כ ישנו הנוסח וגם בזה חילק הראב"ד דאנו נוחלים והעבדים מודים דע"כ בכונה השמיט עבדים ויש מזה הוכחה לראב"ד.

ולשון הרמב"ם ז"ל צ"ע דכתב בפ"ה דברכות הט"ז בד"א שיי"ח בזמן שאכלו ולא שבעו משמע דאפילו דיעבד אינם יוצאים ע"י אשה ועבד וקטן דאפילו בלא זימון עיי"ש ולמה הלא פסק דאפילו בירך בלבו יצא דיעבד ואיך יגרע שמיעה מהרהור לבד ואפילו לכתחלה הל"ל דיוצא וכמ"ש ואפשר אה"נ כשמתכוין לצאת בהרהור אלא אם מיכוין רק לצאת ע"י אחר שאינו מחויב אינו יוצא דרמב"ם פוסק בפ"ב מהלכות שופר ה"ד דצריך כונה לצאת וצע"ג ומצאתי בשאגות אריה סימן י"ג דאם הרהור כד"ד יוצא בשמיעתו מן אינו מחוייב עיי"ש ולא ידענא איך יפרנס דעת הרמב"ם.

ואינן מוצאות אלא למי וכו' בערכין ד"ג פרש"י דנשים מזמנות לעצמן שתי נשים אין מצטרפין שאין אומרת ברית נראה כונתו דאחת לא תגרע מלא אכל רק גרוגרת דאינו מברך כלל נוסח בהמ"ז מ"מ מצטרף כ"ש אם פטור רק ממקצת אלא דקשה כיון דחייבין בברכה ראשונה לגמרי כאנשים יצטרפו לזימון דאינה יותר לכ"ע כדלקמן סימן רי"ש ואפשר דשא"ה דעכ"פ נתחייבו יחד בכל בהמ"ז בשוה לכן נצטרפו ועוד דראויין להצטרף לכל בהמ"ז וכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת אמרינן גם לענין צירוף כמ"ש מהרי"ל הובא לעיל סימן נ"ה בטו"ז וע"כ לצורך סמכינן מזה וא"צ להפסיק מאכילתו רק בברכה ראשונה ותחלה צריכין צירוף ממש דלא אמרינן כל הראוי לבילה כשלא כעשה כלל מאותו ענין כמבואר ביד מלאכי סימן של"ז.

ובא"ז בהלכות מגילה הוכיח מפרש"י זה דס"ל דנשים בבהמ"ז דאורייתא דאי דרבנן אפילו היו אומרת ברית לא היו מוציאות דלא אתי דרבנן ומפיק דאורייתא דצירוף ולהוציא שוה ולא ידענא מנ"ל דשמא ס"ל דנשים ספק חייבות בבהמ"ז מה"ת ומ"מ יצטרפו לזימון דכל עיקרו אסמכתא כמ"ש לעיל אבל להוציא החייבים מדאורייתא לא דהא אם אחד אכל כדי שביעה ושנים אכלו רק שיעור דרבנן לא אישתמיט מ"ד דלא מצטרפו לזימון ולהוציא ס"ל לבה"ג דאינו מוציא ותוספת ורא"ש דס"ל דמוציא משום דבר חיובא הוא וכל ישראל ערבים ועוד דרש"י הוכרח לומר טעם דאין מזמנין עם אנשים משום שא"א ברית דל"ל משום דאין חייבין מה"ת א"כ תפשוט בעיא דרבינא.

והג"א פ"ק דמגילה הביא הך דא"ז דנשים חייבות בבהמ"ז מה"ת ואין מוציאות אנשים משום שא"י לומר ברית ותמהו עליו האחרונים עיין בשו"ת ש"א דהא בפירש אתמר בברכות דף כ"ף ע"ב למנ"מ לאפוקי רבים י"ח אלמא אם חייבות מה"ת מוציאות לאנשים ולע"ד כיון דהזכרת ברית מדרבנן כמ"ש רשב"א בברכות דמ"ט וא"כ היכי דלא סגי בלא"ה ודאי לא דחינן חיוב דאורייתא מפני דרבנן דעכ"פ יוציאם הנשים בחיוב הברכות של תורה ורבינא דמוקי שם דאשה מברכת לבעלה באכל שיעור דרבנן י"ל דמ"מ אמירת

ברית הוי תרתי דרבנן ולא נדחה חד דרבנן מחמתו ורש"י דפירש דאינן מצטרפות לזימון ה"ט דזימון נמי רק דרבנן וכיון דמדרבנן אין חיובן שוה לא מצטרפו והא"ז ע"כ לא אמר רק אם יכולים לצאת זולתה ועיין מג"א לקמן סימן קצ"ד סק"ג וסי' קצ"ט סק"ז ולפ"ז יצא לנו דאפילו לא אכלו האנשים רק שיעור דרבנן לא יצאו ע"י נשים רק א"ל סגי בלא"ה אבל כשיכול לצאת ע"י בנו שהגיע לחינוך יוציאו בנו ויש הוכחה קצת לזה דתחלה תנו ברייתא בן מברך לאביו והדר אשה מברכת לבעלה ואח"כ קתני תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו הקדים אשתו לבניו אלא דאם יש לו בן לברך לא תברך האשה לכן הקדים הבן ואפשר גם עבד מוקדם לפמ"ש הרשב"א בפמ"ש דעבד בכלל זכרים שנטלו חלק בארץ ובפ"ג שאכלו כתב דעבד יאמר שהנחלת לישראל ונראה גם רש"י ס"ל כן לכן פירש בערכין דנשים א"א ברית ועבד א"א נחלתנו דהל"ל דא"א נחלה כמו שלא פירש דנשים א"א בריתך שחתמת בבשרנו רק נקט גוף הדבר לבד אלא דנשים לא מזכרי ברית כלל ועבד מזכיר שהנחלת לישראל רק א"א נחלתנו. ועיין לקמן סימן תע"ג ס"ה דהמוקדם בגמרא צריכין להקדים אם יש לו ולפ"ז מדוקדק רישא וסיפא דנקט בדרך לא זו אף זו.

ולפמ"ש דהא דאשה מוציאה לאיש אף דא"י לומר ברית משום דלא דחינן דאורייתא מפני דרבנן י"ל קושית הרא"ש בפמ"ש שם דלמה מי שאכל כזית מוציא למי שאכל כדי שביעה אף דבכזית אינו חיוב לברך רק מדרבנן ואשה אם חיובה מדרבנן אינה מוציאה לאיש ולפמ"ש א"ש כיון דאין חיובה רק מדרבנן ל"ל דלא דחינן דאורייתא דממ"נ מן התורה אינה מוציאתו ומדרבנן נמי כיון כל שלא אמר ברית אינו יוצא ואשה א"י לומר ברית.

אלא מדרבנן בטור כתב דלהוציא חברו צריך שיאכל כזית דגן ומקורו הערה הב"ח מפ"ג שאכלו דף מ"ח דאר"ח אפילו לא אכל אלא כגרוגרת אחת מצטרף ולהוציא הרבים י"ח עד שאכל כזית עוד אר"ח דאינו מוציא עד שיאכל כזית דגן ומדאמר תרתי ובשניה לא אמר רבים ש"מ אפילו בשנים צריך שיאכל כזית אף דאצ"ל שאכלנו ע"ש ועדיין קשה דהיה די באידך מימרא עוד הקשה הב"ח דלמה כתבו תוספת ורא"ש דמשום שצ"ל שאכלנו בעי כזית דגן ת"ל דלהוציא חברו לבד צריך שיאכל כזית דגן משום דאסמכוהו אקרא ואכלת ושבעת וברכת דמי שאכל יברך ונדחק בזה ונראה דמבואר באס"ז לברכות שם דמשום דבהמ"ז דמיא קצת לברכת הנהנין עשאוה כברכת הנהנין למימרא דבעינן שיהנה עיי"ש והנה בנהנין הטעם דל"ש ערבות דלא להתני כמבואר ברש"י ר"ה דכ"ט וכבר העירותי לעיל סימן ס"א וקמ"א דמ"מ יוציא מטעם שליחות והבאתי שם דברי

מהרי"ט דמילי לא ממסרי גם לחד שליח והח"ס כתב הא דש"ץ מוציא מתורת שליחות אף דהוי מילי משום דכל ישראל ערבים עוד כתב הח"ס דאם אית לו שותפות בגוה מילי ממסרי לשליח ולפ"ז נהי דליכא ערבות בנהנין מ"מ הא דלא סגי בשליחות משום מילי אבל בשלשה דאפילו אכל גרוגרות מצטרף א"כ יש לו שותפות בגוה כאלו אכלו יחד ומילי ממסרי לשליח לכן צ"ל הטעם דא"י לומר שאכלנו נמצא בשנים קמ"ל אף דאצ"ל שאכלנו אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן ובשלשה קמ"ל אף דמצטרף ויש לו שותפות בזימון זה אינו מוציאם עד שיאכל כזית דגן.

ס"ב כדי שביעה בפ"ג שאכלו דמ"ח הקשו רש"י ותוספת למה גדול שאכל כזית אף דאינו מחויב רק מדרבנן מוציא למי שאכל כדי שביעה וקטן שהגיע לחינוך דג"כ חייב מדרבנן אינו מוציא לגדול שאכל כדי שביעה ונ"ל בשלמא גדול מחויב מלא תסור דנצטוינו בכלל שלא לסור מדברי חכמים והוי דאורייתא ומפרט דלשון הגמרא דף כ"ף ע"ב והם דקדקו על עצמם בכזית משמע דקבלוהו מעצמם והוי כנדר וגם בכל תק"ח כתב הב"ח בשו"ת הישנות סימן נ"א דהוי כשבועה ונדר אבל קטן אינו בנדר ובלא תסור.

עוד י"ל לפמ"ש לעיל סימן ס"א וקמ"א הא בברכות הנהנין כשאינו מחויב אינו מוציא חברו מתורת שליחות הוא דא"י לברך דהוי ברכתו לבטלה כיון דאינו מחויב ואינו ערב ועיין מג"א לקמן סימן ר"ט סק"ה ורי"ג סק"ז וממילא כשמחויב מדרבנן דאין ברכתו לבטלה יכול להוציא חברו משום שליחות אפילו מן התורה אבל קטן אינו בר שליחות אלא אם היה בר חיובא מן התורה נעשה שליח במידי דאיתא גביה כמ"ש תוספת בגיטין דף ס"ד ע"ב בד"ה שאני ע"כ פריך בברכות ד"כ ע"ב דקטן לאו בר חיובא ומשני כשאכל האב רק שיעור דרבנן וקטן ג"כ מחויב מדרבנן ממילא נעשה שליח במידי דאיתא גביה.

ס"ב שם מג"א סק"ג עמ"ש סימן תרפ"ט שם כתב בשם הרא"ם כיון שיכול לאכול כדי שביעה להביא עצמו לחד דרבנן יכול להוציא גדול חד דרבנן וקשה בשלמא בגדול כשיכול להביא עצמו לידי חיוב סגי משום ערבות כמ"ש תוספת בפ"ג שאכלו דף מי"ח אבל קטן אינו בערבות וכמבואר במהרי"ט בחידושיו לקדושין דף עי"ן ע"ב בסד"ה קשים גרים דטף ונשים וגרים אנו ערבים להם והם אינם ערבים לכו וכ"מ בפרמ"ג סימן תרפ"ט ונלע"ד לפמ"ש לעיל דמשום שליחות יכול להוציא היכא דאין ברכתו לבטלה במידי דשייך בנפשו וכיון שיכול להביא עצמו לחיוב הרי איתא בנפשו משא"כ במגלה דלעולם הוי בקטן תרי דרבנן הוי כליתא בנפשו לגבי חד דרבנן וא"ל למה צריך שיאכל הקטן הא כתבו תוספת בעירובין צ"ו ע"ב בסד"ה דלמא דקטן מברך בהמ"ז דחייב לחנכו ואינו

מוזהר על לא תשא דשא"ה דליכא חשש דאתי למסרך דלכשיגדיל לא יהא ברכתו לבטלה אבל כשלא אכל יש חשש דאתי למסרך כדאיתא בעירובין דף מ"ם ע"ב.

סימן קפז

ס"ג אם לא הזכיר וכו' אם לא בירך בהמ"ז רק מעין שלש כתב א"ר לקמן סימן רס"ח סקח"י דלא יצא והובא בנשמת אדם כלל מ"ז סק"א וכ"כ בעיקרי ד"ט ס"ט אות ל"ו וכן נ"ל דהא לא הזכיר ברית ותורה.

סימן קפח

ס"ד בהג"ה בונה ברחמיו עב"י דכ"ד מהר"ם מהכל בו וא"ח כתבו שאינה נוסחא מדויקת לפי שלא תבנה ירושלים אלא במשפט דכתיב ציון במשפט תפדה וכתב ב"י דבדיעבד אם אמר ברחמיו אין מחזירין אותו שכבר מצינו על בנין הבית רחמים בזכריה א' שבתי לירושלים ברחמים ביתי יבנה בה עכ"ל ואין זה מספיק דזה מיירי בגלות בבל ע"ש וכ"ל דהבית נתמשכן על חובתנו ובפרעון החוב יבנה מדינא והפרעון באורך הגלות נפרעין מאתנו מעט מעט וזהו ענין בונה ירושלים לשון הוה דנבנה תמיד מעט מעט לפי ערך הפרעון אמנם הלא זמן הפרעון היה מיד שנתחייבנו ומדינא א"צ לקבל הפרעון בפרוטרוט כמבואר בחו"מ סימן ע"ד ס"ד בהג"ה וזהו בוכה ברחמיו מה דבונה תמיד בקבלת הפרעון מעט מעט זהו ברחמיו ולכשיגמר הפרעון במשפט תפדה כיון דנפרע כל החוב דודאי אם קיבל הפרעון בפרוטרוט כשנשלם מדינא צריך להחזיר המשכון.

סימן קפט

ס"א במג"א סק"א כתב דמומר להכעיס אינו בר שליחות ובישיע"ק הוכיח דהוי בר שליחות מבעיא דכהני אי שלוחו דידן ולא פשיט מדקי"ל מכם ולא כולכם להוציא המומר ואיך יהא הכהן שלוחו ובפסח כתיב כל בן נכר ל"י דהיינו מומר וע"כ לא שחטו בעצמו דשחיטתו נבלה עכת"ד ויש לדחות דמשכחת בשותף עם בן ברית דמהני אף דאינו בר שליחות כדאיתא בפ"ב דקדושין דף מ"ב ובפ"ק דב"מ ד"ח ואף דתוספת בב"מ שם כתבו דשותפות ל"מ רק בהגביהו שניהם היינו כמ"ש בנתיבות סימן ק"ה דבלא"ה ל"ל מגו דזכי לנפשיה דיכול לזכות בחציה לבד ולא פשטה זכייתו בכולו רק כשהגביהו שניהם דאם חברו לא יזכה הוי כמונח ע"ג קרקע וגם הוא לא יזכה כלל ע"ש וא"כ בקרבן דאינו לחצאין אמרינן מגו דזכי לנפשו זכי לאחריני ומהך דקדושין ראיה לנתיבות ודו"ק

וא"ל דא"כ למה לרבויי שותפין מתקריבו קרבנכם ת"ל מדצריך מכם להוציא מומר י"ל כיון דבמעשר בהמה אימעוט שותפין ומ"מ יורשים שלא חלקו חייבים כדאיתא בבכורות דף נ"ח ע"ב ה"נ ה"א מכם צריך ליורשים וא"י מה הקשה ממומר הא אמרו ג"כ בכם חילקתי ולא באומות ועיין בארעא דרבנן מערכת א' אות ה'.

עוי"ל עפימ"ש בנוב"ק חחו"מ סימן ל"ז הביאו במשפט שלום סימן קפ"ח דהיכי דמוכרח לעשות לא אימעט נכרי משליחות וא"כ כהנים נמי מוכרחין.

עוי"ל דכהנים דנתיחדו לשרת הוי כפועלים וכתב המח"א הלכות שלוחין סי"א דפועל נעשה שליח לנכרי ובמשפט שלום שם הביאו וחילק דדוקא היכא דאיתא בעכו"ם ע"ש וי"ל בזה קושית תוספת בגיטין דף כ"ג בד"ה נכרי ובזה י"ל גם כן קושית ישיע"ק מא"ע סימן קכ"ג במומר לכתיבת גט דשאני סופר דנוטל שכר הוי כפועל ואפילו נותנת האשה השכר אקנויי רבנן לבעל כמבואר בא"ע סימן ק"כ ס"א ולכן לא העיר המג"א רק מסימן קמ"א דמשמע מומר שוה לפסולו עדות דנעשה שליח בחנם.

סימן קצ

ס"ה כשאסובין עמג"א ועמ"ש בערך ש"י על יו"ד סימן י"ט.

סימן קצא

מג"א סק"א דה"פ בטור עיין מחהש"ק נדחק ול"ב ביאור הדבר דפרישה הקשה הא דאביי במ"ע אי אכל הבע"ה עמהן חייבים כל הד' ברכות וא"ל אין ממתינין אפילו עד גמר שלשה ברכות דכוללן בשני ברכות וממילא בלא ענייתי אמן ידעו וילכו וכ"ל דלבוש כתב דהתירו להם חכמים לקצר בבהמ"ז כדי שלא לבטל למלאכת בעה"ב דחשו חכמים שמא יהא בעה"ב דוחק למלאכתו אם יאריכו ויברכו בלא כונה ובעיר שושן סימן של"ז ס"כ כתב בא וראה כמה דקדקו חכמים בברכת הזימון שפטרו הפועלים שלא יברכו ברכה רביעית כדי שלא יבטלו ממלאכתן כמ"ש בלבוש סימן קצ"א עכ"ל ולכאורה דבריו סותרין דטעם שכתב בלבוש אינו משום דחסו על מלאכת בעה"ב אלא דבעה"ב יחוס לעצמו ויכריח הפועלים לקצר ולא יכונו אמנם א"ש דבג' ברכות שהן ד"ת לא ה"ל לתקן לקצר משום פסידא דבעה"ב אלא דראו שזהו תיקון הברכה שיכונו אמנם ברכת הטוב דעיקרה מדרבנן בלא"ה פטרו משום ביטול מלאכת בעה"ב לא אטרחוהן והלבוש דכתב טעם שיכונו כתב בביאור על קיצור השלשה ברכות ע"ש אמנם מנ"ל שמא מה"ט גופא פטרו גם מהטוב כדי שיכונו בברכות דאורייתא אלא דטעם שיכונו לא שייך רק

כשמברכין בפ"ע אבל כשמוציאם המזמן שאינו פועל לא שייך זה ולכן באמת חייבים בשלשה ברכות כתיקונן רק בהטוב ומטיב פטורין וע"כ כשזימן להם אביי שמעו הג' ברכות כולן רק מהטוב פטרן ומיושב קושית הפרישה ומוכח דטעמא דפטירי מברכה רביעית הוא דחסו חכמים על מלאכת בעה"ב ומדוקדוק דברי הטור ועיר שושן דבברכת הזימון פטרו לפועלים מברכה רביעית ולא אמרו לקצר בשלש ברכות משום דל"ש טעם שיכונו ומ"מ פטירי מברכה רביעית ע"כ משום דחכמים חסו על מלאכת בעה"ב וי"ל אפילו ת"ל דאביי היה הבעה"ב דבאס"ז ברכות דף ט"ז כתב דהא דכשהבעה"ב מיסב עמהן מברכין כל הברכות כתיקונן דמסתמא מוחל להן עכ"ל והיינו כששותק מסתמא מוחל ואביי להראות הלכה נתכוין דאף בזימון פטירי מברכה רביעית ואינו מחויב למחול ודברי הטור מאביי ילפינן ולכן נהי דשלו היה מוחל אבל חס על פסידא דאחריני.

סימן קצג

ס"א אעפ"י וכו' ראשונים שאלו מ"ש המוציא מבהמ"ז ואפשר דה"ט דברכה ראשונה משום דאסור ליהנות בלא ברכה דלד' הארץ קודם הברכה וכשבירך הארץ נתן לב"א כדאיתא ר"פ כ"א וא"כ י"ל מגו דזכי לנפשו זכי נמי לאחריני כדאיתא פ"ק דב"מ ד"ח והא דא"י להוציא חברו כשאינו אוכל עמו במגו דאי בעי זכי לנפשו י"ל דאסור לברך כשא"צ לעצמו וערבות ליכא בנהנין עמג"א סימן רי"ג ומצאתי בתוס' חולין דף ק"ו ע"ב בד"ה וש"מ ז"ל דשאני ברכה דלכתחלה שכל אחד מרויח באותה ברכה שעי"כ מותרין לאכול וליהנות לפיכך מצטרפין לה אבל לבסוף שכבר אכלו לא מצטרפין עכ"ל ולפמ"ש הכונה כיון שכ"א מרויח הוי כמגביה מציאה לו ולחברו.

איני מבין הקשה הב"ח לאיזה צורך שנינו הך בד"א בברייתא הא ודאי כשאחד בור דא"י לברך א"א לו ליחלק ואינו יוצא י"ח א"ל בשמיעה וכדתניא התם שמע ולא ענה יצא ותו דהאי דינא לא תלי בשנים דאפילו שלשה שאכלו אין הבור יוצא אא"כ מבין בלה"ק עכ"ל ואני תמה לאידך גיסא כיון דמצוה ליחלק רק כשאחד בור א"א והרי יכול לומר אחריו אלה במלה ויש בו דין חלוקה ובשלמא אם מיירי כשאינו מבין י"ל דלפיכך עדיף שיוציאו הסופר וכ"ש אם נאמר דאפילו מברך בעצמו אינו יוצא כשאינו מבין עיין באשל אברהם ובתניא דכ"ד הרא"ש וכ"פ ולכן צריך הסופר להוציאו מדין ערבות דאוקמוה אד"ת ובאס"ז בפג"ש דף מ"ה ע"ב כתב דהאי בור לאו דלא ידע בהמ"ז דא"ה פשיטא ומה קמ"ל אלא אף בידע כיון דאיכא סופר ברכתו עדיפא ע"כ אבל בש"ע יש"פ דכתבו דוקא בדלא ידע א"כ לית להו דסופר עדיף בזה ואפשר כיון דאמרו מצוה ליחלק לא נתנו

דבריהן לשיעורין זולת בלא ידע לברך בעצמו דניכר שהוא ע"ה דצריך הסופר לברך לו בקול ולומר אחריו מלה במלה הרי קול ושוברו עמו ובא בגבולו בזה לכ"ע סופר עדיף ואין בו דין חלוקה ועכ"פ טובא קמ"ל בשנים .

ומ"ש הב"ח דגם בשלשה אינו יוצא כשאינו מבין לה"ק יש לעיין לפי הנראה מהד"מ ומג"א ולבוש דכשמברך בעצמו יוצא גם כשאינו מבין אלא דבשמיעה צריך הבנה ולפ"ז נימא דהמברך נעשה שלוחו עיין ב"ח סימן תל"ד ס"ז דמצות התלויות בדיבור כגון ברכות ותפלה יכול לעשות ע"י שליח והיכא דאניס ש"ץ מוציא אפילו עם שבשדות ע"ש וא"כ כיון דיכול לקרות מלה במלה הוי מידי דאיהו מצי עביד מצי משוי שליח ופיו כפיו ויוצא גם כשאינו מבין לה"ק אלא בשנים י"ל משום דמילי לא ממסרי לשליח ודעת מהרי"ט דאפילו לחד שליח לא ממסרי ואפילו ת"ל דבעלמא ממסרי לשליח הכא אסמכוהו אקרא דכתיב ואכלת וברכת מי שאכל יברך כמבואר בירושלמי הובא בראש בברכות דף מ"ח והנה בשו"ת חתם סופר חא"ח סימן קט"ז הביא דהקשו על מהרי"ט דס"ל דא"י לעשות שליח להקדיש משום דהוי מילי דהא בתמורה ד"י ע"א איתא כגון דשוי שליח לאקדושי ותירץ דמיירי דאית לשליח שותפות בגוה דבהא כ"ע מודו עיי"ש ויש ראיה לדבריו מקדושין דף מ"ב דדחי שאני התם דאית ליה שותפות אבל בעלמא א"י לעשות שליח וגם בפ"ק דב"מ ד"ח דאמר לשלוחו לגנוב אשלד"ע ושותפין שגנבו אמרינן מגו דזכי לנפשו זכי לחברו ולפ"ז ה"כ בבהמ"ז נימא כיון דמברך לעצמו וזכי לנפשו במצוה זאת זכי נמי לאחריני אמנם בתוס' בפ"ק דב"מ שם בד"ה ושותפין כתבו דדוקא בהגביהו שניהם אמרינן מגו ולכאורה נסתר מחמתו גם דברי הח"ס אמנם בנתיבות סימן ק"ה ביאר הא דצריך הגבהת שניהם משום דצריך שיהא תלוי זכייתו בזכיית חברו וכשהגביהו שניהם אם חברו לא יזכה הוי כמונח החצי ע"ג קרקע וגם הוא לא יזכה כלל לכן מגו דזכי לנפשו זכי לאחריני אבל היכא דגם כשלא יזכה חברו יזכה הוא אזי א"י לזכות לחברו עיי"ש וע"כ בהקדש לקרבן דא"א לחצאין מהני שותפות וא"כ בבהמ"ז דגם כשלא יוציא חברו יצא בעצמו ל"ל מגו אמנם בשלשה דצריכין לזמן ולהצטרף ומבואר במג"א בסמוך סק"ח דכל שאין אחד מוציא חברו אין רשאין לברך בזימון ואח"כ יברך כ"א לעצמו ועיין במג"א סק"ד וא"כ אם חברו לא יצא על ידו גם הוא לא יצא ידי זימון י"ל מגו דזכי לנפשו גם כשחברו אינו מבין לה"ק דפיו כפיו ומ"מ צריך לשמוע א"ל אנוס כמ"ש הב"ח בסימן תל"ד וכ"ש הכא דצריך להצטרף לזימון בשלשה וכבר כתבתי לעיל סימן ס"א דלא עדיף מהמברך עצמו דצריך להשמיע לאזניו ואינו יוצא בדיבור לבד לדעת רה"פ

גם דיעבד כמ"ש ברכ"י לעיל סימן קפ"ה סק"ב ובשמיעה דמידי דממילא ל"ש שליחות כמ"ש הרא"ש בפירושו לנדרים דף ע"ב ע"ב.

ולפ"ז אפילו כשאינו מבין בלה"ק בשלשה אינו רשאי ליחלק ובארבע י"ל דאינו יוצא זה שאינו מבין כיון דהמזמן יוצא ידי זימון בלעדו.

ולפ"ז יש לתרץ קושית הצל"ח בפ"ג שאכלו מ"ה ע"ב דאיתא שם לענין בהמ"ז שמע ולא ענה יצא דמשמע דיעבד דאל"כ הל"ל שומע כעונה ובסוכה דל"ח ע"ב אמר רבא הוא אומר ברוך הבא והם אומרים בשם ד' מכאן לשומע כעונה הרי לכתחלה נהגו עיי"ש ולפמ"ש שא"ה דמגו דזכי לנפשו דא"ל יוציא חברו גם הוא לא יצא כלל דאומר רק ברוך הבא ולא השלים ענין הפסוק ולא אמר כלום זולת דיוצא בשמיעתו מהקהל בשם ה' ואיך יצא בשמיעתו א"ל דקהל מוציאים אותו במגו דזכי לנפשייהו באמירת שם ה' וא"ל יצאו בשמיעת ברוך הבא גם הם לא הועילו להם כלום בתיבות בשם ה' דהוה חצי ענין ואין לו פתרון זולת ברוך הבא ועוד לפמ"ש לעיל סימן נ"א הא דמפסיקין באמצע פסוק דלא עסקו משה הוא משום דשומע כעונה הוי כאומר בעצמו כולו וא"ל יוציא הקהל אסורים לומר בשם ה' לבד ולא יוכלו להוציאו וגם כשיאמרו ל"ש מגו דזכי לנפשייהו דאדרבה איסורא עבדו ובמה זכו ואם כן גם הוא עושה איסור באמירתו ברוך הבא חצי פסוק לבד נמצא תלוי זכייתן בזכיית קהל וזכותם בזכותו ע"כ שומע כעונה ממש ושרי לכתחלה והפנ"י בסוכה שם הקשה נמי דמיד אחר מימרא דרבא איתא שם שמע ולא ענה יצא דמשמע רק דיעבד ומנהגא דרבא הוי לכתחלה ולפמ"ש א"ש דאם שמע ענין שלם יצא רק דיעבד אמנם בלא"ה ל"ק קושית הצל"ח דשאני ברכת הנהנין דל"ש בו ערבות וגם ברהמ"ז כיון דכתיב ואכלת וברכת עשאוהו כנהנין כמ"ש באס"ז בברכות שם ובהלל מבואר בס"פ ראוהו ב"ד דאעפ"י שיצא מוציא דשייך בו ערבות והא דאמר משום דשומע כעונה י"ל דהיא היא דמשום ערבות שומע כעונה כמ"ש הפנ"י בברכות דף מ"ג בד"ה ר"י ולפמ"ש יש להסביר דמשום ערבות מגו דזכי לנפשיה זכי לאחריני ופיו כפיו אף דמילי לא ממסרן לשליח אלא כבר כתבתי לעיל סימן ס"א דבבקי בעצמו ל"ש ערבות דאין נפרעין מהערב כשיש ללוה וזה נראה דעת בה"ג דלקמן סימן רע"ג ס"ד ומנהגא דהלל שם בסוכה מיירי בכולן בקיאין כמ"ש שם רש"י ותוספת אלא דפרש"י דיעשו כן להראות דאינו בקי יוצא בשמיעה לבד וקשה כיון דבקי אינו יוצא בשמיעה איך יעשו כן כדי ללמד דין שאינו בקי ועוד הוי סגי בשמיעת צד אחד לבד ויאמר הש"ץ כל הפסוק ולמה עשו דוקא בזה אופן שהש"ץ ישמע מהקהל חצי פסוק וקהל ישמעו ממנו חצי פסוק ולפמ"ש א"ש דבזה האופן גם הבקיאין יוצאים לכתחלה דמגו דזכי לנפשו וממילא

נדע לאינן בקיאין דשייך ערבות וג"כ מגו דזכי לנפשו גם כשיאמר כל הפסוק או כל ההלל דשומע כעונה וזה כפתור ופרח בס"ד.

מג"א סק"ד ובד"מ כתב. יש להבין כיון דלצורך א"צ לשמוע כל בהמ"ז א"כ ה"נ לצורך זימון בשם ונלע"ד דצריך שיהיו ראוים להצטרף בכל בהמ"ז אלא דכל הראוי לבילה אב"מ אמרינן גם לענין צירוף כשאינו שומע כמבואר בב"י לעיל סימן נ"ה בשם מהרי"ל ומה שלא תירץ כן הד"מ הך דקפ"ג ס"ז ה"ט דלכתחלה לא סמכינן אראוי לבילה כמ"ש הטו"ז לעיל סימן נ"ה סק"ד וע"כ לצורך דהוי כדיעבד סמכינן אראוי לבילה אבל הכא דא"א לשמוע אינו ראוי לבילה.

ס"ג המנהג שלא לזמן בבית נכרי לע"ד הטעם עפימ"ש הפנ"י ר"פ ג"ש הא דזימון בשלשה דוקא וילפינן מוברכת את ה' שהשכינה מצויה בשלשה כדכתיב ועמדו שני האנשים לפני ה' ע"כ ואיתא בפ"ק דמגלה ט"ו ע"ב כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה ממנה שכינה ואיתא בפ"ק דע"ז דכ"א דאין משכירין בית דירה לנכרי מפני שמכניס ע"ז לתוכה.

ורמ"א דנדחק לשיטתו ביו"ד סימן קנ"א ס"י דכתב דהאידנא אין נוהגים להכניס ומ"מ י"ל דנסרך המנהג מכבר ועתה דמכניסין עכו"ם בבתיהם בקבע כמ"ש הש"ך שם ס"ק י"ז יש לקיים המנהג ועיין לעיל סימן נ"ה ס"ך.

סימן קצד

ס"ג אחד כתב מג"א סק"ג וה"ה אם הם ב' ואחד יודע שתי ברכות ואחד יודע השלישית וערס"י קצ"ג ע"כ ופירש לב"ש היכא דאחד א"י גם בשנים יוצא בברכת היודע כדאיתא בר"ס קצ"ג ולי צ"ע כיון דהמחבר לא קמ"ל בזימון אי הוא ברכה בפ"ע כמ"ש מג"א א"כ למה נקט חייבים בזימון הל"ל בהמ"ז לכן נלע"ד דיכולין לברך ולומר מלה במלה עם היודע ואז אפילו בחמשה אין כאן ברכה לחצאין דכ"א אומר כל הברכות אלא בזימון צריך דוקא שיהיו ראוים לצאת בברכת אחד כמ"ש המג"א לעיל סימן קצ"ג סק"ד וסק"ח ולכן כשא"א רק שיאמרו אחר המברך מלה במלה א"א לזמן משא"כ בשנים לבד בלא"ה ליכא זימון.

וירושלמי דקאמר שנים היינו כשיש שלישי עמהם שאכל עלה של ירק או א"י לברך ובשנים שכ"א א"י כל הברכות ליתא להאי דינא לפמ"ש לעיל סימן קצ"ג כיון דשנים מצוה ליחלק הא דאחד סופר ואחד בור יוצא בברכת הסופר ואינו קורא אחריו מלה במלה משום דברכת סופר עדיפא והכא ששניהם בורים דכ"א א"י כל בהמ"ז צריכים ליחלק ויאמרו מלה במלה.

שם לחצאין אין לברך צ"ע מ"ש מהא דסוכה ל"ח ע"ב הוא אומר ברוך הבא והם אומרים בשם ה' מכאן דשומע כעונה והרי פסוק אחד אין מפסיקין ומ"מ שרי משום דשומע כעונה הוי כאומר כל אחד כל הפסוק ה"נ יהא כמברך כל הברכה ואפשר דשא"ה דכל הראוי לבילה א"ב מ"ב ואף דלמדו התם לאינו בקי מ"מ ראוי לקרות אחר הבקי מלה במלה משא"כ הכא בזימון דאם אינו ראוי לצאת בשמיעה אין זימון כמ"ש לעיל וא"כ גוף בהמ"ז יכולין לומר לחצאין וכן בשנים אלא כיון דליכא טעמא דסופר עדיף מצוה ליחלק וכמ"ש לעיל.

שם לשתים באה"ט הביא משו"ת דב"ש דסדר ג' ברכות מעכב ועיינתי שם ואין לו ראיה מוכרחת זולת כשאמרן למפרע בנוסח זה ממש דלא הזכיר מלכות בשניה ושלישית והקדימן לראשונה אזי לא יצא משום דאינן סמוכות לברכה שיש בה מלכות אבל אם התחיל בברכת הארץ או בנין ירושלים בנוסח של הזן ואחריה אמר ברכת הזן או הקדים שלישית לשניה ולא אמר אמן אחר בונה ירושלים דליכא רעותא רק שלא אמרן כסדרן דילפינן מקרא נלע"ד דיצא וראיה וממ"ש תוספת בר"פ התכלת בד"ה ואם הקדים תכלת ללבן יצא תימא כיון דמקרא ילפינן דלבן ברישא נימא דמעכב וי"ל דל"ל דאסדר לבד יקפיד הכתוב לעכב כמו גבי חליצה הקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי עיי"ש וגם הדב"ש לא החליט רק כתב דמטין אתמר דסדרן מעכב ובפרמ"ג נסתפק בזה והניח בצ"ע עוד נסתפק הפרמ"ג אם הקדים הטוב ומטיב והניח בצ"ע ולע"ד אפילו את"ל דסדרן מעכב היינו שלא יצא ידי אותה ברכה שהקדימה שלא כהלכה כמבואר בתוספת שם דף ל"ח ע"ב בד"ה אילימא וכ"כ בחידושי רשב"א שם א"כ כל הספק על ברכת הטוב שהקדימה וכיון דמספקא דרבנן הוא בספק ברכות א"צ לחזור ועיין לעיל סימן ק"ח ס"א.

סימן קצו

ס"ב מברכים עיין שו"ת גוא"י חא"ח סמ"ה.

סימן קעז

ס"ד אם כולם יודעים וכו' לשון בה"ג כד אכיל כזית דגן מפיק י"ח מאן דאכלו שיעור דרבנן כוותיה או כזית או כביצה אבל אינהו אכלי עד שביעה ואיהו אכיל כזית לא מפיק כזית שיעורא דאורייתא אלא מברך מאן דאכל ושבע עכ"ל מבואר דמירי דמאן דשבע יודע לברך ולפיכך האריך לומר אלא מברך וכו' והלא ממילא נדע זה אלא דר"ל דוקא כשהשביע בקי לברך ואזיל לטעמיה דס"ל בהלכות קידוש דאם כבר יצא אינו מוציא רק

לאינו בקי והובא בטור לקמן סימן רע"ג עיי"ש בב"י והטעם נ"ל דהא דיצא מוציא הא הוא משום דכ"י ערבין וכשיש ללוה אין נפרעין מהערב ועפי"ז ל"ק קושית תוספת ורא"ש בפג"ש דמ"ח מהך דינאי וחבריו דודאי אכלי כדי שביעה ושמעון בן שטח הוציאם ואילו הוה אכל כזית מבואר שם דשפיר עביד עיי"ש ולפמ"ש א"ש דינאי וחבריו לא הוה ידעי לברוכי כמבואר בגמרא לא הוי להו אינש לברוכי וכתבו בתוספת הרא"ש ובפירש ר"י החסיד דלא הוה ידעי לברך ובזה ל"פ הבה"ג דמשום ערבות יכול להוציאם ולפ"ז ק"ל אמחבר דבסימן רע"ג ס"ד פסק כבה"ג וכאן כתב אם כולם יודעים מצוה שיברך אותו שאכל כדי שביעה והלא לבה"ג דסימן רע"ג דינא הכי כיון דלא נאמר אעפ"י שיצא מוציא לבקי וכל חילם של תוספת ורא"ש כאן מהך דאעפ"י שיצא מוציא.

וע"ד פלפול י"ל קושית התוספת ורא"ש על הבה"ג די"ל דס"ל לבה"ג דבהמ"ז גם כן בכלל ברכת הנהנין דל"ש בו ערבות אלא דמ"מ יוציא מתורת שליחות אלא דס"ל כמהרי"ט ח"א סימן קכ"ז דרק לתרומה אתרבי שליחות מאתם גם אתם דאחשבה רחמנא כמעשה דכתיב ונחשב לכם תרומתכם אבל הקדש דמילי ננהו לא ממסרן לשליח ומחנה אפרים הלכות שלוחין ס"ז השיג עליו דגם בהקדש מחשבה כמעשה אבל בשאר מילי הביא דכן דעת איכא מ"ד בר"ן פ"ק דפסחים דא"י לעשות שליח לבטל חמצו ועיין ביד אפרים לעיל סימן קצ"ו דכן דעת תשובות הגאונים דבמילי לא אמרינן שלוחן כמותו והנה בקצו"ח סימן רמ"ד נתקשה בהא דאיתא בא"ע סימן קמ"א סמ"ג דשליח קבלה א"י לעשות שליח אחר משום דה"ל מילי ולמה אמרו בפרק הספינה דף פ"ה ברשות הלה המופקדים אצלו אם קיבל עליו הנפקד זוכה ליקח דנפקד נעשה שליחו ללוקח וזוכה לו ע"י חצרו והרי חצר משום שליחות עיי"ש ולע"ד י"ל עפימ"ש בנוב"ק חחו"מ סימן ל"ז דהא דאמרינן גם אתם לרבות שלוחכם בני ברית לאפוקי נכרי היינו אי בעי עביד לא היכא דבע"כ עביד וכמו דאמרינן בפ"ק דב"מ ד"י ע"ב לענין אשלד"ע דבחצר דבע"כ מותיב בה גם בד"ע שליחו כמותו ע"כ ולפ"ז ה"נ י"ל לענין מילי דדוקא אי בעי עביד אין שלוחו כמותו משא"כ חצר ובר"ן ס"פ התקבל כתב דר"מ ס"ל אף דמילי לא ממסרי לשליח מ"מ אלימא מלתא דב"ד ויש בכחם למסור מילי לשליח ור"י לא ס"ל לחלק ע"ש וא"כ י"ל היכא דבע"כ עביד לכ"ע בכחו למסור לשליח ולפ"ז ל"ק מעובדא דינאי המלך דל"ל אי בעי לא עביד דשום תשים עליך מלך תהא אימתו עליך ובע"כ עביד ודאי אלימא מלתיה ועושה שליח על מילי.

ולכאורה קשה ע"ז מסוכה ל"ח ע"ב דיליף שומע כעונה מדכתיב אשר קרא מלך יהודא והלא שפן קרא ע"ש ולפמ"ש ניחא שאני מלך דעושה שליח על מילי אלא די"ל דשפיר

יליף דשומע כעונה לענין הלל שם דיש בו חיוב ערבות כמבואר בר"ה ספ"ג ול"ל אי בעי לא עביד ועוד דהמלך לא ציווהו לשפן לקרות אלא חלקיהו הכהן שלחו עם ס"ת שמצא לקרות לפניו ואי בעי לא קרא ויש להמתיק בזה כונת רש"י בסוכה שם בד"ה אשר קרא המלך שפירש בספר שמצא חלקיהו הכהן משתעי קרא ונתקשה הכפ"ת מה בעי בזה ולפמ"ש מובן אמנם רד"ק כתב דציווהו המלך לקרות ולפ"ז צ"ל דיליף להיכא דמחויב משום ערבות דג"כ בע"כ קורא דשומע כעונה וכמ"ש ולפ"ז יש לי ראיה דמלך שאני דהרי בפנ"י פרק כ"מ דמ"ג כתב דשומע כעונה משום דכל ישראל ערבים ע"ש וא"כ זה שייך במידי דחובה ומה חובה היה שם בקריאת שמן לפני המלך דלא קרא לשם חובה כלל ובהגהת מהרל"ח על הטור לעיל סימן קמ"א כתב דבקריאת התורה בצבור דאינו חובה רק למצוה מן המובחר מתקנת עזרא ל"ש ערבות ול"ה שומע כעונה ע"ש ועכצ"ל כמ"ש ולפ"ז מה נעמו דברי הנביאה שם במלכים ב' כ"ג אמרו לאיש וגומר אשר קרא מלך יהודא בשנותה מאיש למלך אלא כיון דללמד יצאה דשומע כעונה בדבר מחויב ומה חיוב יש שם אלא מחמת שהוא מלך שלוחו כמותו גם במילי וכיון דקראתו מלך פ"א קראתו גם אח"כ מלך דמעלין בקדש ולא מורידין.

סימן ר

ס"א אינו רשאי בב"י כתב בשם הרשב"א דאינו רשאי לצאת ורה"ג כתב דרשאי וצ"ע וכתב הב"י דרה"ג לא מיירי אלא כשנחוץ לו לצאת וא"א לו להתעכב ותמה הב"ח דאם נחוץ משום הפסד ממון אין לו רשות לעבור על דברי חכמים ואם משום ספק סכנה אצ"ל דאפילו איסור תורה שרי ע"ש ולי צ"ע עוד למה לא כתב בש"ע דכשנחוץ רשאי ונלע"ד דלעיל סימן קצ"ג הביא ב"י דרשב"א כתב בשם רה"ג שכיון שישבו לאכול ביחד אעפ"י שלא התחילו בסעודה כיון שנזקקו לאכילת זימון אינם רשאים ליחלק וכ"כ הראב"ד ומיהו משמע שהתחילו קצת לאכול ואח"כ חזרו פניהם זה לכאן וזה לכאן וגמרו סעודתן אבל א"ל התחילו כלל כלל לא עכ"ל ונראה דרשב"א משמע ליה הכי דלא כרה"ג אבל רה"ג הא בהדיא אמר אעפ"י שלא התחילו ורה"ג ס"ל כרבינו יונה ומבואר בתר"י בס"פ ג"ש הטעם כיון שגמרו בדעתם לאכול ביחד ולברך ביחד נמצא שכבר גמרו בדעתם לעשות מצות זימון כיון שקבלו עליהם לעשות מצוה יש להם לקיימה עכ"ל והנה איתא ביו"ד סימן רל"ב סי"ב בהג"ה דאם נדר או נשבע לעשות איזה דבר מצוה וגזר עליו השר שלא לקיים אפילו לא הוה הקנס רק ממון מקרי אונס והב"ח שם חולק על זה דקי"ל דצריך ליתן כל ממונו ולא יעבור על ל"ת והטו"ז וש"ך שם תרצו דאינו עובר כלל דאמרינן

דעל דעת זה לא נשבע כלל לבזבז ממון הרבה ע"ש וא"כ הוא בשבועה ונדר ממש ק"ו בקבלה בעלמא שקיבל לזמן בשלשה דכל המצוה דרבנן די"ל אדעתא דהכי לא קיבל על עצמו ויפה כתב הב"י כשנחוץ לצאת רשאי אלא דכל זה לרה"ג דאפילו לא התחילו לאכול אינן רשאין ליחלק דע"כ כל האיסור רק מטעם קבלה וא"כ י"ל דגם בתוך הסעודה היו רשאין ליחלק דכיון דלא גמרו סעודתן לא חל עלייהו עדיין חובת זימון כמ"ש הב"ח אלא דמטעם קבלה חייבין לגמור ולזמן אמנם לפוסקים דלעיל בסימן קצ"ג דהא דאין רשאין ליחלק היינו דוקא בהתחילו לאכול וכמ"ש בש"ע שם ס"ד אם כן ע"כ ל"ל טעם דתר"י וצ"ל דכיון דהתחילו לאכול חייל עלייהו חובת זימון בעל כרחייהו ולדדהו צדקו דברי הב"ח דאטו משום הפסד ממון יעבור על דברי חכז"ל וע"כ השמיטו בש"ע.

סימן רא

ס"א יה"ר שלא יבוש וכו' נראה ביאור ענין ברכה זאת לארח ע"ד דאיתא בפ"ק דחולין יש רוצה ואין לו ונותן מחמת בושה ויש שיש לו ואינו רוצה ונותן ג"כ מחמת בושה והנה האין לו מתבייש בעוה"ז שאין יכולת בידו ליתן כפי רצונו וכבוד הארח ומחשבתו רצויה והיש לו ואינו רוצה מתבייש לעוה"ב על רוע לבבו כי ה' חוקר לב וע"כ האורח מברך לבעה"ב שינצל משתי אלה.

ויצליח בכל נכסיו ויהיו נכסיו מוצלחים לכאורה הוא כפל ואפשר הוא ע"ד שאחז"ל כל המקבל פרוטה מאיוב מתברך בפ"ק דב"ב ט"ו ע"ב וזה ויהיו נכסיו מוצלחים בעצמם כשיתן לאחר או הכונה ע"ד שפרש"י בפרשת חיי שרה ויקם השדה לאברהם תקומה היתה לה שיצא מיד הדיוט ליד מלך ומה חילוק בזה להשדה אבל כל הדברים לצורך גבוה וכשנעשה בהם רצון שמים יש להם עליה ותקומה מנפילתם כידוע לי"ח וזה הצלחת הנכסים בעצמם.

ס"ד צריך לחזור במג"א סק"ו וכ"מ דעת הטור וצ"ע דביו"ד סימן כ"ח פסק דגדול העונה אמן יותר מן המברך ובגמרא אמרינן תנאי הוא ואע"ג דבחו"מ סימן שפ"ב פסק רמ"א כדבריו לענין מילה ע"כ נמשך אחר הסמ"ע שם אבל להע"ש וש"ך שם לא פסק רמ"א כלל משום דגדול העונה אמן אלא משום דהאחר שנתן לו האבי הבן לימול לא זכה במצוה אלא דהש"ך שם הביא דמעד"מ הקשה בפרק כסוי הדם על מה שפטרו ר"ת משום דגדול העונה אמן דהא רב ור"ה ס"ל חטוף ובריך דממהרין ליתן שכר למברך ובספר אס"ז לב"ק פרק החובל דף צ"א הביא בשם רבינו ישעיה דפליג על ר"ת מה"ט ובאמת דברי הש"ך ומג"א צ"ע דתרצו כיון דעונה אמן מקבל שכר כמו המברך אע"פ

שממהרין למברך בשביל זה אינו חייב לשלם דהא לא אפסדיה מידי וקשה דא"כ למה כתבו ר"ת ור"ח ורא"ש דפטור משום דגדול העונה יותר מן המברך דזה תליא בפלוגתא דתנאי ואדרבה לא קי"ל כן מוטב הל"ל דשניהם מקבלין שכר בשוה דזה לכ"ע ועוד איך נעלם זה מרבינו ישעיה אמנם מבואר לעיל סימן נ"ג סכ"ב ולקמן סימן תקפ"א בהג"ה דמי שמתפלל בחזקה ודרך אלמות אין עונין אמן אחר ברכותיו וא"כ ה"נ דתפס המצוה והברכה בגזלה מחברו שלא מרצונו אין לענות אחריו אמן ואיך פטרוהו כל הנהו גדולים משום דגדול העונה אמן והיה נ"ל דדוקא בש"ץ בחזרת תפלה וכה"ג דאינו מברך רק להוציא רבים י"ח כדאיתא בשילהי ר"ה דל"ד ע"ב ובברכות דף כ"ט בתוספת בד"ה מפני והוא שליח צבור ממש מתורת שליח שלוחו של אדם כמותו כדתנן במשנה דס"פ אין עומדין וכיון דמתפלל בחזקה אינו נעשה שלוחם בע"כ וברכתו לבטלה לכן אין עונין אחריו אמן אמנם בספר מטה אפרים סימן תקפ"א באלף למטה סכ"ו כתב בשם הגאון מהר"א מווילנא זלה"ה דהטעם משום דאיתא בב"ק דצ"ד דבוצע וברך וכו' הרי שגזל וכו' ואסור להסכים על הניאוץ ור"ל דה"נ הוי כגוזל את הצבור ולכן אין לענות אמן אחריו שנראה כמסכים על הניאוץ עכ"ל ועיינתי בד"מ לעיל סימן כ"ג ומבואר טעם זה משם האגודה וכ"כ בד"מ סימן תקפ"א טעם זה דבוצע וברך ועיין ב"י לעיל סימן קצ"ו הביא תוספתא ממסכת דמאי פרק שני דאין לענות אמן אחר המברך על איסור וא"כ ה"כ שגוזל המצוה והברכה אסור לענות אחריו אמן אף דאינו שליח צבור ואף אם נאמר דר"ת ור"ח ורא"ש פליגו על האגודה מ"מ הלא דברי אגודה מוכרחין מהך דב"ק והתוספתא דדמאי.

וצ"ל דבלא"ה הי"ש הקשה עליהם דנהי דגדול העונה אמן יספיק לפטרו משכר הברכה שחטף עדיין יחויב יו"ד זהובים על המצוה עצמה שגזל ממנו ותירץ הש"ך בחו"מ ס"ס שפ"ב כיון דהעונה אמן גדול מהמברך ונוטל שכר יו"ד זהובים א"כ זה שקדם ומל לא הפסידו כלום שהרי מ"מ יש לו היו"ד זהובים ולמה יחוייב עכ"ל וכן משמע דעת תוספת בפרק החובל דצ"א ע"ב בד"ה וחייבו ונ"י שם דמצוה וברכה הכל אחד ולפ"ז למ"ד דעונה אמן גדול מהמברך חשוב כאלו עשה המצוה וברכתה ולא נגזל כלום א"כ ל"ח בוצע ומנאץ וצריך לענות אמן אחריו אמנם זה דוקא למ"ד דגדול העונה אמן אבל למ"ד דמברך עדיף וממהרין לשלם לו השכר יותר מהעונה נהי דשכרן שוה מ"מ כיון דממהרין לשלם הרי יש בו משום גזל דהא מבואר בחו"מ סימן ע"ג ס"ב דאם טען המלוה היום ז"פ והלוה אומר לאחר עשרה ימים צריך לישבע דחשיב כפירת ממון וכמ"ש בביאור הגר"א שם כמ"ש במשנה דמכות אומדין כמה אדם רוצה ליתן ויהיו בידו וכו' וא"כ ה"כ הוי כגוזל ממנו מה ששוה מהירת פרעון שכר הברכה ונהי דלא ידעינן שיעור לזה דעל

גזלת הברכה מצינו בגמרא השיעור עשרה זהובים אבל שיעור מה ששוה עתירת הפרעון לא מצינו ואין אתנו יודע כמה זמן ממהרין לשלם למברך קודם מ"מ כיון דחזינן דקפדו רב ור"ה על זה ואמרו חטיף וברוך ממילא זה שתפס מן הבעלים גזלן הוא על הנאה זאת וממילא ה"ל בוצע ובירך ואין לענות אחריו אמן נמצא הפסידו הבעלים כל העשרה זהובים ששוה הברכה וע"כ הוכרחו ר"ת ור"ח ורא"ש לפטרו משום דגדול העונה אמן יותר מהמברך ורבינו ישעיה ומעד"מ יפה טענו דהא קי"ל חטיף וברוך.

ואפשר לומר דר"ת וסיעתיה ס"ל דרב ור"ה דאמרו חטוף וברוך לא דס"ל בודאי דמברך עדיף אלא ה"ט דהובא לעיל סימן צדי"ק בבאה"ט סקי"א דדעת רדב"ז דמוטב לעשות עתה מצוה קלה המזדמן לידו ולא לדחותה כדי שיעשה אח"כ מצוה יותר גדולה דאין מעבירין על המצות והח"ק חולק דהא דאין מעבירין היינו בשקולין לא אם השניה עדיפא מראשונה והוכיח כן בראיות והנה כ"ז אם ודאי השניה מצוה גדולה יותר אמנם הכא דתנאי פליגי אם מברך עדיף אם עונה אמן עדיף לכ"ע אין לנו להעביר על המצות כשנותנין לו כוס לברך כדי שיענה אמן כיון דאינו יודע אתה עדיף אין להעביר על המצות והמאירי בשילהי נזיר כתב דחטוף וברוך היינו שלא יסרהב מלברך ואפילו לרש"י דפירש שיחזור אחר זה שיתנו לו לברך היינו נמי מה"ט כיון דלא ידעינן איזה עדיף יש לחזר אחר מצוה דקדמא ואתיא והברכה קודמת לפני אמן ומ"מ אין להוציא ממון מן החוטף הברכה מבעליה דשמא הלכה כמ"ד דעונה אמן גדול יותר ולא הפסידו ולא גזלו כלל אף דברא"ש פרק כסוי הדם כתב דמה"ט אפילו תפס מפקינן מיניה לטעמיה אזיל דבפרק שני דב"ק ס"ב כתב דל"מ תפיסה בספיקא דדינא וי"ל דר"ת נמי הכי ס"ל או דר"ת לא אמר כלל דאפילו תפס מפקינן אלא אמר דפטור משום תרי טעמי חדא דגדול העונה אמן ועוד דמידי דלית בו ח"כ לא דיינין השתא וכן בתוספת בפרק החובל הביאו דברי ר"ת תרי טעמי הנ"ל ולא הוזכר שם דאפילו תפס מפקינין מיניה וכן משמע בישי"ש בפרק החובל שם סימן סמ"ך דזה אינו מדברי ר"ת אלא דרא"ש הוסיף מדיליה דלפי טעם זה אפילו תפס מפקינין מיניה ובאמת י"ל מ"מ אם צריך לפייסו וכמ"ש הישי"ש שם דלטעם דאין דנין בזמן הזה מידי דלית בו ח"ב מ"מ חייב בדיני שמים וצריך לפייסו משא"כ לטעם דגדול העונה אמן ולפ"ז לדידן דגם זה אינו ברור אם מוציאין מהתופס בספד"ר דרמב"ם וכ"ע לא ס"ל כרא"ש וגם רבינו ישעיה חולק אר"ת ע"כ לדינא אם תפס העשרה זהובים אין להוציא מידו ומפרט דכן כראה הסכמת המחבר ורמ"א בסימן שפ"ב דלא פטרו רק כשקדם ומל לפני מי שכבדו אבי הבן ולא אם האב עצמו רצה למול בנו.

והמעד"מ בפרק כסוי הדם שם כתב אף דבש"ס אמרו תנאי הוא לא דפליגי אלא שניהם אמת דגדול העונה אמן ומ"מ המברך כמו דקודם להעונה כן ממהרין לשלם לו שכרו לפני העונה ולכן אמרו חטוף וברוך דקפדי יותר אמהירת שכר ע"ש ויש קצת סמך לזה משילהי סוכה בוצינא טבא מקרא וזה כדעת הרדב"ז הנ"ל והמאירי שילהי נזיר נראה ג"כ דס"ל דל"פ התנאים והסביר באו"א וזה חידוש דש"ס אמר תנאי הוא ונאמר דל"פ ומ"מ כיון דיש קפידא אמהירת השכר נמצא זה שקדמו גזלן הוא ובוצע ובירך ואין לענות אחריו אמן ולא הועיל המעד"מ בתירוצו כלום ותמהני על הפוסקים שלא הרגישו בזה ואפשר ה"ט לפמ"ש הרא"ש בפרק החובל דהא דחייבו ר"ג עשרה זהובים דינא הוא ולאו קנס דהא האי גברא למצוה מיכוין ואנן ניקום וניקנסיה עכ"ל ולפ"ז י"ל נמי דל"ח מנאץ ויש לענות אמן אחר ברכתו ועיין טו"ז לעיל קצ"ו דכתב בדעת הראב"ד והרא"ש דכשאכל איסור בשוגג יש לברך אחריה וה"נ י"ל כיון דלמצוה מיכוין חשוב כשוגג אמנם שאני ברכה על אכילה דנהנה אבל ברכה על מצוה כיון דהוי מצוה הבא בעברה אינה מצוה ואפילו בשוגג כדמוכח בר"פ לולב הגזול דיליף דמצוה הבא בעבירה אינה מצוה מדכתיב והבאתם את הגזול ואת הפסח גזול דומיא דפיסח ע"ש והרי כשהקריב בעל מום ל"ש שוגג ל"ש מזיד ה"כ גזול וכן מוכח בתוס' פ"ק דסוכה דף טי"ת בד"ה ההיא דהקשו למה לי קרא למעוטי גזילה ת"ל דה"ל מהב"ע ולא תרצו דאיצטרך לשוגג איברא דבחתם סופר ר"פ לולב הגזול הביא מספר הישר לר"ת דס"ל דבשוגג ליכא משום מהב"ע ולפ"ז י"ל ר"ת כאן לשיטתו אבל החת"ס שם כתב דבירושלמי פי"ג דשבת ה"ג מוכח דגם בשוגג יש משום מצוה הבא בעבירה ועיינתי שם דמוכח גם כן אפילו נתכוין לשם מצוה ועמ"ש לעיל סימן קל"ה ליישב דברי ר"ת ומ"מ כל הפוסקים סתמו ולא חלקו בין שוגג למזיד לענין מהב"ע וכ"ד הרמב"ם פרק א' מהלכות ברכות הי"ט ומצאתי בקרבן נתנאל פרק כ"ש אות קי"ח כתב בדעת הרא"ש ג"כ לחלק בין ברכת הנהנין לברכת המצות דמודה הרא"ש דאם באה בעבירה אסור לברך עליה ועמ"ש בחידושי לחו"מ סימן שפ"ב.

הלכות ברכת הפירות סימן דר

ס"ח בהג"ה הואיל ונאנס עטו"ז תמה מס"ט דדא ודא אחת ובחידושי ליו"ד סימן קנ"ו הוכחתי מרמב"ם פ"ה מיסודי התורה כרמ"א דכתב אם א"ל עבור על ג"ע וא"ל תהרג ועבר אין עונשין אותו ואם נתרפא בג"ע במקום סכנה עונשין אותו ב"ד.

סימן רח

ס"ד בהג"ה שעורים עמג"א לקמן סימן תקי"ז סק"א דשיפון כשעורים.
ס"ה על פת דוחן או של שאר מיני קטניות עמג"א ס"ק י"ב ובאהעו"ז העלה לברך פה"א על פת קטניות כשדרך הנאתן בכך אף דנשתנה וכ"כ בברכ"י בשם שו"ת ב"י ועיקר ראייתם מקמחא דחטי פרק כ"מ דל"ו דלולא שיש לו עלויא אחרינא בפת הוה מברכין פה"א אף דנשתנה וזה י"ל דשאני פת דנעשה מין אחר ע"י לישה במים והמים עיקר העיסה וכמ"ש תוספת בביצה דל"ח ע"ב בד"ה רבא וע"כ בפת קטניות שנשתנה תוארם ומהותם לגמרי ונעשה כבריה אחרת ע"י המים לכן אין שם פרי עליהם ועיין לעיל סימן ר"ד בטו"ז ס"ק י"ד ומ"מ העיקר לברך פרי האדמה וכמו שהוכיח הא"ע מאבודרהם וכל בו וירושלמי ותר"י ועיין בסמוך.
חג"ה נתמעכו לגמרי עיין מג"א שאין דרך אכילתן בכך משמע דאם דרך אכילתן והנאתן בכך וזרעי להו אדעתא דהכי מברכין פה"א כדעת האעו"ז הנ"ל ויש לעיין בתבשיל של טעכגרי מעל שקורין טקאנע (מאמליגע) דבמדינה זאת דרך אכילתן בכך אלא די"ל כיון דעושין ממנו פת ג"כ יש לו עלויא אחרינא בפת וכקמחא דחטי דברכתו שהכל אמנם נראה דזה ל"ח לי"ח עלייא רק בקמח מחמשה מיני דגן דעל פתן מברך המוציא לחם כמ"ש תר"י פרק כ"מ דל"ו בד"ה ור"ב דעלויא אחרינא היינו שקובע ברכה חשובה יותר ועוד כתב שם דאית ליה עלויא אחרינא ועתה לא הגיע לאותו העילוי והוא גרוע עכשיו ע"י זה השינוי שאינו ראוי לאכילה לכן מברכין שהכל ע"ש ואם כן בתבשיל טקאנע ראוי לאכילה ודרך הנאתו בכך ולא נגרע ועוד בחדושי רשב"א שם בד"ה קמחא דחטי כתב להוכיח דלא מיירי בקמח קליות מדקאמר דאית ליה עלויא אחרינא בפת ואי בדק לי ל"ש למיעבד מיניה פת ולית ליה עלויא אחרינא עכ"ל הרי דפירש דאית ליה עלויא אחרינא בפת שיכול לעשות עדיין פת מקמח זה ולא מה שהיה אפשר קודם שנעשה קליות וא"כ התבשיל כבר לית ליה עוד עלויא בפת אלא ברש"י שם משמע משום דיש לו עלויא אחרינא בפת לכן עיקר הפרי לכך נטעוהו לעשות פת וא"כ בקמח קלוית נמי חשוב יש לו עלויא בפת דמתחלה נטעוהו לכך ומ"מ כיון דבמדינה זאת דרך אכילתו בתבשיל כמו בפת ועוד דלתר"י ורשב"א ל"ל עלויא אחרינא יש לברך פה"א.
ול"ל כיון דרובא דעלמא אין עושין פת או תבשיל שנתמעך לגמרי מקטניות לכן אפילו אתרמי מקום דדרך אכילתן כך בטלה דעתן וכדאיתא פרק בכל מערבין דף כ"ח דפריך ובבל הוי רובא דעלמא וכן שם דף כ"ט ע"ב ופרסאי הוי רובא דעלמא דהא מבואר בתוספת בפרק המצניע דצ"ב ע"ב בד"ה ואת"ל דלפיכך אמר בפרק חביות דף קמ"ד ע"ב

ערביא אתרא הוא ולא בטלה דעתן משום דמנהג ערביא חשוב דלכ"ע נמי אם היו להם רוב גמלים הוי נמי מקיימי ע"ש ובריטב"א פרק בכל מערבין דכ"ח מסיק ג"כ דהיכא דהמנהג בחד אתרא וראוי היה לכל העולם אלא דאין נוהגין כן מפני שא"צ לכך או שאינו מצוי להם הוי אותו מקום שנהגו רובא דעלמא וגרירי כ"ע בתרייהו ועיין לקמן סימן ש"כ במג"א סק"א ולפי דבריהם נראה דה"נ כיון דיש מקומות דרוב זריעות טענגרי ודרך אכילתן לעשות מהן פת ותבשיל שנתמעך ואם היה בכל העולם הקרקע מסוגל בטבעה יותר לקטניות הוי ג"כ עבדי הכי לא בטלה דעתן ויש לברך פה"א בכל העולם.

ובגור אריה בשבת דצ"ב שם תירץ קושית תוספת שם דלעולם גם אתרא י"ל בטלה דעתן לחומרא ולפיכך מחמירינן מלהביא חטאת משום חולין בעזרה וכן בעירובין דל"ה גבי עירוב ע"ש ולע"ד י"ל ה"נ בטלה דעת מקומות הללו כדי להחמיר לברך שהכל דכ"מ שיש ספק מברך שהכל כדלעיל סימן ר"ב ור"ד אלא דגם הגו"א בטלה דעתו נגד תוס' וריטב"א ועוד איך יאמר דבעירובין אמר ובבל רובא דעלמא משום דלחומרא ניזל אדרבה מוכח שם בריש דף למ"ד דכה"ג יש לילך לקולא ומוכרח כתוספת וריטב"א.

וברעטשקי צ"ע כיון דדרך לעשות מהן גרויפין דניכר צורתן י"ל עיקר נטיעתן אדעתא דהכי דרוב דרך אכילתן כך והאופה מהן פת או מבשל קמח טחון בטלה דעתו ועיין משבצות סקי"א.

סי"ג בטו"ז ס"ק ט"ז היוצא מדבריו דעל המחיה אינה פוטרת תמרים ובעט"ז בשם לח"ר הביא דפוטרת וכן מבואר בפרש"י שעל הרי"ף פ"ק דברכות דף י"ב דאכל תמרי וסבר דנהמא אכל פתח וברך בנהמא וסיים בתמרי יצא דא"נ סיים בדנהמא יצא ופרש"י שם ופתח ברכה אחרונה בדנהמא ע"ד לומר ברכת לחם דהיינו על המחיה ועל הכלכלה עכ"ל ומהרש"ל פירש כן כונת רש"י שם בגמרא ועיין נדרים דף מ"ט ע"ב דאכלו לחמא בלחמא ובביצה טו"ז דאכלי נהמא בנהמא ופרש"י דאכלי דייסא.

ונראה לתרץ דברי טו"ז דס"ל הא דלא פרש"י כפשוטו בהמ"ז ע"כ משום דס"ל דברכה אחת של בהמ"ז אינה פוטרת מעין שלש וא"כ אי פתח בנהמא לברך בהמ"ז הרי אמר רק ע"ד הזן פתיחת הברכה בשם דבשאר ברכות יאמר בפ"ע ולא מן השם הוא זה ואם היה מסיים הזן לא יצא על התמרים ואיך יצא כי סיים בדתמרי ע"כ פירש דפתח בדנהמא על המחיה וא"כ הרא"ש דכתב שם דברכת הזן לבד פוטרת תמרים כדבסמוך סי"ז מיירי הש"ס כפשוטן בבהמ"ז ואין ראיה דעל המחיה יפטור תמרי ומ"מ להלכה נראה כיון דמפרש"י מפורש יוצא דיוצא ולא נמצא בפירש בפוסקים ראשונים להיפך אין לבדות מחלוקת.

סי"ד במג"א ס"ק כ"ב טעה ובירך על היין פרה"ע צ"ל פה"ג זה הוציא מתוספת פ"ק דברכות די"ב דכתבו אם טעה בדיבורו שאמר פה"ע תחת פה"ג דבתכ"ד יכול לחזור בו משמע דבלא"ה ל"י ואינו ראיה דשא"ה דטעה בדיבורו לבד דרצונו היה לומר פה"ג ולישנא איתקל ליה וע"כ לא יצא בדיבור שלא היה רוצה לאמרו משא"כ אם ברצונו אמר פה"ע דטעה בדין וכה"ג י"ל שפיר יצא וחילוק בזה מבואר ביו"ד. הלכות נדרים סימן ר"י בטו"ז סק"ג.

סימן רט

ס"א וי"א בחידושי ליו"ד סימן רל"ד סל"א תמהתי מהכא להתם ע"ש.
מג"א סק"ה משמע משום דהוציא אחרים גם הוא יצא עיין מחה"ש ולע"ד אינו ראיה דאדרבה משום דתליא יציאתו ביציאת אחרים לכן מגו דזכי לנפשו מוציא אחרים וכמבואר פ"ק דב"מ ד"ח לענין ממל"ח ומבואר בנתיבות סימן ק"ה ס"ב בהגביהו שנים מציאה דאם אחד לא יזכה בחציה גם חברו לא יזכה דהוי כמונח עג"ק לכן מגו דזכי לנפשו זכי לאחריני אף דאינו יכול לזכות מתורת שליחות ע"ש ואם כן כשלא היה בדעתו לשתות עוד יין דאינו יוצא בעצמו גם אחרים אינו מוציא כיון דאינו מצוה שיהא ערב וגם בירך לבטלה ואשלד"ע וגם ל"ל שומע כעונה כיון דבירך לבטלה ומפרט להסוברים דמילי ל"מ לחד שליח נמי ומתשובות מהר"ח א"ר שהבאתי לעיל סי' קע"ה משמע אף היכי דל"ה ברכתו לבטלה אינו מוציא אחר בברכת נהנין אם בעצמו אינו יוצא בברכתו כשירצה ליהנות משל חברו וכיון דלאו משום ברכה לבטלה הוא אין לחלק בין לכתחלה ודיעבד ושוגג ומזיד.

סימן ריב

ס"א בהג"ה וי"א אם הטפל חביב במג"א סק"ג הובא לשון האגור בשם א"ז דה"מ כשהצנון עיקר וחביב אבל אם הצנון עיקר ולא חביב יברך על הזית ונדחק לפרשו וז"ל הא"ז סימן קע"ו וכתב ריא"ף אבל אם אין הצנון עיקר ולא חביב מברך על הזית ואח"כ על הצנון דאפושי בברכות עדיף ול"א מברך על הצנון ונפטר זית דבירך פה"א על הפירות אילן יצא דאין להפקיע ברכות כל כה"ג עכ"ל וי"ל כונתו דאם צנון חביב אף שאינו עיקר צריך לברך על הצנון דס"ל כרבנן דחביב עדיף כמבואר שם וכיון דצריך לברך קודם על הצנון הוי כדיעבד דבירך על פירות אילן פה"א יצא וממילא נפטר זית רק כשאין הצנון עיקר ולא חביב דרשאי להקדים הזית צריך להקדימו כדי לברך עליו ברכתו הראויה

ובפרק כ"מ דמ"א דמותיב לעולא מת"ק דר"י דאמר דיברך על הצנון ופוטר הזית ולא משני כשהצנון חביב ולא יעורך להגיה הברייתא עיי"ש י"ל דעולא אמר כשאין ברכותיהן שוות לד"ה מברך ע"ז וחוזר ומברך ע"ז והקשה רש"י הא בירך על פירות אילן פה"א יצא ותירץ ה"מ בחד מינא וריא"ף ס"ל דגם בתרי מינא הכי הוא וגם לא ס"ל כתר"י דה"מ דיעבד דלריא"ף ס"ל כיון דצריך להקדים החביב חשוב דיעבד וגם ל"ל דאיירי בשאר מינים ולא בפה"א ופה"ע וכמ"ש הפנ"י ע"כ ס"ל כיון דמפרק כ"ע ד"מ מבואר דתנא דס"ל בירך על פירות האילן פה"א יצא ר"י דבכורים הוא ופליגי עליו רבנן וא"כ שפיר אמר עולא כשאין ברכותיהן שוות לד"ה מברך ע"ז וחוזר ומברך ע"ז בממ"נ דלרבנן דס"ל חביב עדיף לא ס"ל דבירך על פירות האילן פה"א יצא ור"י דס"ל דיצא הא ס"ל מין שבעה עדיף מחביב כשברכותיהן שוות דאינו כדין שיפטר מין שבעה בברכת מין אחר אף דחביב ה"נ אינו בדין לברך על הצנון ולפטור הזית וממילא צריך להקדים הזית ולברך ע"ז וחוזר ומברך ע"ז וע"כ מותיב לעולא שפיר מת"ק דר"י דמברך על הצנון ופוטר את הזית ולדידן דקי"ל כר"י דבירך על פירות אילן פה"א יצא וקי"ל כרבנן דחביב עדיף ממין שבעה אם צנון חביב חשוב דיעבד כיון דצריך להקדימו ועיין בפר"ח בלקוטיו ועיין סימן ר"ו ומ"ש בשם הרשב"א וע"כ יפה עשה הב"י שהשמיט בש"ע דברי הא"ז כיון דפסק לעיל סי' ר"ו ס"ב דדוקא אם נתכוין לפטור פה"ע יצא אבל סתמא לא אף שהקדים פה"א א"כ ה"נ יכול לברך על הצנון ולא יתכוין לפטור הזית ודברי האגור הכי מתפרשן דה"מ כשהצנון עיקר וחביב היינו הני מילי דאמר בגמרא דמברך על הצנון ופוטר הזית כשהצנון עיקר או חביב דוא"ו מחלקת הוא.

ולולא דברי האגור י"ל דברי ריא"ף שבא"ז אבל אם אין הצנון עיקר ולא חביב אזי מקדים הזית כיון שהוא מין שבעה וכרמב"ם ומרדכי שבסימן רי"א דגם כשאין ברכותיהן שוות ושוין בחביבות מין זיי"ן קודם גם לרבנן אלא דה"א כדי שלא יגרום ברכה שא"צ יקדים הצנון ויפטור הזית בפה"א קמ"ל דאפושי בברכות כה"ג עדיף וממילא ה"נ כשהצנון חביב נהי דמקדימו מ"מ לא יכוין לפטור הזית ומ"ש אבל אם אין הצנון עיקר ולא חביב הא כדאיתא והא כדאיתא דאם הצנון עיקר מברך עליו לבד ופוטר הזית ואם רק חביב יברך אחריו גם על הזית אמנם האגור דכתב וה"מ כשהצנון עיקר וחביב משמע דחביב שוה ממש לעיקר בזה דהני מילי דאמרינן מברך על הצנון ופוטר הזית כשהצנון עיקר או חביב ושמא הוסיף מדיליה דבא"ז ליתא ולדינא יפה כתב המג"א וטעות נזדקר לפני הרמ"א והנמשכים אחריו דחסר מלת אין כמ"ש בא"ז אם אין הצנון עיקר.

ההג"ה שם אם אוכל הטפל תחלה בת"ה נסתפק בזה והעלה לברך שהכל ומג"א בסק"ד חולק ולע"ד יש לברר הדבר מהירושלמי פ"ו דברכות ה"ד על משנה היו לפניו מינין הרבה רי"א אם יש ביניהן מין שבעה עליו מברך וחכ"א על איזה שירצה ריב"ל אמר מה פליגן כשהיה בדעתו לאכול פת אבל אין בדעתו לאכול פת כ"ע מודו על מין שבעה מברך אמר ר' אבא צריך לברך בסוף פליגא על ריב"ל לא בירך נעשה טפלה דתנינן מברך על ופוטר את הטפלה עיי"ש בפ"מ וחרדים דפירות הללו היו לעורר תאוות המאכל שיאכל פת הרבה וכ"כ בח"ר דמ"א וכתב דהלכה לברך לבסוף מדאמר בירושלמי סוף ה"ה הדין דאכל סילתא ובדעתיה למיכל פיתא צריך לברך בסוף עיי"ש ולע"ד לאו ראיה הוא דשאני פירות שהן לגרר תאוה לאכול פת טפלין לפת ונפטרין בבהמ"ז ומ"מ צריכין ברכה לפניהן דאסור ליהנות בלא ברכה וכמ"ש הפנ"מ שם משא"כ דאינן לגרר תאות המאכל דמסעד סעיד וכן מבואר בראי"ש פע"פ ס"ס כ"ד דדברים הבאים לפני הסעודה כגון פרפראות ויין שבא לגרר ולהמשיך תאות המאכל בכלל הסעודה הן ונפטרין בבהמ"ז עכ"ל ובד"מ לעיל ס"ס קע"ז כתב דדברי הרא"ש הן כשבאין לאחר שבירך המוציא ולא הבנתי דבראי"ש קאי שם על השני כוסות בליל פסח שלפני המוציא וכ"פ בש"ע של התניא בסימן קע"ו ונראה ביאור הירושלמי דריב"ל ס"ל כשהיה בדעתו לאכול פת ואוכל הפירות לגרר תאות האכילה וטפלים לפת אבדו חשיבתן לכן לרבנן על איזה שירצה יברך ור"א דמצריך לברך בסוף דס"ל דאין נופלין לפת פליג על ריב"ל דלריב"ל כיון דטפלין הן א"צ לברך רק על העיקר שהוא הפת אלא דברכה ראשונה מוכרח לברך שלא יהנה בלא ברכה וזה שאמר לא בירך נעשה טפלה משא"כ לר"א דמברך ע"כ אינן טפלה ולפ"ז מוכח דצריך לברך על הטפל שלפני העיקר על כל מין כברכתו לא שהכל דאל"כ לריב"ל דחשובין טפל למה לר"י מברך על מין שבעה כיון דאבד חשיבותו ומברך שהכל דזה כל עיקר טעמו של הת"ה כמ"ש הטו"ז ול"ל דבזה גופא פליגי רבנן ור"י אליבא דריב"ל דא"כ למה קאמר דר"א דמצריך ברכה לבסוף פליג אדריב"ל לימא דס"ל דבזה פליגי ר"י ורבנן וס"ל כר"י דהא הרבה פסקו כר"י לעיל בסימן ריא"א וע"כ דל"ל הכי דהא ל"פ ר"י עם רבנן רק על איזה יברך ולא בדין אחר.

סימן ריג

ס"א מג"א סק"ד דאין זימון ואם בירך אחד ושמעו האחרים יצאו עסי' קס"ז סי"ג מ"ש המג"א שם ס"ק כ"ח כתב דמ"ש הרשב"א דבדיעבד יצאו דוקא כשקבעו יחד והסבו אבל בלא"ה אפילו נתכונו שניהם להוציא ולצאת לא יצאו וכ"כ בפסקי רקב"ט לרש"י

אם כ"א יושב לבדו אע"ג שנתכוין שומע ומשמיע אין יוצא בברכת המוציא של חברו א"ל קבעו וכבר כתב הרא"ש שפרש"י עיקר ועיי"ש ולע"ד אינו נכון דבפרק א"ד דנ"ג היו יושבין בבהמ"ד והביאו אור לפניהם בה"א אחד מברך לכולם וכתב עלה הרשב"א וז"ל ול"ד לפת דאמרינן לעיל אם ישבו כ"א מברך לעצמו דכיון דדרך פת בהסבה ולא הסבו אינם רוצים לצאת זה בברכת חברו והכא הוי כמו יין אליבא דרב דלא בעי הסבה ואפילו לר"י דאמר דיין בעי הסבה ה"מ התם הוא דחשוב ורגילין להסב עליו אבל בשאר ברכות כמי שהסבו דמי תוספת ומסתברא דהכא לא שייך כל ענין זה כלל דאפילו ת"ל דכולהו מילי בעי הסיבה הכא בשנצטרפו לצאת עכ"ל מבואר דלתוס' ורשב"א אפילו לכתחלה יוצאים בלא הסיבה כלל אפילו במידי דבעי הסיבה אם מתכונים המשמיע ושומע להוציא ולצאת ומ"ש המג"א מהרא"ש לע"ד הרא"ש לא כתב רק לענין פירש הסבו פרש"י עיקר אבל אם נתכונו משמיע להוציא ושומע לצאת י"ל רש"י ורא"ש ס"ל דיוצאים בלא קביעות הסיבה.

ויש להוכיח דכשנתכונו להוציא ולצאת יוצאים בלא קביעות כלל מהא דאיתא ר"פ מי שמתו גבי אונן דאינו מיסב ואוכל ואינו מברך ואין מברכין עליו פרש"י א"צ שיברכו לו אחרים בברכת הלחם וכ"כ הרא"ש וא"א דבלא הסבו א"א להוציא חברו מה קמ"ל דא"צ שיברכו לו כיון דאפילו יברכו לו לא יצא ול"ל לפמ"ש הש"ג דאם מקצתן מסובין אחד מברך לכולן אף לשאינן מסובין דעכצ"ל דילף לה מן שמש בר"פ ג"ש דאמר בגמרא מ"ד שמש לא קבע וס"ל לש"ג כעין מ"ש באס"ז שם דף מ"ז ע"ב דשמש חשוב כקבע אגב קביעותייהו דכיון דאינהו קבעו משמש שלהן נמי חשבינן קביעותא וס"ל לש"ג דהה"ד אחרים שאוכלים אצל אנשים שהסבו חשובים כולהו כקבעו ותינח היכי דשרי להסב אבל אונן דאסור להסב משום דלא שרי רק אכילת ארעי וכמ"ש תר"י ואיך יחשב קבע אגב קביעת אחרים דא"כ יהא אסור לאכול עמהם והוי תרתי דסתרי ועוד נהי דחידש הש"ג היכא דראוי להסב דכל הראוי לבילה א"ב מ"ב ולזה יש קצת ראיה מן שמש מנ"ל גם בא"ר לבילה דגם בשמש אמר בגמרא מ"ד לא קבע וא"כ עתה דקמ"ל החידוש דחשוב קבע הבו דלא לוסיף עלה.

ולענ"ד גם דינו של הש"ג צל"ע דמשמש אין ראיה דמשמש המסובין לכן נגרר אחריהן וכדמשמע לישנא דאס"ז הנ"ל וברא"ש ר"פ ג"ש בשם תר"י כתב משום דשמש כך דרכו לפיכך חשוב זה קביעות שלו והרא"ש גופא כתב שם דאדם אחר שהיה אוכל כעין השמש לא היה מצטרף כיון דאינו קבע משמע דלא כש"ג.

וצ"ע מדברי רש"י בר"פ מ"ש שם דפירש ואינו מברך ברכת המוציא ואין מברכין עליו להוציאו בברכת הלחם דלמה שינה מהמוציא לברכת הלחם אלא דברישא ע"כ מיירי בפת ממש מדקאמר אינו מזמן כדפרש"י דא"צ לברך בהמ"ז אבל הך דאין מברכין ע"כ לא מיירי בפת ממש דלכ"ע צריך הסיבה ואונן אינו מיסב ודוחק לאוקמי בפירות כיון דקתני ואין מזמנין עליו דאינו מצטרף לשלשה כפרש"י ובפירות בלא"ה אינו מצטרף לדעת כ"פ בסימן קצ"ז דמבואר בירושלמי דחכמים פליגי על רשב"ג וס"ל דלשלשה אינו מצטרף עד שיאכל כזית דגן ואיתא בש"ע שם דהיינו דייסא ומעשה קדרה והתם במי שמתו פליג רשב"ג בסיפא וע"כ לת"ק דרשב"ג צ"ל דמיירי במיני דגן לכן פרש"י בברכת הלחם דהיינו דייסא וכה"ג וכדאיתא בכדרים דף מ"ט ע"ב דאכלו לחמא בלחמא דהיינו דייסא וכן פירש רש"ל דברי רש"י בפ"ק דברכות די"ב בד"ה לאו לאתויי לברכת הלחם עיי"ש ולפ"ז ס"ל לרש"י במידי דבעי' הסיבה כגון פת ממ"ש א"א לאחד להוציא חברו בלא הסיבה אבל במידי דלא בעי הסיבה אף דלא קבע כלל כאונן יוצא בברכת חברו אלא דבאונס א"צ אלא די"ל דג"כ רק דיעבד וכמו אונן דא"א באופן אחר אמנם אינו מוכרח דבפשיטות י"ל דרש"י רצה לכלול המוציא ובהמ"ז בברכת הלחם וכן בראש"ש שם מבואר להדיא דאין מברכין עליו המוציא ועוד דבדרישה סימן זה מבואר דלרא"ש דלעיל סימן קע"ח ס"ה דייסא העשוי מחמשת מיני דגן חשוב כפת ועוד דא"כ תקשי למ"ד בפירות גם הסבה ל"מ אלא די"ל עפימ"ש בסמוך דסברת הש"ג תליא בהך פלוגתא.

מג"א סק"ה דמגו דמהני הסיבה לפת מהני נמי לשאר דברים צ"ע כשבאו פירות בתוך הסעודה ומקצתן מסובין דס"ל להש"ג דאחד מהמסובין מברך לכולן הביאו המג"א לעיל סימן קס"ז ס"ק כ"ה דנראה טעמו מגו דמהני להמסובין ויליף לה משמש אף דלא קבע מצטרף במגו וכמ"ש באס"ז דף מ"ז ע"ב וא"כ בפירות ה"ל תרי מגו דל"א כדאיתא פ"ק דב"מ ד"ט ע"ב ובתמורה י"א ע"ב אמנם לפמ"ש תר"י הנ"ל דשמש ה"ט שאין דרכו לישב במקום אחד י"ל דאחרים אינם יוצאים כשלא הסבו ונראה דתליא בפלוגתת הפוסקים בפירות אם אחד מברך לכולן כמבואר כאן דלדעת הפוסקים כיון דאין דרכן בקביעות א"צ הסיבה ה"נ י"ל בשמש משא"כ לפוסקים דל"מ קביעות בפירות עכצ"ל בשמש כש"ג ואס"ז.

ס"ב אפילו לא יענו אמן בד"מ לעיל סימן קע"ז הביא דברי הא"ז דשניהן אינן יוצאין י"ח כשלא ענה אמן והברכ"י כאן כתב דכונת הא"ז דא"י י"ח אמן אבל הברכה יוצאין ולא ראה בא"ז גופא וז"ל בהלכות סעודה סימן ק"ס בא להם יין בתוך המזון כאו"א מברך לעצמו בירושלמי מפרש לפי שאין עונין אמן באמצע סעודה מפני הסכנה והירושלמי

לטעמיה שצריך השומע לענות אמן כדי להוציא את המברך כדאיתא בירושלמי פרק ג"ש ה"ג ר"א הוה משמש קומי ר"ז מזג ליה כסא א"ל סב בריך א"ל כונה דאנא יהיב דעתי מפקת יתך י"ח בברכתי כך הב דעתך מפקת יתי י"ח באמן אר"ת בר"י מתניתין אמרה כן המתעסק ל"י והשומע מן המתעסק ל"י פירש הואיל והוא מברך בעבור עצמו ובעבור אחרים הרי מתעסק הוא אצל אחרים וצריך שגם השומע יוציא אותו בכונת אמן ובע"כ צריך לחוש לזו השמיעה עכ"ל הרי דמחשב לו מתעסק בברכתו מחמת דרוצה להוציא חברו לכן צריך שיוציא חברו אותו באמן ובסי' קע"ח בא"ז כתב נמי דבא להם יין בתוך המזון כאו"א מברך לעצמו דא"א לענות אמן משום סכנה כי א"א לו שלא יענה אחריו אמן שא"ל יענה לא יצאו שניהם י"ח כירושלמי הנ"ל עכ"ל ואם הכונה שאינו יוצא י"ח אמן מה מרויחים אם כל או"א מברך לעצמו עדיין אינם עונים אמן ובסימן קצ"ב בא"ז כתב אין הבוצע רשאי לפרוס מן הפת עד שיכלה אמן מפי העונים בתר ברכת המוציא דאף עניית אמן מן הברכה הוא ואמרינן בכיצד מברכין צריך שתכלה הברכה קודם בציעה שמעינן מהכא דהשומע ברכת המוציא או פה"ג וכל כיוצא בהן שלא יצאו י"ח לא המברך ולא השומע עד שיענה השומע אמן דאף עניית אמן מן הברכה הוא כדברי הירושלמי הנ"ל עכ"ל.

ומ"ש הואיל והוא מברך בעבור עצמו ובעבור אחרים הרי מתעסק הוא אצל אחרים נראה דירושלמי לשיטתו דבפרק הארג ה"ו איתא בירושלמי דנתכוין לנעול בעדו ובעד הצבי מותר והביאו הרשב"א שם הרי דמתכוין לשני דברים חשוב מהעסק כיון דגם לולא הצבי היה נועל הבית בעדו ה"נ כיון דמתעסק אינו יוצא י"ח צריך שיתכוין בפרטות לעצמו לבד דכיון שחברו מוציאו בעניית אמן עיקר הכונה בברכה להוציא חברו ול"ח מתעסק לענין מה שצריך חברו לצאת ומ"ש מתעסק הוא אצל אחרים יש לפרש לענין שהם לא יצאו כיון דעיקר הברכה לעצמו ע"כ צריכים להוציאן באמן ואזי עיקר הברכה בשבילם דהוא יוצא באמן שלהם או הפירש דמתעסק הוא אצל אחרים וכאלו אינו מתכוין להוציא א"ע וכמו מתעסקין עם התנוקת והמתעסק לא יצא וכיון דחשוב מתעסק צריך חברו להוציאו באמן ואל"ה כיון דבעצמו אינו יוצא הוי ברכתו לבטלה וגם חברו לא יצא כמ"ש מג"א בסק"ז וזה עיקר וא"ל הפוכי מטרתא ל"ל יכוין להוציא עצמו לבד בברכה וחברו יצא באמן לבד דלק"מ דעניית אמן אינה כברכה רק כשהמברך מיכוין להוציאו כמבואר בש"ע כאן ס"ג.

נראה דכ"ז בברכת הנהנין דאינו מחויב להוציא חברו אבל במצוה חייב משום ערבות הוי כמוציא עצמו לבד ול"ח מתעסק וא"צ לאמן של חברו וכ"מ ברמב"ם פ"א מהלכות

ברכות הי"א דכתב דשומע ברכה יוצא י"ח אף שלא ענה אמן וכל העונה אמן אחר המברך הר"ז כמברך ובהי"ב כתב רבים שנתייעדו לאכול פת או לשתות יין ובירך אחד מהם וענו כולם אמן הרי אלו מותרין לאכול ולשתות עכ"ל משמע דבלא אמן אסורין לאכול ולפמ"ש י"ל בהלכה י"א היינו ברכת המצות.

ועדיין קשה להא"ז למה צריך שיענו כולם אמן כיון דהוא רק להוציא את המברך סגי כשאחד יענה אמן וי"ל כיון דחכז"ל תקנו בברכת הנהנין שיוציא אחד את חברו על אופן זה ל"פ בין שנים ליותר דהי מנייהו מפקת וי"ל עוד לפיכך צריך שהמברך יכוין להוציא חברו בברכתו וחברו יכוין להוציאו בעניית אמן כדי שיצטרפו דבנהנין צריך צירוף כמו דצריך הסבו שיחשבו כאחד אלא דלזה הוי סגי אם יברך להוציא עצמו וחברו לכן צריך גם לטעם מתעסק.

אמנם קשה מנ"ל להא"ז זה מהירושלמי ולמה לא פירש כפשוטו דכשאינו מיכוין להוציא חברו חשוב מתעסק ואין חברו יוצא לכן כשלא יכוין העונה אמן להוציא את המברך לא יצא המברך י"ח עניית אמן דגדול העונה אמן מן המברך וכמו שהבין הברכ"י וכן פירש הפני משה שם כיון דתנן דשומע ממתעסק לא יצא אלמא דצריך גם דעת משמיע להוציא השומע ולפיכך השומע מן המתעסק בעלמא ואינו מיכוין להוציאו ל"מ ונראה משום דבבבלי ר"ה דף ל"ג ע"ב מותיב לר"ז דאמר לשמעיה איכוין ותקע לי מדתנן השומע מהמתעסק ל"י אבל השומע מהמשמיע לעצמו יצא ומשני דלמא איידי דתנא רישא מתעסק תנא סיפא נמי מתעסק הרי דמשמע מהך משנה דא"צ שיכוין המשמיע להוציאו ואיך יאמר הירושלמי דמשמע להיפך וע"כ הכונה דמברך בעצמו אינו יוצא בברכתו דחשוב מתעסק.

אלא דקשה דיש לפרש דר"ת מתמה מתניתא אמרה כן והוי ממש כקושית הש"ס על ר"ז בבבלי ונראה דבלא"ה קשה הא מה דשומע כעונה מחמת דמשמיע הוא שליחו ופיו כפיו וכמ"ש הב"ח בסימן תל"ד ומשנה שלימה ש"ץ שטעה סימן רע לשולחיו וכמ"ש הברכ"י לקמן סימן תל"ד וכיון שכן המברך דאסור לענות אמן אחר ברכתו לא מצי משוי שליח במידי דאיהו לא מצי עביד כדאיתא בנזיר די"ב והא"ז בהלכות שחיטה סימן שכ"ז נסתפק אם אלם יצא בברכת אחר כששניהם שוחטים הואיל ואלם עצמו א"י לברך עיי"ש ולפשוט מהכא דג"כ א"י לענות אמן וחבירו מוציאו י"ח דשא"ה דיכול לענות אלא דאסור הוי ראוי לבילה וכמ"ש הב"ח בסימן ל"ב לענין איסור גרירה בשבת דהא שם במשבצות ס"ק ח"י כתב דדוקא באיסור שבת דבעבור הזמן ראוי לבילה עיי"ש וא"כ המברך לעולם אסור לענות אמן אחר ברכתו ואינו ראוי לבילה ובפרישה לעיל סימן קכ"ד כתב דלפיכך

גדול העונה אמן מהמברך דשומע כעונה אבל המברך אסור לענות אמן אחר ברכותיו עיי"ש והיינו נמי דלפיכך ל"ה שומע כעונה

ונלע"ד דמגו דזכי לנפשו זכי נמי לאחריני גם במידי דלא מצי להיות שליח כמבואר בפ"ק דב"מ ד"ח ומבואר בנתיבות סימן ק"ה דה"ד כשהוא באופן דא"ל יזכה חברו גם הוא לא יזכה וא"כ מוכח דבלא עניית אמן גם המברך אינו יוצא וא"כ הוי ברכתו לבטלה וגם השומע לא יזכה וע"כ י"ל לגבי העונה מגו דזכי לנפשו זכי לחברו.

ועפ"ז ניחא מה דק"ל לשיטת מהרי"ט דמילי לא ממסרי לחד שליח ואיך יוציא אחר בברכתו היכא דליכא משים ערבות אף דמוציא לעצמו ג"כ וי"ל מגו דזכי לנפשו הא ה"ד כשזכייתו תלויה בזכיית חברו אלא לפמ"ש הא"ז ניחא דכשמברך להוציא עצמו ואחר א"א לצאת בעצמו ג"כ זולת ע"י שחברו יוציאו בעניית אמן משום דחשוב כמתעסק וחבריו גופא איך יוציאו בעניית אמן דהוי ג"כ מילי וע"כ במגו דזכי לנפשו ותינח כשיוצא ע"י ברכת חברו ואם כן תלוי זכיית המברך בזכיית השומע ואמרינן נמי מגו דזכי לנפשו ודו"ק ואפילו המסובין הרבה חשוב זוכה ומשלים חסרונו ע"י כולם כמו בפ"ח דפאה מ"ז חסר לו דינר ממאתיים אפילו אלף נותנין לו אלף דינרין רשאי לקבל ואפילו המתאחרין בעניית אמן יוצאים דל"פ כמ"ש לקמן בשם הש"ג במקצתן אינן מסובין

והשתא דאתית להכי י"ל דרך מרווח יותר בכונת הירושלמי מה דר"ת אמר מתניתא אמרה כן המתעסק ל"י דאם היה המברך מתכוין לצאת בברכה לבד לא היה יכול להוציא חברו השומע בברכת הנהנין כיון דהוי מילי ומגו דזכי לנפשו ל"ל כיון דגם כשלא יצא חברו יצא הוא עכ"פ וע"כ הפליא עצה שלא יתכוין המברך לצאת בברכתו לבד עד שיוציאו חברו עם עניית אמן וחברו א"א להוציאו באמן רק כשיצא ע"י ברכת חברו וממילא י"ל מגו דזכי לנפשו וכמ"ש אלא דתינח אם צריך כונה אבל אם מתעסק ג"כ יוצא לא יועיל מה שאין כונתו לצאת בברכתו עד שיוציאו חברו באמן ולזה שפיר קאמר מתניתא אמרה כן המתעסק ל"י וגם למ"ד מצות אצ"כ י"ל הכא גרע כיון דמתכוין שיצא חברו בברכתו והוא לא יצא רק ע"י עניית אמן של חברו דחשוב כברכה וכעין שכתבו תוספת פ"ק דברכות דף י"ב בסד"ה לא דגם למ"ד מצות אצ"כ כשנתכוין לדבר אחר גרע וה"נ מתעסק הוא להוציא חברו ואפילו למ"ד מילי ממסרי לחד שליח מ"מ י"ל הכא שאני וכמ"ש המג"א לעיל סימן קס"ז ס"ק כ"ח ומשום דכתיב ואכלת וברכת מי שאכל יברך ומ"מ ע"י מגו דזכי לנפשו זכי לחברו דגם הא דאשלד"ע ילפינן משחוטי חוץ בקדושין דף מ"ג ומ"מ מהני מגו ובא"ז הלכות ר"ה סימן רס"ח נתקשה בדברי הירושלמי

ודחאו מהלכה ולפמ"ש לק"מ ושם מבואר דירושלמי ס"ל דצריך כונה לצאת וכשמתכוין להוציא עצמו וחברו חשוב מתעסק לעצמו וחברו וליכא כונת מצוה והנלע"ד כתבתי.
ועדיין יל"ד מנ"ל להא"ז להוכיח דאינם יוצאים רק ע"י שיכונו להוציא המברך בעליית אמן דלמא שאני הך דירושלמי שהיה ר"מ משמש לר"ז והשמש לא קבע כדאיתא בפרק ג"ש דף מ"ז ע"ב ועיין בש"ג פכ"ו דשמש יוצא בברכת המסובין משמע להיפך לא יכוין דר"ז נתן רשות להשמש לברך הוצרך שיכונו בפירש להוציא זא"ז דמהני אף במקום דצריך היסבה ולא הסבו כמשמעות לשון המחבר לעיל סימן קס"ז סי"ג וכ"כ הפנ"י פרק כ"מ דף מ"ג בד"ה ר"י ואף דהטו"ז ומג"א בסימן קס"ז שם לא ס"ל הכי מ"מ לע"ד לדעת הש"ג מוכרח מהירושלמי אכן לדעת תר"י בר"פ ג"ש השמש דינו כקבע לאכול.

סימן ריד

ומלכות בטור כתב דר"י נסתפק אם הלכה כרב או כר"י ונ"מ אם יחזור ויברך דמספק א"צ לחזור וסיים ומ"מ השומע הדילוג יברך בינו לבין עצמו וכתב במשבצות לכאורה ישלים הדילוג ויאמר מלך העולם ויוצא עם צירוף ברכה וז"א עכ"ל וודאי לשון יברך משמע כל הברכה ומוכרח כן מדלעיל סימן קצ"ד ס"ג דלחצאין אין לברך.
עוד כתב במשבצות אם רבים נתנו רשות לאחד לברך ולהוציאם ובירך בספק אם י"ל דלא הרשו אותו להיות שליח רק לברך כראוי ולא בספק וראיה מכאן דהשומע יתקן וי"ל יתקן מיד בשומעו בדילוג קודם שסיים הברכה עכ"ל ולא הבנתי נה יתקן קודם שסיים הברכה דאם גם בזה האופן דשליח עשה בספק הוי שליח הוי כאלו השומע בעצמו כבר אמר ה' אלהינו וא"צ לחזור ולאומרו וכשחוזר ואומר מזכיר השם לבטלה ונראה כונתו כיון דלא נגמר הברכה יכול לבטל הרשאתו שהרשהו לשליח דהוה כמבטל השליחות קודם שגמר שליחותו ועכ"פ אלהבא הוי ביטול ואין ברכה לחצאין כמ"ש לעיל וליכא חשש הזכרת השם שהזכיר השליח לבטלה דהא הוציא א"ע ואין לחוש ג"כ על הזכרת השם שיזכור השומע דרשאי לגרום ברכה שא"צ כשרוצה לצאת מן הספק וכמ"ש הת"ש בסימן י"ט סק"ז ועמ"ש לעיל סימן קע"ז.
אמנם לפמ"ש הצל"ח בפ"ג דברכות דף כ"א ע"ב בסד"ה בא"ד ור"ת ור"י דלדעת ר"ת ור"י שבתוספת שם דאין לשתוק באמצע התפלה לשמוע קדיש דשומע כעונה וחשוב הפסק א"כ הוי כמובטא בשפתיו ממש ואסור משום מברך לבטלה לכוין לשמוע ברכה מחברו כשמסופק ולכוין לצאת כמו שאסור לברך בעצמו מספק עיי"ש וא"כ ה"נ אסור לחזור ולבטל השליחות אחר שכבר שמע ברוך אתה ה' אלהינו כיון ששמע הוי כאמר בפיו

והוי לגביה הזכרה לבטלה אף דהמברך יגמור הברכה לעצמו וא"כ הרי הטור בס"ס ק"ד כתב אבל ר"ת ור"י כתבו שאין לו לשתוק דכיון דשומע כעונה ה"ל הפסק וכ"כ הגאונים עכ"ל מבואר דס"ל לודאי כדעת ר"ת ור"י וגאונים וכמבואר ביד מלאכי בכללי הריב"ה כשכותב הטור אבל פלוני כתב זהו הסברא שחפץ בה אפילו לכשנאמר כשכותב ופלוני כתב באחרונה הוי ספק ולא הכריע עיי"ש שכ"ד רדב"ז וברכת אברהם וב"י ושיירי וא"כ איך כתב בכאן דהשומע יתקן ויברך דל"ל דהוי ס"ס ספק גם המברך חוזר ואת"ל שא"צ לחזור שמא כרש"י דשומע ל"ה כמזכיר בפיו ממש ובסימן ק"ד דכתב אבל ר"ת ור"י משום דמחמרי יש לעשות כדבריהם מספק דא"כ לא הל"ל לכתוב אבל דבלא"ה יהא ספק כיון שלא הכריע ויהא ספק איסור לחומרא וע"כ דס"ל דהוי שינוי בשליחות ונפשטה ג"כ ספקו של המל"מ בפ"ז מהלכות אישות ה"כ כשעשה שליח לקדש וקידש ספק קדושין עיי"ש.

סימן רטו

ס"ד ברכה שא"צ עחוו"ד בבית הספק סק"כ דדוקא אדעתא דחוב אבל אדעתא דנדבה מותר עיי"ש וצ"ע דא"כ מה פריך בפרק א"ע דף ל"ג אהא דתני אם הבדיל בזו ובזו ינוחו לו ברכות על ראשו דהא ה"ל בשא"צ לימא שהבדיל על הכוס בתורת נדבה וי"ל עפ"י דברי הפנ"י שם ודוחק דלענין נדבה שייך לשבח הש"י בכל זמן כדאיתא ריש תענית עיי"ש תוספת בד"ה א"כ.

סימן רטז

מג"א סק"א ומט"מ כתב הואיל ואין בו ממש ע"כ כונתו דכל הנהנה מעוה"ז בלא ברכה מעל כדאיתא ריש פרק כ"מ וקול ומראה אין בהן משום מעילה לפי שאין בהם ממש אבל ריח רק לאחר שתעלה תמרותו אין בו משום מעילה לפי שנעשית מצותו כמבואר בפסחים פכ"ש דכ"ו.

מג"א סק"ג בתר השתא אזלינן עיין רמב"ם פ"ג מאיסורי מזבח סוף הלכה י"ד ושפ"ד סימן סמך סק"ה סד"ה וראיתי להכנה"ג ומקו"ח סי' תס"ז סק"ד ובשו"ת שלו בספר מילי דאגדתא תשובה ב'.,

ס"ג מג"א סק"ט וכן בכ"ד שהקלח שלו קשה עיין מחצית השקל נתקשה על הש"ג דקי"ל פשתן לאו עץ הוא אלא זרע עיי"ש ולק"מ דבגמרא פכ"מ דף מ"ג ע"ב איתא דחלפי דימא מברכין עלייהו בע"ב מאי קרא בפשתי העץ פרש"י דעשוי כעין גבעולי פשתן דאשכחן

גבעולין דאיקרי עץ ובאס"ז שם כתב וז"ל וסמלק וחלפי דימא קשין כעץ וגדילין ע"ג קרקע ואי הוה פרי פה"א הוה מברכינן משום דעץ הנזכר בפה"ע ר"ל אילן והנהו לאו אילן ננהו אבל מ"מ כ"ד שהוא קשה נקרא בלשון העולם עץ וההוא אינו רוצה לומר אילן אלא דבר קשה וכיון דכן הני נמי שהן קשין ואית להו ריח טוב בגופן לענין גופן עץ מקרי ומברכין עלייהו עצי בשמים ומייתי ראיה דאפילו מידי דלאו אילן משום דקשה מקרי עץ מדכתיב ותטמנם בפשתי העץ ובודאי פשתן אינו אילן וקרי ליה עץ עכ"ל לדעת הש"ג דקלח של פשתן קשה ומייתי ראיה לכל מידי דלאו אילן אם קלח שלו קשה יברך עצי בשמים והרשב"א שהביא המג"א בס"ק י"ד מבואר בח"ר דחלפי ימא וסמלק אית בהו דרכיך וה"א דלא יברך עליו עצי בשמים ומייתי ראיה מפשתן דרכיך ואיקרי עץ וע"כ דבמוציא עלין מעצו אילן הוא ויברך ע"ב עיי"ש ונהי דהרשב"א פליג עם הש"ג בפירש הש"ס מ"מ חזינן דשם עץ נופל יותר על דבר קשה כעץ אלא אף דרכיך כיון דגדולו כאילן קרי ליה ג"כ עץ וס"ל למג"א דתרווייהו אמת דלשון עץ יתכן על דבר קשה אף שאינו אילן ועל אילן אף דרכיך.

הלכות ברכת הנסים סימן ריט

עמג"א בכ"ה תמה למה אין הנשים מברכות ברכה זו ע"כ ולע"ד י"ל לפי המבואר ברע"מ פרשת אמור דצ"ז ע"ב ז"ל לא אסמסר חושבנא דא אלא לגברי בלחודייהו ועל דא חושבנא דא בעמידה איהו עכ"ל הרי אם היו גם נשים מצוות על ספירת העמר לא היה צ"ל בעמידה אף דגם בספירה אינו מעכב דיעבד רק מצוה לכתחלה כדלקמן סימן תפ"ט במג"א סק"ב וא"כ ה"כ כתב הרמב"ם דצריך לברך מעומד ויליף מקרא עיין ב"ח ש"מ דאינו בנשי.

הלכות ברכות סימן רכה

ס"א חברו עבה"ט דברכת מחיה המתים א"צ לברך בשם ומלכות כיון דנוסח ברכה זו היא בתפלת ח"י ושם לא נזכר מלכות עכ"ל מ"ש בשם ל"ד דרק מלכות אצ"ל כונו בתפלת ח"י.

סימן רכז

ס"ב הכ"ד עיין טו"ז ולע"ד יש לחלק אם שהה מלברך תכ"ד מחמת אונס כגון שהיה בבית הכסא דחשוב הפסק ובין שהה שלא מחמת אונס דאזי ל"ח הפסק בין המעשה

לברכה וכמבואר לעיל סימן ס"ה ס"א וכן כשהיה בבהכ"ס דוקא אמרו שיעור זה ואחר כ"ד לא יברך.

הלכות ק"ש סימן רלו

ס"ג מצא וכו' כתב בשו"ת גוא"י חיו"ד סימן ק"מ אם לאחר שהתפלל ערבית שומע קדושה ומתפללין מנחה לא יענה עמהם כיון דכבר עשאו לילה איך יענה קדושה לעשותו יום.

סימן רלז

ס"ב במג"א סק"ב ובמ"ע כתב דצריך לישב נלע"ד דה"ד אם ישב מקודם אסור לעמוד דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דמיכוין לתפלת ק"י ואסור כמ"ש בטו"ז אבל אם אמר ק"ש וברכותיה בעמידה מהיכי תיתי יחויב לישב אז וע"ל סימן ס"ג ס"ב ולכן אדרבה יותר נכון שישאר מעומד ויצא גם דעת רמ"א.

הלכות צניעות סימן רמ

חומשים העשוים בגלילה נ"ל יריעות מס"ת שאין תפורין אינן כחומשין רק כשאר ספרים ומצאתי שכ"כ אשל אברהם בסימן שכ"ב והובא בפתחי תשובה יו"ד סימן ע"ר מג"א סקי"ז דגם המזוזה צריך לכסות בכת"כ היינו כשאינו למעלה מי"ט דאל"כ סגי בכיסוי אחת וכמ"ש בסימן מ"ם ס"ב סק"ב ובספר החיים כתב דאם ספרים מונחים על זיז רחב וגבוה עשרה אסור לשמש מטתו באותו בית אפ"ת דחולקת רשות לעצמה דמ"מ כיון שנראין הוי גנאי ואפילו מכוסים אסור דכיון דאין גוף הזיז גבוה עשרה רק תקוע בכותל בגובה עשרה אינה חולקת רשות לעצמה ובטל ליה לגבי רה"י עכ"ד מ"ש כיון שנראין אסור זה מבואר מדברי המג"א בס"ק ט"ו דאוסר במחיצה כעין סריגה אמנם מה שאוסר בזיז גם כשמכוסין משום דל"ח רשות בפ"ע רק כשגוף הדבר גבוה עשרה ל"נ כן מלקמן סימן שנ"ג ס"ב ול"ל דשא"ה יעומד בר"ה דאינו בטל לר"ה דכל למעלה מיו"ד באויר איכו ר"ה משא"כ רה"י כמבואר בסימן שמ"ה דא"כ אפילו אינו רחב ד"ט תחלוק רשות עיי"ש ועוד הא מבואר שם דאם הזיז סמוך לחלון הבית הפתוח בטל לגבי הבית דהוי חורי רה"י אם הזיז אינו רחב ד"ט וכשרחב ד"ט חולקת רשות לעצמה ולא בטל לרה"י נמי עיי"ש במחצית השקל בסק"ז ועטו"ז יו"ד ס"ס רפ"ז.

הלכות שבת סימן רמב

ס"א ולא אמרו עשה וכו' בטור מצאתי בפרקי אבות לרש"י שפירש על המשנה דר' יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וכו' לעשות רצון אביך שבשמים שכתב תיכף לאותה משנה רע"ק אומר עשה שבתך חול שנויה ההיא דב"ת וכו' ועיין ב"י דרש"י ל"ג בפסחים דף קי"ב כדתנן עיי"ש והנה נאמן עלינו עדות רש"י על הסמיכות ואשר נראה בפירש הסמיכות דבתוספת רפ"ב דביצה הקשו דשם אמר כי חדות ה' הוא מעוזכם אמר הקב"ה לוו עלי ואני פורע והא רע"ק אמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ונלע"ד דהעושה לש"ש דהיינו חדות ה' אזי הוא מעוזכם והיינו לוו עלי בשבילי ואני פורע כי הלואה בשבילי היתה אבל אם כונתו למלאות כרסו אזי עשה שבת"ך דייקא חול דלמה יפרע הקב"ה ולא בשבילו לוה וידוע כי יותר בנקל יכול אדם לכוין לש"ש כשמסגף עצמו ממה שיכוין באמת לש"ש כשמתענג וע"כ לאחר שאמר רע"ק עשה שבת"ך חול כנ"ל בא ר"י ב"ת לומר הוי עז וגבור לעשות רצון אביך שבשמים ולא רצונך אף בתענוגים וממילא לא תצטרך לעשות שבת חול כי לוו עלי ואני פורע וע"כ צריך עזות וגבורה לאהבה את הש"י בתענוגים.

מג"א סק"א אם ערלים וכו' כתב בשו"ת גוא"י ס"ז דוקא אם מייקרין מחמת שיהודים קונים לשבת אבל מביאין ממקום אחר והוצאה מרובה או גם שם ביוקר מחמת שאינו בנמצא כל כך ואם נתקן כאן אפשר לא יביאו כלל אין לתקן עיי"ש.

במג"א סק"א כתב בספר עולת שבת משמע מסוגיא דפסחים אע"ג דביו"ט בעינן חצי לה' אבל בשבת אם רוצה לעשות הכל לכם עושה וכו' ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר דהא כתיב ג"כ שבת לה' אלהיך עכ"ל ועיין בהגהות דרב"פ דדעת הריטב"א והלבוש כהע"ש וטעמא בעי וגם לתרץ קושיות המג"א נלע"ד עפ"י המבואר בכתבי האריז"ל דבשבת נאמר כי קדוש הוא שהוא קדוש מעצמו דבא מאליו לא ע"י מעשינו וכוכתיבו אבל המועדים נקראים מקרא קודש שע"י קריאתינו וטעשינו אנו קוראים ומזמנים את הקודש עיין בלק"ת פרשת אמור וע"כ ביו"ט בעינן חציו לה' להמשיך הקדש העליון משא"כ שבת י"ל כולו לכם דהקדושה באה ממילא וע"כ א"ש דביו"ט שפיר דייק בגמרא מדכתיב עצרת לה' אלהיך ועצרת לכם ע"כ דחציו לה' דאל"כ איך יהא עצרת לה' דהא אשר תקראו אתם מקראי קדש שצריך להמשיך ע"י תפלתינו ומעשינו אבל שבת אף דכולו לכם שפיר הוי שבת לה' ג"כ דממילא קאתי.

סימן רמג

לא ישכיר אדם מרחץ בשבת בפירש משניות לרמב"ם ספ"א דע"ז כתב דהחשש שיכנסו בו הנכרים ואומרים רחצנו במרחץ פלוני היום ובזה יש חלול השם למי שישמע זה ואינו יודע שהוא שכור אצלו לזמן קצוב בדמים ידועים עכ"ל הנה מבואר דלא כהמג"א בסימן זה סק"ד דהחשש שיראו העשן יוצא וכבר תפס עליו בעל תו"ש בזה ועיין בספר היקר להמחבר תו"ש שכתב דלפ"ז במרחץ גם חוץ לתחום אסור כיון דהחשש שישמעו מעכו"ם דלא כב"ח עיי"ש אלא דקשה הא בבנין חוץ לתחום מותר דלא חיישינן רק לישראלים רואים כדאיתא במ"ק דף י"ב ולקמן סימן רמ"ד וכמ"ש המג"א בסק"ד והספר הנ"ל נדחק דבמרחץ מיקרי טפי שם ישראל עליו ואינו מספיק ונלע"ד דה"ט דלא חיישינן במקום שאין יהודים רואים דמשום אמירת עכו"ם לא יבא לחשדא וח"ה דפיהם דיבר שוא ואינם נאמנים אצל הכל אמנם מבואר בתשובות הרשב"א סימן ר"ד ובשו"ת מהר"ם לובלין דהיכא דיש רגלים לדבר קצת גם קטן ועכו"ם נאמנים דמוכח מלתא והוי רק גילוי מלתא בעלמא עיי"ש וא"כ בשלמא בבנין ליכא רגלים לדבר ואי דיבואו האומנים וכלי אומנתם בידם ויאמרו מבנין ביתו של פלוני באנו הלא נוכל לשאול אותם אם שכורי יום הם דהפה שאסר הוא הפה שהתיר וכמ"ש בטו"ז ביו"ד סימן מ"ח סקי"ט עיי"ש ואם יבאו נכרים אחרים ויאמרו ראינו היום בונים בנין פלוני בזה אין רגלים לדבר ולא חששו חכז"ל דאינו דומה שמעיה לראיה אבל במרחץ יראו הכל שנכרים נכנסים למרחץ ויוצאים מהמרחץ והכרת פניהם ענתה בהם שהזיעו ורחצו ודרך להוביל מאניה לבי מסיתא כדאיתא בב"מ דף מ"א עיי"ש וא"כ רגלים לדבר טובא יש ומוכחא מלתא וא"כ יש חשד גם ע"י עכו"ם ואולי אם המרחץ רחוק מחוץ לתחום אין כאן רגלים לדבר דאין ישראל רואה הנכרים נכנסין ויוצאים להדיא וגם לרמב"ם דנתן הטעם במרחץ שעכו"ם יצאו ויאמרו רחצנו במרחץ של פלוני היינו אם המרחץ תוך התחום ושכיחי ישראל מבחוץ רואים נכרים נכנסין ויוצאין ממרחץ ומאנייהו בידיהו וניכר הרחיצה בהם והוי רגלים לדבר טובא וכן מסתבר ועכ"פ דינו של רמ"א בסוף הסימן במרחץ בביתו של ישראל ואין רוחצין בו אלא שכני הדירה אמת דאין הטעם משום העשן כמ"ש המג"א אלא כהתו"ש דעכו"ם יאמרו רחצנו במרחץ פלוני ומ"מ באין רוחצים רק שכני הדירה דיודעים שהוא שכור לעכו"ם כשיצאו לחוץ. ויאמרו רחצנו במרחץ פלוני יאמרו על שם העכו"ם המחזיקו בשכירות דהא הם יודעים וגם כיון דאין רוחצים רק השכנים ל"ש שייראו אחרים כשיכנסו אלו לרחוץ רק השכנים ומפרט לפי הלשון שברמ"א דאין רוחצין במרחץ רק אותם שבבית"ו ואולי בכונה שינה מלשון הב"י שכתב דרוחצין בו

שכני הדירה עיי"ש וה"ט עפימ"ש דנהי דרק שכנים רוחצין בו מ"מ כשיכנסו ויצאו יראו העוברים ושבים וישמעו שיאמרו רחצנו במרחץ פלוני ואף דעכו"ם הן כיון דרגלים לדבר ומוכחא מלתא טובא יאמינו דבריהם ואולי לא יפרשו שמושכר לפלוני ואף אם יפרשו י"ל דמ"מ מידי חשד לא יצא דשמא בשקר הגיד להם הבלן או הם משקרים ול"ל הפה שאסר הוא הפה שהתיר לפמ"ש הפר"ח ביו"ד ס"ס מ"ח להשיג על הטו"ז שם דהיכא דמהימן העכו"ם משום רגלים לדבר שמצאו מסמר בידו לא אמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר דעל אמירת ההיתר שנמצא במקום פלוני ליכא רגלים לדבר עיי"ש וא"כ ה"נ על הרחיצה דיש רגל"ד כמ"ש לעיל יאמנו דברי העכו"ם משא"כ על מה שיאמרו שיודעים ששכיר המרחץ ביד הנכרי זה הוי רק דיבור וליכא רגל"ד ע"כ כתב רמ"א דאין רוחצים רק אותם שבביתו ויהודים אין להם דרך בשבת למרחץ ואין חשש רק שישמעו בשוק אח"ז הרחיצה מעכו"ם שרחצו היום ובזה ליכא תו רגל"ד ודו"ק ועמ"ש לקמן סימן רמ"ד דהחתם סופר הבין מרמב"ם הנ"ל דחייש לחלול השם דגוים וי"ל לפ"ז מה דפריך הש"ס שם לר לרשב"ג דוקא מ"ש שדה ממרחץ ולא אמתניתין שם די"ל דהא תוספת הקשו איך לרשב"ג אמרינן בשדה דארוסיתי' עביד הא רשב"ג אוסר ליתן כלים לכובס נכרי אמנם להר"ן ספ"ק דע"ז דכ' דהמון עם מחזי להו קבלנות כשכיר יום ואינם מבחינים לחלק רק אם נוטל חלק בפירות לק"מ אלא דמ"מ קשה הא בביתו של נכרי מי יודע אם כלים של ישראל הן וצ"ל דמ"מ נכרים ובני ביתם יודעים ואם הכל יתנו להם קבלנות לביתם יאמרו הנכרים ישראל לא מנטרי שבת כצ"ל לרשב"ג ואנן לא חיישינן רק לחשדא דישראלים וא"כ י"ל בשדה ידונו לכף זכות דודאי אריס הוא דחזקה ל"ש התירא דיכול לעשות בחול אבל במרחץ יש ריוח כל יום רק לרשב"ג דחושש לח"ה דגוים הם ודאי לא ידונו לכף זכות.

סימן רמד

במג"א סק"ח בשל רבים ליכא חשדא עיין בפרמ"ג דר"ל דה"ד היכא די"ל חזקה לא שביק התירא ועביד איסורא ולפ"ז במרחץ יש חשש גם ברבים אמנם ע"כ ל"ל כן דא"כ מה פריך בע"ז דף כ"א ע"ב בהא דארשב"ג לא ישכיר מרחיצו לנכרי אבל שדהו לנכרי שרי דאריסותי' קעביד מרחץ נמי אמרי אריסא אריסיתי' קעביד עיי"ש ומה קושיא בשלמא מרחץ דכל יום יש ריוח חדש יחשדהו שהגוי שכור אצלו ליום אבל בשדה דיכול לעבוד בחול מהיכי תיתי יחשדוהו דעביד איסורא לשכור שכירי יום על שבת וחזקה דלא שביק התירא ועביד איסורא ועכצ"ל דגם בשדה יש חשד שהיה מוכרח ליקח שכירי

יום על שבת דלא היה מצוי לו בחול כ"כ בזול כיון דשאר יהודים ג"כ שוכרים או דהזמן חרישה או קצירה עוברת וכה"ג יש הנאות טובא בכל מלאכות ול"ש חזקה דל"ש התירא ולפמ"ש בחתם סופר חא"ח סימן נ"ט דדעת הרמב"ם בפיה"מ ספ"ק דע"ז דאינו חושש כלל לחשדא דישראל רק שהגוים יחללו ה' ויאמרו ישראל לא מנטרי שבתא משמע דס"ל דישראל לא יחשוד אותו דידין אותו לכף זכות רק משום ח"ה דגוים עיי"ש דמכח זה יצא לידון בדבר חדש בזמנינו בארצות הקרום דע"כ מסיקין ע"י עכו"ם סברי דכך שמירת שבת רק ישראל לא יעשה עיי"ש דלפ"ז י"ל קושיות הגמרא דלגבי נכרים ודאי ליכא לחלק מצד חזקה דלא שביק התירא לא יחשדו אבל דברי החת"ס תמוהין במחכ"ה דהא ז"ל הרמב"ם בפירש המשנה ויכנסו בו הנכרים ויאמרו רחצנו במרחץ פלוני היום ובזה יש חלול השם למי שישמע זה וא"י שהוא שכור אצלו לזמן עכ"ל ואם משום חלול השם דגוים חייש למה הוצרך לומר למי שישמע זה הא סגי לחוש לנכרים הרוחצים דעדיף ראיה משמיעה ועכצ"ל דהיינו מי שישמע היינו הישראלים ישמעו מהנכרים ועכצ"ל כן דאל"כ תקשי קבלנות בתלוש בבית נכרי דקי"ל דשרי משום דאינו מפורסם שהוא של ישראל והרי הקבלן גופא יודע וכן במקבלי קבילת מחוץ לתחום הא איכא ח"ה דנכרים ויש ליישב דהקבלנים דיודעים האמת דקבלנים הם ליכא ח"ה וכן במרחץ הרוחצים סתמא ידעו ששכיר אצל הנכרי רק השומע לא ידע אבל הרוחצים דיראו דאין הישראל במרחץ לשמור השכירות יבינו דהשכירות של הנכרי גם י"ל דחלול השם לא שייך רק מפורסם לרבים בשווקים ורחובות ודו"ק.

ס"א בהג"ה ואפילו דר בין העכו"ם יש לחוש לאורחים הבאים שם כתב הטו"ז סק"ג שזה סותר למ"ש בהג"ה סימן רמ"ג ס"ב במרחץ והנו"ב ח"א סימן י"ב תמה דא"כ סותר נמי למ"ש המחבר ברמ"ג ס"ב במרחץ דיש מנהג רוב אנשי אותו המקום להשכירם מותר דהא יש לחוש לאורחים שיבאו ממקום דאין המנהג להשכיר ולא ידעו מנהג אותו המקום וע"כ כתב דמיירי שהמרחץ אינו ברשות ישראל רק מתוך שרוחצים בו בחול יודעים בו שהוא של ישראל ויחשדהו בשבת ששכר את הנכרי וא"כ אורחים שיבאו לא ידעו כלל שהמרחץ של ישראל וליכא חשדא כלל כן תמצית דבריו ומסתימת לשון המחבר והפוסקים משמע דמותר בכל גווני כשמנהג אותו המקום להשכיר וכן דברי הרמ"א דלעיל בסימן רמ"ג ס"ב מיירי כשהמרחץ בבית ישראל שרי אם אין רוחצין רק אותן שבביתו ולא חייש לאורחים ולפמ"ש בפירש המשנה לרמב"ם ספ"א דע"ז דהחשש במרחץ שיאמרו הנכרים רחצנו היום במרחץ של פלוני וישמעו ישראל עיי"ש לפ"ז מה יועיל אם המרחץ אינו עומד בבית ישראל דמ"מ ישמעו האורחים שהנכרים יאמרו

רחצנו במרחץ של פלוני ישראל ודוחק לומר כיון דמנהג המקום להשכיר אין המרחץ נקרא רק על שם השוכרו ולא יאמרו רחצנו במרחץ של פלוני הישראל אכן לפמ"ש לעיל בסימן רמ"ג י"ל דלא חיישינן לחשד הבא מפי נכרים רק ביש רגלים לדבר וא"כ בשלמא לבני אותו המקום דידעו דהמרחץ של פלוני יש חשש שיראו הנכרים יוצאים מהמרחץ ויאמרו רחצנו דלזה יש רגל"ד ומה שיאמרו במרחץ פלוני בלא"ה ידוע אבל לאורחים דאין ידוע דהמרחץ של פלוני רק מפיהם של נכרים ולזה ליכא רגלים לדבר ולא חיישינן **אמנם** לסברת התו"ש הנ"ל דלא ירד לחלק בכך ל"ל כדברי הנו"ב דמה בכך שהמרחץ אינו בין הישראלים מ"מ ישמעו נכרים יאמרו רחצנו במרחץ של פלוני ולא חלקו אם הישראלים נקראים בשמות נכרים אם לא אמנם לפי סברתו י"ל בלא"ה קושיות הטו"ז והנו"ב דמבואר בספר היקר הנ"ל דבמרחץ חיישינן לאמירת העכו"ם משום שנקראת על שמו ביותר אבל בבנין בית מותר בחוץ לתחום ולא חששו שיראו הנכרים ויאמרו בפני ישראל כיון דלא נקרא על שם ישראל כל כך כמרחץ דנקרא על שמו בבירור עיי"ש ועיין במג"א לקמן סימן רנ"ב סק"י דשם הישראל נקרא עליו היינו שם הישראל הידוע היינו שם בעליו ולא שם ישראל סתם וכמ"ש הפרמ"ג כאן באשל אברהם סקי"ג ובש"ע של הגאון ר"ז ז"ל בקו"א והנה במרחץ דאין ישראל רוחץ בשבת ליכא חשש רק משום עכו"ם אשר יאמרו רחצנו במרחץ פלוני וכנ"ל והוא משום דנקרא על שם ישראל בעליו ביותר ומפורסם יותר לרבים לכן חששו אף לאמירת נכרים ואם כן י"ל תינח לאנשי אותו המקום ידוע יותר ומפורסם הרבה בעל המרחץ ביחוד אבל לאורחים דאינו ניכר ומפורסם כל כך בעל המרחץ ואף כשישמעו שם פלוני כמה יוסף איכא בשוקי א"כ לא גרע מבנין בית דחוץ לתחום דלא חששו משום אמירת נכרים ואם כן א"ש הכל בלא סתירה דכאן יש לחוש לאורחים שיראו בנין הבית בעצמם שפיר חייש אבל לעיל במרחץ ותנור ליכא חשש רק לאמירת עכו"ם וישראל ישמע מפיהם ולא חששו רק משום שנקרא על שם בעליו ביותר ומפורסם הרבה לבני המקום אבל כשמנהג אותו מקום להשכיר דליכא חשש רק לאורחים דלהם אינו ידוע ומפורסם כל כך שם בעל המרחץ לא חששו לשמיעתם מפי הנכרים כמו בבנין חוץ לתחום ולכן גם הרמ"א לעיל במרחץ כשרוחצים רק בני ביתו לא חייש לאורחים וא"ש הכל בס"ד.

אמנם ק"ל על סברת התו"ש דא"כ מה פריך בע"ז מרחץ נמי אמרי אריסא אריסותיה עביד דהא מפורש שם הטעם דלא ישכיר מרחיצו לנכרי דנקראת על שם ישראל ונימא שאני מרחץ דנקרא יותר על שם הישראל משדה חששו יותר וצ"ל כיון דאין ידוע שרוחצין

בו בשבת רק עפ"י שמיעה מעכו"ם ליכא חשש מראית עין יותר מן שדה דרואין ישראל בעצמן אף דאינו נקרא על שם ישראל כמרחץ.

ס"ו מג"א סקח"י דל"ש כאן שכר שבת וכו' צ"ע ממהרי"ק שמ"ח שבהג"ה לקמן סי' ש"ע ס"ב דאם מתחלה לא שכרה אדעתא דהכי וכו' דהתם נמי אין הגוף שלו וכשהשכיר לאחר לא נשאר לו כלל ואף דנשאר לו בית אחר ה"נ נשאר לו ימות הבנין והתם מיירי שהשכיר לשני על זמן דא"י לסלקו תו"ז כמ"ש פרמ"ג שם וכ"מ מסתימת רמ"א ומהרי"ק מדלא מצא איסור רק אם שכרה תחלה גם ע"ד חברו.

סימן רמה

ס"א ואם התנו וכו' פרש"י בספ"ק דע"ז דהא לא קיבל עליה ישראל עבודה בשבת ואין הנכרי שלוחו ובספר התרומה סימן קמ"ז כתב אם התנו מתחלה קודם שקנה השדה שלא יהא לו חלק בשדה ביום השבת כי אם לגוי זה ועיין ב"י דבחדלו מחתא מחתינהו לפרש"י וסה"ת והפרמ"ג בא"א סק"ב עמד בזה ולפע"ד כל אחד פירש לפי ענין דמיירי רש"י קאי להדיא אישראל וגוי שקבלו שדה בשותפות באריסות דבלא"ה אין לישראל חלק בגוף השדה ותרוייהו רק שכר עבודתם נוטלים משדה הנכרי א"כ כי התנו מעיקרא נוטל הגוי שכר טרחו בשבת מן בעל השדה לא משותפו ישראל ואינו שליחו של ישראל כלל ובזה ודאי א"צ לפרש שלא יהא לישראל חלק בשדה ביום שבת רק די להתנות שהגוי יטול נגד שבת ובספר התרומה שם קאי להדיא אאם קנו שדה בשותפות בזה לא סגי לומר דמשום דהתנו אין הגוי שלוחו של ישראל דמ"מ עובד הגוי בחצי שדה של ישראל בשבת ואף דגוי נוטל הפירות בעד עמלו בשבת חלק שביעית וכה"ג מ"מ הוי עושה שליחות ישראל בשכר וישראל קבע מלאכתו בשבת כשהתנה מעיקרא שיטרח הגוי בשבת ויטול כנגדו בפירות וזה אסור גם באריסות וכמבואר בסימן רמ"ד בב"י ומג"א סקח"י ובסה"ת סימן קמ"ה דאריסות בשדה שרי משום דכשירצה יעשה וכשירצה ימנע וא"כ הכא דקובע מלאכתו בשבת ה"ל לאסור אף דנוטל פירות בעד יום השבת כיון דאין כל מלאכת השדה מוטל על הגוי רק ביום השבת ובחול מוטל על שניהם וע"כ הוצרך בסה"ת לומר דהותנו מעיקרא שלא יהא חלק לישראל בגוף השדה בשבת כלל אלא דמ"מ י"ל כמ"ש הב"י אף דלא פירש בהדיא שלא יהא לישראל חלק ביום השבת בהשדה רק שיטול הגוי נגד עמלו בשבת ממילא הכי הוי כיון דמעיקרא אדעתא דהכי קנו אבל כל אחד פירש יפה לפי ענינו.

ס"ב היכא שהתנו מתחלה וכו' וביו"ד סימן רצ"ד סי"ג כתב דאם התנו מתחלה שהעכו"ם יאכל שני הערלה וישראל אוכל ג"ש משני היתר כנגד שני הערלה הר"ז מותר ובלבד שלא יבאו לחשבון כיצד כגון שיחשוב כמה פירות אכל העכו"ם וכו' ודברי המחבר סותרין זא"ז ועיין במשבצות סק"ב ולענ"ד החליק מבואר דהכא מפורש בס"א דהתנו שיהא שכר השבת לעכו"ם אם מעט ואם הרבה א"כ מה דנתרצה אח"כ לחלוק בשוה מתנה בעלמא הוא ומתחלה הותנה בפירש על פי הדין אבל ביו"ד לא הזכיר בתנאי אם מעט ואם הרבה רק שעכו"ם יאכל שני הערלה וישראל אוכל ג"ש משני היתר דזה יש לפרש שהעכו"ם יאכל בשני הערלה הוא רק לענין זמן האכילה אבל לא אם מעט ואם הרבה דזה ימלאו זה לזה ויש לפרש ג"כ דכונתם אם מעט ואם הרבה ע"כ אם לא באו לחשבון הרי כונתם באמת אם מעט ואם הרבה אבל כשבאו לחשבון אגלאי למפרע דכונתם רק על זמן האכילה וזה אסור ואפשר לכוין זה ג"כ בלשון הרמב"ם שכתב בפ"י מהמ"א אם התנו כזה אסור דכונתו דוקא כזה התנאי שכתב מתחלה שהעכו"ם יאכל שני הערלה ולא פרשו אם מעט ואם הרבה אזי אם באי לחשבון כמה אכל כבר העכו"ם אסור אבל אם פרשו מתחלה אם מעט ואם הרבה לא אכפת לן כשיבאו אח"כ לחשבון וע"כ בהלכות שבת פ"ו פירש הרמב"ם כלשון המחבר כאן שיאמרו מתחלה אם מעט ואם הרבה ולא כתב דאם באו לחשבון אח"כ דאסור ובשדה אף דלא פירש להדיא בתנאי אם מעט ואם הרבה מ"מ ע"כ כונתם כן הוא דהא אין השכר נפרד לעצמו בכל שבת אלא בזמן בישול התבואה באין ליטול שכר עבודתם ושכר שבת היינו שכר עמלך בשבת כמבואר בסה"ת ובב"י וא"כ ע"כ הכונה אם מעט ואם הרבה רק מחמת דמיירי ג"כ בתנור ומרחץ ורחיים וברמב"ם במלאכה וסחורה ע"כ פירש אם מעט ואם הרבה ובאמת אפילו לא פרשו תחלה רק אח"כ עכו"ם נטל שכר שבת אם מעט ואם הרבה אגלאי למפרע דכונתם בתנאי על אופן זה היה ואין כונת הרמב"ם ומחבר שמוכרח לפרש מתחלה בתנאי אם מעט ואם הרבה דזה לא נזכר בגמרא שצריך לפרש כן להדיא רק הכונה שהתנאי יהיה על כונת אופן זה אם מעט ואם הרבה וע"כ הכל לפי הענין אם בחלוקתן באו לחשבון דאגלאי למפרע דלא על כונה זאת הותנו אסור ואם לא באו לחשבון אגלאי דכונתן אם מעט ואם הרבה אבל כשפירשו מתחלה אם מעט ואם הרבה חזינן דתנאי על אופן זה היה ומה לנו אם בלב לא כיונו לזה דברים שבלב לא הוי דברים ואולי כונת הרמב"ם אם הותנו כזה היינו שהיה התנאי באופן שאפשר להסכימו עם החשבון שאח"כ וע"כ לא כתב אם התנו כן וגם מדויק מ"ש הרמב"ם כמה אכל דמשמע דקאי אלשעבר עיין במשבצות ולפמ"ש א"ש הכל בס"ד.

סימן רמו

סג. במג"א סק"ח אם ישראל שכר מעכו"ם בהמה מצווה על שביתתה דשכירות קניא לחומרא עכ"ל וצ"ע דהא אמרינן בגמרא ישראל ששכר פרה מכהן מאכילה כרשיני תרומה משום דלא קני לה משמע אפילו לקולא שכירות לא קניא ובתוספת דע"ז דט"ו כתבו דמיירי שמזונותיה על הכהן עיי"ש הנה אינו מובן סברת התוספת דאם שכירות קניא מה יועיל דמזונותיה על הכהן הלא מ"מ אינה קנין כספו של כהן והמהרש"א שם רצה לתרץ זה דאין זה שכירות גמורה וגם זה אינו מובן דמ"מ איך יהא לקולא לגמרי של כהן כיון דשכורה במקצת לישראל ושכירות קניא והנה אפשר לתרץ קושיות המג"א על הג"א לפי מה שכתבתי בחידושי לבבא מציעא דף כ"ו דהא דשכירות ליומא ממכר היינו בזמן השימוש ומקום שהונח חפצו של שוכר זה קנוי לשוכר אבל בזמן ומקום הפנוי מתשמישי שוכר אזי אינו קנוי לשוכר רק למשכיר עפימ"ש הלח"ם פ"ז מהלכות שכירות דשכירות ליומא ממכר רק לענין תשמישי השוכר והוי כעין מ"ש הר"ן ר"פ השותפים דגבי שותפים בכל עת שמשתמש בה זה חשוב החצר שלו עיי"ש ה"כ בשכירות דגוף הדבר של משכיר רק השכירו לתשמיש אם כן רק בזמן השמוש הוא קנוי לשוכר וא"כ לק"מ על הג"א דס"ל דקניא שכירות לחומרא היינו בענין מה שמשתמש בה וע"כ אסור השוכר לעשות בה מלאכה בשבת כיון דמשתמש בה אותו שעה קנויה לשוכר משא"כ ישראל ששכר פרה מכהן מאכילה כ"ת דהאכילה אינו ענין לשכירות ואותה שעה אינה קנויה לישראל.

אמנם קשה לי טובא במה דפריך הש"ס שם אמאי דס"ד דשכירות קניא מסיפא דהך משנה דכהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה דמאי זו קושיא בשלמא לענין שביתת הבהמה שפיר שכירות קניא דבעת שמשתמש בה הוי של שוכר ויהיה קנין שוכר ומשכיר בה כשותפים הנ"ל אבל לענין האכילה שפיר הוי של המשכיר וסתמא האכילה אינה בשעת חרישה וכדומה וע"כ נלע"ד דזה כונת הגמרא והתוס' במה דלא פריך מרישא רק מסיפא משום דברישא מיירי שמזונותיה על המשכיר הכהן וכמ"ש התוס' והסברא כך הוא דכמו דשכירות קניא בעת המלאכה משום דהשכירה למלאכה הוי כנעשה השוכר שותף בה שתהא קנוי לו בשעת שישתמש בה כן לענין המזונות אם המזונות על השוכר הרי נכלל בהשכירות שתהא קנוי לו גם לענין האכילה ובעת האכילה וע"כ שפיר פריך מסיפא כיון דמזונותיה על השוכר הכהן למה לא יאכילנה כרשיני תרומה כמו שבשעת מלאכה קנוי לשוכר דלהכי השכירה כן בשעת האכילה כיון דלהכי נמי השכירה שתהא שלו בשעת האכילת שיאכילנה משלו

אבל רישא ישראל ששכר פרה מכהן דמיירי שמזונותיה על הכהן המשכיר א"כ לא השכירה שתהא שלו לענין האכילה ע"כ אינה קנויה לו ומאכילה כ"ת ולפ"ז יצא לנו דאפילו לא חזר והשכירה לעכו"ם ועושה בה עכו"ם המשכיר או אחר או אפילו ישראל אחר עושה בה מלאכה שאינה של השוכר או הבהמה יוצאת במשא מעצמה שלא ע"י אדם דבשלו מחויב הבעל הבית למונעה כמ"ש המג"א בסימן ש"ה ס"ק ט"ז אבל בשכרה מעכו"ם אינו מחויב למנעה דאינה קנויה לו רק בעת שמשתמש בו מלאכתו ששכרה בשבילה בזה הוה קנויה לו לס"ד דש"ס מדינא ולמסקנא עכ"פ מחומרא לדעת הג"א והמג"א כתב דאם שכרה מעכו"ם וחזר והשכירה לעכו"ם שרי ממ"נ ולפי דבריו אם לא חזר והשכירה רק המשכיר עושה בה מלאכה או באופנים הנ"ל מחויב למחות ולפמ"ש א"צ למחות (ועיין בתשובות הרא"ש כלל א' ס"א דמעלה שכירות ליומא ממכר הוא והוי כמו חצר השותפין עיי"ש וכונתו י"ל כמ"ש דשל השוכר הוא לתשמישים ובשעת תשמישו ושל משכיר הוא מקום וזמן הפנוי מתשמישי השוכר) אח"כ מצאתי בטיב גיטין ר"פ הזורק במהדורא בתרא בד"ה אמנם לפמ"ש הסמ"ע דלהשוכר יש לו קנין הגוף בעת שמשתמש ומתחלה קנהו על אופן זה שלא יחול הזכות רק לעת הצורך לו להשתמש ובעת הפנוי תהא של משכיר.

אמנם י"ל קושיות המג"א על הג"א אף לפוסקים דישראל ששכר פרה מכהן ומזונותיה על ישראל מ"מ מאכילה כ"ת והוא די"ל מה דשכירות קניא לחומרא היינו דס"ל שכירות ממכר הוא אלא דאינו ממכר רק להשתמש וע"כ אינו קנויה לשוכר רק בשעת תשמיש והוי כשותף עם המשכיר שבעודן שאינה עושה מלאכת השוכר קנויה למשכיר ובשעה שמשתמש השוכר קנויה לו וכמ"ש לעיל אמנם מבואר בראשונים ור"ן ר"פ השותפין דדבר זה תליא בברירה לומר הוברר הדבר למפרע שמשעה שקנו אותה קנה אותה כל אחד כולה לשעה שישתמש בה עיי"ש ה"כ בשעת קנין השכירות הוברר הדבר שקנה אותה השוכר שתהא שלו בשעה שישתמש בה והנה דעת ר"ת שם דבאמת גם בשותפין שנדרו הנאה זה מזה יש לנו לומר דלא הוברר שזה נכנס לתוך שלו וזה לתוך שלו כיון דקי"ל בדאורייתא אין ברירה רק שם פסקינן כרא"ה מטעם אחר דיתיר מותר במודר הנאה עיי"ש וע"כ ה"נ שכירות לא קניא דבדאורייתא אין ברירה ולא אמרינן בשעה שהעכו"ם עושה בה מלאכה דהוברר הדבר למפרע שקנה אותה בשעת משיכה לשעה זו וכהן ששכר פרה מישראל לא יאכילנה כרשיני תרומה אף דכל האיסור בהנאת תרומה בכלוי אינה רק מדרבנן ובדרבנן קי"ל י"ב דאדרבה אם יש ברירה הרי בשעת אכילת אינו משתמש בה והוי של המשכיר והגמרא פריך כיון דשכירות קניא וס"ד גם לקולא

עכצ"ל דכל זמן השכירות קנויה אף שלא בעודן המלאכה דאל"כ כיון דשביתת בהמתן מדאורייתא הל"ל א"ב וא"כ למה לא יאכילנה כ"ת ומסיק דשכירות לא קניא והיינו דאינו קנוי רק לעת שישתמש בה ואין ברירה וע"כ בישראל ששכר פרה מגוי גם כן אסור לעשות בה מלאכה דלחומרא אמרינן שמא יש ברירה דבשעה שמשתמש בה שלו הוא אבל ישראל ששכר פרה מכהן מאכילה כ"ת כיון דהנאת כלוי אינו אסור רק מדרבנן וכמ"ש הרא"ש בפי"א דתרומות א"כ בדרבנן יש ברירה דבשעת האכילה אינה של שוכר.

עוד י"ל קושיות המג"א על הג"א עפימ"ש מורי בהג"ה לתרומת הכרי סימן שס"ג לתרץ דעת הרא"ה דס"ל אם לא קיבל עליו רק מקצת אחריות ל"א גורם לממון כממון מהך דפ"ק דפסחים ד"ה דפריך ל"ל קרא לקבלת אחריות דבלא"ה גורם לממון בממון וכתב דטעם הראב"ד דכיון דגם למפקד נשאר אחריות מה חזית דאזלת בתר קנין הנפקד זיל בתר קנין המפקיד וקנין אחד מבטל חברו וכ"ז בישראל אבל עכו"ם דכתבו הראשונים פ"ק דכתובות דף ט"ו ע"ב דאין לו חזקת ממון והטעם דגזל עכו"ם אסור רק משום שלא ירגיל א"ע בגזל כמ"ש הישש"ש פ"ק דב"ק סימן מ"א ופרק בתרא ס"כ א"כ אין לו קנין בעצם הממון וע"כ אין קנין שלו מבטל קנין דישראל עיי"ש ודפח"ח ועיין בריט"א רפ"ב דבכורות דכתב גם כן דמה"ט עכו"ם לית לו חזקת ממון מכח דברי הישש"ש הנזכר ולפ"ז י"ל הא דשכירות לא קניא משום דהשוכר אין לו רק קנין לשעה דהוי קנין פירות והמשכיר יש לו קנין הגוף ואין קנין פירות מבטל לקנין הגוף המשכיר וכמ"ש התוספת ביבמות פרק החולץ דף ל"ו ע"ב דלפיכך קנין פירות לאו כקה"ג דק"פ לא מבטל לקה"ג עיי"ש ובנתיבות סימן רי"א ואם כן בישראל ששכר מעכו"ם ל"ל דקנין הגוף דעכו"ם מבטל קנין. פירות דישראל דאין לעכו"ם קנין בעצם בגוף הממון משא"כ בישראל ששכר פרה מכהן ודאי חשוב של הכהן דק"פ של ישראל לא מבטל קנין דכהן והמג"א שהעתיק דשכירות קניא לחומרא כתב כן לפי הבנתו אבל לשון הג"א דשכירות קונה קצת כמבואר במחצית השקל ואם כן י"ל כונתו כמ"ש ועמ"ש בסימן ד"ש דסה"ת ס"ל כר"א.

ובפשיטות יותר י"ל דהרא"ש בספ"ק דע"ז סי' כ"ב כתב נהי דלדידן שכירות לא קניא כיון שיד אומות תקפה ובדיניהם שכירות ליומא כמכר ואף אם נפל ביתו של משכיר א"י להוציאו הוי כמכר וע"ז נרשם בצידו ההג"א הנ"ל והיינו דס"ל דלקולא לא אזלינן בתר דיניהם כמ"ש המג"א בסי' תמ"ח סק"ד אבל לחומרא אזלינן בתר אלמותם ודיניהם כדמוכח מחולין דף ל"ט ע"ב בתוספת ורשב"א שם גבי אי אינש אלמא הוא וכאשר מבואר בריט"ב אלגזי רפ"ב דבכורות והובא בדברינו לקמן דלחומרא מדרבנן הוי כקנין מחמת דכך הוא בדיניהם וע"כ גוי ששכר בהמה מישראל לא אזלינן לקולא בתר דיניהם

בשביתות בהמה דהוא דאורייתא אבל ישראל ששכר מגוי לחומרא שכירות קניא דאזלינן בתר דיניהם ואם כן ממילא לק"מ מישראל ששכר מכהן וא"ש.

אלא דלפ"ז לפי מה דפסקינן בחו"מ סימן שי"ב גם בישראל שהשכיר ביתו לזמן ונפל בית המשכיר א"י להוציאו א"כ ע"כ אף דשכירות ל"ק מ"מ א"י להוציאו ליכא הוכחה דבדיניהם שכירות כמכר ואולי גם בשאר דברים בדיניהם שכירות כמכר כגון הך דחו"מ סימן של"ד בש"ך שם סק"ב וכה"ג והרא"ש נקט חדא לדוגמא בעלמא וס"ל כאן כמהר"ם שבמרדכי ס"פ השואל דבישראל אם נפל בית המשכיר תו"ז השכירות מוציא לשוכר ועיין במ"ש לקמן.

יפקירנה עיין ישיע"ק הקשה כיון דקי"ל בחו"מ סימן רע"ג דתוך ג"י יכול לחזור אף במטלטלים עיי"ש בסמ"ע א"כ לא יצא מרשות ישראל וא"ל דמ"מ כ"ז שלא חזר בו ל"ח בהמתו נימא הואיל עיי"ש ועיין ברכ"י הרגיש לדעת הב"ח בסימן תל"ד דקודם שזכה בה אחר ל"ח הפקר והכא מהני אף שלא יזכה בה אחר ועיי"ש בברכ"י ואחרונים דכונת הב"ח שם גם כן דכ"ז שלא זכה בה אחר יכול לחזור תוך שלשה ימים ונלע"ד דהנה שכירות לא קניא אף דהשתא שכורה לגוי הוא משום דהזמן ממילא קאתי ותחזור ממילא למשכיר חשובה השתא ממש של המשכיר ועובר עליה דהא דבר המושכר לאחר לזמן יכול המשכיר למכרה או להשכירה תוך הזמן לאחר שיקחנה אחר כלות הזמן השכירות של זה ולא חשוב דשלב"ל כיון דזמן ממילא קאתיא כמבואר בחו"מ סימן שי"ב בש"ך ונתיבות שם ובנתיבות סימן רי"א וה"נ השתא מה"ט חשיבא בהמתו של משכיר כיון דלשוכר אין לו רק קנין לשעה וממילא תחזור למשכיר אמנם מבואר בנתיבות שם דדוקא כשמברר ואומר בית זה אני משכיר לך על לאחר הזמן אבל כשיש לו בתים מושכרים ומשכיר לאחר בית סתם לא מהני ודבר זה מקורו בתוספת בר"פ מי שהיה נשוי צ"א ע"ב בד"ה דזבנה וברא"ש שם גבי מה שאירש מאביו מכור לך כיון דירושה ממילא קאתיא אם בירר המכר לא חשוב דשלב"ל ואם לא בירר חשוב דשלב"ל ולענין דבר המושכר כ"ע מודו עיי"ש בנתיבות נמצא אם אינו מחוסר רק זמן חשוב כשלו מעתה אבל אם גם זה אינו מבורר אף שאפשר לברר איזהו משכיר מ"מ חשוב דשלב"ל ה"נ י"ל דכ"ז שלא הפקירו אף דשוכר קנהו לזמן ושכירות ליומא ממכר מ"מ משכיר מצוה על שביתתה כיון דיש לו בה קנין הגוף ואף דעתה אינה ברשותו ממילא תחזור אצלו לאח"ז בלי שום ספק אבל כשהפקירה דאינה שלו בעצם רק יכול לחזור בו עדיין אינה מבורר אם יחזור בו ואף אם יחזור בו שכורה לאחר לזמן חשיבה דבר שאינה שלו עתה ואינה עובר עליה דהרי מתחלה ס"ל בש"ס בפ"ק דע"ז דף ט"ו דשכירות קניה ואין המשכיר מצווה על

שביתתה רק דמותיב מפרה ששכר כהן מישראל דאינה מאכילה כ"ת דש"מ שכירות לא קניא אם כן י"ל דהיינו דוקא כשעתידה לחזור ממילא למשכיר לאח"ז בלא שום ספק חשיבה מעתה שלו אבל כשהפקירה אף דיכול עדיין לחזור אם ירצה מ"מ אינו מבורר אם יחזור וגם אם יחזור מחוסר זמן בזה גם למסקנא לא חשיבה עתה כשלו כיון דחזינן סברא לחלק כן לענין קנין בדשלב"ל ודו"ק.

ויש לצדד עוד ולומר מה דשכירות לא קניא הוא גם כן רק הואיל שתצא מיד שוכר ליד משכיר כשיכלה ימי השכירות חשיבה של משכיר אבל בעצם ל"ח עתה של משכיר כיון דקי"ל גם לענין אונאה והרבה דברים דשכירות ליומא ממכר הוא וכמ"ש לעיל דמה"ט יכול למוכרה ולהשכירה לאחר תו"ז השכירות וחל הקנין על לאח"ז הואיל וממילא תחזור לו לאח"ז ומ"מ י"ל דהוא רק כשאר הואיל ומבואר בתוספת בפסחים דף מ"ו ע"ב בד"ה הואיל דתרי הואיל לא אמרינן א"כ ה"נ כשהפקירה ל"ל הואיל ראי בעי יחזור בו והואיל שאחר כלות ימי שכירות תחזור אליו תהא כשלו עתה.

עוד אפשר לצדד לפמ"ש לעיל דמה דמצווה על שביתתה ולא אמרינן שכירות ממכר הוא משום דאין קנין פירות של שוכר מבטל קנין הגוף של משכיר וי"ל תינח אם שקולין יחד דזה יש לו בעצם קנין הגוף וזה ק"פ אבל כשהפקירה דאין לו בה קנין בעצם רק מטעם הואיל ואי בעי לחזור בו והשוכר יש לו בה ק"פ בלא שום הואיל עדיף קנין השוכר וחשיבה כשלו משא"כ בהואיל אי בעי מתשיל או הואיל ואי בעי פריק דלאח"כ שיתשל ויפרוק לא תהא רשות אחר עליה כלל מיד והנה אף דכ"ז לא מעלה ארוכה על דברי הש"ע והוא מריב"ש סימן כ"ה דצריך להתנות עמו שיחזירנה לו קודם שבת ואח"כ כשמעכבה יפקירנה וא"כ הרי אינו שכורה לו בשבת אלא דבלא"ה על הריב"ש לק"מ דמפורש בדבריו דאינו מועיל רק להנצל מאיסור תורה ואם כן מן התורה לא מצי לחזור תוך שלשה ימים ומדרבנן באמת אסור רק הצלה פורתא הוי להנצל מאיסור תורה אלא הקושיא תפול על הפוסקים דלכתחלה יכול להשכירה בלא תנאי ולסמוך על מה שיפקירנה קודם שבת כמבואר בב"י דלתוספת וטור לכתחלה מיתר לסמוך ע"ד שיפקירנה בפני שלשה ולסמ"ק אף בינו לבין עצמו עיי"ש ועל זה ודאי קשה כיון דמדרבנן יכול לחזור בו איך יסמוך על זה לכתחלה.

מג"א סק"ט יפקירנה בינו לב"ע דד"ת הפקר בפ"ע הוה הפקר וקשה כיון דמדרבנן צריך שלשה ול"ה הפקר בלא"ה א"כ עדיין עושה איסור מדרבנן ועיין במשבצות סק"ה וכבר הבאתי לעיל עוד קושית האחרונים כיון דיכול לחזור בו תוך שלשה ימים ל"ה הפקר והנלע"ד דהנה בע"ז פ"ק מבואר דאסור להשכיר בית דירה לעכו"ם משום דמכניס בו

ע"ז והקשה הרא"ש שם סימן כ"ב איך נהגו האידנא להשכיר בתים לעכו"ם ותירץ דהא דאסרינן להשכיר לנכרי היינו מדרבנן כל האיסור דעכו"ם לא יביא ע"ז לבית ישראל ולא אסרו רק אם מכניס ע"ז בקבע והאידנא אינם מכניסים בקבע ועוד נהי דלדידן שכירות לא קניא כיון שיד אומות תקפה ובדיניהם שכירות ליומא ממכר ואף אם נפל ביתו של משכיר אינו יכול להוציאו הוי כמכר עכ"ל והש"ך ביו"ד סימן קנ"א סק"ד כתב דתירץ שני עיקר עיי"ש והנה במג"א סימן תמ"ח סק"ד הביא דברי מ"ב דאזלינן בקנין בתר דיניהם והמג"א השיגו מרפ"ב דבכורות דמוכח דלא אזלינן בתר דיניהם אשר עשו להם רק בדיניהם שפסקה להם תורה עיי"ש והנה לכאורה מדברי הרא"ש הללו מבואר כהמ"ב דאזלינן בתר דיניהם אמנם כראה דודאי צריך להבין דעת הרא"ש איך יפרנס ההיא ראיה מפ"ב דבכורות ונראה דהנה הצ"צ בתשובה ס"א וס"ב וס"ג פלפל בזה אי אזלינן בתר דיניהם ואלמותם והביא ראיה מחולין דף ל"ט ע"ב גבי הך דמחשבת ע"ז פוסלת אי יהיב עכו"ם זיזא לטבח ישראל חזינן אי אינש אלמא הוא דלא מצי מדחי ליה אסור דמוכח דאזלינן לענין קנין בתר אלמותם אע"ג לפי ד"ת אינו קונה במעות עיי"ש וברי"ט אלגזי ברפ"ב דבכורות השיגו דהא מבואר בתוספת ורשב"א בחולין שם דרק מדרבנן חשבינן כשל עכו"ם מחמת דגברא אלמא הוא וא"כ איך אפשר להקל ולפטור מן הבכורה דאף דמדרבנן עשו אותה כקניה גמורה בגברא אלמא לאסור ולהחמיר מ"מ אין כח ביד חכז"ל לעשותו כקנין גמור להפקיע קדושת בכור כיון דמן התורה לא קנה כיון דאינו למגדר מלתא עיי"ש וא"כ עכ"פ באיסור דרבנן שפיר י"ל דאהני מה דגברא אלמא הוא לעשותו כקנין כיון דחזינן דהם אמרו דחשיב כקניה וכ"ש אם ידם תקיפה ובדיניהם כך הוא דהוי קנין מדרבנן ואהני באיסור דרבנן וצדקו דברי הרא"ש כיון שהניח ליסוד דכל האיסור רק מדבריהם לזה אהני בזה"ז דידם תקיפה ובדיניהם שכירות ליומא ממכר הוא משא"כ ברפ"ב דבכורות דאיירי לענין קדושת בכורה דצריך קנין תורה לא מהני מה דבדיניהם הוי קנין וכדברי המג"א וזה ברור ולפ"ז גם במשכיר בהמתו לעכו"ם הנה מבואר בע"ז דף ט"ו דלמ"ד שכירות קניא מותר רק דמסיק שכירות לא קניא והיינו לדידן אבל בדיניהם שכירות ממכר הוא כמ"ש הרא"ש אלא דמ"מ לא מהני לאיסור תורה אבל כשמפקירה בינו לבין עצמו נהי דמדרבנן לא חשיב הפקר וכן מדרבנן יכול לחזור תוך שלשה מ"מ כיון דמן התורה הוי הפקר וליכא רק איסור מדרבנן לזה אהני מה דידם תקיפה האידנא ובדיניהם שכירות קניא.

אלא דדברי הרא"ש נפלאו ממני דאיך כתב ואף אם נפל ביתו של משכיר אינו יכול להוציאו הוי כמכר והרי בס"פ השואל כתב הרא"ש גופא דמשכיר לזמן אף שנפל ביתו

של משכיר אינו יכול להוציאו תו"ז אף בדינינו והכי אפסקא בחו"מ סימן שי"ב ומ"מ קי"ל שכירות לא קניא אף בהשכיר לזמן ולא חילק אדם בזה וצ"ל דבע"ז אזיל בשיטת מרדכי ותוספת בס"פ השואל ק"ב ע"ב בד"ה בחזקת ובלאה"נ נ"מ אי שכירות חשיב כמכר לענין אם נשרף ונפל בית השכור אם צריך לשלם השכירות כדאיתא בחו"מ סימן שי"ב בסמ"ע סקל"ד ובנתיבות שם ולענין אם מת השוכר בתו"ז השכירות כמ"ש בש"ך סימן של"ד סק"ב ודו"ק.

ולפמ"ש לעיל דהא דשכירות לא קניא היינו רק לקולא כמ"ש הג"א משום דשוכר הוי כשותף ובשעת תשמישו הל"ל דהוא קנויה לו רק דקי"ל בדאורייתא אין ברירה וכיון דשכירות אינו רק על שעת מלאכה תליא בברירה וכמ"ש לעיל וא"כ י"ל כיון שהפקירה בינו לבין עצמו אזיל איסור תורה רק מדרבנן ל"ה הפקר וגם מדרבנן תוך שלשה יכול לחזור ובדרבנן קי"ל יש ברירה וקנויה לגוי בשעת המלאכה דהוברר הדבר למפרע דקנה אותה לשעה זאת.

ולכאורה י"ל מה דמהני ההפקר אף דמדרבנן, צריך שלשה ויכול לחזור תוך ג"י דהא כל מה דמצווה המשכיר על שביתתה משום דשכירות לא קניא ומבואר בב"ח חו"מ סימן שי"ג ובשו"ת הב"ח סימן ח"י והובא ג"כ בישיע"ק דמתקנת חכמים שכירות קניא אלא משום דמן התורה לא קניא ע"כ מצווה המשכיר על שביתתה דלא אהני קנין דרבנן נגד ד"ת אבל כשהפקירו באופן דמן התורה אינה שלו אף דמדרבנן לא הוי הפקר מ"מ מדרבנן בלא"ה שכירות קניא וממ"נ מותר אלא דקשה לפ"ז לפמ"ש הרא"ש בספ"ק דע"ז דהאיסור שלא יביא עכו"ם ע"ז לבית ישראל אינו רק מדרבנן ומ"מ אסור להשכיר בית לעכו"ם משום שמביא ע"ז לתוכה והרי מדרבנן שכירות קניא א"כ בשלו מעייל ולכאורה י"ל שאני ע"ד דחומרא כמו דמשני בע"ז דף ט"ו לס"ד דקניא דמ"מ לא יביא ע"ז לבית המושכר משום חומרא דע"ז ה"נ למסקנא דקניא מדרבנן וכ"ש הוא אלא דא"כ קשה מה הועיל הרא"ש שם בתירץ הב' דלפיכך נהגו עכשיו להשכיר בית לעכו"ם אף דמכניסין ע"ז משום דבדיניהם שכירות קניא וכי לא תהא תורה שלימה שלנו עושה קנין כדיניהם והרי לס"ד אף אם מן התורה שכירות קניא מ"מ אסור להכניס ע"ז משום חומרא דע"ז וגם לפי האמת קניא מדרבנן ומ"מ לולא שבדיניהם קניא הוי אסור ואם כן מה תוסיף תת כחה של דיניהם ועכצ"ל דס"ל להרא"ש דודאי לס"ד דשכירות קניא הוכרח לומר דע"ז חמירא אבל למסקנא דשכירות לא קניא אמרינן דלפיכך לא ישכיר בית דירה לעכו"ם דמדינא אסור להכניס ע"ז בתוכה וע"כ בזמן הזה דבדיניהם שכירות קניא מותר דאין לנו ראיה מוכרחת דהחמירו בזה בע"ז חוץ כשורת הדין וא"כ עכצ"ל דס"ל גם מדרבנן

לא קניא שכירות דאל"כ הק"ל הא כל האיסור ג"כ רק מדרבנן ולמה אסור להשכיר בית לעכו"ם ויש לתרץ בדוחק דלתירץ הראשון ברא"ש שם ס"ל דגם למסקנא נשאר הך סברא דהחמירו בע"ז ע"כ אף דכל האיסור רק מדרבנן ושכירות קניא מדרבנן מ"מ החמירו אם מכניס ע"ז בקביעות ולתירץ השני ס"ל לרא"ש דהאיסור הכנסת ע"ז לבית הוא מן התורה וע"כ אף דשכירות קניא מדרבנן לא מהני אבל עתה דבדיניהם שכירות קניא מהני אף לאיסור תורה אבל זה דוחק גדול לומר דקנין בדיניהם יתיר יותר מקנין שתקנו לנו חכז"ל וגם דוחק לומר דשני התירוצים חלוקים בזה לכן נלע"ד דאף דתקנו חכז"ל דשכירות קניא תקנו לנו ולא לעכו"ם וכמ"ש הסמ"ע ריש סימן ס"ו דאם מכירות שטרות דרבנן אם מכר שטר חוב לעכו"ם לא קנה וגם בחו"מ סימן קכ"ו לענין מעמ"ש מבואר כן עיי"ש סכ"ב ולפ"ז בישראל ששכר מעכו"ם י"ל לחומרא שכירות קניא כיון דמדרבנן קונה ישראל מישראל מכ"ש מעכו"ם הפקיעו וכמ"ש בחו"מ שם ובפ"ק דגיטין דף י"ג ע"ב בתוס' בד"ה במעמ"ש ואף דבהג"א מבואר דחייב חטאת י"ל דס"ל כדעת הפוסקים בב"י א"ע סימן כ"ח דקנין דרבנן מהני בדאורייתא להקל ולהחמיר עיי"ש.

ולפ"ז זכינו להבין דברי הרא"ש מ"ש דיד האומות תקפה ובדיניהם שכירות ליומא כמכר ואף אם נפל ביתו של משכיר אינו יכול להוציאו הוי כמכר דכבר כתבתי לעיל דהוא פליאה דהרא"ש גופא ס"ל בס"פ השואל דגם בישראל כך דינינן דאם נפל ביתו של משכיר אינו יכול להוציאו והרי אנן קי"ל שכירות לא קניא כמבואר בע"ז דף נ"ו אבל לפמ"ש אמת נכון הדבר דמדאורייתא לא קניא ואה"נ אם נפל ביתו של משכיר יכול להוציאו אבל מדרבנן שכירות קניא והוי כמכר ע"כ אינו יכול להוציאו וע"כ בישראל השכיר לעכו"ם דלא תקנו חכז"ל להם לאפוקי מישראל בקנין דרבנן אם כן אם נפל ביתו של משכיר יכול להוציאו וע"כ כשמכניס עכו"ם ע"ז לתוכו עושה הישראל איסור כיון דשכירות לא קניא להו אבל עתה דידם תקפה ובדיניהם שכירות קניא ואם נפל ביתו של משכיר א"י להוציאו ע"כ אין איסור כשמכניס עכו"ם ע"ז לתוכה ולפ"ז ראיה לדעת הב"ח מדברי הרא"ש.

והנה בריב"ש סימן כ"ה כתב דיפקירנה בינו לבין עצמו כדי להנצל מאיסור תורה וכמ"ש המג"א ולכאורה הוא סתירה למ"ש לעיל כמה אנפי דגם מדרבנן ליכא איסור אבל הריב"ש הא כתב שיתנה עם העכו"ם שיחזירנה לו קודם השבת וכמ"ש בש"ע כאן וא"כ אינה שכורה בשבת ול"ש הנהו טעמי שכתבתי לעיל אבל הב"י הוכיח מתוספת וטור דגם לכתחלה שרי להשכירה ע"ד שיפקירנה בפני שלשה וא"צ להתנות וכ"פ הב"ח וקשה כנ"ל הרי מדרבנן אינה הפקר דתוך שלשה ימים יכול לחזור בו וגם קשה ל"ל

לתוספת וטור לאסור הפקר בינו לבין עצמו משום שאין הכל יודעין ויש חשש מ"ע ת"ל דמדרבנן אינו הפקר רק בפני שלשה וגם הסמ"ק מתיר אף בהפקר בינו לבין עצמו ומותר להשכירה לכתחלה וא"צ להתנות שיחזירנה לו ולפמ"ש א"ש הכל בס"ד.

והנה בכאן לא הועלנו עדיין כיון דתק"ח לא הועיל לגבי עכו"ם אלא עדיין יש לומר דכבר עמדנו לעיל על דברי הרא"ש איך סמך לקולא על מה שדיניהם שכירות קניא והרי הוכיח המג"א בסימן תמ"ח סק"ד דלא אזלינן בתר דיניהם וכתבתי לעיל דמ"מ אהני בדרבנן כיון דמדרבנן מיחשב זה לקנין מה שבדיניהם ואלמותם הוי כשלו כדמוכח מפ"ק דחולין דף ל"ט ע"ב ועדיין יש לפקפק די"ל רק לחומרא אמרו ולא לקולא גם באיסור דרבנן אמנם י"ל עפ"י מה שהעלה בנתיבות סימן ס"ו סכ"ה בסקל"ה דאם הקנין שתקנו חכמים אינו קנין בדיניהם לא תקנו קנין זה בעכו"ם לגרע כח הישראל בזה כיון דמצינין למימר ליה כך דיניכם משא"כ אם גם בדיניהם כך הוא אזי פשטה תק"ח גם בעכו"ם שתהיה קנין עיי"ש ולפ"ז מה נמתק לחיך דברי הרא"ש כיון דאיסור הכנסת ע"ז לבית ישראל רק איסור דרבנן הל"ל דשכירות דקניא מדרבנן מועיל לומר דבשלו מכניס אלא לא תקנו חכז"ל לעכו"ם אמנם השתא דבדיניהם נמי שכירות קניא אהניא תק"ח גם לעכו"ם וע"כ נהגו להקל להשכיר דירה לעכו"ם וא"כ גם בשכירות בהמה כשהפקירה וליכא איסור תורה ממילא אהני מה דבדרבנן שכירות קניא לאיסור דרבנן כיון דבדיניהם נמי קניא שכירות ע"כ גם לעכו"ם הוי קנין דרבנן ומפרט דא"ש דעת הב"ח גופא דהתיר לכתחלה לסמוך על הפקר בפני ג' אף דעדיין יכול לחזור תוך שלשה ימים מן התורה ודו"ק וצ"ע לשון הרא"ש לפ"ז מ"ש כיון שיד האומות תקפה וי"ל דבזמן שמסורים בידך גזלו מותר כדאיתא בב"ק דף קי"ג ע"ב ואז ודאי לא משגיחינן בדיניהם כלל.

והנה כ"ז לשיטת רבינו ירוחם וסייעתיה דקנין דרבנן מהני לאיסור תורה אבל לב"י בא"ע סימן כ"ח דהוי כשלו גם לענין איסור דאורייתא א"כ הל"ל ה"נ כיון דשכירות קניא מדרבנן מותר גם בבהמה אפילו בלא הפקר אלא דהב"ח גופא בא"ע שם ס"ל גם כן כרבינו ירוחם עיי"ש וי"ל פרפרת אחת מה דבפ"ק דע"ז דף ט"ו דפריך שכירות מי קניא מסיפא דמשנה דתרומות דכהן ששכר פרה מישראל לא יאכילנה כרשיני תרומה והקשו תוספת למה לא פריך מרישא דישראל ששכר מכהן דאכילה כ"ת די"ל מרישא א"א למפרך דיש לדחות שכירות דקניא רק מדרבנן ואהני גם לדאורייתא וגם לעכו"ם הוי קנין וכדעת הש"ך בסימן ס"ו ס"ק פ"ה דכל מה דתקון כעין דאורייתא תקון וכ"ד כ"פ בסימן קכ"ו בחו"מ שם סכ"ב רק י"ל מה דשכירות קניא תקנו חכמים לטובת השוכר דליחשב כשלו לקנות על ידו כחצרו או לענין אם נפל ביתו של משכיר או בנצרך המשכיר למוכרו

מחמת דוחקו ואין קונה רק אם יוציאנו מהשוכר תוך זמנו וכהך דירושלמי ס"פ השואל וברא"ש שם ואם כן י"ל דהשוכר מצי למימר כלום תקנו לטובתו א"א בתק"ח וכגון זו שומעין לו וע"כ בישראל ששכר פרה מכהן מאכילה כרשיני תרומה ומה גם דגם הכהן מרוצה לזה דמאכילה בריוח כי תרומה בזול יותר וע"כ פריך מסיפא דכהן ששכר פרה מישראל דלא יאכילנה כ"ת והרי אדרבה רוצה בתק"ח שהשכירות תקנה לו ולמה לא יאכילנה ועכצ"ל דשכירות לא קניא והיינו משום דקנין דרבנן לא אהני לדאורייתא או דלעכו"ם לא תקנו ועיין בנ"י פ"ק דמציעא ד"י ובאס"ז שם דבקניות דרבנן היכא דגילה דעתו דלא ניחא לו בהך קניה מהני מטעם דהוי כאומר אי אפשי בתק"ח דשומעין לו בכגון זו דתקנו לטובתו והכא אף דמשתמש בה אינה הוכחה דרוצה בקנינה דאף דשכירות לא קניא מ"מ משתמש בה בע"כ של משכיר כל זמן השכירות והוא מתורת שעבוד וחיוב על המשכיר וכמו שכתב הנתיבות סימן שי"ב ס"ב והא דאם נפל ביתו של משכיר מוציאו י"ל כיון דהוא רק בתורת שעבוד וחיוב י"ל אונס רחמנא פטריה ומדרבנן הוי קנין כמכר וי"ל א"א בתק"ח.

סק"י במג"א קנויה לעכו"ם וצ"ע דבהגמ"ר כתב בהמתו קנויה לך ואפשר לתרץ דהנה ודאי אינו מקנהו לחלוטין רק ליום השבת וכ"כ בש"ע הגאון ר"ז ועיין בקצו"ח סימן רמ"א ס"ו דקנין לשעה הוי קנין הגוף ג"כ עיי"ש וע"כ הכא דהאיסור משום דשכירות לא קניא ע"כ מקנה לו ליום השבת דהוי קנין הגוף ליום השבת וגם לנתיבות שם עכ"פ בעמ"ל לכ"ע הוי קנין אמנם לכאורה איך יכול להקנותו בזמן השכירות דאינה ברשותו אלא דמ"מ יכול למוכרה כיון דשכירות לא קניא ואפילו להשכירה יכול על לאחר שתכלה זמן שכירות ראשון דזמן ממילא קאתיא כמ"ש בש"ך ונתיבות סימן שי"ב ורי"א אמנם אם אינו מקנהו רק על יום אחד שבתוך זמן השכירות ל"ל דחל משום דזמן ממילא קאתיא רק משום דשכירות לו קניא גם ביום זה ואינה כמכר ע"כ יכול המשכיר להקנותה גם על יום זה שתהא כשלו ביום זה ואף דהוא ע"מ להחזירה מ"מ נ"מ לענין שתהא קונה לו היום כחצרו של משכיר או כשנפל ביתו או נדחק למעות וצריך למוכרו וכעין הך דירושלמי ס"פ השואל וברא"ש שם וכה"ג גם בבהמה נ"מ זאת דהמשכיר מוסר לו זכות זה ביום זה במה דאומר לו בהמתי קנויה לך אף דודאי אינו מקנהו רק על יום זה להפקיע מאיסור שבת אמנם לפמ"ש הרא"ש בספ"ק דע"ז דידם תקפה ובדיניהם שכירות קניא והוי כמכר ונקרא ביתו של גוי ממש וא"כ מה דמ"מ יש בזה איסור שביתת בהמתו צ"ל משום דלא מהני לאיסור תורה וכמ"ש לעיל וא"כ מה יועיל מה שאומר בהמתו קנויה לעכו"ם דהא גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדישו והכא עדיפא

דבדיניהם הוי כמכר וידם תקיפה א"כ אינו ברשות ישראל להקנותה על יום השבת וצ"ל כמ"ש הב"ש בא"ע סימן כ"ח ס"ק ט"ז דלפיכך אשה שגזלה מעות יכול הנגזל לקדשה בו משום דבריצוי דידה נעשה כפקדון וכן גזל ולא נתייאשו הבעלים בריצוי שניהם חל ההקדש עיי"ש וה"נ כיון דאומר בהמתי קנויה לך בריצוי הנכרי מהני ולפיכך הוצרך הגמ"ר שיאמר קנויה לך אבל המחבר דמיירי שהתנה שיחזירנה קודם השבת א"כ לא השכירה ליום השבת וגם בדיניהם אינה כמכר ונהי דמעכבה שלא כדין והוי כשואל שלא מדעת מ"מ אין דעתו לגזלה ואם יבא הישראל יחזירנה תיכף רק עיכבה ולא החזירה היום מעצמו דרוצה לעשות בה מלאכה לשלם שכירות אבל ודאי אין זה בגדר גזל שלא יוכל להקנותה וע"כ יכול להקנותה גם שלא מדעתו וא"ש מה דהצריך הגמ"ר לומר בהמתו קנויה לך דלפי טעם המג"א כדי שיתכוין לקנות כך יכול להקנותה סמוך לחשכה לעכו"ם אחר בקנין המועיל כחמץ הבא לו בדרך לפני הפסח עיין סימן תמ"ח וזה היה עצה טובה יותר דסתמא אינו במקום אחד עם העכו"ם סמוך לשבת דאל"כ יכול ליטלה מידו ולפמ"ש הדבר מוכרח.

והנה בגוף הדין אי יכול להקנותה לעכו"ם שלא מדעתו ויקנה לו חצרו דכה"ג בישראל מהני רק בעכו"ם מוכח כאן מדברי המג"א דל"מ וביד אפרים כתב משום דחצרו של עכו"ם אינו קונה לו דאין שליחות לעכו"ם כמ"ש בתשובות אמונת שמואל ובאמת האחרונים דחו דברי הא"ש דהא כלי של עכו"ם ג"כ משום חצרו ומ"מ קונה לו כדמוכח בע"ז עיי"ן במקו"ח סימן תמ"ח ובנתיבות סימן ר' והנה בטוי"ד סימן קל"ב ז"ל היה עכו"ם מודד הגביהו תחלה לקנות קנאו וכתב הב"י אע"פ שהגביה בשעה שהוא מודד ל"ק מפני שאותה הגבהה לא היה לקניה אלא למדידה והקשה בקצו"ח סימן ער"ה למה לא יקנה העכו"ם ע"י ד"א מקנה ותירץ דעת אחרת מקנה מטעם זכיה ואין זכיה לעכו"ם ובחתם סופר פרק השוכר את הפועל דף ע"א דחה דבריו בשתי ידים אמנם לפמ"ש בספר קהלת יעקב בחלק תוספת דרבנן אות ח' סימן ק"צ דחצר דגברא קונה משום יד ומשום שליחות ואם קונה משום יד היכא דיודע שמונח בחצרו ואינו מיכוין לקנות אינו קונה אבל אם קונה משום שליחות קונה לו חצרו גם כה"ג משום שליחות עיי"ש והנה אין שליחות לעכו"ם וחצרו ע"כ אינו קונה לו רק משום יד וכ"כ בנתיבות סימן ר' וא"כ אינה קונה לו שלא בכונת קנין כשיודע שמונח בחצרו ואינו מתכוין לקנות וכן כשמונח בכליו אבל ישראל דחצרו לא גרעא נמי משליחות קונה לו מתורת שליחות וע"כ הכא צ"ל קנויה לך דאין חצרו קונה לו שלא מדעתו אבל מדעתו גם חצר דעכו"ם קונה לו ועיין במחנה

אפרים הלכות משיכה ס"ה כתב ג"כ דאם חצרו משום ידו אינו קונה לו שלא בכונה ואם משום שליחות קונה לו.

והנה לפמ"ש בקה"י שם דדעת הראב"ד דהא דחצרו קונה של"מ הוי מדרבנן א"כ בלא"ה י"ל בעכו"ם לא תקנו וכמ"ש לעיל עכצ"ל קנויה לך אמנם לרמב"ם דחצרו קונה של"מ מן התורה כמבואר שם י"ל דגם בעכו"ם קונה של"מ וע"כ השמיט המחבר מלת לך.

ס"ד ישראל שהשכיר וכו' לכאורה יש תקנה ליתנה לנכרי מתנה על מנת להחזיר דהוה בשבת גוף הבהמה של הנכרי וכמבואר בחו"מ סימן רמ"א דמתנה עמ"ל הוי מתנה ועיין שם בקצו"ח ונתיבות דחשוב קנין הגוף מדמהני באתרוג דצריך לכם ועיין בהג"מ פ"ו מהלכות שבת דמן הדין גם בחמץ מהני מתנה עמ"ל רק משום חומרא דחמץ החמירו והבו דלא לוסיף עלה וכמ"ש המג"א בסימן תמ"ח סק"ה וא"כ הל"ל דמהני וגם בחמץ העלה בא"ר דמהני דיעבד ואולי גם הכא רק לכתחלה מחמרינן ומטעם שכתבו האחרונים בחמץ דשמא לא יתקיים התנאי ונמצא עבר למפרע ה"נ ואולי מה"ט לא כתב המחבר לומר בהמתו קנויה רק דיעבד כשעיכבה כדלעיל ס"ג משום דודאי אינו מקנה לחלוטין רק ליום השבת ועל מנת להחזיר אחר השבת ולא סמכינן על זה רק בדיעבד אבל הגמ"ר ס"ל דגם לכתחלה שפיר דמי וכאשר נראה מהג"מ דרק בחמץ החמירו בזה ועיין בסימן תמ"ח במג"א סק"ה ובדגול מרבבה שם ובחתם סופר סימן קע"ז דאם אומר תהא קנויה לך עד לאחר פסח ותחזרהו לי דהוי קנין גמור ולא תלוי בשום תנאי ומדינא מהני בחמץ וכן בפדיון הבן עיי"ש וא"כ ה"נ לענין שבת כה"ג מהני והנה מ"ש החתם סופר דיחזרהו לו לאח"ז היינו שיחזור לו בקנין וכיון שלא אמר על מנת אינו תלוי בספק קיום התנאי עיי"ש צריך ביאור דלא ימלט באחת משני פנים או שהוא תנאי שיחזור ויקנהו לו או שאינו תנאי רק שממילא תהא שלו לאח"ז ואם כן הוי שאלה בעלמא לדעת הרא"ש וכמ"ש שם דאם אמר שאח"ז יהיה שלי הוי רק שאלה ונראה כונתו דאם אמר ותחזרהו לי לאח"ז דהכונה לחזור ולהקנות ואינו תנאי שיהא קיום המעשה תלוי בה רק חיוב כמו חליפין ומכירה ה"נ נותן לו דבר זה לגמרי על אופן שיתחייב עכשיו להחזירו לו אח"ז וזה עדיף ממ"ש הרא"ש ביבמות דף ק"ו בחלץ לה ע"מ שתתן לו מאתיים זוז דאין המעשה תלוי בקיום התנאי כיון דאין תנאי בחליצה ומ"מ מחויבת בתורת שכירות ועיין בקצו"ח סימן רמ"א סי"ב ובנתיבות שם ובתו"ג סימן קמ"ג סק"א השיג על קצו"ח בכל תנאי שלא התנה כהלכתו דליכא תורת חיוב דמתחלה לא נתחייב בהחלט רק שיהא הברירה בידו ומיהו שלא התנה כהלכתו אפסיד אנפשו עיי"ש וה"ד בזה שירד לתורת תנאי אבל כאן שאמר ותחזרהו לי לאחר זמן פליג דלא ירדו הנותן ומקבל לתנאי כלל כ"ע

מודו דחיוב גמור יש כאן כמו מוכר דבר בעד דבר אחר כיון שמשך נתחייב וא"כ כה"ג י"ל דמהני גבי שבת דהוה קנין הגוף רק חיוב על הנכרי לחזור ולהקנותה אחר השבת ואם לא יחזירנה מ"מ לא יתבטל הקנין למפרע דאינו תנאי רק חיוב אמנם לפמ"ש בקצו"ח שם בסוף סק"ט דאם מחויב להחזיר בתורת חיוב וא"י לסלוקו בזוזי י"ל למפרע גובה ולא חשיב לכם רק אם חיוב החזרה מחמת תנאי שלא יתבטל המעשה בזה לא אמרינן למפרע הוא גובה עיי"ש וא"כ י"ל לפי מה שהעלה הנתיבות בסימן ר"ג סק"ז במשך חפץ ונתחייב ליתן חפץ אחר אף שאינו בעולם כשיבא לעולם מחויב ליתן דוקא החפץ ולא מצי לסלוקו בזוזי ולא דמי לפסק לפועל חפץ בשכרו דיכול ליתן לו דמיו כמבואר בסימן של"ב עיי"ש וא"כ ה"נ כשנתן לו מתנה ואמר לו שתחזרו לו לאחר זמן פלוני דהוי חיוב מחמת קנין גוף החפץ מחויב דוקא ליתן לגוף החפץ ולא מצי לסלוקו בזוזי א"כ למפרע הוא גובה כמו באתרוג ואם כן י"ל דלפיכך מיאנו בתקנה זאת בשכירות בהמה דממ"נ אם מקנה בעמ"ל שמא לא ירצה לחזור ויתבטל המתנה למפרע ונמצא עובר על שביתת בהמתו ומכ"ש לפמ"ש הרא"ש סימן שמ"א והובא בנתיבות סימן רמ"א סק"ז דבעמ"ל והחזיר בכפיה נתבטלה המתנה למפרע ואם יתן לו במתנה שיאמר בהמתי נתונה לך ותחזרהו לי אחר השבת הוי חיוב וי"ל למפרע גובה ועובר על שביתת בהמתו וכן י"ל בחמץ אמנם מדברי המג"א והדגול מרבבה וחתם סופר הנ"ל מבואר דלא ס"ל דלהוי למפרע גובה בזה וגם גוף החלוק של הקצו"ח קשה להבין ואדרבה הסברא נותנת דתנאי גמור עמ"ל שאם לא יחזור יתבטל המתנה למפרע י"ל יותר למפרע גובה דממ"נ ודו"ק.

ס"ה אם ישראל ועכו"ם שותפין וכו' ע"י שיתנה עיין מג"א סקי"ג וצ"ע לפמ"ש הר"ן ר"פ השותפין דבשותפין בדבר שאין בו חלוקה ונדרו הנאה זה מזה אמרינן כל אחד בשלו נכנס משום דהוה כהתנו בתחלת השותפות שכל שעה שישתמש בו אחד תהא קנויה לו משעה ראשונה וגם בדאורייתא אמרינן בזה יש ברירה עיי"ש א"כ לפ"ז למה צריך להתנות מתחלת השותפות כאן דג"כ נימא הוברר למפרע דשעה שהנכרי משתמש בבהמה הוא שלו.

ויש מתירין ע"י שיזהיר וכו' והקשה בתו"ש סקט"ו דהא ה"ל אסמכתא עיי"ש ולק"מ לפמ"ש בחידושי ר"ן בפרק ז"ב דף כ"ד דלא מצינו אסמכתא רק אם תולה בביטול מעשה אבל כשתולה בקיום מעשה אם אעשה כך אתן לך כך וכך לא הוי אסמכתא עיי"ש.

ולפמ"ש לעיל י"ל עוד דהמחבר דמיירי בשותפים י"ל דהוי כקנו מתחלה על דעת שכל עת שישתמש בה אחד מהשותפים יהיה שלו רק בדאורייתא אין ברירה אמנם כאן דהתנה עמו אם יעשה מלאכה בשבת יתחייב באונסים דהריעותא משום אסמכתא א"כ

לפמ"ש המרדכי בפרק שור שנגח משום רבינו נתנאל מקינין וכ"כ הב"ח בחו"מ סימן ר"ז דאסמכת קניא מן התורה רק מדרבנן ל"ק עיי"ש וא"כ ממילא הכא בדרבנן הא קי"ל יש ברירה והרמ"א שכתב דגם אם הבהמה כולה של ישראל מהני היתר זה היינו דמשכירה לו ומתנה שאם יעשה בה מלאכה בשבת יתחייב באחריות אונסין אבל כיון שמקבל עליו אונסין מרוצה שלא יתבטל השכירות על יום השבת כיון דבהיתר הוא ושכירות קניא מדרבנן כמ"ש הב"ח וכנ"ל רק לא מהני לדאורייתא וכיון דמדאורייתא אסמכתא קניא מותר ממ"נ.

סימן רמז

והוא שקצץ נתקשו הראשונים למה באגרת דוקא נזכר קצץ ולא בכלים לכובס ובהגמ"ר פ"ק דשבת כתב דבכלים סתמא היינו קציצה שאינו עושה בחנם ואינו מובן דבאגרת נמי מיירי שהולך מחמת האגרת עיין ס"ה ואפשר לומר דבכלים ועורות אף בסתמא כבס"ב מותר דסמכיה דעתו דעכו"ם דמוחזק בכלים אבל באגרת לא סמכיה דעתו עד שיתנה בפירוש שיתן לו שכירות עיין ס"ב כיון דאין מוחזק הברירה לישראל לומר לא כיונתי לשלם לך ועיין מ"ש ס"ס רנ"ב בד"ה ולשון המרדכי ושייך לכאן עד סה"ד.

סימן רמח

מג"א סק"א לדבר מצוה אבל בשבת אסור דהא לא יוכל לפסוק עמו שישבות עכ"ל הנה מה דבשבת אסור מוכח כן מלשון הגמרא והרי"ף ורמב"ם וטור דנקטו דוקא בע"ש מותר לדבר מצוה ולא נקטו טפי דאפילו בשבת ועיין בברכי יוסף ובאשל אברהם אמנם לטעמו של המג"א לא א"ש רק אם צריך דוקא לפסוק כדעת המחבר ורמב"ם אבל לטור דא"צ לפסוק אזל טעמו וא"כ תקשו ליתנו רבותא טפי דאפילו בשבת שרי לדבר מצוה וגם לרמב"ם ומחבר היינו אם ס"ל דהפסיקה מעכבת אבל דעת הש"ך ביו"ד סימן רס"ו ודעת הב"י מוכח דאינו מעכב אם הגוי אינו רוצה להבטיחו וכמ"ש האחרונים וכ"ד הרשב"ץ בדעת הרמב"ם עיין ברכ"י וא"ר ובקו"א של הש"ע הגאון ר"ז ז"ל ואם כן גם בשבת הל"ל למשרי אמנם לפע"ד בשבת אסור לכ"ע בימים מלוחים וכדומה אם מבטל עונג שבת דהא הטעם דלדבר מצוה שרי משום דעוסק במצוה פטור ממצוה כמ"ש הרי"ף ובמג"א סק"ו והתינח אם עוסק במצוה קודם שבת אזי כשבא שבת פטור מעונג שבת דכבר עוסק במצוה אחרת אבל אם שבת קדים כבר כשישב במנוחה עוסק במצות שבת ופטור ממצוה אחרת ואיך נתיר לו להפליג לדבר מצוה ולבטל עונג שבת הא פטור מהמצוה

אחרת ועיין בסימן ל"ח במג"א סק"י דכותבי תפילין דפטורין מק"ש משום עוסק במצוה דפטור מהמצוה היינו אם התחיל לכתוב קודם שהגיע זמן ק"ש א"כ ה"נ אם כבר נכנס שבת ועדיין אינו עוסק במצוה אחרת דכבר חל עליו חיוב עונג שבת וכ"ש הוא בכאן דהא כשיושב בביתו ואינו מצטער הוא מענג שבת אם כן כבר עוסק ממש במצות שבת ופטור ממצוה אחרת ואיך יפליג בספינה ויעבור על מצוה זאת לעסוק במצוה אחרת ועיין במלא הרועים באות עי"ן ובעזה"י כונתי לדעתו בסברא זאת דעוסק במצוה פטור ממצוה היינו אם כבר עסיק עיי"ש.

ועוד דבלא"ה קשה למה לדבר מצוה צריך לפסוק עמו שישבות כיון דהטעם דעוסק במצוה פטור ממצוה ועוד וכי מפיו אנו חיין להאמין לו שישבות ועוד הא בשבת כ"ע מודים דבעי נמי לכם עיין בסימן רמ"ב ולמה לא יהיה גם כולו לה' דעוסק במצוה פטור ממצוה והכא דחינן עונג שבת כשעוסק במצוה אלא עכצ"ל דשבת עדיף משאר מצות עיין בטור וש"ע לעיל סימן רמ"ב וע"כ צריך לכם ואינו רשאי לעסוק במצוה כל היום ולדחות עונג שבת' אמנם היינו בעידנא דוקא כמו דחזינן דעשה דוחה לא תעשה דוקא אם הוא בעידנא דמקיים עשה מידחי הל"ת משא"כ אם הל"ת קדמה לקיום עשה ה"נ שבת ביומו עדיף משאר עסק מצות ודוקא ביומו אבל אין כחה יפה לדחות מצוה הקודמה מע"ש ובזה אמרינן דיתחיל לעסוק במצוה אף שיתבטל עי"כ אח"כ בשבת מעונג שבת דעוסק במצוה פטור וע"כ צריך לפסוק עמו שישבות דשמא יקיים תנאו נמצא המצוה שקודם שבת אינה נידחית ובשבת גופה דין הוא שתדחה מפני עונג שבת ואם אינה רוצה העכו"ם בזה א"כ א"א לקיים עונג שבת רק כשתדחה המצוה קודם שבת וזה לא אמרינן והפסיקה רק שמא מחמת כן יקיים תנאו ולא תדחה המצוה מפני שבת רק בשבת גופה וממילא בשבת גופא ודאי לא יפליג לדבר מצוה ג"כ דעונג שבת עדיף ודחה עסק מצוה אחרת דבעי לכם והאחרונים נדחקו הרבה והדברים ברורים כמ"ש בס"ד.

אלא דעדיין קשה הא במלחמות חובה מותר להתחיל אפילו בשבת וכדאיתא בירושלמי ספ"ק דשבת והביא ראיה מיריחו שנכבשה בשבת וכן הוא בטור לקמן סימן רמ"ט וכן הקשה במשבצות לקמן ריש סימן רמ"ט ובקונ"א לש"ע של הגאון ר"ז ז"ל דחה דברי המג"א מכח ראיה זאת והביא ראיה מהש"ך ביו"ד ס"ס רס"ו דחולק על הרשב"ץ שאסר לימול שלא בזמנו ביום חמישי כמו דאין מפליגין תוך שלשה והש"ך דחה דבריו דלדבר מצוה שרי עיי"ש ולדברי המג"א דהפסיקה מעכב גם כשא"א לפסוק מה השיג הש"ך על הרשב"ץ עיי"ש בסימן זה ונראה דעת המג"א כיון דמצות שבת מוטל עליו עתה לענגו וכדומה ומה שמפליג לדבר מצוה גוף המצוה לא יקיים אלא לאחר זמן ע"כ אסור להפליג

בשבת וכה"ג הובא במחצית השקל ריש סימן רמ"ט בשם ע"ש דלא דחינן מצות ביעור חמץ משום סעודת אירוסין רק אם מוטל עליו גם הסעודה היום לעשותו אבל כשהולך בע"פ לעשות סעודת אירוסין בחוה"מ לא דחינן מצוה המוטל עליו היום עיי"ש וא"כ כשהולך לדבר מצוה לעשותה לאחר השבת ודאי סברא הוא שלא לדחות מצות שבת של היום אלא אפילו רוצה להפליג לדבר מצוה לקיימה היום י"ל כיון דהעונג שבת מתבטל מיד והמצוה לא יתקיים רק אח"כ וההפלגה אינה רק הכנה למצוה ג"כ אסור להפליג וכשהולך בע"פ לעשות סעודת אירוסין ונזכר שיש לו חמץ בביתו א"צ לחזור דשם יש לפניו שני דרכים או ללילך לעשות הסעודה או לחזור ללילך לבער החמץ ע"כ א"צ לחזור כיון דגם המצוה יקיים היום וע"כ ס"ל להמג"א דהפסיקה מוכרחת כיון דבשעה שיפליג בשבת יתבטל מצות עונג שבת והמצוה שהולך אליה לא יקוים רק אח"כ ומה דסמכינן על הפסיקה עם עכו"ם דא"כ הוא דאם לא ירצה לשבות אח"כ אנוס הוא ואין לדון רק על שעת הפלגה בע"ש דאסור לגרום ביטול מצות עונג שבת נגד זה הוא הולך לדבר מצוה ודין גרמא למצוה פוטר אותו מגרמא דמצוה אחרת דהשתא הכא שניהם אינם מוטלים עליו היום לעשותם רק להכין עצמו להם וע"כ כתב הרי"ף הטעם דעוסק במצוה פטור ממצוה משא"כ כשלא יפסוק עמו לא חשוב אנוס דהא אולי היה מקיים תנאו אם היה פוסק עמו והוה כהפליג מתחלה בשבת בלא אונס וכ"ז כשהולך לדבר מצוה אבל לצור על עיר במלחמות מצוה וחובה דהיא גופה מצוה מיד עוסק במצוה פטור מן המצוה וכ"ש הך דירושלמי דא"ש דהא התחילו לצור ביום ראשון רק ביום שביעי הקיפו ז"פ ונכבשה בו ביום דעכצ"ל דכונת הירושלמי על שכבשוה בתחלה בשבת וזה ודאי המצוה נעשית מיד וא"ש גם דברי הש"ך דלמול קודם השבת הרי המצוה מיד נעשית וודאי לא נדחה מפני גרמא דשבת שלאח"כ דמה דצריך לפסוק שישבות הוא מפני שמצות שבת קדמא ואתיא קודם גוף המצוה ואסור להפליג בשבת וע"כ צריך לפסוק שלא יהא כנכנס מתחלה לדחות שבת בידים קודם קיום המצוה משא"כ כשעוסק לשבות אינו מדחה בידים ואף דעכו"ם אח"כ אינו רוצה לשבות אין בזה על הישראל דלא מיחשב רק כגורם וכמ"ש בתו"ש והרי הליכתו גורם לדבר מצוה אחרת ועוד הא חזינן לרשב"ג מפליג לדבר מצוה בע"ש וא"צ לפסוק ומשום דעוסק במצוה פטור מן המצוה אם כן כהי דרבי ס"ל דצריך לפסוק היינו טעמא משום דרק הולך לדבר מצוה לעשות אח"כ ומצות שבת קדמה ורשב"ג ס"ל כיון דבע"ש עדיין לא מוטל עליו עונג שבת רק בתורת הכנה ה"נ ההפלגה לדבר מצוה הוי הכנה לדבר מצוה ולפ"ז אפשר גם לפוסקים כרשב"ג אסור להפליג בשבת דלא כהמג"א דמבטל מצות שבת בידים המוטל עליו עתה בהליכה

למצוה שלא יקיים רק אח"כ אבל במילה הקודמת לשבת לכ"ע שרי וכן מלחמות מצוה בשבת דהיא גופה מצוה ובזה י"ל ג"כ מ"ש הב"י בסימן רמ"ט דלצור על עכו"ם בשבת במלחמות חובה יש ללמוד מדמפליגין לדבר מצוה דקשה אם כדברי המג"א דהפסיקה מעכבת וכשא"א לפסוק גם לדבר מצוה אסור א"כ איך יליף זה מזה דהא בשבת אסור להפליג וכמו שהקשה במשבצות לקמן סימן רמ"ט ולפמ"ש י"ל דודאי כיון דעכו"ם לא מהימן אין הפסיקה פועלת רק דלא ליחשב כמבטל בידים מתחלה בשבת דאזי כיון דשבת קדמה לא נידחית מפני הליכה למצוה שיקיים אח"כ דההליכה אינה רק גרמא למצוה והביטול שבת הוא בידים מיד ומחמת הפסיקה חשוב כאונס בשבת רק בא מחמת גרמתו ונגד זה הליכה לדבר מצוה ג"כ הוי גרמא למצוה ופטור מגרמא דמצות שבת ממילא אם מקיים גוף המצוה בידים בשבת פטור גוף המצוה ורשאי לבטלו בידים בשבת ודו"ק ולהסביר הדבר יותר י"ל כמו דאין עשה דוחה ל"ת רק אם בעדנא דמקיים עשה עובר הל"ת ה"נ דוקא אם בעת דמבטל שבת מקיים גוף המצוה ולא הולך לקיימה אח"כ אמנם הטעם משום דהמצוה מתבטל מיד בודאי והמצוה שהולך אליה אולי לא יעלה בידו וכמו שאמרו שלא יאמר לה' חטאת שמא ימות ונמצא הזכיר שם שמים לבטלה וה"נ אין ספק מצוה שלאח"כ דוחה ודאי ממצוה בשעתה וע"כ צריך לפסוק עמו שישבות דתו ה"נ ליכא רק ספק שמא ישקר העכו"ם ובשבת גופא כשעכו"ם לא ירצה לשבות אנוס הוא וליכא עליו רק חשש דנכנס מתחלה לבית הספק וכיון דהלך לדבר מצוה אף דשמא לא יעלה בידו מ"מ ספק הוי גם כן וא"כ למול קודם השבת דהמצוה נעשית מיד ודאי אין ענין לפסיקה כלל וכן במלחמות מצוה בשבת דהמלחמה גופה מצוה וכ"ש הכבישה כיריחו עוסק במצוה ודאי פטור ממצוה.

ועיין בנמ"י ב"מ דף למ"ד אהא דאבדה בבית הקברות מ"ש בשם רנב"ר דמוכח דמלחמה הוי עוסק בגוף המצוה משא"כ כשהולך לעשות מצוה דהוי כקוצץ בהרת שיוכל לעבוד דהוי רק מכשירין למצוה ול"ח בעדנא וע"ב שפיר הוכיח הש"ך מדמפליגין לדבר מצוה ש"מ דמותר למול גם כן דא"ת דודאי מצוה דחינין מפני עונג שבת מה מהני הפסיקה דאטו מפיהם של עכו"ם אנו חיין להאמינם אשר פיהם דיבר שוא ועכצ"ל משום דא"א לבטל עונג שבת בודאי מיד מחמת הליכה לדבר מצוה דאינו רק כספק דשמא לא יעלה בידו ע"כ צריך לפסוק שישבות דעושה גם הביטול רק לספק ועוסק בספק מצוה פטור מלעסוק בספק מצוה אחרת וכשלא ירצה לשבות אח"כ הוי אנוס ממילא במקיים המצוה מיד ודאי פטור ממצות עונג שבת וע"ז הדרך הוכחות הב"י מדמפליגין לדבר מצוה ש"מ דמלחמות מצוה מותר בשבת כיון דנעשית המצוה בשעת ביטול העונג שבת ומה דאין

מפליגין בשבת עצמה משום דהמצוה לא מתקיים מיד ושמא לא יעלה בידו ועונג שבת יכול לקיים בודאי מיד משא"כ כשמפליג בע"ש ופוסק עמו שישבות דגם ביטול מצות השבת אינו רק ספק נמצא דברי הב"י והש"ך והמג"א עולים בקנה אחד כפתור ופרח.
והנה הרי"ף כתב דלדבר מצוה מפליג תוך שלשה ימים משום דעוסק במצוה פטור ממצוה כמו שלוחי מצוה פטורים מסוכה צ"ל דפוסק כרשב"ג דא"צ לפסוק דאפילו רק הולך לדבר מצוה פטור מיד ממצוה כמו בסוכה דאם פוסק כרבי מה מדמה לשלוחי מצוה דפטורין מסוכה והכא צריך לפסוק והרי"ף לשיטתו דפוסק כרשב"ג במקום רבי כמ"ש בפרק הנזקין ועיין בתו"ש וביד מלאכי סימן רל"ח.

סימן רמט

כתב הטור דבמלחמות מצוה מתחילין אפילו בשבת וכתב הב"י דכן מפורש בירושלמי דקאמר אבל במלחמות חובה אפילו בשבת שכן מצינו שלא נכבשה יריחו אלא בשבת והקשה הפר"ח דהא התם לא התחילו אלא בא' בשבת שהרי שבעה ימים סבבוה ובשביעי נכבשה ש"מ שביום ראשון הקיפוה עכ"ל ולק"מ דמ"מ לא עשו מלחמה כל ימי השבוע ובשבת התחילו בכיבוש ומלחמה אלא דיש להקשות דאימר הכיבוש הותרה להתחיל בשבת דהיא עיקר המצוה דהחרם תחרימם אבל לציר על העיר אינה רק הכנה למצוה והכשר מצוה וכדמחלק ביבמות ד"ו ובתוספת שם ד"ה שכן הכשר ועיי"ש בע"ב בתוספת בסד"ה טעמא ואולי זה כונת התרגום יונתן בפרשת שופטים פסוק י"ט וז"ל ארים תקפין על קרתא כל יומי שבעתא לאגחא קרבא עלה למכבשה בשבתא עיי"ש דאינו מובן ולפמ"ש י"ל דמוקי להך קרא במלחמות מצוה ומ"מ ס"ל להתחיל לצור אסור בשבת רק כל ימי החול אבל גוף המלחמה והכיבוש שרי להתחיל גם בשבת כמו ביריחו ועיין בחידושי רשב"א בסוכה דף כ"ה בד"ה ובלכתך דיש הליכה שיחשוב עוסק במצוה ממש כגון עולה לרגל ולהכנסת כלה ולהוצאת המת ויש הליכה שאינה גופה של מצוה רק הולך לדבר מצוה עיי"ש ולפ"ד י"ל דלציר הוא מגופה של מצוה.
במג"א סק"ג סעודת אירוסין תמה על הירושלמי דמשנה מפורשת דמותר לעשות סעודת אירוסין בע"פ דחמיר מע"ש ועוד כיון דאירס בע"ש ה"ל זמן סעודה בע"ש ומ"ש משאר סעודות מצוה ולבי אומר לי דדוקא ע"ש ודוקא סעודת אירוסין אסרו דמבואר בפרק כל כתבי דף י"ט דאמרו בע"ש באו כלה ולא דבר ריק הוא וכ"כ באבודרהם דלפיכך תקנו בתפלת ערבית של שבת אתה קדשת מה שלא ניתקן ביו"ט ובחול כי הכונה על הקידושין וכ"כ בכתבי אריז"ל וגם הנשמה יתירה שבאה בשבת נקראת כלה כמ"ש בספר

אהבת עולם להגאון אלגאזי שהנשמה יתירה נקראת כלה ושבת נקראת כלה עד"ש חז"ל כנ"י יהיה בן זוגך ועיין בתוספת בביצה דף ל"ג ע"ב בד"ה כי הוינין דביו"ט ליכא נשמה יתירה והנה הא דסעודת אירוסין מצוה כי החתן וכלה דוגמא דלעילא וע"כ בע"ש דחיוב לטרוח לסעודת אירוסין של מעלה לא יתכן להניח העיקר ולעסוק בהטפל בסעודת אירוסין של מטה ויציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא ולא תהא כהנת כפונדקית וגם דלא ליתחזי דחביבה עליו כלה זאת מכלה זאת ובספר קרבן שבת כתב בש"ע כל איש אף החשוב שבישראל יעשה איזה הכנה בעצמו לכבוד שבת הטעם כי ארז"ל דהשיב הקב"ה לשבת כנס"י יהיה בן זוגך ואיתא בר"פ האיש מקדש מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא דר"ס מחריך רישא ולכאורה קשה מה שייכות יש לשבת עם קדישי אשה דמביא ראיה מר"ס אלא לפי שהשבת ג"כ סוד הזיווג ולכך מצוה בו יותר מבשליחו ודפח"ח ועיין בקונ"א להש"ע של הגאון ר"ז בסימן ר"ן דבקידושין רק מצוה בעלמא בו מבשליחו ובע"ש חובה גמור בו מבשליחו לעשות עכ"פ הכנה אחת לסעודת שבת עיי"ש וע"כ בדין הוא לדחות טרחת סעודת אירוסין בע"ש מפני שבת ומ"ש המג"א דע"פ חמיר אינו ראיה דלענין לאכול אחר מנחה דוקא חמיר משום דחיוב אכילת מצה בליל ראשון חובה לאכול בתיאבון ועיין בפרמ"ג דכתב דכבוד לשבת ויו"ט שוין דגם ביו"ט נאמר מקרא קודש עיי"ש וכבר מבואר והובא בדברינו לעיל סימן רמ"ב דאינן שוין דשבת נאמר בו קדש ויו"ט רק מקרא קדש ועיין מ"ש רבינו יונה בפרק שלשה שאכלו דהטעם דאין מזכירין מלכות שמים בברכת בונה ירושלים כיון שמזכיר בה מלכות בית דוד ואם היה מזכירין ביחד היה כראה שמדמה מלכותא דארעא למלכותא דשמיא ואין לשתף מלכות שמים עם מלכות ב"ד והאומרים בבונה ירושלים מלכותך ומלכות ב"ד טועים הם שאין להם להשוות ביחד מלכותא דארעא ומלכותא דשמיא והובא בש"ע או"ח סימן פק"ח וא"כ ה"נ כשעסוק בסעודת אירוסין בע"ש בזמן שחובה להתעסק בצורכי שבת דהחיוב מהבוקר כדאיתא לקמן סימן ר"נ א"כ לדחות של שבת ודאי א"א וכמ"ש ולעסוק לצורך שניהן א"א כיון שהם משם אחד אין להשוותן יחד דאטו חבורתא כלפי שמיא.

מג"א סק"ו השיג על הד"מ ולא היה לפניו ספר א"ז דשם מבואר להדיא ככל דברי הד"מ דהרא"ם פסק דאסור להתחיל לאכול אחר ט' שעות דמצוה לאכול לתיאבון ומכח זה פסק הרא"ם דאסור לאכול גרימזל בשבת קודם הלחם והא"ז כתב דלפמ"ש הרשב"ם דקי"ל דמותר לאכול אחר ט' משמע דמותר לאכול גרימזל קודם הלחם ומ"ש בד"מ מבע"י ליתא בא"ז וכיון שכל דברי הד"מ לקוחים מהא"ז נראה שט"ס בד"מ הך מבע"י אלא דגם בלילה מותר לאכול גרימזל קודם הלחם לדידן דקי"ל דמותר להתחיל לאכול

אחר ט' דכן מוכח מדברי הרא"ם גופא דלר"י מותר וכיון שר"ק והזקנים עשו מעשה להיתר כמ"ש בא"ז ובד"מ הכי נקטינן ועיין באה"ע לעיל סרי"ב.

סימן רנ

במג"א סק"א בד"מ כתב בא"ז מחד בשבתא לשבת וכו' הנה ברפ"ב דביצה דט"ז תניא אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל הראשונה אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו היו לשם שמים שנאמר ברוך ה' יום יום ופרש"י דכשאוכל הראשונה נמצא אוכל לזו כדי שתהא היפה נאכלת בשבת דהויא לה אכילתה של ראשונה לכבוד שבת ואינו מובן עדיין ויתכן לפמ"ש המג"א בריש ס"ק זה דעל כל דבר שקונה יאמר זהו לכבוד שבת וכתב במחצית השקל שע"י הדיבור יחול קדושת שבת על אותו דבר וא"כ כיון דשמאי הניח לעולם הראשון ואמר זו לשבת חל קדושת שבת על זה הדבר ואח"כ כשמצא נאה הימנה מ"מ לא זזה הקדושה ממקומה ואכל הראשונה כיון שיש עליה קדושת שבת והיינו שכל ימיו אכל לכבוד שבת והלל מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים היינו שלא הוצרך לאכול מעני שחל עליו קדושת שבת דבלא"ה גוף האכילה היה אצלו עבודה לברר הנ"ק ולהעלות מדומם צומח חי למדבר וכנודע.

ועל מה שאמרו הלל מדה אחרת היתה לו פרש"י לש"ש בוטח שתזדמן לו נאה לשבת יום יום יעמוס לנו צרכינו ועזרתנו הנה אינו מובן מה ענין בטחון למעשיו לשם שמים ויתכן דהנה במן לקטו דבר יום ביומו ובששי לחם משנה ואם כן מהראוי להיות לישראל כן לעולם אלא דזה היה למעלה מן הטבע אבל מצד הטבע ומערכות שמים אפשר יזדמן לו ביום אחד לכמה שנים ובע"ש לא יזדמן לו כלל כאשר עינינו רואות וע"כ שמאי אף דצדיק גמור היה לא רצה לסמוך על הנס והנה בר"פ מקום שנהגו רבא רמי כתיב כי גדול מעל שמים חסדך וכתיב כי גדול עד שמים חסדך הא כיצד כאן לעושין לשמה וכתב הר"ן שם דבעושין לשמה גדול מעל שמים חסדך כלומר שהקב"ה מבטל ומשנה מערכות שמים בשבילו והנה מי שלפעמים עושה לשם שמים ולפעמים לא גם כן אינו בטוח תמיד שיתנהגו עמו למעלה מהטבע אבל מי שכל מעשיו לש"ש כן תמיד גדול מעל שמים חסדך ומתנהגין עמו תמיד למעלה מהטבע ועל דרך אוכלי מן כל יום ויום ירד להם מן ליומו ובששי לחם יומים וזהו שאמרו חכז"ל הלל מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים ממילא אין הנהגתו עפ"י הטבע וכל יום נזדמן לו ליומו ובששי לשבת והיינו ברוך ה' יום יום יעמוס לנו האל כי הנהגה אלהית להזמין כל יום הצריך

לאותו יום ולהיות שהוא למעלה מהטבע וכח אנושי הוא רק בטבע ע"כ אמר יגגנס לנו כמי שאין בכחו לתת המשא על שכמו רק אחר מטעינו ולהיות שכל זה מצד החסד כמו שאמר מעל השמים חסדך ע"כ אמר הא"ל וע"כ דוקא הלל נהג בזה כי מדה אחרת היתה לו כנודע מדת שמאי דין ומדת הלל חסד ואם כן אלו ואלו דא"ח ולהיות שבעוה"ר לאו כל אדם זוכה למדה זאת להתנהג שלא בדרך הטבע תמיד ע"כ הלכה כשמאי וכפרש"י בפרשת יתרו וכדעת הא"ז והב"ח.

מג"א סק"ב וה"ה בכל מצות מצוה בו יותר משליחו ביפ"מ פ"ק דברכות סי"ב כתב דוקא כשיש לה זמן קבוע דחביבה מצוה בשעתה אבל באין לה זמן קבוע ת"ת עדיף כיון דאפשר להעשות ע"י אחר.

סימן רנא

מג"א סק"א פרקמטיא שרי וכ"מ בגמרא בעובדא דבני ביישן ובתו"ש דחה ראייתו דיומא דשוקא הוי בצידון ומותר גם בחוה"מ וכ"ש בע"ש ואף דהוי יום השוק בכל שבוע ובחוה"מ כה"ג אסור ש"ה דיוכל לקנות ולמכור בשבוע אחרת אבל הכא בכל שבוע בע"ש היה עיי"ש ותיוהא לא חזינא דמ"מ יוכלו לקנות ולמכור כל היום עד מנחה ואי דעכצ"ל דלא יכולים לבא מצור לצידון קודם לזה דאל"כ אין ראיה דפרקמטיא שרי וכמ"ש במחצית השקל מ"מ הוי להו לילך ביום חמישי להיות בצידון בע"ש קודם מנחה וא"ל דא"כ מה אמרו בני ביישן אנן לא אפשר לן הרי יכולים להחזיק השוק כשילכו ביום חמישי י"ל דאביהם נמנעו מן השוק לגמרי שלא להבטל מצרכי שבת כפרש"י בפסחים ולא היתה המניעה מצד ההפלגה בע"ש דאל"כ אביהם גופייהו היו יכולים להפליג בחמישי בשבת ולהחזיק יום השוק בששי ודוחק לומר כיון דשאר אנשי לא החמירו והפליגו בע"ש לא מצאו שיירא וספינה להפליג מקודם אלא דברמב"ם פ"ל מהלכות שבת הלכה י"ג משמע דמה שנהגו בני ביישן להחמיר היינו משום ההפלגה שלא רצו להפליג בע"ש וא"כ צ"ל מה דאמרו אבהתן אפשר להו ואנן לא אפשר לן ע"כ דביום חמישי לא היה אפשר מחמת דלא הפליגו שאר אנשי וכן י"ל דכונת רש"י דנמנעו מלהפליג בע"ש שלא יתבטלו מצורכי שבת וממילא לא היו יכולים להחזיק השוק והכי משמע לכאורה לישנא דגמרא בני ביישן נהוג דלא הוי אזלו מצור לצידון בע"ש משמע דהחומרא דנהגו הוא על ההליכה והפלגה ומתוך מ"ש נדחה גם כן מ"ש בקונ"א בש"ע הגאון ר"ז זלה"ה דגם לרש"י דס"ל מ"ק ע"כ צ"ל דעובדא דבני ביישן מיירי דוקא לאחר מ"ק לפמ"ש הר"ן ברפ"ד דפסחים דבשאר עיו"ט ושבתות אף אם נהגו באיזה מקומות

לאסור מלאכה קודם המנחה אינו כלום עיי"ש דמלאכה שאני מההפלגה מביתם דהא לילך יותר מג' פרסאות בע"ש אסור כדלעיל סימן רמ"ט וכן מבואר לעיל סימן רמ"ח ס"א דמקום שנהגו שלא להפליג בע"ש כלל אפילו דרך מיעוט אין מפליגין שוב התבוננתי בדברי הקונ"א וראיתי שכתב דכל הראיה לפרש"י ולא לרמב"ם ורש"י הא ס"ל חו"ק מ"מ הטור דס"ל מ"ג ס"ל כפרש"י ולא כפירש הרמב"ם מדלא הביא זה בסימן רמ"א ודבריו סתומים ויש ט"ס בדבריו וצ"ל בסימן רמ"ח וכונתו למ"ש הב"י שם דהטור לא כתב דמקום שנהגו שלא להפליג בע"ש כלל אין מפליגין כמ"ש הרמב"ם דהרמב"ם יליף לה מהך דבני ביישן אבל לפרש"י אינו ענין לזה כלל עי"ש וכונתו דלרמב"ם מה דנהוג בני ביישן לאיסור משום ההפלגה שמא יארע סבה שלא יגיעו קודם שבת לצידון וכדומה אבל לפרש"י נהגו לאסור משום דלא יוכלו לטרוח לצורכי שבת מחמת יום השוק ובפרש"י על הריף כתוב בזה"ל והם היו מחמירין על עצמן מלילך ליום השוק כדי שלא להבטל מצורכי שבת וזה כונת הקונ"א דלהרמב"ם לא מיירי מיום השוק כלל ואולי היה מפליגין לאיזה צורך אחר או להיות שם אחר השבת ומ"מ גם לרש"י י"ל דהחומרא היה מלילך ליום השוק דבזה יבטלו צורכי שבת כל היום ואינו דומה למלאכה וכמ"ש אלא דמ"מ העיקר נראה דסתמא דמלתא היו יכולין לילך מיום חמישי ג"כ דאטו כ"ע הפליגו רק בע"ש לבא לפנות ערב כשיכלה רגל מן השוק והא לא היו באים מציר לצידון ביום אחד רק כשהיה רוח טוב ולפעמים מתאחרים יותר מיום וכמ"ש הב"י לעיל סימן רמ"ח וא"כ בני ביישן היו מחמירים שלא לילך על יום השוק כלל וכמשמעות פרש"י או אפשר היכא דיזדמן להם ספינה או שהיו להם פנאי להפליג ביום חמישי הפליגו באמת דלא נהוג להחמיר רק מלהפליג בע"ש כשלא הלכו ביום חמישי ובניהם אמרו שהם עניים וכשלא מזדמן להם ספינה או שאין להם זמן פנוי ביום חמישי צריכים לילך בע"ש וכן משמע הלשון בגמרא דבני ביישן נהיג דלא אזלו מצור לצידון בע"ש משמע דביום חמישי הלכו כשנזדמן להם וא"כ עכ"פ אחרים שהלכו בע"ש ובאו סמוך לערב עשו פרקמטיא בע"ש אף דאינו דבר האבד דאם עתה לא היה אפשר להם לבא לצידון לבוקר מ"מ כיון דבשאר פעמים אפשר לא עדיף מיום השוק בחוה"מ כשאותו יום השוק הוא בכל שבוע דאסור דיוכל למכור ולקנות בפעם אחר א וא"ש דברי המג"א.

ובנתיב חיים כתב להביא ראיה מספ"ק א"נ דר"א שלח לרבינא בהדי פניא דמעלי שבתא לישדר לי מר עשרה זוזי דאיתרמי לי קטינא דארעא למזבן עיי"ש ואינו מוכרח דאפשר שהיה המוכר צריך כדי לאכול או לצורכי שבת דכה"ג שרי לקנות בתים ועבדים ג"כ

בחוה"מ כדאיתא בסימן תקל"ט או לקנות מעכו"ם וכמ"ש המג"א בסימן תקל"ט וכ"ש ע"ש דשרי כה"ג.

סימן רנב

ס"א ומותר למכור לנכרי וכו' בשו"ת השיב משה בחא"ח שאלה י"ב וז"ל אחד מכר יין כמה חביות לאדון אחד וקיבל כל המעות וייחד לו מקום במרתף מיוחד שלא יהיה שם יינו רק הנמכר לנכרי ומסר המפתח לערכת ואח"כ באו בעלי עגלות מהאדון ביו"ט ומסרה הערלת המפתח ויינות לשלוחי האדון ושאל אם עביד איסורא והשיב כיון דכבר נקנה להאדון ע"י החותם ליכא מאן דמחמיר כמבואר במג"א סימן שכ"ה סק"ד וגם בלא זה כיון דלכמה פוסקים ככרי קונה בכסף לבד ואף אם נאמר דלא קי"ל כן מ"מ בהא דייחד לו מקום דהוא חומרא בעלמא כמבואר בא"ח סימן שכ"ה ודאי יש לסמוך על הפוסקים דכסף קונה עיי"ש וראיתי כי בני בניו נתקשו מאד בדבריו דהא בסימן זה במג"א סק"ד וה' מבואר דהיכי דמכר חפץ זה להנכרי סמוך לחשכה אסור גם בייחד לו מקום משני טעמים אחד כיון דאמת דמכרו לו ואחר החקירה יוודע שמכרו יחשדוהו שמכר בשבת וטעם שני כיון דאין כסף קונה בנכרי אם כן נגמר הקנין ע"י הוצאה והוי כמוכרו בשבת ובסימן שכ"ה שאני דהחפץ מכבר של עכו"ם ול"ש שם הנהו טעמי רק חומרא בייחד לו מקום והשבתי להם דבנידון זה ליכא חד מהנהו טעמי דכאן מיירי שהנכרי שקנהו בעצמו מוציאו ויש לחוש שיאמרו סמוך להוצאה קנהו בשבת כיון דהאמת שזה קנהו אבל בנידון השאלה הבעלי עגלות לא קנו היין באמת רק האדון והרי לא כראה שם בשבת כלל ומהיכי תיתי יחשדהו שהאדון היה שם בשבת ואם יחשדהו שמכר להבעלי עגלות זה לא הוי רק כההיא דסימן רמ"ו בשאלה דלא חיישינן לעת הצורך וזה עדיף דהיין של הנכרי והוי כההיא דסימן שכ"ה וטעם שני גם כן לא שייך דבשלמא כשהלוקח בעצמו מוציאו אזי נגמר המקח ע"י משיכתו למ"ד כסף אינו קונה בנכרי אבל הכא רק שלוחי הקונה הוציאו וכתב המג"א בסימן תמ"ח דאם נכרי שלח נכרי למשוך לא קנה דאין נכרי נעשה שליח לחברו ואפילו אם משכוהו לרשות האדון בשבת הא דעת א"ש וכ"פ דאין חצר נכרי קונה לו אפילו עומד בצידו דחצר דגברא משום שליחות ואין שליחות לנכרי ועכ"פ מידי ספיקא לא נפיק ואם כן הוי ס"ס לקולא שמא כסף לבד קונה ואת"ל דאינו קונה שמא עדיין לא נתוסף לו קנין ע"י שהונח בחצרו בשבת ומחמת קנין משיכה מרשות ישראל לרשותו לא נקנה ע"י שלוחים וכמ"ש ואפילו ע"י פועלים דידם כיד בעל הבית כתב במחנה אפרים הלכות מכירה סימן ט"ו דלא מהני ואף להנתיבות

בסימן פק"ח דס"ל אם הגבוהו ג"ט או משכו לרשותו של משלח מהני מ"מ הא כתב שם דדוקא שהמשלח עשאו שליח בפירש לקנות ע"י הגבהה זאת אבל בסתם להגביה או למשוך לא מהני ע"י שליח דאין כונתו לשם קנין ומה שבא הכא לרשות המשלח לא מהני וכמ"ש ומפרט דא"ש לפמ"ש לעיל סימן רמ"ו דאף דנימא דחצרו של נכרי קונה לו היינו כשמכוין לקנות ע"י חצרו דמטעם שליחות ודאי לא קני רק מטעם יד וצריך שיכוין לקנות עיי"ש וכיון שכן ליכא רק חשש דיחשדהו שצוה להוציאו מרשותו וכההיא דסימן שכ"ה גבי משכון וחפצו של נכרי דבייחד לו מקום הוי רק חומרא בעלמא ואפילו הוא חפצו של ישראל כיון דמוכח ברשות נכרי א"כ ודאי יש לסמוך על הפוסקים דכסף קונה והוי חפצו של גוי ממש ועדיף ממשכון דזה אינו ממושכן כלל.

עוד נשאלתי מהם על קצת מקומות שנהגו שמוכרין לנכרי מלח או יי"ש בע"ש והנכרי מודד ושוקל בשבת ומוכר לאחרים להוציא ונכרי ראשון לא עשה רק קנין כסף ולא מיחו בהם חכמים והרי מבואר כאן במג"א סק"ה דאסור להוציא בשבת משום חשד שמכר לו בשבת גם שמא כסף אינו קונה ונגמר הקנין בשבת ע"י הוצאה מרשותו והשבתי דה"נ כיון דאין הלוקח ראשון מוציאו לא נגמר המקח יותר דאין שליחות לנכרי וגם חשד שמכר לו בשבת ל"ש רק כשהנכרי שלקח מהישראל בעצמו מוציאו דאם יודע האמת שקנהו מן הישראל יאמרו מדמוציאו עתה בשבת ולא בע"ש מסתמא עתה קנהו והכא לכשיודע להם האמת ידעו דנכרי המוציא לא קנה מהישראל רק מהנכרי והראשון לא הוציאו כלל עתה וליכא רגלים לדבר והוי רק כשאלה דכתב המג"א בסק"ד ובסימן רמ"ו דיש להקל לעת הצורך כיון דאחר החקירה ידעו דלא מכר לו ואף דהנכרי ראשון מודד ושוקל בשבת אינו מוסיף קנין בזה כיון דמיכוין רק למדידה כמבואר ביו"ד סימן קל"ב ואף דבחו"מ סימן רי"ש כתב הטור להיפך כבר כתבו האחרונים לחלק דעכו"ם ודאי אינו קונה אם מיכוין רק למדידה ועיין מ"ש לעיל סימן רמ"ו דכלים של עכו"ם ודאי אינו קונה לו רק אם מיכוין לקנות דכלי משום חצר וחצר כשקונה משום יד אינו קונה רק בכונה לקנות וכמ"ש המח"א וקה"י עיי"ש ובעכו"ם א"א לקנות משום שליחות ומ"ש באשל אברהם כאן סק"ה דעכו"ם אינו קונה בהגבהה במחכת"ה אשתמיטתיה מ"ש ביו"ד סימן קל"ב והשיב לי השואל דלדברי אם כסף אינו קונה הרי הנכרי מוכר מלח ויי"ש של ישראל שלא ע"ד קנינו כלל וזה לא נשמע דא"כ אפילו כסף לא ליבעי ועוד דרוב הפוסקים העלו דנכרי לנכרי נעשה שליח ואולי אמר דהוי ס"ס שמא כסף לבד קונה ושמא אין שליחות עכ"ל והשבתי ודאי אם לא מכרו כלל עושה רק שליחותיה דישראל וקבלנות אסור בבית ישראל משא"כ כשמכרו וכל קנינין של נכרי בכסף רק אנן לדידן חיישינן

דמצד הדין נגמר המקח בשבת ע"י הוצאה מרשות ישראל לזה כתבתי דאם אינו מוציאו בעצמו אינו מוסיף גמר קנין וגם הרי חזינן דאף למ"ד מעות אינו קונה בישראל מו"מ אמרו בפרק הזהב דברים ומעות קאי באבל ופרש"י משום דברים שבאו לכלל מעשה וא"כ ה"נ בשלמא בלא מעות אף שיאמר שמוכר לו ליכא מעשה קנין כלל ונכרי מוכר של ישראל ושליחותיה עביד משא"כ כשקנה מע"ש ונתן מעות דאיכא מעשה קנין ואף דמדינא אינו מועיל ויכול לחזור מ"מ נכרי אדעתיה דקנינו עושה להרויח בשלו ולא בשליחות דישראל כלל ורק אם מוציאו בעצמו נגמר הקנין לפי הדין והוי כמקח וממכר בשבת משא"כ כשאחר מוציאו. גם מ"ש דהוי ס"ס עצתו אמונה ולעיל כתבתי כה"ג גם כן.

שם אם ייחד וכו' עיין מג"א סק"ה ובמרדכי פ"ק דשבת כתב רבינו יואל שאסור להחזיר משכנות של גוים בשבת וראבי"ה מתיר היכא דייחד לו מקום מבע"י שכבר יצא מרשות ישראל מבע"י ובהגו"ר ובש"ג יכתב מהר"ם וכל מה שאסרנו מכירה ונתינה עד כדי שיצא מפתח ביתו לב"ה מיירי כשלא ייחד לו מקום עיי"ש ונשאלתי מה יועיל כאן ייחד לו מקום במה יקנה המקום דבשלמא בחמץ של גוי קנוי לו המקום דרשות הנפקד קנוי למפקיד כיון דחפצו מונח שם נמצא משתמש במקום שהשאיל לו עיין בטוח"מ סימן קפ"ט ובקצו"ח ונתיבות סימן רי"ש אבל הכא אין החפץ של עכו"ם דלא קנהו עדיין וכסף אינו קונה ובמה נעשה חצרו דלא אמרינן באין כאחד רק בגיטה וחצרה כמ"ש בקצו"ח סימן קצ"ח ור"ב ורצה השואל לומר עפ"י דברי הפרישה ביו"ד סימן ש"ס דודאי ע"ד דרבנן תקנה ומקבל הכסף גם בעד המקום להקנות ע"י ואני השבתי דזה דוחק דהנכרי שוה אצלו איסור והיתר ולא נתכוין כלל ליתן המעות על שכירות המקום וא"א לעשות קנין בכספו במה שלא כיון וכה"ג מבואר במקו"ח סימן תמ"ח והנלע"ד לפמ"ש בטוח"מ סימן קצ"ד גבי נכסי עכו"ם הן כמדבר כתב ר"ה אעפ"י שזכה בו המחזיק צריך ליתן הדמים לראשון שאעפ"י שלא קנה הראשון גוף השדה מ"מ חלה עליו זכות לוקח לתורת משכינא בשעת מתן מעות וכתב שם הב"י בשם ר"ח דחלה עליו זכיית לוקח על השדה למשכנתא בשעת מ"מ אף דלא קני לגמרי בכסף היינו לקנות גוף השדה אבל תורת משכנתא לא פקע מניה עיי"ש וה"נ אף דמעות אינו קונה להיות גופו קונה מ"מ תורת משכונא יש לו עליו דמשועבד הוא לגבות ממנו מעותיו שנתן לו אם לא יחזיר לו המעות וא"כ ממילא כשייחד לו מקום הרי נתן משכון שלו במקום הזה ונשתמש באותו מקום בחפץ המשועבד לו וזכה בשאלת אותו המקום והוי כחצר הנפקד דקנוי למפקיד דאטו אם שואל מקום ונותן בו כלים השאולין לו או ממושכנים אצלו לא יהא חשוב השמוש

לקנות המקום עי"כ וכיון שנעשה המקום רשותו ממילא מונח החפץ ברשותו השאול לו וקונה לגמרי כמשכו לרשותו דקי"ל דלא כהש"ך בסימן קצ"ח ור"ב דהצריך לקנות החצר קודם שמניח בו החפץ שרוצה לקנות ע"י בתורת חצר ועיין בנתיבות סימן קצ"ד סק"ה דגם במטלטלין כן הדין אף דלא קנה בכסף ומ"מ הוי כמשכון על המעות ואף דלא משך ולא קנה מ"מ משעבוד לו למעותיו כאפותקי ומניה דידיה ודאי גובה עיי"ש ומ"ש בהגמ"ר מכירה ונתינה עיין בב"ח דנתינה קאי על חזרת המשכון.

ובזה יש לתרץ סוגיות הש"ס בפרק הזהב דמ"ח דאמר רבא קרא ומתניתא מסייע לר"ל וכו' תשומת יד אר"ח כגון שייחד כלי להלואתו פרש"י דהוי דומיא דפקדון דאלו כפר בהלואה גרידא לא מיחייב ק"ש הואיל ונתנה להוצאה ומסיק הגמרא ואלו תשומת יד לא אהדריה מ"ט לאו משום דמחסרא משיכה וכתב הריטב"א תמוה לן טובא א"כ דלא קנה אמאי חייב קרבן שבועה ומדמקשי לר' יוחנן אמאי לא אהדר לסייעיה מדצריך ק"ש ש"מ דממונא כפר לו עיי"ש ולפמ"ש א"ש די"ל דנהי דמוכח כר"ל דמעות אינו קונה קנין גמור מ"מ בייחד לו כלי להלואתו בשעת מתן מעות או למ"ד מלוה קונה גם לאחר מתן מעות זכה בו למשכון והוי כאפותקי עכ"פ ומשעבד להלואתו וכשכופר חשוב ככופר בממון בעין וע"כ חייב קרבן כשכופר בכל ומ"מ לא אהדריה בו השיב את הגזלה דאינו מוכרח להשיב לו גוף הכלי כיון דלא קנהו דמעות אינו קונה ויכול להחזיר לו מעות וכמ"ש בע"י ובא"ז שם אלא דמפרשים דגם קרבן לא מיחייב ופשטות השמיעה נראה דמיחייב קרבן גם בתשומת יד אם ייחד כלי להלואתו וכהבנת הריטב"א דאל"כ למה קאמר ר"ח תשומת יד כגון שייחד כלי.

ואף דנכרי אינו קונה מטלטלין במעות וכן לר"ל גם ישראל מישראל מ"מ למשכון שאני תדע דהא כתב הר"ן ר"פ שה"ד לפרש דברי הר"י הלוי דמשיכה ל"מ לקנות המשכון כיון דאינו קנין הגוף רק לשעבוד לא קני רק בכסף וא"כ לר"ל איך קונה משכון בשעת הלואה לשעבוד וכן ישראל מגוי בפרק כ"ש למ"ד ישראל מגוי צריך משיכה וע"כ דשעבוד שאני כיון דלא שייך בו משיכה רק מעות גורם השעבוד וכעין שכתבו תוספת בע"ז היכא דל"ש קנין מעות כגון מתנה או בחובו לכ"ע משיכה קונה ה"נ להיפך י"ל לענין משכון ושעבוד דלא מהני משיכה כיון דאין גופו קנוי לכ"ע משתעבד ע"י מעות ותלי"ת מצאתי סברא זאת ג"כ במקו"ח סימן תמ"ח ובישע"ק בקוב"א שם דהיכא דלא משכחת משיכה או לא מהני לכ"ע מעות קונה.

והנה השיב לי השואל דהא הנתיבות כתב בפתיחה לסימן רי"ש דאם קינה החצר ע"י שמוש לבד אינו כחצרו לקנות על ידו והשבתי לו הרוצה לתרץ דברי ראבי"ה דס"ל

כרשב"ם וטור וטו"ז וקצו"ח בסימן קפ"ט ולא כמהרי"ט ונתיבות שם אין מזניחין אותו וגם הנתיבות לא אמרה רק לראב"ד וסייעתיה דס"ל דלא הוי חזקה לקנות פירות ע"י אכילת פירות ותשמישו אבל לרמב"ם והמחבר בחו"מ סימן קצ"ב דקנין קרקע לחלוטין מהני ע"י חזקה של תשמישין לבד ממילא אם חצרו הוא לחלוטין איך לא יקנה על ידו והמעיין בנתיבות סימן קצ"ב יראה להדיא כן והכי מבואר להדיא במהר"ם אלשיך ס"י דלרמב"ם נעשה חצרו לקנות ע"י בתשמיש הנחת חפציו.

אלא מה דהנתיבות בסימן קצ"ב סק"ו כתב ועיין בש"ך קצ"ח סק"ו לפע"ד משם מוכח להיפך מלשון הריטב"א דאם מושאל המקום להשתמש בו הוי חצרו לקנות ע"י זולת אם אינו מושאל רק להילוך אינו קונה לו עיי"ש והחילוק מבואר דאם מושאל להשתמש בו הרי החפץ מונח ברשותי דהא יש לו רשות להניח שם חפציו אבל כשאינו מושאל רק להילוך אין לו רשות להניח שם חפציו ולא חשוב חצרו לענין הנחת חפץ שרוצה לקנות וממילא מבואר דאם קנוי לו להשתמש בו אף רק ע"י קנין השתמשות חשוב חצרו לקנות על ידו ויש לחלק בין ישראל לעכו"ם לפמ"ש בחידושי לפרק הזורק בגיטין דף ע"ז ע"ב דאם חצר מטעם יד צריך שיהיה לו בו קנין הגוף ובעכו"ם ל"ל משום שליחות רק מטעם יד וכמ"ש לעיל סימן רמ"ו וכן מבואר במקו"ח סימן תמ"ח משא"כ ישראל דחצר משום שליחות וכל שליח אינו קנוי לו גופו רק מושאל לו לשמשו.

אמנם הכא י"ל בלא"ה וגם להנתיבות דלא קאמר הנתיבות רק כשרוצה לקנות ע"י חצרו צריך שיהא לו קנין ממש בחצר ולא שעבוד להשתמש לבד אבל עכו"ם זה דנתן כסף אלא דצריך שיהא מוכח בחצרו ג"כ אבל עיקר הקנין אינו רק ע"י הכסף לא ע"י החצר דכבר צווחו קמאי דשליחות דגברא הוא מטעם שליחות ואין שליחות לעכו"ם והמקו"ח בסימן תמ"ה כתב דהקנין ע"י הכסף לבד אלא דמחוסר משיכה אין מעות קונה דלא גמר ומקנה אבל כשמונח ברשותו מעות לבד עושה הקנין עיי"ש ודפח"ח א"כ ה"נ דזה א"א להכחיש דע"י שמכניס שם חפציו קונה המקום ונקרא חצרו כמבואר להדיא בב"ק דף מ"ח ע"ב אלא דחידש הנתיבות דלקנות ע"י לא מהני רק כשיש לו בו קנין הגוף לפירות ואם כן הכא דאינו קונה על ידו רק צריך שיהא מונח ברשותו וכיון דרשותו הוא להניח בו אותו חפץ די והמעות לבד עושה הקנין.

והשתא דאתינא להכי י"ל קושיתו זולת מ"ש דהוי כמשכון אלא דנהי דכתב הקצו"ח דלא אמרינן רק בגט גיטה וחצרה באין כאחד ולא בכתב שטר מתנה על קרקע ונתן השטר על הקרקע ומשום דצריך לזכות בשטר ועי"כ זוכה בקרקע וכ"ז שלא זכה בקרקע איך יזכה בשטר דלא עשה שום מעשה קנין בשטר וזה י"ל ג"כ בנותן חפץ לחברו וייחד

לו מקום כיון דלא זכה בחפץ לא זכה במקומו ואין אומרים באין כאחד אבל בעכו"ם שנתן מעות בעד חפץ וייחד לו מקום הקנין נעשה ע"י מעות לבד לקנות החפץ אלא אם מחוסר משיכה לרשותו מגרע לקנין המעות משום דלא גמר ומקני אבל הכא כיון דקונה ע"י המעות ונעשה החפץ שלו ממילא נעשה המקום ג"כ רשותו ולא מחסרא משיכה שפיר באין כאחד שלא לקלקל קנין מעות דלמה לא יגמור להקנות במעות כיון דממילא לא יהא מחוסר משיכה ולפ"ז אף דלא מיכוין כלל לקנות ע"י המקום מהני וסגי בכונת ישראל להקנות באופן המועיל ודעת אחרת מקנה מהני גם בגוי דלא כקצו"ח סימן ער"ה וכמ"ש בחתם סופר בע"ז דף ע"א וישראל ודאי גמר ומקני לאפקועי איסורא בכל אופן המועיל וכן מצאתי בפתחי תשובה על יו"ד סימן שכ"ח מתשובות רמ"ק איגור ג"כ היכא דמכר הבכור לרועה והרועה נתן לו רק כסף ואח"כ משכו הרועה לשדה לרעות כדרכו בלא כונת קנין דמ"מ מהני מצד דעת אחרת מקנה עי"ש ודו"ק.

אמנם כ"ז יתכן על המכירה אבל על נתינה לא יתכן אלא דהב"ח כתב דראבי"ה קאי עמ"ש המרדכי שם קודם לזה לאסור החזרת משכונת וע"ז אמר דראבי"ה ס"ל דכל מה שאסרנו מכירה ונתינה היינו בלא ייחד לו מקום וכונתו רק אנתינה דמשמע נמי כשמחזיר לו משכונו עיין בב"ח ואם כן לא קאי אמכירה כלל הך דייחד לו מקום ולפי דברי המג"א י"ל להיפך דקאי רק אמכירה וכ"ש די"ל דקאי נמי אנתינה דהיינו החזרת משכנות אלא דדברי הב"ח במחכת"ה דחוקים דמשמע להדיא דקאי אמכירה ונתינה דקתני בברייתא דנותן לו מתנה אבל מה דדוחקא לב"ח ולמג"א דכיון דהחשש כשיוציא מרשות ישראל בשבת מחזי כמוציאו בשליחותו וא"כ גם כשייחד לו מקום יש חשש מפני הרואים דאי יודע מזה כמו דחיישינן שלא ידעו שמכר או נתן לו מע"ש ולפע"ד נראה דאין כונת הראבי"ה כלל משום דנגמר הקנין במכירה ונתינה אלא דחכז"ל גזרו שלא יוציא מרשות ישראל בשבת מפני חשד וכשייחד לו מקום מונח החפץ מע"ש ברשות עכו"ם ומיירי דקנה החפץ כדינו מע"ש בלא"ה וא"כ כשמניח חפצו באותו מקום קונה המקום דשאלה כשכירות ואי מפני חשד הרואים י"ל כמ"ש הב"ח בסימן רמ"ו על דברי המרדכי בבהמתו השכורה לעכו"ם ועושה בה מלאכה בשבת דיאמר לו הישראל בהמתי קנויה לך והקשה הב"ח כיון דלהפקירה בינו לבין עצמו אסר המרדכי מפני הרואים מ"ט מתיר בהא ותירץ דעכו"ם מפעא פעי ויפורסם דקני לה עיי"ש וס"ל לראבי"ה דלא סמכינן אזה רק אם רואה העכו"ם איזה התחדשות ומלתא דתמוהו דאמר לו בהמתי קנויה לך משום האיסור בזה ודאי מפעא פעי וע"כ בקבלנות במחובר וגם הכא כשמוסר לו בע"ש חיישינן לחשד ולא סמכינן דמפעא פעי ויספר דעובד בקבלנות

וקנה מע"ש כיון דאין לו צורך ושום חידוש בספורו וה"נ בייחד לו מקום כיון דעושה זה מחשש איסור שאסרו חכז"ל שלא יוציאנו מביתו בשבת זה הוי דבר חידוש לעכו"ם ומפעי פעי וליכא חשש מפני הרואים והמרדכי דפליג על הראבי"ה דשכירות לא קניא רק בחמץ מגזה"כ היינו כיון דלא קניא עדיין הוי רשות ישראל ונכלל בגזרת חכז"ל שלא יוציאנו מרשות ישראל בשבת ולא חלקינן אם יש רואים או אין רואים דאם הוה שכירות קונה וכן ייחד לו מקום דהוה שאלה הוי קונה כשכירות אינו רשות ישראל ולא נכלל בגזרות חכז"ל ומפני חשד ליכא וכמ"ש.

ועפי"ז י"ל גם כן קושיות המרדכי על ראבי"ה דמה יליף מחמץ דשם גזה"כ ומוכח אדרבה דבמקום אחר שכירות לא קניא אבל י"ל דס"ל כמ"ש הב"ח בתשובה ובחו"מ סימן שי"ג דשכירות קניא מדרבנן וא"כ הכא לענין איסור דרבנן שפיר מיחשב רשות נכרי ומהני ייחד לו מקום דשאלה כמו שכירות בכ"מ וכדמוכח בב"מ דף צ"ט עיי"ש.

ומ"ש בהגמ"ר שם ראיה מדתנן פשט העני את ידו ונטל מתוך ידו של בעל הבית דפטור ומותר הנה לדברי המג"א א"ש דשם ל"צ ייחד לו מקום דשם לא מיירי במכירה ונתינה רק מביא ראיה דליכא חשש משום הוצאה וכמ"ש המג"א אבל לפמ"ש גם במכירה ונתינה מה דצריך יוחד מקום משום הוצאה א"כ מה מייתי ראיה מפשט עני ידו אמנם הגרסא שם ואפילו בלא יוחד קרוב הדבר להתיר דתנן פשט וכו' ועכצ"ל כמו שמפרש הבגדי ישע דקרוב להתיר בהחזרת משכנות גם בלא ייחד אבל בחפץ ישראל שמכר ונתן לגוי ע"כ אסור בלא ייחד דמפורש בברייתא דצריך שיוציאנו סמוך לחשכה אלא בש"ג על המרדכי ליתא להנהו תיבות ואפילו בלא ייחד קרוב להתיר וי"ל לפמ"ש דהיכא דליכא חידוש לא סמכינן אעכו"ם דמפעי פעי וכן מוכח ממשכיר מרחץ לעכו"ם דאסור ולא סמכינן דמפעי פעי אבל בייחד לו מקום אחר שכבר נגמר הקנין בזה סמכינן דעכו"ם פעי פעי לספר שייחד לו מקום מע"ש כיון דחידוש הוא וכן בפשט העני ידו דכבר כתבו הרא"ש ומרדכי בריש פ"ק דמיירי בעכו"ם עני והנה לא חיישינן שיאמרו דישראל נתן לו להוציא כיון דדרך עולם דהנותן שהחפץ בידו נותנו ליד המקבל וכאן נהפוך הוא דהעני לקח מיד הבעה"ב וע"כ מותר לכתחלה ולא חיישינן שיחשדהו שנתן בידו להוציא בשבת דעכו"ם מפעי פעי ויספר החידוש ולפ"ז י"ל שפיר כגרסת הב"ח ואפילו בלא ייחד לו מקום קרוב הדבר להתיר כדתנן פשט העני וכו' דהוא תמוה הא מפורש בברייתא דמסירה ונתינה אסור רק שיוציאנו מביתו מע"ש ובא ראבי"ה לומר דבלא ייחד לו מקום מיירי מה שאסרנו מסירה ונתינה ואיך מסיק ואפילו בלא ייחד לו מקום קרוב להתיר א"כ, נפל איסור דברייתא בבירא ומ"ש הבגדי ישע והב"ח דקאי

אחזרת משכונות דוחק גדול דפתח במכירה ונתינה ומשמע דעלה קאי אבל י"ל דה"ק ואפילו בלא ייחד קרוב להתיר כדתנן היינו אם עשה באופן זה כדתנן דעכו"ם לקח מידו ולא שנתן לידו דאיכא הכירא טובא שהוא אינו נותן לו להוציא בשליחותו רק העכו"ם נוטל לעצמו ואף דגם כשנתן העני לתוך ידו של בעל הבית פטור ומותר לבעה"ב וכן בנתן ב"ה לתוך ידו של עני מותר לעני ושם ליכא לתרוצו כמ"ש אבל כד דייקת בלשון המרדכי כדתנן פשט העני את ידו ונטל מתוך ידו של בעל הבית וכו' וזה הלשון אינו במשנה כלל אלא שנתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה ולמה דילג ושינה ול"ל דבא להביא ראיה מהוצאה דה"נ מיירי בהוצאה דמה חילוק בין הכנסה להוצאה דכך לי אם יחשדוהו שבשליחותו הוציא או הכניס אלא יראה דס"ל בחפצו של גוי ליכא איסור אפילו צוה לו הישראל כמ"ש מהר"ן ורא"ש בשם תוספת וכן במרדכי ריש הפרק אלא דהרא"ש הקשה דמי ידע אם החפץ של גוי אבל י"ל מצד הסברא חזקה כל מה שיש תחת יד אדם הוא שלו כדאיתא בחו"מ סימן צ"ט וא"כ מסתמא יתלו דשל הנותן היה החפץ עד עתה וע"כ כשנתן העכו"ם לתוך יד ישראל ליכא חשדא וע"כ דייק רק אנטל מתוך ידו של בעה"ב דסתמא נתלי דשל בעה"ב הישראל היה ומ"מ מותר ועוד בלא"ה פירש הברטנורה דמיירי בהבעל הבית נותן פת לעני בסל של העני ואם כן האמת דמיירי בחפץ של הנותן וע"כ מייתי ראבי"ה ראיה מפשט עני ידו ונטל דאז הפת של בעל הבית דהיינו הישראל ומ"מ מותר אבל בנתן העני לתוך יד בעה"ב סלו כיון דהסל של הגוי העני מותר לבעה"ב בלא"ה כיון דמעולם הסל שלו בלא מכירה ונתינה.

ס"ב בטובת הנאה עיין ב"י הביא מקודם הגמ"ר דכלים לכובס סתמא היינו קציצה שאינו עושה בחנם ודחה אותו מכח שהפוסקים כתבו דצריך דוקא קצץ אח"כ הביא משבילי הלקט דבחנם אסור ליתן מלאכה לביתו של גוי אא"כ יודע שיכול לגומרה קודם חשכה וכתב הב"י דאין נראה כן מדברי הגמ"ר הנ"ל והכי מסתברא עיי"ש והד"מ תמה דבעצמו דחה לעיל דברי הגמ"ר ואף דיש לחלק דסתמא גרע מודאי בחנם מ"מ מאי ראיה מהגמ"ר דמתיר בסתמא דודאי יתן לו שכר עיי"ש ונלע"ד לפמ"ש בסימן רמ"ז די"ל כונת הגמ"ר דבאגרת דעכו"ם ימסור האגרת ולא יהא בידו כלום מהמשלח וי"ל לא כונתי לשלם לך כלו או סך כך וע"כ לא סמכיה דעתו אבל בכלים ועורות דעכו"ם מוחזק הברירה בידו שלא להחזיר עד שישלם לו שכרו משלם וע"כ סתמא היינו קציצה שאינו עושה בחנם דמוחזק אבל עדיין יש חשש שמא דעת העכו"ם ג"כ לעשות בחנם ולא יחזיק כלל בכלים בעד שכר ועכצ"ל דבחנם בודאי גם כן שרי וממ"נ אם מתחלה כונתו לעשות בחנם שרי ואם כונתו בעד שכר כיון דמוחזק סמכיה דעתיה ושאר פוסקים חולקים אסתמא דשמא

דעתו אשכר ולא סמכיה דעתו כיון דלא קצץ ואם כן שפיר כתב הב"י דאין נראה כן מהגמ"ר וגם הוא לא דחה לעיל דבריו רק במה דס"ל בסתמא סמכיה דעתו אבל במה דמוכח מדבריו דבחנם שרי לא מצינו להפוסקים שיחלקו עליו וא"ש.

אמנם י"ל עוד כונת הגמ"ר דבחנם בודאי אסור רק מסתמא שרי בכלים ועורות דאין עושה בחנם וסגי אם קים ליה לישראל בגוי' דעכו"ם דלא יעשה לו בחנם ואי דאחרים אינם יודעים דברים שבלב הא לא ניכר אם של ישראל הוא אבל אגרת דניכר לכל כתב ישראל בעינן קצץ להדיא דאם הוא יודע שבשכר עושה אחרים לא ידעו וגם לב"י ומהרי"א דבחנם מותר דודאי כבר עשה לו טובת הנאה י"ל גם כן כונת הגמ"ר דבכלים סתמא שרי דיודע אם כבר עשה לו טובת הנאה ועושה בעבור זה ואי דאחר א"י הא אחר בלא"ה א"י של מי הכלים אבל באגרת דניכר לאחר צריך שידע אחר ג"כ וע"כ צריך קצץ או לפרש להדיא בחנם דגם אחרים ידעו שכבר עשה לו טוה"נ.

ולשון המרדכי פ"ק דשבת אין משלחין אגרות אא"כ קצץ לו דמים דאז הגוי אדעתיה דנפשיה קעביד ודוקא באגרות שכת"י של ישראל נושא התם בעי קציצה משום דניכר דשל ישראל ויסברו בשבת נתן לו אבל קצץ לו מעות להוליך מותר דגוי אדעתיה דנפשיה עביד עכ"ל והיא תמוה דמה יועיל קצץ להציל מחשד שנתן בשבת וכבר עמדו בזה המפרשים ועיין ב"ח בריש סימן זה הביא מזה ראיה דלא כהרא"ש דאוסר בחפץ עכו"ם ליתן לו להוציא בשבת כיון דהחשש מפני הרואים לא ידעו ג"כ שהוא של עכו"ם וכתב הב"ח דהא הכא באגרת דהחשש מפני רואים שיאמרו בשבת נתן לו ובקצץ לא חיישינן וכן מוכח מלשון המשנה ורמב"ם דרק בחפץ ישראל אסור עיי"ש בב"ח ועל הראשונים אנו מצטערים והוא בא להוסיף דהא מ"מ יפה טען הרא"ש ונלע"ד ע"ד שכתב הטו"ז בסימן רמ"ד דבשדה דאריסות מותר משום דיש שני דרכים להיתר אריסות וקבלנות ודרך אחד לאיסור שכיר יום יתלו הרועים ברוב הדרכים אבל אם נתן השדה בקבלנות נסתר דרך אחד דאם יחקרו ידעו דאינו אריס ומ"מ אפשר לא יעמדו על סוף הבירור אם בקבלנות או בשכיר יום עובד אמנם המרדכי בראה דס"ל אם הדבר שקול דיש דרך אחד לאיסור ודרך אחד להיתר לא חיישינן לחשד דאדרבה ידינוהו לכף זכות דודאי בהיתר עשה רק כשיש שני דרכים לאיסור ודרך אחד לבד להיתר אזי יש חשש חשדא דיתלו ברוב ובמחובר דקבלנות אסור ה"ט דיש שני דרכים לאיסור אחד דשכיר יום הוא ואחד דבשבת נתן לו וכמו שכתב באגרת וכן כתיב להדיא בפרש"י במו"ק דף י"ב במקבלי קבילת בתוך התחום בשבת אסור דיחשדהו דהיום יהב לו וקשה על רש"י אם כן מה הועיל בשדה באריסות הטעם דשדה רגילות ליתן באריסות כדאיתא בספ"ק

דע"ז דמ"מ יחשדהו דהיום יהב לו דאסור לכ"ע גם באריסות וכמבואר להדיא בספר התרומות ופשוט וצ"ל דכונת רש"י דודאי יש חשד דשכיר יום ג"כ אלא אם הדבר שקיל מהיכי תיתי יחשדו דשכר יום הוא ויתלו בקבלנות אבל יש עוד חשד דבשבת יהב לו ויש שני דרכים לאיסור וצד אחד לבד להיתר שיתן לו מע"ש בקבלנות ע"כ יחשדהו ובשדה דסתמא לאריסות ליכא חשד דשכיר יום רק דבשבת יהב וכיון די"ל קודם שבת יהב הדבר שקיל ולא יחשדהו וזה כונת המרדכי ג"כ באגרת דניכר כתב ישראל הוי כמחובר דמפורסם אלא דרגילות לקצוץ ולא שכיח בזה שכיר יום וכמו בשדה דסתמא לאריסות דבשלמא במלאכה בביתו יכול לשכור פועל על יום ואם לא יגמור המלאכה ישכור למחר עוד פועל אבל אגרת דשולח למקום אחר איך ישכור על יום וכשישלם היום ולא יגיע מה יעשה ועינינו רואות דבשליח סתמא בקציצה בקבלנות וא"כ רק חשד דהיום יהב לו או אתמול ובשקול לא חיישינן רק בלא קצץ ליכא לסמוך דיתלו ברגילות לקצוץ כיון דבאמת אינו וכמ"ש הטו"ז רק דבלא קצץ נמי יש שני דרכים למאן דאוסר בחנם מ"מ י"ל דמכיר בו דסמכיה דעתו דעכו"ם שישלם לו וי"ל שמא לא סמכיה דעתו ולמאן דמתיר בחנם י"ל דמכיר בו דעושה בחנם בשביל שכבר עשה לו טובת הנאה כזאת וי"ל שמא מצפה לשכר ולא סמכיה דעתו עיין בד"מ כאן ובתו"ש סי' רמ"ז סק"ח ובין כך ובין כך עכ"פ בסתמא יש דרך לאיסור ודרך להיתר ועוד יש דרך לאיסור דיהב לו בשבת ע"כ יחשדהו אבל בקצץ רק חשד דיהב לו בשבת וי"ל דיהב לו בע"ש והדבר שקול ולא יחשדהו וכונת דבריו בלא קצץ דאינו ברור דאדעתיה דנפשו עביד דיש דרך שמצפה לשכר ולא סמכיה דעתו נהי דיש נגדו דרך היתר דיודע בו המשלח דעושה בשביל דסמכיה דעתו על השכר שכבר היה לו טוה"נ ממנו או ודאי יתן לו מ"מ הא דרך זו גם כן אינו ברור להיתר דשמא בשבת יהב לו והוי כמו ס"ס דמחזיקינן כודאי לאיסור והיתר כן הסברא של הטו"ז דעולם יתלו בהשני דרכים משום ה"ט אבל בקצץ דודאי אדעתיה דנפשו עביד ליכא רק ספק אחד ולא יחשדהו וא"כ בחפץ גוי יש להתיר דלא חיישינן שיחשדהו שהחפץ של ישראל ונתן לו להוציא דמהיכי תיתי כיון דאינו ידוע אם של ישראל הוא והדבר שקול משא"כ בחפץ של ישראל דסתמא לא יעשה בלא דעת בעל הבית יחשדהו שנתן לו להוציא ולסברת הטו"ז הנ"ל דצריך שיהיה שני דרכים להיתר להציל מחשד ודאי החילוק מבואר דבחפץ של גוי דמותר לישראל לומר לגוי להוציא לעצמו וכמ"ש הרא"ש ומרדכי פ"ק דשבת א"כ יש שני דרכים להיתר דאומר של גוי הוא ואת"ל של ישראל שמא לא עשהו שליח להוציא אלא לעצמו מוציא כמו במכר ונתן והשאיל לו וכדומה אבל אם החפץ של ישראל לכשיחקרו ידעו דאינו של גוי א"כ

נסתר דרך היתר זה רק יש דרך לומר בשביל ישראל הוציא וי"ל לעצמו הוציא ויש לחוש לחשד וא"ש לשון הגמרא ופוסקים דנקטו דוקא בחפצו של ישראל.

ס"ה ומותר לתת חטים עמ"ש בסימן ש"ה ועיין בלחם ושמלה סימן קצ"ח בשמלה ס"ק י"ט העלה דאם הרחיים ריקן ושופך חטים לתוכו בשבת חייב ואם יש מעט בתוכו ומרבה עליהם פטור דלא יוכל לטחון עד שיפלו התחתונים ואז ממילא יפלו הבאים אחריהם בלא שום כח אדם וכה"ג ע"י נכרי הוי שבות דשבות ושרי במקום מצוה.

סימן רנג

ס"א מג"א סק"ג שיכסה הגחלים באפר וא"צ לקטום עד שאין ניכר שם אש כלל רק בקטומה כל שהו סגי ר"ן ואפילו הובערה אח"כ שרי גמרא כיון דגילה דעתו דלא בעי לגחלים סגי עכ"ל הנה בגמ' מבואר גחלים שעממו או שנתן עליהם נעורת של פשתן משהין עליה והובא ברמב"ם ותמה ב"י דרמב"ם הביאו והטור השמיטיה והך דינא דאפילו הובערה השמיטוה הרי"ף ורמב"ם וטור וש"ע ואין פותר למה ואחווה דעתי העניה דהנה בירושלמי פרק כירה ז"ל הגורף צריך שיגרוף כל צרכו מן מה דתני הגורף צריך לחטט ביד הדא אמרה עד שיגרוף כל צרכו והקוטם עד שיקטום כל צרכו מן מה דתנו מלבה עליה נעורת של פשתן הדא אמרה אפילו לא קטם כל צרכו ויידא אמרה דא כפירש המפרש והיכן נאמרה שמיעה זו דמלבה עליה נעורת של פשתן יו"ט שחל להיות ע"ש פירש המפרש ומשני יו"ט שחל בע"ש שאסור לגרוף עיי"ש והנה אינו מובן הירושלמי למאי כ"מ היכן נשנית ואם לומר דדוקא ביו"ט הקילו בכסוי כל דהו א"כ איך הוכיח תחלה אפילו לא קטם כל צרכו דמשמע לעולם הדין כן ואם בא לומר דקמ"ל דביו"ט צריך לעשות כך דוקא הא בלא"ה טובא קמ"ל דדי בקטום כזה וגם בלא"ה דוחק לומר דמיירי דוקא בחל ע"ש ביום טוב דתוספתא שנויה סתמא בריש פרק כירה גחלים שעממו או הדליק עליהן נעורת הרי הן כקטומין וגם בש"ס בבלי לא נזכר חילוק זה גם מ"ש המפרש דביו"ט אסור לגרוף קשה דמבואר בסימן תק"ז דמותר לגרוף הגחלים כולם לחוץ עיי"ש ולכן נלע"ד דה"ט דביו"ט אסור לכסות באפר דמכבה הגחלים ואסור כמבואר בסימן תקי"ד וע"כ הקילו להדליק עליהן נעורת של פשתן דזה דרך הדלקה או בגחלים עוממת סגי מה"ט ואף דיכול לגרוף אין זה עצה טובה דרוצה בקיומן שלא תצטנן המאכל או יצטמק ויפה לו אלא כיון שהוכרחו להקל בקטימה כל דהו משום יו"ט שחל בע"ש לא חלקו חכז"ל לעולם וכעין שכתב במג"א בסימן רס"ג סקי"ב ועיין בסוף הסימן בד"ה שייך ומקומו כאן ובא הירושלמי לומר למה הגורף צריך שיגרוף לגמרי ובקטימה

סגי כל דהו הלא מדינא היה צריך לקטום ג"כ כל צרכו כסברת הירושלמי מקודם ותירץ דמשום יו"ט שחל להיות ע"ש הקילו בקטימה יותר ולפ"ז קולא זאת לצמח משום דאסור לכבות ביו"ט ולקטום יפה באפר ותינח לדעת הרמב"ם וסייעתיה דפסקו לאיסור בהך דסימן תקי"ד ס"א דאסור לכבות בשביל שלא תתעשן הקדרה אבל דעת הרשב"א וטור וכ"פ שם דאם אין לו אש אחר ואם לא יכבנה תתעשן הקדרה מותר לכבות דהוי מכשירי אוכל נפש ממש מותר דקי"ל כרבי יהודא ולא כרבנן ועיין בע"ב דביצה דף כ"ב דתליא בפלוגתא דר"י ורבנן ועיין בהה"מ פ"ד מיו"ט ובב"י סימן תקי"ד והרא"ש שכתב דגם לרבנן מותר תמהו עליו הב"ח ואחרונים שם ולפ"ז הרמב"ם דס"ל דאסור לכבות שפיר פסק דסגי בקטימה כל דהו דמלבה עליה נעורת או גחלים שעממו וכירושלמי דהיתר זה משום יו"ט שחל בע"ש אבל הטור דפסק דמותר לכבות דקי"ל כר' יודא א"כ גם ביו"ט יכול לכסות באפר כיון דצריך להשהות התבשיל שם א"כ כמו בגרופה דצריך שיגרוף כל צרכו ה"נ בקטימה והך תוספתא דמתרת משום דס"ל דביו"ט אסור וכרבנן וכמבואר הטעם בירושלמי ועיין בב"י כאן הובא לשון הר"ן דאיתא בירושלמי דקיטם אע"פ שלא קטם כל צרכו שרי כלומר שא"צ לקטום עד שלא ניכר שם אש כלל וה"נ משמע בגמרא דילן מדאמרינן דגחלים שעמונו או שנתן עליהם נעורת של פשתן דקה הרי היא כקטימה עיי"ש והנה הך דגחלים שעמנו משוה לכיסה בנעורת דשתיהן רק כקטומה כל דהו ולפמ"ש י"ל גם כן מה דהשמיט הטור הך דינא דקטמה והובערה דס"ל דזה ג"כ רק כקטימה כל דהו דאגלאי מלתא למפרע דלא קטם כל צרכו מדהובערה אלא דמאן דשרי ס"ל כתוספתא דמדליק עליה נעורת של פשתן דג"כ מהני אף דמתלבתה אח"כ מסתמא וכן מוכרח קצת מירושלמי הנ"ל דבתר הך דמלבה עליה נעורת של פשתן בעי קטמה ונתלבתה ומייתי פלוגתא שם עיי"ש ולכאורה למה יגרע ממלבה עליה נעורת פשתן דג"כ מתכסה לפי שעה ומתלבה אח"כ ואי דנעשה אפר מהנעורת גם בקטמה אף דהובערה נשאר האפר ובזה האש ניכר גם כן אלא די"ל דהיינו לרבנן דס"ל מכשירי או"נ אסור ביו"ט ואסור לכסות היטב באפר לכבות ע"כ הקילו בקטימה כל דהו דמלבה עליה נעורת אבל לר' יודא א"צ לכל זה דגם ביו"ט מותר לקטום באפר כל צרכו א"כ י"ל כמו לגרוף הצריכו כל צרכו ה"נ לקטום וכיון שהובערה אח"כ הרי לא קטם יפה וע"כ השמיט הטור גם זה וכן מבואר ברשב"א בשבת ל"ו ע"ב בד"ה עד שיגרוף דקטמה והובערה שוה לקטם כ"ש ולגחלים שעממו וכלהו מחד טעמא עיי"ש וכ"כ הרמב"ן וריטב"א ופ"י שם: **אמנם** הרי"ף ורמב"ם דהשמיטו הך דהובערה ולא השמיטו ההיא דנותן עליהן נעורת עדיין צריך ישוב ולענ"ד אפשר לומר טעם חדש דהנה האי גברא דקטמה גילה דעתו

שלא ניחא לו בצמוקו וכפרש"י להדיא בפרק כירה דף ל"ז ע"ב א"כ נהי דאהני לן שלא ניחוש שיחתה כיון דלא ניחא לו שיצטמק אדרבה ניחוש שיקטום עוד בשבת כיון דכבר קטם מחמת דאינו רוצה שיבערו הגחלים שלא יצטמק ובשלמא אם לא חזר והובערה הרי נשאר קטום ולמה יקטום עוד יותר אבל כשהובערה יש לחוש דיקטום ויתחייב משום מכבה וצ"ל משום דמכבה הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ואינה רק מדרבנן לר"ש ולדעת הטור בסימן רע"ח א"כ לא גזרינן גזרה לגזרה ועיין בתוספת ס"פ כירה והנה בפרק במה מדליקין דף למ"ד מבואר דר' אושעיא ס"ל כר"ש דמכבה פטור אבל אסור והנה בריש פרק שמנה שרצים הוי סתם משנה כר"ש דאם צד לצורך חייב ושלא לצורך פטור ור' יוחנן ס"ל הלכה כסתם משנה אם כן מה"ט התירו ר' אושעיא ור' יוחנן קטמה והובערה אבל הרמב"ם דבפ"א משבת ופ"י הכ"א פסק כר' יהודא דמשאצ"ל חייב א"כ יש לחוש שיקטום ויכבה כמו בלא קטם דחיישינן שיחתה דדא ודא חייב עליהן וע"כ השמיטו היתר זה וגם המחבר יפה עשה שהשמיטו דנוטה ג"כ להרמב"ם בסימן רס"ד ורס"ה דמשאצ"ל חייב עיי"ש וא"כ קשה לסמוך על המג"א שהביא מה דהראשונים השמיטו והפ"י בפרק כירה גם כן פקפק על המג"א עיי"ש.

אמנם בביאור הסוגיא נלע"ד עפי"ז באו"א קצת וז"ל הגמרא בפרק כירה דף ל"ז אריב"נ אר"א קטמה והובערה משהין עליה חמין שהוחמו כ"צ ותבשיל שבישל כ"צ ש"מ מוי"ל מותר ש"ה דקטמה א"ה מאי למימרא הובערה איצטרך ליה וחד כיון דהובערה הדרא למלתא קמייתא קמ"ל ותמהו הראשונים כיון דהשתא ס"ד כיון דהובערה לא חשוב קטימה כי משני ש"ה דקטמה מה פריך מה למימרא הא איצטרך טובא לאפוקי ממה דס"ד מעיקרא עוד תמהו לס"ד דל"צ לקטום למה נקט ר"א קטמה כלל וגם למסקנא תמוה למה נקט חמין שהוחמו כ"צ דהא גם בלא קטם כלל שרי כיון דמור"ל וכמו שתמה הרמב"ן אבל לפמ"ש י"ל כך דחזינן דמאן דאמר ש"מ הוי פשיטא לו כיון דקטמה אף דהובערה לא הדרא למלתא קמייתא מדפריך אח"כ מאי למימרא אבל התרצן ס"ל דאין זה פשוט כדמשני מ"ד וכו' וע"כ התרצן הבין בדברי המקשן דאמר ש"מ משום דס"ל דהדרא למלתא קמייתא דהובערה ומתרץ ש"ה דקטמה ולא הדרא למלתא קמייתא ופריך א"ה מאי למימרא דס"ל דזה אצ"ל כלל דודאי לא הדרא למלתא קמייתא אלא מה דאמר ש"מ כונתו דבשלמא אם מצטמק וי"ל מותר וא"צ לקטום אם כן מה דקטם לא משום דהוכרח להתירא דשהיה רק משום דבאמת לא ניחא לו בצמוקו א"כ כיון דהובערה יש לחוש שיקטום עוד בשבת וקמ"ל שפיר דלא חיישינן להכי אבל אם מוכרח לקטום משום להתיר השהיה א"כ גם האי גברא שמח בצמוקו מסתמא ככ"ע ומה דקטם איסור השהיה

הכריחו ופשיטא דליכא למגזר מחשש דשמא יקטום עוד בשבת דלמה יעשה זאת כיון דמצטמק ויפה לו הלואי לא הוצרך לקטום כלל ומשני דקמ"ל דלא הדרא למלתא קמייתא וכ"ז קמ"ל בתבשיל אבל בחמין שהוחמו כל צרכן דמצטמק ור"ל ומותר בלא קטימה קמ"ל דלא נגזור שמא יקטום כיון דרע לו וכבר קטם דגילה דעתו דקפיד שלא יצטמק וה"א דנגזור שמא יקטום בשבת ויכבה ואף דמכבה הוי משאצ"ל מ"מ חזינן במכבה גזרו גזרה לגזרה כדאיתא לקמן בסימן רס"ה ס"א ועיי"ש במג"א ובמחצית השקל וטובא קמ"ל דלא גזרינן כאן ולס"ד קתני חמין ותבשיל שניהם להשמיענו דל"ח שיקטום ויכבה כיון דגילה דעתו דקפיד וקטם והובערה ואף דנשמע זה במב"ש מחמין מ"מ רגילות הוא בש"ס למתני חמין ותבשיל בהדדי וכמ"ש הרמב"ן אלא דמ"מ צריך שיהא עכ"פ רבותא בתבשיל גם כן מצד עצמו אם לא היה אמר רק תבשיל ועוד דבחמין אין חשש כל כך דאין דרך להקפיד על הצימוק מים כל כך דאין בו פסידא משא"כ תבשיל אף דמצטמק ויפה לו מ"מ ניחא לו יותר בתבשיל הרבה למלאות כרסו ולהאכיל להרבה אנשים וכמ"ש הרשב"א והר"ן בשילהי ע"ז והובא ביו"ד סימן ק"ג ס"ב שאם הגדיל האיסור מדתו של היתר עד שהיא משביח יותר כשאוכלו בגודל מדתו ממה שהוא פוגם בהפסד טעמו אסור עיי"ש וה"נ אף דמצטמק ויפה לו מ"מ האי גברא דקטמיה גילה דעתו דניחא לו יותר בגודל מדתו וזה רבותא יותר מחמין דאינו רק מים וכמבואר האי חילוק ברמ"א ביו"ד סימן צ"ה ס"ג ובטו"ז שם סק"י.

אמנם הרמב"ם והרי"ף צ"ל דלא מפרשי הכי לקושיא א"ה מאי לחומרא רק כפירש אחד מפירושי הראשונים אבל מ"מ ס"ל דנה דקתני חמין שהוחמו כל צרכן עכצ"ל מטעם שכתבתי וכן לס"ד מה דנקט קטמה עכצ"ל גם כן משום דקמ"ל דלא ניחוש שיקטום עוד ויכבה ומה דפריך מה למימרא היינו כיון דקמ"ל בחמין דמצטמק ורע להן תו ל"צ לאשמיעונין בתבשיל דמוי"ל דיותר אין לחוש שיקטום עוד אלא ודאי דקמ"ל היתר השהיה דלא ניחוש בתבשיל שיחתה כיון דמצטמק ויפה לו והובערה והרואה במפרשי הש"ס הראשונים ואחרונים יראה כמה נדחקו בישוב הנהו שתי קושיות ולמ"ש א"ש ברווחא וכיון דחזינן דהוצרך להשמעינן דלא ניחוש שמא יקטום דבלא"ה ה"א כמו דחייש לשמא יחתה ה"נ שמא יקטום ויכבה אם כן גם עתה ס"ל דר' אושעיא ור' יוחנן לטעמייהו דס"ל משאצ"ל פטור ע"כ לא גזרו משום שמא יכבה וכמ"ש לעיל.

בהג"ה שני כירות המתאימות זו אצל זו ודופן של חרס ביניהם האחת גרופה וקטומה והאחת אינה גרופה וקטומה מותר לשהות על הגרופה וקטומה אע"פ שמוסיף הבל משאינה גרופה ובטו"ז סק"ד תמה למה הוצרך לכתוב זה דהא כבר כתב דמותר לסמוך

לו וזה לא גרע מסמוכה ואפי' אי הוה סמוכה אסור מותר זה דש"ה דמדלי אוירא והנה בגמרא פרק כירה דל"א איבעיא מהו לסמוך בה ת"ש שתי כירות המתאימות אחת גרופה וקטומה ואחת שאינה גרופה וקטומה משהין ע"ג גו"ק ואע"ג דקא סליק לה הבלא מאידך דלמא שאני התם כיון דמידליא שליט בה אוירא ע"כ וכתב הרשב"א דהך ואע"ג דקא סליק הבלא מאידך הוא אריכות לשון עיי"ש והפ"י במשנה דר"פ כירה הקשה מהך לישנא על שיטת התוספת והראשונים דאיסור שהיה אינו משום דמוסיף הבלא כמו שהוכיחו לסתור פרש"י אם כן מאי קאמרי אע"ג דסליק הבלא מאידך משמע דאיסורא משום שמוסיף הבל וכ"ש דלא א"ש התירץ כיון דמודליא שליט בה אוירא ואי משום שמא יחתה אדרבה יותר יש לחוש לחיתוי כיון דשליט אוירא עיי"ש ובא"ר הקשה דאדרבה נשמע דאסור לסמוך מדצייר בב' כירות המתאימות ע"כ משום דמידליא אבל אם מותר לסמוך למה צייר במתאימות לימא משהין על כירה גו"ק ואין משהין על שאינה גו"ק והובא במשבצות זהב סק"ד ובישעי"ק הקשה מאי ראיה הביא הגמרא דמותר לסמוך כשלא עשה שום מעשה מב' כירות דעשה מעשה באחת וגרף וקמם וגילה דעתו דלא ניחא לו שיתבשל ויצטמק והרי להרז"ה סגי בגירוף מקצת תנור לבד עיי"ש אמנם לפמ"ש לעיל מיושב הכל דהא על הך דב' כירות קאי פלוגתא דר"מ ור"י וקאמר שם ר"י מה הן משהין על הגו"ק ב"ש אומרים חמין אבל לא תבשיל ובה"א חמין ותבשיל ובה"א אף מחזירין עיי"ש והנה ר"י דס"ל משאצ"ל חייב אם כן מכבה הוי חיוב חטאת כמחתה ואם כן כיון דגרף וקטם לאחת גילה דעתו דקפיד שלא יצטמק יותר א"כ נהי דלחיתוי ל"ח כיון דגילה דעתו להיפך אדרבה ניחוש שיקטום גם כירה השניה כיון דסילוק הבלין מאידך ומפרט במצטמק ורע לו וע"כ בסמיכה לא גזרינן ומשני כיון דמידליא שליט אוירא וא"צ לקטום השניה דבלא"ה לא יזיק החום לתבשיל וחמין שעל כירה השניה וא"כ רבותא גדולה קמ"ל הרמ"א דלא נדע מסמיכה וזה ראיה גדולה למ"ש לעיל בדעת הרמב"ם ואפשר עוד דזה טעמו של ר"מ ור"י דאסרי באינה גו"ק גם מצטמק ורע לו כמבואר בכירה דל"ז דלמה ניחוש דיחתה כיון דמצטמק ורע לו וכבר נתחמם ונתבשל כ"צ אלא דאדרבה שמא יגרוף ויקטום ויכבה ור"י ס"ל משאצ"ל חייב וגם ר"מ ס"ל כן לפמ"ש בתוס' רי"ד בר"פ שמנה שרצים דר"מ ורבנן דפליגי בס"פ האורג בצידת צרעין ור"מ מיחייב אתיא דר"מ כר"י עיין שם וכן צ"ל לפירש"י במשנה דשמנה שרצים בד"ה שלא לצורך ועיין פנ"י פרק כירה דף מ"ד בד"ה חוץ מן הנר.

ס"א ואם שכח ושהה וכו' ז"ל הגמרא לפי גרסת הר"ף אבעיא לא עבר ושכח מאי מי קנסוה רבנן א"ל ת"ש כשהלך ר' יוסי לצפורי מצא בצים מצומקות שנשתהו ע"ג כירה

ואסר להן ואי לאו לאותה שבת לא לשבת הבאה ופירשו רי"ף ורמב"ם דהבעיא במצטמק ויפה לו ושכח ושהה דבלא נתבשל כ"צ כבר איפשט מקודם דקנסינין בשוגג נמי והנה עדיין לישנא דעבר ושכח אין לו הבנה כלל דעבר משמע מזיד ושכח הוי שוגג ועוד הקשו מה דמשני לשבת האחרת דאם הבעיא לענין שכח הלא אפשר, ישכחו גם לשבת אחרת עיין בהה"מ פ"ג מה"ש ובהשגות שם והנלע"ד דאפשר לומר עפ"י המבואר ברפ"ב דביצה בההיא סמיא דשכח לעשות מ"ת שני פעמים וא"ל שמואל פושע את פרש"י שאין דעתו על המזידין והפושעים שאינן חרדן לדברי חכמים וכתב הישׁ"ש שם והובא במג"א לקמן סימן תקכ"ז סק"ו דגם בטעם ראשון אם שכח מחמת עצלותו שלא היה חרד על דבר ד' ולא מחמת אונס נקרא פושע דשוכח נקרא פושע והמג"א גמגם בדבריו עיי"ש ועיין לעיל סימן ק"ח ס"ח ובמג"א סקי"א דאם כשהתחיל הזמן היה זכור רק נתעצל מלעשות ואח"כ שכח דיש פלוגתא אז חשוב אונס עיי"ש והנה מבואר בפרק ב"מ דף ל"ה ע"ב דשש תקיעות היו תוקעין בע"ש וכשהתחילו לתקוע תקיעה שלישית סלקו החמין והקדרות מע"ג כירה ע"ש ולפ"ז י"ל דהכא דר"י אוסר במזיד גם מצטמק ויפה לו ובשוגג אינו אוסר מבעיא לו עבר ושכח מאי היינו לא ששכח מתחלה אלא כשהגיע זמן הסלוק בתקיעה שלישית היה זכור ושמע רק נתעצל ועבר עד שאח"כ שכח ונשתהה בשבת ומבעיא לו אם זה דיני במזיד כסברת הישׁ"ש או לא וגם בלא נתבשל כ"צ נ"מ אף דכבר נפשנו דאסור משום דהיו עושים במזיד ואמרא שוכחין אנו לפמ"ש הגמ"ר דאינו אסור מה"ט רק לו ולא לאחריני דאין אדם חוטא ולא לו וא"כ נ"מ בעבר ושכח אם דינו כמזיד ואסור גם לאחריני או דינו כשוגג אסור רק לו ופשט מדר"י דאסר אף שנשתהו דמשמע בשוגג וגם מצטמק ויפה דביצים מצומקות גם משמע דאסר לכ"ע כמ"ש הרא"ש וקאמר מאי לאו לאותה שבת שהיה פעם ראשון מ"מ אסר ודחי לא לשבת הבאה אם ישכחו עוד בפעם שנית תו יחשבו כמזידין ועל זה הזהירם שאם יארע להם עוד תהא אסור דבפעם ב' ודאי מיחשב כפושע וכמבואר בגמרא הנ"ל והובא להלכה לקמן בסימן תקכ"ז בבאה"ט סק"ו:

שם סל"א ולא הוזכרה גרופה וקטימה וכו' אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דורסאי הנה בחידושי רשב"א פ"ק דשבת דף ח"י ע"ב כתב דמגיס לא מיחייב משום מבשל רק בהגסה ראשונה והיינו טעמא דמשהין ע"ג כירה קטומה ולא חיישינן דלמא מגיס ועוי"ל דכל דבשל כמאב"ד ליכא משום מגיס וכתב בתוס' רע"ק ר"פ כירה דלפי תירוץ בתרא דרשב"א בלא הגיע למאכל ב"ד אסור להשהות אף בגרופה אולם הרשב"א בר"פ כירה האריך אם מותר להשהות בגו"ק בלא הגיע למאב"ד אי חיישינן לחתוי ומסיק

דלא חיישינן ולא הזכיר כלל דמחששא דשמא יגיס יש לאסור בלא הגיע למאב"ד ובכ"מ רפ"ט מה"ש במ"ש בשם הרמ"ך מבואר דעתו דקודם מאב"ד אסור לשהות אף בגו"ק דשמא יגיס וחייב משום מבשל וחידוש בעיני דבש"ע סימן רנ"ג ס"א נקט בפשיטות להתיר גו"ק בלא הגיע למאב"ד והאחרונים כולם שתקו ולא הערו דברשב"א וכן להרמ"ך דאסור משום שמא יגיס עכ"ל והנלע"ד דהנה ברמב"ם פ"ג מה"ש ה"ד כתב דבגו"ק מותר להשהות שהרי הסיח דעתו מזה התבשיל ואין גוזרין שמא יחתה באש ובכ"מ שם כתב הרמ"ך צ"ע האיך הסיח דעתו שהרי דעתו לאכלה בלילה ומי לא עסקינן דאין לו תבשיל אחר כי אם זה והטעם הנכון משום דעביד כיון דגרוף או קטם דלא אתי כחתוי וכן פירשו רבותי עכ"ל וי"ל כדעת רבינו דקים להו לרבנן שכל שגרף הוא מסיח דעתו עכ"ל הכ"מ ונלע"ד לתרץ קושיות הרמ"ך דמי שדעתו לאוכלו בלילה. ואין לו תבשיל אחר אינו גורף וכמ"ש הכסף משנה ואי דאיך אפשר לומר כן אם מ"מ נמצא מי שאין לו תבשיל ודעתו לאוכלו בלילה ומ"מ גרף וקטם זה לק"מ דזה הוי מלתא דלא שכיח שיעשה כן ובזה לא גזרו אמכם דעת הרמ"ך דבשלמא בשלא הגיע למאב"ד יש סברא לומר כן מדגרף הסיח דעת כיון דאינו ראוי עוד לאכילה וצריך בישול ואש גמור וגם לא שכיח שיגרף כל שלא הסיח דעתו אבל כשנתבשל כמאב"ד ומכ"ש כשנתבשל כ"צ רק מצטמק וי"ל הרי ראוי לאכילה כמות שהוא וחזינן לחנניה דלא חיישׁ עוד שיחתה כיון דא"צ עוד לבישול הרבה א"כ גם לרבנן עכ"פ ליכא הוכחה מדגרף דהסיח דעתו מתבשיל זה וליכא למימר ג"כ דלא שכיח שיגרף ויקטום כה"ג ואזיל הרמ"ך לשיטתו שבפ"ט ה"ג שם דכל שנתבשל כמאב"ד אינו בו עוד משום מבשל א"כ לדידיה א"צ עוד בישול ושכיח שיגרוף אף בשלא הסיח דעתו מתבשל זה אבל הרמב"ם דבפ"ט מה"ש ס"ל דאף שנתבשל כמאב"ד חייב משום מבשל א"כ צריך עוד בישול ולא שכיח שיגרוף רק כשמסיח דעתו מתבשיל זה אמנם מה דהוצרך הרמב"ם לטעם חדש זה ולא כתב בפשיטות כהרמ"ך כיון דגרף הרי גילה דעתו דא"צ לגחלים בוערת ולא יחתה עוד הוא משום דאזיל לשיטתו דכל זמן שלא נתבשל כל צרכו יש בו משום מבשל ממלא כשמגיס בו חייב משום מבשל א"כ גם בגו"ק יהא אסור להשהות שמא יגוס וכמו שהקשה הרמ"ך בפ"ט שם דהא מה שגרף אינו מציל מחשש הגסה ע"כ נתן הרמב"ם טעם דמסיח דעתו מתבשיל זה וממלא ליכא חשש שיגיס ג"כ ומיושב קושיות הרמ"ך דפ"ט וע"כ בנתבשל כ"צ ומצטמק ויפה לו אף די"ל דאינו ראיה מדגרף דהסיח דעתו מתבשיל זה מלאכלו בלילה כיון דכבר נתבשל כל צרכו וא"צ עוד בישול מ"מ כיון דאינו חייב בו משום מבשל ומגיס תו א"צ לטעם זה דלחשש שמא יחתה לחוד די כיון שגרף גילה דעתו דלא יחתה עוד והרמ"ך לשיטתו דס"ל בפ"ט

כיון שנתבשל כמאב"ד אין בו משום מבשל ומותר להגיס א"כ ליכא חשש רק משום שמא יחתה ע"כ אף דלא הסיח דעתו מתבשיל זה כיון דגירוף או קטם לא עביד עוד לחתות והשתא א"ש דברי הרשב"א דמעיקרא דהיה ס"ד דמגיס חייב אף לאחר שנתבשל כמאב"ד הקשה שפיר למה משהין על הקטימה שמא יגיס ול"ל מדקטם הסיח דעתו מתבשיל זה כיון דכבר נתבשל כמאב"ד א"צ עוד בישול רב בגחלים בוערת וגם שכיח שיקטום אף דלא הסיח דעתו מזה התבשיל דהרי חזינן דחנניה לא חייש לשמא יחתה אף שהגיע למאב"ד דא"צ עוד לגחלים בוערת וא"כ קשה למה משהין בקטימה בהגיע למאב"ד לכ"ע ואפשר דהוקשה לו גם לחנניה וכשיטתו דרשב"א שפסק דבהגיע למאב"ד משהין גם כשאינו גרוף רק בלא הגיע לאב"ד אין משהין רק בגו"ק דאף דבזה כשקטם יש ראיה דהסיח דעתו מתבשיל זה דאל"כ לא שכיח שיקטום כשרוצה לאכלו בלילה ועדיין לא נתבשל כמאב"ד מ"מ כיון דלחשש שמא יגיס לא מהני קטימה ויש לאסור גם בהגיע למאב"ד ואז שכיח אף שקטם דלא הסיח דעתו וממילא יש לאסור להשהות גם כשלא הגיע למאב"ד וקטם אף דלא שכיח כיון דיש בזה לגזור במקום דשכיח ג"כ וכמ"ש התוס' בפ"ק דשבת דף י"ד ע"ב בד"ה כיון עיי"ש אבל לתירץ בתרא דאגיס אינו חייב רק כשלא הגיע כמאב"ד א"כ כשהגיע למאב"ד ליכא למגזר משום מגיס רק בשלא הגיע למאב"ד ואז כשאינו גרוף וקטים בלא"ה אסור משום שמא יחתה רק כשקטם דנגזור משום שמא יגיס בזה כ"ע מודו מדקטם אמרינן דהסיח דעתו מזה התבשיל כיון דלא הגיע עדיין למאב"ד וצריך עוד בישול רב והוא קטם ואם ימצא איש שצריך לתבשיל זה בלילה ואינו מסיח דעתו ומ"מ קטם זה לא שכיח וליכא למגזר בו כיון דאין מקום לגזור רק במלתא דלא שכיח לבד א"כ אין שום פוסק שיסבור בלא הגיע למאב"ד לאסור להשהות בקטים וא"ש בס"ד וגם מהרמ"ך דבפ"ט אין שום הוכחה שיסבור דבלא הגיע למאב"ד שיהא אסור להשהות בגו"ק דלא הקשה על הרמב"ם רק בהגיע למאב"ד גם בגו"ק נגזור משום עגיס וזה שפיר הקשה לשיטתו דל"ל טעם דהסיח דעתו וכמ"ש והיינו דוקא בהגיע למאב"ד אבל בלא הגיע למאב"ד דצריך עוד בישול מודה דלא שכיח שיגרוף או יקטום רק כשמסיח דעתו מתבשיל זה ובזה יש לדחות ג"כ מ"ש בתוס' רע"ק שם ממ"ש הרא"ש בר"פ כירה בשם רבינו יונה דמה דקתני אין צולין בשר וכו' וכמה כדי שיצילו מבע"י כמאב"ד אתיא בין לחנניה בין לרבנן וכו' ולרבנן בגרוף הרי אף בגרוף צריך שיצילו מבעוד יום כמאכל ב"ד עכ"ל ולפמ"ש י"ל דגם ר"י לא אמר רק בצלי דאף שגרף וקטם קודם שנצלה כלל אין הוכחה דהסיח דעתו כיון דיכול להיות נצלה לסעודת הלילה גם בגו"ק כיון דלא מפסיק קדרה וכמו שכתבו תוס' בפ"ק דשבת דף ח"י ע"ב

בד"ה האי בשרא דבצלי גם בבשר חי אסור לשהותו דלא מסיח דעתו מניה דראוי לאוכלו בלילה משא"כ בקדרה חייתא מבואר שם בגמרא דאסוחי אסח דעתו מניה עיי"ש ה"נ י"ל ס"ל לר"י לענין גו"ק קודם שנצלה כמאב"ד ומ"מ גם בזה דעת כל הפוסקים דלא כותיה ומתוק לחיך לשון הגמרא במ"ק דשבת דף ח"י ע"ב וניחוש משמא מגיס בה בעקורה וטוחה והשתא דאמר מר גזרה שמא יחתה בנחלים האי קדרה חיותא שרי לאנוחה ע"ש עם חשכה בתנורא מ"ט כיון דלא חזי לאורתא אסוחי מסח דעתו מיניה ולא אתי לחתויי וכתב הפ"י שם הלשון תמוה דהא כ"ש אי לא גזרינן שמא יחתה פשיטא דקדרה חייתא שרי ועוד מאי השתא דקאמר מר דקאמר הא הך גזרה דשמא יחתה אשכחן בכמה דוכתי עכ"ל ולפמ"ש א"ש כיון דאמר שמא מגיס ביורה עקירה קשה קושיות רשב"א למה אמר דאסור לשהות ע"ג כירה דשמא יחתה דלפ"ז בגרוף מותר לימא מחשש הגסה דיהא אסור גם בגרופה וצ"ל כתירץ רשב"א דלא אסור להגיס רק כשלא נתבשל כמאב"ד ועדיין קשה דילמא שמא יגיס ויהא אסור כשלא נתבשל כמאב"ד גם בגרוף יקטום וצ"ל כמ"ש כיון דצריך עוד בישול והוא גרוף יש הוכחה דאסח דעתו מתבשיל זה מלאוכלה לאורתא ממלא מזה נשמע דקדרה חייתא מותר גם בלא גו"ק דג"כ אסח דעתו מיניה ובל"ז ה"א דלא מהני סברא דאסח דעתו להציל מחשש דשמא יחתה ומפרט כשאין לו תבשיל אחר כקושיות הרמ"ך דלעיל והא דאמר שמא יחתה ולא שמא מגיס דלא גזרינן משום הגסה אבל השתא דחיישת לשמא מגיס ומ"מ אמר מר שמא יחתה מוכח דקדרה חיותא שרי והוא כפתור ופרח בס"ד.

מיהו מדברי הטור אין הוכחה די"ל מה דהשמיט הך דגחלים שעממו ונתן עליהן נעורת גם קטמה והובערה דס"ל כיון דתנו לה מאן דס"ל לשהות אסור כשנתבשל כמאב"ד אין ראיה רק להתיר לשהות כשנתבשל כמאב"ד אבל לענין לשהות כשלא נתבשל כמאב"ד אין ראיה דחמיר דהרי לחנניה דמתיר גם בלא גו"ק כלל כשנתבשל כמאב"ד ומ"מ צריך גו"ק כשלא נתבשל כמאב"ד וכן בקטמה והובערה כתבו תוספת שם דף ל"ז ע"ב בד"ה ש"מ דדוקא בנתבשל כ"צ מהני וא"כ ה"נ יש לחלק כשלא נתבשל כמאב"ד דל"מ קטימה כל שהו וכן אין ראיה משהיה לחזרה להקל דחזרה חמיר וע"כ הטור דמסיק דכשנתבשל כמאב"ד מותר לשהות גם באינו גו"ק א"כ לא נ"מ רק לענין לא נתבשל כמאב"ד לשהות או לחזרה לעולם ולזה ליכא ראיה מהך ברייתא להקל על כן השמיטו ודו"ק ובאמת יש סברא גדולה לומר דלא מהני קטימה כל דהו רק לענין שהיה בנתבשל כמאב"ד דהנה מבואר בפירש רש"י במשנה דר"פ כירה דחומרא דמחזירין משום דמחזי כמבשל בשבת ועכצ"ל לב"ה בגו"ק דמחזירין דלא מחזי כמבשל כיון דגרף וקטם והנה כתב הריטב"א

בר"פ כירה בד"ה או דלמא לשהות תנן ומתניתין דלא כחנניא דל"ל דמתניתין מיירי בלא נתבשל כמאב"ד דמודה חנניא דאסור משום דתבשיל סתמא לא משמע הכי ועוד אי לא נתבשל כמאב"ד היכי תנן אף מחזירין ואמרינן בגמרא מחזירין אף בשבת כיון דקטימה דתנן קטימה כל דהו הרי מבשל בשבת וחייב מיתה עכ"ל ולשיטתו אזיל דכתב מקודם לזה דעד שיתן האפר משמע קטימה כל דהו אבל מירושלמי דהוה ס"ד דצריך לקטום כל צרכו לולא דתנו בברייתא מלבה עליה נעורת פשתן מוכח דעד שיתן האפר י"ל קטימה כל הצורך כגרופה דכל הצורך קאמר ועכ"פ יצא לנו מדברי הריטב"א דבקטימה כל דהו מבשל עדיין אבל בקטימה כל הצורך וכן בגריף כל הצורך אינו מבשל עוד וא"כ מה דמהני קטימה כל דהו הוא להיכרא בעלמא דאינו רוצה בחיתוי וכן בגחלים שעממו אף דאינו רק כקטימה כל שהוא כמבואר ברמב"ן ורשב"א וריטב"א וגם מעשה לא עביד מ"מ מדהניחן כך ולא חשש ללבותן ולהבעירן יותר גילה דעתו דאינו חושש לחתות עוד וכ"ז מהני לסלק חשש דיחתה אבל במחזירין דמחזי כמבשל בשבת כ"ז דמבשל לא יצאנו מחשש זה וע"כ צריך שיגרוף או יקטום כל הצורך באופן דתו לא מבשל בכירה וכן לענין שהיה בלא נתבשל עדיין כמאב"ד צריך גו"ק באופן שלא יתבשל עוד דהא מבואר בר"פ טי"ת מה"ש בכ"מ שם בשם הרמ"ך וברשב"מ סוף פ"ק דשבת דהיכא דיש בו משום בישול יש לגזור מחשש דשמא יגיס דהוי כמבשל ולא מהני גרופה וקטימה רק לסלק חשש חיתוי ולא לחשש הגסה וכתבתי לעיל סימן רנ"ג דהיכא דלא נתבשל כמאב"ד כיון דגרף וקטם הסח דעתו מתבשיל זה כיון דאינו ראוי בלא בישול הרבה עוד וטעם זה מהני גם לסלק חשש הגסה כאשר ביארתי שם באורך אמנם תינח בגו"ק כל הצורך אבל בקטימה כל דהו דעדיין מבשל בטוב נהי דמהני לסלק חשש חיתוי משום היכרא דיעבוד לגלות דעתו דאינו רוצה לחתות אבל מ"נ לא הסיח דעתו מתבשיל זה ללילה כיון דמבשל בטוב א"כ יש חשש הגסה כיון דלא נתבשל כמאב"ד מגיס חייב כמבשל וכמ"ש לעיל וא"כ מוכרח דצריך קטימה כל הצורך וע"כ הטור דמסיק כהרא"ש דפסק כחנניא א"כ ל"צ לגרופה וקטימה רק בחזרה או בשהיה כשלא נתבשל כמאב"ד ובזה צריך קטימה יפה דוקא באופן דמסיח דעתו מתבשיל זה אבל קטימה כל דהו עדיין מבשל ואינו רק היכר לחשש חתיה וע"כ לא הביא הך דגחלים שעמעו או נתן עליה נעורת או קטמה והובערה דג"כ כקטימה כל דהו הוא כמ"ש הרמב"ן ורשב"א ופשוט הוא כיון דהדרא והובערה הרי לא קטם כל צורך רק הוי הכירא.

ולפ"ז גם כן יבא לשון הגמרא והרי"ף על נכון מה דהאריכו להביא הך סיפא דברייתא דגחלים שעממו וכו' דכבר כתבתי דלענין לסמוך יש סברא להיפך דחמיר כשנתבשל

כמאב"ד מאם לא נתבשל עדיין דבשלמא בנתן על גבי כירה ממש אינו מסיח דעתו מתבשיל זה גם כשלא נתבשל משא"כ בסמיכה לבד ולא נתבשל עדיין כמאב"ד מסיח דעתו כיון דגם כשיחתה רחוק שיתבשל לסעודת לילה והרי דעת הב"ח באמת אליבא דהרי"ף ורמב"ם דכשלא נתבשל כמאב"ד מותר גם ע"ג כירה לשהות אף כשאינו גרוף ומשום דמסיח דעתו ואולי כשנתבשל כמאב"ד אסור לדדהו וא"כ נהי דפליגי עליו האחרונים מ"מ דוקא בעל גבי כירה כיון דבישול קצת אינו מסיח דעתו אבל בסמיכה ודאי סברא אלימתא הוא וא"כ לכאורה היה אפשר לדחות ראיות הגמרא דשרי לסמוך מהך ברייתא דקתני סומכין לה ואין מקיימין עליה אא"כ גו"ק די"ל דמיירי בלא נתבשל כמאב"ד כיון דלא קתני תבשיל כלל ואתיא כחנניא דאינו אסור בשהיה רק כשלא נתבשל כמאכל ב"ד ובזה התיר לסמוך וע"כ האריך להביא סיפא דגחלים שעממו או נתן עליהם נעורת פשתן הרי הן כקטומים דזה הוי קטימה כל דהו דאינו מועיל רק להיכרא ולא שלא יבשל דעדיין מבשל בטוב וכמ"ש הריטב"א וא"כ נהי דלחיתוי לא ניחוש עדיין יש לחוש שמא יגיס כיון דמבשל ולא הסיח דעתו מתבשיל זה ועכצ"ל דמיירי בנתבשל כמאב"ד ואין בו איסור מבשל ומגיס ומ"מ מתיר לסמוך ואם כן נסתר דחיית הראשונים ראיות הרי"ף מהך לומר דבעיא דלסמוך נ"מ כשלא נתבשל כמאב"ד וע"כ גם הרי"ף הביא סיפא דהך ברייתא באמצע מרכז ראייתו דקי"ל דלשהות אסור גם אחר שנתבשל כמאכל ב"ד ואם כן יש ראיה מכל זה דגחלים שעממו ונעורת פשתן לא מהני הן לענין חזרה והן לענין כשלא נתבשל עדיין כמאב"ד ואף דהטור לא פסק כהדי"ף א"כ ע"כ לא ס"ל כראייתו ג"כ היינו משום דבלא"ה דחו ראייתו דבעיא דלסמוך הוא לכ"ע למ"ד לשהות אסור נ"מ לשהות ולחנניא נ"מ להחזיר.

ועדיין צ"ע דהא מבואר בפרק כירה דף ל"ז קטמה ונתלבתה מחזירין עליה אמנם מבואר שם ע"ב בתוספת בד"ה ש"מ דנתלבתה הוי פחות מהובערה והוי לגמרי כקטומה אלא דצ"ע למה לא הביא הטור הך דקטמה ונתלבתה דמחזירין עליה ואולי משום דחזינן דבנתלבתה קתני מחזירין ובהובערה לא קתני רק משהין עליה וגם זה רק במצטמק ויפה וכמ"ש התוספת ואנן לא בקיאין מהו הוי נתלבתה שהוא פחות מהובערה לכך השמיטוה.

והנה לשיטת הפוסקים דגם כשנתבשל כמאב"ד יש בו חיוב כשמבשלו אח"כ בשבת כדעת הרמב"ם פ"ט מה"ש ואליבא דב"י בסימן שי"ח גם הטור ס"ל הכי א"כ יש בו חיוב מגיס ג"כ א"כ עכצ"ל הא דמהני גרופה וקטימה כשנתבשל כמאב"ד לרבנן דפליגי אחנניה וחיישי באינו גו"ק לשמא יחתה ולמה לא חיישי שמא יגיס וצ"ל ג"כ משום

כשגרף וקטם הסיח דעתו מתבשיל זה וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג וכמ"ש לעיל סימן רנ"ג וצ"ל לרמב"ם דגם בקטימה כ"ש מסיח דעתו אבל לפמ"ש לעיל בשם הריטב"א דהיכא דלא קטם רק כל שהו מבשל עדיין ולא שייך לפ"ז לומר דמסיח דעתו וא"כ י"ל דל"מ קטימה כל דהו רק בנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו ואין זה דוחק לומר דהברייתא דגחלים שעממו וכו' מיירי בנתבשל כ"צ דוקא דהא לדעת הרמב"ם וסיעתיה דאחר כמאב"ד יש בו משום בישול עכצ"ל גם במשנה דר"פ כירה דב"ה אומרים אף מחזירין ע"כ מיירי רק בנתבשל כ"צ דאל"כ הוי מבשל בשבת ולפ"ז א"ש יותר דברי הרי"ף דפסק גם בנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו אסר מכח הנהו ראיות שהביא כמבואר בלשונו ולכאורה מהך ראיה הנ"ל דבעי לסמוך ומסיק מה הוי עלה אין הוכחה למצטמק וי"ל לאסור אבל לפמ"ש גם זה מוכרח מדקתני גחלים שעממו וכו' דזה ל"מ רק בנתבשל כל צרכו דאל"כ יש לחוש שמא יגיס ובגמרא נמי י"ל דהוצרך להביא הך סיפא ג"כ דלא נאמר בלא נתבשל כ"צ מסיח דעתו וע"כ לסמוך מותר דלא יועיל לו החיתוי להתבשל ע"י סמיכה אבל בנתבשל לגמרי אינו מסיח דעתו ויועיל לו החיתוי להצטמק או להחזיק החמימות ובזה כבין למה אמר רב אושעיא קטמה והובערה משהין עליה תבשיל שנתבשל כ"צ ודייקו התוספת אבל כשלא נתבשל כ"צ אף לאחר כמאב"ד לא חשיב כקטומה עיי"ש דיל"ד ממ"נ אם חשוב כקטומה לעולם ליחשב ואם לא לעולם לא יחשב כקטומה אבל לפמ"ש י"ל דלענין הטעם דמסיח דעתו ודאי לא הוי כקטימה כיון דהובערה ראוי לבשל חיש מהר ומעיקרא דקטמה לא היה כל צרכו שיסיח דעתו דחזינן דהובערה רק מועיל להיכרא לסלק חשש חיתוי דגילה דעתו דאינו רוצה לחתות ואם כן בלא נתבשל כל צרכו עדיין יש חשש מגיס לפוסקים דאחר מאב"ד יש בו משום בישול אבל כשנתבשל כ"צ ל ליכא משום מגיס רק לשמא יחתה ולזה כבר עביד היכרא דקטמה ולא לגרע מחמת דהובערה אח"כ. אמנם לרמב"ם דס"ל גם בקטומה כל דהו שייך טעם דמסיח דעתו כדמוכח מדבריו בפ"ג מה"ש וכן לפוסקים דאחר שנתבשל כמאב"ד אין בו איסור תורה משום בישול וכן העלו הפרישה וטו"ז בסימן שי"ח כדעת הטור צ"ל טעם אחר להך דקטמה והובערה דהוי כקטימה רק בנתבשל כל צרכו ונצטמק וי"ל ונ"ל לפמ"ש בפירש המשנה לרמב"ם ר"פ במה טומנין דהא דאין טומנין בדבר המוסיף הבל מבע"י שמא תרתיח היינו שתעלה הקדרה רתיחה בשבת ויגלה אותה עד שתניח מהרתיחה ושוב יכסנה נמצא מטמין בשבת עיי"ש ולפ"ז י"ל בקטמה והובערה נהי דלשמא יחתה ליכא כיון דקטמה מ"מ כיון שהובערה שמא תרתיח הקדרה ויגביהה קצת מע"ג הכירה בשבת שתניח מרתיחתה ושוב יחזירנה אחר שתניח מרתיחתה וזה דבר מצוי בכל

תבשיל ונמצא יבשל בשבת בחזירתה וכ"ז כשלא נתבשלה כל צרכה דיש בו משום בישול לרמב"ם וסייעתו אבל כשנתבשל כל צרכו ליכא איסור דאורייתא בחזירתה לכ"ע אפילו כשנצטמק ויפה לו ולפוסקים דגם אחר כמאב"ד אין בו משום בישול י"ל לפמ"ש רש"י בפרק במה מדליקין דף ל"ד ע"ב בד"ה גזרה שמא יחתה בגחלים משחשכה שבא לבשל הקדרה שלא בשלה כל צרכה וגזרו אף בבישלה כל צרכה עד שיגרוף וכו' עיי"ש דמוכח דמן הדין לא היה לנו לחוש שיחתה רק כשלא בשלה כל צרכה שיחתה לגמור בישולה רק משום לא פליג לא חלקו בגזרתם והנה כתב התה"ד והובא במג"א סימן תמ"ז סק"ה דלא מחמירינן בלא פליג כמו בגוף הגזרה עיי"ש ובירושלמי ר"פ במה טומנין אסרו תבשיל כ"צ מפני תבשיל שלא נתבשל כ"צ עוד בירושלמי שם לפי שהדברים הללו רותחין ומרתיחין והוא נוטלן והן תשים לתוך ידו ומחזירין והן מוסיפין רתיחה הרי מפורש דחששו שיגביה התבשיל שלא נתבשל כ"צ שתניח מהרתיחה וכשיניחו יחזירין ומוסיפין רתיחה נמצא יבשל בשבת וע"כ רב אושעיא נהי בנתבשל כ"צ לא גזר גזרה לגזרה אבל בלא נתבשל כ"צ גזר כיון דהובערה.

שייך למ"ש בריש הסימן לפרש דברי הירושלמי יודא אמרה דא ביו"ט שחל בע"ש דהיינו שנתן טעם על דל"צ לקטים כל צרכו משום יו"ט שחל בע"ש הנה לא תדחה דזה דוחק דמשמע הלשון דמיירי רק ביו"ט שחל בע"ש דכך תמצא בתוס' רי"ד בשבת דף כ"ה דר"ח אמר הא דתנן אין מדליקין בשמן שרפה הכא ביו"ט שחל להיות בע"ש עסקינין דר"ח בכל שבת אסר גזרה משום שבת אחר יו"ט וזה שאמר תנא ביו"ט שחל בע"ש עסקינין כלומר בא ליתן טעם למה נאסר אבל ה"ה לכל שבתות משום גזרה ודמי האי למאי דאמרינן בפ"ק דביצה דף ב' ע"ב הכא ביו"ט שחל להיות אחר השבת עסקינן והוא אוסר כל י"ט משום האי יו"ט עיי"ש וא"כ כ"ש שיש לפרש כה"ג לשון הירושלמי דלעולם יותר קצרין מלשון בבלי והנה אף דכאן לא אסרו לקטים בכל ע"ש משום גזרה מ"מ לא רצו להחמיר שיצטרך לקטים כל צרכו בכל ע"ש כיון שאפשר לבוא תקשה מזה ביו"ט שחל בע"ש שמחמת רגילתו יטעה לקטים ביום טוב ג"כ כל צרכו ויהא מכבה וכאשר כתבתי מזה בחידושי רע"ד דביצה דאף במקום דלא רצו לגזור מ"מ נמנעו מלהחמיר משום חשש תקלה רחוקה שלא תבא תקלה מהתקנה ובפרט דבלא"ה כך דרך חכז"ל שלא חלקו וכמ"ש ראיה מהמג"א דסימן רס"ג ס"ק י"ב אף לפוסקים דבשמן שרפה לא גזרו כל ע"ש משום יו"ט שחל בע"ש מ"ט להחמיר בכלע"ש שיחויב דוקא לקטום כל צרכו לא רצו שלא יבא תקלה מזה ביו"ט שחל בע"ש ועיין מ"ש בסימן רנ"ו:

סימן רנד

ס"ה פניו המדובקים בתנור הנה רש"י פירש בפ"ק דשבת דף כ' דר"א לחומרא דיותר מהר נקרם פנים שכלפי האור ותוס' הקשו דבירושלמי אמר דמודה ר"א בלחם הפנים דאינו קרוי לחם עד שיקרמו פנים שבתנור משמע דהכא סגי בקרימה כל דהו לר"א והאחרונים תרצו דשאני תנור דמקדש שהיה מתכת ולענ"ד י"ל דשאני תנור שהיה בימי הש"ס שהיו מדבקין הפת בתנור למעלה בצדדי התנור ופני הפת פונה למטה נגד האור שבוער בתנור וע"כ מבעיא בגמרא אתה תחתון קאמר ר"א וכפרש"י שם דאותו צד שאינו דבוק לתנור הוא ג"כ תחתון ונוטה למטה נגד האור וע"כ פשיטא לו לרש"י דצד שנגד האור נאפה תחלה דיסוד האש דרכו לעלות למעלה וכל חמימות חרסו התנור למעלה במקום שהפת דבוק רק מכח האש שלמטה ורחוק יותר מהאש ממנה שפני הפת שכלפי האור רחוקים כפי עובי הפת אמנם בלחם הפנים הפת נתנן בדפוסים בעת אפייתן ועיין בתוס' במנחות פ' שתי הלחם דף כ"ד בד"ה ובדפוס כתבו דאי אפשר לברר אם היה מתקן הלחם חוץ לדפוס או תוך הדפוס ואם בתוך הדפוס נתונה א"א להדביקם עיי"ש ועיין בלח"ם פ"ה מתמודין ומוספין ה"ח כתב דמלשון הרמב"ם שכתב ג' דפוסין היו אחד שנותנין בו החלה והיא בצק והשני שאופין אותו בו משמע שנותנין הבצק בתוך הדפוס מדכתב שנותנין בו החלה עיי"ש ומלשון רש"י שם שכתב ומתקן הבצק בתוך הדפוס משמע ג"כ כרמב"ם לפ"ז ואף דלפי מה שהכריח התוי"ט שם דסברת הרע"ב שם דבחוץ היה מתקן הבצק בתוך הדפוס ובתנור היה הדפוס בתוך הבצק אין ראיות הלח"ם כלום דרמב"ם פליג אתוס' ובאמת מדברי התוס' גופייהו מוכרח כן דהתוס' הוכיחו סברתם מדפריך שם בגמרא ולהדרא לדפוס קמא כיון דאפי לה נפחא עכצ"ל שהלחם חוץ לדפוס דאי בתוך הדפוס כיון דכווין דפוס היה לה בתנור היכי מינפחה הא אין הדפוס מניחה עיי"ש ועדיין מה הועילו אם הלחם חוץ לדפוס נהי דיכול להתנפח מחוץ אבל בפנים הרי הדפוס מעכב מלנפוח ועדיין להדרה לדפוס קמא כיון דהדפוס בא תוך הלחם ומה שחוץ מינפח לא אכפת לנו דאין מחיצות בדפוס קמא לעכב מבחוץ ועכצ"ל דתוס' ר"ל דרק דפוס שבתנור בא בתוך הפת ודו"ק וחידוש על תוי"ט שלא הכריח כן מהתוס' גופייהו ומ"מ נלע"ד דרמב"ם ל"ל גם זה מדכתב שאופין אותו בו משמע שנאפה תוך הדפוס ועיין באבן העוזר שפירש דברי הסמ"ג ג"כ שנאפה תוך הדפוס וא"כ לא נדבק הפת בתנור ומונח בדפוס בקרקע התנור ובזה ודאי צד התחתון נאפה תחלה וכיון דר"א ס"ל דלא חשוב אפוי עד שיקרום צד המתאחר לקרום ממילא מודה בלחם הפנים דלא קרוי לחם עד שיקרום פניה בתנור היינו צד העליון שזה מתאחר בלה"פ ואמר פניה בתנור כי צד

התחתון פניה בדפוס והטו"ז נדחק במלת בתנור ומחמת דה"א דלר"א לעולם תלוי בצד התחתון הסמוך לחרסי התנור ולפ"ז בלחם הפנים דמונח בדפוס על הקרקע התנור וגם הדפוס הוסק וכפרש"י במנחות שם היה יוצא קולא מדברי ר"א ע"כ אמר דמודה ר"א בלה"פ דאינו קרוי לחם עד שיאפה פניה בתנור וכמ"ש והתוס' לשטתייהו דס"ל דהדפוס היה תוך הפת והפת נדבק למעלה ע"כ שפיר הקשו אבל רש"י לשיטתו דהפת נכנס תוך הדפוס וא"כ לא נדבק בתנור וכמ"ש ולפ"ז גם לרש"י בתנורים שלנו צד הדבוק לתנור נאפה תחלה ועיין באבן העוזר ופירושו בסמ"ג אינו לא כתוס' דפרשו דהדפוס תוך הבצק ולא כרש"י דפירוש דהדפוס ג"כ היסק ודו"ק:

סימן רנה

במג"א סקט"ז ופשוט דבכירה גו"ק הכל שרי הנה דעת רבינו יונה ברא"ש ר"פ כירה אינו כן דמפרש למשנה דאין צולין בשר בצל וביצה עד שיצולו מבע"י להרי"ף ואליבא דרבנן מיירי בגו"ק עיי"ש אלא לפי מה שכתבו המחבר והרמ"א בהך דאין צולין דלהרמב"ם מיירי ע"ג גחלים ממש ולפיכך מותר אחר שנצלה כמאב"ד שלא יחתה להפסידו לחרכו ולהטור גם אצל אש מותר גם לרי"ף דאוסר בבישול אחר ואב"ד מ"מ בצלי מודה דשרי דבצלי א"צ לחתות כל כך וכמ"ש בטו"ז סק"א א"כ לא ס"ל סברת הר"ר יונה אליבא דרי"ף כלל ולדדהו ודאי פשוט דבגו"ק שרי וכמ"ש המג"א דהא הם לא נחתו לתירץ הר"י כלל ודו"ק:

בהג"ה ס"ה אופה למוצאי שבת מותר ובמג"א סימן רנ"ז סק"ב הקשה דבסימן תר"ט כתב הרמ"א דאסור להטמין לצורך מוצאי יוה"כ ולמה התיר כאן בפת ונלע"ד דהא שם מבואר הטעם בטור ובמג"א דהוי כמכין מיוה"כ לחול במה שנגמר ונתבשל ביוה"כ ולכאורה צ"ע דהא יסוד עירוב תבשילין הוא להתיר לבשל ולאפות מיו"ט לשבת מחמת שהתחיל מעיו"ט ונמצא שלא התחיל מלאכה ביו"ט אלא גמר אותה כמ"ש בהג"ה ריש סימן תקכ"ז וא"כ כ"ש כשהנורין בעיו"כ שהתחיל בחול ונגמר ממילא בלא מעשה כלל ביוה"כ דה"ל להתיר וצ"ל דשאני ביו"ט די"ל הואיל ומקלעי אורחים חזי לו גם ביו"ט ע"כ מהני עירוב ובאופן דל"ל הואיל גם עירוב תבשילין לא מהני וכמ"ש המג"א ריש סימן תקכ"ז וא"כ היכא דל"ל הואיל לא מהני הך סברא דהתחיל מעיו"ט וגמר ביו"ט וע"כ ביוה"כ דאסור לכ"ע דל"ל הואיל גם גמר מלאכה אסור להכין לחול וא"כ א"ש הכא בשבת דחזי לאורחים דנהי דהוא אסור לרדות כיון דיש לו מזון ג' סעודות וכמ"ש המג"א מ"מ אי מקלעי אחריני דאין להם מותר לומר להם בואי ורדו לכם כמ"ש המחבר באם

הדביק באיסור בשוגג וכ"ש הכא דהדביק בהיתר גמור למוצאי שבת וא"כ חזי בשבת לאחריני וי"ל הואיל ממילא מותר להכין למוצאי שבת כיון דהתחיל מע"ש בחול רק נגמר ההכנה בשבת ממילא.

במג"א סק"כ בתנורים שלנו אסור לאפות למ"ש כי היכי דאסרינן בכל התבשילין ולא מחלקים בין רוצים לשבת או למ"ש דגזרינן שמא ימלך לאוכלה בשבת ויחתה ה"ה בפת עכ"ל לע"ד אין ראייתו מוכרחת מתבשיל לפת דמבואר בירושלמי ספ"ק דפת להכי סגי' בקרימת פנים מבע"י אף לרבנן דבתבשיל אסור לשהות כשנתבשל כמאב"ד משום דנשים זריזות בפת יותר דפת חמה אינה יפה לאכול וקשה לגוף ונרמז במג"א גופא לעיל סקי"ז בשם הב"ח וא"כ נהי דמ"מ גם בפת אסרו ליתן בתנור סמוך לחשכה אם אין פנאי שיקרום מבע"י כיון דהוא רוצה לאכול בלילה פת חמה גזרו עליו שמא יחתה אבל באמת דעתו רק למ"ש י"ל דלא גזרינן שימלך כיון דפת חמה קשה ולא שכיח כמו תבשיל וצ"ע אלא די"ל כיון דבר"פ כירה אמר רבא לשהות תנינא אין נותנין את הפת וכו' הא קרמו פניה שרי ש"מ דלא ס"ל סברת הירושלמי דפת שאני והב"ח דהביא ראיה מהירושלמי י"ל מחמת דקאי על דברי הרמב"ם דפוסק דאסור לשהות אף לאחר שנתבשל כמאב"ד ומ"מ פוסק בפת דקרמו פניה שרי ושפיר י"ל כסברת ירושלמי לחלק דהנך אמוראי דס"ל לשהות אסור מחלקי כן וע"כ הרמ"א דמסיק לעיל סימן רנ"ג דלשהות שרי וראייתם מהך דרבא כמבואר בראשונים הרי דלא קי"ל כהירושלמי לחלק בזה ושפיר דימה המג"א פת לתבשיל אלא דלפ"ז ה"ל להמג"א בסקי"ז להחמיר מה"ט דלא כהב"ח ועכצ"ל דנהי דבסימן רנ"ג נהגו להקל י"ל משום דהוי פלוגתא באיסור דרבנן א"כ בפת דנ"מ להיפך י"ל ג"כ לקולא אולי הלכה כמאן דמחלקי בין פת לתבשיל וא"כ ה"נ אין ראיות המג"א מוכרחת ודו"ק.

סימן רנו

היו תוקעין בטור איתא דאחר תקיעה ג' שוהה כדי צליית דג קטן או להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת וכתב הב"ח דכדי צליית דג קטן היינו שיצלה כמאב"ד קודם קבלת שבת ונמשך אחריו הע"ש ובתוספת שבת השיגם מדברי רש"י ור"ן וה"מ כאן ובסימן רנ"ג ס"ב דסגי שיצלה עד חשכה אף בזמן תוספת שבת ונלע"ד דיש להוכיח מטור והרי"ף והש"ס כדבריו דהנה בש"ס פרק כירה דל"ז אבעיא להו מהו לסמוך וכו' מה הוי עלה ת"ש כירה שהסיקה בגפת ובעצים סומכין לה ואין מקיימין אא"כ גו"ק גחלים שעממו או שנתן עליהם נעורת של פשתן דקה הרי היא כקטימה ע"כ והנה אינו

מובן לאיזה צורך האריך בלשון הברייתא בגחלים שעממו או שנתן וכו' ומרישא כבר הוכיח דמותר לסמוך ואם דיש לדחוק דבאמת ל"צ לסיפא לענין הבעיא רק מסיק הסיפא לענין דינא זה דוחק וגם ברי"ף קשה יותר דהוכיח דמסקנא דשהיה אסור אף כשנתבשל כמאב"ד דהא אסיקנא לבעיין מה הוי עלה ת"ש כירה שהסיקוה בגפת ובעצים סומכין לה ואין משהין ע"ג אא"כ גו"ק דגחלים שעממו או שנתנו עליהן נעורת של פשתן דקה הרי הן כקטימה אלמא דהכין הוא הלכתא עכ"ל דמשמע דלא מוכח דהכין הלכתא זולת הסיפא דגחלים שעממו וכו' והא די ברישא ואם רוצה להשמיענו דין דגחלים שעממו וכו' ה"ל לכתבו אח"כ בע"ע לא באמצע ראייתו והטור השמיט לגמרי הך דגחלים שעממו ונתן עליהם נעורת ותמה הב"י לעיל סימן רנ"ג דהרמב"ם הביאו ולמה השמיטו הטור וכבר כתבתי בזה לעיל ועתה נראה דהנה בירושלמי מבואר דהך דכעורת של פשתן מיירי ביו"ט שחל בע"ש ולא ימנע משני פנים או דכונתו דרק ביו"ט הקילו בזה משום דא"א לקטום באפר שלא יכבה או מחמת יו"ט לא פליג והקילו בכל ע"ש לענין קטומה דסגי בכל דהו וכמ"ש לעיל וזה מוכרח לומר כהירושלמי מדלענין גריפה צריך לגרוף כל צרכו ובקטימה הקילו עכצ"ל משום יו"ט שחל בע"ש וכמ"ש לעיל והנה התוספת בפרק כירה דל"ז שם כתבו דלמאן דמתיר לשהות כשנתבשל כמאב"ד קאי הבעיא דלסמוך על קודם שנתבשל כמאב"ד ובזה דחו הראשונים ראיית הרי"ף הנ"ל ונלע"ד דמוכח כדברי הרי"ף באופן זה דהנה מבואר בפ"ק דשבת דף י"ח ע"ב דקדרה חייתא שרי גם באינו גו"ק דאסוחי מסח דעתו מיניה א"כ י"ל לפ"ז דלסמוך חמיר כשנתבשל כמאב"ד מאם לא נתבשל כמאב"ד דטעמא דלסמוך לא חיישינן לחיתוי דאינו מועיל לו החתוי הרבה א"כ י"ל בשלמא ע"ג כירה אסור בישול ולא בישול דלא מסח דעתו דע"י חיתוי ותבשיל בטוב לסעודת הלילה אבל לסמוך מחוץ כשנתבשל קצת ולא נתבשל כמאב"ד ג"כ מסיח דעתו דע"י סמיכה לא יתבשל ללילה אף שיחתה אבל כשנתבשל כבר כמאב"ד דראוי לאכילה ואינו מסיח דעתו וסומכו שיתבשל מעט או יצטמק יותר או לא יצטנן א"כ יש לחוש שיחתה שלא יכבה האש לגמרי וא"כ עדיין אינו מוכח מברייתא דשרי לסמוך די"ל דמיירי בלא בישול כמאב"ד וס"ל כחנניה דלשהות אינו אסור רק כשלא נתבשל כמאב"ד ובזה מותר לסמוך משא"כ לרבנן דלאחר מאב"ד אסור לשהות י"ל גם לסמוך אסור דאינו מסיח דעתו ויחתה ויש הוכחה קצת לזה דבמשנה ר"פ כירה קתני חמין או תבשיל ובהך תוספתא לא קתני חמין ותבשיל וע"כ משום דסתם חמין ותבשיל כשנתבשל עכ"פ כמאב"ד כמ"ש המפרשים ר"פ כירה ועיין בתוספת שם אמנם מדתני נתן עליה נעורת וכו' דמיירי ביו"ט שחל בע"ש או דהקילו בכל ע"ש משום

יו"ט וכנ"ל עכצ"ל דמיירי בשכבר נתבשל כמאב"ד דבלא נתבשל עדיין כמאב"ד לפני חשכה בלא"ה אסור לבשל מיו"ט לשבת כיון דלא שייך הואיל וחזי לאורחים וכמ"ש המג"א סימן תקכ"ז וע"כ האריך להביא סיפא דברייתא ממילא מוכח כהרי"ף דבעיא דלסמוך ומה הוי עלה מיירי בנתבשל כמאב"ד דלא כתוספת דאל"כ למה הביא הסיפא וכמ"ש והנה הך דגחלים שעממו הוי גם כן כנתן עליה נעורת וכמ"ש לעיל סימן רנ"ג בשם רמב"ן ורשב"א וריטב"א דכולהו מחד טעמא דהקילו בקטים כל שהו וא"כ הטור דמסיק כהרא"ש דשרי בנתבשל כמאב"ד גם באינו גו"ק לא נ"מ ביו"ט כלל ואם כן צריך קטימה מעליא בלא נתבשל כמאב"ד כמו גרופה דצריך לגרוף כל צרכו ע"כ השמיט הטור ואי דנ"מ לענין חזרה י"ל כיון דלא הוזכרה קולא זאת רק לענין שהיה ליכא למילף לחזרה דחמיר משהיה לכ"ע דלחנניא שהיה מותר גם באינו גו"ק וחזרה אסור ולרבנן גם בגו"ק חמיר חזרה לענין תוכה ורמב"ם הביאו דס"ל דשהיה אסור גם לאחר מאב"ד ונ"מ ביו"ט שחל בע"ש ע"כ הקילו בקטימה כל שהו ולפ"ז מוכח דא"צ להיות כמאב"ד קודם תוספת שבת דאל"כ עדיין נ"ט בלא נתבשל כמאב"ד קודם תוספת שבת דצריך להיות גרוף או קטום ומ"מ מותר ביו"ט לבשל כה"ג דשייך הואיל ומקלעי אורחים עד חשכה דעדיין יו"ט הוא ג"כ ויו"ט מיכין לעצמו וא"כ עדיין איך מוכיח מהך ברייתא דלסמוך שרי בנתבשל כמאב"ד ודו"ק ובלא"ה לענין חזרה אין צורך להקל משום יו"ט כיון דאפשר בשהיה ולא יטול ולא יצטרך להחזיר.

ולולא דמסתפינא ה"א דבר חדש מה דלחנניא מותר לשהות אחר שנתבשל כמאב"ד ולמה לא ניחוש שיחתה כיון דאינו ראוי לאכול עדיין לרובא דעלמא דמי אוכל כבן דרוסאי ומפרט דלכאורה יותר יש לחוש אחר מאב"ד מקודם מאב"ד וכמ"ש הב"ח ר"ס רנ"ג דכשלא נתבשל כמאב"ד אסח דעתו מההיא מאכל לסעודת הלילה אלא דיש לומר מתחלה לא רצו חכז"ל להחליט איסור לשהות רק באופן שיש תקנה בגרופה וקטימה ולא יצטרך להבטל מעונג שבת וכן מצינו ברדיית פת לעיל סימן רנ"ד ס"ה דלא אסרו רק כשאינו לצורך שבת או אפשר ע"י שינוי עיי"ש וא"כ י"ל כיון דביו"ט שחל בע"ש אסור לכבות וא"א לקטום וגם לגרף אסור ביו"ט זולת כשיש צורך אוכל נפש וא"א בלא"ה כמבואר בסימן תק"ז וסימן תקי"ד וא"כ אם נחמיר שאסור לשהות בלא גו"ק הוי חומרא דאתי לידי קולא דיגרוף ויקטום מה שהיה אסור בלא"ה ואם כן י"ל מה"ט אין סברא לאסור השהיה בע"ש שחל ביו"ט ולאסור בע"ש חול לבד לא רצו דלא פלוג דיותר אמרינן לא פליג לקולא ולחומרא כמ"ש תוספת בעירובין דף ס"ה ע"ב ד"ה התם אלא דביו"ט אסור לבשל לשבת רק אם קודם חשכה נתבשל עכ"פ כמאב"ד די"ל הואיל ומקלעי

אורחים חזי ליה היום כמ"ש המג"א ריש סימן תקכ"ז וע"כ ס"ל לחנניה דנתבשל כמאב"ד לא אסרו לשהות רק כשלא נתבשל כמאב"ד ובזה מובן הטעם דמודה חנניא דלהחזיר אסור גם אחר שנתבשל כמאב"ד אא"כ גו"ק דלכאורה קשה כיון דהטעם דשמא יחתה מ"ש חזרה משהיה אלא ה"ט דלענין חזרה אין צורך להקל משום יו"ט שחל בע"ש דלא יטול ולא יצטרך להחזיר ומזה הטעם ג"כ לא אסרו לשהות אף שלא נתבשל כמאב"ד לפני קבלת שבת רק עד חשכה כמ"ש רש"י בפרק ב"מ דף ל"ה ע"ב וכ"ד הה"מ והר"ן ואולי להחזיר אסור גם קודם קבלת שבת כמ"ש הגמ"ר ועיין בתו"ש סימן רנ"ג ס"ק ל"ד שהוכיח מהגמרא כן וה"ט לפמ"ש דהא ביו"ט מותר לבשל לשבת באופן שיהיה כמאב"ד גם אחר קבלת שבת דמ"מ יום טוב הוא ג"כ ויו"ט מיכין לעצמו משא"כ לענין חזרה אין צורך להקל דלא יטול ולא יחזור ולפ"ז י"ל דבהא פליגי חנניה ורבנן דרבנן ס"ל דמשום יו"ט הקילו בגחלים שעממו או נתן עליהן נעורת פשתן ולא יצטרך לגרוף ולקטום לכבות ממילא יש להצריך גו"ק גם אחר שנתבשל כמאב"ד וחנניא ס"ל דצריך גרופה וקטימה כל הצורך ובזה א"ש נמי מה דאמר בירושלמי דביו"ט שחל בע"ש מלבה עליה נעורת של פשתן וכתב הק"ע משום דביו"ט אסור לגרוף והרי מבואר בסימן תק"ז דמותר לגרוף לצורך אלא ה"ט דלולא איסור שהיה לא היה צורך אוכל נפש לגרוף וע"כ לא החמירו שיגרוף או יקטום כל הצורך דהוי חומרא דאתי לידי קולא והברייתא דמתיר בגחלים שעממו או ליתן נעורת של פשתן ס"ל כרבנן דאסור לשהות וע"כ רמב"ם דפסק כרבנן מביא הך התירא דנעורת פשתן או גחלים שעממו והטור דמסיק כחנניה השמיטו דבחזרה לכ"ע ל"מ לפ"ז כיון דאין צורך דלא יטול ולא יחזור ביו"ט וכל מ"ש לעיל באריכות לשון הגמרא והרי"ף בהבאת סיפא דברייתא דגחלים שעממו א"ש ג"כ לפי אופן זה.

ובזה י"ל קושיות פ"י ר"פ כירה בתוספת בד"ה לא יתן דמ"ש בהטמנה דמודה חנניה דגם לאחר כמב"ד אסור בדבר המוסיף הבל גם מבע"י ובלשהות ס"ל דמותר והא תרוייהו משום שמא יחתה ואדרבה הטמנה הוי כגזרה לגזרה משום שמא יטמין ברמץ ושמא יחתה הרמץ ובלשהות רק חדא גזרה שמא יחתה ולפמ"ש י"ל דהא חזינן בהטמנה במוסיף הבל אסרו חכז"ל בהחלט בלא תקנה ולא חשו למניעת עונג שבת כיון דבלא"ה אינו מבשל כל כך ואינו מוכרח כל כך או מאיזה טעם משא"כ לשהות לא אסרו בהחלט רק התירו בגרופה וקטימה ע"כ ס"ל לחנניה דמתחלה לא רצו לאסור השהיה רק כשיש תקנה דגו"ק וע"כ לאחר כמב"ד אם נאסור יהא איסור מוחלט ביו"ט שחל בע"ש דא"א לגרוף ולקטום דמכבה ע"כ לא אסרו רק קודם כמב"ד דביו"ט בלא"ה אסור לבשל

לשבת אם לא שיתבשל כמב"ד מבע"י משא"כ לאחר מב"ד אם יתסר השהיה נמצא ישאר תבשילי ביו"ט באמצע תבשילו דיצטרך לסלקו מהכירה ויתבטל מעונג שבת אבל הטמנה דאסרו בהחלט ובכל ע"ש אין תקנה לדבר הרי דלא חשו דיהא מחמת זה מניעת עונג שבת ואם כן ל"ש קודם מאכל ב"ד או לאח"כ.

סימן רנז

ס"א ואין טומנין בדבר המוסיף הבל אפילו מבע"י בר"פ ב"ט רש"י הבא לסלק קדרה מע"ג כירה ובתו"ש הקשה הא גם צונן אסור להטמין ולפע"ד כונתו דקדרה חייתא מותר להטמין דלא שייך שמא יחתה כנו דאמרינן לענין שהיה בס"פ דשבת ולעיל סימן רנ"ג ולרש"י שהיה והטמנה חדא כדפירש ר"פ כירה ובפרק ב"מ דף ל"ד ע"ב וכדעת הי"א בהג"ה ס"ז דחי שרי להטמין ועוד נראה דרש"י בא ליתן טעם לסידור פרק ב"ט אחר פרק כירה וכבר כתב הרז"ה ר"פ כירה דלפיכך פרש"י שם דאסרו לשהות על שאינה גו"ק משום דמוסיף הבל מחמת דראה רש"י שנישבית פרק כירה בין שתי הטמנות דסוף ב"מ בספק חשכה טומנין החמין ואחר פרק כירה במה טומנין עיי"ש וגם כאן בא ליתן טעם למה נישנית ב"ט אחר פרק כירה ולא נישנית מיד אחר הטמנה דסוף פרק ב"ט אף דשהיה דפרק כירה גם כן משום דמוסיף הבל מ"מ הטמנות עצמן שייכי יותר להדדי ע"כ פרש"י הבא לסלק קדרה מע"ג כירה דהיינו כיון דאסור לשהות ע"ג כירה שאינה גו"ק וע"כ בתקיעה שלישית שבע"ש סילק המסלק והטמין המטמין כדאית' בפ' ב"מ דף ל"ה ע"ב וע"כ סדר הנכון למתני ב"ט אחר פרק כירה משא"כ הטמנה דמשנה סוף פרק ב"מ דמיירי בספק חשכה ולפ"ז נמי מוכח דקדרה חייתא שרי להטמין בדבר המוסיף הבל דאל"כ הק"ל למה נישנית אחר פרק כירה.

במג"א סק"ב הקשה על רמ"א דאסור להטמין לצורך מוצאי יוה"כ בסימן תר"ט ולעיל סימן רנ"ד ס"ה מתיר ליתן פת לצורך מו"ש עוד כתב דחידוש הוא דהא מותר ליתן מוגמר וגפרית כמ"ש סימן רנ"ב אף שהוא לצורך חול ואני בענ"ד כבר כתבתי בסימן רנ"ד דשאני יוה"כ דאסור לאכול ואינו מיכין לעצמו משא"כ בשבת מיכין לעצמן וכמו שאמרו בעירובין דף ל"ח ע"ב בעירוב דתחלת שבת קונה עירוב ושבת מיכין לעצמה וה"נ אף דיש לו פת הואיל אי מקלעי אורחים חזי להו וה"נ במוגמר וגפרית ראוים הכלים להשתמש בהן גם בשבת ע"כ אין בו איסור משום הכנה משבת לחול כיון דהתחיל מע"ש ונגמר ממילא ההכנה בשבת בזה אמרינן הואיל ואי בעי או מקלעי אורחים חזי להו בשבת עצמה ובאונין של פשתן שנותנין לתנור מבע"י וכן שאר דברים שאינו ראוי

בשבת כלל בזה לא שייך הכנה דאינה רק בדבר הנגמר כדמוכח ריש ביצה כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה ולא אסר משום דנגדלה מאתמול כשנגמרה היום דלא חשיבה הכנה רק כשנגמרה.

מג"א סק"ד משמע דס"ל אפילו בשוגג אסור ואע"ג דבשכח ושהה מתיר בסימן רנ"ג ונלע"ד דה"ט דשהיה לא נאסר מתחלה בהחלט רק אמרו צריך שיגרוף או יקטום וע"כ י"ל דלא רצו לאסור רק כשאפשר בתקנה וע"כ בשכח ושהה אם תיאסר יהא אסור בשבת בהחלט אבל הטמנה אסרו בהחלט במוסיף הבל וע"כ ימנע מהנאה זאת שלא יוסיף להתחמם ולהצטמק א"כ גם בשכח ושהה בדיעבד אסור ליהנות והטמנה זאת דלו יהא שבא לישאל אם יטמין נאמר לו שלא יטמין ולא יוסיף הבל אבל שהיה כשישאל נאמר לו שיקטום מעט להיכרא ולא ימנע מהנאת השהיה.

ס"ג בזמן ששלשתן לחים וכתב המג"א מדסתם ש"מ דאפילו לחין מחמת ד"א אסור בשבת פרק כ"ט דף מ"ט איבעיא להו לחין מ"ע או לחין מחמת ד"א ת"ש וכו' אא"ב לחין מחמת ד"א שפיר וכו' ממרטא דביני אטמא פרש"י לחין מחמת עצמן מחממות טפי והרמב"ם בפ"ד כתב אפילו לחין מחמת עצמן והקשה הלח"ם וז"ל ויש תימא בדברי רבינו מאחר דהך בעיא לא אפשטא איך פסק לחומרא במידי דרבנן עוד הקשה איך רצו לפשוט הך בעיא מדהזכירו במשנה מוכין לחין מחמת עצמן היכי משכחת הא אפשר לא שכוחי להו מחמת ד"א דאסור מכ"ש אבל לרש"י א"ש עיי"ש דתירוצו דחוק ובתו"ש דחהו בב' ידים מוכיחות וגם תירוצו דחוק מאד ובפשיטות נלע"ד דרמב"ם לא רצה לפרש כרש"י מדלא אמר בגמרא או דלמא לחין מחמת ד"א נמי וכיוצא בלישנא דמשתמע דכל הבעיא רק על לחין מחמת ד"א ע"כ ס"ל דגמרא מבעיא לו אם לחין מ"ע אבל מחמת ד"א לא או לחין מחמת ד"א ולחין מ"ע לא ובכלל זה נמי אולי לחין בין מ"ע בין מחמת ד"א ומה דמסתפק בב' צדדין היינו דלכל אחד יש מעלה וחסרון כי לחין מ"ע יש בו לחלוחית קביעה שאינה עוברת כמ"ש המאירי בר"פ ב"ט ובח"ר בשם רה"ג אבל לחין מחמת ד"א הלחות בא במקרה ועוברת מהר וכשיטמין בה קדרה רותחות מתיבש מהחמימות אלא דכ"ז שלא נתיבשה מוספת הבל יותר מלח מחמת עצמו ובתוספת בר"פ ב"ט דף מ"ח בד"ה דזיתים כתבו בשם רבינו ברוך דיש לחלק בין תוספת הבל דגפת לתוספת הבל דכירה שהכירה אין חומה אלא מחמת האש ובכל שעה הולך ומתקרר אבל הגפת מוסיף הבל מעצמו ור"י שם לא ס"ל הך סברא וה"נ בלח מחמת ד"א הולך ומתיבש ממילא אינו מוסיף הבל אח"כ כשיבש נמצא הולך ומתקרר רק מתחלה י"ל מרתיח יותר וזה הספק בגמרא ורצה לפשוט ממתניתין ומר"א דע"כ מיירי במוכין לחין מחמת ד"א ויהא נפשט

חדא עכ"פ דלחין מחמת ד"א תצא מהספק ודחי ונשאר הבעיא וכיון שהבעיא על שניהם א"א לפסוק להקל דא"כ נתיר בין לחין מחמת ד"א בין מ"ע ומשנה מפורשת לחין אסור ע"כ פסק הרמב"ם לחומרא ומה דכתב אפילו מ"ע ה"ט דחזינן דס"ד לפשוט לחין מחמת ד"א דאסור ודחה בגמרא בשנויי במרטא דביני אטמא אבל על לחין מחמת עצמן לא ס"ד כלל לפשוט משום מקום וסתמא דמלתא משמע כס"ד דמיירי בלחין מחמת ד"א ע"כ כתב אפי' לחין מ"ע דבזה הספק עצום יותר להקל דהא לס"ד דפשט לחין מחמת ד"א לאיסור ממילא הוה מקלינן בלחין מחמת עצמו דספק דרבנן לקולא

והנה בירושלמי פרק ב"ט לא סוף דבר לחין אפילו יבשין ונתלחלחו מן אילין מוכין דלא יבשים שנתלחלחו הן ר' יוחנן בר שילא הדא אמרה ההן דכמר איידה צריך מחסרתיה כבאר דהוא אתי מיסב והיא שפכה ומרתחה ע"כ פירש כיון דלחין מחמת ד"א אסור המטמין ביבשים צריך לחסר מעט מהקדרה שלא תהא מלאה דשמא ישפך ויתלחלח ויוסיף הבל ותמהו האחרונים איך כתב הרמב"ם היפך מהירושלמי דפשיטא לירושלמי דמ"ע פשוט יותר לאיסור עוד תמה בשירי ק"ע שם למה לא הזכיר הרמב"ם וש"ע הך דין שלא יטמין קדרה מלאה כיון דפסקו דגם לחין מחמת ד"א מוסיף הבל ולפמ"ש י"ל כיון דבבבלי מוכח דמבעיא לו בשניהם דלא כירושלמי דלחין מ"ע פשוט יותר מדלא קאמר א"ד לחין מחמת ד"א נמי ורצה לפשוט מחמת ד"א אבל מ"ע לא ס"ד למפשט כלל ע"כ כתב אפילו מ"ע וכמ"ש והירושלמי דפשיטא לו דלחין מחמת ד"א גם כן אסור ואילין מוכין וכס"ד דבבלי ע"כ גזר אומר שלא יטמין מלא שמא ישפוך אבל הרמב"ם דלא מחמת ודאי פסק לאיסור רק מחמת ספק דלא איפשט א"ב די לאסור בודאי לחין מחמת ד"א והבו דלא לוסיף עלה גזרה שמא ישפך כיון דאפילו ישפך רק ספק מוסיף הבל חשוב והוי כס"ס.

אמנם עדיין קשה איך יכתוב הרמב"ם היפך סברת הירושלמי מחמת דיקדוק קל בבבלי כיון דאפשר לפרש כפרש"י ולא יחליקו ירושלמי ובבלי לכן נלע"ד עפימ"ש דהספק הוא דלחין מ"ע אינו עוברת ומחמת ד"א לפי שעה מרתיח יותר אלא כיון שהולך ומתיבש ממילא הולך ומתקרר ככירה שחימו מחמת הא"ש שכתב ר"ב דל"ח מוסיף הבל אמנם כראה דזה תליא בגרסאות הגמרא דבפרק ב"מ דלרש"י הא דאין טומנין בדבר המוסיף הבל משום שמא יטמין ברמץ ושמא יחתה ולרמב"ם הטעם שמא ירתיח היינו מחמת שמוסיף הבל תעלה רתיחה ויגלנה שתנוח מהרתיחה ויחזיר ויכסנה בשבת כמ"ש בפ"ד מה"ש והנה לחשש דירתיח כיון דלחין מחמת ד"א מתחלה מוסיף הבל יותר כאשר פשוט לו לרמב"ם דמחמת ד"א מוסיף הבל יותר א"כ יש חשש יותר דבתחלת שבת

תרתיח אבל לרש"י וגרסת תוס' וראשונים משום דיטמין ברמץ ויחתה והנה לענין שהיה לא חיישינין בגו"ק דיחתה א"כ מהסברא במטמין בדבר דל"ש שיחתה שלא למגזר אם לא משום דהטמנה חמורה כמ"ש התוס' כיון דמטמין למחר וכשיטמין ברמץ למחר ודאי יחתה שלא יתקרר א"כ במטמין במוסף הבל לפי שעה ומתקרר אח"כ ואינו רמץ ודאי לא יטמין למחר דאז מתקרר ואזל טעם החומרא והנה בירושלמי ר"פ בינו מתחלה אמר הטעם דירתיח ויגביה התבשיל שתנוח מהרתיחה ויחזיר וכטעם הרמב"ם אבל אח"כ מסיק גזרו טמינה מפני כירה היינו שמא יטמין ברמץ ויחתה כטעם רש"י וראשונים דלעיל פרק ב"מ דף ל"ד וכמ"ש הק"ע שם כיון דמסיק לבסוף טעם זה ס"ל לירושלמי זה הטעם לעיקר וע"כ ס"ל לחין מ"ע משי יותר לאיסור כיון דאינו הולך ומתקרר ודרך להטמין בו למחר ובכה"ג יש חשש יותר דיחתה וכמבואר ברא"ש ותוס' ר"פ ב"ט ומ"מ פשיט דגם מחמת ד"א אסור ואפשר בזה מדויק הלשון בירושלמי לא סוף דבר לחין אפילו יבשין ונתלחלחו דהיינו לאו לחין שמתחלתן ועד סופן לחים ואין עוברת הלחלוחות דהיינו לחין מחמת עצמן אלא אפילו יבשין ונתלחלחו דסופן להתיבש ואולי באמת ס"ל לירושלמי תרתי טעמי משום שמא ירתיח ומשום שמא יטמין ברמץ דהא תרתי קאמר באמת לפני זה רק דה"מ רק טעם דשמא יטמין ברמץ וה"א דוקא לחין מ"ע שסופן לחין נמי וע"כ קמ"ל גם יבשין ונתלחלחו אף דעוברת הלחות וליכא טעם דיטמין ברמץ מ"מ אסור נמי דשמא ירתיח אבל בגמרא דילן לפי גרסת רי"ף ורמב"ם בפרק ב"מ דלא אמר רק הטעם דירתיח וכיון דלחין מחמת ד"א כ"ז שלא נתיבש מרתיח יותר ע"כ פשיטא לו לרמב"ם דלחין מחמת ד"א יותר אסור והגמרא דמספ"ל י"ל באמת מסופק איזה מהנהו טעמי עיקר ורצה לפשוט דלחין מחמת ד"א אסור וע"כ הטעם שמא ירתיח ודחה דאין ראיה ולא נפשי במקומו אבל כיון דלעיל בפרק ב"מ חזינן דרבה אמר הטעם דירתיח ממילא נדע דודאי לחין מחמת ד"א אסור ומ"מ לא פסק הרמב"ם להתיר לחין מ"ע כיון דאפשר אף לטעם דירתיח אסור דמ"מ מוסיף הבל ג"כ או אפשר כיון דלפי גרסת רמב"ם בפרק ב"מ פשיטא טעם דירתיח ע"כ פשיטא לגמרא דבבלי לחין מחמת ד"א ודאי אסור ומספ"ל בלחין מ"ע כיון דאינו מרתיח כל כך וכדפרשו נושאי כלי הרמב"ם דמפרש הבעיא רק על לחין מ"ע ופסק לחומרא מטעם שכתבו הכ"מ והלח"ש שם אבל הירושלמי דס"ל טעמא דשמא יטמין ברמץ לעיקר ועכ"פ מפורש שם תרתי טעמא ע"כ פשיטא לי יותר לחין מ"ע דתרווייהו שייכי בה אבל מחמת ד"א לא שייך בו רק טעם דירתיח וה"א דלא נאמר טעם דירתיח ומוכח ממוכין דגם מחמת ד"א אסור וגם לירושלמי י"ל ס"ל דלטעם דירתיח יותר פשוט לחין מחמת ד"א וע"כ בבבלי דלא ס"ל

רק טעם דירתיח פשיטא לו יותר לחין מחמת ד"א אלא כיון דחזינן דגם לטעם דירתיח אוסר הירושלמי לחין מ"ע ע"כ פסק הרמב"ם גם בזה לאיסור:

וז"ל ספר התרומה פרק ב"ט אין טומנין לא בגפת וכו' אפילו מבע"י וטעמא כדאיתא שילהי ב"מ גזרה שמא יטמין ברמץ של גחלים וזה אסור שמא יחתה בגחלים וכ"ת האיך נהגו להטמין בכירה וכו' א"נ לא גזרו אלא בדבר שמוסיף הבל מחמת עצמו כגון מלח וסיד אבל דבר שהוא חם מחמת ד"א לא גזרו לפי שהולך ומתקרר ולא דמי לרמץ שחמה מחמת האש ואסרו דרמץ היינו האש עצמו דשייך בו שמא יחתה עכ"ל הרי דס"ל הטעם דיטמין ברמץ וס"ל דצריך דוקא חם מ"ע ורמץ אף דג"כ מתקרר כיון דתוונו מחמת אש ומ"מ אסרו להטמין בו ה"ט דזה הוי האש עצמו ושייך בו שמא יחתה משא"כ דבר החם מכח האש ככירה ועתה אין בו אש דלא שייך חשש חתוי אינו אסור כיון דהולך ומתקרר וצריך ביאור כיון דאסרו הטמנה במוסיף הבל משום שמא יטמין ברמץ א"כ כיון דרמץ הולך ומתקרר כן ה"ל לאסור גם בחם מחמת דבר אחר אף שהולך ומתקרר כיון דבכל דבר המוסיף הבל לא שייך חשש חתוי א"כ מה לנו אם מתקרר או לא כיון דהגזרה משום רמץ דמתקרר ושייך בו חתוי ונ"ל כונתו דבגפת וכיוצא בדבר דלא שייך חתוי לא הוה לן לאסור כלל כמו בשהיה דמותר על גרוף וקטים ולא גזרו גו"ק אטו אינו גו"ק וצ"ל דהטמנה חמורה כיון שסתמא מטמין לצורך מחר וצריך יותר חתוי כמ"ש תוס' ורא"ש ר"פ ב"ט ע"כ כשמטמין בגפת וכיוצא לצורך מחר דמוסיף הבל ואינו מתקרר חששו דאתי להטמין ברמץ לצורך מחר ורמץ דרכו להתקרר בלא חתוי וע"כ שכיח שיחתה שלא יתקרר כיון דמטמין למחר אבל מטמין בחם מחמת דבר אחר שמתקרר וחתוי לא שייך בו א"כ סתמא אינו לצורך מחר ואף כשכונתו לצורך מחר מ"מ לא צריך שיחזיק חומו הרבה עד למחר דיודע שיתקרר ע"כ וכיון דאינו מקפיד על החזקת החום הרבה עד למחר ליכא למגזור בו שמא יחתה דלא גרע משהיה דמותר בגרוף וקטום ועפי"ז יבא על נכון מ"ש הרמ"א בסמוך:

בס"ח בהג"ה והטמנה שעושין במדינות אלו שטחין פי התנור בטיט שרי לכ"ע ובשו"ת רש"ל ס"ס כתב דלא מהני טיחת פי התנור בטיט כשיש גחלים בתנור ואותם שמשימין הסדרות ע"ג הגחלים ואומרים מאחר שהתנור שרוק לית בי חשש ראוי למחות בידם ולנדותם כי הגחלים מוסיפין הבל א"כ כמו בגפת אף דלא שייך בו חתוי מ"מ אסור ה"נ בשרוק פי התנור ול"ד למטמין בתנור כשאין בו גחלים דזה ל"ח מוסיף הבל דבכל שעה מתקרר והמג"א סקי"ט כתב דרש"ל החמיר מאד ופוק חזי מה עמא דבר והנה לכאורה דברי רש"ל מוכרחין אבל לפי מ"ש בסה"ת הבאתי לעיל לשונו דכתב דבדבר שהוא חם

מחמת ד"א ל"ג לפי שהולך ומתקרר ול"ד לרמץ כשחמה מחמת האש ואסרו דרמץ היינו האש בעצמו דשייך בו שמא יחתה עכ"ל ומדלא תירץ דאש בעצמו מוסיף הבל ואינו מתקרר ש"מ דבזה דמי לתנור שחומו מחמת האש דג"כ הולך ומתקרר לולא החתוי ע"כ הוצרך לומר דבזה שייך שמא יחתה וכונתו כמ"ש לעיל דע"י החתוי לא יתקרר ויוסיף הבל וכן מוכח בתוס' ורא"ש פרק ב"ט בתחלתו דגם רמץ בגחלים לולא החתוי מתקרר ואינו עומד בחומו עד למחר ממילא בתנור שרוק דלא שייך חשש חתוי דמדכר דכיר כמ"ש בסימן רנ"ד מותר להעמיד גם ע"ג גחלים דג"כ הולך ומתקרר ולא חשוב מוסיף הבל כיון דחתוי. ל"ש בו ובלא חתוי הולך ומתקרר ול"ד לגפת וע"כ יש על מה לסמוך על סה"ת כיון דגם הב"י בסימן רנ"ח פסק כותיה דחום מחמת אש ל"ח מוסיף הבל דהולך ומתקרר ובפרמ"ג בסימן זה ובסימן רכ"ט גמגם לאסור מכח דברי רש"ל הללו ובא לו זה ג"כ מכח דסבר דגחלים חשוב מוסיף הכל בלא חתוי ג"כ:

ס"ו אבל בדבר המוסיף הבל ואפילו להטמין צונן גמור ואפילו מבע"י נמי אסור זה נלמד מסילון דאנשי טבריא בדף ל"ח שהביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין א"ל חכמים אם בשבת כחמין שהוחמו בשבת ואסורין ברחיצה ובשתיה פרש"י אותן שבאו בשבת ובגמרא אר"ח ממעשה שעשו א"ט ואסרי להו חכמים בטלה הטמנה בדבר המוסיף הבל ואפילו מבע"י פרש"י דהא מבע"י נתנו שם הסילון ומפני שהצוננים מתחממין בכך ואע"ג דממילא אסור והפ"י שם תמה על רש"י דפירש מים הבאין בשבת הא יליף למטמין מבע"י משמע אפילו המים הבאין מבע"י כפרש"י להדיא דמפני שהצוננים מתחממין בכך אע"ג דממילא אסור ובמח"כ לא נהירא לי דלדבריו אם עירב צוננים לחמין בע"ש יהיו אסורין בשבת דהא לרש"י מיירי שנתערבו המים הצוננין ובאין לתוך החמין עיין בתוס' ור"ן שם אבל ודאי אינו דמטמין היינו כשמוסיף הבל בשבת, וע"כ ביצה בחול לא חשוב שם מוסיף הבל כשמטמין מבע"י דמתקרר בלילה כמ"ש הרמב"ן ורשב"א וה"נ כבר נתערב בע"ש ונעשה אחד ולא חשוב מוסיף הבל בשבת אחד מחברו וליכא הטמנה בשבת כיון דהכל אחד ולא דמי להטמנה ברמץ דכל חד באפי נפשו קאי בשבת ובתוס' ור"ן כתבו דבמעורב לא שייך בו הטמנה וגם רש"י ס"ל כן רק ס"ל דוקא כשכבר נתערב מע"ש אבל כשנתערב בשבת בשעת העירוב הוי מטמין ובזה פליג על התוס' וכ"ן רק הא לא עביד בידים בשבת כלל אלא כיון דהביא הסילון מבע"י גרם לזה שיתערב בשבת ויוסיף הבל בשבת ממילא וזה מדמה הגמרא למומין מבע"י דמוסיף הבל עי"כ בשבת ממילא:

והנה בגמרא שם דף ל"ט ע"ב מאי רחיצה אילימא רחיצת כל גופו אלא חמין שהוחמו בשבת הוא דאסורין הא חמין שהוחמו מע"ש מותרין והתנא חמין שהוחמו מע"ש למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו והקשה בישע"ק בסימן זה סק"ב להג"א שהובא לעיל סימן רנ"ג ס"א בהג"ה דגם בשוגג אסור למ"ש בכדי שיעשה אף דמבשל בשבת בשוגג מותר למ"ש מיד משום דלא חשיד לבשל בידים משא"כ בשכח ושהה מע"ש דלא מחזי בעינו לאיסור משום דלא קעביד מעשה בשבת א"כ מה הקשה הש"ס דבלא"ה אסור בשבת לרחוץ אף בחמין מע"ש והא יש כ"מ לענין רחיצה למ"ש בכדי שיעשה עוד הקשה למרדכי שכתב דמטמין בשוגג מבע"י מותר ואין ראיה ממעשה דא"ט דמיירי במזיד דאיך מיירי במזיד א"כ אסור למ"ש בכדי שיעשה ומה פריך דגם בהוחמו מע"ש אסור לרחוץ הא י"ל דקאמר דהוי כחמין שהוחמו בשבת כדי לאסור גם למ"ש בכדי שיעשה עיי"ש והנה לדעת הטור וש"ע לקמן סימן שי"ח דבין מזיד בין שוגג מבשל בשבת למאן דמתיר למוצאי שבת מתיר מיד ול"צ בכדי שיעשה רק אם נעשה ע"י גוי וצ"ל דבהך דלא תמלא אשה קדרה עסיסות דפ"ק דשבת דף ח"י ע"ב דאסור למ"ש בכדי שיעשה התם שאני כיון דלא עביד בשבת מידי רק התחיל מע"ש קיל בעיני הבריות יותר וא"כ איך נאמר דנ"מ למו"ש בכדי שיעשה דאיך קאמר כחמין שהוחמו בשבת הא באמת הוחמו בשבת רק מחמת דבשבת ממילא הוחם ע"י הבאת הסילון מע"ש דה"א דמותר ע"ז אמרא דהוה כחמין שהוחמו בשבת בידים לא ע"י הבאת הסילן מע"ש ותינח לאסור לשבת אבל אם הכונה רק לאסור במ"ש אדרבה כשהוחמו בידים בשבת מותר למ"ש מיד דבין שוגג בין מזיד למאן דמתיר מתיר מיד למו"ש וע"כ לא באו לומר רק לענין האיסור בשבת וע"כ פריך דלרחוץ כל גופו אסור בשבת אף בחמין שהוחמו מע"ש ולק"מ אלא דיש להקשות לשיטת רש"י ורמב"ן וה"ג דגם במבשל בשבת ס"ל דאסור לערב בכדי שיעשו כהובא בב"י ריש סימן שי"ח משום שלא יהנה ממלאכת שבת כמ"ש הב"ח ובהגהות מהרלנ"ח שם ולדדהו קשה קושיות הישע"ק ונלע"ד דהא הטעם שלא יהנה ממלאכת שבת והיינו אף בחול אסור דלא ליהוי שבת מוכין בחול וכמ"ש הטור בסימן תר"ט בשם רב שרירא דמותר להטמין מעי"כ למוצאי יוה"כ שהוא מכין מחול לחול אע"ג דשהי ביוה"כ ע"ג כירה והטמינו לשמור חומו אין בכך כלום ולמוצאי יוה"כ ישהה שיעור מה שתחום הקדרה באותו חום עכ"ל הרי דלא משום שנעשה באיסור צריך להמתין בכדי שיעשה רק שלא יהא שבת מכין לחול אם יאכל מיד ויהנה ממלאכת שבת בחול כן י"ל לרש"י וסייעתיה מה דאסור למו"ש עד בכדי שיעשה שלא יהנה ממלאכת שבת בחול דהוה חול מכין לשבת והיינו דוקא כשאסור בשבת בכל העולם לכל דבר

נמצא אינו ראוי רק לחול וכשיהא מותר מיד נמצא נהנה ממלאכת שבת דלולא נעשה בשבת היה צריך להמתין עד שיעשו אותו בחול והנה לס"ד דגמרא דפריך אילמא רחיצת כל גופו הוה ס"ד דפניו ידיו ורגליו מותר לרחוץ גם בשבת א"כ חזי לו גם בשבת ממילא הוי כשבת לעצמו מכין כמו בהואיל ומקלעי אורחים וכמ"ש לעיל בריש הסימן ממילא גם למו"ש מותר לרחוץ גם כל גופו כיון דראוי בשבת עצמו להרבה בני אדם לרחוץ פניהם וידיהם ורגליהם ובלא"ה נמי לק"מ דלס"ד דרק לרחוץ כל גופו אסור אבל פניו ידיו ורגליו שרי אף דהוי כהוחמו בשבת באיסור ממילא על כן לא אסרינן משום שיהנה ממלאכת שבת דלטעם זה ה"ל לאסור גם לרחוץ פניו ידיו ורגליו אבל לפי האמת דבאמת אסור כיון דהוחמו באיסור י"ל גם למו"ש אסור בכ"ש שלא יהנה ממלאכת איסור וזה פשוט:

סימן רנח

שאין זה כטומן בדבר המוסיף הבל כתב הטו"ז דעיקר טעם ההיתר כיון שאין כולו טמון בתוכו ממש רק מונח עליו אבל אם רוצה להטמין כלי שיש בו צוננים בתוך כלי חם לשעה מועטת אסור בשבת עיי"ש דפתח דהוי מוסיף הבל ולפ"ז גם בע"ש אסור (וסיים לענין שבת דזה אסור גם באינו מוסיף הבל) ובעיקר הדין אם מטמין בקדרה חמה מבע"י אם מותר לדעת רבינו ברוך והוא מ"ש הב"י כאן שאין הקדרה מוספת הבל אדרבה חימה מתמעט והולך מותר גם להטמין תוך הקדרה אבל לדעת ר"י שבתוספת פרק ב"ט דף מ"ח בד"ה דזתים דכל שהוא דרך הטמנה אסור גם בחם מחמת אש וחימה מתמעט אם כן ה"נ אסור דזהו ודאי דרך הטמנה ממעשה דאנשי טבריא שהביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין אלא דר"ב ס"ל דשם חם מחמת עצמו אין חומו מתמעט ולפמ"ש לעיל דתליא בחלופי הגרסאות בפרק ב"מ דף ל"ד דאין טומנין מבע"י בדבר המוסיף הבל דלגרסת רי"ף ורמב"ם משום שמרתיח א"כ ה"נ נהי דמתקרר לזמן מרובה מ"מ לשעה מועטת יש לחוש שירתיח אלא דלפי גרסתם מותר להטמין ביה"ש במוסיף הבל כמבואר ברמב"ם בפ"ד מה"ש ולגרסת רש"י וש"פ דגזרה שמא יטמין ברמץ והיא ג"כ סברת ר"ב בסה"ת שפיר אמרינן בדבר שאינו חם מחמת עצמו דמתקרר והולך מותר גם בדרך הטמנה וא"כ ביה"ש י"ל דמותר ממ"נ להטמין כלי במים צוננין וכדומה תוך כלי חמה אם אינה כ"ר דבכ"ר בלא"ה אסור דמבשל אסור ביה"ש אבל בכ"ש אף דמטמין רק לשעה מועטת דודאי מוסיף הבל ומטמינה כולה ואינה מגולה מלמעלה דבכה"ג אוסר הטו"ז כאן וכמ"ש הטו"ז בסימן שי"ח ס"ק י"ט מ"מ ביה"ש י"ל כמ"ש ובלא"ה מה שחידש הטו"ז דכשמטמין לשעה מועטת אסור במה שמוסיף הבל בשעה מועטת

אף דמתקרר אח"כ ועיין בפרמ"ג צ"ע דהא מבואר בתוס' ורא"ש ר"פ ב"ט דהטמנה מה דהחמירו בה משהיה לפי דשהיה סתמא לאכילת הלילה אבל הטמנה לצורך מחר ובשהיה דהוא מגולה אינו צריך לחתוי כ"כ כיון דהוא לצורך הלילה וגם מעט חתוי אין מועיל לו כ"כ אבל הטמנה דסתמא למחר צריך חתוי שלא יתקרר ומעט חתוי מועיל לו כיון שטמין עיי"ש ומה דאצטרכו שני טעמים יובן ממ"ש מהרמ"ל שם והיינו דודאי לצורך הלילה יועיל לו גם מעט חתוי אף דמגולה דעדיין הקדרה והכירה חמין אלא דלזה י"ל דא"צ חתוי דבלא"ה חם ואם משהה לצורך מחר או כבר נצטנן דצריך חתוי לזה אמרו דאינו מיעיל לו חתוי כיון דמגולה עיי"ש וא"כ בהטמנה לצורך שעה הל"ל דאינו חמיר משהיה והרי שהיה מותר על גרופה וקטימה דל"ש שיחתה מכ"ש בגפת וכדומה אלא כיון דסתם הטמנה למחר לא חלקו חכמים וא"כ במטמין בדבר המתקרר למחר דמודה הטו"ז דמותר להטמין בו לצורך מחר ממילא אין לאסור גם לצורך שעה כיון דלצורך שעה א"צ חתוי והוי כשהיה דהמותר על כירה גרופה ולא פליג ל"ש בזה כיון דאם טאין בזה לצורך מחר ודאי מותר.

בטור כתב כלי שיש בי דבר חם יכול להניחו וכו' אבל אין מניחין כלי שיש בו דבר קר וכו' דוקא כשהוא בענין שיכול להתבשל וכתב מהריב"ח לכאורה כונתו שבכל דבר חם אין ראוי לחוש לבישול אעפ"י שהוא בענין שיכול להתבשל מחום התחתון ולא חילק כלל בדבר חם בין תבשיל שנתבשל כ"צ או רק כמאב"ד ובשניהם התיר והוא סותר למ"ש הטור בסימן שי"ח דתבשיל קר יש בו משום בישול גם כשנתבשל כבר כ"ל ותבשיל חם אין בו משום בישול רק אחר שנתבשל כמאב"ד והתשובה דמיירי דמעמידו רק להפשיר ואם התחתון חם כ"כ שהעליון יכול להתבשל כשיעמוד זמן רב אסור גם להפשיר ע"כ והב"ח בסימן זה תמה עליו דעדיין לא תירץ כלום כיון דבקר אסור כיון שיכול להתבשל ה"נ בחם לאחר שנתבטל כמאב"ד כיון דיש בו משום בישול ותירץ באו"א בדוחק ומכח זה העלה דאסור גם בחם לאחר כמאב"ד אפילו לפשר אם יכול להתבשל עיי"ש ולע"ד ל"ק קושיות הב"ח לפי מה שהעלו הפרישה והטו"ז בסימן שי"ח בדעת הטור דלאחר שנתבשל כמאב"ד אין בו משום בישול לחייבו חטאת רק איסור דרבנן יש וכן הב"ח גופא כתב שם דדעת הטור דאינו ברור דיש בו משום בישול לחייבו חטאת רק לחומרא אסור עיי"ש וע"כ שפיר תירץ דמיירי רק לפשר דאינו אסור רק מכח דמוכח מדברי רבה דגזרינן שמא יניחנו מחמת שכחה על שיתבשל והיינו דוקא אם נצטנן דאם יתבשל יש בו חיוב חטאת גזרינן אבל בחם לאחר כמאב"ד דגם כשמבשלו ליכא רק איסור דרבנן אם כן כשמניחו רק לפשר אין לגזור דאין לנו לחדש גזרה לגזרה

עם דלא מוכח מהגמרא ואפילו להב"ח דאחר מאב"ד יש ספק אי יש בו בישול מן התורה מ"מ לענין לגזור להעמיד לפשר הוי ספקא דרבנן דאם גם כשנתבשל ליכא איסור תורה מותר להעמיד לפחם על זמן מועט לעשר לבד דלא גזרינן גול"ג.

סימן רנט

מוכין וכו' אבל אם טמן בגזי צמר בפרק ב"ט דמ"ח בעא מניה ר"א ב"מ מאביי מוכין שטען בתן מהו לטלטלן בשבת א"ל וכי מעני שאן לו קופה של תבן עומד ומפקיר קופה של מוכין לימא מסייע ליה טומנין וכו' ובמוכין ואין מטלטלין אותן אי משום הא לא אריא ה"ק א"ל טמן בהן אין מטלטלין ובתוספת שם בד"ה וכי וא"ת מה קבעי הא תנן במתניתין טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן והיינו אפילו טמן דהא קתני בהדיא כיצד עושה מנער וכו' וכי מייתי מברייתא לסייע לייתי ממתניתין דלא מצי למדחי כדדחי ברייתא ותירץ ר"י דגיזי צמר חשוב טפי ממוכין ואסורין לטלטלו יותר והרא"ש ופוסקים הקשו דרבא ס"ל שם מ"ט ע"ב דגיזי צמר שטמן בהן מטלטלין אותן ותרצו דגיזי צמר אינן חשובין כמוכין אם כן הדרא קושיות תוספת לדוכתיה והרמב"ם ס"ל דמוכין וגיזי צמר שוין בחשיבותן ולולא דבריהם אפשר לומר דמאן דבעא סבר די"ל כיון שטמן בהן ולא טמן בתבן מוכח דלא קפיד עלייהו לעשות מהן סחורה ולבדין דוקא וע"כ אינן מוקצין דחזי למזגא עלייהו כיון דלא קפיד עלייהו כדמסיק שם מ"ד חזי למזגא עלייהו עיי"ש ועיין מג"א כאן בסק"ד דבקפידא תליא מלתא ועיין בקונ"א להגאון מהר"ז ז"ל בסימן זה החזיק בדברי מג"א דלא כהא"ע ואביי פשיט לו וכי מפני שאין לו קופה של תבן עומד ומפקיר קופה של מוכין והיינו דאין הוכחה מדטמן בהן ולא בתבן די"ל לא היה לו תבן לפי שעה והנה בירושלמי פרק ב"ט מבואר דדברים המוסיפין הבל כשהן לחין אסור להטמין בהן גם כשהן יבשין קדרה מלאה שמא ישפך מעט ויהיו לחין ע"כ צריך לחסר מהקדרה קצת עיי"ש הבאתיו לעיל והנה תבן ומוכין מבואר במשנה דב"ט דכשהן לחין אסור להטמין בהן וע"כ לא הוכיח ממשנה דגיזי צמר דאף דטמן בהן הוי מוקצין די"ל דשאני גתי צמר דודאי ע"י שטמן בהן פ"א ולא יחדן להטמנה לא נעשו כלי עדיין ול"ל דמ"מ יש הוכחה מדטמן בהן ולא בתבן ש"מ דלא קפיד עלייהו ממילא ל"ה מוקצה די"ל לפיכך לא טמן בתבן דרצה להטמין קדרר מלאה וע"כ הוכרח להטמין בגיזי צמר אבל מ"מ קפיד ועתיד להחזירן לעשות מהן סחורה ומקפיד עליהו ולא חזי למזגא משא"כ מוכין דשוין לתבן דאם לחין מוסיפין הבל י"ל שפיר מדטמן בהן ולא טרח לחזור אחר תבן ש"מ לא קפיד עליהן ע"כ קאמר רק לסייע מברייתא דתני בה גם מוכין.

ולפ"ז י"ל ג"כ דרבא לא פליג אדאביי דחמר וכי מפני שאין לו קופה של תבן עומד ומפקיר קופה של מוכין די"ל כיון דתבן ומוכין דינן שוה בלחין וביבשין אם כן ודאי לא מפקיר קופה של מוכין להטמין בהן תמיד דלמה יעשה זאת דנהי דהשתא לא טמן בתבן תלינן שלא היה לו לפי שעה תבן ולשבת אחר חמין לו תבן וכמ"ש הב"ח לפרש דברי אביי כן וע"כ לא אמרינן מדטמן בהן פ"א יטמין בהן לעולם דליחשבו כלי כאילו יחדן להטמנה וכ"ז במוכין אבל בגיזי צמר דעדיפי מתבן דבתבן כשיספך בהן נעשו לחין ומוסיפין הבל ואסור להטמין בהן וע"כ א"א להטמין בהן קדרה מלאה משא"כ גיזין דאינן בכלל מוכין דאף דפרש"י דבכלל מוכין היינו ג"כ תלישי צמר רק מ"מ גזי צמר אין בכלל זה דהא תנו ריש ב"ט ולא במוכין כשהן לחין ובמשנה שאחריה תנו טומנין בגיזי וכו' וע"כ תלישי צמר רך לחוד וגיזי צמר לחוד וע"כ ס"ל לרבא דאם טמן בגיזי צמר שאינן של הפתק מטלטלין אותן דל"ל דודאי לא מבטלן להטענה כיון דיכול להטמין בתבן דתבן אינן ראוין להטמנה כגיזי צמר וכיון שאין כאן ודאי לומר דלא מבטלי להו לא אסר רבא כיון דכל עיקר משום מוקצה דרבנן משא"כ מוכין דאינן ראוין להטמנה יותר מתבן פשיטא לו לאביי דודאי לא מבטל להו להטמנה כיון דיכול להטמין בתבן כמו במוכין יכול להכין לו לשבת אחרת תבן.

סימן רס

ס"ב ערבתם בטור כתב ע"ח והנה בגמרא פריך עם חשכה אין ספק חשכה לא והדר תנו ס"ח מערב וכו' אמר רב כאן בע"ת כאן בע"ח פרש"י דע"ת חמיר דאסמיכוה אקרא וא"כ למה כתב הטור ערבתם ע"ח עיין טו"ז בסימן רס"א סק"ב והנה רש"י במשנה שם פירש ערבתם ע"ח וע"ת וזה י"ל דאם א"צ רק לערב ע"ח מותר לערב ביה"ש אבל יש לו לערב גם ע"ת כיון דאסור לערב ע"ת גם ע"ח אסור דחיישינן לזלותא וכמ"ש האחרונים לענין כשנזדמן לו ספק דרבנן יחד עם ספק תורה וממילא כשצריך לערב שניהם צריך לישאל קודם ביה"ש על שניהם דאם ישאל רק על ע"ת ובע"ח יסמוך שיערב ביה"ש הוי ג"כ זלותא דלע"ת דאסמוכוהו אקרא מחמיר ובע"ח מיקל ואף דרב אמר רק כאן בע"ת כאן בע"ח ולפ"ז הל"ל כאן בע"ת וע"ח וכאן בע"ח לבד זה ל"ק דעיקר בא לחלק דע"ת חמיר ורישא מיירי שצריך לערב ע"ת וסיפא בע"ח וממילא נמשך מזה כשצריך לשניהם ביחד דג"כ לחומרא משום ע"ת.

וי"ל דרב לשיטתו לא ס"ל סברא זאת דבביצה דף כ"ד ע"ב גבי גוי שהביא דגים לר"ג ואמר מותרין הן ואמר רב שם מותרין לקבל ולא באכילה וכבר עמדו האחרונים שם

דמ"ש ספק מוכן לענין אכילה מטולטול ולענ"ד דהנה פרש"י בביצה ע"ב דלרבה דהכנה דאורייתא מוקצה אסור מן התורה מוהכינו את אשר יביאו ומבואר בא"ז שם דהיינו לענין אכילה לא לענין טילטול דוהכינו מיירי במאכל וכ"כ במג"א ריש סימן תקי"ג וזה פשוט וכן מבואר בפ"י בביצה ואפילו לתוספת דפליגי ארש"י מ"מ עכ"פ מוקצה חמיר לענין ספק בדאורייתא וכמ"ש במרדכי ר"פ א"צ ובמהרש"א בביצה דף ג' ע"ב בשם ת"י אמנם י"ל דהיינו משום דאסמיכוהו עכ"פ אקרא דוהכינו וכ"ז לענין אכילה אבל לענין טולטול כל עיקרו רק דרבנן ע"כ ספקו לקולא אמנם עדיין כיון דהספק נולד לענין אכילה ולענין טילטול הוי לנו למיחש משום זלותא וע"כ דרב לא ס"ל סברא זאת ואנן קי"ל בספק מוכן דגם בטילטול אסור י"ל שפיר משום סברא זאת וע"כ לרב גופא לא הוה מצי למימר כאן בע"ת וע"ח ואף דרש"י פירש שם בביצה דרב לא בא רק לפרש דברי ר"ג ולא משום דס"ל כותיה מ"מ לא רצה רב הכא להכניס עצמו לאוקמה מתניתין דלא כר"ג דוקא ובלא"ה האחרונים שם הקשו על רש"י דמשמע דרב ס"ל כר"ג מדמפרש דבריו עיי"ש בפ"י.

וכ"ז אינה מעלה ארוכה להטור וכן לפרש"י בגיטין דף וא"ו ע"ב דפירש ערבתם ע"ח לבד דהוא נגד הגמרא הנ"ל ונלע"ד דכבר תמהו על קושיות הגמרא דלמא בדיעבד כשלא עירב מותר לערב ביה"ש אבל לכתחלה לא יכניס עצמו לספק דרבנן וכמ"ש הטו"ז בסימן רס"א ובפ"י ואחרונים ולא מצאתי תירץ מרווח על זה עד שכמעט כראה מוכרח מכאן דמותר לעשות ספק דרבנן לכתחלה ועיין במג"א סימן תס"ז ובפרמ"ג שם סק"א ובסימן תפ"ט בטו"ז ובמשבצות שם ובטו"ז פ"ק דגיטין שם אמנם לפע"ד ראיה ברורה לאיסור דבפ"ק דביצה דף ד' מבואר דספק דרבנן כשיש לו מתירין למחר אסור דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ממילא ה"ה כשיכול לעשות בהיתר קודם שיבא לספק דרבנן וזה ברור ומוכרח אמנם לס"ד דש"ס שם ור"פ שם דס"ל דספק דרבנן מותר גם כשיש לו מתירין ולא אמרינן עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר כמו בביטול איסור לפי זה י"ל דספק דרבנן הוי היתר גמור דמתחלה לא גזרו כלל רק על הודאי אם כן י"ל כמי דמותר להכניס עצמו לכתחלה לעשות ספק דרבנן וכעין שאמרו בערובין דף ס"ז ע"ב בדרבנן עבדינן עובדא והדרא מותבינן תיובתא דאף כשיתברר דטעה לא עשה איסור דשוגג בדרבנן א"צ כפרה וכמ"ש הנתיבות בסימן רל"ד ובן משמע קצת מקדושין דף מ"ה ע"ב גבי קדשה אביה ונכנסה לחופה שלא מדעת אביה דס"ל לרב דמותרת לאכול בתרומה ולא חיישינן שמא יבא האב וימחה אף דגם לרב ספק הוי לענין ממון עיי"ש ובירושלמי שם מזה משמע נמי דס"ל לרב משום דאיסור דרבנן הוא לא חיישינן שיתברר

איסורו דמ"מ הוי רק שוגג ולא עבדה איסור כלל דמתחלה לא אסרו רק על הודאי למי שיודע שודאי אסור אלא דבאמת גם בקדושין שם לא קי"ל כרב ובלאה"נ רב ע"כ ס"ל דספק דרבנן מותר בדשיל"מ דהא בר"פ א"צ דף כ"ד ע"ב בנכרי שהביא דגים אמר רב מותרין בטילטול ואסורין באכילה וכתבתי לעיל דספק מוכן לענין אכילה הוי ספק תורה דילפינן מוהכינו ורב נמי ס"ל בפ"ק דביצה דף ד' הכנה דרבה ואף לתוספת שם דהכנה דרבה היינו לענין הכנה מיו"ט לשבת דוקא מ"מ אסמוכוה אקרא דוהכינו לאסור מה שלא הוכן מע"ש ומעי"ט שלא לאכלו בשבת וביו"ט וכ"ז לענין אכילה אבל לענין טולטול ליכא אסמכתא מוהכינו דלא מיירי רק לענין אכילה וע"כ ס"ל לרב ספק מוכן מותר לטלטל ואסור באכילה וכמו דס"ל כאן דע"ת דאסמכוהו אקרא ספקו להחמיר והנה עדיין קשה דגם לטלטל יאסר ספק מוכן דהוה דשיל"מ דגם לענין טילטול ס"ל לרב אשי ספק דרבנן דשיל"מ אסור בריש ביצה דף ע"א וכן עמד הפ"י שם ומזה מוכרח דרב ס"ל גם בדשיל"מ ספק דרבנן מותר וע"כ לשיטתן י"ל שפיר דמותר לכתחלה להכניס עצמו לספק דרבנן דלא ס"ל לרב בספק דרבנן סברא דעד שתאכלנו באיסור דלא חשוב שום נדנוד איסור ונודע דרך הש"ס כמה פעמים דהתרצן הוא גופא המקשן כמ"ש התוספת בב"מ דף כ"א ר"פ א"מ בד"ה וכמה ע"כ מתרץ כאן בע"ת כאן בע"ח אבל אנן דקי"ל ספק דרבנן אסור כשיש לו מתירין למחר דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ה"נ כשיכול לעשות בהיתר מקודם שיבא לספק איסור מחויב לעשות בהיתר ודאי וע"כ גם לענין ע"ח צריך לכתחלה לעשות דוקא קודם ביה"ש וא"כ א"ש דברי רש"י בשבת וגיטין ודברי הטור בס"ד.

סימן רסא

סעיף א' ביה"ש ואם נסתפק אם הוא ביה"ש אסור ב"ח ומג"א ובתו"ש כתב אף דהוה ס"ס שמא עדיין אינו ביה"ש ואת"ל היא ביה"ש שמא לאו לילה הוא מ"מ לא הוי ס"ס דהוי ספק חסרון חכמה ועוד דאינו מתהפך ובמחצית השקל כתב דהוה שם ספק חד אם לילה הוא והנה לפ"ד המ"ב הובא בש"ך יו"ד סימן נ"ה דס"ס מהני גם בחסרון חכמה וכן לדעת הסוברים דס"ס שאינו מתהפך וס"ס משם אחד הוי ס"ס כהובא סברתם בכללי ס"ס בש"ך ואחרונים הק"ל אמנם לפמ"ש הרא"ש ביומא פרק יוה"כ ס"ח דתוספת שבת קודם ביה"ש הוא עיי"ש אם כן ליכא ס"ס לפימ"ש בגור אריה למהר"ל בשבת דף ל"ד דביה"ש מהנמנע לשום אדם לדעת אם מן היום הוא או מן הלילה א"כ כשריבתה התורה להוסיף מחול על הקודש ע"כ היינו לפני ביה"ש יום לא יצא ידי חובת תו"ש רק לפני

ביה"ש דאת"ל ביה"ש הוא אף דלא לילה הוא מ"מ ודאי מכלל תוספת שבת הוא ואסור כל מה דאסור ביה"ש ובמרדכי ס"פ ב"מ פליגי רבינו יואל ור"ש אם קיבל שבת להוסיף מחול על הקודש אם חמיר מביה"ש או לא ועכ"פ משמע דגם ר"י מודה דמה דאסור ביה"ש גם בתו"ש אסור ואפילו לסברת האומרים דתו"ש בתוך ביה"ש כמ"ש הר"ן בביצה פרק המביא לרמב"ם דספק מן התורה לקולא אמרינן דת"ש הוי בעשה בתוך ביה"ש אם כן י"ל שמא עדיין אינו ביה"ש ואת"ל שהוא ביה"ש מ"מ כיון דתו"ש א"צ להיות כל ביה"ש דאין לו שיעור כמ"ש הרמב"ן ותוספת בר"ה ד"ט י"ל עדיין לא הגיע זמן תו"ש מ"מ בזה י"ל ס"ס גם כן להיפך שמא לילה היא ואת"ל אינו לילה שמא עכ"פ הגיע זמן תו"ש וס"ס זה עדיף יותר דספק אחד מחמיר יותר מחברו דלילה הוי בכרת ותו"ש רק עשה ובכה"ג ל"ח משום אחד ואם נאמר דביה"ש דהוה ספק כרת חמיר מתו"ש דאינו רק עשה ומותר בכל שבותים כגון לעשר ולערב ע"ת הוה שפיר ס"ס שמא עדיין אינו ביה"ש הוא ואת"ל ביה"ש הוא שמא אינו לילה מן תו"ש ואסיר להדליק ומותר לעשר והוי ג"כ ס"ס שאינו משם אחד כיון דספק אחד מתיר יותר מחברו כמבואר בכללי ס"ס ולפ"ז יש הוכחה מכאן דבתו"ש כל השבותים האסורים ביה"ש אסורים גם בתו"ש אמנם לערב עירובי חצרות ולטמון חמין דמותר ביה"ש מותר גם בתו"ש ואפילו קיבל עליו שבת לדעת רבינו יואל במרדכי והובא בטור לקמן סימן שצ"ג ולפ"ז במסופק אם הגיע ביה"ש הוי ס"ס שמא עדיין אינו ביה"ש ואת"ל ביה"ש מ"מ ומותר לערב עירובי חצרות ולפ"ז יש לומר מה דפריך בפרק ב"מ דף ל"ד הא גופא קשיא אמרת צ"ל ע"ח אבל ספק חשכה לא מצי לערב והדר קתני ס"ח מערבין דכבר כתבתי דתמוה דלמא מערבין בדיעבד אבל לכתחלה אסור להכניס עצמו לספק דרבנן וצריך לערב קודם ביה"ש אמנם לפ"ד הב"ח דספק חשכה היינו ספק אם הגיע ביה"ש דיש ס"ס אפשר לומר דמותר להכניס עצמו לס"ס בדרבנן וכן מצאתי בפ"י שם אמנם תינח אם ס"ס הוי כודאי אבל אם עדיין אינו רק כספק אף דהוא לקולא עדיין י"ל דאין לעשות לכתחלה ס"ס הנה מבואר בפוסקים דאין מוציאין ממון בס"ס דס"ס הוי רק כרוב ואין הולכין בממון אחר הרוב ועיין בא"ז פ"ק דב"מ דרוב ג"כ הוה רק ספק רק דתורה התירה ספק כזה אם כן עדיין י"ל דאין להכניס עצמו לספק לכתחלה אמנם במקום אחר כתבתי דלרב דס"ל בב"ב דף צ"ב דהולכין בממון אחר הרוב וכן ס"ל בפ"ק דכתובות ט"ו ע"ב דגם בפקוח נפש הולכין אחר הרוב וע"כ בתינוק הנמצא במקום רוב עכו"ם אין מפקחין עליו הגל ע"כ דס"ל דרוב לא חשוב ספק רק ודאי אבל שמואל ס"ל אין הולכין בממון אחר הרוב ומפקחין הגל גם ברוב עכו"ם דרוב ל"ה רק ספק וע"כ ס"ס דהוי כרוב ה"נ לרב מותר לעשות לכתחלה ס"ס וע"כ

הוצרך רב לתרץ כאן בע"ת כאן בע"ח אבל לדידן גם בע"ח צריך לערב קודם שמסופק אם הוא ביה"ש דאין לעשות ס"ס גם כן לכתחלה וע"כ פרש"י בגיטין ובמשנה בשבת ערבתם ע"ח וגם הטור י"ל עפי"ז אף דלא הזכיר מתו"ש וכתב ב"י דס"ל כרמב"ם דל"כ דצריך להוסיף בשבת ויו"ט וא"כ ל"ל דהוה ס"ס דא"כ גם לעשר ולערב ע"ת והדלקת הנר הוה לן להתיר מכח ס"ס בספק הגיע ביה"ש מ"מ י"ל דס"ל להטור כמ"ש הר"ן להרמב"ם דתו"ש הוא בתוך ביה"ש ודו"ק.

ומצאתי בפ"י בר"ה ד"ט שתירץ קושיות תוס' שם מה דתנן ס"ח אין מדליקין וכו' הא גם ודאי יום סמוך לחשכה צריך להוסיף ותירץ דבתו"ש מותר לעשר ולערב ולהדליק ע"י נכרי משא"כ ביה"ש ולפמ"ש יש הוכחה לסברת התוספת דתו"ש אסור בשבותין דאסור ביה"ש דאל"כ למה קתני ספק חשכה ולא ביה"ש דע"כ הכונה אף שמסופק אם הוא ביה"ש כמ"ש הב"ח וא"כ הל"ל דבאמת מותר משום ס"ס שמא לא הגיע לביה"ש ולתו"ש ואת"ל כבר הוא תו"ש שמא לאו לילה ומותר בשבות ואסור להדליק והוה ס"ס שאחד מתיר יותר מחברו ועכצ"ל דבתו"ש אסור בשבות בביה"ש אלא דהפ"י בשבת תירץ לפ"ז בלא"ה קושיות התוספת דנקט ס"ח אף דמסופק אם הגיע לזמן תו"ש ונראה דתוספת ס"ל דמ"מ ספק חשכה כולל דמסופק ג"כ שמא לילה הוא ג"כ כמ"ש הב"ח וע"כ הקשו דהל"ל אפילו יודע ודאי יום הוא סמוך לביה"ש אסור משום תו"ש.

ס"ד אין מערבין כתב בספר תו"ש סקי"ג דמשמע מדברי המרדכי דאפילו למ"ד תו"ש דאורייתא היינו דוקא בקיבל עליו אבל לא קיבל עליו אף שביטל מצות עשה מ"מ לא חל עליו תוספת שבת בע"כ דהא לדעת ר"ש דאוסר בקיבל עליו ע"כ דמוקי להא דתנן דביה"ש מערבין היינו כשלא קיבל ולא אמרינן דחל עליו בע"כ עכ"ל ולפ"ד מתורץ קושיות התוס' בר"ה דף טי"ת בד"ה ורע"ק דהא דתנן ספק חשכה אין מדליקין ואמאי הא אפילו ודאי יום סמוך לחשכה אסור משום תוספת ולפי מ"ש הרא"ש א"ש דספק חשכה אסור גם כשלא קיבל עליו תו"ש ולפ"ז מוכח מהתוספת דלא ס"ל האי סברא ואפשר לא ניחא להו לומר דברשיעי עסקינן דעוברים מ"ע והל"ל גם סמוך לחשכה אין מדליקין דצריך לקבל תו"ש ומסקנת התוס' שם דהך מתניתין ס"ל תו"ש לאו דאורייתא וכ"ד הרמב"ם וכמ"ש הפר"ח בא"ח בסימן תר"ח אמנם קשה לי לפמ"ש התו"ש דא"כ מה פריך בפרק ב"מ הא גופא קשיא אמרת דצ"ל עם חשכה ערבתם עם חשכה אין ספק חשכה לא והדר קתני ספק חשכה מערבין דמאי קושיא דסיפא הא מיירי ע"כ דלא קיבל עליו תו"ש אבל רישא קתני דצ"ל ערבתם דודאי לכתחלה צריך לקבל עליו תוספת שבת דהוה מ"ע ומצאתי בטו"ז סימן שצ"ג הקשה כעין זה על הנ"ש הנ"ל דלימא דרישא מיירי

כשרוצה לקבל עליו תו"ש אבל זה ל"ק כמ"ש הברכ"י שם דל"ש למתני דצ"ל כיון דאינו צריך לקבל תוספת שבת מקודם אבל לפמ"ש התו"ש דצריך לקבל תוספת שבת לקיים העשה ודאי שייך למתני צריך ונראה כיון דתוספת שבת אי דאורייתא הוא פליגי בה תנאי כמבואר בר"ה דף טי"ת ובתוספת שם ובפר"ח סימן תר"ח ובלח"ם וההה"מ פ"א משביתת עשור וכן אפילו למ"ד דתו"ש דאורייתא מ"מ למ"ד ספקא דאורייתא מה"ת לקולא הוה התוספת רק בתוך ביה"ש כמ"ש הר"ן בביצה ר"פ המביא וידוע דזה תליא בפלוגתא דתנאי אם צריך להביא אשם תלוי על חתיכה משתי חתיכות דוקא כמ"ש מהרי"ט ואחרונים א"כ היה צריך לתרץ המשנה שלא אליבא דכ"ע וניחא לו יותר לתרץ כאן בע"ח כאן בע"ת דאתיא לכ"ע וכ"ש דא"ש לתוספת הנ"ל דהך מתניתין ע"כ ס"ל תו"ש ל"ד מדקתני ס"ח אין מדליקין משמע הא ודאי יום סמוך לחשכה מדליקין ולא צריך להוסיף ואם כן לשיטת הפוסקים דקי"ל כתנאי דצריך להוסיף כדעת הרי"ף ורא"ש והך תוס' הוא קודם ביה"ש א"כ מצוה שיקבל עליו שבת בעוד ודאי יום וא"כ ממילא יהא אסור אח"כ לעכב גם עירובי חצרות כדעת ר"ש שבמרדכי וכדעת המחבר כאן וא"כ צריך לומר ג"כ ערבתם ע"ח וע"כ פרש"י בגיטין דף וא"ו ע"ב ערבתם ע"ח ובשבת במשנה פירש ערבתם ע"ת ועירובי חצרות היינו למ"ד דא"צ להוסיף צ"ל משום עירובי תחומין ולמ"ד דצריך להוסיף צ"ל גם כן ערבתם ע"ח כיון דכן מסקנא דלהכתא.

אמנם במה"ב של הגאון מהר"ז בסימן זה כתב דמשום תוספת שבת לחוד מותר בכל שבות שמותר ביה"ש וכן כשקיבל עליו תוספת שבת סתמא אדעתא דתוספת דרחמנא מקבל אבל כשהתחיל ערבית של שבת קיבל עליו עיצומו של יום ובזה מיושב דברי הש"ע דכאן פסק להחמיר ובסימן שצ"ג מביא קודם דעת המתיר ואח"כ י"א שאם קיבל תו"ש אסור לערב ע"ח וכ"כ הדמ"ר ולפ"ז נסתר מחמתו דברי הספר חו"ש הנ"ל אמנם אדרבה עכצ"ל לדעת ר"ש האוסר כסברת התו"ש דאל"כ למה הביא בש"ע סימן שצ"ג די"א שאם קיבל תו"ש דאסור לערב דהא הר"ש מייירי להדיא לאחר ברכו אבל המעיין במרדכי יראה דאין לחלק דרבינו יואל הביא ראיה להתיר שבותים אחר ברכו מתקיעת שופר שתקעו בכל ע"ש קודם חשכה לקבל תוספת שבת ומ"מ תנן דספק חשכה מערבין ורבינו שמרי' כשחזר ואסר הביא ראיה מתוספתא כשתקע תקיעה שלישית נאסר מלהטמין והרי התקיעה אינה רק קבלת תוספת שבת אלא די"ל המחבר מדעתיה עשה פשר לחלק אבל האוסר ומתיר במרדכי אין מחלקין וגם ליכא למימר דתו"ש חל בע"כ רק לענין איסור תורה וכשקיבל תו"ש נאסר גם בשבותין דכיון דתו"ש דחל בע"כ רק לענין איסורי תורה מהיכי תיתי נימא שקיבל עליו יותר וצדקו דברי התו"ש.

אמנם עדיין קשה נהי דתו"ש לא חל בע"כ כלל מ"מ כיון דמ"ע להוסיף א"כ כשקיבל עליו תו"ש נימא דרק לשבות מדברי תורה קיבל שלא לבטל העשה ולא משבותין וכן לפוסקים דלית להו תו"ש כלל מ"מ בקיבל עליו יכול לקבל לענין דבר האסור מן התורה דחמיר דגם בביה"ש אסור וע"כ בסתמא נימא דלא הוסיף מדיליה רק מדבר האסור גם בביה"ש ונראה לפמ"ש המג"א בסימן קפ"ד סק"ז דהיכא דספק אם בירך בהמ"ז דצריך לברך גם ברכת הטוב והמטיב דלא לזלזולי בה כיון דנזדמן לו הספק עם ברכות המחויב מה"ת עיי"ש וה"נ כשמקבל עליו קדושת שבת לא יתכן להפריד בין ד"ת לד"ס דלא לזלזולי ולפ"ז י"ל מה שהקשיתי לעיל דמה פריך בגמרא הא גופא קשיא הא י"ל כיון דצריך לקבל תו"ש וממילא יתסר גם לערב ע"ח ע"כ צ"ל ערבתם וסיפא מירי ע"כ דלא קיבל עליו תו"ש כלל ויותר קשה עפ"י שיטת בה"ג דבסימן הסמוך דהדלקת נר הוי קבלת שבת א"כ סיפא מירי ע"כ לרבינו שמרי' האוסר בשבותין אחר ק"ש דלא הדליק נר עדיין וכדתנו אין מדליקין את הנר ע"כ מעכבין ורישא דצ"ל הדליקו את הנר א"כ יחסר אח"כ לערב ע"כ צ"ל ג"כ ערבתם אמנם לפמ"ש הא דנאסר בשבותין בקבלת שבת משום דא"א להפריד משום זילותא וכיון שמקבל עליו שבת לדברי תורה צריך לקבל שבת גם לד"ס וע"כ גם לבה"ג בהדלקת נר שקיבל שבת לענין הדלקה ע"כ גם לשבותין קיבל אמנם לרב ע"כ לא ס"ל סברא זאת כמ"ש לעיל דבר"ע א"צ דף ס"ד ע"ב דפליגו רב ולוי שם דרב ס"ל מותרין לקבל ואסורין באכילה וכתבתי לעיל הטעם דרב לשיטתו דס"ל בפ"ק דביצה ד"ד הכנה דרבה ולדידיה מוקצה לאכילה דאורייתא מוהכינו או עכ"פ גם לתוספת שם יש לו סמך מהתורה מוהכינו ע"כ ספק מוכן אסור באכילה ומותר לטילטול ול"ל הטעם משום דלאכילה הוי דשיל"מ משא"כ לקבל אולי לא ירצה ליתן לו למחר דמ"מ יכול הנכרי להניחו בביתו של ר"ג ולמה יטלטלו ורש"י פירש להדיא מותר לטלטל עיי"ש והרי שם הספק מוכן יש לדון על דרבנן ועל דאורייתא לענין אכילה ולענין טלטול ומ"מ מחלק רב ולא חייש לזלותא וע"כ ה"נ לרב לא מצי לתרוצו הכי ואף דפרש"י שם דרב ולוי אליבא דר"ג פליגי ולהו לא ס"ל מ"מ לא ניחא לו לרב לשנויי המשנה שלא אליבא דכ"ע דאם ל"ח לזלותא אף דאמר הדליקו הנר ומקבל שבת מ"מ דוקא לענין איסורי תורה מקבל וכבר הבאתי לעיל מתוספת ר"פ א"מ דדרך הש"ס דהתרצן הוא המקשן ואם כן לדידן דקי"ל שם דבין באכילה ובין בטילטול אסור משום ספק י"ל באמת משום זלותא ול"ל משום דהוה דשיל"מ דהא ר"פ מסיק להלכתא הכי והוא ס"ל בפ"ק דביצה ג' ע"ב דספק דרבנן מותר גם בדשיל"מ וא"כ י"ל שפיר ערבתם דרישא היינו ג"כ עירובי חצרות דמצוה לקבל עליו תו"ש או משום דצ"ל הדליקו את הנר לבה"ג דהוי קבלה וממילא אין להפריד

בין ד"ת לד"ס וסיפא ע"כ מיירי דלא קיבל עליו שבת עדיין ולבה"ג מיירי ג"כ דהוא לא הדליק הנר וכמו שאמר אין מדליקין וע"כ מערבין וא"ש דברי רש"י שפירש ערבתם ע"ח וגם הטור א"ש דחשש לדעת בה"ג ע"כ כתב דצ"ל ערבתם ע"ח כיון שצ"ל הדליקו הנר דלבה"ג הוי קבלת שבת ואסור גם בשבותין לדעת ר"ש וסייעתיה ולכתחלה ודאי לא יכניס עצמו לפלוגתא אף דהטור בסימן רס"ג ושצ"ג הביא מחלוקת בסברת בה"ג וסברת ר"ש ודו"ק.

סימן רסב

מג"א סק"א שלא יזרוק שום דבר חוץ לשלחן שלא ינוול הבית ולא יצא המלאך הטוב ובתו"ש סתר זה לפי הנוסח שנוהגין לומר צאתכם לשלום ול"ק לפמ"ש בעיון תפלה דצאתכם לשלום היינו למלאכים המלוין אותו בחול ואינם יוצאים עד אחר שבאו המלאכים של שבת עיי"ש.

ס"ג ילבש עיין שו"ת גוא"י חא"ח סי"ג דסמוך לחשכה מוצ"ש א"צ לכבד בבגדי שבת וראייתן מפרש"י ור"ן בנדרים דע"ז דרגילין הנשים לפשוט התכשיטין של שבת סמוך לחשכה ואל"כ מצינו הפרה לצורך שבת גם בנדרה עם חשכה עיי"ש ואפשר משום דנסתלקו אז יוסף משה רבינו ע"ה ודוד המלך ע"ה עיין לקמן סימן רצ"ב ס"ב.

ולא ירחוץ לשבת עד סמוך לערב צ"ע דלעיל ר"ס ר"ס כתב דמצוה לרחוץ כל גופו וכו' בחמין וא"כ הא לעיל סימן רל"ב מבואר דסמוך למנחה אסור לכנוס למרחץ ועכצ"ל דמיירי כאן דאינו רוחץ רק פניו ידיו ורגליו בחמין או אחר מנחה וא"כ הנוהגין לכנוס למרחץ בע"ש סמוך לחשכה קודם מנחה בע"ש אין להם על מה שיסמוכו אפילו במקום שקוראין לביהכנ"ס כיון דהחשש שמא יתעלף מה אהני קריאת הנשים.

סימן רסג

סעיף יו"ד לבה"ג וכו' וי"א שאינו מועיל יש להבין סברת בה"ג מנ"ל דהוה קבלת שבת וכ"ש דקשה למהלא תוכל להתנות וברמב"ן ורשב"א הקשו עליו א"כ לא תוכל להדליק יותר מנר אחד ונלע"ד דטעמו כיון דצריך שלא יקדים כדלעיל ס"ד רק אם רוצה לקבל שבת רשאי אחר פלג המנחה כבס"ד וע"כ ס"ל דעל כרחה מקבלת שבת דאל"כ הוי הקדמה שהדליקה קודם קבלת שבת והוי כנר דלוק מבע"י דצריך לכבותה ולחזור להדליקה לצורך שבת וע"כ גם תנאי לא מהני וכ"ז בנר האחרון אבל בנרות הראשונים

דמותר להקדים דהא יוצא בנר אחד להדליק לשבת א"כ לא הוה קבלה כלל ע"י הנרות הראשונים.

סי"ז מג"א סקל"ג ול"ד להעושים ב' ימים יוה"כ שאסורים לאכול בלילה מה שבישל אחר ביום וכו' וב"ד למי שלא הניח ע"ת דצריך להקנות קמחו לאחרים ולפע"ד י"ל דשאני התם דהוי הכנה מיוה"כ לחול דאסור גם בהכנה דממילא לדעת כ"פ כדאיתא בסימן תר"ט אלא לדעת המחבר שם צ"ל כמ"ש המג"א אלא די"ל גם המתירים שם היינו דמטמין מערב יוה"כ והוי הכנה מחול לחול ואזלו בתר התחלה כיון דנגמר ממילא משא"כ כשהוכן ביום שהוא לגבי דידיה יוה"כ אף דלא הכין בעצמו עכ"פ הוכן מיוה"כ לחול ומכ"ש בשעושים בשבילו דבאמת אינו אסור רק כשבשלו בשבילו כמבואר בסימן תרכ"ד וכן כתב כאן בד"מ א"כ נהי די"ל דאין בזה משום שליחות כיון דמ"מ גופו שבת כמ"ש האחרונים דלענין שבת ל"ש שליחות מה"ט מ"מ אסור משום הכנה דכל הכנה אינו משום שביתה דהא ביצה שנולדה ביו"ט אסור בשבת משום דמאתמול נגמרה בי"ד"ש ואף דמיו"ט לחול ל"ש הכנה היינו מן התורה וצ"ע בזה אבל קושיא שניה ודאי מיושב דצריך להקנות קמחו דאל"כ הוי כשלוחו בשלו אף דגופו שבת ונח מ"מ הוי כהכנה דממילא לגבי האי דאסור מיו"ט לשבת דחשובה הכנה וכשמקנה קמחו לאחר שהניח ע"ת לא חשוב הכנה כיון דחברו הניח ע"ת מעיו"ט דעי"כ חשבוהו חכז"ל כאלו הכין מעיו"ט כלקמן תקכ"ז משא"כ בשבת רשאי לומר לאחר שלא קיבל עליו תו"ש ואף דחברו לאו בר חיובא ויש שליחות מ"מ גופו נח ושבת ומשום הכנה אינו אסור דשכח לעצמו הכין דממ"נ אם גומרו עד שראוי לאכילה בזמן שהוא לא הבדיל עדיין א"כ הכין ליומו ואם לא נגמר לא מוחשב הכנה כמ"ש לעיל סימן רנ"ז.

בטו"ז סק"א ז"ל אלא שהמרדכי בשם הגאונים והיינו וי"א דבסמוך ס"ל דגם לענין מלאכה אסור למי שהדליק ונראה דלא קי"ל כן דהא כתב רמ"א בסמוך ס"י דאשה המדלקת דוקא אסורה אבל שאר בני בית מותרים וא"כ כ"ש שאדם אחר הדליק עכ"ל ודבריו תמוהין ונלע"ד דהנה לשון המרדכי בס"פ ב"א אותן שהדליקו אסורין להדליק עוד ולעשות מלאכה שכבר קבלו השבת אבל שאר אנשי העיר מותרין להדליק ובמלאכתם עכ"ל מדהתחיל בלשון מלאכה וסיים ובמלאכתם עכצ"ל דשאר אנשי העיר אינם מותרים רק במלאכתם לא לעשות מלאכה למי שהדליק וע"כ דייק לכתוב ג"כ שאר אנשי העיר ולא כלשון המחבר ושאר אנשי הבית מותרין דמלאכת אנשי הבית מסתמא הוא של בעל הבית ואשתו ג"כ ותמהני על הב"י ששינה גם בב"י לשון המרדכי ואולי משום דכתב הב"י על דברי הר"ן שאינו מבין דבריו דה"נ א"ל היה מקבל עליו שבת גם

הוא עצמו היה מותר עיי"ש וע"כ פשיטא לו דמותר לבני ביתו לעשות מלאכתו ודאי לא עשו מעשה הגאונים לאסור לבני ביתו לעשות מלאכתו אבל לפע"ד גם לסברת הב"י יש מקום לאסור כאן לפמ"ש הלבוש כיון דע"י קבלתו נאסר ויש לו התרה כשאר נדר ע"כ מותר לאחר לעשות מלאכתו עיי"ש וא"כ בהדליקו נר דס"ל לגאונים הללו דלא מהני מה דהיה בטעות א"כ ממילא א"א להתיר נדר זה אחר שהדליק דהא התרת נדר הוא ע"י פתח לעשות נדר בטעות וכדמוכח בנדרים חף ע"ח דקאמר שם דלב"ש אין שאלה בהקדש וכתב הר"ן שם דיליף לה מדס"ל לב"ש בנזיר פרק ב"ש דהקדש טעות הוה הקדש דלא מהני שאלה רק משום דהוה נדר בטעות עיי"ש ועכ"פ חזינן דמרדכי ס"ל דגם אחר אסור לעשות מלאכה לזה שהדליק והוא הי"א שבסי"ד דלא נמצא י"א אחריני אלא דהמחבר לא הביאם ככתבם וכלשונם שבמרדכי וזה כונת הטו"ז דס"ל לגאונים הללו דגם במלאכה אסור למי שהדליק היינו דלאחריני נמי אסור במלאכה למי שהדליק דלא התירו הגאונים רק במלאכתם ולא במלאכת מי שהדליק וע"ז כתב דע"כ לא קי"ל כן מדכתב הרמ"א דאשה המדלקת דוקא אסורה אבל שאר בני בית מותרין משמע דמותרין במלאכה ג"כ דבמה שהאשה אסורה דהיינו מלאכתה הבני בית מותרין ועוד סתמא מה שעושין הבני בית הוא לצורך הבית וזה שדייק הטו"ז דהאשה המדלקת דוקא אסורה וכיון שהאשה מדלקת בשביל כל הבני בית דיוצאין כולם בהדלקתה ומ"מ מותרין לעשות לה מלאכה כ"ש באחר שהדליק דאינו אסור לזולתו לעשות לו מלאכה שוב מצאתי בהגהות שנוית שבמרדכי כגרסת הב"י וכדי שלא יהיו סותרין לדברי המרדכי שכתבתי.

נלע"ד דמפרש דברי המרדכי ובמלאכתם היינו מלאכתם של אותם שהדליקו כבר והיינו דלא צ"ל אותם שלא הדליקו ולא קבלו שבת דמותרין במלאכה דאפילו לא היה טעות לאותן שקבלו שבת מ"מ אלו לא קבלו וודאי מותרין אלא דקמ"ל דמותרין להדליק לאותן שקבלו שבת ובמלאכתם וע"כ שפיר כתב דהבני בית מותרים אף דמלאכה דדהו הוא של בעל הבית המדליק.

ובזה אפשר להבין ג"כ דברי המרדכי התמוהים שסיים אחר לשון הנ"ל מכאן יש להוכיח שהדלקת הנר הוא קבלת שבת וגם יש ללמוד דקבלת שבת בטעות לא הוי קבלה ומותרין במלאכה כאביי דשרי לכברויי סלי עכ"ל דתמוה דאדרבה יש ללמוד דהוי קבלה מדהם עצמן אסורין וגם קשה על הגאונים מהא דאביי דמוכח דקבלת שבת בטעות ע"י תפלה ל"ה קבלה והם אסרו והב"י וד"מ כתבו דקבלה ע"י הדלקה שהוא מעשה גרוע ואינו מובן מה לי מעשה מה לי תפלה כיון דבטעות דהוי ואדרבה במעשה קי"ל דמהני תנאי כמ"ש

רמ"א ס"י ובתפלה ל"מ תנאי וכן תמהו האחרונים ובדרישה ובבגדי ישע תמהו ג"כ דהא מתחלה הוצרך המרדכי להוכיח דהדלקה הוי קבלה משמע דאינה פשוט כתפלה דהוי קבלה ואיך יאמר אח"כ דחמיר לענין טעות וגם איך למד כלל דקבלה בטעות מותר במלאכה מדהתירו לאותם שלא הדליקו עדיין שמא אותם לא קבלו עדיין שבת כלל עיי"ש וגם צריך להבין דעת הטו"ז וסייעתיה דצבור שהתפללו ערבית בטעות אסורים בעשיית מלאכה דבשלמא לענין לחזור להתפלל מבואר בר"פ תפלת השחר דצבור לא מטריחנן אבל במלאכה למה יאסרו ולפע"ד ודאי מדינא כל קבלה בטעות אינה קבלה אלא דגזרו חכז"ל לאסרם במלאכה כדי שלא יבאו לעשות מלאכה גם בפעם אחר אחר שקבלו שבת ועיין בדרישה שכתב דלפיכך החמירו שלא יגעו בנר שדלקו כדי לעשות הכירא שלא יעשו מלאכה אותם שהדליקו כ"ש דיש לחוש לכה"ג ומפרט לפמ"ש בתר"י ר"פ תפ"ה דכשקבלו שבת אסור מן התורה במלאכה והא דאביי שרי לר"ד ה"ט כיון דיחיד הוא וצריך לחזור ולהתפלל הרי יש לו היכר דתפלה שהתפלל בטעות לא עלתה לו וממילא בטלה הקבלה שהיה ע"י התפלה אבל צבור כיון דא"צ לחזור ולהתפלל ליכא הכירא ויבאו לטעות גם בפעם אחרת לעשות מלאכה אחר התפלה אבל יחיד כיון דצריך לחזור ולהתפלל הרי גם עכשיו אינו עושה מלאכה רק קודם התפלה וכ"ז בקבלה ע"י תפלה אבל בקבלה ע"י הדלקת נר אם נתיר לו לעשות מלאכה כשקיבל שבת בטעות יטעה לעשות גם בפ"א אחר הדלקה וס"ל דמדינא א"צ לכבות ולחזור ולהדליק וכשיטת החולקים על ר"ת בהג"ה ס"ד כמבואר בתוס' בפרק ב"מ דף כ"ה ע"ב בד"ה חובה והנה כיון דאותן שהדליקו אסורין במלאכה כאילו לא טעו ומ"מ התירו הגאונים לשאר בני העיר לעשות להם מלאכתם ע"כ דס"ל כהרשב"א דמי שקיבל שבת מותר לומר לאחר לעשות לו מלאכה ועכצ"ל הטעם כיון דיכול להתיר נדרו ולעשות בעצמו כמ"ש הלבוש וא"כ מוכח דקבלה בטעות ל"ה קבלה מדינא דאל"כ ל"מ גם כן התרה לנדרו וכמ"ש לעיל דהכי יליף בנדרים דלב"ש אין שאלה להקדש מדס"ל הקדש בטעות הוי הקדש ומה דאסרו הגאונים לאותם שהדליקו לא מחמת דקבלה בטעות היה קבלה רק משום גזרה בעלמא וטובא נ"מ אי מדינא אי משום גזרה לענין ספק וכה"ג ובקבלה ע"י תפלה גופא וגם נ"מ דמותר ע"י התרת נדר.

ועוד נראה לפע"ד טעם הגאונים שהורו שאותם שהדליקו אסורים במלאכה אף דהיה קבלה בטעות עפ"י מ"ש הטו"ז ביו"ד סימן רל"ב בס"ק י"ג באחד שהיה סובר שמחר הוא יום ה' בשבוע וקיבל עליו ביום שלפניו להתענות למחר ונודע לו אח"כ שטעה שבאמת יהיה מחר יום ד' דיש טעות בעיקר הנדר והוכיח הטו"ז מדברי הר"ן דהא דנדרי

שגגות מותרין דוקא אם ידוע לכל הטעות שלו משא"כ בדין זה דהרבה רגילין להתענות גם בשאר ימים ולא סגי במה שהוא טעה בדעתו כיון שאין הטעות מורגש מפי אחרים צריך התרת חכם דוקא עיי"ש וע"כ ה"נ כיון שהרבה מדליקין נרות בעוד היום גדול אף בלא טעות אין הטעות ניכר לכל ועוד כיון שהרבה מבני העיר גם עתה שהיה מעונן לא הדליקו נרות וידעו שעדיין רחוק מחשכה רק היום מעונן א"כ לא ניכר לכל שמחמת טעות הדליקו אלו כרות וע"כ אסור להם לעשות מלאכה והנה מבואר במהרי"ט ח"ב סימן כ"ז דמ"מ א"צ התרה מחכם כשלא נודע לכל הטעות רק מדרבנן שלא יהיו נוהגים קלות ראש בנדרים דמדאוריית' אין הפרש בין גלה הטעם שעליה נדר ללא גלה דנאמן אדם על עצמו יותר ממאה עדים עיי"ש וע"כ ל"ק על הגאונים מהך דאביי שרי לכברויי סלי כשהתפלל מעריב בטעות לא מבעיא אם נאמר דהגאונים ס"ל דמיירי שהתפלל קודם פלג המנחה או אפילו לאחר פלג המנחה וכהע"ש שהביא המג"א בס"ק כ"ו דמיירי שגם מנחה התפלל אחר פלג המנחה דאזי אסור לו להתפלל מעריב עד הלילה דהוה כתרתי דסתרי כמבואר בא"ח סימן רל"ג עיין במחצית השקל וא"כ בזה ניכר ומוכח לכל שמחמת טעות התפלל מערב שכסבור שכבר הוי לילה דבלא"ה היה אסור להתפלל מעריב אלא אפילו לדעת הב"י והמג"א דאפילו היה באופן דרשאי להתפלל מעריב מ"מ כיון שע"י טעות התפלל צריך לחזור ולהתפלל מ"מ כיון דצריך לחזור ולהתפלל תו מוכח וניכר לכל דתפלה ראשונה בטעות היה ועוד כיון דצריך עוד להתפלל שנית א"א להחמיר עליו באיסור מלאכה דהוה תרתי דסתרו דל"ל שלא יתפלל שנית דלא אמרו רק להחמיר ולא להקל וכ"ז ל"ש בקבלה ע"י הדלקה והב"י דפסק דגם צבור שטעו אף דל"צ לחזור ולהתפלל מ"מ מותרין במלאכה כמ"ש בסי"ד ע"כ הוצרך לומר טעמא של הגאונים דקבלה ע"י מעשה חמיר אבל הלא דעת ריא"ז ותוספת בר"פ ת"ה במ"ש בח"ש שם לדעת רש"י וכמה גאונים כמ"ש בש"ל כריא"ז א"כ י"ל ה"ט גופא כיון דא"צ לחזור ולהתפלל ממילא הדר הדין דלא מתני טעות רק כשניכר לכל הטעות בעיקר הקבלה וא"כ כשפירש בשעת הדלקה שמפני שכסבור שקרוב ללילה מדליק והדר זרחה השמש עליו כ"ע מודו דמותר בעשיית מלאכה או ע"י התרת נדר או ביחיד שטעה והתפלל מעריב מחמת שכסבור שהוא לילה וכהך דאביי ושפיר כתב המרדכי דיש ללמוד דקבלה בטעות לא הוה קבלה ונ"מ בכה"ג שכתבתי דשאני קבלה ע"י הדלקה שלא ניכר לכל הטעות וגם זה לא מדין תורה נאסרו דלא גרע מודר בטעות רק מכח שהתירו לבני העיר לעשות מלאכתם של אלו שהדליקו עכצ"ל משום דלהם גופא יש היתר על ידי התרת חכם כשאר נדר א"כ מוכח דקבלה בטעות ל"ה קבלה וכמ"ש ודו"ק ומדברי הגאונים

הללו יש ראיה להטו"ז הנ"ל ביו"ד סימן רל"ב בסקי"ג אלא דיש לחלק דשאני הדלקה דגלוי לכל צריך שתהא גם הטעות ניכר לכל משא"כ בנידון הטו"ז שקיבל עליו תענית בינו לבין קונו והטעות ג"כ בוחן לבבות ד' אמנם חזינן דנדר שהודר ברבים א"צ להתירו בפניהם כמ"ש הש"ך ביו"ד סימן רכ"ח ס"ק ע"ה הרי דלא תלוי בהכי ודו"ק.

ועוד נראה לתרץ דלא תקשה על הגאונים דאסרו במלאכה לאותם שהדליקו והרי אביי שרי לכברויו סלי אחר שהתפלל מעריב בטעות לפמ"ש בש"ע של הגאון מהר"ז ז"ל דמיירי שהתפללו הצבור מעריב מחמת שטעו שכבר לילה ממש הוא ולפ"ז גם הך דאביי מיירי הכי וכן משמע להדיא מפרש"י שם בד"ה טעותא הוה לא קיבל עליו תוספת שבת משעת תפלה מדעת אלא יום המעונן היה וכסבור חשכה ואח"כ זרחה חמה עכ"ל וע"כ א"ש דתפלה בטעות שאני שלא קיבל עליו כלל תוספת שבת אלא דטעה שסבר חשכה ובע"כ חל עליו שבת וע"כ לא הוי כנדר בטעות דלא נדר כלל משא"כ בהדלקה דע"כ מדליק כשעדיין יום הוא ומקבל עליו תוספת שבת אלא דטעה דכסבור שקרוב לחשכה ובאמת יש שהות עוד ע"ט תוס' שבת קיבל עליו ובפרט בהך מעשה דגאונים דהדליקו והתפללו מנחה אח"כ וכיון שלא פרשו להדיא דמשום שקרוב מאד לחשכה מדליקין אסורין וכדעת הטו"ז הנ"ל דנדרי שגגות אינן מותרין רק כשפירש או ניכר לכל.

עוד נלע"ד לבאר דברי המרדכי עפ"י גרסת הב"י אותם שהדליקו אסורים ושאר אנשי הבית מותרים לתרץ מה שהקשתי לעיל דאומר אותם שהדליקו אסורים אף דהיה בטעות ואמר דיש ללמוד דקבלת שבת בטעות ל"ה קבלה ומותרין במלאכה וכאביי דשרי לר"ד לכברויי סלי דהרי מאותו מעשה מוכח להיפך ועוד מוטב ילמוד מדאביי לבד ולמה הוצרך ללמוד מאותו מעשה וגם למה באמת הדלקה בטעות יאסור עליהם מלאכה והנה בהגהות לבושי שרד סימן זה סי"ד כתב דמשמע מדברי מרדכי הללו דלולא שהיה בטעות גם הבני בית היו אסורים במלאכה רק ע"י טעות נחתינן דרגא ואינן אסורין רק אותם שהדליקו עיי"ש ובאמת כן משמע אבל צריך טעם דזה דנחתינן אין לי בו נחת ואינו סברא כלל והנלע"ד דהנה דעת הר"ם הובא בב"י ולעיל ס"י דמהני תנאי להמדליק עצמו שאינו מקבל שבת וכתב הב"י בזה"ל והכל בו כתב שהרי"ף חולק על הר"ם ואומר דוקא לבני הבית אבל אשה שמדלקת היא אסורה לעשות מלאכה אחר שהדליקה כיון שמברכת עליה אין לך קבלה גדולה מזו ולא מהני לה שום תנאי עכ"ל משמע מלשון זה דדוקא לבני הבית מודה להר"ם דמועיל התנאי וחולק עליו לענין האשה עצמה וכן הסברא דודאי בני הבית לא נגררים אחריה רק ברצונם לא בעל כרחם דבסתמא אמרינן דהאשה מדלקת בשליחות כל הבני בית וכולם מקבלים שבת בהדלקתה אבל אם היא

או הם אומרים שלא יחול עליהם איסור שבת בהדלקתה אין שליחות בע"כ והנה איתא ברמב"ם פרק יו"ד מהלכות גירושין הלכה דה"ו מי שנשאת בגט בטל או מחמת שבאו עדים שמת בעלה ונודע אח"כ שהגט בטל או שבעלה חי צריכה גט מבעל שני מדבריהן כדי שלא יאמרו א"א יוצאת בלא גט אבל אם רק נתקדשה אינה צריכה משני גט ואין חוששין שמא יאמרו א"א יוצאת בלא גט כיון שלא נשאת יאמרו תנאי היה בקדושין ולא נתקיים עכ"ל והוא מהש"ס ביבמות דף צ"ד וע"כ ה"נ לאותם שהדליקו לא רצו להתיר שלא יאמרו מותר לעשות מלאכה אחר הדלקה קודם לילה ולא ידעו שמחמת טעות התירו וכ"ז לאותם שהדליקו דלא מהני להו תנאי אבל הבני בית נהי דסתמא נגררין אחר המדליק בשביל כולם ואסורין ג"כ במלאכה מ"מ כיון דמהני בהו תנאי שלא יחול עליהם שבת בהדלקה של המדליק א"כ הכא דקבלה בטעות היה מותרין לגמרי וליכא למיחש דיאמרו דמותר לעשות מלאכה אחר ההדלקה דאמרו תנאי היה וא"כ ממילא מוכח דקבלת שבת בטעות לא היה קבלה מדמותר לבני בית לעשות מלאכה ומה דאותם שהדליקו אסורין לא מדינא רק מגזרה וזה ל"ש רק במדליק דגלוי לכל אבל במקבל שבת בפיו מחמת טעות שפיר מותר במלאכה כונו דהותר להבני בית כיון די"ל תנאי היה שלא לקבל שבת בהדלקתה אף דבאמת לא היה תנאי וקבלו שבת וע"כ סיים המרדכי וכאביי דשרי לר"ד לכברויי סמי ומשם אין ראיה רק דמדינא קבלה בטעות ל"ה קבלה דשם ל"ל דיאמרו תנאי היה דל"מ תנאי בתפלה וכמבואר בש"ע כאן סי"א ועכצ"ל מה שלא חששו משום דצריך להתפלל שנית ליכא חשש דיאמרו דעושין מלאכה אחר התפלה דהרי מתפלל שנית ועושה קודם התפלה ועוד דלולא מעשה דהגאונים ה"א דהך דאביי היינו שכסבור שכבר לילה נמצא לא קיבל שבת מדעתו כלל רק כסבור דע"כ חל עליו שבת אבל בידע שעדיין יום רק כסבור שקרוב לחשכה וטעה בזה שקבל עליו תוספת שבת דהוה כנדר אף דטעה לא מהני כיון שלא פירש וכמ"ש לעיל ע"כ מהך מעשה למדו דגם בכה"ג מותר ומוקמינן גם הך דאביי בהתפלל קודם חשכה גם לפי דעתו ולפ"ז נסתר פירש הלבושי שרד בדברי הטו"ז

וגם לפי מה שכתוב במרדכי לפנינו אבל שאר אנשי העיר מותרין להדליק ובמלאכתם י"ל בדרך שכתבתי דהא לפ"ז משמע דלולא הטעות היה אסור גם לשאר בני העיר ולמה ועכצ"ל דהיינו דשאר בני העיר מותרין להדליק לצורך אותם שכבר הדליקו כיון שהתחילו נרות שלהם לכבות כמ"ש שם וזה שכתב ובמלאכתם היינו של אותם שהדליקו בטעות וס"ל כהר"ן דבלא טעות אסור לאחרים לעשות מלאכה לזה שקיבל עליו שבת אמנם ס"ל דהיינו בסתמא אמרינן דקיבל עליו כל קדושת שבת הן ע"י עצמו

הן ע"י אחרים אבל אם מפרש דאינו מקבל עליו רק שלא לעשות בעצמו אין לך רק כפי תנאו והנה הדלקה דהוה קבלה ולא מהני תנאי להרי"ף כיון שמברך או כיון שצריך שלא יקדים וכמ"ש לעיל מ"מ היינו שהוא בעצמו אסור לעשות מלאכה אבל יכול להתנות שלא יאסור במלאכת אחרים וכמ"ש לעיל דכן מוכח מלשון הב"י וסברא גדולה היא דכיון שמקבל עליו שבת שלא לעשות בעצמו מלאכה א"כ שפיר מברך ומדליק בזמנו דל"ה הקדמה כיון דאסור אח"כ להדליק בעצמו אבל כשמתנה שאינו מקבל שבת כלל אם כן מותר להדליק גם אח"כ א"כ מקדים ותנינין ובלבד שלא יקדים וכיון דרוצה לצאת בהדלקה זאת ע"כ חל עליו שבת מיד וע"כ ס"ל להגאונים דבלא טעות סתמא הוה קבלת שבת לגמרי ואסור גם בשבותים ובמלאכת אחרים רק יכול להתנות על זה וע"כ כשהיה בטעות המדליקין אסורין שלא יאמרו מותר לעשות מלאכה אחר הדלקה אבל אחרים מותרין לעשות להם מלאכה כיון דמהני תנאי יאמרו תנאי היה וכמ"ש לעיל וממילא נמי מוכח דקבלת שבת בטעות ל"ה קבלה ודו"ק.

והנה בחידושי אנשי שם בגליון המרדכי כתב על מ"ש המרדכי ולא התפללו מעריב פירש אבל אם התפללו מעריב אפילו שאר אנשי העיר היו אסורין להדליק ובמלאכה עכ"ל והדר כתב בשם מהר"ם עמ"ש המרדכי וגם יש ללמוד דקב"ש בטעות ל"ה קבלה וז"ל וצ"ע מה ראיה קאמר שהרי אמרו אותם שהדליקו אסורים להדליק ובמלאכה וצ"ל דאפיסקא דלקמן קאי דמשמע ליה מדקאמר וכסבורין העם שהיה חשכה והדליקו משמע שרוב העם הדליקו נודע שהרי התפללו כבר תפלת המנחה בצבור וראו השמש ולא התפללו מעריב הוי. אותם שלא הדליקו מיעוטא ואפ"ה התירו להם להדליק ולעשות מלאכה ואין נמשכין אחר הרוב הואיל ורובא דטעות הוה וה"ק יש ללמוד מכאן דקבלת שבת לרוב הצבור בטעות לא הוי קבלה לאחריני ואותן אחרים מותרין במלאכה ומינה היכי שרוב הקהל קבלו עליהן שבת כדין המיעוט ע"כ נמשכין אחריהן עכ"ל והמג"א בס"ק כ"ו נמשך אחריו והנה הגליון מרדכי דלעיל חולק וגם דברי מהר"ם דחוקין מאד ולא יכולתי להולמו כלל דאיך אפשר לומר כשהדליקו רוב בני העיר בלא טעות נאסרו המיעוט להדליק א"כ בכל ערב שבת המיעוט עושין איסור דהא א"א לצמצם שידליקו בבת אחת וע"כ יש מיעוט המתאחרין ועכצ"ל דמ"ש המרדכי אח"כ דכשקבלו הרוב שבת המיעוט נמשכין אחריהם בע"כ היינו כשאמרו ברכו וכדומה שקבלו שבת בצבור יחד דהוה כהסכימו ביחד שיחול קדושת שבת מיד וכן בחזן התוקע שהוא שליח צבור ובהסכמתם שכשיתקע באחרונה יחול על כולם תוספת שבת ובזה שפיר המיעוט ע"כ נמשכין אחריהם וכמ"ש בתשובות מהר"ם אלשקר סימן מ"ט דהמיעוט כפופים

לרוב שתקנו לעשות יום מסוים בשנה יו"ט מפני הנס שאירע להם יכולים הרוב לכוף המיעוט שיסכימו עמהם והובא בשו"ת דרכי נועם חלק חו"מ סימן ל"ח ה"נ כשמקבלים עליהם תוספת שבת בהסכמה ביחד אבל מה שמדליקים כל אחד בביתו אינה הסכמה כללית רק כל אחד נידון בפני עצמו אחד מקדים ואחד מאחר אין דינם להמשיך המיעוט בע"כ ויותר מזה כתב המהרש"ך ח"ב סימן ק"ט הובא בבאר היטב בחו"מ סימן רל"א ס"ק כ"ז הא דמהני רוב נגד המיעוט היינו דוקא כשהיו כולם במעמד אחד ונשאו ונתנו בדבר ועלתה הסכמתם לפטור או לחייב אבל כל שאינן נקבצין במעמד אחד כולם אלא שהשמש הולך לכל אחד ואחד בפני עצמו אין הרוב מועיל נגד המיעוט עכ"ל ונהי מה דהצריך שיהיו כולם במעמד אחד אין המנהג כן וכמ"ש הבה"ט שם בשם מ"ל דאפילו המיעוט אינם בעיר חייבים לקיים מה שהסכימו הרוב וכ"כ בתשובות הרשב"א הובא בדרכי כעם סימן ל"ח בחלק חו"מ מ"מ בזה ליכא מאן דפליג על מהרש"ך דהרוב צריכין להיות נקבצים יחד והמג"א כתב דברי מהר"ם על המחבר דמיירי שהתפללו מעריב בזה שפיר י"ל דמיעוט נמשך אחר הרוב שקבלו שבת ביחד אבל מהר"ם מיירי להדיא שלא התפללו מעריב רק מנחה ובמנחה ליכא קבלת שבת רק ר"ל מחמת שהדליקו כל אחד בביתם וזה ל"ל לפע"ד ואם כן נסתר פירושו ממילא י"ל כהגליון הנ"ל דאם התפללו מעריב אפילו בטעות נמשכין המיעוט אחריהם בע"כ.

סימן רסד

מג"א סק"ד דאם יש נר אחד כשר ועומד אצל נר פסול מותר וכו' וכתב בספר תו"ש דיש סתירה לדבריו מדברי התוספת בפרק ב"מ דף כ"ו דאיתא שם ר"י אומר אין מדליקין בעטרן מפני כבוד שבת דמתוך שריחו רע שמא יניחנו ויצא והקשו בתוספת דת"ל דבלא"ה אין מדליקין בעטרן דהא ס"ל לר"י דכל היוצא מן העץ אין מדליקין בו שאינו נמשך אחר הפתילה ועטרן נמי יוצא מן העץ ולפ"ד המג"א לק"מ דהא איכא נ"מ מהך טעמא דשמא יניחנו דאסור להדליק בעטרן גם אצל נר כשר דלטעמא דאין נמשכין ושמא יטה שרי בכה"ג עיי"ש נדחק מאד ולענ"ד לק"מ דכיון דריחו רע בלאו גזרה לא שכיח שידליקנו זולת כשאין לו נר אחר בזה הוצרכו לאסור כדי שיחזור אחר נר אחר בכל כחו אפילו לחזור על הפתחים כדלעיל סימן רס"ג ס"ב דאל"ה מחמת דוחקו היה מדליק מעטרן אבל כשיש לו נר כשר בלא"ה ל"ש כלל שידליק עוד מעטרן ולא הוצרכו לגזור וגם במלתא דלא שכיח לא גזרו רבנן וא"כ שפיר מקשו תוספת דבאין לו נר אחר בלא"ה אסור ובזה יש לעמוד על כונתו התוספת שם בד"ה חדא ועוד דאיתא שם תניא

רשב"א אומר אין מדליקין בצרי מ"ט אמר רבה מתוך שריחו נודף גזרה שמא יסתפק ממנו א"ל אביי לימא מר מפני שהוא עץ חדא ועוד קאמר וכו' וכתבו התוספת חדא ועוד קאמר וקשה לר"י דתניא בסמוך הצרי אינו אלא שרף מעצי הקטף משמע דהטעם לפי שאין נמשך אחר הפתילה ומה הוצרך לבדות הטעם מדעתו עכ"ל ויל"ד למה לא העמידו התוספת קושיתם מיד שאמר כבה מפני שריחו נודף ולכאורה אפשר לומר עפימ"ש הב"י בחו"מ סימן כ"ה ס"ג דחדא ועוד הוא דוחק וע"כ חדא ועוד דוקא קאמרינן לא תרי ועוד עיי"ש ה"נ לעיל הוי מצי לתרץ דחדא ועוד קאמר חדא דיוצא מן העץ ועוד דריחו נודף אבל השתא דבלא"ה צ"ל חדא ועוד הקשו שפיר דתו הוה תרי ועוד אמנם ביד מלאכי סימן ער"ה השיג על הב"י והביא גמרא מפורשת דגם תרי ועוד אמרינן ותו דמשמע דכל קושיות התוספת דמה הוצרך לבדות טעם מדעתו לא משום שלא אמר גם טעם זה אלא די"ל דמ"ש ומה הוצרך וכו' הוא קושיא אחרת אבל לפמ"ש א"ש בלא"ה דתחלה לא הקשו די"ל דהוצרך לטעם שמא יסתפק לאסור גם ביש אצלו כר אחר אבל כיון דאמר חדא ועוד קאמר דרבה נמי ס"ל מפני שהוא עץ ונדבק בכותלי הבית ויש סכנה שלא ידלק הבית א"כ בלא"ה ל"ש שידליק כר כזה כשיש לו נר אחר דאטו בשופטני עסקינן וע"כ אין צורך לגזור רק שלא ידליקנו יחידי וע"כ מקשו שפיר דבזה די בטעם דיוצא מן העץ ול"ל כיון שהוא דבר שנראה בחוש ע"כ ל"ל דרבה לא ס"ל כן ומיד ה"מ להקשות דהא מבואר בברכ"י דהמעיל שמואל דקדק מהרמב"ם דצרי אינו עץ כל כך כמו נפט לבן וליכא סכנה ושרי בחול והקשה הברכ"י עליו דא"כ על מי סמך רבה דאמר חדא ועוד קאמינא חדא מפני שהוא עץ והלא אין גזרה זו כל כך פשוטה שלא הוצרך לאומרה בתחלה עכ"ל וע"כ מתחלה לא הקשו התוספת עד דקאמר חדא ועוד קאמינא דמזה מוכח דפשוט דגם צרי עץ כנפט לבן ויש בו סכנה ממילא לא שכיח שידליק צרי בלא הכרח כשיש לו נר אחר.

ס"ג ולא בצרי הטור כתב מפני שריחו נודף שמא יסתפק ממנו והקשה הב"י למה השמיט הטעם שבגמרא מפני שהוא עף והנלע"ד דהנה בש"ס שם דקאמר שמא יסתפק פירש"י ותניא בתוספת המסתפק חייב משום מכבה מבואר דאזיל למ"ד משאצ"ל חייב אבל למ"ד משאצ"ל פטור ומכבה משאצ"ל הוא י"ל משום איסור דרבנן לא גזרו וכ"כ בישע"ק והנה בתוס' שם בד"ה ולימא מר מפני שהוא עף ויהא בהול על ממונו ויבא לכבות עיי"ש ובאמת לפמ"ש לעיל דהמעיל שמואל דקדק מהרמב"ם דבצרי אין איסור בחול רק בשבת שמא יכבה עכצ"ל כפירוש התוס' ולפ"ז קשה מה פריך ולימא מפני שהוא עף דלמא משום מכבה ליכא למגזר דס"ל משאצ"ל פטור ומה דקאמר שמא יסתפק אינו משום

מכבה רק משום דהוקצה למצותו דזה אסור מן התורה כדאיתא בביצה דף למ"ד ע"ב ובשבת דף מ"ה והדלקת נר ילפינן מעונג וכבוד דכתיב בשבת וכמ"ש במשבצות סימן זה סק"א ואפילו הוי רק דרבנן מ"מ מוקצה חמירא כעין דאורייתא יותר משאר איסור דרבנן כמ"ש בת"י ריש ביצה דף ג' ע"ב הביאו מהרש"א שם ונראה דהנה תוס' הקשו למה הוצרך לטעם שמא יסתפק בלא"ה הא ס"ל לרשב"א כל היוצא מן העץ אינו נמשך אחר הפתילה ופסול משום שמא יטה אלא די"ל דנ"מ במדליק זולת זה נר אחד כשר דלשמא יטה תו ליכא למיחש וכמ"ש לעיל וכ"כ האחרונים והנה כתבו בתוס' בביצה שם ובשבת דף כ"ב ד"ה סוכה בשם ר"ת דלא ילפינן מקרא רק מה דמחויב למצוה אבל היותר אינו אסור מהקרא ומהני בו תנאי וכ"כ הטור בסימן תרל"ח ועיי"ש בב"י בשם הר"ן וא"כ הכא כיון דכל הנ"מ בטעם שמא יסתפק ואם הדליק נר אחד כשר למצות שבת דאסור להוסיף עוד נר זה וכיון דאין מצוה וחיוב רק בנר אחד וגם המצוה ע"כ אינו מקיים רק בנר שהכשירו חכמים ז"ל א"כ נר הנוסף לא הוקצה למצותו לא מן התורה ולא מדרבנן ומותר להסתפק ממנו זולת משום איסור מכבה וא"כ ע"כ רבה דקאמר שמא יסתפק מוקי לרשב"א כמ"ד מכבה חייב כפרש"י וא"כ לימא מפני שהוא עף וא"כ לדידן דקי"ל מכבה פטור לדעת הטור דמשאצ"ל פטור כמ"ש בסימן שי"ו ובס"ד א"כ י"ל דלא גזרינן משום שמא יכבה בזה כלל ומה דחייש שמא יסתפק היינו כשאינו מדליק רק נר זה דהוקצה למצותו דלדידן ליכא למפסל מפני שיוצא מן העץ דלא קי"ל כן אלא כריב"נ שם בפרק ב"מ דף כ"ו וכמ"ש הרשב"א שם וא"כ צ"ל טעם שמא יסתפק לאסור נר מצוה לבד אבל מפני שהיא עף ליכא למגזר והרמב"ם דכתב גם טעם מפני שהיא עף לטעמיה אזיל דס"ל משאצ"ל חייב ועיין במג"א לעיל סימן רס"ב ס"ק ז"ך דאפילו ליגע בו אסור משום דהוקצה למצותו ושמא ישתמש בו ועיין מג"א סימן רע"ט ס"ק ב' ועוי"ל אף דלא הוי רק איסור דרבנן משום הוקצה למצותו מ"מ כיון דבמסתפק עושה שני איסורי דרבנן משום מכבה ומשום דהוקצה למצותי חמיר כדאורייתא וכ"מ בסימן ש"ח בהגהות מהרל"ח על הטור אות חי"ת וכמ"ש הרע"ב בפרק בכל מערבין מ"ג דאף למ"ד ל"ג על שבות ביה"ש דוקא בשבות אחד לא בשני שבותים עיי"ש משא"כ לטעמא מפני שהיא עף וידבק בכותלים ויכבה בכותלים דליכא רק שבות אחד ועוי"ל דמשום חשש שיעבור על תרי איסורי דרבנן דחינין מצות נר שבת דרבנן וכעין שכתב ב"י בסימן של"ד לקמן בשם מהרי"א משא"כ לחשש דעף ליכא רק חד חששא דיכבה ויעשה איסור דרבנן אבל שמא יטה חשש איסור תורה והנה בתוס' שם בד"ה חדא ועוד הקשו למה הוצרך לומר טעם מדעתו הא בלא"ה קאמר שם רשב"א דצרי יוצא מן העץ ואינו נמשך אחר

הפתילה והנה י"ל דנ"מ בתרי טעמי לפמ"ש הרע"ב הנ"ל דבשני שבותים גזרו ביה"ש וכתב בישע"ק בסימן רס"א סק"א א' דה"ה אם יש באיסור אחד שני טעמים וכ"א מהן כדאי לעצמו לגזור עליו בשבת בהצטרף שני הטעמים גזרו עליו גם ביה"ש עיי"ש וא"כ כ"מ אם מדליק מבע"י נר מצרי קצת שלא ידלק רק בזמן ביה"ש דלטעם אחד שמא יטה אין איסור דהוה רק שבות אחד וכיון דיש שני טעמים דשמא יסתפק נמי אסור גם ביה"ש ונראה דמש"ה נתחכמו התוס' ולא העמידו קושייתם מ"ד אדברי רבה דהמ"ל כמ"ש אבל עתה דקאמר חדא ועוד קאמינא א"כ ל"צ לטעם שמא יסתפק דבלא"ה יש תרתי טעמי מפני שמא יטה ומפני שהוא עף ויכבה ואסור גם ביה"ש ולעיל בעטרן דקאמר מפני שריחו רע ושמא יניחנו ויצא דהקשו תוספת ג"כ ול"ל ה"ט ת"ל דיוצא מן העץ ול"ל דנ"מ בתרתי טעמי לענין ביה"ש דשמא יניחנו ויצא אינו חשש איסור רק לא יקיים מצות הדלקת נר שבת ואותו נר המחויב משום כבוד שבת צריך שידלק בזמן שבת ודאי ובזה די בטעם אחד.

עוי"ל דלכאורה י"ל קושיות התוס' דלטעם דיוצא מן העץ ואינו נמשך אחר הפתילה ויטה מותר ביו"ט משא"כ לטעם שיסתפק ויכבה וכ"כ במ"ז סק"א אמנם מבואר בביצה דף כ"ב דמכבה לצורך מותר לר"י דמכשירי או"נ מותרין ביו"ט רק לרבנן אסור וכתבו הראשונים שם דבאמת קי"ל כר"י רק לכתחלה אין מורין כן עיי"ש וא"כ ודאי ליכא למגזר שמא יסתפק כיון דאינו אסור באמת אלא דעדיין י"ל דאסור ביו"ט להסתפק מפני שהוקצה למצותו כמ"ש המג"א בריש סימן רע"ט סק"ב אלא דא"כ למה הוצרך רבה לתרץ חדא ועוד קאמינא יאמר דמטעם שהוא עף ויכבה בשבת כמ"ש תוס' שם אינו אסור רק בשבת ומוטב לומר טעם שאסור גם ביו"ט ועכצ"ל כיון דמיירי בשבת הל"ל מפני שהוא עף וע"כ הקשו תוס' כאן דוקא דבלא"ה בשבת אסור מפני שיוצא מן העץ ולכן הקשו חח"כ שפיר גבי הך דעטרן למה צ"ל הטעם דיניחנו ויצא הא בלא"ה יוצא מהעץ כיון דחזינין דלא משני רבה לעיל דבא לומר טעם דנ"מ לשבת ועוד בעטרן י"ל בל"ז אין לאסור ביו"ט מה"ט דיניחנו ויצא דאם לא יוכל לסבול הריח יוציאנו מהבית דמותר לטלטלו ביו"ט וידליק אז אחר משא"כ בשבת דאסור לטלטלו ולא יוכל להדליק אחר וא"כ לפמ"ש הרשב"א והב"ח דהקושיא ולימא מפני שהוא עף היינו דאסור גם בחול וא"כ ממילא יש לתרץ קושיות התוס' דצ"ל שמא יסתפק דנ"מ ליו"ט וכמ"ש.

סימן רסה

סעיף א' אין נותנין ז"ל הרמב"ם בפ"ה מה"ש הי"ב לא יתן אדם כלי מנוקב וכו' גזרה שמא יקח מן השמן שבכלי וכו' ואסור ליהנות בשבת מן השמן שהודלק בו ואפילו כבתה הנר ואפילו נטף מן הכר מפני שהוא מוקצה מחמת איסור ואם חיבר הכלי שיש בו השמן אל הנר בסיד וכ' מותר עכ"ל והקשה הלח"ם אמאי ל"כ הטעם משום מכבה וי"ל דס"ל דאינו מכבה ממש כיון שאין השמן הנותר בכלי עכ"ל והתוספת שבת כתב על הלח"ם הבין דמ"ש הרמב"ם ואסור ליהנות טעמא קיהב למלתיה לומר דמ"ה אסור כשמסתפק ממנו משום דאסור ליהנות ושגג שגגה גדולה דמ"ש ואסור ליהנות ממנו הוא מלתא באפי נפשיה ואיסור הסיפוק הוא ודאי משום כבוי כמ"ש ולא ידענא מה הוה לו בזה להקשות קושיא שהוא דחוי מעיקרא עכ"ל ולדעתי הלח"ם לא שגג כלל דאם הוא ענין בפ"ע למא הפסיק בזה וכתב אח"כ ואם חיבר הכלי שיש בו השמן מותר דקאי על מה דפתח לא יתן כדאיתא במשנה בפרק ב"מ ועכצ"ל כמ"ש הלח"ם שהוא נתינת טעם לבד לדינא דרישא וכשסיים הטעם סיים ואם חיבר וכו' וכן הבין הפנ"י בשבת שם בהלח"ם והוא מוכרח אלא דקשה ממ"נ אם אסור להסתפק מן השפופרת מפני שהוא מכבה א"כ למה לו למימר הטעם שהוא מוקצה ואם מותר א"כ אינו מוקצה מחמת איסור כלל כ"ז שהיא בשפופרת וראיתי בקונ"א להגאון ר"ז זלה"ה עמד בזה וז"ל וצ"ע דמ"ש מחטים שזרען בקרקע שאף שהקצם לאיסור דהיינו לזריעה שישרשו שם ויאסרו משום איסור תלישה אפ"ה קודם שהשרישו דעדיין אין בהם איסור תלישה לא הוי מוקצה וה"נ השמן שלא ירד עדיין לנר למה יאסר עכ"ל ונראה דודאי גם לרמב"ם ס"ל דאסור להסתפק משום כבוי אלא דאינו מכבה ממש ואינו רק מדרבנן דדומה למכבה וכ"כ התפארת שמואל והק"נ בפ"ב דביצה דף כ"ב וכן משמע מלשון הלח"ם הנ"ל אלא דמ"מ לא הוה לן למגזר מה"ט כיון דהוה רק גזרה לגזרה ע"כ כתב הרמב"ם כיון דעכ"פ אסור ליטלו מדרבנן ממילא הוה מוקצה מחמת איסור ומוקצה ליהנות ממנו חמיר איסוריה כעין דאורייתא כמ"ש התוספת ישנים רפ"ק דביצה דף ג' ע"ב הובא במהרש"א שם וע"כ גזרו משום שלא יהנה ממוקצה וכבר כתבתי לעיל סימן רס"א דהנאה ממוקצה חמיר איסוריה דאסמכוהו אוהכינו את אשר יביאו משא"כ לענין טילטול לא חמיר משאר דרבנן וע"כ כתב הרמב"ם משום דאסור ליהנות דאם משום טילטול לבד לא הוה גזרינן וזה ראיה ברורה למ"ש לעיל סימן רס"ד דיותר יש לגזור משום איסור מוקצה מן חשש כבוי כשאינו אסור מן התורה ומ"ש הרמב"ם דמוקצה מחמת איסור ול"כ דהוקצה למצותו צ"ל דס"ל דהוקצה למצותו אינו רק בנר שהדליק לשם מצוה וכאן בכל נר אמרו וכ"כ בקונ"א

הנ"ל והביא מהמג"א סימן רע"ט סק"ב וסימן תקנ"ד סק"ז משמע כן וגם זה ראיה למ"ש לעיל סימן רס"ד אלא דבגמרא בשבת דף מ"ה נאמר סתם אין מוקצה לח"ש אלא בשמן שבנר בשעה שהיא דולק הואיל והוקצה למצותו וראיתי בשלום ירושלים פ"ב דשבת שכתב דכונת הרמב"ם דמוקצה מחמת מצוה עיי"ש וצ"ע דהרי הרמב"ם בפירש כתב מפני שהוא מוקצה מחמת איסור ואפשר לומר דודאי בשעה שדולק הוה מוקצה מחמת מצוה אבל כשכבה פסק המצוה דמפני כן אינו אסור לר"ש רק בשעה שדולק אלא לדידן דקי"ל דהואילו אתקצאי ביה"ש אתקצאי לכולא יומא וכמ"ש המג"א בסימן רע"ט סק"ב ואזי תו ליכא מצוה רק מחמת שנאסר ביה"ש מחמת המצוה תו אסור כל השבת וע"כ כתב הרמב"ם מפני שהוא מוקצה מחמת איסור דקאי על כבתה (נטף מן הנר וס"ל דמה שנטף הוי ככבתה כיון דא"א להחזירו בשבת לנר כלתה מצותו בשמן הנוטף ואדרבה משמע דקיל יותר הנוטף מכבתה מדכתב ואפילו כבתה ואפילו נטף ולא ס"ל כתוס' בפרק כירה דף מ"ב ע"ב בד"ה ואין ניאותין דגם לר"ש שמן הנוטף בשעה שדולק הוי מוקצה מחמת מצוה דכל הוכחתם דע"כ שמן שבנר לאו דוקא דבלא"ה אסור משום מכבה בשעה שדולק ועכצ"ל שמן הנוטף ולרמב"ם דס"ל דשמן שבשופפרת ושבקערה ליכא בו משום מכבה א"כ יש לפרש שבנר בשעה שדולק היינו כה"ג כיון דעכצ"ל שבנר לאו דוקא גם לתוס' וזה חמיר כיון דאם לא יסתפק ממנו ידלק והוא הקצהו לזה אבל מה שנטף ע"כ תו לא ידלק דא"א להחזירה בשבת) ומ"ש ואפילו כבתה א"צ לכאן דדי לו במה שאסור ליהנות בשעה שדולק ממילא יש לחוש שמא יסתפק ממנו רק מחמת שכתב ואסור ליהנות אסיק לכולה מלתא ועכצ"ל כן להלח"מ ופ"י וקוכנ"א הנ"ל.

סימן רסו

סעיף א' לא יניח כיסו על חמורו מפני שהוא מצווה על שביתתו וכו, כתב בספר תו"ש סק"ח וז"ל ועיין בסימן רמ"ו שכתבתי לדעת הרי"ו וסייעתו דאם אין הבהמה קנויה לו אלא מדרבנן אין בה אלא איסור שביתת בהמתו מדרבנן ושם הראתי פנים דאפילו איסור דרבנן לית בו ע"ש ולענין דינא דהכא משכחת דאפילו אם יש עמו עכו"ם מותר להניחו על חמורו כגון גר ועכו"ם שירשו את אביהם עכו"ם ונפל לחלק הגר החמור דק"ל דירושת הגר אינו רק מדרבנן כדאיתא בחו"מ סימן רפ"ג וא"כ בכה"ג יותר עדיף להניח על חמורו וליטול ולהניח כמ"ש כאן דהא אף אם לא יזהר בכך ליטול ולהניח כדינו לא יעבור כ"א איסור דרבנן וא"כ ליכא אלא חשש איסור דרבנן ואם יתן לעכו"ם דהוה שליחו יעשה איסור חכמים ממש דגרע טפי כן נ"ל בזה איברא דהוא מלתא חדתא

ולא נזכר חילוק זה בשום מקום אבל לפי דעתי דין ברור הוא והא טעמא קאמינא עכ"ל ולענ"ד צ"ע טובא דאשתמיטתיה מ"ש הג"פ סימן ק"כ סק"ה דאם בא לרשותו אחר שקנה בקנין דרבנן זוכה מן התורה דע"י קנין דרבנן נעשה הפקר דהפקר ב"ד העקר רק אין בכחם לעשות קנין עד שיזכה בעצמו יעי"ש ונמשכו אחריו האחרונים וא"כ אין ראיה מהרי"ו שהובא בב"י א"ע סימן כ"ח לענין קידש אשה בחוב שיש לו ביד אחר במעמ"ש דאינה מקודשת רק מדרבנן דשם לא בא עדיין ליד האשה כלל משא"כ הכא דבא ליד הגר זכה מן התורה וי"ל אפילו לולא סברת הג"פ בישראל מ"מ בכה"ג עדיף דראה ויתר גוים וגזל א"י אסור משום ח"ה והכא ל"ש. ח"ה דנוטל מתק"ח וגם אומרים לו כך דינכם וא"כ ממילא כשבא לרשות גר זוכה מהפקר ועיין בחו"מ סימן ע"ב סעיף מ"ם וסימן קצ"ד דנכסי עכו"ם כמדבר ול"צ רק שיסלק העכו"ם דעתו וא"כ הכא שמוכרח ליתן לגר חלק ירושה ממילא מסתלק וזוכה הישראל כזוכה מהפקר ועיין בש"ך חו"מ סימן שמ"ח סק"ב וסימן שנ"ט סק"ב ולדעת הפוסקים דשם שגזל עכו"ם אסור רק מדרבנן א"כ כה"ג דיורש מדרבנן ממילא הוי שלו לגמרי אלא דמ"מ יש לדון בזה לפמ"ש בספר יראים הובא במג"א סימן תרל"ז סק"ג דגם למ"ד גזל עכו"ם מותר מ"מ לא חשוב לכם א"כ לענין שביתת בהמתו י"ל דאינו מצווה עליה כיון דבלא הקנאת העכו"ם אין לישראל זכיה בה שיחשב בהמתו ממש ומצד תק"ח שגר יורש אין לו קנין בה מן התורה ואף דע"י קנין דרבנן נעשה כהפקר כמ"ש הג"פ וא"כ יכול לזכות מעצמו בלא הקנאת העכו"ם מן ההפקר מ"מ י"ל דלא אמרינן בזה הפקר ב"ד הפקר רק בממון ישראל ולא בעכו"ם דהא דהפקר ב"ד הפקר ילפינן בגיטין דף ל"ו ע"ב מקראי דכתיבי בישראל וכן משמע בחו"מ סימן רפ"ג ס"א דמועיל תנאי עכו"ם נגד תקנה זאת שלא ירשנו הגר דאין העכו"ם מחויב לעמוד בתק"ח עיי"ש וא"כ תקנתם לא מצד כח דהפקר ב"ד רק משום דבלא"ה גזל עכו"ם אסור רק מדרבנן או מחמת ח"ה ומה"ט שפיר אמרינן בכמה דוכתי אם ממון ישראל הפקיעו כ"ש ממון עכו"ם כמבואר בחו"מ סימן קכ"ו וא"כ כיון דלא נעשה הפקר א"כ לבעל ספר יראים אין לישראל זכיה בה שיהיה כשלו ממש ואינה קרויה בהמתו להיות מצווה על שביתתה ולפ"ז י"ל אפילו לדעת הב"י וסייעתיה דפליגי על הרי"ו וס"ל דע"י קנין דרבנן הוי שלו מן התורה דס"ל דאלים תק"ח מכח הפקר ב"ד לעשות גם קנין ממש וכבר מבואר אצלי במקום אחר דזה תליא בפלוגתת רבא ור' אלעזר בגיטין שם דף ל"ו דלרבא דיליף דהפקר ב"ד הפקר מפסוק וכל אשר לא יבא וכ' יחרם כל רכושו ליכא למילף רק דיכולים להפקיר לא לזכות לאחר כל זמן שלא בא לידו אבל לר"א דיליף מאלה הנחלות וכו' מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין

העם כל מה שירצו מזה ילפינין דקודם שבא ליד הזוכה זכה בתק"ח כאלו הנחילו אביו וכמ"ש בש"ש ביבמות פ"י סימן י"ט ובק"נ פרק השולח שם וכ"ז דוקא בממון ישראל אבל בממון עכו"ם ליכא ילפותא א"כ י"ל גם לב"י אין לישראל קנין ממש בממון עכו"ם שיחשב שלו ממש ע"י תק"ח לסברת הספר יראים גם לאחר שבא לידו.

סעיף טי"ת במג"א סקי"ד אבל המ"מ כתב והוסיף רבינו להתיר הפריקה בנחת מפני ה"מ התירו לטלטל ואפילו ביטול כלי מהיכנו וכ"כ בש"ג בשם ריא"ז להדיא וכ"כ ברש"י בד"ה והאיכא צב"ח ואתי דאורייתא ודחי דרבנן ביטול כלי מהיכנו והא דקפריך והא קמבטל כלי מהיכנו היינו משום שיכול לפורקן בנחת עכ"ל הנה משמע דלעולם בה"מ מותר לבטל כלי מהיכנו וקשה מהא דבשבת' דף מ"ג דפריך על ר"י דאסור ליתן כלי לקבל ביצה משום ביטול כלי מהיכנו ופריך עליו מחביות של טבל שנשברה והא שם הוי הפסד מרובה דיפסד כל מה שבחביות ובאמת מה דכתב המג"א דריא"ז ורש"י נמי הכי ס"ל אינו מוכרח די"ל לעולם משום ה"מ לא דחינן איסור ביטול כלי מהיכנו ומה דלא פירש רש"י כרמב"ן דקושיות הגמרא והאיכא צב"ח ויתיר החבלים וישתברו הזיקי היינו דס"ל דאיסור צער ב"ח אינו כלל היכא דצריך לתשמישו ושלא יפסד ממונו דהא מותר לעבוד בבע"ח כל מה שירצה וכמ"ש הנ"י בפרק אלו מציאות וז"ל פסקו הגאונים ורב אלפס ז"ל דצב"ח דאורייתא והכי מוכח בפרק מפנין דשרינן ביטול בלי מהיכנו דרבנן משום צב"ח דאורייתא ומיהו דוקא בצער גדול אבל צער מועט לא וכו' וכ"ת אם צב"ח דאורייתא זקן ואינו לפי כבודו למה אינו פורק ותירץ הרמב"ן ז"ל דעשה דכבוד התורה עדיף וזה אינו מחוור בעינו הרנב"ר ז"ל דזקן לאו דוקא קנה מבעה בלבד קא אמרינן דה"ה למכובד דאמרינן כל שנפלו פורק בשל חברו נמי וכדעת הרמב"ם בפי"א מהלכות גזלה אלא הכא כיון דצב"ח הותר לתשמישן של בני אדם כ"ש לכבודם בשוא"ת דגדול כבוד הבריות עכ"ל וע"כ ה"נ ליכא לפרש הקושיא דמשום צב"ח יתיר החבלים ויפסיד הזיקו ע"כ פרש"י דלדחות האיסור דביטול כלי מהיכנו ואף דאינו נדחה מפני הפסד מרובה מ"מ כיון דאינו מחויב משום לב"ח להפסיד ממונו א"כ ממילא אי לא נתיר לו להביא כרים לא יפרוק מעל הבהמה ע"כ ידחה ביטול כלי מהיכנו מפני צב"ח והרמב"ן לשיטתו השיג על רש"י דגם שם לא ס"ל האי סברא ואולי ס"ל גם במקום הפסד וצורך תשמישו לא הותר צב"ח גדול יותר מכפי ארח ארעא להשתמש בבע"ח ותלי"ת שמצאתי כן מפורש בריטב"א בפרק מי שהחשיך דחה דברי הרמב"ן וכתב וז"ל ול"נ דברי רש"י ז"ל עיקר משום דאפילו חו"ד צב"ח דאורייתא ה"מ שלא לצורך תשמישו של אדם אבל לצורך תשמישו ושמירת ממונו ודאי שרי שאל"כ אסור להטחין חמור

ברחיים משום צב"ח וכיון שכן הכי מקשינן והאיכא צב"ח וכי מפני צער בהמתו יפסיד דבשו ומדותיו הא ודאי לא אלא הכי מקשינן כיון דר"ג לא הוה מחויב להפסיד את שלו בשביל צער בהמתו א"א דצבח"ד ליתי ולדחי ביטול כלי מהיכנו דהוי מדרבנן ומה קשיא ליה א"ה מה מקשה בדר"ה והא קמבטל כלי מהיכנו ולישני ליה דמשום צב"ח שרינן אינה קושיא מדפסיק ר"ה ואמר היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית ולא מפליג בין משוי מרובה למשוי מועט משמע דאפילו במשוי מועט שרי ובמשוי מועט זימנין דליכא צב"ח כדאמרינן לעיל בפרק במה בהמה יוצאה גבי אוכף חמור אפילו בתקופת תמוז קרירא ליה הלכך ליכא לאוקמה שריותא דר"ה משום צב"ח אבל הכא הוא דמקשי שפיר דכיון דלמוצאי שבת מתה ודאי מצטערת היתה בנתים וכו' אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפכ"ט מה"ש נראה שמפרשה כדברי הרמב"ן ז"ל עכ"ל מ"ש הריטב"א פכ"ט הוא ט"ס וצ"ל פכ"א ומ"ש שמדברי הרמב"ם נראה כרמב"ן צ"ל דס"ל כמו שרצה הלח"ם לעשות ט"ס בהה"מ ולגרוס מפני ה"מ לא התירו לטלטל ואפילו ביטול כלי מהיכנו עיי"ש בלח"ם ה"י אבל לפמ"ש הלח"ם אח"כ לקיים הגרסא בהה"מ דמפני ה"מ התירו וכו' א"כ אדרבה דעת הרמב"ם כרש"י וכמ"ש המג"א והנה לפי מ"ש הנ"י הנ"ל דצב"ח דאורייתא דוקא בצער גדול מיושב יותר קושיות הרמב"ן דר"ה סתמא גמור אף כשליכא צער גדול אבל בדר"ג דלערב מתה חמורו הרי דצער גדול היה לה ולפ"ז י"ל דגם ריא"ז אזיל בהך סברא נמצא לפ"ז לכ"ע זולת הה"מ לא דחינן ביטול כלי מהיכנו ופריקה בנחת מפני הפסד מרובה רק במונח על בהמה ויש צער בע"ח גדול בזה יש מקום לסמוך על רש"י ורמב"ם וריא"ז וריטב"א ורנב"ר ונ"י הנ"ל דאינו מחויב להפסיד ממונו משום צער בע"ח וממילא נדחה איסור דרבנן פריקה או ביטול כלי מהיכנו מפני צער בע"ח וראיתי בק"כ פרק מי שהחשיך דכתב דרוב הפוסקים לא ס"ל כרש"י וריא"ז ומרמב"ם אין הכרע כמ"ש הלח"ם נמצא דרוב הפוסקים פליגי על רש"י וריא"ז ודלא כמג"א שפסק כרש"י וריא"ז עיי"ש והנה הריטב"א העלה עיקר כרש"י ולפמ"ש הרנב"ר ונ"י הנ"ל בב"מ ג"כ אזלו ע"כ בסברת רש"י וכן צ"ל לדעת הרמב"ם לפמ"ש הנ"י הנ"ל לסתור מכח דברי הרמב"ם תירץ הרמב"ן וא"כ מוכרע דעת הרמב"ם כרש"י מן הר"ן אין הכרע דהכא העתיק דברי הרמב"ן ובב"מ ס"ל כסברת רש"י וא"כ ודאי כל מן דין סמוכו לנו בדרבנן במקום הפסד מרובה אבל דוקא במקום צער בע"ח:

ומ"ש המג"א והא דקפריך והא מבטל כלי מהיכנו היינו משום שיכול לפורקו בנחת לכאורה בלא"ה מוכרח לומר כן לפי פרש"י דמבטל כלי מהיכנו אסור דהוי כסותר כלי א"כ איך נאמר שלא שלא יניח כרים רק יפלו הכלי זכוכית וישתברו דזה הוי ממש

סותר כלים מוטב יבטל כלי מהיכנו דאינו רק מחזי כסותר כלי ולית לו פסידא ועכצ"ל דקפריך דלפרוק בנחת ולפ"ז היה אפשר לומר הא דבכולסא אסור להניח כרים תחתיהן כיון דלאו כלים הן ל"ש בהו סתירת כלים ובזה א"ש מה דקאמר בגמרא בתר דאוקמה בכולסא ומאי אע"פ שמשתברין מ"ד להפסד מועט נמי חששו דלכאורה קשה דאטו לא ידע דגם בכולסא יש הפסד ויש רבותא טובא אלא דה"א אעפ"י שמשתברין ויש סתירת כלים לא שרינן להניח כרים לבטל כלי מהיכנו אבל בכולסא אין זה רבותא כלל ומאי אעפ"י שמשתברין ומשני דהרבותא משום ההפסד וה"א להפסד מועט נמי חששו ודו"ק והנה הא דבכולסא אינו מניח על בהמתו כיון שמשתברין אינו מחויב בהפסד משום צער ב"ח כמ"ש לעיל י"ל דמירי דהפסד בהמתו עולה יותר ולפמ"ש הישע"ק דבמבטל כלי מהיכנו לכל היום יש איסור משום בונה ג"כ דהוי כבנין קבע אבל במבטל כלי מהיכנו לפי שעה אין איסור רק משום סתירה יעיי"ש שהוכיח כן מהירושלמי לפ"ז י"ל טיב טעם למה בשליפי רברבי לא התירו ביטול כלי מהיכנו ובשליפי זוטרי התירו רק בכלים ולא בכולסא דכבר נתקשו בה הראשונים דאם בשליפי זוטרי לא מיחשב ביטול כלי מהיכנו למה יתסר בכולסא ואם חשוב ביטול כלי מהיכנו גם בכלים יתסר כמו בשליפי רברבי ובאמת דוחק גדול לומר דביטול כלי מהיכנו לכל היום אסור גם בהפסד מרובה וביטול כלי מהיכנו לשעה אסור רק בהפסד מועט ודברי חכמים ניתנו לשיעורין אבל לפמ"ש י"ל ה"ט דביטול כלי מהיכנו לכל היום יש בו תרתי חששי דסותר ובונה וע"כ אף דהכלים משתברין אסור להביא כרים להניח תחתיהן אבל בשליפי זוטרי דאינו מבטל כלי מהיכנו רק לפי שעה אין בו חשש דמחזי כבונה רק כסותר ומוטב יתחזי כסותר ולא יתיר החבלים והכלים ישתברו ויסתר ממש אבל בכולסא דאינם כלים רק חתיכות זכוכית אין בהם סתירת כלים א"כ גם לבטל כלי מהיכנו לפי שעה אסור דמחזי כסותר.

ובעיקר קושיין הנ"ל למה נאסר להניח כרים משום דמחזי כסותר כלים ויניחם ליפול וודאי יסתור כלים ממש י"ל עפימ"ש תוס' בכתובות דף ה' ע"ב בד"ה אם דגם לר"י דאוסר דבר שאינו מתכוין מ"מ מקלקל ואינו מתכוין מותר רק במקלקל מצד אחד ומתקן מצד אחר אסור עיי"ש ה"נ י"ל לדידן דקי"ל כר"ש דדבר שאינו מתכוין מותר רק בפסיק רישא אסור דמ"מ לא גרע מדשא"מ לר"י וע"כ כשמניח כרים ומבטלן מהיכנן מחזי כסותר אף דמקלקלן מתשמישן מ"מ מתקן לגבי הכלים הנופלים עליהן ועוד דזה לא חשוב קלקול כלל ואף דמחזי כסותר אבל כשהכלים משתברין הוה מקלקל ממש וכיון שאינו מתכוין ומקלקל ליכא איסור כלל אף דהוי פסיק רישא ועוד דהא הוי פסיק רישא דלא ניחא לו כלל כיון שמשתברין משא"כ בכרים ניחא לו שיהיו תחת הכלים ועיין בתוס' בפ"ק

דכתובות ד"ו בד"ה האי דאפילו לתוס' דפליגי על הערוך מודו במקום מצוה דמותר פ"ר דלא ניחא לו וא"כ הכא מצוה משום צער בע"ח.

סימן רסז

מג"א סק"מ ונ"ל לתת ט"ט דהא תפלת ערבית נתקנה נגד אברים ופדרים שמתעכלין בלילה ובשבת אסור דאמרינן ולא עולת חול בשבת ובתו"ש הקשה והביאו המחצית השקל בתוספת ביאור אם תאמר שאין ראוי להתפלל במקום שהקרבן אשר התפלה באה תמורתה היה אסור להקריב א"כ מה נועיל במה שנקדים להתפלל מבע"י הא מכיון שאחר ברכו הוה קבלת שבת כדלעיל סוף סימן רס"א ואיך רשאי להתפלל אח"ז תפלת ערבית שהיא תמורת אברים ופדרים עכ"ל ולפע"ד דנהי דהוה קבלת שבת מ"מ אינה כנדר רק קבלה ומבואר ביו"ד סימן רט"ו דנודר לצום בשבת ויו"ט חל הנדר אבל קבלה לבד אינו דוחה לא שבת ולא יו"ט ולא ר"ח וא"צ התרה וא"כ ה"נ הוי קבלה נגד דבר הרשות ואסור במלאכה וכדומה אבל לענין דבר מצוה שמחויב בה לא מהני הקבלה ואף דלפמ"ש הטו"ז ביו"ד סימן רט"ו הטעם דקבלה הוי כשבועה דאינו חל על דבר מצוה א"כ בכולל חל כמבואר בסימן תרל"ו שם וה"נ הוי בכולל אבל באמת המעיין שם יראה להדיא דגם בכולל אין קבלה מועיל לדחות מצוה דהא באמר קונם אכילת ימים כך וכך עלי אסור גם בשבת ויו"ט שפגעו בהם הרי דממילא נכלל בהם שבת ויו"ט ובקבלה לבד מותר בשבת ויו"ט והרי זה הוי בכולל וע"כ לא מטעם שכתב הטו"ז שוב ראיתי בטו"ז בא"ח סימן ת"ר האריך אם מותר לתקוע שופר או למול אחר תפלת ערבית בע"ש והעלה דצריך למול ולתקוע אלא שכתב שם טעמי אחריני וחדא מנייהו כתב דקבלה לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה עיי"ש ג"כ תמוה דהא בכולל חל וכ"מ אח"כ בהגהות רב"פ שם אבל לא היה צריך לכל הטעמים דשם דהא קבלה לא אלים לדחות דבר מצוה כמבואר ביו"ד סימן רט"ו ואפילו בכולל וקבלת שבת אינה רק כשאר קבלה דאסור מכח דהוי כנודר וכמ"ש הלבוש לעיל סימן רס"ג ואף דמבואר לעיל סימן רס"ג דתנאי לא מהני בקבלת שבת ע"י תפלה ואם לא הוי רק כקבלה דעלמא ומה לא יועיל תנאי דמתנה שאינו נודר הנה באמת בב"י שם נסתפק תחלה בזה ואף דמסיק אח"כ דל"מ תנאי היינו מטעם שכתב שם כיון דהזכיר קדושת שבת בתפלה א"א לעשותו חול וי"ל דהוי כמקדש אשה ע"מ שאין לך עלי שכו"ע ומבואר בב"מ ס"פ השוכר את הפועלים לרש"י שם וז"ל מכי אמר לה הא"מ לי אתקדשה לה וכי אמר לה ע"מ שאין לך עלי מתנה ע"מ שכתב בתורה דאין אישות לחצאין וכי תפיס

קדושין לגמרי תפיס עיי"ש ה"נ כיון שקידש שבת אין קדושה לחצאין והוי מעמש"ב דתנאו בטל או י"ל דהוי כתנאי סותר למעשה דל"מ כמו הרי זה גיטך והנייר שלי במי שאחזו דף ע"ה ויהיה איך שיהיה ודאי אינה רק קבלה דהוי כנדר ולענין מצוה המחויב אינה מועלת לדחותה ותמהני על התו"ש ומחצית השקל והטו"ז שלא עמדו בזה שוב מצאתי במקור חיים ובספר החיים סימן ת"ר נתעוררו על הטו"ז דשם והמקו"ח שם הקשה על הטו"ז דהא בקיבל תענית ואירע ימים טובים צריך התרה כמבואר סימן תק"ע והרי שם מצוה לאכול עיי"ש ולק"מ דאדרבה משם ראיה דדוקא בקיבל עליו בנדר בהרי עלי אבל בקבלה בעלמא א"צ התרה והכא הוי קבלה בעלמא עוד הקשה המקו"ח על הטו"ז דדומה קבלת שבת לשבועה דהא בשבועה מהני התרה והכא לא מהני התרה עיי"ש אדרבה מבואר בלבוש לעיל תימן רס"ג בהג"ה שם דגם בקבלת שבת מהני התרה אלא לפע"ד בקבלה ע"י תפלה אפשר לכתחלה א"א להתיר דא"כ עושה התפלה לבטלה עוד הקשה המקו"ח דאפילו אמר בפירש שאינו רוצה לקבל שבת בתפלה זו דאפ"ה חל עליו עיי"ש כבר הרגשתי בזה לעיל ותרצתיו דהוי כמתנה עמש"ב ותנאי סותר למעשה וכן מצאתי בספר החיים שם והנה בספר החיים שם הקשה מדעת בה"ג דלעיל סימן רס"ג והוא בר"ן בפרק ב"מ דנר חנוכה מדליק ברישא דאי אדליק דשבת ברישא איתסר ליה לאדלוקי בחנוכה משום דקבלה לשבת עליה מלבד מה שתירץ שם דאפשר ע"י שליח י"ל נהי דבדיעבד דחינן הקבלה מפני המצוה מ"מ אסור לו לעשות כן כיון דלפי קבלתו אסור להדליק נר חנוכה לא מבעיא להטו"ז דהוי כשבועה דאינה חלה על המצוה מ"מ הוי שבועה לבטלה אלא גם לדידי דל"ה כשבועה מ"מ קבלה הוי ושלא במקום מצוה אם משנה מקבלתו עושה איסור וא"כ ה"נ עושה איסור דמקבל עליו מה שיצטרך לשנות ולבטל הקבלה דאם נניח הקבלה בקיומה אסור לאדלוקי דחנוכה אמנם לפמ"ש לעיל בסימן רס"ג בסברת בה"ג בלא"ה א"ש דה"ט דבה"ג דהדלקת נר שבת ע"כ קבלת שבח היא דאל"כ אינו יוצא דתנינן ובלבד שלא יקדים עיי"ש וא"כ ממ"נ אם נשאר הקבלה אסור להדליק נ"ח ואם תאמר דלא מהני הקבלה לבטל המצוה וידליק נ"ח אח"כ א"כ לא יצא בהדלקת נר שבת דהקדים קודם שחל עליו שבת ואיסור הדלקה גופה ולא הוה כהדליק נר שבת רק נר חול דצריך לכבותה ולהדליק לשם שבת כדלעיל בסימן רס"ג וזה שאמר דאי אדליק דשבת ברישא איתסר ליה לאדלוקי דחנוכה משום דקבלה לשבת עליה דע"כ צל"כ דא"ת דבטלה הקבלה א"כ אינה דשבת וצריך לכבותה ולהדליקה אחר כ"ח א"כ יעשה מיד כן.

סימן רסח

ס"א אומר ויכלו בתפילת ערבית בשבת פרק כל כתבי כשאומר ויכלו מלאכים המלוין לאדם אומרים לו וסר עונך וחטאתך תכופר דמבואר בכתבי אר"י ובכל הספרים דתפלת שבת ז' ברכות כנגד ז' ברכות של חתן וכלה ואתה קדשת סוד הקדושין ויכלו היינו העדות על הקדושין ונודע שהשבת מקור השפע והקיום לכל מעשה בראשית בכל ימי החול וכמבואר בזהר כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעין תליא ומההיא יומא מתברכאן כל שיתא יומין והנה זה נולד מהזיוגין שנעשין בשבת ע"י התפלות וע"כ יפה אמרו בפרק כל כתבי כל המתפלל בשבת ואומר ויכלו מעלה עליו הכתוב כאלו כעשה שותף להקב"ה במע"ב והנה ביום החופה הוא סליחת עונת חתן וכלה כמבואר בא"ע סימן ס"א ונודע כי מעשינו עושין רושם למעלה וד' צלך וע"כ אומרים וסר עונך וחטאתך תכופר ועוד מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע ובאסתר ב' והנחה למדינות עשת ויתן משאת כיד המלך וע"כ נותני נשמות יתרות.

ס"ז ומעומד במג"א סק"י מפני שהעדים צריכין להעיד ביחד ומעומד לפיכך צריך שיעמדו ויאמרו אותו ביחד וצ"ע דבח"מ סימן כ"ח דכל עד אומר בפ"ע וצ"ל כמ"ש הסמ"ע דאחר שאמרו ביחד חוזרים לומר כל אחד בפ"ע ומ"מ למסקנא לא קאי הכי ועיין בתו"ש ומחצית השקל דהכא עושין להיפך דקודם אומרים כל אחד בפ"ע ואח"כ ביחד וגם למה צריך ביחד ועיין בא"ר די"ל דדומה לד"נ דמחלל שבת במיתה ולפמ"ש לעיל י"ל לפמ"ש הר"ן בפרק מי שאחזו והובא בב"י חו"מ סימן למ"ד דעדות אישות צריך להיות ביחד כד"נ ה"נ הוה כעדי קדושין וחופה וכנ"ל אמנם מה דצריך שני פעמים קודם כל אחד בפ"ע בלחש ואח"כ בקול רם ביחד נ"ל דהנה הטור כתב וי"א שנהגו לומר אותו בקול רם ומעומד משום שהוא עדות להקב"ה על מעשה בראשית וכו' משמע דמה"ט ג"כ צ"ל בקול רם דמה שכל אחד אומר בלחש אינו בגדר עדות דמי שומע והוי רק כדברים שבלב והנה קי"ל נמצא אחד קרוב או פסול עדות כולם בטל ואף שיעידו אח"כ הכשרים לבד לא מהני כמבואר בסמ"ע סימן למ"ד וסימן מ"ה והנה ע"י התפלה ואמירת ויכלו בלחש בתפלה נמחל העונות כמבואר בפרק כ"כ דהמתפלל בע"ש ואומר ויכלו אומרים לו וסר עונך וחטאתך תכופר ע"כ יכולין אח"כ לומר בקול רם ביחד ואין חשש דנמצא פסול מחמת עונות משא"כ אם לא היה אומרים תחלה כל אחד בלחש דעדיין לא נמחלו העונות והיו אומרים קודם בקול רם ביחד אבל חשש קורבה א"א לתקן דבלא"ה הוא אבינו ואנו בניו.

סימן רסט

ס"א ומעיקרא וכו' רבינו יונה כתב דגם עתה צריך לקדש בביהכ"נ כדי להוציא אותם שאינם בקיאין מדין תורה עכ"פ והקשה הרא"ש דהא בש"ס אמר משום אורחים ובטור הביא בשם רנ"ג משום רפואה והקשה ג"כ הא בש"ס אמר משום אורחים ועיין ב"ח ולפע"ד י"ל עפימ"ש הרא"ש ריש פ"ב דגיטין ס"ד וז"ל ואף בזה"ז דליכא למיחש לחפוי פסלינן לגט בלא זמן כדתנן ג' גיטין פסולין ובימי רבי נשנית משנה זו דאיכא למיחש שמא יחפה על בניה שהם ממזרין א"נ שלא תיאסר עליו אם זינתה קודם גירושין והנהו טעמי לא מחוורין לי דאם היה ראוי לתקן זמן מהנהו טעמי לא הוה צריך ר' יוחנן לומר משום בת אחותו דהנהו טעמי שייכו בכל הנשים דאינו רוצה שיצא קול על הולד שילדה ממנו שהוא ממזר וגם אינו רוצה שתאסר עליו ואפשר דהנהו טעמי סעד הם לטעם דחפוי ור"י עיקר טעמא נקט והאידנא אע"ג דבטל טעם דחפוי מאינך טעמי פסלינן גט בלא זמן עכ"ל כך ס"ל להר"י ור"נ גאון דמהנהו טעמי לחוד לא היה ראוי לתקן מתחלה אלא עיקר הטעם מפני אורחים והנהו טעמי סעד הם לטעם דאורחים וע"כ עכשיו נמי דליכא אורחים נשאר התקנה מאינך טעמי דגם מתחלה היו סעד לטעם דקאמר בש"ס והש"ס עיקר הטעם נקט.

סימן רעא

ס"ב נשים בצל"ח ר"פ א"ד חידש שנשים שאין דרכן להתפלל ערבית ובקידוש חייבות ד"ת אם מקדשות לעצמה גם ב"ה מודו שתברך על היום ואח"כ על היין דק"ה דאורייתא הוי מקודש נגד בפה"ג דרבנן עיי"ש ובשו"ת אמרי אש חא"ח סימן נ"ג הקשה עליו דל"צ לחדש בנשים דגם באנשים דנמשכה סעודתן מע"ש דפורס מפה ומקדש וא"ל שתו יין עדיין לכ"ע מברך על היין ואז ברכת קידוש ד"ת קודם לפה"ג ובאמת מבואר בטור סימן זה וברא"ש דמברך פה"ג קודם עיי"ש ולע"ד לק"מ דודאי באנשים ל"פ לשנות הסדר כיון דפה"ג תדיר ותדיר ומקודש איזה שירצה מקדים וכמ"ש הרמב"ם בפ"ט מתמידין ומוספין ובירושלמי בפ' א"ד מבואר ג"כ לענין קדימת נר להבדלה דלא פליג עיי"ש משא"כ נשים דעם בפ"ע הן כדאיתא בפ' במה אשה דף ס"ב ס"ל לצל"ח דל"ש ל"פ וכמ"ש ביד מלאכי סימן ש"ס דבתרי מיני ל"א ל"פ כמ"ש הר"ן בר"פ שואל ומ"מ לדינא צ"ע כיון דעפ"י רוב יוצאות בשמיעה מאנשים דשומע כעונה ועוד דמשמע במג"א לקמן סימן רצ"ט סקט"ז דנשים דרכן להתפלל ערבית חוץ מו"ש וא"כ י"ל ל"פ בנשים עצמן.

ס"ט צריך שתהיה מפה על השולחן תחת הפת ומפה אחרת פרוסה על גביו וכתב הטור לעשות זכר למן שהיה מונח בקופסא טל למעלה וטל למטה וכ"כ סה"ת סימן רמ"ו דמה"ט גם בסעודת שחרית צריך כן ועיין בתוספת שבת סוף סימן רמ"ב סק"ה דלכאורה תמוה הוא לרבים דמה ראו על ככה ומה הגיע עליהם לעשות בשבת זכר למן וכי מה ענין מן אצל שבת הלא לא ירד המן בשבת עיי"ש ולענ"ד עפימ"ש במשנת חסידים במסכת ליל שבת פ"ד משנה זיי"ן וז"ל וכל המאכל שאוכל בשבת אעפ"י שיאכל יותר מהצורך אינו הולך לחצונים כמו בחול אלא כלו נבלע באברים עכ"ל וכן כתב המקדש מלך פ' ויקהל דף רי"ח ז"ל וז"ל הרב בסה"כ דע כי כל מה שאדם אוכל בחול הרוב הולך לחצונים ואן רוחניות כי אם מה שהוא הכרחי למזון הנפש כדי שלא תתפרד והמותר מוסיף כח לחצונים וליצה"ר וכל מה שאוכל בשבת הוא רוחני אעפ"י שאוכל יותר מהצורך הכל נבלע באברים יעיי"ש והנה בפ' חקת פרש"י דהמן היה כבלע באברים וכ"כ בע"ז דף ה' וע"כ שפיר עושין זכר למן כי אכילות שבת דוגמא למן שהוא רוחני ונבלע באברים ואולי מחמת שאין לחצונים חלק בו צריך לבוא מכוסה שלא ישלט בו עין הרע רק כולו קדש והיינו כמי טעמא כי היכי דתיתי סעודתא ליקרא דשבתא צריך לפרוס מפה כי בדבר שאין להחצונים חלק בו מתקנאים יותר ואחר הקידוש תו אין חשש אחר שכבר נתקדש בפה ואולי הוא דוגמא ג"כ לקדושי כלה שמכסין פניה בשעת הקדושין והמ"י ואולי י"ל ג"כ כי הוא בחינת מקיף ומלבוש שמדחה החצונים כנודע ואחר שהזמין הקדושה ועשה קידוש תו אין מקום לס"א ואין פחד ועוד שהקידוש הוא בחינת אור מקיף כקדושי כלה וכמבואר בכאריז"ל ואולי זהו גופא הכונה פורס נפה ומקדש שממשיך אור מקיף ללחם שהיא המלכות כהקידוש בדיבור ומעשה דהיינו פנימיות וחיצונית וד' הטוב יכפר סי"ב אחר וכו' ובמג"א ס"ק כזו כדי שלא יפסיק בין כט"י להמוציא וב"ב כוטלין קודם הקידוש הגמ"ר ובמחצית השקל תמה איך כתב כן על דברי המחבר דסיים מטעם דגלי דעתיה דריפתא חביבא לו עיי"ש שהאריך ולענ"ד דס"ל למג"א מדחזינן דכתב דב"ב נוטלין קודם הרי ס"ל דכן ראוי לעשות להסמיך קידוש לסעודה בכל מה דאפשר וכדעת הרוקח והרא"ש וסייעתם אלא דמ"מ ס"ל דהמקדש לא יטול ידיו קודם ול"ל משום דאז גלי אדעתיה דריפתא חביבא לו דהא כיון דעושה כן כדי להסמיך קידוש לסעודה אין כאן גילוי דעת כלל וצ"ל משום שלא יפסיק בין נט"י להמוציא אלא דמה"ט די לן לאסור לכתחלה ולא דיעבד וכמ"ש בהגמ"יי פכ"ט מהלכות שבת דהא בשעת הדחק יכול להתנות על כל היום בנט"י דשחרית אמנם כיון דלכתחלה צריך דוקא לקדש קודם נט"י א"כ כשעשה בהיפך ע"כ גילה דעתו דריפתא חביבא לו ע"כ גם דיעבד יקדש על הפת

ולפ"ז דברי המחבר והמג"א עולים בקנה אחד ואח"כ מצאתי בצל"ח קרוב לזה בביאור דברי המג"א וגם בתו"ש מצאתי בביאור דברי המחבר קרוב כזה

ומה"ט נלע"ד סמך גדול להנוהגים לאכול ומיד אחר קידוש גרימזל כמ"ש בונג"א לעיל סימן רמ"ט סק"ו דבזה יוצא ידי שתיהם דאינו מפסיק בין קידוש לסעודה בכט"י דהא יוצא בזה קידוש במקום סעודה כמבואר בסימן רע"ג ס"ה ואם יטול ידיו קודם קידוש יש חשש דקידוש הוי הפסק בין כט"י לסעודה ובהכי א"ש מה שנהגו ר"ק והזקנים לאכול גריומל ולברך במ"מ ואחריו ברכה מעין ג' ואח"כ היו אוכלים לחם וצורכי סעודה כדי להרבות ולהשלים מאה ברכות כמבואר שם דהכניסו עצמן בחשש שאינו אוכל עיקר הסעודה לתיאבון וכדס"ל לרא"ם שם מוטב היה להם לאכול הגרינזל אחר בהמ"ז דהיו מרבים בברכות ג"כ אבל לפ"ז בכונה הקדימו וכמ"ש אלא דהיו יכולים לפטור עצמן מברכה מעין ג' אם היו רוצין לאכול ג"כ מעט מזה הין בתוך הסעודה דבכה"ג א"צ לברך ברכה אחרונה וכמ"ש בחיי אדם כלל ונ"א ס"ד אבל כדי להרבות בברכות אכלו כל הגרימזל לפני הסעודה כדי לברך ב"א ג"כ והנה המ"א לעיל סימן רמ"ט סק"ו פקפק דהא מצוה לאכול לתיאבון עיי"ש ולפמ"ש בתוספת ר"פ ע"פ דבאותה סעודה אין חשש ויותר מבואר במרדכי בתוספת מע"פ דבאותה סעודה הבני מעים פתוחין לאכילה ושרי לאכול ולמלא כרסו סופגנין והאסקריטין ואח"כ יאכל כזית מצה ולא חיישינן שיאכל כזית מצה שלא לתיאבון עיי"ש וכ"כ המג"א גופא בסימן תע"א סק"ד ואם לענין מצה כן כ"ש בשבת ויו"ט כמבואר בר"פ ע"פ דבע"פ כ"ע מודו שלא יאכל סמוך למנחה כדי שיאכל עצה לתיאבון ובע"ש ויו"ט פליג ר' יוסי ורא"ם דאוסר צ"ל דלא ס"ל סברא זאת לחלק בין סעודה אחת לונפסיק הרבה וא"י מה יענה לראיות התוס' ומרדכי ואולי גם הרא"ם לא מיירי רק כשמפסיק הרבה וכעין שכתב המרדכי כשמפסיק בהגדה עיי"ש דכסתונא המצטומכא ואפשר מה"ט הוסיף הד"מ דמותר לאכול מבע"י גרימזל היינו דבשבת גופא סמוך לסעודה גם למ"ד דאסור לאכול מן המנחה ולמעלה מ"מ בסמוך לסעודה מותר אבל לדידן דקי"ל כר"י א"צ לתיאבון גם מבע"י מותר ותמהני על המג"א שסברתו הפוכה וסותר ד"ע מסימן תע"א ונ"ל דהמג"א מקשה בממ"כ דאם מפסיק הרבה בין הגריות"ל לאכילת הלחם אזי יש חשש דנסתונא האצטומכא ואינו אוכל עיקר הסעודה לתיאבון דהא עכ"פ מצוה איכא לאכול לתיאבון ואם סמוך לסעודה אוכלין גרינזל א"כ ברכת המוציא קודם לברכת בורא א"מ ועוד דאסור לגרום ברכה שא"צ כיון שדעתם לאכול מיד לחם וכשיאכל הגרימזל אח"כ לא יברך על הגרימזל כלל אבל כשאינו רוצה לאכול לחם מיד ודאי ל"ש הכהו תרי חששי ודו"ק ועמ"ש לעיל סימן רמ"ט.

סימן רע"ג

טו"ז סק"ב ואם היה בדעתו וכו' עיין תו"ש ובונשבצות זהב ולע"ד כיון דרבה ס"ל מצות א"צ כונה אין ראיה כלל להך דינא דהמעשה בעצמו כדינו קידש כאן וסעד כאן רק כוכתו שהיה בדעתו לאכול במקום אחר היה שלא כראוי א"כ נהי שכיון לצאת בשמיעת קידוש זה מע"מ כונתו שלא לאכול כאן סותרת כונתו לצאת ודל כונתו ונשאר המעשה לבד א"כ תינח רבה' דס"ל מצות א"צ כונה שפיר יצאו אבל לדידן דצריך כונה וכדלקמן ס"ו דצריך שיתכוין השומע והונשמיע אים י"ל הכא דכונתו איכו כראוי לא יצא ושפיר עשה המחבר שהשמיטו סימן ער"ה

מג"א סק"ה ולפמ"ש בשם הב"ח דוקא בקריאה התירו לו לא במילי דרשות ובס' תו"ש הקשה מה פסקא הא משכחת לה רכיבה של מצוה כגון להביא לולב ושופר וכדומה עיי"ש ולע"ד ל"ק לפמ"ש המג"א סימן תמ"ו סק"ב דהעמידו דבריהם שלא לטלטל מוקצה כדי לבערו אף דיקיים אח"כ עשה דתשביתו כיון דאינו בעידכא ועיי"ש במחצית השקל בשם הר"ן א"כ ה"נ י"ל דלא התירו בשנים רק לקרות דעושה מצוה בשעת מעשה לכן לא העמידו דבריהם כיון דבשנים אין חשש קרוב כל כך משא"כ במכשירי מצוה ועיין מ"ש לקמן סימן ש"ז להוכיח מדברי רשב"א בפרק שואל דף קמ"ט דגם במידי דרשות שנים מותרין.

סימן רעו

ס"ב מחצה ע"מ אסור ואם יש הוכחה שלצורך עכו"ם וכתב המג"א אבל אם עשה לצורך שניהם אסור בירושלמי פרק כל כתבי לצורכו ולצורך ישראל נשמיענה מן הדא שמואל איקבל גבי חד פרסיי איטפי בוצינא אזל ההיא פרסי בעא מדלקתיה והפך שמואל. אפוי כיון דחזיתיה מתעסק בשטרותיו ידע דלא בגיניה אדלקה והפך שמואל אפוי אר"י ב"א הדא אמרה לצורכו ולצורך ישראל אסור ע"כ וקשה דאדרבה אם אסור מניין ידע שמואל דלא הדליק גם לצורך ישראל בשלמא אם מותר י"ל ידע דלא בגיניה לבד אדלקה ואם נימא דבספק יש להתיר כיון דהוה ספק דרבנן א"כ למה מתחלה הפך פניו דנהי דלא חזיה מתעסק בשטרותיו מידי ספיקא לא נפיק וי"ל דבשלמא מעיקרא הוי תרוייהו בספק ע"כ החמיר משא"כ כשנתעסק בשטרותיו א"כ ודאי דלצורך עצמו הדליק וספק אם גם לצורך ישראל והוי ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי דוגמא לדבר ספק ויבם בנכסי סבא בפרק החולץ דף ל"ח ע"א דאמרינן שם אין ספק מוציא מידי ודאי עיי"ש אלא דעדיין קשה מנ"ל לצורכו ולצורך ישראל אסור שמא מעיקרא הפך פניו משום ספק

שמא לצורך ישראל לבד הדליק והנה בפרק שואל דף קנ"א נכרי שהביא חלילין בשבת לא יספוד בהן ישראל אא"כ באו ממקום קרוב וקאמר שמואל שם חיישינן שמא מחוץ לחומה לנו וס"ל לרש"י דחיישינן לקולא דמתיר מספק והרי"ף ס"ל חיישינן לחומרא קאמר שמואל דמחמיר מספק יעיי"ש ואם כן לרש"י קשה למה החמיר שמואל תחלה נהי דלא ידע דלאו בגיניה אדליק מ"מ מידי ספקא לא נפק ושמואל מתיר ספק כה"ג ולרי"ף א"ש מה שהחמיר מתחלה אלא דלא א"ש מה דמוכח דלצורכו ולצורך ישראל אסור דלמא מספיקא החמיר לשיטתו וי"ל דרי"ף גריס מותר כגרסת הרבה פוסקים הובאו ביתה יוסף ומוכח שפיר דנהי דמתעסק בשטרותיו עדיין שמא גם לצורך ישראל הדליק ושמואל מחמיר בספק וע"כ לצורכו ולצורך ישראל מותר אלא דלפמ"ש די"ל אין ספק מוציא מידי ודאי א"א להוכיח דמותר ונלע"ד דיש בזה תרי ספיקי שמא לצורך ישראל ושמא לצורך גוי הוה חד ספק ושמא לצורך אחד לבד או שמא לצורך שניהם וא"כ אם לצורך שניהם אסור הוה ס"ס לחומרא ואם לצורך שניהם מותר הוה ס"ס לקולא וע"כ א"ש דאפילו אם שמואל ס"ל ספק לקולא מ"מ החמיר מתחלה דהוי ס"ס לחומרא כיון דלצורך שניהם אסור ולבסוף דנודע לו עכ"פ דלאו בגיניה לחוד אדליק א"כ הוה עכ"פ רק ספק אחד אם לצורך שניהם הדליק או לצורך עצמו לבד ומותר לשמואל לשיטת רש"י וסייעתו ולרי"ף י"ל מטעם אין ספק מוציא מידי ודאי עדיף מהך ספק דשמא חוץ לחומה לנו ומ"מ מדמעיקרא הפך פניו ע"כ מוכח דלצורכו ולצורך ישראל אסור דאל"כ הוי ס"ס להתירא ובס"ס גם לרי"ף אליבא דשמואל מותר.

ולפ"ז יש לתרץ קושיות התו"ש על הב"י דכתב על דברי הטור דמחצה ע"מ אסור משום דיש לספק שמא הדליק לצורך ישראל ואמת שכן פירש"י בס"פ כ"כ אבל תליא בחילוף גרסאות בפרק השואל דף קנ"א עיי"ש דלפי הגרסא תניא כותיה דרב פרש"י דמע"מ הוה ספק אבל לגירסא ת"כ דשמואל פרש"י מע"מ הוה ודאי לצורך שניהם ע"כ אסור וכתב רש"י שם דגירסא זאת נ"ל עיקר ולפ"ז מה שפירש רש"י בפרק כ"כ הוא כלשון ראשון דאינה עיקרית ולפי מה שפסק הטור כשמואל דספיקא לקולא עכצ"ל דת"כ דשמואל והא דמע"מ אסור דודאי לשניהם נתכוין וע"כ אף דבכ"מ הלכתא כרב באיסורי הכא דתניא כותיה דשמואל פסק הטור כמותו בסימן שכ"ה ותקט"ו וע"כ ס"ל דמע"מ הוי ודאי לא כרש"י דפרק כ"כ כן תמצית קושית התו"ש ולפמ"ש י"ל דרש"י דפרק כל כתבי שפיר מצי סבר דתניא כותיה דשמואל כגירסא השניה ומה דמחצה ע"מ אסור משום ספקא וה"ט דהוי ס"ס ספק עיקר דעתו לצורך ישראל לבד וספק לצורך שניהם ומודה שמואל דהוי לחומרא וזה נכלל היטב בספק שמא הדליק לצורך ישראל היינו שמא

לצורך ישראל לבד ושמא גם לצורך ישראל ושפיר ס"ל לרש"י גם בפרק כל כתבי כגירסא השניה אלא דלא נחית לסברא דמע"מ הוה ודאי וכ"ש די"ל כן לדברי הטור ולפמ"ש מוכח כן מהירושלמי.

אמנם דברי רש"י צריכין ישוב בשנותו את טעמו דבפרק כל כתבי כתב דמע"מ הוה ספק ובפרק שואל מסיק לעיקר דודאי לצורך ישראל ונכרי עביד ועוד קשה ללשון ראשון דרש"י בפרק שואל דמע"מ הוה ספק ומותר לשמואל אם כן למה הפך שמואל פניו מעיקרא קודם שראה דגוי מתעסק בשטרותיו כיון דספק עכ"פ הוי וגם רש"י גופא דפרק כל כתבי צריך ישוב למה לא פירש דמע"מ הוה ספק רק בנר הדלוק במסיבה ולא כתב כן קודם לזה בההיא דמרחץ המרחצת דמע"מ אסור שהובא בגמרא שם מקודם וגם קשה לפירש ראשון דרש"י בפרק שואל דתניא כותיה דרב דמביא ראיה לרב דספק אסור ממרחץ דמע"מ אסור לערב בכדי שיעשה למה לא מביא הש"ס גם הך דנר הדלוק במסיבה דמע"מ אסור דת"כ דרב לכן מכ"ז כראה ברור דשאני מרחץ מנר הדלוק במסיבה ורק במרחץ ס"ל לרש"י דודאי לצורך גוי וישראל יעשה ובמסיבה הוה ספק חדא דהא רש"י כתב בפרק שואל טעמא במרחץ דודאי לא לאדם אחד הוחמו דנימא ספיקא לנכרי ספק ישראל עכ"ל והיינו כיון דמיירי שם באמבטי גדולה כמבואר שם ואין דרך להחם אמבטי גדולה רק לצורך רבים ודאי לצורך ישראל ונכרי הוחם משא"כ בנר דגם בשביל כבוד אחד דרך להדליק ונר לאחד נר למאה י"ל עיקר דעתיה דמדליק בשביל נכרי או בשביל ישראל ועוד דבמרחץ כשהוחם לא היה לפניו לא נכרי ולא ישראל ולא ידע מי ומי שירחצו דנימא עיקר דעתו לזה או לזה ועוד במרחץ דסתמא עביד לשכר והבלני מיחים אדעתא דנפשיה בשביל שכרו ומה לו ישראל ומה לו נכרי א"כ הוחם כדי לקבל שכר ממי שיבא לרחוץ יהיה מי שיהיה ומ"מ אסור כיון דישראל נהנה מגוף הדבר כמבואר כאן ברמ"א ס"א וע"כ בנר הדלוק במסיבה פרש"י דמחצה על מחצה הוה ספק משא"כ במרחץ לא פרש"י כן דאינו מוכרח ואדרבה מסיק לעיקר בפרק שואל דודאי לצורך שניהם הוחם ולשמואל לא קשה מנר הדלוק במסיבה דמחצה על מחצה אסור דשמואל לא מתיר בספק רק למוצאי שבת לענין שלא יצטרך בכדי שיעשו משא"כ בשבת עצמו חמיר ומודה שמואל דאסור מספק ומוכח מזה דרש"י ס"ל כדעת י"א בסימן שכ"ה ס"ז דלענין בכדי שיעשה מקילינן יותר בספק וממילא א"ש דברי הב"י דהביא כאן לשון רש"י דבנר הדלוק במסיבה דמחצה על מחצה אסור משום דהוה אלא על דברי הטור ול"ק קו' התו"ש גם מיושב תמיהת התו"ש על המג"א בסימן תקט"ו ס"ק כ"ג עמ"ש הרמ"א מחצה על מחצה או שידוע שליקט לצורך שניהם אסור וכתב המג"א שם מע"מ הוי

לצורך שניהם סמ"ג ובב"י סימן רע"ו כתב בשם רש"י דהוה ספק ונ"מ אי בעינן בכדי שיעשו עכ"ל והקשה התו"ש כאן דלא היה צריך להביא בשם סמ"ג דגם רש"י עצמו ס"ל כן לפי האמת דהא הסכים לגירסא שניה בפרק שואל גם מ"ש המג"א דאי נימא מע"מ הוה ספיקא מותר לערב מיד להי"א בסימן שכ"ה ס"ז עיי"ש דבריו דברי תימא דהא להך פירושא דמע"מ היה ספק הא תניא בהדיא בהך מתניתין דת"כ דגם במע"מ אסור גם לערב בכ"ש והי"א דמפילין בספק היינו משום דס"ל כגירסא שניה דמחצה על מחצה נקרא ודאי עכ"ל התו"ש ולפמ"ש אדרבה מוכרח מדברי רש"י דאין לדמות הענינים ורק במרחץ פירש דהוי ודאי לצורך ככרי וישראל וא"כ בפירות ודגים אינו מוכרח לדמותו למרחץ לרש"י וע"כ כתב המג"א בשם סמ"ג דס"ל גם בפירות ודגים כן ולרש"י בנר הדלוק במסיבה דס"ל דמע"מ הוה ספק י"ל גם בפירות ודגים הוה ספק ומותר לערב בכדי שיעשו דעכצ"ל דרש"י ס"ל כהי"א דאל"כ קשה לשמואל מנר הדלוק במסיבה דמע"מ אסור וע"כ דשאני בשבת עצמה ממוצאי שבת לענין בכ"ש ומ"מ י"ל שפיר דקי"ל כשמואל דל"ק ממרחץ דמע"ט אסור דשם ודאי לצורך נכרי וישראל הוחם ולענין דינא נלע"ד דהכל לפי הענין ולפי ראות עיני המורה אם יש לספק שמא לצורך נכרי לבד עשה וכדומה דאזי מותר לערב בכ"ש ולא כהתו"ש דכייל כל עניני מחצה ע"מ בחדא אמנם היכא די"ל ס"ס שמא לצורך שניהם עשה ושמא לצורך ישראל לבד יש להחמיר כמו שהראתי פנים מן הירושלמי הנ"ל ואין ראיה מהי"א דסימן שכ"ה ס"ז די"ל דלא התירו רק בספק נלקט היום או בדבר הנלקט היום וידוע שלא הביא רק לצורך אחד רק א"י אם בשביל נכרי או בשביל ישראל אבל היכי די"ל ס"ס י"ל כ"ע מודו.

ועיין ב"י סימן שכ"ה תמה על הטור שכתב ספק הובא מחוץ לתחום מותר לערב מיד אפילו למי שהובא בשבילו לרש"י ולרי"ף גם בזה צריך להמתין בכ"ש ותמה הב"י דלרש"י מה אריא לערב אפילו בו ביום שרי עיי"ש ולפמ"ש מוכרח לרש"י דרק לערב קאמר שמואל חיישינן לקולא ולא בשבת עצמה דאל"כ תקשי לשמואל מיד הדולק במסיבה דמחצה על מחצה אסור דפרש"י גופא דהוה ספק בשביל מי הדליק וכמ"ש.

ומ"מ דברי רש"י בפרק שואל צריכין ישוב במ"ש דודאי לא לאדם אחד הוחמו דנימא ספיקא לנכרי וכו' דמה תלוי בזה נהי דלרבים הוחם י"ל הרבים היינו המחצה נכרים לכן נלע"ד כונתו דבשלמא אם לאדם אחד הוחם י"ל אולי זה האדם ממחצה נכרים או ממחצה ישראל אבל ברוב עכו"ם או ישראל רוב ודאי אותו אדם שהוחם בשבילו מן הרוב אבל כיון דלא לאדם אחד בלבד הוחם א"כ נהי דאדם אחד י"ל מנכרים הוא אבל הנוסף מאדם אחד ל"ל ג"כ מהמחצה נכרים כיון דמדלית נכרי אחד מן המחצה תו הוי

ישראלים רובא א"כ איך אפשר לומר דהמותר יהיו מהמיעוט וכשיפרוש אחד לרחוץ ממחצה אחד תו ע"כ כל דפריש אח"כ מרובא הנשאר פריש וא"כ ע"כ לישראל ונכרי הוחם אלא דעדיין קשה דמ"מ יש לעשות ספק לומר דדעתו ארוב של כל בני העיר ישראל ונכרים והמיעוט דמפקת שלא בשבילם הוחם היינו מהמחצה ישראל א"כ עיקר דעתו ארוב דהיינו מהמחצה נכרים ובתר עיקר דעתו אזלינן כלשון רש"י בפרק כל כתבי מה תאמר כיון דעיקר דעתו ארובא ובכלל רוב של כל העיר יש ג"כ ישראל לכן אסור עדיין לא יתיישב דברי רש"י שבפרק שואל עם דברי רש"י שבפרק כ"כ דגם בנר הדלוק במסיבה נימא הכי דעיקר דעתו ארוב של כל המסובין וכיון דהוי מחצה ישראל ומחצה נכרים ע"כ בכלל עיקר דעתו יש ג"כ ישראל והוה ודאי לצורך ישראל ונכרי ועוד קשה כיון דאדעתא דרובא מחממי א"כ הרוב של כל בני העיר ע"כ יש בו ג"כ ישראל ואם כן מה צ"ל רש"י הטעם דלא לאדם אחד הוחם ת"ל בלא"ה ע"כ יש ישראל בכלל הרוב וגם בנר הדלוק במסיבה קשה כן איך פרש"י דהוה ספק כיון דאדעתא דרובא מדליק הלא בכלל הרוב של כל המסובין ע"כ יש ישראל ואפשר לומר דס"ל לרש"י דמה דאמרינן אדעתא דרובא מחממין ומדליק היינו לא בשביל כל הרוב רק תלינן דדעתו דמדליק ומחמם על איזה איש מהרוב לכן בנר ומחצה ע"מ הוי ספק אותו איש מי הוא או ממחצה נכרים או ממחצה ישראל אבל במרחץ דע"כ לא בשביל אדם אחד הוחם רק בשביל הרבה א"כ הנוסעים ע"כ יש בהם גם מישראל אף את"ל דהראשון הוא מהמחצה נכרים וכמ"ש ומיושבים ג"כ דברי רש"י אבל אם נאמר כפשוטו דאדעתא דרובא היינו בשביל כל הרוב עכצ"ל דפרש"י בפרק כ"כ ובפרק שואל אינם עולים בקנה אחד וכדברי התו"ש אלא די"ל דרש"י בפרק כל כתבי כתב כן לרבא דבנר מותר גם במכירו אף דודאי גם לצורך ישראל מדליק מ"מ עיקר דעתו בשביל עצמו ורבא אזיל בתר עיקר דעתו לכן גם במע"מ נהי דודאי אדעתא דרובא מכולם מדליק ויש בהם גם ישראל מ"מ עדיין לא נדע עיקר דעתו בשביל מי באותו רוב גופא אם הרוב מזה הרוב ישראל או עכו"ם ע"כ הוה ספק אבל בפרק שואל כתב רש"י לשמואל דלא תקשי לו ממחצה ע"מ דשמואל יסבור כיון דע"כ גם בשביל ישראל מחמם הוי ודאי דלא אזיל בתר עיקר דעתו וכאביי ואף דקי"ל כרבא לגבי אביי י"ל באמת רבא ס"ל כרב דהלכתא כותי' לגבי שמואל וא"כ במרחץ ת"ק דר"י ע"כ פליג וס"ל דספק אסור מדאוסר במע"מ ואפילו לגירסת קצת ספרים דרבא גופא קאמר בפרק שואל דת"כ דשמואל מ"מ לא ס"ל כותי' וכמ"ש התוספת בפרק השולח דף מ"ח להוכיח דאף דרבא גופא קאמר קרא ומתניתא מסייעא לר"ל מ"מ ס"ל כר"י עיי"ש ולפ"ז צדקו דברי התו"ש דלרש"י ע"כ לית הלכתא כשמואל ובלבוש כאן בנר דלוק

במסיבה במע"מ כתב דהיה ספק ובסימן שכ"ו במרחץ כתב דהוי ודאי וצ"ל ג"כ דמחלק כמ"ש לעיל.

ס"ג מג"א סקי"א וצ"ע על רש"י עמ"ש לקמן סימן רע"ז.

ס"ב מג"א סק"ח במקום מצוה ודוקא שגופו נהנה ממנו אבל לומר לעו"ג שיבנה ביהכנ"ס אסור מ"כ וכ"מ ספט"ו דשבת דלא התירו שבות רחוקה עכ"ל והמעיין בתוספת פרק כל הצלמים בד"ה שאני יראה דלא כמ"כ ולא כמג"א דהתם אין הגוף נהנה והוא שבות רחוקה כשיבואו עדים.

סימן רעז

ס"א כדרכו עיין מג"א והיא גמרא ערוכה בפרק כ"כ נר שאחורי הדלת פותח ונועל כדרכו לייט עלה רב עיי"ש וקשה טובא לפמ"ש הרשב"א בפרק הארג וכן היא שם בש"ג שאם צבי בבית מותר לנעול ביתו לשמור ביתו אעפ"י שיודע שהצבי ניצוד בתוכו אף שמתכוין גם לצידת הצבי דס"ל לרשב"א דאע"ג דקי"ל פסיק רישא אסור ה"ד שבאותו מעשה דעביד הפ"ר אינו מתכוין ואינו עושה דבר היתר עמו אבל אם באותו הפ"ר שעושה עושה ג"כ דבר היתר עמו ויתכוין גם לדבר היתר אז אפילו עביד פ"ר ומתכוין גם לו שרי ואני כתבתי בחידושי דכל מעשה שאפשר לעשות זולת הפ"ר אז אפילו עביד אותו מעשה אפילו בפ"ר סרי כי לא מתכוין לעשות בפ"ר עכ"ל וא"כ קשה מה לייט עלה רב דפותח ובועל כדרכו דצריך לכנוס ולצאת ומתכוין לדבר היתר וגם לש"ג קשה כיון דאפשר לפתוח בנחת דלא יהא פ"ר ממילא גם עתה יהא מותר אף כדרכו דהוי פ"ר ושיטת הרשב"א היה אפשר לתרץ קצת דה"ט דכיון דמתכוין גם לדבר היתר מיחשב לו כמתעסק לגבי דבר האיסור ובשבת מלאכת מחשבת בעינין ובכריתות דף י"ט מבואר לר"ש הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק כמי חייב ועיין תוספת כתובות פ"ק ה' ע"ב בד"ה את"ל וא"כ הא מבואר בשבת דף ק"ו דגם הבערה לר"ש חייב מקלקל וה"נ מתעסק וצ"ע בכתובות שם וא"כ הכא יש חשש הבערה שמקרב השמן ומבעיר וע"כ לייט רב אלא דקשה להיפך דאטו מאן דתני כר"י דפוטר מקלקל מילט לייטינן לו לכן עכ"פ נלע"ד דזה טעם התנא דברייתא דמתיר דס"ל כרשב"א או הש"ג וכסברת הירושלמי דפרק הארג ורב פליג על זה והמהרש"א בפרק כ"כ כתב דפליגי דרב מחשיב לו פ"ר והתנא ס"ל דאינו פ"ר וזה דוחק וליפלגו במציאות ומיושב ג"כ קושיות מהרש"א שם דתוספת כתבו בהך דמנער את הטבלא דליכא שמן בנר דאל"כ הוי פ"ר והא האי תנא מתיר לפתוח ולנעול אף דהוי פ"ר ולפמ"ש ל"ק דבשלמא פותח ונועל דמתכוין לדבר היתר לכנוס ולצאת

ולש"ג י"ל כיון דיכול לעשות בלא פ"ר לפתוח בנחת משא"כ במנער את הטבלא כדי להפיל הנר שלא ישרוף הטבלא דהוי פ"ר דאסור לכ"ע והנה בהך דפותח הדלת כנגד המדורה אם כונתו בפתיחת הדלת אינו כדי להבעיר המדורה תליא ג"כ בהך דרשב"א וש"ג דה"נ מתכוין להתירא וג"כ אפשר לעשות תכלית כונתו בענין שאינו פ"ר כשליכא מדירה בבית אלא דהגמרא פריך אי ברוח שאינה מצויה הוי פ"ר משום דק"ל כרב דלייט בהך דפותח ונועל הדלת ויתיישב ג"כ קושיות המהרש"א שהקשה על מה שהקשו תוס' שם לרש"י דפירש החשש דפותח הדלת ונר אחוריו משום כבוי דהל"ל פותח הדלת נגד הנר והקשה המהרש"א דא"כ תקשי ממ"נ כמו במדורה אם ברוח מצויה ודאי מותר ואם באינה מצויה ודאי אסור ולפמ"ש א"ש דהך תנא דמתיר בנר שאחורי הדלת ה"נ יתיר בזה מחמת דמיכוין להיתרא או מחמת דאפשר לעשות מעשה דפתיחת הדלת כשאינו פ"ר כשאין נר נגדו.

עוי"ל עפ"י פרש"י בשבת דף ע"ה דכי מודה ר"ש בפ"ר במידי דלא אכפת ליה או מתרמי ומיהו איכוני לא מיכוין אבל אם היה ניחא לו שלא יתרמי הכי מותר לר"ש עיי"ש ובתוספת שם בד"ה טפי ולפ"ז י"ל דה"ט דהך תנא דמתיר הכא דודאי לא ניחא לו בכיבוי הנר דהא הדליקה שתדליק ורב אסר גם בזה וע"כ הקשו תוספת דלימא דמותר לפתוח הדלת נגד הנר ובמדורה שאני דע"י הרוח אינו מתכבה אלא אדרבה מבעיר ושם לא אכפת לו ושפיר פריך אי ברוח שאינה מצויה לכ"ע אסור דהוה פ"ר ובזה נמי פליגי התנא ורב גם לפירש ר"י דעל ידי נדנוד הדלת מכבה ומבעיר דכיון דלא ניחא לו כלל בכיבוי מותר אף דהוי פ"ר ואף דיש ג"כ חשש דמקרב השמן ומבעיר מ"מ הבערה גופא אינו פ"ר וכמ"ש בישיע"ק רק דהוה פ"ר דיכבה או יבעיר דהנדנוד יעשה ע"כ אחד מהן או יקרב השמן ויבעיר או ירחיק השמן ויכבה וע"כ בהך דמנער הטבלא שיפול הנר לארץ דבאמת לא אכפת לו אם תכבה שם הנר לכ"ע אסור פ"ר כהך ע"כ הוכרחו תוספת לומר דמיירי שאין שם שמן.

ומ"מ כלע"ד ליישב שיטת רשב"א הנ"ל דס"ל כמ"ש המאירי בפרק כ"כ שם שמן והדין מותר לפתוח ולנעול גם לרב דאל"כ ל"צ לקללה דקים לו בדרבה מיניה אלא שמותר מן הדין ומקלל אותו מצד פרצה ועזות מצח עיי"ש ובשלום ירושלים פרק כירה כתב ג"כ דרב לייט רק אמאן דעושה כן מתחלה לקבוע הנר על הדלת אבל בשכח מע"ש מותר וכן משמע מהירושלמי עיי"ש והנה בגמרא כאן משמע דהוי פ"ר ממש וא"כ קשה להיפך למה לייט הלא יש בו איסור גמור ולפמ"ש ה"ט כיון דמיכוין לדבר היתר כמו בנועל ביתו לשמרו וצבי בתוכו ושם כבר הצבי בתוכו והוי כדיעבד ועוד דאינו דבר המצוי ול"ש

בזה חשש פרצה וכן משמע במאירי דרק במצוי לייט עיי"ש דכתב להדיא שהדבר מצוי על כן נקרא פורץ גדר עיי"ש דכתב כן לתרץ דלא תקשי דהא כיבוי אצ"ל ובאיסור דרבנן מותר פ"ר עיי"ש אמנם ברשב"א גופא הוכיח שם מדלייט רב דפ"ר אסור גם באיסור דרבנן ולא נחית לתירץ המאירי אלא די"ל דבשלמא אם פ"ר בדרבנן אסור נהי דהכא דנועל ביתו בשביל הבית וכדומה ל"ח פ"ר מ"מ מיחשב כפורץ גדר אבל אם אפילו פ"ר מותר בדרבנן א"כ הכא דעדיף דאפילו פ"ר ל"ח גם למילט לא ה"ל ודו"ק.

ומ"מ נלע"ד דגם לרשב"א לא נאמר כן בהבערה וחבלה וכמ"ש לעיל דכיון דמיכוין לשמור ביתו לנעול הוי צידת הצבי כמתעסק וכמלאכה שאינה צריכה לגופה אבל בחובל ומבעיר דגם מקלקל חייב וגם משאצ"ל עיין בשבת דף ק"ו ברש"י ותוספת שם ממילא גם זה חייב וא"כ אם היה חשש משום מבעיר כפירש ר"י דבנידנוד הדלת יקרב השמן ויבעור שפיר קאמר דהוה פ"ר ומודה ר"ש ומה שהקשתי לעיל דא"כ נימא אדרבה מאן דס"ל כר"י מילט לייטינן לו לא קשה דכבר ביארתי בחידושי לביצה דודאי גם הרשב"א לא אמרה רק לר"ש דפוטר אינו מתכוין רק בפ"ר אסור ובכה"ג דמיכוין גם לדבר היתר מותר אבל לר"י דדבר שא"מ אסור וגם משאצ"ל לא אמר אדם מעולם דכה"ג דמיכוין גם לדבר היתר יהא מותר וזה פשוט וא"כ שפיר לייט לו דממ"נ דלר"י ודאי אסור וגם לר"ש עכ"פ משום חשש הבערה מודה ותנא דברייתא דמתיר ואמר אם כבתה כבתה ס"ל דלענין הבערה לחוד ליכא פ"ר וכמ"ש לעיל רק יש פ"ר דע"כ או יתקרב השמן ויבעור או ירחק השמן ויכבה וכמ"ש לעיל וכבוי מותר כיון דנועל ביתו לצורך ביתו וכדומה וכן פותח ממילא ליכא איסור משום הבערה דלא חשוב פ"ר וע"כ נקט אם כבתה לבד וכמ"ש הישעי"ק עפ"י דרכו כן י"ל לפי דברינו ויהיה איך שיהיה נלע"ד דעכ"פ הינו דתנא דברייתא דמתיר משום סברת הרשב"א כיון דבכיבוי מותר מכ"ש לרש"י דכל החשש רק דהרוח יכבה אבל אם היה פ"ר לענין הבערה לבד גם התנא דברא היה אוסר ולפ"ז מתורץ קושיות מהרש"א על מה שהקשו תוס' על רש"י דלימא מותר לפתוח הדלת נגד הנר כמו שאמר לקמן מותר לפתוח נגד המדורה והקשה המהרש"א דא"כ תקשי ממ"נ אם ברוח מצויה פשיטא דמותר וברוח שאינה מצויה ודאי אסור לכ"ע דהוה פ"ר עיי"ש ולפמ"ש א"ש דחזינן במדורה פרש"י דהרוח יבעור ובנר פרש"י דהרוח יכבה וע"כ דכן הדרך דנר אורו מיעט מתכבה מן הרוח אבל מדורה אדרבה כבער יותר מן הרוח וע"כ בהבערה פריך שפיר ברוח שאינה מצויה ודאי אסור דהוי פ"ר אף דפותח הדלת לא משום המדורה והוא מעשה נפרד מ"מ בהבערה אסור אבל במכבה מותר להההיא תנא כמו בנר שאחורי דלת ופותח ונועל.

מג"א סק"א כדרכו כתב לרש"י אף שלא כדרכו אסור ולר"י דוקא כדרכו וכן לפר"ח והנה בירושלמי איתא כר שאחורי הדלת פותח ונועל רב ושמואל פתרין לה בשוכח ומקללין מאן דעבד כן והנה תמה בק"ע שם על ר"י דכתב בתוספת דדלת בטל לבית ולא נעשה בסיס גם במניח והרי בירושלמי מבואר דוקא בשוכח עיי"ש ואני תמה דא"כ תקשי לפרש"י ור"ח דלא מיירי בהנר קבוע בדלת עצמה איך יפרשו הך דפתרין לה בשוכח לכן נלע"ד דיפה כתב בשלום ירושלים דפירושו דוקא בשוכח מתיר הברייתא אבל לכתחלה אסור לעשות כן עיי"ש ובאמת כה"ג מצינו בפרק נוטל אימר דאמרו רבנן בשוכח לכתחלה מי אמר עיי"ש אמכם לפ"ז צ"ל דגם בנחת אסור דאם רק כדרכו אסור א"כ גם בשוכח לעולם היה לכתחלה דיכול לפתוח בנחת וצדקו דברי מג"א לרש"י ומוכח כותיה אבל לר"י מוכח דלא כותיה ועכ"פ במניח עכצ"ל אסור בנחת דמ"נ אם בדלת נעשה בסיס ודאי אסור וא"ל נעשה בסיס צ"ל מה דאמר בירושלמי היינו דיעבד ממילא ע"כ גם בנחת אסור דכדרכו לעולם היה לכתחלה דיכול לפתוח בנחת אמנם לפ"ז מה יענה ר"ח להך דירושלמי דלדידי' ודאי רק בכדרכו אסור כמבואר במחבר ואין הנר קבוע בדלת א"כ איך יפרש הך דפתרין לה בשוכח כיון דאינו קבוע בדלת אינו ענין לבסיס וגם ל"ל רק בדיעבד מותר דלעולם הוה לכתחלה דיכול לפתוח בנחת וצ"ל לפירש ר"ח דירושלמי ס"ל דגם בשוכח מותר רק בנחת ולא כדרכו דהוה פ"ר ומ"מ אסור לכתחלה להניח נר בכותל אחורי דלת כה"ג דשמא יפתח כדרכו כיון דרגיל בכך וכמו שאמרו בגמרא דאביי לייט אפותח נר כנגד המדורה ברוח מצויה דגזיר אטו רוח שאינה מצויה אלא דלפ"ז יצא דין מחודש דגם לר"ח אינו מותר בנחת רק בשוכח ולא הוזכר בפוסקים ובמחבר זה וצ"ל דס"ל דע"כ ש"ס שלנו פליג על הירושלמי מדאמר מ"ט לייט רב אילימא משום דרב ס"ל כר"י ותנא תנו לה כר"ש משום דרב ס"ל כריב"ל דתנו בר"ש מילט לייט ליה עיי"ש ואם כהירושלמי לימא דגם התנא כסבור כר"י ורב ס"ל דתנא לא מתיר רק בשוכח ורב לייט מאן דעבד כן לכתחלה ומדלא אמר הכי ע"כ דגרסת הש"ס בבלי היה בברייתא כדאיתא לפנינו פותח ונועל כדרכו וא"כ ע"כ התנא גם לכתחלה מתיר דאל"כ הא יכול לפתוח בנחת וע"כ רב פליג על התנא ושפיר פריך וא"כ ע"כ לייט רב אמאן דתנו כדרכו ממילא בנחת מותר לגמרי לש"ס דילן ולפ"ז עכצ"ל גם לרש"י כן דרב לייט אמאן דתנו דפותח ונועל כדרכו לש"ס דילן דאל"כ לימא דרב לא פליג כלל על התנא רק דתנא לא מתיר רק בשוכח ורב לייט אמאן דעבד לכתחלה כהירושלמי ולמה יעשה פלוגתא בחנם ולומר דרב ס"ל דכל הברייתא משבשתא וע"כ משום דגרסינן כדרכו וא"כ לעולם הוה לכתחלה אבל בירושלמי ליתא בברייתא תיבת כדרכו ע"כ ס"ל דרב פתר לברייתא

בשוכח ואסור גם בנחת לכתחלה רק בשוכח לירושלמי ולש"ס דילן התנא מתיר גם כדרכו ורב לייט אכדרכו ומוכח דלא כמג"א אליבא דרש"י רק כרמ"א והטו"ז.

והנה במה שהביא המג"א ראיה דבקבוע בדלת עצמה שרי לפתוח ולנעול בנחת משבת דף מ"ו ע"ב דשרי לטלטל הנר וכו' כתב נתיב חיים דאין ראיה משם דדויקא דתלמידו שם מדתני ר"ש כבתה מותר לטלטלה משמע כן שלא כבתה כגון נר שכבה והולך פליג על דר"א בר"ש אע"ג דאין בו שמן עכ"ל ולכאורה קשה על הנ"ח מדמסיק רבא שם אלא הנח לנר שמן ופתילה דנעשה בסיס דשמן מאן דכר שמיה כיון דהקושיא רק כשאין בו שמן ונלע"ד לפמ"ש תוספת שם דצ"ל דשמן נעשה גם כן בסיס דאל"כ הוה בסיס הנר לאיסור היינו הפתילה ושלהבת ששמן שהוא היתר עיי"ש וא"כ י"ל נהי דעתה אין בו שמן מ"מ ביה"ש היה בו שמן והיה אז בסיס להיתר ג"כ ובסיס אינו אסור רק כשהיה בסיס לאיסור ביה"ש כמו שהוכיח המג"א סימן רס"ה סק"ב ואף דגם ביה"ש היה אסור לטלטלו עם השמן משום שמא יכבה י"ל עפ"י דעת רש"י בביצה דף ל"א דל"ח מוקצה מחמת איסור דרבנן עיי"ש הטעם במפרשים כיון דשבות מותר ביה"ש משא"כ אם היה בסיס לאיסור ביה"ש חמיר טפי דשבות כזה חמיר טפי כמ"ש באשל אברהם לקמן סימן רע"ט סק"י ועכצ"ל כן דהא מניח אבן או מעות עפ"י חביות דמבואר בפרק נוטל דהוי בסיס והרי טילטול אבן ומעות רק שבות ועכצ"ל דזה חמיר טפי וכמ"ש ת"י פ"ק דביצה דף ג' דבמוקצה גם בספק החמירו כעין דאורייתא וביה"ש דמותר שבות מחמת דהוה ספק ובלא"ה א"ש הכא לפמ"ש הרע"ב בעירובין הובא בדברינו סימן רס"ד דשני שבותין גם ביה"ש אסור וא"כ אם לא דגם שמן הוי בסיס לא היה רק איסור טילטול שמא יכבה וכל עיקר הכבוי לר"ש רק דרבנן דהוה משאצ"ל מכ"ש הטילטול דאינו רק גזרה שמא יכבה דטילטול בנחת ודאי אינו פסיק רישא גמור רק קרוב לפ"ר וכבר כתבתי לעיל בשם המאירי מדלייט רב ש"מ שאינו איסור גמור בהחלט אפילו איסור דרבנן דאל"כ קים לו בדרבה מניה ואפילו יהא איסור דרבנן ממש מ"מ היינו משום שקרוב לפסיק רישא וכמ"ש המהרש"א בפרק כל כתבי דף ק"כ וא"כ מותר ביה"ש אבל השתא דנעשה גם בסיס לשלהבת הוי תרתי שבותים ואסור גם בין השמשות וע"כ אף דכלה אח"כ השמן מ"מ נשאר בסיס הנר לשלהבת ואסור לטלטל

וזולת זה י"ל מה דאמר הנח לנר שמן אף דכלה מה שהיה בעין מ"מ כיון שלא כבה ודולק עדיין יש בו שמן בלוע בפתילה רק בזה ל"ש לאסור לטלטלו משום מכבה דבשלמא כשיש שמן בעין ע"י הטילטול מרחק השמן מן הפתילה ומכבה וכמ"ש התוספת בפרק כ"כ דף ק"כ אבל כשלא נשאר שמן בעין רק בלוע בפתילה אין חשש כבוי ע"י טילטול

ואם השמן לא היה בסיס היה הנר בסיס לשמן הבלוע דהוא היתר ועכצ"ל דגם השמן בסיס ולפ"ז א"ש אף לפוסקים דבסיס הוה גם כשלא היה בסיס ביה"ש כמ"ש המג"א בשם תוספת ביצה ושבת עיין לקמן סימן ש"ח במג"א סק"נ וכיון שהעמדנו דברי הנתיב חיים מיושב קושיות התוספת מה דפריך בגמרא מסיפא מדיוק כבתה אין לא כבתה לא ולא פריך מרישא דקתני להדיא חוץ מהנר הדולק בשבת ותירוצם קשה עיי"ש מהר"ם וגם מהמשנה היה להקשות דר"ש אדר"ש דתנו ר"ש אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מהנר הדולק בשבת עיי"ש פני" ולפ"ז א"ש הכל דשפיר ידע דכשיש בו שמן אסור גם לטלטלו בנחת שמא יכבה כשירחק השמן מהנר או יבעור כשיקרב השמן להנר וקרוב לפ"ר ע"כ פריך רק מדיוק דסיפא דברייתא דכבתה אין אבל לא כבתה אף שכבר כלה השמן אסור וכמ"ש הנ"ח ולפ"ז כשיש בו שמן דאסור משום שמא יכבה זולת טעם בסיס א"כ אסור גם בהדליק בשבת לצורך חיה וחולה וילדה החיה ונתרפא החולה כדלקמן סימן רע"ט ס"ה אף דל"ה בסיס ביה"ש מ"מ אסור לטלטלו גם בנחת משום חשש כיבוי וכן אם שכח הנר מע"ש דל"ה בסיס רק במניח ולפ"ז מתורץ קושיות המג"א לעיל סימן רע"ו ס"ק י"א על רש"י ורע"ב וכן פירש הרמב"ם במשנה דנר הדולק אסור לר"ש שמא יכבה דזה לס"ד דגמרא אבל למסקנא דחי ה"ט משום דאף אם יכבה הוה דבר שאינו מתכוין וטעמו משום דהוה בסיס עיי"ש וכן תמה בתוספת שבת שם על התוי"ט בפ"א דתמיד מ"ג שכתב עמ"ש הרמב"ם בסוף הלכות ב"ה דבלילי שבת אין בידם אור אלא בודקים בנרות הדולקים מע"ש וכתב הכ"מ אף דאינו אלא שבות דהותר במקדש שאני הכא דאפשר בנרות הדולקים מע"ש והתוי"ט כתב דלישא אור של אבוקה בידו יש בו משום הטית הנר שהוא מבעיר ממש כמ"ש במ"ג פ"ק דשבת דכך לי מטה השעוה או הזפת או חלב שבאבוקה כמו מטה השמן שבנר ולפי שהוא קרוב לשיטה גזרו בו במקדש ע"כ והתו"ש תמה על דבריו דמוכח מגמרא הנ"ל דאין חשש כיבוי והבערה בטילטול רק משום בסיס ולפמ"ש אדרבה מוכח דיש חשש כיבוי והבערה בהטייה כשיש בו שמן מדלא פריך רק מדיוק דסיפא דברייתא וכן משמע מדסתם התנא דנר הדולק בשבת אסור משמע בין שכח מע"ש בין הודלק בשבת לחיה וחולה או ע"י עכו"ם דלא היה בסיס ביה"ש וע"כ מטעם חשש כבוי אבל הדיוק דסיפא כבתה אין א"ש דה"ק כבתה בכל גוני מותר לטלטלה אבל לא כבתה אף דכבר כלה השמן אינו מלתא דפסיקא להתיר כשהוא בסיס וגם א"ש מה דהוצרך התנא בברייתא לומר כבתה מותר לטלטלה דלכאורה משנה שא"צ היא כיון דכבר קתני חוץ מן הנר הדולק בשבת אלא דבא לומר איסור גם כשאין בו שמן ועיי"ש בתו"ש לעיל סימן רע"ו תמה עוד על התוי"ט שכתב בנר שעוה איכא

חשש הטיה הא ודאי ליתא והיא תלמוד ערוך בפרק כל כ"כ שכח נר ע"ג טבלא מנער את הטבלא אם היא של שעוה דאין בו משום הטיה וכמ"ש סימן רע"ז ס"ג עיי"ש ואם משום הא אין כאן קושיא על הרמב"ם דתוי"ט עליו קאי די"ל כמ"ש תוספת ורא"ש בפרק כ"כ שם דמיירי שכבה השלהבת רק יש גחלת ובזה משוין הירושלמי והבבלי עיי"ש ה"נ י"ל בדברי הרמב"ם דלא העתיק רק לשון הגמרא בהך דטבלא ועוד אף דמיירי בנר של שעוה כמ"ש תוספת לחד תירוצא מ"מ היינו דוקא משום פסידא שלא ישרף השלחן אבל לכתחלה מי התיר והרי כבר הבאתי לעיל בהך דנר שאחורי הדלת דלרש"י ור"ח עכצ"ל בפירש הירושלמי דרב ושמואל פתרין לה בשכח היינו דיעבד ומקללין מאן דעבד כן לכתחלה וה"נ במקדש דאפשר בנרות הדולקים מע"ש כמ"ש הכ"מ ולפ"ז מ"ש הרמב"ם בפ"ה מה"ש הי"ז נר שאחורי הדלת אסור לפתוח ולנעול כדרכו עכצ"ל כמ"ש הה"מ דכונתו כפירש ר"ח שאין הנר בדלת עצמו דאל"כ גם בנחת אסור ודאי היכא דאפשר בלא"ה עכ"פ ולא כמו שרצו קצת לפרש דבריו בקבוע בדלת כפירש ר"מ.

ועיין פרישה כתב להדיא דגם בנר של שעוה אסור לנער הטבלא זולת בהפסד מרובה ואי אפשר ע"י עכו"ם וכיון שדעת רש"י ורמב"ם בפירש המשנה ובהלכות ב"ה ורע"ב ומוכח בגמרא כדבריהם לאסור גם טילטול בנחת כשיש בו שמן ודאי להם שומעין ומפרט להחמיר וכן בנר של שעוה כשאין הפסד מרובה וכדעת התוי"ט ופרישה ולפרישה אסור לנער ולתוי"ט גם טילטול אסור גם בלא טעם בסיס.

ס"ג באה"ט בסק"ו וה"ה שיש לטלטל השטענדר בבהכנ"ס אף כשהנר דולק עליו א"ז עכ"ל הא"ז כתב זה לפמ"ש הפרישה דשלחן לא הוי בסיס להנר דשלחן חשוב ולא בטל להנר אבל לדברי הב"ח שמביא הבאה"ט תחלת ס"ק זה כ"ד המג"א דהשלחן נמי נעשה בסיס אם אין דעתו לסלק הנר על ידי עכו"ם א"כ ה"נ בשטענדר נמצא דברי הבאה"ט סותרין זה את זה.

סימן רעח

מותר לכבות עיין בשו"ת גוא"י חא"ח סימן ק"ז הקשה לדעת המקילין לקמן סימן שכ"ח סי"ז דגם בא"ס מותר באיסור דרבנן ה"נ כיבוי משאצ"ל והעלה אם קרוב שא"י לישן מחמת הנר והשינה לו רפואה ודאית מותר לכבות גם באב"ס עכ"פ ע"י שינוי עיי"ש ואפשר שאני כבוי דגם לר"ש קרי ליה הש"ס איסור דאורייתא בשבת דמ"ו ע"ב עיי"ש בר"ן.

סימן רעט

ס"א מג"א סק"א אבל רש"י פירש שעת הדחק סכנה משמע דשלא במקום סכנה אסור ובא"ר הקשה דסכנה אף בדולק שרי כבסימן דלעיל ול"ק דמבואר לעיל סימן רמ"ח ס"ד דיוצא בשיירה לפני שבת ויודע שיצטרך לחלל שבת כי מפני הסכנה לא יוכל להתעכב לבדו במדבר אסור גם כשמצטרך לחלל רק באיסור דרבנן כמ"ש מג"א שם ס"ק י"ג בשם הריב"ש רק לדבר מצוה מותר אך רק באופן שיפסוק עמהם שישבתו ודוקא כשמרוצין לזה אבל אם לא יכול לפסוק אסור כמ"ש המג"א שם סק"א מבואר דכשפוסק אף דיש לחוש שיחזרו בהם דפיהם דיבר שוא מ"מ כיון דאינו ודאי שיחלל שבת מותר לפרוש קודם שבת לדבר מצוה ואח"כ כשאינם רוצים לשבות מותר לחלל משום סכנה אבל כשאינו יכול לפסוק דודאי יצטרך לחלל מפני הסכנה אסור מתחלה קודם שבת להכניס עצמו לזה אף לדבר מצוה אף דהוה סכנה ומשמע דכשעשה שלא כדין צריך לסכן עצמו כמ"ש שם מג"א ס"ק י"ד בשם כ"ה וא"כ ה"נ אף דבסכנה מותר לחלל מ"מ בע"ש אסור להכניס עצמו לזה אף בדבר מצוה כשיודע שודאי יצטרך לחלל באיסור דרבנן ועכצ"ל רב כדאי ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק והוה כאינו יודע ודאי שחלל כיון דלר"ש ל"ח חילול כלל ויכול להכניס עצמו לספק חילול בדבר מצוה ואח"כ מותר לחלל בסכנה כיון דבדין הכניס עצמו לזה ועכשיו הוה סכנה וא"ש ולפ"ז מוכח לכאורה דתנאי ל"מ דאל"כ יכול להתנות אלא די"ל דלרב דס"ל כר"י בכל מוקצה ל"מ תנאי כמו לדידן ביו"ט כמ"ש במ"א סק"ו ובנתיב חיים שם וע"כ הוצרך לומר כדאי ר"ש לסמוך עליו דאל"כ גם תנאי לא היה מועיל והא דלא הצריך להתנות כיון דמניחין ע"ד כן ממילא הוה כתנאי וכעין שכתב הרמ"א בס"ד (עוי"ל דלפיכך ל"מ תנאי דהנה עיקר התנאי שיאמר איני בודל כל ביה"ש ע' במג"א סק"ח וא"כ מאן דס"ל דמהני תנאי היינו דאינו בודל כל ביה"ש אם יכבה והנה הב"י כתב בשם הרשב"ץ דתנאי ל"מ רק לבסיס לא לאיסור מוקצה מצד עצמו והנה פשוטו דגם הפוסקים דמהני תנאי היינו על מה דאתקצאי ביה"ש ואח"כ נסתלק האיסור וע"כ נלע"ד מה"ט ל"מ תנאי למוקצה מחמת מיאוס לר"י כמ"ש הר"ן בשם הירושלמי כיון דלא הלך המיאוס שהוקצה מחמתו והנה השמן שבנר דהוה מוקצה מבואר בגמרא משום דהוה בסיס לשלהבת וע"כ מהני תנאי דאינו בודל כל ביה"ש אבל בשמן שבנ"ח דמותר השמן אף לאחר חנוכה צריך לעשות לו מדורה כמבואר לקמן סימן תרע"ז א"כ גם לאחר הכיבוי אינו ראוי לכלום וכשכבה ביה"ש ע"כ ישאר שמן בנר ואסור לטלטל הנר דלא נסתלק האיסור מתוכו וז"ל הב"י בשם הרשב"ם שלא אמרו כיון דאתקצאי לביה"ש אתקצאי לכולה יומא אלא בדבר שהיא מוקצה כנוי סוכה ועצי סוכה (כלומר

דבזה ל"מ תנאי) אבל הנר הלז אינו מוקצה מצד עצמו אלא מצד השלהבת הדולק בו עיי"ש וא"כ י"ל לחלק כן בין שמן של שבת לשל נ"ח דבנ"ח דשמן הנותר אסור גם לאחר חנוכה הוי מוקצה מצד עצמו יותר מנוי סוכה דמותר עכ"פ אחר סוכות וע"כ ל"מ תנאי ובאמת לא מצינו מי שיתיר ע"י התנאי אם כבה בתוך חצי שעה של לילה עיין סימן תרע"ז משא"כ בשמן של נר שבת אינו מוקצה רק מצד השלהבת דאפילו לפמ"ש הר"ן דלפיכך מותר השמן אסור משום דאתקצאי ביה"ש דהמסתפק חייב משום מכבה מ"מ זה גופא רק משום השלהבת משא"כ בנ"ח אף בחול אף דמותר לכבות מ"מ נשאר השמן אסור לעולם ולפ"ז א"ש מה דלא שאלו לרב בנר שבת אם שרי לטלטל מפני חברו כמו שהקשו תוספת שם דף מ"ה ולפמ"ש א"ש דבשל שבת יכול להתנות).

עוי"ל לפמ"ש הריב"ש סימן צ"ג דל"מ תנאי כיון שצ"ל דאינו בודל כל ביה"ש כנוי סוכה ובנר ע"כ בודל כיון שדולק עיי"ש ודעת המתירין צ"ל דהא רש"י ס"ל בביצה דף ל"א במוקצה מחמת איסור דרבנן ל"א מגו דאתקצאי ביה"ש וא"כ בנר דכיבוי משאצ"ל צריך לומר לפמ"ש הרע"ב בפרק בכל מערבין מ"ג דשני שבותין אסור ביה"ש וה"נ יש איסור כיבוי והוקצה למצותו ואסור ביה"ש וכמ"ש לעיל סימן רס"ד וכ"כ הפנ"י בשבת דף מ"ד וא"כ כשאמר אינו בודל כל ביה"ש מהני דלא נעשה הוקצה למצותו כנוי סוכה ונשאר רק איסור כיבוי דשבות אחד מותר ביה"ש ולא אתקצאי ביה"ש וההמ"מ כתב בפ"א מה"ש דרב דס"ל כר"י דדשא"מ חייב כ"ש במשאצ"ל כדמוכח בפרק כירה דף מ"ב וע"כ לרב לא מהני תנאי ומתורץ בזה קושיות הכל בו על המתירין להשים לחם על הנר קודם ביה"ש כדי לטלטלו אחר הכיבוי מדאמר רב מניחין נר ע"ג דקל בשבת עיין בב"י ולפ"ז א"ש דהריב"ש כתב טעם המתירין דהוה כתנאי עיי"ש לקמן וא"כ לרב דל"מ תנאי גם זה ל"מ ואנן קי"ל משאצ"ל פטור מהני תנאי.

ס"ב כר זה עיין טו"ז סק"ב דלדעת סה"ת במניח ע"ד לסלקו תוך שבת לא נעשה בסיס ה"כ בנר שהדליקו רק למקצת היום ולא משמע כן מסתימת הפוסקים כמ"ש בתו"ש עוד קשה מדאמר רב בשבת דף מ"ה מניחין נר ע"ג דקל בשבת ולא ביו"ט ואם איתא לפלוג בשבת גופא היכא דאינו מניח ע"ד שידלק כל השבת דאז גם בשבת אסור דלא נעשה וכמו שדחה הכל בו דברי המתירים במניח לחם על הנר כמבואר בב"י וקושיא זו עדיפא דסתמא מיירי דאינו מניח לחם וסתמא אינו מדליק רק ללילה דשרגא בטיהרא מה אהני לכן נלע"ד דמודה בה"ת וסייעתו במנורה דגם הוא לא אמרה רק במניח אבן או מעות כמבואר בדברינו וה"ט כיון דדעתו לסלק בשבת ורשאי לנערה כפי דעתו אם לא נאמר דנעשה בסיס א"כ יכול לגמרה בידי אדם דלא נעשה מוקצה ממילא באמת לא

נעשה בסיס ומותר לנערה משא"כ אם מניחו על כל השבת אין דעתו לסלקה משם אם כן ל"ל דיכול לגמרה כיון דאין דעתו לכך על כן נעשה בסיס וכה"ג ממש כתבו תוספת בפרק כירה דף מ"ד ע"ב בד"ה יש עליו לענין מוקצה לח"ש היכא דהניח על דעת לסלק בשבת ויכול לסלקו ודאי אין מוקצה לחצי שבת אבל כשאין דעתו לסלקו הוי מוקצה וכן כשאינו יכול לסלקו בהיתר הוי גם כן בכלל ספק דמוקצה לח"ש עיי"ש ובה"ת ס"ל ממש סברא זאת לענין הניח עליה קודם ביה"ש נמי וס"ל מה דיכול לנערה אם נאמר דלא נעשה בסיס זה היה יכול לגמרה בהיתר כיון דממילא מחמת כן לא נעשית מוקצה ומותר באמת לנערה וכ"ז באבן ומעות וכה"ג אבל במנורה דאין בידו לגמרה כ"ז שדולק דאם ינער יחייב משום מכבה ומבעיר כמבואר בסימן רע"ז א"כ ע"כ נעשה בסיס גם במניח קודם ביה"ש רק על מקצת שבת דדחיה בידים על מקצת שבת במה דלא יכול לגמרה אף כשירצה לנער ביה"ש והדברים ברורים ולא תקשו כיון דאין דעתו לסלק עד למחר א"כ ל"ש בידו לגמרה ביה"ש דזה אינו דבאתקצאי למקצת שבת כגון אתקצאי ביה"ש ל"ה מוקצה רק אם אין בידו לגמרה כשירצה אבל אם בידו ל"ש זה כמו באינו רוצה לבשל בלילה רק ביום וכדומה ל"ה מוקצה כיון דבידו לבשל בלילה כשירצה או ביום אבל כשמסיח דעתו ממנה מכל השבת נעשה מוקצה אף כשבידו להמלך וכמו מכניס פירות לאוצר וכה"ג טובא ועיין ביצה דף כ"ז ע"א דגמרו בידי אדם לא אמרינן מגו דאתקצאי ביה"ש.

ואם נתנו הלחם מבע"י יש מי שמתיר עיין ב"י דריב"ש הקשה דא"כ אפילו בשעה שדולק יהיה מותר ולפמ"ש לעיל סימן רע"ז דאסור לטלטלו כשדולק שמא ירחק או יקרב השמן וצ"ל דהקושיא כשכלה השמן הבעין עוד הקשה דהשמן ושלהבת חשוב ועיקר יותר מהלחם לגבי הנר ותירץ דהוה עכ"פ כהתנה עיי"ש וקשה א"כ יתנו בפירוש ולחם למה הנהיגו חכמי הצרפת ונלע"ד דלא ימלט שיכבה וישאר שמן קצת או שברי פתילה והנר' בסיס להן וכמבואר בפרק כירה דף מ"ז וכשיש לחם אזי בסיס גם להיתר דאזי הלחם חשוב יותר כיון שכבר אינו דולק אלא דבשעה שדולק חשוב יותר השמן ופתילה ושלהבת דעיקר הנר לכך עשוי כמ"ש הריב"ש והיה אז בסיס רק לאיסור א"כ אתקצאי ביה"ש ואף דעתה נתהפך הענין והלחם חשוב יותר לא עדיף מנסתלק כל האיסור אלא דלזה מהני התנאי אבל בלא לחם דנשאר השברי פתילה ל"מ תנאי כיון שלא נסתלק האיסור והשברי פתילה מוקצה מצד עצמו ועיין בתוספת פרק כירה דף מ"ז בד"ה הנח לנר שמן דשברי פתילה מוקצה מצד עצמה ואף דבתנאי לחוד י"ל דמועיל כשנשארו שברי פתילות דבעת שדלק ל"ה מוקצה הפתילה רק מצד בסיס כמ"ש תוספת שם וזה

נסתלק כשכבה ומהני תנאי ומה דנתחדש מוקצה של השברי פתילה י"ל דל"ה כמניח מביה"ש רק מניח בשבת דלא נעשה בסיס לדעת המג"א לעיל סימן רס"ה סק"ב מ"מ י"ל דס"ל בדעת הב"י דגם כה"ג נעשה בסיס וכן דעת התוספת בכירה דף מ"ד ע"ב בד"ה יש עליה מעות וכ"ד התוספת ריש ביצה והובא במג"א לקמן סימן ש"ח סק"נ ועוד דהכא י"ל גם למג"א נעשה בסיס דמ"מ הניח מבע"י וידע שלבסוף אחר הכיבוי ישאר שברי פתילות ועוד דמתחלה נעשה בסיס לאיסור ע"י השמן ופתילה לשלהבת וכשנסתלק השלהבת נולד מוקצה השברי פתילה ואחד נמשך מחברו ודו"ק ועיין במג"א סימן ש"ט סק"ח ובמחצית השקל שם דנסתפק א"ז היכי דהניח מבע"י כלי תחת מנר אף דלא נפל רק בשבת י"ל דהוי כנפל קודם ביה"ש וכתבתי שם להוכיח דע"כ נעשה בסיס כה"ג.

ס"ד אם התנה וכו' כבר כתבתי לעיל דקשה ממה דאמר רב דמותר לטלטל שרגי דחנוכה כיון דהיא שעת הדחק ופרש"י סכנה והא יכול להתנות ואם נשאל על דיעבד אין לך דבר שעומד מפני סכנה כיון ששכח להתנות והנלע"ד דהריב"ש סימן צ"ג דחה דעת המתירין דתנאי צ"ל אינו בודל כל ביה"ש כמו בנוי סוכה ובנר ע"כ בודל כשדולק והנה ע"כ אין כונתו דבודל כשדולק דאסור לטלטלו שמא יכבה דמבואר שם באותו תשובה דמותר דהוה דשא"מ רק מטעם בסיס אסור לטלטלו וצ"ל דס"ל לריב"ש כיון דהאיסור מונח עליו ביה"ש והנר בסיס לו ל"מ תנאי לומר איני בודל דע"כ בודל בזמן שהיא בסיס ודעת המתירין י"ל כיון דכל האיסור טלטול הכר משום בסיס ובסיס ל"ה רק במניח לדעת ולא בשוכח כיון דלא ביטלו מדעתו ל"ה בסיס גם כשהאיסור עליו כמו בשכח אבן על החביות בסימן ש"ט ס"ד ע"כ בשמתנה שאינו בודל כל ביה"ש ואינו מבטל הנר להשמן ושלהבת הוי כשכח ומותר לטלטלו גם בעוד שדולק ואולי זהו כונת הרשב"ץ שהביא הב"י עיי"ש וא"כ כ"ז לר"ש דדשא"מ מותר אבל לר"י דדשא"מ אסור ורב ס"ל כר"י כדאיתא בכתובות פ"ק ד"ה א"כ כשדולק אסור לטלטלו מצד חשש כיבוי א"כ אתקצאי ודאי ביה"ש וע"כ בודל דלו יהא כשכח ג"כ אסור לטלטלו ממילא ל"מ התנאי וא"ש ומתורץ ג"כ קושיות המאירי שם דף מ"ה למה השמיטו רוב פוסקים הך דרב.

עוי"ל לפמ"ש הפנ"י בשבת דף מ"ד ע"ב על תוס' ד"ה יש עליה מעות דדוקא לדידן דאין מוקצה רק אם דחיה בידים ע"כ לא נעשה בסיס רק במניח ולא בשוכח משא"כ לר"י גם בשוכח נעשה מוקצה עיי"ש וכיון שכתבתי דתנאי מהני מחמת דהוה כשכח דאל"כ לא היה מועיל דצ"ל אינו בודל כל ביה"ש כמ"ש הריב"ש א"כ לרב דס"ל כר"י גם תנאי ל"מ ועיין בתוספת פרק כירה דף מ"ד בד"ה דכ"ע דכל דבר שדעתו ליטלה ואינו מניח על כל השבת חשוב כשוכח עיי"ש וה"נ י"ל האי סברא לענין תנאי ועדיף תנאי שמתנה ג"כ

שאינו מבטל דבר המותר לדבר האסור ועכ"פ כשדעתו ליטלה גם כן או מתנה לכשיכלה ויכבה הנר שיהא מותר לטלטלו ודו"ק.

ולפ"ז מתורץ ג"כ מה שהקשתי לעיל על בה"ת דהיכי דעתו לסלקו בשבת לא נעשה בסיס א"כ למה אמר רב מניחין נר ע"ג דקל בשבת ולא ביו"ט הל"ל בשבת גופא כשדעתו שלא ידלק כל השבת אסור ולפ"ז א"ש דדעתו לסלקו היה רק כשכח ואסור לרב דס"ל כר"י וזה י"ל לבה"ת אבל להתוספת ל"ל ישוב זה דהם כתבו ג"כ אם דעתו לסלק בשבת ל"ה בסיס דהוה כשכח ובדף מ"ד ע"ב בד"ה יש עליה מעות מבואר דס"ל דגם לרב ור"י ל"ה בסיס כששכח אמנם לפמ"ש באופן ראשון א"ש דנהי היכא דדעתו לסלק לא נעשה בסיס דהוה כשכח מ"ו לרב ור"י דדשא"מ אסור בלאו בסיס אסור לטלטל הנר בשעה שדולק שמא יכבה וממילא כיון דאתקצאי ביה"ש אתקצאי לכולה יומא.

ובזה מיושב ג"כ קושיות הכל בו על חכמי צרפת שהתירו לטלטל נר שהדליקו בו באותו שבת על ידי ככר אם הונח עליו מבע"י והקשה מההיא דאמר רב מניחין כר ע"ג דקל בשבת דמשמע שאין בו שום היתר לטלטלו אפילו כבה עיי"ש ולפמ"ש א"ש דבשלמא לדידן דדשא"מ מותר א"כ גם כשדלק הנר כל איסור טילטולו משום בסיס לשלהבת כדאיתא בשבת דף מ"ו ע"ב וכשמניח ככר מבע"י הוי בסיס גם להיתר אבל לרב ור"י בלאו בסיס אסור לטלטלו כשדולק שמא יכבה ואפילו בשכח וכה"ג אסור וא"כ אתקצאי ביה"ש מטילטול וממילא אתקצאי לכולה יומא.

ובזה מיושב נמי מה שהקשה בישיע"ק והמאירי על דעת המתירין דס"ב לטלטל הנר לצורך גופו ומקומו דא"כ למה אמר רב מניחין נר ע"ג דקל בשבת הא יש חשש שיטול הנר לצורך גופא ומקומו עיי"ש אבל הא הב"י דחה בלא"ה דבריהם מכח דהכא נאסר הנר ביה"ש לצורך גופו ומקומו כשהיה דולק מחמת בסיס לשלהבת וכיון דאתקצאי ביה"ש אתקצאי לכולה יומא והטו"ז תירץ דס"ל כסה"ת דמניח ע"ד לסלק בתוך השבת ל"ה בסיס וכיון שכתבתי דלרב ור"י ע"כ גם במניח ע"ד לסלק אסור הן מטעם חשש כיבוי דאסור גם באינו מתכוין הן מטעם הפנ"י דלדדהו גם בשכח נעשה בסיס וכשדעתו לסלק רק מטעם דהוה כשכח כמ"ש התוספת כמ"ש לעיל ממילא אסור לטלטל הנר כל השבת גם לצורך גופו ומקומו ולפ"ז י"ל ג"כ קושיות התוספת בשבת דף מ"ה ד"ה ה"נ מסתברא דרב כר"י ס"ל דאמר רב מניחין נר ע"ג דקל בשבת והקשו תוספת בכמה מקומות אשכחן דרב סבר כר"י עיי"ש ולפמ"ש א"ש דהא רב ע"כ מירי בהניח עליה מעות קודם ביה"ש ע"ד לסלקם בשבת דומיא דיש עליה מעות בשבת וכמ"ש מהרש"א שם על התוספת בד"ה אם יש עליה מעות וא"כ מוכח מדברי רב דגם בהניח ע"ד לסלק

בשבת נעשה בסיס וכבר תמה מהרש"א שם על התוספת דהא כתבו בדף הקודם דמניח ע"ד שיסלקם בתוך השבת הוי כשוכח דלא נעשה בסיס ויפה הקשה על התוספת גופא דס"ל שם דבשכח ס"ל לרב גופא דלא נעשה בסיס ומ"מ צריך ליישב דעת בה"ת דס"ל לדינא דמניח ע"ד לסלק בשבת לא נעשה בסיס דהרי מוכח מדברי רב דגם כה"ג נעשה בסיס בהך דהיה עליה מעות ביה"ש אמנם י"ל דס"ל כסברת הפנ"י דלרב דס"ל כר"י גם בשוכח נעשה בסיס ומניח ע"ד לסלק תוספת גופא כתבו דהוה כשוכח וע"כ הוכיח בגמרא דרב כר"י ס"ל מדאמר מניחין נר ע"ג דקל בשבת דע"כ אסור גם במניח ע"ד לסלק וע"כ משום דכר"י ס"ל ודמיא ממש להההיא דהניח עליה מעות ע"ד לסלק ולפ"ז יוצא חומרא מהמתירין דס"ב דלדדהו יש לאסור להניח כר ע"ג דקל בשבת והפוסקים שפסקו דמניחין נר ע"ג דקל בשבת ע"כ לא ס"ל כהמתירין דס"ב.

מג"א סק"ו מותר לטלטלו דלא כמ"ש ב"י בשם הרשב"ץ ר"ל דמחלק במה דאסור מחמת בסיס מהני תנאי אף דא"י לומר איני בודל כל ביה"ש ובמוקצה מחמת עצמו כנוי סוכה ל"מ תנאי רק איני בודל כל ביה"ש עיין בב"י ולענ"ד יש פנים לסברא זאת משבת מ"ה ע"ב בעא מניה ר"ש ב"ר מרבי פצעילי תמרה לר"ש מהו א"ל אין מוקצה לר"ש אלא בגרוגרות וצמוקין בלבד ורבי ל"ל מוקצה והתנן אין משקין ושוחטין המדבריות וכו' וכתבו תוס' משמע דמספ"ל אי רבי ס"ל כר"ש ותימא אמאי לא מוכח מההיא דא"ר במנורה כר"ש בנר והניחו בתימא ולדברי הרשב"ץ מיושב היטב דהא כתב המג"א סימן תקי"ח ס"ק י"ג דלר"ש דמהני יושב ומצפה ברעועה מהני תנאי בבריאה משא"כ לר"י עיי"ש דתנאי ויושב ומצפה שוין עיי"ש במחצית השקל דהיכא דיושב מצפה דעתיה עליה והוי כהתנה וא"כ י"ל בנר דאיסורו לר"ש משום בסיס כמבואר בשבת דף מ"ז הנח לנר וכ' דנעשה בסיס ותנאי מהני ע"כ גם יושב ומצפה מהני אף דאינו מצפה שתכבה בביה"ש כמ"ש תוס' בדף מ"ד ד"ה שבנר מ"מ מצפה שיכבה אח"כ כשיכלה השמן אבל בפצעילי תמרה ומדבריות דרואה בביה"ש שאינם ראוין רק מצפה שיהיו ראוים למחר ודעתו עליהן שיתבשלו התמרים ויבואו המדבריות לביתן ביום וכיון דמוקצה מצד עצמו לא מצד בסיס ול"מ תנאי גם יושב ומצפה ל"מ וע"כ לא יכול להוכיח מדהורה רבי כר"ש בנר לענין פצעילי תמרה ובזה יתיישב ג"כ קושיות התוס' שם בד"ה א"ל מנרתא שאני וא"ת אמאי לא מוכח מהא דאר"י דסוכה אפילו בשמיני אסורה דאתקצאי ביה"ש עיי"ש ולפמ"ש א"ש דסוכה דמוקצה מחמת עצמה רק יושב ומצפה אולי תפול ביום ל"מ כמו תנאי ל"מ כה"ג אבל בנר דבסיס דמהני תנאי שאינו מבטלו גם סברא דמצפה מהני

וע"כ ס"ל בנר כר"ש ונהי דקושיא זאת בלא"ה מתרצים התוס' אבל מכח התימא דלעיל יש להכריח.

אמנם י"ל תמיהת התוס' ג"כ בלא"ה דבשלמא בנר י"ל הורה רבי כר"ש כיון דכל הקצאתו מחמת איסור דאסור לכבות ונעשה הנר בסיס לשלהבת לפמ"ש לעיל לסברת בה"ת דבסיס ל"ה רק כשאין דעתו לסלק האיסור בתוך השבת ועיין בטו"ז סק"ב ור"ש דמתיר בנר היינו כשאינו נותן בו שמן על כל השבת דבסיס וקערה מודה ר"ש כדאיתא התם וא"כ אינו עושה הנר בסיס לכל השבת וה"ל לבה"ת שלא להיות בסיס לאחר שכבה אלא שכתבתי לעיל דבה"ת לא אמר רק בדבר שבידו לסלק כל עת שירצה הוה גמרו בידי אדם וע"כ בנר שאסור לכבות ואין בידו לסלק ואתקצאי ביה"ש אתקצאי לכולה יומא לדידן אמנם כיון דכביה משאצ"ל דהוה לר"ש רק איסור דרבנן ודעת רש"י בביצה דף ל"א דמוקצה מחמת איסור דרבנן לא אמרינן אתקצאי לכולה יומא וה"ט דשבות מותר לצורך בביה"ש וא"כ רבי ודאי דס"ל לא גזרו על שבות בביה"ש כדאיתא בפ"ק דשבת ד"ח ע"ב א"כ בידו לכבות בביה"ש לרבי ולא אתקצאי לביה"ש דלא נעשה בסיס כיון דאין מבטלו לכל השבת ומה דאח"כ בודאי לילה אתקצאי תו הוה רק כמוקצה לחצי שבת וע"כ כשכבה מותר לטלטלו לרבי ור"ש וכהך דמטה שיש עליה מעות בדף מ"ד ע"ב שכתבו תוספת אם הונח בשבת ע"ד לסלקו אינו אסור לטלטלו רק בשעה שהמעות מונח עליו דאין מוקצה לח"ש משא"כ אם היה עליו ביה"ש דאתקצאי ביה"ש עיי"ש וע"כ לרבי דל"ג על שבות ביה"ש ל"ח אתקצאי ביה"ש אבל בפצעילי תמרה דאינו ראוי לאכילה ביה"ש שפיר י"ל דס"ל לרבי דתהא מוקצה לכל השבת אף שנתבשל בשבת וכן במדבריות ולפ"ז י"ל ג"כ קושיות התוספת הנ"ל בד"ה א"ל מנרתא מה דלא מוכח מדס"ל לר"י בסוכה דאסור בשמיני דלא ס"ל כר"ש בנר די"ל שאני נר דמה דהוה בסיס כשדולק משום השלהבת וכיון דל"ג על שבות ביה"ש מותר לכבות ביה"ש וא"כ כיון דאינו מבטלו לכל השבת לא נעשה בסיס שיתסר גם אחר שיכבה אבל בסוכה דיש איסור סתירה ביה"ש מדאורייתא וגם הוקצה למצותה כשיצטרך לאכול ביה"ש דהוי דאורייתא ואפילו לפמ"ש תוספת בפרק לולב וערבה לחד תירוצא דמיירי בנוי סוכה ונוי סוכה לא הוקצה למצותה רק מדרבנן מ"מ י"ל שאני אפוקי יומא מעיולי יומא כמ"ש המג"א סימן שמ"ב די"ל במוצאי שבת לכ"ע אסור שבות ביה"ש ובסוכה הוה ביה"ש מוקצה מחמת יום שעבר דהוה אפוקי יומא דמספיקא לא נפקא קדושה ולפ"ז אפשר די"ל דגם קושיות התוס' בשבת דף מ"ה בד"ה עד מוצאי יו"ט האחרון דהקשה ר"ת דמוצאי יו"ט האחרון דלא אסר אלא מטעם דאתקצאי ביה"ש מחמת יום שעבר והא ר"ש שרי מותר

השמן שבנר אע"ג דאתקצאי ביה"ש למצותו משום יום הבא עיי"ש ולפמ"ש י"ל אדרבה היא הנותנת דמה דר"ש ל"ל מוקצה אף היכא דדחיה בידים היינו כשלא אתקצאי רק מחמת איסור דרבנן דשבות מותר ביה"ש והוקצה למצותו בשמן ג"כ רק מדרבנן אבל בנוי סוכה אף דג"כ רק מוקצה למצותו מדרבנן מ"מ כיון דביה"ש דיו"ט אחרון הוה הספק דאפוקי יומא מספקא לא נפקא קדושה וכיון דדחיה בידים י"ל גם ר"ש אוסר ואף דבנתנבלה בשבת דהיה אסור ביה"ש מחמת איסור דאורייתא ל"ל לר"ש מוקצה שם לא דחיה בידים והנה לא תקשי אם בנר לא אתקצאי ביה"ש כיון דמותר לכבות ולא היה דעתו על כל השבת לא היה נעשה בסיס ביה"ש א"כ למה אסור לטלטל לר"ש הנר בשעה שדולג מטעם בסיס דהא הבה"ת ס"ל היכא דדעתו לסלק מותר לנער כשהאיסור עליו וכמ"ש בפרק נוטל וז"ל ופי' של מניח היינו שמניח שם המעות או דבר האסור כדי לשהות שם כל השבת כולה אבל נתן במזיד בע"ש כדי לנוטלן למחר בשבת מותר לנער כמו שכח כדתנן טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן למחר נוטל הכסוי והן נופלת עיי"ש לק"מ דהא כבר כתבתי דסברת בה"ת דוקא כשבידו לנער כמו בכסוי דשם אבל הנר בשעה שדולק אחר ביה"ש ודאי אסור לנער דיכבה ויבעור וע"כ נעשה בסיס בשעה שדולק וע"כ גם בטילטול אסור. רק כשכבתה מתיר ר"ש כיון דלא היה בסיס ביה"ש כיון שהיה מותר אז לנער ולא הניח ע"ד שיהיה שם כל השבת וגם ראיות המג"א בסימן רס"ה סק"ב משליפי זוטרי דפרק מי שהחשיך דמוכח דמניח בשבת לא נעשה בסיס גם כשהאיסור מונח עליו ג"כ אינו רק בדבר שיכול לנער וכן מוכרח לחלק מהך דר"ש גופא דמודה בנר בשעה שדולק דע"כ לא מיירי בהדליק לכל השבת דאזי הוה הכוס וקערה דמודה ר"ש דאסור לאחר שכבתה וא"כ לבה"ת למה מודה ר"ש דהוה בסיס בשעה שדולק והא בהך דכסוי אינו בסיס גם כשהגיזי צמר מונחין עליו כיון שהניח ע"ד לסלק ועכצ"ל דהכא שאני שאינו יכול לבער שיכבה וע"כ בטל הנר ושמן לגבי השלהבת כ"ז שדולק ונעשה בסיס וכן מצאתי בישעי"ק סימן רע"ז לחלק בהכי לדעת בה"ת אלא שלא ביאר בסברות וראיות כמ"ש והתוספת הנ"ל שהניחו בתימא י"ל דאזלו לשיטתם במ"ש בדף מ"ד ע"ב בד"ה יש עליה מעות וכמו שהבין המהרש"א שם דבריהם דבהניח מעות על המטה קודם ביה"ש אף דדעתו לסלקם בשבת ע"י עכו"ם ואף דבידו לנערם גם כן מ"מ כעשה בסיס ואסור לטלטל המטה גם כשנסתלק המעות מעליו יעיי"ש הרי דנעשה בסיס ביה"ש ונחשב המטה כמעות לכל השבת אף דהיה יכול לסלקם ביה"ש ודעתו לסלקם בשבת דמ"מ ביטל המטה לגבי המעות ביה"ש וא"כ נהי דבנר מותר לנער השמן ושלהבת בביה"ש לרבי דל"ג על שבות ביה"ש ואפילו לא היה דעתו שיהא מונח

כל השבת שם מ"מ נעשה בסיס ונחשב כגוף השלהבת לכל השבת וע"כ מדהורה רבי בנר כר"ש ע"כ ל"ל מוקצה ודו"ק ולכאורה י"ל דתוספת ס"ל כפרש"י בדף מ"ו שם דהורה רבי במנורה כר"ש בנר היינו בנר ישן דאינו ענין למוקצה מחמת איסור וס"ל לתוספת דמוקצה מחמת מיאוס שוה להך דפצעילי תמרה ולמדבריות דאינו חזי מצד עצמו אמנם לפמ"ש התוספת שם בד"ה אין לנו אלא בנר כר"ש דע"כ הכונה בנר שהדליקו בו באותו שבת דאם הכונה בנר ישן הל"ל אלא בנר כר"מ דמתיר רק נר ישן עיי"ש ה"נ ודאי צ"ל כר"ש בנר היינו שהדליקו בו ודו"ק ועיין תוספת ביצה ל"א ע"ב ד"ה ונפחת הקשו על רש"י דשם ממוקצה דבסיס ולפמ"ש בכונת תוספת כאן דבסיס שאני לק"מ דכלי נעשית בסיס לאבן ונפלה לו ובטל תורת כלי דידיה כמו שפרש"י בשבת דף מ"ז א"כ אף דהאבן גופא מותר לטלטל ביה"ש מ"מ נחשב כאבן כל השבת.

ולפמ"ש י"ל קושיות התוס' שם בדף מ"ו בה"ד הורה במנורה וכו' דהל"ל נמי או דלמא הורה במנורה להיתרא כר"ש בנר וכר"ש בנר לא ק"ל עיי"ש דלפמ"ש ע"כ ל"ל דרבי לא ס"ל כר"ש בנר שהדליקו כיון דרבי ס"ל ל"ג על שבות ביה"ש וא"כ לא אתקצאי ביה"ש ול"ל דעדיין י"ל דס"ל לרבי בנר לאיסורא אף דס"ל ל"ג על שבות ביה"ש דאולי ס"ל כר"י משאצ"ל חייב וא"כ הוה אסור מן התורה לנער ביה"ש דזה אינו דהא בפרק שמנה שרצים סתם רבי כר"ש הצדן לצורך חייב שלא לצורך פטור ופרש"י ותוס' שם דהוה משאצ"ל וכבר מבואר בריש פ"ק דביצה ב' ע"ב עיי"ש רש"י בד"ה מאן סתם לן למתניתין רבי סדר המשנה וכשראה דברי חכם וישרו בעיניו שנאן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן בדי שלא יהיו שנוים מפי יחיד ונראין כאלו נשנו מפי המרובין ויעשו כמותן עכ"ל ומה מתוק בזה דברי רש"י בשבת דף מ"ו בד"ה איבעיא להו חדא הוראה הואי וה"ק הורה במנורה להיתרא כדרך שהיה ר' שמעון מתיר בכר ישן וכו' דתמוה חדא מ' הכריחו לכך לפרש נר ישן דוקא וגם למה לא פירש כן מיד כר"ש בנר היינו נר ישן והמתין לפרש כן בהבעיא וגם רש"י גופא סיים שם וכר"ש הורה בנר להתיר ולא כתב נר ישן אמנם לפמ"ש א"ש דהנה התוס' הקשו על פרש"י ועיי"ש מהרש"א שהקשה ג"כ למה ולא מבעיא בחולין ג"כ אי חדא הוראה הוא וע"כ פירש המהרש"א כונת רש"י דחדא הוראה היינו כי התם בחולין דבנר לא ס"ל כר"ש עיי"ש וא"כ הוה קשה לו לרש"י דאיך אפשר לצדד דרבי יאסור בנר שהדליקו בו דע"כ משום דאתקצאי ביה"ש והרי לרבי ל"ג על שבות ביה"ש ומפרט דרש"י גופא ס"ל בביצה דף ל"א דמה"ט באיסור דרבנן לא אמרינן מגו דאתקצאי ביה"ש ע"כ פירש"י דלהך סברא דלא ס"ל כר"ש בנר היינו בנר ישן דמוקצה מחמת מיאוס דאינו ענין לשבות ביה"ש ופליגי רב אחא ורבינא

בשבת דף קנ"ז חד אמר בכל השבת כולה הלכה כר"ש לבד ממוקצה מחמת מיאוס אבל להך סברא דס"ל כר"ש בנר להיתרא אצ"ל דוקא נר ישן ול"ל דכונת רש"י כיון דריב"ל אמר מעשה זאת דהורה רבי במנורה כר"ש בנר וריב"ל פסק שם כר"ש וא"כ ודאי כונתו דהורה להיתר בנר שהדליקו ועכצ"ל בנר ישן להך סברא דבנר לא ס"ל כר"ש דזה אינו דהא ריב"ל סתמא קאמר הלכה כר"ש וקאי אברייתא דמטלטלין נר חדש דר"ש מתיר שם מוקצה מחמת מיאוס ג"כ וכמ"ש תוס' שם בד"ה אין לנו עיי"ש וא"כ ע"כ להך סברא לא ס"ל לריב"ל כרבי בזה שוב מצאתי בשלום ירושלים בביצה פ"ג ד"ט דלרבי דל"ג על שבות ביה"ש ודאי באיסור דרבנן ל"ש לומר מגו דאתקצאי ביה"ש ואף להסוברים דרבי לא מתיר רק לצורך מ"מ ל"ש לומר מגו דאתקצאי בין השמשות אולי יצטרך להם ולרבנן דפליגי ארבי אפשר דמודה רש"י.

ולפ"ז יש לתרץ מה דקשיא בש"ס שם מ"ו ע"ב רמי ליה אביי לרבה תניא מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ור"ש מתיר אלמא ל"ל לר"ש מוקצה ורמינהו ר"ש אומר כל שאין מומו ניכר מעי"ט אינו מן המוכן עיי"ש דקשה למה רמי מברייתא דמותר השמן ולא ממשנה דר"ש אומר כל הנרות מטלטלין אף נר שהדליקו וכן תמה הפ"י שם עוד קשה מאי רומיא שאני מותר השמן דמוקצה מחמת איסור דרבנן משא"כ בבכור שמוקצה מחמת איסור דאורייתא לפי מה דמשמע מהסוגיא שם דמיירי בכפל בן מום ביו"ט מדתירץ רבה מני יימר דנפל בו מום עיי"ש וכן הקשה ג"כ הפנ"י שם אמנם לפמ"ש חדא מתורצת בחברתה דכבר כתבתי דלפיכך באיסור דרבנן לא אמרינן מגו דאתקצאי ביה"ש כי היה מותר ביה"ש והטעם דהוה ספק דרבנן אמנם מבואר ריש ביצה בדשיל"מ גם ספק דרבנן אסור א"כ ל"ש סברא זאת לענין מוקצה דשמן שבנר דאף דתמצא לומר דביה"ש מותר לכבות מצד משאצ"ל מ"מ השמן אסור להסתפק ממנו כיון דהוקצה למצותו כ"ז דליקתו עד שיכבה מעצמו דגם שמן המטפטף אסור בשעה שדולק וא"כ ביה"ש דספק שמא שבת הוא והוקצה השמן ולענין הסתפקות השמן הוה דשיל"מ דנהי דיכול ליקח השמן מן הנר בביה"ש שלא יבער מ"מ להסתפק ממנו אסור מספק כיון שיש לו מתירין לאחר השבת ועיין פרמ"ג סוף סימן זה דבתוספת שבת לא חשוב אתקצאי וביה"ש דוקא ואם כבה תוך ביה"ש הביא מפרש"י דף מ"ד ע"ב ד"ה והוא כל ביה"ש ובגמרא מ"ג א' בעודן עליו כל ביה"ש עיי"ש ולענ"ד י"ל דלענין טילטול צריך כל ביה"ש משא"כ לענין מוקצה דאכילה דהוה דשיל"מ משא"כ לענין טילטול ל"ש דשיל"מ וכמ"ש הפנ"י וצל"ח בפרק א"צ דף כ"ד וא"כ ממותר השמן שפיר פריך דל"ל משום דהוה איסור דרבנן דמ"מ הוה דשיל"מ משא"כ לענין נר שהדליקו דמיירי מטילטול הנר ועוד אפילו נאמר דגם

בטלטול שייך דשיל"מ א"ש לפמ"ש לעיל לבה"ת דכל שלא הניח אדעת שתהא עליו כל השבת לא נעשה בסיס גם כשמונח עליו כשיכול לנער האיסור והנר בשעה שדולק שאני דא"י לנערו וא"כ ביה"ש דרשאי לנערו ממילא לא חמיר מגיזי צמר ואבנים המונחים בשבת דלא נעשה בסיס גם בשבת בשעה שמונח עליו האיסור כיון שבידו לנער ואינו ספק בלל ודו"ק.

אמנם בלא"ה נ"ל דנהי דס"ל לרבינו יואל בפרק ב"מ במרדכי דגם לאחר שקיבל עליו תוס' שבת וביה"ש מותר בשבותין זהו לענין מלאכות ואמירה לעכו"ם משא"כ לענין שמן שהדליק והקצה למצותו ודאי משעה שהדליק וקיבל עליו שבת בהדלקה כדלעיל סימן רס"ג הקצה השמן למצותו אף קודם ביה"ש מטעם תוספת שבת דהוא עשאו ודאי קדש והקצה שמן זה למצותו דל"ל דשבותין לא קיבל עליו דהא שמן זה הדליק לשם מצות שבת וא"כ גם קודם ביה"ש נעשה מוקצה ומכ"ש תוך ביה"ש וא"כ ל"ל בזה מחמת דהוה רק איסור דרבנן מותר ביה"ש וא"כ הל"ל מגו דאתקצאי ביה"ש אתקצאי לכולה יומא דנהי מצד איסור כיבוי מותר ביה"ש אבל ודאי היה אסור לכבות כדי להסתפק מהשמן או ליטול ממנו בלא כיבוי כיון דכבר הקצהו ומיושב קושיות הנ"ל דמה פריך מאיסור דרבנן אדאורייתא דבזה אין לחלק דאין טעם לחלק וא"ש ג"כ מה דלא רמי ממשנה דנר שהדליקו דלענין הנר דהוה מוקצה לטלטל מטעם בסיס ביה"ש היה מותר דשבות מותר ביה"ש ולא אתקצאי ביה"ש וראיה לזה מלעיל סימן רס"ג סי"ד ובמג"א ס"ק ס"ז דגם בקבלת שבת בטעות וזרחה החמה מ"מ שמן שהדליק לשם שבת הוקצה למצותו ואסור ליגע בו אפילו אחרים שלא קבלו עליהם שבת ומשמע שם להדיא אפילו כבה קודם ביה"ש הוקצה השמן לכל השבת ואפילו קודם ביה"ש אסור והרי בשאר מוקצה לא הוקצה עד אחר ביה"ש ולא בתוספת שבת וכמבואר בפרמ"ג כאן וראייתו ברורה מגמרא דקאמר בעודן עליו כל ביה"ש והרי תוספת שבת קודם ביה"ש הרי דהוקצה למצותו של השמן אפילו ודאי יום הוא.

שוב מצאתי להדיא באשל אברהם סימן רס"ג ס"ק כ"ז וז"ל מי שהדליק נר של שבת בעוד היום גדול והתנה שלא לקבל שבת אפ"ה הוקצה הנר למצותו ואסור להשתמש בו תשמיש חול עכ"ל וכאן כתב באשל אברהם סוף הסימן משמע לי תוספת שבת מי שקיבל עליו מפלג המנחה והדליק נר וכבה קודם ביה"ש לא אמרינן מגו דאתקצאי בהתחלת יום אתקצאי לכולא יומא דבכל דוכתי אמרינן מגו דאתקצאי ביה"ש עיקר הקצאה ביה"ש עכ"ל וע"כ היינו דהכא לענין הנר גופא לטלטלו לא אתקצאי קודם

ביה"ש אפילו קבל עליו שבת משא"כ לענין השתמשות השמן אפילו לא קיבל עליו שבת הוקצה מיד למצותו בעוד יום ולפמ"ש יש ראיה לזה מגמרא הנ"ל מכח הקושיות הנ"ל. **אמנם** לפמ"ש תוס' שם ס"ל ע"כ לאביי דמיירי בנפל בו מום מעיו"ט רק המוקצה משום דאין רואין מומין ביו"ט א"כ גם בבכור הוקצה מחמת איסור דרבנן דאין רואין מומין ביו"ט נסתר מ"ש לעיל אמנם לפ"ז י"ל בלא"ה לפמ"ש בחידושי לביצה שם דף כ"ו כפרש"י על המשנה שם שפירש דאינו מן המוכן דאין רואין מומין ביו"ט דה"ל כדן דין וכמתקן דכונתו כיון שיש שני שבותין אסור גם ביה"ש כמ"ש הרע"ב במ"ג פ"ג דעירובין וא"כ א"ש דלא היה יכול לרמויי מנר שהדליקו דאיסור טילטולו רק שבות מחמת בסיס ומותר ביה"ש וע"כ לא אתקצאי לכולה יומא משא"כ בהך דמותר השמן שבנר לענין השתמשות השמן יש תרתי הוקצה למצותו והוקצה לאיסורו איסור כיבוי לו יהא דאינו ג"כ רק שבות עכ"פ יש שני שבותין למסתפק בשמן דהוה מכבה ושפיר רמי מאין רואין מומין.

ולשיטת הרשב"ץ הנ"ל דתנאי ל"מ רק לבסיס ולא למוקצה בעצמו רק אם יכול להתנות אינו בודל כל ביה"ש כמו בנוי סוכה וכתבתי לעיל דלפ"ז יש לחלק ג"כ לענין יושב ומצפה לפמ"ש המג"א סימן תקי"ח דיושב ומצפה הוי כתנאי שישתמש בו אחר שיסולק האיסור וא"כ א"ש אביי דס"ד דגם בבכור יושב ומצפה כמו בשמן וע"כ לא הקשה מכר שהדליקו בו בשבת דזה מוקצה רק מחמת בסיס ומהני בו תנאי וה"ה יושב ומצפה אבל בכור מוקצה מצד עצמו דתנאי ל"מ יושב ומצפה ל"מ וע"כ רמי דוקא ממותר השמן דג"כ מוקצה מצד עצמו דהוקצה למצותו כנוי סוכה ול"מ תנאי רק איני בודל כל ביה"ש אבל יושב ומצפה שתכבה בתוך השבת אינו רק כשאר תנאי דע"כ בודל כל ביה"ש בזמן שדולק וגם רוצה שידלק תחלת שבת ואקצה בידים כמ"ש תוס' בדף מ"ד ד"ה שבנר דנר עיקר הקצאתו ביה"ש ודחיה בידים לצורך שבת ואינו מצפה שתכבה ביה"ש עיי"ש.

ס"ו דמאיס וכו' ובמג"א ס"ק י"ב דוקא לצורך גופו או מקומו כמ"ש סימן ש"ח ס"ג עכ"ל וכונתו כמ"ש בלבושי שרד דשם מבואר דכלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטלו רק לצורך גופו או מקומו אבל לא מחמה לצל ונר נמי היה מלאכתו לאיסור וברמב"ם פכ"ה מה"ש הי"א ז"ל כלי המוקצה מחמת מיאוסו כגון נר ישן של נפט וכלי הצואה וכיוצא בהן מותר לטלטלן בשבת אם הוצרך להן וכתב הכ"מ שם ה"י דמשמע מזה דכלים המוקצין מחמת איסור אסור לטלטלן אפילו אם הוצרך להן לגופן ומקומן עיי"ש וכ"כ ב"י כאן ולפ"ז מוכח דגם כשאין מלאכתו לאיסור מ"מ דוקא אם הוצרך להן דהא כתב הרמב"ם כגון כלי הצואה וכיוצא בהן וע"ז סיים אם הוצרך להן דמשמע דוקא לצורך גופו

או מקומו לפי הבנת הכ"מ אמנם לפי מה שהבין הב"י דהוצרך להן היינו לצורך גופו או מקומו ולא ניחא לו לפרש דהוצרך להן מחמה לצל וכה"ג והדין עמו כי הוצרך קאי על אדם המטלטלן שהוא צריך להן ומחמה לצל הוי רק צורך הכלים ובשבילן שלא ישברו וכדומה ולא נתחדש לאדם עתה צורך בהן אבל לפ"ז יש לדייק יותר דהוצרך להן משמע דוקא לצורך גופו להשתמש בהן עצמן דלצורך מקומן אינו כלל במשמעות זה והכ"מ וב"י לא כתב דמוקצה מחמת מיאוס מותר לצורך גופן ומקומן רק כתב דמשמע מזה דכלי המוקצה מחמת איסור אסור גם לצורך גופן ומקומן כיון דמחמת מיאוס לא התיר רק לצורך גופו אבל לצורך מקומו שפיר י"ל דגם מוקצה מחמת מיאוס אסור כדמוכח מלשון הרמב"ם דהוצרך להן והטעם כמ"ש בתוס' רע"ק פרק כירה במ"ו אות ס"א וז"ל מדברי הר"ן ביצה פ"ג גבי שפוד שצלו בו בשר נ"ל ללמוד פלוגתייהו דר"י ור"ש דעתה שרוצה להשתמש ואינו חושש למיאוסו נסתלקה ממנו הקצאתו ור"י אוסר משום מגו דאתקצאי בה"ש ובאם ביה"ש ל"ה מאוס ובאמצע שבת נעשה מאוס באמת מותר להשתמש כיון דאינו חושש עתה למיאוסו בטלה הקצאתו וב"ש ג"כ ל"ה מוקצה הדרינן לכללא דקי"ל אין מוקצה לחצי שבת ור"ש ס"ל דלא אמרינן מגו דאתקצאי עיי"ש לפ"ז מותר לק"ש לטלטל רק לאשתומוסי ביה אבל לטלטל ממקום למקום עדיין מיאוסיתיה עליו לשמש בו והוי מוקצה לאסור בטלטול עכ"ל ודפח"ח ואף דהר"ן שם כתב טברא זאת לדחות מחמת כן ראיות הפוסקים ביו"ט כר"י עיי"ש והרמב"ם פ"א מהלכות יו"ט פוסק ביו"ט כר"י מ"מ הסברא בעצמותה גם הרמב"ם יכול לסבור בן וראיה לזה מהירושלמי פרק כירה ז"ל תני אם התנה עליו יהא מותר מה אנו קיימין אם כר"מ אפילו התנה עליו אסור אי כר"ש אפילו לא התנה עליו יהא מותר אלא כן אנו קיימין כרבי יהודא דרי"א נר מאוס ופירש הק"ע דכיון שהתנה עליו להשתמש בו אחר שכבה אינו מאוס עכ"ל הרי סברא זאת מבוארת בירושלמי דמוקצה מחמת מיאוס מסתלקת המיאוס כשמשתמש בו וכיון שהתנה בע"ש לא היתה מוקצה מחמת מיאוס גם ביה"ש דבדעתו תליא מלתא אמנם הר"ן בפרק כירה העתיק בשם רמב"ן גירסא אחרת בירושלמי זה אי כר"י נר מאוס הוא ואין אדם יכול להתנות על דבר מאוס שלא יהא מוקצה ואי כר"ש אפילו לא התנה ופרקינין כר"ש הוא ומיירי בכוס וקערה ועששית דאסירי לריש אפילו לאחר שכבו ואם התנה עליהן מותר עכ"ל ולפ"ז מפורש להיפך דאינו יכול להתנות על המאוס שלא יהא מוקצה ודברי ר"ן כסותרין עוד קשה דהא מבואר בירושלמי שם דלפיכך מודה ר"ש בכוס וקערה שאם אומר את לו שהוא מותר אף הוא מכבה אותן ומשתמש בהון עיי"ש וא"כ גם התנה יהא אסור מה"ט דבשלמא לפי הטעם דנאמר בבלי שם דף מ"ד

דנר זוטא דעתיה עליה עיי"ש י"ל בהתנה חזינן דדעתיה גם אכוס וקערה ומצפה שיכבה אבל לירושלמי מה יועיל תנאי ומצאתי בשלום ירושלים נתקשה בזה ואפשר ליישב כיון דלר"ש מכבה רק אסור מדרבנן דהוה משאצ"ל י"ל דלא חייש שמא יכבה רק מחמת דיש בו תרתי איסורי משום מכבה והוקצה למצותו דאף לאחר שכבה נסתלקה המצוה היינו כבתה ממילא אבל אסור לכבותה בידים כיון דהקצהו למצותו שידלק וכבר כתבתי לעיל סימן רס"ד דשני איסורי דרבנן חמור כעין דאורייתא וכמ"ש הרע"ב בעירובין פרק ב"מ ומהרי"א בב"י סימן של"ד כתב גם כן דהתירו חד דרבנן מפני חשש שלא יעבור על שני איסורי דרבנן וע"כ אם התנה שאינו מקצהו למצותו כלל ואינו בודל כל ביה"ש שיהיה מותר לכבותה בידים דביה"ש מותר שבות דאזי אינו מוקצה כנוי סוכה ממילא לא גזרינן שמא יכבה דליכא רק חד איסור דרבנן ותלי"ת מצאתי אח"כ בהגהות וחדושי מהרל"ח עלי הטור לקמן סימן ש"ח אות חי"ת דמשום חשש תרי איסורי דרבנן גזרינן.

סימן רפא

בטור פירש ראה והתקין צורת הלבנה ולענ"ד נראה לפרש קרא לשמש ויזרח אור ראה והתקין צורת הלבנה דאינו מובן ענין הקריאה וענין הראיה אלא י"ל עפימ"ש הכתוב ויבן ד' אלקים את הצלע ואיתא במשנת חסידים מסכת קטנות רחל פ"ב מ"ג בשנה אחת חזר אור השמש דחסד שבנצח ז"א ועלה ויצא דרך הנקב ונכנס בה וכו' עיי"ש וזהו קרא לשמש ויזרח אור היינו חזרת אור השמש ועיין בזוה"ק פ' פקודי דף רנ"ח ע"ב ויבן ד' אלקים את הצלע וכו' ויבן אסתכל לסלקא לה בההיא דרגא דעלמא עלאה שריא ביה למהוי דא כגונא דדא ויבן אסתכל בסטרוי ואתקין וכוין כל רוחותיה עכ"ל והיינו כי ראיה היא הבנה בלב וענין ראיה. שייך דסך משל באומן שרוצה לעשות צורה שוה לצורת דבר אחר רואה אותה צורה ועושה דוגמתה והיינו ראה צורת ז"א והתקין צורת הלבנה דוגמתו והמ"י וד' יכפר. עוי"ל כי תיקון הנו"ק מה"ג שהם גי' עין והם ה' אותיות דאלקים ובריבועם גימטריא ר' וכללות השם א' והיינו רא"ה והתקין גם כל קצבה וחשבון תלוים בעינים בסוד עיניך ברכות בחשבון עיין בהשמטות ע"מ לספר שמות בשם ע"ה וידוע כי החשבון ומספר בנו"ק והיינו ראה והתקין.

סימן רפב

מוציאין ס"ת בתוי"ט פ"ק דמגילה מ"ב הקשה למה קוראין בס"ת בשבת ניחוש שמא ילך אצל בקי ויעבירנה ד"א כמו במגילה ושופר ולולב ותירץ עפימ"ש הטור א"ח סימן

קל"ט דהקורא בפרשה צריך לסדר אותה תחלה פעמים ושלש בינו לבין עצמו וא"כ כל הקוראין בקיאין הן עיי"ש ובספר תו"ש כתב דדבריו תמוהים דאטו מגילה מי גרע מזה דודאי גם המגילה צריך לסדר בפ"ע קודם שיקרא בצבור ואפ"ה גזרו עכ"ל ואינו תימא דבשלמא מגילה ניתן לקרות גם ביחידות וא"צ להיות בקי רק הקורא לציבור וא"כ יש חשש מפני היחידים שילכו אצל בקי ללמוד ול"פ בתקנתם משא"כ קריאת התורה אינה רק בציבור וש"ץ צריך להיות בקי ורגיל ולא שכיח שילך בשבת אצל בקי ללמוד דאין פנאי בשבת ללמוד להיות בקי דממהרין לילך לביהכ"נ כדאיתא בפרק הקורא עומד דף כ"ג.

עוד כתב בתו"ש דמעיקרא לק"מ דלא רצו חכז"ל לעקור לגמרי מצוה שלימה בכל שבת עיי"ש הנה לכאורה בלא"ה י"ל קושיות התוי"ט דבשלמא מגילה ואינך לאו שבת גרים להו ויש חשש מחמת טרדא ישכח שהוא שבת ויעביר ד"א בר"ה אבל קריאת התורה בשבת דאי לאו ההיא יומא דשבת ל"צ לקרות וא"כ כשיתן אל לבו ללמוד סדר הקריאה שצריך היום לקרות מחמת שהיא שבת ממילא לא ישכח וכעין זה מבואר לעיל סימן ער"ה ס"ז דמותר לקרות ב"מ לאור הנר דכיון שמזכיר איסור שבת ואיך ישכח עיי"ש הרי דלא חיישינן שישכח שמותר לעשות זה בשבת רק חיישינן שישכח שהיום שבת וה"נ אלא דמ"מ שפיר הקשה התוי"ט דעדיין ביו"ט שחל להיות בשבת דהקריאה של יו"ט ולאו שבת גרים לה בזה יש חשש כמו בשופר ולולב ומגילה כשחל בשבת וא"כ ממילא נסתר נמי תירץ התוספת שבת דכיון דכל החשש רק ביו"ט שחל בשבת אינו נעקר כל תקנת הקריאה דיקראו בכל שבת כשלא יחול בו יו"ט וכן בכל יו"ט כשאינו חל בשבת יכול לקרות ולא נעקר מצות קריאה בצבור לגמרי ובהכי מדוקין דברי התוי"ט שכתב וז"ל וקשיא לי א"כ למה קורין בס"ת בשבת כדתנן בפרק בתרא וכ"פ הרב בסמוך בפרשת ויבא עמלק עכ"ל ומה לו לחזק קושיתו מדברי הרב כיון דמשנה מפורשת דקורין בשבת אלא דמכל שבתות השנה יש לתרץ כמ"ש אלא דקשה מיו"ט שחל בשבת וזה אינו מפורש להדיא במשנה וי"ל אה"נ דאסור ע"כ חיזק הקושיא מדברי הרב שכתב לקרות ויבא עמלק בשבת שחל בו פורים דלאו שבת קגרים והוי כמגילה ממש ומתחלה עלה במחשבה לפני לתרץ קושיות התוי"ט כיון דקריאה בתורה הוי רק בצבור ורבים מדכרי אהדדי וכן מצאתי אח"כ בתוספת חדשים אמנם גם זה ליתא דהחשש שילך ללמוד אצל בקי קודם שיתאספו ביחד וכה"ג כתב המג"א לעיל סימן ער"ה סק"ה ומה שהקשה בתו"ח על התוי"ט כבר נתיישב בדברי.

אמנם נלע"ד לתרץ קושית תוי"ט דשופר מגילה אין חיוב על כ"א שיהא לו משלו ולולב דצריך לכם יש חשש דיעבור שלו כדי לצאת אצל חכם אבל ס"ת מ"ע על כל איש מישראל להיות לו ס"ת עיין יו"ד סימן ע"ר דבימי הראשונים דלמדו מס"ת היה מחויב כל אחד להיות לו ס"ת א"כ כשילך ללמוד א"צ להעביר דשכיח אצל חכם ודאי.

ס"ג הכל עולין למנין זיי"ן אפילו אשה וקטן עמ"א סק"ו הביא סברות רבות בזה והמעיין בכתבי אריז"ל הובא במ"ח בשחרית דשבת פ"ט מ"ד ובמקדש מלך פרשת ויקהל דף ר"ו יראה דהשביעי דוקא יכול להיות אשה או קטן עפ"י הטעם דשם וזה כדעת רש"י שהביא הריב"ש וודאי קבלת האריז"ל תכריע.

ס"ג וקטן עמג"א ובשו"ת גוא"י חא"ח ס"ל חולק דגם למנין שלשה עולה אמנם בפרע"ח שער השבת עי"ט כתב דוקא השביעי יכול להיות קטן ונימוקו עמו.

ס"ה א"ל נמצא עיין אהעו"ז ולפ"ד ה"ה אם נמצא טעות בס"ת בשביעי יאמר אחר השביעי קדיש והשביעי יפטיר ועוד כיון דטעות ל"ש כ"כ אין לגזור משום הנכנסין.

סימן רפד

ס"א מפטירין בנביא בברכ"י וז"ל באגדה שמת אחד אמר שאינו ניצול מעונשו הקשה עד שבנו יאמר קדיש או יפטיר בנביא ונתפשט באיזה מקומות בהגיע תור זמן פטירת אב ואם בכל שנה הבן יפטיר בשבת הקודם עיי"ש טעם הדברים יתכן עפימ"ש בספר הגלגולים בסופו דבשבוע האחרונה של י"ב חדש אע"פ שהיום שמת הוא בחול מ"מ בשבת שבאותו שבוע הוא עולה ואינו יורד עיי"ש ומסתמא כן בכל יא"צ דנידון לעלות למדרגה יותר גבוה כמבואר בסוף ספר הגלגולים ג"כ בשבת שלפניו עולה ואינו יורד.

וכתב עוד הברכ"י שנשאל מחכם אחד על מנהג מקומו דאם לאחד יא"צ על אב ולאחד על אם מי שיש לו פטירת אביו בשבוע ההיא הוא קודם להפטרה וחקר בה הרבה טעמא מאי, וכתב הברכ"י משום דאיש מצוה על ת"ת ושכיחי טובא עיי"ש נדחק הרבה ולענ"ד י"ל דמבואר ברא"ש פ"ג דברכות ד"כ ע"ב דאשה אינה בכלל הערבות מה שכל ישראל ערבים זב"ז עיי"ש וא"כ תקנת איש הוא תקנת רבים ותקנת אשה היא רק תקנתה ומבואר בשו"ת ב"ח השנות בשכירות אורנדא שבאו קהל ויחיד לשכור דרבים קודמין דזכות הרבים עדיף מצד הדין ומצד הסברא עיי"ש ועוד דמבואר בפרק ואלו מגלחין דף י"ד ע"ב דאתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד.

עוד נלע"ד מטעם דאיתא בפ"ב דכתובות דף כ"ח היא נדחית מפני האיש משום דאמר רב טילטולי דגברא קשה מדאיתתא וכן הוא בא"ע סימן קי"ט ומבואר בספר הגילגולים

שכמה פעמים כשנידון ביום שמת בו בכל שנה להעלותו למדרגה יותר גבוה מדקדקין עמו יותר ונתגלגל עי"כ לעוה"ז וכיון דטילטולא דגברא קשה מדאיתתא האשה נידחית מפני האיש וכן כה"ג בחו"מ סימן ער"ה בשתי ספינות פוגעות אחת טעונה ואחת ריקם אחת קרובה ואחת רחוקה נידחית הריקם והקרובה מפני הטעונה או רחוקה עיי"ש ולפ"ז היה בדין כן גם לענין הקדיש והא נדחה מי שאומר קדיש על אמו מפני האומר קדיש על אביו אלא די"ל דאנשי אותו מקום נהגו מנהג ספרד הובא בסידר הר"ר יעב"ץ אחר עלינו שאם רבים המה אומרים כולם כאחד קדיש ובטלה מחלוקת וטורח דיני דינים עיי"ש וכן צ"ל דאל"כ למה דוקא במפטיר נהגו כנ"ל וחקרו בה כמה חקירות וגם לטעם הברכ"י תקשי דא"כ בקדיש נמי אע"כ משום דנהגו לומר כולם קדיש ולא נ"מ רק למפטיר דאינו רק אחד ולפ"ז באשכנז דנ"מ גם לענין קדיש צ"ע טובא דלפמ"ש יפה כח האב.

ס"ז ונהגו להזכיר אחר קה"ת נשמות המתים ובב"י הביא דפוסקים צדקה לכפר על המתים דילפינן מדרש כפר לעמך ישראל אלו החיים אשר פדית אלו המתים מלמד שהמתים צריכים כפרה כי שופכי דמים חוטאים עד יוצאי מצרים והר"ר אביגדור אומר שאין טעם על מה סמכו ומה שאומר בדרש כפר לעמך ישראל שהמתים צריכין כפרה עד יוצאי מצרים דוקא ברוצח אבל לענין צדקה לא אשמועינן מידי עכ"ל ונראה לפמ"ש הברכ"י ביו"ד סימן רמ"ז בשם בית הלל דהמעלים עיניו מן הצדקה כאלו שופך דמים א"כ מינה דנתינת צדקה תיקון לזה ובחידושי על התורה פרשת שופטים כתבתי עוד בזה.

סימן רפו

ס"ד במג"א בסק"ג ונ"ל דאם הוא סמוך לערב ואין שהות להתפלל שתיהן יתפלל מוסף דמנחה יש לה תשלומין בערבית והדגול מרבבה הביא ירושלמי דאמרי בשם ר' יוחנן בשאין שהות ביום להתפלל שתיהן ודאי יתפלל מנחה אלא אף כשיש שהות עיי"ש והנה דברי המג"א נכונים בסברא מאד וצ"ל שלא יקשה עליו מהירושלמי והנלע"ד דמוסף דאין לה תשלומין משום דיש בה פסוקי קרבנות והאיך יקרא הקרבנות וכבר עבר זמן מוסף וכמ"ש המג"א לעיל סימן ק"ח סק"ט ובטו"ז שם סק"ד הקשה דאם ישלים תפלת המוסף יאמר תפלת ערבית ב"פ ככל התשלומין נמצא שלא יזכיר פסוקי הקרבנן די"ל כיון שעיקר תפלת מוסף אין בה צלותא דרחמי רק תשלומין במקום קרבן ובזה אין שייך תשלומין עכ"ל והנה באמת כל תפלות שבת אין בה צלותא דרחמי רק שבח וכשמשלימן בחול מתפלל ח"י ברכות דרחמי אלא כיון דנתקנו נגד תפלת חול שהן דרחמי ומן הדין

היה להתפלל גם בשבת ח"י ברכות ע"כ שייך להשלים בח"י ברכות דרחמי משא"כ מוסף אין אלא שבח דאין כנגדן בחול ח"י ברכות במוסף וכמבואר ברבינו יונה ר"פ תפלת השחר ובתוספת ר"פ תפלת השחר כ"ו ע"ב בד"ה טעה וא"כ י"ל כ"ז לדידן שבמוסף ר"ח וחוה"מ ג"כ ליכא רק שבע ברכות אבל להירושלמי דס"ל במוסף של חול מתפלל ח"י ברכות כמבואר ברא"ש פרק מ"ש דף כ"א בברכות שם וא"כ גם בשבת ראוי לולא הטורח להתפלל במוסף ח"י ברכות דרחמי א"כ יש לו תשלומין בחול כשאר תפלת שבת ומ"ש ר"י שם להוכיח ח"ל תדע שהרי אנו רואין שהפסוקין של קרבן וכו' עיי"ש זה שייך לדידן דליכא במוסף ח"י ברכות חזינן דאינו רק לתשלום הקרבן אבל לירושלמי ע"כ גם מוסף דרחמי ננהו שהרי מתפלל ק"י ברכות בחול ואם כן להירושלמי דגם מוסף יש לו תשלומין שפיר קאמר דלעולם יתפלל מנחה ועדיף אין שהות וא"ש.

אלא דבלא"ה אי לא משכחת דאין תשלומין גם למנחה בערב כגון שנעשה אונן ב"א ואין תשלומין רק בתפלה הסמוכה עיין סימן ק"ח אלא דבלא"ה אין תשלומין רק בנאנס לא בהזיד כדלעיל סימן ל"ח ס"ז וי"ל הירושלמי בהזיד מיירי וכן כתב בהגהות רב"פ ז"ל ונראה דהד"מ מיאן בזה לומר דברשיעי עסקינן וכל היום הזיד וסמוך לחשכה כשאין שהות נתחרט אמנם כראה די"ל דמיירי בגונא דסימן ק"ח ס"ח שלא התפלל בעוד שיש לו זמן להתפלל מפני שסבור שעדיין ישאר לו זמן אחר שיגמור אותו עסק ובין כך ובין כך עברה לו השעה והנה זה תליא במחלוקת ביו"ד סימן רל"ב סי"ב אי חשוב אונס בה"ג שנאנס רק בסוף הזמן וכמ"ש המג"א לעיל סימן קי"ח סקי"א ובירושלמי ג'יטין פרק מ"ש הובא בש"ך חו"מ סימן כ"א דר"י ור"ל פליגי בהתנה ובא ליום פלוני ונאנס באותו יום דר"י ס"ל אונסא כמאן דלא עבד ובתומים שם כתב דפליגי בזה המחלוקת אם נאנס רק בסוף הזמן והיה יכול לעשות קודם אי הוה אונס ור' יוחנן ס"ל דלא מיחשב אונס בזה ועיין בשו"ת בית יוסף חלק א"ע סוף שאלה ג' דכתב שם דאנן לא קי"ל כהך דר"י עיי"ש כן י"ל לדעת הפוסקים דזה מיחשב אונס דלא פסקו כר"י בזה וא"כ עכ"פ חזינן דלר"י אונס בסוף הזמן לא חשוב אונס ושפיר מיירי כהך דק"ח ס"ח ולר"י אין תשלומין גם למנחה ע"כ באין שהות להתפלל שתיהן יתפלל מנחה ולדידן תליא במחלוקת ולפי הסכמת המ"א לעיל סימן ק"ח יש תשלומין כה"ג למנחה וע"כ יתפלל מוסף.

ועיין במלא הרועים בערך תדיר כתב דירושלמי ס"ל דתדיר קודם גם כשא"א לקיים שניהם וא"כ מן הדין שיקדים מנחה וכשיקדים מוסף הוי כהזיד דאין לו תשלומין עיי"ש ולעיל סימן ע"ן כתבתי עפי"ז לתרץ דברי המג"א דירושלמי לשיטתו בפ' א' דשבת ה"ב דרשב"י לא הפסיק לק"ש מחמת דתדיר בד"ת והיינו דס"ל תדיר קודם גם כשא"א לקיים

שניהם אבל הבבלי קאמר פ"ק דשבת די"א דגם רשב"י מפסיק לק"ש אף דתורתו אומנתו ע"כ ס"ל דלדחות לגמרי לא הוי תדיר קודם א"כ א"צ מן הדין להתפלל דוקא מנחה ול"ח מזיד ויש לו תשלומין וכהמג"א עיי"ש.

סימן רפז

וכן יכולים לבקר את החולה ולא יאמר לו כדרך שאומר לו בחול אלא אומר לו שבת הוא מלזעוק ורפואה קרובה לבא ורחמיו מרובין ושבתו בשלום וש"ע ביו"ד סימן של"ה ס"ו ובשבת אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא עיין טו"ז כאן וש"ך שם ולענ"ד דעת המחבר דלענין החיוב מה שצריך לומר סגי עד קרובה לבא אבל אם ירצה לומר ורחמיו וכו' כשבנא רשאי ואין איסור בדבר והוא מתרי טעמי חדא די"ל שבנא לא בא לחלוק על הת"ק אלא להוסיף היינו דת"ק קאמר מה שמחויב לומר וסגי בהכי וא"צ יותר ושבנא אמר דאם ירצה יאמר עוד ורחמיו מרובין דאין בזה משום תחינה בשבת וכן מצאתי בב"ח ביו"ד סימן של"ה ועוד טעם אחר כי הרמב"ם פסק כת"ק והטור כשבנא ואין הכרע כמאן ולכן לענין איסור שבת לומר כשבנא אין לאסור עליו כיון דהוה רק דרבנן לכ"ע משא"כ לענין חיוב לחייבו לומר כשבנא דוקא ג"כ א"א לחייבו כיון דרמב"ם פסק בת"ק והחיוב ג"כ אין מן התורה וע"כ הכא בהלכות שבת דאינו עסוק בחיוב ביקור חולים רק בהיתר ואיסור של שבת שפיר כתב ולא יאמר כדרך שאומר לו בחול אלא אומר לו וכו' דהיינו זה מותר ויותר אסור ובאמת מותר לסיים כשבנא אבל ביו"ד דאינו לענין איסור והיתר של שבת רק לענין החיוב של ביקור חולים וע"כ לא כתב שם בלשון איסור ולא יאמר וכו' רק כתב בחול יאמר כך ובשבת אומר שבת וכו' ולענין החיוב סגי כת"ק ע"כ לא סיים כשבנא ורמ"א הבין כהטו"ז וש"ך דדעת המחבר גם כאן דצ"ל ורחמיו וכו' לכן כתב וי"א דאצ"ל ומ"מ משמע דס"ל גם כן דאין איסור רק אצ"ל ולענ"ד גם דעת המחבר כן.

סימן רפח

ס"ד ביום ראשון בטור כתב וא"צ שיהא התענית מיד ביום ראשון שלאחריו אלא לכשירצה וכתב ב"י אבל בספר הזהר כתב בפ' ויקהל שצריך להתענות מיד ביום המחרת כדי לתקן את אשר עיות בביטל עונג שבת ולענ"ד תליא לכאורה בפלוגתא דתנאי אי חיישינן שמא ימות כמבואר בגיטין כ"ח ע"ב ובסיכה דף כ"ד ועיי"ש בגיטין וביבמות ר"פ ד"א דמחלקי תוס' דלזמן מרובה לכ"ע חיישינן שמא ימות אבל לזמן מועט היא

פלוגתא בגיטין שם וברפ"ק יומא גבי אשה אחרת מתקינין לו ובמג"א סימן תקס"ח סקי"ג העלה ג"כ לענין תשובה לחלק דלזמן מרובה חיישינן ולזמן מועט לא חיישינן שמא ימות כמ"ש הרא"ש בנדרים רפ"ק ג' ע"ב עיי"ש ובאמת הרא"ש לא כתב שם רק דגם למאן דלא חייש שמא ימות לזמן מועט מודה דלזמן מרובה חיישינן אבל לא החלינו להלכה דלזמן מועט לא חיישינן וראיתי אח"כ במחצית השקל שם הקשה כן וכתב וז"ל ואע"ג דהרמב"ם רפ"ט מה"ת פסק כמתני' דהר"ז גיטך שעה אחת קודם מותו דאסורה לאכול תרומה מיד אלמא דס"ל דקי"ל דחיישינן למיתה אפילו בזמן מועט והרא"ש ל"כ לחלק בין זמן מרובה למועט אלא לר"מ דל"ח למיתה אולם כבר עמד בשו"ת חכם צבי סימן ק"ו בדברי רמב"ם הנ"ל וכמי פסקיו אהדדי דבהלכות יוה"כ פסק כרבנן דר"י בריש יומא דלא היו מתקינין אשה אחרת לכה"ג ביום הכיפורים ול"ח שמא תמות אשתו ביה"כ וכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו זו אשתו אלמא דל"ח למיתה בזמן מועט וסוף דבריו כיון שלא ירדנו לסוף דעת הרמב"ם ז"ל היה לנו לומר דלמיתה דחד נמי ל"ח לזמן מועט עכ"ל וכן י"ל דהוה ס"ל למג"א עכ"ל ולפ"ז בזהר דס"ל דצריך להתענות מיד דחייש לשמא ימות לזמן מועט דהא בהלוקח יין בגיטין שם ס"ל לר' יוסי וכ"ש דחיישינן שמא יבקע הנוד בשבת וכ"ש דחיישי לשמא ימות כמבואר שם בגיטין דזה הוה כ"ש נמצא דברי הזהר בשיטת ר"ש נאמר דנתייסד מר"ש ותלמידיו אבל אנן דקי"ל כרבנן בהך דיומא דל"ח לשמא ימות לזמן מועט ה"נ א"צ להתענות מיד ביום ראשון וצדקו דברי הטור וכן מורה לשון הרמב"ם בפ"א מהלכות תענית הי"ב והמתענה בשבת מתענה יום אחר מפני שביטל עונג שבת עכ"ל הרי דלא כתב דיתענה מיד ביום ראשון כמו דס"ל כרבנן דפליגי אדר"י וא"צ לתקן לו אשה אחרת דל"ח שמא ימות בזמן מועט.

אמנם לדאתאן עלה דהח"צ לענ"ד בחנם חישב דברי הרמב"ם לסותרים דנהי דספיקא דאורייתא לחומרא וע"כ חיישינן שמא ימות כיון דלהבא ליכא לאוקמה על החזקה מ"מ היינו כמו בהך דלא תאכל בתרומה דשמא ימות אותה שעה נמצא התרומה אסור עליה ואוכלת איסור וע"כ מספק תפרוש עצמה ולא תאכל דהוה שב ואל תעשה וככל ספק איסור חלב וכדומה אסור לעשות מעשה מספק שמא עושה איסור אבל לתקן לו אשה אחרת מספק זה לא מצינו להתחייב מספק לעשות איזה מעשה מחשש שמא יארע דבר להבא ולא יוכל לקיים מצוה ואם לא יוכל אח"כ מחמת אונס רחמנא פטריה ודי לנו מחשש שמא ימות לזמן מועט להיות בשב ואל תעשה ולפ"ז צ"ע בנידון דידן די"ל דהוה נמי שב ואל תעשה שלא יאכל ביום ראשון מחשש שמא ימות למחר אלא די"ל נהי דבדאורייתא אסור בקום ועשה מספק אבל בדרבנן כל ספק דרבנן מותר גם בקום

ועשה ומה דמחויב למיתב תענית לתעניתיה הוא חיוב דרבנן דאף דאסור להתענות בשבת מן התורה מ"מ כיון דמחמת החלום הותר לו להתענות דזה לו יותר עונג או משום סכנה א"כ החיוב למיתב תענית לתעניתו י"ל ל"ה מדאורייתא אלא דצ"ע לפ"ז מה פריך בגיטין כ"ח ע"ב ולשמא ימות חיישינן והא נוד דכשמא ימות הוא ופליגי לימא שאני נוד דבלוקח יין דהוה רק מדרבנן דלקוח פטור מן התורה אמנם לשיטת ריב"א וריב"ם בתוס' בב"מ דף פ"ח בד"ה תבואת זרעך דלוקח מישראל אחר מירוח חייב מן התורה וקודם מירוח מדרבנן ובלוקח מהנכרי הוה איפכא דאחר מירוח פטור כיון דנתמרח ברשות נכרי פטור משום דגנך ולא דיגון ככרי וא"כ בלוקח יין מן הכותים דלר"מ ס"ל דכותים גרי אמת כפרש"י שם ומבואר בב"ק דל"ח וא"כ חייב מן התורה ומ"מ לא חייש לבקיעת הנוד ושפיר פריך אבל ר"י ור"ש דס"ל גרי אריות הן כמ"ש תוספת בגיטין שם דכ"ה בד"ה הלוקח א"כ כיון דלקח יין ונגמר ביד נכרים פטור מן התורה ומ"מ חיישי לבקיעת הנוד הרי גם בדרבנן חיישי לשמא יבקע הנוד מכ"ש לשמא ימות ולדדהו גם הכא צריך להתענות מיד ביום ראשון אבל לשיטת ר"ת והרמב"ם בריש פ"ב מהלכות מעשר דלוקח מישראל אחר מירוח ג"כ פטור מן התורה קשה מה פריך בגיטין דף כ"ח ע"ב והא נוד וכו' דשם ל"ה רק מדרבנן לכן לא חייש ר"מ אלא די"ל דירק ממעשר פטור לוקח ולא מתרומה וכמ"ש המל"מ פי"א מה"ת הי"א בשם מהרי"ט ועיין פ"י בגיטין דף כ"ה ואכ"מ ול"ל דשם בלוקח יין אסור מספק משום דהוה דשיל"מ דיאכלנו בהיתר למחר דהא החשש שמא יבקע הנוד וא"כ לא יאכלנו למחר וממ"נ אם לא יבקע אין כאן שום איסור ואם יבקע אין המתיר עתיד לבא ול"ח דשיל"מ כמבואר ביו"ד סימן ק"ב ס"ב וכה"ג כתוב בנקודות הכסף ביו"ד סימן ט"ו על הטו"ז סק"ד אמנם בחידושי למסכת ביצה השגתי על נה"כ וברתי דדברי הטו"ז אמת ויציב דכה"ג חשוב דשיל"מ וא"כ ה"נ י"ל ה"ט. דמחמרי ר"ש ור"י משום דהוה דשיל"מ ולענין תענית צ"ע אם נאמר כיון דצריך להתענות ע"כ יום אחד למה יאכל היום ויתענה למחר יתענה היום ויאכל למחר בהיתר ודאי אלא די"ל דאה"נ דזה חשוב דשיל"מ רק בתש כח דקשה עליו להתענות שני ימים בזה אחר זה א"כ ל"ח כדשיל"מ דקשה עליו התענית היום יותר ממחר הרבה מחמת שהתענה אתמול ולפ"ז דינא הוא לחלק בין קשה עליו להתענות שני ימים זה אח"ז א"ל ולפ"ז להטו"ז דס"ל דבת"ל מיפטר ג"כ דא"צ עוד למיתב תענית לתעניתו וכ"פ הש"ג ושכנה"ג עיין בה"ט א"כ כשחל ת"צ באמצע שבוע א"צ להתענות ביום א' אף דהוא אדם בריא דתו ל"ח דשיל"מ כיון דאם לא יחויב להתענות ביום ראשון יפטור בת"צ דצריך להתענות בלא"ה.

סימן רפט

ס"ב בטו"ז סק"א הוי שכר ושאר משקין ק"ל הא קי"ל בסימן רי"א הביאו לפניו דבר שברכתו בפה"ע ודבר שברכתו שהכל בפה"ע קודמת שהיא חשובה שאינה פוטרת אלא דבר אחד וא"כ כאן שמביאין לפניו כוס שכר לברך שהכל ולחם לברך המוציא ממילא המוציא קודם שהיא ברכה פרטית נגד שהכל שהיא כוללת ויש כאן ברכה שא"צ וי"ל דכאן הכרח הוא לברך שהכל תחלה משום קידוש וע"כ תיקנו שיכוין שלא להוציא ברכת הלחם ג"כ בזה כדי שיהא ניכר הקידוש וכו' דברי הטו"ז משוללי הבנה והמשבצות זהב פירש דהוקשה לו משום ברכה שא"צ הא לענין קדימה אף המוציא לפה"ג מ"מ י"ל דלענין קידוש יין חשוב קודם משא"כ לענין ברכה שא"צ וברכה שא"צ הוה דפת פוטר כל מיני משקין ותירץ דהכרח הוא והקשה המשבצות דממרוצת לשונו משמע דהטעם שיכוין שלא להוציא שיהא ניכר הקידוש דאם מכוין לפטור הפת בשהכל אזי לא יהיה ניכר שמשום קידוש מברך שהכל והא בלא"ה לכתחלה צריך לברך כ"א ברכה הראויה לו ודוקא דיעבד אם אמר שהכל על כולם יצא ולבושי שרד כתב דהך כדי שיהא ניכר קאי אדלעיל ולפ"ד דברי הטו"ז מסורס וגם לאיזה צורך הכניס כאן שיכוין שלא להוציא וקושיתו לא היה מזה כלל ועוד קשה דלאיזה צורך הקשה מסימן רי"א לענין הקדימה כיון דזה קשה גם על היין וע"כ ידע דהכא בקידוש שאני א"כ מיד ה"ל להקשות רק משום ברכה שא"צ ועוד קשה דאם עלה על דעתו דמשום קידוש צריך להקדים על השכר ממילא לא חשוב ברכה שא"צ לכף נלע"ד כונתו דמה דאמרינן דוקא בדיעבד אם אמר על כולם שהכל יצא הוא נמי משום דברכת בפה"ע ברכה פרטית ושהכל ברכה כללות וכמו אם יש לפניו שני מינים יקדים ברכה הפרטית כן על מין אחד לכתחלה יברך ברכה הפרטית דהיא חשובה יותר וא"כ הכא קשה ממ"נ למה יברך תחלה על השכר שהכל ואח"כ על הלחם המוציא הא המוציא ברכה פרטית וחשובה יותר ויש להקדימה ואת"ל דמחמת הקידוש נעשה שהכל שעל השכר חשוב יותר ולא משגיחינן בהך חשיבות דברכה פרטית א"כ מה"ט לא יברך המוציא כלל ויכוין לפטור בשהכל השכר והלחם כיון דכאן אזיל חשיבות דברכה של המוציא ממילא גם לכתחלה יכול לפטור הלחם בשהכל שעל השכר וגם אם נאמר דרק לכתחלה היכא דאפשר צריך להקדים הברכה פרטית והכא חשוב כדיעבד דצריך לקדש קודם ממילא ה"נ מוחשב דיעבד ויכול לפטור הלחם בשהכל שעל השכר וא"כ הוי המוציא ברכה שא"צ דבשלמא במקום אחר שפיר י"ל כיון דאפשר לברך ברכה הפרטית דחשוב יותר למה יברך לכתחלה ברכה הכללית אבל הכא כיון דאי אפשר הוה דיעבד ויברך שהכל משום ברכה שא"צ ולא יברך

המוציא על הלחם ובטור מוכח דצריך לברך גם המוציא ותירץ דהכרח הוא לברך שהכל תחלה משום קידוש וע"כ תיקנו שיכוין שלא להוציא ברכת הלחם ג"כ בזה כדי שיהא ניכר הקידוש היינו דהיכר הקידוש במה שקובע ברכה בפני עצמו משום הקידוש לבד וכשיכוין לפטור גם הלחם אין כאן ברכה בפני עצמו משום הקידוש דגם לולא מצוות חכמים לקדש היה צריך ברכה אחת משום הלחם דמוכרח לאכול בשבת.

ובזה מתורץ קושיות המשבצות וז"ל ומ"ש שיכוין שלא להוציא פת קשה דבס"ו ס"ב פסק המחבר דוקא נתכוין הא סתמא אין מוציא וכ"ש שכר לפת לחשוב אף לשוין בעינן כונה עכ"ל ולפמ"ש א"ש דמבואר בעט"ז סימן ר"ו ס"ב דאם בירך סתמא על פרי האדמה ולא כיון על פרי העץ אמרינן מסתמא לא היה דעתו לפטור רק את פרי האדמה כדינו עכ"ל הרי משום דלאו דינא לברך על פרי העץ פרי האדמה אמרינן מסתמא לא היה דעתו לפטור וא"כ הכא לפי קושיתו דמדינא הוה לפטור הלחם בשהכל א"כ סתמא נמי פטור ומחמת התקנה שכוין שלא להוציא אה"נ דהשתא סתמא נמי ודאי לא היה דעתו לפטור רק את השכר כדינו וכן נמי בחשוב דצריך כונה בשוין נמי משום דאל"ה על החשוב היה לו לברך ולפטור את שאינו חשוב אלא ודאי אין דעתו לאכול עתה רק את שאינו חשוב והנה לעיל סימן ריב"ס א בהג"ה ובטו"ז ומג"א שם דאם הצנון אינו חביב עליו מן הזית יברך קודם על הזית בעה"ע ואח"כ על הצנון בפה"א ואפושי ברכות עדיף ואין להפקיע הברכות כה"ג עיי"ש במג"א דוקא אם אין הצנון עיקר דאזי אינו כדין להקדים הצנון אבל אם הצנון עיקר ודינו להקדים מברך בפה"א על הצנון ופוטר הזית מפה"ע אף דעל הזית לכתחלה אסור לברך בפה"א כדאיתא בסימן ר"ו היינו כשמברך על הזית לבד אבל כשצריך לברך על צנון מקודם נפטר גם הזית ובספר אור זרוע הלכות ברכות סימן קע"ו מבואר להדיא כמ"ש המג"א וז"ל דדוקא כשאין הצנון עיקר ולא חביב מברך על הזית ואח"כ על הצנון דאפושי בברכות עדיף ולא אמרינן דמברך על צנון ונפטר זית דבירך פה"א על פירות אילן יצא דאין להפקיע ברכה כל כה"ג עכ"ל הא"ז הרי דוקא כשאינו מן הדין להקדים ברכה של פה"א אבל כשהדין להקדימו פוטר גם הזית בפה"א אף דלכתחלה צריך לברך על הזית בפה"ע שהוא פרטית יותר ואם אחד עיקר ואחד חביב דיש לכל אחד מעלה כתב במשבצות סימן ריב"ס קג"ג דיברך תחלה דוקא על הזית בפה"ע ואח"כ על הצונן פה"א ואפושי ברכות כה"ג עדיף דכ"א ברכה מיוחדת לו ואם בירך תחלה על הצנון פה"א כבר נפטר פה"ע כ"כ הלבוש להדיא עיי"ש וא"כ ה"נ שפיר הקשה הטו"ז נהי דלכתחלה אין לפטור הלחם בשהכל דאינה ברכה המיוחדת לו בפרטית מ"מ אם מקדים שהכל על השכר לא ה"ל לברך המוציא על הלחם

ומברך ברכה שא"צ על הלחם וכן משמע מלשון הא"ז הנ"ל דדוקא כה"ג אמרינן דמוטב לאפושי ברכות ולברוך על כל אחד ברכה המיוחדת לו שיקדים לברך על הזית קודם דאזי לא יפטור הצנון אבל אינו רשאי להקדים בפה"א על הצנון דאזי תו אסור לברך על הזית דבדיעבד נפטור בברכת פה"א ולפ"ז קושיות הטו"ז בפשיטות דתרתי עביד במה שמברך קודם על השכר ואח"כ על הלחם חדא דברכת הלחם ה"ל להקדים לשהכל שזה פרטית וזה כללית ועוד כשמקדים שהכל מברך על הלחם ברכה שא"צ ותירץ על ראשון ראשון דצריך להקדים על השכר משום קידוש ומה שהצריכו לברך על הלחם ג"כ לא יפטר בברכת שהכל משום שיהא ניכר הקידוש וכמ"ש הרא"ש בפרק ע"פ דף ק"ו דבבקר יברך על השכר קודם ברכת המוציא דאל"כ בטלה קידוש של היום דרבינן ליה מקרא כמו קידוש הלילה עכ"ל והנה מרבינן לו מן זכור שיזכרהו על היין א"כ הזכירה אינה השתיה או האכילה אלא הברכה הוא הזכירה ובלילה כשמקדשין על הפת יש זכירה בברכת קדוש זולת ברכת המוציא וה"נ בבקר צריך זכירה בברכה זולת ברכת המוציא המוכרחת בלא"ה דחייב לאכול פת ולברך עליו וכשיכוין בברכת שהכל לפטור הפת עדיין ליכא זכירה זולת ברכה שעל הפת.

סימן רצא

ס"א בכביצה עמג"א והתוי"ט הקשה דבשבת דף קי"ט אר"א לעולם יסדר אדם שלחנו בע"ש אף שא"צ אלא לכזית הרי דסעודת ליל שבת סגי בכזית וכי חמיר ס"ג מליל שבת ועיין מחצית השקל ולענ"ד י"ל דשאני כשאוכל בזמן שדרך בני אדם לקבוע עצמם לסעודה דמפאת הזמן ניכר שהיא דרך קביעות ודרך בני אדם לאכול סעודה אחת בלילה וסעודה אחת בשחרית כמבואר בריש ברכות ובפרק כ"כ דף קי"ח משא"כ סעודה ג' שאינו בזמן האכילה מפאת הזמן נראה שהיא רק אכילת ארעי וע"כ צריך לאכול יותר מכביצה להראות שקובע עצמו לאכול ולשבוע עוד נראה דשאני בלילה דמקדש לא מבעיא כשמקדש על היין דמסעיד סעיד אלא אפילו מקדש על הפת מ"מ ניכר שהוא קביעות סעודה מחמת הקידוש וכה"ג מבואר בשערי תשובה לקמן סימן תרמ"ג ובאמת צ"ע דבשבת הל"ל דגם אכילת ארעי מיחשב קבע כדאיתא בביצה דף ל"ד ע"ב ומצאתי בברכ"י הביא כן בשם כ"פ אלא די"ל כיון דשם ילפינן מקראת לשבת ענג וא"כ לפי מה דדרשינן בפע"פ דף ק"א במקום ענג שם תהא קריאה וע"כ אין קידוש אלא במקום סעודה כמבואר ברשב"ם וברי"ף מבואר שם במקום שקראת שם תהא עונג וא"כ ליכא ילפותא דשבת קבעה רק בשעת קידוש נחשב האכילה לעונג וקבע וא"כ מה דאמר בביצה דכל

השבת קבעה צ"ל משום דהך דרשא אסמכתא מדרבנן הוא כמ"ש הר"י ברא"ש פרק ע"פ שם וע"כ לחומרא חשוב קבע גם בלאו קריאה של הקידוש דמן התורה א"צ כלל לקדש במקום סעודה אבל להיפך להקל מחמת כן דאכילת שבת מיחשב קבע ויוצא ידי סעודה לא אמרינן רק במה דגלי גלי במקום קריאה שם הוי עונג וע"כ דוקא בשני הסעודות דיש קידוש במקום סעודה די בכזית דגם אכילת ארעי מיחשב עונג וקבע דרחמנא אחשבה לענג מחמת המצוה ועוד דשאני לענין מעשר דשבת לעולם כמ"ש הרמב"ם פ"ה דמעשרות ה"כ פירות שנגמרה מלאכתן וחשכה עליהן ליל שבת נקבעו ולא יאכל מהן אפילו לאחר השבת עד שיעשרן והיינו אפילו לא יחדן לשבת וכמבואר בר"ש פ"ב דמעשרות מן הירושלמי הרי כיון דחל איסור טבל בשעה שהאכילה נחשב קבע חל לעולם א"כ ה"נ נהי דלא מצינו דגלי קרא דאחשבה לענג רק במקום קריאה מ"מ כיון דמתחלת כניסת שבת באכילה ראשונה שאחר הקידוש הוקבע ואם רצה לאכול אז הוי קבע וענג ממילא הוקבע לעולם ואפילו לאחר השבת דאזי ודאי אכילתה ארעי.
בטו"ז סק"ו כתב בס"ח וכו' עמ"ש לקמן סימן רצ"ט.

סימן רצב

ס"ב שלא לקבוע מדרש בין מנחה למערב ומה דחזינן לרבנן קשישאי לדרוש על השלחן בסעודה ג' י"ל כמ"ש בא"ר סקי"ד או דרק בלא סעודה אין קובעין מדרש אבל תוך הסעודה דיש חשש משום מה דאיתא באבות פ"ג מ"ג ג' שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו ד"ת ובחול סומכין על בהמ"ז משום דשעת מלאכה הוא לכן בשבת לא נהגו רק לפני סעודה ג' שלא לקבוע מדרש ועוד דבמו"ש הולכת הנשמה יתירה ואל יפטר אדם מחברו אלא מתוך ד"ת שמתוך כך זכרהו מחמת חידושי תורה שדורשין איזה חידוש.

סימן רצו

ס"א ונוהגין לשפוך מכוס של יין על הארץ קודם שיסיים בפה"ג שלא יהיה הכוס פגום וטעם השפיכה וכו' עיין טו"ז נתקשה מאד למה הקפידא דוקא על תחלת הברכה ואפשר דנודע כוס מלא ברכת ד' הכונה כ"ף ו"ו סמ"ך גימטריא רל"ב ד' שמות מלאים עסמ"ב ע"כ הקפידא דוקא בשעת הזכרת השם אמנם בטעם השפיכה אפשר מחמת שבמו"ש מתעורר הס"א מאד ואנו מבדילין אותו מן הקדש ונודע מסוד מים אחרונים חובה ומן שעיר לעזאזל דע"י שנותנין לו קצת חלק מסתלק מן הקדושה וכל היזק ופגם מסטרא דילי' הוא ע"כ נותנין לו קצת כדי שיסתלק ונותן מקום לברכה לחול ומפרט ביין שרומז

לגבורות דיניקתו מגבורות ולהיות כי באצילות לא יגורך רע ואין רע מעורב בטוב רק בבריאה יצירה ועשיה ומבואר במשנת חסידים בשארית ערבית פ"ד דבברכת יין יכוין להאיר בה האצילות לפיכך הוי' בשם ע"ב ובגמרו הברכה יכוין כי בורא הוא סוד הבינה המקננת בבריאה ומורידה השפע מחיצונותה אל פרי שהוא יסוד ז"א המקנן ביצירה ומשם לגפן שהיא מלכות המקננת בעשיה וע"כ כשמגיע לבורא פה"ג שופכין כדי שיסתלק ולא יתערב זר.

סימן רצז

ס"א מברך על הבשמים מה שאין מברכין במוצ"ש ליו"ט ובמוצאי יו"ט עב"ח ואני בעניי כתבתי בזה בחי' לביצה דל"ג.

ס"ב וצריך לחזור ולברך כתב הטוי"ז לכאורה קשה כיון דעיקר טעם של ברכת בשמים משום צער הנפש וכאן אין צער נפש דמ"מ הוא נהנה מהריח אעפ"י שהוא של איסור ונראה לתרץ דכאן אין חשש ברכה לבטלה וכו' עכ"ל ותמוה דמ"מ למה צריך לחזור ולברך וכן הקשה בתו"ש ונלע"ד דהא לפי המבואר בכתבי אריז"ל בטעם הבשמים כדי ליתן כח תוספת שבת לנר"נ להשאיר להם ברכה לימי החול עיין במ"ח בשארית ערבית א"כ ודאי ע"י איסור לא ימשוך השארה מקדושת שבת ובכל מצוה הבא בעברה או יהיה מצוה מטעם אחר מ"מ הוה מצוה הבא בעברה אבל לטעם פשוט שכתבו הפוסקים דהוא רק משום הנאתו משום צער הנפש גם בשל איסור י"ל דהוה תענוג ומחמת דקי"ל היכא דנחלקו הפוסקים עם בעלי קבלה העיקר כפוסקים וא"כ הכא דנ"מ בין טעם הפוסקים לטעם המקובלים מוכרחין אנו לאמשוכי נפשין אחר טעם הפשוט והנגלה כיון שיש חשש איסור ברכה שאינה צריכה דלטעם הפשוט תו א"צ לברך עוד הפעם וזה שדייק הטו"ז כיון דעיקר טעם וכו' דידע שיש טעמים אשר אינו מצד הנאת הנפש לבד רק א"א לנו לברך מה"ט ולזה תירץ שפיר דאין כאן חשש ברכה לבטלה וע"כ ודאי צריך לחזור ולברך משום אינך טעמי.

ס"ד על הדס עיין בטו"ז דהקשה מה חידש ר"א דיש לו זכוכית קטנה ולענ"ד משום דטעם ההדס כיון דאתעביד ביה חדא מצוה ליעבד בו אחריתי ור"א לא רצה בהדס משום דאין לו ריח ע"כ אמר דיש לו זכוכית המיוחד וג"כ מברך בכל מוצאי שבת על מה דכבר איתעביד בו מצוה דהא ע"כ פעם ראשון צריך לעשות מצוה בדבר שלא אתעביד בו מצוה ומ"ש מצוה זו גופה או אחרת.

אמנם מה שאמר זכוכית צריך ביאור למנ"מ והל"ל כלי וכה"ג ונראה דבברכ"י הובא בשם הרשב"א נהגו לברך על הדס במוצאי שבת שלא יש בושם שלא יעלה מיד ריחו וא"א לברך עליו קודם שיהנה ממנו אבל הדס אינו עולה ריחו לעולם עד שממשמשים בו עכ"ל וקשה דיכול ליתן בשמים בכלי סתומה ויברך ואח"כ יפתח ויריח ואולי הטעם לפי המבואר לעיל סימן קס"ז ס"ג אין לברך קודם שיתפוס הלחם וכתב המג"א דבעינן סמוך לעשייתן וכה"ג בסימן כ"ה צריך לברך אחר הנחה קודם שיהדק שלא יהא קודם דקודם עיי"ש בב"י וה"נ אם אינו יכול להריח עד שיפתח לא מיחשב סמוך וצ"ע דמה יחשב המושמש בהדס יותר סמוך עמ"ש בלבוש לעיל סימן קס"ז הובא באשל אברהם סק"ט הטעם שיראו שעליו מברך עיי"ש ולפ"ז אם תופס הלחם מכוסה לא מהני דעדיין אינו נראה בשעת ברכה ואומדנא מכח הברכה לא מהני דהא גם במונח על השלחן והוא עומד או יושב אצלו ומברך המוציא אין לך אומדנא גדולה יותר ונראה דהלבוש הוכרח לזה הטעם משום קושיות האשל אברהם שם דבלא"ה בעינן שיאחז בימינו דוקא כמבואר בסימן ר"ו ס"ד ברכת הריח יאחז בימינו אף דמריח גם כשמונח על השלחן לפי דברי הלבוש לפיכך הוכרחו להדס ולא נטלו בשמים בכלי סתומה כיון דאינו נראה על מה מברך אף דאוחזו בידו אין עין רואה מה מוכח בכלי וע"כ השיב רבינו אפרים אני אינו מברך על הדס יבש דהטעם כדי שלא יריח קודם הברכה ואם יטלו בשמים בכלי סתומה אינו נראה בשעת ברכה אלא יש לי זכוכות א"כ נראה הבשמים בשעת ברכה ואין הריח מגיע קודם הברכה דאפשר לסותמו ועיין לעיל סימן רי"ז בטו"ז סק"ב דאין לברך על כלי שאין בו בשמים רק קלט ריח מבשמים א"כ כשאוחז הכלי סתומה בידו לא יראו שעל בשמים שבתוכו מברך דשמא מברך רק על הכלי שקלט ריח אלא לא מצאתי שרש לדברי הלבוש בזה ובמגלה דף ל"ב פותח ורואה ומברך ובירושלמי יליף לה מקרא וברכת הנר ולבנה צריך לראותם קודם ואולי ס"ל לר"א גם בברכת הנהנין כן.

סימן רצח

ס"ו אבל נכרי מנכרי אין מברכין עליו בש"ס ברכות דף כ"ב הטעם דגזרה משום כוחו ראשון ועמוד ראשון בספר החיים הקשה דבנ"י פרק כיצד הרגל הקשה למ"ד אשו משום חציו איך מותר להדליק כר בע"ש והלא הוה כמדליק בשבת ותירץ לאו כמדליק אח"כ חשוב רק דהוה כהדליקו כולו בשעה שהדליק והוה כהדליקו בע"ש וכן לענין חיוב נתחייב מיד על תחלת הדלקתו אף דמת קודם שנעשה ההיזק עיי"ש וא"כ קשה הכא להיפך אם הנכרי הדליק בשבת אף דכבר הוא עכשיו מוצאי שנת מ"מ כיון דאשו משום

חציו הוי כהדליקו כולו בשבת והוה כולו באיסורא וממ"נ א"ל נימא כן קשה להיפך אם במדליק בע"ש היה אסור כקושיות הנ"י ובע"כ כדבריו וא"כ קשה ל"ל טעמו בכותי ראשון מכח עמוד ראשון הלא כולו הוי כאיסורא אפילו מה שדולק אח"כ בלילה עכ"ל והוא קו"ע ובאמת הרשב"א בחידושיו לב"ק לא ס"ל כהנ"י גבי מדליק את הגדיש והיה עבד כפות סמוך לו שם מבואר להיפך דהחיוב גם למ"ד אשו משום חציו אינו רק בשעה שנעשה ההיזק עיי"ש וקושיות הנ"י י"ל בלא"ה חדא דהא מבואר בירושלמי ספ"ק דשבת דטעמא דב"ה בכל הנהו מלאכות דמתחילין עם חשכה ונגמרין בשבת משום דכתיב ששת ימים תעשה כל מלאכתך וביום השביעי עיי"ש הרי דבשבת חדשה תורה דמותר כה"ג אף דמכחו נגמר בשבת ואף את"ל דזה אינו רק אסמכתא או דגמרא דבבלי לא ס"ל הך דרשא וכמ"ש הפנ"י שם מ"מ בלא"ה א"ש דל"ד שבת לשאר אסורין ונזקי ממון וכדומה דשם הקפידה תורה על נזק חברו והרי היזק על ידי זה אבל בשבת דהקפידא גם על שביתת גופו בשבת והרי שובת בשבת אף דנגמר המלאכה ע"י שהתחיל בע"ש והוה כעשהו ממש בשבת מ"מ גופו כח ושוב בשבת אלא להנ"י גופא קשה ונלע"ד דהא מה שהגוי הדליק אין כאן עבירה כלל אלא דאמרינן אם ישראל היה מדליקו הוה עבירה כמבואר בס"ה וע"כ הפירש כמ"ש בתו"ש דהיה מדליק עכו"ם עפ"י ישראל דהא בהדליק לחולה שאין בו סכנה מותר לברך עליו וכמ"ש המכ"ע ומג"א ועיין בתו"ש והנה ודאי אף דאשו משום חציו ומה שמדליק אח"כ אף דחשוב כמדליק בידים מ"מ ודאי לאו מדליק בידים ממש הוה דהני לר"ל ס"ל דאשו משום ממונו ול"ד לחציו דהתם מכחו והכא לאו מכחו כמבואר בב"ק שם רק לר"י ס"ל דכן גלי קרא כמבואר שם ועכ"פ לא עדיף מגרמי למאן דדאין דינא דגרמי אף דלא עביד בידים ממש וה"נ ס"ל לר"י דבאשו גלי קרא שיחייב משום דבגרמתו בא ממילא אח"כ שיהיה כעבד בידים והנה מבואר בבעל התרומות שער נ"א חלק וא"ו דגורם דגורם פטור גם למאן דדאין דד"ג וע"כ השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן אלו אכלה דבר שגופו ממון חייב אבל אם אכלה שטרותיו של חברו שאין גופו ממון פטור דזהו גורם דגורם עכ"ל וא"כ ה"נ נהי דאם עשה עכו"ם עפ"י ישראל מיחשב לא שבת דישראל גרם למלאכה זאת מ"מ דוקא עמוד ראשון אבל מה שדולק אח"כ ממילא דגם עכו"ם גופא ל"ה רק גורם אם כן ישראל הוה גורם דגורם ולא חשוב לא שבת לולא דגזרו משום עמוד ראשון ובזה מתורץ קושיות התוספת בפרק כיצד הרגל דף כ"ב ע"ב בד"ה חציו דחרש הן עיי"ש ואכ"מ ולפ"ז אור של ישראל שהודלק בשבת בעברה אין מברכין עליו גם כשניתוסף במו"ש מדינא לדברי הנ"י דמיחשב כהדליק כולו בשבת ובב"י נסתפק בזה משום דס"ל דמדינא אינו אסור רק משום גזרה דעמוד ראשון

וישראל אינו רגיל להדליק בעברה ולא גזרינן עיי"ש ועיין בפרמ"ג בפתיחה להלכות שבת כתב בהעמיד תבשיל אצל אש סמוך למוצאי שבת ולא נתבשל כשיעור עד לילה רק אח"כ אינו חייב עיי"ש וזה תליא בפלוגתת הרשב"א והנ"י הנ"ל.

ס"ז וראה אור במג"א ס"ק י"ב הקשה דנימא כל קבוע כמע"מ וי"ל לפמ"ש בשעה"מ סוף הלכות מגילה בשם ספר לשון למודים דל"א קבוע כמע"מ דמי אלא היכא דשקיל או שפירש בפנינו מהקבוע אבל היכא דלא יצא מתוך הקבוע כגון עיירות דבאפי נפשייהו קיימי אזלינן בתר רובא עיי"ש והובא גם כן במלא הרועים בכלל קבוע ונראה שלזה כיון ג"כ הפרישה כאן וז"ל שלא אמרינן כן אלא בדבר שפירש מן הקביעות או שלקח גוי או ישראל אחד מן הקביעות כמו גבי ט' חנויות לאפוקי הכא לא פירש כלל עכ"ל ואין הספר לשון למודים ת"י וצ"ע דהא שרש הדבר דקבוע כמע"מ ילפינן בכתובות פ"ק דף ט"ו מוארב לו וקם עליו פרט לזורק אבן לגוי ויש ט' ישראל ומצרי אחד עיי"ש דמייתי לה לענין דאזלא איהי לגבייהו ושם אינו נוטל מן הקביעות כלל ונראה כונתו עפימ"ש בספר עין זוכר מערכת הכל וז"ל כל קבוע כמע"מ דמי ראיתי בכללי מהר"ם כת"י שהיה תלמיד הגאון מהר"ר יצחק אבוהב זלה"ה וז"ל שמעתי ממורי הרב ר"י אבוהב שקיבל מרבו הרב ר' יצחק זלה"ה טעם הדבר בקבוע כי אולי הסכים דעתו ליקח מן הקבוע מאחר שהדבר הוא על צד הבחירה כי אולי בחר בזה הקבוע אבל דפריש מרובא פריש אין הדבר תלוי בבחירה אלא במציאות כי יותר יקרה כשימצא אוקיא של כסף שנאמר שמן העשיר נאבדה שיש לעשירים כסף הרבה יותר ויותר מן העני עיי"ש ולפ"ז בזרק אבן ואזלה איהי לגבייהו דמצד הבחירה יתכן שבחר בזה הקבוע להבעל לו ולזרוק לו האבן ואולי אפשר לומר בלא"ה כיון דקבוע חידוש הוא י"ל דה"ד אם המיעוט כחו יפה אין בו צד ספק שנצטרך להחזיקו מכח רוב אבל אם הקבוע המיעוט כל תקפו מצד רוב אין כחו יפה לגרע רוב שהוא כנגדו וכנידון דהכא דגם אור של ישראל אין מברכין עליו כשלא שבת רק דרוב ישראל כשרים וודאי גם זה מן הרוב דלא אדליק באיסור וכיון דאין המיעוט נתברר לנו שזה הנר שבת רק מחמת הרוב וכיון דרובא עכו"ם אזלינן לאידך גיסא שהוא נר מן הרוב ולא שבת ממלאכה ואם כנים הדברים י"ל מה דבירושלמי בברכות מבואר דגם אם ישראל אחד דר בעיר מברכין עליו ובבבלי בברכות שם הצריך שיהא דוקא מחצה על מחצה דה"ט דירושלמי דגם ישראל אחד ה"ל קבוע וכמע"מ ואי דזה ישראל גופא אינו ברור דלא הדליק באיסור רק מכח הרוב י"ל לפמ"ש הב"י דאם ישראל הדליק באיסור וניתוסף עליו היתר מותר לברך עליו א"כ זולת הרוב יש ס"ס שמא הדליק בהיתר במוצאי שבת ושמא אינו עמוד ראשון ומפרט דמתחלה כשהוא

רחוק הרבה רואה האור ואין מברכין עליו עד שיקרב הרבה ורואה השלהבת א"כ ממילא ניתוסף עליו היתר עד אותו שעה ואם ראה השלהבת מיד ולא ראה האור מקודם מרחוק הרי הודלק עתה ואם של ישראל הוא ודאי מברכין עליו אמנם כבר כתבתי דלדברי הנ"י הנ"ל דחשוב כאילו הדליק מתחלה כל מה שדולק והולך ליתא לדברי הב"י אמנם כבר כתבתי לעיל דבירושלמי מבואר דלא כהנ"י דאמר בספ"ק דשבת דטעמא דב"ה דדרישו ששת ימים תעשה מעשיך וביום וכו' אף דנגמר בשבת והוה כעשה בשבת מ"מ מותר ואם כן בהדליק ישראל בשבת שפיר מברכינן במוצאי שבת כשניתוסף אלא דתלמודא דידן לא ס"ל הכי וכמ"ש הפ"י בשבת שם מדלא מייתי הנהו דרשא וצ"ל דס"ל כהנ"י דסברא הוא דהוה כעשה הכל מע"ש א"כ הכא בהדליק בשבת הוה כהודלק הכל בשבת ואין מברכין על מה שיתוסף א"כ אי הוה ישראל מועט לא אמרינן כל קבוע כמע"מ כיון דאין המיעוט גופא התירו ברור רק מכח הרוב ישראל דכשרים וע"כ מצריך בש"ס דילן שיהיה מחצה על מחצה.

אמנם לפמ"ש בשם לשון למודים ופרישה א"ש בפשיטות דז"ל ירושלמי בפרק אלו דברים ר' אבהו בשם ר' יוחנן מבוי שכולו גוים וישראל אחד דר בתוכו ויצא משם האור מברכין עליה משום אותו ישראל ששם ובבבלי הלשון היה הולך חוץ לכרך וראה אור אם רוב וכו' וע"כ א"ש דבירושלמי יצא מתוך הקבוע כמ"ש ויצא משם האור דהיינו שפירש לפניו שנטל אחד יד ויצא משם ע"כ אמרינן כל קבוע כמע"מ אבל בבבלי קאמר ראה אור שלא פירש כלל רק ראה אור במושבתם וע"כ אזלינן בתר רובא

ולפמ"ש עפ"י סברתו י"ל דירושלמי דייק ויצא האור משם היינו דהודלק עתה ויצא האור שנתחדש עתה משא"כ בבבלי דראה אור שלא נתחדש עתה וע"כ אם רק ישראל אחד אין מברכין עליו דל"ל כל קבוע כמע"מ כיון דאין ברור היתר המיעט ג"כ רק מכח רוב דאל"ה שמא הודלק באיסור ולפ"ז א"צ לעשות מחלוקת בין ירושלמי ובבלי רק כל אחד דייק בלישני' ומיירי בתרי אנפי ודו"ק.

ס"א במוצאי יה"כ י"א שמחזר עליו ברשב"א ברכות דנ"ג לשון הראב"ד וה"מ במו"ש אבל על אור ששבת ביוה"כ איכא למימר דמהדר לפי שהיא כברכת הבדלה שמברך לבורא יתברך שהבדיל לנו בין זה היום לשאר הימים שכל היום היינו אסורים להשתמש בו ועכשיו אנו מותרין בו עכ"ל והדבר יפלא דהא גם במוצאי שבת שייך ה"ט כמי עיין פרישה וצל"ח שם סיים דאטו משום שיש בשבת טעם נוסף שהיא הודאה על אור שנברא במו"ש יגרע שלא יצטרך להדר עליו עוד הקשה הצל"ח אם איתא דשייך לברך על מה שהבדיל יום זה משאר ימים א"כ על כל המלאכות האסורות בשבת ויוה"כ יברך עליהם

כשיעשה אותם במו"ש ויוה"כ וגם דברי המג"א שבכאן סק"ב דחה עיי"ש ולענ"ד דודאי כל איסורי מלאכות נכללו בברכת הבדלה שבין קודש לחול אבל ענין נוסף יש ביוה"כ גם משבת וגם בלא עשיות מלאכה כההיא דסימן תר"ט דאסור להטמין עי"כ לצורך מוצאי יוה"כ ובשבת מותר כה"ג כדלעיל בסימן רנ"ד ס"ה נמצא גם באור שהודלק מעי"כ נאסר לו השתמשות אצלו לצורך הנאת הגוף אף כשלא יעשה מלאכה ביו"כ כלל וענין זה ל"ש רק לברכת מאורי אש לא לשום מלאכה זולתו ועמ"ש לעיל סימן רנ"ד בטעם החומר ביוה"כ בזה משבת ועיין לעיל סימן רנ"ד ס"ה ודו"ק ולפ"ז נראה דאין לברך במוצאי יו"כ על אור שהודלק ביו"כ לצורך חולה אף דמיחשב שבת דהודלק בהיתר מ"מ ל"ש בו איסור השתמשות דהא ביום הכיפורים בלא"ה אסור לבשל אצלו מצד איסור מלאכה כמו בשבת וכל החומר של יוה"כ להעמיד אצלו מעיו"כ שיתבשל ממילא ביו"כ דאסור והרי אש זה לא היה מעיו"כ ובלא"ה לא היה אפשר להשתמש אצלו והטור שכתב בסימן תרכ"ד דגם על אור זה שהודלק לחולה ביו"כ מברכין הוא לא הביא כלל דעת הראב"ד וגם בסימן תר"ט ס"ל דמותר להטמין מעי"כ וכן המחבר ס"ל שם כן אבל לדעת הראב"ד נ"ל כמ"ש ולשון ירושלמי בפרק אלו דברים ר"ה בשם ר"א בשם ר"י אף במוצאי יום הכיפורים מברך עליה שכבר שבת האור כל אותו היום ע"כ ופשוט דבא לומר דלא יברך על אור היוצא במוצאי יו"כ מעצים וכדומה דלא היה ביו"כ אבל מה שהצריך ששבת כל אותו היום הא אם הודלק לחולה באמצע יום הוה ג"כ אור ששבת דהודלק בהיתר ולמה צריך כל היום דוקא אלא היינו צריך שיהיה מעיוהכ"פ והברכה שהאור שבת כל אותו היום דהיה אסור להעמיד תבשיל אצלו שהאור בעצמו יגמור הבישול אלא גם האור בעצמו שבת כל היום משא"כ בשבת דאדם אסור במלאכה אבל כשיעמוד תבשיל אצלו מע"ש האור עושה הבישול בעצמו ואינו שובת וזה חומר ביוה"כ משבת וזה מדויק בלשון שכבר שבת האור כל אותו היום והיא נתינת טעם לברכת אור ביוה"כ דוקא ומה שדולק בעצמו הוי שפיר שבת כיון דאין בזה איסור רק שבת האור ממלאכת איסור היינו שלא נתבשל אצלו שום דבר אחר שזה אסור ביוה"כ.

ועד"ה אפשר דביום כיפור צריך לחזור עליו יותר משבת דמבואר בפע"ח הטעם דביום כיפור צריך דוקא אור ששבת שהשטן עולה שס"ה וימות השנה שס"ה ולפי שאין לו שום שליטה ביוה"כ עולה שס"ד וכנגדם שס"ה גידין והקנה נגד יוה"כ והיא מעין עוה"ב שאין בו אכילה ושתיה שלא ליתן לו חלק ביום הזה כי האכילה והנאה מצדו ובמוצאי שבת מברכין מאורי אש מפני שנכנסין ימי חול לשלוט הנאחזין מהגבורות שהן האש לכן אנו מברכין בורא מאורי האש ר"ל שאנו אין לכו חלק רק בהבורא ב"ה ואין לנו

חלק בהם חלילה לכן עכשיו ביוה"כ שלא יש להם שום שולטנות כלל אין לברך על אש חדש שהוא גופא דע"ז שלא יתגבר חלילה רק על אור ששבת שכבר נכנע אל הקדושה עכ"ל נ"ל כונתו מחמת שלא היה לו שליטה כלל לכן בתחלת שליטתו יש חשש שלא יתגבר הרבה משא"כ בשבת דכל השבתות בכלל שס"ד ימים לא נתבטל שליטתו לגמרי כמו יוה"כ ע"כ אין חשש זה וזה כונת הירושלמי הנ"ל אף במוצאי יו"כ מברך עליה שכבר שבת האור כל אותו היום כלשון הכונת שכבר נכנע אל הקדושה על כן אין חשש וגם ביו"כ יברך ולהיות שבשבת לא הוסר שליטתו לגמרי לכן אין חיוב כ"כ במוצאי שבת לחזור עליו משא"כ ביוה"כ הבדל גדול יש בין יוה"כ למוצאי יו"כ דביו"כ אין לו שום שליטה ולכן בשבת לא נאסר הטמנה דמותר לאכול ולשתות משא"כ ביוה"כ שהיא מעין עוה"ב שלא ליתן לו חלק כי האכילה והנאה מצדו לכן גם הבישול עצמו ממילא בלא מלאכה אסרו הגאונים שלא להכין ביוה"כ שלא ליתן לו שום אחיזה וחלק מיום זה ולהיות שאחיזתו מהאש לכן הקפידא דוקא על הטמנה שנעשה ע"י האש ומתורץ קושיות הטור בסימן תר"ט ממה שהתירו קניבת הירק ביו"כ אחר מנחה ודברי הגאונים דברי קבלה והדברים עתיקים.

סימן רצט

ס"א וי"א דה"מ בספק חשכה זהו לדעת הרי"ף בפע"פ דתלמידי דרב הוי יתבו בסעודתא וקאי עלייהו רה"מ סבא וא"ל זיל חזי אי מקדיש יומא נפסיק וכקבעי' לשבתא א"ל ל"צ שבתא קבעא נפשה דאמר רב כשם שהשבת קבעת למעשר כך קובעת לקידוש ופירש הרי"ף ל"צ למקבעי' דקבעה נפשה גם בספק חשכה כשם שאסור לאכול אכילת ארעי בלא מעשר מספק חשכה ול"צ למידק אי חשכה עיי"ש וכתב הצל"ח שם דף ק"ה מדבריו למדנו שהמה חשבו שאין לקדש עד שחשכה והתיר להם רה"מ גם בספק חשכה ומשמע דבודאי יום אסור לקדש והדבר תמוה והרי מבואר בסימן רס"ז דמפלג מנחה יכול להתפלל ולאכול מיד וודאי שמקדש קודם עיי"ש ובאמת מבואר בפרק תפלת השחר כ"ז ע"ב דרב צלי של שבת בע"ש ואמר קדושה על הכוס עיי"ש והנלע"ד דהא מבואר בסימן רל"ה דחצי שעה קודם צ"ה שהיא זמן ק"ש אסור להתחיל לאכול א"כ ע"כ תלמידי דרב עדיין לא קראו ק"ש כיון דלא ידעו אי חשכה עדיין וא"כ איך אמרו נפסיק ונקבעי' לסעודת שבת ואם שנתם שיקראו ק"ש אם ידעו שחשכה א"כ מה אהדר להו ל"צ למידק אי חשכה דע"כ צריכנן למידק דנהי גם בספק חשכה חשוב סעודת שבת מ"מ א"א להם להתחיל לקבוע סעודה קודם ק"ש והם רצו לקבוע סעודה לא קידוש בלבד

ובלא"ה משמע הלשון נפסיק ונקבעי' וכו' דיעקרו השלחן ויקבעו מיד הסעודה לשבת בלא ק"ש ועכצ"ל כיון שכבר אכלו בסעודה מבע"י לא היה דעתם לאכול סעודה קבועה עוד משחשכה רק מעט כביצה או פחות דזה מותר קודם ק"ש כמ"ש המג"א בסימן רל"ה סק"ד ועיין יד אפרים לעיל רס"ז סק"ב והנה מבואר לעיל סימן רצ"א דעכ"פ גם כשהוא שבע צריך לאכול כביצה ומג"א שם סק"א הקשה דגם כביצה מקרי אכילת ארעי והבאתי לעיל בשם הברכ"י דכתב בשם כ"פ דשאני שבת כמו דנחשב אכילת ארעי לקבע לענין מעשר כן יוצא באכילת ארעי ידי סעודה קביעה ותלמידי דרב קס"ד דדוקא אם חשכה ודאי גם אכילת ארעי יחשב קבע לצאת סעודת שבת וא"ל רה"מ ל"צ דגם בספק חשכה אסור לאכול ארעי שאינו מעושר דחשוב אכילת קבע וכשם שקובעת למעשר כך קובעת לקידוש דאסור לאכול גם אכילת ארעי קודם קידוש דנחשב לקבע ממילא ה"נ גם בספק חשכה יצאו ידי סעודה באכילת ארעי ויכולין לקדש ולאכול לצאת ידי סעודת שבת מיד אבל אם רוצים לאכול סעודה קבועה ולהתחיל יותר מחצי שעה לפני צאת הכוכבים יכולים לקדש ולאכול מפלג המנחה ואף דלענין שבת גם ארעי חשוב כקבע מ"מ לענין ק"ש אין איסור רק קבע ממש דשאני לענין ק"ש דתליא בדעת אדם אם רוצה לקבוע עצמו לאכול יש חשש דימשכנו הסעודה וישכח מלקרות ק"ש אבל שבת קבעה נפשה ודו"ק.

עוי"ל דהם ס"ל דצריכים לעקור השלחן ולקבוע לשם שבת וא"כ ממילא אסור קודם ק"ש דאסור להתחיל סעודה קבועה קודם ק"ש חצי שעה וזמן ק"ש בצאת הכוכבים כמבואר ריש סימן רל"ה וע"כ אמרו לו חזי אי נגה יומא כגרסת הרי"ף ונפסוק ונקבעה לשבתא היינו אחר ק"ש וא"ל רה"מ ל"צ דשבת קבעה נפשה גם בספק חשכה וממילא ל"צ לעקור השלחן ולקבעות שלכם א"כ מותרין לקדש ולאכול גם, בספק חשכה אף שאינן יכולין לקרות שמע עדיין כיון דהתחילו בהיתר ואינם עוקרין השלחן והם אינם עושים בעצמם שום התחלת קביעות.

בטו"ז סק"א כתב דאין להפליג המנהג בסעודות גדולות שיושבים לתחלת הסעודה בספק חשכה ולא ידעתי לו פיתרון דממ"נ אם לא קראו ק"ש אסור משום ק"ש כמבואר בסימן רל"ה ס"ב ואם קראו ק"ש ע"כ ג"כ התפללו מעריב דבלא"ה אין להקדים הק"ש קודם צה"כ כמבואר ברש"י ורא"ש רפ"ק דברכות וכן הוא בסימן רל"ה ובמג"א סימן צדי"ק סקי"ט וא"כ ממילא אסור לאכול קודם הבדלה לכ"ע כמ"ש המג"א כאן סק"א ואפילו לדעת ר"י בתוס' רפ"ק דברכות דנהגו להקדים ק"ש לפני צה"כ דס"ל כתנאי דזמנה לעני צה"כ מ"מ ע"כ דעשאוהו כלילה דמ"ש ק"ש או תפלת ערבית וא"כ אסור לאכול לפני הבדלה וא"כ אין מקום לדברי הטו"ז רק לישב לאכול בספק חשכה פת כביצה אבל לא

לסעודה גדולה וגם בזה פליג המג"א ואולי הטו"ז לא ס"ל הך דמג"א דכשהתפללו ערבית מבע"י אסורים לאכול קודם הבדלה ולא משמע מסתימת לשונו דמיירי כן.

סימן ש

לעולם עט"ז דאבר אחד יש באדם ואינו נהנה באכילה אלא במו"ש ועיין משבצות דאותו אבר אינו שב לעפר וממנו הבריאה בת"ה עיי"ש הטעם ועד"ה נ"ל לפמ"ש במ"ח במסכת מוצאי שבת פ"ב שהיא סעודת דוד מלכא ללות מהנפש יתירה דשבת בחינת החיה שבה המסתלקת ממנו בסעודה זו עכ"ל לכן אותו אבר שנהנה מסעודה זו חיה ולהיותה מקור החיים כמ"ש בספר גלגולים פ"א ז"ל והחכמה נקרא חיה כי שם מקור החיים בסוד והחכמה תחיה את בעליה עכ"ל לכן ממנה נברא הגוף בעת התחיה ובמדרש הנעלם פרשת תולדת דף קל"ז על פסוק בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי שזהו הגרמא נקרא בתואל ארמאה וממנו נבנה הגוף בת"ה שנקראת רבקה והנשמה שאחר התחיה נקרא יצחק עיי"ש ונראה שנקרא רמאה כי על פסוק בא אחיך במרמה ת"א בחכמתא והחכמה תחיה בעליה לכן נהנית מסעודת בחינת החיה שהיא חכמה ולכן היא סעודת דוד מלכא שהיא חי וקיים ואולי נקראת בתואל כי אותו עצם נקרא לוז ואולם שם העיר לוז ויעקב קראו בית אל ומה שיש בעולם יש בנפש ובלוז אין מיתה והבן ואמר שם במדרש הנעלם כי בתואל היינו בתו אל ויתכן לפי דרכינו כי אל נהירו דחכמתא.

סימן שא

ס"א אין לרוץ בשבת בטור כתוב אם תשיב משבת רגלך ודחז"ל שלא יהא הילוכך בשבת כהילוכך בחול וע"כ לא ירוץ בשבת ובסא"ר תמה דבש"ס שבת דף קי"ג דריש הך מילתא מדכתיב מעשות דרכיך ובתו"ש הקשה גם על רש"י דפירש בברכות ד"ו ע"ב על הא דאר"ז חריש כי חזינא דרהטי רבנן לפרקא ה"א מחללי רבנן שבתא וערש"י מדכתיב אם תשוב משבת רגלך ובתו"ש תירץ דנקטו רישא דקרא אלא דהקשה על ש"ס גופא למה לא דרשו באמת מרישא דקרא ותו דתרתי קראי למה אם תשוב משבת רגלך ומעשות דרכך גם בתחלה נאמר עשות חפצך ואח"כ חזר ואמר ממצוא חפצך ומזה דרשו חפצך אסורים ותרי קראי למה לי עיי"ש ולשון המקרא בישעיה נ"ח אם תשוב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדש ד' מכובד וכבדתו מעשות דרכך ממצוא חפצך ודבר דבר ע"כ ונלע"ד לפמ"ש הטו"ז בסק"א דהא דמתיר בס"ה ריצה של תענוג דוקא אם גוף הריצה תענוג אבל לרוץ כדי שיתענג אח"כ אסור והוכיח כן מהתוספתא דאין

רצין להתעמל עיי"ש וקשה זה מנ"ל מקרא דלמא לא מיירי רק אם גם אחר הריצה לא יתענג ועכצ"ל דלפיכך נאמרו תרי קראי אם תשוב משבת רגלך שלא לרוץ ואח"כ אמר וקראת לשבת ענג וממילא מותר לרוץ אם הריצה הוי עונג לו כמ"ש בס"ה ורישא דקרא משבת רגלך מיירי כשאין הריצה עונג וסד"א כיון דבעונג מותר לרוץ א"כ יהא מותר אם התענוג בא אחר הריצה על כן חזר ואמר וכבדתו מעשות דרכך לעשות דרך לענג ג"כ לא יהא הלוכך בשבת כשל חול כיון שאינו גופו עונג רק דרך לענג וזהו הטעם שתחלה אמר רגלך וכאן אמר דרכך ולכן כפל נמי חפצך דתחלה אמר עשות חפצך שגוף העשיה חפציך ולא חפצי שמים אסור וכאן אמר ממצוא חפצך אם הוא רק דרך למצוא דבר חפצו או י"ל דגם בדבר האבוד אסור ע"כ אמר ממצוא חפצך וחפצי שמים מותרין כגון לפקח על פיקוח נפש ועל עסקי רבים או לשדך לארוס כמבואר בשבת דף ק"נ אף דהשידוך אינו גוף המצוה וע"כ נקט הגמרא מעשות דרכך לדרוש גם לאסור לרוץ להתענג אח"כ והטור קודם שהביא דברי ס"ה דריצה של תענוג מותר הביא רק קרא אם תשוב משבת רגלך דלא מיירי כלל מן ריצה של תענוג או להתענג אח"כ וכן רש"י בברכות דלא מיירי מריצה לתענוג דמצות לאו ליהנות נתנו מייתי רק קרא אם תשוב משבת רגלך ומוכחי לה מדאוסר התוספתא ריצה אף שמתענג אח"כ דמנ"ל דלמא לא איירי קרא רק כשאינו לתענוג עכצ"ל דכשאינו לתענוג ילפינן כבר מרישא דקרא מאם תשוב משבת רגלך.

ולדעת הב"ח דריצה כדי לראות דבר שהיא תענוג נמי שרי י"ל מה דצריך תרי קראי דרישא מיירי משבת דאינו אסור רק כשאינו לתענוג ואמר וקראת לשבת עונג ומותר כשהוא לתענוג ולקדוש ד' מכובד כמו שדחז"ל דהיינו יוה"כ דאין בו עונג מ"מ צריך להיות מכובד בכסות וסמך לו וכבדתו מעשות דרכך היינו ביום הכפורים לא יהא הליכו כשל חול אפילו במה שהוא עונג לו דביום הכפורים אין העונג מצוה ועל זה אמר כמי ממצוא חפצך אף בדבר שהיא לו לעונג אסור ביום כפור וע"כ אמר כאן דרכך דבדבר שהריצה עונג דרכו בחול לרוץ משא"כ ברישא דלא מיירי בעונג גם בחול אין דרכו אלא שבחול אינו אסור וזהו הישוב להב"ח גוף המקרא אמנם רש"י גופא לית לו כן דהרי בשבת דף קי"ט פרש"י וכבדתו אשבת מהדר קרא דאי איוה"כ הא כתיב בו מכובד עיי"ש לכן נראה עיקר כפירש ראשון וכהטו"ז.

בטור כתב וטילטול וכו' כדי שלא יהיו כחול בב"ח תמה דבפרק מענין דף קכ"ד אמר טילטול גזרו משום הוצאה עיי"ש ולע"ד שם מבואר דלב"ש אמרו כן והם ס"ל גם ביו"ט אסור הוצאה אבל לב"ה בביצה י"ב דהוצאה גם שלא לצורך או"כ מותר ביו"ט א"כ למה אסרו ביו"ט טילטול ואף דהטור ס"ל בריש הלכות יו"ט דצריך צורך קצת הכא מיירי ג"כ

שמטלטל אבן לצורך שבת כמ"ש הדרישה ועכצ"ל לב"ה טעם הטור דכולל שבת ויו"ט וכמ"ש בפתיחה לפרו"ג.

ס"ג ואסור לעבור בה שלא יבא לידי סחיטה המחבר לשיטתו שבס"ד כתב שלא יוציא ידו מתחת חלוקו וכדי שיזכור ולא יבא לידי סחיטה אבל פירש ביומא דף ע"ז ע"ב שלא יגביה בגדיו שלא יהא משוי הרי דל"צ לשנות משום חשש סחיטה אלא דא"כ תקשי עליו קושיות תוספת וראשונים הא חזינן דחיישינן לסחיטה כדאמר באלו קשרים דף קי"ג ע"ב לעבור במיא מתווסין מאניה ואתי לידי סחיטה דמכח קושיא זאת תרצו דשאני הכא דעושה שינוי ונלע"ד דס"ל לרש"י דלא אסרו חכמים לעבור במים מחשש סחיטה היכא דצריך ואפשר גם בלא שינוי כיון דאסור לפשוט מלבושיו ולשאת על כתפו משום שבת ממילא זכור איסור שבת ולא יסחוט אמנם בשבת ה"ק נהי דאנן לא אסרינן עליו מחשש סחיטה מ"מ אין לנו לתקן תקנה לאסור עליו הדילג ולהכריחו לעבור במים כיון דיש בה חשש סחיטה אין זה תקנה טובה ועוד דאם מותר לדלג ולהקף לא שכיח שיעבור במים וילכלך בגדיו ובמלתא דל"ש לא גזרו אבל אם נאסור לו לדלג ולהקיף א"כ יהא שכיח מחמת ההכרח לעבור במים ויש לגזור משום סחיטה ולכן אוקמוה אדינא דאורייתא וכה"ג כתבתי בחידושי לביצה ד"ל ולפ"ז עכ"פ אם ירצה לעבור במים ולא להקיף ולדלג אין לאסור עליו אלא דאין לומר לו שיעבור במים דוקא ובא"ז הלכות יום הכפורים סימן רע"ז כתב ג"כ כפרש"י דהא דלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו דלהגביה שולי חלוקו על זרועו אינו כראה כמלבוש אלא כנושאו על כתפו ועוד האריך שם בא"ז ומסיק דלאפושי הוליכא או לעבור במים כי הדדי ננהו ואע"ג דיכול להקיף ולעבור דרך היבשה אפ"ה שרינן לו לעבור במים ולא דחינן חדא מחמת חברתה עיי"ש הרי דעכ"פ לא מכרחינן לו לעבור במים דוקא וכן הובא בד"מ סימן תרי"ג בשם הא"ז אבל ברמ"א שם ס"ח סיים דלמעט בהילוך עדיף טפי ולא משמע כן בא"ז ובד"מ וכיון שהוכחתי דגם לרש"י מותר לעבור במים וגם דעת האחרונים שם בתרי"ג דלא כרמ"א ואדרבה להקיף עדיף ודעת הא"ז דכי הדדי ננהו נלע"ד דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד.

ס"ד להקביל פני רבו במג"א סק"ז שחייב להקביל פניו ברגל אבל בשבת וחדש ליכא חיובא אבל מצוה איכא ואשה שוה לאיש בזה כדילפינן משונמית עכ"ל ולשון הגמרא בפ"ק דר"ה דף ט"ז ע"ב חייב אדם להקביל פני רבו ברגל שנאמר מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת מכלל דבחדש ושבת איבעי לה למיזל ע"כ ונתקשו בה דפתח ברגל וסיים בחדש ושבת והנלע"ד דהנה מבואר בפסחים דף ס"ח דביו"ט ס"ל לר"י חלקהו חציו לכם לאכול ולשתות וחציו לד' בבית המדרש ללמוד ואמר שם דהכל מודים

דבשבת בעי לכם ודעת הע"ש לעיל סימן רמ"ב והלבוש לעיל סימן רצ"ב דבשבת יכול לעשות כולו לכם ועמ"ש לעיל סימן רמ"ב לחזק דבריהם וא"כ ודאי קבלת פני רבו הוא בכלל דחציו לד' וא"כ אם עושה חציו לד' צריך להקביל פני רבו אבל אם רוצה לעשות בשבת כולו לכם אינו מוכרח לקבל פני רבו ובר"ח כיון דכן הילפותא מקרא דכתיב אצל שונמית י"ל דוקא אשה שאינה עושה מלאכה בר"ח דיו"ט של נשים היא כמבואר לקמן סימן תי"ז אבל אנשים דעושין מלאכה בר"ח אינן מחויבין לבטל ממלאכתם וגם אינו בכלל רגל לאנשים כלל וע"כ אמר חייב להקביל פני רבו ברגל דברגל יש חיוב לאיש אבל בשבת וחדש אינו חיוב דבשבת אם רוצה עושה כולו לכם ובר"ח אינו רגל שלו וילפינן מדכתיב בשוכמית לא חדש ושבת מכלל דבחדש ושבת איבעי לה למזל בחדש מצד דיו"ט שלה היא ובשבת אם עושה חציו לד' ממילא ביו"ט דמוכרח לחציו לד' מוכח דחייב גם איש ובעלה של שונמית שאלה בשלמא אם היה חדש ניחא הליכתה דרגל שלה היא וגם אם היום שבת ניחא דיכולה לעשות חלה לד' ואזי איבעי לה למיזל מזה מוכח דברגל יש חיוב על איש וע"כ לא אמר דבחדש ושבת חייבת רק איבעי דבשבת אין החיוב מלתא דפסיקא דהברירה בידה וגם בר"ח לפמ"ש הב"ח בסימן תי"ז דהברירה ביד האשה אם תרצה תוכל להתבטל ממלאכה כיו"ט אבל איסורא ליכא עליה רק על הבעל שלא יכופה לעשות מלאכה דאינה משועבדת לו אז למלאכה עיי"ש לכן ג"כ אינו חיוב פסוק וע"כ אמר בחדש ושבת איבעי לה למיזל אם תעשה כיו"ט ולפ"ז י"ל דוקא בחדש ושבת איבעי לה למיזל ולא ברגל כיון דהוה מצוה שהז"ג נשים פטורות אמנם הטעם מבואר בלק"ת פרשת בראשית בטעמי המצות דהאשה נכללת בו ונפכורת בעשייתו עיי"ש וא"כ במה שאינו מחויב לעשות א"א לפוטרה וא"כ בר"ח דאינו רגל שלו ודאי אינה נפטרת וגם בשבת לפמ"ש הר"ן בפרק כל כתבי שבכל מעשה שבת איש ואשה חייבין כדילפינן מזכור ושמור את שישנו בשמירה ישנו בזכירה ובכלל זה הוו כל חייבי שבת עכ"ל וא"כ י"ל אף דהקבלת פני רבו הוי מצוה שהז"ג מ"מ בשבת חייבת בכל חייבי שבת כמותו ובר"ח כיון דיו"ט שלה היא ולא שלו ג"כ היא חייבת דלא מפטרא נשים במצוה שהז"ג רק היכא דאיש חייב ושייך גביה וכמ"ש לעיל משא"כ ברגל דהאיש חייב היא פטורה דברגל לאו כל חיובי רגל שוין בו ובה דהרי ראייה ג"כ אינה באשה וכן שמחה החיוב רק עליו לשמחה כמבואר בקדושין דף ל"ד ע"ב וע"כ שפיר אמר חייב אדם לקבל פני רבו ברגל היינו האיש דוקא ולא אשה מדכתיב מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת מכלל דבחדש ושבת איבעי לה למיזל דבחדש ושבת צריכה היא ולא ברגל וע"כ לא נכתב בקרא רגל רק כיון דחדש דיו"ט שלה צריכה לקבל פני רבה

כ"ש באיש ברגל ומה דלא נקט דחייב לקבל פני רבו בשבת דכ"ש הוא מרגל ואצ"ל או משום דיכול לעשות כולו לכם וכמ"ש לעיל וא"ש הכל בס"ד והנה בסוכה דף כ"ז ע"ב הלשון מכלל דבחדש ושבת מיחייב אינש לאקבולי אפיה רביה אמנם הן לדברי המג"א הן לדברי הנ"ב הנ"ל הן לכל המפרשים לא אתי האי לישנא שפיר ומהריטב"א והרי"ף שעל הע"י ומהרש"א בח"א שם נראה דגרסו בסוכה כמו בר"ה עיי"ש ועפ"י בר"ה דף ט"ז ע"ב ותלי"ת כונתי לדבריו במ"ש שם דבר"ח פטור האיש ועיין לעיל סוף סימן רצ"ו.

סעיף כ"ה ורפאו שלשתם לשלש ב"א מזה משמע להדיא דאם רפאו רק שני בני אדם שלשה פעמים כגון שני אגרות רפאו שנים והאגרת השלישי רפאה אחד מהשנים לא אתמחי גברא ובסוף הסעיף שלשה קמעים לאדם אחד ורפאו שלשה פעמים לא אתמחי יש לדייק אבל לשני ב"א אתמחי גברא אמנם הדברים יוצאין מביאור דברי הטור דברישא כתב ורפאו שלשתן ולא פירש להדיא שלשה ב"א ובסיפא כתב כמו בש"ע כאן ומזה הוכיחו דגם ברישא ע"כ כונתו לשלשה ב"א אבל כיון דלא פירש ברישא י"ל דיוק דסיפא אמת דוקא לאדם אחד אבל לב' אתמחי גברא ורישא דרפאו שלשתן ליותר מאחד כדמוכח מסיפא וטעמא דידי דהא פליגו רבי ורשב"ג אם שני זימני הוי חזקה וקי"ל בא"ע ס"ט לחומרא דבתרי זימני הוי חזקה ומבואר בב"ח שם וביו"ד ס"ק ובכו"פ שם דהוי ספק ובדרבנן קי"ל לקולא ובדאורייתא לחומרא ובהגהות רב"פ ביו"ד שם ציין לעיין במנ"י ועיינתי שם ודחה דברי הטו"ז שביו"ד סוף סימן קו"ף והעלה כהב"ח דכן דעת הרי"ף ורשב"א ורא"ש ור"ן וש"פ עיי"ש סימן מ"ו ס"ק כ"ט וא"כ נהי דהכא אזלינן לחומרא ובתרי זימני לא הוחזק למומחה מ"מ אם ריפא בשלשה אגרות שני ב"א יש ס"ס שמא בתרי זימני הוי חזקה ואתמחי בתרי גברא ואת"ל בתלתא זימני דוקא שמא גם בריפא לאדם אחד ג"פ מזלא דרופאין גרם ואתמחי גברא כיון דריפא ג"פ בג' אגרות וס"ס גם בדאורייתא לקולא והא דקתני בברייתא שריפא לג' ב"א כאחד ליכא למידק מיניה דהא ר"פ איבעיא ליה גם בריפא לאחד ג"פ וצע"ג למה נקטו המחבר ופוסקים שרפאו שלשתן שלשה ב"א.

הג"ה בסעיף הנ"ל ודוקא שבאו ב' המחאות ביחד עמ"א גם כאן קשה לי טובא איך יצוייר בקמיע שלישי דאתמחי יחד עם הגברא הא מכיון שריפא בשלשה אגרות שני בני אדם הל"ל אתמחי גברא שמא בתרי זימני הוה חזקה ואתמחי בתרי גברי ואת"ל דצריך ג"פ מ"מ שמא גם בריפא ג"פ לאדם אחד או שנים מזל רופא גרם ואתמחי גברא והוי ס"ס ומהני לאמחויי גברא וא"כ תו לא אתמחי קמיע שלישי ולפ"ז לכאורה מזה מוכח דלא כמ"ש לעיל דהא זהו דברי ר"פ בגמרא כמ"ש כאן תלתא קמיעי לתלתא גברי תלתא תלתא

זימני אתמחי גברא וקמיעי אמנם כבר תמה מהרש"א והאחרונים איך קאמר ר"פ דזה פשיטא לו והדר מבעיא לו תלתא לחד גברא אם מזל רופא או מזל חולה גורם דהא את"ל דמזל רופא גורם מכיון שריפא ג"פ אדם אחד או שנים כבר אתמחי גברא ואיך יתמחי תו קמיע שלישי וגם לדינא הקשו איך פסקינן כשבאו ב' המחאות ביחד דאתמחי גם קמיע הא לחומרא י"ל בעיא דר"פ בריפא ג"פ לאחד אתמחי גברא ותו לא אתמחי קמיע לעולם ועיין בתו"ש מחצית השקל והנלע"ד דהנה על מה שהקשו התוספת בשבת דף ס"א ע"ב בד"ה תלתא קמיעים לתלתא גברי תלת תלת זימני דאיך אתמחי קמיע שלישי דהא מיד כשנתרפא האדם השלישי פ"א אתמחי גברא וכיון דאתמחי גברא ודאי שאותה האגרת הועיל מכאן ואילך עיי"ש בתוספת על זה כתב המהרש"א שם דליכא לשנויי הכא שאחר שנרפא האדם שלישי בקמיע שלישי פ"א ואתמחי גברא אבד הוא מחאתו שכתב שלשה קמיעות ולא הועילו ושוב אח"כ ריפא אדם הג' בקמיע שלישי תרי זימני דהשתא אתמחי קמיע שלישית ג"כ בתלת זימני דליכא למתלי בהמוחאת גברא דכבר אבד המחאתו דהא משמע בשעה דאתמחי גברא אתמחי גם הקמיע עכ"ל ולפ"ז כראה דבלא"ה הקשו תוספת דהל"ל רק תלתא זימני פ"א ואינך חד זימנא ותרצו דר"ל דאתמחי כל הג' קמיעים.

והנה זה גופא דוחק דהא לא רצה רק לצייר דאתמחי גברא וקמיע ודי לו באחד ועוד אדרבה משמע דלא אתמחי רק קמיע אחד מדאמר אתמחי קמיעא דהל"ל אתמחי קמיעי דלשון רבים הוא בסוף ביוד כמו דאמר תחלה תלת קמיעי ביוד לבסוף גם אתמחו הל"ל בוא"ו לבסוף וע"כ דר"ל באמת רק חד קמיע אתמחי וא"כ קשה למה נקט תלתא תלתא זימני אמנם ר"פ לא פירש איך הציור רק אמר דבתלת קמיע לתלתא גברי תלתא תלתא זימני בזה אפשרי המציאות דאתמחי גברא וקמיע ועכצ"ל כן לתוספת גופא דהא לא פירש דאחד נתרפא חמשה פעמים ואחד רק פ"א לכן אומר אני דהא ר"פ לא פירש ג"כ דהקמעים רפאו תלתא תלתא זימני ובגמרא שם בברייתות כל שריפא ושינה ושלש כל שריפא שלשה ב"א והכא לא נזכר שריפאו וע"כ דהכונה כל שנתן תלתא קמיעי לתלתא גברא תלתא תלתא זימני בזה אפשרי המציאות דאתמחי גברא וקמיע וממילא נבחין איך יצוייר ובאיזה סדר רפאו ולפ"ז א"ש דיצוייר דנתן קמיע אחד לראובן והועיל וקמיע שני לשמעון והועיל וקמיע שלישי לראובן ושמעון והועיל והדר נתן הקמיע שלישי ללוי והועיל אח"כ נתן שני קמיעי ראשונים עוד הפעם לראובן ושמעון ולא הועילו והדר נתן קמיע שלישי ללוי והועיל שני פעמים נמצא בין הכל תשעה פעמים כל אחד מהשלשה גברי לקח קמיע שלשה פעמים וקאי תלתא תלתא זימני על התלתא גברי דסמוך אף

דקמיע אחת שימשה חמשה פעמים כמו לרשב"א בתוספת דאיש אחד נתרפא חמשה פעמים וקאי תלתא תלתא על הקמיעי כן י"ל להיפך דקאי על גברי ונמצא אחר שריפאה קמיע שלישי ללוי פ"א אבד הרופא חזקתו שני פעמים רק בזה לא אבד המחאתו עדיין דקי"ל בג"פ הוי חזקה אבל תו ל"ל שמא בשני פעמים הוה חזקה ואתמחי גברא מקודם דא"כ אבד המחאתו ג"כ בב"פ ע"י ב' גברי ונמחה קמיע שלישי בשני פעמים לבסוף ע"י לוי כיון דבשני פעמים הוה חזקה ול"ק נמי שמא מזל רופא גורם היכא דריפא ג"פ לחולה אחד וכ"ש שנים ואם כן אתמחי גברא בראובן ושמעון קודם דאתמחי קמיע דבזה אמרינן ס"ס לאידך גיסא שמא מזל חולה גורם ואת"ל מזל רופא שמא בשני זימני הוה חזקה ואבד הגברא חזקתו בתרי זימני ואתמחי קמיע אח"כ בתרי זימני ומ"מ גם עתה גברא בהמחאתו כיון דלא אתרע רק שני פעמים ובדרבנן קי"ל לקולא בזה דרק שלשה פעמים הוה חזקה ואולי מה דלא מקלינן מתחלה שיהיה מומחה בשני פעמים כיון דהוה ספיקא דרבנן משום דאתחזק איסורא מקודם וגם גברא אתחזיק באינו מומחה משא"כ שיאבד חזקתו אדרבה אתחזיק כבר למומחה ועוד דל"ל מתחלה ספקא דרבנן לקולא דא"כ תחמיר לבסוף כשיאבד המחאתו ע"י שני פעמים אף לאחר שהוחזק בג"פ ועדיף להחמיר תחלה שלא להחזיקו מחדש רק בג"פ משיאבד חזקתו בב"פ ומ"מ כ"ז אינו מועיל רק לענין ספק אחד ולא ס"ס דמהני גם נגד חזקה לכ"פ גם בדאורייתא מכ"ש בדרבנן י"ל לכ"ע מהני ועיין בפרמ"ג בסוף כללי במחודשים שם דס"ס ע"י פלוגתא ובעיא מהני גם באתחזיק איסורא עיי"ש ונראה מה"ט נמי פסקו בעיא דר"פ לחומרא כי מספק א"א להחזיקו למומחה מחדש ואדרבה יצמח מזה חומרא כשיתחזק בג' גברי יאבד המחאתו ע"י אחד בג"פ ולהקל בתרוייהו א"א דהוי תרתי דסתרי וא"א לפסוק הבעיא לקולא לעולם היכא דסתרי ולכן אף דהעלה הפרמ"ג בכללי ס"ס סק"כ דבספיקא דרבנן גם באתחזיק איסורא מותר מ"מ הכא אסור נמצא עכ"פ בעוד דגברא במומחתו גם קמיע אתמחי ושפיר קאמר ר"פ אתמחי גברא ואתמחי קמיע ורק חדא קמיע אתמחי וגם זה לא אתמחי קודם לגברא ולפירש רשב"א בתוספת דשני קמיעי אתמחו קודם גברא וקמיע שלישי עם גברא הל"ל אתמחי קמיע ואתמחי גברא ולפמ"ש הכל מדויק מאד בס"ד כפתר ופרח וקמ"ל ר"פ באופן זה אף דודאי אין שום ספק דלא אתמחי קמיעא קודם הגברא מ"מ אתמחי ג"כ קמיעא ואף דהמחאת קמיע בא על ידי ספק דגברא אבד חזקתו בתרי זימני מ"מ גם הגברא אתמחי לדינא וע"כ אף דמשכחת דאתחזי גברי וקמיעא אחת תרי חד חד זימני וחדא תלת זימני וכמ"ש לקמן בד"ה עוד מ"מ זה רבותא גדולה ועיין לקמן בסה"ד ועוד אמנם בטור וש"ע דמבואר דרפאו תלתא תלתא זימני וע"כ לא נחתו

להכי נ"ל לתרץ קושיא ראשונה שהקשתי לעיל דאתמחי גברא מקודם בתרי גברי דשמא בתרי זימני הוה חזקה ואיך אתמחי הקמיע הג' נלע"ד דהציור באופן זה דריעא לראובן בקמיע אחת ב"פ ובקמיע אחרת ג"כ ריפא לראובן ב"פ ובקמיע שלישי ריפא לראובן פ"א ולשמעון פ"א והדר רפאו שני קמיעי ראשונים לשמעון ב"פ ובקמיע שלישי ללוי פ"א דהשתא ממ"נ אם בתרי זימני הוה חזקה ואתמחי גברא בראובן ושמעון הא אזי אתמחי גם הקמיע שלישי בב"פ ואם בג"פ הוה המחאתו כשריפא ללוי ואזי גם קמיע ריפאה פעם שלישי באופן דמעולם לא ריפא תרי גברי קודם עד שכל השלשה קמיעי ריפאו תרי זימני ומעולם לא ריפא תלתא גברי עד שכל השלשה קמיעי ריפאו תלת תלת זימני וא"כ ל"ל אה"נ דגברא לבד אתמחי כשריפא את שמעון פ"א דיש ס"ס שמא בתרי גברי הוי חזקה ואת"ל דצריך ג"פ שמא מזל רופא גורם וכבר ריפא ג"פ בג' אגרות אלא דהא כאן רצה לומר אופן דאתמחי גברא ואתמחי קמיע עכצ"ל תלתא תלתא זימני וא"ש ואם כי דבר חדש הוא מ"מ לפע"ד הדבר מוכח והאמת עד לעצמו

ועוד נלע"ד די"ל שפיר בתלתא קמיעי לתלתא גברי תלתא תלתא זימני אתמחי גברי וקמיעי כל השלשה אף דרפאו תלתא תלתא זימני ולתרץ קושיות הנ"ל והוא עפ"י מ"ש מהרש"א הנ"ל די"ל דמיירי כשריפא קמיע שלישי ללוי פ"א אח"כ אבד הרופא חזקתו בתלת זימני ואח"כ ריפאה הקמיע ללוי תרי זימני עיי"ש הרי דר"ל דמיירי רק באבד חזקתו בתוך הנהו תלתא זימני לולא דאמר אתמחי גברא וקמיע דמשמע דתרוייהו בהמחאתן בבת אחת וגם ס"ל למהרש"א דאם הקמיע הועילה פ"א כשאתמחי גברא ואח"כ אבד חזקתו והועילה הקמיע עוד ב"פ מצטרפין לג"פ כיון דכל פעם שהועילה הקמיע לא היה הגברא מומחה קודם ולפ"ז יש לצייר בזה האופן דנתן קמיע אחת לראובן והועיל ב"פ וקמיע שניה הועילה לראובן פ"א וקמיע שלישי לשמעון פ"א ואח"כ קמיע ראשונה לשמעון פ"א ואח"כ נתן שתי קמעות לתרי גברי ולא הועילו ואח"כ נתן קמיע השלישי לשמעון והועילה ב"פ ואח"כ נתן קמיע השניה לשמעון ולוי והועילה חד חד זימנא ובזה ס"ה תלתא תלתא זימני ואתמחי גברא וכל התלתא קמיעי דגברא אתמחי אף דקודם שריפא לשלשה גברי לא ריפא לשני ב"א בינתים מ"מ שמא בתרי זימני הוה חזקה והרי ריפא לבסוף תרי גברי בתרי קמיעי ואת"ל דצריך תלתא זימני שמא מזל רופא גורם והרי קודם הועיל לראובן ושמעון בתלתא קמיע וא"כ לא נאבד חזקתו ע"י תרי זימני כיון דאמרת רק בתלת זימני הוה חזקה וקמיע ראשונה אתמחי דהרי הועילה תלת זימני ול"ל דגברא אתמחי קודם מס"ס שמא בתרי זימני הוה חזקה ושמא מזל רופא גורם דאם בתרי זימני הוה חזקה גם הקמיע אתמחי כשהועילה תרי זימני לראובן קודם דאתמחי

גברא ול"ל שמא מזל רופא גורם וצריך תלתא זימני וא"כ אתמחי גברא קודם דיש ס"ס שמא בתרי זימני הוה חזקה ואתמחי הקמיע קודם ואת"ל דצריך תלת זימני שמא מזל חולה גורם וכשריפאה הקמיע פעם שלישי עדיין לא אתמחי גברא וקמיע שניה ג"כ אתמחי דהגברא לא אתמחי קודם רק אם נאמר דבתלתא זימני הוה חזקה ומזל רופא גורם וא"כ יש ס"ס שמא מזל חולה גורם ואת"ל מזל רופא שמא בתרי זימני הוה חזקה והרי אבד חזקתו בתרי זימני ואתמחי קמיע שניה אח"כ דאם בתרי זימני די א"כ אף דאתמחי גברא מתחלה בראובן ושמעון קודם שהועילה קמיע שניה שני פעמים הרי אבד הרופא חזקתו בתרי זימני והועילה הקמיע אח"כ ול"ל דאם מזל רופא גורם ובתרי זימני הוה חזקה הרי אתמחי גברא פעם שניה כשריפא לשמעון בתרי קמיע קודם שהועילה הקמיע שניה ללוי דמ"מ הרי הועילה קמיע שניה מתחלה לראובן פ"א ולא אתמחי אז גברא קודם לקמיע רק עם רפואת קמיע שניה והרי עתה אחר שאבד הגברא חזקתו אתמחי הקמיע עוד פעם שניה לשמעון ואתמחי קמיע בבת אחת עם גברא דמצטרפין כמו שהקדמתי לעיל וקמיע שלישית אתמחי ג"כ דהא הועילה ג"פ ואם בתרי זימני הוה חזקה הרי הועילה לבסוף הרי זימני כשאבד הגברא חזקתו בתרי זימני ואם בתלתא זימני דוקא הוה חזקה אם מזל חולה גורם לא אתמחי גברא כלל וליכא חשש רק אם מזל רופא גורם ובתלת זימני הוה חזקה דאזי אתמחי גברא מקודם כשריפתה קמיע השלישי לשמעון ועדיין לא אבד חזקתו א"כ יש ס"ס שמא מזל חולה גורם ולא אתמחי גברא כלל ואת"ל מזל רופא גורם שמא בתרי זימני הוה חזקה ואבד חזקתו הגברא בתרי זימני והועילה הקמיע לבסוף ב"פ לשמעון ואתמחי הקמיע עתה והוא דבר עמוק ולדינא צ"ע בזה דהוה ס"ס הסותרין כי אצל הגברא אנו אומרים שמא בתרי זימני הוה חזקה ושמא וחל רופא גורם ואצל הקמיעין אנו אומרים שמא מזל חולה גורם ועיין בפרמ"ג ביו"ד סימן ק"י בכללי ס"ס סק"א דהוכיח דגם אם ספק אחד מן הס"ס סותר לס"ס השניה ג"כ לא עבדינן ספק ספקא להקל אלא דצידד שם לומר דוקא אם ספק השני סותרין וא"א להתחיל עם ספק השני עיי"ש ועוד כתב שם די"ל בדרבנן מהני ס"ס הסותרין ובשם מהרא"י סימן ק"ל הביא דמהני ס"ס כה"ג אמנם בלא"ה הכא לכ"ע י"ל דמהני דמקור הדבר דס"ס בסותר ל"מ הוא מתוס' ב"ק י"א א' ד"ה דקא ובנדה כ"ז א' כהובא בפרמ"ג שם ושם מיירי באדם אחד וע"כ אף דהוה בזה אחר זה מחמירינן משא"כ בתרי גברי ובזה אחר זה שפיר מהני והכא לא נ"מ לאמחויי קמיעין רק אחר שאבד הגברא חזקתו דמקודם בלא"ה מותר לצאת בהנהו קמיעין דאתי מגברא מומחה כמ"ש התוספת ואם כן נ"מ שיצאו בקמיעין הללו אחרים לא אותם שיצאו בקמיע דרופא זה מכח המחאתו

דגברא ועיין בטו"ז סימן שי"ו ביו"ד ובפרמ"ג בכללי ס"ס סקי"א וביו"ד סימן קי"א בטו"ז סק"ו מ"ש בשם הרמב"ן ורשב"א.

במג"א ס"ק ל"ט לא גברא דאמרינן מזלא דחולה גרם וא"כ אף הוא עצמו אסור לצאת בו ועיין פרמ"ג דשמא אתרע מזליה השתא ועיין לבושי שרד ובירושלמי פרק במה אשה ה"ב ר' שמואל בשם ר"ז ריפא לאדם אחד נאמן לאדם אחד לשנים נאמן לשנים לשלשה נאמן לכל אדם ופירש בק"ע נאמן לאדם אחד אותו אדם מותר לצאת בקמעיו אם כיפא אותו בתלתא קמעי אבל שאר אדם לא דאמרינן מזלא דחולה גרם דמקבל כתבא עכ"ל מבואר דזה החולה מותר לצאת בו אלא די"ל דקאי שם על מה ר"א בשם ר"י נאמן הרופא לומר קמיע זה מומחה רפיתי בו שניתי ושלשתי הרי דמיירי לענין המחאת קמיע וע"ז אמר ר"ש בשם ר"ז ריפא לאדם אחד נאמן לאדם אחד אם בקמיע אחת ריפא ג"פ לאדם אחד נעשה הקמיע מומחה רק לזה האדם ולא קאי על תלתא קמיעי כפירש ק"ע ולפ"ז י"ל דאם ריפא אדם אחד בתלתא קמיע גם חולה זה אסור לצאת בקמיעין אלו אמנם לפ"ז דומה קמיע לרופא כמו דרופא לא אמחי לכ"ע רק בתלתא גברי כן הקמיע א"כ ה"נ כמו דקמיע אתמחי עכ"פ בג"פ לאותו חולה כן הרופא בג' קמיעי לאדם אחד עכ"פ אתמחי לזה החולה.

סט"ו אסור לנגבם סמוך לאש משום מלבן ומבשל מרדכי והקשו דבלא"ה אסור משום מ"ע ולע"ד לפמ"ש תוספת בביצה ד"ט גבי סולם דבשבת דאסור להוליך בר"ה אין לאסור בחצר ה"נ י"ל דוקא נגד החמה דאסור בר"ה משום מ"ע אסרו גם בח"ח אבל אש בר"ה ל"ש א"כ ל"ל ל"פ ומותר בבית דליכא מ"ע דב"ב יודעים שלא כיבס עתה ול"ל משום דנגד חמה בר"ה יש מ"ע ל"פ ואסור גם אצל אש בבית דבשני מינים לא אמרינן ל"פ כמ"ש הר"ן בשבת ר"פ שואל הביאו ביד מלאכי בכלל ל"פ ולפ"ז רחוק מאש מותר לשטחם לנגבם גם בשריה מרובה וצ"ע לדינא.

סעיף מ"ם עיין בשע"ת לענין פערסאל ועיין שו"ת גוא"י חא"ח סימן קל"א.

סל"ט דבר שנפסק מן הבגד וראשו אחד מחובר כגון לולאות ואינו חשוב מותר לצאת בו ובחיי אדם כלל נ"ו סי"ד אסר דלפי מ"ש הש"ע בסל"ח בטלית שאינו מצויצת הטעם דחשובים אצלו דדעתו עליהם להשלים ה"נ בלילאות וקרסים שנפסק אחד וכתב לי ח"א ששמע מח"א שהיא טעות וכתב דציצית חשיבי משום מצוה רק כשפסולים ליכא מצוה ע"כ נתן טעם דדעתו להשלים עכת"ד ונ"ל דהדין עמו דכן מבואר בלבוש סל"ח החוטין חשובים אצלו למצוה הואיל ודעתו עליהם להשלים עכ"ל וראיה נמי אכילה דבסעיף זה דאין הרצועות חשובות כמשאוי שמבטלות אגבה והוא בגמרא דשבת קל"ט ע"ב דמשני

ציצית לגבי טלית חשובי ולא בטלי הני דכילה לא חשובי לבטלו עיי"ש ונימא נמי נהי דעתה מתעטף בכילה וא"צ לרצועות מ"מ דעתו עליהן כשיצטרך לנטותה כאהל ול"ל בשלמא בכילה נהי דדעתו עליהן מ"מ בטלו לטלית כיון דראוין לנטותה כאהל טפלין לכילה משא"כ הציצית דעתה פסולין וא"צ לבגד דא"כ ה"ל לגמרא לחלק ולתרץ כן ולא צ"ל לטעם דציצית חשיבא ובכילה לא חשיבו וע"כ גם בציצית הל"ל דבטלו לבגד כולן דלצורכה עשוין ועתיד להשלים עליהן אלא דחשיבו משום מצוה ועוד דהא ברצועות של אבנט כשאין הנעלים קשורים בהם מבואר כאן דלא חשובי לבטלו אגב האבנט אבל אם הם משי חשובי ולא בטלו נימא נמי דגם כשאינם של משי חשובי דדעתו עליהם דצריכי כשיקשור הנעלים בהם ואי משום דראוים לכך ואינם חסרים תיקון בטלו לאבט א"כ גם של משי יבטלו וע"כ מה דדעתו עליהם אינו עושה החשובות זולת בציצית דמצוה.

סימן שב

ס"ו טיט שעל רגלו וכו' בשבת פרק תולין דף קמ"א טיט שע"ג רגלו מקנחו בקרקע ולא בכותל אמר רבא בכותל מ"ט לא משום דמחזי כבונה הא בנין חקלא הוא אלא א"ר מקנחו בכותל ואין מקנחו בקרקע דלמא אתי לאשוויה גומות אתמר מר בריה דרבינא אמר אחד זה ואחד זה אסור למר בריה דרבינא במאי מקנחו לו בקורה ע"כ וקשה דרבא תחלה תפס רק כותל שנאמר באחרונה וסיים דחולק גם בקרקע ומה זה דאמר למר בריה דרבינא במאי מקנחו אימא אה"נ דלא מקנח לו כלום וזה הקשה הב"ח ונלע"ד דמבואר בפרק כירה דגזרו על רחיצה בחמין גם בחמי טבריא ראו שאין הדבר עומד להן התירו להן חמי טבריא פרש"י שאין הדבר עומד שלא היו צבור יכולין לקבל מתוך שאסרו להן את הכל עכ"ל ומה"ט כתב הר"ן בס"פ חבית הובא במג"א לעיל סימן ש"א ס"ק נ"ח דמש"ה לא אסרו להסתפג באלונטית שמא יסחוט משום דא"א לעמוד בלא רחיצה וסיפוג עיי"ש וא"כ ה"נ א"א לגזור שלא יקנח רגליו מהטיט כל יום השבת דגרע מרחיצה וכה"ג מצינו בגרף של רעי דלא אסרו להוציאו משום מוקצה וע"כ אביי דס"ל דאסור לקנח בכותל דזה בנין הוא ע"כ התיר לקנח בקרקע ולא חשש שמא ישוה גומות דא"א לאסור הכל ורבא פליג דבכותל שרי דלאו בנין הוא ממילא מזה נצמח דבקרקע לא יקנח שמא ישוה גומות והם לא ס"ל דיש מציאות לקנח בקורה דזה לא שכיח ככותל וקרקע ומר בריה דרבינא דאוסר קרקע וכותל פריך במאי מקנח דלאסור הכל א"א ותירץ דמקנח בקורה וס"ל כיון דעכ"פ לא נאסר הכל הוה גזרה שיכולין לעמוד בו.

ובזה יבואר לשון מהר"ם שהובא במג"א ס"ק כ"ז וז"ל סימן תמ"א אסור לנגב כוס שהיה בו יין או מים במפה או בשום דבר בשבת משום דאתי לידי סחיטה או ליבון ולא דמי למנגב ידיו במפה או בחלוקו לפי שידיו הם מלוכלכות ואפילו ידיו צריך לנגבם היטב זו בזו קודם שינגבם במפה ובחלוקו דלא ליתי לידי סחיטה וליבון עכ"ל ואינו מובן מ"ש לפי שידיו מלוכלכות ומג"א כתב דמה"ט ל"ה ליבון דהוה דרך לכלוך ועדיין לא תירץ מחשש סחיטה וכתב המג"א דבסמרטוט המיוחד לכך ליכא למיחש עיין במחצית השקל וקשה הא מפורש גם בחלוקו וזה ודאי אינו מיוחד ועוד דמשמע דבמפה דאסור לנגב הכוס מותר לקנח ידיו ולכן נלע"ד דכונתו כיון שידיו מלוכלכות ע"כ מנגב ידיו במפה דא"א לגזור שלא ירחוץ ידיו וישארו מלוכלך כל השבת וכיון שרוחץ ע"כ מנגב כמ"ש הר"ז הנ"ל שכל הרוחצין מסתפגין ודבר זה א"א שלא לעשות וכ"כ הלבוש לעיל סימן ש"א סמ"ח דמסתפג באלינטית פניו ידיו ורגליו ומביאה בידו לביתו ול"ג שמא יסחוט דגזרה זו לא היתה יכולה להתקיים שא"כ לא היו יכולים לרחוץ ידיהם בשבת שכל הרוחצין מסתפגין ודבר זה א"א שלא לעשות עיי"ש ותמהני שבסימן זה סי"א כתב כוס שהיה בו יין או מים אסור לנגבו במפה או בחלוק משום דאתי לידי סחיטה ול"ד למה שמנגב ידיו במפה או בחלוק דשאני ידיו שהם מלוכלכים ומלכלך המפה מש"כ בכוס וע"ל סימן ש"ח סח"י עכ"ל הנה לפי מ"ש בעצמו לעיל א"צ כאן לומר שמלכלך המפה וגם מה זה תירץ על חשש סחיטה לבד שהביא הלבוש בשלמא במהר"ם י"ל דקאי על איסור ליבון כמ"ש המג"א גם אינו מובן מה שהוצרך לעיין סימן ש"ח סח"י דלא מיירי מזה כלל ונראה דט"ס הוא וצ"ל סימן ש"א סמ"ח ורמז באמת לטעם זה ולפמ"ש א"ש מה שסיים מהר"ם דמ"מ צריך לנגבם היטב זו בזו קודם שינגבם במפה או בחלוקו דלא ליתי לידי סחיטה וליבון ע"כ דהא כבר אמר לפי שידיו מלכלכות אין חשש ולהמג"א קשה להולמו ולפמ"ש א"ש כיון דההיתר רק משום דא"א לעמוד בו א"כ כל מה דאפשר לתקנו צריך לתקן.

סימן שג

ס"ב הג"ה וי"א דבתולה שאינה חוששת לגילוי ראשה אפילו תפורה בשכבה אסור והקשה בתו"ש דא"כ גם בנישאות משום לא פלוג מי ל"ד להא דסימן ש"א ס"ט דתכשיט הראוי לאשה ואיש אסור גם לאיש אף דבאיש ל"ש חשש דשליף ומחוי מ"מ אסור משום ל"פ ועיי"ש שכתב דהרמ"א לא דק בלשון ונתן מקום בטעות דמיירי דוקא אם רוב שערותיהן מגולה כמשמע מלשון הד"מ עיי"ש ומה אעשה שלא היה לו ספר א"ז

דשם כתוב ממש כלשון הרמ"א ולענין קושיתו נלע"ד דזה ודאי שתכסה בתולה ראשה בשבכה לא שכיח כל כך כיון דאין חוששין לגילוי ראשה ואין שום צורך בשבכה כאשר עינינו רואות א"כ הל"ל מלתא דל"ש לא גזרו בו רבנן אף דיש חשש דשלפא ומחוייה אלא די"ל כיון דבלא שבכה אסורין לצאת כסרביטין וטוטפות וכשירצו לצאת בהן בשבת יהיו מוכרחין לתפור בשבכה כנשים א"כ יהא נעשה שכיח וע"כ אסור וממילא הדר אינו שכיח כיון דאין להן צורך בשבת ג"כ ממילא תו ליכא למגזר גם בנשים בשבכה משום לא פלוג דבתולות כיון דלא שכיח ומשום מלתא דל"ש ל"ג רבנן ועוד י"ל דבתולה ודאי ל"ש שתצא בשבכה ומ"מ היא בכלל הגזרה כיון דשייך בה החשש דשלפה ומחויה וכמ"ש התוספת בפ"ק דשבת דף י"ד ע"ב בד"ה כיון דהיכא דגזרו בדבר השכיח גם אי אתרמי באופן דל"ש לא חלקו חכמים ה"נ החשש דשלפה ומחויה בסרביטין שכיח ע"כ גם בתפורין בשבכה בבתולה לא יצאה מכלל הגזרה אמנם לגזור משום זה גם על נשים כשתפורין בשבכה ולא שייך חשש דשלפה ליכא למגזר משום בתולת דמשום מלתא דל"ש לא גזרינן דהא דגזרו בתכשיט לאשה ולאיש גם באיש הוא דגזרו באיש מפני אשה וכמ"ש המאירי בפרק במה אשה וחדא גזרה הוא עיי"ש וה"ד אם באשה הוא הגזרה מצד עצמה אבל הכא בבתולה גופה לא היו גוזרין כשתפורין בשבכה דלא שכיח רק משום דגזרו היכא דאינן תפורין בשבכה משום שלפה ומחויה דשכיח לא חלקו וגם בבתולה אסור כשיש החשש דשלפה אבל לגזור משום זה גם בנשים משום מלתא דל"ש לא גזרינן ותרי לא פלוג לא מצינו ובכתבי מהרי"א סימן קס"ד והובא במג"א סימן תמ"ז סק"ה איתא דלא מחמירינן בלא פלוג כמו בגוף הגזרה עיי"ש ה"נ נהי דבגוף הגזרה לא חלקו חכמים אבל בתפור בשבכה בבתולה דלא שכיח רק משום ל"פ אסור לא מחמירינן לומר גם בזה לא ל"פ לאסור משום זה גם נשים דלא שייך בהו שלפה ומחויה והנה בזמן הגמרא ודאי דרכן של בתולות לילך בראש פרוע כמבואר בפ"ב דכתובות ולעיל סימן ע"ה ס"ב ובא"ע סימן כ"א בח"מ וב"ש וא"כ מש"ה לא גזרו בנשים בתפורין בשבכה משום ל"פ דבתולות כיון דלא שכיח בבתולה וממילא אף לכשימצא איזהו מקום שנהגו הבתולות לילך ג"כ בשבכה מ"מ מותר לנשים כיון דלא נגזר בזמן חכז"ל לא נחדש עתה גזרה וכמ"ש בב"י לעיל סימן י"ג והובא במג"א לעיל סימן ש"א ס"ק נ"ח ועוד דגם חד מקום בטלה דעתן לרובא דעלמא ועיין לקמן סימן ש"כ במג"א סק"א.

ס"ה כלילא במג"א סק"ו תכשיטין שכל הנשים רגילין בהו אף חשובה אסורה ש"ג עכ"ל הנה בתוס' בפרק ב"א דף נ"ט ע"ב בד"ה מאן הכריחו זאת מדקאמר עולא בכירה דף מ"ו ע"ב על הא דתניא השירים והנזמים הן ככל הכלים הניטלין בחצר מ"ט הואיל

ואיכא תורת כלי עליהן ומה דחק לומר כן כיון דחזי לנשים חשובות עיי"ש ונראה דאזלו לשיטתייהו בפרק מפנין דף קס"ז ע"ב בד"ה כיון דדבר דחזי לכ"ע רק איסור רביע עליה לא אזלינן בתר בעליו דאסורה לדידי' כיון דמותר לאחריני מותר בטילטול גם לבעליו אבל לר"ן בפרק כירה דף מ"ו דגם אם אסור רק לבעליו הוי מוקצה ואסור בטילטול לכ"ע א"כ אין ראיה מדעולא כלום דהוצרך לומר הואיל ואיכא תורת כלי דאל"ה נהי דחזי לחשובה כיון דלא חזי לבעליה הוי מוקצה לכל ואפילו נימא דרק לבעליה הוי מוקצה כמ"ש הש"ג בפרק כירה בשם התוס' והובא במג"א לקמן תוף סימן ש"ח ג"כ ליכא ראיה מדעולא וממילא נסתלקה קושיות התו"ש מעל הרוקח דס"ל דוקא לאינה חשובה אסור לצאת דמה יעשה לקושיות התוס' מהך דעולא ולפמ"ש לק"מ לכן נתחכם המג"א להביא זאת מן הש"ג ולא מהתוס' כמו שנתקשו בתו"ש ופרמ"ג כיון דמן התוס' אין הדבר ברור די"ל הם כתבו כן מצד ההכרח דקשיא להו מדעולא לשיטתם וא"כ להר"ן י"ל דשרי לחשובה ע"כ הביא מן הש"ג דהוא כבר הביא דברי הר"ן ותוס' דפרק כירה כמבואר במג"א סוף סימן ש"ח ומ"מ כתב כאן בלי חולק דגם לאשה חשובה אסור וצ"ל להר"ן דלא תקשי ליה מהך דפרק מפנין בתרומה ביד ישראל כיון דחזי לכהן ל"ה מוקצה דשאני תרומה דע"כ עומד לצאת מיד ישראל ליתנה לכהן לא מבעיא אי טובת הנאה אינה ממון ל"ח הישראל בעליו כלל אלא דגם אם ט"ה ממון מ"מ עומד לאכילת כהן ע"כ או לבהמת כהן ואפשר גם הר"ן לא אמר באיסור רק אם לא אסר עליו לעולם או אסר עליו בהנאה דאינו רשאי ליתנה לאחר אבל כשאסר עליו ככר זה באכילה לעולם דע"כ עומד ליתנו לאחר כתרומה מודה דל"ה מוקצה וכמ"ש הרשב"א וריטב"א בפרק כירה דף מ"ו ובפרק מפנין ושאני קיטמא ומטלית של שלש דמפני גריעתיה דלא חשוב לבעליו לא זוסקיה אדעתיה ליתנה לאחר כלל עיי"ש אמנם י"ל לפ"ז דדוקא במאכל ס"ל לר"ן כן כיון דלאח"ז יהיה מותר לו לאו אסיק בדעתי' ליתנה לאחר לאכלו ולדידיה אסור בשבת ע"כ נעשה מוקצה לכל אבל בכלים דאסור לבעלים בשבת מה אכפת להו להשאילן לאחריני בשבת דזה נהנה וזה לא חסר א"כ לא אקצינהו אטילטול גם לר"ן והק"ל על הרוקח ונ"ל דרוקח ס"ל דאשה חשובה הכונה עשורה ומתנהגת בשררה דעכצ"ל כן דמאן דרכה למיפק בכלילא ובעיר של זהב אשה חשובה היינו עשירה שיש לה הרבה תכשיטין ואין חידוש אצלה התכשיט שתתפאר בו בשוק ולא שלפה וע"כ כתב הרשב"א דבדבר חידוש דהיינו תכשיט חשוב ביותר גם באשה חשובה יש ששש דשלפא וא"כ סתמא אשה חשובה אינה שואלת מאשה שאינה חשובה תכשיטין פחותים להתקשט בהן והשואלת מחמת שאין לה זהו לאות שאינה חשובה והוא חידוש אצלה ויש ששש דשלפא וא"כ

אף אם הרוקח ס"ל כתוס' דע"י איסור לבעליו נעשה מוקצה כלל מ"מ בהך דעולא שאני דבשלמא בשאר איסור דלדידי' אסור מסיק אדעתיה ליתנה או להשאיל לאחריני דחזי להו וכמ"ש הרשב"א וריטב"א אבל הכא דשירין ונזמין אסורין לכל נשים שאינן חשובות א"כ לא מסקה אדעתא להשאילן לחשובה דהחשובה יש לה תכשיטין חשובים מהן ולא אתיא למישאל תכשיטין פחותין מאינה חשובה להתקשט בהן והשואלת אינה חשובה וכמ"ש וע"כ י"ל דחשובה מותרת לצאת בכל התכשיטין ומ"מ שפיר אמר עולא מ"ט ובפסחים דף ק"ח אמר אשה חשובה צריכה הסיבה היינו ג"כ המתנהגת בשררה ורגילה להסב והיא עשירה שיש לה משרתים דא"צ לשמש בצורכי בית עיין רשב"ם שם ובאשל אברהם לקמן סימן תע"ב:

ס"ט בטו"ז סק"ח בסה"ד הקשה דלסמ"ג דראשה עב הוי תכשיט דאמאי הדר בו בגמרא מאוקימתא דאוגרת שערה היה לו לאוקמיה בראשה אחד עב והוי תכשיט וכעין זה הקשו תוס' בטס של זהב אלא דתרצו דאם אוגרת שערה א"י להניח הטס על פדחתה אבל במה שנאמר דהוה תכשיט מצד ראשה עב שפיר נוכל לומר כן עכ"ל ונלע"ד דזהו באמת כונת התוס' שם דסיימו בתירוצם ואינה חשובה תכשיט אלא טס דאין לו הבנה כלל אלא דאתו לאפוקי מסברת סמ"ג דלדידי' לא נוכל לתרץ כן:

סט"ו ובמוך הקשור ומהודק באזנה מוכח בשבת דף ס"ה דגם בכרמלית וגם באיש אסור כשאינו מקושר:

שם ויש מי שאוסר בשל זרוע זהו דעת רש"י בפרק ב"א ס"ג ע"ב בד"ה תחת אצעדה שבזרוע עומדת בשוק להחזיק בתי שוקיה שלא יפלו ויראו שוקיה הלכך טהורה דלאו לנוי וכו' ומשלף ואחויי נמי ליכא למיחש דלא מיגליא לשוקה עכ"ל ובתוס' הקשו עליו א"כ לס"ד דבורית באחת וכבלים בשתים אמאי אין יוצאין בשתים ולע"ד דרש"י דייק ופתח בשוק לשון יחיד וסיים לשון רבים להחזיק בתי שוקיה וכונתו שאחת די להחזיק שתי בתי שוקיה וא"כ בכבלים יכולה למשלף אחת איזה שתרצה וע"כ הוינן ג"כ לנוי משא"כ אחת דלא יכולה למשלף מש"ה ל"ה לנוי ומיושב ג"כ קושיית מהרש"א שם:

סט"ז בכל מה שיכולה לצאת יכולה להתירו בר"ה בתוספת ר"פ ב"א ועיי"ש וקשה לי למה אסרו לצאת בתכשיטין ל"ה להו רק לאסור להתירן בר"ה דתו ליכא למיחש דשלפה ומחוייו לחברתה דשתים מדכרי אהדדי כדלעיל בסימן ער"ה ס"ב ומה דחששו דשלפה ואחוי ואתיא לאתויי ד"א בר"ה ה"ט דאחר שתפרד מחברתה אתיא לאתויי וגוף השליפה מותר ומזה נ"ל ראיה למ"ש הב"ח בסימן ער"ה דלא סמכינן אהא דשנים מדכרי אהדדי רק לצורך מצוה.

סח"י והאידנא נשי דידן נהגו לצאת בכל תכשיטין תוס' וראשונים כתבו משום דהשתא ליכא ר"ה ואף דגם כרמלית אסרו היינו בזמן הש"ס שהיה ר"ה נאסר כרמלית משום ר"ה והקשו דגם עתה יש ר"ה ועוד דלרב גם חצר אסור ובהג"ה כתב דעתה הולכין בתכשיטין גם בחול וגם על זה ק"ל דהא בשן דהולכת משום מום שחסר שיניה וכן בכובלת וצלוחות של פלייטין דסעיף י"א דנושאת משום שיש לה ריח רע מסתמא גם בחול נושאתן ומ"מ אסרו ולע"ד הטעם ההיתר בזה"ז דהנה בכלילא דס"ה הטעם דאשה חשובה לא שלפא ומחויי והנה מבואר בסימן תע"ב ס"ד בהג"ה דכל נשים שלנו חשיבות ננהו והוא מן התוס' הובא במרדכי פע"פ וא"כ להרוקח דחשובה מותרת בכל התכשיטין ה"נ י"ל מה"ט הקילו בזה"ז אלא גם לתוס' הנ"ל בס"ה דתכשיטין שישנן באינן חשובות גם חשובות אסירי היינו משום דגזור אטו אינן חשובות בזמן שהיו אינן חשובות אבל עתה דכולהו חשובות הויין כל התכשיטין בכלילא דלא רגילה רק חשובה ודו"ק:

סכ"ז במג"א ס"ק כ"ב הובא בשם הריב"ש דנוטל צפרניו חייב משום גוזז אף דא"צ לצפרנים דבמשכן היו מגוזזים עורת התחשים אעפ"י שלא היו צריכין לצמר בפרק המצניע דף צ"ד ע"ב אמר מ"ד רבנן בכלי נמי פטרי פרש"י דאין כאן משום גוזז דל"ש אלא בצמר בהמה ולפי דברי הריב"ש המ"ל דס"ד דבכלי נמי פטרי משום משאצ"ל וקמ"ל דבגוזז חייב אף דאצ"ל וכן תוס' שם כתבו להדיא דלר"ש באמת פטור דלא כריב"ש ושם בתוס' הקשו על רש"י דפירש דלא שייך גוזז אלא בצמר דבהא ליכא למטעי דבכל בע"ח שייכא גזיזה כדאמר לעיל התולש כנף חייב משום גוזז ע"כ פרשו מ"ד דבכלי נמי פטרי דס"ל כר"ש קמ"ל דס"ל כר"י עיי"ש ונלע"ד כונת רש"י דאזיל לשיטתו שפירש בר"פ ח"ש במשנה דשלא לצורך פטור דאין במינו ניצוד והויא משאצ"ל ור"ש היא וכונת רש"י שם מובן עפ"י מ"ש בתוס' רי"ד שם דמשאצ"ל היינו בדבר דלכל העולם אין צריך לגופה כהוצאות המת אבל אם הוציא כגרוגרת אוכלין אעפ"י שלא היה צריך להן חייב כיון דחשיבי לעלמא והה"נ בצידה היכא דצד דבר שבמינו ניצוד וחשוב לעלמא אע"פ שהוא א"צ לו חייב דמלאכה חשובה הויא ולא מיפטר אלא כשצד דבר שאין במינו ניצוד וגם הוא א"צ לו עיי"ש וזה כונת רש"י הכא דודאי מה דס"ד דבכלי נמי פטרי רבנן משום משאצ"ל אמנם נהי דהוא א"צ מ"מ כיון דגזיז צריך לעלמא הויא מלאכה חשובה לכן פרש"י דלא שייך אלא בצמר בהמה היינו דשם הוי לצורך ולא בצפרנים והוי כמו צד שלא לצורך דבר שאין במינו ניצוד אבל אם נטל צפרנים לצורך לא ה"א כלל למיפטר ולכן תולש כנף חייב דשם בפרק כלל גדול דף ע"ד ע"ב ת"ר התולש כנף והקוטמו והמורטו חייב שלשה חטאות ומבואר שם ברש"י דמיירי דצריך לשום הכנף בכר וכסת וא"כ הוי

צריך לגופה ול"ק קושית התוס' על רש"י ולפ"ז י"ל דרש"י ס"ל כהריב"ש ג"כ ולא הוה מצי לפרש משום משאצ"ל רק משום דלא שייך רק בצמר והוי כאין מינו ניצוד דצפרנים אין דרך לגזוז לצורך גופן אמנם לרש"י בלא"ה אין ראיה מגזיזת תחש דלא היה צריך לצמר דמ"מ כיון דבצמר שייך גזיזה דדרך עולם לגזוז לצורך חשובה מלאכה גם כשגוזז וא"צ לגוף הצמר משא"כ בשער וצפרנים דאין דרך לגוזזן לצורכן וצ"ע בתחש אם צמרה הוי כצמר בהמה דלא הכריעו בו חכמים אם בהמה או חיה היה כדאיתא בשבת דף כ"ח ע"ב ולפ"ז י"ל דלא תקשו על התוס' איך כתבו דלר"ש פטור בנוטל צפרניו בכלי דהוה משאצ"ל הא בתחש לא היה צורך במשכן רק לעורו כמ"ש הריב"ש די"ל דס"ל בכל מלאכות דבמשכן היה צריך לדבר זה שעשה ה"כ פטור כשאינו עושה לצורך גופו אף דדרך העולם לעשותו לצורך גופו מ"מ זה אינו עושה לצורך גופו ול"ד למשכן אבל בגוזז נהי דגזיזת תחש לא היה לצורך הצמר מ"מ י"ל דצמר חשוב היה והיה צורך בו אם היה אחר גוזז משא"כ בצפרנים דשום אדם אין לו צורך בהן ואינו דומה למשכן ולפ"ז י"ל דמודו לריב"ש בגוזז צמר ואינו צריך להן דחייב גם לר"ש ולא פליגי עליו רק בצפרנים ושער וכה"ג ומה דדחו פרש"י י"ל דמשמע להו דברי רש"י כפשוטן דס"ד דבכלי נמי פטור משום דלא שייך גזיזה רק בצמר ולא משום משאצ"ל כלל ודו"ק:

סימן דש

ס"ג שכיר אינו מצווה על שביתתן ביש"ש ביבמות פ"ד סימן נ"ג כתב וז"ל בשכירות לא נקרא עבדו כ"כ פשוט אף שמדברי סה"ת קצת משמע אפילו בשכירות אסור אבל לא נראה כלל אע"ג דאסקינן בע"ז דשכירות ליומא ממכר הוא היינו לענין שכירות בתים אבל להיות קרוי עבדו לא דסתם עבדו בתורה הוא לחלוטין וכן ע"ע אלא שיוצא בשש וביובל עכ"ל ודבריו תמוהים דאדרבה מסקינן בפ"ק דע"ז דף ט"ו דשכירות לא קניא ואין בידי לתרץ רק עפ"י מ"ש הרא"ש בספ"ק דע"ז דלפיכך נהגו להשכיר בתים לעכו"ם שמכניסין בהו ע"ז כיון דידם תקיפה ובדיניהם שכירות ליומא ממכר עיי"ש ואדרבה על סה"ת קשה הא קי"ל בע"ז שם דשכירות לא קניא ול"ל דס"ל כהרא"ש הנזכר דהא בסה"ת בהלכות ע"ז סימן ק"ל כתב דאע"ג דלענין אונאה שכירות קרוי מכר מ"מ אינו קרוי בהמתו וביתו של שוכר כי אם של משכיר ובסימן קמ"ד שם ג"כ כתב טעם אחר על המנהג שמשכירין בתים לעכו"ם א"כ ה"נ אינו קרוי עבדו מחמת שכירות ואפשר דעת סה"ת כרבינו אפרים שבהג"א ברא"ש שם שאם שכר ישראל בית מנכרי אסור לישראל להניח ע"ז בתוכו וכן אם שכר בהמה וחמר אחריה בשבת חייב חטאת דשכירות קניא

קצת הרי דס"ל דנהי דלא מיחשב קנוי לגמרי לשוכר וע"כ ישראל שהשכיר בהמתו לגוי מוזהר על שביתתו מ"מ גם לשוכר יש לו בו קנין קצת והוי כשותפין בדבר השכור השוכר והמשכיר ובבהמת השותפין ישראל וגוי מוזהר הישראל על שביתתה כמבואר לעיל סימן רמ"ו ס"ה ובב"י לעיל ס"ס רמ"ה בשם הריצב"א וכן כעין זה כתוב במחנה אפרים בהלכות קנין חצר דחצר המושכר מיחשב רשותו של שוכר ושל משכיר עיי"ש ס"ג אלא דלשון סה"ת הנ"ל שכתב אינו קרוי בהמתו וביתו של שוכר כ"י א"ם של משכיר לא משמע שיהיו נחשבין כשותפין אמנם לפמ"ש לעיל בסימן רמ"ו לתרץ דברי הרבינו אפרים מן קושית המג"א עליו שם סק"ח דשאני שוכר מעכו"ם דאין קנין הגוף שלו מבטל ק"פ של ישראל דראה ויתר גוים עיי"ש ואף דחכז"ל דרשו בב"ק דף ל"ח ראה והתיר ממונן מ"מ בקרא לא נאמר ממונם רק משמע הלשון ויתר גוים גופייהו לישראל אלא דממילא משמע נמי ממונן של עכו"ם כדאיתא ברפ"ב דבכורת אם גופו קנוי ממונו לא כ"ש ועיין רמב"ם פ"א מהלכות מילה ה"ו ובפ"ו מהלכות מלכים ה"א ולפ"ז א"ש מה דקשה על סה"ת דברא"ש פרק החולץ וברמב"ם פ"כ מה"ש מבואר דהא דמצווה הישראל על שביתת גר תושב היינו בשכירו ולקיטו שלא יעשה מלאכת רבו כמו בן אמתו וכן הבין הרשב"א משמעות דברי הרמב"ם וכמ"ש המ"מ שם ועיין בקונ"א להגאון מהר"ז זלה"ה בסימן זה שהחליט כן בכונת הרמב"ם וכ"כ הראב"ע בשמות כ"ג ומנ"ל לדמר דמיירי בשכירו וע"כ דמשמעות הקרא הוא כן דומיא דשורו וחמורו ובן אמתו שעושין מלאכת בעליהם ע"כ ועוד דלשון הקרא תשבות למען ינוח שורך וחמרך וינפש בן אמתך והגר הרי דשביתתך תלוי בשביתת הישראל דהיינו כשמשעבדים לו לעבודתו וכשלא ישבות ממילא לא ישבתו הם ויעשו מלאכתו על כרחם וכשישבות הוא ממילא ישבתו הם ממלאכתו ובזה מדויק מלת למען וא"כ לסה"ת דגם גוי כשהוא שכירו של ישראל אסור מה"ת לעשות מלאכת ישראל דהוי עבדו א"כ והגר למה לי כיון דע"כ מיירי ג"כ בשכירו גם כשאינו גר מצווה על שביתתו אבל לפמ"ש א"ש דעכו"ם שאני דאין קנין גופו מבטל ק"פ דישראל דראה ויתר גוים מפני שאין מקיימין שבע מצות ב"כ כמבואר בב"ק דף ל"ח אבל גר תושב דמקיים שבע מצות אינו בכלל זה אדרבה מצוה להחיותו א"כ קנין גופו מבטל ק"פ דישראל והדר הדין דשכירות לא קניא ואינו נקרא עבד לישראל וע"כ הוצרכה תוה"ק לכתוב והגר אף דאינו בכלל עבדו מ"מ מוזהר עליו הישראל אמנם כיון דשכירות לא קניא ומ"מ הזהירה תורה ע"כ ס"ל לרשב"א דה"ה בשאינו שכירו אף דמשמעות הקרא בשכירו והכתוב דיבר בהוה וכמ"ש המ"מ על הרמב"ם וכ"ז לפמ"ש דאל"כ כיון דלסה"ת שכירו כעבדו מנ"ל דגם כשאין שכירו הזהיר הכתוב בגר תושב

כיון דהכתוב מיירי בשכירו ואי משום דמיותר אימא עבדו המכור לו לחלוטין דוקא אסרה תורה ודו"ק ולפ"ז י"ל דאין מחלוקת בין רמב"ם ורא"ש וסה"ת ורשב"א בזה דלכ"ע בגר תושב אפילו אינו שכירו ועכו"ם שכירו מצווה על שביתתו ובקונ"א להגאון הנ"ל האריך ג"כ להשוות דעת הפוסקים לסה"ת ולפמ"ש א"ש ודו"ק והנה בקונ"א הנ"ל כתב לחוש לדברי סה"ת בשכיר שנה עכ"פ כשגופו נהנה ולפמ"ש גם לרבינו אפרים הנ"ל ס"ל כסה"ת דכמו שוכר בהמה מגוי נקרא בהמתו של ישראל ומצווה על שביתתו מן התורה כן שוכר גוי לזמן כשאינו עושה על דעת עצמו נקרא עבדו ומבואר בתשובות הרשב"א סימן נ"ט דתורה אסרה שביתת העבד דומיא שביתת דשור וחמור דמחד קרא נפקא דכתיב למען יניח שורך וחמורך וינפש בן אמתך עיי"ש וא"כ לרבינו אפרים הוה נמי כן בשוכר גוי לזמן וכמבואר בחו"מ סימן רכ"ז בשוכר פועל לזמן הוי כקונה עבד ובקבלן אינו כעבד עיי"ש וכבר מבואר בהג"א בפ"ק דע"ז מא"ז דהואיל ונפק מפומיה דגאון טוב לזהר וא"כ ה"כ בחולה שאין בו סכנה דמותר ע"י עכו"ם דלא גזרו על שבות מ"מ טוב לעשות ע"י גוי אחר שאינו שכירו לזמן דלסה"ת ור"א יש בו איסור תורה וראיה לזה הסברא מפרק יש בכור דף מ"ז לויה דמיעבור מנכרי אף דבישראל לבית אבותם כתיב נכרי דאין לו חייס שייך הבן בתר אמו טפי מבתר אבוה נכרי.

סימן שה

במה בהמה יוצאת בשבת כתוב במג"א בסימן זה ס"ק ט"ז דאם הבהמה מעצמה יצאה לחוץ ומשאה עליה שלא ע"י אדם א"צ למנעה הבעל ברלב"ח ע"כ ובאמת חפשתי ברלב"ח ולא מצאתי שיאמר כן רק לענין הבהמה והכלים כרגלי הבעלים דאם מעצמה יצאה חוץ מתחום בעליה א"צ למנעה ואין אסור רק להוליכה בידים עיי"ש בסימן כ"ח וזה מבואר גם כן בפרק במה בהמה דף נ"ג ע"ב היתה עומדת חוץ לתחום קורא לה והיא באה ופרש"י דלא מוזהר היא על תחום בהמתו ובלבד שלא יביאנה ממש בידו ועיין מג"א ס"ק ח"י אבל לענין משא לא נזכר במהרלב"ח כלום אמנם בתוספת רי"ד פרק מי שהחשיך העלה דאם הטעינה משא מע"ש ע"ד שתצא בשבת אינו מוזהר על שביתת בהמתו רק אם מחמר אחריה בשבת שמחמתו אזלא אבל בלא"ה שרי כמו כל המלאכות דמותר להתחיל מע"ש ונגמרין ממילא בשבת ומעשה בהמתו נמי כמלאכה הנעשית מאליה דמי ולא אסרה רחמנא מלאכת הבהמה אלא כשמטעינה בשבת או ששם עתה לחרוש ולדוש בשבת עיי"ש ובאמת תוספת ר"פ ב"א לא ס"ל כן דכתבו דאדם מוזהר על שביתת בהמתו דכתיב למען יניח ומיהו לאו דל"ת מלאכה אתה ובהמתך ליכא אלא

במחמר אחר בהמתו כדמוכח בריש מי שהחשיך עיי"ש ושיטתם צ"ע דא"כ עדיין מה פריך בפרק מי שהחשיך דף קנ"ג ע"ב אין עמו נכרי מניחו על החמור והלא מחמר ורחמנא אמר ל"ת וכו' הא מוזהר גם בלא מחמר וכן בפ"ק דע"ז דף ט"ו גזרה משום נסיוני דה"ל מחמר אחר בהמתו בשבת ושם נדחקו תוספת למה נקט מחמר ור"ן חידש מחמת כן דמחמר אסור גם באין הבהמה שלו ובאמת שם בע"ז ובכ"ד איתא מחמר אחר בהמתו וילפינן לה מל"ת מלאכה אתה ובהמתך כמ"ש רש"י ומוכח כן במי שהחשיך שם אבל לשיטת תוספת רי"ד א"ש ומדויק הכל אמנם גם שיטתו צ"ע דהא אין החמור יוצא במרדעת אא"כ קשורה לו מע"ש כמבואר בפרק ב"ב דף נ"ג ולא באוכף אף שקשורה לו מע"ש ומשמע דה"ה כל הנך דתנן שם דאינה יוצאה גם בקשורה מע"ש ודוחק לומר דמיירי שלא תצא ע"י הנהגתו לכן נלע"ד דודאי מדרבנן אסרו שלא תצא מעצמה ג"כ וכמו שגזרו בע"ז משום נסיוני דשמעה לקליה ואזלא מחמתיה וה"ל מחמר כן ה"כ גזרו שלא תצא מעצמה בכל דבר דהוי משוי שמא תיזיל מחמתיה אבל במי שהחשיך לו בדרך דהתירו ליתן כיסו לנכרי אף דהוי שבות משום הפסד ממונו וכן כמה דברים התירו שם ע"כ פריך רק דה"ל מחמר ואיכא איסור תורה ועדיין צ"ע מפ"ק דשבת דף ח"י דאין נותנין חטים לרחיים של מים אלא כדי שיטחנו מבע"י ומפרש רבה משום שמשמעת קול ורב יוסף מפרש משום שביתת כלים דהוה דאורייתא לב"ש והרי שם אינו עושה כלום בשבת וכי עדיף שביתת בהמה לדידן מן כלים לבית שמאי והלא יליף לה שם מבכל אשר אמרתי אליכם תשמרו דקאי על וביום השביעי תשבות למען יניח שורך וכו' כפירש"י שם ונלע"ד לפמ"ש תוספת שם דטעמא דב"ש לרבה בכל הנהו דאסרו שם משום דלמא אתי למעבד בשבת דחייב חטאת והקשה המג"א בסימן רנ"ב סק"כ דא"כ לימא גם ברחיים טעמא דמשום גזרה והוכיח מזה דאפילו נתנו בשבת ליכא חיוב חטאת עיי"ש ואם כן רב יוסף ה"ק דטעמא משום שביתת כלים ואם נתן החטים ברחיים בשבת איכא איסור דאורייתא ממילא גזרינן גם מבע"י ובזה מיושב קושיות רשב"א ותוס' שם על ר"ת דפסק כרב יוסף שם והקשו דהא בדף י"ט שם סתם סוגית הש"ס טעמא דב"ש משום גזרה וכ"מ בתוספתא דטעמא דב"ש משום גזרה כמו דאין צולין אלא כדי שיצולו מבע"י עיי"ש ולפמ"ש גם לרב יוסף משום גזרה וא"ש נמי מה שהקשה הב"ח בסימן רמ"ו למ"ד דטעמא דב"ש משום שביתת כלים הל"ל לאסור גם בדו"ה ולשון המשנה וגמרא משמע רק עם חשיכה אסרו וכן הקשה הפ"י בפ"ק דשבת דף י"ט בד"ה בפיסקא ולפמ"ש לכ"ע רק משום גזרה א"ש דל"ג רק ע"ש עם חשכה ודו"ק.

סעיף ח"י ולא נתלים עליה ואפילו בצדה בחגיגה דף י"ז ע"ב אמר רמב"ח ש"מ סמיכה בכל כחו דאלת"ה לסמוך מוכח דאם הנגיעה אינה בכל כחו אינו אסור וקשה משבת דף קנ"ה בכלכלה והוא בצד האילן והעירוב בתוכה דאינו עיכוב ומשום דאסור ליטול העירוב מתוכו והרי בנטילה ליכא שימוש בכל כחו לפי מה דלא אסיק אדעתיה דמיירי בכלכלה דחוקה עיי"ש ובריטב"א בעירובין דף, ל"ג הקשה ג"כ דהא בבהמה ג"כ נוטל כלים מעליה בהחשיך לו בדרך עיי"ש וזה י"ל דמשום צער ב"ח התירו כמבואר לקמן בסוף סעיף זה ועכצ"ל כן גם לתירוצו שם דיש לחוש אם נתיר לו ליטול מהכלכלה שמא ישען כל גופו על האילן כמו דאין מניחין נר על הדקל ביו"ט דשמא יעלה באילן דא"כ גם בבהמה לא יטול מעליה מה"ט ועכצ"ל משום צב"ח כמו דמבואר בסעיף זה דאם עלה עליה אפילו במזיד ירד משום צב"ח משא"כ באילן אמכם מ"ש קשה וי"ל דלא חלקו חכמים כיון דאסרו שימוש בב"ח לא נתנו דבריהם לשיעורין וע"כ גם בנגיעה שאינה בכל כחו אסור אלא דבחגיגה שם דמיירי בקדשים דאם סמיכה א"צ להיות בכל כחו אסור לסמוך גם בחול בכל כחו דהוי עבודה בקדשים כמבואר שם אם סמיכה בנשים רשות א"כ ל"ש לומר לא פלוג לאסור ביו"ט סמיכה שאינה בכל כחו משום שימוש ב"ח אמנם בירושלמי בחגיגה שם משמע דנגיעה שאינה בכל כחו מותר גם בבהמת חולין והק"ל וצ"ל דסוגיות הש"ס בשבת ס"ל דלא כרמי ב"ח אלא כמקשן דמותיב שם לרמב"ח ומכח הכרח לפי מה דלא ידע תירוצא דר"פ דבכלכלה דחוקה עסקינן עכצ"ל דאסור ליטול גם כשאינה בכל כחו ולפ"ז מתורץ קושיות התוספת בשבת שם דר"פ אדר"פ דבחגיגה ס"ל צדדין אסורין ובשבת משני בכלכלה דחוקה עסקינן ולפמ"ש א"ש דר"פ ס"ל דבלא"ה צ"ל בכלכלה דחוקה דאל"כ אינה בכל כחו וא"כ ממילא אין ראיה לחלק בין צדדין לצידי צדדין והכה בחגיגה שם הקשו בתוספת דר"א אדר"א ותרצו דלדחויא בעלמא אמר ר"א אפילו תימא צדדין מותרין ולא תרצו כן לר"פ משום דר"א אמר אפילו תימא משמע רק לדחויא אבל ר"פ אמר הכא בכלכלה דחוקה עסקינן משמע דאמר כן למוכח קיים ובזה י"ל מה שהקשה בגליון תוספת בשבת שם דבחגיגה הקשו תוספת רק דר"א אדר"א ותרצו כנ"ל ובשבת הקשו גם דר"פ אדר"מ והניחו בקושיא עיי"ש דה"ט דלמסקנא דגמרא בחגיגה כרמב"ח ל"ק דר"פ אדר"פ רק דר"א אדר"א ושפיר תרצו דר"א רק לדחויא אמר אפ"ת אבל בשבת דמשמע דסוגיות הש"ס דלא צריך בכל כחו דאל"כ הל"ל לרב משרשיא וליטעמך למה אסור ליטול הא אינה בכל כחו אלא משמע דלאביי דמחלק בין צדדין לצידי צדדין אצ"ל בכלכלה דחוקה וע"כ הקשו דר"פ אדר"פ ג"כ ולכן

לא תרצו דאמר רק לדחויא דר"פ לא אמר אפילו תימא ודו"ק ולדינא נראה דנגיעה שאינה בכל כחו אינו אסור כמבואר בירושלמי וכן ס"ל לרמב"ח וכן ע"כ ס"ל לר"פ וכמ"ש **סעי' י"א** במג"א סק"ו ונ"ל דאף בכרמלית שרי כדאמרינן בפרק מי שהחשיך כל שבחברו פטור אבל אסור בבהמתו מותר לכתחלה ובתוספת דרע"ק פ"ק דשבת אות כ"ג סתר דבריו מדברי תוס' דשם ד"ה ולימא מר דלרבה דטעמא דב"ש לאו משום שביתת כלים אלא דטעמא דגזרינן דלמא אתי למיעבד בשבת הטעם דטוענין קורה כיון דאי עביד בשבת אינו חייב חטאת ל"ג ולרב יוסף דס"ל דטעמא דב"ש משום שביתת כלים לא תקשי אמאי טוענים קורה היינו דאזיל ממילא טפי מכל הנך דמתניתין ולדברי המג"א הא בפשיטו לרב יוסף ניחא די"ל כמו דלדידן דבמילי דרבנן ליכא משום שביתת בהמתו ה"נ לב"ש לענין שביתת כלים מש"ה בטעינת קורה דהוי רק דרבנן אין בו משום שביתת כלים עיי"ש ולק"מ דה"א דאין חייב חטאת בטעינת קורה כיון דמסלק ידו מיד שהטעין הקורה ואין האדם עושה כלום אח"כ רק ממילא נסחט ע"י הקורה אבל לענין שבירת כלים כיון דהקורה נשארת טעונה ומחמתה נסחט בכל שעה ודאי לולא דאזיל ממילא טפי מכל הנך דמתניתין הוי בה משום שביתת כלים מדאורייתא לב"ש וא"כ המ"ל דמ"מ לרבה ל"ג כיון דאי הטעין הקורה בשבת אינו חייב חטאת כמו בנותן חטים לרחיים דס"ל לתוספת דפטור כמ"ש המג"א בסימן רנ"ב סק"כ כיון דנטחן מעצמו אח"כ בלא מעשה האדם ה"נ נסחט ע"י הקורה מעצמו ומשום שביתת כלים יש בו כיון דהקורה מחמת כובדו סוחט הזתים וענבים כל שעה שמונחת ע"כ כתבו התוספת דאזיל ממילא טפי מכל הנך דמתניתין כיון שכבר נתרסק ואפילו יסלק הקורה היה נסחט ויוצא המשקה ומה"ט פטור גם אם הוי מטעין הקורה על זתים מרוסקין בשבת כמ"ש תוספת בפ"ק שם דף י"ט בד"ה ר"י וא"כ אין הקורה עושה מלאכה דאורייתא ע"כ לית בו משום שביתת כלים והוא ממש כמ"ש הר"ן שם בד"ה ושוין מכיון שנתן הקורה ע"ג זתים מבע"י הן מרוסקין ומכאן ואילך בלא קורה נמי משקה נפיק ממילא ומש"ה שרי ב"ש דהא ליכא בה מלאכה גמורה דתיתסר משום שביתת כלים ע"כ.

סימן שו

ס"ד במג"א סק"ז אבל אם פוחתין לו מהחוב כל יום כך וכך לא מקרי שכר שבת בכיוצא בזה עכ"ל נראה כונתו דוקא בקנס וכה"ג דבאמת אינו שכר שבת רק במוסיף מחזי כשכר שבת ולא כפוחת אבל בשכר ממש גם לפחות אסור דזה ודאי שכר שבת וכן מבואר בריטב"א שבא"ז בכתובות שם.

בטור כתוב אסור ליטול שכר שבת ובגמרא איתא אין נותנין ותמה הב"ח למה שינה ונ"ל. כונתו כיון דלצורך מצוה הוא ה"ל להתיר אם א"א בע"א אלא דזה מצד הנותן אבל המקבל בידו שלא ליטול ואסור גם לצורך מצוה וכמ"ש הטו"ז ביו"ד סימן ק"ס ס"ק כ"א **ס"ה** אסור להשכיר חזנים להתפלל בשבת ויש מי שמתיר ובסימן תקפ"ה כתב הנוטל שכר לתקוע בר"ה או להתפלל ולהיות מתורגמן בשבתות ויו"ט אינו רואה סימן ברכה וכתב המג"א אבל איסורא ליכא והקשו דהכא מוכח דדעת המחבר לפסוק כדיעה ראשונה כדרכו תמיד דדעתו כדיעה שמביא בסתם בראשונה ועיין מחצית השקל ונלע"ד דנהי דבשבת דעתו להחמיר מ"מ ביו"ט שני יש להקל דהוי ספק חול וכל עיקרו רק מדרבנן ולכמה דברים קיל משבת ויו"ט ראשון ובספק פלוגתא ודאי יש להקל וא"כ ממילא יש להתיר בשוכר בהבלעה לשבתות ויו"ט כיון דנכלל בו יו"ט שני משא"כ הכא דכתב רק להתפלל לשבת ולענין לתקוע בר"ה בלא"ה י"ל דהוה מצוה דאורייתא ודו"ק ועיין סימן תצ"ו ותצ"ז ס"ד.

ס"ו ולפסוק צדקה במג"א ס"ק י"א ואע"ג דאין מקדישין וכו' לע"ד י"ל לפ"ד הרא"ש בחו"מ סימן רי"ב ס"ח דנדר צדקה בלבו אינו נדר ואם הקדיש בלב הוה הקדש א"כ י"ל כיון דהרהור מותר כדלקמן ס"ח א"כ אין צורך לנדור בפיו רק בצדקה ולא בהקדש וכן בעירוכין דהוי, להקדש די בגומר בלבו א"כ אין מצוה נעשית בדיבורו דוקא ע"כ לא התירו הדיבור בהן רק בצדקה ואף דאם לא אמר בפיו א"א לכופו כמבואר בחו"מ שם וביו"ד סימן רכ"ח מ"מ לא חשו לכך דאם יתחרט יכול לשאול על נדרו ולרשיעי לא חיישינן דל"ש כ"כ שיקדיש ברצונו ואח"כ יחזור בו ולא ישאל על נדרו ונצטרך לכופו.

במג"א ס"ק ט"ו הכרזת המצות דמי למו"מ והיה נראה לאסור וכו' לע"ד י"ל דשני טעמים יש במו"מ כפרש"י ר"פ משילין משום ממצוא חפציך ומשום שמא יכתוב והנה במצוה חפצי שמים מותרין ולשמא יכתוב י"ל בציבור דאית בו לכל הפחות עשרה לא חשו כדאיתא בשבת דף קמ"ז והובא לעיל במג"א סימן ש"א ס"ק נ"ח דעשרה בני אדם מדכרי אהדדי.

שם דאסור ליתן מתנה לחברו ביו"ט או בשבת אא"כ לצורך מצוה ע"כ צ"ע אם כמו"מ הוא גם למצוה אסור דאין מעריכין ואין מקדישין אלא דזה י"ל דשם אין הדיבור מצוה וכמ"ש לעיל מ"מ קשה דהא לשכרו ולהזכיר סכום מעות אסור גם במצוה כדלעיל ס"ו ועו"ק דא"כ למה מקני רשותא בשבתא אסור הא לצורך שבת שרי כמ"ש המג"א ונראה דבמו"מ יש שני טעמים משום חפציך ושמא יכתוב משא"כ מתנת מטלטלין א"צ לכתוב דזה מושכו ותופסו וכ"כ בישע"ק וא"כ ליכא רק משום ממצוא חפציך ולמלוה שרי דהוה

חפצי שמים משא"כ להקדיש ולהעריך דאינו מוסרו ליד הקדש שייך שמא יכתוב וכן במקני רשותא בקרקע שייך שמא יכתוב ואפילו למסור לגזבר יש חשש דשמא יכתוב כיון דאינו שלו רק גזבר וזוכה להקדש ולפ"ז לזכות מתנה ע"י אחר בשבת גם לצורך שבת ולצורך מצוה אסור וצ"ע מה שנוהגין להביא בשבת לביהכנ"ס ס"ת או עטרה וכדומה והטו"ז סק"ב תירץ דכבר הקדישו בביתו ועדיין קשה דאז לא יצא עדיין מרשותו ובידו למתשל עלה וחשוב כשלו כמבואר בפסחים דף מ"ו ועתה בשבת כשמביאו לביהכנ"ס נמסר לציבור ונגמר ההקדש דתו אין בידו למתשל והוי ממש הוצאה מרשותו וכן מ"ש המג"א בס"ק י"א דהקדשות שלנו אינו יוצא מרשותו דיש להמקדיש ג"כ חלק בו קשה דמעיקרא היתה שלו לבדו ועתה זכו בו גם הציבור ואטו מו"מ להשתתף עם אחר מותר לכן נלע"ד כיון דנעשה בכנופיא של ציבור דלכל הפחות הם עשרה ליכא חשש שמא יכתוב וכמ"ש לעיל ומשים ממצוא חפציך ליכא דהוי חפצי שמים אף אם כבר הקדישו דעתה תו לא מצי למתשל ע"י מסורה לציבור ולפ"ז כשלא הקדישם בביתו בחול שפיר דמי.

סי"א במג"א סק"כ עמ"ש בחידושי לגיטין ד"ח לתרץ קושיות המג"א על הרמב"ם ושייך לכאן.

סי"ג להכריז יין ובלבוש כתב דנוהגין להתיר גם להכריז הסכים ומשום דה"ל חפצי שמים והקשה מג"א דלהזכיר סכום אסור כדלעיל ס"ג ולפיו"ש י"ל דלהזכיר סכום הוי דרך מו"מ ואסור משום שמא יכתוב ובכנופיא של ציבור לא חשו ומשום חפציך אין איסור דהוי חפצי שמים.

סימן שז

ס"ה דיש מקילין אפילו מלאכה דאורייתא זהו דעת בה"ג הובא בריי"ף פר"א דמילה ובתוספת פ"ק דגיטין דף חי"ת עמ"ש שם ושייך לכאן ואם נתקלקל צוה"פ מותר לומר לגוי לעשות עניבה אבל לומר לו שיעשה מלאכה דאורייתא צע"ג וכ"כ אשל אברהם וגם בשו"ת פ"מ ח"א שאלה למ"ד נראה דלא סמך להתיר לומר לו לעשות מלאכה דאורייתא גם י"ל ממ"נ אם יוציאו במזיד א"א לאדם חטא שיזכה חברך ואם בשוגג הא עכשיו ליכא ר"ה ואיסור דרבנן בשוגג קיל.

ס"א ודבר דבר שלא יהיו דבורך של שבת כדיבורך של חול הלכך אסור לומר דבר פלוני אעשה למחר או אקנה למחר בשבת דף קי"ג ע"ב ודבר דבר שלא יהא דבורך של שבת כדיבורך של חול פרש"י כגון מקח וממכר וחשבונות והקשו בתוספת דהא כבר נפקא

ממצוא חפציך ונלע"ד דהנה בדף ק"נ אמר אבל אומר אדם לחברו הנראה שתעמוד עמו לערב פרש"י דשניהן יודעין דלשוכרו לפעולתו מזהירו ומ"מ כיון דלא מפרש להדיא הוי רק הירהור עיי"ש ובתוספת רי"ד חולק שם וס"ל דמותר לומר לחברו שיעמוד עמו לערב לשכור לו פועלים דשכירות פועלים הוי רק דיבור ואמירה ולומר שישכור למחר הוי רק אמירה דאמירה דלא חשוב רק כהרהור ואינו אסור רק לומר דבר פלוני אעשה למחר דהוי דיבור דעשיה עיי"ש והנה רש"י חלוק עמו וכ"ד כה"פ כרש"י כדלקמן בסימן זה וזה כונת רש"י גם כאן דממצוא חפציך ילפינן מקח וממכר אף בדיבור לבד לפסוק המעות וכן לשכור פועלים בדיבור לבד וכן לחשוב חשבונות אבל לומר למחר אמכור ואקנה בדיבור או אשכור פועלים או אחשוב חשבון זה עדיין לא השמיענו ואולי היה נאמר ודבר לבד הוה אמינא שלא לומר אעשה למחר אבל אקנה ואמכור ואשכור ואחשוב למחר דהוי אמירה דאמירה ה"א דמותר וכשיטת תוספת רי"ד דזה חשוב רק כהרהור ע"כ אמר ודבר דבר היינו דיבור של דיבור שלא ידבר היום בשבת שידבר מחר דיבור האסור היום וזה כונת הטור והמחבר ודבר דבר וכו' הלכך אסור לומר דבר זה אעשה למחר או סחורה פלונית אקנה למחר דלכאורה קשה תרתי למה לי ואם יש רבותא באחד מהן מנ"ל באחת תרתי אבל הוא הדבר אשר דברתי ודבר היינו מלומר אעשה למחר וכשהוא נאמר ודבר דבר ע"כ לאסור ג"כ דיבור של דיבור דהיינו אקנה למחר אפילו ע"י דיבור לבד לפסוק דמים וכדומה והרהור דמותר ממילא ילפינן מדכתיב ודבר דיבור אסור הרהור מותר וזה כונת רש"י כגון מו"מ היינו לדבר מן מו"מ שיעשה למחר לא שיעשה היום מו"מ.

ס"י מותר לומר לחברו שמור לי פירות שבתחומך ואשמור לך פירותיך שבתחומי הנה הקשו אחרונים כיון דקי"ל שמור לי ואשמור לך הוי ש"ש א"כ הוי שכר שבת אף דודאי הוה ש"ש וכדמוכח ממורדת דפוחתין לה מכתובתה ה"נ עיי"ש וכבר כתבתי לעיל סימן ש"ו בשם הריטב"א דלנכות מחובו בעד שכר שמירה באמת אסור ובעיקר הקושיא נ"ל כיון דשכר שבת דאסור פרש"י בכתובות דף ס"ד גזרה משום מו"מ ושכירות ומו"מ גופא דאסור גזרה שמא יכתוב והכא לא שייך למגזר כיון דכל עיקרו מפרש להדיא שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור לך פירות שבתחומי הרי דמשום איסור התחום עושה כן ואיך ישכח שבת וכמ"ש הטור לעיל סימן ער"ה דמותר לקרות במה מדליקין לאור הנר שהרי הוא מזכיר איסור שבת ואיך ישכח.

סי"ב זימן אורחים אפילו אם הוא כתוב על כותל גבוה הרבה גזרה שמא יקרא בשטרי הדיוטות והב"ח הקשה על הטור שכתב ג"כ הכי דהא גם לחשש שמא ימחוק אסור

בכותל גבוה כדלעיל סימן ער"ה ועל הלבוש קשה יותר שפתח ואמר גזרה שמא ימחוק וגזרה שמא יקרא בשטרי הדיוטות לפיכך אפילו כתוב בכותל גבוה הרבה אעפ"י שאין לחוש שמא ימחוק אסור מגזרה דשטרי הדיוטות עיי"ש והרי בסימן ער"ה פסק הלבוש אפילו גבוה הרבה אסור לקרות לאור הנר שמא יטה עיין במשבצות וז"ל הגמרא דף קמ"ט מ"ט רב ביבי אמר גזרה שמא ימחוק אביי אמר גזרה שמא יקרא בשטרי הדיוטות מ"ב א"ב דכתב אכותל ומידלי למ"ד שמא ימחוק ל"ח ולמ"ד שמא יקרא חיישינין ולמ"ד שמא ימחוק ניחוש שמא יקרא ותו לשמא ימחוק ל"ח והתניא לא יקרא לאור הנר ואמר רבה אפילו גבוה וכו' אלא א"ב דכתב אכותל ומיתתי למ"ד שמא ימחוק חיישינן למ"ד שמא יקרא ל"ח דגודא בשטרא לא מחלף ולמ"ד שמא יקרא ליחוש שמא ימחוק וכו' אלא לעולם דכתב אכותל ומידלי ודקשיא לך דרבה דרבה תנאי הוא עכ"ל הנצרך ועיין תוס' פירש הר"ר פורת והקשו תוס' אמאי דקאמר אלא א"ב דכתב אכותל ומיתתי כיון דס"ד דכ"ע אית להו דרבה אף במידלי אסור ועוד הקשו ראשונים למאי דמסיק לעולם בכותל ומידלי והיינו א"ב הראשון כפירש הר"ר פורת דמתחלה הקשה הש"ס שני קושיות על א"ב זה למ"ד שמא ימחוק ניחוש שמא יקרא ותו לשמא וכו' ועתה אינו מתרץ רק קושיא שניה ותוס' נמי הקשו דהל"ל דר"ב ואביי לית להו דרבה ופליגי בגודא אי מחליף בשטרא עיין מהרש"א והרי"ף ורא"ש כתבו דלית הלכתא כר"ב משום דפליג עליה רבה והקשה בק"כ שם הא אביי נמי פליג ע"כ על רבה מדאמר שמא יקרא במידלי אכותל ולא אמר טעמא שמא ימחוק אף במידלי כרבה עיי"ש ונלע"ד דמבואר בפרק כלל גדול דמוחק אינו חייב רק כשמוחק ע"מ לכתוב במקומו וא"כ הכא לפי פירש"י דיראה שלא זימן לכל האורחים די מאכל ימחוק שלא יקראם השמש א"כ אינו ע"מ לכתוב והוי רק דרבנן ולפ"ז קשה מה פריך מדרבה דשמא יטה הוי חיוב חטאת והחמירו בתקנתם דלא למפלג וצ"ל דה"נ החשש דימחוק ע"מ לכתוב ואתי לחיוב חטאת או כמ"ש בירושלמי פרק כ"ג דמוחק קוצו של דלית לעשותו ריש חייב משום מוחק וכותב ה"נ אפשר לחוש דימחוק על אופן כזה אף דרחוק קצת חששא זאת כצ"ל ע"כ אלא דא"כ מה פריך ולמ"ד שמא ימחוק ליחוש שמא יקרא אולי לשמא יקרא לא חייש למגזר משום דרבנן אבל שמא ימחוק חשוב לו חשש חטאת אלא די"ל דבאמת לא קשה רק קושיא חדא ומקשה בממ"נ אם חשש דימחוק שיעשה חיוב חטאת קשה דרבה ואם אינו חשש רק שיעשה איסור דרבנן קשה ליחוש שמא יקרא והנה לפי א"ב הראשון דמ"ד שמא ימחוק בא להקל במידלי אכותל ולא חייש לשמא יקרא מנ"ל להקל אם שמא ימחוק ג"כ היינו חשש דיעשה איסור דרבנן ה"נ יש לחוש לשמא יקרא כדפריך הגמרא אלא אם שמא ימחוק

היינו באופן דחייב חטאת ה"ט דלא חייש לשמא יקרא דס"ל דאין הוכחה ממתניתין דגזרו משום איסור דרבנן די"ל משום חשש דאורייתא לבד גזרו ומ"ד שמא יקרא ע"כ ס"ל דגם בחשש מחיקה ליכא רק איסור דרבנן דלחוש שימחוק ע"מ לכתוב או כההא דירושלמי לא ס"ל לחוש לזה דרחוק הוא וע"כ מה לו חששא דמחיקה או דיקרא שניהן רק דרבנן אמנם לפי א"ב השני דכתב אכותל ומיתתי דמ"ד שמא ימחוק חיישינין ולמ"ד שמא יקרא ל"ח דגודא בשטרא לא מיחלף אצ"ל לפ"ז דמ"ד שמא ימחוק ה"ט דיעשה איסור תורה ופליג בזה עם מ"ד שמא יקרא דלמה נשוי פלוגתא בזה דבלא"ה כיון דלמ"ד שמא ימחוק מחמיר לחוש גם בכותל אף אם דרבנן חשש מחיקה מ"מ לא גרע מחשש דיקרא בשטרי ואדרבה אמ"ד שמא יקרא פריך הגמרא ליחוש שמא ימחוק אף את"ל דמחיקה ג"כ רק דרבנן לא קיל מקריאה וע"כ אמר א"ב דכתב אכותל ומיתתי דלפ"ז מחיקה לתרוייהו רק איסור דרבנן וגם לרבה לא אסרינן במידלי ואח"כ מסיק אלא לעולם דכתב אכותל ומידלי וכא"ב ראשון ודקשיא לד דרבה תנאי הוא וכיון דקושיא אחת מתורצת ממילא ל"ק קושיא האחרת דלא אתיא רק בממ"נ דעכשיו שפיר אמרינן דמ"ד שמא ימחוק ס"ל דהוי חששא דאורייתא משא"כ שמא יקרא אינו רק דרבנן ומנ"ל לגזור משום חשש דרבנן ואי דקשיא לך אם דאורייתא מדרבה לא ס"ל דרבה אבל אביי דאמר שמא יקרא ס"ל דחשש מחיקה אינו ג"כ רק איסור דרבנן דמוחק סתם פטור וא"כ מה לי מחיקה או קריאה וע"כ יש לחוש לתרוייהו וגם במידלי אסור ול"פ כלל אם מיחלף גודא בשטרי דלתרוייהו בכתיבה מיחלף ובחייק לא מחלף וע"כ לפ"ז מה דאביי חידש טעם דשמא יקרא כדי לאסור במידלי ומשום מחיקה הוי מותר לא משום דס"ל דלא כרבה אלא משום דלאביי מחיקה רק דרבנן וגם רבה מודה וע"כ קאמר הרי"ף דר"ב פליג אדרבה וע"כ אנן דפסקינן כאביי במידלי ליכא למיתסר רק משום שמא יקרא ולא משום שמא ימחוק דבדרבנן גם רבה מודה ובלא מידלי באמת אסור משום תרי טעמי משום מחיקה ומשום קריאה דתרוייהו דרבנן וא"ש דברי הטור ומחבר ולבוש ויש להמתיק זה יותר לפמ"ש הר"ן בפרק כירה דף מ"ד בהך דאי לא שנית ליה אתי לכבויי דגרסת הרי"ף דאי לא שרית ליה טילטול דרבנן אתי לידי כיבוי דאורייתא וכתב הר"ן ל"ד דאורייתא דהא קי"ל כר"ש דמשאצ"ל פטור והכא א"צ לכיבוי אלא בשביל המת אלא דמ"מ עיקר כיבוי דאורייתא כגון מכבה עצים לעשות פחמים שהוא כבוי הצריך לגופו עיי"ש וא"כ ה"נ י"ל דנהי דמחיקה סתם פטור מ"מ עיקר מחיקה דאורייתא במוחק ע"מ לכתוב וס"ל לר"ב דמשום מחיקה גזרו דמשום דעיקר מחיקה דאורייתא הוי גזרה משום דאורייתא משא"כ קריאה בשטרי הדיוטות עיקרו רק מדרבנן ודברי קבלה משום ממצוא חפציך ואביי

ס"ל כיון דמחיקה זאת רק דרבנן חשוב גזרה משום דרבנן ובזה אזיל כל השקלא וטריא דש"ס על דרך הנ"ל אם חשבינן מחיקה דאורייתא הל"ל לא פליג בדרבה ולפ"ז מ"ש המג"א בס"ק י"ז דבולטת אסור דגזרינן שמא ימחוק זה א"ש ומוכרח מדכתב המחבר שוקעת ש"מ בולטת אסור אף דגם בולטת בכותל הוי תרי שינויים ולא מיחלף בשטר כשוקעת מ"מ יש לחוש שמא ימחוק דעכ"פ לא קיל מחשש דשמא יקרא לכ"ע אבל מה דסיים המג"א ואפילו גבוה הרבה דלא פלוג כדלעיל סימן ער"ה אינו מוכרח לדידן דפסקינן כאביי חשבינן חשש מחוקה גזרה משום איסור דרבנן ודי לנו למגזר היכא דאיתא החששא ממש ולא במידלי ומשום לא פלוג וכלבוש ועיין בפרמ"ג באשל אברהם סימן ש"ם.

סק"ז נסתפק בהיה כתוב איזה ענין שחייב הוא או חברו חייב לו ורוצה למחוק זה אפשר דחייב אף שאינו מוחק עי' לכתוב ב' אותיות עיי"ש וה"נ במוחק איזה אורח אף דאינו רוצה לכתוב במקומו יש ספק זה וי"ל הממ"נ עד"ז ודו"ק.

מג"א ס"ק ט"ז כתב ב"ח מה שנוהגין שהשמש קורא לסעודה מתוך הכתב אסור דנהי דלשמא ימחוק ליכא למיחש אלא כשבעל הסעודה בעצמו קורא מ"מ איכא למיגזר משום שמא יקרא עכ"ל ואני אומר מנהג ישראל תורה הוא דהא חשבונות של מצוה שרי וכו' ובשו"ת שבות יעקב ח"ג סימן ב"א דחה דבריו דא"כ למה טרח הש"ס במאי פליגי ומדחיק הרבה לימא ברווחא בלא שום קושיא דא"ב סעודת מצוה דלמ"ד שמא ימחוק אסור כמו דאסור לקרות לאור הנר שמא יטה ולמ"ד שמא יקרא בשטרי הדיוטות מותר בסעודת מצוה עיי"ש ולק"מ דא"כ עדיין תקשי קושיות הש"ס ולמ"ד שמא יקרא ליחוש שמא ימחוק אמנם במור וקציעה הובא בשערי אפרים ש"י סימן ל"ג כתב דגם בשמוש שייך חשש דימחוק וי שכבר זימן וא"כ צ"ע על מה שנוהגין להתיר לכן נלע"ד כיון דעתה נהגינן לכתוב בכתב משיטא דאינו חייב משום כותב ומוחק כמ"ש המשבצות כאן סק"י דבזה ליכא חשש דשמא ימחוק רק דהמשבצות דחה זה דהא כל מחיקה רק מדרבנן דאינו מוחק ע"מ לכתוב ומ"מ אסרו שמא ימחוק ולפמ"ש לעיל א"ש דזה רק לרב ביבי דחושבו לאיסור דאורייתא אבל אביי ס"ל באמת דלא חשיב רק איסור דרבנן ולא חמיר מחשש דשמא יקרא בשטרי הדיוטות ולא אסרו רק במילי דרשות ועיין בסימן ש"ו בפרוו"ו באשל אברהם ס"ק י"ב וגם לולא מ"ש לעיל מ"מ י"ל דבכתב משיטא אין לאסור משום שוא יונחוק כיון דהכתיבה ומחיקה בכתב משיטא רק דרבנן כל עיקרו משא"כ בכתב גמור אף דמוחק שלא ע"מ לכתוב במקומו גם כן אינו אסור רק מדרבנן מ"מ זה עיקר המעשה יש בו חיוב דאורייתא רק מצד הכונה פטור וגזרינן מחמתו כמ"ש

הר"ן בפרק כירה דף מ"ד גבי כבוי דגזרינן מחמתו אף דהוה משאצ"ל דעיקר הכבוי אסור דאורייתא רק מכח כונתו שא"צ לגופה פטור עיי"ש ועוד דשאני תרי דרבנן וחד דרבנן כמבואר בכמה דוכתי וה"נ נהי דמצינו שגזרו משום שמא ימחוק דהוי דרבנן מנ"ל להוסיף חידוש בכתב משינא למגזר משום חששא דתרי דרבנן לפ"ז בעה"ב עצמו ג"ב רשאי לקרות בסעודת ווצוה ולדברי רטב"ם שבפרק כ"ג דלקרות בשטרי הדיוטות ג"כ הטעם שמא ימחוק א"כ בכתב משיטא יש לומר גם בסעודת הרשות וגם בעל הבית מותר לקרות ועיין בשבות יעקב דהמנהג להקל גם בסעודת הרשות ולפמ"ש כל מן דין סמוכו לנו.

מג"א ס"ק י"ז בולטת אסור דגזרינן שמא ימחוק וכתב בנתיב חיים דקשה דהלא המחבר לא ס"ל כן דהא נותן טעם שמא יקרא ונראה דהמחבר ג"כ ס"ל לטעם דשמא ימחוק אך בשנים לא גזרינן כדלעיל סימן ער"ה לכן נו"ט שמא יקרא בשטרי הדיוטת דשייך אפילו בשנים עכ"ל ולכאורה לא הועיל בזה דהמחבר לעיל סימן ער"ה כתב אין פולין ואין קורין לאור הנר והדר אמר שנים קורין והשמיט עולין וכתב שם המג"א דלא הותר לשנים רק לדבר מצוה א"כ קשה הכא ממ"נ אם לדבר הרשות גם לטעם דשמא ימחוק אסור בשנים ואם בדבר מצוה גם לטעם דיקרא בשטרי הדיוטת מותר כמ"ש המג"א ס"ק ט"ז ונלע"ד לפמ"ש התה"ד הובא במג"א סימן תמ"ז סק"ה דלא החמירו בלא פלוג כמו בגוף הגזרה וע"כ י"ל נהי דבדבר הרשות החמירו לאסור גם בשנים היינו בגוף הגזרה אבל במידלי דחשש רחוק שימחוק רק לא פלוג מ"מ בשנים לא מחמירינן ולפ"ז ה"ה דפולין לאור הנר הנתון בכותל במקום גבוה אם שנים הם אכן מדברי רשב"א בפרק שואל דף קמ"ט מבואר דלטעם דלא יקרא בשטרי הדיוטת גם שנים אסורים ולטעם דשמא ימחוק שנים מותרין גם בלא מידלי ולפי דברי המג"א דבדבר מצוה גם בשטרי הדיוטת מותר לקרות א"כ מוכח מהרשב"א דשנים מותרין גם בדבר הרשות.

והנה מדברי הרשב"א הללו לכאורה תקשי גם למה שכתבתי לעיל דלמסקנא ר"ב ס"ל דשמא ימחוק ויעשה איסור תורה ולכן לא ס"ל שמא יקרא בשטרי הדיוטות כלל דהוה רק חשש דרבנן דלפ"ז תקשי לר"ב ברייתא דמונה אדם האורחין מכתב שע"ג כותל ולא מע"ג טבלא ופינקס דאם לא מידלי גם מע"ג כותל אסור ואם מידלי גם מע"ג טבלא ופינקס מותר ואם חייק מוחק ג"כ גם בטבלא מותר ותירץ רשב"א ל"ש לפמ"ש עיי"ש אמנם י"ל דהא הרז"ה כתב לפי שיטתו דפירש הברייתא מכתב שע"ג הכותל דמידלי ור' אחא הוא דלית לו דרבה אבל לא מכתב שע"ג טבלא ופינקס גזרה שמא ימחוק ע"כ והנה מה דהוצרך לומר דע"ג טבלא אסור משום שמא ימחוק ולא משום שמא יקרא ה"ט דס"ל

דלמסקנא גם טבלא ופינקס לא מיחלף בשטרא כמ"ש שם ובמלחמות שם כתב שהוא טעות גדול שא"כ אף בטבלא ופינקס דמידלי מותר דומיא דכותל דשרי ואי דמיתתי גם בכותל אסור אבל בחידושי רמב"ן שכתב אח"כ דהביא שם שבמלחמות פירש הסוגיא ושם בחידושיו פירש באופן אחר וס"ל ג"כ דלמסקנא טבלא ופינקס לא מיחלף בשטרי ובריית דמחלק בין כותל לטבלא מיירי בכותל ומידלי וה"ה בטבלא ופינקס אי מידלי דשרי רק אורחא נקט תנא ע"כ הודה להרז"ה באוקימתא דהך בריית דאינו טעות דאורחא דמלתא כך הוא דטבלא ופינקס הם וותיתאי וזה טעם הרז"ה ג"כ או די"ל דהרז"ה ס"ל דבטבלא ופינקס גם מידלי לא מהני לכ"ע כיון דיכול ליטלם משם ולא שייך לומר כשיביא סולם ליטלם ידכר דהא אינו איסור בנטילתם כמ"ש בב"י ס"ס ש"ח וכמו דאין מניחין נר ע"ג דקל ביו"ט שמא ישכח ויעלה ע"ג האילן ליטלם וישתמש באילן ה"נ יטלם וכשיהיו בידו ימחוק ע"כ לא חלקו ואסרו לגמרי אבל בכתב על הכותל א"א לימחק רק כשיטול סולם ויעלה ואדהכי מידכר ובנר דמוקצה הוא ולא יעלה ליטלו כמו דמניחין נר ע"ג דקל מע"ש מה"ט ע"כ לא חשו שיעלה בסולם להטות דאדהכי מידכר וכן מוכח מדקאמר הש"ס מתחלה א"ב דכתב אכותל ומידלי דעדיין לא ידע מהך דגודא בשטרי לא מיחלף א"כ למה נקט כותל כלל הל"ל א"ב דמידלי הכתב יהיה איך שיהי' ל"ח שמא ימחוק אע"כ דס"ל דאין להתיר גם במידלי רק בכותל אפילו למאי דלא ס"ל כרבה ומשום שמא ימחוק לבד והצריכו שיכתוב מע"ש במקום שלא יהא באפשרי לימחק כשיעמוד הקורא למטה ולפמ"ש למעלה דר"ב חייש דימחוק ע"מ לכתוב במקומו זה א"א ע"י קנה ארוכה בניקל כ"כ אבל בטבלא ופינקס התלוים ע"ג הכותל יכול בקל להורידם ע"י קנה ולמחוק משא"כ בנר שיש בו שמן א"א להפילו לארץ דישפוך השמן וא"א שיטה רק אם יעלה בסולם ואדהכי מידכר באיסור שבת וכיון דדברי רז"ה א"ש גם למ"ש לק"מ והנה לא תיקשי עוד למ"ש דלמה לא נשאר בא"ב דחייק בטבלא ופינקס ומה דפריך למ"ד שמא ימחוק ליחוש שמא יקרא לימא דס"ל שמא ימחוק הוי חששא דאורייתא ולא שמא יקרא לק"מ דעדיין איך יפרנס בריית דמחלק בין כותל לטבלא למאי דלא ידע דרבה תנאי הוא וכשמסיק הך דרבה תנאי נשאר בא"ב הראשון ולעולם די"ל גם א"ב זה וכמ"ש הרמב"ן לפי שיטתו עיי"ש.

ולשון התוספתא פ"ח דשבת מונה אדם את אורחיו כמה מבחוץ כמה מבפנים וכמה מנות צריך שיתקן להם מן הכתב שע"ג הכותל אבל לא מן הטבלא ולא מן הפנקס כדרך שהוא עושה בחול עכ"ל וקשה לר"ב דטעם דשמא ימחוק מה עניינו כדרך שהוא עושה בחול ונראה לפמ"ש הא"ר בסימן ער"ה הובא במחצית השקל שם סק"ב די"ל מה שאין

דרכו כך בחול ואית לו הכירא לא אסרו משום לא פלוג לפ"ז י"ל בטבלא ופנקס אף כשמניחן בגובה ליכא הכירא דגם בחול דרך לפעמים להניחן בגובה שלא ישלטו בהן ידים בפרט בשעת הכנסת אורחים הרבה כבדהו וחשדהו משא"כ כשכתוב על הכותל למה יטרח לעלות בסולם ולכתוב ואין זה דרך חול ואיכא הכירא ע"כ לא אמרינן ל"פ ולפ"ז צ"ל בנר דאפילו גבוה הרבה דאוסר רבה היינו ג"כ אפילו באופן דאין דרכו כך בחול כלל וכת"ק דרב אבא בפ' שואל שם דכתוב בכותל בגובה דאוסר דמ"מ ל"פ (ולפ"ז מוכח כהאוסרין בסימן ער"ה גם בסגור במפתח אף דאין דרכו כך בחול דהא הך ברייתא אתיא כרב אחא למ"ד שמא ימחוק כמ"ש הרז"ה ורמב"ן אלא דהמתירין דשם י"ל דס"ל כפירש התוס' ורשב"א בהך ברייתא ועכ"פ) ודברי הרז"ה נכונים וא"ש ג"כ א"ש ודו"ק ובירושלמי ספ"א דביצה מטלטלין פינקס לכסות בו כלי הובא בב"י ס"ס ש"ח וא"כ י"ל שיעלה בסולם ליטלו לכסות בו כלי דזה מותר ואח"כ ישכח וימחוק וע"כ בזה לכ"ע ל"פ ואסרו לקרות מתוך הכתב בשבת ויעשה מע"ש באופן ההיתר כיון דאסור לקרות מתוך הכתב שבפינקס ממילא לא יכתוב בו מע"ש.

סכ"א במג"א ס"ק כ"ט אלמא מותר לומר לעכו"ם לאכול ג"ה ומעשים בכ"י שאנו מאכילין עבדינו טרפות עכ"ל י"ל דמבואר באחרונים דאסרו אמירה לעכו"ם דהוי כשלוחו של ישראל ולפי דיש שליחות לעכו"ם לחומרא ואינו בר חיובא יש שלד"ע ואפילו כשעושה מעצמו לצורך ישראל הוי כשליחו ויש לחוש שיצוהו ועיין בהג"מ פ"ו מה"ש וכ"ז לא אסרו אלא כשיש לישראל הנאה ובמאכל דגם למ"ד יש שלד"ע מודים באומר לשליחו אכול חלב דאשלד"ע כמבואר בקדושין דף מ"ג א"כ לכ"ע ליכא שבות.

סכ"ב בהג"א שהישראל עומד במג"א ס"ק ל"ג הקשה מסימן רמ"ד דבמכס אסור לישב ולשומרו ולע"ד שם אסור משום ממצוא חפצך אבל הכא שומר שיעשה בהכשר דהוי חפצי שמים ולפ"ז מתורץ קושיות הש"ך בסימן קט"ו על הרמ"א דשם דלמד מאגודה זה דהגבינות מותרין והקשה הש"ך דלמא האגודה לא קאמר רק לענין איסור שבת דמותר לשמרו שלא יעשה איזה זיוף עיי"ש ולפמ"ש א"ש דא"כ אסור כהך דסימן רמ"ד משום ממצוא חפציך.

סימן שח

סח"י קוץ המונח ברה"ר מותר לטלטלו פחות פחות מד"א ובכרמלית מותר לטלטלו להדיא והקשה בתו"ש להטור דס"ל משאצ"ל פטור קוץ נמי יהא מותר לטלטלו להדיא דהוי משאצ"ל כמ"ש בסימן של"ד דגחלת של עץ מותר לכבותו ברה"ר דהוה משאצ"ל

והנלע"ד דיש להבין למה מותר בכרמלית להדיא הא אפשר לטלטלו פחות מד"א דאינו חמור כ"כ ונ"ל דידוע דעת אגודה דמוקצה שהוא בידו א"צ להניחו מיד וכתב בישע"ק בסימן זה דמ"מ אם עמד או ישב ומוקצה בידו אסור לילך בו דזה חשוב טולטול חדש א"כ י"ל מה"ט א"צ בכרמלית לטלטל פחות פחות מד"א דנהי דקיל איסורו לענין הוצאה חמור איסורו לענין טילטול דכל פעם שיעמוד ויחזור לילך הוי טילטול חדש למוקצה ולפ"ז מה דהקילו לענין הוצאה משום הטילטול וא"כ ברה"ר ממש ע"כ צריך לטלטל דוקא פחות פחות מד"א דמבואר בס"פ כירה דהתירו טולטול מת כדי דלא ליתי לכבויי הדליקה ויבא לאיסור דאורייתא וכתב הר"ן שם אף דכיבוי משאצ"ל מ"מ עיקר איסורו מה"ת אם צריך לפחמין עיי"ש הרי התירו טילטול מוקצה כדי שלא יעשה משאצ"ל א"כ ה"נ מוטב יטלטל פחות פחות מד"א אף דמוסיף באיסור טולטול מוקצה ולא יטלטל להדיא ד"א ויעשה משאצ"ל שוב ראיתי קצת מזה בישע"ק ומ"ש נכון יותר בס"ד.

עוד הקשה בתי"ש איך אמר רבינא הלכך קוץ בר"ה וכו' הא בקוץ יש שני שבותין משא"כ בגחלת של מתכת ליכא רק שבות אחד עיי"ש ונלע"ד דיל"ד מה פריך הגמרא שם על מה דאמר שמואל מכבין גחלת של מתכת בר"ה ואי ס"ד דס"ל כר"ש גם של עץ הוי משאצ"ל עיי"ש דמאי קושיא דמשאצ"ל עיקר איסורו דאורייתא וכמ"ש הר"ן הנ"ל וצ"ל דש"ס ס"ל גם כיבוי מתכת עיקר איסורו דאורייתא דהא בנתכוין לצרף הוי דאורייתא רק באינו מיכוין הוי רק דרבנן כמבואר ברמב"ם פי"ב ה"ב א"כ כל הפטור מצד חסרון כונתו במתכת דאינו מיכוין לצרף ובעץ דאינו מיכוין לפחמין והנה בטור סימן של"ד מבואר דמותר לטלטל מוקצה להצניעו מפני הדליקה כדי דלא ליתי לכבויי ואסור לטלטלו להצניע מפני ליסטים אף דיש לחוש שיוציאו לכרמלית כוון דלא יעשה מ"מ איסור דאורייתא ומבואר בב"י שם דס"ל לטור דלא התירו חד איסור דרבנן טילטול מוקצה מפני חשש שאם לא נתיר לו יעשה שני איסורי דרבנן טילטול מוקצה והוצאה לכרמלית עיי"ש והא חשש כיבוי ג"כ הוי רק משאצ"ל דס"ל לטור בסימן שי"ו דפטור וצ"ל כמ"ש הר"ן דעיקר איסורו מן התורה רק מכח דאינו צריך לגופה הוי דרבנן וזה חמור משני איסורי דרבנן וא"כ דון מינה כיון דמתירין לכבות גחלים של מתכת בר"ה וכן גחלים של עץ למ"ד משאצ"ל פטור כ"ש דמותר לטלטל קוץ פחות פחות מד"א דעיקר איסורו רק דרבנן אף דיש בו שני שבותין דמ"מ המעשה איכו רק עיקרו דרבנן משא"כ בכיבוי עיקר המעשה מן התורה רק מצד מחשבתו דאינו מיכוין לעשות פחמין או לצרף הוי מדרבנן ומדויק בזה מה דאמר רבינא שם הלכך וכו' אחר הפלפול דש"ס ולא אמר אחר דברי שמואל לבד אלא דבלא"ה ה"א כיבוי גחלת רק שבות אחד ועיקרו דרבנן וכדעת הרשב"א

וראב"ד בהשגות פי"ב מה"ש ה"ב דצירוף רק איסור דרבנן וא"כ בקוץ דיש שני שבותים י"ל דלא התירו אבל מדפריך אי ס"ד שמואל כר"ש ס"ל גם עץ יתיר אף דמשאצ"ל עיקרו מן התורה צ"ל דגם כיבוי מתכת כשמכוין לצרף מן התורה וכרמב"ם ועכ"פ מדמסיק אם הוי ס"ל לשמואל כר"ש הוי מתיר בשל עץ ג"כ א"כ גם קוץ מותר אף דהוה שני שבותין ודו"ק מאד.

סי"ט סולם וכו' ויבא לצוד ז"ל הרמב"ם פכ"ו מה"ש ה"ז וכתב הה"מ זה למד רבינו מיו"ט וסולם של שובך מותר שם להוליכו מחלון לחלון בחצר אבל לא בר"ה ומשם למד דבשבת גם בחצר אסור דשם לא התירו אלא משום שמחת יו"ט כמ"ש שם ובשבת א"י לצוד ולפיכך אסור עכ"ל ובעיני יפלא אם מיו"ט למד ובשבת ל"ש שי"ט א"כ למה לו טעמא דיבא לצוד יאמר מחשש דיאמרו להטיח גבו צריך כמ"ש הטעם ביו"ט בכ"ה ומנ"ל לבדות טעם חדש ונלע"ד דס"ל לרמב"ם סברת הר"מ מבורגל בביצה ד"ט ע"ב בתוס', שם ד"ה מאי דבשבת ל"ש לאסור בכ"ה משום חשד דבלא"ה אסור להוציאו ע"כ ברה"י מותר דליכא מ"ע ול"ל כ"מ שא"ח משום מ"ע גם בח"ח אסור משא"כ ביו"ט ומ"מ לא ס"ל לרמב"ם דינו דא"כ גם ביו"ט לישתרי כמו שהקשה הצל"ח שם דמי איכא מידי דבשבת שרי וביו"ט אסור עיי"ש והרז"ה ריש ביצה נדחק הרבה לתרץ לענין ביצה למה ביו"ט אסור ובשבת שרי ותירוצו ל"ש כאן עיי"ש וא"כ קשה למה לב"ש אסור ביו"ט גם ברה"י וגם לב"ה ל"צ לטעם דשי"ט ועכצ"ל דבשבת נהי דל"ש טעם דמ"ע יש חשש אחר ועכצ"ל שלא יצוד וטעם זה ל"ש ביו"ט דמלאכת או"נ מותר מה"ת אף קצירה וטחינה לדעת הרמב"ם פ"א מהלכות יו"ט אלא דביו"ט יש חשש דמ"ע ותו ל"ש מי איכא מידי דבשבת שרי וביו"ט אסור דבשבת בלא"ה אסור ולב"ה דהתירו ברה"י ע"כ משום שי"ט וא"ש.

סכ"א וי"א דדין אבנים כדין חריות בירושלמי ס"פ ב"ט מייתי פלוגתא בחריות שגידען לשכיבה אם בריך לקשר ואח"כ מייתי פלוגתא באבנים אם צריך מעשה ומסיק מאן דמחמיר באבנים אזיל בחדא שיטה עם מאן דמחמיר בחריות ומאן דמיקל בחריות אזיל בשיטת המיקל באבנים וכתב בגליון הירושלמי שם דמוכח כי"א הללו ולענ"ד ל"ק ע"ד המחבר ורמב"ם דהא סברתם כמבואר בהה"מ מדנקט הש"ס חריות שקצען לעצים משמע הא סתמא ל"ה מוקצה וכמ"ש המג"א בסקל"ט ובסק"מ ובירושלמי הא נקט חריות שגידען לשכיבה משמע הא סתמא לכ"ע הוי מוקצה וא"כ לירושלמי חריות סתמא לא חזיא לישיבה כאבנים ושפיר אמר דדמי לאבנים משא"כ לש"ס דילן דנקיט שקיצען לעצים וסתמא לכ"ע מותרין א"כ הקצאתן רק מצד מחשבתו ע"כ מהני מחשבתו לישיבה להוציא ממחשבה לשרפה ול"ד לאבנים וכבבלי נקטינן אמנם לענ"ד י"ל דלא

פליגי ירושלמי ובבלי דבלא"ה קשה דבבבלי מבואר רב אמר צריך לקשר ורבב"ח ס"ל דא"צ לקשר ובירושלמי שם להיפך חריות שגידען לשכיבה רב אמר א"צ לקשר ורבב"ח ס"ל דצריך לקשר ובשלמא לרב י"ל דבירושלמי דמתחלה גידען לשכיבה עדיף אבל לרבב"ח צריך ישוב לכן נ"ל דלישיבה עדיפי חריות מאבנים משא"כ לשכיבה גם חריות סתמן אינן עומדין לשכיבה דעינינו רואין דלשכיבה צריך דבר רך יותר ולכן לשכיבה חריות דינן כאבנים לישיבה ועיין בתוספת בשבת דף קכ"ה ע"ב בסד"ה ואודו דכתבו דחריות ראוין ופי לישיבה מאבנים ועיין בק"נ בפכ"ט ודו"ק.

מג"א ס"ק מ"א לכן נ"ל דודאי היכי דאין מזיזן שרי לישב עליהן לכ"ע דמוקצה אינו אסור בנגיעה וכו' ולענ"ד אינו ודאי לפמ"ש מהרש"א בביצה דף ל"ג דהשתמשות ליהנות בטילטול המוקצה הוא כאכילתה וחמיר מטילטול לבד ואפילו למאן דמתיר לטלטל מוקצה מודה בהשתמשות עיי"ש וא"כ אין ראיה מנגיעה דאינו משתמש ליהנות לישיבה דמשתמש ליהנות ובמרדכי מבואר שם דאסור לישב על חריות דמזיזן י"ל דג"כ טעמו משום השתמשות רק ס"ל דאינו אסור השתמשות רק בצירוף טילטול וכן משמע לשון מהרש"א שם ולפ"ז ל"ק קושיות המג"א מסימן שי"א דמנענע בגופו דשם הוי רק טילטול ולא השתמשות ומותר בגופו אבל כשאיסור הטילטול מחמת השתמשות והנאה אסור גם כשהטילטול בגופו והמ"א לשיטתו דכתב בסימן שי"א ס"ק כ"ה מנענע בגופו כדי לשכוב עליו אבל אינו מוכרח רק למחבר שם וי"ל כהר"ן דמנענע כדי לעשות מקום במטה עיי"ש וכן מוכח לענ"ד דעת הרמב"ם והמחבר דהישיבה גופה יש בה איסור כדמשמע להדיא מלשון אסור לישב וי"ל דס"ל גם בלא טילטול אסור מצד השתמשות במוקצה וכ"כ הרשב"א בפ"ב דשבת דכ"ט בד"ה כי אדליק בה הובא בקונ"א בש"ע הגאון מהר"ז סימן תק"ט סק"ג ועיין מג"א סי' תק"א סקי"ב וסימן תק"ט סקט"ו ובתוי"ט פ"ג דביצה מ"ב בא"ד ובכבש עיי"ש:

עוד אפשר לומר הא דאסרו הרמב"ם והמחבר ישיבה הטעם כמו דקי"ל לעיל סימן רס"ה ורס"ו דאסור לבטל כלי מהיכנו דהוי כסותר כלי כן להיפך אם משתמש בדבר המוקצה ועושה בה מעשה כלי אסור דהוי כבונה כלי ועיין במלחמות ס"פ כל הכלים דלרב אסי דסגי בישב עליהן כיון שישב עליהן כבר תקנן לישיבה ומקומו ניכר הוא ותואר ישיבה עליהן הלכך בישיבה יוצא ידי שתיהן ידי הכנה וידי תורת כלי עיי"ש וכיון דאם ישב בחול הוי להן תורת כלי ומותר לישב עליהן בשבת ממילא כשלא ישב עליהן בחול אסור הישיבה דהוי כמתקן מנא ועושה עתה כלי מדבר שאינו כלי ולפ"ז אין ראיה מפרש"י שהביא המג"א דקאי למ"ד צריך לקשר דלא סגי אם ישב בחול להיותו ככלי ממילא

כשלא קשר אין לאסור לישב עליהן בשבת דלא מחזי כלל כעושה כלי בישיבה ע"כ פרש"י דאם לא קשר אסור לטלטלן וכן מה שפירש סדרו אבנים כדי שלא נצטרך ליגע בהן למחר לפי שאין הזמנה מועיל לאבן לעשות כלי היינו ג"כ דלישב לבד מותר להך מ"ד דלא נעשה כלי אפילו בהזמנה ומעשה שסידרן וכ"ש כשישב לבד בחול דלא נעשה כלי בהכי א"כ אין טעם לאסור לישב בשבת אמנם הרמב"ם דאוסר גם באבנים לישב עליהן אף דס"ל דבאבנים לא מהני כשישב עליהן מבחול י"ל דס"ל דע"י ישיבה לא נעשה כלי להתירו למחר דלא נקבע להן שם כלי בישיבה אבל מ"מ בשעת הישיבה הוי ככלי לשעתה וכיון דהרמב"ם ס"ל דאסור לבטל כלי מהיכנו אפילו לפי שעה כמ"ש המג"א סימן רס"ה סק"ב ורס"ו סקי"ד ומשום דהוי כסותר ה"כ להיפך אין לעשות כלי לפי שעה מדבר שאינו עומד ומוכן לכך וזה כ"ל בטעם הא דמבואר בפרק ב"ט דף נו"ן דאמר צאו וחשבו כדי שנשב עליהן למחר ולא ידענא אם בית המשתה או בית האבל היה טעמא דב"ה או בית האבל דטרידי אבל אל"ה אסור כיון שלא קשר עיי"ש דקשה כיון דס"ל בלא קשר הוי מוקצה איך הותר הקשר בבית המשתה וכדומה ולא מצינו מוקצה מותר כה"ג וכמבואר ר"פ מענין אמנם לפמ"ש י"ל דישיבה אינו טילטול מוקצה רק דחשוב כעושה כלי לשעה דאסור כמבטל כלי לשעה ומבואר במג"א לעיל סימן רס"ו סק"ד דבה"מ מותר לבטל כלי מהיכנו לשעה מדינא דגמרא וה"נ י"ל לצורך אורחים וכדומה דחשוב כה"מ לענין איסור והיתר וה"נ לישב אף דמחזי כעושה כלי לשעה מותר לצורך אורחים וכדומה וי"ל דמ"ש המרדכי הטעם דמזיזן כשיושב עליהן ג"כ לאו מטעם טילטול כיון דהוי ע"י גופו אלא כיון דמזיזן כשיושב עליהן מקומו ניכר ותואר ישיבה עליהן ע"י ישיבתו וכמ"ש במלחמות הוי כעושה כלי לשעה משא"כ כשאינו מזיז כלל תוארן לאחר ישיבה כלפניהן ואין מקומו ניכר ולא מחזי כעושה כלי כלל והרמב"ם ומחבר י"ל דס"ל גם כשאין מזיזן אסור מטעם דהוי כעושה כלי לשעה או דמיירי ג"כ כשמזיזן כמ"ש המג"א אמנם כ"ז בדברים דשייך בהם תיקון מנא אבל בקש דראוי למאכל בהמה דמותר לקטום קש לחצות שיניו כמבואר בסימן שכ"ב ותקי"ט ובביצה ל"ג ע"ב ומוכח שם דגם בסתם קש אף דסתמיה להסקה מ"מ כיון דרך וראוי למאכל בהמה לית בו משום תיקון מנא כלל וכ"מ מדלא אישטמיט שום אחד מהפוסקים לכתוב דקש העומד להסקה דאסור לקטום ביו"ט לחצות שיניו וז"ב וא"כ ממילא אין לאסור מה שמנענע בגופו לשכוב עליו דל"ש בו תיקון מנא כלל ומיושב הכל בס"ד.

ועיין ריטב"א בפרק במה טומנין דף נו"ן ע"א דהוכיח דטפי עדיף חשב מישב דהא במטה שיחדה למעות שקלינן וטרינן אי אסור לטלטלה ובמניח עליה בלחוד פשיטא דשרי

לטלטולה אלמא לבטולי מתורת כלי טפי עדיף יחוד ממעשה דישיבה ה"נ לשוויי מנא טפי עדיף יחוד ממעשה דישיבה עיי"ש וה"נ אנן בדידן יש ללמוד כמו דאסור לעשות מעשה המבטל כלי מהיכנו דהוי כסותר כלי כן אסור לעשות מעשה לשוויי מנא מדבר שאינו מוכן דמחזי כעושה כלי אף בלאו איסור טילטול וא"ת לפמ"ש דלפיכך בבית המשתה לא הצריך לקשור כמו דביטול כלי מהיכנו לפי שעה מותר בה"מ דא"כ למה אמר צאו וחשבו כדי שנשב עליהן למחר הא מותר לישב גם בלא מחשבה לק"מ דהא מה דלא הצריך לקשור משום דטרידי היו כמבואר שם וא"כ מחשבה דהיה להם אפשר לעשות הצריך אותם כדי לעשותם כלי עכ"פ ע"י יחוד מבע"י דאהני ג"כ קצת לענין דלא ליתחזי כאשוויי מנא בשבת דלת"ק מהני לגמרי ודו"ק ואם כי מלתא חדתא הוא הוא נכון בעזה"י וא"צ להוציא דברי רמב"ם וש"ע מפשוטן דמבואר להדיא דישיבה נמי אסור וגם דברי המרדכי א"ש.

ולפ"ז י"ל מה שכתב המרדכי דדוקא בחריות פליגי משום דמזיז כשיושב עליהן אבל אבנים שרי דתמה המגן אברהם דהא פליגי גם באבנים בפרק כל הכלים ולפמ"ש י"ל דהא יש לפרש דהפלוגתא בחריות ואבנים רק לענין לטלטלן כפרש"י אלא דלמ"ד בישב עליהן נעשו כלי ממילא בלא ישב מבע"י אסור לישב בשבת דמחזי כאשוויי מנא (וכן מוכח מאמר בבית המשתה צאו וחשבו כדי שנשב עליהן למחר דזה ל"מ לענין טלטול רק לענין ישיבה וכמ"ש) ולמ"ד ישב לא מהני אינו אסור רק בטלטול לא לישב כפרש"י אמנם רב אסי גופא דס"ל בחריות מהנו ישב ס"ל באבנים דצריך לשפשפם א"כ מודה דמותר לישב בלא טלטול וליכא למ"ד באבנים לאסור ישיבה לבד וע"כ הטעם דחריות אזיז כשיושב ומקום ישיבתו ניכר ונעשה להם תורת כלי בישיבתו משא"כ אבנים או י"ל בכונת המרדכי עד"ז דס"ל דפלוגתא בחריות ע"כ לענין טלטול וה"ט דהא מבואר בר"פ מפנין דרב באכילה ס"ל כר"י ולענין טלטול כר"ש ושמואל ס"ל לגמרי כר"ש בפ"ק דשבת דף י"ט ע"ב ועיי"ש בתוס' בד"ה הני כרכי דזוזי דבמוקצה שמקצה אדם מדעתו פליגי וא"כ בחריות דסתמן אינן מוקצה דחזיין לישיבה רק מפני שגידען לעצים הקצן מדעתו וכמו שהוכיח הה"מ מדקאמר שגידען לעצים וא"כ למה אמר רב בפרק במה טומנין דף נו"ן בחריות דצריך לקשור ושמואל אמר חושב ול"ד לגרעינין דכתב הרמב"ן בס"פ נוטל דגם לר"ש אסור לטלטלו משום דסתמן להסקה ובשבת לא חזיין למידי דהא חריות אינן סתמן להסקה רק משום דגידען לעצים הקצן מדעתו וע"כ ס"ל למרדכי דפליגי לענין ישיבה ומשום דאסור לאשוויי מנא לשעה כמו דאסור לבטל כלי מהיכנו לשעה וכמ"ש אבל באבנים ס"ל דע"כ לא פליגי לענין ישיבה דהא ר' אוני ס"ל

צאו ולמדום ואזיל לשיטתו דס"ל אבן לא נעשה כלי ע"י הנחה וכפרש"י שם והוי מוקצה אף שעשה בהן מעשה ע"כ ס"ל לר' אמי דסדרם מע"ש ולא יצטרך לטלטלם למחר רק לישב עליהם כפרש"י שם ואם איתא דפליגי לענין ישיבה עדיין מה הועיל לר' אמי במה שסדרם מע"ש לישב עליהם בשבת וע"כ דלא פליגי בישיבה רק לענין לטלטלם לסדרם אי שרי בשבת אבל ישיבה לבד שרי וזה שכתב המרדכי דדוקא בחריות פליגי לענין ישיבה משום דמזיז כשיושב עליהן ועושה כלי דמקום ישיבתו ניכר ע"י שמזיזן כשיושב ותואר ישיבה עליהן כמ"ש לעיל אבל באבנים שרי ישיבה דאין מזיזן ופלוגתא דאבנים אינו בישיבה רק לענין טלטול.

אמנם לשון הש"ס בפ' כל הכלים דף קכ"ה ע"ב אר"ח וכ' צאו וחשבו כדי שנישב עליהן למחר משמע כדעת הרמב"ם ומחבר דבלא זה גם הישיבה אסור ולשון הירושלמי בררו לכם חלוקי אבנים ואתם מותרין לטלטלם למחר משמע משום איסור טלטול הוצרך לזה וכמרדכי והמג"א דאם גם הישיבה אסור הל"ל עכ"פ ג"כ ולישב עליהם למחר דנדע דזולת זה גם ישיבה אסור ובזה יש לפרש לשון הירושלמי בפרק מפנין סוף ה"א אר' זעירא לא אתיא אלא כר"ח דאמר עולין היינו עם רבי לחמת גרר והיה אומר לנו בררו לכם חלוקי אבנים ואתם מותרין לטלטלם למחר אמר ר' יוסה שניא היא הכא שהוא ככסא ובק"ע ופני משה נדחקו בפירושו והק"ע פירש דש"מ מדר"ח דמותר לטלטל מוקצה לצורך בה"מ כמו במשנה דמותר לפנות הוא תמוה דאדרבה מוקצה אסרה המשנה לפנות וגם רבי לא התיר רק ע"י חוד דל"ה מוקצה והפני משה שיבש הגרסא הרבה וגם פירושו שפירש דמייתי סייעתא ממתניתין דאסור לטלטל אבנים בלא יחוד כמו בחבילי קש הוא תמוה דמי לא ידע דאבנים מוקצין הן ומשנה מפורשת כ"פ בפ' נוטל אבל לפמ"ש י"ל דקאי על הך ברייתא דמייתי שם מלפני זה ושוין שלא יגע באוצר אבל עושה הוא שביל ונכנס ויוצא דמזה מבואר דבדרך הליכו מה שמזיז המוקצה אינו אסור וזה כר"ח דאמר דרבי אמר ואתם מותרין לטלטלם למחר דמשום הטלטול הוצרך לזה ולא משום הישיבה אף דהאבנים ניזיזין בישיבתם וחלוקי אבנים משמע ג"כ אבנים קטנים ועכ"פ מוכח דמותר לישב על המוקצה כמו דמותר לילך על המוקצה ודחי ר' יוסה אין ראיה מהך דעושה שביל ברגליו להך דר"ח דשניא הוא שהוא ככסא ואסור גם ישיבה מטעם שכתבתי לעיל דמשתמש במוקצה חמיר משאר טלטול או מטעם השני דבישיבתו עושה אותו כלי לפי שעה והיינו שהוא ככסא א"כ למסקנא ס"ל לירושלמי כבבלי דרבי אמר כדי שנשב עליהן דמשום איסור ישיבה הוצרך להזהירן ליחדם ובשמואל א' י"ז חלוקי אבנים פרש"י אבנים דקות וחלקות ועיין לקמן סימן תק"ז ס"ג דאסור ליקח עץ מבין

העצים לחתות בו האש בתנור דה"ל מתקן מנא ובטו"ז שם סק"ד כתב דמטעם זה אסור נמי ליקח עץ לעשות ממנו בריח להבריח הדלת דה"ל ג"כ מתקן מנא ע"כ הרי אף דאינו עושה שום השתנות ותופין ורק בזה דמשתמש בו לשעה ועושה מעשה כלי חשוב מתקן מנא וכ"כ הישו"ש בפ"ד דביצה הלכה י"ז גם בדעת הרמב"ם כיון שלא נתנו עצים אלא להסקה והוא מיחד לתשמיש אחר שאינו ראוי לו הוי כמו מתקן כלי מחדש עכ"ל.

סכ"ט ואם יש לו מאותו המין וכו' בירושלמי פרק מפנין ה"א מה אנן קיימין וכו' אם בשאין לו אותו המין ואין אותו המין מצוי בשוק ד"ה אסור אלא כינן קיימין כשיש לו מאותו המין ואין אותו המין מצוי בשוק רבנן אמרי כיון שאין אותו המין מצוי בשוק כמי שאין לו מאותו המין ורשב"ג אמר מכיון שיש לו מאותו המין כמי שאותו המין מצוי בשוק אר' זעירא לא אתיא אלא כר"ח דאמר עולין היינו עם רבי לחמת גרר והיה אומר לנו בררו לכם חלוקי אבנים ואתם מותרין לטלטלם למחר אר"י שניא הוא הכא שהוא ככסא עכ"ל ובגליון שם כתב שזה דלא כמ"ש הב"י וש"ע כאן דהא לרבנן לא מהני אם יש לו והראיה בש"ס ר"פ מפנין יראה דע"כ לא ס"ל כירושלמי בזה וכבר הרגיש הגליון בעצמו שם והנה כבר כתבתי לעיל דנדחקו בפירש דברי ר"ז וכבר כתבתי מה שנ"ל ועוד י"ל דקאי אדסמיך לו ממש דרשב"ג ס"ל כיון שיש לו מאותו המין מהני אף דאינו מצוי בשוק דאזיל בתר דעת בע"ה דראוי לו ואינו מקצהו ואף דלכ"ע לא חזי כלל וע"כ אמר ר"ז דאתיא כר"ח דס"ל דאבנים ג"כ אינו ראוי לשום אדם לישיבה כמ"ש הה"מ הובא במ"א לעיל סק"ס אבנים ליכא דקאי לישיבה וא"כ זה לבדו שמיחדן לישיבה ואצלו ראוי הוא ומ"מ מותר לטלטלם ולא אמרינן בטלה דעתו אצל כל אדם ודחי ר"י שהוא ככסא כיון שהוא ככסא הוי כמתקן כלי מחדש ול"מ יחוד רק צריך ללמדם כר"י לעשות להם תואר כלי מע"ש לישב ולפ"ז צ"ל דירושלמי לא ס"ל טעם דרשב"ג דכל ישראל בני מלכים דא"כ הל"ל שניא הא דרשב"ג דכל ישראל בני מלכים ע"כ לא בטלה דעתו דכולן ראוין לזה אבל אבנים שהוא עושה מעשה עניות דאינו מצוי שיעשו כן אחרים לא אזלינן בתר דעתו וא"כ הא מה דלא פסקינן בזה כרשב"ג אף דכ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו משום דחשבינן לו בשיטה עם הנך דס"ל בני מלכים הם ולא קי"ל כן כמ"ש הב"י ופוסקים ולירושלמי דלא פליגי בהכי י"ל הלכה כרשב"ג וא"כ ממילא ביש לו מאותו המין סגי וא"ש פסק הש"ע גם לירושלמי ועוד דבשלמא הירושלמי דלא ס"ל דטעם דרשב"ג משום דכ"י ב"מ עכצ"ל דפליגי ביש לו מאותו המין דאל"כ מ"ט דרשב"ג אבל בבבלי דקאמר דס"ל לרשב"ג כ"י בני מלכים פליג שפיר כשאין לו מאותו המין ומשום דראוי להיות לו וכמבואר בש"ס ר"פ מפנין א"כ למה נרבה מחלוקת גם ביש לו מאותו המין ומ"מ לשון

הרמב"ם מורה כרבנן בירושלמי ונ"ל טעמייהו עפימ"ש רש"י בביצה דף י"ב מה שלא גזרו על כל הטלטולים אפילו אוכלים וכלים לפי שאין גוזרין גזרה על הציבור בדבר שאין רוב הציבור יכולין לעמוד והכא רוב הציבור יכולין לעמוד.

סל"א עמ"ש לקמן סימן ש"י.

סעי' נ"ב מוקצה לעשירים וכו' עמ"ש לעיל סימן ש"ג ס"ה.

סימן שט

ס"ד וי"א עמ"ש בסימן רע"ט.

שכח בכתבי מהרא"י סימן קצ"ג כתב אם הניחו המוקצה לפני ע"ש נעשה שוכח בע"ש וכ"כ הרמב"ם בפכ"ה בהדיא אבל הניח המעות על הכר בע"ש אסור משמע הא מקמי הכי שרי והב"י השיג עליו דאפילו הניח בע"ש כל ששכח ביה"ש ה"ל למשרי ומרמב"ם אין ראיה די"ל כל קמי שבתא ע"ש קרי לה ולענ"ד גם מהרא"י מודה דאם נח ביה"ש המוקצה על החפץ שהונח עליו מדעתו ולא שכח דאסור ואם ודאי שכח אפילו הניחו בע"ש ע"ד ליטלו משם קודם השבת מותר רק מירי בסתמא דלא ידעינן אם שכח בזה מחלק דאם הניח מע"ש לא תלינן ששכח משא"כ כשהניח קודם ע"ש וחילוק זה יש לו ראיה מחו"מ סימן י"א ס"ג א"ל בא במדינה עד למחר אין סומכין על השכנים שמא שכחו ולא אמרו לו וכן איתא בחו"מ סימן ע"ח ס"ד בש"ך סקט"ז דביום שמשלם זמניה אינו נאמן כל היום לומר פרעתיך תוך זמן במגו דפרעתיך היום דהוה מגו דהעזה דא"י לומר שכחת היום עיי"ש ולפיכך נקט הרמב"ם נמי דאם הניח ע"ש דאזי אסור בסתמא לכל העולם דלא תלינן ששכח אף שהוא איסור דרבנן ואתחזיק התירא.

במג"א סק"ח דמסתמא ניחא לו לענ"ד תליא בישל"מ בפא"ט ועיין ש"ך חו"מ סימן שנ"ח סק"א.

במג"א שם ונסתפק א"ז היכא שהניח הכלי תחת הנר ונפל הנר לתוכו וכו' ופירש במחצית השקל ספקו בהניח הכלי תחת הנר מע"ש וב"ה עדיין לא נפל לתוכו נר אלא כיון שהקצהו קודם ביה"ש וב"ה שיפול לתוכו נר אפשר דהוה כאלו כבר נפל לתוכו ב"ה ונקרא מניח והוי בסיס ע"כ ולענ"ד נראה לפשוט הך ספק משבת דף מ"ה ע"ב דבעיא מיניה ההיא סבא מר"י קינה של תרנגולת מהו לטלטולי בשבת א"ל כלום עשוי אלא לתרנגולן וכו' הבמ"ע דאית בה ביצה וכו' דאית בה ביצת אפרוח וכתבו תוספת שם דמבעיא לו אם מותר לנער הקינה אם חשוב שכח או כמניח ופשיט לו דהוי כמניח וזה מוכרח עיי"ש במהר"ם לובלין וא"כ גם לפי מה דמוקי בתחלה ביש בה ביצה ומשום

נולד עכצ"ל ג"כ דפשיט לו דהוי כמניח והוי בסיס דאל"כ מה אמר לו כלום עשוי אלא לתרנגולין והנה עכצ"ל דהביצה נולד בשבת דאם מע"ש תו ל"ה נולד בשבת ומותר לטלטלה וא"כ לפי מה שהוכיח המג"א בסימן רס"ה סק"ב דמניח בשבת לא הוי בסיס ומותר לנער וכ"כ לעיל סימן ש"ח סק"נ א"כ לו יהא דקינה חשוב כמניח מדעת הא לא נפל בה הביצה עד שבת ועדיין יהא מותר לנער ול"ל דנולד ביה"ש דהא כל ביה"ש בעינן כמ"ש באשל אברהם סוף סימן רע"ט וכמבואר כ"פ בפרק כירה כל ביה"ש וא"כ אם גם כאן צריך שיהא מונח עליו בביה"ש צריך כל ביה"ש ועוד אם נולד ביה"ש גם הביצה לבד מותר לטלטל כמבואר בפ"ק דביצה ד"ז ע"ב בספק נולד בלילה או ביום מותר א"כ ה"כ כשנולד ביה"ש דהוי ספק יום או לילה מותר ועוד אפילו כשת"ל דהביצה אסורה משום דהספק אי יום הוא או לילה ואינו דומה להך דביצה דהספק אימת נולדה מ"מ הכא הוי ס"ס שמא יום הוא ואת"ל לילה שמא כבר לילה הוא כשנולדה וא"כ בתחלת כניסת שבת לא היה מונח הביצה בקינה ואם כן עכצ"ל אף אם נולדה ביום שבת הוי כהיה שם כל ביה"ש כיון דכלום עשוי אלא לתרנגולין והוי כמניח הקינה לפני ביה"ש כדי שתפול שם הביצה דאף כשנפלה בשבת הוי כהיה שם גם ביה"ש וצ"ל ספקו של הא"ז דלא ברירא לו אם מניח בשבת הוי בסיס וכדעת התוספת שהובא במג"א לעיל סימן ש"ח סק"כ דלתוספת ליכא ראיה דהא בהך דקינה הנ"מ אם מותר לנער בעודה עליו או י"ל דנ"מ שהיו עליו תרנגולת מבע"י ונולדה הביצה בשבת ועתה נהי דלא מבעיא לו אם מותר לטלטל עם התרנגולת דיכול להפריחן כמ"ש התוספת שם מ"מ הביצה נשארה ואם הוי כמניח הרי הוה בסיס מן ביה"ש עד עתה דהביצה נמשך מן התרנגולת וכמ"ש סברא זאת בסימן רע"ט ומוכח עכ"פ דאם הכין קינה לתרנגולת בחול והוה עליו ביה"ש וילדה ביצה בשבת בקינה דהוי בסיס ואסור לנער הקינה דעכצ"ל חדא מתלת או דמניח בשבת הוה בסיס או מניח מבע"י ע"ד שיפול המוקצה לתוכו בשבת הוי בסיס או כיון דגם ביה"ש היה בסיס אף דזה נסתלק ובא במקומו מקצה אחר הוי ג"כ בסיס אף לר"ש דשם בשבת לר"ש קאי עיי"ש ומזה נ"מ למ"ש בסימן רע"ט ס"ב בד"ה ואם נתנו הלחם.

סימן שי

ס"א דקי"ל במוקצה מחמת מיאוס כר"ש עמ"ש לעיל ס"ס רע"ט.
עיין בדרישה כתב דל"ל מוקצה דיהא אסור אפילו לצורך גופו ומקומו אלא בגרוגרת וצמוקים אבל כל שאר מוקצה מחמת איסור והוא דבר אוכל דומיא דגרוגרת או כלי מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו עכ"ל ודבריו נפלאו ממנו דהא מבואר ר"פ מפנין דטבל

אסור לפנות מפני האורחין משום דהוא מוקצה מחמת איסור ומוקי התם המשנה כר"ש עיי"ש ומ"מ כ"ז אינו מוכרח רק לשמואל דמוקי משנה מר"ע מפנין כר"ש אבל לר"ח דמוקי לה כר"י י"ל שפיר סברת הדרישה אלא דכה"פ פסקו כשמואל שם משום דמוקי למתניתין כר"ש דקי"ל כותיה ור"ח ס"ל כר"י ולפ"ז י"ל שיטת הגמרא ופוסקים בהך דפרק מפנין דף קכ"ח אתמר בשר חי מותר לטלטלו בשבת בשר תפוח ר"ה אמר מותר לטלטלו ר"ח אמר אסור לטלטלו ר"ה אמר מותר לטלטלו במוקצה לטלטול ס"ל כר"ש ר"ח אמר אסור לטלטלו והא ר"י ב"א איקלע לבי ר"ח וחזא ההיא בר אווזא דקמטלטלי ליה משמשא לטולא ואר"ח חסרון כיס חזינן הכא שאני בר אווזא דחזי לאומצא עכ"ל הגמרא כן גרסת הרי"ף וראשונים והקשה בק"כ לס"ד דלא ידע סברא דחזי לאומצא אפילו בבר אוזא תקשי ליה מ"ט דר"ח בבשר חי דמתיר ג"כ לטלטלו עוד הקשה להרי"ף ורמב"ם ורא"ש דס"ל גם בשר בהמה חזי לאומצא דגמרא משני רק שאני בר אווזא דחזי לאומצא עיי"ש וכן קשה על הב"י וש"ע לעיל סימן ש"ח סל"א דכתב הטעם דחזי לאומצא בבשר סתם ולפמ"ש י"ל דמש"ה לא מקשה לר"ח מ"ט מותר לטלטל בשר חי די"ל דמה דלא חזי משום איסור דאסור למלחו ולבשלו והוה מוקצה מחמת איסור וס"ל דלא גרע מכלי דמלאכתו לאיסור דמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו וכסברת הדרישה דלר"ש שרי אוכל המוקצה מחמת איסור לצורך גופו ומקומו ואף דר"ח כר"י ס"ל במוקצה י"ל לענין טלטול במוקצה מחמת איסור לצורך גופו ומקומו לא ס"ל כותיה כדמשני לר"ה אבל בבשר תפוח דהיינו סרוח ס"ל לר"ח דלא חזי כלל מצד עצמו ע"כ גם לצורך גופו ומקומו אסור ע"כ פריך לנו מדהוי מטלטלי בי ר"ח בר אווזא משמשא לטולא והוצרך להאריך לומר משמשא לטולא דלא נימא גם שם רק לצורך גופו ומקומו טלטלו אבל מחמה לצל נהי דהוי ככלי שמלאכתו לאיסור ג"כ אסור מחמה לצל ומשני שאני בר אווזא דחזי לאומצא דלר"ח אינו מוכרח לומר דכל בשר חזי לאומצא דלר"ח דמשנה דמפנין כר"י י"ל לר"ש מותר טבל וכל אוכל שמוקצה מחמת איסור לטלטלו לצורך גופו ומקומו ככלי שמלאכתו לאיסור וכה"ג חזינן כמה דברים דמותר לר"ש לטלטל לצורך גופו ומקומו ולר"י אסור כדאיתא בשבת דף ל"ו לענין חצוצרות ובקינה של תרנגולין וכמ"ש בתוספת שם בד"ה הא ר"י כיון דלא חזי למלאכת היתר מקצה ליה לגמרי מדעתו ע"כ אסור לר"י גם לצורך גופו ומקומו ול"ש לא אכפת לו מה דמקצהו מדעתו ומותר לטלטל לצורך גופו ומקומו גם דבר שאינו ראוי לשום תשמיש היתר וה"נ באוכל שאינו ראוי בשבת מחמת איסור דהוי ככלי שאינו ראוי לשום מלאכת היתר אבל לשמואל דמוקי למשנה דמפנין כר"ש ומ"מ טבל אסור לפנות ע"כ מודה ר"ש באוכל שהוקצה

מחמת איסור דגם לצורך מקומו אסור וא"כ לר"ה דמתיר בבשר חי לטלטלו דאינו עומד לחיה ולכלבים עכצ"ל משום דחזי לאומצא לכן י"ל באמת גם לר"ח אלא דאינו מוכרח ולפי סברת המקשן דלא ס"ד דחזי לאומצא משני דגם לסברתו בר אווזא ודאי חזי לאומצא או י"ל דגם המקשן אסיק אדעתיה דחזי לאומצא אלא דס"ל כיון דעיקרו אינו עומד לאכלו באומצא רק מבושל הוי ככלי שמלאכתו לאיסור דאף דראוי גם למלאכת היתר מ"מ כיון דרוב תשמישו ועיקרו למלאכה שאסורה בשבת אסור כשאינו צורך גופו ומקומו ולפ"ז אין ראיה מטבל דשם אין בו אופן לאכלו בהיתר ועפי"ז גם דברי הדרישה נכונים די"ל כונתו כה"ג אוכל שמוקצה מחמת איסור ואין בו אופן המותר רק על צד המיעוט וע"כ י"ל מה דגם ר"ח מתיר לטלטל בשר חי היינו לצורך גופו ומקומו וע"כ פריך רק ממה דטלטלו אצל ר"ח משמשא לטולא ומשני שאני בר אווזא דרכיך וחזי לאומצא יותר ומותר גם מחמה לצל ועיין בהגהות רב"פ דבשר חי היינו שנחלט ובשר כזה היו אוכלין באומצא וע"כ בר אווזא דרכיך ראוי להרבה בני אדם ועיין בתוספת בפסחים דף כ"ד ע"ב בד"ה פרט דעוף שהוא רך וחזי לאומצא חשוב דרך הנאתו כשאכלו חי והובא ג"כ בהגהות רב"פ וע"כ הוי ככלי שמלאכתו להיתר היום דרך תשמישו דהנ"י ראוי היום בהיתר דרך הנאתו.

ס"ה אבל אם אינם בטו"ז סק"ד כתב ב"י כתב הכל בו כל דבר שגמרו בידי אדם אינו מוקצה ואית דבעי מימר שאלה התמרים שנותנין עליהם מים בגיגית וכו' שגמרו בידי אדם אם שהו כפי הצורך דכתב הדרישה מפני שכן דרכן תמיד וכה"ג כתב לבושי שרד היכי דברי לו שיתוקן בו ביום חשוב גומרו בידי אדם אף דאינו בידו אלא שהקשה מנר שכבה דאסרינן מטעם מגו דאתקצאי ולא אמרינן אם ברי לו לפי ערך השמן שיכבה בשבת מותר עכ"ל ונלע"ד דזה אינו ברי לו דשמא ישאר שברי פתילה במנורה דלכ"ע אם יש בה שברי פתילה שאסור לטלטל כדאיתא בפרק כירה דף מ"ז ע"כ אף כשלא נשאר שברי פתילה אסור לדידן דלא קי"ל כר"ש דאתקצאי ביה"ש בשעה שדולק דבסיס לשלהבת ואינו ברי לו שיסתלק המוקצה ממנו בשבת דשמא ישאר בה שברי פתילות וכבר כתבתי לעיל סימן ש"ט להוכיח דכה"ג דלא נסתלק מוקצה אחד עד שנמשך ממנו מוקצה אחר הוה בסיס ואסור גם לנער האיסור אף לשיטת הסוברים דמניח בשבת לא נעשה בסיס ומותר לנער אף לר"ש דלית לו מגו דאתקצאי ביה"ש וכן משמע מהך דשברי פתילות דמשמע אם נשאר מהנר שכבה בשבת שברי פתילות דהוה בסיס גם לר"ש וכן מבואר בירושלמי ס"פ כירה מה פליגין באותו שכבה בשגררו העכברים את הפתילה או שיש בתוכו שמן עיי"ש הרי דאם נשאר השברי פתילה בלא שמן מודה ר"ש לר"י

דאתקצאי מחמת בסיס ואסור אפילו לנערה דהא אם נשאר שמן לר"י ודאי נעשה בסיס הכלי לשמן דמותר השמר לר"י אסור דאתקצאי ביה"ש ודאי דלענין השמן, ל"ל דגמרו בידי אדם דהא אפשר שיכלה כל השמן וכה"ג שוין בנשאר שברי פתילה בלא שמן ועוד לדידן ל"ה גמרו בידי אדם דשמא ישאר בו קצת שמן דאסור דאתקצאי ביה"ש כשהיה דולק והמנורה בסיס לו ע"כ נשארה המנורה אסורה כל השבת ובזה נתיישב מנהג שהנהיגו חכמי צרפת לטלטל נר שהדליקו בו באותו שבת ע"י ככר אם הונח עליו מבע"י והריב"ש הקשה עליהם דלדבריהם גם בעוד שהנר דולק היה מותר לטלטלו שאל"כ אף לאחר שיכבה יהיה אסור מגו דאתקצאי לביה"ש ועוד דהא בסיס לאיסור והיתר צריך שיהא ההיתר יותר חשוב והשמן שבנר חשוב לו עתה בשעה שדולק יותר מדבר המותר שנותן בו לפי שהוא צריך לו עתה וא"כ אף לאחר שכבה אסור מגו דאתקצאי לביה"ש והובא כ"ז בב"י סימן רע"ט ולפמ"ש מיושב הכל דבשעה שדולק ודאי השמן חשוב יותר וע"כ אסור לטלטלו אבל לאחר שכבה אף אם ישאר שמן או שברי פתילות אינו חשוב כדבר המותר שהונח עליו והוי בסיס להיתר ואיסור דמותר לטלטלו ול"ל מגו דאיתקצאי לביה"ש דהא כה"ג ברי לו שיכבה בשבת ואף שישאר שמן ושברי פתילות לא יהיו חשובים כהיתר המונח עליו א"כ לענין גוף המנורה הוי כגמרו בידי אדם דלא אמרינן מגו דאתקצאי לביה"ש וא"ש בס"ד.

ס"ז במג"א סק"ז והא דנקט רמ"א שכח היינו דלכתחלה אין להניחו בתוכו דחיישינן שמא יצא בו ע"כ הנה רמ"א לא חייש להא בטלטול רק אוסר ללבשו מה"ט וצ"ל שמא ישכח ויצא בו מלובש ולענ"ד נראה כיון דטעם ההיתר דהכיס בטל אצלו כמ"ש הרמ"א וא"כ אין מבטלין איסור לכתחלה לכן אם בדעתו לטלטלו אסור להניח בו מעות ולפ"ז אפילו במידי דאינו מלבוש כעין מוכני אסור לכתחלה.

סימן שיא

ס"ב וי"א שלא התירו להוציאו לכרמלית אלא ע"י ככר או תינוק כן פרש"י בפרק המצניע ולכאורה נהי דאיסור טלטול חמיר ודוחה איסור הוצאה מ"מ כל מה דאפשר לתקוני מתקינן א"כ הל"ל דוקא ע"י תינוק גדול דחי נושא את עצמו ובר"ה פטור והוי בכרמלית רק תרי דרבנן משא"כ ככר הוי חד דרבנן ול"ל דמיירי באין לו תינוק דא"כ הל"ל ע"י תינוק או ככר ועוד אם אין לו מנ"ל לרש"י דלא יטלטל להדיא בלא ככר ובלא תינוק כשאין לו גם ככר ולימא דמיירי באמת כשאין לו עוד הקשו המפרשים מניין הכריח רש"י דצריך ככר או תינוק כיון דמפיש בהוצאה ונלע"ד כיון דהיתר הטילטול ע"י כא"ת דבטל

המת לכא"ת והוי כנושא רק הכא"ת א"כ בתינוק גדול דחי נושא א"ע איך נאמר דל"ה כנושא המת דאדרבה המת לבד נושא הוא דהרי נושא א"ע וצ"ל כיון דמדרבנן אסור לישא גם החי הרי חשבוהו רבנן כאינו נושא א"ע לכן אהני לענין לטלטל המת ע"י דאיסורו רק מדרבנן ומדרבנן חשוב נושא החי שפיר אמרו דהמת בטל לגביה וא"כ לפ"ז ליכא מעליותא בתינוק מן ככר דא"א לומר דחי נושא א"ע וע"כ קיל איסור הוצאתו לכרמלית דהא לפי סברא זאת נמצא כנושא רק המת ומטלטל מוקצה ועכצ"ל דאחשבוהו רבנן לנושא החי והמת בטל לגביו ודחו איסור הוצאתו מפני טילטול המת וא"כ אדרבה י"ל ככר עדיף דודאי נושא הככר ובטל יותר נשיאת המת לגביה ועכ"פ לא עדיף מתינוק והנה הקשה הרמב"ן דגם בר"ה ה"ל להתיר דהא קי"ל משאצ"ל פטור והנה באמת מש"ה דעת הי"א הג' דגם לר"ה מותר ע"י תינוק אבל לא ע"י ככר דחייב בר"ה עיין מג"א וצ"ל אף דהוצאות המת משאצ"ל מ"מ הוצאות הככר או התינוק צריכה לגופה דזולתן לא יוכל לטלטל המת וכ"כ הפרישה ולפמ"ש לעיל סימן ש"ל סכ"ז דדעת רש"י כמ"ש התוספת רי"ד דמשאצ"ל דפטור לר"ש היינו במידי דגם לעלמא אין דרך לעשותה לגופה כהוצאות המת דדרך הוצאתו לכל העולם אינה צריכה לגופה וא"כ בתינוק וככר דחשיבי לעלמא ודרך העולם להוציאן לצורך גופן גם לר"ש חייב אף דזה עתה מוציאן שלא לצורך גופן וא"כ לפ"ז לק"מ קושיות הרמב"ן דלמה אמר דוקא לכרמלית וה"ט דלהוציאו בלא כא"ת אסור וע"י כא"ת הוי מלאכה הצריכה לגופה וגם ע"י תינוק דחי נושא א"ע להתיר דא"א לעשות ההיתר מזה דא"כ מטלטל ונושא המת לבד שהוא מוקצה ושפיר הוכרח רש"י לפרש דלא התירו לאפוקי לכרמלית רק ע"י כא"ת וזהו לפי המסקנא דלא התיר רק לכרמלית ולפ"ז א"ש לס"ד דר"י דגם בר"ה התיר משום משאצ"ל דהא הוצאות הככר או תינוק הוי צריכה לגופה אבל לפמ"ש א"ש דלס"ד דגם לר"ה התיר ליכא הוכחה דצריך כא"ת ודו"ק ולי"א דס"ל דגם לר"ה מותר ע"י תינוק הל"ל דגם לכרמלית עדיף ע"י תינוק אלא דהא זהו דעת רמב"ן והוא ס"ל דלכרמלית א"ה כלל כא"ת וכמ"ש בפרישה עיי"ש. **והנה** הרמב"ן כתב דמשמע מדברי הרמב"ם דלא כרש"י דצריך כא"ת ועב"י ותמוה לי הא הרמב"ם ס"ל דדוקא אם הסריח כבר ומשום כבוד החיים התירו להוציאו לכרמלית א"כ ליכא בו משום איסור טילטול דלא גרע מגרף של רעי דלעיל סימן ש"ח סל"ד וכה"ג גם רש"י מודה וגם דברי המחבר צ"ע שהביא דעת י"א דצריך כא"ת על מה שפתח מת שהסריח ובזה ליכא מאן דפליג וז"ל רש"י בפרק המצניע בד"ה לאפוקיה לכרמלית שהיה מוטל בבזיון או בדליקה או בחמה ואי משום טילטול מניח עליו ככר או תינוק עכ"ל וצ"ל קישור לשון רש"י מה בעי בזה שהקשה למה שהקדים אלא דכונתו דבשלמא

אי הוה מפרשינן דהסריח כבר וכמ"ש הרמב"ם לק"מ משום טילטול וכמ"ש אבל כיון דמשום בזיונו של מת הותר ההוצאה תקשי איך הותר לטלטלו ותירץ ע"י כא"ת וז"ב אמנם מה שהוכרח רש"י לפרש דלא כרמב"ם הוא ג"כ מהטעם שכתבתי דע"כ לא הותר אלא ע"י כא"ת מדלא התיר בר"ה ואם בהסריח כבר א"צ כא"ת וגם בר"ה ה"ל להתיר אבל להרמב"ם דס"ל משאצ"ל חייב באמת אסור בר"ה ופירש שעיר דמיירי בהסריח כבר ובלא כא"ת ואפשר משום דלא נזכר בגמרא שהוצרך כא"ת לא ניחא לו לפרש דמיירי בכא"ת ועוד דא"כ לר"י דס"ד דהתיר רנב"י משום משאצ"ל ה"ל להקשות יותר דכא"ת הוי מלאכה הצריכה לגופה ואי דלא ידע דע"י כא"ת דוקא התיר ה"ל להקשות משום איסור טילטול לפי מה דלא ידע הטעם דגדול כבוד הבריות ע"כ ס"ל לרמב"ם דמיירי שכבר הסריח וא"צ כא"ת ולפ"ז י"ל לדינא מודה הרמב"ם דגם משום בזיון דליקה או שלא יסריח מותר להוציאו לכרלמית אלא דגמרא לא מיירי בהכי ואין דרכו להזכיר רק המפורש בש"ס ולולא דמסתפינא ה"א דגם רש"י מודה לפי המסקנא דמשום כבוד הבריות דחי איסור דרבנן דגם איסור טילטול מותר בלא כא"ת וכסברת הרמב"ן דמה דמשביח בטילטול פוגם בהוצאה אלא דפירש כן לפי מה דס"ד דר"י דרנב"י התיר משום דהוה משאצ"ל וליכא בו איסור כלל דאיך ס"ד כן הא יש בו איסור טילטול ע"כ פירש דמניח עליו כא"ת וס"ל לפ"ז דבטל לגבי המת לס"ד דר' יוחנן וכדעת הר"ר יצחק בר אבא מרי שהביא בחידושי רמב"ן או דס"ד דגם ככר או תינוק הוי משאצ"ל וא"כ בטלה מחלוקת אלא דהראשונים ס"ל כדעת רש"י דגם למסקנא צריך כא"ת.

ורש"י בסוכה דל"ו ס"ל דמשום כבוד הבריות לא התירו רק איסור טילטול לא איסור הוצאה ולפי הבנת הראשונים בדבריו שבפרק המצניע דבריו סותרים זא"ז וצ"ע.

ובדעת המחבר היה א"ל דבמת כיון דיש היתר ע"י כא"ת צריך דוקא כא"ת גם כשהסריח כבר משא"כ בגרף דלא אפשר ע"י ככר או תינוק שלא יתלכלכו אלא דא"כ גם במת כשליכא כא"ת יהא מותר ועוד מנ"ל להמחבר זה כיון דרש"י לא מיירי בהסריח כבר.

ס"ה טלטול מן הצד לצורך דבר המותר מותר וטלטול בגופו אפילו לצורך דבר האסור מותר כ"כ הרא"ש בפרק כירה דף מ"ג לתרץ קושית הר"י מה דפריך בדף קמ"א אר"נ דאוסר טלטול מן הצד גם לצורך דבר המותר מהך דקש מנענע בגופו והרי בקש מטלטל לצורך דבר האסור וכתב הרא"ש כיון דאינו מטלטל רק בגופו אף שהוא לצורך דבר האסור מדמה ליה לטלטול מן הצד בידו לצורך דבר המותר עיי"ש וצריך להבין דמה סברא היא להקשות מכח דמיון זה וגם צריך להבין החילוק בין לצורך האיסור או ההיתר ונלע"ד לפמ"ש רש"י בביצה די"ב בד"ה ולפלגו באבנים שלא נאסר טילטול אלא משום

הוצאה ומה שלא גזרו על כל טילטולים אפילו על אוכלים וכלים משום דאין גוזרין גזרה על הציבור אא"כ רוב הציבור יכולין לעמוד בה עכ"ל וע"כ כשאינו נוטל רק דבר ההיתר בידו ועי"כ מנענע דבר המוקצה אין לגזור משום הוצאה כיון דאינו נוטלו בידו וכשהוא לצורך דבר האסור יש לגזור משום הוצאה כיון דנוטל בידו דבר המותר דל"ל בזה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בו דהא אינו לצורך דבר המותר רק לצורך דבר שיכולין לעמוד בו וכ"ז כשמטלטל בידו אבל כשמנענע בגופו לא שייך לחוש להוצאה בכה"ג ואף אם יוציא בכה"ג פטור דלאו דרך הוצאה בכך ע"כ גם לצורך דבר האסור מותר וע"כ שפיר דייק מדשרי לנענע בגופו גם לצורך דבר האסור ע"כ כיון דאין לחוש משום הוצאה מותר אם כן ה"נ טילטול מן הצד לצורך דבר המותר כיון דאינו נוטל בידו דבר האסור ליכא למגזר משום הוצאה וזה נראה טעמו של מ"ד אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל ל"ל שאין רוב ציבור יכולין לעמוד בו ומאן דשרי ס"ל כיון דאינו מטלטל כלל רק דבר הניטל ל"פ בין אם לצורכו או לצורך דבר אחר וכן מה דמותר ליגע במוקצה כמבואר בסימן ש"ח ס"ג י"ל ה"ט דליכא למגזר משום הוצאה כיון דאינו מטלטלו בידו אמכם הר"ן בפרק כירה שם כתב דלפיכך שרי לנענע הקש בגופו לפי שאינו מטלטל הקש מפני שצריך לו אלא מפני שהוא צריך למטה וא"א לו בלא טלטול הקש עיי"ש נראה טעמו דנהי דטילטול משום הוצאה וכדאיתא להדיא בפרק כל הכלים מ"מ במידי דמשתמש בו יש טעם אחר משום הכנה וכמו בדבר אכילה דצריך הכנה דאסמוכוהו על והכינו וכמ"ש מהרש"א בביצה דל"ג וע"כ גם נגיעה יש לאסור ואף נענוע ע"י גופו וכ"ד הרשב"א בשבת דף כ"ט ומ"ש הר"ן בפי"ו דשבת גבי נכרי שעשה כבש יורד בו ישראל משום דלא אסור רק לטלטל ה"ט דשם הכבש של עכו"ם ואין הכן בשל עכו"ם כמ"ש שם ולפ"ז א"צ למ"ש התוי"ט בפ"ג דביצה מ"ב דהך דכבש מיירי שעשאה מנסר שכבר הוכן לישב או לשכב עליו בשבת ולא הוקצה והנה ר"נ דאוסר בשבת דף קמ"א בנוטל פוגלא מן העפר אף דהוה טילטול מן הצד ולא חש להך משנה דקש מנענע בגופו י"ל דס"ל כחד טעם שכתב הרמב"ם בספכ"ד מה"ש באיסור טילטול מוקצה שלא יעשה כדרך שעושה בחול ולפיכך קש שהיה לו לטלטל בידו לפנות המטה והוא משנה ומנענע בגופו ואינו עושה כדרך שהוא עושה בחול ע"כ מותר משא"כ בפוגלא דגם בחול עושה כן ולפ"ז יש לפרש דברי ירושלמי בפרק מפנין בהך דפליגי רבנן ורשב"ג אי מטלטלין הלוף מפני שהוא מאכל לעורבים ומוקי לה בשיש לו מאותו המין ואין אותו המין מצוי בשוק רבנן סברי מכיון שאינו מצוי בשוק כמי שאין לו ורשב"ג סבר מכיון שיש לו מאותו מין כמי שמצוי בשוק אר' זעירא לא אתי אלא כרבי חנינא דאמר עולין היינו עם רבי לחמת גרר

והיה אומר לנו בררו לכם חלוקי אבנים ואתם מותרין לטלטלם למחר אמר ר' יוסה שניא היא שהוא ככסא עכ"ל והמפרשים נדחקו מאד בפירושם וכמ"ש בסימן ש"ח ולפמ"ש י"ל דצריך להבין מ"ט דרבנן לילך בתר אחריני כיון שמצוי אצלו עורבים וצ"ל כיון דגזרו על טילטול משום הוצאה והוה לן למגזר גם על כל אוכלים וכלים רק שאין גוזרין גזרה על הציבור אא"כ רוב הציבור יכולין לעמוד בה ולפיכך באם אין אותו המין מצוי בשוק א"כ רוב הציבור יכולין לעמוד ע"כ אסור ורשב"ג ס"ל כיון דמצוי אצלו הוי לגביה מאכל בהמה והוא בכלל מאכל בהמה שלא גזרו עליו ואמר דלא אתיא אלא כר"ח דהצריך לברור חלוקי אבנים רק משום איסור טילטול ולא משום ישיבה לבד דס"ל דטילטול אסור רק משום הוצאה וכא שייך רק כשמטלטל בידו ודחי שאני התם דהוה ככסא וי"ל גם ישיבה אסור דמשתמש במה שלא הוכן ומטעם דצריך הכנה למה שרוצה להשתמש בשבת ואין ראיה לר"ח היוצא לכו ומה לדעת הר"ן אסור לנענע הקש שעל המטה בגופו זולת כשאינו מכוין לשכוב על הקש וכ"ד הרשב"א הנ"ל דלהשתמש במוקצה אסור גם כשאינו מטלטלו וכן דעת התוי"ט הנ"ל וכן דעת המרדכי הובא בסימן ש"ח סכ"א וכן מורין שם לשון הרמב"ם אלא לפמ"ש שם טעם אחר אינו ראיה מהמרדכי ורמב"ם לבאן ודעת הרמב"ן בחידושיו לשבת סוף פט"ז דף קכ"ב והובא בר"ן שם משמע דישיבה על המוקצה כאבן מותר וכ"ד רש"י כמ"ש המג"א לעיל סימן ש"ח סכ"א סקמ"א וכן דעת המאירי בשבת ס"פ כל הכלים וס"פ כל כתבי וצ"ע לדינא.

סימן שיב

ואם ניכר באבן שקנחו בו בש"ס אם יש עליו עד כתב בש"ג קשה מ"ש מחריות דאם ישב עליהן מבע"י דשרי אעפ"י שאין ניכר בהם עיין מג"א וכבר הקשו בתוספת בפרק כל הכלים דף קכ"ה ע"ב בד"ה ואזדו לטעמייהו תימה היכא הוה רב אסי לטעמיה אדרבה פליגי דהכא קאמר ר"א נעשה כיסוי לחבית בהנחה גרידא בלא שום מעשה וגבי נדבך של אבנים אמר צאו ושפשפים אמר להן דהיינו מעשה עוד הקשו דגבי חריות ס"ל לר"א ישב אעפ"י שלא קשר עיי"ש ונלע"ד דהכנה הוי גם בלא מעשה הניכר כיון דעכ"פ לא הקצה מדעתו אלא דמ"מ א"א להתיר באבנים המונחין עפ"י רוב ברחובות בפני רבים אא"כ יש היכר שהוכנו והיינו דקאמר אם יש עליו עד שהקינוח ניכר ומעיד עליו בפני אחרים שלא יחשדהו ולא ילמדו לטלטל אבנים כשלא הוכנו והנה בפ"ק דביצה דף טי"ת גבי אין מוליכין את הסולם פליגי אם גם ברה"י אסור וכתבו תוספת שם ע"ב בד"ה מאי דבשבת שאסור להוציאה לחוץ מותר לכ"ע ברה"י עיי"ש וע"כ מיושב הכל דגבי אבנים

דמונחין בחוץ צריך מעשה הניכר לאחרים שהוכן מאתמול אבל במניח אבן עפ"י חביות דסתמא החביות ברה"י והאבן מונח עליו וכשנוטלו מע"ג החביות ג"כ ניכר לכל דהונח על החביות ונעשה כסוי וכן בחריות שגדרן לעצים וישב עליהן מבע"י סתמייהו בבית אוצר כדאמר בגיטין דף נ"ו דר"ח כל אקלידי הוה מסר לשמעיה בר מדציבי לכן מהני ישב דהוא יודע שהכינן ובזה יש לפרש ג"כ דברי הירושלמי בפרק מפנין בהך דרשב"ג אומר מטלטלין את הלוף מפני שהוא מאכל לעורבין ומוקי לה ביש לו אותו המין ואינו מצוי בשוק אמר ר"ז לא אתיא אלא כר"ח דאמר עולין היינו עם רבי לחמת גרר ואמר לנו בררו לכם חלוקי אבנים ואתם מותרין לטלטלם למחר אר"י שניא היא הכא דהוי ככסא ע"כ ולפמ"ש י"ל דרבנן אסרו לטלטל הלוף אף דיש לו מאותו המין כיון דאינו מצוי לאחרים ומחזי אצלם כמוקצה ורשב"ג לא אכפת לן כיון דאצל בע"ה מוכן הוא ואמר שהוא כר"ח דע"י יחוד לבד התיר לטלטל אבנים אף דאינו ניכר שום מעשה הכנה בהם כיון דהמלטלים יודע שהוכנו לו מאתמול לאפוקי מן אמוראי דבפרק מפנין דהצריכן רבי למעשה המוכיח גם לאחרים ודחי ר"י שניא היא הכא דהוי בכסא היינו בצנעא ופני משה גרס בכסא בבי"ת עיי"ש ואפילו הגרסא ככסא א"ש נמי דהיינו דהוי כצנעא כיון דמונח בבית ובשבת אסור להוציאו לחוץ די מה שמוכן אצל בע"ה דיש לו עורבים וב"ב יודעים משא"כ אבנים דדרכן להיות בחוץ י"ל דצריך מעשה הניכר שיהיה עד לפני אחרים וכן תרגום העלים במלכים ב' ד' אתכסא ובפרשת וירא היפלא ת"א היתכסא והשרש כסא.

הג"ה י"א דוקא בחצר מותר לטלטל אבנים רש"י ס"פ המוציא יין ובסוכה דף ל"ו הקשו בתוס' דהא חזינן דטילטול חמיר מהוצאה דלטלטל המת צריך ככר או תינוק ולהוציאו לכרמלית מותר כדלעיל סימן שי"א וכל האחרונים כתבו בדעת רש"י דתרי שבותים לא התירו משום כבוד הבריות וזה אין לו שרש ושום הכרח ומנ"ל לרש"י הא ונלע"ד דהנה רש"י ס"ל בפרק המצניע דהא דהתירו להוציא המת לכרמלית דצריך ככר או תינוק משום איסור טילטול והקשה הרמב"ן דהא מה שמשביח בטילטול מוסף בהוצאה ותירץ הר"ן דאיסור הוצאה וטילטול שוין רק בטילטול אפשר לתקונו ע"י כא"ת וע"כ כיון דהוצאה א"א לתקוני וע"כ הותר מוטב להרבות בהוצאה דשם איסור הוצאה חד ולא הותר רק איסור אחד משא"כ כשיוציא בלא כא"ת יעבור שני איסורים טילטול והוצאה עיי"ש וע"כ י"ל דזה סברת רש"י גם כאן דהא קשה למה מותר לטלטל אבנים משום כבוד הבריות דה"ל להזמין מע"ש כמ"ש במג"א סק"א ואף דמיירי בבית הכסא שאינו מיוחד לו או שרחוק מביתו ויש טורח להזמין מע"ש שם מ"מ ה"ל להזמין בביתו ויטול

עמו כשיצא בשבת לבית הכסא דרך כרמלית וצ"ל דא"כ מה ירויח יעשה איסור הוצאה ומה לי הוצאה או טילטול דא ודא איסור דרבנן הוא אלא דתינח כשאינו עושה איסור הוצאה גם עתה אבל אם גם עתה צריך לעבור על איסור הוצאה א"כ אסור משום איסור טילטול דה"ל להזמין בביתו מע"ש ואי דיעשה איסור כשיוציא הא גם עתה מוציא או מכניס ואי דיוסיף באיסור הוצאה כשיצטרך להוציא מביתו מ"מ שם איסור הוצאה חד מוטב להוסיף באיסור אחד מלעשות שני מיני איסורים נמצא רש"י לשיטתיה ואינו סותר את עצמו דגבי מת הצריך רש"י לכא"ת משום איסור טילטול אף דמשום כבוד הבריות התירו חכז"ל איסור הוצאה והכא ס"ל לרש"י דמשום כבוד הבריות הותר רק טילטול ולא הוצאה ולפמ"ש א"ש דלרש"י שוים איסור טילטול והוצאה רק מה דאפשר לתקונו היום או מאתמול א"א להתיר משום כבוד הבריות וגבי בהכ"ס נמי אם צריך לעבור על איסור הוצאה או הכנסה מרשות לרשות גם כן מותר משום כבוד הבריות רק דאז אסור לטלטל אבנים שלא הזמין דה"ל להזמין מאתמול בביתו ויוסיף באיסור הוצאה ולא יעשה טילטול כלל במוקצה וע"כ מייתי הגמרא כשהתירו לטלטל מוקצה באופן דאינו עובר על הוצאה ולעיל סימן שי"א כבר כתבתי בס"ד מניין הכריח רש"י דצריך כא"ת ודו"ק ואף דזה שכתב המג"א דצריך להזמין מע"ש כשיש לו בהכ"ס מיוחד בבית הוא סברת התוס' מ"מ גם לרש"י מוכח כמ"ש מהרש"א בסוכה שם מההיא דלחצית שיניו עיי"ש.

מג"א סק"א ואם יש לו ב"ה סמוך לביתו שאין שום אדם אחר נכנס לשם אסור להכניס בשבת אבנים דה"ל להזמינם מאתמול ע"כ ולפמ"ש הרמ"א לקמן סימן שנ"ה ס"ג בהג"ה ששכח ולא עיכבו מותר דגדול כבוד הבריות אפשר גם כאן מותר בשכח ולא הזמין.

סימן שיג

פקק החלון בשבת דף קכ"ו אמר ר"א ב"כ בין קשור בין אינו קשור והוא שמתוקן א"ל ר"י ולימא מר בין תלוי בין אינו תלוי והוא שקשור דארבב"ח אר"י כמחלוקת כאן כן מחלוקת בנגר הנגרר וכו' א"ל אנא דאמרי כי האי תנא דתניא קנה שהתקינו בעה"ב להיות פותח ונועל בו בזמן שקשור ותלוי בפתח רשבג"א מתוקן אעפ"י שאינו קשור ואר"י ב"ש אמר רב אסי אמר ר' יוחנן הלכה כרשב"ג ומי אר"י הכי והתנן כל כיסויי הכלים שיש להם בית אחיזה ניטלין בשבת ואר"י ב"ש אר"י והוא שיש תורת כלי עליהן וכ"ת ה"נ דאיכא תורת כלי עליו ומי בעי רשב"ג תורת כלי עליו והתניא חריות של דקל שגדרן לשם עצים ונמלך עליהן לישיבה צריך לקשר רשבג"א אין צריך לקשר ר"י ס"ל

כותיה בחדא ופליג עליו בחדא עכ"ל הש"ס וכתב רש"י אמר רב יהודא גרסינן ולא ואמר ר"י הנה הראת לדעת שהגרסא ואר"י רק רש"י מחקו מחמת שהוקשה לו מה צריך זה לתירוצו דר"א וכ"כ בראשונים נראה שגם לפניהם היה הגרסא ואר"י עוד הקשו בתוספת שם בד"ה ר"י דבעירובין אמר שמואל הלכה כר"י דנגר לא שרי רק בקשור ושמואל גופא ס"ל בחריות של דקל דבמחשבה בעלמא סגי ול"ל דשאני חריות דליכא רק משום טילטול משא"כ בנגר דחשוב כבונה דא"כ מה מהדר ר"א אנא דאמר כהאי תנא הא בקנה משמע שאינו נועל באותו קנה עצמו דל"ש בו בנין ועוד אפילו תימא דגם בקנה שייך בו בנין לא א"ש מדפריך הש"ס וכ"ת ה"כ דאיכא תורת כלי והתניא חריות שאני חריות דליכא בהו משום בונה כן תמצית דבריהם ומכח זה כתבו דשמואל ס"ל דבכגר שייך משום בנין ור"א ור"י ס"ל דל"ש בו משום בנין ועיין ברא"ש שם ואענה את חלקי הנלע"ד דהנה מבואר לקמן סימן תק"ז ס"ג דאסור ליקח עץ מבין העצים ביו"ט לחתות בו אש דהוי מתקן מנא ובטו"ז שם סק"ד כתב דמטעם זה אסור נמי ליקח עץ לעשות בריח לדלת וביש"ש פ"ד דביצה סימן י"ז כיון דלא נתנו עצים אלא להסקה והוא מיחדן לתשמיש אחר ה"ל כמו מתקן כלי מחדש עיי"ש וכבר אמרתי זאת מסברא וכיונתי לדבריהם בס"ד וכמו שכתבתי לעיל סימן ש"ח וכתבתי שם דזה דוקא לרב אסי דס"ל בחריות ישב אעפ"י שלא חשב ולא קשה הרי דס"ל דע"י ישיבה מע"ש כבר יש לו תורת כלי וכ"כ הרז"ה בפרק כל הכלים דר"י דס"ל במניח אבן על החביות מע"ש מותר לטלטלה דנעשה כיסוי לחביות אף דר"י בעי תורת כלי דהנחתה עושה בה תורת כלי והוא שייכה בטעמיה דרב אסי דאמר ישב אעפ"י שלא קשר ולא חשב דאלמא כיון שישב על החריות מבעוד יום עשאן כלי בישיבתו עיי"ש וכ"כ הר"ן שם דאם כבר נשתמש בו זהו תורת כלי שלו ולפיכך לא הזכיר הרי"ף בפקק החלון תורת כלי דמסתמא נשתמש מבע"י שהרי צריך להיות מכוון למדתו של חלון ולכונו בשבת א"א עיי"ש ובמהרש"א שם מבואר נמי דע"י מעשה ישיבה בע"ש הוכנו ומשוה אותן תורת כלי אבל במחשבה ודאי אינו משוה אותן תורת כלי עיי"ש וא"כ לרב אסי ולר' יוחנן שפיר י"ל אם לא ישב על החריות מע"ש ובא לישב בתחלה בשבת יש בו משום מתקן מנא אבל לרב ושמואל דס"ל דישב לא מהני א"כ לא נעשה כלי בזה ולית בו ג"כ בשבת משום מתקן מנא ובזה מיושב דברי הגמרא בפרק ב"ט דף נו"ן רב אסי דאמר כמאן דהקשו רמב"ן וריטב"א למה לא אתא כרשב"ג דרשב"ג ס"ל אין צריך לקשר ומהני חשב וה"ה ישב והוכיחו מזה דלרב אסי לא מהני חשב עיי"ש דעדיין קשה מנ"ל להש"ס זה מדברי רב אסי ולהקשות עליו ולפמ"ש א"ש דחדא באידך תליא דחשב אינו מועיל רק לאיסור טילטול דלא ליהוי מוקצה אבל לסלק

איסור מלאכה דמחזי כבונה או מתקן מנא מה יועיל מחשבתו דמאתמול דע"י מחשבה לא נעשה כלי וכמ"ש בשם המהרש"א וכ"מ בתוס' שם בפרק כל הכלים וע"כ לרשב"ג דמהני נמלך עליהן לישיבה לבד ע"כ ס"ל דליכא רק משום איסור טילטול וע"כ ס"ל ישב לא מהני דאם ע"י ישיבה הוכנו ונעשה כלי א"כ כשיושב תחלה בשבת מתקן מנא ולזה לא מהני חשב מע"ש ולרב אסי דישב מהני דנעשה כלי בזה ממילא אסור לישב בתחלה בשבת אף אם חשב מע"ש וע"כ לא אתא כרשב"ג ונחזור לסוגיין דלפ"ז מדוקדק הגרסא ואמר דהיינו דהרגיש התרצן בעצמו דיש לחלק בין קנה לנגר ופקק דבהא יש משום בונה ע"כ צריך לקשר אבל בקנה ליכא משום בונה רק משום טילטול מוקצה סגי בהתקינו במחשבה מע"ש ע"כ מסיק ואמר ר"י אר"א אר"י הלכה כרשב"ג והרי לרב אסי ולר' יוחנן מהני ישב מע"ש וכן מניח האבן נעשה כיסוי וא"כ כשנועל בו מתחלה בשבת הוי כמתקן מנא וקנה שהתקינו בעה"ב להיות פותח ונועל בו לא משמע שנשתמש בו מע"ש כמ"ש הר"ן שם ומ"מ מהני מה שהזמינו מבע"י ה"נ בפקק אף דיש בו משום בונה וכן בנגר א"צ קשירה ומהני הזמנה ונהי דמסיק דר"י מיירי ביש בו תורת כלי ה"נ מיירי ר"א בפקק דאמר והוא שמתוקן שיש בו תורת כלי וכמ"ש המלחמות בכונת הרי"ף ע"ש שנדחק לומר אף דר' אבא בר כהנא מיירי שאין בו תורת כלי ומש"ה מוקי מתניתין דלא כרבי יהודא מ"מ הרי"ף דמייתי דברי ר' אבא בר כהנא מיירי שיש לו תורת כלי ע"ש דהוא דוחק גדול ולפמ"ש א"ש דגם ר"א ב"כ מיירי דיש בו תורת כלי ומה דלא מוקי כר"י משום דלא ניחא לו לומר בלא ראיה דמהני מתוקן כשאינו קשור וע"כ מייתי מהך דרשב"ג רק זולת הא דר' יוחנן דאמר הלכה כרשב"ג הוי מצי למדחי שאני פקק דדמי לנגר דהוי כבונה צריך לקשור דוקא ולא מהני הזמנה ואפילו שיש לו תורת כלי שראוי לאיזו שמוש או אפילו לפמ"ש הר"ן שכבר נשתמש בו מסתמא ומדדו שיהא מכוון לחלון מ"מ צריך ראיה דזה מהני לאפוקי מאיסור בונה ובדרשב"ג בקנה י"ל דליכא רק משום איסור טילטול וע"כ מייתי גם מדאר"י הלכה כרשב"ג ולר"י ע"י השתמשות נעשה כלי וא"כ גם בקנה כשנועל או פותח בו בתחלה בשבת הוה כעושהו כלי לדבר זה ומ"מ ס"ל דהלכה כרשב"ג דא"צ לקשור ודי אם יש עליו תורת כלי דראוי לפצע בו אגוזים כפירש"י או כתוס' דתקנו והכינו לכך ע"י מעשה דבזה הוי כלי מע"ש ותו ל"ה מתקן מנא בשבת ע"י השתמשות ה"נ בנגר ופקק כה"ג תו ל"ה כבונה וזה ידע שפיר להשוות חשש בנין לחשש מתקן מנא וא"כ ל"ק אשמואל דפסק בנגר כר"י דצריך לקשור דל"מ הזמנה לחשש דהוי כבונה משא"כ בחריות ליכא בנין סגי במחשבה דהא שמואל ס"ל דישב לא מהני א"כ לא נעשה כלי ע"י ישיבה וליכא רק משום איסור טלטול לזה מהני

חשב והש"ס דמדמי פקק ונגר לקנה וחריות היינו לר' יוחנן דישב מהני דנעשה בזה כלי ה"נ בקנה וחריות כשיושב ונועל בתחלה בשבת עושה כלי וזה שפיר דומה לפקק ונגר לאפוקי מחשש בנין דמה דמהני בזה מהני בזה.

ולגרסת רש"י וראשונים אמר ר"י י"ל כמ"ש תוס' דגם קנה יש בו משום בונה וע"כ מדמהו לפקק ונגר ומ"מ פריך מחריות לר"א אר"י לשיטתייהו דישב מהני בחריות וכן במונח אבן עפ"י חביות נעשה כיסוי כדאר"א אר"י בפרק כל הכלים דף קכ"ה ע"ב א"כ ממילא אם עושה זאת בתחלה בשבת הוי כמתקן מנא וא"כ שפיר פריך כיון דרשב"ג לא בעי בחריות תורת כלי ה"נ בקנה דלא רצה לומר דרשב"ג באמת ס"ל דיושב ל"מ רק חשב וא"ב לא נעשה כלי בזה וליכא בחריות רק משום טילטול ע"כ ל"צ לתורת כלי דא"כ ר"י לא ס"ל כרשב"ג ולס"ד לא ידע לומר דפליג עליו בחדא ומשני באמת דס"ל כותיה בחדא ופליג עליו בחדא וא"כ לרשב"ג ל"צ בחריות תורת כלי דס"ל ישב ל"מ ולא נעשה כלי בזה רק ר"י פליג עליו בזה ובקנה באמת גם לרשב"ג י"ל דמיירי דיש עליו תורת כלי כיון דהוי כבונה במחובר צריך שיהיה עליו תורת כלי ועיין במלחמות דג"כ פירש לפי שיטתו שם דר"י פליג אדרשב"ג בחריות דלא מצריך רשב"ג בחריות תורת כלי אבל בקנה אינו מוכרח דפליג וי"ל גם לרשב"ג צריך תורת כלי עיי"ש וכן בדרישה סימן זה כתב דשפיר היה יכול לתרץ דשאני חריות דא"צ תורת כלי דליכא בו משום בונה משא"כ קנה מצריך גם רשב"ג תורת כלי דיש בו משום בונה רק דמשמע לו מדאר"י כל כיסוי הכלים צריך תורת כלי דאפילו בדבר דליכא בו משום בונה עיי"ש ואם כן לשיטתו נמי לס"ד דש"ס לא ס"ל דר"י פליג אדרשב"ג בחריות לבד ומשני דבחריות פליג אבל בקנה י"ל גם למסקנא דרשב"ג מיירי ביש בו תורת כלי וה"נ אנן בדידן י"ל עד"ז ואדרבה בזה ארווח לנו מה דסתם ר"י ואמר הלכה כרשב"ג סתם ואיך יתכן זה אם רשב"ג מיירי דאין עליו תורת כלי בקנה גופא ולר"י צריך דוקא תורת כלי ועוד אם רשב"ג מיירי דאין עליו ת"כ א"כ י"ל דגם ת"ק לא מצריך קשור ותלוי רק משום דאין עליו ת"כ אבל כשיש עליו תורת כלי חשוב כקשור ותלוי וכמ"ש להדיא הה"מ פכ"ו ה"י מה"ש בדעת הרמב"ם דתורת כלי שוה לקשור ותלוי וא"כ איך אמר ר' יוחנן הלכה כרשב"ג כיון דלר"י צריך ת"כ מנ"ל דת"ק פליג בת"כ והוא קו"ע ולפמ"ש א"ש דגם למסקנא רשב"ג מיירי נמי שיש בו תורת כלי ואפ"ה פליג ת"ק דס"ל כר"א בפרק המוצא תפילין דאפילו יש בראשו גלוסטרא מצריך שיהא קשור ותלוי עיין בתוי"ט שם משנה י"א וס"ל לר"י דודאי גם לרשב"ג צריך בקנה תורת כלי והיינו מה שאמר רשב"ג מתוקן אעפ"י שאינו קשור אלא דדוקא בקנה דיש בו משום בנין צריך ת"כ משא"כ בחריות ומשום מתקן מנא בישיבה ליכא לרשב"ג

בחריות דס"ל רק חשב מהני ולא ישב ור' יוחנן דס"ל דישב מהני וא"כ ע"כ צריך גם בחריות תורת כלי באמת פליג על רשב"ג בחריות ולא מהני חשב רק ישב ושפיר אמר בקנה סתם הלכה כרשב"ג וא"כ לשמואל דס"ל בחריות ישב לא מהני ע"כ ס"ל דחשב מהני דליכא רק משום טילטול משא"כ בנגר ובקנה ס"ל דצריך לקשור ולפי דרכינו א"צ כלל להמציא חילוקים בין פקק ונגר וקנה כמ"ש המחבר והוא מדברי הרא"ש דקשה מאד לומר כן כיון דבש"ס בפרק כל הכלים כולהו תלתא מדמי להו להדדי אלא דהוצרך לכך משום קושית התוס' ואזלו הרא"ש ותוס' לשיטתם דלרב אסי דמהני בחריות ישב כ"ש חשב וכ"פ המחבר לעיל סימן ש"ח אבל כבר הבאתי לעיל דעת הרמב"ן דלא ס"ל כן ויש הוכחה גדולה לסברתו מדפריך בפב"ט ר"א דאמר כמאן וברא"ש בפרק כל הכלים כתב תימה דרב אלפסי פסק הכא כר"א ב"כ דלא בעי קישור אלא מתוקן והאי מתוקן לאו בתיקון מעשה איירי אלא במחשבה בעלמא כמו שהוכיח ר"ת מדאמר אנא דאמרי כרשב"ג דאמר מתוקן אעפ"י שאינו קשור ולרשב"ג סגי במחשבה ובערובין פסק כר"י בנגר הנגרר דבעי קשור וכו' שלשה חלוקים לדברי רב אלפס עיי"ש ולפמ"ש ר' אבא ב"כ מיירי שיש לו ת"כ וכן רשב"ג מיירי בקנה שהתקינו ויש לו ת"כ ומ"ש הרא"ש דרב אלפס פסק בפרק ב"ט כרשב"ג בחריות דסגי במחשבה באמת לא נמצא ברי"ף שם אלא דפסק כרב אסי דישב מהני רק אזיל הרא"ש לשיטתו דחשב עדיף מישב וכמ"ש הק"נ שם ולפי מ"ש נסתר כל היסוד ואין מדברי הרי"ף הכרח כלל להמציא חילוקים הללו.

ולפמ"ש מתורץ ג"כ דעת רש"י דפירש שם תורת כלי היינו שיהא ראוי לתשמיש אחר והקשה ר"ת דא"כ מה קמ"ל דמטלטלין כלי לצורך גופו ותירץ הרא"ש דרש"י לטעמיה דמפרש כולה שמעתין משום איסור בנין לכך צריך שיהא כלי גמור לאפוקי מאיסור בנין וכתב מהרש"א דאין זה מספיק דא"כ מה מקשה אחריות דלא הוי רק איסור טילטול עכ"ל ולפמ"ש א"ש דמקשה לרב אסי ולר"י דישב מהני א"כ כשיושב בתחלה בשבת הוי כמתקן מנא וצריך תורת כלי כמו בקנה דיש בו משום בנין ומהרש"א שפיר הקשה להרא"ש לשיטתו דגם לר"א מהני חשב אבל רש"י אינו זקוק לזה ועיין בירושלמי ר"פ תולין אמר ר' אבין בר כהנא תיפתר במשמרת חדשה שמכשירה לכלי ופירש הפני משה שבמה שנותן לתלויה הוי כמתקנה לכלי והקרבן עדה פירש שמה שתולה המשמרת חדשה הוי כמתקן כלי עיי"ש ולענ"ד (היינו ר' אבין בר כהנא היינו ר' אבא בר כהנא כדרך הירושלמי בכמה שמות ועכ"פ) ראיה גדולה למ"ש.

ס"ה בטו"ז סק"ה אותם שלוקחים הקווטירין בשבת וכו' ובשו"ת גוא"י חא"ח סימן קל"ה כתב בבית שיש לו חלונות הנקראין קואטירין הנפתחים לצד חוץ ולא לתוך הבית

וכשרוצה להסגיר בלילה החלונת גם בפקק של עץ מבחוץ צריך ליטול הקואטירין מן הצורים התלוי בהם ובבוקר כשפותח הפקק מחזיר הקואטיר על הציר כיון דאינו עשוי לקיום זמן מה מותר לסלקן ולהחזירן בשבת כמו בסתימות התנור הטוחה בטיט כדלעיל סימן רנ"ט. ס"ז ה"נ יש להתיר לצורך גדול ואצ"ל על ידי עכו"ם דבפשיטות מותר דהוי שבות דשבות במקום צורך.

סימן שיד

ס"ה אבל ליתן עלה של הדס בנקב שבחביות שהעלה עשוי כמרזב והיין זב דרך שם לא דגזרינן שלא יתקן מרזב ליינו לשון הש"ס גזרה משום מרזב פרש"י שמא יכין מרזב וברמב"ם פכ"ג ה"ו מפני שהוא כעושה מרזב ולא כתב כלשון הש"ס גזרה והנה הה"מ תמה דלא פסק כרב אשי דבתרא הוא ותירץ הכ"מ וב"י דהא דקאמר ר"א שמא יקטום דלא כהלכתא דר"י מפשח ויהיב אלותא ור"א דאמר גזרה שמא יקטום לפרושי טעמא דשמואל אתי ולא משום דס"ל הכי וכיון דלטעמיה דר"י מתוקמה שפיר מימרא דשמואל אליבא דהלכתא לא דחינן לה עכ"ל ועדיין קשה כיון דלרב אשי ע"כ ליתא לדשמואל א"כ כיון דבתרא הוא ה"ל לדחות דברי שמואל לגמרי או לפסוק דאסור לקטום והנלע"ד דהנה מבואר לקמן סימן תק"ז דאסור ליטול אוד מבין העצים לחתות בו אש דהוי מתקן מנא והוא מימרא דרבא בביצה דף ל"ג וכבר כתבתי לעיל סימן ש"ח ולעיל סימן שי"ג דזה תליא בהך פלוגתא דפרק ב"ט דף נו"ן בחריות דלמ"ד ישב אעפ"י שלא חישב ולא קישר מותר לישב בשבת ס"ל דבמה שישב עליהן נעשין כלי והבאתי לעיל סימן שי"ג שכ"כ הרז"ה והר"ן ומהרש"א ומאן דצריך קישור או חישב ולא מהני ישב ע"כ ס"ל דלא חשוב ככלי ע"י ישיבה זאת אף דבחריות מקום ישיבתו ניכר ותואר ישיבה עליהן כמ"ש המלחמות בפ' כל הכלים עיי"ש וע"כ כשלא ישב מע"ש ובא לישב בשבת מלבד איסור טילטול יש איסור דהוי כמתקן כלי למ"ד ישב מע"ש הוי כלי והנה שמואל ס"ל בפ' ב"ט דלא מהני ישב מע"ש ורב אסי ס"ל דמהני ורב אשי מסייע לר"א עיי"ש וע"כ ה"נ בעלה של הדס דאינו חותך ולא עושה בו שום מעשה השתנות רק נותנו בנקב שבחביות ומשתמש בו דרך ארעי הנה לרב אסי ולרב אשי מ"מ נעשה כלי בזה ויש בו משום מתקן מנא בשבת אבל לשמואל גופא ע"כ ל"ל ה"ט וע"כ רב ירמיה נמי לא אמר לשמואל רק משום גזרה משום מרזב אבל זה גופא לא הוי כמתקן מרזב ורב אשי פליג עליו כיון דלשמואל זה לא חשוב כמתקן מרזב ליכא למגזר ע"כ ס"ל דצ"ל טעמיה דשמואל שמא יקטום אבל כל זה לשמואל לשיטתו אבל רב אשי עצמו דס"ל דזה הוי כעושה כלי א"כ

ה"ל אסור ליתן עלה של הדס דהוי כעושה מרזב ודו"ק ועמ"ש הישׁ"ש פ"ד דביצה סי"ז דגם דעת הרמב"ם בהך דביצה דף ל"ג משום דה"ל כמו מתקן כלי מחדש עיי"ש.
שמא יקטם עיין ק"נ בה' חביות אות כ"ד שכתב הא דאוכלי בהמה אין בהן משום תיקון כלי דוקא תבן וקש שמיוחדים לאוכלי בהמה אבל עלה הדס אין עומדת לאכילת בהמה דלא כר"ן עיי"ש ולשון הש"ס בביצה ל"ג ב' לא יטול אלא מאבוס של בהמה משמע דוקא מיוחד לבהמה ולפ"ז בקש שנתן במטה לשכיבה אפשר דאסור לקטום לחצות בו שיניו.

סימן שטו

סעי' א' אסור לעשות אהל בשבת ויו"ט אפילו הוא ארעי כן הוא בשבת פ' כל הכלים על פלוגתא דר"א ורבנן בספק החלון דאר"י הכל מודים שאין עושין אהל ארעי ביו"ט ועיין בישע"ק לעיל סימן שי"ג הקשה לר"א דס"ל בפרק המצניע דמגבן חייב משום בונה וכ' תוספת שם דף צ"ה דלפ"ז י"ל בונה ביו"ט פטור משום מתוך א"כ נימא דאהל ארעי ל"ג רבנן כלל עיי"ש וזה ל"ק דהא ר"א שמותי מתלמידי ב"ש וכמבואר בירושלמי פ' המביא הובא בתוספת שם דף ל"ז והא ב"ש ס"ל דל"א מתוך אלא דקשה לשיטת הפוסקים דגם רבנן ס"ל מגבן חייב משום בונה וכמ"ש הרמב"ם פ"י מהלכות יו"ט אמנם הרמב"ם הא ס"ל דבונה ביו"ט חייב.
ולענין פריסאל עיין בשו"ת גור אריה יהודה חא"ח סימן קל"א ובית מאיר כאן דעתם להתיר לפתחו ולסגרו ולישא אותו בשבת במקום עירוב דלא כהנו"ב.
הג"ה אבל אסור לעשות מחיצה בפני אור הנר כדי שישמש מטתו וכן לפני ספרים כן דעת מהר"ם ובד"מ הקשה דבביצה כ"ב מהו לכבות נר מפני ד"א אמר לו אפשר במחיצה ולע"ד י"ל דהא מלאכת אוכל נפש התירה תורה דל"ח מלאכת עבודה כיון דהמלאכה בגוף האוכל רק מכשירי או"נ מיעטה תורה מן הוא לבדו א"כ י"ל דליכא למילף מן המיעוטא דהוא רק היכא דהמלאכה נפרדת מן האוכל נפש והוא מלאכה מצד עצמה גם לולא שיצטרך לאו"נ לזה גילתה תורה דלא אהני צורך האוכל נפש להתירה וכאילו לא נעשית לצורך האו"נ כיון דאינה באוכל עצמו אמנם מחיצה זו אינה מלאכה כלל מצד עצמה דהא כשאינה מתרת התשמיש מותר ולא חשוב מלאכה רק מחמת דעושהו לצורך התשמיש א"כ חשוב כאילו הוא באוכל נפש עצמו דממ"נ אם אתה דן עליה בפני עצמה אינה מלאכה כלל ואם אתה דן עליה מצד שמתרת התשמיש הרי התשמיש חשוב כאוכל נפש וכל מלאכה מותרת בה.

ויש לומר עוד דכבר הקשו שם הא קי"ל כר"י דמכשירין מותר וכתב הרמב"ן דלא בכל דבר קי"ל כר"י עיי"ש בר"ן שנדחק לחלק בין הך דכבוי מפני ד"א לשאר מכשירין ולענ"ד י"ל לפמ"ש הרשב"א בביצה שם דכ"ב לתרץ למה לא הותר הכבוי משום מתוך כיון שאין צורך בגוף המעשה עיי"ש וכונתו דכבוי מפני ד"א הוא רק לסלק דבר, הגורם שלא לשמש מטתו והצורך בתשמיש והמלאכה בכבוי עיי"ש וכ"כ הב"ח לקמן סימן תקי"ד א"כ י"ל דה"נ חלקו חכז"ל במכשירין דלא התירו רק כשהצריך בגוף המלאכה ולא אם המלאכה בדבר אחד והצורך בדבר אחר לגמרי ככבוי מפני תשמיש דאינו מצורך התשמיש כלל והרמב"ן דלא חילק בכך וכן הרשב"א עצמו הביא שם דברי הרמב"ן ה"ט דקשיא לו שם מגריפת התנור דאינו ג"כ רק לסלק ההיזק שלא יחריך התבשיל אמנם ברא"ש פרק א"צ ופרק המביא מבואר דגריפת תנורים דידן הוי ממש אוכל נפש וגם רבנן מודו וגריפת תנור מן טיט הנופל שם הוי רק טילטול בעלמא והקילו בו חכמים וגריפת תנור חדש דיש בו משום אשוויי גומות ומתקן מנא הוי מכשירין דפליגי בו ר"י ורבנן וא"כ בכה"ג יש צורך בגוף המלאכה לתקן התנור כדי לאפות בו עיי"ש וא"כ שפיר י"ל דלפיכך מותר לעשות מחיצה דהוה מכשירים דמותר דל"ל כיון דאין הצורך בגוף המעשה אסור דהא תינח כשגוף המעשה מצד עצמו הוא מלאכה ככבוי והצורך בדבר אחר לגמרי אבל המחיצה אינו מלאכה כלל מצד עצמו רק מחמת דעושהו להתיר התשמיש א"כ המלאכה והצורך קשורים זה בזה וזה נכון בס"ד.

והנה מדברי תוספת בעלי סברא זאת המחיצה להתיר אסור לעשות מבואר דגם כשבא להתיר רק איסור דרבנן כגון עושה מחיצה להתיר טילטול בחצר ג"כ אסור וצ"ע הא מבואר בביצה דף ח"י דנטמא באה"ט אסור להטביל משום דהוי כמתקן ונטמא בוה"ט מותר דל"ח מתקן כיון שא"צ טבילה רק מדרבנן ויותר ק"ל דבעירובין דף מ"ד במעשה דנחמי' דהתירו לעשות מחיצה של בני אדם כדי שיהא יכול לחזור לתוך התחום פריך לו מנפל דופנה של סוכה דאסור לעשות דופן מבהמה ואדם ומה קושיא הא בסוכה צריך מחיצה מן התורה לאכול בסוכה משא"כ במחיצה משום תחומין דרבנן לא חשוב כמתקן.

ס"ב עצים וכ' בתוספת בעירובין דף ק"ב בד"ה לא כתבו דהא דחשוב ליה אהל ע"י לבוד היינו לענין שיוכל להוסיף למחר בשבת אבל לא יחשוב בכה"ג עשיית אהל לאסור עליו לעשות בשבת דאטו יהיה אסור לנטות שתי חוטין תוך שלשה משום עשיית אהל והקשה מהרש"א שם לפ"ז יהיה מותר בשבת לנטות הכיפין לכתחלה בפחות מג' דלענין לאסור עשיית אהל לא אמרינן לבוד ואח"כ יהא מותר לפרוש מחצלת עליהן דל"ה אלא

כמוסף אהל ואמאי קאמר למחר מביא מחצלת דמשמע דהכיפין אסור לנטות בשבת עכ"ל ובתו"ש תירץ דאסור משום דחייב משום בונה כדלעיל סימן שי"ג דהכא ודאי אין דרכה להיות רפוי והוי כתוקע עץ בעץ ולפי דבריו אם הוא רפוי מותר וכן כשאינו מקפיד אם הוא רפוי ולענ"ד לא נעלם זה מהמרש"א ושאני תוקע עץ בחור דאם רחב החור מתנועע העץ ומקפיד עליו ע"כ יש לחוש שמא יתקע בחוזק ובאומנות במסמרים וכמ"ש המג"א לעיל סימן שי"ג סקי"א אכן הני כיפי אפילו יהא החור רחב הרבה מן עובי הכיפי עומדין הכיפי בחוזק מחמת שכופף הכיפין ותוחבין בשני הקצוות מתפשטין בעצמן כל מה דאפשר ועומדין בחוזק ואפילו לא יתחוב אותן בשום חור רק בתוך הספינה קצה זה בדופן זה וקצה זה בדופן זה יעמדו ג"כ בחוזק לכן נלע"ד בישוב קושיות מהרש"א דסברת התוספת הוא דמצינו לבוד בכמה דוכתי וכן מצינו דלא אמרינן לבוד כמו לענין טומאה כמבואר בסוכה דף ח"י וע' מג"א לקמן סימן תק"ב ובטו"ז יו"ד סימן שע"א סק"ה ע"כ הכא לענין איסור אהל ארעי דהוא דרבנן י"ל לקולא חשוב לבוד אבל לא להחמיר וע"כ בדאורייתא ק"ל לתוספת דגם להחמיר אמרינן לבוד כמ"ש תוס' בעירובין דף יו"ד ע"ב גבי עור העסלא אמנם כ"ז היכי דליכא תרתי דסתרי אבל לעשות תרתי דסתרי לא כגון לעשות הכיפין בשבת לסמוך דל"ה עשיית אהל ולא אמרינן לבוד ואח"כ יפריס מחצלת עליהן לומר דהוה רק מוסיף אהל מחמת לבוד דזה הוה תרתי דסתרי זה ודאי לא אמרינן וכן מבואר לענין ספק דרבנן בכמה דוכתי וא"כ גם היכי דאינו מקפיד להדקן אסור לעשות כה"ג.

סי"ב הנוטה פרוכת וכיוצא בה צריך ליזהר שלא יעשנה אהל בשעה שנוטה וכו' זה פירש הרמב"ם דברי הגמרא דגוד צריך שנים ובכילה אפי' בעשרה אסור ורבו הפירושים בזה בראשונים ואפשר לומר כיון דצריך ליזהר שלא יעשה אהל בשעה שנוטה ע"ב צריך שנים דמדכרי אהדדי כמו לענין אין קורין לאור הנר דמותר בשניים וע"כ אמר בכילה אפילו בעשרה אסור דמצינו במשנה ס"פ חביות דף קמ"ז דעשרה בני אדם מסתפגין בולינטת אחת ולא חיישינן דיסחטו כיון דרבים ננהו מדכרי אהדדי הכא בכילה אסור דודאי יעשו אהל ועיין במג"א לעיל סי' ש"א ס"ק נ"ח דמשמע שם דעשרה דוקא וכ"כ להדיא בתו"ש סימן ער"ה סק"ד.

סימן שטז

ס"ב ולכן בטור כתב דגם בכורת אמרו ובלבד שלא יתכוין לצוד ותמה הב"י הרי מבואר בביצה, ר"פ משילין ותסברא דר"ש והא הוה פ"ר והב"ח תירץ דבשבת פרק כירה ליתא

האי ותסברא ופליג אגמרא דביצה וה"ט דל"ה פסיק רישא משום דלא ניחא לו ליצוד הדבורים שילכו ללקט פרחים לעשות דבש והטו"ז השיגו דכל דבר שאין במינו ניצוד לא ניחא לו אלא דגזרו אטו במינו ניצוד דניחא לו ה"כ ואין זה קושיא דלא מצינו דגזרו באין במיני ניצוד רק כשמכוין ליצוד הרי ניחא לו אבל בלא מתכוין לא מצינו כיון דלא מיכוין ולא ניחא לו לא מיחלף במינו ניצוד דניחא לו וכ"כ הפרמ"ג אמנם כבר נודע שזה דעת הערוך וחלקו עליו דגם פ"ר דלא ניחא לו אסור וכתבתי בר"פ משילין דהכא דהיה ניחא לו להיפך עדיף וכ"מ בפרמ"ג אלא דקשה תינח בימות החמה אבל בימות הגשמים דאין דרכן ללקוט פרחים ולעשות דבש א"כ ל"ל דאכפת לו בצידתן שלא יוכלו לצאת ללקוט פרחים וגם בזבובים דהתיר הטור מה אכפת לו אם ישארו בתיבה עיין פרמ"ג והנלע"ד לתרץ דברי הטור ונקדים דברי רש"י דבשבת שם דאמר ומני אי ר"ש ל"ל מוקצה פרש"י האי שהצרכת לתרוצו כשחישב עכ"ל הרי כונתו דמה דמוקי דאיכא שתי חלות דבש לא קשיא לו דגם לר"ש צ"ל כן אליבא דר' יצחק רק מה שתירץ אח"כ דלא להוי מוקצה כשחישב זה ל"צ לר"ש ובביצה שם בד"ה במאי אוקימתא כר"י פרש"י כלומר מדהוה לך לתרוצי אירשא ה"מ ר"ש דלית לו מוקצה ומהדרת אשנויי דחוקי למימר משום שתי החלות כר"י בעית לאוקמה משום דר' יצחק דמותבינן לו הנהו תיובתא אית לו מוקצה כר' יהודא עכ"ל הרי דלר"ש ל"צ לתרץ כלל דאיכא דבש וכן כתב מהר"ם שי"ף שם ודברי רש"י סותרין א"ע אלא דמה שהבין מהר"ם שי"ף שם משום דלר"ש מותר לטלטל דבורין זה לא נ"ל כלל דלא עדיפי מאבנים וצרורות גם לרש"י אלא נ"ל כונתו כמ"ש הרז"ה בפרק כירה דר' יצחק ס"ל כר' יהודא דמחמיר במוקצה ע"כ ס"ל דאין כלי ניטל רק לצורך דבר הניטל עיי"ש ועכ"פ צריך ישוב פרש"י בשנותו פירושו משבת לביצה ונלע"ד דרש"י ראה דבשבת לא פריך ותסברא דלר"ש נמי הוה פ"ר ובביצה פריך ותסברא וע"כ הסוגיות מחלוקת כמ"ש הב"ח דבשבת לא מחשבו לפ"ר ובביצה מחשבו לפ"ר אולם מ"ט לא חשוב פ"ר וצ"ל כמ"ש הש"ג בס"פ האורג בנועל ביתו לשמרו וממילא ניצוד הצבי שרי ול"ח פ"ר משום דתכלית כונתו לשמור ביתו יכול לעשות באופן שלא יהא ניצוד הצבי כשלא יהא צבי בתוכו עיי"ש ואם כן ה"כ דיש בו דבש ומכסה הכורת להציל הדבש וזה יכול לעשות כשלא יהיו הדבורים בתוכו ע"כ אף דממילא ניצודין הדבורים מותר וע"כ לא פריך בשבת דלר"ש נמי הוה פ"ר אמנם מה דפריך בביצה צ"ל משום דהמקשן רצה לומר דלר"ש לא קשה על ר' יצחק ושרי לטלטל המחצלת כדי לכסות הדבורים לבד א"כ זה ודאי א"א לעשות רק באופן דהוה פ"ר ע"כ פריך ותסברא דלר"ש הוי פ"ר וא"כ מוכח דכונת המקשה בביצה היה דלר"ש אצ"ל כלל דכונתו משום הדבש וכפרש"י שם אבל

בשבת דלא פריך ותסברא וע"כ ס"ל דל"ה פ"ר ומשום דתכלית כונתו לכסות הדבש א"כ ע"כ צ"ל דגם לר"ש צ"ל דיש בו דבש דדינו של ר' יצחק גם לר"ש והקושיא ומני אי ר"ש ל"ל מוקצה היינו רק דלא צ"ל דחשוב עלייהו וע"כ פרש"י באמת כן ומה נעים בזה דברי רש"י שהביאו בתוס' בביצה שם שפירש למסקנא דאמר לעולם ר"י וביש בהו כוי דלר"ש א"צ להיות כוי ותמהו בתוספת הרי גם לר"ש הוה פ"ר וכדתמה הגמרא ולפמ"ש א"ש דדוקא לס"ד דר"ל דאין בו דבש ומכסה רק הדבורים ומ"מ מותר דאתיא כר"ש ע"כ פריך ותסברא דהוה פ"ר אבל למאי דמסיק לעולם ר"י וביש בו דבש וכונתו לכסות הדבש א"כ כה"ג ל"ח פ"ר ומותר לר"ש גם בלית בו כוי וא"כ א"ש דברי הטור דהא בנועל, התיבה כונתו לשמור מה שבתוכו ומשכחת כשלא יהיו זבובים בתוכו ע"כ אף דיש בו עתה זבובים ל"ח פ"ר דגם בכורת מותר כשאינו מתכוין לכ"ש כדמוכח בשבת ומה דפריך בביצה ותסברא היינו לס"ד דאין בו דבש וכונתו רק לכסות הדבורים וא"כ יש ראיה לדברי הטור מפרש"י ומסוגיות הש"ס בשבת ואין קושיא עליו כלל מביצה.

והנה הב"י דחה דברי בע"ת נמי דשאני דבורים דבמינו ניצוד ותמהו עליו הב"ח ומהרש"א ופרישה דבביצה שם אמר מ"ד במינו ניצוד אסור שלא במינו ניצוד מותר קמ"ל הרי דדבורים אין במינו ניצוד ולע"ד יש ראיה לדברי ב"י מגמרא וסברא דמסברא איך יתכן לומר דל"ח במינו ניצוד דהא מבואר ברש"י ור"ן ס"פ האורג שאין לצורך זה ל"ח במינו ניצוד א"כ דבורים עינינו רואות דהן לצורך לעשות דבש ומקיימן אותן משנה לשנה ומשייירין להן חלות דבש וכשיוצאת נחיל של דבורים רודפים לצודם ואיך השכל יגזור שאין במינו ניצוד וצ"ל דסברת החולקים על הב"י משום דבצידתן דהיינו שלא יוכלו לצאת מתבטל תועלתן לצאת ולעשות דבש להכי מיחשבו אין במינן ניצוד ומ"מ קשה תינח בימות החמה אבל בימות הגשמים דאין יוצאין אחר פרחים תועלתן להחזיקן לימות החמה וא"כ במינן ניצוד עכשיו לסגור בעדן שלא לצאת עתה מהכורת לכן נראין דברי הב"י אלא דדוקא כשכונתו לקיימן לימות החמה שיעשו דבש א"כ הן לצורך וכה"ג במינו ניצוד אבל כשאינו רוצה לקיימן א"כ בגופן אין צורך אחר ואין במינו ניצוד והצדן לצורך עצמן בטלה דעתו אצל כל אדם וע"כ הב"י מפרש כפירש תוספת בביצה שם וכפרש"י בשבת דס"ד דמקשן דלר"ש מיירי נמי דיש בו דבש שתי חלות רק לא צ"ל דחשוב עלייהו וע"כ פריך שפיר ותסברא דהוה פ"ר כיון דמשייר להו דבש לקיימן עד ימות החמה א"כ הוי במינן ניצוד כה"ג אבל למאי דמסיק לעולם כר"י וצ"ל דחשוב לאכול השתי חלות דבש ואין בדעתו לקיים הדבורים לימות החמה דבמה יתפרנסו א"כ צורך אחר אין בהן וא"כ כה"ג אין במינן ניצוד ושפיר קאמר למסקנא דאין במינן ניצוד וראיה

לזה מגמרא שם דקאמר הא קמ"ל אעפ"י דחשוב עלייהו ובלבד שלא יתכוין לצוד והדבר תמוה מה ענין זה לזה אלא הוא הדבר דדבורים במינן ניצוד כשרוצה לקיימן שיעשו לו דבש ואין במינן ניצוד לצורך אחר וע"כ קמ"ל אעפ"י דחישב לאכול הדבש ואינו חושש שיתפרנסו הדבורים ולקיימן לימות החמה שיעשו לו דבש וא"כ לצורך דבר אחר אין במינן ניצוד וה"א אף כשמכוין לצודן מותר כמו כל שאינו במינו ניצוד גם הצדן לצורך פטור דבטלה דעתו אצל כל אדם ומפרט דא"ש לפי מה דמסיק שלא יתכוין לצוד היינו שלא יעשנו מצודה קמ"ל דמ"מ אסור וכדמסיק דקמ"ל דאסור אף שאין במינן ניצוד והיינו משום דחשוב על הדבש וזה ראיה גדולה להרב"י ואף דבר"פ ח"ש פליגי תוספת על רש"י דס"ל דגם באינן במינן ניצוד לצורך חיוב י"ל דוקא דבר שלעולם אין במינן ניצוד דאין בהן צורך כלל והצדן לצורך בטלה דעתו אצל כל אדם אבל דבורים ודאי ל"ל דבטלה דעתו אצל כל אדם דשכיח טובא לצודן לצורך לעשות דבש אלא כיון דאין בגופן שום צורך מסתיין לומר דהצדן שלא ע"ד לקיימן לעשות דבש בטלה דעתו דבכה"ג אין במינן ניצוד ול"ח מלאכת מחשבת.

ועפ"י דברי ב"י שכתב דבאין במינן ניצוד מותר פ"ר י"ל נמי סתירת רש"י משבת לביצה ודברי רש"י גופא בביצה שם שהביאו התוספת שם דלמסקנא דלעולם ר"י פרש"י דלר"ש מותר גם כשמכסה כל החלונות משום דאינו מתכוין ותמהו תוס' דהא הש"ס פריך ותסברא דגם לר"ש אסור פ"ר והיינו דכיון דאין במינן ניצוד מותר פ"ר דל"ה רק איסור דרבנן אמנם הא דעת רש"י בר"פ ח"ש דלצורך חייב גם באין במינו ניצוד וע"כ לס"ד דר"ל דאתיא כר"ש. ולא צריך לתרוצו דכונתו לכסות הדבש רק לכסות הדבורים דצריך לו א"כ אם מיכוין לצודם חייב כיון דצריך להו ע"כ פריך שפיר גם כי לא מיכוין לצודם הוי פ"ר אבל למסקנא דאתיא כר"י וכונתו לכסות רק הדבש ואין צריך לדבורים דהא חשוב לאכול הדבש א"כ הצדן שלא לצורך פטור ומותר פ"ר כה"ג לר"ש וא"כ מדפריך ותסברא מוכח דדעת האומר במאי אוקימתא כר"י לומר דלר"ש אצ"ל כלל דמכסה הדבש רק מכסה הדבורים דצריך להו וכפרש"י שם אבל בשבת דלא פריך ותסברא ע"כ ס"ל דלר"ש גם פ"ר מותר ומשום דאין במינן ניצוד ועכצ"ל דאינו חושש לדבורים ואין לו צורך בהן עתה רק חס על הדבש לאוכלו ואף דלא חשוב עליו מאתמול לר"ש מ"מ עתה דעתו רק על הדבש ורוצה לאכלו ולא לשייר לדבורים דאל"כ הוה מוקצה מחמת חסרון כיס דמודה ר"ש כדאיתא בשילהי שבת וכמו שהקשה בת"י שם בגליון ומה שתירץ שם דמשמע לו שיש שם חלות הרבה דל"ה מוקצה מחמת חסרון כיס אינו מובן דהא אמר שם דבימות הגשמים ליכא רק אותן שתי חלות ועכצ"ל דכונת הש"ס דלר"ש אצ"ל דחשוב

עלייהו מאתמול דגם עתה כשרוצה לאכול הדבש שרי דמוקצה מחמת ח"כ דאסור לר"ש היינו אם גם עתה צריך לו לדבר שעומד כמו סיכי זיירי ומזורי דאף דמטלטלן עתה לפי שעה מ"מ מחזיקן גם לאח"כ לאומנתן אבל בדבש אם רוצה עתה לאכלן ואינו חושש לדבורים ל"ה מוקצה מחמת ח"כ דאף דאתמול לא חשיב עלייהו ואתקצאי ביה"ש לר"ש הא לא ס"ל כל דאתקצאי ביה"ש אתקצאי לכולא יומא וע"כ פריך דלר"ש לא צ"ל דחשוב עלייהו מאתמול וא"כ כיון דאינו צריך לדבורים ואין במינן ניצוד מותר פ"ר וע"כ ל"פ ותסברא ומזה מוכח דכונת הש"ס במאי דאמר אי ר"ש הא ל"ל מוקצה היינו דלמה צ"ל דחשוב עלייהו דאם ת"ל דלר"ש י"ל דכונתו לכסות הדבורים א"כ עכשיו מגלה דעתו דיש לו צורך בדבורים ואחשבה ממילא גם כשלא מיכוין לצוד אסור משום פ"ר והל"ל ותסברא כמו בביצה ועוד נראה דלר"ש ל"ה הדבש דבר שאינו ניטל אפילו כשגם עתה אין דעתו לאכלו דמ"מ כיון דבידו לאכלו עתה אם ירצה לר"ש דנסתלק הח"כ ממילא ל"ח דבר שאינו ניטל כיון דרשאי לאכלו ול"ד לכלי דמוקצה מחמת ח"כ דנשאר הכלי גם אח"כ לאומנתו משא"כ מאכל כשיאכלנו עתה ואינו חושש ליתנו לדבורים תו ל"ה חסרון כיס אצלו ומ"מ א"ש דברי רש"י דבשלמא הצד לצורך דבר שאין במינו ניצוד חייב דאחשבה במעשה עכשיו אבל הכא דכונתו לכסות הדבש וליכא שום הוכחה עתה דאחשב לדבורים דיהיו צידתן לצורך אצלו דהוי הדבש מצד עצמו ראוי להצילו וע"כ מותר לר"ש כשאינו מיכוין רק לכסות הדבש משא"כ כשמיכוין לכסות הדבורים אף דלא מיכוין לצידה מ"נ אחשבו במעשה זאת דיש לו צורך בהן ודו"ק.

ס"ז אם לרפואה וכו' מותר ולהרמב"ם הטעם מפני שאינו צד כדרכו דהא אין במינו ניצוד עכ"ל מג"א ובתו"ש כתב שהוא ט"ס וכמ"ש התוי"ט פט"ז דשבת מ"ז ד"ה ועל עקרב דמלשון פירש המשניות לרמב"ם משמע דצד נחש לשחק בו אינו חייב דאין במינו ניצוד אבל תימא מדתנן פ"ב דעדיות דהצד נחש לרפואה חייב ש"מ שהוא במינו ניצוד דדבר שאינו במינו ניצוד גם לצורך פטור עיי"ש ולענ"ד דשאני אין במינו ניצוד לכל העולם ע"כ גם הצד לצורך בטלה דעתו דאין דרכו ליצוד ול"ח מלאכת מחשבת (ומה שבמינו ניצוד וכל העולם צדין אותו לצורך גוף הדבר אף מי שצדן שלא לצורך הוי משאצ"ל) אבל נחש נהי דסתמו אין צדין אותו לצורך מ"מ שכיח דצדין אותו לרפואה ול"ל בטלה דעתו אצל כל אדם ומ"מ הצד אותו כדי שלא ישכנו ל"ח צודה כיון דאין דרכו לצודו רק להרגו שלא ישכנו ול"ד לחופר גומא וא"צ אלא לעפרה דהוה משאצ"ל דשם דרכו בכך לעשות גומא כשצריך לעפרה אבל זה אין דרכו לצודו כדי שלא ישכנו דדי בהריגתו ואין דרך ליצוד רק כשצריך לגופו או גם כשאין צריך לגופו רק לדבר אחר וא"א רק ע"י צידה

זה הוי משאצ"ל ובכה"ג תנו בר"פ ח"ש ושאר שקצים ורמשים הצדן לצורך חייב שלא לצורך פטור ומוקי לה כר"ש ולא מיירי לרמב"ם כשצדן כדי שלא ישכנו דבזה גם לר"י מותר ואפילו בדברים שבמינן ניצוד והנחש אין דרכו לצודו כדי לשחק בו ע"כ פטור.

ס"ה שלא לצורך במג"א ס"ק י"ז שלא יצוה לעכו"ם ליטול דג מהחביות ועיין מחה"ש דגם כדי ליתנו במים מרובים ע"י עכו"ם אסור דגם ביבש פחות מסלע הוה ח"ש דאסור מה"ת עיי"ש וצ"ע דל"ד לחצי שיעור דאחשבה אבל הכא רוצה להרבות חיותו ואף דממילא כמי אסור בפ"ר מ"מ בח"ש כיון דאינו מיכוין ל"ל אחשבה ועי' רש"י בשבת דף ע"ה בד"ה טפי ניחא ליה ותוספת שהקשו שם על פרש"י ופרשו דההכונה דהוה משאצ"ל כמו במזרד בארעא דחברי' י"ל דרש"י ס"ל דבמזרד שפיר י"ל משום משאצ"ל אבל כאן בחובל דמקלקל חייב ול"צ מלאכת מחשבת ה"נ חייב על מלאכה שאצ"ל דג"כ הטעם משום מלאכת מחשבת וכמו שתמהו התוספת גופייהו שם ומה שהוכיחו מסנהדרין דגם לר"ש פטור משאצ"ל בחובל ומבעיר כבר תרצו בעצמם בפרק המניח דף ל"ד ע"ב דשם אתיא אליבא דר' יוחנן דפליג אדר' אבוהו בשבת דף ק"ו ולא ניחא לרש"י לומר דג"כ בשבת דף ע"ה אתיא לר' יוחנן לבד דהא מדקאמר טפי ניחא לו משמע דלאו משום משאצ"ל כתוספת וכמ"ש מהרש"א שם אלא ודאי דהש"ס ר"ל דאתיא שפיר גם לפי מה דתנו ר' אבהו ומשום דאינו מתכוין דפטור גם בשאר איסורין דל"צ מלאכת מחשבת ודו"ק ועוד דבא"ז בב"ק שם פירש הרא"ה שיטת רש"י דלר"ש אליבא דר' אבהו בחבורה חייב משאצ"ל וסוגיא דפרק ספק אכל דף י"ט ע"ב דאמר ר"נ לרבא הנח לחבורה הואיל ומקלקל חייב מתעסק נמי חייב אתיא כר' אבהו עיי"ש ומוכח שם בפ' ספק אכל דרבא קיבלה מר"נ ומסיק ג"כ כשמואל ור"א ור"י ס"ל מתעסק בשבת פטור כדאיתא שם רבא אמר ליקדם א"ב וא"כ בשבת דף ע"ה דמשני לרבא עכצ"ל כפרש"י.

ס"ט על בשרו ועוקצו בתוספת פח"ש כתבו דאם נושך את האדם מותר ליקחנו ולהשליכו מעליו דמשום צערא שרי אבל אם הוא בענין שאינו יראַ שינשכנו כגון על סרבלו מבחוץ אסור ליטלו אבל יכול להפילו מעליו וכתב ב"י דדיוקים סתרו דמרישא משמע דעל בגדיו מבפנים מותר ומסיפא משמע דאסור ולע"ד דשרש ההיתר רק כשמצטער ונושכו אבל לא קודם דאין זה חשש סכנה אמנם הנה כשתופסו יש שני שבותים טילטול מוקצה וצודה ומ"מ משום צער מותר וא"כ גם על בגדיו מבפנים יש להתיר שבות אחד ליטלו ביד כשהוא ניצוד ועומד בכפלי הבגד או לתופסו כלאחר יד וכדומה באופן שלא יעשה טלטול רק צודה דהוה רק שבות אחד וזה אין לאסור עליו דאם לא נתיר לו שמא ישכנו ויבא לעשות שני שבותים וכמ"ש מהרי"א לקמן סימן של"ד לתרץ דברי בע"ת דמתירין

שבות אחד במקום דיש לחוש שאם לא נתיר לו יעשה שני שבותים עיי"ש אבל על בגדיו מבחוץ גם שבות אחד אסור והטור דפליג בסימן של"ד על בע"ת דס"ל שם דלא מתירין שבות אחד מחשש שלא יעשה שני שבותים וכמ"ש ב"י שם ע"כ כתב סתם דעל בגדיו אסור דגם שבות אחד אסור ולפי הנראה מפרש"י מפח"ש דעל בגדיו מבפנים הוי ניצוד ועומד ולא מיירי רק כשהפרעוש במקום מגולה וא"כ על זה כתבו תוספת דאם הוא על בשרו ונושכו שרי ליקחנו אף כשהוא במקום מגולה ויש תרי שבותים צודה וטילטול מותר משום צער אבל כשאינו נושכו עדיין אסור תרי שבותים אבל אם הוא על בגדיו מבפנים וכן על בשרו מבפנים דהוי ניצוד ועומד מותר שבית אחד כדי שלא יבוא לעבור תרי שבותים כשינשכנו במקום מגולה ומ"מ העיקר נראה דפרעוש ל"ח ניצוד ועומד רק כשהוא בין כפלי הבגדים וכה"ג כשהוא בין חגורו וכ"נ מהמשבצות זהב דלאו לעולם חשוב כניצוד בבגדיו מבפנים ועיין תו"ש סימן שי"א סימן ש"ח דס"ל דלא התירו שני שבותים משום כבוד הבריות או משום חשש נזק כשצריך לעבור על שני השבותים בבת אחת וא"כ צ"ל דהכא דנושכו עדיף מחשש לבד וא"כ כשעדיין אינו נושכו רק ירא שנשכנו א"א להתיר רק שבות אחד משא"כ על סרבלו מבחוץ דלא ירא כלל גם שבות אחד אסור אמנם לפמ"ש לעיל סימן ש"ח סח"י וסימן שי"א ליתא לדברי תו"ש.

לא יהרגם במג"א סכ"א כיון שמצוי שם פרעושים גזרינן שמא יהרוג ג"כ פרעושים ומ"מ נ"ל דמותר לזורקן במים ע"כ בגמרא רבה מקטע להו ר"ש מקטע להו רבא שדי להו לקנא דמיא ושיטת רש"י ותוספת דבשבת מיירי והנה כתב התו"י ונתיב חיים דגם כשזורקן למים הוי מתכוין להרוג וגם הוה פ"ר והשיגו על המג"א וא"כ צריך להבין דעת רבא.

ונלע"ד דמה דאסור להרוג כינה משום גזרה דפרעוש ולכאורה הרי פרעוש הוה משאצ"ל ואין בו איסור תורה לר"ש אמנם מבואר בפ' האורג דר' אבהו ס"ל דבחובל ומבעיר חייב מקלקל מדאיצטרך קרא למשרי מילה בשבת ומבואר שם דהיינו דוקא לר"ש ומבואר בחגיגה ד"י ע"ב דמשאצ"ל דפטור בשבת משום דצריך מלאכת מחשבת ומבואר בפ' ספק אכל דף י"ט ע"ב דמתעסק בחבורה חייב משום דמקלקל בחבורה חייב וא"צ מלאכת מחשבת ומבואר באסיפת זקנים בפ' המניח דף ל"ד ע"ב דלר' אבהו אליבא דר"ש בחבורה חייב משאצ"ל כיון דמקלקל חייב ול"צ מלאכת מחשבת והך דפרק ספק אכל אתיא כרבי אבהו עיי"ש והנה שם מבואר דר"נ א"ל לרבא הנח לחבורה הואיל ומקלקל חייב מתעסק נמי חייב ומוכח שם דרבא קיבלה מיניה וע"כ מסיק גם רבא שם דר"י ור"א ס"ל דמתעסק בשבת פטור כדמשני א"ב ליקדם והנה כתב בישע"ק סימן זה דלהרמב"ם בפ"ח מה"ש ה"ז דחובל חייב משום מפרק ולא כשיטת רש"י בפרק שמנה

שרצים דחיובא משום נטילת נשמה וא"כ במילה חיובו משום מפרק ובזה גילתה תורה דמקלקל ומשאצ"ל חייב אבל בנטילת נשמה ליכא הוכחה וע"כ רבא לשיטתו לא רצה לקטע דבזה מוציא דם וחייב בפרעוש משום מפרק אף דהוה מלאכה שאצ"ל וע"כ גם בכינה יש לגזור ע"כ שדי לקנא דמיא דליכא רק נטילת נשמה ופטור במלאכה שאצ"ל גם בפרעוש ע"כ אין לגזור בכינה דהוי גזרה לגזרה ובזה נבין קצת מה שאמר שם אמר להו ר"כ לבנתיה קטולין ואשמעינן לי קלא דסנאתה דהנה ר"נ גופא ס"ל בס"פ ספק אכל דמקלקל בחבורה חייב וא"כ משאצ"ל נמי חייב דל"צ מלאכת מחשבת אמנם מבואר במהרש"א בפ' המניח דף ל"ד ע"ב בד"ה חובל דלר"ש הריגת מזיקין הוה מקלקל כמו מילה וחייב אפילו באינה צריכה לגופה לר' אבהו אבל אי הוה מתקן הוה פטור והך דפרק כל כתבי דף קכ"א ע"ב דמוקי הא דחמשה נהרגין כר"ש דמשאצ"ל פטור סבר כר' יהודא בחדא דהריגת מזיקין הוה מתקן עיי"ש והפנ"י שם תמה דהסברא להיפך ולא ראה מ"ש הריטב"א בפרק הארג דף ק"ו דבמלאכה שאינה צריכה לגופה לר"ש דפטור כל שאתה מוסיף תיקון בדבר שאינה מגופה של מלאכה אי אתה מוסף חיוב במלאכה אדרבה אתה מוסיף בה פטור דכל היכא שהתיקון שאינה מגופה יותר חשובה נגררת המלאכה יותר אצלה ונעשית טפילה לאותו דבר שהוא פוטרה ומגרע כחה עיי"ש ולא כיון המהרש"א אלא דמ"מ מחולקים דהריטב"א מסיק שם דדוקא מילה דאין התועלת בא רק מצד מקרה שצוה הבורא ולא מטבעה של מלאכה ומנהגו של עולם אבל מוציא קוץ ועושה חבורה או הורג מזיקין דתועלת יוצא מהמלאכה מצד הטבע בזה גם לר"ש המלאכה נטפל לתיקון שחוץ לגופה יפטור ולדבריו לק"מ קו' התוס' על רש"י מפ' הנחנקין ומפ' כ"ב עיי"ש וא"ש נמי דברי רש"י שהבאתי לעיל בסימן זה דפירש בשבת דף ע"ה בהך דחלזון דטפי ניחא מטעם דהוה אינו מתכוין ולא משום משאצ"ל כתוספת שם וה"ט כיון דלרש"י בר"פ שמנה שרצים חובל חייב משום נטילת נשמה א"כ לר"ש מקלקל בחבורה חייב משום נטילת נשמה במלאכה שאינה צריכה לגופה כיון דהוה מקלקל גמור כיון דטפי ניחא לו כל כמה דאית בה חיותא דליציל צבעא משא"כ בהנך דמייתי תוספת שם דהוה מתקן גם לר"ש פטור במשאצ"ל אמנם התוספת ס"ל גם בהנך דחמשה נהרגין ל"ח מתקן לר"ש וכמ"ש מהרש"א הנ"ל בכונת התוספת בהמניח והנה בשבת פרק הארג ק"ה ע"ב תנן הקורע בחמתו ועל מותו וכל המקלקלין פטורין ורמנהו הקורע בחמתו ובאבלו על מותו חייב אעפ"י שמחלל שבת יצא ידי קריעה ומשני חמתו אחמתו ל"ק הא ר"י הא ר"ש הא ר"י דאמר משאצ"ל חייב והא ר"ש דס"ל משאצ"ל פטור, אימר דשמעת לר"י במתקן במקלקל מי שמעת ליה אר' אבין האי נמי מתקן דקעביד

נחת רוח ליוצרו והנה מכאן כתב הרמב"ם בפ"ח מה"ש ה"ז דחובל או קורע דרך נקמה לשכך חמתו הוי מתקן עיי"ש בהה"מ והנה לפי זה מוכח דגם לר' שמעון חשוב מתקן אף דהריגת מזיקין וחובל במילה חשוב מקלקל לר"ש דהא פירש הגמרא להדיא הא דקורע בחמתו פטור הוא ר"ש דאמר מלאכה שאצ"ל פטור הרי דגם לר"ש חשוב מתקן כמו לר"י וכן מוכח בתוספת שם בד"ה הא וכמ"ש התוי"ט דבמילה אף דמקיים מצוה בחבלה חשוב לר"ש מקלקל משא"כ היכי דיש עוד הנאה עם המצוה חשוב מתקן עיי"ש והריגת מזיקין דמי לחובל דמילה וכמ"ש מהרש"א כנ"ל עכ"פ היוצא לנו מזה דהיכא דמקלקל בחבורה חייב לר' אבהו אליבא דר"ש גם במלאכה שאצ"ל היכא דמוציא דם דמפרק אמנם אם עושה דרך נקמה הוי מתקן וגם לר"ש פטור וע"כ ר"נ דס"ל בפרק ספק אכל כר' אבהו אמר לבנתי' קטולין ואשמעינן לי קלא דסנוותא וא"כ הוה דרך נקמה בשונאיו דהוה מתקן וא"כ גם בחבורה פטור משאצ"ל וליכא בפרעוש איסור תורה ואין לגזור בכינה והוא דבר נפלא בס"ד ולסברת הפנ"י י"ל דר"נ לרבותא קאמר אף דינקום ויהיה לו הנאה דחשוב מתקן יותר מהריגתן לבד דאינה הנאה בעצם רק מניעה מלנשכו מ"מ מותר ולא גזור אטו פרעוש ומ"ש מהרש"א דהריגת מזיקין לר"ש הוה מקלקל כיון לאמת דכן מבואר בזהר פרשת אמר דף ק"ז דר"ש גופא אמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד אפילו נחשים ועקרבים ויתושים ואפילו אינון דאתחזי מחבלי עלמא בכלהו כתיב והנה טוב מאד כלהו שמשי עלמא מדברי עלמא ובני נשא לא ידעו עיי"ש ובזהר פרשת יתרו דף ס"ח ע"ב אסר ג"כ להרוג נחש דא"ל דאצטרך ליה עלמא לא עביד לו קוב"ה.

סימן שיז

ס"א בטו"ז סק"א דקשר שאינו של קיימא היינו אם דעת האדם להתירו עיי"ש ולבבי לא כן ידמה אלא דקשר שאינו של קיימא אם דרך קשר זה להתירו בכל יום ודעתו ל"מ כשאין דרך קשר זה להתירו בכל יום וראיה ברורה לזה דהתוספת בחולין ד"ט הקשו לר"א דס"ל דצריך לעשות בתפילין הקשר בכל יום א"כ למה אמרו בהמוצא תפילין חדשים דאסור לקשור הרצועות בשבת וללבשם להכניסם מר"ה הא אינו קשר של קיימא עיי"ש ואם איתא לדדהו נמי קשה יעשה קשר על דעת להתירו בלילה ואדרבה מה שהקשו על ר"א י"ל כיון דתורה אמרה וקשרתם ולר"א היינו בכל יום ע"י המצוה אחשבה למלאכה וכמ"ש רש"י בביצה דף כ"ו ע"ב גבי חלה שנטמאת עיי"ש אבל לדדהו דא"צ לקשור בכל יום ולא על זה כיונה תורה וקשרתם א"כ יכול לקשור ע"ד להתיר במוצאי שבת וכן קשה

במ"ש הטור דקשר של מצוה יכול לעשות והלא אינו צורך מצוה שיקשור דוקא ע"ד שלא להתיר ביומו ועכצ"ל דלאו בדעתו תליא וכן נראה כונת הטור במ"ש דקשר העומד להתקיים שבעת ימים אסור מדרבנן והעומד להתירו בכל יום מותר דהדיוקים סותרין אלא דכוונתו דיש קשר דדרכו להתירו בכל יום בשכבו ויש שדרכו להתירו משבת לשבת כשמחלף בגדיו וכקשרי דסנדלי דרבנן אבל על יותר מיום אחד ופחות משבעה אין מדרך העולם ואינו ניכר מגוף הקשר וכיון שיצא מדרך הנהוג להתירו ביומו אסור אף דדעתו להתירו למחר כי זה אינו ניכר מגוף הקשר דהדרך לעמוד כך משבת לשבת ואה"נ אם היה קשר הנהוג להתירו לשני ימים אפשר היה מותר ולכן הקשו תוספת הנ"ל על הר"מ דהוה קשר שאינו של קיימא כיון דצריך להתירו למחר אף דמ"מ ביומו אינו עומד להתירו וכמו שהקשו האחרונים עיין ישע"ק אלא דה"ט כיון דלר"א הכל יודעין דקשר זה עומד להתירו למחר מותר ודו"ק.

ס"ב נשמטו לו רצועות ברמב"ם פ"י ה"ד כל שראוי למאכל בהמה מותר לקשור אותו בשבת לפיכך אם נפסקה רצועה מסנדלו בכרמלית נוטל גמי לח הראוי למאכל בהמה וכורך עליו וקושר הגמי עכ"ל וברי"ף פרק לולב הגזול כתב דאם אוגד הלולב ביו"ט לא אגוד ליה אלא כאגודה של ירק ששוזר שני קצוות של הוצא ונעוץ להו עיי"ש והקשה בכפ"ת שם דף ל"ג הא מותר לעשות קשר ממאכל בהמה והניח בצ"ע ולענ"ד דכונת הרמב"ם עפימ"ש הר"ן הובא במג"א לעיל סימן שי"ד סק"ו דאע"ג דאין באוכלי בהמה משום תיקון כלי היינו שאין עושין בהם כלי בתחלה אבל דרך הוא אפילו באוכלי בהמה לתקן בהם כלי העשוי מכבר עיי"ש ולכן בקשר דצריך שיהא של קיימא ואם מתקן כלי העשוי מכבר במאכל בהמה אין הקשר של קיימא דודאי לא יתקיים כגוף הכלי שאינו ממאכל בהמה כמנעלים וכה"ג ואם עושה כל הכלי ממאכל בהמה הא אין תיקון כלי במאכל בהמה ואין דרך לעשות כלי בו ולכן אין איסור לקשור דבר שראוי למאכל בהמה אבל לקשור לולב דרך לקשרו בהוצא וכה"ג והוי רק כמתקן כלי העשוי מכבר והוצא הוא של קיימא כערבה והדס ולולב א"כ שפיר נחשב קשר של קיימא דהא יתקיים לעולם דהיינו כקיום דבר שנקשר בו.

ס"ז במג"א סק"כ כתב הר"ן פ"ג דסוכה דלמ"ד לולב צריך אגד אסור לאגדו ביו"ט דבלא"ה לא מתכשר וחרן מנא ע"כ ולענ"ד צ"ע אם במקום מצוה דאורייתא אסרו למה במצא תפילין בלא רצועות פריך בפרק המוצא תפילין דף צ"ז דיעשה עניבה ומשני ש"מ דפסולין בעניבה או כר"י עיי"ש והלא כיון דמתכשרי התפילין עי"כ הוי מתקן מנא ואף דשבת לאו ז"ת ומ"מ מתכשרי למחר ועוד גם היום אסור ללבשן ולהכניסן רק אם כשרין

הן והוי מלבוש ותכשיט כדמשני ש"מ עניבה פסולה ול"ל דשאני עניבה דהא מבואר בריב"ש סימן קכ"ב דגם עניבה היה אסור אם היה צריך אגד משום מתקן מנא ודוחק לומר דהתירו משום בזיון התפילין יותר ממחמת קיום מצות עשה.

סימן שיח

ס"א מותר למ"ש מיד בתוספת פ"ק דחולין דט"ו ובראש"ש שם הקשו למה בהביא עכו"ם ממחובר צריך להמתין בכדי שיעשו ומבשל בשוגג מותר לר"מ מיד עיי"ש ולענ"ד משום דאם יהא מותר ליהנות הרי מגיע הנאה לישראל בתלישתו לצרכו ביו"ט ואנן סהדי דניחא לו בהכי וזכין לו שלא בפניו ונעשה שליחו שלא מדעתו במידי דניחא לו כמו במזכה לו ע"י אחר ורבנן אסרו שיעשה עכו"ם מלאכה לישראל בשליחותו משא"כ כשאסור ליהנות בכדי שיעשו ל"ל הנאה ולא נעשה העכו"ם שליחו ומתוקן האיסור משא"כ במבשל בשבת לא יתוקן האיסור בזה וע"כ לר"מ מותר מיד בשוגג וגם לר"י ל"צ להמתין במו"ש בכדי שיעשו דג"כ אין הטעם משום שלא יהנה אסור ביומו בשוגג רק דקנסו שוגג אטו מזיד וכה"ג כתב מהרי"ט לענין כל מלתא דא"ר ל"ת א"ע ל"מ.

ס"ה ואסור ליתן פת אפילו בכ"ש צ"ע במצה נאפה רקיקין והוא קשה יותר מפת וכן נשאלתי והשבתי דזה מבואר במג"א סימן תס"א סק"ח דגם במצה יש חשש בישול בכ"ש ואשל אברהם בסימן שי"ח סקל"ד דכתב דוקא פת דרכיך ולא צלי עכ"ל דמצה רכיך טפי מצלי או דאישתמיטתיה מ"ש המג"א בסימן תס"א ועיי"ש סימן שי"ח באשל אברהם דבכלי שלישי או עירה מכ"ש יש להקל והובא בחידושי רע"ק שם ס"ה.

סט"ז מג"א סס"ק ל"א דמלח וכו' ובשו"ת גוא"י חא"ח סימן מ"ו דחה ראייתו מסט"ז והעלה להחמיר.

סי"ב מיחם שפינה וכתב המג"א דל"א פ"ר הוא הנה הראב"ד הובא במלחמות פרק כירה ס"ל דהוי פ"ר ומלחמות כתב דל"ה פ"ר דשמא לא הגיע לצירוף וכ"כ הרשב"א ור"ן וקשה כיון דהגיע לצירוף היינו שהאש ופעפעו וקרוב להשבר וצריך צירוף לחזקו ולתקנו וקודם לזה היה הכלי בריא אם כן בספק נוקמיה אחזקת גופו שלא נתקלקל וגם לר"י יהא מותר ולפמ"ש רש"י בפרק הזרוע דף קל"ד דבספק מיתה לא מוקמינן אחזקה א"ש ולפ"ז מוכח דצירוף איסור תורה וא"ש מ"ש הה"מ פי"ב מה"ש דמסוגיא זו מוכח דצירוף דאורייתא ובלח"ם נתקשה מנ"ל

אמנם לראב"ד שם דס"ל דצירוף דרבנן צ"ל דהא דלא מוקמינן אחזקה ועוד הוי ספק דרבנן משום דתליא בבקיאות והוי ספק חסרון חכמה דלא חשוב ספק כמבואר ביו"ד סימן צדי"ק וצ"ח ונ"ו

אמנם צ"ע למה לא חשוב פ"ר כיון דהספק על העבר אם הגיע לצירוף ע"כ יצרף ול"ד לגורר מטה דבאפשרי שלא יעשה חריץ והספק אלהבא ע"כ ודאי ל"ח פ"ר משא"כ כאן הוי ספק אם כבר הוא פ"ר וכ"ש לפמ"ש דהוי ספק חסרון חכמה דלא חשוב לספק כלל וזה נלע"ד טעמו של רמב"ם בה"ש פכ"א ה"ג דאסור לכבד הבית שמא ישוה גומות והקשה עליו הריב"ש הובא בכ"מ שם ממ"נ אם ל"ה פ"ר למה אסור הלא דשא"מ הוא ואם פ"ר הוא למה כתב שמא ישוה גומות ולפמ"ש א"ש דאם יש גומות ס"ל לרמב"ם דודאי ישוה גומות כמו דס"ל לש"פ הביאם הכ"מ שם דהוי פ"ר דמכבד כל הבית ובודאי גם על הגומות יכבד רק אינו ברור בכל מקום ובכל זמן דיש גומות רק החשש דיש גומות ולאו אדעתיה ע"כ כתב שמא ישוה גומות אם ישנם והוי פ"ר ואף דאינו רואה גומות אסור כיון דהספק על העבר וגם אם ידקדק אפשר לעמוד על הבירור ל"ח ספק ול"פ רבנן שמא יהיו גומות ולאו אדעתיה משא"כ בריבוץ לזלף הבית ס"ל לרמב"ם דשם הספק אף כשיש גומות שמא לא ישוה גומות ע"כ מותר ולפ"ז צ"ל לרמב"ם דמטעם אחר ל"ח פ"ר במיחם

ודעת הראשונים הנ"ל צ"ל כיון דצריך מלאכת מחשבת א"כ צריך דלאדם העושה יחשב למלאכה בודאי אבל אם לדידי' ספק אף בעבר ומחמת חסרון חכמה מ"מ ל"ח מלאכת מחשבת ובשאר איסורין צ"ע ואפשר כיון דעכ"פ לדידי' הוי ספק חשוב אינו מתכוין וצ"ל נודע לו דהוי פ"ר דעי"כ הוה כמיכוין.

ודעת רש"י נ"ל ג"כ דס"ל דהוה ספק אם הגיע לצירוף דפירש שם בכירה דף מ"א ע"ב דשיעור לצרף היינו במלאוהו כולו והקשו תוספת שם בד"ה ל"ש דא"כ מה פריך לעיל מזה והלא מצרף לישני בלא מלאוהו כולו גם אביי קאמר סתם בפינה ממנו מים אסור לר"י ולא מחלק עיי"ש וי"ל דרש"י ס"ל דא"ל מלאוהו כולו באפשר שיצרף כמ"ש תוס' אלא דאינו ברור והוי ספק ספקא שמא לא הגיע לצירוף ואת"ל הגיע שמא מחמת שלא נתמלא מים לא יצטרף אמנם אין לעשות ס"ס בידים עיין בפרמ"ג בכללי ס"ס סק"ז ובש"ך יו"ד סימן נ"ז סקנ"א ובפרמ"ג שם דאין לבטל איסור לכתחלה אמנם נ"ל משום דס"ס הוי רק כרוב כמ"ש פוסקים ומבואר בא"ז בפ"ק דב"מ ד"ז דרוב הוי ספק רק גזה"כ דמהני עיי"ש וע"כ הוי כמבטל איסור כשמכניס עצמו לס"ס דרוצה להתירו מחמת הרוב אבל אם נחשוב רוב או ס"ס כודאי ל"ל דהוי כמבטל איסור כיון דודאי אין כאן איסור

וברור דזה תליא בפלוגתא דרב ושמואל אי הולכין בממון ופקוח נפש אחר הרוב דלרב הולכין אחר הרוב כמבואר בב"ב דף צ"א ובספ"ק דכתובות הרי דחשוב כודאי דאל"כ מספק אין להוציא ממון וגם ספק נפשות להקל וא"כ לרב שרי לעשות ס"ס בידים וע"כ קאמר רב דשיעור לצרף דוקא אסור וא"ש ג"כ הגרסא דאביי אמר בפנה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר דהקשה בת"י הא לרש"י דוקא במלאוהו כולו מצרף ולפמ"ש א"ש דדוקא לרב הוא כן ותוספת דלא ניחא להו בזה י"ל דס"ל דשיעור לצרף לאו מטעם ספקא גם לרש"י דכתבו שם דלרש"י צ"ל דמשמע למקשן דגם במתכוין מתיר שמואל ולהכי פריך ולצרף לכתחלה מי שרי והקשה מהרש"א למאי דאוקמוה בשיעור לצרף אמאי לא משמע ליה נמי אפילו במתכוין כדהוה משמע ליה מעיקרא עיי"ש ונלע"ד דפשיטא לש"ס דיש שיעור לצרף ופחות מזה הוי כחצי שיעור וע"כ לס"ד דרב אוסר גם באין שיעור לצרף משום דאחשבי' לצירוף כיון דמיכוין להכי וע"כ מיירי במתכוין ובזה נמי מתיר שמואל אבל למסקנא דרב אינו אוסר רק בשיעור לצרף ע"כ בלא מתכוין דאל"כ אחשבי' ודו"ק.

סט"ז מג"א ס"ק מ"ב והוי נולד עיין בשו"ת גוא"י חא"ח ס"ע דשמן זית הקרוש בחורף ונימוח בשבת ל"ח נולד ובשו"ת מהרי"א לר"י אסאד חא"ח סע"ח פסק דהוי נולד.

סימן שיט

ס"א או שהיו לפניו שני מיני אוכלים בירושלמי פכ"ג ז"ל בורר אוכלים מתוך אוכלים חזקיה אמר חייב ר"י אמר פטור מתניתא פליגא על חזקיה דאמר בורר ואוכל בורר ומניח על השלחן ר"ב וכו' תיפתר שהיו אורחין אוכלין ראשונה ראשונה והתני ובלבד שלא יבור את כל אותו המין אם עשה כן בשבת חייב על דעתיה דחזקיה שכן הבורר כדרכו בשבת חייב על דעתיה דר"י שכן הבורר כדרכו במקום אחר חייב דעתיה דחזקיה אפילו עגילון מגו עיגולין אפילו רימונים מן גוא רימונים או כיני אפילו בני כש מן בני כש מיי כדון כל עמא מודו להדא דר' אמי דה"ל אורחין אפיק קמיהן תורמסין ופסליון א"ל הבו דעתייכן דאתנן מיכול קיסיא בסופא עכ"ל ופירש בק"ע שם דאם בורר כל המין חייב אף דמניח לפני אורחים ואוכלים מיד דכיון דבירר כל המין ניכר הברירה במין הנשאר וזה ודאי אסור שאינו אוכלו עתה עיי"ש ור"ל דבשלמא אם אינו בורר כל המין אין ברירה בה נשאר רק במה שבורר בידו וזה האורחים אוכלים מיד ואינו ברירה והנשאר הרי עדיין מעורב אבל כשבורר כל המין אף דאוכלו מיד מ"מ הוי ברירה מחמת דבר הנשאר דלא נאכל מיד ולפ"ז גם כשאוכל בעצמו לא יברור כל המין מה"ט.

ולפ"ז ע"כ לחזקיה אינו מטעם דמה שאינו אוכל עתה מיחשב לפסולת דא"כ כמו דמותר לברור אוכל מפסולת לאכול מיד ה"נ יברור כל המין לאכול מיד אלא דבשני מינים בלא"ה מיחשב ברירה כשמניח אפילו שניהם וכן מבואר בתוספתא פי"ז דשבת נתערבו לו פירות בפירות בורר ואוכל בורר ומניח על השלחן בורר ומשליך לפני בהמתו ברר אלו בפני עצמן ואלו בפני עצמן או שילקוט מתוכן עפר וצרורות חייב וצ"ע על תוספת וטור שכתבו דאותו מין שרוצה לאכול עתה חשוב אוכל והשאר פסולת וצ"ל דהם מפרשי דבורר רק מה שרוצה לאכול מיד מותר ואם בורר כל המין היינו דבורר להניח לבו ביום או למחר כל מין בפני עצמו כדי לאכול מין אחד לבדו קודם וע"כ בורר כל המין חייב אבל פשטות הדברים מורה כקרבן עדה מדקאמר ובלבד שלא יברור כל המין משמע דקאי על מה דאמר בורר ואוכל ומניח לפני אורחים לאכול דגם בכה"ג אם בורר כל המין חייב וגם מדתלי בכל המין מוכח כק"ע לכן נראה דלחזקיה חשוב ברירה אוכל מתוך אוכל מצד עצמו כמו אוכל מפסולת ולר"י דאמר פטור דמשמע אבל אסור ה"ט אף דמינו ברירה רק באוכל מפסולת מ"מ כיון דאינו רוצה לאכול רק מין אחד אחשבי' לשני לפסולת ומצד אחשבי' ליכא חיוב רק איסור כמו חצי שיעור והטור כתב בב' מיני אוכלים דאסור לבררו ובאוכל מתוך פסולת כתב דחייב ולפמ"ש א"ש דס"ל כר"י ולפ"ז א"ש מה דפריך בירושלמי על חזקיה מבורר ומניח והא גם ר"י ס"ל רק פטור אבל אסור וכן הקשה הפ"מ שם אלא דבשלמא לר"י יכול לברור ולהניח על השלחן ולא חיישינן דלא יאכלו הכל כיון דליכא רק איסור דרבנן אף כשאינם אוכלים מיד ועוד דממ"נ מה דיאכלו מיד ליכא בו ברירה ומה דיניחו הרי אוכל מתוך אוכל ל"ח ברירה רק מצד דאחשבי' לאוכל מה דאוכל וא"כ מה דישאר שוה עם השני וליכא ברירה משא"כ לחזק לדמצד עצמו חשוב ברירה א"כ תינח בורר ואוכל דיודע שיאכל מיד לגמרי אבל להניח על השלחן הרבה ביחד ניחוש שלא יאכלו לגמרי ומתרץ שהיו אורחין אוכלין ראשונה ואינו בורר להניח הרבה ביחד וליכא חשש או דבכל חדא ליכא כשיעור דליתחייב ע"כ לא חיישינן.

והנה לר"י יש לעיין איך מתרץ הך דתנו דלא יברור כל אותו המין ואם בירר חייב ואפשר לומר דלא קתני בפירש כן רק מפרש סיפא דברייתא שהובא בבבלי דף ע"ה ומפרש דהכונה לחזק י"ל דלא יברור כל אותו המין אפילו לאכול לאלתר משום דהנשאר נברר ממילא למוכח קיים ואצ"ל ולא יברור לבו ביום אבל לר' יוחנן צ"ל דהכונה דלא יברור לבו ביום משום דהבורר כדרכו במקום אחר באוכל ופסולות חייב ע"כ ה"נ עכ"פ אסור דמה שאינו רוצה לאכול אחשבי' לפסולות וזה שאמר בירושלמי ע"ד ר"י שכן הבורר

במ"א כונתו לפרש לר"י הך סיפא דלא יברור ואם בירר חייב היינו כיון שאם בורר במקום אחר חייב ע"כ ה"נ עכ"פ אסור לברור.

והנה י"ל טעם אחר דגרע בבירר כל המין ומשום דאם נשאר גם מאותו מין א"כ לא ניכר דוקא דבירר מין משאינו מינו אלא דגם מין ממינו בירר דהרי גם מאותו המין נשאר והנה אם נאמר כן י"ל לפי מה דאסיק דלא יברור כל אותו המין י"ל דה"ט דרישא דבורר ומניח משום דאינו בורר כל המין לא מיחשב בורר מין משאינו מינו אמנם כ"ז אם ליזקי' במין אחד ל"ח ברירה אבל אם חשוב בורר ע"כ ל"ל כן והנה הירושלמי בעי ע"ד דחזקיה אם במין אחד שייך ברירה ומסיק דאו כיני גם ב"נ מב"נ וא"כ במין אחד ל"ש ברירה וא"כ י"ל ה"ט דבורר ומניח כיון שאינו בורר כל המין עדיין חשוב כבורר במין אחד ולפ"ז אין ראיה לבורר אוכל מפסולת דמותר לברור ראשון ראשון ולהניח לפני אורחין משא"כ אם בחד מין שייך ג"כ בורר א"כ הוי כאוכל מפסולת אפילו באינו בורר כל המין וצ"ל כיון דאוכלין ראשונה מותר לחזקי' אף באוכל מפסולת משא"כ לר"י ודאי ליכא ספיקא דאין ראיה לאוכל מפסולת דיהא מותר ג"כ לברור ולהניח די"ל רק באוכל מאוכל מותר להניח לפני אורחים כיון דליכא איסור תורה גם בבירר לבו ביום וע"כ מסיק הירושלמי מיי כדין כ"ע מודו להדא דר"א דלא רצה לברור בעצמו ליתן לפני אורחים דס"ל דאוכל מפסולת אסור ושאני הך דבורר ומניח בשני מיני אוכלים ואינו בורר כל המין דהוה רק כבורר ממין אחד וכיון דכ"ע מודו ממילא לחזקי' מותר ג"כ בחד מין והיינו כדין דבמין אחד מותר גם לחזקי' כ"ע מודו להו דר"א והיינו מה נ"מ יוצא מזה דלפ"ז כ"ע מודו או מה הוי עלה ופשוט דכ"ע מודו להא דר"א דלא מצינו מי שפליג עליו באותו מעשה וע"כ דגם לחזקי' במין אחד מותר לדברי הק"ע דוחק גדול עיי"ש וראיה לסברא זאת ממ"ש האחרונים בסימן זה דאם כפל זבוב יטול עם מעט משקה וכן הנוטל סמעטיני יניח קצת וכן הנוטל שומן מרוטב וכן מבואר בטו"ז סקי"ג וכתב במשבצות שם דמשמע דכל שאינו בורר לגמרי אוכל מפסולת אלא מניח קצת אוכל עם הפסולת וכן יניח קצת פסולת עם האוכל יכול לברר כל היום בענין זה והא דבורר כגרוגרת חייב שלא היה אוכל בפסולת כ"א גרוגרת ובורר הכל וי"ל כל שיש חיוב חטאת אסור עכ"פ מדרבנן כה"ג וכל היכא דאי בורר הכל לית חיוב חטאת אז כשמניח מקצת ל"ג כמו שופך מכלי לכלי עכ"ל וכ"מ בירושלמי שם היה יושב ע"ג כרי וברר צרורות כל היום אינו מתחייב נטל לתוך ידו גרוגרת ובורר חייב עיי"ש משמע דעכ"פ איסור איכא אף שלא נברר לגמרי וא"כ ה"נ בבורר אוכל מאוכל שאינו מינו אם אינו בורר כל המין הרי נהי דאינו מינו מיחשב לפסולת הרי נשאר גם ממינו שחשוב לגביה אוכל ולפ"ז א"ש בפשיטות מה דלא פריך

על ר"י מבורר ומניח דהא מיירי באינו בורר כל המין דבסיפא מסיים ובלבד שלא יברור כל המין וא"כ ר"י אינו אומר פטור רק בבורר כל המין בגונא דחזקי' מחייב אבל לחזקי' הל"ל דגם כה"ג עכ"פ אסור כיון דבורר כל המין חייב ומכאן ראיה להמשבצות ג"כ ומ"מ מוכח עכ"פ דגם במניח לפני אורחין האוכלין ראשונה ראשונה מ"מ לא יברור כל המין דהא לחזקי' ע"כ מוקו לה הכי ועלה קתני ובלבד שלא יברור כל המין וא"כ לפוסקים כחזקי' אסור לברור כל המין גם לאכול לאלתר ואף דלפמ"ש לעיל די"ל שאינו מפורש כן בברייתא רק היינו הך ברייתא דכלל גדול דע"ד בתלמוד בבלי והירושלמי מפרש לה כך ואם כן אנן אבבלי סמכינן דלא מפרש לה הכי מ"מ איך מפני שאנו מדמין נעשה מעשה בחייב סקילה ועוד נהי דבפירושו דברייתא פליגי מ"מ לדינא י"ל ל"פ כמ"ש הראשונים על הנהו דפליגי בבבלי באוקימתא דהך ברייתא אמנם י"ל דע"כ פליגי דהא לאוקימתא דאביי בורר ומניח לאלתר ולכל היום לא יברור ואם בורר חייב וע"כ אם בירר כל המין מיירי דבלא"ה לא מיחייב ובכה"ג אמר ברישא דלאלתר מותר לכתחלה אמנם כ"ז לפמ"ש דלעולם אינו חייב רק בבירר כל המין ומסתימת הפוסקים לא משמע כן ולפמ"ש הקרבן עדה לא נאמר רק לענין בורר לאכול לאלתר דזה שאוכל אינו מיחשב לבורר והנשאר עדיין מעורב אבל בבורר כל המין הרי הנשאר ג"כ נברר וחייב אבל בבורר לבו ביום הוי בירירה מצד דבר שרוצה לאכול וא"כ לאוקימתא דאביי מיירי אף באינו בורר כל המין ולא פליג לדינא עם הירושלמי ואף דאינו מיכוין על ברירת הנשאר מ"מ כיון דממילא נברר הוה פ"ר וצע"ג לדינא.

הג"ה וכל מה שבורר לצורך אותו סעודה שמיסב בה מיד מיקרי לאלתר ואפילו אחרים אוכלים עמו שרי עיין בה"ט הביא מחלוקת הפוסקים אי שרי להניח לפני אורחים והנה מקור הדבר הובא בפוסקים בשם ר"ח דיליף מהירושלמי דלצורך סעודה שמיסב בה מיד הוי לאלתר ולא זכיתי להבין דאדרבה בירושלמי אמר תיפתר שהיו אורחין אוכלין ראשונה ראשונה מבואר דוקא כה"ג אבל לברר כל הצריך לאותה סעודה ולהניח לפני האורחים אסור וכן משמע מהך דר' אוני כנ"ל ואולי גם באוכל בעצמו ס"ל לירושלמי דלא יברור הרבה בבת אחת ולאכול אח"כ רק מעט מעט וכן משמע לפמ"ש הרמב"ן לפרש ברייתא שבר"פ חביות נתפזרו לו פירות בחצר מלקט על יד על יד ואוכל דהיינו שנתערבו בצרורות ועפרוריות שבחצר ע"כ יש בו משום בורר ואינו מותר רק ללקט ע"י ע"י ואוכל דהיינו מעט מעט ולא ילקט הרבה ואח"כ יאכל ובפרק כ"ג דף ע"ד שדא קמייהו כלכלה דפירי ולא ידענא אי משום דסבר אוכל מתוך פסולת אסור אי משום עין יפה הוא דמיכוין ואינו מובן מה עין יפה הוא בעלין ורש"י פירש ושדא קמייהו ולא

רצה לברור האוכל מתוך העלין ולתת לפני כל אחד אלא שטחן והם נוטלים ואוכלים ובשטח זה נפרש האוכל מאיליו עכ"ל הנה דקדק מה דשדא ולא הניח בנחת כדי שיפרש האוכל מאיליו ותינח אי אוכל מפסולת אסור אבל אם לעין יפה מיכוין הוי יכול לברר אחר שהניח בפניהם ולמה שדא לכן נראה דהכונה אם קסבר אוכל מפסולת אסור לברר וליתן לפני אורחים כלל וכר' אמי דירושלמי ואף דבברייתא לעיל שם קתני בורר ומניח י"ל דוקא בשני מיני אוכלים דליכא חשש שמא לא יאכלו הכל דהא מה דמיחשב אוכל מפסולת הוא רק דמה שרוצה לאכול עתה חשוב אוכל וא"כ מה שלא יאכלו לאו עדיף ממה שנשאר ולא הניח על השלחן ועל דעתם בירר דמה שירצו לאכול מיד הרי ליכא בו ברירה ומה שלא ירצו לאכול שוה עם מין שנשאר מתחלה משא"כ אוכל מפסולת אם ישאר קצת הרי נעשה בזה ברירה או דס"ל כר"י דאוכלים מאוכלים ליכא חיוב או אפילו לחזקי' כשאינו בורר כל המין ליכא חיוב ורק בזה התירו לברור ראשונה וליתן לפני אורחים אבל לברור כל המין לא ומשום דהוי איסור סקילה וכמ"ש לעיל וע"כ ס"ל לר"ה דאסור לברור אוכל מפסולת ליתן לפני אורחים או ס"ל דאורחים אוכלים ראשונה ראשונה מותר גם באוכל מפסולת רק זה לא הוי עין טוב ליתן לפני אורחים מעט מעט כל כך ראשונה ויבינו בפיהם עד שיאמרו די והיינו או משום עין יפה דמיכוין ליתן כל הפירות וע"כ שדא קמייהו שיתברר מאיליו והם יאכלו דיים והותר ובתוספתא פי"ז דשבת פירות שנתפזר מלקט אחד אחד ואוכל נתערבו לו פירות בפירות בורר וכו' והובא ברשב"א ר"פ חביות ראיה לרמב"ן הנ"ל דמשום בורר הוא ומבואר דמלקט רק אחד אחד ואוכל ולדברי פוסקים הנ"ל למה לא ילקט כל מה שצריך לאותו סעודה שיאכל בה מיד ועיין בתוספת ר"פ חביות דכתבו דל"ג ואוכל מדקתני אבל לא לתוך הסל משמע אבל לכפו אפילו כשאינו אוכל מותר עיי"ש וא"כ לרמב"ן דגרס ואוכל קשה קושיות תוס' ועכצ"ל דגם לתוך הסל מיירי אף אם רוצה לאכול לאלתר אסור ומשום דמלקט יותר מפעם אחת ונותן לתוך הסל חשוב בורר ובכה"ג לכפו מותר כיון דא"י ללקט בפעם אחת רק מעט הנכנס לכפו ואוכל והדר מלקט בכפו והיינו כמ"ש בירושלמי אוכלים ראשונה ראשונה וא"כ צ"ע דבש"ע לקמן ס"ס של"ה פסק כרמב"ן וכאן פסק דמה שצריך לסעודה הסמוכה מותר אף הרבה.

ס"ט משמרת בר"ש תולין פליגי שימר אי מיחייב משום בורר או משום מרקד פרש"י דלכ"ע משום מרקד ודאי חייב ובירושלמי שם פריך למ"ד משום מרקד למה מותר ביו"ט לשמר והקשה בשי"ק לרש"י לכ"ע קשה ולע"ד י"ל דלמ"ד משום בורר נמי ע"כ ביו"ט

הואיל ואשתרי לברור אשתרי נמי עמו מרקד כמו הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו עיין זבחים דף ל"ב ועמ"ש לקמן סימן תק"א ס"ו.

סימן שכ

מתבטל ביין עמ"ש בפ"ק דביצה דף ד' ע"ב.

ס"ב בטו"ז סק"ג השיג על הב"ח דמתיר ליתן ענבים שלמים בשבת לתוך יין והא נהי דהוי כלאחר יד אסור מדרבנן משום סחיטה ולע"ד זה ודאי סחיטה שלא כדרכו ואין בו איסור תורה דכל מקום כלאחר יד אפילו בידים פטור והכא יש עוד מעלה דנעשה ממילא אח"כ ולפמ"ש מג"א סימן רנ"ב סק"כ בנותן חטים לרחיים בשבת וכנוחן ממילא אסור רק מדרבנן אף דשם נטחן כדרכו וא"כ הכא דנסחט אח"כ ממילא הוי רק דרבנן אפילו הוי כדרכו וכיון דהוי סחיטה שלא כדרכו גם מדרבנן מותר דכלאחר יד אינו אסור רק באיסור תורה וכמ"ש תוס' בפכ"ג דף ע"ג ע"ב בד"ה מפר"ק עיי"ש.

ס"ד מותר לסחוט אשכול ענבים תוך קדרה של תבשיל כדי לתקן האוכל דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי כתב מאירי בשבת דף קמ"ה די"א דדוקא לענין שבת אבל לענין טומאה אמרו שהזב החולב העז אף לתוך הקדרה החלב טמא ואלו היה אוכל היינו מטהרין אותו מצד שלא הוכשר אלא שמשקה הוא לענין זה עד שבא לתוך האוכל וכבר נושא ע"י ומשיצא טיפה ראשונה נטמא עיי"ש וצריך להבין מ"ש לענין שבת ונראה דלשבת צריך מלאכה המתקיימת קצת וכמ"ש הפ"י בפרק כירה דף מ"א ע"א בסד"ה אלא עיי"ש וא"כ הכא דסוחט לקדרה מתחלת ביאתו הולך למאכל א"כ מה שהוא משקה עד שבא לתוך האוכל והוי כמפרק ואינו מתקיים דנופל דרך ביאתו על האוכל ונעשה אוכל בתחלה ולפ"ז י"ל גם ביונק בפיו אף דבפיו הוי משקה מ"מ מתחלתו הולך למעיו ושם בטלו מתורת משקין כדאיתא בפ"ק דפסחים די"ז והוי ג"כ מלאכה שאינו מתקיים מעיקרא ובזה מתורץ קושית הרי"ף על ר"ח דהוכיח דלא קי"ל כרב חסדא דחולב עז ביו"ט לקדרה מדלא התירו לינק בפה רק לגונח ומשום צערא דוקא התירו כלאחר יד והרי"ף השיגו דשם משקה הוא והוי מפרק כלאחר יד והכא דבא לאוכל ל"ה משקה ולפמ"ש י"ל כונת ר"ח להוכיח אף דסופו לאוכל מ"מ בתר תחלתו אזלינן דהוי משקה כמו ביונק בפה אף דהולך למעיו מתחלתו וא"ש.

והנה בתוספת בשבת דף קמ"ה כתבו דיש שהעמידו הא דשמואל דסוחט אשכול דוקא ביו"ט והך דכבשים ושלקות בשבת ובק"נ שם תמה הא קודם לישה גם ביו"ט אסור כל מלאכה כדיליף בירושלמי מושמרתם את המצות עיי"ש ולק"מ דמבואר בפכ"ג

בירושלמי דמאן דס"ל לימוד זה ס"ל גם בורר אסור ביו"ט וחזקי' פליג ויליף מאך הוא לבדו למעט קצירה טחינה הרקדה לבד ושאר מלאכות מותר גם קודם לישה ושם אמר שמואל בורר חייב משום משמר ומסיק בירושלמי כותי' ולאו כמ"ד בורר משום מרקד מדהותר בורר ומשמר ביו"ט ומרקד אסור ואם משמר משום מרקד למה נותנין לתלויה ביו"ט לשמר עיי"ש א"כ מוכח דשמואל ס"ל בורר מותר ביו"ט ולא ס"ל הך דרשה דושמרתם לאסור קודם לישה וא"ש.

גם מה שהקשה מהרש"א שם להנך י"א דא"כ מה קושיא לו דשמואל אדשמואל דמתיר גם לצורו דמירי ביו"ט דאתמר עם סוחט אשכול ושלקות למימהן הא מירי בשבת עיי"ש י"ל דוקא סוחט לקדרה שיש בו תבשיל דא"א מעיו"ט דהתבשיל אינו יפה כ"כ דלפיכך מותר ביו"ט אבל דג לצירו לבד אפשר מעיו"ט ועיין במג"א סימן תצ"ה סק"ג ובסימן תק"י בטו"ז סק"ב

ס"ז ולר"ח כ"ש צריך למימהן חייב חטאת אפילו סחט לקדרה שיש בה אוכל ולדבריו הסוחט וכו' ולעיל ס"ד סתם המחבר בסוחט אשכול לקדרה שרי והטו"ז תמה על המחבר דכאן לא הכריע ובסימן תק"ה הכריע כרי"ף דמותר לחלוב לתוך האוכל והנה זה י"ל בפשיטות דביו"ט מותר או"נ רק אם חשוב משקה אסור מדרבנן משום נולד ובדרבנן הכריע להקל והכא דקדק המחבר דלר"ח חייב חטאת לומר מש"ה יש לחוש לדבריו אבל לא דנ"מ לדידן לחטאת דהא בריש הסימן כתב סתם אסור לסחוט זתים וענבים ול"כ דחייב אמנם קשה למה בס"ד סתם ועל הרמ"א תמה הטו"ז דמאי נמי דקאמר הא ק"ו הוא עיי"ש ונלע"ד דהנה בתוספת פרק חביות דף קמ"ה בד"ה ור"י כתבו וז"ל ופי' ר"ח דהלכה כר"י דקי"ל כותיה לגבי רב ושמואל ושמעינן ממלתא דר"י שאסור לסחוט כבושים ושלקות למימהן ואם סחט חייב חטאת ולא הפריש בסחיטה בין קדרה לקערה אלא הכל אסור מתוך אלו דברים מתברר שאין הלכה לא כשמואל ולא כרב שאמרו סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה וכו' ואין הלכה כמותם לא בשבת ולא ביו"ט ע"כ פי' ר"ח ומה שדקדק מדלא מפליג ר"י משמע דמירי אפילו לתוך הקדרה אין זה דיוק דהא רב ושמואל נמי אסר סתמא בכבושים ושלקות למימהן ואע"ג דשרי בהדיא לסחוט אשכול של ענבים לתוך הקדרה עכ"ל וכן תמהו הרי"ף וכל ראשונים על ר"ח והרשב"א כתב שאין על זה תשובה והנה לע"ד יש להליץ בעד הגאון ר"ח ולהבין אריכות הלשון גם כן דס"ל לר"ח דרק באשכול של ענבים התירו רב ושמואל משום דמשקה הבא לאוכל היה אוכל ול"ח מפרק משום בורר ליכא דהכל מין אחד מתולדתו וכמ"ש המג"א סימן שי"ט סקט"ז ובמחצית השקל שם כיון דמחוברין יחד מתחלתן חשוב הכל מין

אוכל אחד ול"ח בורר עיי"ש וא"כ כבשים ושלקות דאינו מחובר מתולדה נהי דסוחט לקדרה ובא לאוכל כאוכל מ"מ הוי כשני מיני אוכל דהא בקדרה מין אוכל אחר וגם המשקה הנבלע בכבשם הוי מין אחר ונתערב בו שייך בו ביירר ומה דמתיר רב בשלקות צ"ל דס"ל כיון שנתחבר ע"י שליקה נעשה מין אחד וכן מה דהתירו סוחט לגופן צ"ל משום דחשוב מין אחד כיון דלא אחשבה למשקה משא"כ בסוחט לקדרה צריך למימהן רק בעשה כאוכל ע"י התבשיל שבקדרה א"כ הוי כשני מינים ויותר נראה דמה"ט כתב הרמב"ם פכ"א מה"ש הי"ג כבשים ושלקות שסחטן אם לרכך גופן מותר ואם להוציא מימהן אסור עכ"ל דדוקא לרכך גופן דאין כונתו כלל להוציא המשקה מהן דלא שייך בזה בורר דהא אין כונתו לברור ואפילו תהא פיר מ"מ הא בשני מיני אוכלים מה דהוי בורר משום דזה שאינו רוצה לאכול אחשבי' לפסולת כדלעיל סימן שי"ט והכא דאין כונתו לכך ל"ש אחשבה אבל אם כונתו להוציא מימהן אף שא"צ לאימהן אלא דאינו רוצה לאכול עם המים חשוב בורר והנה מה"ט סתמא קאמרי רב ושמואל דאסור לסחוט כבשים ושלקות למיווהן אף לקדרה דאסור משום בורר והא דלא מחייבו חטאת דס"ל כיון דמה דבשני מיני אוכלים חשוב בורר אוכל מפסולת משום דמה שאינו רוצה לאכול אחשבה לפסולת ובאחשבה די להיות אסור וכר"י דס"ל בירושלמי כן וכמ"ש לעיל סימן שי"ט אמנם ר' יוחנן דמחייב חנואת ולא הפריש בין לקדרה בין לקערה ע"כ פליג על רב ושמואל בסוחט אשכול דל"ל דטעמו הכא משום בורר דמבואר בירושלמי פכ"ג דר' יוחנן ס"ל בורר בשני מיני אוכלים פטור וזה דהאריכו תוספת בלשון ר"ח ושמעינן ממלתא דר"י שאסור לסחוט כבשים ושלקות למימהן ואם סחט חייב חטאת ולא הפריש וכו' דלמה נ"מ הביא דאם סחט חייב חטאת באמצע ראייתו אלא דזה יסוד ראייתו ומצאתי במשבצות סק"ו כתב ג"כ דבכבשים ושלקות שייך בורר כשני מינים משא"כ באשכול של עכבים דחשוב אין אחד ולא נחית לכל מ"ש והנה הרי"ף הביא בשם ר"ח בסגנון אחר קצת וז"ל והלכתא כדיוקא דר"י להא מתניתא דאם סחט בכבשים ושלקות לנימהן נעשה במי שסחט זיתים וענבים וחייב עיי"ש וקשה לענין מה הצריך דוקא להוכיח כן מומה דמפרש הברייתא דנעשה כסחטנו זיתים וכו' ולמה לא יליף מדברי ר"י גופא דמחייב בכבשים ושלקות למימהן ולא הפריש בין לקדרה בין לקערה ולפמ"ש א"ש דמגוף דברי ר"י ה"א דטעמיה משום בורר דל"ש בסוחט אשכול ע"כ יליף מונה דמפרש הברייתא דהוה כסוחטנו זיתים וא"כ ע"כ גם בסוחט זיתים מיירי בכה"ג בין לקדרה, בין לקערה אלא דקשה הא ר"י דמחייב ע"ב ל"ל משום בורר וכמ"ש ונ"ל דבירושלמי פכ"ג פריך על ר"י דפוטר בבורר שני מיני אוכלים התנו לא יברור ואם ביירר חייב ומשני שכן דרכו

של בורר במקום אחר חייב ופירש הפ"מ דאם בורר ומניח הכל במקום אחר למחר גם לר"י חייב ואינו פוטר רק באוכל בו ביום וצ"ל דבורר בשני מיני אוכלים לבו ביום ל"ח בורר דדרך אכילה הוא וכמי לדידן בורר ביד לאלתר והנה בסוחט בוסר דמיחשב בורר אוכל מפסולת כתב טו"ז וע"ש דלאכול לאלתר שרי ומג"א סק"ז כתב דסוחנו הוה כבורר בכלי דהוה מלאכה גמורה ואינו דרך אכילה ואסור גם לאלתר עיי"ש וא"כ י"ל דגם לר"י סוחט כבשים ושלקות חייב משום בורר אף דהוה כשני מיני אוכלים דהוה כבורר בכלי או למחר דאינו דרך אכילה ול"ח מתעסק באכילה וא"כ באשכול ענבים י"ל מודה ר"י דל"ש בורר דהכל מין אחד ואינו כבוסר דאינו ראוי כלל לאכול והוי פסולת והא דרב ושמואל פטרו בסוחט כבשים ושלקות ולא מחייבו משום בורר י"ל דס"ל דסוחט לא חמיר מבורר אוכל מאוכל ביד וכדעת הטו"ז וסייעתיה ופליגי רב ושמואל עם ר"י בהך סברא גופא דפליגי מג"א וטו"ז כן המ"ל ע"כ כתב ר"ח דמוכח מדמפרש ר"י לברייתא דסוחט כבשים ושלקות כמימהן כסוחט זיתים וענבים א"כ ע"כ זיתים וענבים מיירי גם כן למימהן ובין סוחט לקדרה ובין לקערה חשוב סוחט למימהן ומ"מ חייב גם בזיתים וענבים וע"כ משום דס"ל משקה הבא לאוכל הוי משקה ממילא גם ביו"ט אסור לחלוב עז לקדרה דחשוב נולד כנלע"ד והנה הרי"ף חולק על ר"ח בתרתי חדא דר"י לא מיירי בסוחט לקדרה ועוד דס"ל הלכה כרב ושמואל נגד ר"י ואפילו בסוחט לקערה כבשים ושלקות עטור וע"כ שפיר סתם המחבר בסוחט אשכול לקדרה כרי"ף וכן בהיו"ט לענין לחלוב לקדרה דבאשכול ליכא משום בורר וכן ביו"ט ולענין מה דס"ל לר"ח דחשוב משקה וחייב משום מפרק וביו"ט חשוב נולד לא חש המחבר לדבריו דאפילו לו יהא כדבריו דר"י ס"ל כן מ"מ רב ושמואל רבים כנהו ופליגי עליו ועוד דהוה כס"ס שמא כרי"ף דגם ר"י לא פליג בסוחט לקדרה ואת"ל כר"ח שמא הלכה כרב ושמואל ומפרט דרבים העומדים בשיטת הרי"ף וכמ"ש בב"י אמנם בכבשים ושלקות הביא גם דעת ר"ח לחוש לדבריו לאסור לכתחלה דהא לר"ח גם לרב ושמואל ע"כ אסור בכבשים ושלקות מדסתמו למימהן אסור וכמ"ש דמשום בורר הוא דודאי לענין חטאת לא נ"ע לדידן רק הביא דעת ר"ח כדי לחוש לאסור ועוד דיש לחוש לדברי ר"ח לחיוב חטאת דאף דלרב ושמואל ליכא חיוב חטאת מ"מ כיון דלדברנו עכצ"ל מה דרב ושמואל אסרו משום בורר רק דס"ל בבורר בשני מיני אוכלים פטור אמנם הא חזקי' ס"ל בירושלמי דחייב וכבר פסק המחבר כן בסימן שי"ט והוא ג"כ מדברי ר"ח דגורס בפכ"ג דף ע"ד בבורר שני מיני אוכלים חייב כחזקי' א"כ ממילא אף אם לא נפסוק כר"י דסוחט אשכול חייב מ"מ בכבשים ושלקות חייב לפיר"ח משום בורר ודאי יש לחוש לדבריו ע"כ לא הכריע

המחבר ורמ"א הוסיף דלדברי ר"ח יגם בסוחט אשכול חייב אף דלית בו משום בורר יש בו משום מפרק אלא דהמחבר לא קש בזה לדבריו כיון דר"י יחיד נגד רב ושמואל ויש ג"ב ס"ס וכמ"ש.

ס"ט מג"א ס"ק י"ד אסור משום נולד ובשו"ת גוא"י חא"ח ס"ע חולק ומתיר ובשו"ת מהרי"א לר"י אסאד חא"ח סימן ע"ח העלה דהוי נולד להיש מחמירין דסימן שי"ח.

סי"ז אסור להדק וכו' בלבוש כתב דל"ה מפרק כיון שהמשקה הולך לאיבוד ומשמע אף דאתי מעלמא א"ל ה"ט הוי כמפרק ולעיל בסחיטת כבשים ושלקות כתב כיון דמעלמא אתי ל"ח מפרק ותמה עליו הפרמ"ג בסקח"י באשל אברהם ובמשבצות סק"ו ולע"ד ס"ל כמ"ש המאירי בשבת דף קמ"ה וז"ל שהספוג כיון ששואב הרבה דינו כזיתים וענבים לענין סחיטה ואף לגדולי הדורות ראיתי שמסכימין לומר שזה שאמרו ד"ת אינו חייב אלא על דריכת זיתים וענבים פירושו למעט כבשים ושלקות שאין שם משקה כנוס מגופה ואף הבא עליהם אינו נבלע בהם וכן שאר פירות כגון תותים ורימונים אין המשקה כנוס בהם אבל בגדים שהמשקין בלועין בתוכן ואין ממינם שיאמר עליהם מבלע בלעי יש בהן דין מפרק כזיתים וענבים והדברים נאים ומתקבלים, עכ"ל ונ"ל כונתו דבבגדים שייך לומר דהמשקה הנבלע בתוכם הוי כמופקד פקוד ולא מבלע בלעי כדאיתא בפכ"ש דף ל"ג ע"ב לענין יין שבענבים דל"ש בזה לומר דהוי כחיבור גמור וכגוש אחד כיון שאינו מין אחד דזה משקה וזה בגד וע"כ שייך בו משום מפרק כסוחט אשכול וזית דמשקה כנוס בתוכם ולא מבלע בלעי להיות חיבור וכגוש אחד אבל שאר פירות מבלע בלעי והוי גוף אחד ממש ול"ש בזה מפרק ובכבשים ושלקות נמי לא בלעו גוף המשקה כמו בגד להיות כנוס בתוכו אלא בולע טעם ולחליחות וזה נעשה גוף אחד עם גוף הירק ודו"ק.

סי"ז גזרה שמא יסחוט פירש שמא ידחוק הספוג ואז יהא פ"ר ומיושב ב' קושיות מג"א.

סח"י במג"א ס"ק כ"ג דסוחט משקין תולדה דדש היא ואינה אסורה אלא כשהמשקין היוצאין אינן הולכין לאיבוד והר"ן כתב דאסור מדרבנן ע"כ ובירושלמי פכ"ג ה"ב אר"ח אר"י הסוחט דג אם לגופו פטור אם להוציא הצור חייב ואמר שם דאתיא כר"ש אבל לרבנן הרי סחט והרי הוציא צור והקשה בגליון שם על הר"ן דלדברנו גם לר"י פטור ולדברי המ"מ וסייעתו דמותר לגמרי קשה יותר ועוד קשה דר"י גופא ס"ל דסוחט כבשים ושלקות לגופן לכתחלה ומזה הוכיחו התוספת דאם המשקה הולך לאיבוד מותר כמ"ש בפכ"ג דף ע"ג ע"ב בד"ה וצריך ואולי מה"ט כתב הרמב"ם פכ"א דסוחט כבשים ושלקות לרכך גופן מותר ולא פירש כרש"י דסוחט להוציא מימהן רק דא"צ רק לגופן אלא דאם כן

הוי עכ"פ משאצ"ל ואסור ומכ"ש לרמב"ם דפסק משאצ"ל חייב ע"כ פירש דהיינו לרכך ולא להוציא משקה כלל מיכוין ואפשר אפילו פ"ר ל"ה או אפילו הוה פזר מותר לרמב"ם דכבשים ושלקות סחיטתן רק דרבנן ואפילו לר"י דמחייב י"ל לדעת רמב"ם דס"ל בפ"ח דלסחוט לקדרה מותר א"כ יכול לרכך ע"ג קדרה וכיון שיכול לעשות תכלית כונתו בלא פ"ר תו ל"ח פ"ר כמ"ש הש"ג בפח"ש ור"י דירושלמי מיירי לגופן לאכול גופן אבל סוחט שתצא הצור דאם לרכך למה פטור אבל אסור הלא מותר לכתחלה וע"כ מוקו לו כר"ש דלרבנן הרי סחט והרי הוציא צור ובזה היה אפשר לתרץ ג"כ מה שהביא הא"ז לשון ירושלמי עוד שם דאר"ח אר"י סוחט דגים לגופן מותר למימהן אסור ותמה הא"ז דהמה דברים סותרים ולפמ"ש י"ל דהך לגופן לרכך ואינו מיכוין להוציא הצור כלל ע"כ מותר ולמימהן אסור היינו אם מיכוין להוציא מימהן אף דאינו צריך להן מ"מ אסור עכ"פ והך דבבלי דר"י מחייב בסוחט כבשים למימהן היינו דצריך להן אמנם עוד הקשה בא"ז בהלכות שבת סימן נ"ח דהא אין דישה אלא בגידולי קרקע ולכן הצד חלזון ופצעו אינו חייב משום מפרק תולדה דדישה כדאיתא פכ"ג דף ע"ה דרבנן ס"ל הכי וחלזון היינו דג עיי"ש ויותר קשה דבירושלמי גופה שם ה"ב איתא הצד חלזון ופצעו חייב שתים משום צידה ומשום נטילת נשמה ולא אמר משום מפרק הרי דס"ל אין בדגים משום דישה לכן נלע"ד דר"י מחייב משום בורר כיון דמשקין נבלעו בו ואין מחובר מתולדה והוי כבורר אוכל מאוכל וכמ"ש לעיל דע"י סחיטה דהוה מלאכה גמורה גם י חייב והנה איתא בישיע"ק לעיל סימן שי"ט דבורר פסולת מאוכל חשוב כמתקן האוכל והוה מלאכה הצ"ל אבל ברירת אוכל מאוכל דל"ח מתקן דשניהם ראוים לאכול אלא מחמת שאינו רוצה לאכול מין השני הוי בורר מ"מ חשוב משאצ"ל אם בורר מין שאינו רוצה לאכול עיי"ש והנה לעיל ס"ה מבואר בסוחט בוסר חשוב בורר אוכל מפסולת כמ"ש במרדכי ובב"י בשם ר"ת הרי דבסוחט מיחשב שבורר המשקה מן הגוף שנבלע בו וע"כ בסוחט להוציא הצור לאכלו הוי מלאכה הצריכה לגופה דהא צריך לצור משא"כ בסוחט לגופן וא"צ לצור הוה משאצ"ל ופטור והיינו לר"ש וא"כ לעולם אין דישה רק כשצריך למשקה וע"כ כשמחובר מתולדה ואינו פסולת כבוסר הוי הכל מין אוכל אחד דל"ש בו בורר ובזה י"ל ג"כ גרסת הא"ז הנ"ל דבירושלמי שם הביא עוד דר"ח אר"י סוחט דגים לגופן מותר ולמימהן אסור די"ל שם סוחט הדגים להוציא מימהן של עצמן ולא מיירי בצור שבא מחמת שנמלח ונכבש וע"כ לא אמר הצור רק מינהן ובזה ליכא משום בורר רק כשצריך למימהן אוסר משום גזרה דסחיטת זיתים וענבים דהוי אסור מה"ת וכשא"צ למימהן דגם בזיתים ליכא איסור תורה לא גזר ובבבלי בכבשים ושלקות מחייב הן משום בורר הן

משום דישה דהוי גד"ק והא דלגופן מתיר לכתחלה עכצ"ל היינו לרכך כפירש הרמב"ם וצ"ע לרמב"ם דבורר בשני מיני אוכלים חייב למה בסוחט כבשים ושלקות למימהן פוסק רק דאסור וצ"ל דס"ל כמו דשלקות לרב חשיב הכל אוכל אחד וע"כ גם למימהן מתיר רב ה"נ אף לשמואל גם בכבשים כיון דנכבש נעשה כמין אוכל אחד כיון דנעשה שוה בטעמו והוי כמחובר מתולדה ע"כ ליכא בו איסור תורה משום בורר רק אוסר משום סחיטת זיתים וענבים כפרש"י ולר"י דמחייב בכבשים ושלקות ע"כ דמחשב למשקה מן התורה כתחלתו ה"נ י"ל משום בורר ורמב"ם הא פסק כרב ושמואל ומ"ש לגופן היינו לרכך דאל"כ הוה עכ"פ משאצ"ל כנ"ל או כיון דרבנן אסרו למימהן ואחשבוהו למשקין א"כ ליתסר ג"כ לגופן משום בורר כשני מינים דמשקה ואוכל שני מינים כשאינו מחובר מתולדה ועכצ"ל דלגופן היינו לרכך וא"ש הכל בס"ד ובטו"ז לעיל סק"ב הביא לשון הרא"ם שיזהר אדם שלא יסחט בשר הנבלע בו מרק לצורך משקה היוצא ממנו ובשר הנותן במרק או השורה פתו ביין ומחזירו לפיו ומוצץ המשקים אסור וחוששני לו מחטאת עכ"ל משמע דברישא אינו חושש מחטאת כיון שנתבשל עם המרק חשוב הכל כאוכל אחד ככבשים ושלקות דליכא רק איסור דרבנן אבל אם רק נותן במרק או ביין לא נחשב כאוכל ע"כ חושש מחטאת דשמא מציצה בפה חשוב סחיטה.

והנה דעת הרמב"ם נ"ל דס"ל דלא כר"ן ורשב"א דהא כתב פ"ח מה"ש ה"ז מפרק תולדה דדישה והחובל חייב משום מפרק ודוקא בצריך לדם דאל"כ הוה מקלקל ואם חבל דרך נקמה הוי מתקן וחייב עיי"ש והא לר"ן ורשב"א כיון דמפרק תולדה דדישה אינו חייב רק בצריך למשקה היוצא כמ"ש הר"ן בס"פ ח"ש רק בלאו מקלקל ליפטר וכן מה הועיל דמתקן ליצרו הא מ"מ א"צ לדם ואינו דומה לדישה וע"כ לא ס"ל כן ובתוספת פכ"ג דף ע"ג ע"ב בד"ה וצריך לעצים כתבו דגם לר"י דמחייב משאצ"ל דוקא צריך לעצים דלא מקרי בעצים קוצר אלא בענין זה מודו דהוה קורע ע"מ לתפור ומוחק ע"מ לכתוב וכדאר"י אחד כבושין ואחד שלקות שסחטן לגופן מותר למימהן חייב חטאת ואמאי שרי לגופן ליהוי כמשאצ"ל אלא טעמא לפי שאין דרך דישה בכך עכ"ל והנה הרמב"ם פ"ח מה"ש ה"ד כתב ג"כ קוצר וצריך לעצים אף דפסק דמשאצ"ל חייב ומ"מ לענין מפרק תולדה דדישה לא ס"ל כתוספת וכמ"ש ובהך דכבשים בפרק כ"א הי"ג כתב שסחטן לרכך גופן מותר ולהוציא מימהן אסור הרי דוקא לרכך אבל אם סוחט להוציא מימהן אף דא"צ למימהן אסור ובשלום ירושלים פכ"ג הוכיח מדברי רמב"ם הללו דס"ל כתוספת ובמכת"ה טעה בזה אמנם בגוף ראיות תוספת ור"ן מהך דכבשים ושלקות יש לפקפק דלעולם י"ל אף שא"צ למשקה היוצא הוי מפרק ושם שאני דמיחשב אוכל כיון דנכבש

ונשלק רק אם סוחט למימהן אחשבה למשקה משא"כ לגופן ובסוחט אשכול ענבים לגופן כיון דמצד עצמו חשוב משקה אה"נ י"ל דחייב וכדמצינו הך סברא בפרק חביות לענין שאר פירות הובא בטו"ז ומג"א סימן זה.

אמנם מדברי הא"ז בהלכות שבת סימן כ"ח נראה דסוחט לגופו כסוחט לקדרה וז"ל שם הר"ר שמעון זצ"ל היה מוכיח דרב ושמואל ע"כ ביו"ט הוא דאיירי הא דסוחט אשכול לקדרה דאלת"ה קשיא דרב ושמואל אדרב ושמואל דמתרצי תרוייהו לברייתא אבל זיתים וענבים לא יסחוט דמשמע לא יסחוט כלל בשבת דהיינו חומרא דזיתים וענבים דמסתמא בכל ענין אסורה בין לגופן בין למימהן משא"כ בכבשים ושלקות אע"כ רב ושמואל ביו"ט איירי ור"ת משיב על דבריו דהא דמתרצי רב ושמואל לברייתא אבל זיתים וענבים לא יסחוט היינו דוקא לתוך הקערה וחומרא דזיתים וענבים שחייב עליהן חטאת לתוך הקערה משא"כ בכבשים שאין בהן אלא איסורא דרבנן עכ"ל ונראה כונת ר"ש דהל"ל אבל זיתים וענבים אם סחט חייב חטאת מאי קאמר לא יסחוט הא זה גם בכבשים וע"כ דבא לומר דזולת חיוב חטאת יש עוד חומרא בזיתים דהיינו דאפילו לגופן אסור אמנם קשה הא הברייתא לא מיירי רק לגופן ולמימהן ובזה חמיר זיתים מכבשים אבל לקדרה לא מיירי כלל ועכצ"ל דס"ל דלגופן ולקדרה שוין וה"ט כמו לגופן אף דאזיל המשקה לאיבוד ולא חשוב משקה אצלו מ"מ אסור כיון דמצד עצמו הוי משקה לא אזלינן בתר מחשבתו ה"כ בסוחט לקדרה אף דאחשבה לאוכל עי"ז מ"מ לא אזלינן בתר מחשבתו כיון דמצד עצמו הוי משקה מא"כ כבשים ושלקות דכל עצמן לא חשוב משקה רק כשסוחט למימהן אחשבה למשקה וע"כ לגופן מותר ולר"ת גם בסוחט אשכול לגופו שרי כמו סוחט לקדרה עוי"ל כונת ר"ש דס"ל דלגופן ע"כ לרכך כמ"ש הרמב"ם דל"ל דא"צ למימהן דהא רב ושמואל ס"ל משאצ"ל חייב כדאיתא פ"ק דכתובות ובפרק כירה דף מ"א וכדמוכח בירושלמי פכ"ג דלמ"ד משאצ"ל הרי סחט והרי הוציא וא"כ קשה למה בזיתים וענבים מיתסר לגופן וצ"ל משום דהוי פ"ר דאסור בדאורייתא משא"כ בכבשים דכיון דהוי דרבנן מותר פ"ר כמ"ש תה"ד וכ"פ וידוע דעת הש"ג דכל היכא דיכול לעשות תכלית כונתו באופן המותר ל"ח תו פסיק רישא וע"כ מוכח דלקדרה אסור דאל"כ יכול לרכך ע"ג קדרה ותו ל"ח ע"ר ומותר בכל ענין ולר"י דמותר לגופן אף דלמימהן חייב חטאת בכבשים משום דס"ל משאצ"ל פטור כדאיתא בירושלמי פכ"ג ועוד בר"פ ח"ש סתם מתניתין כר"ש ולר"י הלכה כסתם משנה ואם כן גם כשמכוין להוציא וא"צ למשקה פטור וע"כ כשסוחט רק לרכך הוי פ"ר בדרבנן ודו"ק.

סימן שכא

סי"ג במג"א ס"ק ט"ז ואמרינן בגמרא דבש מעיקרא אוכלא ולבסוף אוכלא וצ"ע דא"כ למה יגרע מפירות העומדין לאכילה דמותר לסחטן כיון שאין שם משקה עליו וצ"ל כיון דהשעוה אינו ראוי לאכילה ה"ל כבורר אוכל מפסולת כמ"ש סימן ש"כ ס"ה עכ"ל ולפ"ז גם לסחוט לקדרה אסור דלא כמ"ש מתחלה אמנם בחידושי הר"ן על שבת דף קמ"ה ע"ב כתב ז"ל התם הוא דמעיקרא אוכל ולבסוף אוכל פי' ובהא הוא דקשרי ר"א כיון דליכא איסורא דאורייתא ומשום בורר ליכא דאפילו סחיט להו בידים לא נפיק דבש מיניה לגמרי קמ"ל דאפילו גבי ענבים קשרי דכיון שרסקן מבע"י כל מה דאתי ממילא לא גזר דלמא סחיט לכתחלה למהר הוצאות המשקין או הדבש וחכמים גזרו חלות דבש אטו זיתים וענבים עכ"ל ולכאורה קשה על הר"ן ממ"ש בפרק תולין הובא במג"א לעיל סימן שי"ט ס"ק ט"ז ותחלת שפייתן כשאין הפסולת ניכר לאו בורר הוא וכתב באשל אברהם שם דמשמע מזה דגם כשאינו בורר כל האוכל מ"מ אסור עיי"ש וא"כ לכאורה דברי הר"ן סתרי אהדדי ואף די"ל לפמ"ש במשבצות שם סוף הסימן די"ל מדרבנן אסור גם כשאינו בורר לגמרי וא"כ י"ל דהכא בדבש לא בא אלא לומר דליכא איסור דאורייתא משום בורר אפילו כי סחיט בידים ולפיכך ליכא למגזר שמא יסחוט מ"מ מסתימת לישניה משמע דליכא משום בורר כלל וכל כי האי חדושא ה"ל לפרש בהדיא לכן נלע"ד דשאני בדבש כיון דלא נפיק הדבש לגמרי כי סחיט בידים ומ"מ ודאי לא ישאר מעורב עם השעוה אלא יוציאנו בבישול ובכלים אח"כ וכולא האי לא חיישינן שיעשה בשבת כדאיתא בפ"ק דשבת דף י"ח ע"ב בעקורה וטיחה עיי"ש אלא דחיישינן שיסחוט בידים לפי שעה לאכול הדבש שיסחוט וע"ז תירץ כיון דלא נפיק לגמרי ל"ה בורר כיון דלא נגמר הברירה ודעתו לגמרו אח"כ משא"כ בהך דפרק תולין דמשני ניצוצות דבי ר"פ לא חשיבי ומשליך הפסולת עם הנצוצות כמ"ש הר"ן שם א"כ אין דעתו לברור עוד אוכל הנשאר מעורב ומבטל ליה יחשוב כפסולת אצלו לגמרי א"כ שפיר הקשה הר"ן דא"כ ליהוי תחלת שפייתן כבורר וע"כ לא הקשה הר"ן מיד מקושיות הש"ס והאיכא ניצוצות דהא תחלת שפיתו ליהוי כבורר אלא דלס"ד דנצוצות חשיבו ולא זריק להו עם הפסולת ודעתו לבררן א"כ ודאי תחלת שפיתו לא הוי בורר וזה נכון וברור לדינא.

סי"ט שום בוסר ומלילות שריסקן מע"ש וכו' בפ"ק דשבת דף י"ט בתוספת ד"ה השום הקשו הא שאר פירות מותר לסחטן וצ"ל דשום ובוסר יותר עושין למשקין מפגעין ועוזרדין עיי"ש ובמג"א לעיל סימן רנ"ב סקי"ט הקשה דמ"מ אי סחיט להו לא חייב חטאת דד"ת אינו חייב אלא על דריכת זיתים וענבים בלבד וא"כ המשקין היוצאין

מהן יהיו מותרין אפילו לא ריסקן כמ"ש התוספת כל היכא דליכא חיוב חטאת משקין היוצאין מותרין ועוד הקשה שם למה דילג הטור שום ולא כתב רק בוסר ומלילות לענין דאסור המשקין היוצאין מהן בלא ריסקן מע"ש ותירץ דבוסר הוא ענבים ומלילות שבלים דסחיטה תולדה דדש וא"כ בלילות איכא נמי חיובא דאורייתא כשמפרק אותן משבלים עיי"ש וצ"ע על התוספת דכתבו דצ"ל דשום ובוסר יותר וכו' כנ"ל הא בוסר היינו ענבים דסחיטתן אסור ד"ת וצ"ל דס"ל דדוקא בענבים דמשקה היוצא חשוב יין משא"כ בוסר דלא חשוב יין כמבואר ביו"ד לענין נסך סימן קכ"ג בב"י שכתב בשם תוספת ורא"ש וש"פ דלא נקרא יין רק מים עיי"ש וע"כ ס"ל דהוה כשאר פירות ול"ל משום דעשוי למשקה יותר משאר פירות ומ"מ משמע קצת דלא חמיר משום ואין חיוב בסחיטתן וצ"ע הא בבוסר חייב משום בורר כדלעיל סימן ש"כ ס"ה וצ"ל דס"ל כהר"י דאין בהן חיוב משום בורר ומ"מ י"ל דהטור ס"ל דבבוסר חייב הסוחטן אף דל"ח יין לפמ"ש לעיל סי' ש"כ בשם המאירי דה"ט דאין סחיטה מן התורה רק בזיתים וענבים משום דהמשקה פקיד בהן ולא מבלע בליעי כבשאר פירות וכ"כ באשל אברהם לעיל ריש סימן ש"כ בשם מהרי"ל דכל היכא דמחובר לית בו משום מפרק ודש דהוי כחותך אוכל מאוכל ותבואה בשבלים אינו מחובר רק מונח בו עיי"ש וא"כ בבוסר הוי תולדה דדש אמנם לפ"ז לא א"ש מ"ש המג"א במלילות דהוה דישה דאינו דומה לדישה דמפרק התבואה מן השבלים שהיו רק מונחין בו בלא חיבור משא"כ סחיטת מלילות דסוחט הלחלוחית מן התבואה דהוי גוף אחד וכאוכלא דאפרת כמו בשאר פירות גם בקונ"א להגאון הרר"י בסימן רנ"ב דחה בזה דברי המג"א דבמלילות ל"ה דישה עיי"ש לכן נלע"ד דלכאורה קשה הא בשום יש משום בורר כשקולף כמבואר ס"ס זה א"כ בסחיטתן יהא משום בורר וצ"ל דכשקולף השום בורר האוכל לגמרי מן הקליפה שהוא הפסולת משא"כ כשסוחט מוציא הלחלוחית ונשאר גוף השום ג"כ דל"ה פסולת דהא ראוי לאכילה ואף דנשאר גם קליפת השום מ"מ כיון דלא נברר כל האוכל ל"ח בורר וכמ"ש לעיל והנה בבוסר הביא הטור לעיל סימן ש"כ דעת ר"י דל"ח בורר ודעת ר"ת דחשוב בורר אוכל מפסולת דבוסר אינו ראוי לאכילה דהאוכלו בטלה דעתו עיי"ש ונראה דעת ר"י דבוסר ל"ח פסולת דהא מבואר לעיל סימן ר"ב דעל בוסר מברכין בפה"א ואלו על דבר שאינו ראוי לאכול לא מברכין כלל כמבואר שם וכן על דבר הנאכל רק ע"י הדחק מברכין רק שהכל כמבואר בסימן ר"ח ס"ד אמנם מלילות דאינו מאכל כלל רק יחוד למשקה הנסחט או לקלותו באש וא"כ כשהוא חי הוה פסולת והסוחט חשוב בורר אוכל מפסולת לכ"ע משא"כ שום דחזי לאכול כך ל"ח פסולת ושפיר כתב הטור דבוסר ומלילות דוקא אסורין משקה

היוצא מהן בשבת משא"כ שום דבוסר ומלילות דיש איסור דאורייתא בסחיטתן בידים אסורין גם משקין היוצאין מהן ממילא.

סימן שכב

ס"ד אוכלי בהמה בפרק המביא ל"ג ב' איתא לא יטול אלא מאבוס של בהמה משמע אם נתנו במטה לשכיבה דאינו מיוחד לבהמה אסור וכן נראה לפימ"ש בק"נ פרק חביות אות כ"ד עיש"ה.

ס"ו וי"א דעם בניו בטו"ז סק"ד הקשה לרמב"ם דלמד דאין ליתן הכוס לתינוק בט"ב ממ"ש בגמרא דאין מברכין זמן על הכוס ביה"כ וליתן לקטן דלמא אתי למסרך וגבי יוה"כ הוא איסור דאורייתא לשתות ובט"ב דרבנן עיי"ש ולע"ד דודאי יוהכ"פ דאורייתא אבל מה שנאסר מחמת השחיינו שקיבל עליו יוה"כ אינו מוכרח דס"ל לרמב"ם דהוה דאורייתא וברבינו יונה פ"ד דברכות נסתפק בזה בקבלת שבת ואף דתוספת יוה"כ דאורייתא מ"מ אין לו שיעור רק מעט די כמ"ש הרמב"ם בהלכות שביתת עשור ואפילו את"ל כיון דקבלו הוי כדאורייתא מ"מ לא חמור מאיסור דרבנן דג"כ יש בו לאו דלא תסור ומ"מ אין גוזרין גזרה לגזרה ומטעם שכתב רש"י בפ"ק דביצה ג' ע"ב ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי ולא משמרת למשמרת עיי"ש וא"כ ה"נ מה שנאסר מחמת שקיבל עליו תוספת יתירה הוי משמרת שעשה לעצמו שלא יגיע באיסור תורה ואין עושין משמרת למשמרת וכיון שמ"מ חיישי דלא ליתי למסרך הרי דזה יצא מהכלל ומשום דקרוב הדבר דאתי למסרך ה"נ בט"ב ומ"מ אין ראיה לכאן ליחוש למסרך בדרבנן די"ל דדוקא גבי מצוה יש חשש כמ"ש בא"ר הובא במשבצות ועוד כבר כתבתי במ"א דאף במקום דאין לגזור לחדש איסור מ"מ נמנעו מלעשות חיוב מצד תקנת חכמים כיון שיש עכ"פ חשש שיתגלגל מזה תקלה אין זה תקנה טובה וה"נ כל חיוב הכוס מתק"ח ולא רצו לתקן במקום שיש חשש דאתי למסרך אבל לגזור לאסור איסר מהאי חששא אין לנו

סימן שכג

ס"א מיוחד למדה עמ"ש בחי' לביצה בישוב דברי הרי"ף.

ס"ה מג"א סק"ז וע"ש בהג"ה דפסק כי"א עכ"ל נראה להדיא דס"ל דחד דיעה הוא ולבבי לא כן ידמה דהך י"א דכאן היינו דעת התוספת ובתק"י בהג"ה הוא דעת רש"י כמבואר בב"י שם וברמ"א שם ולע"ד תוספת לא ס"ל כרש"י וז"ל תוס' שם בד"ה המביא ותימא

דאמרינן בשבת פרק מפנין מפנין ד' קופות וכ"ש שיהא מותר ביו"ט וי"ל דהתם מיירי בשבת דא"י להוציא לחוץ ואין רואין אותו וע"כ מותר והכא מיירי ביו"ט שיכול להוציאו לחוץ ורואין אותו וע"כ יהא אסור שהרואה אומר לצורך חול מביא אותם ולהכי אסור ומ"מ וכו' דמחזי דעביד כעובדא דחול עכ"ל ויל"ד למה האריכו לומר שיכול להוציאו הל"ל דמוציאו לחוץ וגם מה כתבו וע"כ יהא אסור וכו' ולהכי אסור והל"ל וע"כ אסור שהרואה אומר לצורך חול מביא אותם ולמה כפלו ולהכי אסור וגם מתחלה כתבו שהרואה אומר לצורך חול מביא ולמה לא כתבו מטעם דמחזי כעובדא דחול כמ"ש בסוף וכמ"ש הר"ן ורש"י אבל כונתם ביו"ט שיכול להוציאו לחוץ ואז יש לאסור מדינא מחמת שיחשדהו הרואים וע"כ גם בחדרי חדרים אסור משא"כ בשבת וכמ"ש תוספת בפ"ק דביצה דף ט' ד"ה מאי ומבואר במג"א לעיל סימן ש"א ס"ק נ"ו בשם התוספת דהא דכ"מ שאסרו מפני מ"ע אפילו בח"ח אסור היינו דוקא אם יחשדהו שעושה איסור דאורייתא וע"כ הוכרחו תוס' הכא לומר שהרואה אותו אומר לצורך חול מביא דאז אסור מן התורה גם ביו"ט כיון דאין בו צורך היום כלל כמ"ש תוספת בפ"ק דביצה דף י"ב דלא כרש"י שם וס"ל לתוספת דמחמת שיעשה כעובדא דחול ולא ישנה יחשדהו שמוציא לצורך חול אבל מטעם עובדא דחול לבד ליכא רק איסור דרבנן ולא ס"ל כרש"י דממקום למקום היינו ממקום רחוק דוקא דמוליכו בחוץ אלא גם בחצר ובבית יתכן ממקום למקום וע"כ דייקו ביו"ט שיכול להוציאו לחוץ ורואין אותו וע"כ יהא אסור אז יהא אסור בעצם שהרואה אותו אומר לצורך חול מביא ויש לחשדו באיסור תורה ממילא יש לאסור אף כשאין רואין וזה שסיימו ולהכי אסור אמנם רש"י לא ס"ל דיש חשש דיחשדהו שעובר על איסור דאורייתא דהוצאה לעולם מותר ביו"ט מן התורה אף לצורך חול למאן דס"ל מתוך וכמ"ש בא"ז בפ"ק דביצה דף י"ב ואף להר"ן שם דגם רש"י מודה דלצורך חול אסור מן התורה היינו אם לא ה"א הואיל אבל פסקינן הואיל ומקלעי אורחים ולא ס"ל לרש"י כתוס' בפ"ק דביצה דף ב' ע"ב בד"ה והיה דלדידן ל"ל הואיל עיי"ש במהר"ם מלובלין ובר"ן פא"ע דף מ"ו דלתסופת ליכא הוכחה למפסק הואיל עיי"ש וע"כ פרש"י רק משום דנראה כמעשה דחול לשאת משאות וזה רק איסור דרבנן ממילא במקום שאין רואין מותר וע"כ ס"ל לרש"י דממקום למקום היינו בחוץ וזה דעת הג"ה בתק"י ס"ח ומ"מ לדינא כהג"ה קי"ל כיון דביארתי דתוספת לשיטתייהו דלא ס"ל הואיל ואנן קי"ל הואיל כמ"ש המג"א בריש סימן תקכ"ז א"כ אף שיחשדהו דלצורך חול מוציא ליכא איסור תורה וממילא בצנעא מותר ודו"ק.

ס"ז מותר להטביל עט"ז סק"ה וז"ל הרא"ש והביא ר"א טעמא דר"י משום סחיטה וטעמא דר"ב משום שמא ישהה וכו' ותמהני למה האריך לפרש משנה זו מה שייך טבילת כלים האידנא ועוד לפי הטעמים שכתב מותר להטביל כלים חדשים ביו"ט הלכך נראה דטעמא דרבה עיקר דהלכתא כותי' לגבי דר"י וכן מצינו זה הטעם גבי שופר ולולב ומגילה וכן רבא בתראה היא ומאלו ב' הטעמים אסור להטביל כלים חדשים ביו"ט עכ"ל והקשה בטו"ז הא דקי"ל כרבה בשופר ואינך היינו דוקא בשבת ועוד ר"ב נמי פליג על רבה ובש"א תמה דכיון דלטעמים שהביא הרי"ף מותר להטביל כ"ח מה"ט גופא הביא הרי"ף הך דינא להורות דמותר להטביל כ"ח עיי"ש תמה עוד ולע"ד כונת הרא"ש דבין לטעם דסחיטה ובין לטעם שמא ישהה מותר להטביל כלי חדש א"כ למה האריך הרי"ף להביא שני הטעמים ולטעם דסחיטה ל"ש בכ"ח דאינו רק במתכת ושמא ישהה ס"ל דהיינו דחשש תקלה שיאכל איסור אבל בזה אינו נאסר מה שבתוכו וכ"כ האחרונים ועוד כיון דטבילתם רק מדרבנן ליכא משום חשש תקלה כמו בולד הטומאה ואפילו נימא דמה"ת צריך טבילה לרי"ף י"ל מדהביא הרי"ף שני הטעמים ע"כ דתרוייהו צריכי דבשבת ל"ל שמא ישהה דהוי זמן קרוב וליכא חשש תקלה כדאיתא ביו"ד סימן נ"ז וצ"ל שמא יסחוט וביו"ט לא הוה גזרינן משום שמא יסחוט כמ"ש מהרש"א עיי"ש ועוד די"ל ל"ג רק משום חשש כרת וא"כ בכ"ח של מתכות ליכא סחיטה ומותר בשבת ממילא ע"כ גם ביו"ט מותר דהואיל ומותר בשבת כמבואר בגמרא לענין יוהכ"פ ואף דזה נאמר רק לרבא מ"מ ע"כ קי"ל כן מדקי"ל לענין מגמע ובולע דמותר בין קודם טיבול ובין לאחר טיבול עיי"ש בגמרא ועיין בהרז"ה פ"ק דביצה ובהשגות הראב"ד דהעמס גם בדברי הרי"ף דס"ל דהואיל ובשבת שרי ע"כ גם ביו"ט שרי ואף דהר"ן כתב דלרי"ף ל"ל כן לענין יו"ט ושבת רק לענין שבת ויוה"כ דלא מזלזלו בה יותר משבת כמ"ש בשילהי ביצה היינו במוקצה דמשום דלא לזלזלו ביו"ט החמירו אבל בטבילת כלים דלאו משום יו"ט אסרו רק משום שמא ישהה ואתי לתקלה ע"כ עשאוהו כמלאכה למיסר ביו"ט וכיון דבשבת שרי ע"כ גם ביו"ט שרי אף דביו"ט שייך הטעם ולא בשבת כמו לרבא ביו"כ וע"כ כתב הרא"ש דקי"ל כרבה ורבא היינו דצריך טעם רבא לענין יו"ט דלא קי"ל כרבה רק בשבת דאסור להוציא וכמו בשופר ואינך וגם רבא ל"פ בשבת דל"ל משום מתקן כיון דכל החשש מפני הרואים דמחזי כמתקן וע"כ אדם דנראה כמיקר מותר וא"כ בשבת דאסור להוציא לר"ה ליכא חשש הרואים וכמ"ש תוספת ר"פ המביא רק ביו"ט מחזי כמתקן כשיוציא בר"ה וע"כ גם בח"ח אסור וע"כ אסור להטביל כ"ח ביו"ט אף דבשבת ליכא משום דמחזי כמתקן מ"מ כיון דבלא"ה אסור משום שמא יעבירנו תו ל"ל הואיל

ובשבת שרי גם ביו"ט שרי ואז טבילת כ"ח מדאורייתא ודאי א"ש דיש חשש דיעברנו ומחזי כמתקן אלא גם לסוברים דהוה רק דרבנן מ"מ לענין מתקן אין סברא לחלק בין דאורייתא דרבנן כאשר הוכיחו הש"א וצל"ח ועכצ"ל מה דנטמא בולד הטומאה מותר לטבול משום דחזי לחולין כמ"ש ה"ה וכיון דקי"ל כרבא לענין יו"ט דטעמא משום מתקן ממילא אמרינן בשבת דשייך חשש דשמא יעברינו גם בטבילה דרבנן דהא רק ביו"ט מצינו בברייתא דנטמא בולד הטומאה טובלין ולרבה גופא באמת הקשו תוספת מ"ש כטמא באה"ט או בוה"ט והוכרחו לידחוק דאינו בהול כ"כ בוה"ט אבל לפי מה דלא קי"ל כרבה רק בשבת ל"צ לכ"ז וע"כ אף דת"כ דר"ב ביו"ט מ"מ בשבת ל"ל ה"ט והלכה כרבה וביו"ט פסק כרבא דבתרא הוא ובזה נסתלקו תמיהת הטו"ז והש"א ודו"ק ומה שהקשה הטו"ז למה כתב הרמב"ם כלים טמאים נ"ל דאתי לאפוקי אם כבר טבל רק חוזר וטובל מגב לגב ומחבורה לחבורה דמותר גם בשבת.

סימן שכד

נותנין בו מים בשיו"ב כתב במורסן שלנו דלעולם נשאר בו קמח שייך בו גיבול מן התורה וא"כ נתינת מים אסור מדבריהם את"ד וצ"ע דהא תנן בפסחים דף צ"ט אין שורין מורסן מפני שמחמיצות וכתב מחצהש"ק ר"ס תנ"ד משום דא"א שלא נדבק בהן מעט קמח וא"כ גם בזמן הש"ס נדבק בו מעט קמח.

בטו"ז סק"א הקשה על הב"מ דכתב דלהכי מותר לתת מים במורסן משום שיש בו צורך להאכיל לחיה ולעוף לא גזרו ותמה הטו"ז דאטו בקמח ל"ה בו צורך לעופות ולבהמות ובודאי הנותן בו מים הוא עושה לצורך זה ולק"מ דמורסן הוא מאכל בהמה ועוף משא"כ קמח הוא מאכל אדם ומוכן לאדם ל"ה מוכן לבהמה ולא נמנעו מלגזור משום אנשי דנותנין לעוף ולבהמה כיון דגם בחול אין דרך רוב עולם בכך.

ס"ז בטו"ז סק"ד ובת"ה כתב וז"ל ותו דיש ליגע בו משום איסור שויא אוכל לבהמה ומשום מטרח באוכלין לבהמה וכו' ע"כ ונלע"ד כונתו דלא החליט דיש בו טחינה משום דאינו ראוי לאכילה בלא"ה כמ"ש שם קודם לזה דאפשר ראוי אף שלא יחתוך דק דק כמ"ש הטו"ז וא"כ בחתיכות גדולות ליכא טחינה ממילא גם כשחותך דק דק תו ל"ה טוחן כיון דאפשר בחתיכות גדולות הוי אוכל ע"כ כתב ותו דיש ליגע בו משום שויא אוכל ומשום מטרח באוכל היינו דלא בריר לו אי הוה שויא אוכל או מטרח באוכל מה"ט גופא דשמא ראוי לאכול גם בחתיכות גדולות קצת אלא דממ"נ אסור אם ראוי

א"כ הוה מטרח באוכל ואם תרצה להתיר ולומר דאינו ראוי והוי שויא אוכל א"כ יש בו משום טחינה ודו"ק.

ס"ה אין חותכין וכו' עב"י כתב על הרמב"ם דכתב דנראה כטוחן ואף דבגמרא אסיקנא לר"ה בקשיא מדאסרה מתניתין לספק שחת וחרובין דרכיכי אלמא לא טרחינן באוכלא ולא משני דטעמא משום טוחן היינו משום דמשמע לתלמודא דבההיא פרקא לאו בדיני טוחן עסיק תנא אלא בדיני מטרח באוכלא או שויא אוכלא וכדקתני רישא מתירין פקיעי עמיר עכ"ל ולזה י"ל כיון רש"י שם בד"ה אין מרסקין סיפא דמתניתין היא יחד טעמא ולפיכך נ"ל דמסיק קשיא ולא תיובתא משום דיש לתרץ דטעמא משום דנראה כטוחן וברכיכי ור"י מתיר בדקה דס"ל כיון דא"א לה בלא"ה לא גזרו ועיי"ש ברש"י בד"ה ר"י מתיר והא ל"ל דר"י מיפך וכו' וכן צ"ל להב"י דכתב דאסיקנא בקושיא וכו' ולא משני דטעמא משום טוחן דהא מה דמסיק קשיא הוא מדר"י מתיר בדקה ואיך יתורץ לזה משום דנראה כטוחן ועכצ"ל דס"ל דאם מיירי ברכיכי ל"ק נמי מדר"י רק אי מיירי בקשין גם בגסה א"א בלא"ה והוי שויא אוכלא ודו"ק עוי"ל דברי רש"י די"ל שאני ריסוק דהוי טרחא יתירא ע"כ פרש"י דחד טעמא עם רישא ולר"ה לא יהא לפ"ז חד טעמא וכן מצאתי בנתיב חיים ולפ"ז א"ש דמסיק רק קשיא די"ל ר"ה לא חייש להך דיוקא ור"י מתיר בדקה דיש צורך בהך טרחא משא"כ בגסה אין צורך כלל והוי טרחא יתירה בחנם ברכיכי.

סימן שכה

ס"ג במג"א סק"ח כתב הסמ"ע וכו' ולענ"ד דברי הסמ"ע נכונים דהא מבואר לעיל סימן ש"ז ס"ז וסכ"ב דמותר לומר לעכו"ם ע"י רמז שיעשה אחר השבת דברמז אין בו משום ממצוא חפציך ודבר דבר דהרהור מותר רק לרמוז לו שיעשה בשבת אסור משום דאפילו העכו"ם עושה מעצמו בשביל ישראל בשבת אסור ליהנות וכמ"ש במ"א שם ס"ק ל"א וא"כ הכא דאמר הריני כמו שהייתי דאינו בפירש ערבות רק רמז מותר בשבת וא"כ ל"ל כמ"ש המג"א שהיה לך להבין שדעתו שלא להיות ערב שהרי לא רציתי לעשות ערבות בשבת וא"כ איך אהיה אח"כ ערב עכ"ל דז"א דבלשון זה באמת מותר וי"ל מתחלה לא רצה להיות ערב בפירוש אע"כ הכונה כסמ"ע דכיון דמותר להיות ערב על דרך רמז כמו שאמר אח"כ ומ"מ סרבתי מתחלה ותליתי באיסור שבת היה לך להבין שאינו רוצה באמת להתערב זולת האיסור נמצא לע"ז דרך רמז מותר להיות ערב כסמ"ע ובפירש אסור כמהמג"א.

ס"ד פת שאפה עכו"ם יש אוסרים בטור דשמא נטחן היום והקשה ב"י הא אפילו נטחן מע"ש לא היה ראוי קודם שנאפה ולע"ד דגם ר"ת ס"ל סברא דגמרו בידי אדם ל"ה נולד אלא דס"ל דמחוסר שלשה מלאכות הוי כלא בא לעולם כמבואר ביו"ד סימן קע"ה ס"ד לענין רבית דחשוב כאין לו במחוסר ג' מלאכות גם כשהם בידו וה"נ מחוסר טחינה הרקדה אפיה כמ"ש בה"ת הובא בב"י ע"כ חשוב נולד.

ס"ה במג"א סקי"ג הוכיח מדר"פ דבהביא דורון ודאי לקטינהו בשביל הישראל דלא כב"ח ולענ"ד לפי מה דקי"ל א"ב א"כ לא אמרינן הוברר למפרע דלישראל לקטינהו כמו בבא חכם למזרח לא אמרינן הוברר למפרע דמאתמול דעתו היה למזרח ור"פ ס"ל י"ב כמ"ש במלא הרועים בכלל ברירה אות י"ד.

סי"א במג"א סס"ק כ"ח ועוד נ"ל דבמכירו א"צ להמתין בכדי שיעשו כיון שאינו אלא משום גזרה שמא ירבה בשבילו וכמ"ש הב"י רס"י שי"ח באמת כ"כ הב"י שם במבשל לחולה בשבת בשם הר"ן אמנם בר"ן פכ"כ בד"ה ואם בשביל ישראל אסור כתב אע"ג דמבשל בשבת בשוגג יאכל במלאכת גוי איכא למגזר שמא ירגילנו בכך לשבת אחרת והכי איתא בתוספתא והיינו טעמא נמי דבמלאכת גוי הנעשה בשביל ישראל אפילו לערב אסור בכדי שיעשו עכ"ל וז"ל התוספתא בפי"ד דשבת מלא מים להשקות בהמתו משקה אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור ליקט עשבים להאכיל לבהמתו מאכיל אחריו ישראל אם בשביל ישראל אסור בד"א בגוי שאינו מכירו אבל גוי שמכירו אסור מפני שמרגילו ועושה עמו לשבת אחרת עכ"ל הרי דלהר"ן הך מפני שמרגילו קאי בין לעשה בשביל ישראל בין למכירו ומ"מ בעשה בשביל ישראל אסור בכ"ש כמ"ש הר"ן אף דאינו רק משום חשש דמרגילו כן במכירו דג"כ הך חששא ממש דירבה בשבילו לשבת הבאה וכמ"ש המג"א בס"ק זה ועכצ"ל דשאני חולה דלא שכיח וכמ"ש תוס' בפסחים דף מ"ו ע"ב בד"ה רבה וא"כ נהי דבשבת זה אסור לבריא שמא היום ירבה בשבילו מ"מ למוצאי שבת לא אסרו מחשש דשבת אחרת דל"ש והמג"א גופא בס"ק זה חילק בין דבר הצריך תדיר כ"ש שיש לחלק בזה ומוכרח שלא יסתרו דברי הר"ן וא"כ מוכח דבמכירו אסור גם בכ"ש:

אמנם לע"ד הך טעמא דתוספתא מפני וכ' לא קאי רק אמכירו אבל עשה בשביל ישראל מדינא אסור וכמ"ש ריש סימן שי"ח טעם נכון כנלע"ד לולא דברי הר"ן ולפ"ז יש מקום לדברי המג"א אבל להר"ן ע"כ ל"ל כן וכמ"ש אף די"ל דשאני עשה בשביל ישראל דעשה באיסור ושייך בו כמי טעמא שלא יהנה ממלאכת שבת דלא לימטייה הנאה מאיסורא כפרש"י בחולין דף ט"ו וכן משמע במג"א לעיל סימן שי"ח סק"ז אבל בעשה עכו"ם

שלא בפני ישראל כמו הביא דורן ממינו במחובר דפא"צ דג"כ אסור בכ"ש למי נייחס האיסור אם להעכו"ם וכי מצווה על שביתה כלל ואם על הישראל מה הוה ליה למיעבד הא לא צווהו ולא בפניו עשה ול"ל דס"ל כמ"ש בקונ"א בש"ע הגאון מהר"ז בסימן רס"ג דכשעושה בשביל ישראל נעשה שלוחו ושלוחו כמותו דיש שליחות לנכרי לחומרא גם בלא אמירת ישראל דמ"מ כשעשה שלא בפניו ליכא שליחות כלל אם לא שנאמר דאם יהנה ממלאכתו שעשה בשבת נמצא למפרע זכות היה לו וניחא לו במה שעשה העכו"ם ונעשה שלוחו גם שלא בפניו וכמ"ש לעיל ריש סימן שי"ח אלא דלפ"ז לא הוה הר"ן מקשה ממבשל בשבת כלל דשאני הכא דהנאה גורם האיסור וע"כ לא יהנה ולא יהא שליחו כלל משא"כ במבשל בשבת בשוגג דאיתעביד איסורא ולא יתוקן כשלא יהנה וע"כ דהר"ן לא נחית לזה כלל.

סט"ז ספק וכו' עמג"א לעיל סקי"ד דכאן סתם להחמיר במת החמיר טפי ואפשר משום דיש לחוש שיתברר אח"כ דהובאו מחוץ לתחום שראו אותו הולך בשבת היושבים מחוץ לתחום ולא היה עדיין בכדי שיבאו עתה במוצאי שבת וע"כ לא נודע לנו ובפרט דעכו"ם ופעי פעי כדאיתא בפרק הזרוע דף קל"ג ע"ב ויש לחוש שפירסם בדרך בשבת שמביאן לפלוני ישראל אלא דדבר שהוא מחשש איסור דרבנן מותר בספק שאפשר שיתברר אח"כ כמו שהעלה בשער המלך במקוואות פ"י כלל ג' וכן הוא דעת ר"ת לפסוק כרב בקדושין דף מ"ה ע"ב עיי"ש בתוס' בד"ה הוה משא"כ במת דאם יתברר יהא גנאי לו שנתחלל שבת עבורו וכמ"ש הר"ן בשם הגאונים שם בפ' שואל אלא דמ"מ צ"ע גם לתירץ המג"א דהא בגמרא מייתי ראיה ממרחץ לחלילין אבל גם אם מת לא חמיר מ"מ ל"ד דמרחץ לא שכיח ישראל בשבת שם וכיון דעתה מסופק לנו אם הוחם בשבת מהיכי תיתי ליחוש שיתברר אח"כ ע"כ תולין להקל משא"כ בספק הובא מחוץ לתחום שאפשר כשיבואו ישראל משם יתברר שראו אותו שהביא החלילין בשבת וא"כ מה ראיה ממרחץ להקל בחלילין וצ"ל דזהו באמת טעמיה דרב דלא חייש למתניתין דמרחץ.

והנה הר"ן שם הקשה לרש"י שפירש חוששין לקולא מפא"צ דף כ"ד ע"ב בעכו"ם שהביא דורין דשם ג"כ ספק נתלש מעי"ט ומ"מ אסור אבל המלחמות שם תחלה הקשה מספק מוכן דקי"ל לחומרא אף דשמא מערב הוא ותירץ דביומו החמירו יותר מבכדי שיעשה והקשה מהך דהביא דורן דאסור גם בכ"ש ואעפ"י שא"י אם בשביל ישראל תלשן עיי"ש ויש להבין למה גם כאן לא הקשה שמא מעי"ט נתלש וצ"ל דבא להקשות אף דיש ס"ס ולהוכיח דאסור משום דשיל"מ גם ס"ס ולפ"ז פליג על הר"ן בפא"צ דמתיר ס"ס בדשיל"מ אמנם י"ל דלפיכך ביומו החמירו דספק מוכן הוי ספיקא דאורייתא כמ"ש המרדכי ר"פ

א"צ ובת"י ריש פ"ק דביצה דמוקצה כעין דאורייתא דאסור גם ספק משא"כ בכ"ש אמנם כיון שנולד הספק ביום אם נתלש היום והחמרנו משום דהוי כספק תורה ממילא נעשה כודאי וע"כ גם בלילה אסור בכ"ש כמ"ש מהריב"ל בספק תורה שע"י גילגול בא לדרבנן כגון קדרה נבלע בו ספק איסור ונודע ביומו דאסור גם לאחר מעל"ע וכמ"ש בפ"ת בכללי ס"ס אות י"ט בשם רע"ק הטעם דכיון דנודע כשהיה ספק דאורייתא ואסרנו קם דינא ונעשה כודאי וע"כ אסור גם כשנתגלגל לדרבנן וא"כ לפ"ז גם מהביא דורן ל"ק כיון דהביא ביו"ט ונולד הספק אם נתלש היום לענין יו"ט עצמו דאסור ע"כ גם אח"כ בכדי שיעשה אסור משא"כ בחלילין דלא נ"מ בשבת דאין סופדין רק הנ"מ לענין בכ"ש ע"כ ספקו להקל ובזה מתורץ למה נקט ר"פ בפא"צ שהביא ביו"ט דהא גם כשהביא במוצאי י"ט נ"מ לכדי שיעשה וכמ"ש הא"ז שם ולפמ"ש א"ש דאם הביא במוצאי יו"ט באמת מותר לשיטת רש"י ומתורץ נמי בזה קושיות הר"ן על רש"י בפא"ל שם דפירש בהך דר"פ דאסור ביומו משום מוקצה ולערב אסור בכ"ש שלא יהנה ממלאכת יו"ט דלמה צ"ל משום מוקצה עיי"ש ולפמ"ש א"ש דהל"ל ספק דרבנן לקולא אלא דמוקצה כעין דאורייתא ע"כ אסור ביומו ועי"כ גם בכ"ש אסור כיון דנתחזק לאיסור ודאי כ"ז נראה לרש"י וע"כ נתחכם המלחמות להקשות שמא לא בשביל ישראל תלשן דספק זה לא נ"מ רק לענין בכדי שיעשו דביו"ט בלא"ה אסור אף כשלקט לעצמו כמ"ש בס"ה וא"כ הל"ל ספק דרבנן לקולא ולפ"ז י"ל דבס"ס ממש כשבאו כאחד מותר גם לרמב"ן בדשיל"מ רק כאן ביו"ט ליכא רק ספק נתלש היום וספקו אסור וע"כ גם בלילה דיש עוד ספק שמא לא נתלש בשביל ישראל ל"ה ס"ס כיון דלא באו כאחד כמבואר ביו"ד בכללי ס"ס עיי"ש ס"ט בהג"ה ולשון הר"ן בפא"ל בספק מוכן ביו"ט שני והא ודאי תרי ספיקי ננהו שאי אפשר שיבא לפניך ספק מוכן ביו"ט שבי אלא שני ספקות והוי דומיא דא"י שנאנסה עכ"ל וא"כ ספק אם תלשן בשביל ישראל יכול לבא בפ"ע במוצאי יו"ט אמנם לפמ"ש א"ש בלא"ה כיון דביו"ט אסור קם דינא דהוה כודאי נתלש היום ולא נשאר רק ספק אם בשביל ישראל נתלש לענין בכ"ש וע"כ כיון דהוה דשיל"מ אסור ולפ"ז לפמ"ש המג"א לעיל סקי"ג בהביא דורן סתמא לצורך ישראל תלש ממילא אזלא קו' המלחמות מעל רש"י לגמרי ודו"ק.

סימן שכו

סי"א מרחץ שסתמו כקביו במג"א סקי"ב מכאן צ"ע על בתי חורף וכו' והנה בפ' כירה ד"מ ת"ר מרחץ שפקקו נקביו מע"ש למוצ"ש רוחץ בה מיד פקקו נקביו מעיו"ט

למחר נכנס ומזיע וכתבו תוס' דלהזיע גם בשבת שרי קודם הגזרה והוה מצי לערבינהו וליתנינהו מרחץ שפקקו נקביו מע"ש או מעיו"ט למחר נכנס ומזיע ולמוצאי שבת ויו"ט רוחץ מיד ע"כ ולע"ד י"ל דהנה בחידושי רשב"א כתב שם מה שהצריכו לפקוק נקבים מעי"ט אעפ"י שלא היה משתטף כלל בחמין אעפ"י שלא גזרו עדיין על הזיעה לפי שלא יבא לרחוץ בהן דכיון כשמתחממין והולכין ביו"ט או בשבת יטעה לרחוץ בהן ולפיכך הצריכו לפקק נקביו הא לא פקק אינו נכנס כלל אפילו להזיע בלבד ע"כ וכתב עוד שם דכיון שנקביו פתוחין והולך ודולק בעודו רוחץ בו ודאי אתי לחתויי ולפיכך אסרו בדולק בשבת והתירו בפוקק וחזרו ואסרו ע"כ ומבואר דאין חיוב לפקוק רק כשמזיע חיישינן דירחוץ ויחתה וזה נ"ל טעם הנוהגין היתר שכתב המג"א והנה לפ"ז קשה אמאי כשלא פקקו אינו רוחץ למו"ש מיד הא אין איסור בזה רק הזיעה והרחיצה ובפ"ק דשבת דף ח"י ע"ב גבי הך דלא תמלא קדרה מע"ש וכ' דאסור למו"ש בכ"ש הקשה מהרש"ל הא לא עשה בשבת כלום ותירץ דחיישינן שחיתה ושכח וא"כ הכא כשלא רחץ ליכא למיחש שחיתה וגם לפמ"ש בתו"ש בסימן רנ"ג וסימן זה דמשום דעשה איסור דרבנן צריך להמתין בכ"ש ג"כ קשה דהכא לרשב"א האיסור רק בנכנס להזיע אבל גוף הפקיקה אין חיוב ונראה דמבואר בסימן תר"ט דאסור להטמין בעי"כ וכתוב שם בטור בשם רש"ג דאם הטמין צריך להמתין במוצאי יו"כ בכ"ש כדי שלא יהנה ממה שהוכן ביוה"כ לצורך מוצאי יוה"כ אף דהוכן ממילא ועיי"ש בהגהת ש"ע דכן נוהגין לאסור להטמין משום הכנה וכבר כתבתי לעיל סימן רנ"ז דהיינו דוקא ביוה"כ כיון דלא חזי ביומו הוי הכנה לחול ולפ"ז ה"נ אם לא פקקו נקביו ונתחמם בשבת כיון דלא חזי ליומו הוי הכנה לחול אם לא ימתין בכ"ש וכ"ז בשבת דאסור לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין שהוחמו בשבת משא"כ ביו"ט דקי"ל כב"ה א"כ ראוין החמין ביו"ט גופו להרבה ב"א לפניהם יו"ר א"כ לא חשוב הכנה לחול ע"כ גם כשלא פקקו נקביו א"צ להמתין במוצאי יו"ט בכ"ש וע"כ לא ערבינהו לשבת ויו"ט ועיין מג"א סק"ו דגם הוחם בהיתר בשבת אסור לרחוץ פניו ידיו ורגליו.

סימן שכח

סי"ד במ"א סק"ט הר"ן כתב הטעם דבנבלה עובר על כל כזית ממנה ובפחות מכזית איכא נמי איסור דאורייתא אעפ"י שאין בו מלקות והוי הרבה לאוין וחמירי מלאו א' דשבת ע"כ באמת בר"ן כתב רק משום דלוקה על כל כזית וכזית והמג"א הוסיף דגם בפחות מכזית איכא א"ד ואפשר דעת הר"ן דנהי דגם בפחות מכזית יש איסור תורה היינו

כשאינו רוצה לאכול יותר אבל כשאוכל יותר עד כזית ליכא איסור דחצי זית דל"ל כה"ג דאחשבה לאכילה ובמג"א לעיל סימן ר"י סק"ו הביא דברוקח כתב אמרינן בא"ש ויפדו העם את יונתן מפני שאמרו מטעמת א"צ ברכה משמע אפילו כונתו לאכילה דומיא דיונתן כיון שטועם מעט א"צ ברכה וצ"ל כיון שנפשו חשקה לאכול יותר רק נמנע משום איסור מקרי טעימה משא"כ בס"א דאינו חפץ לשתות יותר חייב לברך עכ"ל וא"כ כ"ש אם באמת אכל יותר דלא חשוב אכילה הפחות מכזית וליכא רק איסור דכזית.

אמנם בלא"ה י"ל דהא יש להבין איך יעבור אחר לשחוט בשבת כדי להציל החולה מהרבה לאוין הא מה דנוגע לפיקוח נפש יכול להאכילו נבלה ומה שנוגע לזכותו מאיסור חמור למה כאמר לזה חטא בשביל שיזכה חברך וצ"ל כיון דזה אנוס אמרינן חטא בשביל שיזכה חברך וכמ"ש תוס' בפ"ק דשבת ד"ד בד"ה וכי אמנם כתבתי במ"א דה"ט משום דכל ישראל ערבין והנה כתב במשבצות סימן קס"ז ס"ק ט"ז די"ל אין ערבות רק בתורה שבכתב מפורש או במידי דרבנן אבל הלל"מ או דרשא או אחד מי"ג מדות ע"ז לא נכנסו בערבות דרבנן חמור כמ"ש הרלב"ח סק"ג דח"ש שבועה חיילא עליה ואיסור דרבנן אין שבועה חיילא עליה עיי"ש וא"כ לפ"ז ליכא ערבות בח"ש וא"כ איך נאמר לזה שחוט בשבת כדי שיזכה חברך ולא יאכל הרבה ח"ש וצדקו דברי הר"ן שדקדק דוקא משום דיש מלקות על כל כזית ולפ"ז היכא דא"צ רק כזית או דדי לו כשיאכל פחות פחות מכזית וישהה בכא"פ אין הוכחה מדברי הר"ן להתיר לזה לשחוט ונהי דבנבלה יש טעם אחר דקץ בו החולה מ"מ נ"מ בשאר איסור או במומר לאכול נבלות לתיאבון דמצוה להחיותו כדאיתא ביו"ד סימן קנ"ח ס"א מ"מ כיון דלא קץ בנבלה אם א"צ לכזית בבת אחת י"ל דאין לאחר לשחוט בשבילו בשבת ועיין בפתיחה כוללת לפרמ"ג ח"ב ס"ק ט"ז דיש מחלוקת אי בנשים וגרים שייך ערבות וא"כ נ"מ גם בכה"ג.

סכ"ב וסכין אותו בשמן אבל לא בחלב בספר החיים סימן זה כתב דממרח חמאה על נייר אינו רק שבות מדהוצרכו לומר בחלב דנימוח והוי כמרסק שלג דמוליד מים וע"כ התיר ע"י עכו"ם גם בספק אולי יבא לידי מיחוש כל גופו גם במקום שעדיין לא חלה כל גופו ואינו חשש סכנה עיי"ש וליתא דמבואר לעיל סימן שי"ד בבה"ט סק"י בשם ראב"ן סימן ש"פ דחלב ושומן דינם כשעוה דממרח חייב והא דצ"ל בחלב טעם אחר ולא משום ממרח י"ל לפמ"ש המג"א לעיל סימן שט"ז ס"ק כ"ד דממרח ל"ש אלא כשכונתו שיתמרח דבר ע"ג חבירו ולא כשרוצה שיבלע בקרקע עיי"ש וה"נ בסיכה רוצה שיבלע ולא שיתמרח ובפכ"ג ממרח רטיה חייב משום ממחק פרש"י ממרח היינו מחליק תחבושת על המכה ובמשנה שם דף ע"ג ממחקו פרש"י מגרר שערו וכ"כ ברמב"ם פי"א

איזה מוחק זה המעביר שער או צמר מעל העור אחר מיתה עד שיחליק פני העור וכן הממרח רטיה או שעוה או זפת וכיוצא בהן מדברים המתמרחין עד שיחליק פניהם חייב משום מוחק עיי"ש ולפ"ז נראה דהא דסך בחלב על גילדי מכה ל"ש משום ממרח כיון דנימוח לא נשאר דבר לומר עליו שהחליק פניו וכן זה הטעם בדורס רוק אינו שייך לומר שהחליקו כיון שנבלע ולא נשאר בו ממשות אבל כשממרח ונשאר בו גוש בעין חייב משום ממרח דמחליקו וברמב"ם פכ"ג מה"ש הי"א כתב דאפילו בשומן אין סותמין גזרה משום שעוה עיי"ש משמע דלא כראב"ן הנ"ל אמנם צ"ע דהא בגמרא איתא בהאי דינא משחא דהיינו שמן עב ולא שומן וכן מבואר בש"ע לעיל סימן שי"ד אמנם נראה דגם לרמב"ם שאני שומן מחמאה כי בחמאה שייך מירוח כשעוה כשמדביקו על כלי ונייר דיכול להחליקו ולדבקו משא"כ שומן כשלא ניתך עדיין הוי כבשר ול"ש בו מירוח ולא נדבק וגם לאחר שניתוך אם בא למרחו ולדבקו בחוזק נימוח לגמרי ומבואר בטו"ז סימן שי"ח סק"י דממרח ל"ה רק כשמדבק בחוזק עיי"ש ובחמאה שנתבשלה הוי כשומן ולרמב"ם י"ל דל"ה מירוח מן התורה ולראב"ן יש בו משום מירוח מן התורה וא"כ למרח חמאה על נייר ודאי הוי אב מלאכה דמתדבק היטב ומחליקו ויש בו ממש וא"כ גם ע"י עכו"ם אסור א"ל באותן דמותר לעשות שאר מלאכות גמורות ע"י עכו"ם.

אם קטן צריך בשר מותר לשחוט בשבילי כיון דאם ינחור ג"כ יש חיוב משום נטילת נשמה רק אפשר ע"י עכו"ם והרי פסק הטו"ז בסק"ה דלא יעשו ע"י עכו"ם וגם כשנבלה מזומן יש איסור תורה להאכילו בידים כדאיתא ביבמות דף קי"ד וא"כ מוטב לעבור פ"א מעל כל פורתא עמג"א סק"ט ואפילו אינו בר הבנה ואינו קץ בנבלה.

סימן שכט

כל פקוח נפש דוחה שבת דעת הרמב"ם בפ"ב מה"ש דשבת דחויה אצל פ"נ וכן דעת הר"ן בפ"ב דביצה ולפיכך אמדוהו לשתי גרוגרת ויש ב' בעוקץ אחד וג' בעוקץ יש איסור דאורייתא לכרות הג' אבל לדעת בה"ג ור"י ורשב"א הובאו בר"ן שם ליכא רק איסור דרבנן להרבות בשיעור מדהותר ביו"ט להרבות וע"כ לצורך מצוה מותר להרבות גם במקום חולה וע"כ אמר רבא בעירובין דף ס"ח בתינוק דאשתפיך חמימיה דנשייליה לאמיה אי צריכה ניחם ליה אגב אמיה ומשום דהוה לצורך מילה וכ"כ תוס' בפ"ק דגיטין ד"ח ע"ב לדעת בה"ג בד"ה אע"ג וראייתם ג"כ מדמותר להרבות משום שמחת יו"ט כמ"ש מהרש"א שם וצ"ל דס"ל הותרה שבת אצל פ"נ דאל"כ אין ראיה מיו"ט וכמ"ש הר"ן וצ"ע על הרשב"א דהא בתשובה סימן תרפ"ט כתב דלמ"ד טומאה דחויה בצבור ה"נ דחויה

שבת אצל פ"נ וכמדומה דהלכה כמ"ד דחויה עיי"ש אלא די"ל דרבא לטעמיה דס"ל טומאה הותרה בצבור עיין יומא פ"ק ד"ו ע"ב ולפ"ז גם לבה"ג אינו מוכרח דס"ל לדינא דהותרה ומה"ת מותר להרבות דאין ראיה מרבא דס"ל הותרה אבל דעת הר"ם הובא לעיל סימן שכ"ח במג"א סק"ט דשבת הותרה אצל פ"נ ולדידי' י"ל אם אמרו לחולה שיש בו סכנת כל הגוף לשתי גרוגרת ויש עוד חולה בסכנת אבר אחד לבד דצריך לגרוגרת אחד מותר לכרות אותו שיש בעוקצו ג' גרוגרת כיון דבסכנת אבר מותר שבות כדלעיל סימן שכ"ח סי"ז אלא כיון דהר"ן ורשב"א ורמב"ם ס"ל דחויה ה"ל רובא נגד הר"ם.

ונראה גם לר"ם וסייעתיה דוקא בודאי פ"נ הותרה אבל בספק פ"נ לכ"ע אינה רק דחויה דמי יימר דיש בו פ"נ רק מחמת ספק אנו מוכרחין לחלל שבת דשמא יש בו פ"נ וכשאין בו פ"נ דחויה שבת מחמת הספק ובזה מתורץ קושיות התוס' בשבת דף קכ"ט ואמרי לה אליבא דרבא דחיה כל שלשים הוי פתיחת הקבר ואפילו לא אמרה צריכה מחללין א"כ למה אמר רבא נשייליה לאמיה אי אמרה צריכה ניחום ליה אגב אמיה דהא גם כשלא אמרה צריכה מחללין תוך שלשים ולפמ"ש א"ש דגם לאמרי לה אחר שבעה אינו ודאי פ"נ רק מספקא מחללין אבל בכה"ג אסור להרבות דשמא ליכא פ"נ והוי רק דחויה ויש בריבוי איסור תורה וע"כ דוקא כשאמרה צריכה אני דהוה ודאי פ"נ והותרה שבת מותר להרבות.

סימן שלא

ס"ו איזמל במג"א סק"ה שלא יניחנו מידו ובשו"ת גוא"י חא"ח סימן קכ"ו כתב דיניחו בתיק המיוחד לסכין ואז מותר לטלטלו אגב התיק כמבואר בסימן ש"ח ס"ה יעיי"ש ולא נ"ל חדא דהך דסימן ש"ח ס"ה לא קי"ל וכמ"ש טו"ז שם ובסימן שי"א סק"ה ועוד דגם להמתירין דוקא בכלי שמלאכתו לאיסור דמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו התירו ע"י ככר גם מחמה לצל משא"כ דבר דגם לגופו ומקומו אסור כמ"ש טו"ז ואיזמל דמוקצה מחמת ח"כ אסור גם לצורך גופו ומקומו כדלעיל ר"ס ש"ח ועוד דהתיק בטל לסכין עמג"א סימן שי"א סס"ק ט"ז

ס"ו לא יאמר לעכו"ם בפ"ק דגיטין ד"ח ע"ב בתוס' ד"ה אע"ג כתבו ומיהו בה"ג משמע דאפילו איסורא דאורייתא שרי ע"י נכרי לצורך מילה שפירש דליתו מתוך ביתא דרך ר"ה לפ"ז הא דקאמר נחים לו אגב אמיה נוקמוה תוך זיי"ן ואמרה צריכה אני שמחללין עליה שבת ואירי ע"י ישראל ונראה דלא יתכן לומר כן דע"י ישראל אסור להרבות עכ"ל ובאמת יש גורסין להדיא ניחום לו ע"י גוי גם בלא"ה מוכרח דמיירי ע"י גוי כמ"ש

תוס' ועוד איתא בעירובין דף ס"ח שם דפריך מהזאה ומשני ולא שני לך בין שבות ע"י מעשה דאטו מי אמר לו זיל חמי לי מיא זיל אייתו אמר וכבר הוכיח הרי"ף פר"א דמילה מזה דמלאכה דאורייתא אסור ע"י גוי לצורך מילה ונדחק בפירש שבות ע"י מעשה גם בריטב"א שם הקשה דהל"ל מי אמר זיל אייתי בר"ה גם לשון מעשה משמע דלא כרי"ף עיי"ש נמצא קשה ממ"כ בין נאמר דמותר בר"ה בין אסור וכשאני לעצמי לולא דברי הגאונים נלע"ד לפמ"ש הסמ"ג הובא בב"י לעיל סימן רמ"ד ובטו"ז לעיל סימן רנ"ג סק"ג דאמירה לנכרי אסור מן התורה שנאמר לא יעשה משמע אפילו ע"י אחרים והוא בספרי ומבואר שם במשבצות דהוצאה בר"ה לא נכלל בלא יעשה דנאמר ביו"ט והוצאה מותר ביו"ט וכיון דשבת ילפינן מיו"ט מק"ו דיו לבא מה"ד ל"כ ע"כ וע"כ א"ש דלומר לו זיל אייתי דרך ר"ה מותר דאינו רק דרבנן ולא החמירו במקום מילה אבל לומר לו להחם מים הוה בכלל לא יעשה ואסור מן התורה לסמ"ג או עכ"פ אסמכוהו אקרא דחמיר ולא נדחה מפני מצוה דמה דאסמכוהו אקרא חמיר משאר דרבנן כמ"ש רש"י ותוס' בפרק ב"מ דף ל"ד בד"ה ל"ק והיינו מי לא שני לך בין שבות דאית בו מעשה דהוה בכלל לא יעשה מדלא אמר זיל אחים מיא וא"כ גם הזאה שאני דשבות שישראל עושה בעצמו ג"כ אסמכוהו אקרא כמ"ש הרמב"ן בפ' בא בשם הספרי וברמב"ם פכ"א מה"ש ה"א ובמ"מ שם עוד י"ל באו"א קצת דז"ל סמ"ג הובא בב"י לעיל סימן רמ"ד תניא במכילתא כל מלאכה לא יעשה בהם לא תעשה אתה ולא יעשו עכו"ם מלאכתך מכאן שאסור לישראל להניח לעכו"ם לעשות מלאכתו וכו' עכ"ל מבואר דהאיסור מצד גוף המעשה לא מחמת האמירה שאומר לעכו"ם דאף להניחו לבד אסור אמנם בהוצאה דמותר ביו"ט ליכא למילף מן לא יעשה כמ"ש המ"ז הנ"ל צ"ל דהאיסור מכח הדיבור שאומר לעכו"ם להוציא וכמ"ש בקונ"א הגאון מהר"ז זלה"ה בסימן רס"ג דשני מיני איסורים יש בעושה מלאכה ע"י אחר אחד משום שהאחר עושה בשבילו וזה אסור בנכרי אפילו בלא אמירה אלא שצריך למחות בידו כדאיתא דף קכ"א אדעתא דישראל מי שרי ואין הטעם משום גזרה שמא יאמר לו כמו שמטעם זה אסור ליהנות ממלאכתו דהא בהגמ"ר ספ"ד שרי לקצץ לנכרי לדבר מצוה ובלא קציצה אסור דקעביד אדעתא דישראל אלמא דהא חמירא מאמירה עצמה והטעם דכשעושה בשביל ישראל נעשה שליחו אבל כשעושה בשביל עצמו אין בה משום שליחו כמותו אלא שהאמירה אסורה בשבת עצמה משום ממצוא חפציך ודבר דבר וזהו איסור בו עכת"ד ולפי המכילתא האיסור משום דאסמכוהו אלא יעשה אף דאין שליחות לנכרי נמצא עכ"פ בכל המלאכות השבות מצד גוף המעשה שנעשה בשביל ישראל וזה אסור גם במקום מצוה כמו הזאה דהשבות מצד גוף המעשה

אבל לומר לנכרי להוציא דאין השבות משום לא יעשה רק מצד דאמירה לעכו"ם שבות א"כ האיסור משום אמירה לבד וכמו ממצוא חפציך ודבר דבר מותר חפצי שמים וה"נ לצורך מצוה לא אסרו הדיבור וזהו מי לא שאני לך בין שבות דאית בו מעשה לשבות דלית בו מעשה דמי אמר לו זיל אחים מיא היינו דלהחם מים הוי שבות דיש בו מעשה דאיסור מצד המלאכה הנעשה אף בלא אמירת ישראל וכן הזאה האיסור מצד המעשה עצמה אבל להביא מים האיסור מצד האמירה וזה הוי שבות דאין בו מעשה ומותר במקום מצוה.

ובהכי מתורץ קושית תוס' ורא"ש בפרק כ"כ דף קכ"ב על יש שרצו לומר דאם מילא עכו"ם מים בשביל ישראל אסור דדוקא שתיה אסור ולא לרחוץ ידיו ורגליו ושאר תשמישין כדאמר בפרק חרש ר"י מרכס לו מפתחות דבי מדרשא א"ל דבר טליא וטליתא לטיילי התם ואי משכחו להו אייתי להו אלמא דיכולין ליהנות ממפתחות להשתמש בהם בשבת והקשו תוס' ורא"ש דהרי כבש ונר אסורו להשתמש בהן בשבת כשנעשו לצורך ישראל עיי"ש ולפמ"ש י"ל דס"ל דבמידי דאכילה איכא למגזר טפי שמא יאמר לעכו"ם כמ"ש בה"ת בסימן רמ"ז וע"כ ס"ל דדוקא לשתיה גזרינן שמא יאמר אבל זולת זה אין איסור מצד גוף ההוצאה אף שעושה אדעתא דישראל משא"כ בנר וכבש דזולת גזרה דאמירה יש איסור מצד המעשה שנעשה בשביל ישראל דאסמכוהו רבנן אלא יעשה וע"כ בלאו גזרה אסור ליהנות בשבת שלא יהנה מעבירה ודו"ק.

סימן שלב

טו"ז סק"ג דהך דיוכל להריצה שנזכר לפני זה אינו בענין זה שירא שמא תמות ולפיכך לא החמירו שם עכ"ל ובתוספתא פי"ז משבת איתא בהמה שאכלה פירות הרבה מטיילין אותה בחצר בשביל שלא תמות עכ"ל.

סימן שלג

אוצר וכו' מקור דין זה בירושלמי פרק מענין מהו לפנות מן האוצר כסדר הזה נשמיענה מן הדא ושוין שלא יגיע באוצר ופירש הפ"מ דקאי אברייתא דתבואה צבורה דאם לא התחיל מע"ש אסור להסתפק בשבת ור"ש מתיר וע"ז קרינו בסיפא ושוין שלא יגיע באוצר עיי"ש ולרמב"ם ס"ל דזה דוקא בדבר רשות אבל במצוה מתחילין באוצר דכן מוכח בבבלי דנ"ח ס"ל דוקא לר"י אסור ולשמואל דמוקי כר"ש מותר להתחיל אבל מהירושלמי משמע דקאי על המשנה דלצורך ביה"מ ואורחים ג"כ אסור ומ"מ טעמא בעי

למה אסור לר"ש ונראה לפמ"ש בחידושי לעיל סימן רע"ט ס"ו במוקצה מחמת מיאוס דנראה מלשון הרמב"ם דדוקא לצורך גופו מותר לא לצורך מקומו ועפימ"ש בתוס' רע"ק פ"כ דר"ש מתיר משום דכשמשתמש הרי אינו מאוס בעיניו ונסתלק הקצאתו ומה דהיה מוקצה ביה"ש לא ס"ל לר"ש אבל לטלטלו ממקום למקום גם לר"ש אסור דעדיין לא סר הקצאתו עיי"ש וה"נ נהי דלר"ש מותר להסתפק מאוצר תחלה דאם רוצה עתה להסתפק הרי נסתלק הקצאתו רק לר"י אסור משום דאתקצאי ביה"ש ור"ש מתיר בזה אבל אם גם עתה מו רק לפנות ממקומו עדיין הקצאתו עליו דאינו רוצה לאכול ממנו ע"כ מודה ר"ש ולפ"ז אף כשהתחיל פנות מבע"י ל"מ רק אם התחיל להסתפק וכמו דפרש"י בפרק מפנין לר"ח דמוקו כר"י דלא יתחיל באוצר תחלה היינו כשלא התחיל להסתפק ממנו למאכלו או למאכל בהמתו וכן אם התחיל היום להסתפק ממנו שוב מותר לפנותו גם לצורך מקומו כיון דנסתלק הקצאתו דקי"ל כר"ש וכן משמע הלשון אסור להתחיל בו לפנותו משמע אם מתחיל להסתפק שוב מותר לפנותו וי"ל לפמ"ש הרמב"ם בס"פ כ"ד בטעם המוקצה דק"ו מדיבורך של שבת שלא יהא כשל חול ק"ו הטלטול ועוד שמא יעשה מלאכה בכלים שמלאכתן לאיסור עיי"ש ובזה י"ל דכל דבר דלא חזי מחמת איסור דרביע עליו שא"א לסלקו בשבת נאסר לטלטלו שמא יתקנו ויעשה מלאכה וכה"ג אבל אוצר דאסור לטלטלו הוא רק ק"ו מדיבור של חול וכיון דחפצי שמים מותרין ה"נ לטלטל לדבר מצוה.

אמנם ברמב"ן ר"פ מפנין כתב טעם אחר לדברי הרמב"ם וז"ל דהא דתניא אין מתחילין באוצר תחלה היינו שלא לצורך אורחים אלא לצורך עצמו דמתניתין דקתני דו"ה מפני האורחין אבל שלא במקום מצוה לא שרי כולא האי אבל קופה אחד או שתים ודאי שרי שאין אדם נמנע מלטלטל קופות מפנה לפנה לצורך מקומן אבל אתחולי באוצר נראה כמתקן מקום ואסור אפילו בקופה אחד עכ"ל ובזה נסתלק קצת קושיות טו"ז ומ"מ כיון דרמב"ן גופא סיים שם דלא מסתבר נלע"ד כמ"ש והנה הרמב"ם הוציא כן מסוגיית הש"ס דלמצוה מותר לפנות מאוצר תחלה ולרשות אסור וי"ל טעם נכון על פי מ"ש לעיל דכשבא להסתפק ולהשתמש נסתלקה הקצאתו משא"כ כשבא רק לפנות ממקום למקום והנה ברמב"ם מבואר טעם איסור טילטול מוקצה דק"ו מדיבורך של שבת שלא יהא כשל חול וראב"ד כתב דמשום הוצאה גזרו וכן מבואר בש"ס וכתב בישע"ק סימן ש"ח דתרוייהו צריכי דהיכא דאסרו לטלטל גם לצורך גופו י"ל משום הוצאה דהוי צריכה לגופה גזרו לטלטל בכל גוני אבל היכא דלא אסרו רק מחמה לצל ולצורך מקומו דהוי אינה צריכה לגופה דפטור ע"כ אינו אסור רק מק"ו מדיבור יעי"ש וא"כ באוצר דלגופו

מותר לטלטל ואינו אסור רק למקומו ליכא משום הוצאה רק מק"ו מדיבור א"כ למצוה מותר כחפצי שמים ולפ"ז י"ל דעת ומחד שהביא הרי"ף לפסוק לגמרי כר"ח והלא קי"ל במוקצה כר"ש אלא דס"ל במשאצ"ל כר"י כדעת הרמב"ם וא"כ גם לצורך מקומו לבד אסור משום הוצאה גם לדבר מצוה ור"ח דמוקי כר"י דס"ל מוקצה אסור משום דבלא"ה ס"ל כר"י במוקצה כמ"ש הרז"ה ושמואל קאמר דלדידי' גם כר"ש אתיא דאבל לא את האוצר היינו שלא יגמור אבל להתחיל י"ל דשרי וכמו שסתם תנא כר"ש במשאצ"ל בר"פ שמנה שרצים ודו"ק.

סימן שלד

ס"ט ואומר לאחרים בואו והצילו לכם וכ' ובמג"א סקי"א כתב דבלא אמירה לכם י"ל אני הייתי ממציא לי אנשים ישראלים שהיו מצילים ומחזירים לי עכ"ל צ"ל דהיה אומר לאחרים הצילו לכם ומ"מ היו מחזירים לו משום דהוי יראי שמים דבלא"ה ע"כ אסור דאל"כ הרי כל ישראל מצווין על השבת אבדה ולמה הצריכוהו לומר הצילו לכם וע"כ דבלא"ה אסורין להציל בשבילו כדי שיתייאש ולא יכבה כמ"ש הרמב"ם.

סי"ב במג"א סקי"ז וצ"ע דכהי דהתירו לכתוב בלשון אחר כדי שיבינו העם למה נתיר בכתב אחר ע"כ ולע"ד נראה עפימ"ש המרדכי בפ' המגרש תשובות ריצב"א על גט שכתוב בו על נהר ייר ואנו נוהגין לכתוב על נהר קייר כיון שאין שום אות במקום הלעז כך שוה יוד במקום קו"ף וביאר כונתו מוהראנ"ח ח"א סימן פ"ז והובא בספר ג"פ סימן קכ"ח סק"ג וז"ל עם היות שכל המבטאות שהפה יכול לדבר יש לנו אותיות מורות עליהן מ"מ יש קצת מבטאות ומוצאות בלשונות הלע"ז שאין לנו אות באותיות מורה עליהם כשאנו באים לכותבם מניחים אנו במקום המבטא ההיא אות אחרת שהמבטא שלה קרוב אל המבטא המבוקש כגון שם גאמילה שאין באותיות אות כמבטא קריאתה שדומה קצת למבטא זיי"ן גם בלשון רומאנייא מבטאות שאין לנו דוגמתן כגון כיא"ו שהמבטא שלו אינו באותיות כלל אבל הוא מבטא אחר ממוצע בין מבטא כ"ף רפויה ובין מבטא יו"ד או מבטא שי"ן עיי"ש דמסיק דכן שם הנהר קייר אין לנו בכל כ"ב אותיות שום אות שתהא מבטאה במקום מבטא לעז זו ע"כ שוה יו"ד כקוף עיי"ש וכן יש בלשונות הגוים שאין לנו אות מורה על ניקוד שלהם כמו שכתב בדברי חיים שער הנקודות בנקודות שב"א לענין שם טאבא שהניקוד ממוצע בין חולם לקמ"ץ ובלשונותם יש אא אעה עיי"ש וכן יש שין שבורה וזיין וצדיק שבורה אשר אין אות מכ"ב אותיות התורה

מורה על זה וא"כ כיון דמשום עת לעשות התירו לכתוב בלשונותם ע"כ הוצרכו להתיר ג"כ בכתבם דאין כתב של כ"ב אותיות התורה מספיקין למבטא לשונתם ונקודתם.

במג"א סקט"ו תורה שבכתב קודמת להציל תורה שבע"פ ס"ח וכתב מחצית השקל וסיים שם בס"ח אפילו תורה שבע"פ מושאלים או מושכרים לו ואם לא יציל תורה שבע"פ יצטרך לשלם לבעליהם אפ"ה תורה שבכתב קודם כ"כ בסא"ר בשם ס"ח סימן תרס"א עכ"ל ולא מצאתי שם רק בסימן תתכ"ח וז"ל שם ואם יש בידם משנה ותלמוד מושכרים או שאולים יציל תחלה תורה שבכתב ואל יחיש להפסד שלו ופירש המפרש שם ר"ל אם יש בידם של בני הבית שהדליקה שם משנה ותלמוד של המציל מושכרין או שאולין בידם אעפ"כ יציל תחלה תורה שבכתב שיש להם ואל יחוש להפסד שלו שלא ישרפו בתוך כך משנה ותלמוד שלו שמושכר להם עכ"ל וזה נכון דאם כפירש הא"ר כמו שיפסיד כשישלם לאחרים כן יפסיד אם שלו נשרף וגם דינא לאו הכי הוא אף שכתב בשו"ת רמ"א סק"י הובא בש"ך חו"מ סימן ש"ג סק"ז דאף שהוא מציל את שלו ומתוך כך נשרף החפץ שהיה שומר עליו כיון שהיה יכול להציל את החפץ ל"ה אונס מטעם שהיה נשרף חפצים שלו עיי"ש מ"מ הכא דמחויב להציל קודם תורה שבכתב א"כ אנוס הוא ועיין בחו"מ סימן רצ"א סט"ז וא"כ ל"מ שוכר דפטור אלא גם שואל לפמ"ש הר"ן בתשובה י"ט והובא בש"ך חו"מ סימן ע"ב ס"ק כינו דשואל ספר פטור מאונסין עיי"ש בש"ך.

סימן שלה

ס"ג במג"א סק"ב צ"ע דמה"ת לאסור בדיעבד וכ' הרמב"ם ס"ל מותר להערים לכתחלה לזמן אורחים שא"צ לאכול וכ"כ המ"מ מערימין בשל דבריהם וכמ"ש בסימן תקל"ג שפסק שמותר להערים ובגמרא איתא דתרוייהו חד דינא הוא עכ"ל ובאמת לשון הרמב"ם ואם הערים בדבר זה מותר משמע דיעבד וכמו שהבינו הב"י ורמ"א אולם צריך לתרץ קושיות המג"א ונלע"ד דודאי גם הרמב"ם ס"ל דמותר לכתחלה להערים מצד איסור שבת אמנם כתב דיעבד מטעם אחר דמבואר בחו"מ סימן רכ"ח דלא יסרהב בחברו לסעוד אצלו ויודע בו שלא יסעוד וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מהלכות דעות ה"ו ועיין בתענית די"ג ע"ב וא"כ הכא דכל היתר הערמה שלא יהא ניכר לאחרים וא"כ ע"כ צריך שיעשה באופן שיהא נראה כונתו שמזמין האורחים באמת כדי שיאכלו ובאמת לבו בל עמו שכל כונתו כדי שיציל לעצמו ומזמין אורחים שא"צ לאכול א"כ אסור משום גניבת דעת ומ"מ אם כבר הערים והזמין מותר לכתחלה להציל על סמך זה וגמרא לא מיירי כאן מזה רק

מדין הערמה לענין שבת וע"כ אמרו מערימין לכתחלה וכן הה"מ שפיר כתב, מערימין לכתחלה בדבריהם וא"ש הכל.

ובירושלמי פכ"ב תני אין מערימין ר"י בר' בון אמר מערימין אית תניי תני מצילין ואח"כ מזמן אית תניי תנו מזמן ואח"כ מצילין מ"ד מזמן ואח"כ מצילין כמ"ד אין מערימין מ"ד מציל ואחר כך מזמן כמ"ד מערימין עכ"ל ולפ"ז כיון דרמב"ם פסק מזמן ואח"כ יציל ע"כ ס"ל אין מערימין וקשה להבנת המ"מ ומג"א דס"ל מערימין וצ"ל דס"ל דש"ס בבלי פליג בזה על ירושלמי כיון דבפרק כ"כ מייתי ברייתא דלא יזמן ואח"כ יציל סתם ובאותה ברייתא קתני ואין מערימין ור"י בר"י אומר מערימין ולא פליג ר"י בר"י ברישא ע"כ לא תלי זה בזה ובאמת דברי ירושלמי צריכין טעם מה ענין זה לזה ונלע"ד דס"ל דלפיכך לא יציל ואח"כ יזמן דחיישינן דיחזור בו דיחוס על ממונו אבל אם מערימין להזמין אורחים שא"צ לאכול מהיכי תיתי שיחזור וצ"ל דגמרא שלנו ס"ל דגם לר"י בר"י דמערימין היינו דוקא לענין איסור שבת דמיירי בה ומותר לכתחלה להציל על סמך זה אבל מ"מ מצד גניבת דעת אין להזמין אורחים שא"צ לאכול ויסברו העולם שכונתו באמת להאכילם וע"כ לא יציל ואח"כ יזמין כיון דצריך להזמין באמת אורחים שצריכים לאכול יש לחוש דיחזור בו וא"כ יש הוכחה מכאן גופא למ"ש הרמב"ם ואם הערים מותר בלשון דיעבד ודו"ק.

ס"ד מג"א סק"ד כתב בד"מ לפמ"ש בד"מ מבא"מ בטל אפילו דשיל"מ א"כ מותר לתת כלי עם מים תחתיו שיתבטל היין במים ראשון ראשון ע"כ לע"ד קשה לומר על הכלבו שלא הרגיש בזה חדא דזה מהפוסקים ראשונים דמין בשא"מ גם דשיל"מ בטל ועוד הא מגופא מוכח מדאמרו ליתן כלי עם מים ולא יין ע"כ כדי שיהא אינו מינו ויתבטל גם דשיל"מ לכן נלע"ד דכונת הכלבו דהא דבא"מ בטל גם דשיל"מ היינו כיון דנתבטל הטעם ואינו מורגש כמאן דליתא ולא שייך בזה לומר עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר דכמאן דאינו אוכלו כלל דמי וכעין מ"ש בת"ח הובא ביו"ד סימן ק"א בטו"ז סקי"ב דכל שנתערב שלא במינו אין ההיתר נקרא על דבר האיסור אלא על שם הדבר שנתערב בו והוה כמי שאין לו מתירין עכ"ל והנה כ"ז אם בשעת אכילה עדיין לא נרגש טעמו אבל אם נתרבה ונרגש טעמו ל"ל כמאן דליתא וגם ל"ל דאין ההיתר נקרא על האיסור כיון דזה עיקר אכילתו עתה וצ"ל כיון דמתחלה היה בטל נתהפך להיתר ולא אכפת לכו מה שמרגיש עתה טעמו א"כ ע"כ ל"ל דאיסור נהפך להיתר א"כ ממילא גם בא"מ אמרינן עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ושפיר קאמר הכלבו ואותם שהורו להיתר צ"ל דס"ל כמ"ש הר"ן בנדרים הובא בטו"ז יו"ד סימן ק"ב סק"ה עיי"ש ודעת רש"י בפ"ק דביצה ג'

ע"ב בד"ה אפילו באלף דלא כהר"ן וא"כ קשה לסמוך על המקילין בזה כיון דגם בהך דקמא קמא בטל עיקר כפוסקים לאיסור וכאן בדשיל"מ לכלבו ג"כ אסור אפילו אם ת"ל במקום אחר קמא קמא בטל שוב ראיתי בכלבו סימן ק' כתב כל דבר שיל"מ אם נתערב בא"מ ולא נתן טעם מותר חוץ חמץ בפסח זה דעת הרמב"ם ז"ל ויש כתבו דאפילו לא היה אסורו אלא מדבריהם כגון איסור מוקצה או כולד ביו"ט ל"ש במינו ל"ש בשאינו מינו דלעולם לא בטל אפילו באלף אלפים ונתנו ראיות גדולת לדבריהם עכ"ל ולפ"ז י"ל דמה"ט פקפק גם הכא בהיתר זה מטעם דבר שיש לו מתירין אף דהוה א"מ ולכן יפה כתב הד"מ דלדידן דקי"ל דשיל"מ בטל בא"מ מותר לתת כלי וכו' ומ"מ מדברי הכלבו דלעיל נראה דכאן לכ"ע לא בטל ובלא"ה מ"ש נכון בעצמותו וכן נראה מדהשמיטו הרמ"א.

סימן שלו

ס"א מג"א סק"א וצ"ל לדידי' הא דקאמר בגמרא והא קנתרי פרי ולא קאמר שמא יעלה ויתלש ועיין בתו"ש תמה על התוס' שכתבו דהך גמרא מיירי דלא יבשו עוקציהן דא"כ לימא משום דשמא יתלוש עיי"ש ולע"ד ל"ק על הרמב"ם ותוס' דנהי דבביצה ל"ד ע"ב אמר אין עולין באילן גזרה שמא יתלוש מ"מ גם בריש ביצה ד"ג אמר פירות הנושרין טעמא מאי גזרה שמא יתלוש והקשו שם בתוס' לפרש"י בביצה דף כ"ד ע"ב גבי נכרי שהביא דורן אם יש במינו במחובר אסור פרש"י כיון דאתקצאי לביה"ש ותרצו דלר"י טעמא משום מוקצה והך דשמא יתלוש אתיא לר"ש עיי"ש וא"כ ה"נ לר"ש עכצ"ל משום שמא יתלוש דהא מסיק בעירובין שם דלר"ש אין איסור מה דנעשה שלא במתכוין אבל לס"ד דאזיל שם אליבא דר"י דשלא במתכוין אסור ל"צ לומר כלל משום גזרה אלא משום דנתרי פרי ואסור מדינא.

ס"י הדס מחובר עיין אשל אברהם בשם בית יהודא השיג על הטו"ז דאוסר ליטול ירק מחובר בידו משום מוקצה וכן השיגו עליו ועל המג"א התו"ש והא"ר לעיל סימן שי"ב ס"ו אמנם מ"ש עוד וא"ל לפ"ז על מ"ש רמ"א סי"ג ומותר ליגע באילן ובלבד שלא ינידנו דממ"נ אי הנדנוד צורך שימוש בלא"ה אסור להשתמש באילן וחם להתעסק בעלמא למה באמת אסור ועוד למה הטעם דאסרו עליה באילן משום שמא יתלוש בלא"ה א"א לעלות י"א בנדנוד וצ"ל דאינו אלא לחומרא בעלמא ע"כ לא נ"ל אלא מדינא אסור משום מוקצה כיון דאסור להשתמש באילן לא חזי בשבת לכלום וכ"ז אחר שאסרו לעלות ולהשתמש באילן משום שמא יתלוש אבל אל"ה הוי חזי להשתמש בו ול"ה מוקצה ומותר להנידו.

סימן שלז

ס"ד אסור לצדד חביות על הארץ דכיון שהיא כבדה יבא להשוות גומות ודאי והוי פ"ר ובתו"ש הקשה דבשבת דף קמ"א אמר דלמא אתי לאשווי גומות משמע דאינו אלא ספק ונלע"ד דזה ודאי אם יש גומות דישוה אותן אלא דלמא ליכא גומות ואסרו לצדד דשמא יהיו גומות ולאו אדעתיה והיינו דלמא אתי לאשווי גומות אם יהיו גומות והמחבר אמר דמתוך שהיא כבדה יבא להשוות גומות ודאי היינו אם יהיו גומות הוי ודאי פ"ר ותו לא פלוג ועיין תו"ש סימן ש"ך ס"ק ל"ב כתב ג"כ כה"ג ועמ"ש לעיל סימן שי"ח סי"ב.

סימן שלח

ס"א בשאינו דרך שיר מותר הרי"ף בסוף עירובין הוכיח זה מאמימר דשרי לממלי בגלגל במחוזא ובישע"ק דחה דשם אינו מתכוין לקלא וקי"ל דשא"מ מותר ואשתמיטתיה הא דאמימר שרי זילחא במחוזא דוקא במרוצף כדאיתא בפ' המצניע דף צ"ה וע"כ ס"ל דשא"מ אסור דלר"ש גם באינו מרוצף מותר כמבואר שם ולעיל סימן של"ז סס"א.

ס"ד המשמר עיין תו"ש הקשה על הרמב"ם דמוציא צרור שיערו לזרוק בבהמה ופרש"י משום דלא טרח אינש לשקול צרור ולזרוק בעוף וא"כ למה פסק כאן דגזרינן שמא יטול צרור ויזרוק להם ול"ל משום ל"פ דמנ"ל לרמב"ם עיי"ש והמעיין בתוס' פ"ק דשבת דף י"ד ע"ב בד"ה כיון ובמהרש"א שם יראה דמוכרח מגמרא דשם דהיכי דגזור משום מלתא דשכיח תו ל"פ וחל הגזרה גם בלא שכיח כ"כ משא"כ אם אין מקום לגזור רק על ל"ש ל"ג כלל עיי"ש.

סימן שלט

ס"ד אין דנין בפ' משילין פריך והא מצוה קעביד ערש"י וליחשבוהו עם אלו שהן משום מצוה והקשו בתוס' מסנהדרין דף ל"ה דאמר שם לפיכך אין דנין לא בע"ש וכ' דאין רציחה דוחה שבת ולא משני משום דאין דנין וי"ל דניחא לש"ס למימר טעמא לאסור מן התורה עכ"ל ובאמת זה מוכרח דמבואר בירושלמי שם ד"נ אין דנין בע"ש וד"מ דנין הא גם ד"מ אין דנין ומשני הא לד"ת עיי"ש בפ"מ ובב"י חו"מ סימן ה' בשם סמ"ג דפירש דמשנה מיירי לד"ת לכך ד"מ דנין בע"ש ולא ד"נ אבל מדרבנן גם ד"מ אין דנין בע"ש וא"כ ל"ל כלל טעמא דאין דנין בשבת לפיכך אין דנין ד"נ בע"ש דה"ט רק מדרבנן וגם ד"מ אין דנין בע"ש שוב מצאתי כן ברשב"א לביצה שם.

ובלאה"נ י"ל דברמב"ם פ"ד מהלכות יו"ט ה"ט כתב דאסור להראות סכין לחכם שמא ימצא פגם וילך וישחיזנה וחכם רואה לעצמו דחכם לא יטעה וכתב שם הלח"ם דבכל גזרות נמי הל"ל דחכם לא יטעה אלא דל"פ עיי"ש ובפ"ג הי"ב כתב הלח"ם דבשני ענינים חלוקים ל"ש לומר ל"פ עיי"ש וע"כ ה"נ בד"מ דמשכחת בג' הדיוטת או בקבלוהו אפילו יחיד הדיוט ע"כ ל"פ משום שמא יכתוב אבל ד"נ דצ"ל מומחין סמוכים וחכמים גדולים כמ"ש רמב"ם פ"ב מה"ס ל"ל שמא יטעו לכתוב בשבת ועיין בארעא דרבנן במערכת א' בערך אין שבות במקדש בסופו שם.

ועוד כיון דבד"נ צריך כ"ג א"כ ל"ל שמא יכתוב דמבואר בשבת דף קמ"ז במשנה דעשרה בני אדם מסתפגין באלינטות אחת ול"ח שמא יסחוט דרבים מדכרי אהדדי ומבואר בתו"ש סימן ער"ה סק"ד דעשרה דוקא וע"כ בד"מ שפיר חשו שמא יכתוב ואף דשנים קורין לאור הנר כדלעיל סימן ער"ה היינו משום דשם חששא רחוקה כמ"ש בתו"ש שם (כתבתי לר"ת דפירש והא מצוה קעביד ואמאי אסור דס"ל משום דנעשה ברבים הדיין עם בע"ד ובקדושין איש ואשה ועדים ע"כ במצוה סמכינן דמדכרי אהדדי כמו דקורין לאור הנר מה"ט וכמ"ש הב"ח לעיל סימן ער"ה דה"ד במצוה וע"כ ל"ק קו' הר"ן מהך דאין מקדישין וכ' אף דהוה מצוה דמקדיש יחידי).

סימן שמ

במג"א החותך בכלי בין לו בין לאחר חייב וביד פטור כ"מ מפרש"י וכו' לכאורה מלשון הרמב"ם לא משמע כן בפ"ט מה"ש ה"ח ז"ל הנוטל צפרניו וכ' חייב והוא שיטול בכלי אבל אם נטלן בידו בין לו בין לאחר פטור ע"כ הרי דלענין פטור דידו נקט בין לו בין לאחר ולענין חיוב בכלי לא נקט רק צפרניו וכן מוכח מירושלמי דפסחים פא"ד דבמשנה שם תנן הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו אינן דוחין שבת ר"א אומר דוחין אר"א ומה שחיטה שהוא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שהם משום שבות לא ידחו ופריך שם תמן תנינן וחותכין יבלת במקדש וכ' ריב"ח אמר כאן ביד כאן בכלי וכ' חתיכת יבלתו בכלי שבות אמר ר' אבהו לא תני ר"י ב"ח אלא הרכבתו והבאתו הא חתיכת יבלתו לא מן בגין דו סבר בכלי הא אין לא סבר בכלי שבות לא כן אמר ר' אבהו בשם ר' יוסי בר' חנינא מה פליגין בשנטלן הוא אבל אם נטלן אחר מאוסין הן והדין זבח כאחר הוא אמר ר' יוסה שניא הוא הכא דכתיב זבח ומפרשים הק"ע ופני משה דפריך הא אף בכלי הוי שבות כיון שנטלן אחר ומשני בזבח הוי אב מלאכה בכלי דל"ל מאוסין משום דמצוה הוא או משום דצריך לאמן ידיו יותר עיי"ש א"כ מוכח דבמקום אחר גם בכלי ל"ה רק

שבות ולפ"ז ע"כ מוכח דגם בחותך יבלת מחברו הכהן כדי שיעבוד ג"כ הוי מלאכה חדא דזיל בתר טעמא ועוד אלת"ה מה פריך מתניתין אהדדי לישני דבפסחים מיירי ביבלת הפסח משא"כ בעירובין מיירי ביבלת הכהן וכן פירש באמת הרמב"ם בפירש המשנה ובחיבורו פ"ט מה"ש ה"ח וע"כ דשוין הן ולפ"ז אין ראיה מסוגיא דעירובין דף ק"ג ע"ב דלכאורה מוכח שם דבכלי גם לחברו הוי אב מלאכה וכמ"ש המחצית השקל עיי"ש ולפמ"ש שאני התם דהוי לצורך עבודה ל"ש לומר מאוסין הן.

אמנם המעיין בירושלמי שם יראה כמה דחוקין פירש הק"ע ופ"מ דהא מדקאמר הא אין לא סבר בכלי שבות לא כן א"ר וכ' משמע דבא להקשות אמאי דאמר דבלא כלי הוי שבות ועוד מנ"ל להקשות כלל הא י"ל ריב"ח דאמר מה פליגין וכ' מיירי ביד ולא בכלי וכן מוכח בשבת פ' המצניע בירושלמי שם ה"ו דמוקי למשנה דשם ביד אבל בכלי גם לחכמים חייב וא"כ עלה אריב"ח מה פליגין בשנטלן הוא ע"כ ביד מיירי דבכלי לא פליגי ועוד דטעמא דמאוסין ל"ש בכלי כמו ביד לכן נראה לפרש דברי הירושלמי הכי פריך מן בגין דו סבר בכלי וכ' היינו דאם לא מוקו דמיירי בכלי הוי רק שבות א"כ מי דחקו למוקים בכלי ולדחוקי לתרץ דלא תני יתרץ כאינך אמוראי לא כן א"ר וכ' דבאחר הוי גם לר"א רק שבות ביד וה"נ אחר הוא ומשני דבזבח גם באחר הוי כלעצמו ואפילו מיירי ביד הוי אב מלאכה לר"א ועכצ"ל דריב"ח לא תני חתיכת יבלתו ואף דמשני כאן בכלי וע"כ תני תירץ בק"ע שם דאליבא דר' יוחנן מוקו בכלי ולדידי' ס"ל דלא תני כלל ואפשר דבדברי ת"ק ודאי תני אלא דר"א דאמר אלו שהן משום שבות וכ' לא תני אלא הרכבתו והבאתו שהן משום שבות ולא חתיכת יבלתו א"נ י"ל דה"פ מן בגין וכ' דע"כ לר' אבהו דס"ל דריב"ח לא תני חתיכת יבלתו צ"ל דס"ל דריב"ח מעולם לא אמר כאן בכלי א"כ למה לו לר' אבהו לומר דריב"ח לא תני חתיכת יבלתו לימא דלא קאמר כאן בכלי דס"ד דמשום קושיא דבכלי ל"ה שבות הוכרח ר' אבהו לומר דריב"ח לא תני חתיכת יבלתו וקאמר דל"ל דגם ביד ס"ל לריב"ח דהוה מלאכה דהא אמר דבאחר גם לר"מ הוה ביד רק שבות ומשני בזבח אינו מאוס לאחר גם ביד והוה לר"א מלאכה ומזה הוכרח ר' אבהו לומר דריב"ח לא תני חתיכת יבלתו מדס"ל לריב"ח דנטלן אחר מאוסין הן ע"כ ס"ל דפליגי ביד דבכלי ל"ש מאוסין וא"כ ביד ס"ל לר"א דהוה מלאכה ומדאמר הכא אלו שהן משום שבות ע"כ לא תני חתיכת יבלתו ומוכח מזה כדברי המג"א דבכלי אין סברא לחלק בין לו בין לאחר.

ובזה מתורץ דברי מהרש"ל בעירובין דף ק"ג ע"ב דאמר שם ואי רבנן נשקליה ניהליה ביד ותפשוט דר"א דאר"א מחלוקת ביד אבל בכלי ד"ה חייב וכתב מהרש"ל דה"פ מדלא

שקלי' ביד ש"מ דס"ל לרבנן דהכא כר"א דביד נמי הוי אב מלאכה ותפשוט דר"א ותמה מהרש"א דהא הכא בחברו איירי ור"א דאמר ביד חייב חטאת היינו בעצמו כדאר"א בהדיא מחלוקת דמתניתין לעצמו אבל לחברו ד"ה פטור ומתניתין איירי בין ביד בין בשיניו עכ"ל ולפמ"ש דודאי בדבר הרשות חלוק חבירו מעצמו ביד אבל לצורך עבודה שוין ביד כמבואר בירושלמי לפמ"ש וא"ש נמי מה דפריך ותפשיט דר"א דלפירש מהרש"ל קשה מה בכך דאטו ר"א מבעיא לו הא ר"א באמת אמר כן ומנ"ל דליתא לדר"א ולהוכיח סברתו דלר"א צריך לשנות עיי"ש בסוגיא אלא לפמ"ש א"ש דהא לר"א דביד נמי חייב ובזבח ל"ש בינו לחברו אם כן ע"כ דמה דאמר ר"א אלו שהן משום שבות לא קאי אחתיכת יבלתו או דלא תני לה כלל כדאמר ר' אבהו לריב"ח וא"כ לכל אוקמתת דעירובין לא א"ש מה דאמר ר"א אלו שהן משום שבות דנהי דלא מוקי בכלי עדיין גם ביד הוי אב מלאכה ותקשי לרב יוסף עצמו דמוקי לה ביד דעדיין הוי אב מלאכה וע"כ דלא ס"ל כר' אלעזר דביד פליגי ומה דתנו שם חברו חותכה לו בשיניו אבל הוא עצמו לא והא לצורך גבוה שוין י"ל ה"ד ביד אבל בשיניו מאוס יותר לחברו ומה דלא תנו ריב"ח חתיכת יבלתו ליתני ולוקמיה בשיניו י"ל דפשיטא לו בזה לא היה אסרו רבנן כדתנו הכא חברו חותכה לו בשיניו ולמאן דס"ל דביד פליגי מוקי לה שפיר כרבנן דפרק אלו דברים לפירש מהרש"ל ועוד כיון דחלוקין הן בדבר הרשות דבחברו פטור לר"א ובעצמו חייב נהי דלגביה שוין מ"מ עכ"פ חשוב שינוי קצת ועוד מה דצריך לשנויי משום דס"ל לר"מ דמכשירי מצוה דוחין שבת ל"ה רק דחויה ולא הותרה וזה שייך דוקא היכא דלולא המצוה יש איסור וע"כ כשנפגע עם המצוה הוי רק דחויה ואם אפשר לשנויי משנינן אבל אם בדבר רשות ל"ח מלאכה ואיסור כלל רק מחמת המצוה נעשה מלאכה וכיון דדינו של מצוה לדחותה אין שם איסור עליו והותרה דמעולם אין שם איסור עליו ואם כן הכא בחברו דלולא המצוה ל"ח מלאכה א"כ ממילא במקום מצוה הותרה וע"כ צריך לעשותה ע"י חברו דהותרה משא"כ ע"י עצמו רק דחויה כיון דגם לולא המצוה הוי מלאכה ע"י עצמו לר"א ועמ"ש בחידושי לביצה דף ט"ו שכיונתי בסברא זאת לישע"ק בהלכות יו"ט סימן תק"ו סק"מ.

ולפ"ז י"ל קושיות התוספת בעירובין שם בד"ה אא"כ דאמאי ניחא ליה למיעבד הרחקה לר"א טפי מלרבנן עיי"ש והוא די"ל לשיטת רש"י ותוספת שם ג"כ ס"ל לגמרא סברת הירושלמי דלגבי מצוה הוי לר"א מלאכה גם ביד אף באחרים כמו לעצמו ומה דלא פריך בגמרא גם למאן דמוקי להההיא דפסחים ביד למה קאמר ר"א אלו שהן משום שבות כמו דפריך למאן דמוקי בכלי היינו דבכלי גם לרבנן הוי מלאכה אבל ביד רק לר"א הוי

מלאכה ולר"א גם מלאכה דוחה שבת במכשירי מצוה ופריך ר"א לרבנן לדבריהם ידחה כיון דהוה רק שבות ולירושלמי לא ניחא לו לומר דלדבריהם דרבנן קאמר ומה דפריך לר"א נמי לשקליה ביד אף דהוי מלאכה מ"מ כיון דלולא המצוה בנוטל לחברו הוי רק שבות א"כ המצוה גורמת דהוה מלאכה ובזה אינה דחויה רק הותרה וא"צ לשנות ומשני בשלמא לר"א גזר יד אטו כלי כיון דביד נמי הוי מלאכה רק כיון דהותרה אצל המצוה נוטלו ביד א"כ אתי לשרויי גם בכלי אף דגם לולא המצוה הוי מלאכה דמ"מ מלאכה במלאכה מוחלף משא"כ לרבנן דביד לעולם אינה מלאכה ליכא למגזר אטו כלי דשבות במלאכה מיחלף ולא גזרינן במקדש.

ס"ב מג"א סק"ג החותך יבלת בכלי חייב אם הוא לחה מ"מ פ"ט דלא כרמב"ם וז"ל המ"מ הכלי שכ' רבינו מתמיה לי כי לפי הסוגיא שבסוף עירובין נראה בביאור שהיבלת הלחה החותכה ה"ה כחותך צפורניו בכלי שהוא חייב ע"כ ולע"ד הדין עם הרמב"ם דהא מבואר בירושלמי שם ובפא"ד דמאן דמוקי להך דפסחים דחתיכת יבלת אינו דוחה שבת בכלי ס"ל כר"י דמקלקל בחבורה אינו חייב עד שיהא צריך לדם עיי"ש וכיון דחשיב לו מקלקל כשא"צ לדם מה לי אם החיוב משום גוזז או משום מפרק מ"מ פטור אלא ביך דאינו כדרכו קיל יותר וכן בגמרא דבבלי מוכרח דהא פריך בעירובין שם למאן דמוקי להך דפסחים בכלי מדאר"א אלו שהן משום שבות ואיך נעלם מהך מ"ד סיפא דמתניתין בתכ"ד וע"כ משום דס"ל גם בכלי אסור רק מדרבנן כיון דא"צ לדם וע"כ בפסחים דף ס"ח ליתא להך פרכא כלל אלא דסוגיא דעירובין אזלא כמ"ד דמקלקל בחבורה חייב אף כשא"ל לדם וכמ"ש הרא"ה באס"ז לב"ק פרק המניח דף ל"ד דסוגיא דפרק ספק אכל דף י"ט ע"ב אתיא אליבא דמ"ד מקלקל בחבורה חייב אף כשא"צ לדם ולפ"ז מוכח דרב יוסף ואביי ורבא ס"ל מקלקל בחבורה חייב גם כשא"צ לדם ועמ"ש לעיל סימן שט"ז וע"כ בעירובין אמר דמאן דלא מוקי לה בכלי דדומיא דהרכבתו והבאתו דרבנן עיי"ש ואלו בפסחים לא נזכר זה וכן לא נזכר פלפול דרב יוסף ואביי ורבא הנזכר בעירובין אלא דבפסחים אזיל למ"ד מקלקל בחבורה וא"צ לדם פטור א"כ גם בכלי ל"ה רק מדרבנן ובירושלמי דפסחים פא"ד דפריך וחתיכת יבלתו בכלי שבות ואמר ר' אבהו דריב"ח לא תנו חתיכת יבלתו ה"ט דר' אבהו לטעמיה דס"ל בס"פ האורג דף ק"ו דמקלקל חייב גם כשא"צ לדם וע"כ הרמב"ם דפסק בפ"ח מה"ש ה"ז דמקלקל בחבורה וא"צ לדם פטור ע"כ ה"נ פסק בחותך יבלת לחה בכלי פטור דכיון דא"צ לדם הוי מקלקל בחבורה ופטור שוב מצאתי במראה פנים פא"ד כתב דבעירובין ביאר דפסקא דהרמב"ם אזלא כמ"ד דהך דפסחים מיירי בכלי וכשיטתיה דר"י בענין חובל עד שיהא צריך לדם ואזלא כשיטת

הבבלי ע"כ ובעירובין לא מצאתיו מ"מ נראה לעין שתלי"ת כיונתי לדבריו אלא דצ"ע כיון דצורך מצוה הוא חשוב מתקן כמבואר בפרק הארג דף ק"ו גבי מילה דהוי תיקון גברא וצ"ל דגבי מילה א"א בלא קילקול החבורה משא"כ בכהן ובהמה דאפשר שימתין עד שיתיבש היבלת ויפרק ולא יצטרך לחבורה והעבודה עתה אפשר בכהן ובהמה אחריני וכה"ג כתבו התוס' בפרק הארג דף ק"ו בסד"ה חוץ ודו"ק.

עוד נראה כיון דגופה של מלאכת חובל מקלקל הוא כשא"צ לדם דהדם הוא החבלה אלא דמתקן הוא מחמת הסרת המום דראוי לעבודה זה הוי מלאכה שא"צ לגופה וכמו הריגת מזיקין דהוי משאצ"ל כדאיתא בר"פ שמונה שרצים ומשום דהוי רק הסרת נזק וה"נ א"צ לגופה יש מלאכה רק משום דא"א לעבוד כ"ז שהיבלת עליו וברש"י בשבת דף ק"ו ס"ל דכל מקלקל בחבורה אף דבא תיקון מצד אחר חשוב מלאכה שאצ"ל ותוספת חלקו וס"ל כיון דצריך לדם שהוא החבלה הוי צריכה לגופה וכן מילה צריך למול משום דזהו המצוה גופה הוי מלאכה הצריכה לגופה אבל בכל מקלקל בחבורה לר"ש אם הוי משאצ"ל פטור עיי"ש ולפ"ז גם דברי הה"מ נכונים דס"ל מה דירושלמי פוטר כשא"צ לדם אף דמתקן גברא לעבודה מ"מ הוי משאצ"ל והה"מ אזיל לשיטת הרמב"ם דמשאצ"ל חייב ולפ"ז י"ל דברי הירושלמי שם בפסחים דתחלה אמר דאם א"צ לדם הוי מקלקל בחבורה ופטור ואח"כ מתמה כשחותך יבלת בכלי למה הוי שבות אלא די"ל לפמ"ש בגליון הש"ס על הירושלמי בשילהי עירובין דחותך בכלי הוי גוזז וביד ליכא רק משום חבורה עיי"ש דהוא מוכרח ולפמ"ש הריב"ש דגוזז חייב גם משאצ"ל וע"כ תמה שפיר דבכלי דחיובו משום גוזז ל"ל דהוה שבות כיון דמתקן בהסרת המים ובלאו דברי הריב"ש י"ל דברי הירושלמי והוא דהא משמע מדברי הה"מ דחותך יבלת בכלי אף שאינו לצורך עבודה חייב ובזה ל"ל משום דמתקן מחמת המצוה ונראה דס"ל דביד דליכא רק משום חבורה דמוציא דם וכיון דמקלקל בחבורה פטור כשא"ל לדם אבל בכלי דהוה משום גוזז שאני כמ"ש המג"א לקמן סק"ז הכותב ע"מ לקלקל העור חייב שאין חיובו על מקום הכתב אלא על הכתב אבל המוחק ע"מ לקלקל פטור ע"כ וכתב במחצית השקל משום דבכתב אין קלקול דהיא כתיקונו גוזז זה ל"ח מקלקל דגזיזת היבלת אינה קילקול רק הנשאר הדם דאדרבה מתקן גופו ומיפהו וע"כ כשחותך ביד קאמר הירושלמי דפטור כשא"צ לדם כיון דאז האיסור משום החבורה שמוציא דם וזה חשוב מקלקל כשא"צ לדם אבל כשחותך בכלי דהוי גוזז בלאו הוצאת הדם ל"ח מקלקל כלל לענין הגזיזה ולפ"ז עדיין צ"ע דלרמב"ם דמשאצ"ל חייב א"כ בחותך יבלת לחה ביד הל"ל דחייב משום חבירה אף כשא"צ לדם כיון דמתקן גופו לעבודה.

ומתוך דברינו י"ל סוגיית הש"ס בשילהי עירובין שם דנדחקו בה רש"י ותוספת ומהרש"ל מאד ולפמ"ש י"ל דפריך אי רבנן נשקליה ביד ועכצ"ל גם ביד חייב משום חבורה ביבלת לחה אלא כיון שא"צ לדם הוי מקלקל בחבורה ופטור אלא הא מתקן גברא לעבודה אלא דהוה משאצ"ל דזה הוי רק הסרת הנזק המונע העבודה ואינה מצוה גוף החבירה משא"כ מילה דגופה מצוה ובשלמא בכלי א"א למשקליה אף דהוי ג"כ משאצ"ל כמ"ש תוספת בשבת דף צ"ד ע"ב דגזיזת צפרנים בכלי הוי משאצ"ל כשא"צ לגוף הצפרנים דמ"מ בכלי יש שני איסורים משום גוזז ומשום חבורה ויכול למשקליה ביד דליכא רק שבות אחד ומדאסור ביד ע"כ תפשוט דר"א דלא פליגי בכלי אף דהוה משאצ"ל מ"מ חייב משום גוזז בצפרנים וה"נ ביד חייב משום חבורה אף דהוי משאצ"ל וע"כ אף דבאחרים גם לר"א פטור היינו משום שאינו יכול לאמן ידיו כ"כ ול"ה דרך גזיזה כפרש"י בשבת דף צ"ד ע"ב וה"ד בצפרנים אבל ביבלת לחה דהחיוב ביד משום חבורה מה לי הוא או חברו ודרך חבורה בחברו יותר ול"ש אומנות בהוצאת דם וע"כ אסור למשקליה ביד רק בשיניו דל"ה כדרכו כלל גם לענין הוצאת דם ופריך ולטעמיך לר"א נמי נשקליה ביד דנהי דלר"א ודאי חייב במשאצ"ל דהא חייב בנטילת צפרנים דהוי נמי משאצ"ל מ"מ שם ל"ה מקלקל משא"כ הכא הוי מקלקל בחבורה רק דמתקן מחמת דמכשירו למצוה א"כ כל המלאכה מצד המצוה וא"כ בכה"ג א"צ לשנות וכמ"ש לעיל דבכה"ג אינה דחויה רק הותרה ועוד הא דמכשירי מצוה לא חשוב לדחות שבת כשאפשר לשנות משום דהמלאכה עתה נעשית והמצוה אינה עתה רק מכשיר למצוה שיעשה אח"כ והא תינח כשהאיסור משום מלאכה מצד עצמה מיד אבל הכא דמצד עצמה הוי מקלקל בחבורה ואינה איסור רק מחמת המצוה שבא ע"י אח"כ וא"כ הוא הנותנת להתירה ודו"ק ומשני בשלמא אי אתיא כר"א דמחייב בנטילת צפרנים עכ"פ בכלי אף דהוי משאצ"ל א"כ גזר יד אטו כלי דבכלי דהחיוב משום גוזז ל"ח מקלקל כלל גם זולת המצוה והוי מלאכה מצד עצמה משא"כ לרבנן גם בכלי הוי רק שבות אם לא נפשוט כדר"א וא"כ ביד הוה גזרה לגזרה ובכלי א"א למשקליה כיון דהוה שני שבותים וכמו דמצינו דלא גזרו על שבות ביה"ש דבשני שבותים גזרו ה"נ י"ל במקדש ומפרט כיון דאפשר ביד דליכא שבות דגוזז כדרכו ועיין בכ"מ סוף הלכות בית הבחירה דהיכא דאפשר בלא"ה ל"א אין שבות במקדש ול"ל בלא"ה דה"פ תפשיט דר"א דבכלי הוי חיוב ע"כ גזרו ביד אבל לולא דר"א גם בכלי רק שבות ונהי דמ"מ בכלי לא שרי כיון דאפשר בקל ביד מ"מ ליכא למגזר יד אטו כלי ובשיניו מאוס לו טובא דא"כ לס"ד דלא ידע מטעם הגזרה הל"ל אפילו איתא לדר"א האמורא נשקליה ביד ודו"ק.

אמנם קושיות השר מקוצי שם בעירובין למה לר"א ניחא לגמרא דנגזר יד אטו כלי ולא לרבנן ל"ל בלא"ה דלכאורה מה פריך לרבנן נשקליה ביד ומשום דאין שבות במקדש הא כיון דאפשר בשיניו לא רצו להתיר שבות חמור וכמ"ש תוספת שם בסוגיא דשבות חמור לא התירו וה"נ כיון דאפשר בקל וכמ"ש הכ"מ בסוף הלכות בית הבחירה דהיכא דאפשר בלאו השבות גזרו גם על שבות במקדש וא"כ מנ"ל לש"ס למפרך דלמא ה"נ באפשר לשנות השבות יותר אמנם בארעא דרבנן במערכת א' הקשה על הכ"מ מדתנן בפסחים מקלות דקין חלקים היו שם ומניח על כתפו ועל כתף חברו ותולה ומפשיט ר"א אומר י"ד שחל בשבת מניח ידו על כתף חברו ויד חברו על כתפו ותולה ומפשיט וטעם ר"א משום טלטול המקלות ומבואר בשבת פי"ז דף קכ"ד דטעמיה דר"א הואיל ואפשר בלא זה יש שבות במקדש והרמב"ם פסק כרבנן ותירץ בעפרא דארעא שם דלא אמר הכ"מ אלא במקום דלא יש טורח ולא יש שינוי כלל והך דמקלות יש טורח להפשיט על הכתף עיי"ש ואם כן הכא לחתוך בשיניו ודאי הוי טורח ושינוי גדול מבחוץ דמאוס הוא לחתוך בשיניו וע"כ פריך שפיר לרבנן נשקליה ביד אבל לר"א לטעמיה דבשבת צריך להפשיט על הכתף לשנות אף דיש טרחא בזה מ"מ לא התירו שבות ה"נ גזר יד אטו כלי ולא השגיח במה דאין שבות במקדש כיון דאפשר לשנות ותמהני איך לא זכר שר משנה זאת.

עוד נלע"ד לבאר דברי הירושלמי בפסחים פא"ד הנ"ל אשר לפי דברי הק"ע ופ"מ מוכח דלא כרש"י שהביא המג"א אלא דפירושם דחוק מאד ונלע"ד עפימ"ש לעיל סימן שט"ז בשם הריטב"א שחיזק פרש"י שם בפרק הארג דף ק"ו דס"ל מקלקל בחבורה חייב לר"ש גם בוושאצ"ל וא"צ לדם וכתב דדוקא אם אינו מתקן מצד אחר אבל אם בא לו תועלת שאינה מגופה של מלאכה והוא מצד הטבע ומנהגו של עולם לא מחמת גזרת הבורא אזי המלאכה נגררת אחר תיקון זה שאינה מגופה ופטור גם לר"ש עייש"ה וזה הכל אליבא דר' אבהו בפרק הארג שם דס"ל מקלקל בחבורה וא"צ לדם חייב וע"כ הכא פריך לר' אבהו דס"ל אם אינו חותך היבלת בכלי הוי רק שבות דנהי דליכא משום גוזז שאין דרך גזיזה ביד וכפרש"י בפרק המצניע צ"ה ע"ב מ"מ משום חבורה יחויב אלא דלעיל בסמוך אמר דריב"ח סבר כר"י דמקלקל בחבורה וא"צ לדם פטור אבל לר' אבהו ל"ל כן דפליג בזה אר"י וס"ל מקלקל בחבורה חייב אף כשא"צ לדם ע"כ פריך למה שלא בכלי הוי רק שבות אלא דהיה אפשר לומר דדוקא מקלקל לבד שאינו בא תיקון ותועלת מצד אחר אבל כשיוצא מחמת זה תיקון שאינה מגופה של מלאכה פטור והכא יוצא תיקון שמעיקרא היתה בעל מום ועתה הוסר המום וזה אינה מצד המצוה לבד אלא מצד

מנהגו של עולם תם מתוקן ויפה ושוה יותר מן בעל מום והקרבהו נא לפחתך הירצך ומקרא מלא משחתם בם מום בם וע"כ מסיק לא כן אמר ר' אבהו בשם ריב"ח מה פליגין בשנטלן הוא אבל אם נטלן אחר מאוסין הן ואינו נוטלן יפה ופטור לר"א נמי הרי לא חשוב תיקון מה שנוטל היבלת ע"י אחר דא"י לאמן ידיו ליטול יפה א"כ ממילא מקלקל בחבורה חייב ומשני שניא הכא דכתיב זבח וצריך לחתכו משום מום דלא ליפסל לזבח ומאמן ידיו לחתוך היטב כמו שפירש הפ"מ שם או כק"ע דל"ש לומר דמאוס כיון דלזבח בעי לה א"כ ממילא הוי מתקן גמור ואינה מגופה של מלאכה שהוא החבלה שמוציא הדם וע"כ גם לר' אבהו מקלקל בחבורה וא"צ לדם פטור וע"כ ביד ל"ה רק שבות ואף דמ"מ לר' אליעזר גם בנוטל צפרניו ביד חייב משום גוזז ה"נ ליחייב ביד משום גוזז אף שא"צ לדם דהא גם בנוטל צפרניו ליכא חבורה וצריכה דדם ומ"מ חייב ובין לשיטת רמב"ן דף ק"ו דנטילת צפרניו חשוב מלאכה צריכה לגופה בין לשיטת ריב"ש דבגוזז גם משאצ"ל חייב דליחייב בחתיכת יבלת ביד לר"א משום גוזז אמנם הדבר נכון דהא מבואר בתוספת פרק אלו דברים דף ס"ח ע"ב בד"ה ומה שחיטה דלר"א ל"צ האי ק"ו דהא אפילו מלאכה גמורה דוחה שבת במכשירין שאפשר לעשותן מע"ש רק לדבריהם דרבנן קאמר האי ק"ו ומה אלו שהן משום שבות עיי"ש וע"כ לדבריהם דרבנן דחתיכת יבלתו הוי שבות דהא לדדהו ביד ליכא משום גוזז אף בנוטל צפרניו מעצמו ולאו משום דלא מאמן ידיו דבעצמו ל"ש דמאוס רק דס"ל אין דרך גזיזה ביד.

והנה הפ"מ וק"ע נמשכו אחר פרש"י בזה דלחברו מודה ר"א דפטור משום דאינן נוטלן יפה מחמת דמיאוסן הן ולפי הנראה בחידושי ר"ן לא זו הדרך אלא דלרש"י לאו משום מיאוס אלא דלא מיזדמנא לו מלתא ליטלן יפה בלא כלי אבל רבינו יהונתן פירש דאין דרך בני אדם בכך משום מיאוס ע"כ ולפי דרך זה ג"כ א"ש מ"ש דמבואר בתוספת בפ' הארג דף ק"ו וברמב"ן שם שכל מה שאין דרכן בני אדם לקלקל בשביל אותו התיקון אין זה מתקן אצל שבת משום דמלאכת מחשבת בעינן ואין זה מלאכת מחשבת שיהא חובל באדם לצורך הכלב עיי"ש והרשב"א שם כתב ג"כ לפי דרכן שכיון שאין דרכן של בני אדם לחבול בשביל כלב אלא זה בלבד הוא שעשה כן מפני שהיה צריך לרפואה או לכיוצא בה הלכך אין המלאכה נגררת אחר אותו תיקון כדי שיפטור עליה משום מלאכה שא"צ לגופה ולפיכך הוא חייב עליה אליבא דר"ש עכ"ל וע"כ הכא דנוטל לחברו הצפרנים פוטר גם ר"א ומשום דמאוסין אין זה מלאכת מחשבת דאין דרכן של בני אדם לעשות כן לשקץ נפשו בשביל תיקונו של חברו הרי לא חשוב תיקון לזה העושה המלאכה ע"כ בחובל בכה"ג אין המלאכה נגררת אחר אותו תיקון כדי שיפטור עליה דאינו חשוב כל

כך וע"כ גם ביד ה"ל לחייב משום חובל אפילו לר' יוחנן כחובל וצריך לדם וכ"ש לר' אבהו דמקלקל גמור חייב ומשני שאני זבח ומשום דאינו מאוס כמ"ש הק"ע ולדידי גם זה א"צ אלא כמ"ש תוספת בפרק הארג דף ק"ה ע"ב בד"ה הא לענין קורע דבמת דידיה דאיכא מצוה חשוב מתקן אע"ג דגבי מילה ל"ח לר"ש תיקון משום המצוה התם מקלקל לגמרי שאינו צורך אחר רק מה שהוא צורך מצוה אבל בקריעה יש ג"כ תיקון הבגד שיוכל ללבשו בכל שעה או משום דע"י קריעה נסתלק חמימו עיי"ש בתוס' יו"ט וא"כ כיון דכתיב זבח ויש מצוה וגם תיקון גוף הבהמה להסיר מומו שפיר הוי מתקן ומ"מ תיקון זה אינה מגופה של מלאכה דהיא החבלה הוצאת הדם וע"כ פטור דמשאצ"ל הוא דנגררת החבלה אחר זה התיקון דתיקון חשוב הוא אף דמאוס ודרכן של בני אדם בכך משום מצות זבח ודו"ק מאד ומ"ש הירושלמי דכתיב זבח נראה דמבואר ברמב"ם פרק א' מהלכות איסורי מזבח הלכה ה' דממה שנאמר לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום למדו חכז"ל אזהרה לבעל מום עובר דהיינו יבלת וכדומה כמ"ש שם הכ"מ בשם הספרי וע"כ הכא דכתיב זבח נכלל בלא מזבח וכו' ומן התורה פוסל בו מום עובר כמו שאר מומין וע"כ מן התורה נחשב תיקון ונגרר אחריו החבלה והוי משאצ"ל ופטור מן התורה ויבילת האמור בפרשת אמור היינו יבלת שיש בה עצם שהוא מום קבוע ולא מהני בזה חתיכה כמבואר בפרק אלו מומין דף מ"א עיי"ש ועיין בתוספת רי"ד בעירובין דף ק"ג מהדי"ת בארוכה דע"כ הך דחותכין יבלת דפסחים אתיא כרבנן דפליגי על ר"א בפ"ז דבכורות מ"ו דאלו לר"א דס"ל שם בעלי דלדולין פסולין באדם וכשרין בבהמה א"כ א"צ לחתוך כלל היבלת שאין בה עצם עיי"ש ועיין בתוס' יו"ט בבכורות שם בבכורות מ"ו גרס ראב"י ונא"י אין גורסין בן יעקב עיי"ש וקשה דאיך אפשר לגרוס ר' אליעזר לבד הא בפסחים מבואר דלר"א חתיכת יבלתו דוחה שבת ולר"א כשרין בבהמה ושוחטין עליה ואם יש בה עצם הוי מום קבוע ול"מ בה חתיכה וגם לגרסת ראב"י קשה דא"כ הלכה כמותו דמשנתו קב ונקי וכמ"ש התוי"ט שם והרי כאן פסק הרמב"ם בפ"א מהלכות ק"פ פח"י דיבלתו מעכב השחיטה עד שיחתוך ועכצ"ל דגרס ר' אלעזר בלא יו"ד שם בפ"ז דבכורות מ"ו וכן כראה מן התוספת כי"ד שם ומ"מ צ"ע דבתוי"ט שם מבואר דרמב"ם פוסק כראב"י וא"כ יבלת שאין בה עצם לכתחלה שוחטין עליה כמבואר בבכורות דף מ"א ואיך פסק הרמב"ם בפסחים דחתיכת יבלתו מעכב כמבואר בפ"א מהלכות ק"פ ובפירוש המשנה ריש פא"ד ולע"ד בחיבורו אין הכרע אף דבע"ז מהלכות ביאת מקדש ה"י כתב בין מומין הפוסלין באדם ובבהמה יבלת שיש בה עצם ובפ"ח שם הט"ו פסק דבאדם גם תלתו לו בשר הוי מום מ"מ הרי בפ"ז ה"י שם כתב ג"כ דוקא גרב יבש וחזזית

מצרית ובפ"א מהלכות איסורי מזבח הלכה ה' כתב דגרב לח וחזזית סתם הוי מום עובר ונלמד מלא תזבח א"כ י"ל יבלת שאין בו עצם ג"כ וכמבואר בספרי פרשת שופטים דחשב יבלת במומין עוברין אם לא שנאמר דרך אחרת ולא כתוס' רי"ד וצע"ג.

ס"ה מג"א סק"י דאפילו אם האות חסר זיי"ן ל"ח כתב לענין שבת כדאמרינן בהבונה הא דבעי זיוני כ"ש הכא וכו' בכתב אשורית ע"כ לדבריו עדיין תקשו למה אם נטל גגו של חי"ת ונשאר שני זיינין חייב כמ"ש מג"א לעיל סק"ז ונתקשה בזה הש"ג עיין במחצית השקל אמנם ברשב"א וריטב"א בס"פ הבונה משמע דבדעתו תליא דאם בדעתו לזיינם כ"ז שלא זיינם פטור דלא נגמרה מלאכתו אבל אם אין' בדעתו לזיינם חשוב נגמרה מלאכתו גם בלא זיון ולפ"ז נסתרה הראיה של הגמ"יי וחרב בכתב של גוים.

סימן שמא

מתירין נדרים בשבת גרסינן בשבת דף מ"ה ע"ב מיתבי מפירין נדרים בשבת כו' לכאורה יל"ד מאי קושיא דהא יכול להפר אף שאינו לצורך שבת כיון דא"ל יפר היום לא יוכל להפר למחר וא"כ דלמא באמת נעשה מוקצה בשבת ומ"מ יכול להפר ולכאורה י"ל דבר חדש דנהי דיכול להפר אף שאינו לצורך שבת מ"מ בעינן דבר הראוי לאכול בשבת עכ"ל ספר החיים ודבריו תמוהין דמפורש בהדיא בהך ברייתא לצורך שבת ומבואר בשילהי בשבת דף קנ"ז ובנדרים דף ע"ג דהיינו לצורך אכילת היום.

סימן שמג

מ"א סק"ב הביא דברי רוקח סימן שט"ו ועמ"ש בשו"ת תשורת ש"י סימן תרל"ה.

סימן שדמ

מג"א סק"ג משמע דשאר איסור דרבנן אסור לו לעשות אע"ג דקי"ל סד"ר לקולא דכיון דחל עליו שבת אסור לכל ע"כ משמע דהששה ימים מותר במלאכה דרבנן ותמהו האחרונים הא הוי ספק חסרון חכמה דאינו ספק וגם בדרבנן אסור וכמ"ש הש"ך ס"ס ק"י בכללי ס"ס וכן מבואר ביו"ד סימן צ"ח וסימן ק"ץ ובמל"מ פ"ד מהלכות בכורות ולע"ד אפשר לומר דדוקא כשהספק על דבר אחד והיא מחסרון ידיעה חשבינן כודאי כיון דיכול להיות האמת שהוא אסור ודאי לאחר יספקו אינו כלום דדעת שוטה אינו כלום אבל כשהספק בין הרבה דברים להבחין האסור והמותר ול"ל דכולם אפשר ודאי איסור לאחרים א"כ ע"כ ספק הוא ומותר בדרבנן וה"נ בין השבעה ימים ע"כ ששה ימי חול

ול"ל שמא לאחרים כולם ודאי שבת א"כ נהי דאצלו בא הספק מצד מיעוט ידיעתו מ"מ ע"כ כולם אינם ודאי שבת והוי ספקא דרבנן וסמך לזה מדברי תוספת בפ"ק דפסחים דף ט"ו בד"ה חביות ומדברי ה"ה פ"ב מהלכות חמץ הלכה י"ב ודו"ק.

סימן שמו

ססק"ו בטו"ז להביא ע"י תינוק יש מכניסין ומוציאין ע"י תינוק שכבד עליו המשא ואוחז הגדול ביד התינוק זה ודאי איסור וכתבתי ראיה במקום אחר ועיין אבני מילואים לא"ע סימן ל"ז בסקי"ח.

סימן שנ

ס"א לא יעמוד ברה"י ויוציא ראשו וכו' בעירובין דף צ"ט פריך רישא רבנן וסיפא ר"מ ומשני רב יוסף בחפצים הצריכים לו וד"ה איבעיא להו בכרמלית אביי אמר היא היא רבא אמר היא גופא גזרה וכו' והרי"ף השמיט אוקמתא דרב יוסף ותמה עליו הרז"ה ונלע"ד דברש"י שם כתב דל"ל דשתיות המים תיהוי הכנסה כמשתין ורוק דל"ד דהתם עוקר ברשות זו וקעבד הנחה לרשות זו אבל שותה עביד הנחה ועקירה בחד רשותא דהא ברשות שהוא שותה בה פיו עומד ובפיו הן נחין מיד עכ"ל והקשה הרא"ש שם דהא הן חוזרין ונבלעין במעיו ותירץ דפיו הוי מקום פטור והקשה דהא במשתין ורוק ל"ח פיו מקום פטור ותירץ דשאני הכא שהוא במקום אחד ופיו במקום אחר עיי"ש שהאריך והובא קצת במג"א ואינו מובן החילוק כלל ולולא דבריהם נלע"ד די"ל שיטת רש"י בלא"ה דהנה בשבת פרק המצניע דף צ"ב מסיק שם המוציא פירות לר"ה ביד לאביי פטור דאגד גופו שמיה אגד דידו בתר גופו גרירא ולרבא חייב ופריך לרבא והתנן פשט בע"ה את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה וכו' שניהן פטורין ומשני התם למעלה משלשה פרש"י וטעמא משום דל"א ולא משום אגד גופו ובתוספת שם הקשה הר"ר אלחנן לרבה דמוקי מתניתין בריש מכלתין כר"ע דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא בהך בבא דמייתי הכא אמאי שניהן פטורין והלא למעלה מג' לרע"ק כמו למטה מג' לרבנן וי"ל דרבה סבר אגד גוף שמיה אגד עכ"ל ולפ"ז רב יוסף דמוקי ג"כ משנה דפ"ק דשבת כרבי דס"ל קלוטה כמו שהונחה ע"כ ג"כ ס"ל אגד גוף שמיה אגד לשיטת רש"י והנה לכאורה יל"ד למה לא פריך גם לאביי למה שניהם פטורין כיון דידו בתר גופו גריר א"כ יד בע"ה בחוץ כרה"י ונמצא העני שנטל או נתן לתוכה עביד עקירה והנחה מרה"י לר"ה כשנטל ומר"ה לרה"י כשנתן אלא דלק"מ דנהי דידו בתר גופו גריר מ"מ אינו לגמרי ברה"י כגופו דמ"מ

ידו בר"ה וכמבואר בפ"ק דשבת דף ג' ע"ב דאמר אביי פשיטא לי ידו של אדם אינה לא כר"ה ולא כרה"י פרש"י פשיטא לי ממתניתין דידו של אדם הפשוטה לרשות אחרת אינה נגררה אחר גופו לגמרי להיותה ברשות שהוא עומד בה עיי"ש והא דפטור לאביי כשהוציאה מלאה אף דידו אינו כרה"י דמ"מ אגידה ידו לרה"י והוי כמקצת החפץ ברה"י ומקצתו בר"ה והנה במשנה בפרק המצניע דף צ"א ע"ב קופה שהיא מלאה פירות ונתנה על אסקופה חיצונה אעפ"י שרוב פירות מבחוץ פטור עד שיוציא כל הקופה פרש"י כלומר אא"כ הוציא בראשונה כל הקופה וכתב הה"מ פי"ב מה"ש הי"א ביאור דבריו שאם אחר שהניח הקופה מקצתה ברשות זו ומקצתה ברשות זו עקרה וגמר להוציאה אינו חייב לפי שלא היתה בשעת עקירה שניה הוצאה בבת אחת שכבר היתה מקצת הכלי בר"ה עכ"ל ולפ"ז כשהוציא ידו מלאה פירות למטה משלשה ונחה ידו ואח"כ הניחו בקרקע פטור לאביי כיון דכבר היתה ידו בר"ה רק דאגד גופו שמיה אגד והוי אגודה גם ברה"י מ"מ גם בר"ה כבר היתה ולא עביד אח"כ הוצאה בבת אחת וכן משמע שם בתוספת רע"ק על המשנה שם ולפ"ז בהוציא ראשו לר"ה ושתה דפיו ג"כ בר"ה ונחו המים בפיו נהי דהוה כר"ה דמחשבתו משויא לו מקום ד' כמו במשתין ורק וכמו שהקשה הרא"ש ועיי"ש בקרבן נתנאל ובתוספת בשבת ס"פ הזורק דף ק"ב בד"ה והוציאן בפיו דכתבו דאע"ג דפיו למעלה מיו"ד ואינו רחב ד' בטל הוא אגב ר"ה ואע"ג דמהרש"א שם כתב דה"ד בפיו וגופו ברשות אחד היינו מכח קושיות הרא"ש הנ"ל דהוכרחו לחלק בכך אבל לפמ"ש לרש"י אינו מוכרח כלל אלא נהי דהוי כר"ה מ"מ למ"ד דאגד גופו הוי אגד אם כן כיון דגופו ברה"י א"כ הוי המים שבפיו כמונח ברה"י וברה"ה וא"כ כשנגררין אח"כ למיעיו שברה"י לא הוי הוצאה בבת אחת מר"ה לרה"י ואפילו את"ל דמ"מ אסור מדרבנן כה"ג דהה"מ לא אמר רק דאינו חייב וכו' אביי לח אמר דמותר משום אגד גופו רק פטור מ"מ הכא מותר לגמרי כיון דמה דחוזרין ונבלעין במעיו לא הוי רק כחו ולא עדיף מהך דשבת דף ק"א דשדי להו אחיזה דספינה דהוי כחו וכחו בכרמלית לא גזר עיי"ש א"כ ה"נ כיון דליכא הוצאה ממש מרה"י לר"ה או להיפך רק מרשות דאגודה ברה"י וברה"ה דליכא רק איסור דרבנן בכחו לא גזרו ועיי"ש בתוספת רי"ד בפרק הזורק שם דף ק"א דכחו בר"ה ג"כ אינו אסור רק מדרבנן וע"כ בכרמלית לא גזרו דהוי גזרה לגזרה עיי"ש וע"כ א"ש מה דרבא אמר בכרמלית היא גופא גזרה ואנן נוקו ונגזר גזרה לגזרה אף דלרבא דס"ל אגד גופו לא שמיה אגד לא צריך כלל לומר כרב יוסף בחפצים הצריכים לו ומשום גזרה דיכניס הכלים רק דמים שבפיו שעומד בר"ה הוי עדיין כולו בר"ה וכשנכנס למיעיו שבגופו שברה"י נכנס לגמרי בבת אחת מר"ה לרה"י ואף דרק

כחו הוא מ"מ מדרבנן אסור וע"כ אמר רבא היא גופא גזרה דכחו גזרה משום הכנסה בידים וא"ש דברי רש"י ולפ"ז יפה עשה הרי"ף שהשמיט כל זה דהא קי"ל כרבא דאגד גופו לא שמיה אגד ואצ"ל כרב יוסף ורש"י דפירש על מימרא דרבא היא גופא גזרה אי דעייל לגביה כלי ליכא איסורא דאורייתא אף דלרבא לאו משום גזרה דכלי היא י"ל דס"ל כמפרשים בשבת דף צ"ב דלא אפיך מימרא דאביי ורבא רק לענין אגד כלי אבל ביד רבא ס"ל אגד יד שמיה אגד והרי"ף אזיל בשיטת הרמב"ם וסייעתיה דגם לענין אגד יד מפיך ורבא מחייב וכמ"ש במג"א לעיל ריש סימן שמ"ז וכשהוציא ראשו ורובו אף כשנכנסין המים במעיו חשובין מונחין בר"ה ושוב בטלו לגופו וכן מוכרח מדמקשה רש"י דל"ל דשתיית מים ליהוי הכנסה מר"ה לרה"י דמשמע דאי ה"א הכי הוה א"ש מה דאמר עד שיוציא ראשו ורובו וכן מבואר בירושלמי בעירובין שם דס"ל הטעם באמת משום דמכניס המים מרשות לרשות משום דמתגלגלין למיעיו וכשמוציא ראשו ורובו ל"ח הכנסה מרשות לרשות וכ"כ בקו"א בש"ע הגאון ר"ז זלה"ה סימן זה ועיין בלבוש לקמן סימן שנ"ז דכחו בכרמלית דלא גזרו משום דהוי גזרה לגזרה ועיין בסמוך.

במג"א סק"ב וקשה דגבי ידו נמי נימא הכי אם הושיטה לחוץ נעשה מקום פטור וכשמניח החפץ בר"ה לפטור וכו' לכאורה בלא"ה תקשו להו קושיא זאת דהא אביי ס"ל בשבת דף צ"ב דהוציא ידו מלאה פירות דפטור דאגד גופו שמיה אגד א"כ הוה החפץ כמונח בר"ה וברה"י וכשחזר והניח בר"ה ל"ה הוצאה בבת אחת וכמ"ש לעיל ובשלמא לרש"י שם דפירש דלמעלה מג' הטעם דלא נח א"כ חשוב הוצאה בבת אחת מרה"י לר"ה כיון דלא כח בנתיים אבל לתוספת שם דס"ל דלמעלה מג' לכ"ע אגד גופו שמיה אגד א"כ ל"ח הוצאה בבת אחת וצ"ל דגם לתוספת למעלה מג' ל"ח הנחה על ידו שאינו ברשות אחת עם גופו וכמבואר בפ"ק דשבת דף ג' שם דאמר ידו לא נייח עיי"ש בתוספת משום דבתר גופו גריר ע"כ ל"ח הנחה וע"כ מקשי תוספת ורא"ש הכא דפיו אינו ברשות אחד עם גופו ולא אמרינן מחשבתו משויא לו מקום ובתר גופו גריר ומ"מ חשוב הנחה במקום פטור ה"נ הל"ל בידו דליחשב הנחה במקום פטור כיון דג"כ כל עיקרו דל"ח הנחה משום דאינו ברשות אחד עם גופו וגריר בתר גופו וע"כ הוצרכו לחלק דהתם לא הניח הכלי לידו ממקום אחר אחר שהוציאו לר"ה ולפמ"ש לעיל לרש"י ולרי"ף ל"צ לכ"ז דגבי יד ודאי ל"ח הנחה למעלה מג' וע"כ כי שדי לה לר"ה חייב אבל בפיו חשוב הנחה כמו רק ומשתין דמחשבתו משוי לו מקום והוי כידו למטה משלשה דהוי הנחה אלא למ"ד אגד גופו שמיה אגד הוי כמונח מקצתו בר"ה ומקצתו ברה"י וע"כ כשחוזר ונבלע במעיו ל"ה הוצאה בבת אחת דכשמוציא ומכניס כן בידים אינו חייב וע"כ בכחו מותר לגמרי.

סימן שנב

ס"א בטו"ז סק"ב הניח בצ"ע דברי רמב"ם שלא זכר מ"ש בש"ס לאביי באסקופה ארוכה. **ונלע"ד** דתוספת הקשו איך מוקי אביי בכרמלית הא ס"ל גבי לא יעמוד ברה"י וישתה בר"ה דגם בכרמלית אסור ותרצו דשם גזרה קרובה יותר ולפ"ז י"ל דס"ל לש"ס דתינח אם לא היה רה"י לפנים מן האסקופה שפיר לא גזרינן אטו אסקופת רה"י במקום אחר כיון דאינה גזרה קרובה כ"כ אבל כיון דרה"י לפנים מהאסקופה היא גזרה קרובה מצד זה אף דבעצם אינה חשש קרוב כמו גבי לא ישתה מ"מ שם ליכא כאן רק כרמלית וגזרינן אטו רה"י במקום אחר וע"כ פריך לאביי דניחוש שיכניס לרה"י ויעבור האסקופה אף דהוה רק גזרה לגזרה לגזור אגודו בידו אטו אין אגודו בידו ואפילו אין אגודו בידו ליכא איסור תורה לגלול על האסקופה דהוה כרמלית רק נגזור שמא יעבור האסקופה לבית וכ"ז לאביי אבל לפי מה דקי"ל כרבא דבכרמלית לא גזרינן גם גבי לא ישתה אף דהוה גזרה קרובה משום דהוה גזלג"ז ה"נ אצ"ל באסקופה ארוכה ומצאתי אח"כ תירץ זה בגאון יעקב ובזה נ"ל לתרץ קושית הרז"ה דמה מועיל אסקופה ארוכה דאדהכי מידכר הא גבי לא יקרא לאור הנר אסרינן אפילו גבוה הרבה ולפמ"ש א"ש דשם הוה רק גזרה חדא משא"כ הכא דהוה גזרה לגזרה דלא גזרינן גם לאביי רק בגזרה קרובה וכיון דהאסקופה ארוכה ומידכר ל"ה גזרה קרובה.

ועוי"ל לתרץ ג"כ קושיות התוספת הא לאביי גם בכרמלית גזרינן דהנה בירושלמי הקשה אם האסקופה כרמלית איך יהיה שם בשבת ספר דהא אין מניחין ספר על האסקופה רק יקרה כשקורא בספר יביא בידו מבית והא בשבת אסור להוציא מרה"י לכרמלית ומשני כשקרא מבע"י ושכח והוציאו ופירש הפ"מ דהיינו או שכח והוציאו בשבת ובאמת גם אם מבע"י קרא צ"ל דשכח ונשתהה עם הספר על האסקופה משקידש היום דאל"כ כיון דודאי לא יעמוד כל השבת על האסקופה עם הספר בידו ודאי נזהר דלא לישאר שם עם הספר משקידש היום דלא יוכל להכניסו ועכ"פ מובן דלא שכיח בשבת ספר על אסקופת כרמלית וכן איתא בפרק כל הכלים דף קכ"ה בכרמלית לא שכיח כלים בשבת עיי"ש וודאי לא שכיח כמו באסקופת רה"י והנה מבואר בשער המלך פ"ד מה' יו"ט בשם הליכות אלי כלל תקפ"ו וז"ל מלתא דלא שכיח לא גזרו רבנן דוקא היכא דחד מלתא שכיח וחד לא שכיח לא גזרו דליכא למטעי אבל היכא דתרוייהו לא שכיח גזרינן והביא ראיה מוכרחת עיי"ש בשער המלך דתירוץ בזה קושיות מהרש"א בביצה י"ח על מה דאותביה אביי לרבה דנגזור נטמא בולד הטומאה ביו"ט אטו נטמא באה"ט ביו"ט והרי כבר אמר טומאה ביו"ט ל"ש ולא גזרינן אטו נטמא מעיו"ט עיי"ש ולפ"ז א"ש הכל דאביי

דס"ל גבי לא יעמוד ברה"י וישתה בר"ה דגם כרמלית אסור משום דשם שכיח בכרמלית כמו ברה"י או בר"ה משא"כ ספר באסקופת כרמלית בשבת לא שכיח כמו באסקופת רה"י ואין לגזור זה משום זה וע"כ פריך כיון דיש רה"י לפנים מהאסקופה ואם נתיר לגלול אצלו על האסקופה יכניס ג"כ לבית באופן זה דנזדמן הספר בשבת על האסקופת כרמלית דשניהם שוין לענין השכיחות וא"כ כמו בלא יעמוד ברה"י וישתה בר"ה גזור אביי גם בכרמלית ה"נ נגזור וע"כ הוכרח לתרץ באסקופה ארוכה דאדהכי והכי מדכר דאסור כשאין אגודו בידו משא"כ לדידן גם אם שוה כרמלית לרה"י לא גזרינן וא"ש.

סימן שנה

ס"ד מים שאין עמוקים עשרה טפחים אין להם דין מים להתיר לשפוך בהם במחיצה תלויה וב"ח והמג"א סתרו דבריו מן התוספת וגמרא כמבואר במג"א ס"ק ט"ז וז"ל הב"י ונ"ל דמים שאין עמוקים י"ט אין להם דין מים להתיר לשפוך בהם במחיצה תלויה וכדתנן בהזורק הזורק בים ד"א פטור ואם היה רקק מים ור"ה מהלכת בו הזורק לתוכו ד"א חייב וכמה רקק מים פחות מי"ט עכ"ל וכתב הב"ח דהך דהזורק אין לה ענין לכאן דהתם מיירי ברקק מים ור"ה מהלכת בו דעבידי אנשי למסגי בה בין בימות החמה בין בימות הגשמים כדאיתא התם אבל נחלים ונהרות שהם כרמלית מחיצה תלויה מתרת בהם עכ"ל עוד קשה למה נקט הב"י רק לענין לשפוך הלא נ"מ ג"כ למלאות מהם ועיקר דין מחיצה תלויה נשנית לענין למלאות בספינה וגזוזורא ואמת המים דלקמן סימן שנ"ו לכן נלע"ד דז"ל הרמב"ם בפט"ו מה"ש הי"ג ולא התירו מחיצה תלויה אלא במים בלבד שאיסור טלטול במים מדבריהם והקלו במחיצה שאינה אלא כדי לעשות היכר עכ"ל ויל"ד א"כ גם ביבשה בכרמלית למה לא התירו במחיצה תלויה דג"כ איסור טלטול אינו רק מדבריהם ועכצ"ל דביבשה דשייך ר"ה החמירו גם בכרמלית משא"כ במים דלעולם אינה רק מדבריהם וכה"ג כתבו התוספת בעירובין דף פ"ז ע"ב ובשבת ד"ק ע"ב בד"ה כחו בכרמלית ל"ג ולפ"ז תינח מים עמוקים י"ט לעולם הם כרמלית או רה"י אבל אם אין עמוקים י"ט כיון דכשעומדים בר"ה ורבים דרסי בה הוי ר"ה א"כ גם כשאין בר"ה ליתסר במחיצה תלויה אמנם י"ל לפמ"ש הרע"ב והתוי"ט בפ' הזורק דרקק ווים המהלכת בר"ה היינו שהוא מלא רפש וטיט וכ"כ התוי"ט בפ"ו דפרה מ"ה עיי"ש והיינו כיון דאינו עמוק י"ט ורבים דורסים בו בפרט בר"ה דששים רבוא בוקעים בו בכל יום א"כ ודאי הוא רפש וטיט ואינו ראוי למלאות ממנו לשום דבר א"כ מים הראוים למלאות מהם לעולם אינם ר"ה לכן הותר בהם מחיצה תלויה אמנם כ"ז למלאות אבל לשפוך בהם

דשייך לשפוך על היבשה ועל רקק מים שר"ה מהלכת בו א"כ גם כשאין ר"ה מהלכת בו אין להתיר כ"ז שאין עמוק י"ט ומסתיין להקל לשפוך בעמוקים י"ט מחמת דעמוקים י"ט לעולם אינו ר"ה אפילו שיעמוד בר"ה נמצא שפיר קאמר בב"י דאין להתיר לשפוך דוקא במים שאינם עמוקים י"ט אפילו כשאין ר"ה מהלכת בו כיון דשייך בו דין ר"ה כשר"ה מהלכת בו ולפ"ז אין שום סתירה מהתוספת וגמרא דמיירי להדיא לענין למלאות אלא דיש להקשות עדיין כיון דתוספת כתבו דהך דגזוזטרא מיירי לר"ה כשאין עמוקים י"ט והרי עלה קאמר רבה בר"ה בעירובין דף פ"ח לשפוך נמי שרי ואולי מה"ט הקשה הב"ח רק מן התוספת ולא מש"ס דשבת כקושיות המג"א ואף דיש לדחות דלדידן דקי"ל כר"ח ורבה בר"ה בספינה דעושה מקום ארבע וממילא י"ל דמיירי המשנה דגזוזטרא במים עמוקין י"ט ושפיר קאמר רבה בר"ה גופא דלשפוך נמי שרי מ"מ לא היה ניחא להב"ח בהכי דהא עכ"פ למלאות שרי גם באין עמוקין י"ט א"כ כיון דאמר רבה בר"ה לשפוך נמי שרי היינו ג"כ בכל ענין דמותר למלאות אמנם נ"ל דלק"מ דכיון דהגזוזטרא עיקרה נעשית להיתר למלאות ועכ"פ כונתו למלאות ג"כ א"כ זה לא שייך ברקק מים שר"ה מהלכת בו דאינו ראוי למלאות והתירו חכז"ל למלאות ואמרו דמחיצה תלויה הוה מחיצה ממילא לשפוך בו נמי שרי דכל מקום דעושה המחיצה גם למלאות מן המים ליתא בר"ה ושפיר קאמר רבה בר"ה לשפוך נמי שרי אבל במחיצה הנעשית רק לשפוך כגון בית הכסא וכה"ג שפיר אסר הב"י כיון דשייך ברקק מים בר"ה וע"כ כתב הב"י הך דינא על דברי המרדכי לענין בית הכסא וכן סידר כאן בש"ע כנלע"ד לתרץ דברי הב"י ונראה דגם הרמ"א ס"ל כן מדכתב אדברי המחבר וכ"ש וכו' וכיון שאין סתירה מגמרא ותוספת קשה לדחות דעת הב"י ורמ"א ולהקל נגדם בלא ראיה מוכרחת ועיין בב"י לקמן סימן שנ"ז כתב דבפרק הזורק במרדכי כתב בשם הר"ם לענין כחו בכרמלית דלא גזרו דדוקא במים דלא אתי למחלף בר"ה דהא ליכא ר"ה לא גזור אבל בעיר אפילו כרמלית גזרו רבנן אטו ר"ה עכ"ל הרי מבואר סברא זאת שכתבתי ואף לפמ"ש תוספת והמרדכי בפרק הזורק דהא דמחיצה תלויה מתרת במים משום דבקיעת דגים לא שמה בקיעה עיי"ש מ"מ י"ל דמים שאינן עמוקים י"ט כגון רקק מים בר"ה ור"ה מהלכת בו הא זה הוי בקיעת אנשים ומבטלי מחיצה מלומר גיד אחית וממילא אף במקום דלא בקעי רבים הל"ל דמבטלי מחיצתא דאם היו כאן רבים היו בוקעין בו וכמ"ש בקונטרס אחרון בש"ע מהגאון ר"ז זלה"ה בסימן זה עיי"ש וא"כ כל מים שאינן עמוקין י"ט י"ל דראוי לבקיעת רבים מצד עצמן דהא מצינו רקק מים בר"ה ור"ה מהלכת בו ואיזיה רקק מים פחות מי"ט אלא דמ"מ התירו חכז"ל למלאות ע"י מחיצה תלויה ועכצ"ל מטעם שכתב

הרמב"ם דהקילו משום דטילטול במים אינו אלא מדבריהם ועכצ"ל כמ"ש דכל מחיצה תלויה שנעשית למלאות אינו ראוי להיות בר"ה דאם יהיה ברקק מים ור"ה מהלכת בו אינו ראוי למלאות וע"כ במחיצה זאת מותר ג"כ לשפוך וכמ"ש ומה מאד מדוקדק עפי"ז לשון הגמרא בפרק כיצד משתתפין דף פ"ח עאלא אפילו לשפוך נמי שרי כן הוא גרסת רש"י והרי"ף והרא"ש והוא כפל לשון דהיינו אפילו היינו נמי ולפמ"ש א"ש כיון דהך דגזוזטרא מיירי אפילו באין המים עמוקים י"ט א"כ כשלא נעשית המחיצה רק לשפוך אסור אלא כיון דנעשית למלאות בזה לשפוך נמי שרי ושפיר אמר ל"ת למלאות הוא דשרי לשפוך אסור גם בזה שנעשית למלאות אלא אפילו לשפוך נמי שרי.

סימן שנז

ס"א חצר וכו' כלל הענין בזה דכחו בר"ה מותר מן התורה רק רבנן גזרו שמא ישפוך בידים לר"ה וע"כ דוקא בניחא לו שתצא לר"ה אבל בימות הגשמים או ברחב ד' ע"ד דראוי לזילוף או ליבלע בחצר ולא איכפת לו שתצא לחוץ ליכא למגזר כן מבואר ברש"י וראשונים דף פ"ח בעירובין ובש"ע להגאון הר"ז זלה"ה כתב דאם שופך סמוך ממש לר"ה יש איסור תורה וציין לעיין במג"א סימן שכ"ח סקנ"ג וברא"ש פ"ק דשבת ד"ח רק בשופך רחוק קצת כחו הוא גורם לבד עיי"ש ובאמת צ"ע עוד לפי מה שהעלה באבן העוזר בסימן שכ"ח דהעמדת עלוקה ונתינת חטים לרחיים הוי איסור תורה אף דנעשה רק בגרמתו לבד טחינת החטים שהמים מוליכין האופנים ומציצת הדם נעשה ע"י העלוקה והביא ראיה מב"ק ד"ס דקאמר דזורה ורוח מסייעו דבשבת חייב משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה ונעשית מחשבתו אבל לענין ניזקין כה"ג פטור דהוי רק גרמא עיי"ש וא"כ ה"נ בכחו ליתחייב אף דהוה רק גרמא ולכאורה י"ל דה"ט גופא דמחלק בגמרא בין כונתו שיצא לחוץ א"ל דכיון דניחא לו ונתקיימה מחשבתו גם גרמא חייב משום מלאכת מחשבת ולפ"ז אצ"ל דמשום גזרה שישפוך בידים הוא ועדיף טפי לומר כן דהא כל ההוצאה משאצ"ל הוא דא"צ לגוף המים כהוצאת המת וא"כ ליכא איסור תורה גם כשישפוך להדיא לר"ה וא"כ בכח הוי גזרה לגזרה אמנם ע"כ ל"ל כן דהא מבואר בהזורק דף ק"א דמותר לשפוך אחודה של ספינה משום דכחו בכרמלית ל"ג ושם כונתו שיצאו המים לחוץ ואפילו ר' יהודא דס"ל משאצ"ל חייב מתיר שם אף דלדידי' כל משאצ"ל חשוב מלאכת מחשבת כיון דכונתו לעשות המלאכה אלא דטעמא בעי מ"ש מתורה ורוח מסייעו ואולי י"ל דשאני הוצאה דמלאכה גרועה הוא וא"א לאסור מן התורה רק כמו שהיתה במשכן ממש וע"כ צריך לימוד על הכנסה לחוד ועל הוצאה

לחוד כמ"ש תוספת בפ"ק דשבת דף ב' בד"ה פשט עיי"ש ויותר נראה כמ"ש הנתיב חיים בסימן תנ"ב דאין ראיה לחייב נותן חטים לרחיים מהדביק פת בתנור דשם מצינו המלאכה היתה כך במשכן משא"כ רחיים של מים לא הוה במשכן עיי"ש וא"כ ה"נ זורה ורוח מסייעו כך היה במשכן משא"כ כחו בהוצאה ולפ"ז נסתר ראיות הא"ע להעמדת עלוקה וטחינת חטים ברחיים של מים מן זורה ואדרבה ראיה מכחו דכאן דפטור.

אמנם הירושלמי נראה דס"ל דגם כחו אסור מן התורה היכי דמחשבתו לכך דהא בפ' הזורק בהך דמתוכה לים שרי קאמר הטעם משום סכנה ולא משום כחו ובזה נ"ל ג"כ מה דמחולקין הירושלמי ובבלי בהך דעירובין דף צ"ט דלא יעמוד ברה"י וישתה בר"ה דבבלי קאמר רב יוסף הטעם משום גזרה שלא יוציא הכלים ובירושלמי קאמר הטעם משום דמתגלגלין המים למיעיו הוי כמוציא מר"ה לרה"י דהא התוס' בעירובין דף כ"ף בד"ה לא יעמוד כתבו דל"ל דלפיכך לא יעמוד בר"ה וישתה ברה"י משום דמעייל מר"ה לרה"י משום דהמשקין נחין בתוך פיו דהוי מקום פטור ואע"ג דאסור להחליף היינו משום גזרה שלא יוציא להדיא אבל בשתיה א"א כלל שלא ינוחו מעט בפיו קודם שיבלעם עיי"ש וא"כ קשה איך יחלוק הירושלמי במציאות זה ולפמ"ש א"ש דנהי דנחין מעט בפיו מ"מ מכחו מתגלגלין לתוך מיעיו כמו שופך אדופן הספינה אלא דבבלי ס"ל דכחו מותר בר"ה מן התורה רק דגזרינן שלא יוציא להדיא לר"ה וע"כ בשתיה דליכא למיחש שיוציא להדיא כמ"ש תוספת ע"כ כחו מותר וע"כ ג"כ בספינה לא גזרו על כחו דעומד לעולם בכרמלית וליכא למגזר משום ר"ה אבל הירושלמי ס"ל בספינה הטעם משום סכנה אבל כחו אסור מדינא כיון דנעשית מחשבתו גם גרמא חייב כזורה ורוח מסייעו ע"כ קאמר בהך דלא ישתה משום דמתגלגל למעיו.

סימן שנח

ס"י טו"ז סק"ה ואין גדר ופשיטא דצוה"פ כגדר דזרעים מבטלין הדירה והוי כרמלית כדפרש"י בעירובין כ"ג ב' והרי בין כרמלית לרה"י מועיל צוה"פ, וה"נ מועיל שלא יתבטל החצר לגבי חלק הנזרע כיון דצוה"פ כמחיצה.

סימן שם

ס"א בהג"ה וי"א דה"ה קטן אינו מצטרף עב"י הקשה דהא בירושלמי מספ"ל בקטן והל"ל ספק עירוב לקולא.

ונלע"ד משום דיש כאן חומרא ג"כ דאם נימא דמצטרף א"כ גם ביותר מב' סאתים ל"ה כרמלית ואסור להוציא ממנו לכרמלית הסמוך לו גם בתוך ד"א אבל כשאינו מצטרף דהוי כרמלית מותר וכמבואר לעיל סימן שמ"ז ס"ג ולפ"ז גם ממנו לכרמלית אסור אמנם לרמב"ם ל"ל כן עיין בב"י לעיל סימן שמ"ו דרמב"ם ל"ל הך דינא דסימן שמ"ו ס"ג.

ונ"ל די"ל עוד מה דמספ"ל לירושלמי הוא דהנה אם הקטן רשאי לטלטל בכרמלית באין מוחה מ"ש קטן מ"ש עכו"ם ודאי אינו בכלל שיירא דל"ש באיסור כלל והנה בפרק כ"כ דף קכ"א דתנן קטן הבא לכבות אין שומעין לו פריך הש"ס ש"מ קטן א"נ ב"ד מ"ל ומשני ר"י בעושה לדעת אביו ובירושלמי פריך הא קטן תולש עשבים מניחין אותו תולש ומשני תמן יש לו צורך ובכיבוי אין לו צורך ומבואר בחידושי רשב"א שם דירושלמי ס"ל אף דאינו עושה לדעת אביו כיון שאין צורך לקטן מציוון להפרישו וחולק אגמרתינו דדוקא בעושה לדעת אביו מ"ל ומבואר שם ברשב"א דמיירי בכיבוי דרבנן דהוי משאצ"ל ומ"מ בעושה לדעת אביו מ"ל וכ"ש לירושלמי דמוקו לה באין לו צורך בכיבוי דודאי הוה אינה צריכה לגופה וגם לר' יהודא דמשאצ"ל חייב י"ל דליכא בכיבוי כזה אסור תורה דדוקא במלאכה הצריכה רק לגופה א"צ ס"ל דחייב אבל הכא דאין לו צורך כלל בכיבוי ודאי ליכא איסור תורה וע"כ מס"ל לירושלמי כיון דאם יטלטל בכרמלית אפילו שלא לדעת אביו מציווין אנו להפרישו א"כ שייך בו האיסור ויש צורך להתיר בשבילו המחיצה לעשות כרה"י ע"כ מצטרף לשיירא או אפשר כיון דאם יש לו לעצמו צורך מותר לטלטל בלא"ה רק באין לו צורך אסור ולא התירו בשיירא רק לצורך ע"כ אין לצרפו זה ספק הירושלמי וא"כ לגמרתינו דאין מציוין להפרישו רק בעושה ע"ד אביו דהוי כמצווהו כדפרש"י ביבמות דף קי"ד וזה מטעם דהוי כשליח דגדול דהוה כמותו אבל מצד עצמו אינו אסור לטלטל א"כ ודאי ליכא לצרפו לשיירא כיון דליכא בו איסור רק מצד שליחות הגדול דכבר נחשב.

עוי"ל דבפ' חרש דף קי"ד דפריך למ"ד קטן א"נ ב"ד נ"ל מן בן חבר שרגיל לילך אפל אבי אמו ע"ה מצא בידו פירות אין זקוק לו ואר"י בדמאי הקילו משמע אבל בשאר דרבנן מ"ל ופריך שם הש"ס טעמא דדמאי הא ודאי בעא לעשורי והאר"י בקטן הבא לכבות דאין שומעין לו בעושה ע"ד אביו ומשני ר"י מספ"ל קאי הכא מדחי וכו' משמע דגם באיסור דרבנן מספ"ל וע"כ גם בקטן הבא לכבות אף דמשאצ"ל הוא א"צ לתרץ בעושה ע"ד אביו רק משום דמספ"ל וכ"כ במלא הרועים מכח הך סוגיא דר"י מספ"ל גם בדרבנן עיי"ש בכלל קטן א"נ ס"ב וס"ט וע"כ בירושלמי דסתמו ר"י שפיר מספ"ל אי קטן מצטרף לשיירא כיון דמספ"ל אם עושה איסור דרבנן אם מצווין להפרישו א"כ הוי ספק אם.

שייך לגביה איסור טלטול בכרמלית וע"כ לדידן דודאי אין מצווין להפרישו בדרבנן כדלעיל סימן שמ"ג ודאי אינו מצטרף.

סימן שסב

ס"ג מחיצה העומדת מאליה וכ' מחיצה שנעשית בשבת וכ' דעת הרא"ש דמחיצה הנעשית מאליה גם בלא סמכו עליה מאתמול כשרה והק"נ כתב בפ"ק דעירובין דף ט"ו דהרי"ף חולק ולא כהב"י ולע"ד יש ראיה מהש"ס כהרא"ש דבפ"ב דעירובין דכ"ה בעי רבב"ח נבלעו מחיצות תחתונות ועליונות קיימות מאי פרש"י שנחבט בבת אחת בשבת נראה כוונתו דאם מאתמול נעשה כבר סמכו עליה מאתמול ובמחיצה העומד מאליו כ"ע ל"פ דהוה מחיצה עכ"פ בסמכו עליה כדאיתא בפ"ק דף ט"ו וע"כ לא מבעיא רק אם נבלע בשבת ואמר שם עוד אי לנכסי הגר היינו דירמי' ביראה דממילא שבח ולא קני ואלא לענין שבת הוה מחיצה הנעשה בשבת ותניא כל מחיצה הנעשה בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה לאו, אתמר עלה אמר ר"נ ל"ש אלא לזרוק אבל לטלטל אסור כי אתמר דר"נ אמזיד אתמר ע"כ וקשה מאי פשיט מן כל מחיצה הנעשה בשבת בידים למחיצה הנעשה ממילא דהא נראה דהבעיא הוי כיון דנעשה ממילא ל"מ בשבת כמו בנכסי גר ועוד מאי פריך מדר"נ דאוסר לטלטל שלא יהנה ממעשה שבת משא"כ בנבלעו תחתונות דלא נעשה בשבת שום מעשה וכיון דמדינא הוי מחיצה גם לר"כ דלזרוק הוה מחיצה ממילא בנבלעו דליכא למיסר משום מעשה שבת שפיר פשיט דהוה מחיצה לכן נלע"ד דס"ל לש"ס דהל"ל כל מלתא דא"ר ל"ת אעל"מ דהא כתב מהרי"ט סימן ס"ט דהא דשוחט בשבת וכה"ג מהני משום דלא יתוקן האיסור גם אם לא מהני עיי"ש והובא בש"ך חו"מ סימן ר"ח ובנתיבות שם והנה בברייתא בהזורק דף ק"א קאמר שם בפירס מחצלאות ונגללו וחזר ופרשם דחזר להיתרן שכל מחיצה הנעשה בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה ומבואר בפ"ב דעירובין ד"כ דעלה אתמר הך דר"נ והנה פריסת המחצלאות הוי אהל ארעי ומבואר בתוס' בשבת דף קכ"ה ע"ב דאף נעשה להתיר יש בו משום עשיות אהל וא"כ אם נאמר דל"מ לטלטל נתקן האיסור דלא יהא עשיית אהל בשבת ובריש תמורה דף ד' ע"ב כתבו תוס' דהיכא דנעשה ממילא מהני גם כי עבד באיסור כמו צירם אוזן בכור ול"ל אעל"מ רק משום קנס עיי"ש וע"כ שפיר פשיט מדמהני עשה מחיצה בשבת ע"כ גם נעשה ממילא מהני ופריך מדאר"נ דלטלטל אסור וס"ד דגם בשוגג וע"כ משום דאי עביד ל"מ כדי לתקן האיסור וע"כ גם בנעשה ממילא ל"מ ומשני דר"נ אמזיד אתמר ומשום קנס ולפ"ז מוכח כהרא"ש דמחיצה הנעשה מאליה ולא סמכו

עלה מאתמול מהני דאל"כ הל"ל במחצלות אי עביד ל"מ ואפשר מש"ה נמי ערש"י דנבלע הכותל בבת אחת ומשום דאז לאו דעתו עליה מאתמול דהיו מחיצות תחתונות אבל אם נבלע מעט מעט אסיק אדעתיה מאתמול שיבלע לגמרי וסמך מאתמול על מחיצות עליונות ובהא לא הוה מבעיא דאפ"ת דמחיצה העומד מאליו לא עדיף מלחי כדס"ד בעירובין דף ט"ו מ"מ הוה פלוגתא דאביי ורבא דהלכה כאביי שם דהוי מחיצה ובת"ח נהקשה בדברי רש"י ולמ"ש א"ש.

ולפ"ז א"ש פיר"ת שהובא במג"א כאן סק"ד דר"נ אמזיד דעלמא אתמר דקשה בין לר"ן ובין לרא"ש הא כל התירן לא תליא כלל במאי דר"נ אמזיד אתמר אלא דר"נ מיירי בעשה מחיצה בר"ה ולא היה מע"ש והכי הל"ל בפירש ומהרש"א הקשה בעירובין דף כ"ף לשיטת ר"ת גבי בעיא דיבשו המים ובאו בשבת דפשיט מכל מחיצה הנעשה בשבת דהוי מחיצה ומקשה האר"נ ל"ש אלא לזרוק ומשני דר"נ אמזיד אתמר והקשה מהרש"א מה ענין דר"נ לשם בפסי ביראות דהוי בלאו המים מחיצה מה"ת ור"נ מיירי בר"ה ובישע"ק הקשה הא ר"נ מיירי בלא היה המחיצה מע"ש ושם יבשו ובאו המים בשבת ולפמ"ש א"ש הכל דלס"ד דר"נ גם אשוגג אתמר ומשום כדי לתקן האיסור אמרינן אי עביד ל"מ ליכא לחלק בין נעשה בר"ה ונעשה מחדש דמ"מ י"ל ל"מ להתיר לטלטל כדי לתקן האיסור ומוכח ג"כ דמחיצה הנעשה ממילא ל"מ וע"כ גם בבאו המים הל"ל דל"מ ומשני דר"נ אמזיד אתמר ומשום קנס ואזי שפיר יש לחלק בין עשה מחיצה חדשה ובר"ה וכשיטת ר"ת והטעם נלע"ד משום שפשע ולא תיקן מע"ש קנסוהו כדי שלא יתרשל ולא יסמוך על עשיית מחיצה בשבת וכעין שאסרו לטבול כלים ביו"ט משום שלא ישהה ויבא לידי תקלה ובנטמא ביו"ט לא גזרו וכן בנטמא מעיו"ט טומאה דרבנן לא גזרו דלא חששו בדרבנן לתקלה וכמבואר ברמב"ם פ"ד מהיו"ט וע"כ ה"נ לא אסרו רק כשלא היה לו מחיצה מע"ש וגם דוקא היכי שצריך מחיצה מן התורה ולפ"ז ר"ת לשיטתו אזיל וכמ"ש בשבת דף קכ"ה ע"ב בתוס' בד"ה הכל מודים דר"ת מחלק בין מחיצה עשויה להתיר ועמ"ש בסמוך ס"ז.

ס"ז יש מ"ש שלא יעמוד אותם אדם שהוא רוצה להשתמש במחיצה זו ובמג"א הקשה דהיכא רמיזא וכבר מבואר בכ"מ וב"י עיי"ש ומ"ש המג"א ועוד דהא אמרינן בגמרא עושה אדם את חברו דופן כדי שיאכל וישתה וישן שם משמע שעושה ע"ד לטלטל ואפ"ה שרי עכ"ל מ"ש ע"ד לטלטל מגומגם דלענין סוכה מיירי וביו"ט דבלא"ה שרי לטלטל ומה ענין שינה לטלטל אלא דמ"מ עושה להשתמש ושרי ולפע"ד ס"ל לרמב"ם אף דאינו עושה איסור במחיצה של בני אדם מ"מ קנסוהו מפני שפשע ולא עשה מחיצה

יפה מאתמול וגם כדי שלא יסמוך פעם אחרת על זה וכמ"ש לעיל לר"ת ואולי גם לרמב"ם ס"ל לחלק כר"ת בין נפל בשבת ובין מחיצה בר"ה אלא דאין דרכו לבאר מה שאינו מבואר להדיא בגמרא או דס"ל דל"פ חכז"ל ומ"מ עיקרו משום קנסא וע"כ פסלו המחיצה שנעשה לדעת המטלטל כדי שלא יסמוך על זה אמנם ס"ל דדוקא לענין טלטול שייך קנס אבל לענין אכילה בסוכה אם נפסול הסוכה מ"מ אינו מחויב להתענות אף אם פשע ולא עשה סוכה כשמגיע עת האוכל א"צ להמתין וכמ"ש המג"א בסימן תר"מ ס"ק ט"ו וע"כ גם ברמב"ם פ"ד מה"ס לא כתב רק שלא יהיה המחיצה לדעת העומדים ובזה י"ל הטעם כמ"ש הת"ח בעירובין דף מ"ד דהוי כמחיצה קבוע כיון שיודע שלשם מחיצה העמידוהו שלא יברח וכ"כ הטו"ז בסימן תח"ל סקי"ג.

סי"א מן הצד ל"מ בשו"ת שואל ומשיב ח"ב סימן פ"ח כתב דטעליגראף הוי צוה"פ אף כשהחוט מן הצד דשאני צוה"פ שעשאו מהצד דעשאו לשם צוה"פ ואמרינן דלא עבדו אנשי בכה"ג משא"כ כאן דנעשה לסבה אחרת או מאליו כשר אף מן הצד עכת"ד ודבריו תמוהין דאדרבה כיון דאין לו צורה כפתח כיון דלא עבדי אנשי פתחא כה"ג וגם לא נעשה לשם פתח איך יתיר כפתח והרי גם פתחא בקרן זוית לא עבדי אנשי אמרינן גם לענין נפרץ ממילא כמבואר בפ"ק דעירובין דף וא"ו ודף צ"ד אמנם בטעליגראף החוט ברזל על הקנים רק קשור בצלוחית והוי כמ"ש בפרמ"ג במ"ז סוף סימן זה ובשס"ג סקי"ט דתחב מסמר בראשי הקנים וכרך החבל עליהם מהני אמנם כשרחוק הטעליגראף מהבתים ג"ט פסול לדעת התב"ש ובבקעי בה רבים צריכים לחוץ באופן שלא יהיו יכולים לבקוע בו רבים שו"מ שם ובח"א כמ"ח כתב ברחוק הקנה ד"ט ובקעי בו רבים פסול ומוכח מדאייתי שם אפי' רק קנה אחד רחוק מן הכותל ד"ט וכ"כ בשו"ת בית שלמה חא"ח תשובה מ"א וכ"ז לכולא עלמא אפילו להחולקים על תב"ש.

סימן שסג

סכ"ו ואם היה בגובה חללו יותר מכ' וכו' בד"מ כתב דמהרי"ף משמע דבדיעבד כשר אם החלל כ"ף ולכתחלה צריך להשפיל הקורה תוך כ"ף ובאמת בירושלמי מבואר דמשום מראית עין צריך להשפילו תוך כ"ף ומדינא כשר למעלה מכף מצמצום משמע דמשום מ"ע אינו אסור רק לכתחלה אך דתמהו האחרונים מדפריך בריש עירובין לרבא מקורה שהוא למעלה מכף כיצד ימעט נותנו תוך עשרים עיי"ש ולישני דלכתחלה שאני ונלע"ד דס"ל לרי"ף כיון דאסרו חכז"ל שלא ליתן למעלה מכ"ף יש לומר גם דיעבד ל"מ דגם בדרבנן אי עבד ל"מ אלא לפמ"ש תוס' ריש בכורות לענין צורם אוזן בכור דדבר דמהני

כשנעשה ממילא ל"ש לומר אי עביד ל"מ וה"נ קי"ל לחי העומד מאליו מהני דלחי משום מחיצה וס"ל לרי"ף גם קורה הוי משום מחיצה וכדמשמע מהך דינא דמבוי שצדו אחד ארוך דלקמן ס"ל דהביא הא דר"כ עיי"ש במפרשים וע"כ לרבא דס"ל דלחי העומד מאליו פסול וכ"ש קורה דס"ל דמשום היכרא כמבואר בהך דצידו אחד ארוך וא"כ לרבא כיון דאסרו חכמים ממילא גם דיעבד ל"מ וע"כ פריך שפיר לרבא והוצרך לדחוקי בשנויי דחיקי אבל לדידן יש תירץ מרווח ודו"ק.

סימן שסד

בעקמימיותו היינו שיעמידו באלכסון וכ"כ בקרבן נתנאל פ"ק דעירובין ובלבוש כאן צייר כן ונראה דלאו דוקא דלשני הטעמים שכתב בק"נ אות כ"ד ה"ה דמהני ביושר הן צוה"פ או קורה או לחי פחות מד"א עיין סימן שס"ג סי"ג וגם הגמרא ל"ק רק תורתו כמפולש.

סימן שסו

ס"ג מג"א סק"י ומה"ט מותר לטלטל בביהכ"נ עיין מ"ש הא"ע ועמ"ש בס"ד בסימן שע"ו ושצ"ה.

ס"ו וי"א וכ' שכל העירוב ביחד הוי פת שלם בספר החיים כתב דלראב"ד בעל דעה זאת אסור לזכות בהרבה ככרות שלימות משום מראית עין עיי"ש ודבריו תמוהין דהא מבואר בהשגות הראב"ד פ"א מה"ע דבעינן כגרוגרת לב"א באותה מצה עיי"ש ולדידי' תקשי המשנה דף פ"ב ככר כאיסר והוא שלימה מערבין איך יש כגרוגרת לכ"א ועכצ"ל כמו שכתב ה"ה שם שיהיו ככרות הרבה הרי דמערבין בככרות שלימות הרבה וא"כ כמו בנתערבו בקמח ואפו ככרות הרבה מערבין ה"נ אחד מזכה לכולן דאם יש לחוש למ"ע שיאמרו שנשתתפו בככרות בתרוייהו יש חשש זה ובאמת הא גופא לא נ"ל דלמה לא יתנו ככרות שלימות כ"א ובהשגות שם משמע ג"כ דוקא פרוסת לכ"א לא וכ"מ ברישב"א בשם הראב"ד.

מג"א ס"ק י"ג משמע דאין השמש צריך לזכות עמ"ש בסימן שצ"ה.

ס"ה מערבין בפת וכ' עי"ש לעיל סימן קס"ח.

ס"ט ולכל מי שיתוסף עמ"ש הישע"ק ועמ"ש עליו סימן שצ"ה.

סימן שסח

במג"א סק"ג גם מ"ש דכ"ש היינו שלם הוא דוחק לכן נ"ל כמהרי"ל דכיון דבשעת הנחה וכ' האי לכן אינו מובן ונ"ל דלכאורה י"ל בשלמא נתמעט משיעור כשר סוף עירוב משום

דדי בשיתוף מדינא ול"צ לע"ח רק כדי שלא לשכח התינוקת אמנם לענין פרוסה דהחשש דיחזור לקלקולו ויבא למחלוקת לזה לא מהני השיתוף כלל וכן משמע במג"א בסמוך וא"כ קשה למה אפילו נשאר פריסה כשר ועכצ"ל משום דבשעת הנחה היה שלם ליכא חשש איבה ממילא מוכח אפילו נשבר בע"ש ראשון כיון דדוחק דכ"ש היינו שלם.

סימן שסט

סק"ב בטו"ז הקשה על הרא"ש ממשאיל טבעת עיי"ש ולפע"ד דשם אף דהשואל לא ידע ג"כ דצריך להיות שלו מ"מ כיון אם הוי ידע והוה מיכוין לקנות היה קונה כיון דיש אומדנא דהמשאיל לא קפיד בזה אלו הוה ידע דצריך שיהא במתנה ועיין לעיל סימן י"ד ס"ד ובש"ך חו"מ סימן שנ"ח סק"א וע"כ ידו קונה לו גם שלא בכונה כמ"ש מהרי"ט ח"א סימן ק"נ הובא בנתיבות סימן רס"ח דידו קונה לו שלא מדעתו כחצרו משא"כ הכא החנוני אינו מכוין לזכות לו ושלא בכונה א"א לזכות לאחר.

סימן שע

בעה"ב שיש לו הרבה בתים בחצר והשאילן או השכירן לאחרים ויש לו בכל אחד מהם דברים שאינם ניטלין בשבת נ"ל פשוט אם השאיל או השכיר בית שיש בו שני חדרים צריך שיהא למשכיר דבר שאינו ניטל באותו חדר שאוכלין בו ואם אוכלין פעמים בזה ופעמים בזה צריך שיהא לו דבר שאסור ליטל בכל חדר וחדר אבל אם אין למשכיר דבר שאינו ניטל רק בחדר שאין השוכר אוכל בו לא מהני כיון דאותו מקום שאוכלין בו אוסר לטלטל בחצר כדלקמן ס"ה והרי בעה"ב אין לו דבר שאינו ניטל באותו חדר ונסתלק לגמרי מאותו חדר.

סימן שבע

סי"ט גדיש של תבן וכ' אסור לשום אחד מהן ליתן מן התבן לתוך קופתו כתב הריטב"א בעירובין דף ע"ט משום מוקצה מאתמול למחיצה זו וה"ל אהל ומחיצה וכיון שכן ה"ל מוקצה מחמת איסור עוד כתב אח"כ וא"ת למה לא יתן לתוך קופתו בתוך השבת דהא הואיל והותרה הותרה ותירץ כיון דאתקצאי לביה"ש אתקצאי לכולא יומא ואפילו לר"ש דל"ל אתקצאי לביה"ש שאני הכא כיון דאיתסר ביה"ש משום סתירת מחיצה הרי חל עליה ביה"ש שם מחיצה ושם אהל וכשסותרה בשבת ה"ל כסותר אהל ומחיצה דאיסור אהל שבו להיכן הלך ע"כ והוא תמוה דאם אהל היא אסור לסותרה בשבת יותר מביה"ש

ומה צ"ל דחל עליה ביה"ש שם אהל וגם צ"ל לעיל דהוי מוקצה מחמת איסור אם הוי אהל אסור גם עתה לסתרה ונראה כונתו דהוי מחיצה ואהל ארעי דאינו אסור רק כשנעשית להתיר כדלעיל סימן שט"ו ס"א וכל שיש איסור לעשותם יש איסור לסתרה כדאיתא בשבת דף קל"ח גבי כילה ולעיל במג"א סקי"ד בסימן שט"ו וכיון דקי"ל אף דנפרץ בשבת הואיל והותרה הותרה א"כ בשבת אינה מחיצה המתרת וי"ל דמותר לסתרה אלא כיון דביה"ש הוי מחיצה המתרת היה אז אסור לסותרה ואתקצאי לביה"ש ואמר דגם לר"ש דל"ל מגו דאתקצאי מ"מ כיון דחל עליה שם אהל ומחיצה ביה"ש גם בשבת חשוב אהל ומחיצה ואסור לסתרה.

ורבינו יהונתן כתב דבידים אין לו ליטול דאעפ"י שלא נתמעט על פני עשר אמות אין לו ליטול ממקום שנתמעט שהרי נוטל מתבן שברשות חצירו של חברו עכ"ל ודבריו מרפסין איגרא חדא דסותר ד"ע שמיד בפירש הגמרא כתב משום דמתבן זה לכותל נעשה להם ומוקצה הוא ועוד הא מותר לטלטול מחצר לחצר ועוד מ"ש למטה מיו"ד מלמעלה כמו שהקשה בגאון יעקב ולחומר הנושא נ"ל דס"ל דאין בסתירת מתבן זה משום סותר כדעת הרא"ש וה"ל רק כעשה אוצר דקי"ל דמסתפק המינו בתחלה בשבת כדלעיל סימן של"ג ושם כתבתי בס"ד דה"ט משים דבשעה שנמלך להסתפק ממנו נסתלק המוקצה ולר"ש לא ס"ל אתקצאי לביה"ש אתקצאי לכולה יומא וגם אנן קי"ל כותיה היכא דלא אתקצאי מחמת איסור אמנם מבואר לעיל סוף סימן ש"ח דמוקצה תליא בבעלים וכמ"ש הר"ן בפ' כירה וע"כ נהי דבעלים יכולין להמלך לאכול מן פירות שהכניס לאוצר מ"מ כשבעלים אינם מסתפקין בהקצאתו עומד ואסור לכ"ע משום מוקצה והנה מדמאכילין לבהמתן אלו מכאן ואלו מכאן ע"כ סתמא מירי דעשו המתבן בשותפות שכל אחד הניח לצד חצרו תבן שלו על רשותו ואפילו נטלו מן ההפקר זכה לכל אחד רשותו תבן הוכח על רשותו ואפילו המתבן של אחד לבד מ"מ כיון דמינח גם על רשות חברו והקצהו לכותל זכה חברו בתבן המונח על רשותו כשאלה לזמן דקונה במשיכה וא"כ כשיטול מתבן שעל רשות חברו מטלטל מוקצה דעל תבן זה הוי חברו הבעלים ולא נסתלק המוקצה ע"י זה שנמלך להסתפק ממנו וזה דוקא כשנתמעט מגובה יוד דצריך לכותל אבל למעלה אינו מוקצה כלל כמ"ש רש"י בעירובין שם דף ע"ט בד"ה כיון דאיכא תקרה ועיין חו"מ סימן קנ"ז סי"ב בסמ"ע ס"ק ל"ד ובסימן קע"ו ס"ב ואף דבחו"מ סימן קנ"ד סי"ג ובסימן קס"ד ס"ב בהג"ה מבואר דאם אחד בנה הכותל יכול לסתרו כ"ז שירצה י"ל דהיינו כשבנה כולו בתוך שלו לבדו או אפילו על מקום שניהם רק לא גילה דעתו על איזה זמן אבל כשבנה על מקום שניהם וגילה דעתו על זמן קצוב הוי כשאלה לזמן כיון

דחברו יש לו הנאה מזה זכתה לו מקומו וה"נ הוי כגילה דעתו דהקצהו לשבת זה לכותל כדי שלא יאסרו זע"ז ואפילו ת"ל דאפשר ל"צ לו רק לתחלת שבת מ"מ בתחלת שבת היה חברו יכול לעכב עליו דזכתה לו חצרו א"כ לאו בדידי' הוי תליא להסיר הקצאתו בתחלת שבת והוי כמו אתקצאי ביה"ש מחמת איסור וע"כ א"ש יותר דמצד דין ממון אין חברו יכול לעכב עליו עתה מ"מ מצד מוקצה אסור כיון דזכתה לו חצרו תחלת שבת והיה יכול לעכב דהא קי"ל דמוקצה אסור היכי דאתקצאי ביה"ש מחמת איסור.

סימן שעו

ס"ג שתי חצרות וביניהם ג' חורבת בעירובין דף פ"ה פרש"י דחורבות הללו אין להם בעלים אלא בני הבתים הללו כתבו תוס' שם ד"ה שני דמשמע דסבר דאם יש בעלים אחרים אוסרים על בני הבתים אע"ג דאינם אוסרים את החצר ואת המבוי שפתוחים להם דדירה בלא בעלים אינו אוסר מ"מ בתוכה מיהא אסור לטלטל ואין כראה לר"י לעשות דירה בלא בעלים דירה לחצאין לאסור לטלטל בתוכה ע"כ והריטב"א כתב דמירושלמי יש קצת סיוע לר"י ונראה כונתו על מה דאמר שם דאם יש לחורבה אמצעית בעלים במקום אחר משתמשין בה שני בתים הסמוכין עוד הקשה הריטב"א מדאמרינן שילהי פ' הדר עשרה בתים זו לפנים מזו נותן עירוב רק הפנימית ואידך ה"ל בית שער שאינו אוסר וע"י עירוב הפנימי משתמש בשאר בתים דאלמא כשם שאין בית שער אוסר כן אינו אסור להם ר"ל דע"כ אין העירוב מוכח בפנימי דא"כ גם הפנימי א"צ ליתן דבית שמניחין בו העירוב א"צ ליתן וע"כ דמניחין בבית שבחצר וא"ת דאסור לטלטל מביתו לבית שער א"כ מפסיק בית שער בין בית לבית שמונח העירוב בו ול"מ כדלעיל סימן שס"ה ס"ח ותירץ הריטב"א דשאני התם שנתנו כולם בעירובו של פנימי כיון שהם לו כבית שער עכ"ל ר"ל דחשיבי כבית אחת דדי בעירוב אחד לכולם והוי כנתנו כולם בעירוב וע"כ אין הבית שער אסור ולפע"ד מאן דמותיב שפיר מותיב דהא לרש"י אף שאינו דר בתוכו אסור לשאר בני החצר הרי דחשוב רשות חלוק לעצמו רק דאינו אוסר החצר על בני החצר וא"כ איך נאמר דהוה כנתן גם הבית שער חלק בעירוב לענין זה שיהיו מותרין בני החצר לטלטל בתוכו ובאמת בתוס' רי"ד בדף ע"ה שם סתר דברי רש"י מחמת קושיא זאת ונלע"ד דסברת רש"י הוא דבשלמא מה שאינו אוסר על החצר דירה בלא בעלים או מקום שאינו ראוי לדירה י"ל דבני החצר יש להם שם בתים שדרים בו ותשמישן תדיר ובנחת בחצר דדרין סמוכין לחצר משא"כ זה שאינו דר שם או שאין לו מקום ראוי לדירה חשוב כאינו קבוע שם וכל שלזה בנחת ולזה בקשה נותנין ולזה

שתשמישו בנחת כמבואר לעיל שע"ב ס"ו ובסימן שע"ה ס"ב אמנם זה דוקא לענין חצר שיש להם שותפות בו אבל לענין גוף הבית שאין הבעלים דרים בו ל"ל דנותנין לזה שתשמישו בנחת וכדמוכח לעיל סימן שע"ה ס"ב לענין תל ועמוד שבחצר והמרפסת דדוקא שהוא משותף בין שניהם נאמר דין זה דלזה בנחת וכ' וכן מבואר בריטב"א דף פ"ג ע"ב דתל ועמוד הן של בני החצר ובני מרפסת בשותפות שאם היה כולו לאחד מהם לדידיה יהבינן ליה דיש דין גזל בשבת כדאיתא בסוף פרקין עכ"ל ועיי"ש בעירובין דף פ"ח דקאמר יש דין גזל בשבת וחורבה מחזיר לבעלים פרש"י דאסור להשתמש בה בשבת עיי"ש אמנם בירושלמי פרק כיצד משתתפין הלכה ג' בהך דתל ועמוד שגבוה עשרה טפחים למרפסת פריך ולא של תחתונים הוא אר' יודן זאת אומרת חורבת ראובן בתוך חצר שמעון ושמעון משתמש בה כמי שהוא שלו וכתב שם הפני משה פירש זאת אומרת שאם לאחד תשמישו בנחת יותר מלחברו אעפ"י שהדבר של חברו וכגון חורבה שהיא של ראובן ועומדת בתוך חצר שמעון ושמעון משתמש בה כלומר שתשמישו של שמעון יותר בנחת הוא לו משל ראובן מכיון שעומדת בתוך חצרו וסמוכה לו ולראובן היא רחוקה הרי הוא כמו שהיא של שמעון לענין שתהא רשותו שולטת בה בשבת וה"ט דמתניתן דכל שגבוה עשרה למרפסת לפי שתשמישן בו יותר בנחת הוא משל בני החצר עכ"ל הרי דירושלמי לא מוקי לה בתל ועמוד של שותפת כי לא ס"ל הך דיש גזל בשבת דמייתי הריטב"א מן ש"ס.

ובספר גאון יעקב כ"כ דירושלמי פליג בזה על הבבלי וממני למדתיה וא"כ ממילא לא קשה על רש"י מן הירושלמי וק"ל ולפ"ז י"ל ג"כ מהך דבית שער דכיון שהיא בית שער לבית הפנימי ויש לו דריסת הרגל בו הרי דיש לו שותפת בגוה הדר הדין דאינו יכול לאסור גם הבית שער כיון שלבעל בית הפנימי יש לו דירה סמוכה לה משא"כ לבעל הבית שער אין לו דירה בה דדירתו לא חשוב דירה כיון שרבים עוברים עליו כמ"ש רבינו יהונתן ע"כ הוי כונו לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה דנותנין לזה שתשמישו בנחת כשיש לו שותפות בה ועיין בחו"מ סימן קע"ב בסמ"ע סקי"א דבית שער שעוברין בתוכו כשנכסין לחצר אף שהוא של אחד מהן מ"מ אינו ראוי לתשמיש כיון שהכל עוברים שם ע"כ.

וראיתי באבן העוזר סימן שס"ו סמך בכל כחו דעת רש"י לפסוק כמותו והביא מן הרוקח דבירושלמי איתא כדעת רש"י וכבר הבאתי לעיל דריטב"א כתב להיפך עוד כתב ברוקח דחורבה חזי לבנין ולדירה ור"ל דלא תקשה ע"ש מבית שער דקי"ל דיכולין לטלטל מחצר אחרת אל תוך הבית שער ע"כ מתרץ דבית שער לא חזי לדירה כלל משא"כ חורבה

ומכח זה פסק דבהכ"נ דמוכרין המקומות ויש בני כפרים שקנו ג"כ מקומת והם לא נתנו חלק בעירוב שעושין אנשי העיר כיון שאין להם דירה בעיר ע"כ אוסרים על אנשי העיר לטלטל בביהכ"נ כלים ששובתים חוצה לה דלרש"י אסור לטלטל בבית שאין הבעלים דרים בה עיי"ש ולא זכיתי להבין דבריו חדא דדוחק לומר בית שער של יחיד ודר בו כמו הך דעשרה בתים או הך דסימן שע"ט יהא פחות מן חורבה דאינו ראוי עתה כלל ואין הבעלים שם ושבת זה ודאי החורבה לא חזי לדירה והכל תלוי במה שראוי היום כדלעיל סימן שע"א ועוד גם לדבריו איך יחשוב מקומת ביהכ"נ חזי לדירה יותר מבית שער הא ודאי רבים עוברים לפני מקומות כל אחד ואחד וביהכנ"ס הוי מקום שאין בו דין חלוקה כדאיתא ביו"ד סימן רכ"ד ואינו ראוי לחלוק עצמו במחיצה והרי גם בית שער אינו רק מעבר מפתח לפתח שכנגדו ומן הצדדים הוה הכל לבעל הבית להניח שם מטה כסא וספסל וכה"ג ומ"מ לא חשוב דירה כלל כיון שעוברים בסמוך לו ואינו חלוק במחיצות כ"ש במקומות ביהכנ"ס דלא מהני מה שכל אחד יש לו מקום מיוחד לישיבה לאסור מחמת כן והנה לפמ"ש לתרץ דעת רש"י גם רש"י מודה בביהכנ"ס דכיון דבני העיר ערבו וסמוכים לביהכנ"ס ויכולים לטלטל לתוכו משא"כ בני הכפרים א"כ הוי כמו חורבת ראובן בחצר שמעון דנותנין לשמעון כיון שרחוקה מראובן וסמוך לשמעון הוי לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו קשה וכמבואר בירושלמי וגם לדידן הדין כן במקום המשותף והרי ביהכ"נ משותף ואף דלכל אחד יש מקום מיוחד מ"מ כיון דאם תאמר דאסורין בני העיר לטלטל כלים שלא שבתו בתוכה על מקומות בני הכפרים ממילא יהא אסור לטלטל בכל הביהכ"נ דנפרץ במילואו ע"כ נותנין הכל למי שסמוך ותשמישו בנחת יותר וראיה לזה דמבואר לעיל סימן שע"ב ס"ו דאם הכותל גבוה לאחת מהחצרות עשרה ולשניה אינה גבות עשרה מי שאינו גבוה לו עשרה מותר להשתמש בו אף בכלים ששבתו בבית והשניה אסורה להשתמש בו אף בכלים ששבתו בחצר ומבואר במג"א שם הטעם משום דנותנין לזה שתשמישו בנחת ע"כ אסור לשני להשתמש כלל שלא יאסור על השניה והרי עובי הכותל חצי לחצר זה וחצי לחצר זה ומבואר בחו"מ סימן קנ"ז, ס"ט דעת הרא"ש דחצי המקום של עובי הכותל הוא של בני החצר זה וחציה לשניה וכתב שם הב"ח בסוף סכ"ו דס"ל להרא"ש דחצי רוחב הכותל שהוא לצד חצרו הוא שלו ואין לחברו רשות להשתמש שם כלל דזהו בכלל מכיר חלקו עכ"ל וא"כ הרי ביארתי לעיל דתל בחצר שנותנין למי שתשמישו בנחת היינו כשיש לבני מרפסת שותפות בו וכ"כ הטור בסימן שע"ה אבל כשאין לבני מרפסת שותפות בתל ועמוד אינם אוסרים על בעל החצר אף דהיא תוך ד"ט למרפסת וגבוה התל יו"ד והוי למרפסת תשמישו בנחת ולחצר

תשמישו קשה וא"כ ה"נ איך נותנין כל רוחב הכותל לחצר שתשמישו נוח לו ואוסרין על חצר שמצד השני להשתמש גם בחצי רוחב שלהם בכלים ששבתו בחצר הא מקום זה מיוחד להם ומכירן מקומן וע"כ משום דאם נתיר להם חצי רוחב שלהם יהא אסור לחצר שמצד השני לטלטל כלי הבית אף על חצי רוחב הכותל שלהם וכיון שלהם תשמישו בנחת נותנין הכל להם ול"ד למרפסת דגם אם לא יהא התל מותר להם רק לבני החצר מ"מ לא יאסרו מלטלטל על המרפסת שהוא שלהם לבדם דאוירא מפסיק והוי רשות לעצמה ממילא ה"נ בבית שער ובית הכנסת כיון דיש לכולם שותפות בהמעבר אף דמן הצדדים המקומות מיוחד לבעלים מ"מ אם תאמר דאסורין כולם לטלטל כלים ששבתו בתוך בתי העיר על מקומות בני הכפרים ממילא יהיו אסורים בכל הביכנ"ס כיון דהמקומות פרוצין במילואן א"כ אתה אוסר עליהם שלהם מחמת הרחוקים שאין תשמישן בנחת לכן נותנין לזה שתשמישו בנחת לבני העיר ומותרין בכל בית הכנסת וזה ראיה ברורה אלא די"ל דאבן העוזר לשיטתו אין ראיה דלעיל בסימן שע"ב סוף ס"י חולק על הה"מ והב"י דס"ל דחצר שהמחיצה גבוה ממנה י"ט אסורה להוציא גם כלים ששבתו בחצר על הכותל עיי"ש וע"כ נהי דנותנין כל הכותל למי שתשמישו בנחת לטלטל עליו כלי הבית מ"מ י"ל ממ"נ אין ראיה דלהרא"ש דחצי רוחב הכותל מיוחד לכל חצר הא גם בחורבה שיש לו בעלים מותר לבתים הסמוכים לטלטל בתוכה ה"נ כיון שלשכה גבוה י"ט ותשמישן קשה להם אינו אוסר על צד השניה ולרש"י דאסור להשתמש בחורבה שיש לה בעלים אף שאינם שם י"ל דס"ל דעובי הכותל משותף לשניהם ואינו מיוחד לשום אחד מהם וכדעת הי"א בחו"מ דבסימן קנ"ז ס"ט שם וכמ"ש הב"ח שם וע"כ אינו דומה למקומות ביהכ"נ דכל מקום מיוחד לבעליו ומכיר מקומו אמנם הא הה"מ וב"י וש"ע ונושאי כליו כולם ס"ל דבני החצר שהכותל גבוה להם י"ט אסורים לטלטל על הכותל גם כלים ששבתו בחצר ולדדהו ראייתו מוכרחת בס"ד אמנם כ"ז בערבו בני העיר אבל כשלא ערבו י"ל לרש"י אסור לטלטל בבית הכנסת כלים שלא שבתו בתוכה כיון דהמקומות מיוחדים לבעליהם ואסור לאחרים לטלטל עליהם לרש"י אף שאינו מקום ראוי לדירה כחורבה וממילא אסור בכל הבית הכנסת דנפרץ במילואו למקום האסור דכיון דשוה לכולם ול"ל לזה תשמישו בנחת וכ' ולפ"ז נסתר ראיות הא"ע ממהרי"ל שפסק באם לא ערבו בני העיר והביאו כלים ע"י עכו"ם אסורים הכלים לטלטל בביהכ"נ אלא ד"א ומכח זה פסק הא"ע גם בעיר מוקף חומה וערבו כל בני העיר יחד ולא נתנו העירוב בבית הכנסת אסורים להכניס ולהוציא מביהכ"נ כמו בחורבה כיון שלא נתנה בעירוב אסור לטלטל לתוכה וה"נ ביהכ"נ יש בעלים שיש להם מקומות בביהכ"נ שאין דרים בעיר והן

אוסרים לטלטל בתוכה או מתוכה עכ"ל ולפמ"ש ל"ד כלל לנידון המהרי"ל ומה שהכריח זה מדנהיגו להניח העירוב בביהכנ"ס דוקא עמ"ש סימן שצ"ה אמנם אפשר לצדד דיהא מותר לרש"י לטלטל בביהכ"נ גם בלא ערבו בני העיר דלא כמהרי"ל וכמו שכתב המג"א לעיל סימן שס"ו סק"י וכל האחרונים שם וה"ט לפמ"ש לעיל דקשה לרש"י מבית שער ואפשר לומר דס"ל לרש"י דמה שאמרו חכז"ל דאינו אוסר רק בית דירה ובעלים דרים בתוכה היינו על בני החצר דיש להם חלק בה ובשלהם משתמשים אין כח למקום שאינו בית דירה לאסור עליהם אבל בחורבה שיש לו בעלים ומוקף מחיצות והיא רשות נפרד אוסר שפיר לאחרים להכניס לתוכה כיון דבלא"ה תשמישן שם בגזל דאינו שלהם וזהו לרש"י מה שאמרו בעירובין דף פ"ח יש דין גזל בשבת וחורבה מחזיר לבעליו עיי"ש אבל בבית שער דיש לבתים הפנימים בה וברשות מכניסים ומוציאים דרך בית השער ע"כ כיון שאינו ראוי לדירה אינו אוסר וע"כ גם בתוכה מותר גם מן צדי הפתח דאל"כ הוי נפרץ במילואו למקום האסור והרי מטלטלים ברשות וכמו שאין חורבה אוסר על בני החצר כיון שיש להם חלק בה ה"נ ולפ"ז אין ההיתר בבית שער משום שלזה תשמישו בנחת יותר ואם כן גם לרש"י בביהכנ"ס דכולם שותפים בו וברשות מטלטלים שם אין אוסרים זה על זה כיון דאינו מקום דירה אפילו לא יערבו בני העיר וכיון דבלא"ה רוב הפוסקים דלא כרש"י דהתוספת ורא"ש וטור וכל נושאי כלי הש"ע סתמו דלא כרש"י ולא כתבו דעת רש"י לאסור ביש בעלים אחרים להחורבה אף דהא"ע כתב דמרדכי ורוקח ומהרי"ל ס"ל כרש"י מ"מ רובא הוי להיתר ובמלתא דרבנן לכן אפשר להיות סניף ולצדד דגם לרש"י מותר ולא נצרכא אלא להעדפה.

שבתי וראיתי שהא"ע דייק בלישניה דל"ת מ"ש מבית שער דקי"ל דיכולין לטלטל מחצר אחרת אל תוך הבית שער עכ"ל הרגיש דמה דיכול לטלטל באותו חצר י"ל משום דהבית שער משועבד לה וחשוב כיש לו שותפות בה וכמ"ש אמנם לא ידעתי אנה מצא בתלמוד דיכול לטלטל מחצר אחרת לתוך הבית שער ואף דלקמן סימן שע"ט ס"א איתא בשתי חצרות וג' בתים ביניהם זה בא דרך בית שאצלו וכו' ומותרין בשלשתן שכל בית שאצל החצר חשוב לו כבית שער מוכח דיכול לטלטל מחצר אחרת לתוך בית שער של החצר שניה מ"מ הא בגמרא לא נזכר כלל הך לישנא דמותרין בשלשתן וי"ל לרש"י באמת כל חצר מותר רק בבית שער שלו ויכול לבא לבית הפנימי והוי עירובו אצלו והמחבר הרי בלא"ה סתם כאן כהתוספת ובלא"ה נמי לק"מ כיון דכל חצר מותר בבית שער שלו וערבו שתי החצרות יחד א"כ כמו דכל בני חצר יכולין להכניס ולהוציא מבתי חצר אחרת משום דחשיבו כחד רשותא ממילא ה"נ יכולין להכניס ולהוציא בכל השייך לבתי

החצר אחרת ת"ל הרמב"ם פ"א מהלכות עירובין הלכה וא"ו ומה הוא העירוב הזה הוא שיתערבו במאכל אחד כלומר שכולנו מעורבין ואוכל אחד לכולנו ואין כל אחד מאתנו חולק רשות מחברו אלא כשם שיד כולנו שוה במקום זה שנשאל לכולנו כך יד כולנו שוה בכל מקום שאחז כל אחד לעצמו והרי כולנו רשות אחד עכ"ל וא"כ כל זכות שיש לכל אחד מחמת בית שלו יש לכל החצרות שערבו יחד ובח"צ סימן קי"ב כתב דמפורש אמרו דענין העירוב הוא שאנו רואים כאלו כולם דרים בבית אחד וכל הרשות משועבדת לזה הבית עיי"ש וכ"כ בפרמ"ג לעיל ריש סימן שס"ו וא"כ ממילא הבית שער של חצר אחרת כיון דבני החצר אחרת יש להם שותפות בה ממילא ע"י עירוב משועבד נמי הבית שער לבית שמונח בו העירוב וכל מי שנתן בהעירוב כאילו דר באותו בית ומשועבד כל הרשות לו וק"ל ומ"ש הא"ע דמוכרח כרש"י מפ' הדר דף ס"ב וגם המרדכי ס"ל כרש"י עמ"ש בס"ד בסימן שע"ב.

עוד כתב שם האבן עוזר דנתברר מלשון מהרי"ל דאסור לטלטל תוך ביהכנ"ס אלא כלים ששבתו בתוכו משמע הא כלים שהכניסו לתוכו ע"י עכו"ם או ע"י מלבוש אסורין לטלטל תוך ביהכנ"ס אלא תוך ד"א וכן מבואר בספר עה"ק ש"ג ד"ב וז"ל כלים ששבתו בבית שיצאו לחצר שלא ערבה עמהם אסור לטלטל אלא ד"א עכ"ל ועפ"ז יש להזהיר אותם שקונים משקין בשבת ע"י עכו"ם שמביאין מחצר אחר שלא עירב עמהם אעפ"י שהובא כבר לביתם אסורים בטילטול בביתם כ"א תוך ד"א עיי"ש ולא זכיתי להבין דבריו מאי ראיה מחצר לבית דבחצר דהוי של רבים הדרים שם חשובה רה"ר לכלים ששבתו בבית וע"כ אסור לטלטל רק תוך ד"א וכן ביהכנ"ס למהר"ל אבל אם הובא ע"י עכו"ם כלים ששבתו בבית לבית אחר שהוא של יחיד כל הבית כד"א ומה לי תוך ד' או חוץ לד"א ואולי דייק מלשון עה"ק דכתב דהכניסו כלים לחצר שלא ערבה עמהם משמע אבל עירבה לעצמה ומ"מ אסור לטלטל רק תוך ד"א אף דהוי כרה"י ע"י העירוב ואין הספר ת"י וראיתי בגאון יעקב ריש פרק כל גגות דפשיטא ליה דכלים ששבתו בבית ראובן והוציאם דרך מלבוש לחצר שמעון שאינו מעורב מותר לטלטל בכולה כדאמרינן בר"פ ר"א דמילה רק אסור להוציאם לחצר של לוי אף דכבר מונחים בחצר שמעון ומסופק שם אם חצר שמעון מעורב והוציא ראובן ע"י מלבוש מביתו לחצר שמעון ופשט מעליו אם מותר להכניסם לבית שמעון עיי"ש והנה בפר"א דמילה בגמרא אינו מבואר רק דמותר לטלטל בחצר שאינה מעורבת בכולה וי"ל דמיירי בכלים ששבתו בתוכה אמנם ברש"י שם מבואר להדיא דגם אם שבתו בבית והוציאם דרך מלבוש לחצר שאינה מעוכבת ופשטם מעליו מותר לטלטלם בכל החצר וכן מבואר בהמאירי ר"פ ר"א דמילה

דאם הוציא מבית דרך מלבוש אף למבוי שאינה משותפת עם החצרות שאסור לטלטל והחצרות לתוכן מ"מ מותר לטלטל בכולו ואין דנין אותו ככרמלית שלא לטלטל בו אלא בד"א עייש"ה מכל זה מבואר דלא כהרב א"ע ולא ראה דברי רש"י והמאירי ואפשר לומר דהע"ק כונתו כלים ששבתו בבית שיצאו לחצר שלא ערבה עמהם היינו שהחצר נפרצה י"א או במילואה לשאר חצרות או קרפיפות ולא ערבה עמהם דחשוב נפרצה במילואה למקום האסור לענין כלים ששבתו בבית וכמ"ש תוספת בר"פ כל גגות בד"ה רב אמר וה"נ כיון דכלים ששבתו בבית שיצאו לחצר אסור להוציאם לחצר אחרת ממילא כשנפרץ לה במילואה הוי נפרץ למקום האסור לה ואסור לטלטל חוץ לד"א כמו לרב על הגג שם ולשון דלא ערבה עמהם אינו מדויק רק בכך שוב מצאתי עוד בתוספת רי"ד במסכת עירובין מהדורא תליתאה דף צ"א דכומתא וסודרא שהוציאן דרך מלבוש מבית לחצר שלא ערבה מותר לטלטל בכל אותו חצר כיון דברשות הוציאן אבל מחצר לחצר אסור כשלא נשתתפו עיי"ש (דמוכרח כן מהגמרא דאל"כ מה צ"ל דאינן רשות אחת החצרות וקרפיפות לכלים ששבתו בבית הא כיון דמוקי לה בלא ערבו החצר גם באותו חצר אסור וי"ל דנ"מ לטילטול תוך ד"א דאסור מרשות לרשות כדמשני שם דף פ"ט ע"ב עי"ש) ועיין בתוספת רע"ק ריש פרק כל גגות ומה שהביא מהריטב"א בעירובין דף ע"ז דאמרינן שם אין בו ד"א רשות שניהם שולטות בו ולא חיזנו ממקומו דבכל פורתא הוי כמטלטל מחצר לחצר עיי"ש כבר עמד בזה בגאון יעקב שם דף ע"ז ובאמת מבואר בגמרא שם דהחמירו לרב ועשו חיזוק בדבריהם שלא יחליפו ועיין תוספת רי"ד שם שכתב דשאני התם דאינו כחצר המוקף מחיצות דכולו כרשות ואמה אחת היא ובאמת בשבת ר"פ ר"א דמילה מבואר דמה"ט מטלטל בחצר כולה משום דמוקף מחיצות ויש בה דיורין ומבוי ג"כ יש במחיצה הד' לחי או קורה עיי"ש וע"כ למעלה על הכותל שאין בו ד' דאין לו מחיצות כלל גרע והוי כמטלטל מחצר לחצר כיון דבטל לחצר זה ולחצר זה תה חמיר לרש"י מחצר אחת המוקף מחיצות.

סימן שפ

ס"א יבטל להם רשותו שיאמר רשותי מבוטלת לכם או קנויה לכם ויכול לבטל אף משתחשך דאסתלוקא רשותא בשבתא שרי ממג"א וצ"ע אם יכול לבטל ע"י שליח בשבת דסילוק נראה דל"מ ע"י שליח וכמש"כ הר"ן ברפ"ק דפסחים דשליח ל"מ לבטל החמץ כיון דביטול מתורת הפקר וכשאומר לשליחו הפקר נכסי ל"מ עייש"ש א"כ סילוק רשותא ג"כ ל"מ וצ"ל רשות פלוני קנויה לך דיכול להקנות ע"י שליח וא"כ אסור בשבת

דמקני רשותא אסור בשבת ממג"א בסימן זה סק"ו ומעשה בא לידי ונסתפקתי אם אשתו מבטלת שלא בידיעתו ונראה דל"מ ועיין מג"א ס"ס הל"ד סק"ס וסק"י.

סימן שפב

ס"א הדר עם העכו"ם בחצר אינו אוסר בש"ס דף ס"ב ע"ב חצרו של נכרי הוא כדיר של בהמה והאנן תנן הדר עם הנכרי בחצר הרי זה אוסר ל"ק הא דליתיה פרש"י דבברייתא ס"ל לר"מ דישראל אוסר על ביתו של נכרי אבל נכרי אינו אוסר על ביתו של ישראל עיי"ש וכתב הריטב"א דף פ"ה דיש מביאין ראיה לדברי רש"י דאע"ג דחורבה אינה אוסרת החצר על שאר הבתים מ"מ אסורה בעצמה להכניס לה מחצר או להוציא ממנה אם יש לה בעלים שאינם כאן והראיה דהא אמרינן פרק הדר דלר"מ אע"ג דעכו"ם כי ליתיה אינו אוסר ביתו אסור להוציא ולהכניס ואינו ראיה דההיא אליבא דר"מ דס"ל דדירה בלא בעלים שמה דירה אלא דבעכו"ם הקילו היכא דליתיה מפני שהוא כדיר של בהמה שלא יאסור וביתו אסורה דסוף סוף דירה הוא אבל אנן דקי"ל כר"י ור"ש דדירה בלא בעלים לא שמה דירה כשם שאינו אוסר כך אינה אסורה בין בעכו"ם בין בישראל עכ"ל ותירוצו לא יתכן לפי מה דגרס רש"י בפרק הדר שם לעולם קסבר דירה בלא בעלים לא שמה דירה אלא דבריטב"א בפרק הדר כתב דגרסינן דכ"ע דירה בלא בעלים שמה דירה פירש דכל היכא דדירה בבעלים חשובה דירה ה"ה דירה שלא בבעלים עכ"ל וגם לפ"ז קשה דא"כ ע"כ העכו"ם גם לר"מ גם בבעלים לא חשובה דירה רק דגזר היכא דאיתיה שמא ילמוד ממעשיו ובדליתיה לא גזר וא"כ בדליתיה גם ביתו יהא מותר והרי מפורש אמר ר"מ דירה של עכו"ם כדיר בהמה ובדף ס"ב ע"א מבואר דגם ר"מ ס"ל דירת עכו"ם לא שמה דירה.

לכן נלע"ד לפמ"ש לעיל סימן שע"ו דדעת הירושלמי כיון דבעל החורבה אינו דר אצלה ובעל החצר סמוך לה ומשתמש בה בחול הוי לזה תשמישי בנחת ולזה תשמישי בקשה דנותנין לזה שתשמישו בנחת וכמבואר בפ"מ שם וכ"ז ע"כ משום דכופין על מדת סדום דזה נהנה וזה לא חסר וכעין שפירש"י בעירובין דף נ"ט ע"ב בד"ה דפנימית וה"נ מוכרח הרחוק לבטל רשותו וודאי ישמע לתק"ח או דבודאי לא חשוד אמדת סדום ואנן סהדי דניחא לו שיבוטל לחברו רשות חורבתו וכ"ז משום שלא יעשה הדר שם איסור בהוצאה והכנסה וכמו דמה"ט מצוה לערב כמ"ש ב"י ריש סימן שצ"ה ז"ל וטעמא רבה איכא דלא ליתי לידי איסור לאפוקי ולעיולי באיסור עכ"ל ה"כ מה"ט נותנין לזה שתשמישו בנחת וזה לא שייך בעכו"ם וכעין שכתב הטו"ז סימן זה ס"ק י"ב.

ולפ"ז נראה דלדידן גם בנכרי דליתיה בביתיה ודרין שני ישראלים בחצרו וערבו מ"מ בית הנכרי מותרת להוציא ממנה לחצר ולהכניס לה אף דבנכרי ל"ל דכופין אותו על מדת סדום ליתן למי שתשמישו בנחת מ"מ הא מבואר בס"פ הדר שם דף ע"ה ע"ב בתוספת ד"ה נכרי דאף דאיכא טעמא לאסור בנכרי מ"מ כיון דישראל לא אסר נכרי נמי לא אסר דאין להחמיר בנכרי יותר מבישראל אי לאו דהוי כרבים עיי"ש וא"כ ה"נ בשלמא לר"מ דאם הישראל אינו בביתו אוסר ממילא בנכרי כי ליתיה יש לומר דביתו אסור ומטעם שכתבתי אבל לדידן דגם ישראל כי ליתיה אינו אוסר בחצר וגם ביתו אינו אסור דנותנין למי שתשמישו בנחת ממילא אין להחמיר בנכרי יותר.

בטו"ז סוף הסימן דירה של עכו"ם וכו' ז"ל המרדכי ר"פ הדר בשם רש"י חצרו של נכרי הרי הוא כדיר של בהמה פירש ומותר לישראל המתאכסן שם להכניס ולהוציא מבית עכו"ם לחצר ואם יש שם ישראל אחר אוסר פירש אוסר לאורח להוציא מבית העכו"ם לחצר אבל אותו ישראל מותר להוציא מביתו לחצר דאין ישראל האורח אוסר עליו עכ"ל ובתרומת הדשן סימן ע"ו תמה עליו הא ארח אינו אוסר וכדמוכח מביטל רשותו להם דהוא והם מותרין בשלהם דה"ל כאורח וכדלעיל סימן ש"פ והב"י תמה יותר דהא הן דברי רש"י בדברי ר"מ ואנן קי"ל כראב"י ואין ישראל אחד אוסר דאין אורח אוסר על בעה"ב ולא בעה"ב על האורח כמ"ש תה"ד עכ"ל ולפע"ד לק"מ דהא ברש"י לא כזכר אורח כלל והמרדכי מדהזכיר אורח ע"כ משום דלדינא אינו אסור רק באורח מתאכסן בבית הגוי וישראל דר בחצר דלענין בית הגוי הוי כשני ישראלים דאוסרים זה ע"ז ומה שהקשה תה"ד דאורח אינו אוסר לפע"ד לק"מ לפמ"ש בהג"ה לעיל סוף סימן ש"ע דהא דאורח אינו אוסר דוקא בדאיכא בעה"ב קבוע דאז האורחים בטלים לגביה אבל אורחים ביחד אוסרים זה על זה עיי"ש ולפ"ז י"ל דהא דאורח בטל היינו ברשות ישראל הקבוע שם דאינו אוסר החצר עליו כיון דזה קבוע בו דשלו הוא וזה רק אורח משא"כ בית נכרי ויש שם אורח ויש בחצר ישראל אחד הדר שם דאין לו חלק בבית נכרי ל"ל דהאורח בטל לגביה וא"כ הוי הבית מיוחד להאורח והחצר הוא של בעה"ב הדר בחצר ואסור לכל ישראל להוציא מן החצר לבית הנכרי שהאורח שם ולא משום הנכרי כלל אלא דהאורח כחו יפה לאסור על אחר שאין לו חלק כלל באכסניא שלו וע"כ החצר גופא הוי כחצרו של בעה"ב ומותר לכל ישראל להכניס ממנו לבית הישראל הדר שם בקביעות או להוציא מביתו לחצר דבחצר בטל הארח לגביה אבל אסור להכניס ולהוציא מהחצר לבית הנכרי שהאורח שם דהאורח אוסר עליו הבית ואינו בטל וע"כ נסתר ראיות התה"ד מהך דסימן ש"פ דשם שביטלו רשותם שאני דאזי הרשות של מי שנתבטל לו וע"כ בטל

האורח אצלו וזה לפע"ד אמת ופשוט ותמהני על הת"ה וב"י שדחו דברי המרדכי ולפ"ז נסתר גם כן מ"ש הא"ע בסימן שס"ו הבאתיו לעיל סימן שע"ו דהמרדכי עומד בשיטת רש"י דחורבה שיש לה בעלים אסורה ולפמ"ש לא קרב זה אל זה דדוקא באורח כתב כן ואף דלרש"י גופא חורבה שיש לה בעלים אסורה מ"מ הוצרך כאן לפסוק האיסור מחמת האורח כיון דליכא רק ישראל אחד לא חשוב דירה לראב"י ובמ"א סימן שצ"א סק"ב כתב לתרץ דברי המרדכי משום דשכירות ליומא ממכר עיי"ש ואין לשון אורח משמע כן לפע"ד.

סימן שפד

ס"ב בין בחזקה והקשה בטו"ז דהא קי"ל דאם השאיל ביתו לעכו"ם אינו אוסר עליו דלא השאיל לו אדעתא שיאסור עליו ובא"ר ותו"ש דחו דבריו דבחיל המלך לאו בדעתיה תליא מלתא עיי"ש ולע"ד כונת הטו"ז דהיכא דלאו בדעתיה תליא בלא"ה לא היה לו למגזר עליו כיון דדירת עכו"ם מדינא אינה דירה רק כדי שלא ידור עמו וילמד ממעשיו הטריחוהו והפסידוהו כדאיתא ר"פ הדר וברש"י שם וא"כ היכא דלאו בדעתיה תליא אנוס הוא וכי נטריחוהו כדי שיעזוב ביתו ונחלתו ויאכלו זרים יגיעו וע"כ עיקר האיסור משום היכא דברצונו דר עם העכו"ם ויכול למנוע וא"כ באכסניא כיון דאם נכנס ברצונו אין לאסור דלא השאיל רשותו כדי לאסור עליו ממילא אין לאסור היכא דנכנס בחזקה.

סימן שפו

ס"ה וי"א שמערבין בתבלין זה דעת הרמב"ם וכתב הג"א ר"פ בכל מערבין דכן דעת רש"י ובהגהות הב"ח ר"ל דט"ס הוא דברש"י לא מוכח ובאמת מוכח מפרש"י שם דף כ"ט בד"ה לאו בני אכילה נינהו ת"ל וס"ל לרב יוסף דאין מערבין בהן משמע דאנן לא ס"ל כן וכן מצאתי מבואר בא"ז ראיה זאת אמנם קשה מנ"ל לרמב"ם ורש"י דזה רק לרב יוסף ונלע"ד דהב"ח הקשה דמי גרעו ממים ומלח דמזון הם לטבל בהן פתו כשהן מעורבין כ"ש תבלין דמזון הן לטבל בהן את הצלי ולמה פסקו הרא"ש וטור דאין מערבין בתבלין ותירץ דתבלין אין מלפתין בו הפת רק צלי וצלי גופא רק לפתן ע"כ אין מערבין עכת"ד וקשה דהא בגמרא מבואר דלרב יוסף ס"ל דתבלין אין מערבין בו והרי רב יוסף ס"ל שם דצלי שיעורו מזון שני סעודות דלא הוי לפתן רק מאכל בעצמו מדפרסאי אכלו צלי בלא פת א"כ הוי כפת גופא ותבלין ליהוי כלפתן כיון דמלפתין בו צלי וצ"ל משום דאביי מותיב לו דאטי פרסאי רובא דעלמא והתנן בגדי עניים לעניים וכ"ת הכא לחומרא והכא

לחומרא והתניא רשב"א מערבין לחולה ולזקן כדי מזונו ולרעבתן בסעודה בינונית של כל אדם קשיא עיי"ש הרי דלרב יוסף צ"ל דס"ל מהכא לחומרא והכא לחומרא ואביי הקשה מהברייתא דאדרבה בעירוב אזלינן הכא לקולא והכא לקולא וא"כ לרב יוסף נהי דמצריך צלי לאכול המינו שתי סעודות דחשוב כפת גופא דאזיל לחומרא כפרסאי אבל להיפך למיחשב תבלין כליפתן מה"ט אדרבה אזלינן לחומרא דלרובא דעלמא צלי גופא רק לפתן והוי תבלין רק לפתן דלפתן ואינו ראוי לערב וצ"ל דהרא"ש וטור ס"ל דאביי ג"כ לא אזיל הכא לקולא רק משום דאנן לא אכלינן צלי לבד כפרסאי או משום דרובא דעלמא לאו פרסאי וכמ"ש הת"ח שם וע"כ ברעבתן לא אזלינן בתר דידיה כיון דרובא דעלמא בינונים וגם הוי לקולא יעיי"ש ועל כן בתבלין לא אזלינן לקולא בתר פרסאי דל"ה רובא דעלמא אמנם רש"י ורמב"ם ס"ל דאביי לעולם אזיל לקולא בעיכוב מדחזינן בזקן וחולה לא אזלינן בתר רובא דעלמא רק בתר דידי' לקולא וברעבתן אזלינן בתר רובא דעלמא ולא בתר דידי' ש"מ דלעולם אזלינן לקולא וכפרש"י שם דף למ"ד בד"ה והתניא וע"כ ס"ל גבי תבלין כיון דפרסאי אכלי צלי בלא פת א"כ הוי תבלין לפתן ומערבין בו גם לדידן והא דבבגדי עניים לא מקלינן משום דהוי דאורייתא והך דפתחו כמלואו דמדמי לעירוב משום דל"ה רק מדרבנן כדפרש"י בביצה דף יו"ד עיי"ש ומ"ש הת"ח דבגדי עניים לעניים משום דעניים רובא דעלמא מבואר בריטב"א להיפך וכ"כ שם בשם הראב"ד דלרובא דעלמא לא חשוב בגד של שלש על שלש יעיי"ש.

וראיה לדברי דרמב"ם אזיל לקולא בעירוב אף בתר מיעוטא דהא כתב הב"י דרמב"ם כתב חזיז מערבין בו אף דאנן לא אכלינן חזיז מ"מ כיון דבני בבל אכלי ליה חשוב שפיר מאכל עיי"ש והטור השמיט חזיז כיון דהשתא לא אכלינן לו הרי דטור אזיל לחומרא ורמב"ם לקולא היכי דמקומות חלוקין וה"נ בתבלין לטור אזיל בתר דידן או בתר רובא דעלמא לחומרא דלא אכלי צלי לבד ונמצא תבלין רק לפתא דלפתא ולריוב"ם אזיל לקולא בגוף צלי בתר דידן דהוי רק לפתא ולענין תבלין אזיל בתר פרסאי ודו"ק אמנם ק"ל על הב"י דהא בש"ס פריך גבי חזיז דרב אדרב ומשני הא לבתר דאתא רב לבבל ופריך ובבל הוי רובא דעלמא ומסיק כי קאמר רב בדגנונייתא ופרש"י בחזיזי שגדל בגינה דכ"ע אכלי להו עי"ש וא"כ חזינן דלא אזלינן בתר בבל לבד וצ"ל דרמב"ם ס"ל דגם חזיז שבגינה רק בבבל אכלי אלא דלס"ד דמיירי בשאר חזיז פריך דאטו בבל רובא דעלמא משום דבאמת אינו ראוי כלל לאכילה לפי טבע העולם ובני בבל משונה מנהגם ובטלה דעתם וכמ"ש הריטב"א שם וע"כ משני בחזיז גינה ראוי יותר לאכילה ושפיר אזלינן בתר בבל וזה מוכח מדלא קאמר הש"ס אלא משמע דלא חזר מתירוצו דבבלים לבד אכלו חזיז ועדיין

צ"ע למה לא פירש הרמב"ם דדוקא בחזיז גינה מערבין ואולי משום דבגמרא דף כ"ח שם פריך מעיקרא על רב דאמר מערבין בגודגדניות דהתניא חשוכי בנים לא יאכלו ומשני תרגמא אמרובי בנים ואבע"א לעולם לחשוכי בנים דהא חזי למרובי בנים מי לא תנן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אלמא אע"ג דלא חזי להאי חזי להאי ה"נ אע"ג דלא חזי להאי חזי להאי ואב"ע כי קאמר רב בהנדקוקי מדאי ופריך ובחזיז לא וכו' ובבל מי הוי רובא דעלמא וכו' כי קאמר רב בדגנונייתא עיי"ש הרי דמדמי לחד תירוצא מה דלא חזי לחשוכי בנים מצד עצמו לישראל בתרומה אף דרך איסורא רבוע עליה וא"כ לא קשה נמי דבבל מי הוי רובא דעלמא דכהנים נמי לא הוי רובא דעלמא ומערבין לישראל בתרומה ומשום דאזלינן לקולא וכדלעיל אלא דפריך למאי דמתרץ דרב לא קאמר רק למרובי בנים או במדאי ומשום דל"ד לתרומה דהוי מאכל לכל אדם מצד עצמו לולא האיסור דרבוע עליו ולפיכך הוכרח לומר גם בחזיז כי קאמר רב רק בשל גינה והפוסקים פסקו לקולא בגודגדניות דרב קאמר דכ"ע מערבין וכמבואר ברא"ש וטור ה"כ בחזיז.

ס"ו צלי הוי לפתן ושיעורו ללפת בו שתי סעודות כל הפוסקים פסקו כן כרבה לגבי רב יוסף ותמהני על רי"ו בחלק ח"י שכתב בשר חי או צלי כדי לאכול ממנו ב"ס.

חומץ הוי לפתן כתב במג"א סק"ז שיעורו כדי לטבל ירק מזון ב"ס אם היה אוכלו בלא פת ע"כ זה הוי תרי לישנא בגמרא ופסק כל"ק אבל הרשב"א והא"ז וריא"ז בש"ג פסקו כל"ב דסגי כדי לטבל ירק הנאכל בב"ס עם פת וכתבו דזה הוי רביעית וצ"ע כי הרשב"א וריא"ז י"ל דכתבו כן משום דבפרק הדר קאמר רביעית חלא ומשום דפסקו כל"ב כתבו דחד שיעורא הוא וא"כ גם הפוסקים כל"ק י"ל ס"ל דרביעית די לירק ב"ס בלא פת וא"כ אנן לדידן לא נ"מ בין הנהו תרי לישנא ולעולם השיעור רביעית.

וטעם פלוגתת הנהו תרי לישנא נראה דמאן דס"ל כדי לטבל ירק הנאכל בב"ס עם פת ע"כ ס"ל דמותר לערב עם לפתן דלפתן אבל ל"ק ס"ל דאין מערבין בלפתן דלפתן כמ"ש הב"ח בטעם דאין מערבין בתבלין וא"כ א"א לשער כל"ב ודו"ק ולפ"ז א"ש נמי מה שפרש"י על הא דתבלין אינו מאכל וס"ל לר"י דאין מערבין בתבלין ומשום דלל"ב מערבין גם בתבלין וס"ל כהפוסקים כל"ב.

ס"ה במג"א ס"ק י"א דע"ח נמי מצוה מ"מ עושה אותה להנאתו ובתו"ש תקשה עליו דלא היה צריך לזה דבלא"ה כיון שיש במצוה גם הנאת הגוף אסור כמו נודר ממעין דאינו טובל בימות החמה ודחה ג"כ דברי הכו"פ שכתב בי"ד ס"י דשוחט של ע"ז שרי בדיעבד משום דשחיטה מצוה ומצות לאו להנות נתנו עיי"ש דכיון דנהנה ע"י השחיטה באכילת בשר אסור עכת"ד ולא ראה מ"ש השע"מ בהלכות לולב פ"ח בד"ה ולדעת הר"ן

דע"כ לא אמרו הר"ן וסייעתיה דבמצוה דאיכא הנאת הגוף לא אמרינן מלל"נ אלא היכא דנהנה גופו מהדבר עצמו שאסרו עליו בהנאה כגון באומר הנאת תשמישך וכה"ג אבל ההיא דאין מערבין אלא לדבר מצוה דאע"ג דגופו נהנה מבית המשתה מ"מ אין גופו נהנה מדבר שמעכב בו דהיינו האיסור ואינו רק גרמא ליהנות מדבר המותר לו ובזה שפיר אמרינן מלל"נ עכת"ד ולע"ד דבריו מוכרחים דאל"כ נודר הנאה ממעיין גם בימות הגשמים ליתסר טבילה של מצוה דעי"כ תטהר לאכול טהרות ולבעלה ובזה נכונים דברי הכו"פ אמנם דברי המג"א עדיין צ"ב דא"כ גם כשיתכוין להנאתו למה אסור ונ"ל ע"ד לפמ"ש במקום אחר דבאמת גם ביש במצוה הנאת הגוף הל"ל מלל"נ כשאינו מתכוין להנאה אלא צ"ל האיסור משום פ"ר אלא דכ"ז בעושה מעשה איסור אזלינן בתר המעשה דיש בו הנאה אף דאינו מיכוין משא"כ נתינת העירוב בביה"ק או בככר שאסור בהנאה לא הוי מעשה איסור דאין בעצמותו הנאה רק איסור מחמת כונתו שמיכוין לילך עי"כ לבית המשתה והאיסור מצד הכונה וכיון דאין כונתו בשביל הנאה הנצמח רק להמצוה ע"כ מותר גם לר"י דס"ל דשא"מ אסור או לדידן בפ"ר דבזה המעשה והכונה אינו בהנאת איסור משא"כ כשטובל במעיין בימות החמה גוף המעשה יש בה הנאה רק אינו מתכוין וכיון דהוי פ"ר אסור וע"כ צדקו דברי המג"א דע"ח אינו אסור רק משום שעושה להנאתו ועוי"ל לפמ"ש במקום אחר להקשות על הר"ן דכתב בנדרים דף ט"ו ע"ב דהיכא דיש הנאה לגוף גם מצוה חשיב הנאה וע"כ נודר ממעיין אסור לטבול בימות החמה והקשיתי הרי אם מיכוין למצוה אין כונתו ליהנות דמלל"נ ומותר דאינו מתכוין ואף דהוי פ"ר הא הר"ן גופא כתב בפג"ה דבהנאה מותר כשאינו מיכוין אף דהוי פ"ר והוכיח ממוכרי כסות מוכרן כדרכן ובלבד שלא יתכונו בחמה מפני החמה הרי דהנאה לא חשוב כשאינו מתכוין זולת באכילה והנאת תשמיש דמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה עיי"ש וצ"ל דבאמת כשאינו מיכוין להנאה מן הדין היה מותר לטבול גם בימות החמה אלא דגזור שמא יכוין גם להנאתו וזה עדיף ממ"ש בשע"מ שם בשם הראשונים דגזור שמא ישהה כדי ליהנות אחר המצוה דזה הוי בשעת הטבילה ממש ודברים שבלב וע"כ שפיר כתב הר"ן בנדרים שם לענין הנאת תשמיש דגם במצוה אסור דשם גם אינו מיכוין אסור דהוי פ"ר ומביא ראיה מנודר ממעיין דאסור ונהי דשם צ"ל האיסור שמא יכוין להנאתו מ"מ חזינן כשמיכוין אסור בשאר הנאות ממילא בתשמיש גם כשאינו מיכוין אסור מדינא וע"כ אף דרק מדרבנן אסור כדמוקי שם דהוא בבל יחל דרבנן מ"מ גם כשלא מיכוין אסור ודו"ק ומצאתי בחת"ס חיו"ד סימן ס"ט הביא הקושיא על הר"ן בשם הטורי אבן ותירץ החתם סופר דכל שעשוי לכך כגון מעין להקר או הנאת בעילה או בגד ללבוש

שייך פ"ר גם באיסור הנאה עיי"ש ובין לדבריו בין לדברי א"ש דברי המג"א דהכא דהכא אין הככר עשוי להנאת עירוב וע"כ גם כשבא לו הנאה ע"י עירובו מ"מ אם לא יעשה להנאתו הוי אינו מתכוין דמותר גם בפ"ר אלא לדידי צ"ל דהמג"א ס"ל בנודר הנאה ממעין דלא כר"ן רק הטעם כמ"ש ם השע"מ דגזור שמא ישהה להתקרר אחר הטבילה ומשום דבלא"ה מותר הנאה כשאינו מיכוין בפ"ר וכמ"ש ודו"ק.

אמנם דעת הריטב"א ותוספת דגם כשיש הנאת גוף במצוה מותר וכמבואר בשע"מ שם ולא חלקו כשמכוין להנאתו א"ל ונראה הטעם לפמ"ש תוספת בביצה דף כ"ז ע"ב ד"ה ועל החלה בא"ד דבטל צורך הדיוט אצל צורך גבוה והוי ככולו של גבוה ה"נ י"ל דמצות לל"נ ובטל הנאת הגוף לחלק גבוה ועיין בתוספת פסחים מ"ו ד"ה לא ושבת כ"ד ע"ב ד"ה לפי מ"ש בשם ריב"א.

והנה הרמב"ם השמיט הנך תרי מימרא דרבא דאסור להזות עליו ולטבול במעין בימות החמה וי"ל דס"ל כתוספת ורשב"א דמצות לל"נ אף שיש הנאה לגוף ומטעם שכתבתי אלא דטעמו דרבא דודאי גוף המעשה ל"ח הנאה כלל אם עושה לשם מצוה לבד בטל חלק הדיוט אצל גבוה אבל אם כונתו להנאת גופו אף דמיכוין גם למצוה מ"מ הרי אצלו חשיב הנאה ואינו עושה כולו לד' לבדו ואינו מבטל בדעתו הנאתו לגבוה א"כ אחשביה להנאה ואף דלא אזלינן בתר כונה מ"מ לחומרא אזלינן בתר כונה כמו לא אפשר ומיכוין להנאתו וחביב בעיניו ליהנות בפסחים כ"ה ע"ב דאף לר"י דלא אזיל בתר כונה אוסר שם רבא וה"נ גוף המעשה הוי מצוה ול"ח הנאה כלל מ"מ אם רוצה ליהנות אסור וע"כ אסר רבא דמאן מפיס שלא יכוין והנה במנחות דף ס"ד איתא פירס מצודה להעלות דגים והעלה דגים ותינוק רבא אמר חייב בתר מחשבתו אזלינן ורבה פוטר דאזיל בתר מעשה ובר"ן פרק הארג מבואר דשאר איסורין ל"ד לפ"נ דבפ"נ לכ"ע שרי כשעושה איסור והיתר ביחד כמו להעלות דגים ותינוק משא"כ בשאר איסור כגון לנעול ביתו בעדו ובעד הצבי ולפ"ז הכא א"ל בטיל הנאת גופו אצל המצוה הוה אסור רק משום דבטל חלק הדיוט לגבוה וכ"ז מצד עצם המעשה דהוה מצוה אבל אם מיכוין להנאתו הרי אחשביה להנאתו וכ"ז לרבא דבתר מחשבתו אזיל אבל הרמב"ם דפוסק שם כרבה כמבואר בפ"ב מהלכות שגגות הט"ו ופ"ב מהלכות שבת הט"ז עיי"ש בהה"מ וא"כ ה"נ המעשה בעצם היתר הוא ולא אזלינן בתר מחשבתו גם כי יכוין להנאתו ודו"ק וע"כ הרמב"ם ורשב"א כאן אזלו לשטתייהו ומתירין גם בעירובי חצרות כשנדר שלא יהנה ומשום דמצות לל"נ כמ"ש בנתיב חיים וה"ט דגם שכונתו להנאתו בטל חלק הדיוט לחלק גבוה.

סימן שצא

במג"א סק"ב המרדכי כתב דעכ"פ אסור לאורח להוציא מביתו לחצר או לעיר נ"ל דהדין עמו דהרי החצר מיוחד לבע"ה והבית מיוחד להארח דשכירות ליומא ממכר הוא א"כ מוציא מרשות לרשות אבל בע"ה מותר להוציא דאין לאורח חלק במבוי או בחצר עד למ"ד יום עכ"ל ובתו"ש תמה כיון דשכירות מותר לענין החדר ה"נ י"ל לענין החצר דודאי השכיר לו שיהא לו דריסת הרגל בחצר עיי"ש וי"ל ע"ד שביאר בספר א"ע בסימן שס"ו דברי המרדכי דרש"י לשיטתו דחורבה שיש לה בעלים אסורה אבל אינה אוסרת החצר אלא דמ"ש שם הא"ע דגם בלאו אוכח אסור הבית נכרי לא ס"ל למג"א דכיון דדירת עכו"ם אינה דירה כלל ומותר לטלטל מחצר לביתו ונהי דבשני ישראלים אוסרים משום גזרה דילמד ממעשיו אבל כי ליתא לנכרי לא גזור גם ר"מ כדאיתא ר"פ הדר ועמ"ש לעיל סימן שפ"ב וגם בישע"ק לעיל סימן שפ"ב כתב דבית עכו"ם גם רש"י מודה דהוי כאין לו בעלים כלל וגם המרדכי מדהזכיר אורח ע"כ משום אורח אסור וע"כ פי' המג"א משום דשכירות כממכר אלא דמ"מ אינו אוסר בחצר דהא מבואר ביו"ד סימן רפ"ו דשוכר בית פטור ממזוזה כל שלשים יום וכתב שם הש"ך ס"ק כ"ח שאינו נקרא עדיין דירה עיי"ש וא"כ הוי החורבה שיש לה בעלים כיון דשכירות ממכר הוי של ישראל ורש"י לשיטתו דאסורה ואינה אוסרת החצר על בע"ה הדר סמוך לחורבה ובזה נלע"ד טעם לסברת הרמ"א דכתב המג"א לעיל ס"ס ש"ע דס"ל דגוי רגיל אוסר מיד וישראל רק לאחר שלשים יום ורש"ל בתשובה סי"ח משיג דכ"ש ישראל וכמ"ש מג"א בס"ק זה אבל לפמ"ש בישראל עד שלשים לא חשוב דירה לגביה אפילו בשוכר אבל בגוי דלעולם דירתו אינה דירה רק משום דילמד ממעשיו וע"כ ברגיל סגיא ועמ"ש לעיל סימן שפ"ב.

והנה באמת לא נמצא ברש"י ר"פ הדר האי דינא דאורח רק פירש דלר"מ אוסר הבית של נכרי להוציא ממנו לחצר ובב"י לעיל סימן שפ"ב תמה על המרדכי דהרי רש"י פירש לר"מ דלא קי"ל כותיה עיי"ש וא"כ להמג"א דמיירי בשכירות עדיין קשה דא"כ למה פליג ראב"י כיון דר"מ מיירי בברייתא באורח ששכר ע"כ דראב"י פליג אזה ולכן צ"ל דרש"י לא פירש באורח כלל ואינה הלכה אלא דהמרדכי נקט לדינא גם לדידן משכחת באורח דביתו אסור ואינו אוסר המצר על ישראל הדר שם וכמו שפרש"י דברי ר"מ בלאו אורח וזה מוכרח כיון דעינינו רואין דלא נמצא ברש"י כלל האי דינא דאורח וגם בהג"א ר"פ הדר ובת"ה סימן ע"ז לא הזכירו האי דינא רק בשם המרדכי ולא בשם רש"י ולפ"ז י"ל קושיות תי"ש על המג"א די"ל המרדכי לטעמיה דבפ' השואל כתוב במרדכי דמשכיר בית לחברו לזמן ובתו"ז נפל ביתו של משכיר יכול להוציא השוכר מביתו עיי"ש וא"כ

ס"ל דשכירות אינו כממכר עיין רא"ש שם דלא כרש"י בפ' השואל שם דף ק"מ ע"ב דס"ל דתו"ז א"י להוציאו כשנפל ביתו והנה ברא"ש פ"ק דע"ז סימן כ"ב כתב נהי דלדידן שכירות לא קניא כיון שיד אומות תקפה ובדינהם שכירות ליומא כמכר ואף אם נפל ביתו של משכיר א"י להוציאו הוי כמכר עכ"ל והנה איתא בחו"מ סימן קנ"ד סי"ח במחבר דישראל הבא מחמת עכו"ם אינו כעכו"ם רק לגריעותא עיי"ש דהיינו לחובתו ולא לחובת ישראל אחר ועיין בחו"מ סימן ס"ו בהג"ה שם סעיף כ"ה ובסמ"ע סימן מ"ה ס"ק ל"ח דהיכי דלא מפסיד לישראל אחר אמרינן דלוקח מעכו"ם כחו כעכו"ם עיי"ש ולפ"ז א"ש דברי המרדכי דאורח ששכר מעכו"ם דבדינהם שכירות כמכר ע"כ ישראל הבא מכחו קנה הבית והוי רשותו ואסור להוציא לחצר דמיוחד לישראל אחר הדר שם דלחובתו הוי כעכו"ם אבל אינו אוסר החצר על הבע"ה ישראל הדר שם דלחוב לאחרים בא מכח עכו"ם אינו כעכו"ם ובדידן שכירות אינו כמכר וכ"ז לענין החצר דבא לאסור על הישראל בשלו אבל בבית העכו"ם דבלא"ה אין לו חלק ונחלה בו להשתמש שם ואין לו הפסד ע"כ אסור גם הישראל הבע"ה להכניס מהחצר וכן לבית הנכרי דהאורח אוסר עליו הבית ועלו דברי המרדכי כהוגן ורש"י גופא לא פירש באורח דס"ל גם לדידן שכירות כמכר וא"כ גם החצר יהא אוסר על בע"ה הדר שם וא"כ לפי מה דקי"ל בחו"מ סימן שי"ב ס"א דנעל בית המשכיר א"י להוציאו תו"ז דלא כמרדכי שם ה"נ אוסר השוכר לזמן גם החצר על בע"ה הדר שם ולדינא י"ל ממ"נ אין השוכר אוסר כל שלשים יום דהא במזוזה פטור השוכר כל למ"ד ומבואר בתוס' מנחות דף מ"ד ע"א בד"ה טלית שני טעמים אחד דמה"ת פטור רק כל שלשים דלא חשוב בית דירה דידי' וטעם שני דלעולם ל"ח ביתו רק מדרבנן חייב לאחר למ"ד דנראה כביתו עיי"ש וא"כ אם הטעם במזוזה דל"ח כלל ביתו מחמת שכירות ואינו כמכר א"כ ה"כ אינו אוסר על אחרים וגם ביתו השכור מותר ואם הטעם במזוזה דלא חשוב דירה כל שלשים א"כ הוי כחורבה דאינו אוסר החצר לכ"ע וגם ביתו מותר לתוס' וכה"פ דלא ס"ל כרש"י בחורבה וכמ"ש לעיל סימן שע"ו ס"ג אלא דזה דוקא בשוכר מישראל אבל בשוכר מעכו"ם שאני וכמ"ש ולכן נקט המרדכי האי דינא דאורח רק בשוכר מעכו"ם וגם הרמ"א דמחלק בין אורח עכו"ם לאורח ישראל קודם שלשים כמ"ש המג"א ס"ס ש"ע י"ל ג"כ מחמת דבדינהם שכירות כמכר וידם תקופה הוי כביתו וכמ"ש הרא"ש בפ"ק דע"ז הנ"ל ובחו"מ סימן שי"ב ס"א בהג"ה העתיק דברי המרדכי דפרק השואל וגם שאלה לזמן הוי כשכירות וכמ"ש האחרונים כאן וביו"ד סימן רפ"ו ולפמ"ש הש"ך ביו"ד סימן רפ"ו ס"ק כ"ט דגם בשוכר מעכו"ם פטור ממזוזה כל

שלשים הרי דלא חשוב דירת ישראל עד אחר שלשים ה"נ יש לפסוק שלא יאסור כל למ"ד ועכו"ם אורח שאני דבלא"ה דירתו אינה דירה וכמ"ש לעיל וצע"ג לדינא.

סימן שצב

מג"א סק"ג ובשם הר"ן בתשובה כתב דעכו"ם הוי שיור ע"כ ובירושלמי בפרק כצד מעברין סוף הלכה וא"ו עיר חדשה כגון צנן וחדשה ומגדל גד [ביהושע ט"ו] אפילו נשים וטף אסי אמר ובלבד ישראל רבי בין בר ממל וכ' בפתוחין לתוכה אמר רב מנא מכיון שהן פתוחין לתוכה נעשו כולן רשות אחת עכ"ל הרי מבואר דלא כר"ן וכבר תמה שם בש"ך עיי"ש והנה י"ל דהא טעמא דירושלמי משום דדירת נכרי לאו שמה דירה כמ"ש הפ"מ שם וא"כ לפי מה דפסקינן כאן ס"ג דאפילו בית הבקר ובית התבן הוי שיור והוא מבבלי ד"כ ע"ב ה"נ דירת נכרי אף שהיא כבהמה אמנם המעיין בתשובת הר"ן יראה משום דאסור לטלטל חוץ לשכונת ישראל הוי היכר ונראה מדבריו שם דלא ס"ל האי דינא דלעיל סימן שצ"א ס"א דחצר אחת של בתים הרבה יהודים מותרים לטלטל בכל הכרך של עכו"ם ולר"ן שם ס"ל כיון דצריכין עירוב במקומן אף דיש להם שכונה בפ"ע ודלתותיהן ננעלות מ"מ אסורין לטלטל חוץ לשכונתן דעכו"ם אוסרין עליהן וכדעת החולקים על ר"י שהובא בב"י סימן שצ"א וא"כ מוכח מירושלמי זה כדעת ר"י הנ"ל מדס"ל דעכו"ם ל"ה שיור ע"כ משום דמותר לטלטל חוץ לשכונת ישראל כשחלקו שכונתן בדלתות וכה"ג דאל"כ הוי היכר כמ"ש הר"ן בתשובה שם ואפשר לתרץ דירושלמי משום דס"ל בפתוחין לתוכה וכס"ד דאביי בבבלי דף סמ"ך דדוקא אי בעי מצי לערובי יחד אזי הוי שיור וע"כ ס"ל דירת עכו"ם ל"ה שיור דנהי דאסור לטלטל משכונת ישראל לשכונתם מ"מ לא מצי לערובי עם עכו"ם ואנן קי"ל כמסקנא דאביי בבבלי ומ"מ כיון דפסקינן כר"י כדלעיל סימן שצ"א ס"א ליתא לדינא דר"ן דנהי דקי"ל דגם בית הבקר הוי שיור ודאי דוקא כשאינו פתוח לעיר ויש הפסק בקעה או מבוי באופן דאסור לטלטל מן העיר לבית התבן דבזה היכר ובטוש"ע קאי על מה דקאמר דאפילו אינו פתוח לעיר בענין שיכולין לערב ע"ז אמרו אפילו בית הבקר ואף דיש הפסק הוי שיור כמ"ש הריטב"א דכיון שעומד בתוך עיבורה של עיר הוי שיור וא"כ ה"נ לדידן ל"ה עכו"ם שיור רק כשאינן פתוחין לעיר ויש מקום פרוץ בינם לשכונת ישראל או כששכונת עכו"ם אינה מוקפת חומה וראויה לנעול דאזי כיון שאסור לטלטל ברחובותיה הפרוצין הוי היכרא דר"ה אסור ולפ"ז י"ל דמאי דאמר בירושלמי כשפתוחין לתוכה לא פליג אדאביי דדוחק לומר דפליגי כיון דבירושלמי אתמר משמי' דרב ואיך

יפלגו אביי ורבה עליו דכל מילי דמר עביד כרב ואיך מר מערב לפומבדיתא מחמת דעשה שיור בי תבנא דהו"ל חוץ לעיר ולפמ"ש י"ל דירושלמי קאי אמאי דאמר דעכו"ם ל"ה שיור דמיירי במוקף חומה כדאמר כגון צנן וחדשה דנחשבין בין ערים המוקפים חומה וזולתן יש חצרים בפרזים כמו שנאמר ביהושע וע"כ אמר דר' בא בשם רב אמר האי דינא דעכו"ם ל"ה שיור בפתוחין לתוכה דמותר לטלטל משכונת ישראל אצלם דרך הפתחים וזה שאמר ר' מנא לפרש הטעם מכיון שהן פתוחין לתוכה נעשה כולן רשות אחת ומותר לטלטל משכונת ישראל לתוך שכונת עכו"ם וליכא שיור או אפשר דר' מנא פליג וס"ל כדעת הר"ם במרדכי ס"פ הדר דחצר ישראל הפתוח לחצר עכו"ם למטה מעשרה אף שאין חצר עכו"ם פתוח למבוי מ"מ אסור לטלטל מחצר ישראל לעכו"ם דאם ישתמשו הוי כדיירו בהדדי עיי"ש דכן מוכח מלשונו ועיין בא"ע סימן שפ"ב וזה כונת ר' מנא מכיון שהן פתוחין נעשו כולן רשות אחת דהוי כדיירו הישראלים בין העכו"ם ואסרי אהדדי להשתמש משכונתם לשכונת עכו"ם א"כ הוי שיור ועיין ב"ח סוף סימן שפ"ב דר"ל דגם הרא"ש ס"ל כהר"ם רבו אלא דלעיל סימן שפ"ב ס"ג ובמג"א סק"ה לא פסקו כן וי"ל דרב מנא פריך לרב לשיטתו דבפ' הדר דף ע"ג ע"ב קאמר דרב לא תני פתוחות משום דבפתוחות הוי כחד חצר כשישתמשו יחד ע"י עירוב עיי"ש א"כ ה"נ אם ישתמשו מחצר ישראל לחצר עכו"ם ע"י פתח הוי כחצר אחד ואוסר העכו"ם עליהם וע"כ אסור להשתמש ומדויק מה שאמר נעשה כרשות אחת היינו דאינו רשות אחת באמת רק דנעשה ע"י שישתמשו וירגילו לשם וע"כ כיון דלא קי"ל כרב בזה וגם פתוחות לא חשוב כחצר אחד לרא"ש ומרדכי וטור כדלעיל סימן שס"ג סכ"ו בהג"ה ע"כ ה"כ לרא"ש מותרים לטלטל מחצר ישראל לחצר עכו"ם דרך פתחים ולא חשוב כדיירו יחד.

והנה המג"א כתב בסק"ג בד"ה ודבר זה אפילו איכא נכרי בהדי מתא אין יכולין לערב יחד ריב"ל כ"ה ובש"ס הר"ן בתשובה כתב דהוי שיור עכ"ל ועיינתי במהריב"ל ק"ג סימן ע"ד ולא פליג כלל אהר"ן ולא דיבר מזה כלום אלא מה דאין מערבין לחצאין עיר שדלתותיה ננעלות בלילה על זה אמר אפילו איכא גוים בהדי מתא צריך לשכור מהם רשותם ולערב יחד דאין לומר כיון דאיכא גוים בההיא מתא ה"ל כלא עצי מערבי וכדאמרו בעיר שאינה מוקפת חומה דאם לא הותקנו כל המביאות יכולין לערב לחצאין דהרי אינן יכולין לערב ביחד דיש לחלק וכן נראה מתשובות הריב"ש עיי"ש וזולת תשובה זאת לא ראיתי במהריב"ל מזה כלל

סימן שעד

ס"ג במג"א סק"ב הקשה על הטור דכתב הכא ביו"ט הר"ז עירוב מפני שיכול לסתרו וליטלו ובסימן תקי"ח פסק דאסור לסתור ובשע"מ פ"ב מהלכות יו"ט ובדגול מרבבה הכריחו דברי הטור מן הש"ס ובטעם החילוק תלי"ת כיונתי לדברי השע"מ אלא שלבסוף הקשה על זה והניח בצ"ע וגם דברי הד"מ צ"ע דכיון דביו"ט קי"ל לחומרא דאסור לסתור ממילא לא הוי עירוב ולא שייך בזה לומר הלכה כהמיקל בעירוב דהמיקל ס"ל דמותר לסתור ואנן אסרינן ליה ע"כ א"א ליטול העירוב לכן הנלע"ד דהא מבואר בסימן תק"ט בדבר שאין בו מלאכה גמורה מתירין במכשירין שא"א לעשות מעי"ט ומבואר שם בב"י דעמדה הסכין מעיו"ט דהתחילה להתקלקל ואינה חותכה יפה מותר לחדדה ביו"ט אף דמעי"ט נתקלקלה משום דסבר לא צריכנא ועיין מג"א ריש סימן תק"ט דגם לא ידע או סמוך לביה"ש חשוב לא אפשר מעיו"ט וע"כ א"ש דהכא נעל במפתח ואף דאבדו קודם ביה"ש מ"מ מצוי שימצאנו כמ"ש הטור בסימן זה וע"כ לא אסיק אדעתיה שיצטרך לסתור המחיצה דסבר בחישנא ליה למפתח ואנצאנו וע"כ חשוב כלא אפשר מעיו"ט וכשלא נמצא ביו"ט מותר לסתור אבל בסימן תקי"ח דהוה בבית סתום לגמרי בלא מפתח א"כ ידע שא"א ליטול הפירות בלא סתירה וה"ל לעשותו מעיו"ט.

סימן שעה

אימתי מברך בשעה שמקבץ או בשעה שמזכה להם מבואר בב"י דהיינו קודם גמר הקיבוץ דצריך עובר לעשייתן ומבואר בב"ח דבשעה שמזכה היינו בשעה שנותן ליד אחר מברך דצריך על והמג"א לעיל סימן שס"ו סק"כ הקשה איך מברכין בביהכ"נ אחר שנגבה העירוב דכבר קנה העירוב ושוב אין לברך כמ"ש הב"י וי"ל כיון שעדיין לא נכנס שבת עדיין לא קנה עירוב ולכן בכניסת שבת חלה המצוה ורשאי לברך והעיקר כמ"ש לעיל דהשמש יתן העירוב לרב ויזכהו לכל הקהל ע"י עכ"ל פירש המחצית השקל דחוזר אדלעיל ליישב איך מברך כיון שכבר קנה העירוב בשעת קיבוץ עז"כ דהעיקר וכו' וא"כ עכשיו הוא שעת הזיכוי והוי עובר לעשייתן וגם לפי התירץ ראשון וי"ל הנ"ל פירש באשל אברהם דר"ל קודם שבת מקרי עובר לעשייתן בדיעבד עיי"ש גם הלבוש סימן זה כתב לתרץ דאיך מברכין בביהכ"נ אחר שנתקבץ הא כבר נגמר המצוה ותירץ דצריך לזכות בשביל אותם שלא נילוש קמחם במצה זה והוי עובר לעשייתן מבואר מכל זה דצריך לברך קודם הזיכוי ובסימן תקכ"ז בעירוב תבשילין מבואר בטוש"ע דנותן לזוכה ומגביהו וחוזר ונוטלו מידו המזכה ומברך הרי דהברכה אחר הזיכוי אלא דפשוט

החילוק דשם אין המצוה עשיית הזיכוי דהא כל יחיד לעצמו עושה ג"כ ע"ת וגם אם לא אמר בדין עירובא יהא שרי לאפויי וכ' אסור לבשל מיו"ט לשבת א"כ קודם שאמר זה מברך שפיר דהוי עובר לעשייתן משא"כ דעירובי חצרות ושיתוף דעשיית המצוה הוא מה שמתערבין הבעלי בתים וחצרות ומשתתפין בפת ואוכל זה וכמ"ש הרמב"ם פ"א מה"ע ה"ו כלומר שכולנו מעורבין ואוכל אחד לכולנו עיי"ש וא"כ אם כבר הגביה הזוכה העירוב בבית שרוצין להניחו שוב אינו חסר כלום ונגמר המצוה וכמבואר לעיל סימן שס"ו סי"א ושפ"ו ס"ג ובמג"א סימן שס"ו סקכ"א וכן מבואר בזכור לאברהם חלק ג' בערך עירוב דבע"ח ובשיתופי מבואות יברך כשנותנה להזוכה ולא אח"כ משא"כ בעירובי תבשילין דהברכה היא אחר שזכה בו וחזר ונוטלה מידו דאז יברך ונ"ל דצריך לברך קודם שנותנה ליד הזוכה דמיד שבא ליד הזוכה נגמר הזכיה דאף דמבואר בסימן שס"ו ס"ט דצריך להגביהו מן הקרקע טפח היינו כשאין ידו תלויה באויר רק סמוכה לקרקע אבל אם ידו מוגבהת מן הקרקע או מן הדבר שהיא תחת ידו אעפ"י שלא הניף הדבר בידו זוכה כמ"ש הגט מקושר והוא בפ"ת לסה"ג או"נ ולא כהטו"ז לעיל סימן שס"ו סק"ו וכן משמע בנתיבות סימן קצ"ח ס"ב בביאורים שם א"כ צריך לברך קודם שנותנה ליד הזוכה שיהא הברכה עובר לעשייתן ועוד דמשמע דצריך שיאחז בידו הדבר שמברך עליו מדכתב הטוש"ע בסימן תקכ"ז שיטול מיד הזוכה ויברך וכן מבואר לעיל סימן ר"ו ס"ד וא"כ כשלוקח בידו העירוב יברך ויאמר בדין עירובא וכ' ואח"כ יתן ליד הזוכה כנ"ל ברור ודלא כנדפס בסידורים דיברך אחר שחוזר ונוטלו מיד הזוכה וטעות נזדקר להם מחמת שראו דבעירובי תבשילין כתוב בטוש"ע כן אבל הרי חזינן דבע"ח כתבו הטוש"ע כאן ובס"ס שס"ו מברך בשעה שמזכה ובכ"ת בסימן קכ"ז כתבו דחוזר ונוטול מיד הזוכה ומברך ומוכרח דחלקו בין ע"ח לע"ת ועיין ברכ"י סימן תקכ"ז שכתב בשם טור ברקת דנהגו רבותיו גם בע"ת דמערב נוטל בידו ומברך ואומר בהדין וכ' ואח"כ נותן העירוב ליד הזוכה ואומר לו זכה וכן ונשמע בפסיקתא פ' בשלח כ"י עיי"ש ונהי דטוש"ע שם לא פסקו כן מ"מ הכא מודו וכמ"ש ועיין א"ע סימן ל"ד ס"א ובב"ש סק"ד ואף דבמהרי"ל הלכות ע"ת כתוב דהיה מזכה קודם הברכה מ"מ בפע"ח שער השבת פ"ד כתב דמורו ז"ל קודם שהיה מערב היה אומר הברכה ואח"כ מזכה לבני החצר ע"י אחר וכ"כ בנגיד ומצוה ובמ"ח.

עט"ז הביא מ"ש הלבוש דאם שכחו ולא זיכהו לכל בני העיר ל"ה עירוב דאין קמח של כולם נילוש בתוך המצה וצריך לזכות והזיכוי מהני משום דמסתמא הנותנים ע"ד כן נתנו שיזכו חלק של כל אחד לכולם עכת"ד ועיין לעיל סימן שס"ו בהג"ה סס"ו ובמג"א סקי"ג

דמשמע דאין השמש צריך לזכות לכולם אלא דצריך להבין דאיך בלא זיכוי יקנו כולם ונלע"ד דכיון דמניחין העירוב בביהכ"נ דהוא בשותפות לבני העיר כדאיתא ביו"ד סימן רכ"ד וחצר השותפות זוכה לכולם כדאיתא בחו"מ סימן קע"ו עיי"ש בקצו"ח ונתיבות ס"ב מ"ש בשם המח"א ואפילו לפמ"ש הנתיבות שם דחצר השותפין אינו קונה רק כשאין רשות לכל אחד להניח שם מה שירצה ה"נ בביהכ"נ אין להם רשות להניח רק מה שצריך לצורך התפלה וכה"ג וכ"כ הבית מאיר בא"ע סימן למ"ד ס"ה סק"ט בביאור דברי הריב"ש עיי"ש ועיין בקצו"ח סימן רי"ש סק"א ולפ"ז י"ל טו"ט ודעת למה מניחין העירוב בביהכ"נ דהא לפי משמעות הרמ"א הנ"ל לא היו נוהגין לזכות ע"י אחר ואפילו כשירצו לזכות ע"י אחר מ"מ י"ל לפמ"ש במשבצות ס"ס ש"ע דאם בשעת הזיכוי היה אחד קטן והגדיל או גר ונתגייר הדבר צ"ע אם יש זכיה לקטן בדרבנן וכ"ש כשאחרים מזכין אותו וקטן ג"כ מחויב בחינוך אף מדרבנן וגר עיין בחו"מ וא"ע האומר לאחר שאתגייר עכ"ל ואני מוסיף עליו דתינח כשהיה הקטן בעיר בשעת הזיכוי י"ל כיון דמחויב בחינוך זכות הוא לו וזוכה ע"י אחר עיין חו"מ סימן רמ"ג סכ"ג אבל כשלא היה בעיר ולא הוי לו שום זכות וחיוב חינוך ובא לעיר כשהגדיל אלא דיל"ד בזה על המשבצות דא"כ גם גדול שלא היה בעיר מה יועיל מה שאומרין ולכל מי שיתוסף כיון דבשעת הגבהת הזוכה אינו בעיר ועכצ"ל דמ"מ זכות חשוב לו כמתנה וזכין לו ה"נ לקטן ומ"מ בגר יפה העיר דאין זכיה לעכו"ם כמבואר בחו"מ סימן רמ"ג סי"ד וא"כ כשמזכין בתחלת השנה מה יעשו כשנתוסף גר שנתגייר אחר הזיכוי אבל ע"י הבית הכנסת זוכה אחר שנתגייר דמשותף לכל בני אותה עיר כמבואר ביו"ד סימן רכ"ד ועכ"פ כיון שנעשה לכל הבא להתפלל הוי כשאול לו ג"כ וכשנכנס בו החזיק ועוד לפמ"ש בישע"ק סימן שס"ו סק"ד לחקור איך מהני מה שאומרין בעת הזיכוי לכל מי שיתוספו הא אינו מבורר עדיין ואף דבדרבנן י"ב מ"מ כאן שמזכה הפת לכל מי שיתוסף ולא זכו הנוספין דא"ב ממילא ל"מ לעירוב ג"כ ותירץ דחל כשיבורר כמו כל הנלקט יהא מחולל עיי"ש ועדיין קשה הא הזוכה מגביהו ואח"כ תו אינו בידו בעת שניתוספו דיורין א"כ ממ"נ בשעת הגבהה אינו מבורר וכשנתברר כלתה ההגבהה ואין מי שיזכה בעדם אמנם כשמונח בביהכ"נ דהוי כחצר המשותף לכל בני אותה העיר א"כ כשנתוספו דיורין בעיר זוכה להם אז הבית הכנסת ונסתר מחמתו ראיית הא"ע בסימן שס"ו דביהכנ"ס אסור לטלטל בו בלא עירוב מדהנהיגו הקדמונים להניח העירוב בו דוקא עיי"ש.

ועיין בשע"ת סימן שס"ו ס"ט הביא מתשובות מאמר מרדכי שיש לעיין למאי דקי"ל בסימן שע"א דאף קטן אוסר א"כ מת אחד והניח רשותו לקטן שלא היה עדיין בעולם

בשעת קניית העירוב דמה יועיל מה שאומרים לכל מי שיתוסף או לב ב"ד מתנה דהא קי"ל המזכה לעובר לא קנה ולא שמענו מי שנתעורר בזה לעשות מחמת כן עירוב מחדש וסיים השע"ת דעובר אינו אוסר דהוי כדירה בלא בעלים עכ"ל וא"י מה הוא סח דהמאמר מרדכי מיירי שנולד כבר רק בשעת קניית העירוב לא היה בעולם ולא זכה אז ועתה אינם מזכים לו מחדש אמנם מה שהכריח המ"מ שם דאם מת מבע"י אין היורש שזוכה בכל נכסי מורישו זוכה בחלק מורישו בפת העירוב מדאמרינן בפ' הדר דף עי"ן ע"ב אחד מבני חצר שמת והניח רשותו לאחד מן השוק מבע"י אוסר משחשיכה אינו אוסר ופרש"י מבע"י שעדיין לא קנה עירובו של אחד כו' משחשיכה אינו אוסר שכבר הותר מקצת שבת עיי"ש לע"ד אין ראיה משם כלל דהניח רשותו לא' מן השוק י"ל רק רשותו בקנין וכה"ג לא בירושה ממילא וע"כ מה דנתן לו נתן ותו לא אבל בירושת קרוב דממילא אה"נ דזכה בחלקו בעירוב ג"כ ועיין בחו"מ סימן רנ"ג ס"ב דאם אמר אני מניח לפלוני הוי לשון מתנה ומ"ש הש"ך בחו"מ סימן רפ"א סק"ח בשם תשובות ד"ר דמניח הוי לשון ירושה עמ"ש עליו החתם סופר חחו"מ סימן קמ"ה דש"ך גופא כונתו לדחות דבריו במ"ש וע"ל סימן רנ"ג ס"ב ועוד נלע"ד כיון דסתמא הקטן שנולד בשנה זה אינו דר לבדו בבית וודאי סמוך אצל גדול איש או אשה וא"כ ממ"נ אם הוא בביתו שנשאר לו באותו עיר הרי כיון דזה שמגדלו יש לו חלק בעירוב די דחמשה ששרוין בבית אחד די כשאחד לבד נותן חלק בעירוב וכמבואר בסימן ש"ע ס"ג ובשע"א במג"א סק"ו וזה הגדול כבר זכה בשעת הנחת העירוב אף כשלא היה אז בעיר דנכלל בכל מי שיתוסף ואם גם עתה הקטן סמוך אצל אחר שמחוץ לעיר אינו אוסר כמבואר בסימן שע"א סס"ד וגם זה נכון ומ"מ לדינא נראה דיורש קטן יורש גם החלק בעירוב של מורישו ואדרבה ממקום שבא המאמ"ר להוכיח שאינו יורש יש ראיה להיפך דהנה בתוספתא פ"ה דעירובין איתא בזה"ל שלשה שהיו שרוין בחצר ומת אחד מהן ונפלה ירושה לאחד מן השוק עד שלא חשיכה אינו אוסר משחשיכה הרי זה אוסר היה לאחד מן השוק בית באותו חצר ומת נפלה ירושה לאחד מבני חצר עד שלא חשיכה הר"ז אוסר משחשיכה אינו אוסר ע"כ ובגמרא פ' הדר עין ע"ב קתני אחד מבני חצר שמת והניח רשותו לאחד מן השוק מבע"י אוסר משחשיכה אינו אוסר ואחד מן השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני חצר מבע"י אינו אוסר משחשיכה אוסר ע"כ הנה נתהפך הדין בגמרא מהתוספתא ברישא וסיפא וגם שינה הלשון דבתוספתא תני דנפלה ירושה ובגמרא נקט הניח הלא דבר הוא אמנם לא פליגי כלל וביאור דברי התוספתא הוא דאם מת מבני החצר ונפלה ירושה לאחד מהשוק מבע"י אינו אוסר כיון שאינו דר בחצר משחשיכה אוסר כיון דלא עירב המוריש שהיה

דר שם ונאסרה תחלת שבת וכדעת הרשב"א והובא בב"ח סימן שע"א היה לאחד מהשוק בית באותו חצר ומת נפלה ירושה לאחד מבני חצר עד שלא חשיכה אוסר כשאינו מערב כיון דדר שם משחשיכה אינו אוסר כיון שהותרה תחלת שבת דהא המוריש לא היה דר שם וכמ"ש הב"ח ומג"א סימן שע"א אמנם בגמרא מיירי שהמוריש הניח עירוב וע"כ לא נקט שנפלה ירושה דא"כ גם העירוב ירש וע"כ נקט הניח שנתן במתנה רשותו ולא נכללו מטלטלין במתנתו ע"כ אם הניח רשותו לאחד מהשוק אוסר אם בא לדור בחצר או כמ"ד דבית התבן אוסר כמ"ש רש"י ותוס' שם ובמג"א משחשיכה אינו אוסר כיון שעירב אמרינן הואיל והותרה הותרה ואחד מהשוק שמת והניח רשותו לאחד מבני חצר מבעוד יום אינו אוסר כיון דעירב עם שכניו כפרש"י ורא"ש משחשיכה אוסר כיון דלא נכלל בית שניתן לו בעירוב זה כיון דזה שבשוק מסתמא לא עיכב כמ"ש תוס' שם ולפ"ז מוכח דבירושה יורש העירוב ג"כ מדנקט דוקא הניח ולא כלשון התוספתא וגם מוכח מהתוספתא כדעת הרשב"א דאם מבני החצר לא עירב ומת וירשו אחד מהשוק שאינו דר שם מ"מ הואיל ונאסרה נאסרה אלא דבירושלמי נראה דיש פלוגתא בזה דהביא שם בפ' הדר ה"ד הך תוספתא והגרסא צ"ל כמ"ש הפ"מ שם כגרסת התוספתא וקאמר שם על הרישא הנ"ל ר' אחא בשם ר"ח דב"ש הוא דאין מבטלין רשות משתחשך אמר ר' יוסה בי ר' בון מכיון שמת אין ביטול רשות גדול מזה ע"כ וה"פ דר"א ס"ל דמהני ביטול לב"ה ומה דקתני בתוספתא משחשיכה הר"ז אוסר דמשמע דליכא תקנה דביטול ב"ש הוא וס"ל דכל שנאסרה למקצת שבת נאסרה לכל השבת חוץ ממבטל רשות כדאיתא בפ' הדר ד"ע ע"ב וע"כ אף דזה היורש מן השוק ואינו דר שם מ"מ כבר נאסרה תחלת שבת וכדעת הרשב"א ואין תקנה רק בביטול לב"ה ולב"ש ל"מ לבטל בשבת ור' יוסה ס"ל כדעת הרא"ש דלא אמרינן כיון שנאסרה למקצת שבת נאסרה וכמו דמהני ביטול בשבת ה"נ כשמת ממילא נסתלק והוי כביטול רשות דג"כ רק אסתלוקי רשות הוא וזה שבשוק אינו דר שם ואינו אוסר וע"כ לב"ה א"צ ביטול כלל ומ"מ ר' יוסה לא פליג על התוספתא מסברתו אלא ס"ל נמי דב"ש היא דס"ל דביטול ל"מ בשבת ה"נ מת ל"מ ומשום דס"ל לב"ש הואיל ונאסרה למקצת שבת נאסרה או דב"ש ס"ל דביטול רשות מקני רשותא הוא דע"כ אין מבטלין בשבת כמו דאמר אביי בפ' הדר דף ע"א וע"כ ל"ד מת לביטול דמת ליכא מקני רשותא רק סילוק רשות אבל לב"ה דגם ביטול אסתלוקי רשותא לבד ומהני בשבת ה"נ מת דנסתלק אין לך ביטול רשות גדול מזה והק"ע ופ"מ נדחקו בפירש ירושלמי זה עייש"ה וזכינו דממילא הלכה כדברי המיקל בעירוב דהוא

כר' יוסה וכהרא"ש וגם זכינו דיורש מחמת קורבה יורש גם הזכות של מורישו בעירוב וא"צ לערב מחדש.

עוד יש לתרץ קושיות המאמר מרדכי הנ"ל דלמה אין עושין עירוב מחדש כשמת אחד מבני העיר והניח רשותו לקטן שלא היה בעולם בשעת קניית העירוב דהנה מבואר בחו"מ סימן רי"ש ס"ב דאם אמר ראובן לשמעון זכה ללוי חפצי המופקד אצלך מכיון שקיבל עליו שמעון קנה לוי ומבואר ברא"ש פ' המוכר את הספינה דף פ"ה ובטור שם סימן רי"ש משום דחצרו כידו והרי הוא יכול לזכות לחברו בשל אחרים עיי"ש וא"כ נראה ברור דאף דאין חצר לקטן היינו שאינו זוכה ע"י חצרו דאין לו שליחות וגם ידו לא הוי כיון שאין לו דעת לשמרו כמ"ש נתיבות בפתיחה לסימן רי"ש אבל כשם שהגדול יכול לזכות בעד הקטן ע"י ידו כמבואר סי' רמ"ג בחו"מ ה"כ יכול לזכות לו הגדול ע"י חצרו דגדול יש לו חצר והוא כידו דהא גם כשזוכה בשביל גדול ע"י חצר הנפקד אין החצר של הלוקח דאינו קונה החצר בלא קנין אלא דחצרו של נפקד הוא כיד הנפקד וה"נ בקטן וא"כ הכא דלב ב"ד מתנה שיזכה כל מי שיתוסף כמבואר לעיל סימן שס"ו ס"ט א"כ תנאי זה הוא ג"כ אחר שנולד הקטן דלב ב"ד מתנה שייך בכל שעה והרי לב ב"ד מתנה שיזכה באופן המועיל וא"כ מי שמונח פת העירוב ברשותו זוכה ע"י רשותו בשביל הקטן וכן כשמונח בביהכ"נ דהוי חצר המשותף לכל בני העיר א"כ כל גדול מבני העיר יכול לזכות משאר בני העיר חלק בעירוב בשביל הקטן וכמ"ש לעיל דיכול לזכות מחמת ביהכ"נ כמו בחצרו וכמו שכרו מקום בשותפות דקונין זה מזה פירות שמניחים שם שיהיו שותפין.

הלכות תחומין סימן שצז

סח"י מי שזימן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות בפרש"י במשנה דפ"ה דביצה דף מ"ם כתב לא יוליכו לאחר סעודה מנות בידם לביתם לסעודת הלילה עכ"ל מדבריו מוכח דלולא איסור התחום היה מותר להוליך לסעודת הלילה ולא כמ"ש המג"א סי' תרס"ז בשם המנהגים דאסור בפסח להביא יין ביו"ט לחברו דהוי הכנה עיי"ש וצ"ל דס"ל לרש"י כמ"ש באס"ז בביצה דכ"א דבטרחא לחוד דליכא מלאכה דאורייתא אמרינן הואיל ומקלעי אורחים גם להתיר לכתחלה אמנם יל"ד מי דחקו לרש"י לפרש דמוליכין לצורך הלילה ואפשר דתוספת וראשונים הקשו למה צריך לזכות להם הלא די שיברר מנות לכל אחד ותרצו ביון דאורחים לא ידעו צריך לזכות ועדיין קשה דהא בשור של פטם הוי כרגלי הלוקחין משום דהפטם מוציאו מרשותו והוי כהפקר וכמ"ש הר"ן ורמב"ם

בפ"ה מהיו"ט ה"נ יהא די בידיעת בעל המנות שבירר ודעתו סומכת ומוציאם משביתתו אלא די"ל לפי דעת הרשב"א והוא לקמן סימן תקט"ו בהג"ה ס"ט דישראל ששיגר דורן לחברו ע"י עכו"ם מעיו"ט ונתעכב העכו"ם והביאם ביו"ט מחוץ לתחום אינו מותר רק כשהיה דעת המקבל על הדורן מאתמול דאל"כ הוי מוקצה ומבואר שם בלבוש ומג"א משום דבע"ב הקצהו מדעתו והמקבל ג"כ לא ידע כלום והנה כתבתי מה דמותר להוליך לצורך הלילה הוא משום הואיל דחזי לאחריני היום והנה מבואר בתוספת בפסחים דף מ"ו דבמלתא דל"ש לא אמרינן הואיל והנה לעיל סימן רמ"ד מבואר דמותר לבנות ביתו בקיבולת ע"י עכו"ם מחוץ לתחום וכתב בתו"ש מה דלא חיישינן לאנשים שהניחו עירוב משוה דאין מערבין רק לדבר מצוה ולא שכיח עיי"ש וא"כ ה"נ כשאין בני העיר של בעל הסעודה יכולין לבא לעיר של אורחים רק ע"י עירוב ואין עיר אחרת בין שתי העיירות אזי א"א להתיר לאורחים להוליך המנות משום הואיל דיבואו אורחים ע"י עירוב ואף אם יש עיר בינם מ"מ הא בתו"ש שם סק"ז הוכיח דגם בתוך התחום ל"ש שיצאו בשבת חוץ לעיר וא"כ א"א להתיר לכתחלה משום הואיל דמקלעי אורחים מחוץ לעיר ואף דאינו בגדר לא שכיח כלל וכחולה שיש בו סכנה וכמ"ש מהרש"א בפרק א"ע דף מ"ו ע"ב על התוספת ד"ה הואיל אי בעי דנהי דבדיעבד סמכינן אהואיל אף דל"ש מ"מ אין להתיר לכתחלה משום הואיל דל"ש וע"כ מיירי במלתא דלא שכיח קצת דבל"ש כלל כחולה שיש בו סכנה גם דיעבד לא אמרינן הואיל וכמ"ש התוספת דלעיל וכן משמע מהגמ"י פ"ג דיו"ט הובא בב"י לקמן ס"ס תנ"ז דלא שרינן ע"י הואיל ומקלעי אורחים מחוץ לעיר רק בחזי למי שישנו בעיר עיי"ש ועכצ"ל דמוליכין לצורך הלילה אסמך דהואיל ומקלעי אורחים מבני עירם והרי אצלם הוי מוקצה כיון דהמנות היו ביה"ש רחוקים מהם יותר מתחום ובעל הסעודה מכיון שבירר להאורחים אקצינהו מדעתו דלפיכך חשובי כהפקר א"כ ל"ל דהוי מוכן לבעלים דאיך נאחוז החבל בתרין ראשין לומר דהמנות אינן כרגלי בעל הסעודה משום דהוי כהפקר וע"כ יהיו האורחים מותרין להוליכן כרגלם לצורך בני עירם ולומר דל"ה מוקצה להם הואיל ומוכן אגב בעל הסעודה דהוי שלו והא גם בנידון דרשב"א כיון דשיגרם ע"י נכרי אף דלא נעשה עדיין של המקבל דאין זכיה ע"י נכרי כמבואר בחו"מ סימן רמ"ג מ"מ ל"ח מוכן לבעלים ה"נ כשבירר להם מנות וע"כ צריך לזכות להם ע"י אחר דהוי ברגלי האורחים דהוי בעלים של המנות והם עירבו והמנות היו בתחומין דל"ה מוקצה לדידהו ומוכן לבעלים מוכן לכל ומותר לכל בני עירם וי"ל הואיל ומקלעי להו אורחים מעירם ומבני ביתם דחזי להו ואף את"ל דרש"י לא כיון לכך מ"מ נכון לתרץ קושיות התוספת אלא דזולת רש"י י"ל דודאי האורחים לאחר שאכלו

א"צ להם היום אלא מוליכין לביתם לצורך ב"ב וממילא צ"ל דוקא דזיכה להם וכמ"ש ואפשר מש"ה קתני מי שזימן אצלו אורחים ולא קתני מי שנתן מנות לאורחים ומשום דדוקא שזימן אצלו ואכלו דים וא"צ להם היום.

ואפשר עוד דגם מה דס"ל לרש"י דמותרין להוליך לצורך הלילה משום הואיל דחזי לבני ביתם ביום אם ימצא אותם תאבים למנות הללו ומה דלא פירש כן משום דמסתבר יותר דמוליכין לעצמם לצורך הלילה דאם הב"ב ג"כ לא יצטרכו יאכלו בלילה וסתמא כבר אכלו גם הב"ב ומ"מ אינו ודאי דמוליכין דוקא לצורך הלילה ואינו דומה לאופה מיו"ט לחול אחר סעודה דשם אנן סהדי דאין כונתן לאפות משום שמא יקלעו אורחים וע"כ לוקה אבל הכא אפשר דיוליכו משום ב"ב וכבר כתבתי בחידושי לביצה דף כ"א בשם הרוקח דמה דס"ל לר"ח דהואיל ל"מ גם דיעבד ולרבה עכ"פ לכתחלה אסור מדרבנן דוקא במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כגון האופה לאחר שאכל דאין דרך לאפות אחר סעודה משום שמא יקבעו אורחים דליתנייהו קמן אבל כשאין כונתו ניכרת ומוכחת סמכינן אהואיל גם לכתחילה וא"כ כיון דכל ההיתר משום הואיל דחזי לבני ביתם צ"ל דוקא דזוכה להם דבבירר לבד הוי מוקצה וכמ"ש ועיין רי"ו נ"ד ח"ג כתב ג"כ כרש"י ומ"ש רמ"א לקמן סי' תרס"ז דאסור להעמיד הספסלים בבית לצורך הלילה שם ל"ש הואיל דביום מחויב לישב בסוכה וגם מ"ש מהרי"ל שהביא המג"א שם דאסור לחפש הס"ת משבת ליו"ט שם נמי ל"ש הואיל ועיין בפרק בכל מערבין דל"ט התם מוכחא מלאא עיי"ש ובמשנה שם דף ל"ח כיצד יעשה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו והוא לקמן סימן תט"ז מבואר דמותר להוליך פת או מאכל ביום לצורך הלילה ול"ח הכנה כשאינו אומר בפירש שיהא עירב ול"ל דש"ה משום דלא אפשר לערב בלילה התירו כששותק דא"כ מה פריך התם מן לא יהלך לשדהו ולא יטייל וכו' עיי"ש.

סימן שעה

ס"ו מג"א סק"ו ז"ל אם אין בה רוחב ד"א אף שארוכה הרבה לא מקרי בית ובתו"ש תמה דבריש סוכה תניא דבית שאין בו ד' אמות אין חייב במזוזה ואין מניחין בה עירוב ואין עושין אותה עיבור ובמזוזה פליגי רמב"ם ורא"ש דלרמב"ם די אם בתשבורת יש ד"א על ד"א ולרא"ש דוקא מרובע ולענין הנחת עירוב כתב המג"א לעיל שס"ו בשם הרלב"ח דא"צ מרובע ואיך כתב כאן להיפך ואף די"ל דמג"א רימז שם לעיין ביו"ד לענין מזוזה דפליגי וכונתו להחמיר גם בעירוב וה"נ מחמיר מ"מ הא כאן הוי קולא ג"כ לפמ"ש

המג"א בסימן ת"ח ס"ג בשם תוספת דהנותן עירובו בסוף עיבור העיר אין לו ד"א לצד חוץ וא"כ אם לא חשוב בית לענין עיבור ונתן עירובו בו מגיע לו ד"א חוץ האלפים ולרמב"ם הוי בסוף עיבורו ואין לו לצד חוץ רק אלפיים עכת"ד ולע"ד לק"מ דהא בס"ה יש פלוגתא אם מוסיפין ע"א ושיריים חוץ לעיר או לבית וסיים רמ"א דנ"ל להקל והוא כדעת הרא"ש דלא כרמב"ם והיינו משום דמיקל בספק פלוגתא זאת דהוי רק ספק אחד אבל אם יש בית חוץ לעיר תוך ע"א ואינו מרובע דע"ד דהוי ג"כ ספק אי כרמב"ם אי כרא"ש א"א לחושבו בית לענין עיבור ולהוסיף עליה ע"א דהוי ס"ס להחמיר ובדרבנן ג"כ לחומרא כמ"ש אחרונים ביו"ד ס"ס ק"י וכ"ש הכא דלרמב"ם דחשוב בית ס"ל דאין מוסיפין ע"א ולרא"ש דמוסיפין ס"ל דאינו בית וצריך למדוד מגוף העיר אלפיים וע"א וע"כ תפסינן קולא היותר גדולה למדוד מהעיר אלפיים וע"א דממילא בכלל הבית דעומד ע"כ תוך הע"א דאל"כ בלא"ה אין מעברין עמה וממילא גם בנתן עירובו באותו בית כשעומד סוף העיבור א"א לומר דחשוב בית כדי להפסידו ד"א דאדרבה ירויח ע"א וא"א דהוי ס"ס להחמיר וע"כ גם שם ל"ח בית ומודדין ע"א מהעיר וממילא הוי בסוף העיבור ג"כ ואין לו הד"א ג"כ דא"א ליתן לו ד"א רק אם נאמר כרא"ש דאינו חשוב בית ונאמר ג"כ כרמב"ם דאין מוסיפין ע"א לעיר ואם יש בית שאין בו דע"ד מרובע תוך ע"א לעיר ונתן העירוב רחוק ממנו סוף ע"א ג"כ אין לו דין בית וחשוב נותן עירובו חוץ לעיבור דיש לו ד"א ושני אלפים דבזה יש ס"ס לקולא שמא כרא"ש דאינו חשוב בית ואת"ל כרמב"ם דחשוב בית שמא כרמב"ם דאין מוסיפין ע"א והוי ג"כ העירוב חוץ לעיבור ויש לו ד' אמות ובסי' שס"ו פסק המג"א כרלב"ח וכרמב"ם דהוי ספק אחד בעירוב דקי"ל לקולא וא"ש בס"ד.

ס"ח ג' כפרים בטור משמע אפילו אין בין החיצוניות ד' אלפים צריך שהאמצעי לא תהא גדולה מאויר שבין שתי חיצוניות ובש"ע תניא לא כ"כ דנמשך אחר מג"א שהניח דברי הטור בצ"ע לענין מדידה מחומתה ולפמ"ש נ"ח דשאני ג' כפרים ה"נ לענין זה כל דל"ל מלי אינם כעיר אחד אפילו אינם רחוקין ד' אלפים.

סימן תה

ס"ז חוקקין להשלים במג"א ס"ק י"א דין זה צ"ע ונ"ל שכיון וכו' הנה המג"א לא היה לפניו ספר א"ז ועתה שנדפס זכינו לאורו וז"ל ותו נראה בעיני דאע"ג דליכא אפילו באמצע גובה י"ט אם יש בה כדי לחקוק ולהשלימה לי"ט דמהניא קנייתו מע"ש דקי"ל כר"מ דאמר חוקקין להשלים עיי"ש ראייתו וסיים דיש לדחות דהכא הואיל ומשום היכר מחיצות הוא אין שייך לומר חוקקין להשלים א"נ יש לדחות ולומר דע"כ לא קאמר ר"מ

חוקקין להשלים אלא לחומרא עכ"ל ומבואר דלא מיירי בגוונו דצייר המג"א ומבואר ג"כ דפוסק כר"מ וא"כ דברי הג"ה תמוהין דהא אנן לא קי"ל כר"מ וכמ"ש המג"א ולפי הנראה הרמ"א היה לפניו ספר א"ז כת"י ואולי דעת רמ"א להקל ומטעם דתחומין שעל המים קיל וכמ"ש לעיל סימן ת"ד וע"כ לא חש לדחיות שכתב הא"ז ובאמת דברי הא"ז צ"ע בלא"ה דהא ע"כ מיירי דהספינה עבה עכ"פ י"ט מדיש לחקוק בה י"ט וא"כ בלא"ה הוי ע"ג רה"י וכולה כד"א וכמבואר בפ"ק דעירובין דף ט"ו שבת בתל שהוא גבוה עשרה מהלך את כולה וכדלעיל סימן שצ"ו ס"ב ומשום דגוד אסיק מחיצתא ואולי משום דחזינן דר"ז ס"ל דדופני הספינה ל"ח מחיצה ומשום דלהבריח מים עשויות אף דלכ"ע הוי כד"א ומשום דשאני הכא דיצא לחוץ לתחום דחמיר וכמ"ש תוספת בפרק כל גגות צ' ע"ב ד"ה דהא ונהי דלרבה מהני מחיצות הספינה אף דלהבריח מים עשויות היינו דמ"מ ניכרות המחיצות משא"כ להקל משום גוד אסיק י"ל ל"מ וכדמחלק רבא בעירובין דף צ"ה לענין סיכך ע"ג אכסדרה דל"א פ"ת יורד וסותם כיון דהמחיצות לאו לסוכה עבידי יעיי"ש או אפשר משום דסתמא הספינה שוקעת במים ואין כל הי"ט ניכרין למעלה מהמים ואין המחיצות עשויות להתיר ל"מ כיון שאינן כיכרות וכעין שכתב השר מקוצי בפ"ק דעירובין דף י"ב ע"ב בד"ה הכא גם מ"ש הא"ז די"ל דר"מ ל"ק חוקקין רק לחומרא תמוה הא בהך דכלכלה שהביא המג"א והיא ש"ס ערוך מבואר דס"ל גם לקולא חוקקין ואפשר דס"ל משום דאין מערבין אלא לדבר מצוה לכך גם לקולא אמרינן חוקקין וכמ"ש התוספת בשבת דף ל"ד סד"ה ל"ק דטעמא דמקילי בתחומין דלא בעי פת משום דאין מערבין אלא לדבר מצוה והא"ז מיירי שם להדיא דרוצה להפליג לדבר הרשות עי"ש לכן לדינא לסמוך על טעם דחוקקין א"א כיון דאנן קי"ל דלא כר"מ אלא כא"ז ובלאו טעם דחוקקין כשהעצים עבים י"ט או כשדופני הספינה אינם גבוהים י"ט רק דעובי הנסרים מצטרפים וכמ"ש המג"א ג"כ אין להתיר כדמוכח מהא"ז דבלאו טעם דחוקין פשיטא לו דל"ח בשבת באויר מחיצות דליחשב כד"א כשהפליג חוץ לתחום ובירושלמי פרק מי שהוציאו סוף הלכה א' אם היה הים גלני על דעתיהון דחבריא אסור ופירש הק"ע שהגלים שבים הולכים וסוערים על דופני הספינה ואין המחיצות ניכרין יעיי"ש וקשה נהי דמחוץ אינן ניכרות מ"מ בתוכה ניכרין ועכצ"ל כה"ג דבתוכה ליכא י"ט רק עובי הנסרים שבשולי הספינה משלימין לי"ט וצריכין להיות ניכרין בחוץ וכמ"ש.

סימן תט

ס"א הנותן עירובו בבה"ק אינו עירוב לפי שבה"ק אסור בהנאה וכיון שרוצה בקיום העירוב שם אחר קנייה הרי נהנה בו ובש"ס דגם למ"ד מלל"נ אסור דניחא לו דמינטרא ובישיע"ק תמה דבדיעבד מיהת יהא עירוב לפמ"ש הרשב"א ביבמות למ"ד תקע בשופר של עולה לא יצא דמצות ליהנות נתנו דמה בכך דעביד איסור דנהנה מ"מ יצא, דיעבד ותירץ כיון דלהך מ"ד הנאת מצוה הוי הנאה א"כ ע"י זה דיצא ידי מצוה נהנה לכך אמרינן דלא יצא ואין כאן הנאה וא"כ אנן דקי"ל מלל"נ רק דאמרינן דניחא לו דמינטרא וזה הוא הנאה חיצוניות ואף אי נימא דלא יצא מ"מ קעביד איסורא דהרי ניחא לו למינטר ואמאי לא יצא בדיעבד ומלשון הברייתא אין ראיה דמיירי בלכתחלה עכת"ד ולענ"ד מה הנאה יש לו במה דמינטר בבה"ק הלא בביתו היה מינטר יותר אלא משום דצריך לערב ומוכרח להוציאו מביתו ולהניחו שם ע"כ חשוב הנאה מה דמינטר אחר קניית העירוב וכ"ז אם חל העירוב אבל אם אינו עירוב אינו מרויח כלום בהנחתו ונטירתו שם דהלואי הניח בביתו ומינטר יותר וא"כ במה דאמרינן דאינו עירוב ניתקן האיסור דלא חשוב הנאה גם נטירתו ודומה לזה בב"מ פרק האומנין פ' ע"ב דקתני שם האומנין ש"ש וקאמר הש"ס דגם לר"מ דס"ל שוכר כש"ח מ"מ בהנאה דתפיס לו אאגריה הוי ש"ש וכתבו תוס' שם דלמה המלוה על המשכון ל"ה ש"ש ג"כ מה"ט דתפיס לו אהלואתו משום דאינו מרויח כלום במה שהלוהו יותר ממה שלא היה מלוה לו עיי"ש הרי דבאומן אף דלא נעשה ש"ש מחמת שכר פעולתו מ"מ חשוב ש"ש מחמת דתפיס לו אשכרו כיון דמרויח עי"כ בשכר פעולתו אף דזהו עצמו ל"ח הנאה לעשותו ש"ש משא"כ במלוה על המשכון אף דמה דתפיס לו אהלואתו הוי הנאה מ"מ אינו מרויח במה שהלוהו יותר מאם לא הלוהו דהיה בטוח במעותיו בידו ה"נ אם אין לו תועלת בהנחת העירוב ל"ח הנאה מה דמינטר שם דאינו מרויח כלום יותר מאם לא הניחו שם כלל דבביתו ג"כ היה מינטר משא"כ אם הוי עירוב ויש לו תועלת בהנחתו שם אף דזה ל"ח הנאה דמלל"נ מ"מ מיחשב הנאה מה דמינטר שם אח"כ וז"ב.

ס"ח מג"א ס"ק ט"ו וכ"כ הרי"ף בעכו"ם וכו' ביאור דבריו דלרש"י דטעם דקטן דלא אלים למקני שביתה הרי צריך כונת השליח למקני שביתה ע"כ גם בכותי חיישינן שלא הניחו שם ע"מ לערב וזה מבואר ברבינו יונתן פירש על הרי"ף להדיא דאזיל בדעת רש"י אבל לתוספת א"צ כונת השליח כלל דגם בשלח ע"י קוף ופיל ורואה שמניח במקום שרוצה לקנות שביתה מהני כמבואר בתוספת בפרק ב"מ שם וא"כ גם בכותי אם מצא שם העירוב מהני דכל הטעם בקטן וכותי לתוספת משום דאין נאמנים שהניחו העירוב

ובמחצית השקל עשה ט"ס וכתב דצ"ל וכתב רי"ו בכותי ורי"ו ס"ל כתוספת דטעם דקטן דאינו נאמן ולכן אם מצא שם העירוב ל"מ דשמא לא הניחו לשם העירוב עיי"ש ודבריו תמוהין דנהפוך הוא דלתוספת מה אכפת אם לא הניחו לשם עירוב כיון דא"צ דעת שליח כלל ולהדיא מבואר ברבינו יהונתן דקטן משום דלא אלים למקני וכותי משום דהחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו משמע דאלים למקני כיון שיש בו דעת וזה ברור כונת המג"א ונתכוין לפי' ר"י שעל הרי"ף אבל ברי"ו לא נמצא זה כלל ובטעם דקטן מבואר ברי"ו כרש"י עיי"ש נו"ב חי"ט ומ"ש עכו"ם ט"ס וצ"ל כותי כמ"ש תו"ש ומחצית השקל.

ומ"מ לדינא נ"ל גם לתוספת ל"מ מצא שם העירוב אחר ביה"ש דשמא הניחו אחר זמן הראוי לקנות שביתה דהא לתוספת וכ"פ דלקמן סימן תט"ו ס"ג ספק הונח בזמן הראוי לחומרא עבדינן וכאן לא הוצרך לטעם שמא לא הניחו ע"מ לערב רק לרש"י דס"ל ספק הונח בזמנו כשר כדעה ראשונה דלקמן סימן תנ"ו ס"ב וס"ג וס"ל דספק לא הונח לשם עירוב גרע מספק הונח בזמן הראוי דזה הוי כספק הונח כלל דחמיר מספק הונח בזמנו וכמ"ש המל"מ פ"ד מבכורות דספק הונח כלל גרע מספק הונח בזמנו כצ"ל ס"ל לר"י דספק הניח ע"מ לערב הוי כספק הונח כלל דאל"כ ת"ל דשמא הונח אחר ביה"ש.

סימן תיד

מג"א סק"ג יוצא בעירוב אמו אע"ג דאין מערבין אלא לדבר מצוה וקטן לאו בר מצוה הוא מ"מ כיון דא"א להיות בלא אמו יוצא עמה א"נ בקטן נמי שייך מצוה כדי לחנכו תוספת ולפ"ז דוקא בקטן בר הבנה דשייך בו חינוך עכ"ל וכתב תו"ש דרש"י ס"ל כתירץ ראשון של תוספת והיינו דרש"י כתב בר"פ כ"מ דכגופה דמיא דמסתמא דעתה עליה דלא סגי ליה בלאו אמו עיי"ש וקשה דלפ"ז כשא"צ לאמו דל"ל דלא סגי ליה וכו' אינו יוצא גם כשזיכתה לו בעירוב והרי שם כתב רש"י בד"ה כבר וז"ל אלמא מכי הוי בר חמש בעי לזכוייה וטפי מבר חמש לא קרי ליה צריך לאמו דליפוק ע"כ הרי דזכיה עכ"פ מהני וכן מוכח מהגמרא דאמר א"צ לאמו אינו יוצא בעירוב אמו משמע אבל בעירוב עצמו יוצא וכן מבואר בתוספתא פ"ו דעירובין לכן נראה דתרתי צריכי דהיכא דפחות מבר ארבע וחמש דצריך לאמו ואינו בר חיכוך כמבואר בכ"מ שם אזי צ"ל הטעם דלא סגי ליה בלאו אמו וכשא"צ לאמו דל"ל דלא סגי בלאו אמו אזי ממילא שייך חינוך אמנם לפ"ז כשא"צ לאמו ואביו ליתא במתא דליתא בחינוך כמ"ש בתה"ד סימן צ"ד הובא במג"א לעיל סימן שג"ם סק"א אזי אינו יוצא גם ע"י עירוב שזיכתה לו וזה נראה כונת רש"י הנ"ל שהאריך בלישניה והיינו דאם אבוה במתא וחייב לחנכו בר חמש בעי לזכוייה ואם ליתא

במתא ול"ש בו חינוך או אפשר דרש"י ס"ל כמ"ש בתה"ד שם דזה הוי פלוגתא דר"י ור"ל בנזיר דכ"ט אי אמו מחויבת לחנכו וע"כ ארכביה אתרי רכשי דאם אמו מחויבת לחנכו בעי לזכוייה ואם אינו מחויבת לחנכו וליתא אביה במתא אזי קשה דטפי מבר חמש דל"צ לאמו לא ליפוק היינו אף ע"י זכיה כיון דאינו בחינוך וסגי לו בלאו אמו אלא דאני תמה בגוף הקושיא של התוספת נהי דס"ל דמה דיוצא עם אמו הוי כמאכילתו בידים דגם איסור דרבנן אסור כדלעיל סימן שג"ם מ"מ הרי הטעם דלא ליתא למסרך כמ"ש הר"ן בכ"פ מי שהחשיך וכן איתא בעירובין פרק ב"מ דף מ"ם ע"ב וא"כ הכא דכשגדל הוי בר מצוה ומותר לילך ע"י עירוב לצורך מצוה ממילא בקטנותו ל"ש למסרך בכה"ג דמוליכותו לבית אבל ולבית המשתה.

עיין תו"ש שכתב מסברת עצמו דחציו עבד וחב"ח יוצא בעירוב עצמו ולא בשל רבו ובאמת מבואר כן בתוספתא פ"ו דעירובין.

סימן תטו

לבית המשתה עיין תו"ש דאם אמר שבועה שלא אהנה מככר זו דיכול לערב בו לדבר מצוה דמלל"נ מ"מ כשהולך למשתה להנות מהסעודה וגם לשמח חתן וכלה אזי אסור כיון שיש הנאת הגוף עם המצוה ע"כ וכבר השגתי עליו בסימן שפ"ו עיי"ש.

מג"א סק"ב או שהיה חוץ לעירו וצריך לילך לבית ע"כ ובתו"ש כתב דמדברי רמב"ן שבהחו"מ פ"ו מוכח דלא ס"ל הכי דהרמב"ם כתב דבדיעבד שעירב לדבר הרשות הוי עירוב וכתב הה"מ בשם הרמב"ן דעובדא דר"י בר אשתומא דבס"פ מי שהוציאו נוטה לדעת הרמב"ם וההיא עובדא מיירי שהיה רוצה לחזור לביתו עיי"ש דף נ"ב בפרש"י וגם מה שסיים הה"מ שם דהרשב"א חולק על הרמב"ם בזה ומחלק דמערב ברגליו שרי גם לדבר הרשות ומשמע דבא ליישב דההוא עובדא מיירי דמערב ברגליו ומוכח דלא ס"ל כהש"ג עכ"ל והנה ההיא עובדא מיירי דמיכוין לשבות במקום פלוני ואינו מערב ברגליו לשבות שם ממש ביה"ש כמבואר שם בגמרא ולפי הבנת התו"ש יסבור הרשב"א דגם כה"ג מערבין לדבר הרשות ותמוה לי דכל טעמו דרשב"א דמערב ברגליו יכול לערב גם לדבר הרשות לפי שזה עיקר העירוב משא"כ בפת דלא הקילו רק במצוה וא"כ הרי עירוב בפת עדיף מאומר שביתתי במקום פלוני כמבואר בפרק מי שהוציא דף נ"א ולעיל סימן ת"ט סי"ג ואיך יאמר דשביתתי במקום פלוני יועיל לדבר הרשות יותר מעירב בפת וא"כ עכצ"ל דרשב"א דס"ל דגם דיעבד ל"ה עירוב לדבר הרשות ע"כ ס"ל דכשצריך לילך

לביתו הוי לדבר מצוה דלא תקשו עליו מההוא עובדא וגם לרש"י וסייעתו דס"ל דלדבר הרשות גם דיעבד ל"מ העיכוב עכצ"ל כשהולך לביתו חשוב כדבר מצוה.

אמנם צורת השמיעה נוטה לדעת הרמב"ן דזה חשוב דבר הרשות דעל ההוא עובדא דר"י בר אשתותא קאמר שם בגמרא כמאן כרב יוסף ואליבא דר"י בר"י דאצ"ל שביתתי במקום פלוני כשהחזיק בדרך והחזירו חברו ודחי לא כרבה ואליבא דר"י פרש"י דמיירי דאמר שביתתי במקום פלוני והקשה רש"י למה לא משני כרב יוסף ואליבא דר' יהודא דס"ל דצריך שיאמר ומיירי שאמר ונדחק בישובו משום דהלכה כרבה לגבי רב יוסף והוא דוחק ויותר לא ה"ל לגמרא להזכיר כלל כרבה רק לא ואליבא דר' יהודא ויהיה בין לרבה ובין לרב יוסף והרי"ף השמיט כל הדחיה ופסק כרב יוסף ולא חש לדחיות הש"ס וצ"ל דלא גרס לה כלל ודוחק למחוק מן הש"ס ועוד קשה הא במשנה ובריייתא לא נזכר כלל דצריך שיאמר שביתתי במקום פלוני ומ"מ מוקו לה כגון דאמר ה"כ י"ל דעובדא דר"י בר אשתותא מיירי דאמר אבל לדברי הרמב"ן א"ש הכל דעכצ"ל מה דעירב לדבר הרשות משום דחשוב דיעבד והיינו כיון שיצא לפי תומו ליילך לדרכו ולהחשיך ולשבות במקום פלוני ממש א"כ מיד כשהחזיק בדרך על דעת כן קנה מיד שביתה במקום הזה ואינו מחוסר כלל והוי דיעבד ובהיתר חזר ליין כשהחזירו ר"נ ב"א אבל אם לא סגי בכך ועדיין צריך שביתתו במקום פלוני א"כ איך יעשו כן לכתחלה לעבור על דברי חכמים לומר ולערב לדבר הרשות וח"ו רב יהודא יעבור על דחז"ל ור"נ בר אושעיה ישיאו עצה לכך אלא ודאי א"צ לומר כלום ומיד שהחזיק בדרך כבר ממילא נקנה העירוב והוי דיעבד ומה דשבקוה ר"נ עד דנחית דרגא ל"ה כמערים על דברי חכמים אלא דודאי לא הוה צייית לו לשבות אצלו כל השבת רק ליין וא"כ ודאי ילך לדרכו לפי תומו ויהי' ממילא דיעבד וזה ברור אמנם כל זה לרב יוסף דס"ל ר"פ כיצד משתתפין דאין מערבין אלא לדבר מצוה אבל לרבה אינו מוכרח וכבר מבואר בפרק בכל מערבין דלרבא הוי פלוגתא דתנאי ורבנן ס"ל דמערבין לדבר הרשות ודעת הא"ז באמת מה"ט לפסוק דלא כרב יוסף אלא דהב"י כתב דלא אתמר בגמרא רק לשקלא וטריא ועכ"פ א"ש גם הכא דלשקלא וטריא דחי די"ל כרבה ואליבא דר"י ומיירי דאמר שביתתי במקום פלוני ומערבין לכתחלה לדבר הרשות אבל לרב יוסף ל"ל כן כיון דס"ל אין מערבין אלא לדבר מצוה וע"כ אנן דפסקינן כרב יוסף דאין מערבין אלא לדבר מצוה עכצ"ל כרב יוסף ואליבא דר"י בר"י דא"צ לומר שביתתי במקום פלוני וע"כ השמיט הרי"ף דחיה זאת ופסק כרב יוסף.

סימן תטז

מג"א סק"ב ולא יאמר כלום ואם אמר הוה עירוב ואם עירב בפת שלא עירב בה מאתמול לא הוה עירוב רשב"א ע"כ לע"ד צ"ע דהנה בק"נ פרק בכל מערבין אות ל"ו כתב וז"ל אבל בניעור דמצי אמר אע"ג דלכתחלה אסור מ"מ אם אמר מהני עירוב ודמיא לההוא דאמרינן בשבת דמ"ג טבל מוכן הוא שאם עבר ותקנו מתוקן ומכאן ודאי קשה לרשב"א שפסק ואם עירב בפת שלא עירב בה מאתמול ל"ה עירוב א"כ מה משני בניעור דמצי אמר הא אם אמר לא הוי עירוב והב"ח סימן תי"ו רצה לחלק בין אמר כשמערב ברגליו ובין אם אמר כשמערב בפת וקשה להולמו וצ"ע לדינא עכ"ל ודבריו ברורין דהא כל חילוקו משום דמערב ברגליו א"צ לומר ע"כ אף דאמר ועבר על דחז"ל הוי עירוב דדל אמירתו משא"כ בפת דצ"ל אם תסלק אמירתו שהיה באיסור הוי כעירב בלא אמירה דל"ה עירוב וא"כ שפיר קשה דלא סגי ברגליו בלא אמירה ביו"ט משום דמצי אמר הא לא מצי אמר דאסור ואם תצטרך אמירה גם דיעבד לא יהא עירוב ממילא נימא דלא מצי אמר ולא סגי בלא אמירה דהא א"א לערב רק כשתסלק אמירתו אם כן לא מצי אמר ואפילו לפמ"ש הב"ח דבפת דצ"ל הוי האמירה הכנה ממש ע"כ ל"מ דיעבד משא"כ במערב ברגליו דא"צ לומר לא חשוב האמירה הכנה ממש וע"כ מהני דיעבד ג"כ קשה דהא כל הסבה דאצ"ל משום דמצי אמר חשוב כאמר אדרבה נצריכו לומר והוי הכנה ממש ול"מ גם דיעבד ממילא לא מצי אמר ודו"ק אלא דלדחות דברי הרשב"א מכח קושיא א"א אמנם י"ל דלק"מ לפמ"ש בישעי"ק לעיל סימן ת"ט דבפת דאין מערבין אלא לדבר מצוה כשעושה איסור ע"י העירוב הוי מצוה הבא בעבירה ול"ח מצוה ממילא הוי כמערב לרשות עיי"ש והנה דעת הרשב"א הובא לעיל סימן תט"ו בב"י דגם דיעבד ל"מ כשעירב לדבר הרשות ועוד ס"ל שם דמערב ברגליו גם לדבר הרשות וא"כ שפיר ס"ל דכשעירב בפת ועביד איסור דהוי כלדבר הרשות ע"כ גם דיעבד אינו עירוב משא"כ במערב ברגליו ושפיר קאמר בש"ס במערב ברגליו דמצי אמר דאף שיהא בעברה הוי עירוב וכמו טבל אם עבר ותקנו מתוקן וכמו קונה קנין בשבת ומקח הנעשה באיסור דמהני כמבואר בחו"מ סימן ר"ח וא"כ לדידן דפסק המחבר לעיל סימן תט"ו דעירב לדבר הרשותי גם בפת הוי עירוב א"כ ע"כ ליתא להאי דינא דרשב"א דהכא ועפי"ז י"ל קושיות הק"נ שם אות ל"ה על הרי"ף ורא"ש שהביאו מה דאמר בגמרא דאפילו לרבנן דחפצי הפקר אינן קונין שביתה הכא כיון דמצי אמר אע"ג דלא אמר כאמר דמי והרי אנן קי"ל כריב"נ עיי"ש ולפמ"ש נ"מ לענין אם עירב בפת שלא עירב בו מאתמול דמוכח מכאן דהוי עירוב אמנם בלא"ה לק"מ דהא אנן קי"ל לעיל סימן ת"א חפצי הפקר אינן

קונין שביתה רק ישן קונה הואיל וניעור קונה וא"כ צ"ל למה ניעור קונה כשאינו אמר הואיל ומצי אמר ועי"כ גם ישן קונה דאל"ה ה"א כס"ד דאתיא כריב"נ דחפצי הפקר קונה שביתה ולאו משום הואיל הוא אבל לדידן ביו"ט גם ניעור אינו קונה דלא מצי אמר דעביד איסור הכנה כשאומר ועיין לקמן סימן תקכ"ז סכ"ג דעבר ואפה מיו"ט לשבת מותר ודו"ק.

ס"ד יוה"כ הוא כשבת בין לע"ח במטה אפרים סי' תרי"א הקשה הא אסור לאכול ול"ש לומר שדעתו על פתו והוי כדירתו שם וז"ל הואיל ובשבת שרי מותר גם ביוה"כ כדאיתא בביצה דף ח"י ע"ב אך בפרק בכל מערבין למ"ד ע"ב קאמר מערבין לגדול ביוה"כ משום דחזי לקטן ומשום דראוי מבע"י ועכ"פ מוכח דלא כמט"א דפסק דאינו מועיל עירוב ליוה"כ רק בעירב גם לשבת שלפניו.

מה"ב סימן שדמ

מג"א סק"א ואע"ג דרוב ימים הן חול זה מקרי קבוע ובשו"מ מהד"ת ח"ג סימן א' הקשה מנדה ר"פ הרואה אם רוב ימיה טמאין טמאה עיי"ש ולע"ד דוקא כאן דגם להבא עתיד להיות יום אחד בשבוע שבת הוה קבוע ברוב ומועט דאיתא קמן אבל התם ימים דלהבא מי יודע איך יהיה רק ימים שעברו היה מועט ימיה טהורין ורוב טמאין וזה כבר עבר וברובא דליתא קמן ל"ש קבוע רק אמרינן סברא כיון דרוב ימיה שעברו טמאין גם עתה טמאה).

סימן תיז הלכות ראש חודש

והנשים עב"ח דבעל אינו רשאי לכוף לאשתו לעשות מלאכה בר"ח וכתב במשב"ז ז"ל ועיין א"ע פ"א בר"ח אם הקדישה מעשה ידיה י"ל דחל דאין משועבדת ופשוט הוא עכ"ל ולענ"ד פשוט להיפך דנהי דא"י לכופה לעשות מלאכה היינו אם תרצה לעשות לה מועד לנוח אבל אם תרצה לעשות מע"י ע"כ לבעלה וכה"ג איתא בחו"מ סימן של"ג ס"ד בהג"ה ראשונה עיי"ש בב"ח ואף דמבואר בא"ע שם ובכתובות דנ"ט דמיירי באומרת יקדשו ידי לעושיהן דאל"כ הוי דשלב"ל ומבואר בתוספת שם דנ"ח ע"ב בד"ה יקדשו ידי לעושיהן פירש להקב"ה שעשאן אבל א"ל למלאכתן דא"כ הל"ל למעשיהן עכ"ל ואם כן י"ל כיון דאינה משועבדת לעשות חל ההקדש על ידיה שלא לעשות לבעלה וממילא מלאכתה להקדש זה אינו דאין ידיה נעשין הקדש רק מקדשת ידיה למלאכה היוצא מהם כמבואר באס"ז בשם רשב"א שם ודו"ק.

סימן תכב

ס"ב הלל עמ"ש בלקוטי ליו"ד סימן שע"ו ס"ג דהנכון שלא לומר הלל אצל האבל אפילו לא מת שם המת ואם מת שם גם כשיצא האבל או אינו שם א"ל בין בר"ח בין בחנוכה דיש לחוש לטעם שכתב הרוקח משום דא"ל אצל האבל דבר שמחה וכן לטעם דנשמה אוננת במקום שמת וכשיאמר לא המתים יהללו לועג לרש ושוא"ת עדיף.
ס"ז מעומד ומה שקורין בליל פסח מיושב נראה הטעם עפימ"ש ברע"מ פרשת אמור צ"ז ע"ב לא אתמסר חושבנא דא אלא לגברא בלחודייהו וע"ד חושבנא דא בעמידה עכ"ל ומש"ה הלל בכל השנה דאינו בנשים הוא בעמידה משא"כ בליל פסח דגם נשים חייבות בו כמ"ש תוספת הובא במחצית השקל סק"ה.

סימן תכו

ס"ד שבעת ימים עיין טו"ז ולע"ד י"ל דלכ"ע דיעבד יצא גם קודם שיעברו השבעה ימים וכמו דאמר לעיל דאין מברכין עד מו"ש דג"כ רק לכתחלה וע"כ לר"י דאחר זיי"ן א"א לברך דנתמלא פגימתה וישנה היא א"כ חשוב לעולם דיעבד תוך שבעה ולנהרדעי דאפשר אח"כ לכתחלה אין לקדש קודם שבעה ול"פ אדר"י דדיעבד לכ"ע מהני.

סימן תכח

ס"ו אין מפסיקין עטו"ז סק"ה שהקשה הא בזמן המשנה לא בירך רק הפותח והחותם ולע"ד מהראוי שכל הקרואים יברכו רק יוצאים בשמיעה מהפותח והחותם והוי כברכו בעצמם והא דמוציא אחד לחברו הוא מתורת שליחות כמ"ש הב"ח לקמן סימן תל"ד וע"כ בקללות דא"א לברך הוי מידי דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח ולעלות בלא ברכה אינו רשאי ודו"ק.
ס"ה מפטירין מעין הפרשה עמ"ש לקמן סי' תרפ"ה.

הלכות פסח סימן תלא

ס"א בודקין בפר"ח כתב דבדיקה מן התורה מדכתיב תשביתו מבתיכם אלא דבביטול לבד נמי סגי וכ"כ במג"א לקמן סק"ז וכ"כ הר"ן בפ"ק דפסחים במשנה ראשונה מדיליף מקראי דבדיקה לאור הנר אלמא דבדיקה נמי דאורייתא כדי שלא יעבור בב"י וכל שבדק א"צ לבטל מד"ת וכ"כ בדעת רש"י ולכאורה מוכח מפרש"י כן דפירש בתחלת המשנה לאור הכר בגמרא מפרש טעמא בודקין שלא יעבור בב"י וב"י ויל"ד דשינה הסדר לדרש

מקודם אור הנר ואח"כ בודקין ואפכא תנן אלא דבא לשלול שלא תאמר כתוס' דבודקין מדרבנן שלא יבא לאכול אבל מדיליף לאור הנר מקראי ע"כ צ"ל דבודקין מה"ת שלא יעבור בב"י.

אמנם רש"י גופא כתב שם ד"ז ע"ב דאסמכתא בעלמא הוא ועוד דהל"ל בגמרא יליף לה מקראי' דמפרש טעמא לא משמע הדרשה מקראי ועוד שלא יעבור בבל יראה משמע דחששא דרבנן הוא כיון דרק ספק הוא אם י"ל חמץ לכן נראה דכונת רש"י לומר דל"ת דכיון דילפינן בדיקה לאור הנר מקראי ש"מ דמן התורה הוא אלא כיון דבגמרא מפרש טעמא והיינו דאור הנר יפה לבדיקה ויוצא קולא מזה דאכסדרה שאורה רב נבדקת ביום ואם מן התורה הוא הא קי"ל לא דרשינן טעמא דקרא עיין חו"מ סימן צ"ז סי"ד ועכצ"ל דבודקין מדרבנן שלא יעבור בב"י דהחמירו מספק ומזה נמי מוכח דרק מדרבנן בודקין דאם מן התורה מי הזקיקו לדרוש טעמא דקרא ואפ"ת דספק זה אסור מה"ת כיון דאיכא לברורי כמ"ש פר"ח בכללי ס"ס מ"מ מתשביתו לא נפקא.

ומעתה צריך לישב מ"ש תוס' על רש"י שם כיון דאמרו הבודק צריך שיבטל ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי אמאי הצריכו חכמים בדיקה ונראה לר"י דאע"ג דסגי בביטול החמירו חכמים לבדוק חמץ ולבערו שלא יבא לאכלו וכן משמע דף יו"ד דאמר זימנין דנפל ואתי למכליה עכ"ל ולע"ד גם רש"י הכי ס"ל דאחר הביטול א"צ לבדוק רק משום שמא ישכח ויאכל ומ"מ עכצ"ל דתקנת הבדיקה משום שלא יעבור בב"י קודם שביטל וה"ט דודאי מה דצריך לבדוק דשמא יאכל הוי רק גזרה דרבנן ותינח בחמץ ודאי אבל במסופק אם חמץ ברשותו הוי ספק דרבנן ולקולא אף דאיכא לברורי וכמ"ש בשע"מ הלכות מקואות ס"ג אלא קודם שביטל הוי ספק תורה שלא יעבור בב"י וע"כ אף דמבטלו ונעשה ספק דרבנן ע"י גלגול ספקו לחומרא עש"ך בכלל ס"ס ס"ק י"ט ועיי"ש בפ"ת ופרמ"ג הטעם כיון דתחלה החמרנו בספקו דהוי מה"ת הוי כודאי איסור ואסור גם לאחר שנסתלק האיסור תורה ע"י מעשה ואף דכתב הש"ך שם דהיכי די"ל דאין כאן שום איסור אף דבא ע"י גילגול לדרבנן ספקו לקולא כמו בשתי קדרות אחת כשרה ואחת טרפה ונפל ספק איסור לאחת מהם ויש רוב בכשרה עיי"ש ה"ד היכי דהספק תורה לא היה באופן זה כמו ספק טרפה דתחלה היה ודאי כאן ספק איסור ואתרע ואח"כ ע"י תערובות נתגלגל לספק דרבנן באופן דאפשר בקדרה זאת לא נתערב ספק איסור כלל דהקדרה לא אתרע עיי"ש בפרמ"ג משא"כ הכא דלא נשתנה כלל הספק מצד עצמו דגם מעיקרא הספק אם יש כאן איסור וכיון דהוה לחומרא הוי כודאי יש חמץ ברשותו גם אחר הביטול נשאר כודאי וצריך לבדוק שלא ישכח לאכלו ועיין במנ"י בכללי ס"ס ס"ק ל"ג שכתב לחלק

באו"א בהך כללא דספק תורה שנתגלגל לספק דרבנן דבשלמא בספק טרפה שנתערב ברוב גם אח"כ הוי הספק אם טרפה וספק זה נתחזק כבר לאיסור כשהיה בשל תורה משא"כ בשתי קדרות דהספק אם נתערב בקדרה זאת דהספק על התערובות דאינו רק מדרבנן כיון דיש רוב הוי סד"ר ולקולא עיי"ש וא"כ ה"נ דהספק אם יש חמץ ברשותו דקודם שביטל הוי ספק תורה וספק זה ממש נשאר אחר שביטל נמצא גם לרש"י צ"ל דגז"ח לבדוק ולבער גם אחר שביטל שמא יאכל אלא דאם ל"ה צריך לבדוק משום שלא יעבור בב"י בלא הביטול לא היה חל גזרתם רק בחמץ ודאי רק מכיון דצריך לבדוק שלא יעבור אב"י תו לא נפקע חיובו גם כשיבטל וצדקו יחדיו ואפ"ת כיון דרגיל למצוא חמץ במקום שמכניסין הוי כודאי כמ"ש הר"ן מ"מ אם נבדק ביום סגי דתו אינו רק חשש שמא לאור הנר יבדק יפה וימצא וי"ל מה"ט נמי פרש"י בודקין שלא יעבור בב"י אחר לאור הנר.

אמנם בעיקר קושית התוס' כיון דמבטל ליכא ב"י י"ל דרש"י לטעמיה דבפ"ק שם דף ד' בתוס' ד"ה מדאורייתא בביטול בעלמא סגי ז"ל פירש הקונטרס מדכתיב תשביתו ול"כ תבערו אלמא השבתה בלב הוא וקשה לר"י דהאי השבתה הבערה היא ולא ביטול דתני בשמעתין רע"ק אומר א"צ הרי הוא אומר תשביתו ומצינו להבערה שהוא אב מלאכה.

ונלע"ד די"ל לפמ"ש מהרי"ק הובא בח"י סימן תל"ד דלרש"י ביטול לא משום הפקר רק דכן גלתה תורה מצד שמחשבו כעפרא הוי השבתה עיי"ש וצריך להבין מה ענינו ועוד קשה דקרא כתיב תשביתו שאור מבתיכם שיושבת מן הבית בשלמא אי משום הפקר י"ל דבזה מוציאו מביתו דהוא רשותו כדאיתא ר"פ לולב הגזול מה ביתו ברשותו והנלע"ד דודאי תשביתו מבתיכם משמע לבערו מהבית אבל מדלא כתיב הבערה וכה"ג משמע ביטול בלב כדפרש"י ור"ן ואיך יתכנו שניהן וע"כ היינו משום דכל הראוי לבילה א"ב מ"ב כדאיתא במנחות דק"ג וכתבו תוס' ביבמות דק"ד מדחזינן דתורה אמרה בלילה וחזינן דלא מעכבה ע"כ להכי כתיב בלולה שתהא ראוי לבילה וכן מדכתיב ורחץ כל בשרו דמשמע גם בית הסתרים וכתיב בשרו משמע דוקא מאבראי ע"כ רק ראוי לביאת מים צריך עיי"ש וה"נ כל מאכל אינו עומד לישרף או לאיבוד וגם להאכילו לבהמה אינו עומד כדאיתא פ"ק דביצה ד"ו מוכן לאדם ל"ה מוכן לכלבים דמאי דחזי לאינש לא שדי לכלבים ע"כ בעי שרפה או לאבדו ממש אבל אם גומר בלבו ומחשבו כעפר וכאלו שרוף ומבוער הוא ואינו חס ומעכב עליה מלבערה ממילא ראוי לשרפה ולאיבוד וא"ב מעכבת אבל כ"ז שאינו מבטלה בלבו אינו ראוי לכך מצד דחשוב מאכל וגם מחמת דבעלים מעכבין וביטול הוא קודם זמן איסורו וגם אפילו לאח"ז איסורו י"ל כ"ז שאינו מבטלו אינו

ראוי לשרפה ועמ"ש תוס' בפסחים פרק מקום שנהגו דף נ"ו ע"ב ד"ה דתנן דאף שהוא אסור וא"א לאכלה מ"מ קרוי מוכן לאדם עיי"ש ודו"ק מאד נמצא דצדקו יחדיו דצריך שיושבת מן הבית ודי בהשבתה בלב לחשבו כעפרא דאזי ראוי ממילא להשביתו מן הבית ושפיר אמר רע"ק דל"ל ביו"ט דהבערה אב מלאכה ואינו ראוי להבערה ומעכבת.

וצ"ע ממ"ש הטו"ז בא"ח סימן ל"ב ס"ק ח"י דאם נמצאו אותיות דבוקות בס"ת יש לסמוך ארשב"א דמתיר לקרות בו כיון דראוי למחוק אינו מעכב דכל הראוי לבילה א"ב מ"ב לכן אפילו נמצא כן בשבת חשוב ראוי דמצד עצמו ראוי רק איסור שבת רביע עלה כ"כ הב"ח עיי"ש ועיינתי בב"ח ותחלה ר"ל דבשבת אפשר א"ר לבילה ולבסוף מסיק דמסתברא דגם בשבת הוי ראוי לבילה עיי"ש ונראה ראיה לדבריו מן פרק בכל מערבין דל"ח ע"ב דאמר שם בניעור דאי בעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי אף דאסור ביו"ט למימר דהוי כמכין מיו"ט לשבת עיי"ש ויש לחלק היכי דאסור מה"ת מאיסור דרבנן דהא בקרבן נתנאל שם אות לזו כתב על הא דמצי אמר אף דלכתחלה אסור מ"מ אם אמר מהני עירוב ודמיא להאי דאמרינן בשבת דמ"ג טבל מוכן הוא שאם עבר ותקנו מתוקן עכ"ל ובשבת שם כתוב בגליון תוס' בד"ה טבל מוכן דבאיסור תורה לא אמרינן ביה שאם עבר עיי"ש אלא דנידון הב"ח נראה דהוי איסור תורה למחוק דעי"כ מתקן ונעשה שתי אותיות ויש בו חיוב חטאת כההיא דאמרינן בשבת דק"ד ע"ב שנטלו לגגו של חית ועשאו שני זיינין וצ"ע ועיין טו"ז או"ח סימן ש"ם סק"א ובח"ר בשבת שם בד"ה מהא.

ומ"מ יש בסברא זאת מחלוקת קמאי הובא בשאגת אריה ס"ו מן הש"ל שכתב בכלל א' ס"ט במתפלל ושמע קדיש או קדושה דאיכא מרבוותא דס"ל ששותק וישמע דקי"ל שומע כעונה ור"א בר"ש ס"ל היכא אמר שמע ולא ענה יצא במקום שיכול לענות אבל העומד בתפלה שא"י לענות ל"י בשמיעה ודמי לדר"ז דאמר כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת וכל שא"ר לבילה מעכבת עכ"ל וכתב הש"א שם דאפשר דע"כ ל"פ הנהו רבוותא אלא דס"ל דזה מקרי ראוי לבילה דיכול לענות רק דאריה רביע עליה מחמת איסור הפסקה ובאלם אפשר מודים ואח"כ מסיק בכמה ראיות דגם אלם יוצא בשמיעה דאין זה ענין לא"ר לבילה עיי"ש וא"כ י"ל דע"כ ל"פ כל הנהו רבוותא אלא משום דגם אלם יוצא אבל מודים אם א"ר לבילה מחמת איסור חשוב א"ר לבילה ובילה מעכבת בו.

ועדיין י"ל דהר"א בר"ש ל"פ על הב"ח לפמ"ש במ"ז סל"ב ס"ק ח"י דסברת הב"ח משום דאחר עבור שבת ראוי לבילה ע"כ וא"כ המתפלל ושמע קדיש כשיגמור תפלתו לא ישמע עוד קדיש זה נמצא א"ר לענות אחר קדיש זה לעולם אלא אהך דעירובין דאי בעי אמר

מצי אמר מוכח אף היכא דל"ל כשיעבור הזמן יהא ראוי לבילה דכשיעבור היום לא יוכל לקנות שביתה בשבת זה ובשבת אחר הוא קנין שביתה אחרת ול"ד לס"ת דס"ת זה ראוי לעולם שיכשר כשלא יהא שבת ובבאר היטב א"ח סימן ל"ב ס"ק ל"א כתב בשם שיורי כנה"ג דמנהגנו אפילו בדיבוק אות לאות שנמצא בס"ת בשבת או ביו"ט מוציאין אחרת ובשו"ת גור אריה יהודא חיו"ד סימן ע"ז כתב דדעת השיורי כנה"ג כיון דא"א לגרור בשבת חשוב א"ר לבילה עיי"ש ועיין במשב"ז לקמן סימן ת"פ ססק"א מה שהקשה על ר"י שבראב"ש ר"פ מ"ש וי"ל דס"ל כהראב"ש.

נחזור לענין ראשון דבשבת ל"מ הביטול דא"ר להבערה ומה דאיתא לקמן ד"ז היה יושב בבהמד"ר ונזכר שי"ל חמץ בביתו מבטלו בלבו אחד שבת ואחד יו"ט ופריך דיו"ט לאח"ז איסורא ומוקי לה בעיסה מגולגלת שם ה"ט דהאי ע"כ לפני שעה ששית דאח"כ ל"מ ביטול וקודם ששית גם לרש"י ותוס' דפסקו כר"י דאין ביעור חמץ אלא שרפה מ"מ מודו דקודם שעה ששית השבתתו בכ"ד כמ"ש הרא"ש פכ"ש משום דהיתר גמור הוא ואינו מחויב עוד וכ"ש בעיסה דלא נתחמצה עדיין ויכול להאכילו או לזרקו לים ע"כ מהני גם ביטול דראוי לבילה ועיין שם ברש"י דף ה' ע"ב ד"ה ש"מ וא"ל א"כ משששית ואילך דאסור בהנאה גם בלא ביטול ראוי לביעור ולא יעכב דזה רק אפקעתא דמלכא ושני דברים א"ב ועשאן כאלו ברשותו ה"נ עשאו כאינו אסיר בהנאה ואינו אבודי ומ"מ לבטלו א"י דבאמת אינו ברשותו וכצ"ל לר"ן דביטול משום הפקר והרי לאח"ז איסורו בלא"ה הוא כעפרא ואינו ברשותו אלא דעשאו הכתוב כאלו הוא ברשותו ומ"מ לבטלו א"י כיון דא"ב ומתורץ ג"כ בזה קושית התוס' בפרק קמא דפסחים די"ג בד"ה ושורפין תרומות דכיון דבביטול סגי למה התירו לשרוף טהורת דכתיב משמרת תרומותי עיי"ש מהרש"א ולפמ"ש ע"כ הותר לשרוף דאל"כ גם ביטול ל"מ.

ובזה מתורץ מ"ש הפנ"י בשו"ת ח"ר חא"ח שאלה י"ג להפוסקים דגם בחמץ ידוע מהני ביטול כדמוכח מפ"ק דפסחים ד"ו ע"ב דפריך וכי משכחת לה לבטלה והקשה מדתנן פא"ע כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט רא"א ל"ת לה שם עד שתאפה והא לר"א שרי לאפותה ע"י הואיל וכל חדא חזיא ליה לא כשר למעבד הכי כמ"ש התוס' דאם אפשר לעשות בלא הואיל לא עבדינן בהואיל והקשו לר"א אפשר בהטלה בצונן ש"מ דעדיף בלא הואיל אם אפשר והא אפשר שיבטלה קודם שתחמיץ ולא יעבור אב"י ואף דגם אחר הביטול יש איסור דרבנן הא גם הואיל מדרבנן אסור ולתוס' דביטול משום הפקר י"ל כשם שאין שורפין קדשים ביו"ט כך אין מפקירין דהוי כמשליכו לכלבים עיי"ש וכן עמד בזה בש"א סימן ע"ז ועיי"ש ולפמ"ש א"ש דחלה שנטמאת ביו"ט דאסור גם

להשליכה לאיבוד אף קודם שנתחמצה דהוי כמבער קדשים ביו"ט כפרש"י שם ממילא גם ביטול ל"מ כיון דא"ר לבילה.

ועתה שזכינו לזה א"ש דברי רש"י דפירש בודקין שלא יעבור בב"י אף דבלא"ה יבטל ג"כ דמבואר בטו"ז לעיל סימן נ"ה סק"ד דמ"ש כל הראוי לבילה מיירי לענין עיכוב אם כבר עשה כן משא"כ דנעשה כן לכתחלה במלתא דאית בה ריעותא ויש לפנינו לתקנו אין זה אלא תימא עכ"ל וע"כ כיון דביטול מטעם דראוי לבילה אינו רק דיעבד ולכתחלה צריך לבדוק כיון דאפשר לתקן ועיין במ"ז שם וי"ל מן התורה אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד רק הוא מדרבנן וע"כ מדאורייתא בביטול בעלמא סגי וי"ל גם מן התורה אין לסמוך לכתחלה אראוי לבילה כמ"ש במשבצות שם וה"נ בחמץ ידוע רק בחמץ שאינו ידוע דנצריכהו לטרוח ולבדוק על הספק בדבר דבדיעבד אינו איסור אחר שביטול זה אינו רק מדרבנן וזה נראה דעת הרמב"ם בפ"ב דחו"מ ה"ב השבתה האמור בתורה שיסיר החמץ הידוע לו מרשותו ושאינו ידוע יבטלו בלבו וישים אותו כעפר והכ"מ ולח"מ שם הקשו ממוצא גלוסקא דפריך כי משכחת לה לבטלה ותלמיד היושב לפני רבו ונזכר שיש לו עיסה והולך לשחוט פסחו דסגי בביטול אף דהוא חמץ ידוע עיי"ש ולפמ"ש כיון דדיעבד סמכינן אביטול הנהו כדיעבד דמי גם הא דפריך כי משכחת לה לבטלה היינו כיון דכשיבטלה לא יהא איסור בדיעבד לא חיישינן לכתחלה שמא ימצא גלוסקא עיין ביו"ד סימן ב' בב"י ובטו"ז ריש סימן צ"א ועיין תבואות שור ביו"ד ס"א סק"ג דהיכא דאיכא טרחא חשוב כדיעבד ובפ"ק דפסחים דף ד' לאטרוחי להאי וברש"י שם טורח זה על מי מוטל עיי"ש דמבואר דבדיקה הוא טרחא ובתוס' שם ע"ב בד"ה הימנוהו כתבו דבדיקה טרחא יתירתא הוא ועיין בתוס' פ"ק דגיטין ג' ע"ב בד"ה וכי ובספר יעיר אוזן מערכת הד' אות טי"ת וי"א.

סימן תגל

ס"ו ודאי חמץ לא במג"א סק"י כתב בשם הב"ח בחצר שלו אם היה ודאי חמץ צריך בדיקה דאין ספק מוציא מידי ודאי והקשה המג"א דא"כ מה פריך בגמרא והא"ר ממצעה של חצר א"צ בדיקה דלמא הכא מיירי בודאי חמץ ונלע"ד דכשבודק לאור החמה אף דאור הנר יפה לבדיקה יותר מ"מ תו ל"ה ודאי וגם הב"ח יודה דסגי לכתחלה בזה לאור החמה אפילו במקום דצריך לאור הנר מ"מ אם הוא רק משום אין ספק מוציא מידי ודאי אפשר כה"ג דכבר בדק ביום אזלה הודאי ועכ"פ בחצר דאורה רב ע"כ גם כונת הב"ח להצריך בדיקה לאור החמה דהא לפי האמת גם ארובה שבחדר נבדקת לאור החמה

והרי חצר אינה מקורה וע"כ אף לס"ד דש"ס דלא הביא עדיין הא דאסדרה לאורה נבדקת מ"מ כיון דחצר א"צ בדיקה כלל בספק חמץ דתלינן בעורבים מקשי שפיר דגם בודאי יהא נבדק לאורי החמה וממילא לא יהא רק ספק.

עוד י"ל דהא דאין ספק מוציא מידי ודאי משום דאתחזק איסורא אף דע"כ מבטל והוי ספקא דרבנן מ"מ מבואר בש"ך יו"ד בכללי ס"ס אות כף דבאתחזק איסורא לחומרא גם בדרבנן ובחו"ד שם חילק דבחד דרבנן לחומרא ובתרי דרבנן לקולא עיי"ש וא"כ גם להר"ן וכ"פ דכשאינו מבטל הוי הבדיקה מה"ת היינו מהנך קראי דיליף בפרק קמא דפסחים ד"ז ע"ב דבחמץ נאמר לא ימצא ובגביע בנימין נאמר ויחפש וימצא הרי דצריך חפוש אבל מ"מ שם בגבוע היה החיפוש לאור היום דהבקר אור והאנשים שלחו ולא נכתב נר שם אלא דיליף עוד מצפניה דכתיב חיפוש בנרות וד"ת מד"ק לא ילפינן וע"כ אמר שם דרק זכר לדבר ופרש"י דאסמכתא בעלמא הוא נמצא הבדיקה לאור הנר ודאי רק דרבנן וכ"כ האחרונים וא"כ כשבדק לאור החמה וביטל דהבודק צריך שיבטל תו הוי תרתי דרבנן דמה"ת בטיל בלא בדיקה או בדיקה ביום בלא נר ובלא ביטול סגי א"כ גם באתחזק תלינן בעורבים ושפיר פריך מרבא ודו"ק.

ס"ז במג"א ס"ק י"ז ובטלו בלבו לרש"י ור"ן הביטול דרבנן דכיון דיש עליו גובה ג"ט הוי כמבוער וכו' ולע"ד התוס' ס"ל כסמ"ק מדהקשו בפ"ק דפסחים ד"ח בד"ה הכא דגבי מפולת משמע דאם הכלב יכול לחפש אחריו אינו כמבוער והלא א"צ לבער משום סכנת עקרב ומאי קושיא דלפיכך אמר אם אין הכלב יכול לחפש הוי כמבוער וא"צ לבערו אפילו לא נתבטל קודם זמן איסורו דא"צ לבטלו מה"ת ומותר גם אחה"פ וכשהכלב יכול לחפש אינו כמבוער ומ"מ פטור מלבערו משום סכנה אלא ביטול צריך מה"ת כיון דאינו כמבוער ולק"מ ועכצ"ל דס"ל כסמ"ק ולע"ד יש הוכחה כסמ"ק מדס"ד בפרק המפקיד דף מ"ב לדמות שמירת פקדון לחמץ במפולת דצריך ג"ט ומאי דומיא בחמץ צריך שיהא אבוד מבעליו דיודע מקומו לכן צריך ג"ט שלא יצטרך לבטלו או לבערו אח"ז איסור א"ל בטלו מקודם משא"כ פקדון דצריך רק שמירה מאחרים דא"י איה מקומו ועכצ"ל דגם בג"ט אינו כאבוד מבעליו וצריך ביטול מה"ת וא"כ מה דצריך ג"ט כדי שלא יהא כמונח בקופסא ע"כ מבעיא גבי פקדון מאי דה"נ י"ל דהוי כמונח בקופסא ואינה שמירה מעולה ואפשר מש"ה הקשו תוס' בב"מ שם דיפטור לבדוק משום סכנה דלכאורה אין שם מקומו דלא הובא רק לענין פקדון ולפמ"ש א"ש ולפ"ז א"ש מה שכתבו תוס' שם וי"ל דהכא יכול לפנות המפולת וכתב מהר"ם שיף דמוכח בפסחים דתירוץ זה רעוע והיינו דהא בפ"ק דפסחים מבואר דגם במפולת שייך סכנת עקרב ולא אמרינן דיכול לקנותו ולפמ"ש י"ל

דכונתם דמאן דבעי בב"מ שם ס"ל במפולת ל"ש סכנה דיכול לפנותו וס"ל באוקימתא דברייתא כרנב"י בפסחים שם ולפ"ז י"ל קושית הב"י על רי"ף ורא"ש שהשמיטו הסוגיא דפ"ק דפסחים דהא רב אשי אתי לשנויי מה דמקשי עלה דהאי אוקימתא אלמא דהכי ס"ל ולפמ"ש אינה מוכרע דאדרבה מהך דב"מ דבעי מן רב אשי ורב אשי פשיט לה מוכח דס"ל דבמפולת ליכא משום סכנת עקרב וע"כ הך דפ"ק דפסחים שנויי בעלמא קמשני ודו"ק מאד ועכ"פ המחבר דפסק כאן כתירץ התוס' מפסחים מוכח דס"ל כסמ"ק.

סימן תלד

ס"ד שלוחו יכול לבטל צ"ע אם השליח עושה שליח אחר לבטל דקי"ל מילי לא ממסרי לשליח בפ"ג דגיטין דכ"ט ונראה לרש"י דביטול יליף מתשביתו חשוב כמעשה דמבואר בפר"ח לעיל סימן תל"א לרש"י דתרתי. שמעינן מתשביתו דמדכתיב תשביתו ולא כתיב תבערו שמעינן ביטול ומלישנא מבתיכם ועוד דלא כתיב תבטלו שמעינן ביעור ממש בלא ביטול וכ"ד הרמב"ם ולתוס' תשביתו הוא ביעור לבד וביטול אינה רק מסברא עיי"ש וא"כ לרש"י הוי כמו מחשבה דטמאה דכי מעשה דמי דילפינן מכי יותן ויתן וכ"כ תוס' שמחשבה דתרומה חשובה כמעשה דכתיב ונחשב לכם והוי כתרם בידים כמבואר כ"ז בפ"ג דקידושין נ"ט ע"ב וה"נ כיון דתשביתו מבתיכם הוי הבערה בידים ואפקה בלשון תשביתו ללמד דביטול הוי כהבערה חשוב כמעשה ושליח עושה שליח משא"כ לתוס' והברכ"י כאן הקשה על מהרי"ט בראשונת סימן קכ"ז שכתב דא"י למנות שליח להקדיש משום דהוי מילי דלא ממסרי גם לחד שליח והקשה דהא הר"ן הביא דעיטור סבר דשליח מצי לבטל וגם החולקים לא משום מילי אתי עלה עיי"ש ולפמ"ש א"ש דהא מבואר במהרי"ט שם דבתרומה עושה שליח משום דחשוב כמעשה כמ"ש תוס' הנ"ל וה"נ ביטול להר"ן נמי אף דמתורת הפקר אתי עלה מ"מ יליף לה מתשביתו כפרש"י כמבואר בר"ן ריש פ"ק דפסחים.

והנה בפ"ק דפסחים דף ע"ב בתוס' ד"ה מדאורייתא הקשו לרש"י דפירש מדכתיב תשביתו ול"כ תבערו אלמא השבתה בלב היא דהאי השבתה הבערה היא ולא ביטול דתניא רע"א א"צ דכתיב תשביתו ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה ועוד דתשביתו אמרינן לקמן מאך חלק שהיא משש שעות ולמעלה ואחר איסורו ל"מ ביטול עכ"ל וקושיא ראשונה י"ל לפמ"ש הפר"ח הנ"ל דמדכתיב תשביתו ול"כ תבטלו ש"מ נמי ביעור ותרתי משמע ולעיל סימן תל"א כתבתי באו"א ומ"ש תוס' קושיא שניה י"ל עפמ"ש הר"ן דאף דילפינן ביטול מתשביתו מ"מ משום הפקר הוא אף דכה"ג ל"מ בעלמא הכא

דבלא"ה אינו ברשותו בג"ד דלא ניחא לו דליהוי לו זכותו בגוה סגי וסיים דהוא ע"ד רש"י עיי"ש ולפ"ז נהי דצריך לבטל קודם שש מ"מ לא חל הביטול עד שא"ב מחמת האיסור אזי באין כאחד ע"כ שפיר כתיב אך ביום הראשון תשביתו ואך חלק לחצי ממש ואיך אפשר לצמצם א"ל כמ"ש וזה עדיף ממ"ש הפנ"י דלרש"י הפירוש שיהא מושבת מכבר.
אולם לפמ"ש מהרי"ק בדעת רש"י דאינו מתורת הפקר וכמש"ל הק"ל אלא די"ל ג"כ מחמת דאסור בהנאה ולא שוה כלום ועומד לשרפה והוא כאפר וכתות שיעוריה רק להחמיר אמרה תורה דעובר עליו כאלו ל"ה אפקעתא דמלכא והיינו א"ל גילה דעתו מקודם דחשוב בעיניו ג"כ כעפרא אבל אם גילה דעתו ובטלו ממילא כשבא זמן איסורו כשרוף דמי אבל לולא זה אף דמחשבו כעפרא בטלה דעתו אצל כל אדם כיון דמאכל אדם הוא וא"ש:
ומ"מ נהי דישבתי דעת רש"י מה מיני יהלך להכריע נגד תוס' וכיון דלתוס' ביטול חשוב מילי אין שליח עושה שליח וגם אשתו ובניו א"י לעשות שליח לבטל כיון דאין החמץ שלהם נהי דנו"ן בתוך הבית והוי כמינם הבעל שליח בפירש מ"מ א"י לעשות שליח אחר דלא כהרמ"ע הובא בשע"ת ואם הבעל בית אמר לאחד אמור לפלוני שיבטל תליא בפלוגתא שבחו"ט סימן רמ"ד עיי"ש ולפמ"ש בתוס' רע"ק על המשנה דר"פ השולח דדיבור המחוסר מעשה כגון אמרו לסופר לכתוב חשוב מילי משא"כ היכא דנגמר הכל ע"י המילי כמו ביטול הגט חשוב כמעשה עיי"ש ה"נ ביטול חמץ חשוב כמעשה אלא דמהרי"ט הנ"ל לא ס"ל כן גם במשב"ז כאן כתב דביטול חמץ חשוב מילי כיון דביטול בלב סגי.
ובטו"ז כתב מסתמא נתן החמץ במתנה לשליח וקשה הא לא עשה השליח שום קנין וכן הקשה מקו"ח ואמרי ברוך וי"ל כמ"ש התוס' בפ"ב דבכורות דף ח"י ע"ב בד"ה מקנויי דאפילו בלא קנין קא קני דגמר ומשעבד נפשיה והיינו משום דניחא ליה דליתעביד מצוה בממוניה ה"נ שלא יעבור על איסור וי"ש גם לתירוץ שני שבתוס' שם הכא עדיף משום איסורא.

סימן תלז

ס"א המשכיר בפ"ק דפסחים ברש"י ד"ה חובת הדר ז"ל אבל בדיקת חמץ דרבנן דאי משום ב"י וב"י הא אמר לקמן דסגי לו בביטול בעלמא אי מסיח דעתיה מניה ומשוי ליה כעפרא ואמר כל חמירא דבביתא הדין ליבטל ורבנן הוא דאצריך בדיקה והשתא כה"ג מבעיא לן טורח זה על מי מוטל עכ"ל ולשון טורח זה אינו מובן מה בעי רש"י

בזה וגם סותר לפרש"י במשנה דריש פסחים דבודקין שלא יעבור בב"י ויובן לפמ"ש לעיל סימן תל"א דגם לרש"י בודקין משום גזרה דימצא ויאכל רק א"ל דקודם ביטול הוי ספק תורה ל"ה גזרינן עיי"ש וה"ה דנהי דהוי דרבנן מ"מ כיון דהחשש שמא יאכל חובת הדר הוא דמצוי שם אלא דלאחר ביטול ליכא איסור תורה אפילו בודאי חמץ רק חכמים הצריכו לבער שלא ישכח ויאכל ובספק חמץ ה"ל סד"ר לקולא ואף דאיכא לברורי כיון דיש טרחא א"צ כמבואר בתבואות שור סימן א' סק"ג מרש"י נדה י"ב ע"א עיי"ש וע"כ מה דאצריך בדיקה משום דקודם הביטול הוי ספק תורה ונתגלגל לדרבנן אלא דבשוכר דהחמץ אינו שלו ל"ה מעולם ב"י ועיין פר"ח יו"ד בכללי ס"ס סק"ח לענין ביצת ספק נבלה דמותרת דהספק תורה בעוף בגוף אחר והסד"ר בביצה וה"נ למה יחויב השוכר לבדוק כלל וצ"ל דל"פ חכז"ל אף דליכא גביה ב"י וכמ"ש תוס' ריש פסחים לענין נוקשה וכן במשכיר עכצ"ל משום ל"פ כיוצא לדרך ולא יחזור עד אח"פ דליכא חשש דיאכל אבל מ"מ לולא הטורח היה מחויב השוכר אף דהוי מדרבנן דעיקר התקנה שלא יאכל והוא מצוי שם וחובת הדר הוא משא"כ במשכיר דאינו רק משום ל"פ ומחמרינן יותר בעיקר הגזרה מהיכא דאינו רק משום ל"פ כמ"ש תה"ד בפסקים סימן קס"ד אבל כיון דטורח לבדוק גם השוכר מצד עצמו פטור לולא דל"פ לכן מבעיא טור"ח זה דייקא על מי ולפ"ז מוכח מרש"י דהשוכר אינו זוכה בחמצו של משכיר דלא כמג"א בסק"ג ומה שהוכיח מהטור ס"ס תל"ו אינו הוכחה דשם נכנס עכו"ם וניחא לו באיסורא משא"כ ישראל והלבוש כתב דשוכר יבטל דשלוחו דמשכיר הוא ולפ"ז צ"ל חמצו של פלוני.

ס"ב ומבטלו בלבו ודיו כ"כ הרא"ש וז"ל ולא איפשטא הד בעיא ויראה שיכול לבטל והויא סד"ר ואזלינן לקולא עכ"ל וק"ל דהא ע"י גילגול נעשה סד"ר וכה"ג הוי לחומרא ולכאורה יש להוכיח מזה למ"ש בפ"ת שם בשם רע"א דדוקא כגון ספק טורפה שנתערבה ברוב דאם היה ניכר אח"כ היה טורפה ע"כ אם עכשיו הוי כספק תורה משא"כ כשאחר שנתגלגל לדרבנן תו ליכא ספק תורה כלל הוי לקולא אמנם לטעם האחר שכתב שם משום דקודם שנתערב הוי ספק תורה ונעשה כודאי איסור תו לא בטיל ברוב עיי"ש קשה מכאן ואולי י"ל דספק מחמת בעיא ל"ל דנעשה כודאי דלא ישתנה הדין אלא דבלא"ה קשה דהא כתב הטור בסימן תל"ח בהנך בעיות דעכבר נכנס דאם ביטל הוי ספקא דרבנן וכתב ב"י אבל א"ל ביטל מכבר ל"מ שיבטל מעכשיו ויהא ספקא דרבנן משום דקודם הביטול הוי ספק תורה עיי"ש והרי הטור בסימן זה כתב כהרא"ש לכן כ"ל דשאני הכא דחיוב ביטול על המשכיר שלא יעבור בב"י דחמירא דידיה הוא אבל על השוכר ל"ה חיוב ב"י בחמץ זה מעולם והא דכתב הרא"ש שיבטל היינו כלבוש בתורת שליח וא"כ

נתגלגל לדרבנן בגוף אחר דגם כשלא יבטל אצל השוכר ליכא איסור תורה אלא דצריך שיבטול להציל המשכיר מאיסור תורה וכשאינו בגוף אחד הוי לקולא כמ"ש הפר"ח הבאתיו לעיל ס"א

אמנם לפמ"ש הפר"ח בסימן תל"א בדעת הרא"ש דס"ל דבדיקה אין לה שורש מן התורה גם קודם שביטל וגם אם יבדוק לא יפטר מביטול וכל עיקר הבדיקה רק מדברי סופרים והוכיח כך מדברי הרא"ש ד"ו ע"ב עיי"ש לפ"ז דברי הרא"ש בלא"ה א"ש דגם קודם ביטול הוי רק ספק דרבנן לענין הבדיקה ול"ד לסד"ר שנתגלגל מן ספק תורה דהכא אנו דנין אם נבדק דלעולם הוי ספק דרבנן וכמ"ש כה"ג המנ"י בכללי ס"ס הבאתיו לעיל סימן תל"א אלא דלפ"ז לא יתישב דברי טור וב"י הנ"ל בסימן תל"ח ועוד דמוכח בלא"ה דלא כפר"ח מדכתב הטור בסימן תל"ח א"ל ביטל צריך לחזור ולבדוק דהוה ספק דאורייתא ואם ביטל הוי סד"ר ולפר"ח הספק בבדיקה לעולם רק דרבנן ונראה דנהי דס"ל לרא"ש דגם כשבדק אם מצא חמץ אח"כ עבר למפרע אב"י מ"מ כ"ז שלא ביטל מחויב מה"ת לבדוק שלא יעבור בב"י דכשלא בדק קרוב יותר שימצא חמץ וע"כ כשעבר זמנו דל"מ תו הביטול מחויב מה"ת לבדוק ולבער וע"כ לעולם קודם ביטול ה"ל ספק תורה אלא דלדעתו הבדיקה רק מד"ס משום דבלא"ה צריך לבטל קודם זמן איסורו וחולק בזה אש"פ דס"ל דמן התורה די בביטול או בדיקה לבד וא"כ עכצ"ל כמש"ל ודו"ק.

ועדיין ק"ל לפמ"ש אחר בספק בירך בהמ"ז צריך לחזור ולברך גם ברכת הטוב כיון דאתרמי עם ספק תורה ביחד וה"נ קודם שביטל כולד ספק דרבנן לענין בדיקה עם ספק תורה לענין ביטול וצ"ל דהכא ליכא זילותא לדרבנן דביטול גם אי הוה דרבנן הוי לחומרא כיון דליכא טרחא כמו דצריך לשאלו כשישנו בעיר מה"ט.

ולפ"ז נפשט ספקו של המחצית השקל בסימן תל"א סק"ז דכתב המג"א שם כיון דחיוב בדיקה מה"ת צריך להפסיק מלמודו גם כשהתחיל בהיתר ונסתפק המחצית השקל אם יכול לבטל ולא יפסיק לבדוק דאזי הבדיקה רק מדרבנן אלא די"ל דדמי לספק בירך בהמ"ז דצריך לברך גם ברכת הטוב והמטיב ולפמ"ש ל"ד כלל לשם.

ס"ג ואינו מקח טעות הטעם בגמרא דניחא לאינש למעבד מצוה בממונו בהגמ"י פ"ב מחו"מ הקשה דמסיק בב"מ נ"ט ע"ב גבי ס"ת דלא ניחא לאינש למעבד מצוה בממוניה וי"ל דשא"ה דניחא לו לעשות מצוה בעצמו או בשליחותו דוקא ועוי"ל דאיכא נמי דלא ניחא לו אלא מספק לא מבטלינן מקח ברור כשלא התנה בפירש שאינו שוכר רק על אופן זה עיין פר"ח דכיון דאיכא דניחא לו הוי דברים שבלב.

סימן תלט

ס"ב שני בתים בדוקים הרמב"ם מחמיר בספק על ומיקל בעל מאחד משני בתים בדוקים וכתב הה"מ משום דבשני בתים בדוקים ע"כ יש אחד שא"צ לבדוק וקשה להבין דנגד זה י"ל להיפך דבית אחד יש בו ודאי חמץ עטו"ז ונלע"ד דהא כתב הה"מ דמיירי שבטלו והנה מבואר ברמב"ם פ"ג מחו"מ ה"ז דבשעת בדיקה מבטל רק חמץ שאינו רואהו ומפרט לפי הנוסחא שבפ"ב דל"מ ביטול לחמץ ידוע ואם כן ה"נ סתמא לא נתבטל חמץ זה שנטל העכבר ומכ"ש אם נטלו מעלמא דלא נתבטל וצריך עתה לבטלו וכיון שנולד הספק קודם שנתבטל הוי ספק דאורייתא ואח"כ נתגלגל לדרבנן ואסור והטעם כיון שנולד בדאורייתא והחמרנו נעשה כודאי איסור וזה ל"ש רק בספק על די"ל באמת דעל אבל בשני בתים דבית אחד בודאי אין בו חמץ ל"ל דהוי כודאי וכה"ג כתבו תוספת בפ"ק דפסחים דט"ו ד"ה חביות דל"ל בכה"ג ספק כודאי כיון דאחד ודאי טהור ובזה מתורץ קושיות תוספת ד"ט ע"ב בד"ה ספק על שכתבו ז"ל תימא וכו' ולעיל דימה אותו לספק טומאה בר"ה וכאן מדמה לס"ט ברה"י ולפמ"ש א"ש הא דמדמה אותו לס"ט ברה"י משום דאירע הספק קודם הביטול נעשה כודאי גם כשנתגלגל לדרבנן הוי כדאורייתא משא"כ בשני בתים יכול לבטל והוי ספק בדרבנן כס"ט בר"ה.

סימן תם

ס"א עכו"ם וכו' לבאר כל חמירא בדין אחריות בחמצו של עכו"ם אעתיק לשון הש"ס בפ"ק דפסחים ד"ה ע"ב שלך א"א רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרים ת"ל לא ימצא ועמדו המפרשים דפתח בתרתי אחרים וגבוה וסיים באחרים לבד והנה מוקי לה התם דסיפא בקיבל עליו אחריות ולפמ"ש תוספת בהזהב דנ"ח וב"ג שם ובש"ך חו"מ סימן ס"ו ס"ק קכ"ט דהא דמתנה ש"ח להיות כשואל בדברים לבד היינו כיון דשייך בו דין שומרים יכול לומר הרני כאלו התקבלתי הנאת שואל ובהקדש ושטרות דל"ש בו דין שומר ל"מ בלא קנין וא"כ בעכו"ם דאין בו דין שומר דרעהו כתוב כמבואר בחו"מ סימן ש"א ובח"י כאן קשה מה מהני קבלת אחריות ולא משמע דמיירי בקנו מידו ועוד לפמ"ש הש"ך בחו"מ סימן קכ"ג דל"מ קנין חליפין בעכו"ם מא"ל ומ"ש הח"י משום דבדיניהם חייב הוי כחוק המלכות דלכ"ע חשוב אחריות לא נ"ל דשאני הך דבני חילא שהוא נוגע למלך בחיילות שלו משא"כ בין אדם לחברו לא קי"ל דד"מ דינא ולא עדיף מעכו"ם אלם ועמ"ש בש"ך חו"מ סימן ע"ג ס"ק ל"ט בשם הש"ג ומהרי"ק

ונלע"ד דה"ד בהקדש ושטרות דל"ש משיכה גבייהו דשטרות אינן נקנין רק בכומ"ס כדאיתא בחו"מ סימן ס"ו והקדש כל קנינו בכסף מן התורה כמבואר בקדושין דכ"ט ועיי"ש בתוספת ד"ה אטו ועיין באס"ז פרק הזהב מ"ז ע"ב בשם הרא"ש דמשיכה ליכא מהקדש דכ"מ בי גזא דרחמנא הוא משא"כ בקיבל פקדון מגוי קונה במשיכה מתחייב ע"י משיכה כשקיבל בפירוש אחריות די"ל הרי כאלו התקבלתי וקניתי אותו להיותו שלי אם לא אחזירנו בעין וכמו דמצינו כה"ג במשכון דנגד חובו הוי כשלו א"ל יחזירנו וכן בנוטל כלים מבית האומן לבקרו או לשלחו לבית חמיו דיכול להחזירו ומ"מ לענין אחריות כלוקח הוי והא דפריך בב"מ דצ"ד גבי מתנה ש"ח להיות כשואל במאי בדברים והוצרך שמואל לומר דקנו מידו ור"י אמר גם בלא קנו בההוא הנאה דמהימן לו גמר ומשעבד נפשיה ולא אמר משום דמשכו לרשותו ע"ד כן קנהו להיות כשלו ע"ת זה אמנם כבר תמה באס"ז שם דמה פריך בדברים הא יש משיכה ולפע"ד משום דהוי כאסמכתא דמתחייב רק ע"ת צריך קנין יתירה ועיין בש"ך בסימן מ"ם מ"ש בשם הר"ן והיינו דמשני בהנאה דמהימן לו גמר ומשעבד נפשו דה"ט אמר נמי בשילהי ג"פ בערב לסלק אסמכתא וכיון דכבר ידענו ההוא הנאה מהני המשיכה גם בעכו"ם.

ובזה מתורץ קושיות תוספת בהזהב דף נ"ח שם למה תירץ ר"י בשקנו מידו ור"י גופא ס"ל בדף צ"ד דמשתעבד בלא קנין אבל ה"ט דודאי גם לר"י כל החיוב משום דמשכו וקנאו להתחייב באחריותו וכשלו הוא רק לסלק אסמכת צ"ל בההיא הנאה ובהזהב דמיירי בהקדש דל"ש בו משיכה ודאי לא יתחייב בדברים וע"כ לא אמר בסיפא רק דלא יקבל פקדונות מנכרי דבהקדש ל"מ קבלת אחריות אף דמשכחת אם נדר הרי עלי לבדק הבית והפריש דאחריותו עליו מ"מ לא יכול למנקט בקבלת פקדונות בחד גוני עם נכרי.

ואפשר עוד דכה"ג בלאו דלא ימצא עובר משום דאי בעי פריק ובפסחים דף מ"ח פרש"י דלפיכך אינו עובר בשל גבוה משום דאי בעי פריק דלא אמרינן הואיל בדבר שאינו שלו הואיל ואי בעי מייתי ליה לרשותיה וכה"ג כתבו התוספת דמ"ו ע"ב ד"ה הואיל דל"ל הואיל ואי בעי פריק דהוי כקונה דאטו נחשוב חמץ של נכרי כשלו הואיל ואי בעי קנה לה עיי"ש אמנם באחריותו עליו לא יצא מרשותו לגמרי עדיין וכמ"ש הנ"י בחז"ה בשם הר"י בן הרא"ש דגזלן שמכר באחריות ל"ח שינוי רשות עחו"מ סימן שס"א ס"ה בהג"ה וא"כ י"ל הואיל ול"ח כקונה כיון דמעיקרא שלו היה ועדיין אחריותו עליו ואי בעי פריק לה עיין בתוספת פ"ק דפסחים ד"ו בד"ה התם וד"ה בהמה ודו"ק וי"ל עוד דיכול למתשל עלה עיין מל"מ פי"ד ממעשה הקרבנות ה"ה דכשאמר הרי עלי אף שהפריש ונתן ליד כהן לא יצא יד"ח נדרו כ"ז שלא נקרב כמו שנדר וא"כ ל"ד לתרומה ביד כהן בנדרים

דנ"ט דשם כבר קיים מצות נתינה כמ"ש הרא"ש שם וע"כ לא פסיקא לומר בהקדש דתליא בפלוגתת ר"א ור"י בדף מ"ו א"א הואיל ועיי"ש בתוס' ד"ה הואיל ודו"ק.

בטו"ז סק"א הקשה מה פריך למ"ד גורם לממון כ"ד ל"י למה הא איצטרך בעכו"ם אלם ועיין יד אפרים ולפע"ד י"ל כונתו דבשלמא אם החיוב מדינא ע"כ משום דמשכו וקנהו להיות כשלו לענין אחריות ע"כ נחשב כממונו לענין ב"י ג"כ אבל אם אינו חייב מדינא באמת אינו שלו רק העכו"ם יאנוס אותו בעלילה אם יאבד.

וסמיכות לדעת הטו"ז נלע"ד מפרש"י שם אהא דפריך הניחא למ"ד דבר הגורם לממון כ"ד דכתב רש"י ר"ש קאמר לה והצל"ח האריך למנ"מ פרש"י כן ועם כל פלפולו לא עלתה לו הנ"מ ברש"י רק לפי הא"ד ורש"י הקדימו בלשון ראשון ונלע"ד דנהי דמוקו לה התם בקיבל אחריות הרי בעכו"ם ליכא חיוב מה"ת רק דמתחייב עצמו והרי בכל שומר צריך דוקא משיכה ובמקום דמשיכה קונה כדפרש"י בב"ק דף ע"ט ובב"מ דצ"ד ואף דשם מסיק דמתנה ש"ח להיות כשואל בדברים לבד בהנאה דמהימן ליה גמר ומשעבד נפשיה הרי בכל ארבע שומרים יש הנאה זאת ומ"מ צריך קנין משיכה מן התורה ומה דאר"א בב"ק דע"ט כשם שתקנו משיכה בלקוחות כך תקנו משיכה בשומרים דמשמע דהוא רק תקנה היינו משום דס"ל גם בלקוחות הוי משיכה מתקנה כמו שאמר שתקנו וכמ"ש תוספת בב"מ דף מ"ח בד"ה נתנה אבל למ"ד משיכה קונה מה"ת ה"נ בשומרים ועיין קצו"ח ונתיבות סימן רצ"א ודו"ק אלא דלכאורה קשה דא"כ למ"ד משיכה אינה קנין מה"ת איך חייבה תורה ארבע שומרים הא משיכה אינה קנין ומעות ליכא גבייהו דגם היכא דליכא מעות משיכה אינה קנין לרש"י כמו שיבואר בסמוך וצ"ל דגזה"כ בשומרים שיקנה בדברים אבל למ"ד משיכה קנין מה"ת גם בשומרים מחמת קנין משיכה קנהו להיות כשלו על אחריותו ומפרט לפמ"ש לעיל דאפ"ת דשומר חייב בלא קנין מ"מ לחייב עצמו להיות כשומר מי שאינו חייב מן הדין ע"כ צריך קנין משיכה שיהא כקנוי לו להתחייב באחריות וא"כ להמבואר ברפ"ב דבכורות דאם ישראל מישראל קונה במשיכה מן התורה אזי ישראל מעכו"ם אינו קונה במשיכה ולרש"י כך הלכה כמבואר בתוספת בב"מ דמ"ח וביו"ד סימן ש"כ ורש"י ס"ל בע"ז דף ע"א דגם מתנה אינו נקנה במשיכה בנכרי אף דליכא מעות עיי"ש וא"כ איך יוכל להתחיב בדין שומר על חמצו של עכו"ם והא ישראל מעכו"ם אינו קונה במשיכה ואיך יקנהו להיות כשלו אם יגנב וכ"ש שיחשב כשלו למ"ד גורם לממון כממון דמי וגם קנין חליפין ל"מ בעכו"ם כמ"ש הש"ך סימן קכ"ג ולרש"י ודאי הכי הוא דאם משיכה אינו קונה במתנה ה"נ אינו קונה הסודר במשיכתו וממילא לא מקנה חליפיו אמנם י"ל דהוי כעכו"ם אלם שיכריחו לשלם כיון שקיבל

עליו אבל לפמ"ש הטו"ז דבזה ל"ל גורם לממון כממון דמי הק"ל וזה הוקשה לרש"י ועוד דמוכח שם דקושית הגמרא לרבא דמוקי לרישא ג"כ בנכרי וצריך לאוקמוה בקיבל עליו אחריות דמה"ט נלע"ד סידר הש"ס אמר מר יכול יטמון ויקבל פקדונות מן הנכרי אחר המימרא דאין לי אלא בנכרי שלא כבשתו ובברייתא מסודר להיפך כמו שהקשו המפרשים אלא דהיה א"ל דאתה רואה של אחרים ישראל אבל מנכרים לא כיון דבא לרשותו בהיתר אין בו משום גזל וכמ"ש הב"ש בסימן כ"ח או משום דלא תחמוד לא נאמר בשל עכו"ם וכמ"ש הגאון מהר"ז בש"ע שלו בקו"א לסימן זה וע"כ חשוב מצוי בידו כיון דרשאי ליטלו לעצמו ומה"ט י"ל דצריך ב"פ לכבשתו וללא כבשתו דבכבשתו חשוב יותר מצוי בידו דאין ירא מעכו"ם ומן הדין נמי רשאי אבל כיון דמוקו לרישא גם כן בנכרי פריך שפיר וא"כ דכל הקושיא לרבא והוא ס"ל בהזהב דמ"ח קרא ומתניתא מסייע לר"ל דמשיכה קונה בישראל וממילא מעכו"ם אינו קונה במשיכה ואיך קאמר הניחא למ"ד גורם לממון כממון דמי דהוי כשלו ע"כ פרש"י ר"ש קאמר לה ור"ש ס"ל בהזהב שם ד"ת מעות קונת וא"כ מעכו"ם במשיכה וא"ש.

ולפמ"ש במקו"ח כאן דהא דג"ו כמ"ד אף כשהוא בעין משום דמקני לו כפילא סמוך לגנבה וגורם לממון שיהיה שלו כשהוא עדיין בעין עיי"ש א"כ למ"ד דישראל מעכו"ם אינו קונה במשיכה איך יקנהו להיות שלו רק דר"ש קאמר לה דס"ל בישראל ד"ת מעות קונות ובעכו"ם משיכה.

ס"ב אינו חייב באחריותו בב"ח הביא לשון מהרי"ל גוי שהפקיד חמצו אצל ישראל אז אינו מקבל אחריות מותר ואם אלם הוא אסור כיצד יעשה יראה חדר לגוי שישימנו לשם ותמה הב"ח דקי"ל דאם חייב באחריות ל"מ יחד לו קרן זוית נמי דשכירות ל"ק ומצוי בידו קרינן ביה גם בעכו"ם אלם דמ"מ יוכרח לשלם עיי"ש ולע"ד ס"ל כרא"ש בפ"ק דע"ז ס"ס כ"ב דבדיניהם שכירות כמכר ועיין בש"ך יו"ד סימן קנ"א ס"ק י"ז וא"כ בשלמא בחייב באחריות מדינא ל"מ יחד לו בית דלא אזלינן בתר דיניהם לקולא אבל בעכו"ם אלם י"ל ממ"נ מד"ת א"ח באחריות רק מצד אלמותם והרי אצלם שכירות כמכר גמור והוי כמקבל אחריות חמצו של גוי בביתו של גוי ואפילו לפי מה שכתבתי בסימן רמ"ו דהרא"ש סותר עצמו למ"ש בב"מ מ"מ שם ביארתי דמדרבנן שכירות כמכר וא"כ בשלמא אי חייב באחריות מן התורה ל"מ מה דיחד לו בית כיון דמן התורה ביתו של ישראל הוא אבל אם א"ח באחריות רק משום אלמותו לזה ודאי מהני מה דשכירות קונה מדרבנן דג"כ על כרחו ביתו דמפקיד הוא ואף בעכו"ם הוי קנין מדרבנן כיון דבלא"ה בדיניהם שכירות קניא וכמו שביארתי שם.

במג"א סקי"א ומ"מ י"ל דאסור מה"ט ליתן לעכו"ם שמא יחזור וימכרנו לישראל ובש"ע של התניא כתב דמג"א בסימן תמ"א סק"ג דנסתפק אם מחויב לפדותו שלא יהא כפורע חובו באיסורי הנאה ולא חשש לתקלה שמא ימכרנו לישראל משמע דלא ס"ל כמ"ש בסימן ת"מ עיי"ש ול"נ דהחשש שמא ימכרנו לישראל הוי כספק דרבנן בחמץ שאעה"פ רק אין לעשות ספק דרבנן בידים וכמ"ש רשד"ם הובא במג"א סימן תס"ז סק"ב דאין לעשות ס"ס בידים וא"כ ה"ה סד"ר וכ"כ הפרמ"ג בסוף כללי ס"ס סק"ז לכן כאן ליתן בידים לגוי אסר ובסימן תמ"א א"צ לפדותו כיון דכבר הוא ביד גוי ספק דרבנן לקולא.

ס"ג עכו"ם שנכנס בפ"ק דפסחים ד"ו נכרי שנכנס בבית ישראל וכו' הפקידו אצלו זקוק לבער וכתב הרא"ש מכאן ראיה דש"ח חייב לבער דסתם פקדון ש"ח הוא ובש"א ספ"ח תמה וכי דין שומרים נוהג בשל נכרי הא בפרק הזהב ממעטינן הקדש מרעהו ה"נ נכרי וא"כ הא דהפקידו אצלו זקוק לבער ע"כ בקע"א בפירוש ואיכא לאוקמה שקיבל ג"כ אחריות דגו"א עיי"ש ולפע"ד א"ש לפמ"ש הש"ך בחו"מ סימן ס"ו ס"ק קכ"ט דהיכי דאין דין שומרים ל"מ קבלת אחריות בלא קנין וא"כ איך משכחת קבלת אחריות נגד עכו"ם וי"ל כמ"ש במח"א בהלכות שומרים ס"ח דלהתחייב בפשיעה א"צ קנין דחייב משום גרמא רק להתחייב בגו"א צריך קנין או שיקדים לו שכר עיי"ש וזה כונת הרא"ש דל"ל בהקדים לו שכר דסתם פקדון ש"ח וממילא ל"מ קבלת אחריות דגו"א ודוחק לאוקמוה בקנו מידו ועוד דל"מ קנין חליפין בעכו"ם כמ"ש לעיל ולשאר פוסקים צ"ל כמ"ש לעיל דבמשיכה מתחייב ע"י תנאי היכא דמשיכה קונה לכן יש לאוקמוה בקע"א דגו"א.

ס"ד ישראל שהפקיד חמצו כתב הרא"ש יש מן הגאונים שאמר ישראל המפקיד אצל חברו חמץ א"ח המפקיד לבערו אעפ"י שהוא שלו כיון שאינו ברשותו והרר"י היה אומר דלעולם ברשות המפקיד וחייב לבערו מה"ת כדאמרינן בפרק מרובה וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש ולא הבנתי ראייתו עכ"ל ובהגהות הב"ח תמה הא שפיר קאמר ר"י דאיתא התם לענין הקדש והוא ברשות הבעלים ונגנב מביתו אפ"ה קרינן בו וגונב מבית הקדש ופטור מדו"ה אף דהוא בבית הדיוט אזלינן בתר בעל הממון שהוא להקדש עיי"ש ולע"ד הרא"ש לשיטתו באס"ז לפרק הזהב דף מ"ז ע"ב וז"ל והרא"ש פירש כפרש"י וז"ל ד"ת מעות קונת כדאשכחן גבי הקדש דאמרה תורה ונתן הכסף וקם לו ור"ל קאמר משיכה מפורשת מה"ת דקסבר מהקדש לא ילפינן משום דלא שייכה בו משיכה דבמשיכתו לא מפיק לה מרשות הקדש דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא עכ"ל א"כ חזינן דלעולם ברשות הקדש הוא אף דמשכו לרשות הדיוט וא"כ שפיר קאמר הרא"ש דלא הבין הראיה מהקדש דשם שפיר הוי ברשות הקדש אף דמונח בבית הדיוט

משא"כ בהדיוט הנפקד מהדיוט המפקיד דרשות מחלקת וי"ל דאינו עובר המפקיד כיון דאינו ברשותו.
בטו"ז סק"ד ותו ק"ל דלפ"ז מה שהשאיל לו ביתו למפקיד קרוי ביתו גם בעכו"ם שהפקיד חמצו אצל ישראל וכו' ול"ל יחד עכ"ל י"ל לפמ"ש בטו"ז עצמו בסק"ב דצריך יחד מקום משום דבדאורייתא א"ב ומבואר בר"ן ר"פ כל הגט הא דבדאורייתא א"ב היינו לחומרא אבל לקולא ודאי לא אמרינן א"ב.

סימן תמא

ס"א ולא פרעו במג"א סק"ג מחוסר ממונא ל"א הואיל ובפר"ח כתב וכן משמע דאל"כ בחמץ של עכו"ם נמי נימא הואיל ואי היה בעי קנו ליה וק"ל דא"כ בהך דסימן תמ"ח ס"ב בעכו"ם הביא לישראל דורון עיי"ש מג"א סק"ב נימא הואיל ואי בעי יזכה בהחמץ דלא מחוסר ממונא ויחויב לבערו לכן נלע"ד דל"א הואיל רק כשהיה מעיקרא של ישראל ויצא מרשותו וכשי"ל הואיל חשוב כשלו מעיקרא עיין תוספת א"נ עיי"ן ע"ב בד"ה ואי ותוספת בפא"ע מ"ו ע"ב בד"ה הואיל שכתבו דבשל גביה ל"א הואיל ואי בעי פריק דא"כ היה קונה אותו דאטו נחשוב חמץ של נכרי כשלו הואיל ואי בעי קנה נ"ל כונתם נמי עד"ז דל"ל הואיל רק כשבא מכח זכות שהיה לו בו מעיקרא ובהקדש הוי כקונה דגם אחר יכול לפדות ולפ"ז אם ביטל חמצו בלב שלם אף שנשאר בחצרו אינו עובר עיין פרמ"ג בא"א תמ"ח סק"ח דלא כשיע"ק סימן תל"א סק"ב.
מג"א סק"ב עיין בשו"ת רשב"א ח"ג סימן ס"ג דעתו כדעת ראב"ד.
ס"ב דקנו ובמג"א סק"ה וא"כ אפילו לא משכנו בידו אם הקנהו לו במעכשיו אסור וכתב הפרמ"ג למ"ד כל שאין ממושכן ת"י הוי אסמכתא א"כ הכא בעינן ממושכן דוקא ת"י עכ"ל ולע"ד דבעכו"ם נגד ישראל לכ"ע אין אסמכתא דאומרים לו כך דינכם ובדיניהם ליכא אסמכתא כמ"ש מג"א בסימן תמ"ח סק"ד ואף דבישראל מישראל ליכא במשכון אסמכתא לרמב"ם מ"מ ישראל שהשכין בידי עכו"ם הוי אסמכתא כיון דעכו"ם לא קנו משכון וכמ"ש הה"מ וא"כ כך דינינו לפי ד"ת ועוד לפמ"ש המרדכי בפרק שור שנגח דמן התורה אסמכתא קונה רק תק"ח שלא יקנה אם כן ודאי לא תקנו לטובת עכו"ם להפקיע מישראל ועיין בסמ"ע ריש סימן ס"ו מ"ש בשם הנ"י
ועיין בחו"מ סימן קכ"ו סכ"ב ובנתיבות סימן ס"ו סכ"ה ס"ק ל"ה וכ"מ בחתם סופר חחו"מ סי' ס"ו ובז"ה י"ל קושית התוספת בפכ"ש ל"א ע"ב בד"ה אלא אביי איך יתרץ הך דנכרי שהלוה לישראל ד"ה עובר ורישא נמי דישראל שהלוה לנכרי למ"ד אמאי אינו

עובר כיון דלמפרע גובה עיי"ש והנה לאביי דלמפרע גובה י"ל דוקא בקרקע דממילא משתעבד ול"ש אסמכתא דל"צ דעת הלוה אבל במטלטלין צריך שעבוד מפורש כמ"ש הפ"י שם ועיין בחז"ה דמ"ד ע"ב דבשעבוד מטלטלי אג"ק צריך לכתוב דלא כאסמכתא ועל כן ברישא דהנכרי לוה ס"ל לר"מ דלמפרע גובה דליכא גביה אסמכתא אבל בסיפא דישראל לוה לד"ה הוי אסמכתא רק באסמכתא גופא פליגי תנאי בב"ב קס"ח וכ"ד ע"כ לס"ד שם קאמר אא"ב למ"ג ע"כ בנכרי שהלוה לישראל מותר דנוקמיה כמ"ד אסמכתא קניא ורישא דישראל שהלוה לנכרי ס"ל דאסמכתא מן התורה אינו קונה כר"י משום ר"ט בסנהדרין דף כ"ה או דברישא פליגי בפלוגתא דתנאי בהזהב אי מעות קונות או משיכה ובנכרי הוא להיפך כמבואר ברפ"ב דבכורות וכין דמנכרי אינו קונה בכסף ל"ל למפרע קנו כ"ז שלא משך והצל"ח כתב דלאביי דלמ"ג הוי כמעכשיו דאין בו אסמכתא ול"נ אפילו לפוסקים דמעכשיו לבד סגי מ"מ דוקא בדפריש דהא כל ק"ס נמי ע"כ מעכשיו הוא ויש בו אסמכתא כדאיתא בחו"מ סימן ר"ז סי"ד ובסמ"ע שם ס"ק ל"ח.

ועוי"ל קושית התוספת דבשע"ת הובא דבב"א חקר בהא דלמפרע גובה דתליא בברירה ולפ"ז י"ל דרישא דישראל שהלוה לנכרי לת"ק דא"ע משום דא"ב ור"מ לטעמיה דס"ל יש ברירה ומבואר בתוס' בפרק כל הגט דר"מ נמי מספ"ל אי י"ב רק במתנה בפירש י"ב אמנם הא הוי אסמכתא וצ"ל משום דא"צ דעת הלוה דממילא חייל א"כ הק"ל דא"ב דל"ל משום דהתנה בפירש דתנאו ל"מ דהוי אסמכתא וסלק דבורו וע"כ ברישא דהנכרי לוה דאין בו אסמכתא מהני תנאו וס"ל לר"מ י"ב משא"כ בסיפא ואביי דס"ל למ"ג י"ל נמי משום דמיירי דהתנה בפירש א"ל יפרע לו יגבה מנכסיו כמו שפרש"י ואי דהוה אסמכתא י"ל בקרקע הוי כערב ולית בו אסמכתא כמ"שר הסמ"ע בסימן קי"ג ס"ק מ"ח ולס"ד דס"ל לגמרא דטעמא דמתניתין משום דלמפרע גובה גם במטלטלין בלא הרהוני ע"כ נוקמוה כמ"ד יש ברירה גם בלא התנה למטלטלי משתעבדי ג"כ ממילא וכמ"ש הרשב"א בגיטין דנ"א או דמיניה דידיה עכ"פ משתעבדי כמ"ש תוס' בגיטין שם בד"ה כיון ובמלחמות בפסחים שם כתב נמי דאביי ל"ק בקרקע רק לס"ד דלא משכח אוקימתא למתניתין ס"ד דגם במטלטלין הדין כן ולע"ד יש הוכחה לזה מדאמר בשלמא אי למפרע גובה דידוע דכל בשלמא דחיק ליה נמי כמ"ש הכפ"ת הובא בעין זוכר אות ב' ובפא"נ דס"ו נמי מוקי לסתם משנה כמ"ד אסמכתא קניא וה"נ י"ל לס"ד דמתניתין כמ"ד אסמכתא קניא או כמ"ד י"ב.

עוי"ל דלאביי לע"ג לפמ"ש בשו"ת תולדות אדם לרשב"א סימן פ"ב דהא דא"ב היינו אם א"א להתקיים הדבר כשיבורר וכ"כ בנתיבות סימן ס"א דאם אפשר שחול כשיבורר חל

ג"כ למפרע ובמקום אחר כתבתי דה"ד למ"ד ברירה הוי ספק וי"ל כיון דאפשר לחול מיד בספק חל כשיבורר בודאי וממילא נמי למפרע והנה בחמצו של ישראל ל"ל דיכול לחול כשיבורר שלא יפרענו אח"פ דאז נאסר בהנאה ואסור ליתנו לנכרי אלא די"ל כיון דאיסורו מדרבנן וקי"ל בדרבנן י"ב אמנם לר"י דחמץ לאחה"פ אסור מן התורה ל"ל כן ובמלא הרועים דקדק דהך ברייתא דתני עובר לאח"פ ס"ל דמן התורה אסור דאל"כ הל"ל אסור וע"כ א"ש דברישא דישראל שהלוה לנכרי לר"מ דמספ"ל אי יש ברירה כמבואר ביש בכור דמ"ח א"כ יכול עתה להתנות שיחול כשיבורר שלא יפרענו וחל נמי למפרע ות"ק ס"ל ודאי א"ב וכיון דהשתא לא מצי חייל אפילו בספק ל"מ לחול כשיבורר ע"י תנאו דהשתא וממילא לא חל למפרע ע"כ א"ע וסיפא דנכרי שהלוה לישראל דא"א לחול כשיבורר אח"פ דאסור מן התורה גם לר"מ לא חל למפרע עיין בכסף משנה פ"ז מאישות הט"ו ובקצו"ח סימן ס"א ולפמ"ש שם בשם מהרי"ט דלמ"ד אדם מקנה דלשב"ל ה"נ חל כשאינו מבורר עד לאח"ז ואם כן י"ל הא דלאביי למ"ג משום דשעבוד ממילא חייל וא"צ דעת לוה ומהני בדשלב"ל כמ"ש בקצו"ח ריש סימן קי"ב אמנם במטלטלין דצריך לשעבד בפירש י"ל א"ב אלא דהנ"מ לאיסור חמץ דאחה"פ דהוי בדרבנן די"ב לדעת הי"ש בין לקולא בין לחומרא אמנם הברייתא דס"ל לאח"ז מה"ת אסור חמצו של ישראל י"ל א"ב רק ר"מ ס"ל אדם מקנה דשלב"ל וחייל כשיבא לעולם ויכול ג"כ להתנות שיחול מעכשיו כמ"ש תוספת הובא בנתיבות סימן ס"א ע"כ לר"מ עובר משא"כ בסיפא דנכרי שהלוה לישראל דא"א לחול כשיתברר אחר הפסח וכה"ג גם לר"מ אינו מקנה דשלב"ל כמבואר בב"ב קכ"ז ע"ב לענין נכסים שנפלו לו כשהוא גוסס עיי"ש ברשב"ם ובמקו"ח סימן ת"ן

סימן תמב

במג"א סק"א חמץ נוקשה היינו שאינו חמץ גמור וכו' וכש"י וכ"ן פרשו חמץ רע שאינו ראוי לאכילה ולע"ד יש להוכיח דנוקשה אינו חמץ גמור דבפא"ע דמ"ג בתוספת ד"ה מאן תנא דחמץ דגן עי"ת ונוקשה בעיניה בלאו כתבו משמע בשמעתין דא"ל דאתרבי נוקשה למלקות אפילו איסור ל"ה בו ומהרש"א תמה דלא משמע כלל ולע"ד דלרש"י ור"ן י"ל דאיסור הוא שנהנה שלכד"א וכדאיתא פכ"ש דכ"ד ע"ב וכמ"ש תוספת בע"ז די"ב ע"ב ד"ה אלא והנה ר"ש ס"ל כ"ש למלקות וכתבו תוספת בשבועות כ"ג ע"ב בד"ה דמוקו דה"ה שלכד"א עיי"ש ברש"ל ובשע"מ פ"ו מיסודי התורה וא"כ לר"ש נוקשה בלאו ואינו בכרת וה"ה חמץ גמור עי"ת בארבע מיני מדינה דאיתא בפא"ט דמ"ד דליכא בהו בכא"פ אי משטר קשטור ואי שרפיה בעיניה בטלה דעתו דאינו כדרך אכילה ולר"ש

לוקה ועוד דכ"ש למלקות ואי משטר שטר חייב דאינו בטל כיון דעביד לקיוהא ועיקרו נעשה בכך עיי"ש רז"ה ומאי פריך מאן תנא לימא ר"ש הוא ועכצ"ל דנוקשה היינו שאינו חמץ גמור ולולא אתרבי מקרא גם איסור לא היה בו דלאו משום דהוא שלכד"א ע"כ גם לר"ש כן הוא.

ס"א תערובות בדה"ח סימן זה כתב דאם ליכא בתערובות כא"פ גם ח"ש מותר דל"ח לאצטרופי ולפע"ד טעות הוא דאטו בעינן דחזי לאצטרופי מתערובות זה כא"פ הא חזי לאצטרופי ע"י שיאכל אח"כ ח"ש בעין בשיעור שהיית א"פ ויצורף עם הח"ש שאכל בתוך תערובות והפרמ"ג ביו"ד סי' ס"ב ובסימן ס"ד כתב דהא דח"ש אסור משום דחזי לאצטרופי היינו ע"י שיאכל אח"כ עוד בתוך שיעור שהיית א"פ ויצטרף לכזית עיי"ש וכן מסתבר דאין סברא לאסור ח"ש משום דשמא יאכל כזית שלם בב"א דודאי ידעו דרק ח"ש מותר אבל החשש שיאכל מעט מעט ולא יבחין לרגעים ויצורף לכזית בא"פ ולמ"ד דכזית בא"פ ל"ד דבטל ברוב א"כ ל"ח לאצטרופי לח"ש בעין שיאכל אח"כ דמה שבתערובות כליתא ולא אכלו כלל דמי דעי"ת ל"נ שיעור א"פ דמה לי אם כל השיעור כזית אכל ע"י תערובות או חלק ממנו מ"מ לא אכל כזית בעין בלא תערובות ובזה י"ל קושית תוס' בפא"ע דמ"ד בד"ה דאיכא כזית בא"פ דבהשוחט אמרינן הנח לנזיר הדמע דלית ביה כזית בא"פ משמע דבמסתמא ל"ה כזית בא"פ ובנזיר הקשו דמה פריך אביי משתי קדרות דא"א כזית בא"פ דאורייתא למה אמרינן שא"א נימא דמיירי דליכא כזית בא"פ ונלע"ד כיון דח"ש אסור מה"ת גם עי"ת וליכא כזית בא"פ וכמ"ש וכן מבואר בר"ן פג"ה וא"כ מש"ה מגעו ליפסל וכן ל"ל שאני אומר רק אם כזית בא"פ ל"ד דח"ש מותר בתערובות כיון דל"ח לאצטרופי דגם כשיאכל אח"כ ח"ש בעין לא יצטרף לח"ש שאכל ע"י תערובות כיון דעי"ת ל"נ שיעור דכא"פ וע"כ פריך שפיר אם כזית בא"פ עי"ת לוקה ממילא גם אם ליכא כזית בא"פ אסור הח"ש מה"ת ולמה נאמר שא"א וגבי פסול דמקום מגעו ה"פ הואיל וזר לוקה בכזית בא"פ גם עתה דליכא כזית מ"מ אסור מן התורה דחזי לאצטרופי לזה המעורב בתוך שהיית א"פ עם איסור בעין.

ולפ"ז מקום אתי לתרץ גרסת הספרים בנזיר בשלמא לדידי דנפישי חולין דבתוס' בנזיר שם הקשו דהרי כותח הבבלי ג"כ נפיש היתירא ומ"מ ס"ל לר"א המל"א וגם ר"ד אמר ס"ס אי המל"א אמאי פליגי רבנן והקושיא ממקפה תירץ בר"ש פ"ב דטבול יום עיי"ש והנה מה דס"ל לאביי כזית בא"פ ל"ד כתבו תוס' בנזיר שם דהיינו רק עי"ת דמתבטל אבל בעיניה תנן במשנה דכא"פ דאורייתא עיי"ש ולפ"ז ה"ד ברוב היתר חשוב תערובות ומתבטל ברוב אבל חד בחד חשוב כגופו של איסור ואיך יתבטל האיסור בהיתר איפוך

אנא והנה הא דס"ל לאביי המל"א נ"ל משום דח"ש אסור מה"ת שייך לומר דמצטרף לאיסור אבל אם הח"ש מותר ליכא איסור ולפ"ז לפמ"ש אם כזית בכא"פ ל"ד אזי ח"ש עי"ת ל"ח לאצטרופי ומותר וחד בחד ל"ח תערובות וכ"מ ביו"ד סימן ק"ג ס"ב דחד בחד כבעין ממש חשוב עיי"ש טור וב"י ואחרונים וא"כ חד בחד גם ח"ש אסור וה"ק אביי בשלמא לדידי דהמל"א היינו אם הח"ש אסור אבל הכא מיירי דנפישי חולין וכזית בא"פ עי"ת ל"ד ול"ח לאצטרופי וח"ש מותר ממילא ל"ל המל"מ והנה מה דצריך טעם דחזי לאצטרופי כתב. המל"מ פ"א מחמץ בשם הר"ן דאל"כ ל"ה ילפינן מחלב, דכתיב בו כל ויליף ר"י לרבות ח"ש דחדוש הוא אבל משום סברא דחזי לאצטרופי ילפינן לכל איסורין עיי"ש והרמב"ם כתב דח"ש מה"ת אסור בחמץ שנאמר לא יאכל ממילא ל"צ לטעם דחזי לאצטרופי וגם ברוב היתר מצטרף לאיסור ומה"ט לא יליף אביי מחמץ דמרבה ר"א ערובו וע"כ אנן דס"ל דכא"פ מה"ת לוקה גם עי"ת אי ה"א המל"א גם ברוב היתר הוא.

ובזה י"ל דברי רבינו יקר בתוס' ע"ז דס"ז שכתב דלר"ש נילף טכ"ע מגע"נ ומשרת צריך להמל"א לחצי זית יין וחצי זית פת דעי"ת מודה ר"ש דאינו לוקה בפחות מכזית וצריך לצירוף עיי"ש והוא נגד הש"ס בשבועות דכ"א דרע"ק לא ס"ל כר"ש דכ"ש למכות מדאמר נזיר ששרה פתו ביין ויש כדי לצרף כזית חייב ולר"ש ל"צ צירוף ולר"י עי"ת מודה ר"ש ובשע"מ ונו"ב חיו"ד הרעישו בזה.

ולי מה יקרו דבריו דלכאורה קשה עוד עליו ממ"נ אם שוין האיסור והיתר חד בחד ל"ח תערובות וכ"ש כשהרוב איסור ואם ההיתר רוב הרי מבואר בנזיר דאין המל"א וצ"ל כמ"ש דלדידן דכא"פ דאורייתא גם ברוב היתר מצטרף לאיסור וחצי זית פת דנקט רי"ק לאו מצומצם דא"א לצמצם רק דבפת יש יותר קצת וגם בשוין צריך קרא כיון דא"א לצמצם לא ילקה דשמא הפת יותר אבל ממשרת יליף דגם ברוב היתר מל"א ולוקה.

אמנם מנין דכזית בא"פ עי"ת לוקה וברמב"ם בהלכות נזיר מבואר דמנזיר ילפינן דמשרת להכי אתי ולרע"ק דמוקי משרת להמל"א ל"ל כן וכן מוכח מהתוס' דנדחקו שם לר"ש למה צריך משרת וכן ריי"ק דתירץ עי"ת ל"ל לר"ש דכ"ש למכות ומוקי להמל"א ולא כתבו לבכא"פ עי"ת ועכ"פ ודאי למ"ד דמשרת להמל"א מנליה כזית בא"פ עי"ת ונ"ל דיליף מגע"נ דטעם הכלי אוסר נהי דטעם כעיקר מ"מ ודאי יש רוב בתבשיל נגד הבלוע א"ו כזית בא"פ עי"ת אסור מה"ת וגם כשת"ל דבתבשיל עשר ידות נגד הבלוע מ"מ ח"ש יש ואם כזית בא"פ עי"ת לוקה גם ח"ש עי"ת חזי לאצטרופי וכמ"ש אמנם לפ"ז בנזיר דקיל מכל איסורין כמבואר בא"ע ליכא למילף מגע"נ כמ"ש התוס' בפא"ע דמ"ד ע"ב ד"ה אלא שהקשו האיך יליף רע"ק טכ"ע מגע"נ לנזיר דקיל ותירצו דבמדין נמי היו כליהם בלועות

מיין ואסורות לנזיר ע"כ וא"כ גם כא"פ עי"ת יליף שפיר לנזיר ג"כ וקשה דלמא כלי יין משום נסך אסרה תורה וצ"ל דרוב יינות ל"ה מנסכי לע"ז ולמיעוט ל"ח וכמ"ש הר"ן בע"ז בשם ר"ש דמש"ה לא אסרו חכמים סתם יינם מחשש יין נסך דמיעוטא הוא וא"כ מוכח מגע"נ דח"ש אסור דחזי לאצטרופי עי"ת מוי ע"כ גם ברוב היתר מצטרף לאיסור וצריך קרא כה"ג אמנם לרע"ק דחייש למיעוטא בהמות חולבת אף דלא ילדו ס"ל לרי"ק דמה"ת חייש כמ"ש הר"ן ריש חולין לר"מ ומרדכי שילהי חולין ליכא ילפותא לנזיר לכזית בא"פ עי"ת וח"ש עי"ת מותר ול"ל המל"א ברוב היתר וע"כ רע"ק מיירי בנזיר ששרה פתו ביין ויש בו לצרף כזית בחד בחד או ברוב איסור ושפיר פריך הש"ס בשבועות דאי ס"ל כר"ש ל"ל צירוף ול"ל דלרע"ק נילוף המל"א ממשרת דע"כ ברוב היתר דבלא"ה א"צ צירוף וממילא נשמע דכזית בא"פ עי"ת לוקה וח"ש עי"ת אסור דז"א דא"כ מנ"ל לאוקמה לקרא להמל"א ונשמע גם כזית בא"פ עי"ת דלמא קמ"ל קרא רק לכזית בא"פ ששרה פתו ביין ויש יין שיעור כזית בא"פ וא"ש.

אמנם גם כשת"ל דרע"ק מדרבנן חייש למעוטא י"ל דרמב"ן דתירץ באו"א קושית הר"ן הנ"ל למה לא אסרו סתם יינם משום חשש נסך משמע דלא ס"ל דנסך מעוטא וא"א להכחיש החוש אלא משום דכשהולכין לבתיהן ה"ל קבוע כמבואר ביו"ד סימן ק"י וקי"ד וס"ל לרי"ק כמ"ש המרדכי בפרק הזרוע בספק לקט דאף דאין המועט ניכר ה"ל קבוע ואף דיש שם ספק אי יש מועט כלל כמבואר שם בתוס' דקל"ד ד"ה ורמנהו מ"מ כתב דלא אזלינן בתר רובא דשל בעה"ב הוא משום דמינח ולא נייד ה"ל קבוע ועיין פרמ"ג סימן ק"י ומפרט לריב"ש שביו"ד סימן קל"ז ס"ב דבכלי יין גם אב"י נ"ט לשבח ודאי יש מועט כלי בליעום מיין נסך וכ"ז לדידן דילפינן קבוע כמע"מ דילפינן לה מוארב לו וקם בזרק אבן בגו ט' ישראלים וחד עכו"ם אבל ר"ש בסנהדרין דע"ט דריש פסוק וארב לו שיתכוין אליו וכתב שם בחידושי הר"ן דר"ש לא ס"ל קבוע כמע"מ וא"כ לר"ש ל"ל בכלי מדין משום יי"נ וע"כ משום נזיר הצריכה תורה הגעלה לכלי יין ומוכח כזית בא"פ עי"ת לר"ש מגע"נ גם לנזיר וע"כ ח"ש עי"ת אסור וברוב היתר מל"א אבל לדידן דקבוע כמע"מ ליכא למילף א"כ ברוב היתר לא מל"א ובחד בחד חשוב כבעין ואי רע"ק ס"ל כ"ש למכות ל"צ צירוף.

ואפילו את"ל דמיעוט שאינו ניכר בפ"ע ל"ח קבוע י"ל דזה תליא אי קבוע חידוש אין לך בו אלא חדושו כשניכר הקבוע אבל אם רוב חדוש דמצד הסברא הוי רק ספק וכמ"ש האס"ז בפ"ק דב"מ ד"ז רק דתורה חדשה דניזול בתר רובא א"כ בקבוע הדרא לסברא דספק הוא ממילא גם בלא ניכר המועט ה"ל קבוע דלענין הרוב אמרינן אין לך בו אלא

חדושו כשאינו קבוע כלל והנה מאן דחייש למעוטא מדרבנן ע"כ משום דס"ל דמסברא ספק הוא ומאן דל"ח מדרבנן מני ס"ל דכודאי הוא וא"כ רע"ק דחייש למעוטא ס"ל רוב חידוש ודו"ק.

וכ"ז כתבתי אם חד בחד חשוב בעין אמנם כשת"ל דמשמע מדברי רי"ק דחשוב תערובות מדכתב דמשרת אתי לחצי זית יין וחצי זית פת וכ"כ הפרמ"ג בפתיחה להלכות תערובות דחד בחד חשוב תערובות אלא ברוב האיסור ודאי חשוב בעין עיי"ש נ"ל בדרך אחר דממ"נ אי היתר רוב לא אמרינן המל"א כמבואר בנזיר ואם איסור רוב הוי כבעין וא"צ לצירוף אלא דצריך קרא למצומצם חד בחד וכמ"ש תוס' בעירובין דט"ו בד"ה פרוץ כעומד די"ל דאתי קרא לאם אתי אליהו ואמר דמצומצם דכך דינו עיי"ש אמנם רע"ק דאמר אם שרה פתו ביין ויש כדי לצרף כזית חייב מלקות וזה א"א אי ס"ל כר"ש דברוב היתר לא מצטרף לאיסור וברוב איסור ל"צ צירוף ומצומצם אנחנו לא נדע לצמצם דאיך נלקהו והעדים המתרין בו לא ידעו לצמצם וגם איך יסתם בדבר דל"ש וע"כ מיירי ברוב איסור ולא ס"ל כר"ש ועיין תוס' חולין דל"ח ע"ב ד"ה אלא.

ועוד דר"ש בלא"ה ע"כ ס"ל אפשר לצמצם דביבמות די"ז מוקי הש"ס לחד מ"ד דר"ש ס"ל אפשר לצמצם ובשילהי בכורות גבי שנים שיצאו בעשירי וקרבו דמוקי לה התם כר"ש ע"כ ס"ל אפשר לצמצם כמבואר בסוכה דט"ו בתוס' ד"ה פרוץ עיי"ש וע"כ לר"ש מוקמינן קרא בחצי היתר מצומצם אבל רע"ק ס"ל בבכורות די"ז במשנה שם גבי שני בכורות. שהוציאו ראשיהן כאחד דא"א לצמצם ושם בגמרא מבואר דלמ"ד א"א לצמצם בי"ד"ש גם בידי אדם א"א וכ"פ הרמב"ם בפ"ט מהלכות רוצח וא"כ לרע"ק ל"מ רק ברוב איסור דברוב היתר לא מצטרף לאיסור ואי ס"ל כ"ש למכות למה לו צירוף ואם נאמר דבס"ס לא מלקינן דל"ח כודאי גמור וכמו דלא מוציאין ממון בס"ס לדעת כ"פ י"ל עוד דצריך קרא. בשוין איסור והיתר ונהי דא"א לצמצם ה"ל ס"ס שמא שוין ושמא האיסור רוב ועיין תוס' בבכורות די"ז ע"ב דזה חשוב ס"ס ורע"ק דמחייב מלקות ע"כ בידוע דרוב איסור והוי בעין ואי ס"ל כר"ש ל"צ צירוף וא"ש.

ס"**ה** שכר וכו' בזמנינו יצא קול שסוחרי יין מערבין ביין שפיריטאס חמץ כדי שיהא חזק ולע"ד מותר לשתותו בפסח כיון דיש ששים אף דעביד לטעמא לא בטיל מ"מ הא מבואר בשו"ת אמרי אש חא"ח בכמה תשובות שיי"ש שעושין בזה"ז מרביתם אתפוחי אדמה עיי"ש וגם מערבין טענגרי הרבה א"כ אף שיש בו ג"כ מאלטץ משעורים ודגן מ"מ הוי זוז"ג ובטל גם כשעביד לטעמא כמבואר בב"י א"ח סימן שי"ח הובא בטו"ז שם סקט"ו הביאו שפ"ד סימן צ"ח ס"ק כ"ח ול"ל דנע"נ והוי היי"ש כולו חמץ דקוה"פ

כולו היתר ולא נ"כ כמ"ש המג"א בסימן תמ"ז ס"ק ל"ח ועיין תמורה די"ב בפרש"י בהא דאין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון משום דזוז"ג מותר אף דתחלה נתחמצה העיסה משאור של תרומה לבד אינה אוסרת עיסה אחרת שנתחמצה מאותה, עיסה אלא לפי חשבון עיי"ש והובא במקו"ח כאן סק"ו ומה"ט יש להתיר ג"כ אם נתנו היין בחביות של יי"ש אף דמרגישין טעמו מ"מ נגד חלק חמץ שיש באותו הבלוע ודאי יש ששים ונתבטל קוה"פ כשהורק שלשים יום לפני הפסח ועוד כיון דתשמישו בצונן אף דעמד בו היי"ש כמה ימים א"צ רק קליפה עיין ביו"ד סימן קל"ה ופ"ת שם סק"ב וסימן קל"ז ופ"ת שם סק"א וסתם כלי יש במה שבתוכי ששים נגד קליפת הכלי כמ"ש הש"ך ביו"ד סימן ס"ט ס"ק ס"ה ונהי דלכתחילה אסור דהוי כמבטל איסור עיין דגול מרבבה ס"ס תמ"ז מ"מ דיעבד מותר לשתיתו בפסח ועוד כיון דודאי יש שאין מערבין אין לנו לחוש וכמבואר ביו"ד סימן קי"ד ס"י ואף דשם מיירי רק באיסור דרבנן ה"נ יש כמה צדדי דאף דעביד לטעמא לאו כ"ע ס"ל דהוי ד"ת עיין משב"ז יו"ד סימן פ"ז ס"ק י"ב ועוד דיי"ש ה"פ ס"ל דאינו רק זיעה ובית מאיר סימן תמ"ז העלה דאינו רק איסור דרבנן ומפרט לחוש שהיה בכלי מיי"ש ודעת הפמ"א הובא בשע"ת ס"ס תמ"ז דיי"ש ביין הוי נטל"פ ועיין ש"ך יו"ד סימן צ"ח ס"ק כ"ט ובחו"ד שם ושפ"ד שם ובשו"ת ד"ח ח"א חא"ח סימן כ"ב החמיר וכל טעמו ל"ש רק ביין מבושל או כשיש חשש שאין ששים נגד החמץ גופא אבל מחשש תערובות שפירטאס לבד או שהושם בחביות שהיה בו שפירטאס נלע"ד ברור כמ"ש.

סימן תמג

ס"א אסרוהו גם בהנאה בטור כתב דאם קידש בו אשה א"מ הרז"ה בפ"ק דפסחים כתב דהך דר"ג רק לר"י דלפ"ז עובר עליו ומשום סייג אסרו בששית ע"כ אין חשש לקדושין ואנן קי"ל כר"ש דלפ"ז אינו עיבר ומודה לדרש אך ביום הראשון אך חלק דצריך לשבות משש ולמעלה רק מן התורה אכילתו הוא השבתתו ורבנן אסרו ליהנות ואם קידש חוששין לקדושיו וראב"ד ומלחמות סתרו דבריו דכיון דמדרבנן אסור אין חוששין לקדושיו כמו לר"ג בששית דאפילו לר"י ל"ה רק מדרבנן וראיה מירושלמי דאמר לר"מ חמץ לפ"ז אינו אסור בהנאה רק שעה אחד לפני שקיעת החמה ומ"מ מסיק לר"מ המקדש משש ולמעלה א"ח לקדושיו כיון דאסור מדרבנן.

ונלע"ד דהא דאיסור הנאה דרבנן א"ח לקדושיו משום דאלמוהו לתקנתן כשל תורה וכמו איסור הנאה של תורה אינו ממונו ה"נ ב"ח שלו וכמ"ש הב"ש בסימן כ"ח ס"ק נ"ב והייינו בכח הפקר ב"ד כדפרש"י בפ"ק דפסחים ד"ז ובטו"ז א"ע שם ובתוס' יבמות דפ"ט ע"ב

בד"ה שהפקר ב"ד הפקר ז"ל אבל מן הטמא על הטהור ל"ל דאפקוהו מרשותיה בשעת הפרשה כיון דבתר הכי נמי שלו הוא ועליו לתקנו עכ"ל ולפ"ז הכא דמחויב להשבית חמץ שלו ל"ל דאפקיהו מרשותו דיפטר מלהשביתו דחמץ של הפקר אינו מחייב כמ"ש תוס' בפ"ק דפסחים ד"ד ע"ב ד"ה מדאורייתא אלא דז"א דגם כשאסור בהנאה מן התורה מוטל עליו עשה דתשביתו דעשאו הכתוב כאלו ברשותו לחומרא וכ"ז לר"י דלפ"ז אסור בהנאה מה"ת משש ולמעלה ומ"מ אמרה תורה תשביתו באותו שעה הרי דהמצוה כשאינו ברשותו ע"כ גם בזמן דרבנן עשו כשל תורה אבל לר"ש דלפ"ז מותר מה"ת ומצות תשביתו אזי א"כ לא מצינו דעשאו הכתוב לאיסור הנאה כאלו שלו לענין עשה דהשבתה רק לענין ב"י בפסח ואין לך בו רק חדושו ואם השביתו בפסח לר"ש לא קיים העשה דלא מצינו לקולא דעשאו הכתוב כשלו ולר"ש י"ל דל"ה ב"י וב"י ניתק לעשה ובנוב"ת חא"ח סימן ס"א דעת הגאון ר' וואלף מבאסקוויטץ דעשה דתשביתו ל"נ בפסח והנו"ב הביא דעת רמב"ם דגם בפסח הוא עיי"ש והרז"ה אינו מוכרח לסבור כן וגם הרמב"ם לא אמרה רק משום דס"ל כר"י בלפ"ז משא"כ לר"ש דמותר לפ"ז דנאמרה העשה בשלו וא"כ ל"ל דאלמוהו רבנן לאיסורייהו כשל תורה דא"כ לא יקיים העשה דתשביתו והרי כל התקנה כדי שלא ישהנו ויקיים מיד המ"ע דתשביתו כמ"ש הרז"ה אמנם לר"מ דדרש בירושלמי ביום הראשון היינו ט"ו ואך לרבות שעה אחת לפניו דאזי אסור בהנאה מן התורה ומ"מ אזי מצות תשביתו ה"נ אלמוהו רבנן לתקנתם מששית והרז"ה לא ר"ל דגם ר"ש ס"ל כן דבבלי פליג ע"ז דבפ"ק דף ד' ע"ב דתנן התם ר"מ אומר אוכלין כל חמש וכו' דכ"ע מיהת חמץ משש ולמעלה אסור מנלן ומייתי מאך ביום הראשון דאך חלק וביום הראשון היינו י"ד וגם לר"מ משש ולמעלה מצות תשביתו וע"כ כתב הרז"ה דע"כ גם ר"ש מודה לזה דלא מצינו שיחלוק על דרש זה ודו"ק.

שם בהנאה בפכ"ש כ"א ע"ב בהא דר"ג דמקדש משש ולמעלה א"ח לקדושין ואפילו בחטי קרדנייתא פרש"י מתחלת שש אף שהחטים קשים ואפ"ה אם באו לחשש חימוץ שנפל עליהם מים אסור עכ"ל מבואר דאף בזמן דרבנן אסור ספק נתחמץ ובבית מאיר סימן כ"ח סכ"א הקשה דאמאי לא פרשו תוס' כרש"י דחיטי קרדנייתא אינן נוקשה ומ"מ מיירי אחר שש ומייתי ראיה מר"ג דל"ה רק ספק חמץ כפרש"י דאינו אסור רק מדרבנן כיון דאתחזק התירא ה"נ בשעות דרבנן וכיונתי לקושיתו ונ"ל דבש"ך בכללי ס"ס הביא מאו"ה דגבינות של גוי כודאי איסור תורה כיון דחכמים אסרוהו מפני חשש איסור תורה בגופו משא"כ ביצת נבלה דליכא חשש איסור תורה בגופו רק גזרה משום ביצת טרפה וע"כ ספק אם הוא גבינות עכו"ם לחומרא משא"כ בביצה וא"כ אין ראיה מספק חמץ

דאורייתא אף דרק חכמים אסרוהו דמ"מ כיון דאסרוהו מחמת חשש איסור תורה הוי כודאי איסור תורה ע"כ א"ח לקדושין משא"כ בשעות דרבנן דל"ה רק משום גזרה דשעות דאורייתא וכשאנו יודעין בודאי דהוה רק שעות דרבנן אין בו שמץ איסור תורה.

ויל"ד דמנ"ל דבששית קמ"ל ר"ג כמו שפרש"י דלאחר ששה פשיטא והא טובא קמ"ל דגם ספק נתחמצו אין חוששין לקדושיו כלל וי"ל דמ"מ לא קמ"ל מידי במה דאמר משש.

במג"א סק"ב האיך יפסיקו לאכילה י"ל דאין מפסיקין לק"ש משום דאין מעבירין על המצות וכתב הש"א סימן כ"ח דא"מ על המצות ממצוה למצוה דהוי בזיון למצוה שהתחיל אבל לדבר הרשות רשאי וק"ל.

סק"ג דאם שכח יש לסמוך אדעת י"א ובשו"ת גוא"י חא"ח סל"ט העלה דכונת תה"ד ג"כ אשעות זמניות כדעה ראשונה ואין להקל כדעת הי"א.

מג"א סק"ו ונ"ל דחמץ שרי אף לדידי' באור הגנוז על טוי"ד סימן קל"ב חולק.

סימן תמד

ס"ד ודבר מועט כתב בח"י סק"ח דאם שכח למכור חמצו שיש לו בחדר מיוחד בע"ש צריך לתת בשבת במתנה לעכו"ם החדר עם מסירת המפתח ואפשר אפילו מכירה שרי ול"ה כמ"מ דאסור בשבת כיון שאינו עושה רק להנצל מאיסור חמץ וכה"ג כתבו תוס' בעירובין דס"ו ד"ה יפה דמותר לשכור רשות בשבת ולע"ד אסור כיון דיכול להנצל מהאיסור ע"י מתנה ליכא במכירה מצוה רק הצלת ממונו וכמ"ש המ"מ הובא במג"א לעיל סימן ש"ו ס"ק נ"ז ואין ראיה משכירת רשות דעכו"ם לא יתן בחנם ועוד דצריך דוקא שכירות עיין לעיל סימן שפ"ב ואין להתיר משום דהוה פסידא ושלא ישתקע ממונו ביד עכו"ם דהוה כמציל מידם דמקח וממכר גמור דאסור משום שמא יכתוב אסור ג"כ בפסידא ברורה ומציל מידם כמ"ש בשו"ת ב"ח הישנות סימן קמ"ו.

שאלה

אם צריך למכור החמץ לפני חצות בע"ש כשחל ע"פ בשבת מחמת גזרה שלא יעשה כן בשאר שנים.

תשובה

הנה מ"ש במרדכי דרש"י הנהיג לשרוף החמץ לפני חצות זה ודאי אינו מדין הש"ס דהא תנן י"ד שחל בשבת מבערין הכל לפני השבת וע"כ דהכל ר"ל תרומה וחולין ותרומה אסור לבער עד סמוך לחשכה דשמא יקלעו אורחים אוכלי תרומה כדמוכח

בפ"ק דפסחים דף י"ג דטהורת ישרפו משום שכבר בקשו ולא מצאו אוכלים ופרש"י דהא בשבת לא יבואו אורחים וא"כ א"א למפסק בסכינא חריפא האי מלפני השבת וודאי גם חולין א"צ לבער מקודם וכ"כ להדיא בהרז"ה דשעה שתים עשרה מבערין ועכצ"ל גם רש"י מודה לזה אלא בעצמו הנהיג כן וצ"ע לפמ"ש מג"א בסימן ש"א סמ"ו סקנ"ח דהיכא דלא גזרו חכמי תלמוד משום איזה טעם אף דבזמנינו ליתא להאי טעמא והיה ראוי לגזור לא נחדש גזרה בעצמינו והביא כן מהב"י סימן י"ג וא"כ ק"ו כאן דהאי גזרה וחשש דחשש רש"י היה שייך גם בזמן הגמרא והם לא גזרו איך *) נחדש אנן ועכצ"ל משום דליכא שום פסידא וטרחא הנהיג רש"י כן משום מהיות טוב ולכן מכירה לנכרי דיש פסידא בזה לא אמר ויש לדייק כן מדהקשה הב"י על הטור שכתב דטוב לבער ולא כלשון רש"י שכתב לשון שרפה ואם נימא דגם מכירה בכלל לק"מ על הטור דבכונה כתב לבער לכלול גם מכירה אלא ודאי לא עלה על דעתו לגזור גם במכירה ואח"כ בא לידי שו"ת מהר"ם שיק ונראה שהרגיש בזה אלא דרצה לומר רק עכשיו המכירה בכלל הביעור לפי מה שנוהגין עכשיו למכור לנכרי שיודע בו שישמרנו עד אחה"פ אבל באמת כבר הוה והובא בטור וב"י סימן תמ"ח מתוספתא דרשאי לומר לגוי עד שאתה לוקח במנה קח במאתיים שאקחנו ממך אחה"פ לכן ודאי אין לנו להחמיר והבו דלא לוסיף הנלע"ד כתבתי.

וחתמתי שמי **שלמה ליב**.

סימן תמה

ס"ב אסורים במג"א סק"ה כתב דע"ז אוסר במשהו לפיכך נאסר הפת בזוז"ג לפע"ד דרק במינו אוסר במשהו דבירושלמי מפיק לי"נ דלא בטיל מן לא ידבק בידך מאומה כדאיתא בע"ז דע"ד א"כ מה"ת לחלק בין ע"ז לי"נ דרק במינו אינו בטל וכ"כ הפרמ"ג בפתיחה לתערובות וצ"ל דס"ל למג"א כיון דהפת נאפה בעצים אלו חשוב מינו כדאיתא כה"ג בשילהי ביצה דמים ומלח חשוב מין במינו עם הקמח עיי"ש דל"ט בתוס' ד"ה משום אמנם מ"ש הכרו"פ ר"ס ק"י דביבש גם מינו בטל כשאינו חשוב נהי דכן דעת רש"י בע"ז דע"ד אבל הריטב"א שם בשם רבותיו לא כ"כ.

ס"ב אסורים בהנאה עיין מג"א סק"ה דלפיכך לא חילק הטור כאן בפת בין תנור ישן לחדש משום דכתב ביו"ד בשם הרמ"ה דכיון דע"ז לא בטלה אפילו זוז"ג אסור וה"ה בחמץ דהנאה כ"ש מיהו הוה ול"ד לערלה דבטלה במאתיים עיי"ש וקשה דא"כ בפסחים דף כ"ז דמוקי הא דתנור חדש שהוסק בקליפי ערלה כר"א דאוסר זוז"ג בהא דנטל

מאשרה עצים והסיק תנור חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת אסור בהנאה נתערבה באחרות כולן אסורין ר"א אומר יוליך הנאה לים עיי"ש ולהמג"א שאני ע"ז דלא בטלה. **ונלע"ד** דרש"י הקשה שם הא רבנן מחמרי יותר מר"א ולמה מוקי דוקא כר"א ולכאורה י"ל עפימ"ש הר"ן בפרק כל הצלמים דזו"ז אינו מותר רק כשגורם של היתר א"א לו לשוב איסור אבל כל שאפשר לו לשוב איסור כגורם של איסור בטל הוא לגבי גורם של איסור כיון שאפשר להיות כמוהו ואין גורם של איסור בטל לגבי גורם של היתר כיון שא"א לו להיות כמוהו דמיא להא דמנחות דפ"ג דאר"ח נבלה בטלה בשחוטה שא"א לשחוטה שתיעשה נבלה ושחוטה אינה בטלה בנבלה שאפשר לנבלה, שתיעשה כשחוטה לכשתסרח עכ"ל וא"כ קשה מה מייתי מר"א דאוסר זוז"ג בע"ז לערלה דשאני ע"ז דגורם היתר אפשר לשוב איסור כשיעבדם או יקריבם לע"ז וגורם איסור א"א להיות נותר דכיון שבא ליד ישראל אין לו ביטול עולמית וצ"ל כיון דמועיל לר"א הולכת הנאה לים א"כ גם גורם איסור אפשר לשוב להיתר ושוה לגורם היתר דאפשר לשוב לאיסור והוי כנבלה דבטלה בשחוטה דעיקר הקפידא שישוו הגורמים או ששום אחד לא יוכל להשתנות או שיוכלו שניהן להשתנות כדמוכח מלשון הר"ן וכ"ז לר"א וראיה מזה להר"ן שו"מ כן בהשמטות לישע"ק יו"ד סימן קמ"ב.

אמנם לר"י בתוס' דל"מ הולכת הנאה לים רק אם נתערבה ל"ל כן כיון דאסור לערב ואם עירב ל"מ א"כ גם גורם איסור לא אפשר לשוב היתר והק"ל על הר"ן וגם קושית רש"י במ"ע וע"כ הנלע"ד לתרץ קושית רש"י דהנה רש"י ותוס' בע"ז דמ"ט פליגי בתרתי לרש"י הא דר"א אומר יוליך הנאה ליה"מ הנאת עצים לבד ולתוס' הנאת כל הפת ולרש"י ל"צ שיתערב הפת באחרות ולתוס' דוקא אם נתערב והא בהא תליא דתרוויהו ס"ל דבאיסור בעין ל"מ הולכת הנאה ליה"מ דע"ז תופסת דמיה ונשארה באיסורה רק לרש"י ס"ל דלא נעשה כל הפת איסור רק דא"א לאכלו מחמת שיש בו עירוב עצי איסור ותוס' ס"ל דכל הפת נעשה איסור דנעשה נבלה כל הפת וע"כ מצריך ר"י לפדות כל הפת נמצא חשוב איסור בעין ול"מ הולכת הנאה ליה"מ רק כשנתערב הפת באחרות וזה מוכח בתוס' שם בע"ז ד"ה יוליך שהקשו לרש"י דס"ל יוליך דמי עצים לבד א"כ אף כשלא נתערב הפת באחרות ולא ס"ל כרא"ש דסגי בפדיון עצים ומ"מ צריך שיתערב הפת באחרות וטעמו של דבר דבאיסור בעין ל"מ פדיון דכיון דפודהו רוצה בהאיסור יותר מדמיו. ואחשביה להנאה דשוה לו יותר מדמיו אבל כשנתערב מוכרח לפדותו משום ההיתר ובזה מיושב קושית המלחמות בפסחים שם עיי"ש ולפ"ז שפיר מייתי מר"א דוקא דלא מתיר בפדיון רק בנתערב כמו שהוכיחו בתוס' ועכצ"ל דכל הפת נעשה בעצמו איסור וחשוב איסור

בעין והנה כתבו תוס' בחולין דק"ח והוא ביו"ד סימן צ"ג דגם למ"ד חתיכה נעשית נבלה ה"ד ע"י נתינת טעם לא ע"י משהו וא"כ מוכח דלר"א דשבח עצים בפת חשוב יותר ממשהו ובטעם ממש וע"כ ה"ה בערלה אבל לרבנן דלא ס"ל הולכת הנאה ליה"מ גם בנתערב י"ל דס"ל שבח עצים או זוז"ג ל"ה רק כמשהו ודוקא בע"ז.

ולפ"ז יש לתרץ מה דבמסכת ע"ז שם מייתי רבנן ור"א דפליגי בזוז"ג לתרץ ברייתות דפרה שנתפטמה בכרשיני ע"ז ופריך אי רבנן דר"א אדרבה מחמרי ובפסחים לא פריך הי רבנן דה"ט דבפסחים ל"ק דרבנן יתירו בערלה אף דמחמרי בע"ז. *)א"ה י"ל כה"ג איתא בת' ב"ח החדשות סימן א"א שאין כח בידינו לגזור מה שלא גזרו הם **אמנם** להרא"ש דלא תליא זה בזה נלע"ד לתרץ קושית רש"י בפשיטות דודאי גם לרא"ש הא דל"מ שיוליך הנאת העצים ליה"מ בלא תערובות הוא משום דשבח עצים בפת ניכר וחשוב כבעין אבל את"ל זוז"ג מותר רק בע"ז אוסר משום משהו או דשבח עצים חשוב רק משהו א"כ ל"ה רק תערובות וגם הפת עצמו יעדה לר"א בדמי עצים ומדמצריך שיתערב באחרות ע"כ חושבו כבעין א"כ ה"ה בערלה ודחה הש"ס דשאני ע"ז דחמיר החמירו בו מצד חומרא בעלמא לא משום דמשהו אוסר.

ולפ"ז ל"ל דרא"ש ס"ל דזוז"ג אסור בע"ז משום דעכ"פ משהו הוי כהמג"א דא"כ למה מסיק הרא"ש בע"ז שם דאין תקנה לפת שנאפה בעצי אשרה להוליך הנאה ליה"מ רק אם נתערב ולדברי הטור יו"ד סימן קמ"ב לפיכך סתם הרא"ש ולא פירש שם דדוקא באבוקה כנגדו דס"ל כהרמ"ה דבע"ז ל"צ ולהמג"א משום דזוז"ג בע"ז אוסר במשהו וא"כ למה הצריך הרא"ש שיתערב הפת באחרות דאז דוקא מהני הולכת הנאה ליה"מ ומוכח לכאורה כטעם הש"ך ביו"ד סימן קמ"ב משום דבע"ז גם אפרן אסור ויש שבח עצים וגחלים בפת ממש.

אלא די"ל אף דאסור הפת משום משהו מ"מ ניכר פת זה דיש בו איסור כ"ז שלא נתערב באחרות דאזי כל חד י"ל דאין בו האיסור ולפ"ז י"ל מה דס"ל לרא"ש דל"צ לפדות כל הפת ולא נעשה איסור לגמרי משום דס"ל זוז"ג מותר זולת ע"ז דאוסר משום משהו וע"כ לא נעשה כולו איסור ואף דהרא"ש לא ס"ל ח"ע נע"נ אפילו בנתינת טעם בע"ז אפשר שאני לפימ"ש הריטב"א בשילהי ע"ז בשם הרמב"ן דאף דבשאר איסורין לא אמרינן חתיכה עצמה נע"נ היינו משום דיש שיעור שאפשר לבטלו ע"כ אף דעתה ליכא שיעור כי נתרבה אח"כ ההיתר מהני דסוף דינו כתחלתו דדבר זה בכוחו לבטל האיסור אבל בדבר האוסר אף באלף א"כ אין בכוחו לבטל האיסור כלל חל שם האיסור על כולו

ונעשה כולו נבלה וקלסו הריטב"א ומ"מ י"ל דלא נע"נ רק ע"י נתינת טעם כמו למ"ד בכל איסורים בע"ב ומ"מ ע"י משהו נהי דלא בטל מ"מ לא נע"נ.

וכ"ז אי הרא"ש פסקה למשנה דבע"ז אסור זוז"ג בלא אבוקה כנגדו משום משהו שפיר מסיק דסגי בהולכת דמי עצים לבד ליה"מ אבל אם מיירי רק באבוקה כנגדו הל"ל דכל הפת נעשה איסור ומוכח דרא"ש ס"ל כהרמ"ה אבל מהרי"ף לא מוכח אף דסתמה להמשנה דנ"מ כשאבוקה כנגדו דל"כ דדי בפדיון דמי עצים ולפ"ז מיושב דברי טוי"ד סימן קמ"ב שכתב דהרמ"ה אוסר באליל בפת שנאפה בעלי איסור אף דזוז"ג מותר וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל שהביא המשנה לפסק הלכה ותמה ב"י למה ל"כ דמדברי הרי"ף יראה ג"כ דהביא נמי המשנה להלכה ועוד דלמא סמך הרא"ש עמ"ש דהלכה כר"י דזוז"ג מותר והמשנה נ"מ כשאבוקה כנגדו ולפמ"ש לק"מ.

אמנם לפ"ז הק"ל מה מייתי הש"ס מר"א דאשרה לערלה דלמא רק באשרה אוסר משום משהו ומ"מ צריך שיתערב הפת וכמ"ש וצ"ל דזה נכלל במה דדחי הש"ס שאני ע"ז דחמיר וא"כ לס"ד לימא ג"כ דרבנן דר"א אסרו זוז"ג גם בערלה.

ונלע"ד לפמ"ש בשם הרמב"ן דבדבר דבאלף ל"ב חנע"נ נימא דלפיכך בע"ז חדש יותץ דכל התנור נעשה איסור אבל בערלה דבטל במאתיים לא נעשה כולו איסור רק מעורב בו מעצי איסור לא יותץ דכשיצננו ויסיק בעצי היתר יהא תרי גורמי היתר העצי היתר וגוף התנור רק חד גורם איסור מעצים דהיסק ראשון וי"ל לפמ"ש המרדכי והוא ביו"ד סימן צ"ט דכ"ח שנבלע בהן איסור נעשה כולו נבלה משא"כ מתכות כיון דאפשר להפריד ממנו האיסור בהגעלה וע"כ ה"נ י"ל לר"א דמהני פדיון אפשר להפריד האיסור ולא נע"נ ומ"מ ס"ל חדש יותץ ה"נ בערלה וע"כ מייתי רק מר"א ולרש"י שכתב שם כל כמה דלא ממטי הנאה ליה"מ מודה הוא לת"ק דחדש יותץ משמע דגם בתנור לבד מהני הולכה ליה"מ ודאי דמי לכלי מתכות דלא נע"נ להמרדכי אלא דגם לרא"ש דל"מ רק בנתערב הפת מ"מ י"ל כיון דיש במציאות עכ"פ להפריד איסורו לא נע"נ ודו"ק.

במג"א סק"ה אפילו היו מונחים עצים אחרים על האש והניח החמץ עליהם דהוי זוז"ג מ"מ אסור יש לחקור בתנור שנצרף בעצי ע"ז או חמץ עם עצי היתר וציננו והוסק בעצי היתר דהוי תרי זוז"ג להתירא מה דינו לפמ"ש בטו"ז ביו"ד סימן צ"ב דדבר שנאסר במשהו אינו חוזר ואוסר במשהו דתרי משהו ל"א וה"נ לדידן דזוז"ג מותר זולת בע"ז וחמץ אוסר דחשוב עכ"פ משהו א"כ בתרי זוז"ג י"ל מותר.

ונראה דזה דעת רבותיו של רש"י בע"ז דמ"ט דפריך הש"ס ומי אר"י דזוז"ג אסור בע"ז והאר"י א"ר מודה ר"י שאם נטע והבריך והרכיב דמותר ופרשו דנטע אגוז של ערלה ויצא

אילן והבריך באילן ישן ותמה רש"י דמה צריך עוד להבריך דכבר זוז"ג ע"י קרקע היתר עיי"ש ולפי דעת רש"י בע"ז דע"ד דע"ז בטל כשאר איסור י"ל דקיל מערלה לענין זוז"ג לפמ"ש הכו"פ ביו"ד סימן ק"ח עמ"ש הרי"ף דריח ל"ח רק משהו דהיינו דהיכי דצריך נ"ט אין ריח אוסר אבל בערלה דאוסר עם מאתיים ה"נ ריח לא בטל דאינו בכלל לומר דיש מאתיים עיי"ש וה"נ י"ל לענין זוז"ג דאינו חשוב כטעם ובטל דל"ה רק במשהו ומ"מ בערלה דשיעורו מאתיים ואינו תלוי בטעם ה"נ זוז"ג עכ"פ מאתיים ליכא ובזה מיושב קושית מהרש"א ופני' בפב"ש שם דאמר ר"י א"ש תנור שהסיקו בקליפי ערלה נותץ וכו' והרי שמואל ס"ל בע"ז דמ"ט שדה שנזדבלה בזבל ע"ז מותר משום זוז"ג ומהרש"א הקשה דלמה לא מוקי שמואל פלוגתייהו דרבי ורבנן בזוז"ג ויפסוק דמותר כרבנן דכן ס"ל בע"ז ולא יצטרך להפך ולפמ"ש א"ש ולפ"ז מה דקאמר מודה ר"י אם נטע והבריך דמותר י"ל דוקא שיהא ב"פ זוו"ג דהוי כתרי משהו וממילא מוכיח שם דבע"ז גם חד זוז"ג מותר ויש הוכחה לרבותיו של רש"י דערלה חמיר מע"ז מדברי שמואל ומה דאמר בשכ"ש שם דלמא שאני ע"ז דחמיר הוא לדחויי בעלמא וזיל הכא מדחי לה דהא מסיק דר"א אוסר גם בשאר איסור.

אסורים בהנאה כתב המג"א לדעת הרמ"ה דבע"ז אסור זוז"ג ה"נ בחמץ דמשהו חשוב ולע"ד י"ל דעת רמ"ה כיון דע"ז תופסת דמיה ומהני פדיון ומה דזוז"ג מותר כתב הר"ן בע"ז מטעם ביטול וכיון דקי"ל זוז"ג מותר קיל מנתערב הפת באחרות לר"מ דמהני הולכת הנאה ליה"מ ק"ו לדידן גם בלא נתערב וכיון דדמי עצים אינו מפסיד דבלא"ה הוי אסורים בהנאה למה נסמך על הביטול כיון דאפשר להפריד האיסור והוה כדשיל"מ כדאיתא ביו"ד סימן ק"ב ס"ג דכלי שנאסר מחמת בליעת איסור ונתערב הל"ל דהוי דשיל"מ דיש תקנה בהגעלה רק רשב"א מתיר משום דמפסיד בהוצאות הגעלה וזה ל"ש כאן ועוד להרא"ה הובא בש"ך יו"ד סימן ק"ב כיון דאפשר להפריד האיסור ע"י הגעלה הוי כניכר האיסור ולא בטיל וכה"ג כתב בתוס' חדשים בסוף תמורה בפרוטה בכיס זה הקדש אינו בטל דיש לו פדיון והוי כניכר האיסור כיון דיכול להוציאו משם וזה י"ל מה דאמר בפכ"ש בהקדש דזוז"ג אסור היינו ג"כ משום דיש לו פדיון אינו בטל.

אמנם לפ"ז קשה מה מייתי בפכ"ש מר"א דאשרה דאוסר זוז"ג לאסור גם בערלה עכצ"ל לפמ"ש הר"ן בע"ז שם דלפיכך מהני לר"א הולכה ליה"מ דמן התורה כבר נתבטל רק מדרבנן אסור ע"כ הקילו בתקנה זאת עיי"ש וכיון דס"ס צריך לסמוך על הביטול ל"ה דשיל"מ דל"ל עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ולהר"ן דשיל"מ ל"ב דהוי מב"מ היתר בהיתר ה"נ ל"ל כן כיון דמן התורה ל"מ לו פדיון חשוב איסור בהיתר וגם כיון

דמה"ת אין לו פדיון ל"ח כניכר האיסור ועיין במלחמות ור"ן פכ"ש דף למ"ד בד"ה אמר רבא דהיכי דא"ל מתירין בעיניה רק עי"ת ל"ח דשיל"מ אמנם כ"ז הוצרכנו לרש"י דמהני הולכת הנאה ליה"מ כשלא נתערב הפת אבל לתוס' דדוקא כשנתערב באחרות שפיר קאמר דלר"א דאוסר זוז"ג באשרה ה"נ בערלה וכן י"ל לרמ"ה רק ס"ל לדידן דזוז"ג מותר גם תנור או פת ובגד לבד לא חמור מתערובות ודאי מהני הולכה ליה"מ ולמה נתיר בלא"ה.

ויש לעיין להרמ"ה דהא מסיק בע"ז דשדה שנזדבלה בזבל ע"ז ופרה שנתפטמה בכרשיני ע"ז דמותר משום זוז"ג ונראה דהנה בכ"מ פ"ג מהלכות ע"ז הי"ג כתב בשם הרמ"ך דהסיק התנור בעצי אשרה ואפה פת דאסור אף דהוה זוז"ג משום דישראל נטלה והסיק בה ע"כ אינה בטלה וע"כ זוז"ג אסור דע"ז של ישראל הוא עכ"ל ודבריו תמוהין מה ענין ביטול זה לזוז"ג ונלע"ד כיון דהסיק בהן הל"ל דהוי כנשתברה מאליה ובע"ז דמ"א ע"ב ר"י ס"ל דאינה בטלה דודאי עבדוה וספק בטלוה ואין ספק מוציא מידי ודאי ואוקמוה על חזקתה כפרש"י שם ובהסיק בהן ונבער האיסור רק מעט נכנס בפת דמה"ת נתבטל בפת כמש"ל בשם הר"ן א"כ זה הביטול גופא עדיף מנשתברה אלא דמ"מ ספק אי בטלה הגוי ואין מוציאין מחזקתה ובר"ש ריש מקוואות כתב דהיכי דמה"ת ודאי יצא מחזקתו והספק בדרבנן תו לא מוקמינן אחזקתו א"כ ה"נ דמה"ת נבטל וכמאן דליתא תו ליכא חזקה רק כיון דישראל הסיק בה ומגבה ל"ל ביטול עוי"ל לפמ"ש לעיל בשם הר"ן דזוז"ג אינו מותר רק כששוין הגורמים משא"כ אם גורם איסור א"א לשוב היתר וגורם היתר אפשר לשוב איסור וא"כ ה"נ התנור ופת אפשר לשוב איסור כשיעבדם ויקריבם לע"ז וגורם האיסור כשהוא של ישראל א"א לשוב היתר דאין לו ביטול עולמת ולפ"ז י"ל גם הרמ"ה מיירי בע"ז שהסיק בה ישראל כמשמעות הלשון וע"כ ל"ק מפרה שנתפטמה ושדה שנזדבלה בע"ז דשם גם גורם היתר א"א לשוב לאיסור כמו שהוא דמחובר ובע"ח קודם שחיטה לא נאסר כשנעבד ולאח"כ חשוב נולד ופנים חדשות או י"ל לפמ"ש לעיל דע"ז בטל בא"מ וס"ל לרמ"ה כר"ח במנחות דבתר מבטל אזלינן ושחוטה אינה בטלה בנבלה דאפשר לנבלה שתיעשה שחוטה לכשתסרח ה"נ בתלוש אפשר לשוב לאיסור ע"ז כשנעבד ואינו בטל ומיירי הרמ"ה בתלוש אבל במחובר דא"א לגורם היתר לשוב עכשיו לאיסור וכן בע"ח אינו נאסר להדיוט ה"ל א"נ ובטל.

הפחמין שלו אסורים בטור כתב אפילו כבו ואפה אצלם אסור וביו"ד סימן קמ"ב בע"ז כתב דוקא באבוקה כנגדו ותמה שם הש"ך וכן הרמ"א ביו"ד שם הגיה באבוקה כנגדו וכאן לא הגיה.

ונלע"ד דדעת ב"י ביו"ד שם דגחלת ואפר של ע"ז רק מדרבנן אסור ובטו"ז וש"ך שם השיגו דמה"ת אסור שנאמר לא ידבק בידך מאומה ולע"ד ודאי כלה ונבער האיסור רק משהו מכח העץ נשאר בגחלת ואפר וכן משמע דלא ידבק בידך מאומה דמאומה יש שלא נבער לגמרי וכן הסברא נוטה דנהי דנתגבר יסוד העפר ונתרבה על שאר יסודותיו שכלו מחמת האש מ"מ עדיין כלול מארבע יסודות רק מעט מזעיר ויסוד העפר הרוב וניכר יותר ועכ"פ משהו נשאר בו מיסודות שהיו בעץ ובזה י"ל טעם דנקברים אפרן אסור אף דכלה ונבער האיסור ובתוס' סוף תמורה כתבו דנשרפים נעשה מצותן משא"כ נקברים ומ"מ צריך ישוב דהא כלה ונבער איסורא וצ"ל דמשהו נשאר וכיון דכבר חל עליו שם איסור גם מחמת המשהו נשאר באיסורו כמ"ש הפוסקים בטעמא דאפשר לסוחטו אסור משום דמשהו נשאר וכבר חל עליו שם איסור אינו ניתר כ"ז שיש בו משהו והנה זוז"ג חשוב ג"כ רק משהו וא"כ בגחלים עוממות או אפר הוי תרי משהו ובנה"ך סימן צ"ב כתב דהיכי דאינו אוסר רק במינו מותר תרי משהו כיון דמשהו ראשון כח היתר מעורב בו חשוב א"מ ולפ"ז א"ש דבחמץ דגם א"מ אוסר ע"כ גם בגחלים עוממין אוסר אבל ע"ז בטל בא"מ כמש"ל ולפ"ז י"ל הסוגיא בפכ"ש שם תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו פת לרבנן דשרי בקמייתא מאי והקשה מהרש"ל דהא ל"פ רבנן אלא משום דהשלהבת באה מגחלת וגחלים שרי בערלה אבל הכא דגם אפר וגחלים אסור מה קמבעיא ופירש דבעי בזוז"ג והקשה מהרש"א דהא ל"פ רבנן בקמייתא בזוז"ג רק אם יש שבח עצים בפת עיי"ש ולפמ"ש י"ל דיש לאסור זוזו"ג בהקדש משום משהו דבאלף ל"ב אלא דתינח לרבי דשבח עצים בפת חשוב ממש כבעין אבל לרבנן דליכא ש"ע בפת רק בהקדש גם אפרן אסור ומשום דמשהו נשאר א"כ כשיש עוד גורם היתר דתנור הוי תרי משהו ולא יתסר כמ"ש הטו"ז ביו"ד סימן צ"ב ופשיט לו דאסור או דס"ל בהקדש גם תרי משהו אוסר משום דהוה כניכר האיסור דיכול להפרידו ע"י פדיון או דבהקדש הגחלת לגמרי אסור מצד עצמו דמועלין בו ומה דפריך מה בין זה לערלה גם על רמב"ח פריך דמקשן זה לא ס"ד תירץ רבא ודו"ק עוי"ל בישוב קושית מהרש"ל דמה בעי בהקדש לרבנן כיון דגם הגחלים ואפר אסור דבעי באבוקה כנגדו כדמסיק שם לעיל מינה וכיון דק"ל דשלהבת אין מועלין בו כמבואר שילהי ביצה אף דמבואר שם ברא"ש דאסור כשקשור בגחלת היינו משום דקי"ל יש שבח עצים בשלהבת כשקשורה בגחלת כמ"ש תוס' בפכ"ש דכ"ו בד"ה חדש ובלא"ה כיון דדבוק בגחלת נהנה מהגחלת דאסור בהקדש אבל השלהבת עצמו אינו אסור לרבנן דל"ל ש"ע בשלהבת א"כ נהי דשבח גחלת נכנס ג"כ בפת מ"מ גם

משלהבת נאפה וה"ל זוז"ג ומותר לרבנן משא"כ לרבי גם השלהבת אסור דיש בו ש"ע ע"כ בעי לרבנן.

בטו"ז סק"ג הביא דעת רא"ש דרש"י ס"ל בשעה ה' לר"י השבתתו בכ"ד ולע"ד מוכרח לרש"י כן דבירושלמי בפכ"ש ה"א תני עד שלא הגיע זמן ביעורו את מבערו בכ"ד משהגיע זמן ביעורו את מבערו בשרפה ואתיא כר"י הרי דתחלה מבערו בכל דבר ומצות שרפה אח"כ ובתוס' די"ב ע"ב כתבו דבירושלמי איתא כר"ת אבל לפ"ד הרא"ש א"ש כרש"י דזמן ביעורו דירשלמי היינו בששית אף דבבבלי קרי שלא בשעת ביעורו ה"נ לר"ת ע"כ הפירש בירושלמי להיפך תו אמר בירושלמי שם אית תניי תנו עד שלא הגיע זמן ביעורו את מבערו בשרפה משהגיע זמן ביעורו את מבערו בכ"ד ואתיא כרבנן ומדאמר לרבנן מבערו בכ"ד דשרפה בכלל מוכח דלרבנן אף מפרר עמג"א ריש הסימן ועד שלא הגיע זמן ביעורו גם לרבנן מצוה בשרפה עיין פ"מ שם נמצא המנהג לשרפו שהביא רמ"א בס"א שרשו מירושלמי דקי"ל בחכמים דהמנהג לשרוף עד שלא הגיע שעת ביעור עיין מג"א סימן תל"ד סק"ח.

ומ"מ יל"ע הא קי"ל הנקברים לא ישרפו דגזרינן שמא יבאו ליהנות מאפרן ולמה לרבנן מבערו אח"ז איסורו בכ"ד וכן הקשה המג"א בסק"א לרמב"ם והח"י תירץ כיון דכ"ע מבערין כדינו קודם שש ואז מותר ליהנות מאפרן רק א"ל ביערו מבערו אח"כ הוא מלתא דל"ש ול"ג בו רבנן וק"ל דבפ"ק דפסחים די"א אהא דא"ל בדק לפ"ז יבדוק אח"ז ול"ג רבנן שמא יאכלנו ובחדש גזרו ותמה שם הש"ס דרבנן אדרבנן ל"ק ומה קושיא אם ביעור חמץ לאח"ז ל"ש כ"ש בדיקה דאמר שם דף ד' הכל חברים אצל בדיקת חמץ אפילו ע"ה זהירי לבדוק בזמנו א"כ ל"ש מי שלא בדק בזמנו דאונס ל"ש וברשיעי לא עסקינן דגם עתה לא ישמע לנו ול"ל דבדיקה שכיח יותר מביעור אח"ז דהא אם שכיח שיבדק וימצא אח"ז ממילא מבערו אח"כ ומה קושיא מחדש דשכיח טובא ונ"ל לפמ"ש במקום אחר דמלתא דל"ש ל"ג דאוקמוה אד"ת ולא אמרו איסור אבל אין לעשות תקנה לחייב בקום ועשה דבר דאפשר לבא לתקלה עי"כ אף דל"ש דזה ל"ה תקנה טובה ומוטב ישאר על ד"ת וע"כ ה"נ כיון דבחדש חיישי רבנן דלמא אתי למיכל איך יחייבו מתקנה לבדוק אח"ז איסורו אף דל"ש וכ"ש דזה התקנה הוא ג"כ במלתא דל"ש ל"ה להו לתקן במלתא דל"ש דתקנתו קלקלתו ומה דפריך שם דר"י אדר"י ולא משני דר"י ל"ג דאתי למיכל רק לעשות תקנה שוא"ת עדיף דא"כ הל"ל לר"י א"צ לבדוק ומדקאמר שוב אינו בודק ע"כ דאסור לבדוק וא"ש.

סימן תמו

ס"א בהג"ה לשרפו במקומו אסור ברמב"ם משמע גם כשלא ביטל וכתב הכ"מ הא דל"א מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה גם שלא לצורך משום דעכ"פ צורך קצת בעי והכא ליכא עיי"ש וקשה דבפ"ק ד"ה ע"ב אמר ש"מ מדרע"ק אין ביעור חמץ אלא שרפה ושמעת מינה לא אמרינן הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך וכתבו תוספת שם וז"ל לא אמרינן מתוך שהותרה דאי אמרינן מתוך שרי אע"ג דבעינן צורך היום קצת הכא מה שמבער הוי צורך עכ"ל ולרמב"ם הק"ל.

ונלע"ד דבתוס' שם ע"א בד"ה ואומר כ"מ ל"ת. ז"ל אע"ג דכשישרף ויעשה גחלים הנאתו מותר כדאמר בפכ"ש וכו' אור"י דסברא הוא דקרא דתשביתו מיירי בכ"ע אפילו א"צ לגחלתו והקשו המפרשים למאן דס"ל בדף מ"ז הואיל ומקלעי אורחים חזי ליה ה"נ נימא הואיל ומקלעי אורחים הרבה ויצטרך לגחלתו ונלע"ד דמה דאמרינן הואיל אף דל"ה רק ספק אי מתרמי משום דחשוב מיד צורך קצת כיון דאפשר יקלעו אורחים וכ"מ באחרונים שכ"כ וא"כ כ"ז לדידן דקי"ל מתוך אבל רע"ק דל"ל מתוך כדמסיק ממילא גם הואיל לית לו ולפ"ז י"ל דל"ח צורך קצת מה שמבער רק משום דאי מקלעי אורחים יצטרך לגחלתו והיינו לרע"ק דא"ב חמץ אלא שרפה וגחלתו מותר משא"כ לדידן וכ"פ הרמב"ם כרבנן דהוה מהנקברים ואפרו אסור.

עוי"ל לפמ"ש תוס' שם א"כ כיון דמתחלת הבערה אסור ליהנות ממנו אע"ג שיהא לו הנאה אח"כ אסור עכ"ל ונלע"ד דג"ז דוקא לרע"ק דל"ל מתוך אבל למאן דס"ל מתוך וסגי בצורך קצת גם כה"ג חשוב עכ"פ צורך קצת מה שיוכל ליהנות לבסוף וכן מצאתי באחרונים דלא כמג"א סי' תק"ו ושפיר קאמר דש"מ דרע"ק ל"ל מתוך אבל לרמב"ם דחמץ מהנקברים דגם בסוף לא יהנה ליכא צורך כלל ועיין תוס' בביצה די"ב סד"ה השוחט ובשו"ת גוא"י חא"ח סימן נ"ג דנדחק דר"י לא יסתור ד"ע שבתוס' ביצה כ"א בד"ה חזינן ולפמ"ש ל"ק.

והנה בשו"ת רשב"א סימן ע"א כתב דלרע"ק שזמנו ביו"ט לס"ד אי הוה ס"ל מתוך הוה מותר משא"כ לדידן דאפשר מעיו"ט וכה"ג כתב המג"א אמנם לפמ"ש הפנ"י דגם לרע"ק עכצ"ל דראשון בי"ד נמי משמע ואפשר מעיו"ט ול"ח צורך היום כלל דאם בראשון דוקא ט"ו הוי גזה"כ שידחה יו"ט וא"כ מדאמר ש"מ רע"ק ל"ל מתוך ממילא לדידן דס"ל מתוך הל"ל דמותר אף דאין זמנו קבוע היום ואפשר מעיו"ט או בעוי"ט לכן נ"ל דלפי מה דגרסינן ש"מ ר"ע ל"ל הואיל והותרה ויל"ד למה שינה מהלשון שבביצה מתוך שהותרה עוד הקשו איך יתכן דרע"ק כב"ש עוד הקשו דמתוך ל"א רק בצ"ק ומה צ"ק יש עוד

הקשו תוס' בביצה די"ב דאמר שם ב"ש הוא ול"א רע"ק הוא דל"ל מתוך ולעד"נ ליישב הכל לפמ"ש בספר יראים סימן רי"ג לפרש לשון מתוך שהותרה וכו' דאשר יאכל לכל נפש היינו נמי הנאה כדס"ל לחזקי' ור"א בפכ"ש לא יאכל גם הנאה במשמע ומתוך אותו פסוק שהותרה לצורך הנאת הגוף הותרה נמי לצורך הנאת הנשמה לבד כגון מצוה דנפש הייינו כשמה והיינו הותרה נמי שלא לצורך הגוף עיי"ש והנה כ"ז מצד מתוך אזי בעינן עכ"פ הנאת הנשמה שיהא מצות היום אבל בפ"ק דפסחים אמר דרע"ק לא ס"ל הואיל והותרה וזה ע"א דאם ה"א הואיל והותרה ל"ה צריך שום צורך דאם רק דחויה צריך צורך קצת ועיין ביומא ד"ה ע"ב בתוס' ד"ה אר"ת משמיה דרבא ז"א טומאה הותרה וא"כ י"ל דגם רע"ק ס"ל מתוך אלא משום דמתוך אותו פסוק לא שמעינן רק להתיר כשיש הנאת הנשמה וכשאפשר לעשות ביום אחר ליכא הנאה.

בטור כתב אפילו לא בטלו שיש איסור דאורייתא אפ"ה לא יוציאנו כיון שא"י לבערו כדינו דהיינו בשרפה והקשה במשבצות סק"ג נהי דא"א לקיים מ"ע דתשביתו אכתי למה יעבור הלאו ב"י יבערנו בפירור וזורה ע"כ ונלע"ד לפמ"ש הכ"מ הובא במג"א סק"ב כיון שרצונו היה לבערו אלא שחכמים אסרו לטלטל מוקצה אינו עובר דאנוס הוא ע"כ ומבואר בירושלמי דקדושין פרק האומר אונסא כמאן דלא עבר אבל לא כמאן דעבד עיין ש"ך חו"מ סימן כ"א לכן לענין עבירת הלאו י"ל אונס הוא ולא חשוב עברה אבל לענין קיום עשה ל"מ טענת אונס דמ"מ כמאן דלא עבד לכן אמר כיון דא"א לקיים העשה בלא"ה משום הלאו לא נתיר לו טלטול מוקצה.

סימן תמז

ס"א כלים עיין בה"ט בשם הב"ח דכלי חמץ אינו בטל כיון די"א חמץ הוי דשיל"מ ולפמ"ש הצל"ח והנו"ב דבדבר שיכול ליהנות היום ואח"כ ל"ה דשיל"מ דל"ל עד שתאכלנו וכו' דמפסיד הנאת היום ה"נ לענין הכלים י"ל כן ונ"מ בכ"ח בע"פ או אחד נפל לים אפילו בפסח עמג"א סק"מ ובסימן תס"ז סק"ד.

מותרים לאחה"פ ואם נמצא חמץ משהו בתבשיל בפסח מותר להשתמש בהכלי בפסח שנה שניה שו"ת בית שלמה חא"ח סימן צ"ג וכן הביא משו"ת רעק"א סכ"ו ומקו"ח סימן זה סק"ה ועיין חידושי רע"ק על הציון סימן זה ס"ד ולא כשו"ת השיב משה סימן טו"ב בחא"ח שחוכך לאיסור כיון דאין לו ביטול כשנתערב בפסח שוב לא מיבטל גם הישיע"ק סימן זה כתב דפשיטא שמותר לשנה הבאה בפסח ושכ"כ הפוסקים וטעמא דכולהו משום דקודם פסח של שנה שניה נתבטל המשהו ואינו חוזר וניעור עיי"ש ואישתמיט

להו מ"ש הב"ח בסימן תנ"א סע"י וסעיף י"ד ומג"א שם סק"כ וסקנ"א דבכלי לא שייך ביטול וא"כ כיון דבפסח ראשון כשנתבטל לא נתבטל האיסור ואחר הפסח היו הבליעות בכלי ולא נתבטל האיסור ממילא אסור הכלי בפסח שאחריו ובשו"ת שלי הארכתי.

ס"א בהג"ה דמשהו מיהא איכא תוספת בע"ז כ"כ דבחמץ אסור ריחא ובצל"ח פכ"ל דף ע"ו הביא דחכם אחד הקשה דא"כ למה צ"ל רב שם דאזיל שחיטה ומפטם לנבלה הא גם בכחוש יש משהו ורב ס"ל מב"מ במשהו ובכו"פ הקשה מה מקשה תוספת שם דלוקמה ברייתא דאין צולין שני פסחים כאחד בשניהם כחושים הא גם בכחוש יש משהו עו"ק מה פריך בע"ז על אביי דאסר בת תוהא מכמון דשם י"ל דמשהו בטל ונלע"ד דמשהו הוי ח"ש דאסור משום דחזי לאצטרופי כדאיתא ר"פ יוה"כ ובריח ל"ח לאצטרופי לעולם לכזית בכחוש הל"ל דמותר והר"ן ביוה"כ שם כתב דלפיכך צריך דחזי לאצטרופי למילף שאר איסור מחלב דל"נ חידוש חדשה תורה רק בחלב עיין מל"מ ה"א מחו"מ והנה רמב"ם שם כתב דחמץ אסור במשהו שנאמר לא יאכל ובתוספת ר"פ א"ע כתבו משום דכתיב כל א"כ בחמץ אף דליכא טעם דחזי לאצטרופי אסור וה"ה ריח משא"כ בנבלה וע"כ גם במינו אינו אוסר ואף דקי"ל חתיכה ענ"נ מ"מ במשהו לא נע"נ עיין תוספת פג"ה ד"ק בד"ה כשקדם ועכצ"ל דמפטם והוי טעם גמור ונע"נ.

מג"א סק"ד הקשה על הכרעת רמ"א להקל במקום הפסד כיון דגם הרי"ף ס"ל כתוס' דריחא משהו הוי ובכ"מ פוסקים כרי"ף א"ל במקום שתוס' חולקים ולע"ד יל"ע בזה דהרי"ף כתב בפג"ה דרב לשיטתו דס"ל מב"מ ל"ב ואנן קיי"ל כרבנן עיי"ש והוא תמוה דא"כ מה פריך שם דרב דלא כר"י דמתיר פת חמה על חביות יין תרומה הא בא"מ מודה רב ומלחמות שם הודה שלא מצא טענה לפטרו ולי הצעיר י"ל דריח משהו הוי ובמין במינו דאין הריח ניכר הל"ל דבטל וע"כ משום דס"ל מב"מ ל"ב אבל בא"מ דניכר ריחו ונרגש לו יהא רק כמשהו מ"מ הוי כתבלין דמשהו ל"ב כ"ז שניכרין שלא אמרו בטול בששים רק משום דאין הטעם נרגש בסתמא אבל כשניכר אסור אף דיש יותר מששים בהיתר עיין יו"ד סימן צ"ח וע"כ לרב דריחא מלתא אסור בא"מ גם משהו דניכר וע"כ ר"י דלא כרב וכאשר בינותי בספרים מצאתיה בתס"ה ושעה"מ תלי"ת נחני בדרך אמת אלא דא"כ בא"מ אסור ריח לרי"ף והרי כל דבריו שם סובבים להתיר אף בא"מ מדדחק למה פת שנאפה עם הצלי אסור בכותח וי"ל לפמ"ש הרשב"א בחולין הא דטכ"ע ול"ב ברוב משום דניכר הטעם א"א ליבטל וה"נ בריח הניכר דמ"ש וכ"ז למ"ד טכ"ע מן התורה אבל למ"ד דרבנן הרי דמן התורה אף דניכר בטל ברוב משום דא"א להפרידו כמ"ש הרשב"א לענין קום בחמאה הובא ביו"ד סימן קט"ו דאף דניכר בטל כיון דא"א להפרידו וחולק

שם על הרמב"ם דס"ל דאינו בטל משום דניכר ונלע"ד דהרי"ף ס"ל כרמב"ם וכ"פ דטכ"ע ל"ד דאף דניכר בטל הוא והא דרבנן אסרו צ"ל משום לתא דבב"ח כמ"ש הר"ן לענין חנ"נ ובריח ל"ש גזרה זו דריח בב"ח לא משכחת דאין ריח המתבשלים אוסר כמ"ש הרשב"א והוא ביו"ד סימן ק"ח ובצלי רוב פוסקים מתירין מן התורה בב"ח ממש או די"ל דטכ"ע אסרו משום ממשו בכזית בכא"פ דמה"ת אסור ובריח לעולם א"א לבא לכזית בכא"פ דלעולם הוי רק משהו ע"כ גם בא"מ מותר והנה בחידושי ר"ן חולין דצ"ח ביאר דעת הסוברים טכ"ע ל"ד משום דה"ל ב"ב הבכ"א דא"מ גע"ב או משרת וחטאת עיי"ש ולפ"ז לר"י דס"ל ב"כ הבכ"א מלמדין טכ"ע דאורייתא כיון דניכר אינו בטל ה"נ ריח הניכר אם ריחא מלתא ומדמתיר ר"י בא"מ ע"כ ס"ל דל"מ הוא כלל דלא כרב וא"כ לדידן דפסקינן ביו"ד סימן צ"ח טכ"ע דאורייתא ומ"מ פסקינן ריחא ל"מ ע"כ דאפילו כמשהו ל"ה ואין ראיה מהרי"ף וסעד לזה עוד מכח קושית התוספת בע"ז דלמה ל"פ ממשנה דכמון על רב דלפמ"ש ל"ק דכמון בפת א"מ ומשהו בטל למ"ד טכ"ע ל"ד ומאן מוכח דהך משנה כמ"ד טכ"ע מדאורייתא ואף דכמון דבר חריף מ"מ לא אסור מה"ת אף דניכר כיון דא"א להפרידו וגם מה שהקשה הר"ן בפנ"ה שם על הרי"ף דהרי אביי ע"כ כרב דאל"כ כמאן ס"ל אע"ג דס"ל כל איסור שבתורה בששים ודבריו משוללי הבנה דהרי אביי מיירי בריח בפ"ע וכיון דס"ל כרב דריח משהו הוי אסר בפ"ע וצ"ל כונתו דא"כ מה פריך עליו מכמון כמו שהקשה מהרש"א על תוספת בע"ז ולפמ"ש י"ל דלאביי גם בא"מ אסור כיון דיליף בחולין דטכ"ע דאורייתא מבב"ח והיינו לגלויי מלתא בעלמא דטכ"ע בכל התורה ועיין בפ"י בר"פ א"ע וא"כ גם בריח לאביי דמלתא הוא כיון דניכר אינו בטל ובזה מיושב ג"כ מ"ש הרי"ף דצלי שנאפה עם הפת אסור לאכול הפת בכותח דהוה דשיל"מ ותמה הר"ן וראשונים הא בא"מ גם דשלי"מ בטל וגם הקשו עליו מצנון שחתכו בסכין של בשר יטעמו ויאכל בחלב ומה יועיל טעימה ולפ"ז י"ל לפמ"ש הפנ"י בשילהי ביצה דמש"ה דשיל"מ בטל בא"מ כיון דנבטל טעמו כמאן דליתא דמי והוסר האיסור משם אבל במינו ישנו שם ולא הוסר רק מכח ביטול ברוב אתינן להתירו ובדשיל"מ ל"ב ולפ"ז בריח בא"מ דניכר ריחו ול"ל כמאן דליתא והוסר רק דמ"מ משהו הוה ויבטל וכיון דהוה דשיל"מ ל"ב.

אמנם י"ל דברי הרי"ף מקושיא הנ"ל דמה פריך מפת וחביות דא"מ וגם קושית הר"ן הנ"ל דאביי ע"כ כרב ס"ל וס"ל מב"מ בטל ול"ל דאביי אוסר בריח בפ"ע דמה פריך עליו מכמון וגם קושית תוספת בע"ז למה לא מביא בפכ"צ פלוגתא דאביי ורבא לומר אביי כרב ורבא כלוי דל"ל כרי"ף דרבא כרב רק רב לשיטתו דמב"מ ל"ב א"כ אביי כמאן אבל

לע"ד י"ל דמבואר במלתא דרב שם בנבלה כחושה ושחוטה שמינה ומבואר ביו"ד סימן צ"ח בש"ך ואחרונים דבשר שמן א"מ עם כחוש לענין טעמא וצ"ל דעת הרי"ף כיון דלרב מב"מ במשהו וקי"ל דאזלינן בתר שמא כרבא בע"ז דס"ו וכמ"ש בש"ך שם דמאן דס"ל מב"מ במשהו אזיל בתר שמא לרבא ושם בשר חד הוא נמצא לאביי דפליג דלעולם אזיל בתר טעמא הוה כחוש ושמן מין בא"מ ולדידיה ע"כ רב גם בא"מ אוסר ריחא וע"כ לא מייתי פלוגתא דאביי ורבא לומר דפליגי בפלוגתא דרב ולוי הלכה כמאן דלאביי רב מייתי פלוגתא דאביי ורבא במינו וכ"ע כרב וע"כ בפכ"צ מוכרח לומר כתנאי דלא מ"ל דרב מודה בא"מ דא"כ אביי כמאן כמ"ש כה"ג מהרש"א בע"ז לדברי תוספת דכל הסוגיא דע"ז שם אזלא לומר דאביי יכול לסבור גם כרב ואל"ה המ"ל אביי ככ"ע עיי"ש ודו"ק.

והדרך ששיירתי לעצמי בדעת הרי"ף נ"ל דלא עלה ע"ד רי"ף דריחא לרב רק משהו דבלא"ה קשה לפמ"ש המרדכי הובא בפר"ח סימן צ"ח דנבלה ושחוטה תרי מינין עוד הקשו מהרי"א ואחרונים למה אמר רב דשחוטה מפטם לנבלה וחוזרת ואוסרת הא קי"ל אין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור בעצמו יכול לילך לשם עיין יו"ד סימן ק"ח בטו"ז וש"ך עוד הקשה בצל"ח על התוספת דכתבו דגם בכחוש ה"ל משהו למה צ"ל משום דמפטם לרב דמב"מ במשהו ובתוספת הקשו בפכ"צ ליתרץ ברייתא דאין צולין שני פסחים בשניהם כחושים לכן צ"ל משום תערובת גופן דרב לא אסר רק באחד שמנה עוד קשה מנ"ל לתוספת בע"ז דבכחוש משהו מיהא איכא עוד קשה דלו יהא דלא כרי"ף דטעמו של רב משום משהו מ"מ מנ"ל לגמרא למפרק מפת וחביות יין דלימא טעמא דרב משום משהו מכ"ז נ"ל די"ל כך דהא דקי"ל דחתיכה שנאסרה מטעם כחוש דאינה חוזרת ואוסרת בלא רוטב אף דהחתיכה שמנה כמבואר ביו"ד סימן ק"ה אף דחתיכה נע"נ ושמן מפעפע כתב בפרמ"ג שם ובפתיחה לתערובות משום דאפילו משהו אינו יוצא מהאיסור ומה שיוצא מגוף החתיכה הוי כנפרד לגמרי מהאיסור אבל אם היה יוצא עכ"פ משהו מן בליעת האיסור שבה ולא נפרד הוי כולו נבלה דלפיכך אפשר לסוחטו אסור דמשהו נשאר וכיון דהיא עצמה נבלה אוסרת חברתה בלא רוטב כן העלה מדברי הראשונים והנה הכא שחוטה מפטם לנבלה נמצא ריח השחוטה שנתחברה לנבלה נאסרה כנבלה ואח"כ ריח זה חוזר ומפטם לשחוטה ואוסרתה כיון דמשהו יוצא גם מכחוש בלא"ה כמ"ש תוספת בע"ז רק אין בכח משהו לאסור אבל עכשיו דריח הבא משחוטה נע"נ חוזרת לפטם לשחוטה ומשהו מהנבלה עצמה עמה א"כ לא נפרד האיסור ובאיסורה קיימה וחוזרת ואוסרת והנה נבלה ושחוטה הוי תרי . מיני משום דא"א לשחוטה שתיעשה נבלה כמבואר שם במרדכי והוא מגמרא מנחות דכ"ג עיין מרדכי

פ"ב דע"ז והכא דפיטום הבא משחוטה על הנבלה ונאסרה דחוזרת לאסור השחוטה הוה מינו דפטום זה משחוטה הוא רק נעשה איסור מבליעת נבלה ובכה"ג אפשר לכל שחוטה שתיעשה נבלה נמצא מוכח דמכחוש לבד יוצא משהו מכח קושית מהרא"י ומ"מ צ"ל דשחוטה מפטם לנבלה דאל"כ הוי' א"מ ואיך משהו אוסר דלא שוה בשמא ולולא הפטום ל"ל דריח בא משחוטה על הנבלה דמשהו יש גם בכחוש וחוזרת ואוסרת השחוטה דא"כ ה"ל תרי משהו דכל הריח הבא משחוטה רק משהו ומזה המשהו חוזר משהו ותרי משהו אינו אוסר כמ"ש בתוספת בחולין ד"ק וק"ח ובטו"ז יו"ד סימן צ"ב ומשהו היוצא מהנבלה הכחושה א"מ נגד השחוטה ואפילו חד משהו אינו אוסר אבל מברייתא דאין צולין שני פסחים כאחד פריך שפיר דגם בשתיהן כחושין מ"מ משהו איכא ואוסר במינו ומה שהקשה הצל"ח דנוקמיה כרבנן דמב"מ בטל י"ל לפמ"ש הר"ן בנדרים דבשניהם היתר גם לרבנן מב"מ ל"ב וה"נ שניהם היתר כמ"ש מלחמות בשם הראב"ד דלפיכך ל"ל בזה אין מבטלין איסור לכתחלה.

והשתא אומר אני דבריח ראשון כשאינו כחוש מודה הרי"ף דעדיף ממשהו דבלא"ה דוחק לומר דבמשהו לבד מפטם לנבלה רק כיון דהחוזר לאסור הוא ריח זה שבא משחוטה ונתחבר לנבלה ונע"נ ומגוף הנבלה הכחושה אינו הולך רק משהו ודאי אין כל הריח החוזר לשחוטה וע"ז הריח החוזר כתב הרי"ף דהוי רק משהו כיון דאינו בא מן הממש רק מן פטום הנפרד ממנו וכמו שאמרו בע"ז גבי כמון דאף דתנור קולט הריח מ"מ כיון דמקלי לאיסור ואח"כ כשנכנס הריח בפת אינו בא מן הממש רק מן הריח אין בכחו לאסור ומזה הוכיחו הפוסקים בסימן ק"ח דריח הנכנס בכלי אינו חוזר לאסור אח"כ דל"ד לטעם דלא מצינו בריח שיאסר זה אח"ז רק כשבא מן הממש בפ"א וע"כ ס"ל לרי"ף דה"נ ריח שנפרד מן השחוטה ופיטם הנבלה ונאסר הוא ריח לבד וכשחוזר זה הפטום לשחוטה הוי ריח הבא מן הריח לבד לא מן הממש כיון דמגוף הכחושה אינו יוצא ריח רק משהו כנ"ל והוי ג"כ בזא"ז וע"כ הא דאסור לרב משום דמב"מ ל"ב ובזה לא קי"ל כרב וא"כ אדרבה מוכח דרב ס"ל דריח ראשון עדיף ממשהו דאל"כ הוי תרי משהו ע"כ פריך שפיר מפת ויין אף דהוה א"מ דשם ריח ראשון הוא והרי"ף שפיר הוכיח דעכ"פ במלתא דרב גופא איירי בו א"א להיות הלכה כמותו אבל ל"ל דגם לוי מודה בריח ראשון דאוסר דהא עבד עובדא בגדי וד"א וכן מתיר בנבלה שמינה.

בהג"ה ודוקא במקום ששייך בו ריחא באו"ה כל"ט ד"כ כתב איסור חריף או שנעשה לריח ונאפה עם הפת ובתנורים גדולים בזה ודאי אמרינן ריחא מלתא אפילו בדיעבד ואפילו פי התנור פתוח בצדו כדאיתא בגמרא תנור שהסיקו בכמון של תרומה וכו'

עכ"ל ותמהו עליו הפר"ח וכו"פ דלאביי בע"ז שם בלאו טעמא דהוא חריף צ"ל בכמון דמותר משום דמקלי לאיסור ולרבא אדרבה אם כאו"ה למה לא פריך לנפשו מכמון עיי"ש ונלע"ד דמהרש"א בע"ז שם בתוספת ד"ה רבא הקשה עמ"ש תוספת דאביי י"ל כלוי ס"ל ושאני הכא דריח בפ"ע משא"כ שם נכנס בהיתר דא"כ מה פריך רבא לאביי מכמון דנכנס הריח בפת עיי"ש וי"ל דס"ל לתוספת דהל"ל דהריח בטל גם באינו מינו דהוה כמשהו רק בדבר חריף גם משהו אוסר דהוי כנ"ט ממש וכמון הוא ד"ח וה"ד אי בשאר איסור חשוב משהו אזי חריף אוסר לגמרי גם תערובות כיון דחריף וניכר ריחו הרבה הוי כנתערב בפחות מששים אבל לרבא דס"ל ריחא ל"א אפילו בעין דאפילו משהו אינו א"כ גם בחריף אינו אוסר אף דניכר הרבה דל"ה כאיסור ממש ועיין ביו"ד סי' צ"ח בטו"ז ס"ק י"א בשם או"ה דדבר חריף דנרגש טעמו הרבה אפילו באלף לא בטל אבל שומן אף שמטעים המאכל ונרגש קצת הטעם בטל בששים ושפיר הוכיח או"ה מכח קושית מהרש"א דמה פריך לאביי וס"ל לאו"ה לאמת דמשהו הוי גם כשאינו חריף ואפילו בתנור גדול מתפשט עכ"פ משהו גם על ההיתר עוי"ל דאביי רק לכתחלה אסר בבת תוהא דשם ל"ש דיעבד אבל כמון בפת דהוי דיעבד גם אביי מודה ומה פריך לו רבא מכמון ועכצ"ל דאם לכתחלה אסור ע"כ משהו הוה א"כ בדבר חריף לא בטל אפילו דיעבד ומ"מ צ"ע דבאו"ה שם דין ל"ב הביא מרמב"ם דהלכה כרבא בבת תוהא וי"ל עפימ"ש תוספת בע"ז שם דס"ו ע"ב בד"ה רבא דגבי כמון שהיא מעשה תנור ולא פיטום אפילו רב מודה דריחא ל"מ וכתב מהרש"א שם דלפ"ז בת תוהא ע"כ ל"ד לפיטום דהא מייתי עלה הך דכמון עכ"ל וכן משמע באו"ה שם עיי"ש דין ל"א ול"ב ודו"ק וא"כ רבא פריך לאביי דס"ל בבת תוהא אף דליכא פיטום דחשוב עכ"פ כשותה משהו ה"נ בכמון יהא כמשהו ולא בטיל דחריף אבל לרבא כיון דל"ש ביה פיטום גם משהו ליכא משא"כ בריח המפטם גם לרבא משהו מיהא איכא אפילו בתנור גדול ופתוח.

ולפ"ז גם מ"ש האו"ה הביאו בד"מ ורמ"א ביו"ד בסימן ק"ח דאם יש ששים נגד האיסור ריחא ג"כ מותר אזיל לטעמיה דאף בא"מ ונזכר טעמו קצת בטל אל"ה דבר חריף ולפ"ז בדבר חריף מודה או"ה דששים ל"מ נגד האיסור אף בריח וכן משמע שם באו"ה דין ח"י ודו"ק ועמ"ש עוד בחידושי ליו"ד סימן ק"ח.

סימן תמח

ס"ג בדבר מועט יל"ד מה ר"ל בזה דהא כבר קמ"ל אפילו במתנה רשאי ונלע"ד דהנה המחצית השקל תמה דנודע ביהודה ובגוים שהמכירה היא רק להפקיע איסור חמץ ואין

דעת הגוי לקנות המקום ולא החמץ וא"כ במה נקנה החמץ לגוי ותירץ עפ"י מ"ש הנ"י אמתניתין דראה את המציאה ונפל עליו זה שהחזיק בה קנה דמשמע דבקנין תורה קונה אף דלא ניחא ליה לקנות בקנין זה אלא שכתב שהרשב"א חולק ואייתי ראיה מיבמות דנ"ב ע"ב מעודר בנכסי גר וסבור שלו הן דלא קנו עיי"ש ועדיין לא מעלה ארוכה דשאני מציאה דזכות הוא לו משא"כ מכירה איך יקנה שלא מדעתו שמא אינו רוצה לקנות וליתן דמים כלל כמבואר בחו"מ סימן קצ"ה ס"ג בהג"ה וצ"ל כיון דמוכר לו בדבר מועט הוי כמציאה וכן משמע במרדכי פ"ק דב"מ דסחורה בגזל כמציאה וכן משמע בחו"מ סימן רל"ז ס"א שוב מצאתי בקצו"ח סימן קצ"ה שם העלה כן דסחורה בזול הוי כמציאה וזכין לו שלא בפניו ונסתייע ג"כ ממרדכי הנ"ל ועוד הרבה ראיות וכיון דאתינא להכי גם לרשב"א ניחא דאין ראיה מעודר בנכסי הגר דליכא דעת אחרת ם מקנה משא"כ בחמץ דהישראל מוכר בלב שלם כמ"ש המחבר בש"ע קונה הנכרי גם כשאין כונתו לקנות כיון דהוי כמתנה ועיין קצו"ח סימן רע"ה ובחתם סופר בעבודה זרה דע"א דדעת ראב"ד במתנה מהני ד"א מקנה אף דמקבל אין כונתו לקנות כיון דזכות הוא למקבל משא"כ במכר והטור ס"ל כיון שעומד על המקח ורוצה הוא לקנות על משא ומתן זכות הוא ללוקח וקונה במדידה בלא כונת קנין משום דא"מ עיי"ש וא"כ הכא נהי דגוי אין כונתו לקנות ממש ומכר אינו זכות מ"מ סחורה בזול הוי כמתנה וזה שדייק הת"ה והש"ע בדבר מועט ולכאורה לפ"ז דוקא כשמקנה החמץ במשיכה והגבהה אבל בכסף ל"מ כיון דאין דעת הגוי להקנות הכסף לא מהני דדעת מקנה עכ"פ בעינן ולכן צריך דוקא ליתן או למכור לגוי החמץ מחוץ לבית ולא להשכיר או למכור החדר שהחמץ מונח בו כיון דצריך שיקנה לו הגוי הכסף בכונת קנין ואפילו מקנה החמץ בהגבהה מ"מ כיון דצריך שלא ישאר מופקד ברשות ישראל אין תקנה רק להוציאו מביתו אמנם לא נהוג כך וצ"ל כיון דהכל לצורך מכירת החמץ ומוכר בדבר מועט קונה הישראל הכסף גם בלא דעת הגוי וכמ"ש בנתיבות סימן קצ"ה ס"ג בד"ה ועוד כיון שיש אומדנא דמוכח שאלו היה יודע שנותן לו הרבה חליפי החפץ שהיה מקנה לו גם עתה נקנה עיי"ש ואתה תחזה בש"ך חו"מ סימן שנ"ח דתוספת לא ס"ל הכי לכן דוקא כשהחמץ הרבה וא"א להוציאו הותר דכדאי הש"ך לסמוך עליו בשעת הדחק משא"כ כשאפשר להוציאו ממש מביתו דהחמץ גופא שיקנה בכסף או אג"ק מחמת שקונה הקרקע בכסף אינו ברור כיון דהגוי אין כונתו לקנין ממש אינו נותן הכסף בכונת מקנה ול"מ לתוספת אף באומדנא דמוכח אלו הוה ידע היה מקנה ואף שיקנה החמץ בהגבהה מ"מ צריך להוציאו מרשות ישראל שלא יהא מופקד ברשותו כמ"ש מהרי"ל וב"ח ונהי דהישראל משכיר או משאיל לו

רשותו מ"מ במה יקנהו הנכרי אף די"ל דקונה הרשות במה שמניח בו חמצו כיון דא"צ רק להשתמש בו קונהו בזה כמ"ש קצו"ח בסימן קפ"ט מ"מ כיון דאין בזה זכות לנכרי ל"מ דא"מ והגוי אין כונתו לקנות ועיין בא"ר סק"ז שהוכיח מלשון הב"ח דדוקא בחמץ הרבה שא"א להוציאו מביתו מותר למכור החדר עם החמץ שבתוכו והעיד שאסרו כל רבותינו למכור עם החדר כשאפשר בקל להוציאו ונדחק בטעם והנלע"ד כתבתי ומ"מ דוקא כשאינו כותב שטר דע"ז קאי הב"ח עיי"ש אבל מנהגנו לכתוב שטר אף דצריך נמי נתינת כסף כמבואר בחו"מ סימן קצ"ד מ"מ כשזוקפין המעות במלוה הוה כנתינת כסף כמ"ש שם סימן ק"צ וא"כ השטר עושה הקנין על הקרקע ואג"ק נקנה החמץ או בתורת חצר ובזה י"ל אף דאין כונת הגוי לקנין ממש דא"מ לו וכיון דמוכר לו החמץ בזול וקנייתו תלוי בקניית הקרקע הוי לו זכות גם כשאינו מוזיל לו הקרקע.

ובחתם סופר חיו"ד סימן ש"י תירץ קושית המחצית השקל מתרי טעמי חדא מה לי אם דעת הגוי לקנות א"ל אנן לא בעינן להקנות לגוי אלא להוציא מרשותו של ישראל ואפילו בדרך הפקר אינו עובר עליו והרי ישראל גמר ממכרו והוציאו מרשותו באמת ואלו רוצה הגוי להוציא החמץ ולהשליכו לחוץ לא ימחה הישראל בידו כלל א"כ מה לי שלא יהיה דעתו של גוי לקנות עכ"ל ול"נ לע"ד חדא דהפקיר חמצו ל"מ כמ"ש המג"א בס"ס זה סק"ח ובח"י סק"כ ועוד תינח מתנה י"ל דהוה כהפקר אבל מכירה במעות מזומן או בהקפה הרי לא הפקיר בחנם וכיון דהגוי לא קנה א"צ ליתן מעות ואם נתן צריך להחזיר ומעות אין כאן מכירה אין כאן ובאמת גם במכירה בזול דכתבתי דזכין שלא בפניו יל"ע כיון דמ"מ אם לכשיודע ללוקח י"ל דאינו רוצה דלא עדיף ממתנה עיין חו"מ סימן רמ"ג ס"א וא"כ יחויב המוכר להחזיר המעות נימא אין קנין לחצאין כמו שהביא בנתיבות סימן קצ"ה מהרא"ש בב"מ דע"ז גבי עייל ונפיק אזוזי וי"ל דשא"ה דלוקח לא סמכה דעתו נמי כיון דמוכר עי"ל ונפיק אזוזי שמא יחזור בו משא"כ בסחורה בזול דסתמא יתרצה הלוקח וגמר המוכר ומקנה ואפשר אפילו למהרי"ו בסימן קצ"ה סקי"א הביאו הסמ"ע דגם במתנה י"ל דלא ניחא לו משום דשונא מתנות יחיה זה ל"ש בגוי עוד כתב בחתם סופר שם דמה אכפת שאין דעת הגוי לקנות דברים שבלב ל"ה דברים ולע"ד כיון דנודע ביהודה ובגוים דאין כונת הגוי לקנין כמ"ש המחצית השקל א"כ הוי דברים שבלב כל אדם דכ"ע ידעי והוי דברים עיין קצו"ח ונתיבות סימן י"ב בשם מהרי"ט ועיין בחת"ס שם סימן שי"ג כתב דבגוי דאין לו שליחות ל"מ דא"מ וסותר ד"ע שבע"ז הנ"ל ומצאתי בשו"ת אמרי א"ש חחו"מ סימן כ"ה העיר על המחצית השקל כמ"ש דמהני משום דא"מ.

עיין מקו"ח סק"ה ולע"ד אישתמיטתיה דברי הכ"מ פ"א מזכיה הי"ד דאף דחזקה אינו קונה מעכו"ם במכירה מ"מ כיון שנסתלק העכו"ם קונה מהפקר אף דלא נתכוין לקנות מהפקר מ"מ כיון שהחזיק לשם קנין מהני ה"נ כשמשך הגוי זוכה כיון שהישראל נסתלק ממנו ונעשה הפקר.

טו"ז סק"ג ומעשה היה וכו' באור הגנוז על טוי"ד סימן קנ"ב חולק עליו.

ס"ד בשעה חמישית מעשה בא לפני בשנת תר"י אחד מכר חמצו לנכרי ע"פ אחר שש ומכר מקצת החדר שהחמץ מונח עליו והמכירה היתה באג"ק וכסף ושטר כנהוג והמפתח נשאר אצל המוכר ואעתיק מה שכתבתי אז י"ל דאיסור הנאה כהפקר וכמ"ש הפרמ"ג ביו"ד סימן ק"ט בנתערב חתיכת א"ה בשתי חתיכות היתר של אחר זוכה האחר ע"י חצרו עיי"ש וא"כ נהי דעשאו הכתוב כאלו ברשותו לעבור עליו כדאיתא בפסחים ד"ו היינו כשלא זכה בה אחר אבל כאן נהי דלא אהני המכירה על החמץ משום דאסור בהנאה ואיני ברשותו למוכרו מ"מ אהני על המקום עיין חו"מ סימן ר"ט וממילא זכה הנכרי בחמץ המונח שם ולא הוה בפסח של ישראל ולא עבר אב"י דבע"פ ליכא רק עשה דתשביתו עמג"א סימן תמ"ג סק"א ונוב"ק סימן כ"ף.

אמנם הנ"ש כתב דחצר אינו זוכה לעכו"ם דאין לי שליחות ומשום יד ליכא דאינו עומד בצידו. ובלא"ה י"ל דכאן צריך דוקא עומד בצידו משום דהפקר הוא וליכא דעת אחרת מקנה כמבואר בב"מ די"א והכא לא היה משתמר לדעת העכו"ם ועיין ברא"ש בב"מ שם דכל שיש רשות לאחר לכנוס ל"ח משתמרת אצלו וה"נ הרשות למוכר וב"ב לכנוס כיון דנשאר אצלו המפתח וכלים שלו מוכחין שם וכדמוכח בר"ג וזקנים דפ"ק דב"מ שם כיון שלא היה הפסק רשות ל"ה משתמר לזקנים וכמ"ש בחו"מ סימן רי"ש בס"א בהג"ה.

ולפמ"ש בקצו"ח סימן ער"ה דהפקר נקנה אג"ק בצבורין בתוכו ה"נ י"ל דנקנה ונה"מ חולק שם ועוד לפמ"ש תוספת בב"ק ק"ד ע"ב ד"ה אגב דל"ק רק דרבנן א"כ י"ל דל"ח לאיסור תורה כמ"ש תוספת שם אלא די"ל לענין חמץ שעעה"פ דהוי קנס דרבנן וכ"ש כשביטל מהני מ"מ י"ל ה"ד אם מכר ישראל לעכו"ם כיון דתקנו חכז"ל הקנין לישראל יכול למכור בזה הקנין נמי לעכו"ם אבל שיקנה העכו"ם מהפקר לא ובב"ק דצ"ו בעי רבא השביח עכו"ם מאי א"ל רא"ח מדיפתי לרבינא תקנתא לעכו"ם נוקי ונעביד ובמל"מ פ"ו ממכירה הי"ב הביא מהנמ"י בפרק הספינה דמכשט"ח דרבנן ובפרק מ"ש כתב דמוכרין שט"ח לעכו"ם וכן הוא בש"ך חו"מ סי' ס"ו ס"ק פ"ה וקשה מגמרא הנ"ל ולפמ"ש א"ש דכשמוכר לו ישראל או קונה ממנו הוי נמי תקנת ישראל כיון דרוצה עתה להקנות או

לקנות משא"כ התם בשבח וכ"נ מהרמב"ן בתשובה המיוחסת לו דכל קנין דרבנן מהני במוכר או קונה מעכו"ם ודו"ק.

אמנם צ"ע למה כשהפקיד הישראל חמצו אצל נכרי עובר בב"י כדלעיל סימן ת"מ, ס"ד נימא כיון דמונח בחצרו של גוי זכה בהחמץ וצ"ל כמ"ש הרא"ש בפ"ק דפסחים דהנפקד משאיל לרשותו למפקיד והוי כמונח ברשות המפקיד ועיין בטוחו"מ סי' קע"ט ובטו"ז שם משא"כ בנ"ד לא השאיל לו הרשות דסבורים שנמכר גם החמץ אלא לפ"ז י"ל כיון דכתב הרא"ש בטעמא דמפקיד חייב לבער משום דמונח ברשותו כיון שהנפקד השאיל לו רשותו עיין טו"ז סימן ת"מ סק"ד ממילא בנ"ד דלא השאיל לו רשותו אינו עובר.

ויל"ע במ"ש המהרש"א דא"ה בעלים מפקירין דהא אינו ברשותו כמו דלא מהני ביטול מה"ט בחמץ אח"ז איסורו וצ"ע על הב"ח בתשובה סימן קכ"ד דהפקר מהני בדשלב"ל או אינו ברשותו כיון שהוא מדין נדר ולכן מצי לבטל חמץ שיבא לרשותו בפסח עיי"ש דא"כ יבטל גם אחר זמן איסורו ואפשר ס"ל א"ה ל"ה של הבעלים כלל אלא דלא כ"כ דבריב"ש סימן ת"א וברשב"א בסוכה דכ"ט ע"ב בד"ה של אשרה מבואר ז"ל כל שהוא ברשותו של אדם ואין לאחרים בו שום רשות ושום זכות אעפ"י שהוא מאיסורי הנאה לכם קרינן ביה עכ"ל ואפשר לומר דבאיסור הנאה לכ"ע ל"ש נדר דהפקר כנדר משום דהוא לעניים ועשירים כדאיתא בפ"ק דנדרים ד"ז ומ"ש רשב"א ור"ן בנדרים דף פ"ה שהאוסר הנאת פירות על עצמו יכולים אחרים ליטלם בע"כ דבעלים הפקירן ה"ט דאינם אסורים לאחרים וחזי לעניים ועוד בשעה שאסרן על עצמו הפקירם ובא כאחד משא"כ באיסור הנאה על כל העולם דתורה אסרה ל"ש נדר ולכן ל"מ ביטול לחמץ אח"ז איסורו ומ"ש הב"ח דמהני ביטול לחמץ שיבא לידו בפסח עכצ"ל דיחול הביטול למפרע קודם זמן איסורו ואזי גם נדר שייך דאל"כ אפילו שלו לא מצי מבטל אח"ז איסורו וצ"ע בזה ועוד קשה מב"ק דס"ט גבי צנועין ור"ד אמרו ד"א דמבואר דלא מצי מפקר דבר שא"ב ועיין קצו"ח סימן רי"א הקשה ג"כ הכי על הב"ח ואפשר שא"ה דעתה אינו ברשות הנגזל וגם אח"כ לא בא לרשותו והב"ח לא אמר רק כשיבא אח"כ לרשותו חל ההפקר למפרע כמבואר בדבריו ועיין מקו"ח סימן ת"נ סק"ח ונראה דכונת הב"ח בתשובה ההוא דמהני ביטול בלילה אור לי"ד לחמץ שיקנה בע"פ קודם שעה ששית או לחמצו שיתחמץ לו בפסח שיחול הביטול קודם שנתחמץ ואזי חל הביטול בשעה שהוא ברשותו ואינו אסור עדיין אלא כיון דבשעה שמבטל עדיין לא בא לעולם ולרשותו לזה כתב דהפקר מהני מדין נדר כיון דבא' אח"כ לרשותו.

אמנם בישוב דברי מהרש"א נ"ל עפימ"ש בנתיבות סימן ער"ה דהפקר דאיסור הנאה לאו הפקר ממש רק יאוש הוא וקודם שבא לרשות אחר של בעלים הוא וא"כ א"ש דביטול משום הפקר ל"מ דא"ב ומשום יאוש ל"מ דכ"ז שלא זכה אחר של בעליו הוא ועובר עליו וזה מדויק בלשון רשב"א שבסוכה הנ"ל כל שהוא ברשותו וכו' משמע אם בא לרשות אחר תו אינו של בעלים וכן מצאתי כה"ג בקצוו"ח סימן ת"ה ולע"ד ראיה לרשב"א דאיסור הנאה הוא של בעלים מדאמרינן בא"ה הרי שלך לפניך דאל"כ כנשרף דמי ותו אינו שלו.

וראיתי במקוו"ח סימן ת"מ ס"ק ה' דאם עבר ומכר החמץ לגוי אחר שש והכניסו לביתו אפ"ה אסור לאחה"פ דכיון שהגיע שש אוקמוה רחמנא ברשותיה בע"כ ועובר בפסח בב"י ולע"ד אין לך בו אלא חידושו דלא מצינו דאוקמוה רחמנא ברשותו אלא כשלא בא לרשות נכרי ואח"כ בא לידי ספר נוב"ת ומצאתי שם בחא"ח סימן ס"ג כמ"ש,

עוד י"ל דלא נימא דא"ה בעלים מפקירין מ"מ הכא דמכרו לנכרי וכסבור דמכירה מעלייתא הוא נתייאש מהחמץ וכמ"ש הג"א בפא"נ דמחילה בטעות מהני מטעם יאוש עיי"ש גבי אי שמיט ואכיל ור"ל דכל מכירה בטעות ל"מ מטעם יאוש כיון דברשותו הוא וגם חבורן לכשיתברר לו דלא קנה יחזיר דלא לקחו בגזלה ע"כ ל"מ יאוש בדבר שברשותו כמ"ש הרמב"ן פ"ב דב"מ דכ"ו עיי"ש בא"ז אבל במוכר פירות דקל ושמיט ואכיל דרק חוב יש לו אצלו מהני יאוש א"כ ה"נ חמץ א"ב ויועיל מכירה בטעות משום יאוש ומ"מ כ"ז שלא בא לחצרו של נכרי וזכה בה לא יצא מרשות ישראל לפמ"ש הקצוו"ח סימן ת"ה ונתיבות ברס"ב דיאוש צריך שיבא לרשות זוכה מדאמרינן בב"ק דס"ז לענין גזל חמץ ועבר עליו הפסח דאי"ל הש"ל כיון דבעלים מתייאשו ומשני זה מתייאש וזה אינו רוצה לקנות עיי"ש ויש לדחות לפמ"ש רש"י בגיטין דל"ח דיאוש הוי הפקר א"כ מיד יוצא מרשות בעלים והפקר ל"מ כשאינו ברשותו כדלעיל ואיך מהני יאוש בגזל וצ"ל משום דהגזלן רוצה לקנות עיין ב"ש סימן כ"ח ס"ק ט"ז ובאיסור דאינו רוצה לקנות כדי שי"ל הש"ל ע"כ ל"מ יאוש דגזלן מתורת הפקר ומה דאמר בב"ק שם מכי מטי עידן איסורא מתייאש לאו אחר שנאסר דתו א"ב להפקיר רק סמוך לאיסורו דאינו בכדי שיעשה דין עם הגזלן אלא דלפ"ז הכא דלאח"ז איסורו ל"מ היאוש מכח הפקר (ממש רק כתוספת דיאוש מהני בלא"ה א"כ צריך שיבא לידי זוכה) אלא דיש מקום עוד לדחות ראיות קצוו"ח דתוס' בב"ק דס"ו הקשו לרש"י דיאוש משום הפקר א"כ מה מספ"ל לרבה לחלק בין אבדה לגזל משום דבאיסור אתי לידיה עיי"ש וי"ל לרש"י דמספ"ל לרבה אם יאוש כהפקר ול"ש אם באיסור אתי לידיה או בהיתר או אינו כהפקר וא"כ מאן דס"ל יאוש קונה בגזל ע"כ דמטעם הפקר ועליו פריך מחמץ שע"ע הפסח ביד גזלן דאומר

הש"ל דהרי נתייאש ולדידיה שפיר משני דזה א"ר לקנות ובלא רצונו א"י להפקיר דא"ב הנגזל ולדידן דיאוש כדי ל"ק ולא ילפינן מאבדה ע"כ דיאוש אינו כהפקר ל"צ רשות הגזלן וי"ל היכא דמהני יאוש יצא מרשות בעליו אף דלא אתי ליד זוכה.

אמנם א"כ אין הבנה לסברת התוספת דאם יאוש אינו כהפקר שפיר שאני בין אתי לידיה באיסור או בהיתר ואם כהפקר אין לחלק דמה סברתם בזה ועוד דא"כ אדרבה ליפרך למאן דס"ל יאוש א"ק מגזל חמץ ועעה"פ דא"ל הש"ל דאיך יתכן לומר שלך לפניך וכבר אינו של בעליו דנהי דגזלן אינו קונה משום דבאיסור אתי לידיה מ"מ אינו של נגזל א"ו זה סברתם אם יאוש הפקר הוא אף דלא זכה הגזלן אינו של נגזל וגם כשיחזור לו הגזלה ל"ה השבה בעינה רק כתשלומין בדמים כיון דכבר אינו שלו מה לי הן מ"ל דמיהן א"כ ל"ש אם באיסור אתי לידיה ונתחייב בהשבה א"ל וגם הגזלן אינו זוכה מן הנגזל רק מהפקרא אבל אם יאוש אינו כהפקר כ"ז שלא זכה הנגזל הוי של גזלן ואם ישיבנו יקיים השבה בעינם מה"ט א"י לזכות בה דבעמוד והשב קאי ודעת רש"י י"ל דס"ל מה דיאוש הוי הפקר משום דכל אדם יכול לזכות בו ממילא נעשה הפקר דיד כל אדם שוין בו בלא רשות בעליו והוי כשטפה נהר וגם בהפקר גופא איתא בחו"מ סימן רע"ג דצריך מד"ת שיפקיר עכ"פ בפני אחד שיוכל לזכות בו דכ"ז שאין באפשרי שיזכה בו אחר ל"ה הפקר דדיבורו אינו רק נתינת רשות לזכות בה כל הרוצה וע"כ בגזלה דאחר א"י לזכות בה דמזיק לגזלן כמ"ש תוספת בב"ק דס"ח שפיר אמרינן דגם הגזלן א"י לזכות בה משום דבאיסור אתי לידיה וחייב בהשבה ממילא ל"ה הפקר וכן בחמץ שע"ע הפסח דהגזלן א"ר לקנות ומעכב על אחרים מלזכות כדי שיוכל לומר הש"ל ממילא גם לרש"י אינו הפקר אבל שאר יאוש לעולם י"ל כיון דרשות ביד כל לזכות בו בלא רשות בעליו ממילא נעשה הפקר גם קודם שיזכה בה אחר וא"כ בנ"ד דהוי מכירה בטעות והוי יאוש יוצא מרשות ישראל אף דלא זכה בה הנכרי עדיין כיון דרשות ביד כל לזכות בו ממילא נעשה בהפקר אף דאין כח לבעליו להפקיר אח"ז איסורו מ"מ ממילא נעשה כהפקר מכח יאוש דמהני אף כשאינו ברשותו כמו בגזל וא"ל א"כ כל חמץ שע"ע הפסח נימא דודאי נתייאש מכי מטי עידן איסורו ולא עבר בב"י ולמה אסור אחה"פ דז"א דא"ל נקנסיה לאסור בהנאה אחה"פ לא יתייאש כלל כיון דיחזור להיתירו מש"ה קנסו משא"כ בנ"ד נתייאש מחמת המכירה וחשש ערמה ג"כ ליכא ומ"מ לא אחליט זה נגד הקצו"ח ונה"מ ומ"מ הרוחני בזה דלא עבר הישראל אב"י כשזכה בו הנכרי אף דהנו"ב הנ"ל כתב בלא"ה דזכה בי הנכרי כיון שהחמץ אסור בהנאה הוה הפקר ואין לו בעלים כלל ואין ישראל יכול לזכות בו רק נכרי עיי"ש הנה אף דכן משמע נמי לשון רש"י בפ"ק דפסחים וא"ו ע"ב

דחמץ א"ב דפירש אינו שלו מ"מ בהרשב"א בסוכה שהבאתי לעיל מבואר דשל בעליו הוא ובריב"ש סימן ת"א מבואר דיש זכיה באיסורי הנאה וגם מ"ש המהרש"א בביצה דל"ח דא"ה מסתמא בעלים מפקירין להו היינו מסתמא אבל כי חזינן דלא מפקיר של בעליו הוא ובנ"ד דמכרו לעכו"ם חזינן דלא מפקיר וניחא לו בגוה ליטול דמיו וא"כ אפילו ת"ל דמיד אחר שש סתמא הפקירו ואח"כ חזר בו מ"מ זכתה לו חצרו לישראל סמוך למכירה דגלי דעתיה דניחא לו בגוה שיהא שלו למוכרו אמנם לפמ"ש דמכירה בטעות הוי יאוש אהני לן דעי"כ זכתה לו חצרו לנכרי כשעומד בצדו או משכו לרשותו וכשאינו עומד בצדו רק משתמר לדעת העכו"ם באנו למחלוקת דלהרי"ף והרא"ש מטעם שליחות הוא ואין שליחות לעכו"ם ולהר"ן מטעם יד ומהני גם בעכו"ם כמ"ש בנה"מ בפתיחה לסימן ריש ואפשר לצרף לזה דעת המ"ב דעכו"ם לעכו"ם עושה שליח דלפ"ד יש שליחות לעכו"ם כשהשליח אינו ב"ב נמי וה"ה חצר כמ"ש במחה"ש והמג"א הוכיח מהירושלמי דעכו"ם לעכו"ם לא נעשה שליח ובריט"א פ"ב דבכורות ישבו קצת ובפ"ת לא"ע סס"ה הביא הרבה פוסקים כהמ"ב וא"כ לענין חמץ שע"ע הפסח דאיסורו מדרבנן יש להקל אם החצר משתמרת לעכו"ם גם כשאינו עומד בצידו.

ומצאתי בשו"ת גוא"י חא"ח סימן ס"א כתב במשך הנכרי החמץ לביתו ועשה קנין סטימהא אף למ"ד משיכה ל"ק מ"מ כיון דמטי עידן איסורא מתייאש הישראל ול"ח באיסור אתי ליד נכרי כיון דקני מצד סטימתא וממילא הוה חמצו של נכרי עיי"ש ולע"ד אין לעשות היתר מחמת היאוש שמתייאש כשמטי עידן איסורא דתינח לאחר שאסרו חכז"ל חמץ שע"ע הפסח מתייאש וע"כ בגזל חמץ וע"ע הפסח פריך בב"ק דאיך יאמר הש"ל אבל א"ל היה אסור אחה"פ כד"ת ל"ה מתייאש וא"כ בכלל התקנה הוא לאסור אחה"פ דאל"ה לא יתייאש וכמ"ש לעיל.

בשו"ת ד"ח ח"ב סמ"א כתב באחד שמכר חמץ לנכרי בכסף ואג"ק והשכיר מקום החמץ רק לא חתם על השטר דמותר החמץ דשכירות א"צ שטר ועוד דגוי ס"ד כמבואר בחו"מ סימן קצ"ד וכן מנהג לפעמים שוכרים דירות בלא שטר וגם חמץ לפעמים קונים בלא שטר ועוד דהרבה פוסקים ס"ל דחמץ בכסף לחוד קונה וכה"ג כתב שם בסימן ר"ה ולע"ד דבנתן לו שטר גרע דנהי דבשכירות הוי כמקום שאין כותבין שטר מ"מ הרי מבואר בחו"מ סימן רמ"ג ס"ח דאם מכר שדהו ואמר לשנים זכו לו בשדה זו וכתבו לו שטר והחזיקו בשדה ומוחה מלכתוב שטר הלוקח יכול לחזור ולומר לא קניתי אלא ע"מ שתכתבו לי את השטר והרי חזקה קונה בלא שטר בכ"מ כדאיתא ס"ס קצ"ב ומ"מ יכול לחזור ה"נ י"ל סברתו שזה שטר ראיה ולא קניתי רק אדעתא שיהא לי שטר ראיה ומ"ש

דגוי ס"ד שאני התם דגם כשיכתוב שטר יקחנו הלוקח וא"צ המוכר ראיה דקיבל דמי המכירה משא"כ בנ"ד דיכול המוכר להכחיש מכירת החמץ ושכירות מקומו ונשאר הכל ברשותו לכן אפילו התנה שיקנה בכסף לחוד י"ל דל"מ דהתנאי רק על גוף הקנין שמא אינו מועיל שאר קנין מ"מ יכול הלוקח לומר לא קניתי רק אדעתא שיהא לו שטר ראיה לכן נ"ל להודיע להנכרי שהשטר פסול וכשיתרצה מהני למפרע עיין א"ע סימן ל"ח סל"ה או שיכתוב לו עתה שטר ראיה אמנם כשלא התנה שיקנה בכסף לחוד צ"ע כיון דשטר מכירת חמץ הוי שטר קנין לקנות החמץ אג"ק וגם שטר ראיה אינו קונה רק משעת כתיבת השטר דכל שיש לפניו ב' קניות אין דעתו לקנות אלא בקנין שהוא יותר מועיל שטר יותר מועיל שהוא מועיל לקנין ולראיה וכמ"ש הר"ן הביאו ב"י חו"מ סימן ק"ץ.

סימן תן

ס"ב יאמר לו קודם פסח וכו' וכתב ב"י דבהנ"מ ומרדכי בדין ישראל שקנה חוק הכומרים משמע דא"צ להתנות כן תחלה עיי"ש ונלע"ד דצריך הבנה הא לא זכה הישראל בהככרות דהוי דשלב"ל גם לא משך כמו שהקשו אחרונים ואמרתי הטעם משום דהואיל ואי בעי ישראל יקח הככרות בפסח מהנכרי חשוב מצוי בידו כמו הואיל ואי מתשל או פריק א"ל משום דמחוסר ממונא ומצאתי כן בישע"ק ומ"מ יל"ע כיון דהוי דשלב"ל או דמעות ל"ק ויכול הנכרי לעכב עליו שלא ליתן לו ל"ב הואיל דאינו בידו וכמ"ש במג"א סימן תמ"ח סק"ה ונראה לפמ"ש בקצו"ח סימן של"ב דהבטיח לו בשכרו דשלב"ל חייב ליתן לו ובחוו"ד סימן ק"ע סק"ה כתב דאגר כמר כשכירות ומטלטלין דמי ומ"ש שם דשכירות מטלטלין בכור נוטל בו פי שנים משא"כ ברבית סותר ד"ע בנה"מ סימן רע"ח ונהי דמבואר בחו"מ סימן של"ב דהבטיחו חפץ בשכר פעולתו יכול דמיו היינו משום דמעות אינו קונה אבל ישראל מגוי דעת רמב"ם פ"א מזכיה דקונה במעות ולרש"י דפוסק כר"ל ג"כ קונה ולפיכך בבכור צריך לעשות משיכה וכסף לצאת דעת ר"ת ורש"י וע"כ הכא לענין ב"י בפסח למ"ד דמעות קונה מנכרי מחויב הנכרי ליתן דוקא ככרות ברבית וא"כ י"ל הועיל ואי בעי ישראל יקח הככרות בפסח ועובר לכן צריך להתנות משא"כ בקנה חוק הכומרים דהוי דשלב"ל ויכול הנכרי לחזור ל"ל הואיל ומה שצ"ל ברבית ככרות משום הואיל דאל"ה היה נטלה סתם בע"ז דס"ג דאינו אסור משום אתנן דהשתא הוא דקנייה ליה כפרש"י שם ועיין פר"ח לעיל סימן תמ"א ז"ל והר"ן תירץ דהיכא דמחסרא

ממונא לא אמרינן הואיל וכן משמע דאל"כ בחמץ של עכו"ם נמי נימא הואיל ואי הוה בעי קני ליה עכ"ל וא"כ כאן דאינו מחוסר ממון והעכו"ם א"י לעכב אמרינן הואיל.

ולפמ"ש בהג"א פרק הזהב במוכר עובר פרתו לנכרי כיון דעתה אין כאן מה למשוך לכ"ע מעות קונה ובתה"ד סימן ע"ר כתב דס"ל להג"א אף דעובר הוה דשלב"ל יכול להקנות לכשתלד ועיין בשע"מ סי' ס"ו ס"ק ל"ב וא"כ ברבית דהוי שכירות דקונה דשלב"ל וליכא עדיין מה למשוך מעות קונה לכ"ע.

ס"ו במג"א סק"י דהא א"ש לעכו"ם ונמצא הישראל קונה אותם וקשה כיון דבמעותיו של נכרי קונה המעות עושה הקנין וממילא מקנה המוכר ללוקח בעד מעותיו וא"צ לשליחותו וכמבואר בפ"ק דקידושין דכ"ג כסף קבלת רבו גרמה לו עיי"ש ברש"י ועיין נתיבות סימן קפ"ב שכתב דע"י כסף קונה אפילו שלחו ביד מי שאינו בר שליחות והקשה עליו במשפט שלום סימן קפ"ח מכאן ולק"מ דלמ"ד מעות קונה בישראל מישראל אזי בנכרי רק משיכה קונה וכ"ד ר"ת ורמב"ן ברפ"ב דבכורות ודין קנין גוי מגוי כמו בגוי מישראל כמבואר בע"ז דע"א ודף ע"ב א"כ כיון דצריך משיכה וא"ש לעכו"ם ל"ק המשלח במשיכת השליח ונקנה לשליח וא"כ כשלא משך השליח ליכא איסור דלא כהש"ע של התניא זולת משום רוצה בקיומו ולפמ"ש הפר"ח בסימן זה ליכא איסור בחמץ משום רוצה בקיומו וכ"כ הרדב"ז ח"א סר"א הביאו בשו"ת חת"ס חא"ח סימן קי"ט וכ"נ דעת הריב"ש מדלא אסר נמי משום רוצה בקיומו דנ"מ כשלא משכו הישראל.

ס"ז במג"א סקי"ב דדבר העומד לאכילה כשעו"כ אוכל ונהנה ממנו הוה כאלו ישראל נמנה ממנו עיין מ"ש בחידושי ליו"ד סימן ק"א דזה רק מדרבנן וכמ"ש לבוש לעיל סימן תמ"ח ס"ו דאסמכהו רבנן אקרא דלא יאכל וצ"ל ת"ח וסייעתיה דס"ל כן גם בב"ח ס"ל דלא חלקו באיסורי הנאה ולפ"ז אין סתירה לזה מהתוספת פכ"ש דכ"ב ע"ב ד"ה ואבר מה"ח שהביא במקו"ח לעיל סימן תמ"ח סק"י דהם מיירי מאיסור דאורייתא עיי"ש ומקו"ח סותר א"ע ממ"ש בחו"ד סימן צ"ד בחידושים סעיף קטן יו"ד וירושלמי רפ"ג דערלה דמקשי דבגד שצבע בקליפי ערלה ימכר חוץ מדמי איסור והא בפכ"ש ה"א אוסר להשליך איסור הנאה לכלב הפקר י"ל כמ"ש שאני מאכל א"כ דמוכר בשביל הבגד הוי לא אפשר ולא מיכוין או דס"ל כמ"ש תוספת בב"ק דף ק"א דנצבע במים שנשרו בהם קליפי ערלה דאסור רק מדרבנן או דקאי אנתערבו באחרות דמדאורייתא כבר נתבטל תדע דאל"כ ל"ד לדרשב"ג דמיירי בתערובות.

סימן תנא

ס"א קדרות בפכ"ש ד"ל ע"א א"ר קדרות בפסח ישברו ואמאי לשהינהו עד אחה"פ וליעבד בהו שלא במינו גזרה דלמא אתי למעבד במינו וכתבו תוספת משום דאין דרך להשתמש חמץ הרבה ביחד רק ע"י תערובות תבשיל אחר לפיכך חשוב רק משהו עיי"ש וכ"כ הר"ן וק"ל א"כ לעולם הבליעה מעורב בו כח היתר וליחשב כא"נ לעולם ולא יאסר במינו במשהו לדעת הר"ן בפכ"ה הביאו הנה"ך ביו"ד סימן צ"ב דאם כח היתר מעורב במשהו האיסור חשוב כא"א גם נגד מינו ואינו אוסר במשהו.

ולולא דבריהם י"ל דפריך למה ישברו ליעבד בהו שלא במינו בצונן וכ"ש ועירוי דליכא רק פליטה מקליפת הכלי דלעולם יש ששים במה שבתוך הכלי והיינו דקאמר וליעבד ולא ליבשל.

ולפ"ז מוכח דגם בצונן אסור להשתמש בקדרות בפסח דעכ"פ משהו מפליט כדעת הרשב"א עיין סימן תס"ז סי"ב וכ"כ המלחמות בפכ"ש שם דמה"ט אסר רב להשתמש בהן צונן ועיין בסוף הסעיף בהג"ה.

ולפ"ז מתורץ קושיות פנ"י שם בד"ה א"ל רבינא לר"א וכי מאחר דאתותב וכו' אמאי קאמר רב קדרות בפסח ישברו דנימא דלאחר היסק נשאר משהו ורב לטעמיה דבמינו אוסר משהו והברייתא כרבנן דר"י עיי"ש ולפמ"ש י"ל דבטו"ז ביו"ד סימן צ"ב כתב דתרי משהו ל"א וע"כ למה ישברו לישתמש בצונן דלא נפיק רק משהו וחשוב תרי משהו ולפמ"ש אחרונים דמש"ה תרי משהו ל"א דמשהו ראשון אינו יוצא א"כ ע"י חמין ג"כ ישתמש אלא די"ל דשאני כלי דאין לו פליטה מגופו ומצאתי בפרמ"ג יו"ד סי' צ"ב בשם א"ר כן ופרמ"ג שם חולק.

ובלא"ה י"ל קושית הפנ"י די"ל מש"ה ישברו ולא ישתמש בצונן משום דכ"ח א"ל תקנה בהגעלה ונע"נ גם החרסית כמ"ש בהג"ה ביו"ד סי' צ"ח ס"ה בשם המרדכי וא"כ אסור בהנאה ואסור להשתמש בו וכ"ד א"ז והג"א בסוף ע"ז הובא בש"ך יו"ד סימן צ"ד סקי"א דגם כשבישל באב"י צריך להוליך הנאה שנהנה מגוף הקדרה ליה"מ וע"כ פריך ליעבד להו הסקה ולא ישאר רק משהו ולא נע"נ כמ"ש תוס' בחולין דף ק"ח ורמב"ן ורשב"א ור"ן לפרש דברי רב שם דמה"ט אמר כיון שנתן טעם בחתיכה נע"נ.

אמנם על א"ז והג"א הנ"ל קשה מה פריך לעיל וליעבד בהו שלא במינו הרי הקדרה אסורה בהנאה ועיין בכו"פ סימן צ"ד נראה שהרגיש בזה וצ"ל דס"ל דשאני חמץ דל"ח רק בלוע משהו בקדרה משום דכחוש בטבעו וכמ"ש הפנ"י אם וא"כ לא נע"נ ולפ"ז מתורץ מ"ש הסמ"ג דנטל"פ אסור בפסח כיון דמשהו אוסר מדקאמר הש"ס גזרה דלמא

אתי למיעבד במינו והקשו עליו דמגופא דברי רב יוכיח כן ולפמ"ש י"ל דמרב גופא ליכא הוכחה די"ל טעמו דגוף הקדרה נע"נ ואסור בהנאה וכא"ז דצריך להוליך הנאתו ליה"מ גם באב"י ואם ירצה בזה יותר משבירה א"א כיון דאינו מרויח הוי כלכתחלה ונטל"פ אסור רק מדלא אסר רב משום גזרה דמינו נסתר זה וקשה גם במינו למה אסור דנטל"פ מותר דיעבד וכיון דיש לו פסידא הוי כדיעבד וע"כ דכמשהו חשוב ומצאתי בישע"ק עד"ז.

ויותר בפשיטות י"ל דברי סמ"ג דהיה א"ל כתוס' דלכתחלה אסור נטל"פ אלא דס"ל לסמ"ג דא"כ ל"ש לגזור אטו מינו כיון דמותר דיעבד וכמ"ש ב"י ביו"ד ס"ב בשם הרשב"א וכ"ש הכא דאב"י אסור לכתחלה משום גזרה דב"י כמ"ש תוספת שם ומבואר בשילהי ע"ז וא"כ בא"מ הוי גזל"ג ודו"ק עוי"ל מדאינו אסור שלא במינו דבכל קדרה ליכא ששים נגד הבלוע ע"כ משום דהוה נטל"פ דאוסר רק דטעם משהו חשוב ולא כרש"י דרב לטעמי' ולא כתוספת משום דלכתחלה אסור נטל"פ.

ס"ד הג"ה ויש מקילין בד"מ כתב משום דחמץ מקרי התירא בלע וק"ל דבפכ"ש א"ר קדרות בפסח ישברו ופרש"י דרב לטעמיה דס"ל נטל"פ אסור ובע"ז מבואר מאן דמתיר נטל"פ דיליף מנבלה דאינה ראויה לגר מותרת ומאן דאסר מוקו לה בסרוחה מעיקרא ופרש"י שם סרוחה מחיים לא חל עליה אח"כ איסור משא"כ אם נאסר קודם שנפגם אינו יוצא מאיסורו ע"י הפגם עכ"ל וא"כ הקדרות שבשלו בהן כל השנה בלעו התירא וקודם זמן איסורו נפגם וצ"כ דמיירי שנתבשל בהם בע"פ ואף דאז הכלי שבע מלבלוע ע"י בישול פולט ובולע במקומו ובכ"ח דאינו יוצא מידי דופיו מ"ע מקצת פולט ונבלע במקומו נמצא מעורב בקדרה בליעה היתר מלפני ע"פ בבליעה של ע"פ דאסור דנפגם אחר איסורו והבליעות מתפשטין בכל הקדרה ונבללין ולאחר פסח פולט מעורב וא"כ קשה למה יאסר במינו במשהו לפמ"ש הר"ן בחולין בפכ"ה דאם כח היתר מעורב במשהו אינו אוסר במינו במשהו דחשוב כא"מ וגם לפמ"ש התוס' משום דחל על הכלי שם איסור כשלא היה פגום ע"כ אסור לכתחלה גם אחר שנפגם א"כ אם חמץ מקרי התירא בלע מה שנפגם קודם פסח מותר כקבלה פגם מתחלה ול"ש בו ג"כ גזרה שיבשל בו כשהוא ב"י דאז מותר ורק האיסור משום מה שנבלע בע"פ ומעורבין הבליעות ועכצ"ל לפי דעה זאת דנטל"פ מותר משום דחשוב רק טעם משהו וא"כ ליכא כח היתר מעורב דגם הנפגם קודם פסח איסור הוא והר"ן בפכ"ש דחה סברת הפוסקים דהיכי דמשהו אוסר גם נטל"פ אוסר משום דאם בעינה מותר דאינו ראוי לגר איך יאסר תערובתו וברור דהם ס"ל דבעצמו אסור וראוי לגר רק ל"ח כ"ט וכמ"ש הר"ן גופא בע"ז ומה נעמו דברי

סמ"ג בזה שכתב להוכיח דנטל"פ אוסר באיסורין דמשהו אוסר מדאמר גזרה דלמא אתו למיעבד במינו ולא הוכיח מדברי רב עצמו משום דיש לדחות דה"ט כרש"י ותוספת אבל מדאסר במינו דיהא לעולם חשוב א"מ דכח היתר מעורב וכמ"ש הר"ן להוכיח מפכ"ה ועכצ"ל כיון דמשהו אוסר גם נטל"פ אוסר דאסור בעצמו ומה דנטל"פ אינו אוסר היכא דאיסורו בנ"ט לא משום דחשוב היתר בפ"ע רק דאינו חשוב נתינת טעם וא"ש.

סט"ז טו"ז סס"ק י"ט ומדוכות של עכו"ם כל השנה קיל מן חמץ למצה ז"ל אור זרוע בהלכות פסחים על האדוכות רבינו יעקב לעת זקנתו חסרם ואעפ"כ התיר מדוכות עכו"ם בשאר ימות השנה בהגעלה ופליאה הוא כי הפך נראה כי בחמץ אין משימין בו אלא מעט עכ"ל ולע"ד ר"ת ע"כ מיירי במדוכות דא"א ללבנם מדאסרם ולא אמר ללבנם ולא אסר רק לכתחלה ע"כ במדוכות עכו"ם אם נאסר אין להם תקנה רק שבירה חשוב דיעבד וכמ"ש תוס' בפכ"ש דף למ"ד בד"ה לשהינהו ואף דישראל קונה ממנו לכתחלה מאחר דכבר נעשה ביד עכו"ם מקרי דיעבד כמ"ש רמ"א ביו"ד סימן קכ"ב ס"ו משא"כ בחמץ יש לו היתר כל השנה הוי לכתחלה ולפ"ז במדוכות דמיירי רמ"א שהצריכן ליבון כ"ש בשל עכו"ם דחמיר והעשוים מפסולת נחושת דחשש הב"ח דחייס נ"ל דיגעל וילבן או כמ"ש מהרי"ל דיתן לאומן היודע ללבן באור יפה שאינו מתקלקל.

סימן תנב

ס"א בהג"ה עד הפסח שאז חמץ במשהו בישיע"ק תמה לדעת הטו"ז דלקמן סימן תס"ז דגם בחמץ בפסח דבר הנאסר במשהו אינו חוזר ואוסר במשהו יגעול הכלי בפסח באופן שיהא במים ששים נגד הכלי וע"כ אף שיחזיר לבלוע מ"מ יועיל כשיגעול פעם שנית עיי"ש ולפמ"ש לעיל סימן תנ"א דזה אינו רק באוכל אבל כלי שאין לו פליטה מגופו שנאסר במשהו חוזר ופולט המשהו ואוסר וכ"כ בא"ר לעיל ריש סימן תמ"ז וא"כ אף דיש ששים במי הגעלה מ"מ חוזר ונבלע דבלח ודאי ל"ש לומר דאינו פולט המשהו וא"כ סוף כל סוף כשיבשל בכלי יפלוט משהו חמץ

כתב בשו"ת גור אריה יהודא חא"ח סימן מ"ט ששאבו מים מבאר שברחוב העיר ובשלו בהן בפסח ונמצא בבאר חטין וחידש לפמ"ש בתשובת רש"י שהביא הב"י סימן תמ"ז הא דחמץ בפסח במשהו בין במינו בין שלא במינו דקנסינן ליה משום דעבר עליה בב"י וע"כ דוקא בעיניה אבל עי"ת אינו חוזר וניער בפסח וא"כ כיון דפסקינן בסימן תמ"ז ס"ד דאינו חוזר וניעור יוצא דין חדש דאם נתערב בפסח אצל עכו"ם חמץ בשאר מינים בששים דמותר אח"כ לישראל לאכלו בפסח דכיון דל"ש קנס משום ב"י קודם

שנתערב דשל עכו"ם היה הוי כנתערב קודם פסח אצל ישראל וכן בנידון הבאר דאין לו בעלים ולא עבר עליו שום ישראל על ב"י ונתבטל בששים קודם שבא המים ליד ישראל עיי"ש ואני תמה דא"כ למה אסר כאן הגעלה בפסח אף בכלי גדול שיהא במים שבתוכו ששים נגד כלי האסורה משום דאוסר במשהו הרי לא עבר בב"י על הבליעה בכלי דמותר להשהותו כדלעיל ריש סימן תנ"א וכן דעת המחבר לעיל סימן תמ"ז ס"ה דפליטת כלים אוסרים בפסח במשהו וכן קשה על הגוא"י מתשובת רשב"א דלעיל סימן ת"מ ס"ג ובמג"א סק"ז עיי"ש בח"י דמבואר דמשהו של עכו"ם אוסר כשנתערב בשל ישראל והרי לא עבר הישראל על ב"י קודם שנתערב לכן נלע"ד דעד כאן לא הוצרך רש"י לטעם דקנס אלא בשל ישראל דלא ניחא ליה בטעם שכתב הרמב"ם בפט"ו מהמ"א משום דהוה דשיל"מ עיי"ש ה"ט והי"ב דכבר השיג עליו הר"ן במכ"ש ד"ל דכיון שהחמץ עצמו אסור אחה"פ אעפ"י שתערובתו מותר ל"ה דשיל"מ עיי"ש וא"כ בשל הפקר או של עכו"ם דמותר אחר פסח הוה דשיל"מ וכן בכלי הבלוע מחמץ כיון דהבליעה זאת היה נותר אחר פסח אף אם לא היה נתערב א"כ הוי דשיל"מ וכה"ג מצאתי בהגהות רב"פ בסימן תנ"א על הטו"ז ס"ק כ"ט ואף דגם בזה לא יצאנו מפלוגתא דלדעת המרדכי הובא ביו"ד סימן ק"ב דחמץ ל"ח דשיל"מ משום שחוזר לאיסורו לשנה הבאה וכן לדעת הפוסקים דגם תערובת משהו צריך לשרוף הכל כמ"ש בהג"ה בסימן תמ"ז ס"א א"כ ל"ח דשיל"מ כיון דא"א לשהותו ועיין מחצית השקל בסימן תמ"ז ס"ק מ"ג וא"כ גם חמץ של עכו"ם או הפקר ל"ח דשיל"מ כשהתערובות ביד ישראל מ"מ כיון דפסקו בש"ע בחמץ של עכו"ם או פליטת כלים דאוסר במשהו הרי דלא ס"ל כטעם רש"י הנ"ל או דגם לרש"י ל"פ בתערובת הנעשה בפסח תדע גם בפרורין של ישראל לא עבר אב"י כיון דלא חשובי גם כשלא ביטל כמבואר בפ"ק דפסחים דף וא"ו ע"ב והיעלה ע"ד דאם נתערבו בפסח דאינן אוסרין במשהו לרש"י תדע דרש"י גופא מירי שם בבשר שנמלח קודם פסח ויש חשש שהיה פרורין חמץ תוך המלח ואפ"ה לא התיר רק משום דאינו חוזר וניער וע"כ דלא פלוג.

ס"ו שפה לפיו הרא"ש הביא בשם הגאונים דיורה שמגעילין בה כלים צריך להגעילה תחלה ואחר הגעלת הכלים יגעילנה שנית ויעשה לה גדנפא ונבוכו האחרונים למה ל"צ תחלה ג"כ גדנפא ויש ר"ל דה"נ דצריך בתחלה ולפע"ד דודאי אין להזניח סברת האומרים דל"צ כלל להגעיל היורה תחלה דאיידי דטרודי הכלים לפלוט לא יבלעו אלא דס"ל לגאונים דזה אינו ודאי ואפשר יבלעו או שמא לא יוציא הכלים קודם שינוחו מלפלוט ועיין טו"ז כאן סק"ז ע"כ הצריכו הגעלה תחלה אמנם גדנפא ל"צ דבליעה שבשפה מועט

היא ובטל בששים במים שביורה ול"ל אין מבטלין איסור לכתחלה כיון דאין כונתו לבטל אדרבה רוצה שהכלים יפלטו וכ"כ בתה"ד סי' קע"א היכא דספק אם יש איסור מותר כשאינו מתכוין לבטל אבל כשכבר נגעלה היורה ורוצה לבשל בה ודאי יפליט השפה ואף דאין כונתו לבטל אסור לבטל איסור לכתחלה ואפי' בשאר איסורים אסור וכן נראה מהתוספת בפכ"ש דף למ"ד בד"ה וליעבד שלא במינו דהקשו הא אין מבטלין איסור לכתחלה אלא דעדיין צ"ע בדברי תוספת כיון דנטל"פ הוא אחר פסח הוי פסיק רישא דלא ניחא ליה ולשיטת הערוך בתוספת פרק כירה דף מ"א דפ"ר לא אסור רק היכא דנהנה ודאי קשה דנטל"פ אינו נהנה וגם לתוספת שם דחולקים מ"מ הרי מבואר ברש"י בשבת דע"ה דהיכא דאכפת לו והיה רוצה בהיפוכו מותר פ"ר עיי"ש ונטל"פ פוגם התבשיל וכמ"ש הר"ן בע"ז פרק השוכר דנטל"פ מצערו א"כ כיון דאין כונתו לבטל ויש לו צער גם פ"ר מותר ולפ"ז י"ל דזה סברת הר"ר יוסף בתוספת שם דנטל"פ ומשהו מותר לבטל גם למ"ד דנטל"פ אסור וא"צ לדחוק כמ"ש התוספת דהסוגיא אזיל אם ס"ל לרב נטל"פ מותר.

והב"ח כתב דלא הצריכו גדנפא אלא להשתמש בו בפסח דאיסורו במשהו וכן פירש מקו"ח כונת הטו"ז ולע"ד תמוה דמקור הגדנפא מע"ז דס"ו אהדר ליה גדנפא דלישא אפומא וברא"ש פכ"ש מבואר דה"מ בשאר ימות השנה אבל בפסח דאסור למעבד לישא עביד לי' גדנפא דטינא לכן מחוורתא דגם בכלי של איסור צריך גדנפא כיון דאין מבטלין איסור לכתחלה וכיון דאפשר בגדנפא הוי לכתחלה וכמ"ש הטו"ז ביו"ד סימן קל"ז סק"ד ול"ל דקודם פסח ל"ח מבטל איסור כיון דעדיין מותר וכמ"ש הב"ח בסימן תנ"ג בשם ראבי"ה דהא כאן מיירי לאחר שעה חמישית כמ"ש הטור בשם הרא"ש על דברי הגאונים והב"ח ליישב גם דברי הרא"ש בא וגם הב"ח שכתב דגאונים מיירי גם קודם שעה חמישית מ"מ סתמא מיירי בין קודם בין אח"כ עיי"ש.

סימן תנג

הג"ה וי"א עיין בשו"ת גא"י סימן קכ"ח ועיין בשע"ת ועמ"ש לקמן סימן תקל"ג ועיין שו"ת בית שלמה חיו"ד סימן קע"ז לענין שמן הנעשה משאנזניק שזרעו ארוך ועליו נוטין תמיד לצד השמש אם מותר לאכלו בפסח.

ס"ד משעת טחינה עמ"ש לקמן סימן ת"ס ואם נחוץ לטחון בשבת ע"י גוי עמ"ש לעיל ס"ס רנ"ב בפכ"ש דף מ"ם מר בריה דרבינא מנקטיה ליה אימיה חטי בארבי עיי"ש פרש"י וקשה לדעת הר"פ בטור כאן דנשיכת עכבר מחמיץ חטים למה לא עשתה שמירה

מעכברים דסתם תיבות חתורות אצל עכברים כדאיתא בחו"מ סימן רצ"א ולא חשוב שמירה אפילו בש"ח וצריך להשים על נס ואפילו יברור אח"כ חטים הנשוכים מ"מ מתחלה לא נשמרו מחימוץ ועיין ירושלמי פרק המפקיד הלכה ה'.

סימן תנד

ס"ד גזילה ברא"ש פכ"ש יליף לה מג"ש דלחם לחם מה בחלה משלכם ה"נ והקשה בק"נ שם ת"ל משום מהב"ע וכן הקשו תוספת בלולב הגזול ד"ל בד"ה משום דלמה צריך קרא למעט טבל ובסוכה ולולב לכם להוציא גזול ולע"ד נ"מ לשוגג לפמ"ש הרמב"ן בפרשת ויקרא מדחזינן בלאו שיש בו כרת ומיתות ב"ד חייב בשוגג חטאת ובעשה ושאר לאוין אף דיש בזדונם מיתה ביד"ש ומלקות לא חייבה תולה כלום בשוגג ש"מ דא"צ נשיאות עון ורצוי וכפרה עיי"ש וא"כ כה"ג ל"ח מצוה הבא בעבירה ומצאתי אח"כ בחתם סופר ר"פ לולב הגזול הביא גם הוא מספר הישר לר"ת דבשוגג אין בו משום מהב"ע ותירץ בזה קושית התוספת והקשה מירושלמי ר"פ הארג דמבואר שם דהביא חטאתו בשבת כיפר וצריך להביא חטאת אחר דמשמע שם אפילו בשוגג יש בו משום מהב"ע עיי"ש ולפמ"ש שאני בעבירה שחייב חטאת מדצריך כפרה ש"מ עבירה הוא משא"כ בדבר דאין בשגגתה חטאת וא"כ בגזל וטבל דבשוגג ליכא חטאת ל"ה מצוה הב"ע לכן צריך קרא למעט.

ובזה י"ל מה שהקשה במקו"ח כיון דלעסיה קניה בשנוי ובלע מצה יצא א"כ כשבלעו כבר שלו הוא הוי כגזל קמח ועשאו מצה יצא ומכח זה העלה דבמצה גזולה יצא מה"ת דא"צ לכם רק משום מהב"ע ומכור גזול בזה"ז דל"ה רק מדרבנן אין פוסל בו מהב"ע עיי"ש ולע"ד דאם שגג ולא ידע דאינו שלו לא קנייה בשנוי דשנוי אינו קונה רק כשמתכוין לקנות וכיון דכסבור דשלו הוא הוי כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דלא קנה ועיין בחי"ד סימן קע"ז בביאורים ס"ק כ"ז ובחידושים ס"ק מ"א ולע"ד אין ספקו מוציא מוודאי של נה"כ וכן מוכח מדברי תוספת הובא בש"ך חו"מ סימן ש"ו מק"ו ומכתיבות עצמו בסימן קפ"ג ס"ג ומ"ש המקו"ח דמירושלמי שפוסל משום מצוה הבא בעבירה מוכח דלא פסול מטעם שאינו שלכם לפמ"ש אינו מוכח דירושלמי מיירי במזיד וכמ"ש בטו"ז לעיל סימן קצ"ו סק"א ועיין בקו"א לשו"ת ב"ח החדשות ס"א ובמקו"ח סק"ב כתב ג"כ דאין שנוי קונה רק בנתכוין לגזול וצ"ל דהוקשה לו כאן משום דס"ל דמיירי במזיד.

ומה שהקשו למה צריך למעט טבל י"ל דנ"מ כשאין לו רק כזית דעשה דוחה ל"ת כדאיתא בירושלמי בחדש שו"ר בפ"י בפסחים דל"ה נסתפק אם א"ל רק כזית טבל אם י"ל עשה דוחה ל"ת לולא דאימעט דאין איסורו משום ב"ת חמץ.

עוי"ל דנ"מ דכפאו ואכל מצה כדאיתא בר"ה דכ"ח דיצא ואם היה טבל או אשרה או גזול ליכא משום מהב"ע דאונס רחמנא פטריה גם בממון באונס נפשות עיין כתובות דח"י ואפילו למ"ד מצ"כ מ"מ כ"מ כשהוכרח נתכוין לצאת לכן מעטיה קרא דאין איסורו משום ב"ת חמץ דלא חל אאיסור טבל וכן בגזול דאינו לכם.

סימן תנה

ס"ו טעם מצה כתב המג"א ס"ק י"ז דצריך לאכול כזית מצה חוץ מתבלין ופר"ח כתב דלפוסקים דטכ"ע ללקות בכזית אף דליכא כבא"פ ה"נ יוצא בכזית לבד מהתערובת קמח ותבלין ויש לברר דהא בפא"ע מ"ד ע"ב יליף טכ"ע מגע"נ וי"ל משום הטעם שיתערב אבל מנ"ל דנהפך ההיתר לאיסור ונלע"ד דס"ל דא"ל דנהפך ההיתר לאיסור הל"ל דבטל הטעם איסור ברוב דודאי יש במה שבקדרה רוב נגד הבלוע בדופנה וכיון דא"א להפריד האיסור אין לדחות הרוב מהתירו אף דהרשב"א נתן טעם משום דטעמו ניכר ואין דבר הניכר בטל מ"מ הרשב"א עצמו כתב בחמאה של גוים דבטל הקום אף דניכר כיון דא"א להסירו עיין בטו"ז יו"ד סימן ק"ד וע"כ דהטעם איסור מהפך גם ההיתר לאיסור משום דמתפשט הטעם בכולו וליכא רוב היתר שיבטלו אבל את"ל דלא נהפך ההיתר לאיסור הוי מעורב מועט איסור ברוב היתר והל"ל דבטל ברוב היתר.

ובזה יש לתרץ קושית התוס' בע"ז דס"ח ד"ה אבל השביח ולבסוף פגם ד"ה אסור וז"ל וא"ת והא לעיל משמע דפליגי בהשביח ולבסוף פגם גבי נבלה דר"מ מוקי לה בסרוחה מעיקרא דוקא ור"ש מוקי לה אפילו הסריחה לבסוף שרי אלמא פליגי בהשביח ולבסוף פגם וכן לעיל מזה בתוספת ד"ה אמר עולא מחלוקת בהשביח ולבסוף פגם וז"ל והשתא צ"ל לעולא דל"פ ר"מ ור"ש בקראי דלעיל דנבלה דא"כ ל"ה מסתבר לחלק בין השביח ולבסוף פגם לפגם מעיקרא עיי"ש מהרש"א ולע"ד דוחק לומר כן עיי"ש דתחלה סתמא דגמרא מוקי לפלוגתא דר"מ ור"ש בקראי דנבלה ומדסידר מימרא דעולא ולא סידרה בלשון פלוגתא והל"ל עולא אמר ולפמ"ש א"ש הכל דהר"ן הקשה למה יהא פגם בעלמא מותר ובנבלה בעינן סרוחה עד שלא יהא ראויה לגר לאכילה כלל ולפע"ד י"ל כמ"ש הר"ן גופא לחלק בין נ"ט בנ"ט דהתירא לאיסורא דכיון שנקלש הטעם כל כך הוי כמשהו וא"א לחול איסור מחדש על טעם קלוש משא"כ באיסור כיון שכבר חל האיסור וא"כ ה"נ

בנבלה שנסרחה לבסוף כבר חל האיסור לכן אינו מותר רק כשאינו ראוי כלל לגר אבל בפלוגתא דר"מ ור"ש בטעם דצריך להפוך ההיתר לאיסור דאל"כ יבטל ברוב היתר וכיון שנפגם נקלש טעמו וא"א לחול איסור חדש על ההיתר ומ"מ צ"ל דשאני נבלה שהיא בעין דאל"כ לר"מ דמוקי לה בסרוחה מעיקרא למה לא הותרה רק באינה ראויה כלל לגר אע"כ צ"ל בבעין ל"ש לומר איקלש טעמא ובליתא ומ"מ שורש הדבר דפגם בעלמא דאינו אוסר משום דבטל ברוב כשלא יוכל להפך ההיתר לאיסור משום דאיקלש טעמו וע"כ סובר ר"י בהשביח ולבסוף פגם דכבר נהפך היתר לאיסור הוי כנבלה וצריך שלא יהא ראוי לגר כלל וע"כ אסור אבל עולא סובר כמ"ש הר"ן כיון שמצטער על טעמו הוי כנבלה סרוחה לגמרי וע"כ פליגי בהשביח ולבסוף פגם דכבר נהפך ההיתר לאיסור והוי כנבלה שהסריחה לבסוף דפליגי ר"מ ור"ש אי מותר אבל כשנפגם מעיקרא אף דבפ"ע היה מושבח מ"מ זה בטל ברוב ועכצ"ל שיהפך ההיתר לאיסור וכיון דפגום מעיקרא א"א לחול על ההיתר שום איסור כסרוחה מעיקרא וע"כ בטל האיסור לכ"ע וא"כ הכל תלוי בדרש הקרא דנבלה הראוי לגר אסור וא"ל מותר אף בשבוחה מעיקרא.

עוי"ל דמוכח דטכ"ע מהפך ההיתר לאיסור דהרמב"ם ס"ל סתם כלים ב"י ולא ס"ל דהוי ס"ס שמא לא נתבשל בו איסור היום או שמא לא נתבשל בו היום כלל משום דגם אם נתבשל בו היום היתר נע"נ מבלוע הקדום וחזר ונבלע בקדרה ויש למנות מבישול השני ולפ"ז י"ל דעת ר"ת דס"ל מש"ה הצריכה תורה להגעיל ולא נאמר סתמן אב"י מס"ס משום דהיתר נהפך לאיסור דאל"כ הוי ס"ס ועיין ביו"ד סימן ק"ג ובש"ך שם ס"ק ח"י ובסימן צ"ד ס"ק כ"ב ופרמ"ג שם בשם סה"ת ודו"ק ולרמב"ם ל"ל כן דהא ס"ל טכ"ע ל"ד להפך ההיתר לאיסור ומ"מ ס"ל סתם כלים של עכו"ם ב"י צ"ל דס"ל כהש"ך שם דלא תליא בנע"נ ולא כהב"י.

ולפמ"ש הכו"פ לדעת ר"ת דלילה לבד פוגם דלא יתכן שלא יעבור לילה על הכלים ממדין עד המדבר רק דקודם שציום אליעזר בשלו בקדרות של מדין היתר ומונין מבישול השני עיי"ש ועכצ"ל דהיתר נהפך לאיסור לפ"ד הב"י סימן ק"ג ס"ז אבל לפע"ד לא יתכן שנכשלו בחורי ישראל באכילת איסור דבהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים עצמן לכ"ש אלא דא"ל כיון דלא נצטוו עדיין ע"ז ל"ה איסור וא"כ ל"ל דמונין מבישול השני כמו בהיתר.

טעם מצה בשו"ת ברכת יוסף חא"ח סימן ח"י הביא מרדב"ז ח"ג סימן תקפ"ב ז"ל במצות של מצוה אין ראוי להשית שום דבר כלל כדי שלא יטעום זולת טעם מצה ע"כ ומכח זה אסר הברכת יוסף לערב טערקשי וייטץ במצה מצוה והוסיף טעם דהרואה יסבור דדי

בכזית עם המין האחר דהריב"ש סימן קכ"ה כתב דאין לגזור שמא יעשו שלא בהמשכה דאין לנו לגזור מעצמינו יותר ממה שגזרו רז"ל ואפילו כשאינם בני תורה לפי שהכשר המקוה לא מסור לכל כ"א לזריזין ולחכמים עי"ש מבואר דמה שנמסר לכל יש לגזור מעצמינו ע"ש ולא נ"ל לחדש גזרה מעצמינו כמ"ש ב"י א"ח ס"ס י"ג ומג"א סימן ש"א ס"ק נ"ח עיי"ש מחהש"ק וכ"ש לגזור משום שלא יבטל מ"ע בשאו"ת גם חז"ל לא גזרו בשום מקום דלא אמרה תורה רק ושמרתם את משמרתי לבלתי עשות וכמ"ש בשבצות סימן חי"ת סק"ח ואפשר משום חשש ברכה לבטלה דיברכו על אכילת מצה ולא יאכלו כזית מצה ומריב"ש אין ראיה דנראה דבא לומר אפילו לר"ת שבתוס' פ"ק דביצה ד"ו בד"ה והאידנא ליכא למיחש כשמסור רק לחכמים ואנן לא קי"ל כר"ת כמבואר בב"י א"ח סימן תקכ"ו ובריב"ש גופא סימן קי"ו דאלת"ה יהיו דברי ריב"ש סותרין ומ"מ דברי ריב"ש צל"ע דגם ר"ת לא אמר רק במידי דמצינו בגמרא שגזרו במקום שאינן בני תורה יש לחוש בכ"מ לדידן ונראה נהי דלא מצינו שגזרו חכמים בזה מ"מ י"ל עכ"פ לא תקנו למלאות בהמשכה במקום שאפשר לטבול בנהר והריב"ש פסק דטוב לתקן המקוה ע"י המשכה מלטבול בנהר וכיון שיש חשש אינה תקנה טובה והנח להם יעשו כמו שירצו וכמ"ש יש"ש בר"פ המביא כדי יין והוכחתי בסימן תק"י שכ"ד הפוסקים לכן כתב כיון דמסור לחכמים אין שום חשש ובזה נדחה ראיית הברכ"י שם ממה שלא תקנו לכרוך מצה ומרור ומצה יהא יותר עיי"ש.

עוד כתב שם דמשמע מהגמ"יי שמביא ב"י סימן תנ"ג שגם פת מקטניות ע"י שימור אין אוכלים מדקאמר בטעם הגזרה וגם יש מקומות שעושים פת מקטניות ואתי לאחלופי בדייסא שהוא מעשה קדרה וכונתו שאם יעשה פת משומר מקטניות יעשה גם דייסא וילמוד הרואה לעשות ג"כ מחמשת מינין דאם אין זה כונתו א"כ היינו חשש אחד שבהג"מ עיי"ש ודו"ק עכ"ל וטעות הוא דכונתו פשוטה כיון דיש מקומות דעושין פת ג"כ מקטניות דמי יותר למיני דגן ואתי לאחלופי בדייסא וכן משמע במרדכי פכ"ש שהביא לשון הסמ"ק דהוא רק לחזק חשש האחד והרי הטור הביא דעת האוסרין לעשות תבשיל מקטניות משמע דפת משומר ליכא אוסרין ומה שדומה לחומרא דאין לשון במי פירות שמא לא יעלה ע"ד שיש בו מעט מים ה"נ שמא יהא מעורב זרעוני תבואה דא"א לבררם עיי"ש אינו דומה כי מים אפילו כ"ש מחמיץ ול"מ ששים עיין מג"א סימן תס"ב סק"ו ופרמ"ג שם ומחמיץ כל העיסה ויש בו כרת לכ"פ אבל תבואה בקטניות בטל בששים ואפילו ליכא ששים אם ליכא כזית בכא"פ אינו עובר באכילה רק בב"י עיין סימן תס"ב ומשום שוא"ת דב"י אין לגזור כמש"ל ול"ל דא"א לברר כל כך.

סימן תנז

ס"ב לא תקרא וכו' הרי"ף בפא"ע כתב הלכה כר"א דמישך שייך באידך דר"א דס"ל סל מצרפן לחלה ותמהו רז"ה ורא"ש ור"ן מה שייכות זל"ז ופירש הרא"ש דאל"כ ל"ה יכול להפריש מזו על זו ועדיין קשה יפריש מכל חדא פורתא כמ"ש בק"כ ועוד גם אי הוה קי"ל כר"י דתנור מצרפן יכול להפריש אחת על כולן ומה שייך דוקא בדר"א דסל מצרפן ונלע"ד דנהי דנאמר הואיל וכל חדא חזיא לו מותר לאפות כולן מ"מ אם ת"ל הוברר למפרע שזה עתיד היה להיות חלה ונאפה ללא צורך או"נ ל"ש לומר כל חדא חזיא דהוברר המעשה למפרע וכאלו נודע לנו מיד איזה נאפה שלא לצורך וזה ל"ה כהואיל ומקלעי אורחים דאפשר שיהיה והכא ע"כ יוברר איזה שלא יאכל וקי"ל דברירה הוה ספ"ד שמא יש, ברירה וי"ל זה טעם ר"ח דאסר בעיסה חציו של גוי משום דיוברר למפרע ע"כ איזה חלקו של גוי וס"ל לרי"ף כמ"ש תוס' בא"ע דמ"ו ע"ב ד"ה הואיל דלר"ח גם לבצוע מכל חדא פורתא אסור אלא די"ל הכא ה"ט דמותר לפמ"ש התוספת בביצה פ"ק ד"י במת בבית ולו פתחים הרבה דכולם טמאים גם למ"ד י"ב כשפתח פתח חדש דדוקא על הפתחים שכבר עמדו להפתח אחד מהם בלא מעשה חדש י"ל הוברר למפרע שזה היה עומד להפתח אבל כשעשה פתח חדש והוציאו דרך שם כל הפתחים טמאים משום סוף טומאה לצאת דרך שם דל"ל הוברר על האי פתח ויטהרו כולם דל"ה כלל מתחלה ול"ש ברירה על דבר שהיה מחוסר מעשה חדש קודם שיתברר עיי"ש ולפ"ז ה"נ קודם צירוף סל בשעת עריכה ואפיה כל חדא חייב בחלה בפ"ע לבצוע מכל חדא וא"א להפריש חלה מזה ע"ז רק אי היה מוכרח להפריש מכל חדא פורתא דלזה א"צ מעשה חדש הוברר למפרע שזה היה שנאפה שלא לצורך דלכך עמד מתחלה אבל לר"א דסל מצרפן יכול לעשות מעשה חדש לצרפן בסל ולהפריש חדא על כולן ושוב ל"ל הוברר דמצה זאת עמדה מכבר להיות חלה על כולן דבע"כ ל"ה אפשר בכך כמו שהיה קודם שנצטרף בסל וכמו גבי מת בבית דל"ה אפשר להוציא המת דרך פתח החדש דל"ה עדיין ולכ"ע א"ב ולא הוברר למפרע הפת שהיה עומד להיות חלה על כולן וממילא גם הפורתא שמתחלה היה עומד לבצוע ממנה על עצמה לא הוברר למפרע דגם עכשיו לא הוברר איזה פורתא נעשה חלה על מצה זה ע"כ כיון דאם היה מצרפן בסל לא היה מבורר למפרע וכל חדא חזיא גם עתה דאופה ע"ד שלא לצרפן בסל ויבורר למפרע מ"מ מותר משום הואיל כיון דאפשרי שיהיה כן ככל הואיל אבל אם תנור מצרפן תו א"צ מעשה חדש ובכל אופן שיפריש יבורר למפרע שזה החלה כולה או פורתא מתחלה עמדה לכך ואפאה שלא לצורך ויש להמתיק זה בכונת הגמרא שם בדחיית ר"פ ור"ש

דבעידנא דעייל לתנורא כל חדא חזיא לו משום דלר"א תנור אין מצרפן ול"ש לומר הוברר למפרע וכן לר"ש דאיכא חד דודאי לא חזי ולמ"ד תנור מצרפן י"ל הוברר דחדא זאת לא חזי כיון דע"כ יתברר למפרע ע"כ אסור וע"כ ל"ק דלימא דפליגי ר"א ור"י בטעמייהו אי סל מצרפן או תנור די"ל דזהו כונת הגמרא דאף דאינו עומד להתברר לר"א על אופן חיוב של עכשיו אם צירף בסל מ"מ צ"ל מטעם הואיל וכמ"ש דאם בעדנא דעייל לתנורא יהא דעתו לצרפן אח"כ בסל אזי יבורר למפרע ול"ל כל חדא חזיא דל"ד לפתח חדש דלא היה דעתו מתחלה לכך ועכצ"ל אף דדעתו ליבצוע מכל חדא ויבורר למפרע מ"מ הואיל כשיצרפם אח"כ בסל לא יבורר למפרע כיון דל"ה דעתו לכך ונתחדש מעשה חדש ע"כ מותר משום הואיל כאופה מיו"ט לחול דדעתו לחול ולא לאורחים וגם ר"פ אזיל בהך סברא דצ"ל מטעם הואיל לר"א אלא דדחי דהכא כל חדא חזיא לדידיה והתם לאורחין הוא דחזי ורש"י פירש דאיכא למימר בכל חדא חזיא לו בלא הואיל דבכל חדא איכא למימר זו לא תהא לחלה וקשה הא ר"פ אמר ע"כ ל"ק ר"א התם דאמרינן הואיל וכו' הרי גם לר"א צ"ל הואיל ולפמ"ש בשיטת הרי"ף א"ש ודו"ק.

שוב מצאתי בהגהות רב"פ לקמן סימן תק"ו דאם נימא יש ברירה ל"ל היתר לאפות הכל משום דכל חדא חזיא דהוה כאלו היה ניכרת החלה בפ"ע קודם אפיה וכמ"ש הרמב"ם פ"ה מיו"ט ה"כ.

וקושית ק"נ י"ל בלא"ה דלר"א דסל מצרפן י"ל על כל חד שנערך בפ"ע ונותנו לתנור בפ"ע באותו שעה הואיל האפשרי אי בעי כולה חזיא לו ור"פ ס"ל דחזיא לדידיה עדיף מהואיל דחזיא לאורחין דלאו בידו עמ"ש המג"א לעיל סימן תמ"ח סק"ה ור"ש ס"ל די"ל דגרע אם בין כולם יש חד דל"ח לא לדידי' ולא לאחריני ועכ"פ גם לר"א דוקא אם בכל ככר בפ"ע י"ל בשעה שעוסק בה כולה חזיא לו אי בעי אבל אם מוכרח לבצוע מכל חדא פורתא אותו פורתא ל"ח לו ואופהו בחנם ול"ש הואיל על כל פורתא בפ"ע כיון שנותנה לתנור כולה בב"א וזה ל"ה הואיל האפשרי ואף דחד טרחא הוא מ"מ מלאכה גמורה אסור גם בלא טרחא כדאיתא במנחות דס"ד דאם צריך לחולה שני גרוגרת ויש ב' בעוקץ אחד וג' בעוקץ אחד אסור לתלוש הג' אף דבלא"ה מיטרח לתלוש ואינו מוסיף טרחא בהשלישי.

וצ"ע בפרש"י במשנה שם בא"ע דאם יבצע מכל חדא פורתא ליכא איסור כלל לר"א משום דחד טרחא ואפשר לרש"י דס"ל בביצה די"ב מתוך גם באין צורך כלל רק מדרבנן אסור משום טרחא שלא לצורך לכן בחד טרחא שרי ביו"ט אמנם כבר דחו תוס' שם

סברתו ולרמב"ם לפי פירש נושאי כליו רק בהוצאה והבערה אמרינן ועוד לרבה בביצה שם דל"פ ב"ש וב"ה במתוך מה דעתו בדר' אליעזר.

ונלע"ד לפמ"ש המג"א סימן תק"א דמסיקיו כלים שלמים ביו"ט אף דיש בהו סתירת כלים מ"מ גם הבערה אב מלאכה והותרה לאו"נ ע"כ גם לסתירה דבא עמה ביחד אף דאסור לסתור קודם הבערה ועיין בקה"י סימן תק"א וה"נ י"ל כיון דבאותו ככר באפייתו הותר לצורך או"נ הותרה מלאכה זאת לגמרי ול"ל דשא"ה דבחלה ליכא בו צורך או"נ דהרי גם סתירה ל"ש באו"נ והיה יכול לעשותה מאתמול ול"ח רק מכשירי או"נ ועפי"ז י"ל קושית התוס' שם בד"ה הואיל דיבצע מכל חדא פורתא כיון דיש לעשות בלא הואיל עדיף ולפמ"ש גם זה רק משום טעמא דהואיל ואשתני ושניהם אינם מותרים בעצמותם.

ובזה י"ל ג"כ קושית תוס' על רש"י דר"ח אסר בעיסה חציה של נכרי ומשמע דגם בככר אחד מיירי ולפמ"ש י"ל דה"ד אי או"נ הותרה מאך אשר יאכל וכיון דבכלל היתה בכל מלאכת עבודה דכולל גם או"נ לפרש"י באמור דעבודה פירושו דבר האבד וכיון דהותרה במעשה זאת הותרה לגמרי גם שלא לצורך או"נ אבל אם רק דחויה מחמת הכרח או"נ לענג יו"ט ל"ש לומר הואיל ואשתרי וכמ"ש הר"ן בביצה די"ז דלפיכך ביו"ט מותר להוסיף על השיעור הצריך לו דהותרה משא"כ בשבת רק דחויה אצל חולה ע"כ אם מוסיף מה שא"צ לחולה חייב עיי"ש ובזבחים דל"ב ע"ב איתא סברא זאת רק רבא אמר דבמצורע דהותרה ל"ש הואיל וה"ט כפרש"י שם דמעולם לא נאסר למצורע אבל הכא הוי בכלל כל מלאכת עבודה ואח"כ הותרה לאו"נ מאשר יאכל לכ"נ ואף דרבא אמר שם דגם אם טומאה דחויה י"ל הואיל ונדחה ידחה היינו אם גם לזיבתו יש הכרח לבא בעזרה י"ל דידחה משא"כ הכא דלענין החלה ליכא הכרח וצורך או"נ והנה י"ל דר"ח ורבה דפליגי אי אמרינן הואיל ה"ט דרבה ס"ל או"נ הותרה ע"כ אף דאין אורחים לפנינו וליכא הכרח אמרינן הואיל אי מקלעי מותר גם עכשיו הותרה ובזה מתורץ קושית תוספת דגם בשבת נימא הואיל דאם יקלע חולה וע"כ לר"ח גם בחצי של גוי אסור ורש"י במשנה קאי לר"א דס"ל הואיל וע"כ פרש"י שם דמ"ח על מה דדחי ר"פ דלמא ר"א ל"ל הואיל רק הכא כל חדא חזיא די"ל על כל חדא זו לא תהא לחלה ולמה לא פירש דכל חדא חזיא משום דיכול למבצע פורתא מכל חדא כמו שפירש במשנה דה"ט דלפי מה דמוקי דר"א לא ס"ל הואיל גם הפורתא שיבצע אסור לאפות ואף דבהא דאמר רזוב"ח דר"א ס"ל הואיל פרש"י דסופו להפריש אחת לחלה מ"מ המ"ל דר"פ דדחי ס"ל דלר"א באמת יבצע מכל חדא וכמ"ש הפנ"י ומה דאמר בעדנא דעייליה לתנורא לאו משום דאח"כ אינו כן אלא כלפי הא דאופה מיו"ט לחול דבעדנא דאופה ליכא אורחים ומה דלא פירש"י

דה"ט דרמב"ח דאמר דר"א ס"ל כר"ח משום דאל"ה אסור אפילו בוצע מכל חדא פורתא ה"ט דא"כ לא הל"ל דר"א סבר אמרינן הואיל וסגי לומר הא דר"ח ורבה מחלוקת ר"א ור"י דהא לר"א רק בטעמא דרבה ס"ל דהותרה ופשטא דלישנא דרמב"ח משמע דה"נ ר"א מתיר משום הואיל אף דלפי דעתו אופה שלא לצורך כמו התם באופה לחול.
תחמיץ עפר"ח שהקשה דלבטלה ועמש"ל סי' תל"א.

סימן תנח

במג"א אם נלושה עיסה סמוך לחשכה ולא הספיק לאפותה יערים ויאמר אני אוכל פת חמה וכתב מקו"ח משמע דאם י"ל מצות בתנור שיש לו פת חמה אסור ולא ידעתי למה לא נדמה לבהמה מסוכנת בסימן תצ"ח ס"ו שמותר לשוחטה כשיש שהות לאכול משום הפסד ממון עכ"ל ולע"ד שא"ה דעייל נפשיה לספיקא ולא חש לקמחיה ואיהו דאפסיד אנפשיה משא"כ במסוכנת דבא לו ההפסד מעלמא בע"כ עבדי ליה תקנה.

סימן תנט

ס"ד מג"א ס"ק י"ג חומרא בעלמא שלא לאכול לכן מותר לאפותו והקשו המפרשים דמ"מ כיון דאסור אין בדעתו לאכלו ואסור ולע"ד כיון דרק חומרא מותר להאכילו לקטן דליכא למיגזר דלמא אתי למסרך בדבר דאינו רק חומרא א"כ מותר לאפותו כדלעיל סימן תנ"ה ס"ב בהג"ה ועוד דתוס' בפא"ע דמ"ו ע"ב ד"ה רבה הקשו דלמ"ד דאמרינן הואיל לא ליחייב אכל מלאכת שבת הואיל וחזי לחולה שיב"ס ותרצו דבמידי דל"ש כלל לא אמרינן הואיל וא"כ מידי דאינו רק חומרא ודאי דמותר לחולה קצת דשכיח וי"ל הואיל ואף דלכתחלה לא סמכינן אהואיל הכא משום מצוה שאני וכדמוכח בפא"ע דמ"ח ובמקו"ח כתב דלאפות דבר שאין בדעתו לאכלו הוא איסור דאורייתא ולע"ד הוה משאצ"ל וכמ"ש תוס' פ"ק דביצה ד"ג סד"ה גזרה וה"נ דאין לו צורך בגוף דבר הנאפה לא היום ולא מחר ואופהו רק שלא יתחמץ וי"ל עוד דברי המג"א עפימ"ש תוס' בפא"ע דמ"ו סד"ה עד שתאפה ועיין מג"א בסימן תק"ז ס"ק י"ד ורמ"א דשתק שם להמחבר היינו לכתחלה ואינו צורך מצוה ודו"ק ועמג"א סימן תמ"ו סק"ג וח"י שם סק"ד.
ועיין לעיל סימן רנ"ט ס"ז בהג"ה דדבר האסור לגדול משום חומרא מותר לומר לקטן לעשות.

במג"א שם יתן הכלים והבצק במתנה לעכו"ם ובא"ר הקשה אי יש עכו"ם הא יש תקנה להדיחו ואפשר כונתו שיזכה לעכו"ם שלא בפניו ע"כ ואשתמטתיה גמרא בב"מ פא"נ ריש דף ע"ב דאין זכיה לעכו"ם.

סימן תס

ס"א ע"י עכו"ם וחש"ו בפר"ח כתב דאם הלישה או אפיה נעשה ע"י עכו"ם או חש"ו אפילו ישראל עע"ג ומזהירם לא יי"ח בדעבד והקשה במטה יהודא דבסימן תנ"ג פסק כהרי"ף דבעי שימור מקצירה גם לעכובא עיי"ש ולע"ד כיון דהרבה פוסקים ס"ל דגם משעת לישה מהני עע"ג נהי דאין בידינו להכריע מ"מ מקצירה עד לישה דהרבה פוסקים ס"ל דיוצאים אף דלא נשמר כלל נהי דסברת הפר"ח להחמיר. מ"מ אין סברתו מכרעת נגד הראשונים להוציא מכלל ספק וא"כ כשישראל משמר ועושה ע"י גוי וחש"ו הוי ס"ס. **ועיין** פר"ח נסתפק אי סתם עיסה דמי לגט דסתם אשה לאו לגרושין לכן אמרינן עכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד והוכיח דסתמא לאו לשמה מבצקות של נכרים דאינו יוצא ועוד ראיות ואין ראיה רק מלישה ואילך ועדיין י"ל סתם שימור מקצירה ואילך למצוה דבלא"ה ל"צ שימור משא"כ משעת לישה דגם שאר מצות צריכין שימור אלא כיון דבלא"ה יש לפסוק בקצירה וטחינה מהני עע"ג וכמ"ש אין נ"מ לכן לענין מלישה ואילך הוכיח שפיר דסתמא לאו לשמה ועיין ישע"ק.

ס"ג טו"ז סק"ג העולם נוהגין לומר פרורים הפקר ולשון זה לא מהני וראיה מפ' השולח דאמר גט זה בטל הוא אינו כלום עיי"ש ולייישב המנהג נלע"ד דבגיטין שם ל"ב ע"ב פריך מ"ש מהרי הוא הקדש פרש"י דתנן בנדרים אם שלי הן הרי הן מוקדשין לשמים וכתבו תוס' תימא דבריש אין בין המודר משמע דככר זה הקדש מועיל וגט זה חרס ודאי לא אמר כלום ע"כ ונלע"ד דיל"ד מה ראיה מהקדש דמהני במחשבה דילפינן מן כל נדיב לב עולת בפ"ג דשבועות וא"כ יתכן לשון עבר דמשגמר בלבי להקדיש הרי הוא הקדש קודם אמירתו בפה וצ"ל לפמ"ש הרמב"ם פי"א ממכירה שכל האומר אם לא גמר והקנה ועיין במרדכי פרק שור שנגח דו"ה דאפילו אינו דרך קנס כמו אם יהי' אלקים עמדי ואם יבא לידי אתננו להקדש הוי אסמכתא דכל האומר אם בלשון ספק הוי אסמכתא בהדיוט רק בהקדש אין דין אסמכתא וכתב שם משום ר"כ משום דמה"ת קונה אסמכתא אוקמוה בהקדש על ד"ת עיי"ש.

וכתבתי במ"א דה"ט דמה דלא גמר בלבו הוי דברים שבלב דל"מ לגרע דברי פיו וא"כ כשהקדיש רק בלבו באם יהיה לא מהני מן התורה גם בהקדש ובפ"ג דשבועות שם

מבואר רק אם גמר בלבו וכיון דבאסמכתא אינו גומר בלבו לא מהני וגם להמרדכי שכתב שם עוד טעם דבהקדש הוי כמסירה באופן המועיל להדיוט י"ל דוקא באמירה לגבוה הוי כמסירה להדיוט ולא משגחינן מה דלא גמר בלבו לסתור המסירה או האמירה לגבוה דחשוב כמסירה אבל באין אומר ואין דברים רק באת עליו מחמת שגמר בלבו והרי באסמכתא לא גמר בלבו ובהרי הוא הקדש דאמר אם שלי הן בלשון מסופק אם יניחנו הנותן ולא יקפיד וכאשר הוכיח סופו ועיי"ש בריטב"א ויש משום אסמכתא דאינו גומר בלבו רק מכח דברי פיו יועיל ועכצ"ל דמשמע להבא ול"ק מככר זה הקדש דשפיר משתמע לשעבר שבתחלה עלה במחשבה וגמר בלבו משא"כ בגט דג"ד ל"מ כ"ש דברים שבלב והנה כתב הרמב"ם בפי"א מהלכות ברכות הט"ו דלפיכך מברך על ביעור חמץ בלשון עבר שמשעה שגמר בלבו לבטל נעשית מצות הביעור קודם שיבדוק וע"כ ה"נ שייך לומר פרורין הפקר לשון עבר דכבר הופקר משעה שגמר בלבו לבטל דהוי מתורת הפקר ומהני בזה מה שגמר בלבו וכמ"ש הר"ן ריש פסחים ועיין בהגהות רב"פ ז"ל דיישב המנהג דמהני מתורת אודיתא אמנם במקו"ח סימן תמ"ח כתב דלענין הפקעת איסור לא מהני הודאה בשקר.

סימן תסא

ס"ג בהג"ה ויש ליזהר שלא ללקחה מן התנור קודם לכן מוכח מזה דבתנור אין חשש אם נוטלה על המרדה ומניחה במקום אחר והא דלא חיישינן משום דמרדה מפסיק בין תחתית המצה לקרקע תנור כמו בנתכפלה בסמוך ס"ה דגם דיעבד אסור דהתם נתכפל בשעת הנחה ושוהה כך.

ס"ה בהג"ה אוסרים כתב במש"ז מצה שנתחמצה בתנור חימוץ גמור צריך אותו מקום ליבון ובא"י מקומו לכאורה אף בקרקע יבש ביבש חד בתרי בטל עיי"ש ובפ"ת ליו"ד סימן צ"א סק"ח הביא כה"ג מהה"ג מו"ה דניאל וסיים שם דבכלי שאפשר להגעיל צריך הגעלה כמ"ש בש"ך שם סימן ק"ב סק"ח וה"נ כיון דאפשר בליבון צריך ללבן וק"ו הוא מכלי דאפשר להגעיל דס"ס גם כשיגעיל יחזור ויבלע מהמים אלא דבטל א"כ מיד נסמוך על הביטול וכמ"ש הרע"ק הובא בפ"ת סימן ק"ב סק"ו אלא דיל"ע אם אירע ביו"ט דלהמתין אחר יו"ט ל"ח דשיל"מ כיון דרוצה לאפות גם היום וכמ"ש בפ"ת שם אלא דיכול ללבנו היום אמנם ליבון שלא לצורך אסור ביו"ט וא"כ כיון דמדינא א"צ ליבון רק מחמת עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר החמירו א"כ הכא הוי חומרא דאתי לידי

קולא ומכ"ש לפי מה שכתב הש"ך ביו"ד שם דיש לחוש במקום שאין הפסד מרובה א"כ הכא ללבן ביו"ט יש לחוש איפכא.

סימן תסב

ס"ז יש לברר המלח פה טוחנין מלח ברחיים של עכו"ם הממונים על מכירת המלח ובאו פועלים והגידו שמערבין קמח כדי שהמלח שאינו לבן יהא לו מראה לבן והקמח בערך אחד ממאה במשקל המלח ואפשר שלפי המדידה לא יהא ששים במלח נגד הקמח כי המלח משקלו כבד יותר ואפילו יהא ששים אין לבעל נפש ליקח על פסח דיש פלוגתא אם חוזר וניעור וגם למ"ד לח בלח אינו חו"נ עדיין יש פלוגתא אי קמח בקמח חשוב לח בלח ועיין ח"י סימן ת"ל וסימן תנ"ג ס"ק י"ג ועוד נראה דטחינת המלח אינו דק כקמח ולא נבלל יפה עם קמח ומצאתי במשב"ז סימן תס"ז ס"ק ח"י אם נתערב בקאפע חטין ונטוחן הכל קוה"פ דק דק לא הוי כקמח בקמח דקאפע לא נטחן כל כך דק כקמח וחוזר וניעור בפסח והובא בחידושי רע"ק סימן תנ"ג ועוד י"ל בזה כמ"ש בהשגות הראב"ד פ"ג מהמ"א הט"ז.

עיי"ש בלח"ם הלשון כמה מכוער הדבר שנקנה מהם חשש איסור מפני ביטולו ברוב הגם לפי הפירש שפירש בו הכ"מ היינו דוקא כשלוקחו מן הגוי לא נתבטל עד שמבטלו הישראל דהוי מבטל איסור וכאן כבר נתבטל ביד הגוי אם נאמר דהוי כקמח בקמח ונתבטל בששים מה שבאמת אינו כן אך לשון ההשגות משמע כפשוטו דמכוער לקנות חשש איסור מהם ולסמוך על הביטול ברוב דהקניה הוי לכתחלה ואם אינו אסור מדינא מ"מ מכוער.

סימן תסו

ס"ה וזיעת אדם אינו מחמץ עיין בהלק"ט ח"ב סימן רי"ש דשדי בה נרנא ודעתו לשוף למי רגלים דמחמיץ ועיין באר היטב סימן תס"ב סק"ה מ"ש על בה"ט שלפניו ול"נ דס"ל לבה"ט שלפניו דזיעת אדם חשוב כמן פירות דעם מים ממהר להחמיץ ועיין חק יעקב סימן תכ"ג סקכ"ב

סימן תסז

דגן שנטבע בנהר בטור כתב ויש בהם חשש חימוץ וק"ל דא"כ מה אותביה לרבא דהתיר למכור לנכרי מבגד שאבד בו כלאים דלמא שאני ודאי איסור כלאים משא"כ ספק

חמץ דמותר למכור שמא אינו חמץ ואת"ל חמץ שמא לא ימכרנו גוי ישראל והוה ס"ס ואפ"ת דאסור לעשות ס"ס בידים כה"ג וכדמוכח מפא"ט דנ"ג ע"ב דס"ד אסור למכור לגוי וכמ"ש ביו"ד סכ"ז ועיי"ש בב"ח סכ"ה מ"מ מה אותביה. לרבא מבגד שאבד בו כלאים ודאי.

ובמקו"ח כתב לתרץ קושית הח"י על המג"א דאין חשש שישהה הישראל החמץ דבשוגג לא עבר על ב"י וק"ל הא דעת הטור דגם בחמץ שא"י הוה כאכל איסור בשוגג כן עבר בב"י בשוגג וכמ"ש הטור לעיל סימן תמ"ו והובא במג"א סימן תל"ד סק"ה ודברי מג"א וח"י שבכאן אליבא דהטור.

גם מ"ש המקו"ח דמכירה לנכרי אסור רק משום דאין לבטל איסור לכתחלה לפמ"ש תוספת בחולין דף צ"ה עיי"ש ק"ל דא"כ בחשש חימוץ וכן בספק דרוסה למה אסור למכור לגוי הא ספק יש בו איסור כלל וגם אין כונתו לבטל מותר כמ"ש ב"י ות"ח וש"ך ביו"ד סימן קט"ו ס"ק כ"ח הביאם וכ"ש דקשה מאי אותביה לרבא מבגד שאבד בו כלאים דהתם ודאי איסור אסור לבטל משא"כ בחשש חימוץ ולפי מה שאכתוב בס"ב דספק דרוסה וספק חמץ יש לימוד מן התורה דאסור א"כ הוה כודאי איסור ואסור לבטלו ברוב וגם כשמוכרו לנכרי ליכא ס"ס ועיין שו"ת מהרי"ט ח"ב חיו"ד ס"ב הובא בער"ח בכללי ס"ס סקח"י דכתב ג"כ בהך דפא"ט והך דפכ"ש דף מ"ם ע"ב בארבא דטבעא בחישתא דאסור לזבוני לנכרי משום דאין עושין ס"ס בידים או דהוה רק כמאכיל בידים ספק אחד לישראל ועיי"ש שהביא מדברי הרמב"ם דחטין שנבללו במים אינם אסורין בפסח רק מדרבנן ולפ"ז קשה עוד מאי פריך מבגד שאבד בו כלאים דהוי דאורייתא וצ"ל דגם בגד שאבד בו כלאים אינו רק איסור דרבנן כיון שאינו שוע טוי ונוז ביחד כדאיתא בנדה דף ס"א וא"כ גם לטור ל"ק דכך לי ספק אחד שמא ימכרנו לישראל בדרבנן כס"ס בשל תורה.

ס"ב בהג"ה לאכלן בפסח אסור ול"מ ס"ס עיין טו"ז הקשה דס"ס מהני בדאורייתא וה"נ ב"י הוי דאורייתא ונלע"ד לפמ"ש הטו"ז ביו"ד ריש סימן כ"ט בביאור דברי רמב"ם דכל ספק שיסתפק בדרוסה אסור לפי שנאמר בפירש דהיינו אפילו ס"ס אסור אם על דורס ויש ספק נגע וספק הטיל ארס עיי"ש וביארתי שם עפימ"ש החוו"ד בסימן ק"י בדעת הרמב"ם דס"ד מן התורה לקולא דכל לישנא דקרא משמעותיה על הודאי ולא על הספק עיי"ש ולכן כיון דכתיב וזאת החיה תאכלו ודחז"ל חיה אכול לאפוקי טרפה ולא נתפרש בתורה רק בשר בשדה טרפה אמרינן חיה ודאי אכול לאפוקי ספק חיה וכיון דספק ראשון מן התורה אסור גם ס"ס ל"מ דספק שני הוי ספק דאורייתא והחמירו חכז"ל וה"נ כיון דכתיב ז"י תאכל מצות נהי דבע"פ דף ק"כ יליף דהוי רשות היינו דאינו חובה לאכול

מצות ויכול להתענות או לאכול פירות וכדומה אבל כשירצה לאכול פת צריך שיהיה מצה וכיון דמשמעותיה ודאי מצה לא מהני אפילו ס"ס דספק אחד מן התורה אסור וכיון שירדו גשמים תוך התבואה הוי כעל דורס וספק נגע וספק הטיל ארס ה"נ ספק נגעו הגשמים וספק החמיצו וכיון דהקפידה תורה שתהא מצה ודאי ל"מ ס"ס אבל להשהותן שרי דלא יראה חמץ כתיב דוקא חמץ ודאי ומותר ספק אחד מן התורה לא החמירו חכז"ל בס"ס ומתורץ בזה קושית הטו"ז לקמן ס"ק טו"ב דשא"ה דלא נמצא החטה עם התרנגולת רק אח"כ במים לבד והוי כמו ספק על דמהני ס"ס אף בדרוסה.

ומה שתמה הטו"ז על דברי האגור וכן הב"ח תמה על שכתב האגור אף כי הרא"ם וריב"א החמירו ואמרו בחטין אם יש רבוי מים אפילו לא נתבקעו אסורים נסמוך על ההיתר שכתב ראבי"ה לאכול מקצתם ק"פ והשאר לשתרי לשהותם מכח ס"ס שמא לא ירדו עליהם מים ואת"ל ירדו שמא לא נתבקעו עכ"ל ותמה הל"ח דהלא כתב תחלה דרא"ש וריב"א החמירו אפילו לא נתבקעו ועוד מה צריך להיתרא של ראבי"ה לאכול קצתם דבלא"ה הוי ס"ס עיי"ש ולע"ד האגור לא רצה לסמוך על הראבי"ה בהחלט ובאמת הפר"ח ומקו"ח דחו דבריו דכמו זר לומר בדבר הנכלל שהאיסור הלך כולו רק לא רצה נמי להתיר מכח ספק שמא לא נתבקעו כיון דרא"ם וריב"א אוסרים גם כשלא נתבקעו ויש ס"ס להחמיר שמא נתבקעו ושמא כרא"ם וריב"א ע"כ אמר דלעומת הרא"ם וריב"א נסמוך על הראבי"ה כי דברי רא"ם וריב"א ג"כ לא ברירא לו ולכן דייק דרא"ם וריב"א החמירו ואמרו אפילו לא נתבקעו אסורים כפל החמירו ואמרו אסורים אלא דנהי דרא"ם וריב"א אמרו דאסור מדינא אצלו אינו רק חומרא ולפ"ז לרא"ם וריב"א כל שבא עליו רבוי מים ומינח נייח ודאי אתי לידי חימוץ דאל"כ גם לדדהו הל"ל ס"ס שמא לא ירדו עליהם מים ושמא לא נתחמצו וכן משמע בב"ח ובמג"א לקמן ס"ק י"ב דאם שהה הרבה במים ודאי נתחמץ אמנם מהרמ"א משמע דל"ה רק ספק.

ס"ח מג"א סק"י טובק דרך לשרותו בשכר וצריך לסוגרו בחדר או לעשות מחיצה לפניו עכ"ל ובעיקרי דינים חא"ח סח"י סקע"א הביא מגור וקציעה שכתב המחמיר בפסח באיסור הטובאק על ששורין אותו בשכר אינו אלא מהמתמוהין בין לשאוף עשנו או בדרך נחיריו שרי ושגם אביו הגאון החכ"צ היה שוחק על המתחסדים המחזרים אחר אחר שלא שרוהו בשכר עכ"ל והכ"מ כאן כתב דמותר בהנאה משום דחרכו קודם זמנו אם נשרה קודם פסח וברויך טאבק אפשר משום חומרא דחמץ הוי דומיא דאכילה אבל שכוף טאבק הנעשה לפני פסח אין שום חשש עכ"ל וכ"כ בשו"ת מהרי"א אסהאט

בחא"ח סימן ק"ן ושכ"כ נמי בספר אור הגנוז על הלכות יי"נ ס"ס קכ"ג להתיר משום דהוה כחרכו קודם זמנו.

בח"י סקט"ז פלפל לענין דבש שנתנו בו בשר נבלה ונתהפך לדבש אם בתר השתא אזלינן ולכאורה ראיה מנדה דף עי"ן ע"ב דאשתו של לוט אינה מטמאת דמת מטמא ואין נציב מלח מטמא וכתב בפו"כ של תה"ד סק"ב אע"פ שודאי מתה אלא שנהפכה לגוף אחר ה"נ י"ל אשת אליהו הנביא כיון דנהפך גופו לרוחני אשתו מותרת עיי"ש ה"ה כאן שנתהפך ונשתנה לדבש ול"ל התם דנהפכה למלח בבת אחת עם מיתתה ולא היתה מתה קודם דא"כ מאי ראיה מזה לאשתו של אליהו הנביא ועוד מנ"ל להש"ס דלא נעשית נציב מלח אחר מיתתה וגם בשו"ת בש"ר ס"ח פסק להתיר דבש שנתערב בו קמח לפסח או ערבו בו בשר נבלה כיון שנתהפך לדבש.

סי"א כנכ"ה בקדושין דף ע"ט קדשה אביה בדרך וקדשה עצמה בעיר רב אמר הרי היא בוגרת לפנינו ושמואל אמר חוששין לקדושי שניהם והקשו בתוספת ליתני קדשה אביה גרידא והספק אם היתה בוגרת אז ונלע"ד דלכאורה קשה לשמואל דהא עכשיו היא בוגרת ואינה ברשות אביה רק ברשותה ולא נחזיק מרשות לרשות ונימא כאן נמצא כאן היה המעשה כשהיתה ברשותה שו"ר במקנה הרגיש בזה ונלע"ד דהיכי אמרינן כנכ"ה רק אם י"ל באותו רשות ממש שהיא עתה אתרמי המעשה ולא נחזיק מרשות לרשות אבל הכא בין כך ובין כך מקודשת והוא קנין כספו של המקדש ואינה לא ברשותה ולא ברשות אביה ול"ל כנכ"ה דע"כ המעשה היה ברשות אחר או ברשותה או ברשות אביה ועתה היא ברשות בעלה ממילא יש לספוקי נמי על כל איזי רשות שמא אתרמי בו וכ"ז אם קדשה עצמה דאל"כ אנו דנין על קדושי אביה אימת היתה. וי"ל עתה היא בוגרת וברשות עצמה אירע ולא אהני הקדושין ועדיין היא ברשותה כדי שלא נחזיק מרשות לרשות ולפ"ז ה"נ אם חתך מן העיסה קצת ונטלו למקום אחר וחזר וחתך מזה המקצת מעט ומצא בה חטה ויודע בבירור שבזה המעט לא נפל החטה ומצא בה חטה תו ל"ל כנכ"ה ואסורה כל העיסה ומצאתי במקו"ח עמד על חקירה זאת בסקי"א ומסיק דלא נחזיק ריעותא לשני מקומות עיי"ש ומקושית התוספת ומקנה יש ראיה לדבריו.

ויל"ד דביו"ד סימן ק"צ סמ"ג איתא אם השאילה חלוק לטהורה וחזרה ולבשתו ונמצא עליו כתם שתיהן טמאות ולמה לא נימא בבעלת החלוק כנכ"ה במקומה ורשותה ותהא שניה טהורה ואפשר ליישב עפימ"ש מקו"ח סק"ט דספק טומאה ברה"י דלא אזלינן בתר חזקה לא אזלינן נמי בתר חזקת כנכ"ה ותולין מיהו וכיון שהספק בכתם ע"י גרמת האשה שראתה ונשאלין עליה אם הרגישה הוי כיש בו דעת לישאל ול"מ כנכ"ה ואף

דכתמים רק דרבנן וי"ל דמהני כנכ"ה וכדאיתא בפ"ק דנדה דף ד' ע"ב בטומאה דרבנן ספק טומאה ברה"י ביש בו דעת לישאל ג"כ טהור מ"מ כאן דמקלקלת חברתה חשבינן כספק תורה ומ"מ צ"ע בהך דיו"ד סימן ק"צ סנ"ב היו שלשתן ערות ושוכבות על המטה וכו' שתאמר ברי לי שלא באתי למקום שנמצא הדם למה לי ברי נימא כנכ"ה דכיון שהיו שלשה הוי ר"ה כמ"ש תוס' בריש נדה בד"ה מעל"ע.

סי"ג לבור במרדכי כ"ש בחטים שנפלו לבאר נסתפק אי אוסר משום נטל"פ או בצונן לא נתחמץ והובא בב"י כאן ויל"ע דבפרק כל הצלמים דף מ"ז ע"א איתא בעי רבה המשתחוה למעיין מימיו מהו לנסכים דמחובר שנעבד נאסר לגבוה ומבעיא אי למיא דקמיה קסגיד וקמאי קמאי אזדו וכתב הריטב"א מכאן נ"ל דהא דתנן לקמן מים במים במשהו דוקא שנתערבו בתלושין אבל מחוברין אינם נאסרים דאי לא אע"ג דלקמיה בלחוד סגיד הא מתסרי אידך משום תערובות ואדם אוסר אפילו דבר של אחרים ע"י תערובות אלא ודאי כדאמרן וכן הודה לי רבינו עכ"ל ולפ"ז י"ל גם בחמץ בפסח דאוסר במשהו ה"מ בתלושין אבל מחוברים אין נאסרין והרי מים של ע"ז אוסר במים במשהו לכ"ע ומשנה הוא בע"ז דף ע"ד ובחמץ פלוגתא הוא בפכ"ש דף כ"ט ע"ב ולשאלתות הלכה דחמץ בטל בששים תדע דאלת"ה איך מצאנו ידינו ורגלינו לשתות מים ממעיין ונהר דהא בפרק חומר בקדש דף כ"ב אמר דארעא כולה חלחולא מחלחלא פרש"י והמים הנובעין כאן באין מנהר גדול ובראב"ש הלכות מקואות ס"א פירש שגידי המים מתחברין תחת הקרקע עיי"ש וא"כ הרי בלתי ספק לא ימלט שלא יהא איזה משהו חמץ באיזה באר או נהר ויאסרו כל מימות שבבארות ונהרות בפסח ולע"ד בזה לא שייך לומר אחזוקי איסורא לא מחזיקינן דהא כתב בתה"ד סימן קע"א דספק הרגיל לא נחשב לספק אלא כודאי איסור והובא בטו"ז סימן קכ"ב ביו"ד וכ"ש לשיטת רשב"א הובא בחידושי רע"ק סימן תמ"ז דטעם משהו חוזר וניעור בפסח א"כ אפילו יכין מים מסונן על פסח לא הועיל ואיך יגזרו חכז"ל איסור משהו דא"א לעמוד בה ולא אמרה תורה שלח לתקלה ואין לדחות הראיה מהריטב"א הנ"ל דלא אמרה רק במינו מים במים דהא מה דא"מ אוסר בפסח במשהו משום גזרה דמינו כדאיתא בפכ"ש שם וכיון דבמינו אינו אוסר משהו במחובר אין לגזור בא"מ וי"ל דאין דנין לא אפשר מאפשר לכן בנהרות ובארות דלא חזינן בהן חמץ לא גזרו כיון דלא אפשר כדאיתא בפ"ב דחולין ר"מ האיך אכיל בשרא.

סימן תסח

ס"א מחצות ברש"י פירש הטעם שלא יטרד במלאכה וישכח מלבער חמץ ותיקון מצה ושחיטת פסח והמ"מ הקשה א"כ בערב סוכות יש לטרוד בסוכתו עפר"ח גם קשה למה כד מטעם הירושלמי משום שחיטת הפסח ולע"ד י"ל לפמ"ש הרא"ש פ"ב דגיטין ס"ד דאף בזמן הזה דליכא למיחש לחפוי פסלינן גטו בלא זמן שמא יחפה שלא תאסר עליו וזה סעד לטעם דחפוי ור"י עיקר טעם נקט והאידנא אע"ג דבטל טעם דחפוי פסלינן גט בל"ז מאינך טעמי:

ורש"י בא לתרץ למה אסור האידנא לכן כתב הנהו טעמי דהיו סעד בזמן ביהמ"ק לעיקר הטעם ועכשיו נמשך הגזירה משום אינך טעמי לכן בערב סוכות דל"ש עיקר הטעם דפסח לא גזרו כלל ולפ"ז י"ל כשחל ע"פ בשבת מותר בע"ש גם לרש"י דיום זה לא נאסר מעולם כיון דלא היה שייך עיקר הטעם עח"י.

והנה בתוספת ר"פ מ"ש הביאו מירושלמי דאסור מה"ת וכתבו דגם בזה"ז אסור כיון דנאסר אז משום הקרבן ולע"ד יש ראיה לרש"י מהירושלמי דז"ל כתיב שם תזבח את הפסח וכו' אינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבנך קרב אבל אסרו מלעשות מלאכה כהא דתני להן וכו' ומלעשות מלאכה בו ביום אר"י אילין תמידין קרבנותיהן של כל ישראל אינון אם יהיו כל ישראל עולין לירושלים לית כתיב אלא ג"פ בשנה יראה כ"ז אם יהיו כל ישראל יושבין ובטילין והכתיב ואספת דגנך מי אוסף להן את הדגן וכו' ויל"ד כיון דמקרא יליף איך סיים אבל אסרו מלעשות מלאכה דמשמע חכז"ל אסרו וגם מה ענין שיהיו כל ישראל עולין לירושלים לביטול מלאכה לכן נלע"ד דמן התורה אינו אסור לעשות מלאכה רק בשעת הקרבה ממש דצריך שיהא לבו פנוי מעסקי עולם הזה ולכוין לבו לשמים וכמ"ש בפירש המשנה לרמב"ם רפ"ד דתעניות וזה יליף שפיר משם תזבח שיהא פנוי משאר מלאכות כאלו זובח בעצמו אבל אסרו מלעשות כל היום כ"ז שראוי להקריב משום גזרה שלא ימשך במלאכתו גם בזמן הקרבה כיון דיכול לשחוט ולהקריב ע"י שליח וע"ז אר"י מה יעשו בתמידין אם יהיו עולין לירושלים לעמוד על קרבניהן רק בשעת הקרבה ויהיו פנויין למלאכתן שלא בשעת הקרבה ויקוים ואספת דגנך אזי והלא לא חייבה תורה רק ג"פ בשנה וא"כ מוכרח שיהיו בטלין כל היום כיון דאינם רואין ההקרבה אינם יודעין לכוין השעה דכולא יומא זימניה ואסורין מדינא והכתיב ואספת דגנך ומזה למדו לתקן מעמדות במקומן ולפ"ז כיון דמה"ת לא נאסר רק בשעת הקרבה ממש ממילא בזה"ז מותר ואף דמדרבנן אתסר כ"ז הראוי להקרבה כיון דמשום גזרה הוא עכשיו דל"ש הך גזרה שרי ובזה יש לדחות הראיה שהביא הרא"ש ר"פ מ"ש מפרק בכל

מערבין דמ"ח מר"א בר"צ דלא התענה כשנדחה ט"ב משום דיו"ט של אבותיו היו בזמן ביהמ"ק שהיו מקריבין קרבן עצים והיה יו"ט שלהם עיי"ש דשא"ה דאינו משום גזרה רק תקנה משום שמחת הקרבן ביום זה וכמו שמחלק הרא"ש בתשובה כלל ב' הובא במג"א לעיל סימן טי"ת סק"ז עיי"ש בהגהות רב"פ ז"ל ולפ"ז בטלה מחלוקת דל"פ בבלי וירושלמי דהפר"ח הוכיח מריש פסחים דמלאכה בע"פ רק דרבנן ולפמ"ש ל"פ.

סימן תסט

אסור וכו' כתב הב"ח דאסור גם בהנאה ופר"ח ביו"ד ס"ה תפס עליו דסותר ד"ע דשם כתב כיון דהאיסור משום מ"ע אסור רק באכילה ולע"ד י"ל דהטור כתב שם בשוחט לשם דבר הנודר חיישינן דהקדיש והקשה הב"ח א"כ גם בהנאה ליתסר אע"כ אינו רק משום מ"ע וי"ל דס"ל להטור דאכלת שחוטי חוץ מן התורה ולכן ספקו אסור משא"כ הנאה אינו רק דרבנן כיון דלא נשחט במקום הראוי כדאיתא ריש מעילה ועיין מהרמ"ל בפ"ב דקדושין נ"ז ע"ב וכונתו ג"כ דרק מדרבנן אסור בהנאה כדמוכח בריש מעילה אבל הב"ח לא ניחא לו בזה דכיון דאסרו הספק משום דאורייתא גם הספק דרבנן אסור דלא ליתי לזלזולי כנודע אך ה"ט נימא גם אם האיסור משום מ"ע אלא די"ל משום מ"ע אין לאסור דיעבד וכן ס"ל לש"ך וטו"ז הובאו במג"א אך הב"ח ס"ל א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן וכדאיתא כה"ג בגיטין דף י"ז ע"ב אך ביו"ד דהאיסור בשעת שחיטה וכיון דעבר אדרבנן לא הועילו שחיטתן וכעין שאמרו בכתובות פ"א ע"ב והוי כמתה ושפיר הועילו בתקנתן וא"צ לאסור תו בהנאה משא"כ כאן דאומר על בשר שחוט כבר דאין לחלק בין אכילה להנאה כיון דהאיסור אינו משום דהוי כמתה.

סימן תע

ס"ב במג"א מיהו אם התענה פ"א הוי כמו נדר כדאיתא פ"ק דשקלים כל קטן שהתחיל אביו לשקול ע"י שוב אינו פוסק וכ"כ בסימן תרצ"ד נ"ל דוקא אם היה בדעתו כשהתחיל לנהוג כן לעולם כדאיתא בב"י וש"ע יו"ד סימן רי"ד וכ"מ מדתני אם התחיל ולא אם שקל פ"א.

סימן תעא

ס"א פת במשנה ר"פ ע"פ איתא ל"י עד שתחשך וכתבו תוספת מקשים אמאי איצטרך עד שתחשך פשיטא דעוד דגבי שבתות ויו"ט לא קתני עכ"ל ולע"ד י"ל לפמ"ש תוספת

שם בד"ה סמוך דבאותה סעודה נזהר ואינו אוכל כל שבעו רק מבע"י אינו נזהר וא"כ י"ל לפמ"ש תוספת שם דעד שתחשך לא יאכל היינו מצה עשירה דחמץ ומצה בלא"ה אסור אם כן דוקא עד שתחשך אבל אח"כ מותר לאכול מצה עשירה ויאכל כזית מצה באחרונה וכמו דממלא כרסו מבצקות של גוים כמ"ש תוספת שם וכדלקמן סי' תפ"ב ובשבת ויו"ט פשיטא דמצוה לאכול אז.

ושעה עשירית בזהר פרשת אמור דצ"ה איתא די"ד שחל בשבת לדחות סעודה שלישית וז"ל דסעודתא דשבת אתדחיא בכמה גווניו חד בגין מצות ומרורים דבעי ב"נ דישתכח תאובא וחד בגין פסח והא נהמא לא אשתכח משש שעות ולמעלה עכ"ל מוכח דמשש ולמעלה אסור לאכול פת כדי שיאכל בלילה לתיאבון וכר"ן וסייעתיה.

ס"ב הג"ה מצה שיוצאין בה בר"פ ע"פ בתוס' ד"ה ל"י הקשו מה לא יאכל אי מצה אפילו קודם כמי וכו' וי"ל דאיירי במצה עשירה וכתב מהרש"א דהמ"ל בבצקות ש"ג ויש לחלק דמצה עשירה לאו טעם מצה הוא ושרי משא"כ בצקות ש"ג עכ"ל ותמוה לי דמשתחשך מותר לאכול בצקות ש"ג קודם שיאכל כזית מצה כמ"ש תוספת שם בד"ה סמוך ומבע"י הא אסור כל היום ואפשר דל"פ ואסרו כל שיש בו טעם מצה ובלילה ל"ש ל"פ דמצה המשומר מותר נמי אמנם בריב"ש סימן ת"ב מוכח דמצה שאינו יוצא י"ח אף שיש בה טעם מצה אינו כבועל ארוסתו דאינה ראויה להנשא אליו בלילה עייש"ה וכ"נ מדהאריך רמ"א ול"כ אבל שאר מצה אסור אלא קמ"ל דוקא מצה שיוצאין בה ולא בצקות ש"ג ואין לנו להוסיף גזרות שלא הוכרח בש"ס אמנם מהזהר שהבאתי לעיל מוכח דאסור דאל"כ תקשי לטעם שני יכינו מצות לס"ג שלא נשמרו לפסח ואין יי"ח בהן בלילה ומחימוץ נשמרו עיין טו"ז ומג"א ריש סימן ת"ס.

סימן תעב

סי"ד גם הנשים חייבות בד"כ יל"ע מי שיש לו ד"כ ליתן לזולתו ויש כאן איש ואשה הצריכים מי קודם ולכאורה תליא בפלוגתת רשב"ם ותוספת דבע"פ דק"ח ע"ב אריב"ל נשים חייבות בד"כ שאף הן היו באותו הנס ופירש רשב"ם דאמר במסכת סוטה בשכר צדקניות נגאלו ובתוספת הקשו דאף משמע שאינן עיקר ועוד בירושלמי גרס שאף הן היו באותו ספק משמע באותו סכנה עמג"א וכ"ח וא"כ לתוספת י"ל אנשים קודמין ולפירש רשב"ם נשים קודמין שהן היו עיקר אכן יל"ד לשון ירושלמי ספק מה רצה בזה הל"ל באותו סכנה אמנם עיקר הנס ומה שמוטל עלינו לזכרון בכל שנה הוא מחמת דלא היינו ראויים להגאל מעומק הדין כמו הקטרוג הללו עע"ז והללו וזה עיקר יד החזקה לכבוש

מדת הדין על ידי זכות קל דלולא זאת מי שברא הטבע יכול לעשות היפכו והבן וא"כ כיון שבשכר נשים נגאלו הנשים טפלות בנס ע"כ אמר אף הן היו באותו הנס לשון טפל כיון דזכותם גרם אין אצלם כ"כ נס כמו באנשים שהיה הקטרוג חזק עליהם יותר והנה איתא בתענית פ"ג בסורא הוי דבר ובשיבבתיה דרב ל"ה סבור משום זכותיה דנפיש אתחזי להו בחלמא רב נפישא זכייתיה טובא אלא משום האי גברא והקשה מהרש"א הלא בכלל מאתיים מנה ומכ"ש דבזכותיה דרב ינצלו ותירץ בישמח משה דא"א לצדיק להציל רק אם נכנס בגדר הספק גם כן דיש לומר ג"כ איזה שמץ מהחטא שבאו ע"י להסכנה ואזי מחמת דלולא זכותו היה נתפס עם הדור וצריך זכותו להגין על עצמו מגין גם על הדור כמו דאיתא ביו"ד סימן קי"א בשתי קדרות של היתר ונפל איסור לאחת ואינו יודע לאיזה ואין בכל אחת לבטל שתיהן מצטרפות כיון דשתיהן נכנסו בספק מגין אחד על חברו אבל אם באחת יש ששים אינה מצטרפת כיון דיש בה ששים לא נכנסת בכלל הספק וע"כ רב דנפיש זכייתיה לא נכנס בכלל הספק ע"כ ל"ה אפשר זכותו להגין ודפח"ח וה"נ אם הנשים היו ראויות מדין הגמור להגאל בלתי ספק לא היו מגינות על אנשים ואצלם לא היו חשוב נס כיון דאין מקום לקטרג עליהן אבל מחמת דלא נפיש זכייתייהו והיו ג"כ באותו ספק בין המיימינים והמשמאלים אהני זכותן גם על אנשים ונמצא גם להן נעשה נס לכבוש מדה"ד וזה כונת הירושלמי שאף הן היו באותו ספק ומחמת כן נצטרף זכותן להגין גם על אנשים ומחמת זה גופא אף הן היו באותו הנס וטפלות בנס כיון דזכותן גרם יותר נמצא הכל עולה בקנה אחד והחיוב על אנשים יותר לכ"ע ומה שדחקו לרשב"ם לומר משום דבזכותן נגאלו ולא פירש כתוס' שגם הן היו באותו סכנה ונעשה להן הנס גם כן משום דק"ל דלמה פטורות מסוכה דבסוכות הושבתי גם נשים היו בכלל עכצ"ל דשם זכות אנשים גרם משא"כ כאן זכותן גרם וכן מצאתי בכפ"ת בסוכה דל"ח אמנם מ"ש שם לתרץ לשון אף לפירשב"ם דתרתי טעמי צריכי שהיו בכלל הסכנה ואף בזכותן נעשה הנס דחוק ענין הצירוף ולמה לא סגי בטעם שהן גרמו הגאולה ולפמ"ש הא בהא תליא מחמת שהיו ג"כ באותו ספק לכן זכותן גרם וכן נ"ל כונת רש"י בשבת דכ"ג דנשים חייבות בנ"ח שאף הן היו באותו הנס ופירש"י שגזרו יונים על הבתולות הנשאות להבעל להגמון וע"י אשה נעשה הנס דנדחק הרא"ם בביאורו עיי"ש בכפ"ת ולפמ"ש כיון דהגזרה גם עליהן גרם זכותן למעלה ונתגלגל זכות ע"י זכאי למטה.

סימן תעג

במוצאי שבת וכו' בטור הנוסח ואת יום השביעי משמת ימי המעשה קדשת הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך עיין לבוש וא"ר ביאור הדברים ולע"ד הביאור עפימ"ש האריז"ל בפ' קדושים דכל המצות שאדם עושה באמצע שבוע או אם קורא בתורה הרבה גורם לו תוספת שבת קדושה והיא מצטרפת עם שאר תוספת קדושה הבאה מאליה בשבת וע"כ שתי תוס' אלו ניתנם אל האדם ביום שבת מי שטרח בע"ש יאכל בשבת עיי"ש נמצא יש הבדלה בקדושת שבת בין איש לרעהו כ"א עפ"י פעלו בששת ימי המעשה וע"כ תחלה אומר המבדיל בין יום השביעי לששת ימי המעשה בקדושה הבאה מאליה ואח"כ אומר ואת יום השביעי משמת ימי המעשה קדשת תוספת קדושה הנמשך לכל אחד ממעשהו בששת הימים הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך דבזה יש הבדלה בין קדש לקדש והיא מעין החתימה המבדיל בין קדש לקדש.

סימן תעה

ס"א וכורכה עם המרור בקדושין דל"ח בתוס' ד"ה אקרוב ז"ל בירושלמי מקשה למה לא אכלו מצה מחדש דעשה דוחה ל"ת והקשה בישיע"ק כאן סק"ו הא כתב הרמב"ם בפי"ד ממ"א דאם עירב דבר מר באיסור חשוב שלכד"א א"כ כיון דכרכו פסח מצה ומרור אין כאן איסור חדש עיי"ש וי"ל לפמ"ש בהגמ"ר פ"ק דחולין דאע"ג דקשר שאינו של קיימא מותר לקשור בשבת דלאו קשר הוא מ"מ בתפילין אסור דרחמנא קריה קשר וכן מצינו פ"ק דסוכה לענין אהל שאינו עשוי בידי אדם עיי"ש וה"נ רחמנא קריה אכילה דכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו ע"כ גם שלכד"א אסור אמנם י"ל דה"ד עד השיעור משום המצוה אחשביה לאכילה כפרש"י בפ"ב דביצה דף כ"ז ע"ב לענין מלאכה עיי"ש ומתורץ מה דמקשין על הירושלמי דבימי אבלו של משה נשתכחו שיעורין והיו צריכין לאכול יותר מהשיעור ול"ל עשה דוחה לל"ת ולפמ"ש א"ש.

ס"ז בהג"ה שלש מצות של סדר מעשנין י"ל משום דמבואר בכונת דהן חב"ד דאבא והוא יו"ד דהיינו עשרין ועוי"ל לפמ"ש בקה"י ערך עשרין שרומז לחב"ד כי עשר יו"ד חכמה וא"ו דעת נו"ן בינה נש"ב עיי"ש וע"כ הג' מצות שהם חב"ד עושין מעשרון.

סימן תעז

ס"ב לא יאכל האפיקומן כבר נתקשו בזה מ"ש מאם נזכר קודם שבירך פה"ג דבהמ"ז הראשון בלא כוס ה"נ יברך בהמ"ז שניה בלא כוס וכ"ד ראב"ד ורשב"א ומ"מ ורי"ו

כמ"ש מג"א ובענ"ד לפמ"ש בכונת דבין כוס שלישי לד' דלא ישתה משום דרומזין למוח אחד דאין להפסיק בינם ה"נ אין להפסיק באכילת אפיקומן ואף דבירושלמי פע"פ אמר הטעם דלא תשתה כדי שלא ישתכר י"ל דס"ל דשתית רשות ל"ח הפסק וכמ"ש במג"א לקמן סימן תק"צ סק"י אבל לאכול האפיקומן דהוא מצוה ורומז למוח אחר מודה דהוי הפסק לכן לפע"ד יאכל האפיקומן אחר הד' כוסות ויברך בהמ"ז בלא כוס וכשאכל בתוך הסעודה מצה שמירה יעשה כרש"ל דלא יאכל כלל האפיקומן.

עבה"ט סק"ד נהגו לשבור חתיכה מאפיקומן ולנקוב אותה ותולין אותה ועש"ת ונראה טעמו עפימ"ש בזה"ק פרשת פנחס דף רנ"א ז"ל מצה אמאי אלא הכי תנינן שדי בגין דאמר לעולמו די דיאמר לצרותינו די אוף הכי מצה בגין דמברחת לכל סטרי בישין ועביד קטטה בהו כגוונא דשדי דמזוזה דמבריח לשדים ומזיקים דתרעא אוף הכי איהי מברחת להון מכל משכני קדושה ועביד מריבה וקטטה בהו כד"א מסה ומריבה ע"ד כתיב מצה תרגומו דמסה איהו מצותא עכ"ל ועיין בעטרת צבי שם לכן מניחין אחר הפסח אפיקומן דמשומר לשם מצוה ואתעביד בו מצוה ואמר בו די לכן אין לאכול אחריו כי מצה אמצעי הוא אלהים דההין כמ"ש בשרף פע"ח וגימט' צר"ה לכן האפיקומן שממנה אומרין בו די שיאמר לצרותינו די ומצה עליונה אלהים דיודין עולה שי"ן ות' שבה בציור ד"י עיין בשרף פע"ח והוא שדי לכן מחברין במוציא חתיכה ממצה אמצעי עם חתיכה מעליונה שיאמר לצר"ה דיי.

סימן תעח

ס"א אחר אפיקומן אין לאכול שום דבר בפע"פ קי"ט ע"ב במשנה אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן ובגמרו אמרו הטעם שיהא הפסח לאכל על השובע שאם יאכל אחריו יבטל טעם פסח מפיו וכן במצה בזה"ז וכ"פ אוסרים גם לשתות אחר ד"ב והרז"ה הקשה הא כבר יצא באכילה ומה אכפת לבטל הטעם אח"כ והעלה דאין איסור רק עד אחר אמירת הלל וכדי שלא ישכח מלומר הלל והמלחמות חולק דכל הלילה אסור וכולם נלאו למצוא טעם לדבר וגם בכאריז"ל לא מצאתי טעם לזה והנה בכאריז"ל כתב בתשובת שאלה לבן חכם אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן דבן החכם שואל על בחינת המוחין שבלילה זה ומשיבין לו אין מפטירין אחה"ע דא"ת חר"ן עולה שלש אלהים ומעולם תמהתי למה משיבין מוחין דקטנות ולא דגדלות שהוא נס ופלא הנעשה עתה אבל דקטנות גם קודם פסח היה וגם מה ממנו ברמז מצוה זאת דאפיקומן דוקא ונ"ל דבמלות אלו רמז התנא הטעם למה לא יאכל אחריו וע"כ אמר בלשון זה ולא אין אוכלין דהנה

מבואר בפע"ח שער י"ז שער תקון חצות פ"א על מה שאחז"ל חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת אחר התפלה דהטעם כדי שלא יסתלקו המוחין שנכנסו בתפלה עיי"ש ובעב"ד ה"נ הטעם לשבח דלא יאכל אחר הפסח שלא לבטל טעמו שלא יסתלקו המוחין דגדלות שנכנסו באכילת פסח ומצה וד"כ והנה הלל גמור מורה על מוחין דגדלות ולפיכך נאמר בלילה זה ולא בשאר יו"ט כמבואר בפע"ח שכ"א שער חג המצות פ"א וע"כ דעת רז"ה דכל האיסור רק עד אחר הלל שלא יסתלקו המוחין דאל"כ איך יאמר הלל גמור בלילה ודעת המלחמות וכ"פ דאסור כל הלילה דצריך להשהות הגדלות כל הלילה דהרי לא יצאו ממצרים עד הבקר וכן הגדלות הוצרך שיוכלו לצאת כמ"ש בפע"ח שם וגם כל הלילה מצוה לספר ביציאת מצרים והמצוה לאכול עד חצות ומאז עד הבקר שש שעות שמושך טעם הבשר בפיו ולא חשוב מעוכל דע"כ לא יאכל חלב אחר בשר שש שעות כמבואר ביו"ד סע"ט וע"כ אף דנאכל רק עד חצות מחמת דאין אוכלין אח"כ שום דבר לא נתבטל הטעם ונשארין המוחין עד הבקר אור והאנשים שלחו לזה אמר אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן לרמז חרן בס"ת דאחר הפסח חוזר וניעור הקטנות וכדי שלא יחזרו מיד לא יבטל טעם פסח מפיו שלא ישכחנו וישאר הגדלות ומחמת דעולין חרן צריך להשמר מהם שלא ישארו לבדן ולא תאחזו החיצונים והנה איתא בלק"ת פרשת בהר וז"ל לא תונו איש את עמיתו אחז"ל שתות חוזרת פחות משתות אין חוזרת וזה רומז בס"ת איש את עמיתו ויראת שתות והאותיות למפרע לרמז על חזרתם למפרע עכ"ל נראה דקורא למפרע לס"ת והכא הוא בס"ת ולמפרע ממש במפטירין אחר הפסח שכן ראוי להיות חוזר החר"ן אם יבטל הטעם פסח מצה וד"כ אבל כשלא יבטל טעמן ישאר הגדלות ולא יהא חר"ן וזה שמשיב לבן חכם אין מפטירי"ן אח"ר הפס"ח דאפי' אחר אכילה אין חרן דגדו"ל ד' ומהול"ל מא"ד.

וי"ל עוד עפימ"ש בפע"ח שם דבלילה הזה אין בנו כח להמשיך המוחין דנכנסין שלא כדרך הטבע רק יתב"ש מפליא לעשות עיי"ש וע"כ שואל בלילה זה מה העדות וכו' אשר צוה ה' אלהינו אתכם כיון דאין בכחכם להמשיך המוחין ועיין ברמ"ז בפירושו על הזהר פרשת אמור דף צ"ה ע"ב וז"ל שבליל פסח שאז באו המוחין כולם וברגע ולא בכח מעשיהם של ישראל אלא ברחמי ה' שהעלם וקשרם בתכלית הקדושה וגאלם וכו' הוא בסוד אור הישר מלמעלה למטה ולא בסטרא דישראל פירש לא בכח העלאת מ"נ מלמטה עכ"ל ומשיבין דעכ"פ אחר שכבר נמשכו המוחין יש בידינו להשהותן כל הלילה ע"כ אף אתה אמור לו כהלכות הפסח ממש הוא אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן שעי"כ אינו מסתלק הגדלות ואין מר"ן ע"כ נצטוונו לעשות הפסח דבלא"ה היה מסתלק

הגדלות מיד וע"י אכילתו כשאין מבטלין טעמו משהין המוחין וע"כ בשאר מצות כיון שנעשה בכחנו די בזה רק חסידים שוהין אבל בפסח דלא נעשה בכחנו אין לכו רק במה שיכולת בידינו להשהות המוחין ע"כ זה כל האדם מחויב דאל"כ לא עשינו כלום וי"ל עוד עפימ"ש הרמ"ז שם ז"ל שמחמת שנעשה שלא על ידינו לא נקשרו כראוי ומפני כך לא התמיד האור להועיל לכל הזיי"ן ימים עכ"ל וע"כ יש חשש יותר שיסתלק מהר וחיוב על כל ישראל להשהות עד הבקר אור ומחמת שהבן חכם שואל על מה צוה אתכם כיון שנעשה שלא על ידינו אף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין וכו' אף דבתפילין ותפלה אינו רק חסידות אבל כאן גם זה כהלכות הפסח הוא מה"ט גופא שלא נעשה על ידינו ולחכימא ברמיזא אחר הפסח אפיקו מ"ן אבל בפסח אין נעשה הזיוג ע"י מ"ן שלנו לכן אסור הזיוג.

סימן תפ"ב

ס"א אלא כזית עיין טו"ז מה שנתקשו על הרא"ש ולע"ד י"ל לפמ"ש במג"א לעיל סימן תע"א סק"ד דבאותה סעודה שלא נסתמה האיצטומכא חשוב הכל לתיאבון אף המצה שיאכל באחרונה רק כשאוכל הרבה שא"א לאכול יותר אזי ל"ח לתיאבון עיי"ש וע"כ כשאין לו רק מצה כבצקות של נכרים דממלא כרסו מהם לבד אין חשש שלא ישאר מקום לכזית מצה השמירה לאכלו לתיאבון כיון דגם הבצקות הם לחם עוני אבל במצה עשירה יש חשש שיאכל כל צרכו מהם ובזה י"ל מ"ש הרא"ש תחלה על הרי"ף דיותר מסתבר שלא יכרוך מצה ומרור כלל שלא יבטל טעם מצה השמירה והרי הרא"ש גופא מסיק לבסוף שיאכל השמירה תחלה וע"כ נדחקו הטור והק"נ דלסברתו של הרי"ף מקשה ולפמ"ש י"ל דהרי"ף מיירי דאין לו רק כזית מצה שמירה בין יש לו מצה עשירה ומעדנים לסעודתו כדמייתי מברייתא דהדובשנין בין אין לו רק מצה שאינו שמירה ועל זה פליג הרא"ש עליו בתרתי דבאין לו לסעודתו רק מצה שאינה שמירה יאכל השמירה לבסוף ולא יכרוך אחריו ובהא דמייתי הברייתא דדובשנין פליג דבזה צריך לאכול השמירה תחלה.

סימן תפד

בט"ז סק"ג דאין שייך לומר שיוציא את אחד ויברך בשבילו אלא במידי דהוה הכשר מצוה וכו' צ"ע מ"ש מהברכות שבתפלה מוציא ש"ץ את שאינו בקי וכן בסימן ס"ט לעיל איתא דאפילו בשביל אחד שלא שמעו קדיש או ברכו או קדושה יכול אחר ששמע לפרוס בשבילו והטו"ז גופיה לעיל סס"ו כתב ללמד זכות על הש"ץ דסליחות דכתב

הד"מ דתמוה איך אחר שכבר עשה צרכיו ובירך קודם הבוקר ענ"י ואשר יצר יברך שנית בבית הכנסת והטו"ז תירץ שמה שמברך שנית הוא להוציא את מי שאינו בקי עיי"ש והרי אשר יצר הוא שבח על העבר ואינו הכשר מצוה ואפשר ש"ץ שאני דתקנ"ח בשביל רבים דשכיח בהם אינם בקיאים וכן פריסת שמע נעשה ברבים דאין דבר שבקדושה פחות מיו"ד ועיין לקמן סימן תקצ"ד ולעיל סימן נ"ט במג"א סק"ה מבואר ג"כ דאף במקום דאין מוציאין היחיד שאינו בקי מ"מ בעשרה מוציאין וזה שדייק הטו"ז שיוציא את אחד אמנם בהג"א ספ"ג דר"ה מבואר דברכת שעשני ישראל ובהמ"ז אם חברו א"י יכול להוציאו אף עפ"י שיצא או אינו עוסק עתה באותו מצוה ונהי דתלוי במחלוקת שבסימן תקצ"ד ובסימן נ"ט שם לענין תפלה וק"ש אי בעי עשרה דוקא והג"א לשיטתו מ"מ אינו ודאי כמ"ש הטו"ז וגם הסברא להיפך דמחמת ערבות יוציאו.

סימן תפה

שלא לאכול מצה עמ"ש בחדושי לחו"מ סימן ע"ג ס"ה.

סימן תפז

ס"א ותתן לנו עיין לבוש טעם למה אומרים תחלה באהבה ואצל מקרא קדש א"א רק בשבת ולע"ד י"ל עפימ"ש בלק"ת להאריז"ל פ' אמר דביו"ט עולין זו"נ מעצמן עד אמא וע"י תפלתנו עולין עד אבא שהוא קודש וע"כ כתיב מקרא קודש שצריך לקריאתנו ובשבת מעצמן עולין עד אבא עיי"ש וזהו ותתן לנו באהבה מועדים שלא ע"י תפלתנו ומע"י אבל אפל מקרא קודש ל"ש לומר באהבה כי מגיע לנו בעבודתנו שאנו ממשיכים הקודש ובשבת שגם הקודש בא מעצמו צ"ל באהבה.
ואין אומרים ברכה מעין שבע בספר נהר שלום כתב לאמר גם בספר תניא רבתי פסק לאמרו.

סימן תפט

ס"א במג"א סק"ב הביא משו"ת רשב"א סימן קכ"ו דצריך כ"א לספור בעצמו והמג"א יהיב טעמא דצריך ספירה לכאו"א כמבואר בפר"י והקשה דבשו"ת רשב"א בסימן נח"ת כתב אם היחיד דעתו שלא לצאת בספירת הש"ץ צריך לחזור ולברך אע"ג דקי"ל מצות אצ"כ כתבו חכמי הצרפתים דוקא מן הסתם אבל אינו רוצה לצאת בו לא עכ"ל הרי דיוצא בספירת הש"ץ ואסיק המג"א כיון דשומע כעונה אפשר חשוב כאלו ספר בעצמו עיי"ש

ולפמ"ש לעיל סימן קמ"א דשומע כעונה משום שליחות דפה שליח כפה משלח א"כ כיון דבלקחתם לכם צריך לקיחה לכ"א ול"ה שליחו כמותו ה"נ וגם סתירת הרשב"א במ"ע ונלע"ד לפמ"ש הרמב"ם פ"א מברכות פ"ז דבכל הברכות אם בירך בלבו יצא בדיעבד א"כ ה"כ כיון דשמע הספירה מאחר הרהר בלבו והוי ספירה לעצמו רק אם כונתו לצאת בסיפור הש"ץ אינו יוצא כיון דאין דעתו לצאת ע"י הרהור שבלבו לכן הוצרך הרשב"א בסימן נח"ת לומר דאינו יוצא בספירת הש"ץ כיון דאין דעתו לצאת בו דאם ת"ל כסברת השואל דיוצא אף דאין דעתו משום דמצות אצ"כ היה יוצא בתורת הרהור בלבו וא"ש ג"כ מה דצ"ל לסברת חכמי הצרפתים דאפילו את"ל דגם כה"ג אצ"כ היינו כשעושה המצוה בעצמו אבל ע"י ש"צ וכי ה"א דיעשה שליחו בע"כ כמ"ש סימן נ"ג סק"כ א"ו משום דל"ת דיוצא בדיעבד ע"י הרהור וא"א עוד לספור בברכה ובסימן קכ"ז כתב דיספור בעצמו דלכתחלה צריך לדבר בפה ושליחות ליכא בזה.

ס"ד בהג"ה אסורים לאכול עד שיספור בברכ"י הביא שהמדקדקים בליל יוט"ב סופרין אחר הסדר וגמגם בה דלפי הדין אסור לאכול עד שיספור ולע"ד יש להוכיח ג"כ ממ"ש בתמים דעים ס"ס רמ"ה לתרץ קושית הרז"ה למה בסוכה בשמ"ע לא מברכין ובספה"ע בליל יוט"ב מברכין ותירץ שאחר שעשייתו קדש לא תעשנו חול אמרינן אבל אחר שעשייתו חול לא תעשנו קדש לא אמרינן שהרי הקדש לעולם בא אחרי חול עכ"ל ואם איתא דעושין הסדר קודם הרי אחר שעשהו קדש עושהו חול וצ"ע דהא כיון שסופרין אחר תפלת ערבית כמ"ש בריש הסימן ה"נ כבר עשינו אותו קדש ואפשר ס"ל לפי דת"ע רשות ל"ח תדיר רק מצוי ול"ש לומר בזה תדיר קודם וכמ"ש בשאגת אריה סימן כ"ח לענין ציצית ותפילין ועמג"א סק"ז ומשום הברכה יקדים ספ"ע והטוש"ע ס"ל כשאר תירוצי המפרשים ותפ"ע כיון דהשתא קבעוה חובה יש לו דין תדיר ועמ"ש לעיל סי' כ"ה ועיין מג"א לעיל ס"ס רס"ח ס"ק ט"ו ובשע"ת שם ובספר נהר שלום כתב לספור מיד אחר תפלת ערבית ויש קפידא גדולה בדבר אם מאחרה עד אחר הסדר על פי הקבלה וכיון שנודע תקפו בקבלה ודעתו כמ"ש בש"ע ס"א איליו תשמעון.

ס"ט בטו"ז סק"י דבליל שבין זיין של פסח ליום ח' של פסח אפילו בחול יש לספור קודם קידוש ובשו"ת גוא"י חא"ח סימן כ"ג חולק:

סימן תצ

ס"ב חש"מ כתב בשו"ת מהר"ם מינץ סימן מ"ג דאבל מתפלל בחנוכה ופורים ור"ח וח"ה בערב וראה מנהג דאבל התפלל בר"ח שחרית מישתבח עד אחר ח"י בלחש ואז בא

החזן ועמד במקומו והתפלל ח"י בקו"ר והלל וקרה"ת ומוסף עיי"ש וצריך טעם למה לא יתפלל הח"י דקו"ר בשחרית כבערב ואפשר דמבואר בפרק כ"מ דף מ"ג דהוא אומר על המוגמר אף דאיכא דעדיף מיניה ועיין מג"א ס"ס קע"ד דזה שהתחיל בברכת המוציא זכה בברכת המוגמר שבתוך הסעודה ואם מביאין המוגמר אחר האכילה קודם בהמ"ז אחר יכול לברך דכסעודה אחרת הוא עיי"ש ומבואר לעיל סימן מ"ה ס"ג בהג"ה דתפלת יוצר נשלם בתפלת ח"י דלחש אבל תפלה בקו"ר נמשך עד אחר סדר קדושה וקדיש תתקבל דשייך לתפלה ועיין לעיל סימן תכ"ג דקדיש תתקבל אומר אחר הלל דכאן נשלם תפלת שחרית וא"כ כשסיים תפלה דלחש לא זכה בתפלה דקו"ר והלל וק"ש דכתפלה אחרת הוא אבל אם יתפלל גם הח"י דקו"ר זכה בהלל עד אחר קדיש וא"א לדחותו אף דהוא אבל דהא ריעותא דאבלות בימים שאין לו להתפלל נדחה אם ליכא דעדיף כמותו כמ"ש הד"מ וטו"ז לקמן סימן תקע"א ושם כתבו דמותר אם ליכא דעדיף מיניה וצ"ע דא"כ כיון דעכ"פ יש כמותו יתפלל האחר ונ"ל הכונה דאף דיש אחר שאינו אבל מ"מ כיון דהאבל גדול והגון יותר חשוב ליכא דעדיף וכ"מ במשב"ז שם וכצ"ל בד"מ שם דתירץ הא דמהר"י מולין התפלל בימים נוראים בימי אבלו דל"ה עדיף מיניה והוי כאבל דרבים צריכים לו מותר בת"ת ואם איכא דכוותיה ל"ה רבים צ"ל ע"כ כמ"ש לכן במג"א בסימן תקפ"א כתב בשם הד"מ בדליכא חזן אחר שרי והיינו כמ"ש דליכא הגון כמותו ועכ"פ חזינן דמעלת עדיף דוחה ריעותא דאבלות וכ"ש מי שהתחיל בברכות דוחה מעלת עדיף דידחה ריעותא דאבלות לכן אין נותנין לו הצבור רשות להתפלל התפלה דקו"ר דרשות בידם לדחות האבל כמבואר לעיל סי' נ"ג ס"כ וכן מצאתי בחיי אדם כלל קל"ח דכמדומה לו שהגר"א לא הניח אבל להתפלל, בר"ק שחרית וצל"ע הא דכתב הרמ"א ביו"ד סימן שע"ו דמי שא"י להתפלל כל התפלה יתפלל למנצח וב"ל עיי"ש דאיך ידחה זה שהתפלל בקו"ר ואפשר משום דחשוב צורך גדול להציל המת מגיהנם או דבשלמא התם דמברך על המוגמר דאין מורידין אותו מגדולתו כמ"ש בהשגות הראב"ד על הרז"ה בפרק כינו שם וע"כ אם יברך הגדול על המוגמר הרי הורד הראשון מגדולתו כיון דמשום כבוד הגדול הורד הוא אבל כאן דמשום להציל המת מגיהנם מעמידין העם אותו אין זה הורדה מגדולה לראשון וזה אפשר טעם מהר"ם שהביא בא"ר סימן תקפ"ב שהתפלל באבלתו עד הלל ואח"כ התפלל הש"ץ כיון דמשום אבלות פירש לא משום כבודו דש"ץ (אלא דמהר"ם הרי גדול הדור הוי וצ"ל דס"ל אף דליכא כותיה נדחה האבל משא"כ למהרי"ל וש"פ דאם ליכא גדול כמותו לא נדחה האבל הרי כשידחה מהלל נוגע בכבודי דאם לא היה גדול כמותו לא היה נדחה וצ"ע בזה) ויותר נראה דתלוי במנהג מקומות

שהביא רמ"א סי' תקפ"א סס"א ובמג"א סק"ז עיי"ש דלפי דבריו המתפלל עד למנצח דוחה האבל למנהג אותן מקומות אמנם למ"ש המג"א בס"ס תקצ"ב דאם נהגו לחלק הסדרים מעולם לא זכה הראשון ושרי ה"נ כיון דנהגו שהאבל יתפלל מלמנצח או עד הלל לא זכה הראשון וזהו דעת מהר"ם דמתחלה לא ירד ע"ד לגמור ההלל ולא זכה או אפשר דיכול בעצמו למחול ועיין ב"י ס"ס תקצ"ב מ"ש בשם הכלבו דמשמע די"ל דעת הרמב"ם דמוכרח המתחיל לגמור ומעכבין עליו מליתן לאחר רק י"א דיכול למחול בעצמו רק אנו אין מעבירין הימנו:

ס"ב במג"א ש"מ דח"ה לא מקרי יו"ט וא"ל בחש"מ ינחילנו ליום שכולו טוב ולע"ד ראיה דחוה"מ נקרא יו"ט מירושלמי פ"ק דמגילה ה"א ויו"ט מיכן שאסורין בעשיית מלאכה ופריך הא תני שמואל מפני מה מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים וממון לאחיהם שבכרכים הרי מותר בעשיית מלאכה ודחי הרי חולו של מועד אסור בעשיית מלאכה ומספקין מזון לאחיהם שבכרכים עיי"ש בק"ע וש"מ דביו"ט אסורין להספיק מים ומזון לאחיהם שבכרכין משום איסור תחומין או דהוה מו"מ או דודאי מביאין בסל ובקופה דאסור ביו"ט כמבואר רפ"ד דביצה רק דפורים גם למאן דס"ל דיו"ט קבלו לאסור במלאכה לא נאסר יותר מחול המועד הרי דחוה"מ מקרי יו"ט דאל"כ ע"כ כיו"ט ממש קבלו למ"ד זה וראיתי בפ"מ שם גרס הדא אמרה שאסור בעשיית מלאכה ופירש מדצריך להספיק לאחיהם שבכרכין בי"ד וט"ו דאסורין בזמן קריאתן במלאכה ובני הכפרים מותרין בי"ד וט"ו דלאו זמן קריאתם הוא ואינו נראה כלל דא"כ עדיין ליתסר משום שהובא בשבילם מחוץ לתחום וכדומה דגם ע"י נכרי אסור כדלקמן סימן תקט"ו ועוד דבירושלמי פ"ב דמגילה ה"ב על משנה דהיה כותבה אמר הדא אמרה שמותר בעשיית מלאכה ומשני בי"ד בכרכים ופירש הר"ן בט"ו שחל בשבת קורין הכרכים בי"ד ומותרין במלאכה דלא נאסר רק בזמנו ואעפ"י שי"ד זמן קריאה לכל ואצ"ל לבני הכפרים המקדימין שהם מותרים במלאכה עיי"ש וא"כ רל דס"ד להוכיח איסור מלאכה מדבני כפרים מספקין להם מים ומזון דהרי בני כפרים נמי איסור מלאכה שלהם הי"ד והגם שהפ"מ שם פירש בי"ד בכרכים דמיירי בבן עיר שהוא בי"ד בכרכים ועתיד לחזור למקומו שקורא כמקומו אעפ"י שהוא בכרך והלכך אפילו למ"ד שאסור בעשיית מלאכה וכל אחד בזמנו הוא דאסור היינו כשהוא במקומו אבל אם הוא בן עיר והוא עכשיו בכרך הואיל והן מותרין בעשיית מלאכה הוא מותר ג"כ שלא ישנה ממנהג המקום שהוא בה עכ"ל ולע"ד תמוה דהא נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם כמבואר לעיל סימן תס"ח ועוד המגילה קורא ומשנה ממנהג המקום שהוא בה ואיסור מלאכה שהוא בשוא"ת

וי"ל מלאכה דלית לו ואינו נמנע מפני איסור חושש לשינוי מקום עיין פרק מקום שנהגו דף מ"ה ועוד איך ס"ד משום דבני כרכים אסורים במלאכה בני כפרים מספקין להם הא נותנין עליהם חומרי מקום שהלכו לשם כדלעיל סי' רס"ח והוא משנה ר"פ מ"ש לכן העיקר כפירש הק"ע:

ס"א הבשמים בביצה כ"ג ע"ב בתוס' ד"ה כי הוינן הקשו אמאי נמנעו מלהריח הרי לא גזרו שמא יקטם ובמרדכי בע"פ כתב הטעם שלא תקנו לברך במו"ש שחל ביו"ט על הדס שלא יבא לקטום ועוד גם ביו"ט יש בו נשמה יתירה ותמוה דהרי ל"ג שמא יקטום וי"ל לפמ"ש בסימן תק"י דאף דל"ג בחשש רחוק נמנעו מלעשות תקנה כשאפשר לבא עי"כ לאיסור תורה גם ע"צ רחוק דדרכיה דרכי נועם ולא יתקנו מודי דאפשר לגרום תקלה וה"נ נהי דלא אסרו להריח ולקטום ע"ב ול"ח שיקטום ממחובר נמנעו מלתקן תקנה כוללת על כל אדם לברך על הבשמים דיוכל לבא ע"ה לטעות ולקטום ממחובר ועוד דאזי יהא תמידית והכרח לכל העולם משא"כ בשלא תקנו אינו שכיח רק בקצת אנשים שלפעמים יריחו ול"ח שיזדמן מהם ע"ה שיטעו לקטום ממחובר דהוי מיעוטא דמיעוטא ול"ש ועוד דבמצוה יש לחוש שיטעו יותר דמשום המצוה מותר וכמ"ש באס"ז בפ"ב דביצה דח"י דמה"ט חששו בשופר ולולב ומגילה שמא יעבירנו ד"א בר"ה דבהול למצוה:

טעם שני שכתב המרדכי דגם ביו"ט יש נשמה יתירה פליאה דא"כ גם במוי"ט יברך עה"ב ולע"ד כמו דקדושת יו"ט קלה מקדושת שבת והותר בו או"נ כן הנשמה יתירה אינה גדולה כבשבת וכדאחז"ל בפע"פ דק"ב ביו"ט שחל במו"ש משל למלך יוצא ומפרכוס נכנס וידוע דדבר ההולך בהדרגה אינו מורגש הצער כל כך כמו דבר פתאומי הנופל מאיגרא דמה לבירא עמיקתא כן הדבר הזה דבין קדושת שבת לחול הבדל גדול ובמו"ש אבדה נפש ולייישב דעתו על הצער הגדול תקנו להריח בשמים וכמ"ש תוס' ורא"ש בפע"פ משא"כ כשחל יו"ט במו"ש דהוא בהדרגה דיש בו עכ"פ נשמה יתירה מקדושת יו"ט וכן במוצאי יו"ט הוי בהדרגה דמשוה קצת לחול במלאכת או"נ ועוד אחר יו"ט א"ח דעדיין נשאר קצת מקדושת יו"ט והכל בהדרגה ולמשכילים יונעם.

וי"ל אלו ואלו דא"ח יש שזוכה לנשמה יתירה גם ביו"ט והם בני עליה משא"כ שבת כולן או רובן זוכין דקדושת שבת בא ממילא בלא מעשה תחתונים כן הנשמה יתירה בא לקטן וגדול כ"א לפי ערכו אבל קדושת יו"ט תלוי במעשינו לקדשו וע"כ יו"ט נקרא מקרא קודש דצריך הזמנה והכנה לקרוא קדושת יו"ט ולהמשיך נשמה יתירה וע"כ לא תקנו לברך עה"ב רק בדבר השוה בכל נפש ושייך ברוב ישראל משא"כ ביו"ט מי יאמר זכותו לבו ובמו"ש שחל יו"ט ג"כ לא תקנו דאולי יש בו נשמה יתירה ושוא"ת עדיף ואח"כ

במוצאי יו"ט אולי כבר יצאה במוצ"ש וחד טעם הוא דלא תקנו רק כשכולל רוב ישראל ולתקן לחצאין א"א דמאן מפיס ומחזי כיהורא והבן אם בע"נ אתה.

סימן תצא

ס"א ומבדיל על הכוס כמו במוצאי שבת מי שהיה אונן במוצאי יו"ט ולא יכול להבדיל בלילה יבדיל ביום ואם עבר היום אין לו תשלומין וה"ה אם נאנס במוצאי יו"ט ולא הבדיל יד אפרים הלכות אונן סכ"ד ועיין ברכ"י כאן פליגי בזה והי"א לא כתב טעם מספיק למה בהבדלת שבת יש לו ג"י כדלעיל סימן רצ"ט וביו"ט רק יום אחד ולע"ד כן האמת דבשבת יש השארת נפש יתירה עד יום ג' ע"כ יכול להבדיל אז משא"כ יו"ט ליכא רק יום אסרו חג השארת קדושה עיין מ"ח מסכת יום שלישי פ"ג מ"ב ובמסכת שארית פסח פ"ג מ"ב.

סימן תצב

בה"ב בלבוש כתב לברך קודם שאומרים יהללו וכן הביא הפרימ"ג מהלבוש ובסוף שערי אפרים הביא מהלבוש לברך אחר יהללו ועוררני בזה חתני הר"ר שלמה העלליר.
ונ"ל לברך אחר יהללו עפימ"ש בזוהר ויחי דף רכ"ז ע"ב בכל אתר דברכאן מצטרכו לברכא בעי קוב"ה אתברכא בקדמיתא ולבתר אתברכו אחרני ואי קוב"ה לא אתבריך בקדמיתא אינון ברכאן לא מתקיימין עיי"ש לכן יאמר המברך למי שיקבל תענית בה"ב אחר יהללו כי הוא ברכה מלשון בהלו נרו שיתגלה טובו ויבהיק וכ"כ בסידור הגאון מהר"ז זלה"ה בתחלת פסד"ז כי הללו הוא מלשון יהל אורו שע"י שמשבחין איתו כביכול באיזה מדה יתגלה אותו מדה בשפע גילו אור ממש ומה שאומרים יקו"פ ומ"ש לקהל לפני יהללו כי היא אחרי ברכת ההפטרה אבל מי שברך להמקבלין בה"ב כבר נפסק הרבה ע"י אמירת אבה"ר שהוא הזכרת נשמות וצריכין להמשיך ברכה על החיים בעוה"ז לכן צריכין להלל שמו שיאיר בעוה"ז על החיים ותחול הברכה ע"י המשכת אור מריש כל דרגין על כנס"י וברע"מ פ' בא דף מ"ם ע"ב כתב וישראל בהאי ספורא יהבי חולא לממריהון כחלבא דאתוסיף חילא וגבורתא כד משבחין גבורתיה ואודן ליה עכ"ל.

סימן תצג

ס"ג משום לא תתגודדו כתב מג"א דדבר שאינו אלא מנהג ל"א בו ל"ת ובכנס"י סימן י"ז כתב דמ"מ מוטב שיהיו כל בהכ"נ שבעיר שוין וביותר שיש לפקפק על מג"א הנ"ל

עכ"ל וגם מעיל צדקה סימן נו"ן אישר דעת הרמב"ם דאפילו דבר שאין בו אלא מנהג בעלמא יש בו משום ל"ת בעיר אחד אפילו בשתי בתי דינין ובאשל אברהם להגאון מביטשאטש כתב בהנחת תפילין בחוה"מ אף גם יחיד בין רבים שאינם מניחים אז אין עליו קפידא בזה כיון שאין מורה כן לזולתו ונ"ל ראיה לזה מפ"ק דיבמות דף י"ד כי אמרינן ל"ת בשתי ב"ד או ב"ד בעיר אחד פלג מורין כן ופלג מורין כן ולמה שינה לשונו ממה דאמר מעיקרא עושין כן גם מה זה שאמר ב"ד אע"כ רק כשמורין יש משום ל"ת ומצאתי במעיל צדקה סימן מ"ט ראיה זו והכי מסיק שם בסימן נון וזה שלא כהשיב משה בחיו"ד סל"א והוגד לי שבשו"ת ב"ח חדשות כתב בהשיב משה וז"ל שם בסימן מ"ב החזן תוקע עצמו לדבר הלכה ואינו מניח תפילין בחוה"מ ועובר על ל"ת דדרשינין ל"ת אגודות אגודות ב"ד אחד בעיר אחד פלג מורין כן כב"ש ופלג מורין כב"ה וכתב ריא"ז על זה גם בזה"ז יש ברוב מקומות מחלוקת בין החכמים אסור להם לבני העיר לחלק ולנהוג קצתן כאחד וקצתן כאחד עכ"ל ולכאורה מה הוצרך לריא"ז כיון דמבואר בש"ס אך בש"ס י"ל דוקא כשמורין לאחרים אמנם הב"ח דילג מ"ש ריא"ז דאסור לבנה"ע לחלק ולנהוג במנהג פשוט ולהב"ח הך במנהג פשוט שפת יתר אך נ"ל כוונתו דוקא אם כל כת נוהגין מחמת שכן פשוט להם ולא מחמת שמחמירין לעצמם ובמה יודע איפוא זה אלא אם מורין לאחרים דכך הדין פשוט.

הלכות חג השבועות סימן תצד

ס"ג חלב י"ל דמבואר בזהר ויחי דף ר"ם דתורה שבכתב חלב ותורה שבע"פ יין עיי"ש מק"מ והנה איתא בפ"ט דשבת דף פ"ח דכפה עליהם ההר כגיגית וקבלו התורה בע"כ והדר קבלוה בימי אחשורוש וכתב שם הרי"ף מהמדרש תנחומא דתורה שבכתב קבלו מיד ברצון עיי"ש לכן אוכלין חלב בשבועות על קבלת תורה שבכתב ושותין יין בפורים על קבלת תורה שבע"פ ברצון ובע"ז דף ל"ה מאי כי טובים דודיך מיין אמרה כנס"י לפני הקב"ה עריבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה פרש"י דברי דודיך דברי סופרים מיינה עיקר תורה שבכתב ולהמדרש תנחומא אדרבה תורה שבכתב קבלו מאהבה מיד ונראה ע"ד שכתבו דדבר המפורש בתורה אין חכמים יכולין לעקור אפילו להחמיר נמצא כחם על תורה שבע"פ דכל שאינו מפורש צריך לפירש בתורה שבע"פ וזהו שאמרו ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה דייקא יינה שהוא תורה שבע"פ ולכן לא נתן הכל בתורה שבכתב מפורש כדי שיהא מסור לחכמים וזהו ישקני מנשיקות פיהו בתורה שבע"פ ולא כולו בכתב כי טובים דודיך דברי סופרים מיין מתורה שבע"פ וכיון

דהמן גרם לקבלת תורה שבע"פ ברצון לכן חייב לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן אלא דמשום שנתכוין לרעה אשר ביקש לאבדי ואלהים חשבה לטובה.

במג"א סק"ה נוהגין להעמיד אילנות בבהכנ"ס ובבתים נ"ל דאסור לטלטלן בשבת ויו"ט וכמו אוכלין ומשקין דתולין בסוכה כדי לנאותה דאסור לטלטלן בשבת ויו"ט דמוקצין הן כמבואר בסי' תרל"ח ס"ב ה"נ הוקצו להיותן עומדים כל השני ימים למצותן מאיזה טעם שיהי' מ"מ אחר שכך נהגו נעשה מצוה דמנהג ישראל תורה ואין לבטלו כדלקמן סימן תר"צ סי"ז ועוד מטעם אחר אסור דעצים מוקצין הן ולא שרי להשתמש בהן אפילו ביו"ט אלא לצורך הסקה כמ"ש מג"א בסימן תק"ב סקי"א ואף דבס"ק י"ג שם הביא דעת הישו"ש דמותר להשתמש ביבשים בכל תשמיש הרי הא"ר שם ס"ק ט"ז פסק לאסור והובא בבאה"ט שם סק"ד וכ"ש בשבת כדאיתא בסי' ש"ח סנ"ג ובמחצית השקל שם סקמ"ה ובלבושי שרד שם על מג"ד ס"ק י"ז ובתו"ש שם ס"ק ס"ט.

בבאה"ט סק"א הביא דר"י דביומא דעצרתא עבדי ליה עגלא תלתא אמר אי לאו האי יומא דקגרים כמה יוסף איכא בשוקא והקשה דמשמע דיומא גרים הל"ל אי לאו מתן תורה ועוד אי לאו מתן תורה הוה מחזיר העולם לתהו דאמרינן התנה הקב"ה במע"ב א"ל יקבלו ישראל התורה וכו' ונראה דהמג"א הקשה איך אנו אומרים בשבועות זמן מתן תורתינו הלא קי"ל בשביעי בסיון נתנה תורה ולדידן שבועות לעולם בששי לסיון ונ"ל דביוצר שני לשבועות איתא קרב מועד והגיע זמן וכ' ויל"ד מה ענין קרב וגם הוא כפל לשון ויתכן לפימ"ש בנזה"ק ב"ר פ' צח סימן ג' בשם חכמי אמת שכל עת וזמן יש לו שר ומזל מיוחד עליה למעלה בעולם הגלגלים וכן כזה יש גבוה מעל גבוה בעולם העליון בעולמו של הקב"ה שעל כל עת וזמן יש ממונה עליה מדה המיוחדת המאיר בו והם משתלשים מצירופי אותיות התורה וצרופי רל"א א"ב והם באים כסדרן זה אחר זה מזיין ימי בראשית עד סוף ימות עולם ולכן בכל עת וזמן יש הנהגה אחרת בעולם כפי בחינת המדה כיוצא בזה מצינו בקץ גאולת מצרים שהיה משומר ובא מז' ימי בראשית וא"כ איך יתכן שהקב"ה דילג על הקץ ולקרב הגאולה שלא בעונתה הרי אין ישועת הגאולה אלא בעת רצון המיוחד לעת קץ אלא שהקב"ה מחלף הזמנים היינו המדות העליונות הממונים על הזמנים כל אחד בזמן המיוחד לו להיות הנהגתו כפי בחינתו לכן לצורך שעה מחלף את הזמנים שהמדה טובה הראויה לזמן מאוחר מעמידה בזמן מוקדם וכן בענין זה משתנה ג"כ סדר הזמנים למטה במערכת השמים והיינו דכתיב ויהי מקץ ת"ל שנה ויהי בעצם היום הזה אך שאז לא היה אלא רד"ו שנים מ"מ זמן הקץ של ת"ל שנה דהיינו מדרגות ומדת עת רצון כבר היה בעצם היום הזה של מאתיים ועשר שנים כי

נשתנה מדת סדר הזמנים להקדים המאוחר את"ד והובא בישמח משה על ישעי' וזה שאמר קרב מועד זמן החג פסח שנקבע בששת ימי בראשית נתקרב והגיע זמן של ארבע מאות שנה וכן זמן מתן תורה נקבע מתחלה להיות בששי בסיון וכמו שדרשו חכז"ל ביום הששי אם יקבלו התורה בששי בסיון אלא שמשה רבינו הוסיף יום אחד מדעתו משום הוראות שעה וידוע שכל דבר הנקבע בטבע ונשתנה לצורך שעה אינו מתמיד וכדכתיב ודבר אלוקינו יקום לעולם וידוע כי כל עת שנתחדש בו דבר טוב נזכרים ונעשים בכל שנה ויש מעין זה בכל שנה באותו יום שאירע וא"כ גם נתינת התורה הוא כן אלא שהוא בהעלם, והנה במתן תורה היו כל הנשמות וקבלו התורה אבל אז עדין לא נתייגעו משא"כ כשבאים הגוף אזי יגעתי ומצאתי אבל מי שלא נתייגע אפילו מה שקיבל במעמד הר סיני נאבד ממנו ולפי"ז בכל שנה באמת זמן מתן תורתינו בששי בסיון כי זה הזמן נקבע בששת ימי בראשית לכן אנו אומרים בששי זמן מתן תורתינו ור"י אמר אי לאו האי יומא בששי בסיון דגרים להתעורר בכל שנה קבלת התורה ואזי מקבלים לפי היגיעה בגוף כמה יוסף איכא בשוקא אף שלא נתייגעו ליישב באהל תורה מ"מ קבלו במתן תורה כמו הוא.

הלכות יו"ט סימן תצה

ס"א אסורה ביו"ט ברמב"ם פ"א מיו"ט כתב מה שאמרה תורה בכל המועדים מלאכת עבודה למעט או"נ דל"ח עבודה ונתקשה שם בלח"ם דא"כ למה צ"ל אך אשר יאכל וברמב"ן פרשת אמור הקשה דבספרי איתא דצריך גז"ש דמקרא קדש ללמד על כל המועדים מפסח דכתיב בו אשר יאכל להתיר או"נ ותירץ דעבודה למעט או"נ רק לולא הגז"ש ה"א לאסור לעשות לאחרים גם או"נ דחשוב עבודת עבד ולעצמו מותר מלאכות הקלות שאינם באו"נ ובא הגז"ש ללמד פירש עבודה למעט או"נ ואין לחלק בין לעצמו או לזולתו עיי"ש ועדיין קשה ל"ל עבודה ול"ל מלתא דאתיא בגז"ש טרח וכתב לה קרא כיון דעדיין צריך הג"ש.

ונ"ל לפמ"ש החוו"ד בכללי ס"ס דכל דברי תורה ע"ד ודאי עיי"ש וע"כ לאו דמלאכת עבודה ל"ת דוקא בודאי לא יהא בו צורך או"נ ובספק שמא יקלעו אורחין ליכא לאו רק עשה דשבתון דצריך שביתה ודאי ור"ח דס"ל בפא"ע אופה מיו"ט לחול לוקה משום דדעתו לחול כמ"ש במלחמות שם אבל באופה משום שמא יקלעו אורחים גם לר"ח אינו לוקה וע"כ מאך אשר יאכל לכ"נ ה"א דצריך או"נ ודאי ע"כ כתוב מלאכת עבודה דליכא לאו רק בעבודה ודאי שאינה לאוכל נפש.

ואפשר מה"ט דרשינן לכם ולא לגבוה או לעכו"ם ולכלבים אף דראוי לאורחין ולא מוקמינן הקרא באכילת איסור או סמוך לחשכה אבל בהיתר ובאמצע יום נימא הואיל ולמה אסור מן התורה וכמ"ש ברמב"ם פ"א הי"ג ועיין רז"ה פא"ע דמ"ז ולפמ"ש ה"ט דלכם ודאי צריך והואיל ומקלעי אורחים רק ספק הוא ולכן נהי דאינו לוקה מ"מ אסור משום עשה לכם ולא וכו' עיין תוספת ביצה די"ב ד"ה השוחט וי"ל לר"ח לוקה דעובר בעשה דשבתון ודאי א"ר וכיון דעבר איסור תורה אסור ביומו לכ"ע כדמשמע ברמב"ם פ"א מיו"ט ה"ט דדינו כמבשל בשבת דאסור לו לעולם וממילא לאחרים אסור בו ביום כמ"ש בה"ש פ"ו הכ"ג וכ"כ במרדכי פ"ש דביצה סי' תרע"ה ול"ל דחזי לאורחים ומתורץ קושית מלחמות בפא"ע דמה קאמר בתמיד נשחט דכי ל"ל לר"ח הואיל לקולא ואיך לוקה והצילו העדה א"ר ולפמ"ש א"ש כיון דלקולא ל"ל הואיל אסור הפת ולא חזי כלל וליכא הואיל כלל.

מכשירי או"נ שלא היה אפשר לעשותן מאתמול אם נשבר יומים לפני יו"ט והיה אנוס בעיו"ט משמע דמותר מדלא קאמר שלא היה אפשר לעשותן לפני יו"ט וכן משמע ממלחמות פא"צ שהקשה עמ"ש רש"י דצידה אסורה שהיה לו לצוד מעיו"ט דאם עלתה מצודתו ריקן בעיו"ט למה אסור עיי"ש ומה קושיא דמ"מ היה לו לצוד בימים שלפני עיו"ט ואין לדבר סוף וע"כ דא"צ להכין רק מעיו"ט והכינו בששי כתיב ובש"ע הגאון מהר"ז זלה"ה בקו"א סימן זה כתב דאם היה אפשר לתקנו לפני עיו"ט ונאנס בעיו"ט אסור מדלא משתמיט פוסק לומר בהך דסימן תק"ח דאם נאנס בעיו"ט דמותר וגם המג"א בתק"ט על כל איסור הנמכר כתב בפירש דאל"ה אפשר מעיו"ט שרי ובסימן תק"ח ל"כ כלום ועכצ"ל דתיקון דבר חדש לעולם אסור דאם נאנס בעיו"ט היה אפשר לפני עיו"ט עיי"ש ואינו ראיה דשאני כלי חדש דעפ"י רוב אפשר מעיו"ט דאונס ל"ש משא"כ תיקון כלי שנשבר ל"ל בזה רוב דאם נשבר היום א"א לתקן מעיו"ט בלא אונס והלכה תורה אחר רוב כמ"ש הה"מ פ"א מהלכות יו"ט ומדויק אמרם כאן במכשירין שאפשר וכו' ולא אמרו כשהיה אפשר דהא ביו"ט קיימינן אע"כ דברו במהות המכשירין אם אפשר לעשותן מעיו"ט והכל הולך אחר הרוב ואם בעיו"ט בבוקר היה אפשר לעשותן והמתין עד שנאנס חשוב ג"כ אנוס לפמ"ש מג"א לעיל סימן ק"ח ס"ק י"א.

ס"ב קצירה וכו' בר"פ א"צ ז"ל רש"י אע"ג דשחיטה ואפייה ובישול מאבות מלאכות הן והותרו לצורך יו"ט טעמא משום דא"א מעיו"ט אבל צידה אפשר לצודו מבע"י עיי"ש ומלחמות ור"ן הקשו אם עלתה מצודתו ריקנית בערב יו"ט למה אסור ולע"ד י"ל כמ"ש הה"מ פ"א מהיו"ט דכל מלאכה אשר רובה אינה באו"נ גם כשיזדמן באו"נ אסור דהלכה

התורה אחר הרוב עיי"ש וה"נ אם רובה אפשר מעיו"ט אבל במכשירין מיעטה תורה אפשר מעיו"ט אפילו רובה לא אפשר דמותר באו"נ דהוא ולא מכשיריו באופן דהוא מותר אסור מכשירין ומתורץ קושיתם ממכשירין דמחלק בין אפשר מעיו"ט דמשמע באו"נ אין חילוק והנה טחינה בתבלין רובה ביומו וגם הרקדה ובורר וטחינה וקצירה י"ל דרובה משובחין ביומן וכמ"ש הב"י לעיל סימן שכ"ה ומג"א סימן תקט"ו וכ"ן בפרק שואל דפירות דרכן לתולשן ביום שאוכלן וע"כ א"ש מה דיליף בירושלמי לאסור תלישה וטחינה ביו"ט מקרא דצ"ל אף דרובה ביומו.

עוי"ל קושית הראשונים על רש"י דאיך חילק באו"נ בין אפשר מעיו"ט והא לא מפליגינן כן רק במכשירין ועוד לרש"י תימא דס"ל בביצה די"ב דאמרינן מתוך גם בליתא צורך כלל וכיון דודאי משכחת צידה כשלא היה אפשר מעיו"ט וכמ"ש במלחמות ממילא יהא מותר גם באפשר במתוך ולע"ד גם רש"י ס"ל מ"ש המלחמות דצידה אסור משום דאינו ברשותו של אדם הוי מלאכת עבודה רק מ"ש הטעם זה גם על הקצירה אינה סברא כ"כ דזה כבר ברשותו וירושלמי מכריעו דהוצרך לדרוש לאסור טחינה וקצירה מושמרתם וגם צידה לא יתכן רק ביער דעכ"פ צידת חיות הללו ל"ה ברשותו וכמ"ש המלחמות על רש"י דצידת דגים אלו שצד היום לא היה אפשר מאתמול דצידה אחרת היה אילו צד אתמול אבל בצד ונתן לקרפף וביבר כבר הן ברשותו אלא דמחוסר צידה דצריך כלי מצודה כדאיתא בגמרא עכצ"ל דאסור משום דהיה אפשר מאתמול וא"כ ל"ש מתוך דבלא אפשר מאתמול בלא"ה אסור משום דאינו ברשותו ואף דאשכחת בפרס מצודה מעיו"ט וניצוד ממילא ביו"ט לבביבר וקרפף וצריך עוד צידה דלא היה אפשר מאתמול ומ"מ ברשותו הן ול"ה מלאכת עבודה דקי"ל פורסין מצודות מע"ש בפ"ק דשבת י"ל מ"מ היה אפשר לתקן זה מעיו"ט שלא יחוסר צידה אם יזדמן לשם ביו"ט ורוב מצודות אין מחוסר צידה ול"ל מתוך שהותרה באו"נ דההיתר ע"צ המיעוט דאם ניצוד מאתמול לקרפף אפשר לצודן לגמרי ואם יצוד היום אסור דאינו ברשותו וכיון דהרוב אסור ל"ל מתוך כמ"ש הה"מ הנ"ל.

ולהמתיק יותר דברי רש"י י"ל דרש"י ס"ל בפ"ק דביצה ד"ב ע"ב ובדף כ"ו ע"ב דמוקצה אסור מן התורה דכתיב והכינו צריך הזמנה מבע"י ובמוקצה בצידה שלא היה ברשותו כלל כתב המלחמות דגם ר"ש מודה וכה"ג כתבו תוספת בעירובין דמ"ו ד"ה כ"ש וכ"כ הפנ"י בביצה דכ"ד על המשנה מצודת חיה רק ס"ל לרש"י דה"ד א"ל היה כלל ברשותו ולא היה בידו לצוד חיה זאת ודגים הללו בזה מחוסר הזמנה וכביצה שנגמרה בשבת דהוי הכנה משום שלא היה בעולם אבל כשכבר הן בביבר ובידו לצוד איזה שירצה נהי

דצריך צידה הוי כמחובר המחוסר תלושה כיון דבידו לגמרו ל"ה מוקצה וע"כ הוצרך רש"י בדף כ"ד ע"ב ד"ה אם לומר דר"ש מודה במחובר דאקצינהו מדלא תלשן מאתמול וה"ד אם בלא"ה תלישה אסור אבל אי היה מותר ל"ש לומר דאקצנהו בידים כיון דבידו לתלוש ולצוד ביו"ט ועכצ"ל באלו שבביברין דאפשר מאתמול ול"ה לצורך וממילא ל"ל מתוך שהותרה לצורך כשלא היה אפשר מאתמול דאז בלא"ה אסור משום הכנה ממילא אסור לצודן ביו"ט כיון דאסורין באכילה הוי שלא לצורך או"נ משא"כ בשאר מלאכות דהותרו ביו"ט משום דלא אפשר מאתמול שלא יתקלקלו כמו שפרש"י י"ל מתוך ומותר גם באפשר ובמכשירין ל"א מתוך דמיעטה תורה בפירש דדוקא בלא אפשר מאתמול מותר.

ושיטת הר"ן דצידה מחמת שנעשה לימים הרבה אסרו שמא יציד הרבה שישאר לחול והקשו הא קי"ל הואיל ומקלעי אורחים וליכא איסור תורה עיין ישעי"ק סימן תצ"ז.

ולע"ד דאם אפשר מעי"ט שלא יתקלקל המאכל חשוב שלא לצורך היום וכ"כ הפנ"י בפ"ק דפסחים ד"ה ובביצה די"ב אלא דמ"מ הל"ל מתוך אבל מתוך והואיל ל"א כמ"ש הש"א.

אסרום חכמים לשון הרא"ש דצודה וקצירה וטחינה מחמת שנעשה לימים הרבה אסרוהו חכמים דמחזי כעובדא דחול ובירושלמי מסמיך להו אקראי מנין שלא ירקד וכו' ואח"כ כתב כל המחוסר צידה אסור היינו מן התורה וחייב כמ"ש תוספת ותוספת הוכיחו מדאסרינן ליתן לפניהם מזונות ע"כ דשמא יצוד דאסור מן התורה עיי"ש ומשולל הבנה דסותר א"ע מניה וביה ובירושלמי מוכח דחייב דתנו שם הקוצר ביו"ט לוקה מ"ם ובק"נ נדחק שהכתוב מסרו לחכמים ואין לשון הרא"ש סובל כן דאמר רבנן גזרו ונלע"ד דמה שהוצרך הרא"ש לומר דנעשה לימים הרבה מחזי כעובדא דחול דבלא"ה הל"ל הואיל ומקלעי אורחים אמנם כיון דרבנן אסרו ממילא אי טחן או קצר אסור היום ולא חזי לאורחים ותו ל"ל הואיל כמ"ש האחרונים ול"ד לאופה מיו"ט לחול דאם יבאו אורחים יאכלו ולפ"ז בקוצר או טוחן לוקה כאופה סמוך לחשכה דודאי לא יאכלו ממנו אלא דאיך אפשר דחכמים יאסרו דבר המפורש בתורה להיתר אשר יאכל לכ"נ ע"כ תירץ דמסמיך להו אקראי תו ל"ח מפורש להיתר ונהי דש"ס בבלי ע"כ לא ס"ל האי דרשה כמ"ש הר"ן מ"מ כיון דיש מקום לפרש בירושלמי ל"ח מפורש להיפך ואפשר גם כונת ירושלמי כן ומיושב קושית ק"נ דאיך אמר בירושלמי אך הוא לבדו למעט טחינה קצירה הרקדה והרי בביצה דכ"ח בין רבנן בין ר"י דרשו הוא למעט מכשירין ולפמ"ש א"ש דלא קאמר רק להסמיך דאפשר דממעט גוף או"נ אף דלפי האמת רק מכשירין ממעט מ"מ

תו ל"ח מפורש להיתר ואסרו חכמים וממילא לא חזי היום רק למחר ולוקה כמו אופה מיו"ט לחול סמוך לחשכה ועיין תוספת פרק איזהו נשך ס"ד ע"ב בד"ה ולא ישכור וטו"ז יו"ד סימן קי"ז סק"א.

ס"ד הג"ה אבל נולד אסור הנה ברא"ש שילהי ביצה הקשה למה פסק דלא כר"נ דאמר מאן דל"ל מוקצה ל"ל נולד ובשילהי כירה פריך על ר"י מדר"נ ונלע"ד דטעם מאן דל"ל מוקצה דכל מידי דחזי ליה לאינש דעתיה עליה כמ"ש ר"ח הובא ברא"ש שם וכן פרש"י ריש ביצה לא מקצי אינש מדעתיה מידי דחזי ליה וא"כ י"ל דהוי כהא דאמרינן בפ"ק דביצה דף ד' לקחה סתם שחטה הוברר דלאכילה עומדת דעכ"פ גם מאן דס"ל דלא מקצי מדעתיה מ"מ לא עדיף מסתם וכן מצאתי בפנ"י ריש ביצה וא"כ לר"נ דס"ל בפרק משילין דל"ט דגם בדרבנן א"ב דמיא לנולד דעכשיו נעשה אוכל אצלו דלא הוברר למפרע וכן ר"י ל"ל בררה בדרבנן בביצה דל"ח ע"ב ע"כ פריך ליה שפיר מדר"נ ואנן קי"ל בדרבנן י"ב ולפ"ז באוצר של פירות ועצים גם להמתירין מוקצה דוקא כשנטל הפירות לאכול והעצים להסקה דאזי הוברר למפרע אבל לטלטלן מחמה לצל או בצריך למקומן או נטל העצים לסמוך בהן ולצלות עליו בשר כשפוד הוי מוקצה כיון דל"ל הוברר למפרע כ"ז שלא נטלן לאכלן ולהסקה ועיין לקמן סימן תק"ב ס"ג ועוד דגם לר"ש דמתיר מוקצה היינו כשנסתלק המוקצה לא אסר משום דאתקצאי ביה"ש וכמ"ש הר"ן בס"פ א"צ והב"י לעיל סימן ש"י ויש לזה הוכחה ממ"ש המהרש"א בריש ביצה בתוספת ד"ה אוכלא דאפרת ואי בעי שחיט ואכל מה דבגוה וז"ל מהרש"א ומיהו לס"ד דאפילו מאן דשרי מוקצה אוסר נולד והיינו בתרנגולת העומדת לגדל ביצים אע"ג דה"נ אי בעי שחיט ואכל מה דבגוה דהא שרי מוקצה מ"מ כיון דנולדה הביצה מדבר המוקצה לא שרינן לה מה"ט עכ"ל ומשולל הבנה כיון דשרי מוקצה התרנגולת חשוב אוכל ולפמ"ש ה"ט דדוקא אם שוחטה אבל כ"ז דעומדת לגדל ביצים ולא נשתנה דעתו ולא נסתלק המוקצה לכ"ע אסורה לטלטל וכאבן היא ול"ח אוכל ואפילו אמר מכאן אני נוטל כיון דמחוסר ברירה כ"ז שלא בירר לאכילה והסקה אסור בטלטול.

ויש לעיין בתרנגולת העומדת לגדל ביצים דכתב מהרש"א דאי בעי שחיט לה מאן דשרי מוקצה אף דאוסר נולד דבתוספת בביצה ל"ז ע"ב הערו דבהמה ביו"ט איך שחטינן לר"י דנתגדלה והוסיפה שמנונות ביו"ט וצ"ל דהמיעט שנתוסף בטל ברוב אף דהוה דשיל"מ כיון דלא ניכר האיסור מעולם כמ"ש המג"א לעיל סימן שי"ח סק"ח אמנם בעומדת לגדל ביצים כ"ז שלא נשתנה דעתו לאכלה מוקצה הוא וא"א שיבטל בה מה שמוסיפה שמנונות וגדלה כיון דכולה מוקצה רק כשנשתנה דעתו אח"כ נסתלק המוקצה ויש

לאסרה מחמת התוספת שנתוסף ביו"ט דהוי נולד וא"א להתבטל דהוי דשלי"מ כיון דכבר היה בעולם וחל האיסור נולד קודם שיבטלה דמה דדשיל"מ בטל כשתחלת ביאתו לעולם מעורב משום דל"ש לומר עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר כיון דמעולם לא נאסר ואפשר דל"ח דשיל"מ דאם ימתין עד למחר ולא יאכילנה תכחיש ואם יאכילנה צריך הוצאות ואפשר יהיו יתר על השבח.

ויותר נלע"ד לפ"ד הטויו"ד בסימן צ"ח דאיסורין מבטלין זא"ז י"ל מה שנתוסף תיכף מתבטל בגוף התרנגולת אף דמוקצה היא דמ"מ נהפך איסור נולד לאיסור מוקצה דנ"מ אם ירצה לאכלה ויסתלק המוקצה דמוקצה ונולד תרי מיני איסור דהרי מאן דלא ס"ל מוקצה מודה בנולד דאסור כל היום אבל מוקצה אפשר שישתנה דעתו ויהא מותר.

ובזה יש לתרץ מה דק"ל טובא דבהשגות ראב"ד על הרז"ה פ"ק דביצה כתב דלב"ה ור"ש דשרי מוקצה בשבת ה"ה ביו"ט רק רבי לא רצה לפרסם היתר מוקצה ביו"ט ושנה בשם ב"ה לחומרא מפני האינם בקיאים ודייק לה הראב"ד מלשון הגמרא דקאמר מ"ש גבי שבת דסתם לן תנא ולא פריך דב"ה אדב"ה והפנ"י תמה וכי ח"ו רבי שקורי משקר להפך דברי ב"ה וגם בעיני יפלא אלא דלשון ש"ס נראה בעליל כהראב"ד וכ"מ במלחמות ולפמ"ש י"ל דכבר עלתה במחשבה לפני מה דקאמר ר"נ שם מאן דל"ל מוקצה ל"ל נולד אף דבנולד גמור ע"כ מודה ר"ש כמ"ש תוספת שם אלא דכיון דאי בעי שחיט ל"ח כולד גמור וכ"כ הפנ"י וצל"ח דר"נ ס"ל לאמת כקושית מהרש"א ומה דאי בעי שחיטה לה אף מה דנתוסף נולד גמור דלא הוה בעולם כלל משום דאיסורין מבטלין זא"ז ובכו"פ סימן צ"ח הביא מזקנו מהר"ל דלמ"ד מצות מבטלין זא"ז ה"ה באיסורין כדאמר ר"א בזבחים דע"ט והלל היה כורך מצה ומרור דס"ל דמצות אין מבטלין זה את זה וביבמות קי"ז בתוספת ד"ה ב"ה ז"ל וכי נחלק ב"ה על הלל רבן ואם כן לס"ד דפריך אף למאן דל"ל מוקצה אסר בנולד ומשום דכ"ז שלא נשתנה דעתו מוקצה הוא וחשובה הביצה נולד ור"נ ס"ל דגם נולד כזה מותר כיון דאי בעי שחיט לה אמנם להלל דמה שנתוסף אינו בטל בנולד גמור כזה לכ"ע אסור וב"ה ודאי כרבן ס"ל אלא דמ"מ פריך איך סתם רבי ביו"ט כן כיון דמבואר בפע"פ דחלוקין עליו חבריו על הלל ולא קי"ל הכי כדעת הטור ואף דשם בע"פ אמר כיון דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר עבדינן כתרוייהו מ"מ בנולד דרבנן יש לפסוק לקולא וכמ"ש הרא"ש פא"צ ובשלהי ביצה לענין מוקצה לחצי שבת ע"כ תירץ דלא ליתי לזלזולי סתמה רבי לחומרא ביו"ט אבל ב"ה אדב"ה בלא"ה ל"ק וא"ל דא"כ אפילו עומדת לאכילה גוף התרנגולת אסורה משום אבר מהחי ונימא דלא מבטל מה שנולד ונתוסף דאיסורין א"מ זא"ז ואיך שחטינן תרנגולת או בהמה ביו"ט

להלל לק"מ דכיון דלאכילה עומדת ובידו לשוחטה שם היתר עלה דע"כ גומרה בידי אדם ל"ח מוקצה מה"ט דשם היתר עלה ועוד דאיסור נולד איסר גם לטלטל משא"כ איסור אבר מהחי כיון דבידו ודעתו לשוחטה שרי לטלטל ע"כ בטל מה שנגדל ביו"ט באיסור אבר מן החי דחשוב היתר נגדה וכה"ג כתב בכו"כ סימן ב"ח לענין אם נתערב איסור אכילה באיסור הנאה דמבטל לא"ה לגמרי ועוד בעומדת לאכילה דעתו גם על מה שיתוסף ול"ח כולד ובצל"ח בביצה דל"ז ע"ב כתב הא דמדמי איסור מוקצה לאיסור תחומין דגם מה שהוסיפה שמנונית א"א להתבטל משום דבחייה אסורה משום אבר מן החי ולע"ד הנכון כמ"ש וגם לפי דבריו י"ל דלפי האמת ה"ט דלאיסור מוקצה לא חששו ורב שתק לו דלא חשש להשיבו וכמ"ש הפוסקים שם וה"ט דשאני תחומין דניכר האיסור חלק חברו משא"כ איסור מוקצה מיד שגדלה נתבטל.

ס"ד מכאן אני נוטל במג"א בשם הב"י דקי"ל בדרבנן י"ב בפ"ק דביצה ב' ע"ב פרש"י והכינו והזמינו כגון מכאן אני אוכל למחר וקשה כיון דלרבה הכנה דאורייתא ובדאורייתא א"ב הל"ל מכאן וע"כ ונראה דלשון מכאן נופל עכ"פ על הרוב ומן התורה בטל המועט ומותר לבטל לכתחלה עיין יו"ד סי' צ"ט בש"ך סק"ז ומוכח דגם ביבש ביבש מותר לבטל איסור לכתחלה מה"ת, דלא כנוב"ת חיו"ד סימן מ"ה הובא בפ"ת שם.

וצ"ע כיון דהא דבדרבנן י"ב משום דספקא דרבנן לקולא איך יעשה לכתחלה ספק דרבנן עיין שפתי, דעת ס"ס ק"י סק"ז והא דבפ"ק דביצה ד"י דפריך דב"ה אדב"ה דלמה צ"ל זו"ז אנו נוטל דהא יש להו ברירה בלטהר הפתחים ולא משני משום דאין לעשות ספק דרבנן בידים י"ל לפמ"ש רש"י בערובין דס"ח דהלכתא גמירי דפתחים שסוף טומאה לצאת דרך שם טמאים א"כ מוכח דב"ה ס"ל י"ב גם בדאורייתא ולא חשוב ספק אמנם לפי מה שפרש"י בביצה שם דגזרת חכמים הוא קשה וצ"ל דאם משום ספק דרבנן לקולא אין לטהר הפתחים כיון דמקלקל לאחת עיין יו"ד סימן קי"א וסימן ק"צ וע"כ דרבנן אמרו שיש ברירה וכודאי חשוב בדרבנן א"כ הה"נ יכול לעשות לכתחלה ולפ"ז גם בדשיל"מ מוכח די"ב.

הוקצה בה"ש מחמת איסור דרבנן לע"ד באכילה אסור אבל מידי דאינו עומד לאכילה רק לטלטול מותר לטלטל וה"ט דבה"ש מותר שבות דספק יום הוא ומ"מ ספק לילה נמי רק רבנן לא גזרו אז וא"כ אם לילה הוא לא אתקצאי עד תוך שבת ויו"ט ואין מוקצה לחצי שבת אלא דשיל"מ גם בדרבנן ספקו אסור כדאיתא ריש ביצה דף ד' ודוקא לאכילה אבל לטלטל ל"ש דשיל"מ כמ"ש הצל"ח ובנו"ב דראוי לטלטל היום ומחר ול"ש עד שתאכלנו באיסור דיפסיד טלטול היום ואף דהרבה צווחו על סברא זאת דס"ל גם לטלטל

שייך דשיל"מ י"ל בלא"ה דדעת הרשב"א במוקצה שאינו קרוב ליגע באיסור תורה ספקו להקל והמרדכי כתב ר"פ א"צ היכא דלא אתחזיק איסורא גם ספק בדשיל"מ מותר והנה הרא"ש כתב בפא"צ דכ"ז הא דאין מוקצה לח"ש משום דיש שתי לשונת שם ובדרבנן ספקו לקולא ולפ"ז הכא דאם ביה"ש יום גם מוקצה מחמת איסור דרבנן הוי מוקצה מתחלת שבת רק אם לילה הוא הוי רק מוקצה לח"ש וא"כ הוי ס"ס לחומרא דשמא מוקצה לח"ש ג"כ אסור וכ"כ במשב"ז בסימן ש"י סק"ג דאם נולד עוד ספק לענין מוקצה לחצי שבת הוי ס"ס לחומרא ואסור גם בדרבנן והנה בתוס' בפא"צ דכ"ז ע"ב ד"ה אלא כתבו דכל הבעיא דמוקצה לח"ש לענין אכילה אבל לטלטל פשיטא דאין מוקצה לח"ש א"כ ליכא ס"ס ודו"ק וראיתי במשב"ז סימן ש"י סק"א להיפך דבאיסור דרבנן במאכל ל"ה מוקצה דלא אסח דעתיה ממאכל משא"כ לענין טלטול אסח דעתיה במידי דלא חזי לאכילה ע"כ הוי מוקצה גם מחמת איסור דרבנן וכ"כ שם בשם הב"ח עיי"ש ויש קצת ראיה לדבריהם מפ"ד דביצה ד"ל ע"ב דמוקי בסוכה רעועה ונפלה לר"ש והקשו המפרשים הא סתירת בריאה ג"כ רק איסור דרבנן דסותר שלא ע"מ לבנות ודעת רש"י ותוס' שם ל"א ע"ב בבית שנפחת דמוקצה מחמת איסור מדבריהם מותר והביאו ראיה וטבל מוכן אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן ולפ"ד א"ש.

סימן תעז

סי"ב ומצא ג' במג"א סקי"ד וא"כ איכא חד שאינו מוכן וכו' אבל בגמרא איכא וכו' ולע"ד י"ל דעת הר"ן דהשמיט טעם דאחריני דלפ"ז ל"מ נפל אחד לים די"ל דהוצרך הש"ס לתרי טעמי דתליא בס"ד ומסקנא בב"ב דכ"ד גבי חצבא דאשתכח בכרמא דערלה דשריא רבינא וקאמר ליתא ס"ל כר"ח דרוב וקרוב רוב עדיף ומשני דגנבי מינה ואצנועי בגוה לא מצנעי וה"מ חמרא אבל ענבי מצנעו וכתב שם הר"ן בשם הרמב"ן דס"ד דרוב עדיף אף מקרוב דכנוכ"ה ומסקנא דכנכ"ה עדיף עיי"ש ולפ"ז אי נימא כנכ"ה ל"ל אחריני ננהו כיון דנמצא בקן ממש ועדיף מרוב רק לס"ד דרוב עדיף י"ל אחריני הן והנה בשע"מ פ"ב מיו"ט הקשה לישׁ"ש ופר"ח דס"ל בדשיל"מ מותר לבדרנהו ולומר כל דפריש מרובא פריש וא"כ למה אוסר כאן משום דאיכא חד דמעורב נכבשנהו דניידו ונאמר כל דפריש וזה ראיה לסברת הר"ן דרוב ל"מ בדשיל"מ אמנם כתבתי במ"א דזה תליא בשני דעות שהביא בכו"פ סימן ס"ג סק"א בהא דאמרינן כל דפריש מרובא פריש אם זהו ודאי ואין בו שיור ספק כלל או ספק הוא רק התורה התירה ספק זה עיי"ש וה"נ אם רוב ספק הוא אסור בדשיל"מ וגם י"ל דכנכ"ה עדיף מרוב אבל אם רוב ודאי מותר בדשיל"מ וודאי

עדיף מכנכ"ה וע"כ קאמר הש"ס ממ"ל אי אחריני ננהו היינו דרוב עדיף מכנכ"ה וא"ל אחריני דכנכ"ה עדיף דרוב ל"ח ודאי איכא חד דמעורב ול"ל נכבשנהו דל"מ בדשיל"מ וא"כ למסקנא דכנכ"ה עדיף וכמ"ש הר"ן בב"ב ל"ל דאחרינו ננהו.

בטו"ז סק"ח וכתבו תוס' וא"ת לבטלו ברובא וי"ל דב"ח חשיבי א"נ הוה דשיל"מ וכ"כ הר"ן וכתב המג"א דלפ"ז אם נאכל אחד או נפל לים כולם מותרים ובמחצית השקל כתב דלדעת רמ"א וש"ך ביו"ד סימן ק"י ס"ק נ"ז אינו מותר רק לצורך והפ"מ ולע"ד הכא עדיף דהאחרונים הקשו דמה חדשו תוס' דפשוט דבע"ח ודשיל"מ ל"ב וגם למה לא סגי להו בחד טעם ובשע"מ ובל"ע כתבו דלא סגי להו בטעם דבר שיל"מ די"ל משום דחוזר לאיסורו בשבת הבא כמ"ש רמ"א ביו"ד סימן ק"ב ועדיין סגי בטעם דב"ח ל"ב אמנם לכאורה קשה על הפרישה ביו"ד סימן ק"ב דהא דדבר שבמנין לא בטיל דוקא בקבוע איסורו ואין לו היתר ועיי"ש בפרמ"ג דה"ה לבע"ח והוא נגד דברי תוס' שבכאן אבל אחר העיון ראיה מכאן להפרישה דאת"ל דל"ה דשיל"מ כיון שיחזור לאיסורו א"כ אתה חושבו לאיסור קבוע לשבת ויו"ט ול"ח יש לו היתר אבל אם חשבים יש לו מתירין ל"ה איסור קבוע ובטל אף דהוי בע"ח רק משום דשיל"מ וצ"ל ב' הטעמים ולפ"ז נהי דרמ"א מחמיר בדשיל"מ בנפל אחד לים היינו כשהוא ודאי דשיל"מ אבל הכא אינו ברור ואדרבה בת"ח הובא בש"ך סימן ק"ב ס"ק י"ד פוסק דל"ח יש ל"מ ודאי יש להתיר בנפל אחד לים.

שם סי"ב זימן שחורים ולבנים וכו' אסורין ז"ל הרמב"ם בפ"ב מיו"ט ה"ו שאני אומר שמא אותן שזמן פירחו להן ואלו אחרים הן וכל ספק מוכן אסור עכ"ל ולפ"ז לפמ"ש לעיל ס"ד מותר ביו"ט שני או אם יש לספק שמא באו ביו"ט משובכות עכו"ם דא"צ הכנה כמ"ש בסמוך סקט"ו א"כ הוי ס"ס אמנם צל"ע כיון דקי"ל רוב וקרוב הלך אחר הרוב אפילו להקל באיסור תורה או להחמיר בדרבנן כמבואר בב"ב דף כ"ד הרי כדאי חשוב ואפילו בשאר איסור דרבנן אסור ולא צ"ל משום ספק מוכן ועי' ביו"ד סי' קכ"ה ס"ז בש"ך ס"ק י"ד ובסימן קכ"ט סי"ז וסי"ח.

סט"ו עכו"ם וכו' זה מקורו מירושלמי פא"צ ה"ב ר"ח ור"ש ברבי פליגי ר"ח ס"ל של עכו"ם א"צ הכן וצל"ע דאפשר ירושלמי לשיטתו בריש ביצה דמוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בן דאסור הרי דתליא בידיעת הבעלים אם מקצים מדעתם ע"כ של גוי א"צ הכן דלא מקצה מדעתו אבל בבבלי ביצה דכ"ו ע"ב ס"ל מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר אלמא דתליא בעצם הפירות ולא בבעלים ה"נ של גוי הוי מוקצה ויש להוכיח כן מפרק כירה דף מ"ו ע"ב בהא דמפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן

לצורך שבת ופריך מי יימר דמזדקק לה בעל או חכם ונימא דנדרו מפירות של אחר או של בעל ול"ה מוקצה דבעלים לא מקצי מדעתם אע"כ דלא תליא בבעלים וכן מוכח מהתוס' שם בד"ה מי יימר במ"ש א"נ מיירי בפירות שלה ואסרתן לכ"א משמע דלתירץ א' גם בפירות שאינן שלה הוי לה מוקצה וגם להא"נ אצ"ל בפירות שלה רק משום דאל"ה ל"ה מוקצה דמותרין בטלטול דחזי לשאר ב"א וזה ל"ש ביונים של עכו"ם דלא חזי לשום בר ישראל וכן דעת הראב"ד בהשגותיו על הרז"ה בפא"צ ופירש מ"ד בירושלמי של גוי א"צ הכן שלא תאמר להוי פירות דגוי כמדבריות דישראל דהא לאו דעתיה עלייהו מאתמול קמ"ל אין פירותיו צריכין הכנה לישראל אבל גרוגרת וצמוקים דלא חזי או תמרי דעסקא למי שיש לו מוקצה אחד בישראל ואחד בשל גוי אסור עכ"ל.

סימן תצח

ס"ה עומדת לאכילה בש"ג פ"ק דביצה תמה על הסמ"ג דפסק דעגל שנולד ביו"ט מפרה העומדת לגדל ולדות דאסור והא סמ"ג ס"ל דמוקצה ונולד מותר ביו"ט ואין הסמ"ג ת"י ולע"ד י"ל דבר"ן פ"ק שם הקשה למה צ"ל רבה דביצה שנולדה ביו"ט אסורה משום גזרה דיו"ט אחר השבת דמאתמול גמרה והוי הכנה ת"ל אפילו נגמרה היום דמ"מ נתגדלה אתמול ותירץ דל"ח הכנה אלא כי גמרה מפני שאז מתחדשת בריה חדשה לגמרי דאל"ה ביו"ט אחר השבת היכי שחטינן והלא כבר נתגדלה בשבת עכ"ל ולע"ד מהא לא אריא דביום טוב שאחר שבת י"ל דמה שנתגדלה כל רגע בטל במה שנתגדל כבר כמ"ש תוס' בפ' משילין ל"ז ע"ב ואף דהוה דשיל"מ מ"מ בטל כיון דתחלת ביאת האיסור נתבטל תיכף וכמ"ש במג"א סימן שי"ח סק"ח אמנם במרדכי שלהי חולין גבי יבמה שרקקה דם דא"א בלא צחצוחי רוק כתב דלא בטל הרוק משום דתחלת ביאתו לעולם מעורב ועיין בריט"א רפ"ג דבכורת סימן למ"ד דאם גם הרוב לא ניכר בעצמו מתחלה לא בטיל כמו ברוק וכ"כ האחרונים והנה בנולד מהעומדת לאכילה הוי אוכלא דאפרת כמבואר ריש ביצה א"כ ההיתר היה ניכר קודם ומבטל למה שנתוסף ביו"ט אבל כשעומדת לגדל ולדות דחשוב כולד ועיין בתוס' שם בד"ה קס"ד א"כ נהי דנולד שרי מ"מ א"א להתבטל מה שנתוסף במה שנתגדל כבר כיון דגם הרוב לא היה בעולם ולא היה אוכל עד שנולד ואסור משום הכנה ורבה דצ"ל דמאתמול גמרה משום העומדת לאכילה ואפשר גם הר"ן כונתו כן דל"ח הכנה משום דמתבטל מה שנתוסף במה שנתגדל כבר אבל ודאי מה שנתוסף במה שנתגדל כבר ודאי מה שנתוסף חשוב בריאה חדשה והכנה ולפ"ז בנולד בכל יו"ט אסור משום גזרה דיו"ט אחר השבת כביצה.

עוי"ל דסמ"ג ס"ל כר"א שהביא בטור סימן זה דעגל שנולד בשבת אסור ביו"ט שלאחריו דלידה חשוב הכנה אלא דס"ל דוקא אם הפרה עומדת לגדל דל"ח אוכל דאזי העגל שנולד ונעשה אוכל חשוב הכנה דעתה נתחדש לאוכל דמה"ט חשוב נולד בריש ביצה וע"כ בכל יו"ט אסור משום גזרה דיו"ט אחר השבת ומג"א הביא מיש"ש להתיר גם בעומדת לגדל ולדות דהרא"ש לא ס"ל לחלק בין מוקצה ונולד ולפמ"ש גם למאן דמתיר נולד יש מקום לאסור כאן וכסמ"ג אמנם מ"ש יש"ש הטעם דאינו ראוי לאכול מיד אחר לידתו בחיי' נראין דבריו דלע"ד גם הרז"ה ס"ל כה"ג דכתב בפ"ק דביצה דעגל שנולד ביי"ט מותר שמוכן אגב אמו ומתיר עצמו בשחיטה וע"כ מודה רב דשני ותמה המלחמות שם דרב הא לא ס"ל דמתיר עצמו ול"צ כלל לרב להי"ט רק די בטעם דמוכן עיי"ש ולע"ד הרז"ה בחכמתו שולל דעת ר"א הנ"ל וכ"ד רבינו ירוחם דאפרוח שנולד בשבת אסור ביו"ט שלאחריו משום הכנה והב"י סתר דבריו דא"כ בכל יו"ט נגזור כמו בביצה ומ"מ בעי טעמא למה ל"ח הכנה ונ"ל לפמ"ש המלחמות בפ"ק דביצה בביצה שנמצא בתרנגולת שחיטה דל"ח שמא נגמרה בשבת שלפניו דזה ל"ח הכנה דע"י מעשה שחיטה של היום באתה לידינו ואף דרז"ה ל"כ שם סברא זאת י"ל משום דגם בלא שחיטה היתה נולדה ע"י גמר דאתמול משא"כ בעגל דלולא שחיטה אסורה באכילה ל"ש הכנה דאתמול וזה כונת הרז"א ומתיר עצמו בשחיטה לכן ל"ח לידת אתמול הכנה וכנולד היום ויו"ט לעצמו הכין.

שם ס"ה דכלו חדשיו בע"ק דביצה ד"ו ע"א אפרוח שנולד ביו"ט רב אסר וכו' מה בין זה לעגל שנולד ביו"ט א"ל הואיל ומוכן אגב אמו בשחיטה ומה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה וכתבו תוס' ותימא דיכול להושט ידו במעי אמו וישחטנה ויהא מוכן וכו' ועוי"ל דמיירי בלא כלו לו חדשיו עד היום וא"כ כ"ה מוכן היום הואיל וביה"ש ליה חזי עכ"ל וקשה דבתוס' גופא שם דף ד' ד"ה נימא כתבו דלא אמרינן מגו דאתקצאי לביה"ש רק אי המוקצה משום יום הבא לא משום יום שעבר וה"נ מוקצה משום יום שעבר שעדיין יום הוא ולא כלו חדשיו ואי הוה צריך מעל"ע א"ש דאם בא עליה זכר באמצע יום לא כלו חדשיו עד אמצע יום ובבכורת ד"ב איתא כמה אוקימתת אליבא דר"י במה פליגי גמריה וסבריה ומסיק שם דפליגי לענין עיבור בהמה אי מקצת יום ככולו ומוכרח שם דלכל אוקימתות לגמריה עכצ"ל דל"א מקצת יום ככולו רק לסבריה ולאוקימתא בתרייתא ס"ל מקצת יום ככולו ורמב"ן פסק שם כגמריה ומטובפת סוף ששה א"א שתלד תוך שנתה דאין טינוף פחות משלשים יום ועיבור ה"ח שלמים ובתוס' שם ד"ה ת"ק כתבו דלמ"ד ל"א מקצת יום ככולו בעינון מעל"ע ולפ"ז א"ש דברי התוס' הנ"ל ויתורץ נמי קושיות

מהרש"א דליפרך מנולד קודם יו"ט וכלין שבעה ימים ביו"ט ובלא כלו חדשיו ולפמ"ש א"ש דבזה ל"צ מעל"ע עיין בפרמ"ג יו"ד סימן ט"ו בהשמטה שו"ר בישע"ק עמד על דברי התוס' דהוה מוקצה מחמת יום שעבר ולא שם לבו למ"ש אמנם לפי מה דאיתא בבכורת שם דכ"א בפלוגתת ר"ש ות"ק דמסיק שם ואבע"א דכ"ע מקצת יום ככולו והכא במחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר דמפלגו והתניא בניחותא עייש"ה משמע אדרבה דמקצת יום ככולו גם לענין כלו לו חדשיו ובבהמה גסה לא מצינו דצריך דוקא מעל"ע.

ע"כ נלע"ד כיון דביה"ש ספק כלו חדשיו ואם אז ישחטנו אסור באכילה ושחט בחנם ביו"ט אם לילה הוא דמ"מ אסור לנו דלא ידעינן אי לילה הוי ממילא אסור לשחטו ביה"ש דשמא לילה הוא ומוקצה מחמת יום הבא הוא.

והנה בנולד קודם יו"ט ושמיני שלו ביו"ט נחזי אנן אי שייך זה ג"כ ומ"ש מהרש"א דליפרך מעגל שנולד קודם יו"ט ולא כלו חדשיו ל"ל דודאי לא כלו דאז ל"מ חי"ת ימים כמ"ש בנה"ך סט"ו והנה ביו"ד שם אם לקח עגל מגוי אין סומכין עליו שנולד קודם ח"י והקשה הטו"ז שם סק"ד דהוה ס"ס ספק כלו חדשיו וספק נולד קודם חית וכתבו האחרונים שם דל"צ להתהפך ודי לומר שמא שהה חית ימים ואת"ל לא שמא כלו חדשיו ותירץ הטו"ז דהוה דשיל"מ וימתין חית ימים ועוד תירץ דשם ספק נפל חד הוא עיי"ש והנה הא דל"צ ס"ס המתהפך כיון דמן התורה סומכין דרוב הנולדים אינם נפלים כמ"ש תוס' בבכורת ד"כ ד"ה חלב עוטר ומבואר בתשובת מ"ע סימן צ"ז דבשל תורה דוקא צריך ס"ס המתהפך דמנ"ל להתחיל בצד שעושה ס"ס אבל בדרבנן לקולא אזלינן וכ"כ פרמ"ג ביו"ד סימן ק"י סקי"ד והנה לפמ"ש המנ"י כקו"ה וכו"פ בסימן ק"י דדוקא גבי ספק זנתה ל"מ ס"ס משום אחד דאיך תאמר את"ל ברצון שמא כשהיא קטנה ופתוי קטנה אונס הרי כבר הודיתה דברצון זנתה וא"א לומר רק שמא כשהיא קטנה ואת"ל בגדלותה שמא באונס ואינו מתהפך וא"כ בנידון הטו"ז דא"צ ס"ס המתהפך מהני ס"ס משם אחד ג"כ וצ"ל דטו"ז ס"ל כהש"ך בסימן ק"י דלאו משום שאינו מתהפך ל"מ ס"ס מש"א וטובא קמ"ל הטו"ז דלא כנה"ך שתמה עליו דמה קמ"ל דפשוט דס"ס משם אחד ל"מ והנה הכא ל"ש זה דג"כ י"ל ביה"ש ס"ס שמא כבר לילה וכלו הזיי"ן ימים ואת"ל יום שמא כלו חדשיו כשנולד ולס"ס המתהפך ל"צ ומשם אחד ל"ה דביה"ש אי לילה נ"מ לשאר דברים ותו ל"ה מש"א וכעין שכתב הש"ך בסימן ק"י בכללי ס"ס דאם נ"מ בספק אחד יותר מהשני ל"ה משם אחד א"כ לא קשה קושית מהרש"א וצ"ל דס"ל כתירץ הטו"ז דהוה דשיל"מ ובנה"ך שם השיג על הטו"ז דל"ה דשיל"מ דאין המתיר עתיד לבוא בודאי דשמא לא יחיה וכמ"ש הרשב"א והוא ביו"ד סימן ק"ב ס"ב דס"ט ל"ה דשיל"מ

להמתין י"ב חודש ולא יתבטל ביצתה ברוב דשמא טרפה הוא ולא תחיה ואין המתיר ע"ל בודאי וה"נ שמא נפל ולא יחיה חית ימים עכ"ל ולא נ"ל דאינו דומה כלל דהתם אנו רוצין להתיר הרוב היתר וי"ל שמא טרפה ובחנם נמתין דמדינא בטלה ברוב אבל כאן ההיתר מס"ס לומר שאינו נפל ולפי זה המתיר ע"ל בודאי וימתין עד שיבא וכשאומר שמא לא יבא המתיר מחליש כח הס"ס ואדרבה א"ל יבא המתיר תע"ב שהמתין וניצל מאיסור כפל וממ"נ ימתין.

אמנם כשנשחט מהני ס"ס א"כ מותר לשחוט ביה"ש דהוה צורך יו"ט אלא דאסור לשחוט דשמא יום הוא והוי דשיל"מ אם יעמד חי נמצא המוקצה רק מחמת יום שעבר ומותר וע"כ לא פריך על רב מנולד קודם יו"ט ומיושב קושיות מהרש"א וא"ל דכיון דהוה דשיל"מ וס"ס אסור לעשות לכתחלה הוי כמבטל איסור לכתחלה ואסור דיעבד חדא דאין זה ברור בס"ס בדשיל"מ ועוד דמותר למי שלא ידע שנשחט בשבילו כמבואר ביו"ד סימן צ"ט א"כ יכול לשחטו בשביל אחרים ואין איסור משום יו"ט לפ"ז בנולד קודם יו"ט וכלו הזיי"ן ביו"ט ל"ה מוקצה.

אמנם המהרש"א כתב דקושטא דמלתא דעגל שנולד קודם יו"ט ויום חי"ת שלו ביו"ט דאסור לכל משום דל"ה חזיא ביה"ש אפילו לכלבים ואפשר ס"ל דבזה גם מחמת יום שעבר הוי מוקצה וה"ט דמוקצה דביה"ש דבתחלת יום הבא אקצינהו מדעתו ולא אכפת לנו אם אקצנהו בחול סוף יום שעבר דיו"ט הכין לעצמו כמו בעירוב תחלת יום קונה ועיין ברשב"א ור"ן וא"ז בפ"ק דביצה בהכנה דרבה והנה בביצה שנולדה בשבת מה שהוא מוקצה ביה"ש מו"ש שמא עדיין שבת אמנם מה שהוא ביה"ש אפשר לכלול בו גם תחלת ליל הבא ומקצהו וגם תחלת יו"ט אסורה עליו אלא דסברת התוס' לפמ"ש המלחמות ור"ן בביצה דף ל"א גבי בית מלא פירות ונפחת בשבת מותר דאין המוקצה מחמת הפירות עצמם רק מחמת הבית שסגור וכה"ג איתא במוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר כדלעיל סימן ש"י ס"ד וה"נ תחלת ליל מו"ש מותר בעצם רק החסרון מידיעת הבעלים אם לילה הוא ויו"ט לעצמו הכין אמנם בעגל דצריך שחיטה אינו ראוי בעצם רק ביד בעלים לעשותו ראוי ולהתירו בשחיטה וכיון דמכחו הוי ראוי והוא מסופק שמא יום הוא ואסור לשחוט הוי מוקצה מכל צד ומ"מ תוס' נראה דלא ס"ל כמלחמות ור"ן כמבואר בתוס' דל"א שם לכן לדינא נ"ל עיקר דכלו שבעה ביו"ט מותר ועיין במ"ש לדעת הרא"ש בסמוך.

שם הג"ה שהפריס עג"ק הישש"ש פירש דברי הרא"ש על לא קי"ל דכלו חדשיו דצריך להמתין שבעה ימים ויפריס עג"ק והטו"ז ביו"ד סימן ט"ו הקשה דא"כ בשמיני דנודע

שאינו נפל ליכא חשש רסוק וקודם חי"ת בלא"ה אסור מחשש נפל וגם למה כ"כ לענין יו"ט ולע"ד י"ל דכל שלא הפריס דרעותא זאת מורה על רסוק אברים ובכלו חדשיו ליכא רסוק ע"כ מורה דלא כלו חדשיו וע"י רכותו נתרסק כמ"ש בק"נ וע"כ אתרע רובא דאינן נפלים דרוב עומדים עג"ק תוך שבעה ומן התורה צריך להמתין עד ליל חי"ת וביה"ש אסור דל"ה ס"ס המתהפך דבשל תורה צריך ס"ס המתהפך כמש"ל וכאן א"א להתחיל לומר שמא כלו חדשיו ואת"ל לא שמא לילה דאת"ל לילה כלו חדשיו דא"א לחיות זיי"ן בלא"ה ואם שחטו ביה"ש אסור לכל ואסור לשחטו אז דשמא לילה ושוחט ביו"ט שלא לצורך ומוקצה הוא מחמת יום הבא וע"כ א"ל הפריס קודם יו"ט דלא יצא מספק רסוק אסור ביו"ט אף דאז נשלם הזיי"ן ימים ועיין ברא"ש בביצה דף ל"א דמוקצה מחמת איסור דרבנן מותר כשנסתלק המוקצה כדאמרינן גבי טבל דאם עבר ותקנו מתוקן וא"כ אפ"ת דל"מ ס"ס דביה"ש דהוה דשיל"מ גם בהפריס מ"מ אם שחטו תו ל"ה דשיל"מ משא"כ בלא הפריס דאסור דיעבד דל"ה ס"ס מתהפך הוי מוקצה ולפ"ז גם אם ליל לרא"ש החילוק בין מוקצה מחמת יום שעבר בין מחמת יום הבא כיון דבבית שנפחת אינו מחלק בין ראוי בעצמו או לא ומפרט דלפמ"ש בדעת מהרש"א במחוסר שחיטה הוה מוקצה גם מחמת יום שעבר מ"מ אם כלו השבעה ימים ללידתו בליל יו"ט מותר דל"ה מוקצה כיון דמה"ת א"צ להמתין ואם עבר ושחטו ביה"ש מותר מטעם ס"ס זולת כשלא הפריס וכמ"ש.

ס"ה עוף שנדרס בביצה דל"ד בעי לה ורצה למפשט מאיסור ליבין רעפים ודחי אנן מפני שצריך לחסמן מתנינן וכתבו רשב"א ורא"ש כיון דבליבין רעפים קי"ל מפני שצריך לחסמן ממילא הכא מותר ולי צ"ע דהא הקושיא מבואר דאם מתני דצריך לחסמן יפשיט איפכא דמותר כמו שהקשו אחרונים והר"ן כתב בעוף שנדרס דהוה ספק תורה וצ"ע דהא ביו"ט כתיב מלאכת עבודה ואו"נ אינו עבידה כמ"ש רמב"ם פ"מ מיו"ט ורמב"ן באמר אם כן כשמתכוין לאו"נ אף דימצא טרפה הוה דשא"מ ופ"ר ל"ה בספק וצ"ל כמ"ש בסימן תק"ח בספק מעבר חשוב פ"ר דאם טרפה הוא ע"כ כן יהיה ומ"מ כיון דטרפה א"צ הוי משאצ"ל וכמ"ש תוס' ריש ביצה ד"ג בסד"ה גזרה א"כ הוי ספק דרבנן דיטרח שלא לצורך כפרש"י רק הוי דשיל"מ אמנם בטלטול דיכול להשתמש היום ומחר ל"ה דשיל"מ כמ"ש צל"ח ונו"ב וא"כ נהי דברעפים ל"ח לספק בעוף יש לחוש.

ועוד דחוזר לאיסורו ל"ה דשיל"מ ולפ"ד מהרש"ל והסכימו עמו אחרונים ביו"ד סימן ק"ב דמחוסר מעשה ל"ח דשיל"מ ה"נ ברעפים יחזור לאיסורו ביו"ט הבא וללבנן בחול מחוסר מעשה משא"כ עוף יבא המתיר ממילא אם תלך או תשהה יב"ח לפמ"ש לעיל

ס"ה כדעת הטו"ז ביו"ד סימן ט"ו סק"ד דה"נ ממ"נ אם כשרה היא המתיר ע"ל ואם טרפה אסור לשוחטה בחנם ולפמ"ש הצל"ח בפסחים בסוגיא דר"ח סגן הכהנים סימן ק"ח דספק דרבנן שיש לו חזקת היתר מותר גם בדשיל"מ י"ל ה"נ בעוף שנדרס ביו"ט דיש לו חזקת היתר לשוחטו ביו"ט ובעגל הנולד ביו"ט ל"ל חזקת היתר זה וי"ל בזה דברי הרא"ש ולא תקשו קושית המג"א ס"ק ט"ז אמנם גם הצל"ח שם הוכיח סברא רק זאת לרשב"א דגם מחוסר מעשה הוי דשיל"מ לכן נ"ל להחמיר משום דשיל"מ ואף דרוב בהמות כשרות חדא בדשיל"מ ל"מ רוב כמ"ש יש"ש הובא במג"א לקמן תקי"ג ס"ק י"ג ואפילו להחולקים עיין פ"ת יו"ד ריש סימן ק"ב מ"מ רוב הנדרסים ואינם יכולים לילך כמקדם לא ברור שיהיו כשרים וזה נ"ל כונת הד"מ דדוקא גבי עיף הנדרס מתיר הרא"ש משום דמוקמינין ליה אחזקתיה הראשונה דה"ל חזקת כשרות כונתו דעתה ל"ל חזקת כשרות מחמת רוב בהמות כשרות דרוב זה אינו באינם יכולין לילך רק מוקמינין ליה אחזקתה ראשונה קודם שנדרס שאז היה לו חזקת כשרות ומותר היה לשחטו עוי"ל לפמ"ש בתב"ש סימן כ"ט דספק דרוסה הוי חזקה שנתבררה דנולדה שאינה דרוסה משא"כ חשש פסוקת חוט השדרה דאפשר נולדה כך וליכא רק רוב בהמות כשרות ואם יש בה ריעותא מחיים יצאה מהרוב דאין בהם ריעותא עיי"ש וה"נ עוף שנדרס כיון דמעיקרא הלכה נתברר חזקתה דאיבריה אינן מרוסקין אבל עגל שנולד מתחלת הלידה יש חשש רסוק דביה"ר וקודם שנולדה לא נתברר אם אבריה בריאין ונגמרו בלא שום טרפות ומתרץ קושית מג"א בס"ק ט"ז על הד"מ.

ס"ט אם נולד במומו במג"א כיון שהיה מוכן אגב אמו ביה"ש אע"ג דאדחי ליה כשנולד אין מוקצה לח"ש ע"כ והוא מגמרא והקשו שם בת"י הביא מהרש"א ובא"ז א"כ אפילו נולד תם והומם אח"כ נימא אין מוקצה לח"ש ומכח זה רצה הפר"ח לפרש דל"ד וה"ה הומם אחר שנולד ולע"ד י"ל לפמ"ש) תוס' בפרק משילין ל"ו ע"ב לאיסור מוקצה לא חששו היינו שהבהמה גדלה ומוסיפה שמנינות ביו"ט ועיין מג"א סימן שי"ח סק"ח דה"ט דלא אסור דמה שגדלה בטל ברוב אף דהוה דשיל"מ כיון דתחלת ביאתו לעולם מעורב עיי"ש והכא כשנולד בלא מום אין לו היתר לאכילה ומוקצה הוא נמי ומה שגדל והולך א"א להתבטל דכולו מוקצה וכשנפל בו מום א"א להתבטל מה שכבר גדל דהוי דשיל"מ כיון שלא נתבטל מיד שבא לעולם וחל איסורו אמרינן עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר.

ולפ"ז י"ל מה שהשמיט הרי"ף נולד הוא ומומו מותר דהצל"ח כתב דל"ל משום דמתרץ ביתבי דייני התם וזה ל"ש ודרכו להשמיט מה דל"ש דהרי קי"ל אין מוקצה לח"ש ולא

צ"ל דהותר מיד ולפמ"ש י"ל דלדידן צ"ל דיתבי דייני התם דהרי גדל והולך כ"ש ואינו בטל משום דשיל"מ ול"ל א"כ למה אמרו בגמרא דוקא למ"ד יש מוקצה לח"ש ה"ט דקאמר ושוין ר"י ור"ש בנולד במומו הוא מהמוכן ואמ"נ לר"י מותר לכתחלה לראות מומו ול"ה מוקצה כלל ומתבטל הגדל מיד ולר"ש דאסור לבקרו לכתחלה הרי לא ס"ל דנולד אסור אבל לדידן דקי"ל אין מבקרין אותו וקי"ל נמי נולד אסור עכצ"ל דיתבי דייני התם וזה ל"ש לכן השמיטו אמנם דעת הפוסקים והש"ע דלא מצרכו דיתבי דייני ומ"מ נקטו דוקא דנולד במומו נראה דבשבת דף מ"ג איתא טבל מוכן הוא הואיל ואם עבר ותקנו מתוקן וקשה ה"נ כיון דבנולד במומו עבר ובקרו מבוקר להוי כטבל ומוכן הוא אף דהיה טבל מע"ש ומה צ"ל משום דאין מוקצה לחצי שבת ונראה משום דגם טבל ביה"ש ראוי הוא דל"ג על שבות ביה"ש עיין ב"י לעיל סימן שמ"ב ומג"א לעיל סימן רס"א סק"ו וכשעבר ותקנו בשבת מותר כיון דלא אתקצאי ביה"ש אין מוקצה לח"ש ובזה מתורץ קושית התוס' בשבת שם בסד"ה טבל לימא מגו דאתקצאי ביה"ש אתקצאי לכולה יומא ועוד מ"ש דהכא אמר אם עבר ותקנו מתוקן וגבי בכור אם בקרו אין מבוקר עיי"ש שהניחו בקושיא ולפמ"ש י"ל בבכור דיש שני שביתים דהוי כמתקן ודן כמ"ש מג"א בס"ק י"ז וזה גם ביה"ש אסור כמ"ש הרע"ב בעירובין פ"ג מ"ג ע"כ אתקצאי לכולא יומא משא"כ טבל דמותר לצורך לתקנו ביה"ש ולא אתקצאי רק אחר ביה"ש והוי מוקצה לח"ש ולפ"ז כשגדל והולך בטל ברוב שהיה מוכן אגב אמו אף דלא יתבי דייני התם ואדחי מ"מ מוכן הוא כיון דאם עבר ובקרו מבוקר ומבטל את הנתוסף דחשוב כמוכן לגביה דמה שנתוסף הוו מוקצה לגמרי דאין לו היתר היום גם דיעבד ומה שנולד במומו כיון דבדיעבד מותר כשעבר ובקרו חשוב מיד כמוכן כמו גבי טבל משא"כ כשנולד תם דאין לו היתר לע"ע כלל ומוקצה לגמרי הוא ע"כ מה שגדל והולך בכל שעה לא מהבטל וכשהומם אח"כ כבר ישנו בעולם מה שנתוסף ולא בטל משום דשיל"מ ודו"ק .

סי"א בהמה עיין שע"ת בשם ש"י ונו"ב ובשו"ת גוא"י חא"ח סימן כ"ג העלה כהש"י.

סי"ב מפנהו במג"א ס"ק כ"ג הקשה הל"ח למה פסק דמותר לתלוש לכתחלה ובאמת בגמרא אמר כנגדו ביו"ט שרי וא"כ אין לחלק ביניהם עיין בנ"ח כורת דכ"ד ע"ב בעי כנגדו ביו"ט מהו טעמא דריב"ם דקסבר תולש לאו היינו גוזז וביו"ט אסור דה"ל עוקר דבר מגדולו א"ד בעלמא ס"ל תולש היינו גוזז וה"ט דשרי דה"ל דשא"מ וביו"ט מותר ופרש"י ותוס' שא"מ לתלוש אלא מפנהו אילך והולך אם נתלש נתלש ולפ"ז ע"כ הספק אי מיירי מתניתין במתכוין ותמהו בבכור גופא ליבעי אי מותר במתכוין ונדחקו מאד עיי"ש בד"ה וה"ט ולולא דבריהם יש לפרש עפימ"ש בשו"ת חו"י סימן קפ"ד למה תארו

חכז"ל גבי לובש כלאים להעביר המכס בשם דשא"מ ולא תארו אין צריכה לגופה דהא מתכוין ללבוש ר"ק א"צ לגוף הלבישה והוי כחופר גומא וא"צ רק לעפרה דהוי מתכוין רק משאצ"ל ויש מ"ד דחייב אף דס"ל דשא"מ פטור ותירץ דוקא בשבת דקפדה תורה על שביתה למען ינוח ע"כ אף דא"צ לגופה מ"מ לא נח והוא התכלית שאסרה תורה וגם מתכוין לעשות גומא ולא ינוח רק א"צ לגופה וקפידת התורה ל"ה על תכלית המלאכה רק על שאינו נח משא"כ בשאר איסורים דקפידת התורה על תכליתה כגון שלא ללבוש כלאים להתחמם בהן וא"כ כשלובש רק להעביר המכס הרי אינו מתכוין להתחמם וה"ל דשא"מ לאיסור ודפח"ח ובחידושי רשב"א בשבת פר"א דמילה כתב ג"כ כה"ג גבי מילה בצרעת דה"ל דשא"מ והקשה הא מתכוין לקוץ רק אצ"ל ולמה קראו דשא"מ ותירץ דלא כתיב שלא יקוץ בהרתו רק השמר בנגע צרעת ומפרשינן על תכליתו שלא לטהרו ובמילה א"מ לטהרו וה"ל דשא"מ ע"כ ולשיטת רשב"א לאו בכל איסורים כן הוא ועיין ברי"ט אלגזי שם בבכורות דאסיק דלפיכך אסור ליהנות מגיזת בכור מן התורה דהוי כמו שאמרה תורה לא תגוז ליהנות מהגיזה וזהו כהחו"י וי"ל דבזה נסתפק הבעיין אי תולש היינו גוזז דמה"ת כיון דכתיב לא תגוז אלא דמסופק כיון דכונת התורה על תכליתה ולא תגוז ליקחנה לצורך וא"כ גם בתולש יש תכלית זה א"ד כרשב"א דלא על תכליתה האיסור רק על גזיזה כיון דכתיב לא תגוז ואין להוסיף תולש וודאי מתניתין משמע להדיא דתולש את השער בכונה לתלוש רק אם תולש היינו גוזז ע"כ משום דהקפידה על תכליתה וא"כ ה"ל דשא"מ כיון דא"צ לצמר וה"נ ביו"ט כשאינו מיכוין להאיסור מותר היינו אם א"מ לתלוש דזה תכלית האיסור ביו"ט כ"ז לשיטת הרשב"א אבל להחו"י דבכל האיסורים אסרה תורה משום תכליתה וכ"ד הריט"א וצ"ל אף דתולש לאו היינו גוזז היינו דלא אסרה תורה לתכליתה רק גזיזה ומ"מ הוה נמי אינו מתכוין כיון דא"מ לצורך הצמר וכנגדו ביו"ט צ"ל א"מ לתכלית האיסור שהוא השביתה וצריך שלא יתכוין לתלוש וא"כ א"ש פסק הש"ע דבכור כשמתכוין לתלוש הוה דשא"מ משא"כ ביו"ט.

והנה בתוספת בבכורות שם הקשו דליבעי בבכור אי מותר לתלוש היכי דהוה פ"ר דתולש בכח וי"ל לפמ"ש הש"ג פרק הארג דפ"ר לא הוי רק כשא"א לבא לתכלית כונתו רק שיעשה האיסור וכ"כ המרכבת המשנה פ"י מכלאים בדעת הרמב"ם וה"נ כיון שאפשר לפנות אילך ואילך גם למשוך בכח ל"ח פ"ר וי"ל עוד לפמ"ש הר"ן פ"ח שרצים דלפיכך מוכרי כסות מוכרן כדרכן כשאינו מתכוין ללבישה אף דהוה פ"ר כיון דא"מ ל"ח מלבוש רק משא וכה"ג כתב הכ"מ פ"י מכלאים הח"י דל"ח לבישה בלא כונה וה"נ י"ל כיון דכתיב לא תגוז אין לאסור תולש רק כשמתכוין לתלוש הוי כגוזז וצ"ע דבפרק

כ"ש דכ"ו מוכיח ממוכרי כסות דא"מ מותר גם כשאפשר וכ"ה בשבת דף כ"ט ודף מ"ו ע"ב ונימא שא"ה דצריך כונה לעשותו כלבישה וצ"ל דאם אסור א"מ ע"כ דלא אזלינן רק בתר גוף המעשה והר"ן וכ"מ לא אמרו רק אם א"מ מותר דכה"ג מותר גם פ"ר והש"ס לא אמר רק א"א דגזרינן באפשר א"מ אטו מתכוין ה"נ ה"ל לגזור במוכרי כסות.

עוי"ל דבשבת דע"ה ברש"י ד"ה טפי ניחא ליה כתב דכי מודה ר"ש בפ"ר במידי דלא אכפת ליה אי מתרמי עיי"ש ולפיכך בבכור דהצמר שנתלש קודם שחיטה אסור בהנאה והצמר שאחר שחיטה מותר וא"כ אכפת ליה אם נתלש ומותר גם פ"ר משא"כ בחולין ולענין יו"ט אם הוה פ"ר חשוב מתכוין.

סי"ג לא ימרוט הרמב"ן בבכורות כתב כיון דידחה מלאכה זאת אחר שחיטה דהוי או"נ גם קודם שחיטה מותר משום או"נ ועוד דהוה משאצ"ל ומשום שי"ט מותר וריט"א הקשה שמא אחר מריטה ימלך מלשחוט דהוי איסור תורה שלא לצורך או"נ וכמו דא"ל לד' חטאת עיי"ש ולע"ד י"ל מה דהוצרך הרמב"ן לטעם ראשון ולא די לו בטעם דהוה משאצ"ל דהריב"ש כתב דבגוזז אף דאצ"ל לגוף הצמר חייב דגם במשכן היה גוזז להחליק העור והוא בעצם מלאכה הצריכה לו וש"פ חולקים וכ"ד הרמב"ן בטעם שני ולטעם ראשון הוצרך שאם ירצה בע"ד לומר כהריב"ש וא"כ אם ימלך ולא ישחט הרי א"צ חלקת הצוואר ודאי הוה משאצ"ל וכעין זה כתבו תוספת בביצה ד"ג ד"ה פירות הנושרין דאם נתכוין ליצוד טהורים ונזדמנו לו טמאים הוה משאצ"ל אף דנתכוין לצוד אותם כיון דטעה ועיין בישיע"ק כאן בחידושי בנו ואף שישחטנו אח"כ בחול זה מעשה חדש ולא נתכוין רק בשביל שישחוט מיד וכן בחופר גומא וא"צ רק לעפרה ודאי פטור אף דאח"כ משתמש בגומא.

עוי"ל לפמ"ש הרמב"ן בפרשת אמור דמלאכת עבודה פירושו שאינו צורך או"נ עיי"ש ולפ"ז כשמכוין לצורך או"נ אינו מיכוין לעבודה ואף דנמלך אח"כ ל"ה מלאכת מחשבת ובזה מיושב מה שנתקשו הריט"א ואחרונים דניחוש שימצא פסול בשחיטה ע"י פגימת סכין בעור אף בעוף מדצריך בדיקה בסכין אחר שחיטה

סי"ד עפר מוכן בטו"ז הביא לשון תוס' דר"ת תמה למה הצריכו הכנה וזכור דבימי נערותו לא הצריכו הכנה ור"י כתב דז"א דלפי פירושו נמי לכה"פ סוברים ב"ה מה דסברי ב"ש מעיקרא דצריך ד"נ משום הכנה מדקאמר ע"כ ל"ק ב"ש אלא בר"נ ותדע דאל"כ הא דקאמר רב יהודא והוא שיש לו ד"נ לאו אליבא דב"ה עיי"ש ולע"ד י"ל לפמ"ש בסמוך דלפי מה דקי"ל מלל"נ ל"ח כסוי דם הנאה והשתמשות רק כמו סלוק העפר לאפות במקומו דמותר לצורך או"נ כמ"ש תוס' שם ד"ח ד"ה אר"י ורב יהודא לטעמיה בר"ה

דכ"ח דמצות ליהנות לתנו והוי כסוי דם הנאה והשתמשות ואסור במוקצה גם לצורך או"נ כמ"ש מהרש"א בביצה דל"ג ומג"א לקמן סימן תק"ט ולדידן מאן דמתיר לכתחלה לשחוט משום שי"ט דמתיר חד איסור מתיר גם בלא ד"נ ומה דאמר שם דב"ש ל"ק רק בד"נ היינו לפום דמדחי דלא נחלוף אבל אם נחליף וב"ה מתירין חד איסור משום שי"ט ל"צ ד"נ לדידן דל"צ הכנה ודו"ק.

ומ"ש הטו"ז דלר"ת לכתחלה עשה דוחה ל"ת נחלקו ראשונים באס"ז ב"מ ד"ל אם רשאי להביא עצמו לחיוב עשה ולדחות הל"ת ומ"ש הטו"ז בשעת הדחק לסמוך עליהם שלא לבטל שי"ט נ"ל כונתו דשעת הדחק כדיעבד וכמ"ש הח"י סימן תנ"א ס"ק ס"ג ובש"ע של הר"ז דחה דברי הטו"ז ולפמ"ש בישוב דברי ר"ת ל"ק כל קושיותיו שם וכדאי ר"ת לסמוך עליו בשעת הדחק.

בעפר תחוח עמג"א שכתב אע"ג דעביד גומא וכו' משום שי"ט שרי אבל אם א"ל ד"נ הוה תרתי איסורי חדא שאינו מוכן ועוד דעביד גומא ע"כ וקשה לב"ה דאסור לכתחלה לשחוט א"כ ביה"ש היה העפר מוקצה דאסור לטלטלו וממילא גם דיעבד ליתסר דיש תרי איסורי מוקצה מחמת איסור וחופר גומא וצ"ל דביה"ש מותר לשחוט לכתחלה דל"ג על שבות ביה"ש במקום מצוה או צורך הרבה וה"נ משום שי"ט וא"כ גם לב"ה שייך טעמא דמשום שי"ט ומיושב דברי המג"א.

סט"ו ואם שחט מותר לכסות בב"י בשם כ"ב כתב בשם הר"ר משולם שאם שחט מותר לכסות בא"כ שהוסק ביו"ט ולא יחפור בדקר עיין מג"א בפ"ק דביצה חי"ת פריך והא קעביד גומא ובתוס' ותימא דמשמע דשייך גומא בעפר תחוח ובשבת וכו' וי"ל דהתם מיירי שכל המקום סביב עפר תחוח והקשה מהר"ם מה פריך דעביד גומא נוקמה בתחוח גם סביביו ותירץ דא"כ לב"ה למה לא ישחוט לכתחלה והקשו בפרמ"ג וישע"ק סימן תצ"ח עדיין נוקמוה בעפר תחוח לגמרי דל"ש גומא רק ל"ה בו ד"נ דאסור לכתחלה משום מוקצה וא"ל דמוקצה חמיר כעין תורה וגם בדיעבד לא ישחוט דהא להכ"ב בשם ר"מ עדיף לכסות בא"כ שהוסק ביו"ט והוא מוקצה מלכסות בד"נ וגם לפ"ד ב"י דפירוש באו"א מ"מ הרי בירושלמי מבואר דאם שחט מותר לכסות במוקצה כגון א"כ שהוסק ביו"ט גם בלשון ר"י א"ר שם בגמרא דאמר ל"ש אלא בהוסק מעי"ט משמע גם בדיעבד צריך הוסק מעיו"ט עוד הקשה צל"ח שם דפריך א"ה מאי אריא ספק אף ודאי נימא דיש לו אפר שהוסק ביו"ט צונן דשכיח וודאי יכסה כירושלמי לא ספק ונלע"ד דודאי י"ל מוקצה כעין תורה כמ"ש ת"י הובא במהרש"א ד"ג ע"ב אמנם כ"ז במוקצה לאכילה דסמכו על והכינו אבל לטלטל דאין לו סמך מה"ת לא וכן מבואר במהרש"א בביצה דל"ג

לדעת תוס' דמותר לצורך או"נ לטלטל מוקצה דדוקא טלטול שאינו השתמשות כגון לגרוף האפר לאפות פשדיט במקומו כמ"ש תוס' בפ"ק דביצה ד"ח ד"ה אר"י אבל אכילה או השתמשות הוי כאכילה וחמור דאסור גם לצורך או"נ ועייש"ה ולפ"ז הכא לטלטול קיל טפי והנה מהרש"א שם ד"ח הקשה לפ"ד תוס' דמותר לטלטל לצורך או"נ למה לא ישחוט ויכסה בא"כ שהוסק ביו"ט ותירץ דכסוי ל"ה לצורך או"נ ולמה לא תירץ דהוי השתמשות וצ"ל דזה ל"ח השתמשו ולע"ד דאם מצות ליהנות נתנו הרי נהנה ומשתמש בו רק אם לל"נ ל"ח השתמשות כיון דלא נהנה וכ"מ ביריעות שלמה ולפ"ז מיושב קושית מהרש"א דלר"י קיימינן דס"ל בר"ה דכ"ח מל"נ חשוב השתמשות וחשוב כעין תורה וע"כ אסור לשחוט על סמך א"כ וגם אי שחט אסור לכסות אבל לדידן דקי"ל מלל"נ ועדיף טפי לכסות באפר כירה שהוסק ביו"ט ולא יכסה בד"נ שיש בו משום לתא דחופר גומא מן התורה וכדעת הכ"ב ומג"א בס"ק ל"א אבל לר"י דהוי השתמשות וכאכילה מוקי למשנה דיש בו איסור חופר גומא ומוכן בד"נ דאל"ה מוכן אף דתחוח ול"ש בו גומא הוי אסרו ב"ה וב"ש ל"ה מתירין לכתחלה וא"ש.

סימן תצט

ס"ג ומותר למלוח עליו בשע"מ פ"ג ה"ד הביא קושית מל"מ וגאונים על הא דקי"ל אין עיבוד באוכלין מפ' הקומץ דכ"ט תקריב מלח גם בשבת דל"צ קרא והמל"מ תירץ עפ"י הת"כ ונתח אותה כשרה ולא פסולה והקטיר אעפ"י שפסול עולה אעפ"י שלא הפשיט וא"כ צריכה מלח ככל קרבן ובעורה שייר עיבוד והקשה השע"מ דהא כתב הרמב"ם פ"ה מא"מ דמליחת קרבן כצלי א"כ גם בעור ל"ח עיבוד מדמתיר הכא למלוח על העור מליחת צלי עוד תמה עליהם דבחלבים שייך עיבוד כדמוכח הכא דאין מולחין החלבים א"כ צריך קרא על הקטרת אימורין שהם חלבים עיי"ש ולע"ד גם חלבים אף דאסורי הוי אוכלין וכ"כ בנ"ח כאן והא דהוה עיבוד דוקא כשכונתו לעבדם ולתקנם למען יעמדו והכונה עושהו למלאכה וכעין שכתב הה"מ פכ"א מהלכות שבת דמצרף ל"ח מלאכה רק ע"י כונתו לצרף לעשות כלי וכמו קוטם קיסם לחצות שיניו חשוב מתקן מנא וא"ל צריך לחצות ל"ח מתקן עיי"ש וה"נ בחלב מסתיין לחושבו עביד כשמכוין לעבד וא"כ קרבן דכונתו למצוה ול"צ לעבוד ממילא מצד עצמו ל"ח עבוד.

וא"כ קמה קושיתם דגם בעור מליחת צלי ל"ה עבוד ול"צ קרא עוד הקשה בשע"מ שם דברמב"ם פ"ו ממ"א ובהה"מ שם מבואר דשיעור עביד שישהה שיעור מיל במלחו ובקרבן מלחו ומעלהו מיד. ולע"ד דמליחת צלי ולא שהה מיל הוי כח"ש ואסור מה"ת

והכא דמותר משום דמולח רק הבשר ונמלח העור כלאחר יד דגם כשימלח וישהה כשיעור עביד פטור ומותר בח"ש דל"ח לאצטרופי למלקות וכ"כ הרשב"א בעה"ק דחשוב כלאחר יד.

ס"ד במג"א סק"י ואפשר דבזה"ז דאין דרך למלוח ע"ג עור אסור למלוח ע"ג ביו"ט ע"כ ובמג"א לעיל סי' ש"א ס"ק נ"ח כתב כיון דל"ג חכמים שרי אף דבזה"ז נשתנה ויש לגזור לא בחדש גזרה ויש לחלק דשא"ה דחשש סחיטה היה גם בזמן חכמים רק משום דא"א לעמוד בלא רחיצה וסיפוג ל"ג לכן גם בזה"ז לא נחדש גזרה משא"כ הכא בזמן חכמים דדרך למלוח ע"ג עור לא מוכחא מלתא דלעבדן קעביד ובאמת גזרו כל מקום דמוכחא כגון בחלבים וא"כ בזה"ז דגם בעור מוכחא בכלל גזרתם היא ומצאתי בקו"א של ש"ע הר"ז הרגיש בסתירת המג"א והנלע"ד כתבתי.

סימן תקא

ס"א מבקעין הקשה הר"ן הא הוי מכשירין דאפשר לעשותן מעיו"ט דקי"ל דאסור ותירץ דראוי לעשות מדורה להתחמם דגופו נהנה מהמדורה והוי כאו"נ א"כ בקוע למדורה מותר ומתוך שהותרה למדורה הותרה לבישול ולפ"ז י"ל מה דצריך שינוי בקופץ דוקא כדי שלא ירבה למחר דאז אסור מה"ת דל"ל הואיל ומקלעי אורחים ויצטרך לבשל ולאפות עוד היום דמתוך והואיל ל"א כחום היום ול"ח למדורה להתחמם.

ולע"ד י"ל דבקוע חשוב אוכל נפש דקי"ל בפסחים דכ"ו וכ"ז יש ש"ע בפת א"כ נהנה מן גוף העץ וגם לפמ"ש תוספת שם דל"ח אוכל רק נהנה מהעצים מ"מ הר"ן כתב דהנאת הגוף כאו"נ וכ"כ באס"ז בביצה שם דהנאה מגוף הדבר חשוב כאו"נ וגם למ"ש הר"ן בע"ז פ"ה דל"א ש"ע בפת רק באפיה מ"מ מותר גם לבישול במתוך ולפ"ז אם סלית סילתא לצורך אפיה למחר פטור משום הואיל ומקלעי אורחים ואפילו לבשל י"ל הואיל כשיקלעו אורחים ויצטרך לפת מרובה ומה דצריך שינוי משום דגם באו"נ עצמו כשאינו מפיג טעם צריך שינוי כשלא עשה מעיו"ט עיין לעיל סימן רצ"ה ס"א בהג"ה והוא מהר"ן עצמו וצ"ע למה הוצרך הר"ן כאן ט"א עיין מג"א סק"ג.

ס"ו שלמים עמג"א תירץ קושית ס' דהבערה גופה א"מ והותרה לצורך ה"ה סתירה וכו' בספר קה"י פירש משום דבא כאחד עם הבערה הואיל ואשתרי אשתרי וצ"ע לפי מה דאסיק רבא בזבחים דל"ב ע"ב דל"א הואיל ואשתרי רק אי טומאה דחויה ולא הותרה ואו"נ הותרה מדמותר גם באפשר מעיו"ט וכמ"ש הר"ן בביצה פרק שני די"ז.

עו"ק לי על המג"א דבביצה דף ל"ב ר"י מתיר לחתוך באור בפי שתי נרות ות"ק אוסר והא תיקון המנא בא עם הבערתו כאחד ואפשר בזה גופא פליגי ואנן כר"י קי"ל לקמן תקי"ד ס"ח אמנם לפ"ז קשם מה עריך לשמואל בביצה דל"ב דלר' נחמי' ע"כ ל"ש בין שבות שבת ליו"ט דתניא אין מסיקין בכלים והוצרך לדחוקי תרי תנאי אליבא דר"נ עיי"ש לימא הא דאין מסיקין בכלים כת"ק דר"י דאין חותכין הפתילה באור אפילו בפי שתי נרות ודו"ק ומ"ש המחצית השקל לפרש דברי המג"א דסתירה מותר לצורך אוכל נפש כמו הבערה ולא אסור סתירה רק קודם הבערה דאז עדיין אינו תיקון המאכל עצמו כמו שמתקן המאכל עצמו בשעת הבערה ודומה הסתירה למכשירים עיי"ש ק"ל כיון דיש סתירה בשעת הבערה דמותר דהוי צורך או"נ ולא מכשירין נימא מתוך ויהא מותר לעולם וע"כ כיון דרוב סתירה אינה באו"נ לא אמרינן מתוך ואסורה גם באו"נ וכמ"ש הה"מ פ"א מהיו"ט ה"ד ועיי"ש שכתב דהבערה נמי אינה באו"נ ומותר משום דכתיב לא תבערו אש ביום השבת הא ביו"ט שרי עיי"ש וזה ל"ש בסתירה ומחוורתא או משום דאין סתירה בכלים או דא"ח רק כסותר ע"מ לבנות כמ"ש המג"א.

סימן תקג

עברה ובשלה מותר לאכלו בביצה די"ז איבעיא עבר ואפה ואמר ת"ש המעשר פירותיו בשבת במזיד לא יאכל ל"ל דאית ליה פרי אחריני ת"ש המטביל כליו בשבת במזיד לא ישתמש בהן ל"צ דאית ליה מאני אחריני א"כ אפשר בשאלה ת"ש המבשל בשבת במזיד ל"י איסורא דשבת שאני פרש"י אפשר בשאלה לשאול כלים מחברו ולהשתמש איסורא דשבת בשול שבת מאבות מלאכות ואיסור סקילה הוא הלכך קנסוה רבנן למזיד אבל עבר ואפה ביו"ט לשבת איסורא דרבנן הוא דעבד עכ"ל.

והרמב"ם פ"ו מהלכות יו"ט ה"י עבר ואפה ובשל לשבת אין אוסרין עליו וכתב הה"מ כיון דבעיא לא אפשיטא הוי ספקא דרבנן ולקולא והקשה הלח"מ דא"כ למה כתב הרמב"ם בפכ"ג מה"ש המגביה תרומות ומעשרות בין בשבת בין ביו"ט במזיד לא יאכל ולא כתב שיהא לו פירות אחרים ותירץ דא"נ אפשר בשאלה קאי גם אפירות ומעשה רוקח דחה תירוצו דאם פירות אפשר בשאלה ה"נ פת בשלמא לפרש"י דאפשר בשאלה ל"ק רק אכלים כפשוטו אין ענין כלים לאוכלים דכלים דרכן בשאלה דזה נהנה וזה אינו חסר ותו אמאי לא יהב רבנן הך טעמא בפכ"ג דשבת דלא נטעי מיניה וביה מכ"ש דמשמע דאם יתכן במציאות דלא אפשר בשאלה כגון בספינה משמע דשרי להשתמש באותם כלים וה"ל לפרש וצל"ע עכ"ל ולע"ד דעת הרמב"ם דבעבר ואפה הוה ספיקא דרבנן לקולא דלא

הוי דשיל"מ דאם תאסר יהא אסור לעולם כמ"ש המרדכי דהצריך רבינו שמואל להשליך לאיבוד מה שאפה לצורך מחר וכן מוכרח דאל"כ אדרבה נשאר לחול וכל איסורו משום שלא אפה לצורך היום ויאמרו שאופין מיו"ט לחול כמ"ש הרמב"ם שם ה"ח אבל במעשר פירותיו דקי"ל דמותר לאחר שבת הוה דשיל"מ ע"כ פסק לחומרא אף דל"ל פרי כיון דנשאר הבעיא י"ל מעשר פירותיו אסור גם בל"ל פרי ומה דלא חלק בעבר ואפה בין יש לו פת אחריני ה"ט דבשלמא בפירות דאנו דנין רק אם אסור בשבת דחה הגמרא הא דאסור במזיד כשיש לו פרי אחריני דלא מפסידינן לו כ"כ דיאכל אחריני אבל בפת דדנין להשליך לאיבוד מה יועיל לו פת אחר דמ"מ יפסיד זה לגמרי והנה במטביל כליו בשבת פסק ג"כ הרמב"ם בפכ"ג דאסור להשתמש בהן בשבת ולפמ"ש הנו"ב וצל"ח דלענין טלטול ל"ש דשיל"מ דל"ש עד שתאכלנו באיסור רק באכילה דנאכל רק פעם אחת משא"כ לענין טלטול יפסיד טלטול של היום וא"כ ה"ל להתיר בתשמיש כלים כשאין לו אחרים ולא אפשר בשאלה ונ"ל מדמשני הש"ס דאית ליה מאני אחריני א"נ אפשר בשאלה ולא אמר דאפשר בשאלה דהוה משמע כשאפשר בשאלה כמו דאמר דאית ליה פרי אחריני אע"כ דלא"נ לעולם אסרו כיון דכלים דרכן בשאלה ועפ"י רוב אפשר השוו מדותיהם ולא חלקו וכמ"ש הב"ח בסימן תצ"ה ס"ג כיון דעל פי הרוב אפשר לצוד מעי"ט השוו מדותיהם ולא חלקו ויש במ"ש די לסלק תלונות מעשה רקח מעל הלח"ם אלא דלפמ"ש אצ"ל דתירץ אפשר בשאלה קאי נמי אפירות.

ולפ"ז נלע"ד בשאלה שנשאל בשו"ת חוט השני סימן עי"ן באשה שעברה וטבלה בליל שבת או יו"ט עיי"ש שהחמיר בליל שבת ולפמ"ש גם במזידה מותרת לשמש מטתה בשבת דל"ש בזה דשיל"מ כמו לענין טלטול וכמ"ש הנוב"ת חא"ע סל"ח הובא בנ"צ ביו"ד סימן קפ"ז ואם התיר הרמב"ם בעבר ואפה דאסור מדינא דגמרא כ"ש באיסור טבילה דאינו רק מנהג באיזה מקומן כמבואר ביו"ד סימן קצ"ז ואף דרשב"א בתשובה שהביא ב"י בס"ס זה כתב דלפי מה דמשני הש"ס איסורא דשבת שאני מותר ביו"ט גם ביש לו פת והא דמעשר פירותיו אסור נמי משום דשבת שאני עיי"ש הנה רש"י לא ס"ל הכי דפירש איסורא דשבת דעבר אאיסור סקילה וכן הרמב"ם לא ס"ל הכי דהא גם מעשר פירותיו ביו"ט אסור וכדאי רבינו הרמב"ם לסמוך עליו דבין לדידי בין להלח"ם מותר לרמב"ם בכה"ג ועיין מג"א בסימן תק"ד סק"ה ומ"ש שם.

סימן תקד

ס"ג במג"א סק"ה משמע בגמרא די"ד אם כתש בגדולה לא יאכל ממנה ובא"ר הקשה מ"ש מההיא דסימן תק"ג ס"א אם עברה ובשלה מותר לאכלו ולפמ"ש שם א"ש דשם אנו דנין אם לאסרו לעולם ול"ה דשיל"מ ולא מגרע אם יש לו עוד פת משא"כ כאן י"ל דכ"פ לא אכלו דהוה ליה מאכלים אחרים ואף דלית ליה מזה המין חשוב כאית ליה פרי אחריני וכמ"ש הרשב"א שהובא בב"י ס"ס תק"ג ולדידן דמספ"ל במעשר פירותיו אי אסור אפילו אין לו פירי אחריני ה"נ אסור דהוה דשיל"מ ולפיכך אפילו בספק אסור כדמוכח בגמרא דכ"פ לא ידע אי נכתש היום ומ"מ דוקא כשיש לו מאכל אחר דאל"ה לדידן הוה ס"ס ומותר כדלעיל סי' תצ"ז ס"ד.

סימן תקה

עומדת לאכילה עמ"ש בסימן ש"כ.

סימן תקו

ס"ג ומותר לאפות ומרדכי אוסר לאפות ואם אפה מעיו"ט אוכל והולך ומפריש אח"כ ותמהו א"כ יהא מותר לאפות ג"כ והב"ח תירץ משום דאפשר למפלג בעיסה ומג"א בסק"י כתב ראיה ברורה דשרי ממשנה פ"ג דפסחים דחלה שנטמאת רא"א ל"ת לה שם עד שתאפה הרי דמותר לאפות ונלע"ד דס"ל למרדכי הא דחלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש הא כל דתיקון כעין דאורייתא תיקון ואיך יאכל קודם הפרשה אלא צ"ל משום דבדרבנן י"ב אמרינן הוברר למפרע שזה היה החלה מתחלה ומה שאכל היתרא קאכל והקילו אף דלא קרא שם חלה כיון דדעתו היה בשעת אכילה להפריש ממה שמשייר ולולא כן אין הדעת סובל שיאכל טבל דרבנן ותלי"ת מ"כ בטו"ז יו"ד סימן שכ"ד סקט"ו בשם מהרי"ו ועיין בטו"ז לעיל סימן תנ"ז אכן כאן מה דמותר לאפות ביו"ט אף דהחלה אינה לצורך או"נ משום דכל חדא חזיא לו כדאיתא שם פא"ע וא"כ ממ"נ א"א לאפות ע"ד שיאכל וישייר דאם הוברר למפרע איזה החלה ל"ל כל חדא חזיא ובתרתי דסתרו גם בדרבנן ספקו להחמיר עיין ביו"ד סימן קי"א וסימן ק"ץ ובמקו"ח סימן תמ"ח סק"א וע"כ במשנה דפסחים בחלת א"י דקורא אחר אפיה שם לחלה ול"צ לומר הוברר למפרע וא"כ לענין אפיה אמרינן א"ב וכל חדא חזיא ואחר זמן אתי לידי ספר עץ יוסף ומצאתיה שם וגם בהגהות רב"פ ז"ל.

אמנם דא צריכא רבא מא"ש המחצית השקל יפריש בעודה עיסה קצת יותר משיעור חלה והשאר יאפה היום עיי"ש ולחומר הנושא אפשר דס"ל להמרדכי דזה אסור משום בורר וכדעת הג"מ הובא במג"א לעיל סימן ת"ק ס"ק י"ב אלא דהג"מ התיר משום דקי"ל כרבה אבל המרדכי מבואר בדבריו דפסק כאבוה דשמואל ועיין לקמן סימן תק"י העלה הטו"ז סק"ג כרשב"א דאוסר לברור ביו"ט לבו ביום היכי דהיה אפשר מעיו"ט ומ"ש המג"א בסימן ת"ק סקי"ב דבמין אחד ואינה פסולת אלא איסורא רביע עליו ל"ה בורר הנה הטו"ז לעיל סימן שי"ט העלה דגם במין אחד שייך בורר אוכל מתוך אוכל אפילו שניהם היתר וק"ו באחד איסור דחשוב שני מינים כמ"ש הר"ן בנדרים דנ"ב ועוד הא בסימן שי"ט מבואר במג"א גופא בסק"ד דמה שמניח שלא לאכול עתה חשוב פסולת נגד מה שרוצה לאכול עתה ואף די"ל דהג"מ ל"ק דהפרשת חלה חשוב בורר רק כשמפריש החלה לבד דאסורה אבל כשמשייר יותר משיעור חלה חשוב כמ"ש הטו"ז בסימן שי"ט ס"ק י"ג ולעיל סק"ג דישליך הזבוב מן הכיס עם מעט משקה הא לפ"ד הר"ן אסור ג"ז כמ"ש בפרמ"ג לעיל סימן שי"ט בא"א סקט"ו ועוד דהבאתי לעיל בסימן שי"ט מהירושלמי והק"ע דכה"ג שבורר הפסולת עם מעט אוכל נהי דל"ח בורר פסולת מתוך אוכל מ"מ חשוב בורר אוכל מהפסולת כיון דאוכל הנשאר ממילא נברר דאין בו פסולת אלא דרשאי לברור אוכל מתוך פסולת לאכול לאלתר ועיי"ש בב"י הביא דמרדכי ס"ל דהא דמותר לברור לאכול לאלתר היינו לאלתר אחר הברירה ולא לאחר שעה וא"כ הא דחלת ח"ל אוכל ומשייר דל"ח בורר כיון דבורר ואוכל מיד משא"כ בעיסה דא"א לאכול מיד.

ס"ד בטו"ז סק"ח לנשי המין וכו' עיין בתוס' בפ"ק דקדושין דל"ז בסד"ה מעקה ובפרק שליח הקן דף קמ"א סד"ה ל"צ ודו"ק.

סימן תקז

ס"ב בתוך התנור בפ"ק דביצה אר"מ עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור וכו' והא קמהפך באיסורא כיון דרובא דהיתרא בהיתרא מהפך דבטל ברוב והא א"א איסור לכתחלה בדרבנן מבטלין והא הוי דשיל"מ מקלי קלי איסורא הקשו הראשונים למה נקט לתוך התנור ותרצו דדוקא נפלו לתנור שיש בו עצי היתר מותר להוסיף וביו"ד סימן צ"ט יש מחלוקת בזה ולע"ד מהא לא אריא דבמשב"ז שם הקשה דמה מועיל דמקלי קלי הא מהפך באיסורא כשהם בעין ול"ל דבטל ברוב דהוה דשיל"מ ורציתי לומר כיון דרוב היתר עיקר הטלטול להיתר והמוקצה ממילא מיטלטל בע"כ הוי טלטול מהצד ע"י ד"א ואח"כ מ"כ בחידושי רשב"א בשבת דכ"ט אבל שם מבואר דלפ"ז גם בניכר האיסור כיון

דמועט הוא חשוב כטלטל מהצד ובביצה שם בח"ר כתב דוקא כשאינו ניכר ובטל ברוב הוה כהכל היתר ובהיתר מהפך וכפרש"י וצ"ע דרשב"א סותר א"ע.

והנלע"ד דלכאורה מאי פריך דמהפך באיסור מהפך ע"י ד"א וסתמא הכי הוא וידיו לא יכוה והוי טלטל מהצד ע"י ד"א וכ"ש לפמ"ש דרוב היתר מחשבו לטלטל מהצד אמנם בתוס' שבת דמ"ה והוא בש"ע לעיל סימן שי"א ס"ח מבואר דאם עיקר כונתו לטלטל המוקצה גם מן הצד אסור רק אם כונתו לד"א המותר וממילא מיטלטל המוקצה מותר והנה כאן דלא ניכר עצי המוקצה וכונתו להפך בעצי היתר רק א"א שלא יטלטל עמם גם המוקצה הוי טלטל מהצד אכן כמו דאיסור בטל ברוב ונהפך להיתר ה"ה היתר בטל ברוב איסור ונהפך לאיסור כמ"ש המנחת כהן הובא בפרמ"ג בפתיחתו לה"ת א"כ כשנפל עצי איסור לתנור ולא ניכר מועט עצי היתר נהפכו לאיסור וכשמרבה עליהם לבטלם כל כונתו בשביל עצי איסור דכולם נאסרו ואף דמרבה עליהם מ"מ כל מה דמרבה הוא משום דאסור לטלטל מוכרח להרבות אבל כונתו עיקר לאפות בעצי איסור דמעיקרא א"כ כשמטלטל ומהפך לצורך המוקצה הוא ועכצ"ל כיון דעתה יש רוב היתר ליכא מוקצה דנתבטל אכן הא דדשיל"מ ל"ב כתב הר"ן בנדרים דנ"ב דמב"מ הל"ל דל"ב כדם פר ושעיר רק איסור והיתר חשוב א"מ וכשיל"מ חשוב מב"מ א"כ לענין טלטול ל"ק דהוי דשיל"מ והוי מב"מ דא"כ גם עצי היתר דמעיקרא לא נתבטלו ובהם רצה תחלה לאפות וכשנתערבו בע"כ מטלטל עמהם עצי איסור ושרי לטלטל מן הצד מה תאמר כיון דהיום שם אסור על המוקצה חשוב לחומרא א"מ ומהפך ההיתר לאיסור א"כ מהני מה דמכבה עצי היתר וממ"נ מותר לטלטל וכן לטעם דרש"י בריש ביצה דדשיל"מ ל"ב דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר כיון דביטול אינו היתר גמור רק נדחה מפני הרוב והתניח דלולא ביטול ברוב יש כאן איסור אבל הכא לולא דמיעט נהפך כרוב אין התחלה לאיסור טלטל וכמ"ש וממ"נ מותר וכ"ז בנפל לתוך התנור שכבר היה עצי היתר מעט אבל ליטול לכתחלה עצי איסור לבטלם ברוב כונתו לטלטל גם לצורך האיסור ודשיל"מ ל"ב.

ובשבת דכ"ט גבי מסיקין בכלים שלמים פריך שם דכשנשרפו נעשו שברי כלים ומוקצין ומשני דמרבה עליהם כדר"מ ול"פ שם דהוה דשיל"מ גם ל"פ דא"מ ח"ל אלא דהכונה שם דמרבה קודם שנשברו וכמ"ש המג"א בסק"א וא"כ ל"ק כמי דהוה דשיל"מ כיון דמיד שנתערב האיסור נתבטל וכמו שכתב המרדכי שם דמרבה קודם שנשברו וכמ"ש המג"א בסק"א וא"כ ל"ק נמי דהוה דשיל"מ כיון דמיד שנתערב האיסור נתבטל וכמו שכתב

המרדכי לענין גיגית ענבים בשבת עיין ביו"ד סימן ק"ב ומה דפריך בביצה שם דהוה דשיל"מ היינו לענין הנאה ומוכח דעצי מוקצה אסור בהנאה ועיין בשע"ת כאן.

שם מרבה בשבת דכ"ט בהא דמסיקין בכלים שלמים ופריך כיון דאדליק בהו פורתא נעשו שברי כלים ומשני דמרבה עליהם עצים מוכנים ורי"ף ורמב"ם השמיטו הא דמרבה עליהן ונלע"ד דלקמן סימן ק"ט ס"ז בהג"ה כתב מותר לטלטל מוקצה לצורך או"נ וביאר שם המג"א דאכילה והנאה והשתמשות הנאה כגון לבשל בעצי מוקצה אסור ולפ"ז מה דפריך בביצה דמהפך באיסורא משום דמשתמש לאפות בהם ונהנה והנה בשבת שם ר"י הוא דאמר מסיקין בכלים וקשה מה משני דמרבה ומבטל ברוב הא ר"י ס"ל מב"מ ל"ב דכיון דנשרפו עצים בעצים הוא תדע דהא להר"ן הא דדשיל"מ ל"ב משום דחשוב כמב"מ ובביצה שם פריך דהוה דשיל"מ הרי גם בזה חשוב מב"מ ונלע"ד דלפמ"ש דכל האיסור דנהנה מה דנאפה הפת מחומם והרי קודם כשהיו שלמים נתנו חום בתנור וכשנשרפו עד שאינם ראוים למעין מלאכתן ומהפך בהן נותנין חום לתנור באיסור וה"ל זוז"ג ואף דזוז"ג לכתחלה אסור היינו משום דאין מבטלין א"ל כמ"ש הר"ן שילהי ע"ז ובזה מותר לבטל כמבואר בביצה שם ונלע"ד לפמ"ש לעיל סימן תמ"ה דלר"י בשני גורמים מין אחד אסור זוז"ג לפמ"ש הר"ן דזוז"ג מטעם ביטול רק היכי דיש ב"פ זוז"ג הוי כתרי משהו ולפ"ז כאן דהוה מב"מ חום האש מן הכלים שלמים וחום מהשבורין אסור לר"י ובר"ן פכ"ה הובא בנה"ך יו"ד סימן צ"ב כתב דלמ"ד מב"מ ל"ב מ"מ אם כח היתר מעורב בו קודם שנתערב שנית ל"ח מינו ובטל וא"כ כשמרבה עצים כח היתר מעורב בחום שברי הכלים וחשיב א"מ נגד חום שבא תחלה מהשלמים ומ"מ רוב בעי דגם הר"ן לא אמר רק לענין תרי משהו דאל"כ ל"ח כח היתר מעורב דחד בחד ל"ח תערובות רק כגופו של איסור ועוד דא"א לצמצם נמצא לדידן דזוז"ג מותר גם במב"מ א"צ להרבות אם אין בחום השברים כדי לאפות מזמן שמהפך בהן.

ולפ"ז בעצים שנשרו לתוך התנור ג"כ א"צ להרבות זולת כשיש בהמוקצה לבד כדי לאפות בהן או שלא היה בתנור עצי היתר תחלה ומ"ש לעיל דמקשים מה יועיל דקלי איסורא לענין הטלטול כשהם בעין י"ל כיון דמותר לטלטל לצורך או"נ כשאינו נהנה מגוף המוקצה ה"נ כיון דמקלי איסורא לבסוף ונתבטל ואינו נהנה מאיסור מוקצה מותר לטלטלו תחלה ולפמ"ש לעיל דמיירי דנפלו לתנור ולא ניכר ההיתר ונתבטלו ברוב עצי איסור א"כ ל"ה נמי זוז"ג כיון דהיתר נהפך לאיסור בעודם עצים.

וא"**ל** כיון דגמרא בשבת פריך כיון דאדליק בהו פורתא ה"ל ש"כ וכי קמהפך באיסורא מהפך ל"ח זוז"ג מחמת הפורתא דז"א דהא מבואר לעיל סימן תק"א במג"א סקי"ב

דכשמדליק כלי שלם מע"פ שנתקלקל לבסוף הנאה באה אח"כ מאיליה ושרי ואין איסור הנאה מתחיל רק מכי מהפך בש"כ וגם ל"ל דרצה ר"י לאוקמוה אפילו יש בשברים מזמן שמהפך בהן כדי לאפות דהא מתרץ דמכבה עליהן עצים ואם היה בהן כדי לאפות אסור להסיק בכלים דעובר על ב"ת כמ"ש מג"א בסימן תק"א ס"ק י"ג וכ"ש דבשברים אין כדי לאפות'

שם מרבה עליהם בת"ה סימן נ"ד כתב דאסור לבטל איסור בשבת ויו"ט דהוה מתקן והא דכאן שרי משום דמקלי איסורא וקשה לס"ד ה"ל להקשות דאין לבטל ביו"ט ובאמת צ"ע לפמ"ש רש"י במנחות כ"ג ע"ב דהביטול עושה המועט כמאן דליתא מה תיקון יחשב ול"ד להא דפריך בשבת פרק נוטל על הא דמעלין המדומע בשבת והא מתקן דשא"ה דההיתר מצד ביטול כבר הוא רק מ"מ אסור כ"ז שאינו מרים אחד ונותנו לכהן ע"כ חשוב מתקן אמנם להת"ה י"ל דכאן מותר גם זולת דמקלי איסורא לפמ"ש לעיל דצריך להרבות משום עצי היתר שהיו כבר בתנור ונאסרו עתה א"כ הוי ככלי שנשבר ביו"ט דמותר לתקנו ואף דממילא ניתקן עצים שנשארו פ"ר מותר בדרבנן להת"ה כמ"ש המג"א סימן שי"ד ועוד עיין בסוכה דל"ג גבי ממעטין ביו"ט אם י"ל הושענא אחריתו עיי"ש רש"י ותוספת ובשבת דמ"א וביומא ל"ה ולכולם הכא דכונתו רק להתיר העצים שהיו כבר בתנור ול"צ לתיקון עצים שנשרו מותר לפ"ד הרשב"א בשבת דכ"ט דהנאה ממילא מותר רק צריך ביטול כדי לטלטל עיי"ש וא"כ כיון דמתקן עצי היתר שהיו כבר בתנור הוה טלטול מן הצד ולפ"ז י"ל נמי דלעולם גם לכתחלה מותר לבטל איסור דרבנן בחול והכא דנקט לתוך התנור דיש בו עצי היתר דאל"כ אסור לבטל ביו"ט.

שם ומבטלין אע"ג דדשיל"מ ל"ב הכא כיון שאינו נהנה מהם עד אחר שנשרפו אופה בהן פת מותר מג"א והוא בריש ביצה וק"ל כיון דקי"ל לעיל סימן תמ"ה דיש ש"ע בפת והוי כטעם והרי אם נפל איסור להיתר וסלק האיסור טעמו ל"ב בדשיל"מ כמ"ש הש"ך ביו"ד סימן ק"ב וטו"ז שם מוכיח לענין בלוע מבכורים פ"ב דתערובות ביכורים שזרען גדוליהן אסורין בירושלים דה"ל דשיל"מ והרי נרקבו וכלה לעפר קודם שנצמח ממנו ול"ה שם אוכל עליהן דהא פירות ביכורים לא משכחת רק במין שזרעו כלה כמבואר בירושלמי שם ואף דהטו"ז שם כתב דאין מזה הוכחה לאסור טעם משהו בדשיל"מ ה"ט דכתב שם משום דטעם במב"מ א"צ ביטול כלל אבל כ"מ דצריך ביטול ל"ב בדשיל"מ והכא נרגש שבח העצים בפת וצריך ביטול עצי איסור בעצי היתר אלא די"ל כיון דמקלי קלי הוי כסלק גוף האיסור ולא נשאר רק הטעם ובטל טעם עצי איסור בעצי היתר דלא

נרגש ג"כ הטעם דהוה מב"מ אמנם לדעת הש"ך קשה וי"ל עפימ"ש המג"א בסימן תמ"ה בסוף סק"ה בשם מהרי"ל ותוס'.

ס"ד בטו"ז סק"ה ואפ"ה אסור במקום שאפשר בלא גריפה וכו' בהגהות י"א נתקשה ולפע"ד דאם אפשר בלא גריפה ל"ח מתקן וכדלקמן סימן תק"ח ס"ב עיי"ש במג"א סק"ז ובסוכה ל"ג ע"ב איתא נמי דאם אית לו הושענא אחריתי מותר ללקט הענבים ופרש"י אין כאן תיקון כלי דלא צריכא ליה לאכשורה ואע"ג דהתם דוקא כשאינו מתכוין לתקן ה"ט משום דהדס זה פסול ועתה נכשר משא"כ כאן תנור זה ראוי לאפות בלא גרופה אמנם מ"מ לרבנן דאסור מכשירי או"נ ויש איסור כשלא אפשר לאפות ה"נ יש לאסור כשאפשר וכמ"ש בתוס' כתובות ד"ו בד"ה האי דלר"י אסור דשמא יצטרך לה ואגלאי מלתא דכלי עבד הביאם בכפ"ת שם אליבא דרש"י וה"נ יש לגזור שמא א"ל יגרוף יסיל עוד מטיח הטיט או זה יתפשט למקום הפת ולא יהא אפשר לאפות וע"י הגריפה דעתה יהא יכול לאפות והוי תיקון מנא אבל לר"י דבלא אפשר לאפות מותר כ"ש דאין לאסור באפשר וע"כ הטעם משום טלטול.

ס"ו פת אחד כתב א"ח בשם הרא"ה דוקא במתכוין להשביח הפת וא"נ כן מדברי הפוסקים ב"י ול"נ גם תוס' הכי ס"ל דבפ"ב דביצה דכ"א אר"ח עיסה חציה של נכרי אסור לאפותה ביו"ט ופריך בגמרא מעיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה נאפת ביו"ט ומשני הואיל ואפשר לפייסן בנבלה ופריך מי אית ליה לר"ח הואיל ובתוס' בד"ה עיסה הקשו והא ממלאה תנור פת אף שא"צ אלא לפת אחד מפני שהפת נאפה יפה ושרי אפילו לכתחלה וי"ל דשא"ה דכל הפת של ישראל שהרשות בידו לאכול כל אחד ואחד או זה או זה ועוד דלמא מקלעי ליה אורחים עכ"ל ותמוה דהרי ר"ח ל"ל הואיל ונלע"ד כיון דשאר הפת א"צ לו היום הוי כמכשירין שתאפה יפה פת אחד הצריך לו דהרי הבערה נמי לולא דכתיב ל"ת אש ביום השבת הוה אסור ביו"ט כיון דאינה בגוף או"נ כמ"ש הה"מ פ"א מיו"ט ועוד דבלא"ה הוה נאפה הפת רק שתאפה יפה ל"ח צורך אוכל נפש רק כמכשירין ולא אמרינן בו מתוך וכמ"ש הב"ח כאן לענין גריפת התנור דהכבוי לצורך הפת כדי שיהא נאה ולא יחרך דומה למכשירי אוכל נפש דגזה"כ הוא דאסור הוא ולא מכשיריו ולא שרינן ליה במתוך ואע"ג דהכבוי דהכא א"א לעשותו מעיו"ט מ"מ ל"ד לשאר מכשירין שהן מכשירי או"נ ממש והוכיח כן מהרא"ש אלא די"ל דהוה משאצ"ל דא"צ אפיית שאר הפת רק שתאפה פת אחד יפה אמנם לרמב"ם דגם משאצ"ל חייב צ"ל כיון דכונתו רק להשביח אותו פת אחד שצריך הוה דשא"מ לאפות שאר הפת רק דהוה פ"ר ונ"ל דביו"ט דכתיב מלאכת עבודה ל"ת ומבואר ברמב"ם פ"א מיו"ט וברמב"ן

פ' אמר דדבר שהוא צורך אוכל נפש היום אינו מלאכת עבודה ולפ"ז צריך שתהא פ"ר שתהא ודאי מלאכת עבודה ואם אינו מתכוין לאפות לחול ואינו פ"ר שתאפה לחול שרי ולפ"ז א"ש דגמרא אמר מפני שהפת נאפה יפה ותוס' אמרו משום דלמא מקלעי אורחים דה"פ דכונתו שהפת נאפה יפה אלא דממילא שאר הפת נאפה ונשאר לחול והוי פ"ר וצ"ל דממילא מקלעי אורחים ע"כ ל"כ תוס' לשון הואיל.

ולפ"ז י"ל מ"ש תוס' שהרשות בידו לאכול זה או זה ועוד דלמא וכו' צריכי זה לזה דטעמא דכל חדא חזיא סגי רק לעריכת כל אחד בפ"ע משא"כ לאפיית הפת בתנור כולם בב"א דודאי יש כאן פת דנאפה שלא לצורך וצ"ל דלמא מקלעי אורחים ול"ה פ"ר ומועיל מה שאינו מתכוין רק למלאות החלל אבל מה שעורך כל פת בפ"ע מתכוין לעורכו צ"ל כל חדא חזיא לו ובעיסת כלבים דבע"כ מיכוין לאפות הכל כשאין לו נבלה דצריך לכלבים דאינם אוכלים עיסה שלא נאפה כמ"ש במלחמות פריך הש"ס שפיר הא ר"ח ל"ל הואיל ולפ"ז מוכח דתוס' ס"ל כרא"ה דצריך שיכוין להשביח הפת גם דוקא אם אין דעתו על פת מסוים לאכול זה דוקא היום.

סימן תקח

שמחסמן התוס' הקשו מ"ש מצינון תנור דלעיל סימן תק"ז ס"ה דכדי לאפות מותר וי"ל לפמ"ש הש"ג בפ' הארג דנועל ביתו וצבי בתוכו דמותר כשאינו מתכוין לצידת הצבי כיון דיכול לעשות תכלית כונתו לשמור הבית בלא צידת הצבי ל"ח פ"ר א"כ ה"נ בתנור יכול להמתין עד שיצטנן ע"כ גם כשמפינו בצונן ל"ח פ"ר אבל ללבן אבנים הללו ולצלות עליהן א"א בלא חיסום ול"ד לנעילת הבית דבית זה יכול לנעול בלא צידת הצבי ועיין מג"א לעיל סימן תק"ז סק"ט דלצלות ע"ג גחלים שרי אף דמכבה דחשוב א"א בע"א אף דיכול לצלות על שפוד מ"מ כיון דרוצה לאכלו כך חשוב א"א בע"א ה"נ רוצה לאכלו צלי ע"ג רעפים הללו וק"ו אם נאמר דגם רעפים ישנים ואבנים מתחסמין אלא דא"צ לכ"ז דהתם גוף המעשה נעילת הבית יכול לעשות בלא צידת הצבי אבל ליבון הרעפים הללו א"א בלא חיסום משא"כ צינון התנור אפשר בלא מים ומ"מ לעיקר נ"ל דש"ג לא אמר רק בכגון נועל ביתו דאותו מעשה עצמו בבית זה יכול לעשות בלא פיר דצבי ענין נפרד משא"כ צינון תנור במים א"א לעשות בתנור זה בלא חיסום דפ"ר נמי יכול לחתוך מצפור מת ואסור משום דבצפור חי זה א"א בלא נטילת נשמה.

והר"ן תירץ דליבון רעפים תיקונו של כלי קודם לתשמישו שמשתמש בו אבל צינון תנור בשעה תשמיש הוא שמתקנו לתשמיש נראה כונתו ע"ד שכתב הר"ן לעיל דגבול

טיט אסור וממרח על התנור שרי משום דנראה שמגבל לצורך בנין ה"כ כאינו סמוך לתשמושו נראה שמחסון לצורך בנין וצ"ע דברי הרא"ש שכתב דמצינון תנור לחסמן דאסור יש ללמוד דאסור לבשל בקדרה חדשה דראיה לסתור דגם בתנור כדי לאפות שרי צ"ל דמפרש כרשב"א בעה"ק שער שני סימן וא"ו בדיני אפיה דאם לאפות מותר היינו אם נתחסם התנור לפני יו"ט וע"כ גם הע"ק אוסר לבשל בקדרה חדשה ומ"מ דברי רשב"א נפלאו ממני דהא בפרק הארג מתיר לנעול ביתו וצבי בתוכו אפילו כונתו לשניהן לשמור הבית ולצוד הצבי כ"ש הכא דאין כונתו רק לבשל בתוכן או לצנן התנור דהוא דבר המותר ויתיישב אי"ה לקמן סי' תק"ט.

ובכמירש המשניות לרמב"ם כתב מפני שנראה במתקן כלי משמע מדבריו אף דמתקן הוא אין איסור כיון דמוכרח לצורך או"נ וכונתו בשביל או"נ רק אם מתכוין לחסמן לבד אסור ולכן אסרו חכמים לעולם משום דנראה כמכוין לתקן כלי משום דקודם תשמיש הוא והרעפים עומדים לכסות בהן גג עמג"א סימן תק"א ס"ק י"ג ומ"ש שם.

במג"א סק"ב אפילו ישנים הביאו האחרונים מהתו"י דרעפים ישנים ספק מחסמן וקשה הא אינו מתכוין ופ"ר ל"ה בספק וצ"ל דדוקא כשהספק אלהבא ל"ח פ"ר כמו גורר מטה אפשר שלא יעשה חריץ משא"כ כאן הספק בישנים שמא כבר נתחסמו כ"צ וא"ל כתחסמו כ"צ ע"כ יתחסווו עתה עוד והוי ספק פיר.

סימן תק"ט

ס"כ אין משחיזין כתב הר"ן גם ר"י מודה בזה מדתנן בביצה ל"ב ר"י אומר חותכה באור בפי שתי גרות ש"מ בלא"ה עשיות כלי אסור ביו"ט משום דנעשה לימים הרבה כקצירה דאסור מה"ט ואחרונים הקשו מה אכפת דנעשה לימים הרבה הרי צ"ל היום ושחיטה מותר אף דא"צ היום רק לכזית וממלאה אשה תנור פת וקדרה בשר אף דא"צ רק קצת עיין בק"נ וישע"ק ולע"ד הר"ן לטעמיה דבפ"ב דביצה דרק ביו"ט מותר להרבות בשיעור בחד טרחא משום דהותרה מלאכת או"נ מדשרי גם באפשר מעיו"ט אבל בשבת דחויה לפ"כ ואסור לרבות בשיעור וע"כ כמו דקצירה בשתי טרחות אסור לרבות ה"כ במכשירין דחד טרחא כיון דדחויה אצל מכשירין מדאסור באפשר מעיו"ט ומביא ראיה מקצירה רק דאסור בנעשה לימים הרבה וכיון דאפשר לתקנה להיום בעץ וכה"ג אסר במשחזת שלה. והנה אם כונתו רק להשחיזה להיום אסור כיון דממילא נשאר לימים רבים והוי פ"ר אף דהש"ג פרק הארג כתב ז"ל דכל מעשה שאפשר לעשות זולת הפ"ר אז אפילו עבד אותו מעשה בפ"ר שרי כי לא מתבוין לעשות בפ"ר עכ"ל וה"נ יכול להשחיזה בשל עץ שלא יהא נשחז רק ליומו וכה"ג כתבו האחרונים בדעת הרמב"ם דמוכרי כסות מוכרן (,א,

כדרכן אף דהוי פיר כיון דיכול לעשות תכלית כונת למכור באופן שלא ילבש אבל לע"ד הש"ג לא חידש רק בנועל ביתו לשומרו מצבי ממילא ניצוד בתוכו דעלה קאי דהצבי ענין נפרד ונעילת הבית זה יכול לעשות בלא צידת הצבי ל"ח פ"ר משא"כ לבישת בגד זה כלאים פ"ר הוא וכן השחזת סכין במשחזת זה פ"ר.

ודעת הרשב"א בפרק הארג אפילו מכוין גם לצידת הצבי מותר כיון דכונתו למעשה היתר כמי לנעול ביתו לשמור ונראה דס"ל לרשב"א כיון דעיקר כונתו לשמור ביתו הוי כאינו מתכוין לצידת הצבי וכ"מ בש"ג שם דז"ל לרשב"א נמצינו למדין דאע"ג דקי"ל דפ"ר אסור ה"ד שבאותו מעשה דעבד הפ"ר אינו מתכוין ואינו עושה דבר היתר עמו אבל אם באותו הפ"ר שעושה עושה ג"כ דבר היתר עמו ויתכוין גם לדבר היתר אז אפילו עבד פ"ר ומירוין גם לו שרי עכ"ל הרי דכ"ז אהני דלא ליהוי פ"ר ולא עדיף משאר אינו מתכוין וכן בדין דאם מיכוין רק לצידת צבי חייב הרי יש במעשה נעילת דלת זה חיוב רק מחמת הכונה דמכוין גם לשמור ביתו באת להתיר וא"כ לר"י דדבר שאינו מתכוין אסור אזיל רק בתר המעשה אה יועיל מה דמכוין גם לשמירת ביתו ולפ"ז יש לדחות ראיות הר"ן מהא דחותכה באור דנהי דר"י מודה דאסור לעשות כלי כשנעשה לימים הרבה משום דס"ל דבר שאינו מתכוין אסור אבל אנו דקי"ל דשא"מ מותר ה"נ כיון דיש בזה מעשה היתר ליומו ואיסור מה דנעשה גם לימים הרבה הוי כנועל ביתו וצבי בתוכו דמותר אמנם לפמ"ש בדעת הש"ג נראה דגם הרשב"א לא התיר רק בנועל ביתו דהצבי ענין נפרד ומעשה זה דנעילת הבית זה יכול לעשות זולת צידת הצבי ל"ח פ"ר ורשב"א ס"ל אף דמכוין נמי לצידת הצבי הוה כא"א משום דמכוין נמי למעשה היתר דאפשר לעשותו לבדו בלתי הפ"ר ובזה מיושב מה שהקשתי לעיל סימן תק"ח לרשב"א דאיסר לבשל בקדרה חדשה דנתחסם הרי עושה גם מעשה היתר עמו בישול לצורך אוכל נפש ולפ"ז א"ש דהכא מעשה חדא עושה וא"א לבשל בקדרה זאת החדשה זולת החיסום והוי פ"ר ומ"ש הר"ן בפ"ב דביצה דרשב"א ס"ל בשבת אינו אסור לרבות בשיעורא בחד טרחא רק מדרבנן מדשרי ביו"ט למלאות קדרה בשר ובנועל ביתו מתיר הרשב"א גם בשבת ה"ט דבנועל ביתו לשומרו ליכא מלאכה וכיון דיכול לעשותו כך בלא פ"ר הוה כאינו מתכוין למלאכה כלל משא"כ כשמבשל בשבת לחולה מיכוין למלאכה אלא דמותר ע"כ אסור מדרבנן לרבות ומותר מן התורה לא משום דאינו מתכוין רק כיון דהותרה אצלו מלאכה זאת ואינו רק חד טרחא שרי לגמרי וה"נ כשמשחיז סכין דמותר ליומו אף דנשאר לימים רבים מותר לרשב"א בחד טרחא.

ויש לעיין לפמ"ש תוס' בביצה דכ"ו ע"ב בד"ה ועל החלה דאם יש במעשה אחת צורך הדיוט וצורך גבוה בטל צורך הדיוט לגבי צורך גבוה וא"כ ה"כ דלצורך יו"ט מצוה ולצורך חול רשות נימא נהי דיש בהשחזה זאת גם צורך חול ליבטל אצל צורך היום ובירושלמי סוף מס' תרומות איתא דאין מדליקין בחנוכה בשמן שרפה אם י"ל חולין ופנ"י שבת כ"א נתקשה בטעמו וי"ל כמו דבטל צורך הדיוט לצורך גבוה וה"ל כולו של גבוה ה"נ בטל צורך מצוה דרבנן לגבי מצוה דאורייתא וכאלו לא הודלק לשם מצוה דרבנן כלל דמצוה דרבנן נגד דאורייתא כרשות כדאיתא בע"פ דקט"ו אלא דשם דרבנן מבטל לדאורייתא דמבטל טעמו ומה שהקשו תוס' דא"כ צליית פסחים היכי דחיא יו"ט הא אית ביה צורך גבוה כ"א צלי אש י"ל שאני שמן שרפה דאינו מוכרח להסיקו תחת תבשילו ומוכרח לשרפו לגבוה ע"כ גבוה עיקר וע"כ כשאין לו שמן חולין מוכרח ג"כ ההדלקה לנ"ח ולפ"ז אצ"ל משום דמצוה דרבנן בטל נגד דאורייתא אלא דלחנוכה אינו מוכרח להדליק שמן זה כשי"ל אחר ולולא חנוכה מוכרח הוא לבערו ע"כ זה העיקר בהדלקה ומבטל צורך חנוכה משא"כ כשא"ל שמן חולין מוכרח הדלקה לחנוכה בשמן זה אף לולא מצות ביעורה וכן צליית פסח כיון דאסור לאוכלו בלא צלי מוכרח לצלות בשביל אכילתו ג"כ מעיד חי אינו ראוי לאכילה ומוכרח למלאכה ומ"ל צלי או בישול.

ס"ה להגעיל כלי ביו"ט בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' ת"ב פסק אם צריך למים רותחין מותר להגעיל ע"י עירוי מכ"ר או בתוכו אם יש במים ששים כדי לבטל את האיסור כיון דחזי לאשתמושו בהו ביבש ובצונן ליכא חששא דשמא ישהה ולא מחזי למתקן כטבילת כלים והפרמ"ג לעיל סימן שכ"ג באש"א סקי"ד תמה דגם כלי טמא חזי לטמא ולחולין ולעד"נ דבשלמא בכלי טמאה נהי דחזי לטמא ולחולין וגם לטהור כשאינו אוכל חולין בטהרה מ"מ עתה דטובלו לחולין לא חזי לדידיה לשום תשמיש ואחשביה לתיקון וכמו המצניע פחות משיעור והוציאו חייב דהוא אחשביה ונראה גם רש"י הכי ס"ל דבפ"ב דביצה דאינו גבי אי רהיט ביה"ש דניכר מחשבתו דיודע דצריך הע"ש ומטבילו לתרומה פרש"י דאסור דעביד לצורך חול והקשה מהרש"א למה שביק טעמי דאמוראי דלעיל ולפמ"ש א"ש דמטבילו לחולין מחזי כמתקן אבל לתרומה לא כיון דחזי לחולין ולא אחשבה אפי' אוכל בטהרה מ"מ מטבילה זאת לא ניכר לעלמא והוי כמו מדלין בדלי והוא טהור משום דלא מחזי לעלמא דמתקנו וכ"ש הכא דרהיט וניכר דלתרומה מטבילו דצריך הע"ש וע"כ מתחלת הברייתא פרש"י הטעם דאין מטבילין ביו"ט וכדמסיק דמחשבתו ניכרת פרש"י משום דהוי לצורך חול אלא כיון דחייב לטהר כליו ברגל גם לחולין כמ"ש הברטנורה שם ע"כ גם כשמטבילו לתרומה מחזי כמתקן דיסברו דמטהרו לחולין אבל כדמסיק

דרהיט ומחשבתו ניכר דלתרומה מטבילו תו לא מחזי כמתקן דאינו מוכרח דוקא לאכול חולין בטהרה רק מצוה אם רוצה וכ"ש לרמב"ם וסמ"ג דהחיוב משום אכילת קדשים וכניסת מקדש וע"כ פרש"י דהוי לצורך חול ושמא ישהה ג"ב ל"ש רק כשמטבילו לחולין דל"צ הע"ש יש לגזור דישהה עד הרגל דחייב לטהר עצמו ומצוה גם לכליו וכשיצטרך יטבילו וישתמש בו מיד אבל תרומה צריך טבילה כל השנה למה ישהה וכשיזדמן לו תרומה יהא מחוסר הע"ש ובלא"ה כתבו האחרונים דלזמן קצר דביה"ש ל"ח דישהה ושמא יעבירנו ד"א בר"ה ל"ש בתרומה דצריך הע"ש ואינו להוט ובהול דיש לו פנאי כל היום ועוד מה דלהיט משום מצות טהרה ברגל ותרומה דצריך הע"ש לא ישתמש בו ברגל אינו להוט ולא ישכח ומטעם זה גם לשמא יסחול ל"ח אלא ביו"ט אין לחלק בין מטבילו לחולין או לתרומה דמאן מפיס ומי יודע לצורך מה מטבילו ול"פ אבל ביה"ש דאסור ומחינן בו מלטובלו רק לת"ק דרהיט מחשבתו ניכר מתוך מעשיו דיודע דצריך הע"ש ולתרומה רהיט להטבילו כ"ע ידעו וע"כ פרש"י משום דהוה לצורך חול.

ולפ"ז י"ל דברי הי"מ ברש"י שם דח"י דנטמא באה"ט אסור להטבילו ביו"ט דצריך הע"ש והוי לצורך חול והקשה רש"י עליהם דחזי לחולין אלא דידעו טעם דמתקן וגם אביי דמקשה על רבה דשמא יעבירנו דהוה גזרה לגזרה ע"כ ס"ל משום מתקן אלא הא חזי לחולין אם אינו אוכלן בטהרה וצ"ל דאחשבה כיון דרוצה דוקא לאכול בטהרה הוי אצלו מתקן ותינח כשמטביל לחולין אבל כשמטביל לתרומה ל"ל כן וא"כ גם לחולין לא מחזי לעלמא כמתקן דמנא ידעו דלמא לתרומה לבד מטביל אף דיודע בנפשו לא יגרע ממדלין בדלי ואדם דמחזי כמיקר ועכצ"ל דלתרומה בלא"ה אסור דהוא צריך הע"ש והוי לחול והכל ידעו דלחולין מטבילו מחזי כמתקן ותו ל"ש לומר הואיל וחזי לחולין דלחולין אסור וממ"נ וגם הי"מ ס"ל כרש"י משום מתקן ומתורץ קושית מהר"ם שיף להי"מ למה צריך טעם להא דאין מטבילין ביו"ט דוה"ט בלא"ה ל"ה מתקן ול"ח שמא יעבירנו דאינו להוט כמ"ש תוס' ובאה"ט בלא"ה הוי לצורך חול ולפמ"ש א"ש דהי"מ מולו דצריך לטעם בחולין אלא דגם לתרומה לא המ"ל דהוי לצורך חול כיון דחזי היום לחולין רק כיון דלחולין בלא"ה אסור ע"כ גם לתרומה אסור והא דהי"מ לא מוקמו דמיירי דמטביל לחולין צ"ל משום דמקשה על רבה לסתור טעם דיעבירנו וגם לטעם דיסחוט מקשה בהך ברייתא ובאס"ז כתב דרבא מוקו ברייתא דשמא ישהה דנטמא בוה"ט מעיו"ט דל"ה מתקן ובריייתא זאת דבוה"ט מתיר להטביל עכצ"ל דל"ח לשמא ישהה ומיירי דנטמא ביו"ט וצ"ל משום דמתקן ובוה"ט דחזי לחולין לא מתקן וגם באה"ט חזי לטמא לחולין ולמי שאינו אוכל חולין בטהרה רק כשטובל לחולין אחשביה לתיקון אבל אם מטבילה

לתרומה לא אחשביה אף דאוכל בטהרה גם חולין לא מחזי לעלמא לתיקון וכודלין בדלי דאימר לתרומה הוא מטבילו ועכצ"ל דלתרומה צריך הע"ש והוי לצורך חול ואסור וכ"ע ידעי דלחולין מטביל רק לולא טעם דמתקן ל"ל דמיירי דמטבילו לתרומה או דל"פ וגזרו חולין משום תרומה די"ל הואיל וחזי לחולין היום גם לתרומה ליכא איסור ול"ל דלמה חסרו לחולין משום מחזי כמתקן הלא לולא דאסרו לחולין הוי מותר לתרומה הואיל וחזי לחולין ותו לא מחזי כמתקן דיאמרו לתרומה מטבילו ז"א כיון דמחזי לעלמא כמתקן כשמטביל לחולין ל"ל הואיל וחזי לחולין וממ"נ עושה איסור בעיני העולם אמנם רש"י תמה עליהם דאם דעתם משום מתקן וכמ"ש א"כ כטמא ביו"ט באה"ט ה"ל מכשירין שא"א לעשותם מעיו"ט ומותר אף דמתקן אבל בדף י"ט פרש"י דהוי שלא לצורך יו"ט דל"ל הואיל דחזי לחולין היום דאסור משום מתקן וגם רבא הוצרך לומר משום מתקן באטבילו לחולין וגם עי"כ גם לתרומה ל"ל הואיל ומתורץ קושיא שניה של המהרש"א על רש"י שם דיקשה לעצמו כמו שהקשה על הי"מ דלצורך הוא להשתמש בו חולין ומעשר דל"צ הע"ש ולפ"ז חדא טעמא הוא עם מה שפרש"י דאין מטבילין ביו"ט דמתקן דלחולין הוי מתקן רק לתרומה ל"ח מתקן דאימר אצלו חזי לחולין בלא טבילה ולא מחזי לעלמא כמתקן ועכצ"ל דלתרומה הוי שלא לצורך היום וע"ב צ"ל משום דחזי לחולין ואצלו גם לחולין לא חזי בלא טבילה ממלא הוי מתקן גם לתרומה רק במחשבתו ניכר דרהיט להטבילו לתרומה הוצרך רש"י לפרש מ"ט הוי מתקן לתרומה משום דהוי שלא לצורך ועכצ"ל הואיל וחזי לחולין ממילא הוי מתקן ודו"ק מאד.

וכ"ז לרמב"ם וסמ"ג דחיוב טהרה ברגל משום מקדש וקדשים ואם אינו עולה לרגל יכול לאכול חולין בלא טבילה אבל להראבי"ה בטור סימן תר"ב דגם בר"ה חייב לטהר ברגל ע"כ מצד קדושת יו"ט הוא א"כ לעולם ביו"ט הוי מתקן דמוכרח להטביל גם לחולין ואצ"ל משום דצריך הע"ש.

אמנם לפע"ד אף דברמב"ם מבואר דחייב לטהר בכל רגל דהיינו גם בחוה"מ וכן מוכרח מדבריו בכמה דוכתי משום דאזיל לטעמיה בפט"ז מאה"ט ה"י חיוב טהרה ברגל משום מקדש וקדשיו שעולין לרגל אבל לראבי"ה ל"ש בחוה"מ ולפ"ז י"ל עדיין כשמטבילו לחולין לעולם הוה מתקן גם בשבת כיון דאצלו לא חזי בלא טבילה מ"מ אם מטבילו לתרומה ל"ח מתקן אף דהיום ברגל לא חזי גם לחולין לכ"ע מ"מ הרי כונתו לתרומה וצריך הע"ש א"כ אין תקנתו היום ביו"ט רק ע"י הטבילה יתוקן למחר ואזי חזי לחולין בלא טבילה ממילא גם לתרומה ל"ה מתקן ול"ל דהוה פ"ר דיתוקן היום לחולין דאם ירצה שלא לאכול חולין רק על טהרת תרומה גם לחולין לא נתקן היום וממילא ל"ח פ"ר

כמ"ש הש"ג בפרק הארג דאם יכול לעשות מעשה זה שעושה עכשיו שלא יהא פ"ר גם כשעושה בפ"ר שרי כשאינו מתכוין ועוד הא כתב התה"ד הובא לעיל סימן שי"ד בטו"ז ומג"א דבדרבנן שרי פ"ר.

ולפ"ז י"ל יותר לשון רש"י די"ט שם דבגופא דברייתא כתב אין מטבילין ביה"ש שמא לילה ולא זכר דהוי שלא לצורך היום ואח"כ כשמסיק דמחשבתו ניכרת כתב ביה"ש דיו"ט אסור דהוי שלא לצורך יו"ט ונתקשו בו המפרשים ורבים הבינו בכונת רש"י הללו ביה"ש די"ט היינו מוצאי יו"ט דאל"כ הנ"ל ביה"ש דעיו"ט כמ"ש בשאגת אריה סימן נ"ג ולע"ד עכשיו הוכרח רש"י לומר דמיירי ביה"ש דיו"ט לא דעיו"ט דא"כ איך מחשבתו ניכרת דרהיט בשביל הע"ש שמא יודע דביו"ט אסור להטביל וכסבור ביה"ש מותר דאנן מחינן גם ביה"ש דגזרו על שבות ביה"ש והאי גברא טעה וס"ל ל"ג ביה"ש וכבר איכא מאן דס"ל הכי וכבר העלתי דחדא טעמא עם מתקן הוא וע"כ ס"ל לברייתא דגזרו על שבות ביה"ש או דרהיט להטבילו קודם ביה"ש דגם לדידן אין היתר שבות ביה"ש רק בנחפז וטרוד ודחק וא"כ אם אפשר להטבילו קודם צריך קודם דוקא אף לפי דעתו דחזינן דרוצה עכשיו להטבילו ביה"ש דכיון דרהיט ולא הספיק הרי טרוד ונחפז ע"כ הוכרח רש"י לומר ביה"ש דמוצאי יו"ט דיותר אסור ביום ומדרהיט ע"כ משום הע"ש ולפ"ז י"ל מה"ט הוכרח רש"י לומר דהוי שלא לצורך דביה"ש דעיו"ט מתקן אף דמטבילו לתרומה דמ"מ חזי לביה"ש דמיו"ט בממ"נ דאם ביה"ש לילה העריב שמשו היום ואם יום הע"ש אתמול וכדאי' בשבת דל"ד ע"ב העושה מלאכה בשני ביה"ש חייב חטאת בממ"נ וביה"ש גם לחולין לא חזי דספק יו"ט הוא וא"כ לעולם הוה מתקן אבל כשמסיק דמחשבתו ניכרת עכצ"ל ביה"ש דמיו"ט וא"כ במטבילו לתרומה דמיירי הברייתא לא יהא מתקן דלא חזי עד למחר בחול ואז חזי לחולין בלא טבילה ול"ה מתקן וע"כ פרש"י דהוה שלא לצורך מאי אמרת הואיל וחזי לחולין מיד א"כ הוי מתקן וכ"ז מעיו"ט דאסור דלתקנו היום משא"כ אם נטמא ביו"ט מותר להטבילו היום לחולין כמ"ש לעיל גם לתרומה מותר הואיל וחזי לחולין ע"כ השיג רש"י בדף ח"י על הי"מ.

וא"ל לעולם ביה"ש דעיו"ט ואי דרהיט משום דבלילה אסור להטביל די"ט הוא מ"מ אינו אסור בחול ביה"ש ברהיט דמחשבתו ניכרת וע"כ ל"ק רק ביה"ש דיו"ט דא"כ עכ"פ האיסור משום דאין מחשבתו ניכר הוי כאינו רהיט א"כ לאשמועינן בחול ג"כ כה"ג היכי דאין מחשבתו ניכר דאין מטבילין ביה"ש והוי רבותא יותר דנדע דהאיסור משום שמא ישתמש בו מיד.

וגם את"ל דרש"י מירי ביה"ש דעיו"ט וס"ל חייב לטהר ברגל מדרבנן וביה"ש סד"ר לקולא ול"ד לשבות מלאכה דגזרו משום מלאכה וכעין דאורייתא דגוף המלאכה אסור ביה"ש וא"כ א"א לומר כמ"ש מ"מ י"ל לשון רש"י דבתחלת הברייתא ל"כ הטעם דשלא לצורך רק אחר דמקום דמחשבתו ניכרת ע"ד הנ"ל דלתרומה ל"ה מתקן דהיום אסור בלא הע"ש ולמחר מותר לחולין בלא טבילה אלא דממילא ניתקן היום גם לחולין דצריך טהרה ברגל רק דאינו מתכוין לחולין והפנ"י בשבת דמ"א כתב דגם ר"ש לא מתיר א"מ רק במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דאל"כ דברים שבלב ל"ה דברים וע"כ עתה דמסיק דמחשבתו ניכרת עכצ"ל משום דהוי שלא לצורך וא"ת הואיל וחזי לחולין הוי מתקן ומה שפרש"י בפרק ב"מ דף כ"ח אין מטבילין את הכלים משום מתקן היינו אף שמטבילו לחולין דאוכל בטהרה דלתרומה בלא"ה הוי שלא לצורך דצריך הע"ש או גם לתרומה הל"ל דמותר הואיל וחזי לחולין אלא ממ"נ אם אינו אוכל חולין בטהרה ל"ל הואיל ואם אוכל ה"ל מתקן ומ"ש רש"י על הי"מ דחזי לצורך חולין משום דנטמא ביו"ט ומותר להטבילו לחולין וי"ל הואיל ומכ"ז תראה דדעת רש"י והי"מ כהרדב"ז.

ולפי המבואר לעיל סימן תנ"ב דנוהגין שלא להגעיל ב"י א"כ בלא"ה צריך הגעלה רק מדרבנן וכיון דחזי ליבש ולצונן ל"ח מתקן וכמ"ש הה"מ פ"ד מיו"ט עמג"א לעיל סימן שכ"ג ס"ק י"א לענין נטמא בוה"ט וגם לשמא ישהה י"ל דל"ח לפמ"ש לעיל דכל החשש כשמטבילו לחולין דחייב לטהר עצמו וכליו ברגל ולא יחוש להטבילו באמצע שנה ואתי לתקלה דישתמש בו תרומה וגם כשבלע רק איסור דרבנן י"ל דל"ח מתקן כיון דחזי ליבש וצונן ומפרט דהראתי פנים לדברי הרדב"ז גם בב"י ובלע איסור תורה אם יש לו מים חמין דבשביל הגעלה אסור להחם וכמ"ש הרדב"ז דהוי מכשירין שאפשר מעיו"ט וחפשתי בא"ז מצאתי בהיו"ט סימן שמ"ה ז"ל השיב רבינו יצחק בר אברהם זצ"ל כך אני נראה בעיני שאין להתיר להגעיל הקערות שאב"י ביו"ט ואעפ"י שיפה דן אוהבי דמטעם מתקן אין לאסור דנראה כאלו להדיחן מתכוין וטעם דתיקון כלי אין בו איסור כי אם מדרבנן ובדבר מועט הקילו כאן דאין תקונו מלאכה הא אינו אלא מתקנו מן האיסור אומן הטומאה אבל מה יעשה אחי מאיסור הבערה ובישול מים שהן לצורך המכשירים ומכשירין שאפשר לעשותן מעי"ט אסור דאפשר להגעילן ב"י ולבטל האיסור בס' ועוד דאפילו מכשירין דלא אפשר לא שרינן אלא כלאחר יד כההיא דמעביר סכינא אפומא דדיקלא ואשיפתא דרחייא וחומרא דרבנן הוא וזה א"ל כיון דנראה כמתכוין להדיח מותר דהא לא שייך למימר גבי איסור דאורייתא דהא מכשירין ננהו ואין תלוי כלל בנראה ואין נראה עכ"ל הרי כל האיסור משום בישול המים וכרדב"ז ולא מטעמיה

ובמרדכי בסוף ע"ז ז"ל להגעיל שום כלי ביו"ט אסור כיון שבישול בהגעלה שלא לצורך אוכל נפש הוא מיסוד הר"פ ז"ל וכונתו נמי דהאיסור משום בישול מים לצורך הגעלה ויגיד עליו רעו על מ"ש בהגמי"י בשם סמ"ק איסור הגעלה ג"כ מה"ט הוא דמבטן אחד יצאו הדברים ענין הגעלה וליבון הטרפא ואבוהן דכולהו הוא הר"י ב"א כמבואר בא"ז והן הדברים שכתב המרדכי כמ"ש ומזה הטעם היה מתיר ר"י ללבון ביו"ט טרפא וכו' וכן הגמי"י כתבו בשם ר"י אלא דרדב"ז לא ראה רק במרדכי לכן הוקשה לו דאפילו בלאו איסור בישול יש חשש מתקן אבל בא"ז מבואר משום דנראה כמתכוין להדיח ומ"מ גם טעם רדב"ז נכון והוא שיטת רש"י לפמ"ש.

היוצא לדינא דאם אין לו מים רותחין אסור להרתיח מים לצורך הגעלה אפילו לא היה אפשר מעיו"ט אבל אם צריך המים בלא"ה אזי בין הכלי ב"י בין אב"י מותר להגעיל באופן שיהא נראה כמדיח ומ"ש בהג"א פ"ב דביצה דאין להגעיל משום דאפשר מעי"ט צ"ע למה השמיט מ"ש הא"ז דגם בא"א מעי"ט לא שרי רק כלאחר יד ולע"ד מ"ש בהג"א ומשום הכי אסור דמיותר וסגרו המדפיס ונראה דהיה כתיב בר"ת ומ"ה וכונתו ומן התורה אסור משום הבישול דאפשר מעי"ט ונ"מ דעבר והגעיל אסור וכדעת רשב"א בב"י ס"ס תק"ג דאם עבר איסור תורה אסור דיעבד.

מג"א ס"ק י"ב אפילו היה אפשר ללבנו מעי"ט שרי ללבנו ביו"ט כיון שמדינא א"צ ליבון ולע"ד נהי דתיקון ל"ה מ"מ יש בו משום לתא דמבעיר ומבשל עיין בהשגות ראב"ד בפ"ב מה"ש ה"א ובהה"מ ובלח"ם ואי דמתוך שהותרה הבערה ובישול לצורך וכו' במכשירין גזה"כ דלא אמרינן מתוך אף דמלאכה זאת ישנו באוכל נפש וכמ"ש הב"ח לעיל סימן תק"ז וכ"מ בא"ז היו"ט סימן שמ"ה ז"ל כיוצא בזה התרתי באותה מחמת שקורין טרפא ללבן אותה באור כשהוא ב"י דלא אפשר לעשותה מעיו"ט ואפילו אב"י הייתי מתיר מטעם זה דא"א לעשות מעי"ט דהא צריכה חימום וחימום של אתמול לא היה מועיל ומשום תיקון. ליכא איסורא דנראה כמחממה לבשל תחתיה ומשום מכשירין נמי ליכא שהרי הבערה זו צריכה לבשל ובלאה"נ צריכה לאוכל נפש עכ"ל הרי זולת תיקון מנא יש איסור משום דמבעירה לולא דבלאו הכי צריכה דכן דרכה גם בכשרה משא"כ בשפוד ואם ס"ל למג"א דגם שפוד דרכו ללבנו לצורך צלי א"כ אצ"ל דל"ח תיקון דבלא"ה שרי כמו טרפא ולע"ד אף דהד"מ ג"כ מתיר משום דא"א מעיינו דאזיל לשיטתו כמ"ש לענין הגעלה אבל לפי מה שהבאתי לעיל לשון הא"ז דס"ל דאסור גם בא"א מעי"ט משום איסור הבישול ה"נ אסור כיון דמלבן השפוד רק משום ההכשר והא"ר מחמיר בהגעלה ובליבון מחבת טרפה גם בא"א מעיו"ט ובליבון שפוד כתב כהמג"א דאפשר מעיו"ט נמי

שרי וכ"ז גרם לו מחמת דכסבור דכל האיסור משום תיקון מנא ולא ראה בא"ז דהאיסור בשום בישול והבערה וכן כונת המרדכי והג"א דבהדיא כתבו דהאיסור משום בישול לכן נלע"ד עיקר כמ"ש ואם היה אפשר מעיו"ט ובישל מים ביו"ט להגעיל או ליבן כלי טרפה גם דיעבד אסור כמבשל בשבת ואם לא היה אפשר מעי"ט שרי בדיעבד ואם יש לו מים חמין מותר להגעיל בין כלי ב"י או אב"י. ח"י סי' תס"א סק"ד כתב אם שכח להכשיר התנור מעיו"ט וצריך להכשירו ביו"ט דמותר לעשות הכל בהיסק אחד שילכו הגחלים ע"פ כולו וכתב מקו"ח שם דל"ד להא דסי' ק"ט ס"ה דכלי הבלוע מנבלה אסור ללבנו כדי לאפות בו דתנור שאני דלאפות בו ג"כ צריך היסק רב ואינו כיכר שהוא לצורך הכשר ולפ"ז אם רוצה להכשירו רק כדי לבשל בו אסור עכ"ל ולהטמין לצורך שבת דצריך היסק רב כלאפות ואפשר עוד יותר מותר דשאני בישול דמתבשל מן האש ולא מחימום התנור לבד משא"כ אפיה והטמנת חמין דגורפין התנור מן האש ונאפה מן חום התנור לבד צריך היסק גדול שיחזיק התנור עצמו חום גדול.

סימן תקי

ס"י במג"א ס"ק ט"ז י"ל אמרינן בגמרא נכסיה בנכתמא זמנין דנפיל ואתי לאתויי וצ"ע למה השמיטוהו הפוסקים יש"ש ותירץ מג"א דהגרסא דמפסק ואתי למקטריה ואין חשש רק אם יחויב לכסות ועדיין לא תירץ על השמטות מפרוס סודרא עליה זמנין דמטמיש במיא ואתי לידי סחיטה ולע"ד י"ל כיון דאין דרכן כך בחול מדחשוב שינוי וא"כ כשיזדמן על צד המועט שתרצה לכסות מ"מ לאו ודאי דיפסוק או יטמש במיא א"כ שיכסו ויטמוש וישכח ויסחוט רחוק המציאות ומעוטא דמעוטא ול"ג בל"ש רק דס"ד לתקן לפרוס סודר או לקשור נכתמא וע"כ כולן יעשו ושכיח דיטמש במיא או יפסוק, ויש לגזור ולפ"ז י"ל קושית התוס' שם דלעיל אמרינן דדרו באכפא לפרוס סודרא עליו ול"ח לסחיטה ורציתי לתרץ דדרו באכפא שנים הם כפרש"י ומדכרי אהדדי כדלעיל סימן ער"ה ומצאתי בהשגות לראב"ד על הרז"ה אמנם לפמ"ש לעיל סימן ער"ה מג"א בשם הב"ח דדוקא לקרות דדבר מצוה ל"ג בשניים הק"ל ולפמ"ש י"ל דשם יש שלשה כתות דדרו בדוחקא ובאגרא וברגלא רק כת רביעית דרו באכפא והן מועטין ושיזדמן עוד שיטמש וישכח ויסחוט הוי מעוטא דמעוטא ולפ"ז הא דכתב בש"ע יפרוס עליהן בגד י"ל מיירי גם במים ול"ד לדלעיל סימן ש"כ שט"ו דשם כולן דרכן בכך.

עוי"ל דאין בכונת הגמרא דאסור רק אמר דא"א לעשות תקנה שיעשו כן די"ל דרחוק שיפסק וישכח ויקשר ויסחוט באופן האיסור בקשר של קיימא ובגד המלוכלך ואינו

מיוחד לכך רק אמר דאינו תקנה טובה מאחר שאפשר לבא ע"צ רחוק לתקלת איסור תורה ולשנות מדרך חול כל עיקרו דרבנן ובא"א לשנות א"צ ונקיט האי כללא בידך אף דמלתא דל"ש ל"ג רבנן מ"מ לתקן בדבר שאפשר ע"צ המועט לבא עי"כ לתקלה אינו נכון דדרכיה דרכי נעם ואח"כ בא לידי ספר יש"ש והרגיש בזה וכתב דלישנא דזמנין דנפל משמע כפשטיה לאיסור ולע"ד זה דבר השמטה.

סימן תקיא

ס"א מותר לעשות מדורה להתחמם כנגדה בגמרא איבעיא האי מדורה מאן קתני לה אי מודו ב"ש והקשה באס"ז למנ"מ הא קי"ל כב"ה ולע"ד הנ"מ דהספק במה שנחלקו ראשונים אי מדורה להתחמם מותר דחשיב כאו"נ או משום מתוך כמ"ש באס"ז זה מבעיא דאם כאו"נ מודו ב"ש ואם משום מתוך פליגי ב"ש ונ"מ למתענה דמבואר בסימן תקכ"ז בשם מהרי"ו דאסור לבשל לאחריני דל"א מתוך או הואיל רק אם מותר לעצמו לצורך או"נ עיי"ש מג"א סקי"ב דכיון דאסור לבשל לעצמו לא אמרינן הואיל וע"כ ס"ל דכ"מ דאמרינן הואיל הוא רק מתוך שהותר לו לצורך הותר נמי בשביל אחר דחשוב לו כצורך קצת וא"כ אם מדורה ל"ח או"נ רק דהותרה במתוך כשמתענה אסור לעשות מדורה גם לעצמו עוד נ"מ לענין מכשירין שא"א מעיו"ט דאם ההיתר משום מתוך אסור במכשירי מדורה דל"א מתוך במכשירין כמ"ש הב"ח לעיל סימן תק"ז עוד נ"ה בעושה מדורה מיו"ט לשבת סמוך לחשכה שאין פנאי לבשל היום אצלו והוא א"צ היום המדורה להתחמם וההיתר משום ע"ת משום הואיל ומקלעי אורחים כדאיתא בפסחים דף מ"ו ע"ב וא"כ במדורה להתחמם אם התירו משום מתוך הואיל ומתוך כ"א כמ"ש בט"א בחגיגה ד"ז וכ"כ האחרונים וכיון דמסיק דרק ב"ה מתירין מדורה מוכח כהר"ן דההתירו משום מתוך וכל הנהו אסורי.

סימן תקיב

ס"א במג"א סק"ג הסכים להב"י דצריך בתנור אחד ואפשר לפייסנהו והן דברי תוס' בפ"ב דביצה דכ"א בד"ה עיסה חציה של נכרי וחציה ש"י אסור לאפיתה דהקשו הא רשב"א אומר ממלאה אשה תנור פת אף שא"צ אלא לפת אחד מפני שהפת נאפה יפה בזמן שהתנור מלא ושרי לאפות לכתחלה וי"ל דשא"ה דכל הפת של ישראל שהרשות בידו לאכול כל אחד ואחד או זה או זה ועוד דלמא מקלעי אורחים עכ"ל וא"כ א"א לפייסנהו ל"ל דלמא מקלעי ליה אורחים דמוכרח ליתן לעכו"ם או לכלבים וצריך להבין אם טעמא

דפת נאפה יפה לבד ל"מ גם טעם דמקלעי אורחים ל"מ איך צדקו יחדיו ומה מועיל הצירוף ורציתי לומר דתוס' ס"ל דצריך שתהא כוונתו שתאפה יפה הפת ואזי מותר משום דאינו מתכוין לאפיית שאר הפת רק למלאות התנור בשביל הפת שצריך היום אלא דמ"מ הוי פ"ר רק ה"ט דפ"ר אסור דאזלינן בתר המעשה לא בתר מחשבתו ומבואר במלחמות בפסחים דמ"ז דר"ח לא ס"ל הואיל ומקלעי אורחים דאזיל בתר מחשבתו דלא בשביל אורחים אופה רק לחול ורבה אזיל בתר עצם המעשה דחזי לאורחים ולפ"ז הכא לר"ח מותר ממ"נ אם בתר מעשה אזלת משום דהוי פ"ר י"ל דלמא מקלעי אורחים ואם בתר כונתו הרי אינו מיכוין לאפות כלל לחול וכן לרבה דס"ל הואיל מן התורה מ"מ מדרבנן אסור משום כונתו והכא אין כונתו לחול וב"ב סימן תק"ז כתב דדעת הרא"ה דוקא במתכוין לכך ואין נראה כן מדברי הפוסקים.

אמנם מסתימת הפוסקים לא משמע דצריך שתהא כונתו בשביל הפת שתהא נאפה יפה וצ"ל אף דאין מחשבתו לכך מ"מ אין מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דאופה לחול די"ל כונתו מפני שנאפה יפה ותלי"ת מצאתי בב"י סימן תק"ג לענין מלא קדרה בשר כמ"ש וא"כ י"ל גם תוס' הרי ס"ל וס"ל כמלחמות הנ"ל דר"ח ל"ל הואיל משום דאין כונתו בשביל אורחים ומטעם שהפת נאפה יפה ג"כ אין להתיר כיון דרובא דעלמא לא קפדי בהכי ול"ח צורך או"נ כמ"ש המפרשים אלא מאן דקפיד ועושה לכונה זאת אחשביה לגביה אוכל נפש ומלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון דלגבי זה חשוב צורך אוכל נפש ל"ח מלאכת עבודה אך אם כונתו רק לצורך עכו"ם או לכלבים או לחול לא אחשביה ואינו צורך אוכל נפש באמת רק אהני דאין מחשבתו ניכרת דאופה לחול וכדומה דאפשר כונתו בשביל שתאפם יפה ור"ח דל"ל הואיל היינו אחר שגמר סעודתו כפרש"י בפסחים דמחשבתו ניכרת דלחול אופה דאין אורחים לפנינו שיאפה בשבילם אבל הכא דאין מחשבתו ניכרת די"ל כונתו שתאפה יפה יש להתיר מטעם הואיל דלמא מקלעי אורחים ואיו איסור בגוף המעשה כן לרבה יתר לכתחלה מה"ט ולפ"ז יצא לנו דאם באמת כונתו הפני שתאפה יפה פת הצריך לו היום אף דדעתו על המלוי תנור ליתן השאר לכלבים או לנכרי או לחול מ"מ מותר גם כשלא יש לו במה לפייסנהו וא"צ לטעם הואיל דחזי לאורחים והא דלא משני הש"ס הך משנה דחלה דעיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה נאפית משום דהפת נאפה יפה ומירי דכונתו לכך דא"כ תקשו סיפא דבזמן שאין הרועים אוכלים ממנה אינה נאפית דהא כשאין הרועים אוכלים ממנה ממילא אין כונתן ג"כ בשביל שיהא נאפה יפה פת הצריך לרועים דהא אין אוכלים ממנה וא"כ אפילו רועים אוכלים ממנה אסור כה"ג וכיון דבלא"ה נחלקו הפוסקים בזה נלע"ד דיש לסמוך

על זה להקל ועיין בר"ן פג"ה דלענין הנאה כשאינו מתכוין לה אף דהוי פ"ר ל"ח הכאה ועיין לעיל סי' ר"י ס"ב בטו"ז סק"ד ובמ"א סק"ו לענין מטעמת א"צ ברכה דתלוי בכונת הרב אם אין כונתו לאכול ל"ח אכילה ובכ"מ פ"א מה"ב ה"ב כתב ואכלת וברכת שיהא לו כונת אכילה משמע ופחות מרביעית בלא כונת אכילה ל"ח אכילה וכן משמעות לשון הרמב"ם שם נתכוין לאכול או לשתות כל שהו מברך הרי דכל שהו ל"ח אכילה רק כשמכוין וחשיב אצלו אכילה ה"נ בהנאת פורתא דפת נאפה יפה אם מיכוין בשביל כך הוא בכלל אשר יאכל לכ"ב יעשה לכם

ועלה בדעתי עוד דה"ט דלא סגי בהך דפת נאפה יפה על פי מ"ש תוספת בביצה דף כ"ז ע"ב לענין שריפת שמן תרומה דבטל חלק הדיוט אצל חלק גבוה ה"נ הנאה מועטת דנאפה יפה בטל ברוב הנאה שנאפה הפת של נכרי וככולו נאפה בשביל נכרי ותלי"ת מצאתי כן בש"ע הגאון מהר"ז זלה"ה בסימן תק"ו סי"ב ולפ"ז יש להסביר מ"ש בפת ישראל ונאפה לחול דרשאי ולא אמרינן דבטל מיעט הנאה של יו"ט ברוב הנאה דנאפה לחול והוא דרב חסדא אמר בזבחים דפ"ג שחוטה אינה בטלה בנבלה כיון דנבלה אפשר להיות כשחוטה לכי תסרח ופסקה הרמב"ם בפ"א מאבות הטומאה הי"ז ובר"ן פרק כל הצלמים כתב דזה טעם מה דאמר פרק משוח מלחמה מ"ש ילדה בזקנה דבטלה ומ"ש ילדה בילדה דלא בטלה התם אי אמליך עלה לאו בת מהדר היא הכא בת מהדר הוא דכיון דבת מהדר הוא אינה מבטלה כמו נבלה אינה מבטלה לשחוטה וע"כ ה"נ כיון דאם מקלעי אורחים ימלך עליה להאכיל ביו"ט ויכולה להיות כל האפייה לצורך יו"ט לכן אין מבטל מועט הנאה מה שהפת נאפה יפה ומ"מ גם לפ"ז י"ל דתליא בכונתו אם כונתו עיקר בשביל שתאפה הפת יפה אין העיקר מתבטל וכן משמע בתוספת ביצה שם ובפסחים דף מ"ו בד"ה לא בפלוגתא דנו"נ אי קרבים ביו"ט דפליגי עיקר השחיטה אם לצורך אדם אם לגבוה הרי אף דהרוב נאכל לאדם לא אזלינן רק בתר עיקר הכונה והטפל בטל אצלו.

ועדיין דברי תוספת צריכין ביאור דמ"ש דכל הפת של ישראל שהרשות בידו לאכול כל אחד או זה או זה ועוד דלמא מקלעי אורחים דהקשה מהר"ם שי"ף דלפ"ז קשה מאי מקשה מעיסת הכלבים והנה תירץ שני א"ש דהכא יכול ליתן לאורחים משא"כ בעיסת הכלבים לס"ד דאין לו נבלה ע"כ יתן להם אבל תירץ א' לא יתכן ונראה לפי מ"ש לעיל סימן תנ"ז דאם יש ברירה ל"ל דכל חדא חזיא ליה דהוה כניכר למפרע איזה נאפה שלא לצורך יו"ט וביארתי שם דתליא בהא דסל מצרפן עיי"ש והנה תוספת בגיטין דף כ"ה ע"ב ד"ה ר"י כתבו דברירה בין שני דברים שעומד להתברר אמרינן הובר למפרע והנה

ר"ח כראה דס"ל דכה"ג י"ב כדמוכח מהא דאמר בסנהדרין דף קי"ב עיסה חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת מותרת וכתב הפר"ח בפ"ד מע"ז ובס' מעשה רוקח ובספר צרור החיים דהטעם דיש ברירה כיון דעומד להתחלק והובא במלא הרועים קצת מזה וע"כ א"ש דתירץ דכל חדא חזיא צריך למ"ש עוד דלמא מקלעי אורחים דמה"ט אינו עומד להתברר חלק הנאפה שלא לצורך יו"ט ואף אם שני תירוצים הם כמשמעות לשון ועוד מ"מ ה"ט דתירץ שני הוא בפ"ע אבל תירץ ראשון סמך ג"כ אדלמא מקלעי אורחים וע"כ בעיסת הכלבים אם ל"ל נבלה ע"כ יתן לכלבים ויתברר חלקם ול"ל כל חדא חזיא ובתירץ שני חדשו דגם לר"ח דל"ל הואיל מ"מ י"ל הכא מהני בצירוף דפת נאפה יפה וכמו שביארתי.

ס"ג בהג"ה אם י"ל ד"א בד"מ כתב דתוספת ס"ל גם בקדרה אחת אסור אם אין לו לפייסנהו וא"ר השיגו דתוספת לא כתבו רק באפייה דכל פת טרחא בפ"ע אמנם בתוספת פרק א"ע דף מ"ו ע"ב בד"ה הואיל כתבו דגם כי בצע מכל חדא אסור לאפות והני זה חד טרחא וכן משמע בהך דעיסה חציה של נכרי דאפי' אינו עושה רק ככר אחד אסור וכן הא דעיסת הכלבים וצ"ע באמת מ"ש מהא דנחתום ממלא חביות מים דשרי משום חד טרחא וצ"ל דגם שם לא הותר רק משום דלמא מקלעי אורחים ויצטרך לכל החביות מים דאל"ה אף דחד טרחא מ"מ מלאכה נעשית על ידו ובר"ן פ"ב דביצה כתב דחד טרחא שרי ביו"ט דלא הצריכה תורה לצמצם שלא יבשל רק הצריך לו היום עיי"ש וזה שיך רק אם אין כונתו בשביל עכו"ם או כלבים א"צ לצמצם דשמא יזדמן לו אוכלים ויצטרך היום הכל אבל במרבה בשביל עכו"ם או כלבים וא"ל במה לפייסן ע"כ יתן להם.

סימן תקיג

מג"א סק"א בטלטול משום ל"פ עיין בריש סימן תקט"ו דלמג"א אסורה בטלטול כיון דאסורה לאכול ואינה עומדת לכלבים וקשה להיש"ש דבריש ביצה ג' ע"ב פריך מדתני וספקא אסורה בשלמא לרבה הוי ספיקא דאורייתא עיי"ש והרי לכ"ע הטלטול רק מדרבנן ושם מיירי לענין טלטול ולמג"א ניחא כיון דבאכילה אסורה ע"כ אסורה בטלטול דלא חזי היום וצ"ל לישש דס"ל כמ"ש האחרונים דאם הספק על דאורייתא ודרבנן גם סד"ר לחומרא דלא לזלזולי בדרבנן ולפ"ז יש לישב מה דמשני שם אתאן לספק טרפה דהקשה רש"י מה שיאטיה התם והתה"ה כתב דיראה לו דדבר שאין המתיר ע"ל ודאי כגון ספק תרנגולת טרפה דאפשר שיתברר לאחר יב"ח ל"ה דשיל"מ ובש"ע יו"ד סימן ק"ב כתבו בשם יש מי שאומר ותמה הש"ך שם הא מוכח דין זה מכאן דאל"כ

מה פריך אי בס"ט ליבטל דל"ה דשיל"מ לוקמיה בביצה שנולדה מתרנגולת ס"ט ולמה תלאו בת"ה ביראה לי והמחבר בי"א ולמ"ש מיירי ע"כ בס"ט כגון שהספק תליא בלידת הביצה דהתרנגולת נטרפה תחלת יו"ט ואם הביצה נולדה ביו"ט טרפה אף דנגמרה מאתמול מ"מ חשוב ספקא דאורייתא עש"ך סימן פ"ו ובלא"ה י"ל דנטרפה מעיו"ט ואם נולדה מעיו"ט נגמרה קודם טרפת התרנגולת וכיון דמחמירין לענין ספק תורה ע"כ גם לטלטל אסורה ואמרינן דנולדה היום והיינו אתאן לספק טרפה דספק זה אימת נולדה מביא אותנו להסתפק בה גם כן אי טרפה הביצה וא"כ ל"ל דמיירי שנולד ספק טרפות בתרנגולת דמה שיאטיה לענין ספק נולד ביו"ט ולמה נחמיר לענין טלטול דלאו מחמת חד ספק הוא וגם הספק טרפות דין הוא לאסור דאפשר לברורי ע"י המתנת יב"ח ומה דפריך דא"כ לזה דשיל"מ וליבטל גם לענין טלטול כיון דאיסור טרפה בטיל ל"ש תו חשש זלזול לענין טלטול ומוכח כיש"ש דלמג"א עדיין י"ל בס"ט דהספק בתרנגולת וכיון דהביצה אסורה באכילה ואינה עומדת לכלבים דאפשר להמתין עד שיבורר הספק וכיון דהיום לא חזי אסורה בטלטול (וי"ל נהי דלפי האמת אמרינן כיון דלא חזי לאכילה היום אסורה בטלטול מ"מ כיון דאין לזה הכרח מהש"ס ואפשר לדחות כהיש"ש לכן תלה התה"ה ביראה לו) אמנם נראה מוכח דלא כיש"ש לפמ"ש הצל"ח דלענין טלטול ל"ש דשיל"מ דבשלמא לאכילה הוי דשיל"מ דא"א לאוכלו רק פ"א ואינו מפסיד כלום משא"כ לענין טלטול יפסיד טלטול של היום וא"כ למה דמסיק הש"ס משום דהוה דשיל"מ ספקה אסורה קשה למה אסורה בטלטול וע"כ משום דלא חזי לאכילה היום וגם לס"ד דאמר בשלמא לרבה הוי ספקא דאורייתא קשה למה אסורה בטלטול ואי משום דבא עם ספק דאורייתא יש לחוש לזלזול זה ל"ש כאן דנאמר לענין אכילה החמרנו כיון שיש לו היתר למחר ולא מפסיד כלום משא"כ הטלטול יפסיד ולא משום דרבנן קיל:

ומה שהקשתי לעיל דלמג"א כיון דאפשר להמתין עד שיבורר הספק אינה עומדת לכלבים י"ל עפ"י מ"ש בש"ע הגאון הר"ז זלה"ה בסימן ש"ח ס"ט דבר שאיסור אכילתו הוא גם בחול אעפ"י שי"ל היתר לאח"ז כגון החדש מותר לטלטלו כיון שנמשך זמן איסורו הרבה הרי הוא עומד גם בתוך הזמן להאכילו לבהמות ולמכרו לנכרים.

ס"א נתערבה הרמב"ם פ"א מהלכות יו"ט כתב ביצה שנולדה ביו"ט אסורה כשנתערבה דהוי דשיל"מ וכתב הה"מ דל"כ גם ספק שנתערב דס"ל דמותר ותמהו האחרונים הרי לרמב"ם בכל איסור דאורייתא צריך שלש תערובות וספק שנתערב גרע משני תערובות עיין ביו"ד סימן ק"י ובש"ך שם ס"ק ס"א והרמב"ם מיירי גם בנולדה ביו"ט אחר השבת ופסק הכנה דאורייתא ונלע"ד דהכנה דרבה דוקא אם נאכל ביו"ט בעצמו הוי זה שנגמרה

מאתמול הכנה אבל א"ל נאכל ביו"ט ל"ח הכנה כמ"ש הר"ן בפ"ק דביצה דנולד בשבת אסור ביו"ט שלאחריו כיון דנולד אסרו ביומו נמצא לא הוכן ביומו לעצמו רק ליו"ט שאחריו אבל אי הוה נולד מותר הוי מוכן ליומו ומותר גם ביו"ט שאחריו עיי"ש נמצא אם אסורה הביצה ביו"ט שלאחריו ליכא הכנה ליו"ט דביצה זאת אין בה איסור בעצם רק ע"י אכילה נעשה הכנה מאתמול ובמלחמות שם כתב דביצה שנמצאת בתרנגולת שחוטה ביו"ט שלאחר שבת מותרת אף דנגמרה בשבת דל"ח הכנה רק אם ע"י גמר דאתמול באה לידינו ממילא היום משא"כ כשנשחטה דע"י מעשה בא הנאתה לידינו היום ויו"ט לעצמו הכין עיי"ש ודון מינה כשנולדה נמי דאסורה דשוב א"א להנות ממנה ע"י גמר דאתמול לבד רק וליכא הכנה מאתמול א"כ כשנתערבה ברוב והביטול מתורה הוי מעשה חדש של היום ול"ד ללידה דממילא בא ע"י גמר דאתמול ול"ש לומר עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר דכל איסורו דע"י אכילתו הוי הכנה מאתמול אבל כאן ע"י גמר דאתמול לא יאכלנה דלא יהא מוכן מאתמול רק ע"י ביטול ברוב אוכלים אותה וזה הוכן היום וליכא כל שרש האיסור על גוף הביצה משא"כ באיסור אחר דהאיסור בגופה לעולם רק הביטול הופכה להיתר וי"ל עד שתאכלנו באיסור וזו עצה נכונה בס"ד ומה דקאמר בפ"ק דביצה ד"ג ע"ב דלרבה דמיירי בספק נולדה ביו"ט מה דקאמר נתערבה באלף כולן אסורות דהוי דשיל"מ ונהי דלרמב"ם מיירי דודאי נולדה ביו"ט נתערבה מ"מ ליבטל דדשיל"מ ל"ש בזה לפמ"ש י"ל חדא דלס"ד דס"ל דוקא לענין תערובות מחמיר בדשיל"מ ולא לענין ספק ע"כ ס"ל כמ"ש הר"ן בנדרים דה"ט דדשיל"מ ל"ב דחשיב מב"מ ולא ס"ד כטעם רש"י דעד שתאכלנו באיסור דזה שייך נמי לענין ספק וא"כ ל"ש הכנה משאר איסור ועוד דגם רבה ודאי ס"ל מוקצה אסור דאל"כ למה אסורה לטלטלה וכמ"ש הר"ן שם דרבה ס"ל כרב דס"ל כר"י דמוקצה עכ"פ אסור מדרבנן לא משום הכנה כלל ולענין זה י"ל עד שתאכלנו באיסור מוקצה אלא כיון דאיסורו רק מדרבנן מהני ס"א בגופו וס"ב עי"ת ול"ד לספק טרפה אף דמה"ת בטל גם דבר חשוב מ"מ האיסור בעצמו מן התורה רק ע"י גלגול בא לדרבנן ומכ"ש דא"ש לפמ"ש העבודת. הקודש דמוקצה שכל עיקרו מדרבנן ספקו לקולא.

ובזה א"ש דברי הרי"ף שכתב שם על דברי רב מתנה דעצים שנשרו מהדקל בתנור מרבה עליהם עצים מוכנים ומבטלם אף דהוה דשיל"מ כיון דמקלי קלי איסורא וכתבו הרי"ף והרא"ש דעצים שנשרו מדקל בשבת אסורים ביו"ט שלאחריו משום הכנה ואם נשרו ביו"ט עצמו אסורים משום נולד ושמא יעלה ויתלוש ע"כ ותמהו המהרש"א ומהר"ם שי"ף למה לא סגי בטעם הכנה וגזרה יו"ט משום יו"ט שאחר שבת כביצה ולפמ"ש א"ש

דמשום הכנה ל"ל עד שתאכלנו באיסור ול"צ לטעם דמקלי איסורא ונ"מ דבטל ומותר להתחמם וליהנות בעודן בעין עמג"א לעיל סימן תק"ז סק"ג ועכצ"ל דיש עוד טעם משום כולד ויעלה ויתלוש דאם אינה רעועה ליפול הוי נולד ואם רעועה ומצפה שיפלו יש לגזור דיעלה ויתלוש כמ"ש מהרמ"ש ודו"ק ועיין כו"פ בסימן תק"י.

שם כולן אסורות בשו"ת צ"צ ופר"ח ביו"ד סימן כתבו לטעם דדשיל"מ ל"ב דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר אם נתערב טרפה שנולדה ביו"ט אינו בטל כיון דאיסור מוקצה יש לו היתר משא"כ לר"ן דהטעם דהוה דשיל"מ כמב"מ ופרמ"ג בפתיחה לתערובות הקשה א"כ מאי פריך ריש ביצה אי ס"ט ה"ל אל"מ וליבטל נוקמיה בס"ד דנולדה ביו"ט ולע"ד דלס"ד דרק לענין ביטול חמיר דשיל"מ ס"ד בטעם הר"ן ולמסקנא חידש ר"א דהטעם עד שתאכלנו וכו' לכן גם סד"ר לחומרא.

ונראה דזה ג"כ דעת תה"ד דכתב דיראה לו דדבר שאין המתיר ע"ל בודאי כגון ספק תרנגולת טרפה דאפשר שיתברר לאחר יב"ח ל"ה דשיל"מ וכתבו בש"ע יו"ד סימן ק"ב בשם יש מי שאומר ותמה הש"ך שם דמוכרח מפ"ק דביצה דפריך למאי דמוקי בס"ט דליבטל דל"ה דשיל"מ לוקמיה בביצה שנולדה מתרנגולת ס"ט ולפמ"ש י"ל דהצ"צ תירץ מה שהקשו על תה"ה ממ"נ אי יתברר דטרפה בטלה דאין לה היתר ואם יתברר דכשרה ל"צ ביטול ותירץ דמ"מ עתה אוכלה בספק עושה איסור דעל ספק מביא אשם תלוי ול"ה חולין בעזרה אף דיבורר אח"כ דכשרה היתה והנה כ"ז לטעם עד שתאכלנו וכו' אבל לד"ן דהוה מב"מ הק"ל ממ"נ אם טרפה א"מ וכשרה א"צ ביטול ואם גם ספק חשוב איסור הוה נמי א"א וע"כ לס"ד לא מצי לאוקמה בס"ט דהוי דשיל"מ כיון דס"ד כטעם הר"ן ור"א דחידש דהוה משום עד שתאכלנו וגם סד"ר אסור בלא"ה אצ"ל בס"ט.

ס"ג במג"א סק"ו דכשהביצה שלימה ונתבשלה עם ביצים אחרים אסורים כל הבצים דמין במינו הוא אבל דעת רמ"א ביו"ד סימן ק"ב דטעמו בטל ולע"ד ראיה ממ"ש רשב"א בחולין דצ"ח דגם לר"י דמב"מ ל"ב מ"מ פליטת רוטב חשובה א"מ נגד חתיכה בעין כיון דקי"ל בתר שמא אזלינן וחמרא נגד ענבי חשוב א"מ וכ"ש פליטה כנגד בעין עיי"ש ולפ"ז הדין עם רמ"א ועיין בש"ך יו"ד סימן ק"ב סק"ג שהקשה מדכתב הטור בשם ר"ת הא דדשיל"מ ל"ב דוקא כשנתערב במינו אבל נתערב בשא"מ טעמו בטל בס' משמע דבמינו גם טעמו ל"ב ולפמ"ש ל"ק דה"ד כשנתערב טעם בטעם פליטה בפליטה לח בלח וכגון ביצת יו"ט נתבשל עם ביצים אחרים ואין במים לבד ששים נגד פליטת ביצה זאת וכה"ג אזי טעם לא בטיל דחשוב מב"מ וא"ש דלא סתרו דברי טור דבא"ח כאן כתב בשם ר"ת הא דדשיל"מ ל"ב דוקא כשהוא בעין אבל טעמו בטל בסמ"ך ועיי"ש בכו"פ ולפמ"ש

א"ש כיון דבתערובות מיירי ע"כ מ"ש כשהוא בעין היינו שלא נבלע הטעם אבל טעמו שנבלע היינו אינו מינו נגד חתיכה שהוא בעין וחדא מלתא הוא עם מ"ש ביו"ד דבא"מ טעמו בטל דלעולם כשלא נקרא בחד שמא הן מצד שהוא טעם בגד בעין או מחמת שם עצם הוי אינו מינו.

ס"ו רובן יולדות ביום הרא"ש כתב ליקח מחנוני גוי בליל יו"ט מותר דרובן של זכרים וודאי ביום נולדו ותמהו המפרשים דגם דספנא מארעא רובן ביום ואלא לא סגי' ברוב אחד בדשיל"מ הרי בגמרא מבואר כי לא בדק תלינן מאתמול וסגי בחד רובא כמו שפרש"י ותוספת דאף בספנא מארעא מותר עיי"ש יש"ש ור"ן בפא"צ נסתפק אי בדשיל"מ אמרינן כל דפריש מרובה פריש והנה באס"ז פ"ק דב"מ ד"ז כתב דגם רוב ספק הוא ולכן בעשירי ודאי דקפיד רחמנא שיהא ודאי ל"ל כל דפריש מרובא פריש עיי"ש ולפ"ז גם בדשיל"מ ל"מ רוב כיון דל"ה רק ספק י"ל עד שתאכלנו באיסור כמו ספק דרבנן אבל אי רוב חשוב ודאי מותר גם בדשיל"מ דל"ד לביטול ברוב דשם יש ודאי איסור כמ"ש הר"ן בפא"צ והנה רב ס"ל בב"ב דצ"א דמוציאין ממון ברוב אף דקי"ל הממע"ה ע"כ ס"ל רוב כודאי ומצאתי בכו"פ סימן ס"ג ס"א כתב דבזה פליגי רב ושמואל בפ"ט דנימא אי הולכין בפ"נ אחר הרוב דלרב פירש מרוב עע"ז אין מחללין עליו את השבת דמרובא פריש הוי ודאי ושמואל ס"ל דהוי ספק ולפ"ז לרב גם בדשיל"מ מותר לכן בביצה שם דקאי אליבא דרב דאמר בדק בקינה מהני רוב אחד ולדידן ל"מ רק תרי רובא בדשיל"מ וע"כ כתב הרא"ש דבליל יו"ט א' מותר דרובן של זכרים וממועט דספנא ג"כ רובן ביום.

אמנם לפ"ז לדידן בדספנא מארעא כי לא בדק בקינה מעיו"ט נמי אסור ולא כן דעת הטור ש"ע וצל"ע בישש"ש פ"ק דביצה ס"כ דכתב בדספנא ולא בדק מעיו"ט מותר דתלינן מעיו"ט נולדה אף דליכא זכר בהדה דרובן יולדות ביום ובתכ"ד כתב דבדבר שיל"מ צריך תרי רובא ואין להתיר בצים הנקחין מגוי בליל יו"ט רק משום תרי רובא דרובן של זכרים ורובן ביום אפילו בדספנא ואפשר ס"ל דגם בדליכא זכר בהדה תוך ששים בתי מ"מ רוב של זכרים דלא ראינו אינו ראיה רק לענין לומר, יצאה רובא וחזרה דל"ש לא נימא רק כשיש זכר בהדה דאז ודאי רק מזכר ואינה יולדת בלילה כלל.

ס"ח אפרוח כתב הרא"ש די"פ אפרוח אסור דקי"ל כראב"י דאמר עד שלא נפתחו עיניו אסור ותמהו המפרשים ממ"נ אם מיירי שלא נתפתחו עיניו גם בחול אסור משום שרץ ואל"ה אולי גם ראב"י מתיר גם ביו"ט עוד דקדקו על דברי ראב"י שחולק על הת"ק ואמר אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו דמנ"ל דת"ק מתיר קודם שנפתחו.

ונלע"ד דטעם הואיל ומתיר א"ע בשחיטה ל"מ רק שלא ידמה לפירות הנושרין ולמשקין שזבו כמ"ש המלחמות ועדיין י"ל לאחר שנולד ביו"ט ומתחיל להתגדל מעט מעט זה שנתוסף הוי נולד שלא היה בעולם כלל וגם ר"ש דמתיר נולד מודה כה"ג כמ"ש תוספת ריש ביצה ד"ב בד"ה קס"ד וכ"כ בפרק מי שהוציאו ועיין במחצית השקל לעיל סימן שי"ח ריש סק"ח אלא די"ל דבטל ברוב הנגדל כבר אמנם כשצריך להמתין עד שיפתחו עיניו דמקודם אסור אזי א"א להתבטל מה שגדל עתה במה שגדל כבר דכולו אסור וכיון דלא נתבטל מה שמוסיף וגדל ביו"ט בתחלת ביאתו לעולם תו לא מתבטל אח"כ דהוי דשיל"מ וזה טענת ראב"י דזה לא מתרמי שיולד בעינים פתוחות ואפילו נולד בחול אסור כשנתפתחו עיניו ביו"ט וזה ראיות הרא"ש ג"כ וי"ל בזה ג"כ מ"ש הר"ן בפא"ט דהלכה כרבנן דל"צ נפתחו עיניו דר"י דמתיר אפרוח שנולד ביו"ט ס"ל כן ועוד משמע דמיירי אף קודם שנפתחו מ"מ גם רב לא אסר רק משום יו"ט דל"ש שיפתחו עיניו בו ביום עיי"ש ועיין פרמ"ג יו"ד סימן ט"ו במ"ז סק"א דהניחו הבכ"ש בצ"ע ובמ"ש א"ש.

סימן תקיד

ס"א לשמש מטתו עיין טו"ז שהקשה איך אמר אפשר לעשות מחיצה הא מחיצה המתרת אסור לעשות ועמ"ש לעיל סימן שט"ו בישוב הדבר.

ס"ז עושה כלי רמב"ם ורא"ש כתבו שהוא כמתקן כלי ונשאלתי למה ל"כ כלשון המשנה שהוא עושה כלי והשבתי דבישׁ"ש וק"נ וצל"ח הקשו דבגמרא מוקו לה רב יוסף כר"מ דחשוב לה כלי אף דלא נשרף בכבשן ואנן קי"ל כסתם משנה בכלים פ"ג כר"י דלא מקבל טומאה עד שיצרפנו בכבשן וע"כ דמ"מ ביו"ט אסור כטבילת כלים בביצה די"ט משום דמחזי כמתקן כלי ורב יוסף מוקי כר"מ דלשון המשנה עושה כלי משמע כלי ממש ואף דלדידן בלא"ה אסור דמחזי כמתקן כלי אלא דהמשנה קמ"ל כר"מ כמ"ש מהרש"א לפי דרכו ד"ה חזי ומוכרח בגמרא דאביי פריך ממאי דר"מ ולדידיה כמאן אתיא אבל רב יוסף לטעמיה דלא ס"ל בטבילת כלים טעם דמחזי כמתקן רק משום שמא יסחוט וע"כ כאן עושה כלי ממש וכר"מ אבל אביי שם מותיב לרבה ורב יוסף וס"ל כרבא דמחזי כמתקן כמ"ש המפרשים שם ה"נ י"ל גם לר"מ לא חשוב כלי לענין טומאה והכא הפירש מפני שעושה כלי דמחזי כעושה כלי וכרמב"ם ורא"ש דביארו כן פירש המשנה דקי"ל כרבא בטבילת כלים.

והנה הבה"ג השמיט משנה דאין פוחתין את הנר וכמ"ש הגמי"י פ"ד מהיו"ט וצ"ל משום דקי"ל מכשירי או"נ מותר ועדיין קשה דה"ל להביאו דנ"מ אם אפשר מעיו"ט ונראה

דברש"י בביצה דל"ג בד"ה הלכתא כתב דהך הלכתא אליבא דמאן דס"ל דאסור דשא"מ ומכשירין ולדידן שרי וגם הבה"ג השמיט דינים הללו וע"כ ס"ל כרש"י ואף דהוי פ"ר צ"ל דס"ל כתה"ד הובא בטו"ז לעיל סימן שי"ד דבאיסור דרבנן מותר פ"ר אמנם מ"ש דשרי לר"י דמתיר מכשירין יש להבין דמ"מ אסור דאפשר מעי"ט ונראה דהנה בביצה דח"י אמר דאסור להטביל כלים דמחזי כמתקן כלי אבל אדם נראה כמיקר ונתקשו שם במפרשים הרי לב יודע דלא למיקר טובל וכתבתי שם דלעצמו ממ"נ ליכא חשש אם ישאל לחכם יאמר לו דמותר לטבול דל"ה מתקן וא"ל ישאל אם ת"ח הוא ויתיר לעצמו משום דיודע דל"ח מתקן ליכא חשש ואם ע"ה הוא ויראה לו כמתקן כלי ומ"מ עושהו מה יוסיף גזרתנו הא א"י דמתקן ממש אם אסור וע"כ דחיישינן דיודע או נאמר לו דל"ה מתקן רק מחזי לאחריני דמתקן וכשנראה כמיקר יאמרו אלולי למיקר טובל וכן מצאתי בצל"ח שם והקשתי שם וכ"מ בצל"ח דגם בכלים כיון דנטמא ביו"ט מותרי יאמרו אולי היום נטמא ומנא ידעו דנטמא מעיו"ט ותרצתי דמש"ה כתב הרמב"ם ביו"ט טעם שמא ישהה ובשבת דמחזי כמתקן עוד יתלו דנטמא ביו"ט דל"ש טומאה ביו"ט כמבואר בגמרא שם וה"נ הנהו דאסרו בביצה דל"ג דמחזי כעביד אהלא וכבונה כפרש"י שם אין חשש בשביל עצמו רק דמחזי לאחריני אכן למאן דמתיר מכשירין שא"א מעיו"ט ליכא חשש דיתלו אולי טרוד היה או הכין ונפל ביו"ט או הוצרך לסלק הקדרה ובטו"ז בסימן זה סק"א כתב דלמ"ד מכשירין מותר אף אם אפשר היום לעשות בלא מלאכה ונ"מ מותר כיון דלא היה אפשר מעיו"ט וזה כונת רש"י דמכשירין מותר ותו ליכא חשש דמחזי כבונה ומ"ש רש"י והקפות חביות צ"ל דצורך יו"ט הוא כמ"ש הרי"ף דמסדר החביות על אבנים להטותן ליקח מהן יין דאל"כ גם מלמעלה למטה אסור דטרחא שלא לצורך הוא אבל לשון רש"י עדיין מגומגם דהל"ל וחביתא ולמה אמר והקפות חביות דזה"ל מוזכר במשנה אין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן קדירה ומה זה שאמר אח"כ וקדרה ואפשר צ"ל קדרה סמוך להקפת חביות וחדא מלתא הוא הקפת חביות דמשנה וקדרה הנזכר בגמרא דלרש"י שם לעיל מיניה חדא הן או במקום קדרה צ"ל וביעתא והשמיט חביתא דלא מיירי במכשירי או"נ רק בצריך למקומו וכה"ג ונחזור לדברי בה"ג דלפיכך השמיט הך דאין פוחתין הנר דרק מחזי כמתקן כלי וכיון דמכשירין מותר בא"א מעיו"ט יתלו דא"א היה מעיו"ט.

סימן תקטו

ס"א דורן לישראל ביו"ט כן הוא לשון הגמרא ודקדק באס"ז הא גם כשהביא בערב מיד שחשכה וליכא בכ"ש ג"כ הל"ל דאסור והנה רש"י פירש דביום אסור משום מוקצה והקשו מלחמות ור"ן הלא בלא"ה אסור שלא יהנה ממלאכת יו"ט ונלע"ד די"ל ס"ס שמא מאתמול תלש או צד ואת"ל היום שמא בשביל עצמו ונמלך והביאן לישראל וכ"כ הב"ח דגם בדורן י"ל דנמלך ובר"ן כתב ספק מוכן ביו"ט שני שרי דשתי הספקות באין כאחד וה"נ בכ"א ע"כ פרש"י ביום אסור משום מוקצה אף אם תלשן לעצמו ואין לנו נ"מ בספק שני א"כ נתחזק ספק זה לודאי דנתלש היום ואח"כ בערב דבאת לצרף ספק דלעצמו תלש תו ל"מ דל"ח באין כאחד וכמ"ש הפוסקים בספק טרפה שנתערב ל"מ ס"ס כיון דלא באו הספקות כאחד כבר נתחזק ספק ראשון דטרפה קודם שבא ספק שני עיין ב"י יו"ד סימן נ"ז ובטו"ז סימן ק"י סקי"ד בשם הגהות או"ה והכא כיון דביו"ט עצמו לא מעלה ומוריד ספק לעצמו תלש דעדיין מוקצה הוא כמאן דליתא הוא וע"כ אם הובא בערב דמיד אין לדון רק צריך להמתין בכ"ש ויש ס"ס מותר.

ובזה מיושב קושית הרא"ש אפוסקים דבהובא מח"ל צריך בכ"ש ה"ל לר"פ לומר ולערב אסורין בכ"ש בסיפא אהובא מח"ל ונדע בק"ו במחובר עיי"ש ולפמ"ש י"ל לפמ"ש הר"ן דמיירי דדר חוץ לתחום וע"כ בודאי מביתו הביאן וליכא ס"ס ע"כ צריך בכ"ש ובמינו במחובר דיש ס"ס פ"א דא"צ בכ"ש וקמ"ל ברישא דיש ס"ס ק"ו בסיפא.

עוי"ל דהר"ן בשבת פרק שואל הקשה ארש"י דס"ל חוששין דחוץ לחומה לנו לקולא דלמה אר"פ כאן לחומרא נימא ג"כ אתמול ליקט וצד ובמרדכי מא"ל תירץ דלרש"י מוקצה דאורייתא או עכ"פ כעין דאורייתא וכמ"ש ת"י ריש ביצה ע"כ ספקו, לחומרא דאסמוכוהו אקרא דוהכינו ועדיין קשה למה צריך בכ"ש דזה כל עיקרו מדרבנן ולא מטעם מוקצה אמנם לפמ"ש במג"א לעיל סימן קפ"ד סק"ז וכ"כ אחרונים דאם נולד ספק דרבנן כאחד עם ס"ד שניהם לחומרא דלא לזלזולי בה ה"נ כיון דביום אסור משום מוקצה אף דספק נלקט מעיו"ט כיון דבדאורייתא החמירו ממילא ספק זה לחומרא גם לערב לענין בכ"ש וע"כ דוקא הביא ביום דיש ג"כ ספק תורה משא"כ כשהובא בערב וכ"מ בישע"ק וע"כ פרש"י ביום אסור משום מוקצה

ס"ג ספק עטו"ז ולע"ד לר"ת י"ל כיון דבודאי אסור בכ"ש תו ליכא למגזר בספק שיאמר לעכו"ם דאזי יהא ודאי ובתוס' פסחים נ"ו ע"ב ד"ה מחלוקת כתבו דספק נתלש היום ליכא למגזר שמא יעלה ויתלוש והוא מטעם שכתבתי.

ס"ז בטו"ז ס"ק ט"ו בסה"ד איסור עביד וכו' עיין לעיל ס"ס חצ"ה בהג"ה וטו"ז מבואר דמותר ובלא"ה אפילו יחשב הכנה תינח באמירה אסור אבל יכול להכין במחשבתו דממילא אינו מוקצה לסחורה ובמחשבה מותר להכין כמבואר בעירובין דף ל"ח ע"ב ומושבת ליו"ט או להיפך מ"מ אסור כהכנה דממילא.

סימן תקיז

ס"א במ"א ס"ק ב' וצ"ל דרב"י לא ס"ל ה"ט אלא גזרה שמא יאמר לעכו"ם לעשות בשבילו ובחנוני ל"ג ע"כ צ"ע דהא בסי' תקט"ו ס"א לא ס"ל כר"ת דאוסר גם ביט"ב משום הך גזרה אמנם י"ל דביו"ט ל"ח שיאמר לו דהוי שבות דשבות דטחינה ותלישה רק מדרבנן כמ"ש בסימן תצ"ה ס"ב ול"ד חנוני.

ס"ג מלא לי כלי זה ברי"ף ס"פ א"צ כתב ובלבד שלא יזכיר שם מדה אבל עומד למדה ימלאנו ותמוה דמאן דמפרש המשנה דלא יזכיר שם מדה ס"ל גם מיוחד למדה שרי עיין בגמרא דכ"ט ובר"ן ויל"ק דטעם דאיתא בש"ס שם דשרי מיוחד למדה דעבידי דמקרבי לחברייהו במנא דכיילי ולא נראה כדרך מכירה זה לא יספיק לפי מה דאמר שם דשמואל ס"ל הלכה למעשה אשה אסורה למדוד קמח לעיסתה אף דודאי כן דרכה בחול כיון דגם כן הוא דרך מכר אסור גם בלא הזכרת שם כפרש"י שם כ"ש זה דכונתו למדוד למכירה ונהי דלוקח משנה מדרכו בחול דאינו מזכיר שם מדה זה הועיל ללוקח אבל מוכר איך ימדוד בכונה במיוחד למדה וגם לעצמו אסור למדוד קמח לעיסתו והנה במדידה לעיסה הלכה דמותר ואין מורין כן כפרש"י וכן פירש הר"ן דעת הרי"ף ע"כ אמר ובלבד שלא יזכיר שם מדה דזה אסור מדינא אבל כלי העומד למדה ימלאנו ומורין כן אבל מיוחד למדה אין מורין להיתר לכן העלימו הרי"ף ולא סתרו דבריו מרישא לסיפא דבלבד שלא יזכיר שם מדה משמע דמיוחד למדה ימלאנו כמבואר בגמרא וממ"ש אבל עומד למדה ימלאנו משמע דמיוחד לא ולפמ"ש א"ש ורבא לא פליג דמפריש המשנה לענין דינא ומכ"ש דא"ש לפמ"ש בפרישה סימן שכ"ג דרי"ף גרס רבא בתרי לישני וס"ל דתרוייהו אמת כדמשני לשמואל ע"כ הרכיבן הרי"ף יחד.

סימן תקיח

ס"א מתוך רש"י ס"ל דגם שלא לצורך כלל מותר ותוס' בפ"ק דביצה דף י"ב הקשו מפא"ע דמ"ו ע"ב דאופה מיו"ט לחול לוקה והנה בפסחים שם פרש"י דלוקה משום ל"ת כל מלאכה והוא פלא הא ביו"ט כתיב כל מלאכה לא יעשה ומלאכת עבודה ל"ת לכן נראה

דרש"י תירץ בעצמו קושית התוס' וס"ל דהואפה מיו"ט לחול לוקה משום הכנה אף דסעודת חול ל"ח וכמ"ש רש"י ריש ביצה היינו לענין הכנה דממילא כמ"ש רש"י שם אבל הכנה בידים חשובה הכנה כיון דמצינו בסעודת יו"ט דחשובה מעצמה הוי הכנה ומלאכה ה"נ אם הוא אחשביה לסעודת חול ומכין מהיום חשוב בעיניו והוי מלאכה ולענין שבת מהני אחשבה למלקות בכ"ד פרק המצניע שו"ר בטו"ז ס"ס תקט"ו ג"כ על פרש"י דסעודת חול לא חשובה ול"ה הכנה היינו באיתכן ביד"ש לא לענין הכנה בידים ולפ"ז אף דר"ח לא ס"ל הכנה דרבה כמבואר בפסחים שם היינו הכנה דממילא אבל לענין הכנה בידים מודה וכן כל אמוראי דל"ל הכנה דרבה בריש ביצה וכמ"ש באס"ז ריש ביצה והנה הכנה בשבת כתיב והכינו את אשר יביאו וש"מ דהוא מלאכה כפרש"י בפסחים דמ"ז ע"ב דהכנה עצמה הוי מלאכה ובהכנה ל"ש למר מתוך שהותרה לצורך יו"ט דהכנה לא אשכחת לצורך היום דלעצמו מכין ול"ה הכנה למחר וכל ענין הכנה למדנו מוהכינו הנאמר מיום לחברו וזה לעולם שלא לצורך היום והנה בפסחים שם דמ"ז ע"ב אמר אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה ופריך ומוקצה דאורייתא ומשני אין דכתיב והכינו ואזהרתיה מהכא לא תעשה כל מלאכה הרי דנקט לאו זה דמש"ה לקי מבשל ג"ה ביו"ט על עצי מוקצה משום הכנה ונקט לאו הנאמר בשבת משום דהכנה בשבת כתיבה ומשם ילפינן דהוי בכלל ל"ת כל מלאכה וה"ה ביו"ט ולמאי דמסיק דמוקצה ל"ד לר"ח ע"כ מוקי הך והכינו להכנה בידים מיום לחברו דחשובה מלאכה וזה כונת רש"י דאופה מיו"ט לחול לוקה משום ל"ת כ"מ דזה לשון הגמרא על הכנה וגם הכא לוקה משום הכנה דל"ל מתוך רק והכינו אינו לאו רק אזהרתיה מן ל"ת כל מלאכה ולר"ח דצורכי שבת נעשין ביו"ט כדאיתא שם בפסחים ע"כ דרש והכינו חול מכין לשבת ויו"ט ולא להיפך דהכנה מלאכה חשובה ועיין פרש"י שם דלח"ח צורכי שבת נעשין ביו"ט דשבת ויו"ט חדא קדושה הוא דתרוייהו שבת איקרי וכי היכי דמותר לבשל לבו ביום מותר לבשל למחר עכ"ל והוא כמו שפרש"י בפ"ק דביצה ד"ד דיו"ט ושבת קדושה אחת הרי הן כיום אחד ארוך ע"כ וכיון שכיום ארוך הוא ל"ש הכנה לר"ח דאין הכנה רק ליום אחר וכמ"ש מהרש"ל פ"ק דביצה ד"ו ע"ב בד"ה ביו"ט ואף לפמ"ש הפנ"י שם דלרש"י הכנה ליומו חשיבה הכנה היינו כיון דדריש והכינו להכנה דממילא ביד"ש דס"ל לרבה מוקצה דאורייתא דצריך דוקא הכנה מבחול ע"כ יום לעצמו אסור להכין וכן מיו"ט לשבת אבל ר"ח דס"ל מוקצה ל"ד וצורכי שבת נעשין ביו"ט ע"כ האי והכינו לדרוש דוקא מחול מכין לשבת ויו"ט ולא להיפך ולהכנה בידים ע"כ לא הוי הכנה רק ליום אחר ולאו קדושה אחת הוא.

והרמב"ם ג"כ ס"ל מתוך שהותנה לצורך הותרה שלא לצורך כלל והקשה הפר"ח בסי' תצ"ה למה כתב בפ"א המבשל ביו"ט לכותים או לבהמה או להניח לחול אינו לוקה שאלו באו לו אורחים היה ראוי להן הרי כשליכא הואיל כגון סמוך לחשכה לוקה עיי"ש והנה ממבשל לכלבים או. לכותים ל"ק דבפירש מיעטה תורה לכם ולא לכותים ולכלבים וכמ"ש הב"ח לענין מכשירין ל"א מתוך כיון דבפירש מיעטה תורה הוא ולא מכשירין עיין בב"ח סימן תק"ז אמנם מלהניח לחול קשה אמנם המעיין בפירש המשנה לרמב"ם ריש ביצה יראה דלק"מ וז"ל הכנה טבעית אסרוה גזרה מדרבנן אבל אם הכנה הוא במלאכה מיו"ט לשבת הרי הוא אסורה לד"ה ועיין בביאור למהרמ"ש ריש ביצה דביאר דברי הרמב"ם דהכנה דרבה רק אסמכתא כיון דהוא הכנה טבעית וכ"ד מהרמ"ש שם וא"כ והכינו ללמד על הכנה בידים דאסור מיו"ט לשבת וכבר כתבתי לעיל דלענין הכנה בידים אין לחלק בין מכין לשבת או לחול ומבואר בפסחים שם דף מ"ז ע"ב מה דילפילן מוהכינו אזהרתיה מל"ת כל מלאכה ולוקין עליה וממילא ל"ל מתוך כיון דגלי קרא לאסור הכנה דאחשבה רחמנא למלאכה מחמת הכנה ליום אחר וגם לא הותלה הכנה לצורך היום מעולם דליומו ל"ח הכנה וכמ"ש.

הגה הצריכים לו קצת צ"ע אם אופה ומבשל פחות מכזית דלעיל סימן תצ"ח ס"ו מבואר דאסור לשחוט מסוכנת אא"כ יש שהות כדי לאכול ממנה כזית משמע דבפחות מכזית ל"ח צורך קצת ול"ל משום דבאמת אינו אוכל והתירו משום הואיל ומצי לאכול והואיל ומתוך ל"א דהא בפא"ע מ"ם ע"ב מבואר דלר"ח צריך שיגמור בלבו לאכול כזית וא"כ כיון דשיעור אפיה ובישול לאכילה בשבת לחייב עליה הוא כגרוגרת דהיא שליש ביצה פחות מכזית ולפ"ז אם מבשל כגרוגרת ביו"ט ילקה ומבשל כזית מותר ואפשר דמותר אפילו פחות מכזית דאחשביה לאכילה וחשוב צורך אכילה רק כששוחט מסוכנת דבע"כ שוחט ל"ל אחשביה וכמ"ש בכ"מ פ"א מהלכות ברכות ה"ב הבאתיו לעיל סימן תקי"ב ס"א דפחות משיעור רביעית ל"ח אכילה רק כשמכוין לאכול ועיין תוס' פ"ק דביצה י"ב ע"ב בד"ה ה"נ הקשו מה צורך קצת איכא במבשל גיד כיון שהוא אסור י"ל כיין שהיה בדעתו של זה לאכלו היינו צורך יו"ט עכ"ל ולפ"ז אפשר דפחות מכשיעור אכילה ע"י דעתו נמי הוי רק צורך קצת ונ"מ באופה מיו"ט לחול כגרוגרת דהואיל ומתוך ל"א.

אמנם בצל"ח הקשה אם בתר דעתו אזלת הרי דעתו לאכול ואוכל ליהוי צורך גמור וא"ל אזלת בתר דעתו כיון שהוא אסור אפילו צ"ק ל"ה עוד הקשה שם דאמר ר"י הבערה ובישול אינו משנה ואת"ל משנה ב"ש הוא דאי ב"ה מתוך שהותרה הבערה לצורך וכו' פתח בתרתי הבערה ובישול וסיים בהבערה לבד גם יש לדקדק דלעיל מיניה התם דתני

תכא קמיה דרי"צ ב"א השוחט עולת צדבה ביו"ט לוקה א"ל ב"ש היא ולמה ר"י אמר קודם אינו משנה לכן נלע"ד דהנה בפסחים א"ו ע"ב פריך למאן דס"ל הואיל דהבערה כמי חזי לצורכו ואמר אפיק הבערה והנה י"ל אף דעתה ליכא אורחים ול"צ לו מ"מ חשוב צורך קצת אולי יצטרך לו כשיקלעו אורחים וכה"ג וכ"כ מג"ש וקה"י אמכם במלחמות בפסחים שם כתב מאן דלית לו הואיל ומקלעי אורחים משום דאזל בתר דעתו דלאו להכי אופה עיי"ש וא"כ י"ל נהי דבצורך קצת מותר משום מתוך ה"נ כשדעתו לכך אבל לפי מה דאופה לחול אין בו צורך כלל היום ולפ"ז י"ל דר"י ס"ל כיון דדעתו לאכול חשוב צורך גמור ע"כ אמר הבערה ובישול אינו משנה אפילו לב"ש ואת"ל משנה דלא אזלת בתר דעתו ובעצם לא חזי דאסור ול"ח צורך כלל מ"מ תינח בישול אבל, הבערה חזי לדבר אחר כיון דלא אזלת בתר דעתו ומותר לב"ה במתוך אולי יצטרך לו ובפסחים דאביי פניך לרבה אי אמרינן הואיל אהבערה לא ליחייב הואיל דחזי ליה לצרכו אף דאם משנה הבערה ובישול ע"כ דלא אזלינן בתר דעתו מ"מ י"ל דלא אמרינן הואיל דצריך צורך גמור וספק מקלעי אורחים רק צורך קצת הוא ואביי ס"ד דאתיא ככ"ע וכס"ד דרבה בביצה די"ב דכ"ע ל"ל מתוך.

ס"ג שומטו עמו"ז שהקשה למה פסקו טוש"ע דשומטו הא בקוץ מותר טלטול גמור ולע"ד שומטו היינו שומטו מתוך הצלי ובעודו בידו מניחו בקרן זוית וכדאיתא לעיל סימן ש"ח ס"ג בכלי שמלאכתו לאיסור כשנוטלו לצורך מקומו מותר להוליכו להניחו במקום שירצה ובאבן העוזר סימן רס"ו הוכיח דדוקא בכלי דינא הכי ולא במוקצה אחר עיי"ש וע"כ ס"ל לרחב"א דוקא שיש עליו כזית בשר דאל"ה מיד ששומטו מהצלי צריך לזורקו מידו ורבינא מתיר בלא כזית בשר מידי דהוה אקוץ בר"ה דמשום שלא יזוקו בו רבים מותר לטלטלו ה"נ מותר אלא דשם כבר מונח ותחלת הנטילה ג"כ ע"כ משום הזיקא מתירין לו אבל הכא כיון דכשהוא עם הצלי נוטלו בהיתר ישמטנו ולא יניחנו מידו עד שיניחו בקרן זוית כיון דאפשר להנצל מהיזקא בכך אסור באופן אחר ואפשר אפילו בדיעבד כששמטו והניחו באמצע בית או חצר אסור לטלטלו אח"כ כיון דהיה אפשר לו להניחו בק"ז כשהיה בידו וכמ"ש מג"א בסימן ש"ח ס"ק ל"ז לאסור באבן כשהיה אפשר לסלקו מע"ש.

ס"ה הסמוכים עמג"א כדי לעבותה אסור ליטלן ובירושלמי איתא בשלא התנה אבל אם התנה מותר ר"כ ב"י בעי ויש אדם מתנה לסתור אוהלין ודעת המתיר כ"ל דס"ל דבנין לשעה ל"ח בנין כדאיתא בירושלמי ר"פ הבונה ובפרק כ"ג הובא בישע"ק בסי' שט"ו ובפרק אלו קשרים אמר בירושלמי נמי הכי לענין קשר ולפ"ז לפי המבואר לעיל סימן

שי"ז בטו"ז סק"א דאם קושר ע"ד להתירו ביומו מותר לקשור ולהתיר ה"נ מהני תנאי לסתרו ביומו ועמ"ש לעיל סימן שי"ז דלאו בדעתו תליא רק אם דרך קשר כזה להתיר ביומו וזה נראה גם כאן דעת ר"נ ב"י ועיין לעיל סימן רנ"ט בטו"ז סק"ג.

בהג"ה דעתו להסיקן עמג"א בסוכה רעועה שנפלה לר"י אסור ואפילו תנאי ל"מ דלא עדיף מיושב ומצפה וז"ל הש"ס אין נוטלין עצים מן הסוכה ור"ש מתיר ואם התנה הכל לפי תנאו ור"ש מתיר והא קסתר אהלא הכא בסוכה נופלת עסקינן ור"ש לטעמיה דמתיר מותר השמן שבנר מי דמי התם מצפה שתכבה נרו ארנב"י בסוכה רעועה עסקינין דמאתמול דעתיה עליה וריי"ף השמיט דמיורי בסוכה רעועה וקשה הא נ"מ דלר"י אסור גם ברעועה וי"ל דיושב ומצפה לא עדיף מתנאי כמ"ש המג"א והרז"ה כתב מה דמהני תנאי משום דסתירת רעועה רק מדרבנן וא"כ י"ל דרי"ף ס"ל דסתירת רעועה אסור מה"ת בש"פ ומודה להרז"ה דבדרבנן מהני תנאי או מצפה דבלא"ה דעת רש"י ותוס' בהך דס"ט דמחמת איסור דרבנן ל"ח מוקצה וש"פ דפליגי כיון דמ"מ בעלים אסחי דעתייהו דאריה דרבנן רביע עליה והוי כעצים שבמוקצה אף דמצד עצמו ראוי וכן מדבריות דשלהי ביצה דמוקצה משום דאסח דעתיה מהם אבל יושב ומצפה או תנאי מהני כיון דלא אסח דעתיה ובעצמו חשוב מוכן כיון דמן התורה אין בו איסור וא"כ ברעועה דאוסר ר"י אף דסתירתו משאצ"ל ואינו סותר ע"מ לבנות משום דלר"י חייב משאצ"ל וכבר כתבו רמב"ן וש"פ דרי"ף ס"ל במשאצ"ל דפטור ומותר רעועה דיושב ומצפה.

אמנם סברת רש"י דמחמת איסור דרבנן ל"ה מוקצה י"ר דרש"י לטעמיה דמוקצה אן התורה כיון שלא הוכן מבע"י כמ"ש רש"י בריש ביצה ב' ע"ב ודף כ"ו ע"ב דאי לא אחזי בין השמשות אסור דאין כאן הכנה מבע"י ומאן דאית ליה מוקצה הכנה מבע"י בעי כדכתיב ביום הששי והכינו את אשר יביאו א"ב הקפידא שיהא מוכן קודם שבת לא על תחלת שבה ואיסור דרבנן מותר ביה"ש דל"ג על שבות ביה"ש כדלעיל סימן שמ"ב א"כ הוי מוכן אותה שעה רק תחלת שבת ל"ה מוכן וגם לתוס' דמוקצה דרבנן ונ"מ סמכו על והכינו כמ"ש ת"י בריש ביצה ד"ג ע"ב דונה"ט ספק מוקצה אסור ודו"ק.

עוי"ל גם לרשב"א בעה"ק דספק מוקצה מותר דה"נו כיון דביה"ש מותר שבית וקי"ל ביה"ש ספק יום ספק לילה ספק מקצת לילה ומקצת יום וספק כולה יום או כולה לילה עיין בשבת דל"ד ע"ב וא"כ אפשר גם בתחלת לילה היה מוכן ואימת נאסר אחר תחלת לילה והוי מוקצה לחצי שבת וכיון שנסתלק באמצע שבת האיסור שהוקצה מחמתו מותר אף דספק ביה"ש כולו יום ואתקצאי תחלת שבת מ"מ הוי ספק וויקצה ומותר ועוד דיש ס"ס ספק כולה לילה ספק מקנתו לילה ונ"מ בין הספקות וא"ל דהוי תרתי

דסתרי דאיך נאמר ביה"ש לילה ולא אתקצאי תחלת שבת דאם לילה אסור באמת גם שבות דמ"מ כיון דלדידן ספק לא גזרו והוי ודאי מוכן אותו שעה.
ארא דקשה מה פריך לר"ש מי דמי לכר ומוקי ברעועה הלא בלא"ה לר"ש פטור במשאצ"ל וסתירת בריאה ג"כ רק דרבנן כמ"ש האחרונים וכן הקשו המפרשים ומזה ראיה למ"ש הפרמ"ג בא"א לעיל סימן שמ"ב דמשאצ"ל אסור ביה"ש אמנם לע"ד להרז"ה דסתירת רעועה לכ"ע רק מדרבנן ולר"ש דגם סתירת בריאה רק דרבנן הוי תרתי דרבנן דלכ"ע ל"ה כעין תורה עיין א"ט סימן כ"ח סכ"א וקיל משאר דרבנן ומותר ביה"ש וא"כ רק לר"י אסור ברעועה דמשאצ"ל חייב עלה והוי רק חד דרבנן ושבות הקרוב לשל תורה גזרו ביה"ש כמ"ש הפרמ"ג שם ולדידן דהוי תרי דרבנן מותר רעועה לכן השמיטו הרי"ף.
ס"ט ממקום הפחת פרש"י הא דל"ה מוקצה מחמת איסור דל"ה רק איסור דרבנן וכמו בטבל ובתוס' הקשו מן סל לפני אפרוחים ומוכני שיש עליה . מעות ביה"ש דהוי מוקצה ותירץ הר"ר משה דלא אמרו אלא כשהמוקצה אינו מסתלק מן העולם כגון מעות אף דנטלה עדיין הן בעולם אבל בטבל מיד שתקנו מסתלק המוקצה מכל וכל והקשו תוס' דגם בבית שנפחת הפחת עדיין בעולם.
ויש להבין דברי הר"מ דלכאורה הוי מלתא בלינו וכלע"ד לפמ"ש לעיל ס"ח דמשום דל"ג על שבות ביה"ש לא אתקצאי ביה"ש מחמת איסור דרבנן ומבואר בעירובין דל"ג ברש"י משום דביה"ש ספק יום ספקא דרבנן לקולא ובישע"ק לקמן תקס"ב חקר לענין תענית ביה"ש די"ל אף דהוי סד"ר מ"מ כיון דנ"מ בעילוי יומא ובאפוקי יומא דאת"ל ביה"ש דלפני התענית מותר דיום הוא יתסר באפוקי יומא וכיון דתרתי דסתרי שניהן אסורין ודפח"ח וא"כ צ"ע איך מותר שבות ביה"ש ויש מכאן טעם מספיק שלא להתיר רק לצורך שבת עב"ח סימן שמ"ב דכדי שלא יצטער בשבת וכדומה התירו וא"כ זה ל"ש באפוקי יומא דממ"נ אם יום הוא אסור ואם לילה אינו לכבוד שבת ול"ה תרתי דסתרי אמנם לא חלקו הפוסקים בזה אמנם דעת הר"מ נראה דס"ל דכשלא נסתלק המוקצה ויש לדון בזה. גופא בין השמשות דעילוי יומא ואפוקי יומא ואם נתיר עכשיו תקלקלו למחר בזה גופא ואפי' במעות שעל הכר דקלקול הכר יותר מהמעות מ"מ אין לקלקל אחד ולתקן השני דמ"מ מה חזית וכמ"ש הש"ך ביו"ד סימן קי"א ס"ק י"א ועיין רמב"ם פ"ט מא"ב הכ"ט ובמל"מ שם וע"כ שאני לענין טלטול המעות דיש לידון ביה"ש דאפוקי יומא נמי לכך אסור לטלטלו גם בעילו יומא ואתקצאי הכר ומוכני ביה"ש משא"כ בבית שנפחת דביה"ש לא היה לנו לדון על טלטול המוקצה דמותר לצורך אוכל נפש כמ"ש תוס' שם בביצה והוא בטו"ז ס"ס זה רק יש לדון על סתירת הבנין וכשנתירו לסתרו בעיולא יומא

תו א"צ להתיר באפוקי יומא דכבר סתור הוא ולא נקלקלה כלל בזה מותר שבות ביה"ש ולא אכפת לן אם יתרמי שבות אחר ביה"ש דאפוקי יומא דזה הוי כבאין לשאול בזאח"ז דמתירין שניהן דומה לדבר קצת ברמב"ם פי"ט משאר אה"ט בשני שבילין אחד טמא והלך באחד מהן ועשה טהרות ונשאל ואכלן ואח"כ הלך בשני ועשה טהרות מתירין לו ואם קיימות שתיהן תלויות ובמל"מ שם דה"ה אם הלך באחד ועשה טהרות והלך בשני מתירין טהרות ראשונות כ"ז שלא עשה שניות ואף דיש לחלק מ"מ סברא הוא נהי דהתירו שבות ביה"ש ולא חשו שתקלקל עי"כ בשבות אחר באפוקי יומא כיון דנסתלק שבות ראשון ומה דהוה הוה ונוכל להתיר גם אז משא"כ אם מוקצה זה גופא לא נסתלק י"ל דתקלקלו לביה"ש דאפוקי יומא זה י"ל דהוי כבאו לשאול בב"א כיון דהוה באדם אחד ובחפץ אחד וכמו לענין שבילין דעשו באדם אחד שבא לשאול בזאח"ז כשני ב"א ששואלין בב"א וא"כ נהי דהקילו באדם אחד בחד ביה"ש ולא חשו שתקלקל באידך ביה"ש מ"מ מסתיין בשני שבותים חלוקין ובשני חפצים אבל בשבות אחד ובחפץ אחד ובאדם אחד אין סברא לתקן החפץ עכשיו ולקלקלו למחר ולפ"ז מוקצה שאינו מסתלק גם ביה"ש אסור לטלטלו דע"כ מתחלה גזרו על שבות כזה ביה"ש כיון דודאי יזדמן הרבה פעמים שירצה לטלטל מוקצה זה גופא גם באפוקי יומא ולהתיר שניהן בחפץ אחד א"א ע"כ אסור בשניהן ובשבות לצורך שבת גם בכה"ג מותר ועיין ב"י לעיל ס"ס שצ"ג דכולי האי לא אקולי רבנן לשוויי ביה"ש לגבי האי עירוב מקצתו מן היום ומקצתו מן הלילה וק"ו כאן בחפץ אחד ובאדם אחד בדסתרו אהדדי.

ולפמ"ש במשב"ז סימן ש"י סק"א דמוקצה מחמת איסור דרבנן שרי באוכל דלא אסח דעתו ואסור בטלטול דאסח דעתיה יותר מלטלטל עיי"ש מיושב קושית התוס' כאן.

אמנם העיקר ס"ל בדעת רש"י לפי מה שפרש"י בפרק כירה דמ"ז ע"א בד"ה הא ליכא פרי דכלי נעשה בסיס לאבן וטפלה לו ובטל תורת כלי דידיה עכ"ל והיינו משום דביטלה להאבן נחשבה כאבן לכל השבת ואינו מטעם שנאסר ביה"ש לטלטלו דגם האבן מותר לטלטלו ביה"ש לצורך גדול דאינו רק שבות רק כיון דנופל לאבן בביה"ש והיה חשוב כאבן לא כלי ה"נ נחשב כל השבת כאבן אף דניטל האבן ממנה וממילא אסור בטלטול וה"נ בסל לפני אפרוחים ומוכני שתחת המעות אתקצאי ביה"ש משום דבטלה מתורת כלי משא"כ בבית מלא פירות דהפירות ראוין בעצמן ולא נעשו בסיס רק תאמר דאתקצאי ביה"ש מחמת האיסור וכיון דאיסור דרבנן מותר ביה"ש לא אתקצאי ומכל הלין טעמי ל"ק מ"ש המג"א על תטור לס"ק י"ג.

בטו"ז ס"ס זה תמה על הרשב"א שכתב דפירות מח"ל הוי מוקצה מהך דינא דבית שנפחת ואתה תחזה בעה"ק שער שני סימן זיי"ן דלא ס"ל כרש"י ורמב"ן רק דמיירי ברעועה וגם לרש"י משום דמוקצה מחמת איסור דרבנן הוא לפמ"ש הטעם דמותר ביה"ש א"כ לאיסור תחומין לרשב"א הוי ביה"ש ספקו לחומרא כמ"ש הב"י סימן שצ"ג וגם לרמב"ן י"ל כמ"ש פה"מ הובא במג"א רס"ז לענין מתוך דההוצאה כיון שהוא באוכל נפש עצמו שמוציאין האוכל מרשות לרשות אמרינן בו מתוך הרי די"ל דין כאלו מתקן האוכל כמ"ש במחה"ש ה"נ מחוסר הוצאה מח"ל כאלו האוכל מחוסר תיקון כיון דמחוסר מעשה באוכל עצמו להביאו תדע דהא במלחמות שילהי ביצה מבואר דדגים שניצודו מחוסר מלאכה הן ומוקצין אף דדגים עצמן ראוים רק מחוסרין צידה להביאן לרשותו.

סימן תקיט

ס"ב מנורה של חליות בביצה דכ"ב איתא דב"ש סברו יש בנין וסתירה בכלים ויל"ד לפמ"ש תוס' בשבת דצ"ה דיש להתיר לבנות ביתו שנפלה ביו"ט שלא יכנו שרב ושמש משום מתוך שהותרה מגבן לצורך או"נ דבשבת חייב משום בונה רק מדרבנן אסור משום דמחזי כעובדא דחול עיי"ש א"כ לימא ב"ש לטעמייהו דל"ל מתוך ויש איסור תורה בבנין ביו"ט אסרו גם מנורה דמחזי כבונה וב"ה דס"ל מתוך לא גזרו גזל"ג ואפילו ת"ל דזקיפת מנורה ל"ח צורך קצת כמ"ש הפנ"י מ"מ לרש"י מא"ל וי"ל לרש"י מגבן דישנה מעלי אסור מה"ת דס"ל בר"פ א"צ דגם או"נ דאפשר מעיו"ט אסור.

אכן לפמ"ש השע"מ פ"א מהיו"ט דלרבנן דדרשו הוא ולא מכשירין מיעטה תורה מה שאינו בגוף האוכל וגם מתוך ל"א ותוס' הנ"ל לר"י דדריש לכם לכל צרכיכם לרבות מכשירי או"נ וי"ל גם מתוך עיי"ש וא"כ לרבנן עכצ"ל דפליגי ב"ש וב"ה אי יש בו"ס בכלים דלא יחלקו על ב"ה ולפ"ז י"ל דברי הרי"ף דבפ"ק דביצה ד"י רמי מתניתן דבהשוחט חיה ועוף ב"ש לקולא וב"ה לחומרא ובתרסין להיפך ואר"י מוחלפת השיטה והרי"ף כתבן כצורתן וברז"ה ומלחמות וראש עמדו בזה ולפמ"ש י"ל דלב"ש דבנין ביו"ט אסור מה"ת גזרו בציר באמצע אטו מהצד וב"ה ס"ל מתוך ל"ג גזל"ג אלא דר"י ס"ל הלכה כסתם משנה דבא"צ דכ"ח ובמגילה ד"ז כרבנן דמכשירין אסור ול"ל מתוך אבל הרי"ף פוסק דמכשירין מותר כמ"ש הפוסקים לדעתו א"צ להחליף אמנם בתוספתא פ"ב מבואר דרע"ק זקף מנורה ובפ"ק דפסחים ד"ה ל"ל מתוך ועכצ"ל משום דאין בנין וסתירה בכלים.

לקטום קש בפ' המביא דף ל"ג ב' וחכ"א לא יטול אלא מאבוס של בהמה משמע דוקא מיוחד למאכל בהמה אבל קש במטה שייחד לשכיבה אסור וכן נראה לפימ"ש בק"נ בפ' חביות אות כ"ד.

סימן תקכד

ולא דנין בביצה דל"ו פריך הא מצוה קעביד ל"צ דאיכא דעדיף ולא מקדשין והא מצוה קעביד ל"צ די"ל אשה ובנים פר"ת דמצוה מותר והקשו ר"ן ומהרמ"ש הא אין מקדישין אף דמצוה היא ונ"ל דשם נעשה ע"י אחד חששו שיכתוב משא"כ בקדושין ואינך דבמקום מצוה לא העמידו דבריהם כשעושין שניים כמ"ש במג"א לעיל סימן ער"ה סק"ה וגם בדין הדיין עם בע"ד שניים ואפילו ת"ל דיש לחוש דהדיין יכתוב הפס"ד שלא בפני הבע"ד לזכרון מ"מ י"ל כיון דיחיד אינו דן רק כשהוא מומחה וברמב"ם פ"ד מהיו"ט כתב דחכם רואה סכין לעצמו דחכם לא יטעה להשחיזה והלח"מ השיג דא"כ בכל הגזרות חכז"ל נתיר לחכם וע"כ דל"פ וא"כ בדין ל"ש ל"פ דע"ה צריך שלשה ואף דבקבלוהו גם הדיוט כשר מ"מ לאו מצוה קעביד כיון דפסול וכמ"ש הר"ן דבהכשירו קרובים לעדות אינם עוברים בלא יגיד ואף דנה"מ סימן כ"ח סק"א כתב דחייב משום השבת אבדה לבעלים ה"ד בעדות דיודע האמת אבל לדון כשהוא הדיוט יחיד נהי דהבע"ד מקבל עליו ובעי לחרוביה ביתיה ולכפורי ידיה בהאי גברא אינו מוטל על הדיין כיון דאפשר יחייב את הזכאי וא"כ ליכא מצוה רק בג' או במומחה וליכא חשש דיכתוב ול"ל ל"פ אטו יחיד כשקבלוהו דל"ג משום ל"פ במצוה אטו רשות כמו דל"ג לר"ת כשליכא דעדיף אטו כשאיכא דעדיף.

ומה שהקשו תוס' על ל"ת מירושלמי דיומא פ"ק דכה"ג מתקנין לו אשה אחרת פריך והא קונין בשבת ולישני דמצוה קעביד כיון שמתה אשתו ועוד דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו י"ל דדוקא אם מקיים המצוה בשעה שעובר על השבות לא העמידו דבריהם נגד מצוה בתרי ועיין מג"א לעיל סי' תמ"ו סק"ב ובמ"ש בס"ד בסימן ער"ה והמצוה דקדושין פרש"י משום פו"ר ואיתא במו"ק דח"י ע"ב לארס לאו מצוה רק לישא וליבם שעוסק בפו"ר וא"כ ביוה"כ דאסור לבעול וכפר בעד ביתו' ג"כ אינו עד אח"כ כשיעבוד שפיר פריך וה"נ ל"פ דמצוה קעביד רק כשמקדש בביאה ועמש"ל סימן של"ט.

סימן תקכה

ס"א הלואת יו"ט ניתנה ליתבע בדין ה"פ ס"ל דל"נ ליתבע ולכאורה י"ל קי"ל רק לפמ"ש מהר"י באסאן דכל ספק גזל הל"ל לחומרא דספק איסור דאורייתא הוא לא תגזול רק משום דא"א לתקן דכשיתן לחברו ג"כ עשה ספק איסור וא"כ הכא דאי תפס לא מפקינן לכ"ע רק הפלוגתא אי ב"ד מזדקקין כמבואר בגמרא אזי לומר קי"ל משום ספק איסור גזל וכ"מ בישע"ק אלא דכבר סתר התומים בת"כ דברי מהריב"א ע"ש בס"ק כ"ג ואף די"ל דגם התומים מודה כאן כיון דודאי חייב רק הספק אי יזדקקו הב"ד הוי גזל ודאי מ"מ נ"ל כיון דעכשיו אין לנו סמוכין ומן הדין אסור לנו לדון דין גזלות והלואות רק דשליחותייהו קעבדינן עיין בטור חו"מ ס"א וא"כ למ"ד לא ניתנה ליתבע ל"ל בזה שליחותייהו קעבדינן דלא עשו אותנו שליחין בזה וא"כ כשיש ספק הוי ספק איסור לב"ד אי רשאין להזדקק. **אמנם** לפמ"ש התומים בקונטרס ת"כ ס"ק קכ"ד דדין הנזכר בש"ע ולא הובא במחבר ורמ"א דעת החולק א"ל קי"ל כהחולק וכ"כ החו"י דף רס"ג ע"ב הובא בנה"מ שם בכללי תפיסה כ"כ ה"נ א"ל קים לי אמנם שו"ת הספרדים עושים קי"ל הרבה נגד סתימת הש"ע ורמ"א וסמ"ע וש"ך וכאשר תמצא בזכור לאברהם חחו"מ הרבה וצע"ג כי הרי"ף ורשב"א וריטב"א ור"ן לא הכריעו והניחו הדבר בספק וריא"ז בש"ג פוסק דלא ניתנה ליתבע.

בישע"ק הקשה לרשב"א דס"ל דמהני תפיסת חפץ למשכון דא"כ מה פריך בגמרא משוחט את הפרה יחלקה בר"ה אם היה מעובר משמט והא נ"מ לתופס חפץ דא"ל נתבע יכול לתפוס ואי משמט ל"מ עיי"ש אישתמיט ליה דברי רשב"א בשבת דף קמ"ח דא"ל ניתנה ליתבע לא קרינן ביה לא יגוש ואינו משמט וצ"ע דבעה"ק שע"ב ס"ה כתב דאם תפס משכון אין מוציאין ממנו שהדבר ספק ואין נזקקין לא לזה ולא לזה ובח"ר בשבת לא משום ספק אתי עלה רק דדינא הכי ונ"מ דלעה"ק אם הלוה ראובן לשמעון ביו"ט ותפס ממנו משכון וביו"ט אחר הלוה שמעון לראובן נוציא מראובן ממ"נ עיין ש"ך חו"מ סימן רס"ח סק"ז.

סימן תקכו

ס"ד ביו"ט שני בב"י ס"ס זה הביא תשובת רשב"א דעע"ג דגבי מת כחול הוא מ"מ אסור בתפילין דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ומת שאני דמשום כבודו הקילו וכן לענין זיי"ן ימי אבלות דרבנן הקילו בשו"ת כתב סופר ס"י האריך לתמוה איך משום כבוד בו"ד הקילו ולא משום כבוד המקום לבטול מ"ע ולדעת רמב"ם מילה שלא בזמנה דוחה יוט"ב ולמה יגרע תפילין ולע"ד ה"ט דמבואר בפרק המוצא תפילין דל"ו יכול יניח

אדם תפילין בשבתות ויו"ט ת"ל והיה לך לאות מי שצריכין אות יצאו אלו שהן גופן אות פרש"י מי שצריכין אות ימים שישראל צריכין לעמוד אות על עצמן להכיר שהן מחזיקים בתורתו של הקב"ה יצאו שבתות ויו"ט שהן עצמן אות בין הקב"ה וישראל דכתיב כי אות הוא ביני וביניכם ובתוס' שם ד"ה ימים כתבו דמאן דיליף מימים ולא כל ימים סמוך נמי אדרשה דלאות ע"י והנה האות דשבת ויו"ט שאנו מחזיקים בתורה בשביתת מלאכה ובמצות התלוין בכל יו"ט עיי"ש בתוס' ורא"ש וא"כ יו"ט שני שאנו משמרין משום ספק או משום שמא יחזור הדבר לקלקולו וגזרו חכז"ל לשמר יו"ט שני ומברכין הברכות השייכים ליו"ט משום לא תסור זה היא האות שאנו מחזיקים בתורתו של הקב"ה וק"ו הוא דאם ספקות שלנו כך ודאות ע"א כו"כ ומדינא אנו פטורין מתפילין אלא דמ"מ אין הכרח לאסור ולכן הוצרך הרשב"א לומר משום דכעין דאורייתא תיקון יש איסור נמי ועיין ריטב"א עירובין דצ"ו דל"ש בל תוסיף בנשים וסומא כיון שאחרים חייבין בה וא"כ ביוט"ב דבני א"י חייבים היום בתפילין ליכא ב"ת וצ"ל דכעין דאורייתא תיקון שיהא לבני גולה כיו"ט אחד דאסור משום ב"ת.

ומ"ש הכתב סופר שם דבזמן שהיו עושין ב' ימים טובים מספק דלא בקיאי בקביעי דירחא הי' צריכין להניח תפילין בשני הימים מספק לא נ"ל דא"כ מה פריך אביי אר"ש בספ"ק דביצה דשרא ר"ש לשדורי תפילין ביו"ט ופריך לו אביי והא אנן תנן כל שנאותין בו ביו"ט משלחין אותו ובדף ד' ע"ב מסיק אביי דהשתא דידעינן בקביעי דירחא עבדינן תרי יומא משום דשלחו מתם הזהרו במנהג אבותכם זמנין דגזרו מלכות גזרה ואתי לאקלקולי וא"כ לענין תפילין נמי ניחוש להכי שמא הדר לספקא וי"ל עפימ"ש רש"י שם בד"ה דגזרו דחשו שיאכלו חמץ בפסח הרי משום חשש כרת דוקא חששו וכיון דהוצרכו לעשות יו"ט שני ע"כ הוא לכל מילי כיו"ט ול"פ בין פסח לסוכות ושבועות במידי דשייך ליו"ט ועיין במשבצות לעיל סימן חי"ת סק"ח דלא עשו סייג וגדר משום עשה ולדאתאן עלה נ"ל מה שפרש"י משום חשש כרת ולא משום עשיית מלאכה דהוא עכ"פ בלאו משום דגזרה רחוקה הוא ואינו דומה לשאר גזרות כגון דבטלו שופר ולולב בשבת שמא יעבירנו ד"א בר"ה דמזה המעשה יבא מכשול וכה"ג טבילת כלים דמחזי כמתקן וכאן לא יגרום מכשול במה שעושה עתה רק יום אחד דלאו מזה יבאו לטעות אלא דמחמת גזרה שלא ילמדו ישכחו ויטעו בין חסר למלא ואזי יהי' שוגגים ומבואר ברמב"ן פ' ויקרא מדלא הצריכה ו תורה חטאת על שגגת לאו כשאין בו כרת ש"מ דא"צ כפרה ול"ח עברה ועיין תוס' במנחות דף נ"ד סד"ה אין מחמיצין כיון שיש בו כרת היינו חוששין אע"ג דל"ש.

סימן תקכז

ס"א יו"ט עמג"א פלפל בדעת הרמב"ם והעלה דאסור לבשל סמוך לחשכה ובעכ"ד אענה חלקי אמרה נפשי בפא"ע דף מ"ו ע"ב אתמר האופה מיו"ט לחול רח"א לוקה רבה אמר אינו לוקה הואיל ומקלעי אורחים עיי"ש הסוגיא והרמב"ם פ"א הי"ג כתב אין אופין ביו"ט כדי להאכיל גוים או כלבים שנאמר יעשה לכם ולא לגוים וכלבים ובהלכה ט"ו המבשל ביו"ט לגוים או לבהמה או להניח לחול אינו לוקה שאלו באו לו אורחים היה אותו תבשיל ראוי להן וכתב הה"מ דהשוה הרמב"ם מבשל לגוים ולבהמה לדין מבשל לצורך חול ובלח"מ שם כתב דמטעם הואיל אינו לוקה אבל עובר בעשה דלכם עיי"ש וא"כ קשה איך השוה אותם דאופה לחול ליכא איסור תורה כלל לרבה דס"ל הואיל כדמוכח בפסחים שם דאמר רבה בשלמא לדידין אופין מיו"ט לחול וכן מדפריך רבה לר"ח ממסוכנת.

שנית קשה דלרבה אין אופין מיו"ט לשבת רק מטעם הואיל ולר"ח בלא הואיל צורכי שבת נעשין ביו"ט רק צריך ע"ת שלא יאמרו אופין מיו"ט לחול וברמב"ם ריש פ"ו מיו"ט כתב אין אופין מיו"ט לשבת מד"ס כדי שלא יבא לבשל מיו"ט לחול וכתב הב"י כאן דכן מבואר בפסחים שם והקשו הישׁ"ש ומג"א דזה לר"ח ואנן קי"ל כרבה.

שלישית דבגמרא שם מבואר הא דשתי הלחם אינו דוחה יו"ט לר"ח משום לכם ולא לגבוה ולרבה משום דצורכי שבת אינן נעשין ביו"ט ורמב"ם בהלכות תמידין ומוספין פ"ח ה"ח כתב הטעם משום לכם ולא לגבוה והובא קושיא זאת בשע"מ פ"א מיו"ט מח"א.

רביעית מבואר בגמרא דלרבה דס"ל הואיל אחרישה אינו חייב רק במתונתא ורמב"ם סתם וכתב חורש ביו"ט חייב גם בפירש המשנה למכות לא ביאר דמיירי במתונתא חמישית דבגמרא מבואר דלרבה במסוכנת שרי לשחוט הואיל ואי בעי לאכול כזית וברמב"ם פ"א מהלכות יו"ט הי"ב משמע דצריך לאכול כזית וכמ"ש הב"י לעיל סימן תצ"ח.

ונלע"ד לפמ"ש החו"ד בסימן ק"י דכל מה שאסרה תורה הוא על הודאי כדאיתא בפ"ק דב"מ ד"ז עשירי ודאי א"ר טהור ודאי עיי"ש וא"כ מלאכת עבודה דפירושו מלאכה שאינה לאכילה כמ"ש רמב"ם פ"א מהיו"ט ורמב"ן פרשת אמור נמי דוקא כשודאי אינה לצורך אכילה היום אבל כשיש ספק שמא יקלעו אורחים היום ל"ח מלאכת עבודה ודאי בשעת אפיה ולמה ילקה לר"ח וצ"ל כמ"ש המלחמות שם משום דאזיל ר"ח בתר מחשבתו דאינו אופה בשביל אורחים והנה הרז"ה הוכיח בראיות להלכה דלא אמרינן הואיל מדאמר בביצה דכ"א דאין מזמנין גוי ביו"ט שמא ירבה בשבילו ש"מ דאסור מן

התורה כשירבה ור"א בפ"ב דיו"ט אמר טעמו של ע"ת שלא יאמרו אופין מיו"ט לחול ואם ליכא איסור תורה הוי גזלג"ז ולעומת זה יש להוכיח דלא קי"ל כר"ח דאזיל בתר מחשבתו דבמנחות דס"ד איתא דאם פירש מצודה להעלות דגים והעלה תינוק ודגים דרבה פוטר ופסק כן רמב"ם פ"ב מה"ש הט"ז הרי דלא אזלינן בתר מחשבתו רק בתר המעשה דזהו טעמו של רבה כמבואר במנחות שם ומ"מ ל"ל דזהו טעמו של רבה דס"ל הואיל דתינח דלא לקי דל"ח עבודה ודאי אבל עשה דשבתון אדרבה משמעותו שביתה ודאי ובשעת אפיה אינו ודאי צורך היום וע"כ רבה ס"ל הואיל אלו היו כאן אורחים היה מותר השתא נמי חזי לו כאלו ישנם עתה וכדמוכח מדפריך לו ר"ח אחרישה לא ליחייב דחזי לדם צפור דע"כ אינו שמא יזדמן לו דם צפור כמ"ש תוספת בדף מ"ז ע"ב בד"ה אחרישה וכיון דמוכח דלא קי"ל כרבה כמ"ש הרז"ה וגם משנה דיש חורש דוחק לאוקמה בומתונתא ע"כ פסקינן דלא אמרינן הואיל וכאילו הם עתה לפנינו אלא דמ"מ הוה ספק שמא יקבעו אורחים ול"ח עבודה ודאי וגם ר"ח מודה בזה אלא דאזיל בתר מחשבתו אמנם הא קי"ל כרבה במנחות דלא אזלינן בתר מחשבתו וה"נ המעשה מותר דל"ה עבודה ודאי וליכא רק עשה דצריך שבתון ודאי ומוכח דצורכי שבת נעשין ביו"ט דאל"כ ע"י תקנה דע"ת לא יפקיעו איסור תורה וכדפריך רבה לר"ח ולפ"ז אחרישה חייב דל"ל דל"ה עבודה ודאי דל"ת צורך או"נ רק דפריך לרבה דס"ל הואיל וחשוב כאלו ישנם אורחים לפנינו דאם משום דל"ה עבודה ודאי יעבור בעשה דשבתון והרי רבה פריך לר"ח מע"ת וממסוכנת וס"ל דמן התורה מותר לגמרי וא"ש הכל בס"ד.

והנה לפי המבואר בביצה ד"ח ע"ב רבה אמר א"כ מוכן לודאי וא"מ לספק ופריך ס"ס עשה ול"ת אלא אמר רבא וכן גרסת מהרש"ל ומהרמ"ש מוכח דרבה לא ס"ל דיו"ט יש בו עשה ואם כן י"ל רבה לטעמיה דאין ביו"ט רק ל"ת ואזיל בתר המעשה ואינו עבודה ודאי ור"מ אזיל בתר מחשבתו דאינו אופה בשביל אורחים ול"ה ספק אצלו ולפ"ז י"ל דרבה ג"כ לא אמר הואיל ומקלעי אורחים הוי כישנם בשעת אפיה ודאי רק כיון דאפשר יקלעו אורחים ל"ה עבודה ודאי ומתורץ קושית תוספת שם דבמלאכת שבת נימא הואיל אי מקלע חולה שיב"ס דגם כשיש חולה הוה מלאכה רק נדחה מפניו וכשאין חולה הוי מלאכה ודאי ולא נדחה ולפ"ז מיושב מסקנא דסוגיא התם דס"ד דר"א ור"י פליגו בדר"ח ורבה ודחי לה עדיין לא תלו להו בפלוגתייהו דהואיל ומתשל עלה ואיך יתכן ר"י כרבה כמו שהקשו רש"י ורז"ה ולפמ"ש שאני הכא דל"ה עבודה ודאי.

ולפ"ז קשה הא דמותיב ר"ח לרבה אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לדם צפור הא שם ל"ה או"נ רק עשה דוחה ל"ת וגם לאו משום דאפשר דאתי וכמ"ש התוספת דאם ליכא

דם צפור כשחורש אינו דוחה ל"ת גם ל"ה משאצ"ל אמנם גם על המלחמות קשה שכתב דלא מתיר רבה רק בהואיל דעביד דאתי ואפשר יזדמנו עוד אורחים וא"כ בדם צפור דאם ליתא בשעת חרישה אינו מעלה ארוכה כשיזדמן אח"כ וגם רבה מודה גם על התוס' קשה שכתבו דסמוך לחשכה לוקה גם לרבה דל"ש שיקלעו אורחים ועמד בזה בספר דה"ח עו"ק דמבואר בפסחים דס"ח דבמחוסר מעשה לית לו לרבה הואיל אם כן כשא"ל דם צפור הוי מחוסר מעשה להביא צפרים טובא ולשוחטן עד שיצטרך כל התלם שחרש לכסות מכל הלין נלע"ד מה דרבה לא השיב כלום לר"ח דשלח לשאלו דהרי תירץ דמתונתא צריכה רבא לאוקים סתם משנה בכך ואיך לא חשש בעצמו להשיב אלא הוא הדבר דלרבה לא קשה כלל רק ר"ח דאזיל בתר מחשבתו לא ס"ד משום שמא יקלעו אורחים פוטר רבה כיון דליתנייהו לפנינו וניכרת מחשבתו דאופה לחול אלא אי ה"א הואיל אם היו אורחים עתה היה פטור דאזי אין מחשבתו ניכרת ה"נ פטור ועיין ב"י סימן תקי"ב בשם הרוקח בהא דממלאה תנור פת אף שא"צ אלא לפת אחד מפני שהפת נאפה יפה היינו אף דאין הכונה לזה רק משום דאין מחשבתה ניכרת דאופה לחול וכה"ג כתב הפ"י בשבת דף מ"א דר"ש דמתיר דשא"מ דוקא כשניכר מתוך מעשיו שאינו מיכוין אזיל בתר כונתו וכיון שכן כמו דרבה ס"ל הואיל דחשוב ביש אורחים לפנינו ואופה בשבילם ה"נ בחרישה כיון דאם הוה אז דם צפור היה משאצ"ל דהיה כונתו בשביל כסוי הדם ה"נ אף שאין לו דם נחשוב כיש לו עתה ואף דלחומרא ס"ל לר"ח גופא בפרק תמיד נשחט הואיל גם בדבר דלא עבידי דאתי כמ"ש המלחמות מ"מ לקולא לא ס"ל הואיל כזה ופשיטא לו לר"ח ליזל בתר מחשבתו הניכרת רק כיון דלחומרא אמרינן הואיל את אשר אינינו פה כאלו ישנו פה לר"ח ה"א דגם לקולא נימא הכי וכשהיו אורחים לפנינו היה דעתו לאורחים או עכ"פ ל"ה מחשבתו ניכרת ע"כ הוכיח מחרישה דלא אמרינן הואיל כזה לקולא אבל רבה רוח אחרת אתו במנחות דס"ד דאזיל בתר המעשה לא בתר מחשבתו אצ"ל הואיל אלו היו אורחים בשעת אפיה אלא סגי כשעבידי דאתי אח"כ וע"כ מחלק בין מחוסר מעשה דהוה דשלב"ל כמ"ש המלחמות שם לפמ"ש לעיל במחוסר מעשה הוי עתה ודאי עבודה וע"כ לא חש רבה להשיב על קושיתו מחרישה ור"פ ב"ש תירץ במתונתא לדר"ח נמי אין ראיה די"ל הואיל גם במחוסר מעשה כמחוסר שאלה לר"א דהוי כמחוסר מעשה כמ"ש הרז"ה ועדיף מינה דלא עבידי דאתי כמ"ש המלחמות ויפה השמיטו הרמב"ם לאוקימתא דמתונתא דמדלא חשש רבה להשיב ש"מ לשיטתו אין התחלה לקושיא וכ"ז לרבה דביו"ט ליכא עשה אבל לדידן דיו"ט עשה ול"ת וכמ"ש רמב"ם פ"א מיו"ט עובר בעשה דשבתון ודאי א"ר ועוי"ל בגוים וכלבים עובר בעשה

דלכם ודאי א"ר ול"מ הואיל דל"ח רק ספק שמא יקלעו אורחים אלא דלפ"ז קשה מביצה דכ"א בעיסת כלבים ורועים אוכלים ממנה דנאפית ביו"ט משום הואיל ואתרמי נבלה וחזי כל העיסה לרועים ופריך ומי אית לו לר"ח הואיל ותקשי גם לרבה אלא דבלא"ה לס"ד קשה גם לרבה דגם לרבה איסורא דרבנן מיהא איכא וכמ"ש הר"ן ואס"ז שם ובלח"מ פ"א מהלכות יו"ט ויל"ק כיון דרועים ודאי יש להם חלק בעיסה וכלבים ספק הוי ככולה לרועים וכה"ג מצינו ביבמות דל"ח ע"א ספק ויבם בנכסי סבא דכולה ליבם כיון דודאי יש לו חלק אין ספק מוציא מידי ודאי וע"כ פריך רק לר"ח דאזיל בתר דעתו דאופה לחול ה"נ דעתו ודאי לכלבים דעדיין אין לו נבלה ובתמיד נשחט דס"ב גבי הואיל ומהיל נפשו דפריך לר"ח אדר"ח ורבה אדרבה ומשני שאני לרבה מחוסר מעשה גם התם דנאמר עליו ולא על חברו וצריך דומיא דעליו לפסול י"ל דלמא מהיל נפשיה ול"ה עליו ודאי בהחלט ועוד בלא"ה מתרץ לו האמת דבמחוסר מעשה לא ס"ל הואיל אף דאפשר שיבא כ"ש אם א"א שיבא כלל והכל מטעם דצ"ל עבידי דאתי דהמקשן ס"ד דל"צ לרבה עבידי דאתי ואם כן כיון דלדידן יש עשה גם באופה באמצע יום וע"כ דצורכי שבת נעשין ביו"ט א"כ ה"נ בסמוך לחשכה,

מיהא הא דהשמיט הרמב"ם הא דמתונתא י"ל בלא"ה דתוספת הקשו דאין עשה דוחה ל"ת ועשה של יו"ט ועוד ילפינן משריפת קדשים ולפמ"ש בספר יראים הובא בספר ברוך טעם ריש כלל עשה דוחה ל"ת דלא ילפינן משריפת קדשים דגלי קרא שלשה כתובים א"כ ל"ק רק דיש עשה ול"ת ולפי גרסת הספרים בפ"ק דביצה ד"ח אמר רבה אם כן מוכן מוכח דלא ס"ל דיש ביו"ט עשה וא"כ לדידן ל"ל לאוקמה במתונתא.

במג"א ריש הסימן ובל"ה דבריהם תמוהים וצריכים ישוב עם הגמרא דפסחים ז"ל תוס' בד"ה והיה אך תימא הואיל והכנה ד"ת איך אופין ומבשלין ע"י ע"ת וכו' וכ"ל דרבה לטעמיה דס"ל הואיל ומקלעי אורחים ואפילו לדידן ניחא דכל דבר אפוי ומבושל ל"ש בו הכנה עכ"ל וכתב מהרש"ל לדידן דל"ל אורחים וק"ט תינח דתרצו הכנה אבל מ"מ מלאכה הוי רק ביו"ט מותר לצורך היום ואיך אופין לשבת ול"ל דאנן קי"ל צורכי שבת נעשין ביו"ט דיש"ש לא ס"ל כן כמ"ש מג"א כאן בשמו ומהר"ם פירש לדידן דלא קי"ל הואיל ודוחק שיפלגו על רוב הפוסקים ויסתמו כ"כ כאלו פשוט הוא והנה מהר"ם תמה הלא קושית התוספת ותירוצם מבואר להדיא בגמרא פא"ע ולע"ד גם אחר שכתבו התוספת הקושיא והתירוץ צריכה רבה דבפא"ע מבואר לענין גוף המלאכה דהוה שלא לצורך יו"ט רק לחול דל"ה הכנה דסעודת חול ל"ח כמ"ש רש"י בפ"ק דבילה שם והנה מבואר במלחמות פא"ע דר"ח אזיל בתר כונתו דאופה לחול ורבה אזיל בתר המעשה

וחזי היום לאורחים דהכונה אינה מלאכה ועבודה עיי"ש ולפ"ז לענין הכנה דגם הזמנה בפה לבד אסור כמו שפרש"י ותוספת אין הדבר תלוי בעבודה ועשיית מלאכה רק בכונתו ואיך אופין מיו"ט לשבת דמכין ולזה תלו התוספת בונראה ליישב דרבה לטעמיה אזיל וגם לענין הכנה יועיל הואיל ומקלעי אורחים דחשוב מכין ליומו ועכצ"ל משום דאין מחשבתו ניכרת דמכין לחול דאפשר מקלעי אורחים וההוא גברא בההיא פחדא יתיב ואופה וכ"ז אם שכיחי אורחים כבבל דבאים ללמוד ולקבל פני רבם ולדידן דל"ש מחשבתו ניכר דאופה למחר וכאלו אמר בפיו והוי הכנה צ"ל דאפוי ל"ח הכנה והא דלא תרצו מיד גם לרבה משום דס"ל בפא"ע דמוקצה דאורייתא ויליף מוהכינו ואם עצי מוקצה דל"צ רק הכנה בפה חשוב הכנה כ"ש מחוסר לישה ואפיה רק לדידן לא קי"ל הכי ורבה גופא חזר בו התם י"ל מה"ט דל"ש הכנה רק בביצה.

וזולת פירש מהרש"ל י"ל לפמ"ש דלא אזלינן בתר מחשבתו דאופה למחר משום דהוה שבלב והנה מסירת מודעא מהני בתלוה וזבין דזביניה זביני משום דהוה דברים מה שבלבו אינו גומר ומקנה ע"י גילוי דעתו מקודם במודעא וא"כ לדידן דמניחין ע"ת מעיו"ט ואומרים בזה יהא שרא לכו לאפויי מיו"ט לשבת ועל סמך זה אופה ביו"ט לשבת הוי כפירש אז בשעת אפיה דאופה לשבת וליהוי הכנה ועכצ"ל דאפיה ל"ח הכנה וזהו לדידן.

עוי"ל דלד"ת דמותר לאפות לחול א"כ כשאופה ביו"ט ע"ש אף דידוע דא"צ היום מ"מ לא ניכר דמכין לשבת דשמא לחול אופה דל"ח הכנה ואפילו לדידן דאסרו חכז"ל לאפות לחול ומוכח דאופה לשבת על סמך ע"ת וליהוי כפירש בפה ולכ"ז שייך הואיל לענין גוף המלאכה אף עתה דל"ש אורחים ואף דבפרק א"ע שם בתוספת ד"ה הואיל כתבו דגבי שבת ל"ש הואיל וחזי לחולה שיש בו סכנה דל"ש כלל לענין אורחים ל"ה ל"ש כלל.

עוי"ל קושית מהר"ם דבפא"ע משני שפיר לענין המלאכה כיון דאפשר מקלעי אורחים ל"ה מלאכת עבודה ודאי אבל לענין הכנה דנאמר בלשון עשה והכינו חול מכין ולא יו"ט צריך שודאי לא יכין מיו"ט לשבת וצריכין לומר דגם לענין הכנה מועיל הואיל.

והנה בהגמ"יי פ"ו מהיו"ט כתב דתוספת וכל רבותינו הצרפתים ס"ל הכנה דרבה והואיל ומה דאר"א רפ"ב דביצה דצריך ע"ת שלא יאמרו אופין מיו"ט לחול ס"ל נמי הואיל רק מדרבנן אסור ומיו"ט לשבת ה"ל למשרי כמו שביאר הפרמ"ג בפתיחתו להל' יו"ט דברי הגמ"יי וא"כ למהר"ם דלדידן דלא קי"ל הואיל יוכחש עדות הגמ"יי ואפשר מה"ט נדחק מהרש"ל דלא כמהר"ם ונראה די"ל ע"י הואיל חשוב צורך קצת ומותר משום מתוך וכ"כ המפרשים אלא דל"ל זה טעמו של רבה דמותיב לו ר"ח דאחרישה לא ליחייב דחזי לכסוי דם צפור וכתבו תוספת שם אם יהא הדם במקום שחרש דאל"כ לא ידחה

העשה הל"ת אף דיזדמן לו אח"כ עיי"ש ובלאה"נ צ"ל כן דל"ה בעדנא וע"כ משום דאם הוי דם צפור שם כשחרש הוי חזי לו ה"נ נפטרהו מטעם הואיל ומנ"ל לר"ח דטעמו של רבה אינו משום מתוך וע"כ משום דהכי ס"ל לרבה בפ"ק דביצה די"ב דב"ש וב"ה ל"פ במתוך עיי"ש באס"ז וא"כ לדידן נהי דלא נפסוק כרבה לומר הואיל כאלו השתא איתנייהו אורחים מ"מ חשוב צורך קצת ומותר משום מתוך ול"צ לשנויי דחיקי ביש חורש דמיירי במתונתא וגם הוכחת רבה ממסוכנת דאמרינן הואיל כמבואר בפא"ע אינה הוכחה לומר דהוה כאלו ההיתר לפנינו ושפיר השמיט הרמב"ם אוקימתא דמתונתא אמנם לענין הכנה ל"ל מתוך שהותרה לצורך היום דאיסור הכנה כל עיקרו למחר וע"כ תמהו תוספת איך אופין מיו"ט לשבת ותרצו רבה לטעמיה דבלא מתוך ס"ל הואיל ומקלעי אורחים חזי לו השתא נמי חזי לו כאלו האורחים לפנינו והוי צורך גמור וזה שהוסיפו תוספת השתא נמי חזי לו דליתא בפסחים והדר כתבו אפינו לדידן דלא קי"ל בזה כרבה דלא נסמוך אשנויי דחוקי ביש חורש דמיירי במתונתא וממסוכנת אין הכרח די"ל הואיל משום מתוך דל"ש בהכנה י"ל דבאפיה ל"ח הכנה וא"ת א"כ לר"ח למה לוקה ואף דבאס"ז בפ"ק דביצה די"ב כתבו דר"ח ורבה ל"ל מתוך מ"מ לא כ"כ שם י"ל דר"ח אזיל בתר כונתו דאופה לחול וכמ"ש במלחמות וא"כ ל"ח אפילו צורך קצת ואנן קי"ל כרבה במנחות דס"ד דאזיל בתר המעשה בפירש מצודה לדגים והעלה גם תינוק.

ובספר בל"ע פירש התוספת דאפילו לדידן דלא קי"ל הואיל וקי"ל הכנה דרבה וע"כ לא קי"ל צורכי שבת נעשין ביו"ט מ"מ באפיה ל"ש הכנה ושפיר צורכי שבת נעשין ביו"ט כר"ח ודברי מהר"ם נמי סובב עד"ז ובזה תירץ קושית מג"א דתוספת לא ק"ל סוגיא דפסחים וצ"ע עדיין לפמ"ש תוספת בא"ע שם בד"ה ואי תימא דאף דקי"ל שבת ויו"ט שתי קדושות מ"מ י"ל צורכי שבת נעשין ביו"ט דמצות היום הוא הוה כאו"נ דהיום עיי"ש וכ"ז לענין אפיה ובישול אבל לענין ביצה י"ל דל"ה מצוה דל"ש שמחת יו"ט בביצה כמ"ש תוספת בפ"ק דביצה ד"ט ע"ב ד"ה מוחלפת ונהי דביו"ט שייך בה שמחה קצת למלאות וללבן בה מאכל מ"מ בשבת דאינה ראויה רק לגמעה חיה ל"ה שמחת שבת דאין דרך הנאתה בכך כמ"ש הרז"ה ואם כן אף דביצה אסורה כשנגמרה ביו"ט ונולדה בשבת משום דל"ש בזה שמחת שבת שיהא מותר הכנתה ביו"ט וביו"ט אחר השבת ודאי אסורה דצורכי יו"ט לא נעשין בשבת וא"כ ל"ק מהכנה דביצה על אפיה ובישול ונ"ל דסברת תוספת בפסחים דע"י המצוה חשוב צורך היום קצת ומשום מתוך כהוצאת לולב אבל או"נ ל"ה דאינה לצורך היום לאכול וע"כ לענין הכנה דל"ל מתוך כמ"ש ה"ל למתסר ותרצו דל"ח הכנה.

ולפ"ז נכונים דברי הב"י דפירש דעת הרמב"ם דצורכי שבת נעשין ביו"ט אף דפסק כרבה דאמרינן הואיל והיש"ש תמה עליו דר"ח הוכרח לומר כן משום דלא ס"ל הואיל ואיך אופין מיו"ט לשבת אבל לרבה דס"ל הואיל לא ס"ל דצורכי שבת נעשין ביו"ט כדאיתא בפסחים שם ומ"מ דברי הרמב"ם מורין כב"י כמ"ש הפרמ"ג בפתיחתו ליו"ט ולפמ"ש י"ל דסברת ר"ח מוכרח דמצות היום הוא ולא יגרע מהוצאות לולב רק רבה לטעמיה דס"ל דב"ש וב"ה ל"פ במתוך ואנן קי"ל מתוך ומותר גם סמוך לחשכה אף דל"ש הואיל ומוכרח כמ"ש הפרמ"ג דלמג"א איך טומנין שאלינט דאינו נגמר עד שתחשך.

ולדברי היש"ש ומג"א קשה ונלע"ד דיל"ד בדברי מג"א דכתב דסמוך לחשכה דל"ל הואיל אסור לבשל לצורך שבת מה"ת וסיים אע"ג דתוספת כתבו דבבישול ל"ש הכנה לא כ"כ אלא למאן דל"ל הואיל ובלא"ה דבריהם תמוהין אבל אנן קי"ל דמדאוריית' אסור לבשל מיו"ט לשבת סמוך לחשכה עכ"ל ומה אכפת דבבישול ל"ש הכנה מ"מ מלאכה הוי וסמוך לשבת דל"ל הואיל אסור משום מלאכה וצ"ל משום מתוך מותר לצורך מצוה וכמ"ש התוספת הנ"ל רק בהכנה ל"ל מתוך שהותרה לצורך אוכל נפש היום הותרה להכין למחר דאו"נ היום ל"ח הכנה דכל שורש הכנה למחר ועכצ"ל משום הואיל ואסור סמוך לחשכה אלא דתוספת כתבו דבבישול ל"ש הכנה ע"כ כתב דתוס' לא כ"כ רק למאן דל"ל הואיל וא"כ י"ל לפמ"ש הר"ן פ"ק דביצה הא דאסר ביצה משום דאתמול גמרה דאלו היום גמרה אף דנתגדלה אתמול ל"ה הכנה אלא ע"י הגמר נעשה בריה חדשה ובר"ן פא"ע כתב דתוספת דמחלקו בין הכנה דממילא לבידים אין טעמן מחוור הרי ס"ל דבבישול ואפיה שייך הכנה וע"כ ס"ל דהוי פנים חדשות כביצה שנגמרה וכה"ג מבואר לעיל סימן שכ"ה די"א פת שאפאו עכו"ם בשבת חשוב נולד והיש מתירים שם משום דגמרו בידי אדם וא"כ כאן הוי הכנה וכ"ז גמר אפיה ובישול באופן שראוי לאכילה משא"כ כשמטמין שאלינט ממ"נ אם נגמר הבישול קודם שבת באופן דראוי לאכילה י"ל הואיל דחזי לאורחים וא"ל נגמר ליכא הכנה והוי כביצה שנתגדלה ולא נגמרה אף דהתחילה להגמר וגוף המלאכה מותר משום מתוך שו"ר בפרמ"ג בפתיחה להלכות שבת פקפק ג"כ בהיתר שאלינט מיו"ט לשבת דאם יתבשל רק ח"ש אסור ולאורחים לא חזי ואולי יתבשל שליש כמאב"ד דאסור מה"ת משום מבשל כמ"ש הרמב"ם פ"ט מה"ש והואיל וחזי לאורחין ל"ש דבן דרוסאי ל"ש ולע"ד כיון דכ"ע לא אכלי ל"ח הכנה כביצה דלא נגמרה וממ"נ למי יחשב הכנה למי שאינם אוכלים כמב"ד אינו מוכן להם עדיין ואם לבן דרוסאי י"ל הואיל דכיון דאמרת בלא נגמר בישולו ל"ל יו"ט לעצמו הכין דל"ש אורחים כבן דרוסאי כן גם למחר לא הכין דאם יפחת התנור ביה"ש ולא יתבשל

יותר לא ימצא גם למחר מי שיאכלנו ומה שנגמר הבישול בשבת לעצמו הכין ממילא בהיתר ככל מלאכה שהתחיל בע"ש ונגמר מעצמו בשבת כדלעיל ריש סימן רנ"ב ומנהג ישראל שאינן נזהרין להטמין באופן שיתבשל לגמרי קודם חשכה תורה הוא שו"ר בקה"י הגיה דברי המג"א בחסר ויתיר וא"צ ועיין עירובין ל"ח ע"ב תחלת יום קונה עירוב ושבת לעצמו מכין אף דמניח הפת לעירוב ביו"ט והקנין חל ממילא ע"י מעשהו ועיין מג"א לעיל סימן רנ"ב סק"כ ומג"א בסימן תנ"ט ופרמ"ג בפתיחה להלכות שבת בד"ה עוד יש נ"מ ובסי"ב אכתוב עוד בזה.

ס"ב בפת ותבשיל בביצה די"ז ע"ב ה"מ ב"ש הוא פרש"י דמוחמרו ה"נ יחמירו לענין עבר ואפה ויש להבין מה ענין חומרא דמצרכי פת לעבר ואפה עוד הקשה הצל"ח לימא ב"ש דמתניתין דמחמרו להצריך שני תבשילין עוד לימא ר"א הוא דאמר בדף ט"ו שם אין אופין אלא על האפוי ובמלחמות כתב דר"א מתלמידי ב"ש ע"כ מצריך פת והאריך בטעמו ועדיין אינו מובן לב"ש גופא למה צריך פת דוקא עוד יל"ד בירושלמי איתא פת כביצה למה לא סגי בכזית כתבשיל עו"ק דבאס"ז הביא לשון הירושלמי דר"א יליף מקרא דצריך פת ותבשיל ור"י מוקי קרא למעשה נסים מוכח דלר"א הוי מן התורה דאל"כ גם ר"א ע"כ מוקי קרא לאיזה דרשה וע"ת רק אסמכתא ובמאי טעמא פליגי ר"א ורבנן ואפשר לפרש לשון הגמרא אשר תאפו אפו מכאן אר"א אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין וכו' מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין דה"פ דמכאן אר"א דהוא מן התורה ובריייתא סיים מכאן סמכו חכמים דפליגי על ר"א וס"ל דרק אסמכתא ודי בתבשיל והיינו ערובי תבשולין משום דל"ה רק אסמכתא ל"צ כדכתיבא דוקא ונלע"ד דמבואר ריש ביצה דב"ש ל"ל הכנה דרבה וכתב באס"ז שם דב"ש מוקו קרא והכינו להכנה בידים אפיה ובישול ובתוס' שם הקשו לרבה איך אופין ומבשלין ע"י ע"ת דרבנן ותרצו לרבה ס"ל הואיל הוי הכנה ליומו אבל ביצה אתמול נגמרה ולא יצאה לאויר עולם ואפילו לדידן דל"ל הואיל וקי"ל הכנה דרבה י"ל באפיה ובישול דהוה בעולם ל"ח הכנה הבאתי לעיל ממהר"ם ובל"ע ביאור דבריהם ולפ"ז לב"ש דהכנה בידים לאפות ולבשל חשוב הכנה הק"ל איך אופין ומבשלין מיו"ט לשבת ול"ל משום הואיל חדא דלב"ש ל"ל הואיל כמ"ש בח"ר בשבת משום דל"ל מתוך הובא בבי"ט ולפמ"ש לעיל דע"י הואיל חשוב צורך קצת ומותר משום מתוך ל"מ לב"ש דל"ל מתוך ועוד כיון דאסרה תורה הכנה דלב"ש היינו הכנה בידים הרי מיעטה תורה דלא נתיר משום הואיל וכמו דקי"ל לכם ולא לנכרים ולא מותר משום הואיל דעובר בעשה כמ"ש הלח"מ פ"א מיו"ט וצ"ל כיון דאין הכנה לחול רק סעודת שבת ויו"ט אחשבה תורה כמ"ש רש"י ריש ביצה וחזינן לב"ה דמוקמי

קרא רק להכנה דביצה שלא היה בעולם דאין לך בו אלא חדושו כיון דאפשר לאוקמה על הכנה היותר גדולה ולב"ש נהפוך הוא דהכנה בידים יותר מיחשב הכנה מוקמינן רק לזה וה"נ י"ל לב"ש דוקא לשתי סעודת שבת כזית פת דחובה מן התורה לכל סעודה עיין מחצית השקל לעיל סימן רצ"א סק"א דמוכרח מש"ה מחשבה להכנתן למלאכה וכעין שפרש"י בדף כ"ז ע"ב בביצה שם דאין מבערין קדשים אפילו להאכיל לבהמה או לצורך משום דמחויב מן התורה דכתיב באש ישרף אחשבה תורה למלאכה אבל יתר ע"ז אינו חובה גם סעודה ג' סגי בפירות חיין ול"ח הכנה והותרה בכלל אוכל נפש דצורכי שבת נעשין ביו"ט דחשוב כצורך היום למאן דל"ל הואיל כדאיתא בפא"ע דף מ"ז בתוס' ד"ה ואי וע"כ אם כבר הכין כביצה פת דהיינו שני זתים מותר לארות יותר דל"ח הכנה מן התורה יותר מהמחויב ומוכרח וצריך שני תבשילין דמבואר במג"א ריש סימן רמ"ב מן הזוהר בראשית והוא דף מ"ח ע"ב דלא יפחות משני תבשילין לשבת ועיין במק"מ דהיינו לשני סעודת תבשיל אחד לכל סעודה דזהו המוכרח לשבת דמצוה מן התורה לקדשו בענג אכילה ושתיה כמ"ש בס"י מצוה קי"א הובא בש"ע תניא ריש סימן רמ"ב והענג הוא דוקא במה דלא רגיל בחול וכמ"ש א"ר בסימן רמ"ב סק"ח ולכן צריך בע"ת מידי דמלפתין הפת דל"ש כל יומא כמ"ש המג"א בסק"ב בשם רש"י וכ"ז לב"ש אבל לדידן דהכנה רק בביצה א"צ ע"ת רק מדרבנן ודי כזית תבשיל להיכר ע"כ אומר ה"מ ב"ש דצריך פת כדכתיב אשר תאפו דמן התורה הוא משום הכנה לכן עבר ואפה אסור משום הכנה כביצה שנולדה ביו"ט דאסור לב"ה משום הכנה והנה מן התורה סגי אם יש לו פת ותבשיל מעיו"ט וא"צ לערב ולברך אבל מדרבנן לכ"ע צריך לערב ולומר בדין יהא שרא ולסמוך עליו דייקא מטעם שיברור מנה יפה לשבת או שלא יאמרו אופין לחול כמבואר בגמרא ועמג"א ס"ק כ"ג וזה אשר תאפו אפו מכאן אר"א וכו' דזהו מן התורה שיהא לו מעיו"ט אפוי ומבושל אבל ענין עירוב לערב צורכי יו"ט ושבת ולהזכיר בפה להתיר השאר מכאן סמכו חכמים זהו רק אסמכתא עוי"ל לר"מ דס"ל הואיל בפא"ע ל"ח הכנה דליומו מכין כמ"ש התוס' הנ"ל וקרא דאוסר צ"ל כשלא שייך הואיל בסמוך לחשכה או לר"א דס"ל סעודת יו"ט רשות ורשאי להתענות ואזי אסור לאפות לעצמו ולאחרים ול"ש הואיל כמ"ש בהג"ה ס"כ ומג"א סקכ"ב וקרא לא אסר רק היכי דחשוב הכנה למחר לא ליומו ואשר תאפו להכי אתי לפרש איזה הכנה אסור דלא נאמר להכנה דממילא כב"ה ובלא והכינו ה"א דלאו משום הכנה למחר נאסר וחכמים אסרו לגמרי בלא ע"ת והיינו מכאן סמכו חכמים לע"ת אבל ר"י דס"ל ביו"ט חציו לכם בביצה ריש פרק שני והואיל ל"ל בפא"ע ול"ש בין סמוך לחשכה לכל היום והכינו להכנה דממילא

כב"ה דאינו מתלמידי ב"ש ע"כ דריש את אשר תאפו למעשה נסים ולפ"ז גם לר"א רק מדרבנן אבל לב"ש דלא ס"ל הואיל כדלעיל אסור כל היום מן התורה ע"כ עבר ואפה אסור משום הכנה וע"כ ב"ש הוא ולפ"ז ממילא לדידן ל"צ פת לע"ת.

ס"ז מצוה על כל גדול העיר הקשה הטו"ז דברפ"ב דאר"א שלחו מנות לאין נכון לו שלא הניח ע"ת והא מצוה על הגדול והנה ל"ק מעזרא דפשטיה דקרא לאין נכון שרצו אז להתענות כמ"ש הרא"ש בשילהי ר"ה רק הגמרא מפרש דברי ר"א שאמר לתלמידיו על כונה זאת וכמ"ש יש"ש פ"ב דביצה ס"ד הביאן הפנ"י בביצה שם וכל הקושיא מר"א וי"ל לפמ"ש לעיל דר"א ס"ל מן התורה צריך פת מעיו"ט משום הכנה דבידים וגם לפמ"ש דרק מתענה או רוצה לאפות סמוך לחשכה דל"ל הואיל הוי הכנה מן התורה מ"מ מש"ה אסרו כל היום משום לתא דהכנה וכ"כ יש"ש בס"ג שם וא"כ מוכרח שיהא פת לכל אחד דאל"כ חשוב הכנה אצלו וגמרא דפשיט מרב דדי בכזית לכולם משום דרב ס"ל הכנה דרבה בפ"ק דף ד' וכל הע"ת רק משום היכר ע"כ לר"א דצריך פת לכל אחד שפיר קאמר שלחו מנות לאין נכון שלא היה לו להניח ואין לו מעיו"ט שום פת דא"א לזכות כזית או כביצה בשביל כל אחד ואחד דאין לו כ"כ גם א"י כמה ואפ"ת דגם לר"א יכול לזכות כדי להתיר לאפות ולבשל מיו"ט לשבת מה שצריך יותר משני כזתים מ"מ השני כזתים דחובה לאכול בשבת ואסור מן התורה להכין ביו"ט ע"כ צריך כ"א וכמ"ש.

עוי"ל לזכות לכל תליא בברירה למי שלא יניח ע"ת לעצמו ולא יפשע וירצה לסמוך או יאבד ערובו דל"ל דכולם זוכין דא"כ המניחים ע"ת יברכו לבטלה ולצמצם ברגע הסמוך לערב א"א ועוד שמא לא ירצה לסמוך ויקנה קמחו או יתענה דלר"א רשות וא"י לבשל גם ע"י ע"ת ואינו זכות לו וא"כ לר"א דיליף מקרא וס"ל מה"ת צריך אפוי מכבר א"ב בדאורייתא.

סי"ב ולאטמינו הבאתי בס"א דברי פרמ"ג שהקשה איך יטמין דנתבשל ח"ש או כמאב"ד לפני שבת ולאורחים לא חזי וכל היתר ע"ת משום הואיל ותרצתי לעיל דהכנה מן התורה אינו רק מה שנגמרה ועדיין קשה כיון דע"י הטענתו נתבשל בשבת הוי כאלו גמר הבישול כשעשה המעשה ביו"ט ועיינתי בפרמ"ג שם וראיתי שהרגיש בזה וכתב דנראה לו אם נתן קדרה סמוך למו"ש ונתבשל כגרוגרת בחול דפטור אף דהתחיל בשבת עיי"ש ולכן לא הוקשה לו, רק מחמת דהשאלינט נתבשל לפני שבת ח"ש או כמאב"ד וס"ל דהא דמביק פת בתנור חייב אף דנאפה אח"כ ממילא כמ"ש מג"א לעיל סימן רנ"ב סק"כ בשם התוס' הרי דחיובו על התחלת המעשה היינו כיון דמכחו נאפה הוי כאופה עד גמרו וכעושה מעשה כ"ז האפיה וה"ד אם נאפה בשבת אבל אם נאפה בחול אף

דהדביקו בשבת חשוב כמעשהו בחול וצ"ע מדברי נמ"י ז"ל פרק כיצד הרגל בהא דאשו משום חציו כאלו בידיו הבעירו ואי קשיא לך היכי שרינן עם חשכה להדליק את הנרות והדלקתה הולכת ונגמרה בשבת והרי כמבעירה בעצמו בשבת ותירץ דבשעה שהדליק מחשבינן כאלו אגמריה בידים בההוא עידנא דלית ביה איסור עיי"ש והובא בדה"ח לעיל סי' רנ"ד וא"כ ה"נ כשנתן קדרה על האש סמוך למוצ"ש ונתבשל בחול יחשב כגמר, הבישול בשעת מעשה בידיו והיה שבת אלא בגוף קושית הנמ"י יש לפקפק דשאני שבת דקפדה תורה על שביתת גופו בשבת ונהי דחשוב כמדליק והולך בשבת כיון דמכחו הודלק מ"מ הרי עתה שובת ואינו עושה כלום ומ"מ לענין הכנה ע"כ לא בתר התחלה אזלינן דהא ביצה שנולדה ביו"ט שחל אחר השבת דאסרה תורה משום דמאתמול גמרה והרי התחלת הגידול נמשך מחול דספנא מארעא או בא עליה זכר כ"א יום קודם לידתה וממילא גדלה ונגמרת אח"כ ולענין מלאכה בשבת בתר התחלתו אזלינן עמג"א לעיל סימן שכ"ח ס"ק כ"ג ובאבן העוזר שם.

אמנם החילוק דבשלמא מלאכה נאסר מה שעושה בידים משא"כ הכנה דממילא נמי נאסר לא תליא במעשהו ולפ"ז לב"ש דל"ל הכנה דממילא ומוקי והכינו להכנה בידים הוי כמלאכה ולפ"ז כשמטמין למחר באופן דל"ש הואיל לב"ש הוי להו למיסר ובפירש מתירין בברייתא בביצה ט"ז ע"ב ודכ"ב דאם הטמין מעיו"ט טומן גם לשבת וסתם הטמנה אין דרכו לאכלו היום כמבואר שם א"כ סתמא אינו ממהר להטמין דבלא"ה יוכל להתבשל עד למחר אמנם כיון דס"ל אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבשל ע"כ דדרשו אשר תאפו אפו כמו ר"א דמתלמידי ב"ש הוא וס"ל אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל וא"כ איך יתכן הכנה בידים דאסרה תורה מיו"ט לשבת ע"כ כשלא הכין מאותו מין כלום אחשבה רחמנא להכנה זאת דסעודת שבת אחשבה אם לא הזמין כלום מאותו המין אבל כשהכין קצת גלתה תורה דאופין על האפוי ומבשלין על המבושל ובזה נבין דברי הגמרא בביצה כ"א ע"ב ג' דברים ר"ג מחמיר כדברי ב"ש אין טומנין את החמין לכתחלה ביו"ט ופריך ה"ד אי דלא אנח ע"ת מ"ט דב"ה אר"ה כדי חייו שרי ליה רבנן וקשה עדיין לב"ש למה יגרע הטמנה מאפיה ולפמ"ש א"ש דהטמנה גרע דל"ל הואיל ולב"ש הכנה ג"כ רק בידים ואזלינן בתר מעשהו בתחלה שהכין לשבת וכאלו עשה כל המלאכה ביו"ט והואיל ל"ל דאינו ראוי לאורחין ביו"ט אבל לאפות ולבשל שנגמר ביום וראוי לאורחין יו"ט לעצמו מכין ולא אסרה תורה רק כשל"ש הואיל כגון סמוך לחשכה דמכין למחר ומשום כדי חייו לא גזרו ב"ש נמי כששייך הואיל ובדיעבד ואפילו לפמ"ש לעיל בשם ח"ר דב"ש ל"ל הואיל י"ל דאה"נ

דלב"ש כשלא הניח ע"ת אין אופין ומבשלין כלל כמו הטמנה רק ר"ג אינו מחמיר כדבריהם רק בהטמנה משום דס"ל הואיל ואינו חושש לדבריהם רק במה דס"ל והכינו אתיא להכנה בידים.

סכ"ב ביו"ט ראשון עיין באס"ז די"ז דוקא לעצמו מניח ביו"ט אבל אינו מזכה לאחרים דלא התירו אלא בצנעא לעצמו ואם יש בו תיקון צבור מזכה להם משום קלקולא ולמחר מכריזים סתם יסמוך על עירוב שהניח פלוני עכ"ל וצ"ע איך יכול לזכות ע"י אחר דזה הוי כמו"מ עמג"א ס"ק י"ט ולעיל סימן ש"ו ס"ק י"ב:

על תנאי באשל אברהם בסימן שאח"ז כתב דלא יברך וטוב יותר לסמוך על של חברו ונראה שכ"ד רש"י דפירש בדף ט"ו ע"ב בההיא סמיא לשנה אחרת דר"ה היה דלא יכול להתנות והקשו מהרש"א ומהרמ"ש דלא פירש כן בפעם ראשון ולע"ד דכיון דמוטב לסמוך א"ל שמואל סמוך אדידי ולא הורה לו להתנות אבל לשנה האחרת דא"ל פושע את וא"ל תקנה למה לא הורהו שיתנה וע"כ ר"ה היה.

אמנם פירש"י תמוה דמנ"ל דר"ה היה אולי יו"ט ע"ש יום ראשון או ה"ו ולא נזכר עד ע"ש וכל רואה ישתומם והנה במה דא"ל שמואל פושע את פרש"י שאין דעתו על המזידין והפושעים ובאס"ז פירש כיון דהוה עציב הרי דאינו רוצה לסמוך על עירוב אחר ואין רצוני להוציא רק הסומך עלי או הטרוד וכן פירש הר"ן ומה דא"ל פושע את משום דלא רצה לסמוך עליו הוי פושע ורש"י מיאן לפרש כן דל"ש לומר ע"ז פושע ועוד כיון דאינו רוצה לסמוך ממילא א"ל חלק בעיכוב ולמה לו למימר פושע את אמנם על שמואל קשה למה צ"ל פושע את הא בלא"ה כיון דגילה דעתו איגלאי למפרע דאין רצונו לסמוך על זה העירוב והא דמהני של"מ היינו כשרוצה אח"כ וצ"ל לפי מה דאיתא בב"מ דכ"א דגם למאן דס"ל ישלמ"ד הוי יאוש מ"מ אם נאבד לו דבר שיש בו סימן ומצאו אחר וכששמע בעליו שאבדו נתייאש לא הוי יאוש וכתבו תוספת שם משום דלאו כל אדם מתייאש לא אמרינן איגלאי למפרע עיי"ש והטעם נ"ל משום דאין ברירה וה"נ כל אדם זכות לו בע"ת ולכן מערבין שלא מדעתו ע"כ אף כשנודע לו לא ניחא לו לא אמרינן הוברר למפרע וכ"כ הנמ"י ס"פ האשה שהלכה בדבר החוב אין זכין שלא בפניו ואפילו כשנודע לו אחר דניחא לו וה"נ כיון דכבר זכה ויש לו חלק בו כ"ש יכול לחזור ולסמוך עליו ול"ל דמחל חלקו דא"כ למה להו לר"ן ואס"ז לומר דאין רצוני להוציא מי שאינו סומך ת"ל דמחל חלקו עתה אמנם מה שמזכה לכל בני העיר תליא בברירה מי שלא יניח ע"ת ויהא לו בו זכות וכמ"ש הרמב"ן הובא בר"ן פ"ק דגיטין די"ג דמשתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך ל"מ מד"ת דא"ב והרי שמואל ס"ל בביצה דל"ח דבדרבנן נמי א"ב וי"ל

לפמ"ש הש"א סימן פ"ט משום דהוי דשיל"מ וא"כ הכא ל"ה דשיל"מ לפמ"ש במ"ז כאן דאין לו מה לאכול בשבת דמצוה לענגו אמנם לא החליט כן גם הא מותר לאפות ולבשל בצמצום ויכול להקנות קמחו אלא די"ל אם חל יו"ט ה"ו הוי ס"ס ספק חול וספק הוברר למפרע דמהני גם בדשיל"מ בדרבנן עיין ביו"ד סימן ק"י וגם בר"ה ספק הוא אם חול או שניהם קודש ומבואר בפ"ק דביצה ד"ה ברש"י וראשונים ומג"א סימן תק"ג ודברי מג"א סימן תצ"ז סק"ד אינם מוכרחים דהא לקולא לא אמרינן דודאי קודש ולפ"ז הק"ל ל"ל פושע את בלא"ה כיון דגילה דעתו דאינו רוצה לסמוך י"ל הוברר למפרע דא"ת א"ב לא יועיל העירוב כלל וממ"נ דבתרתי דסתרי גם בס"ס או סד"ר לחומרא אלא די"ל לפמ"ש הרשב"א בתשובה דדבר שאפשר לחול כשיבורר לא תליא בברירה וחל גם למפרע וכ"כ נה"מ סי' ס"א ויליף לה מדר"מ דס"ל אדם מקנה דשלב"ל יכול להקנותו מעכשיו כיון דיכול לחול כשיבא לעולם וה"נ אפשר לחול העירוב שמזכה ברגע אחרונה של עיו"ט דכבר מבורר מי שלא הניח ע"ת ואף דשליח הזוכה בו בעד בני העיר מחזירו מיד מ"מ כמו שהיה בשעת זכיית העירוב בידו אם היה נשאר בידו היה אפשר לחול כשיתברר חל ממילא למפרע ויכול להחזירו וכן מבואר ברשב"א ח"ב סימן פ"ג ועוד לשמואל אפשר שהניחו ברשות הזוכה וע"כ ל"ה תרתי דסתרי ול"ל גלית דעתך דלא ניחא לך דאינו מבורר דעתו ורצונו למפרע והעירוב מהני בלא ברירה וצ"ל פושע את אלא דעדיין קשה דקי"ל מתנה ביו"ט א' וגם סמוך לערב אינו מבורר מי שלא יניח ע"ת לעצמו וא"ל דיכול לחול ביו"ט ראשון בסמוך ללילה דהא מה שמזכה ע"י אחר הוי קנין הניכר ואסור ביו"ט ומה דמקנה קמחו לאחר כתב המרדכי דוקא במשיכה ומשום דאין לו מה לאכול כי משיכה יש גם בשאלה והלואה וא"כ הכא דמזכה ע"י אחר ומגביהו וניכר וק"ו הוא מעירובי תחומין דאסור משום דקנין שביתה הוא ומבואר ברשב"ם פי"נ דף קכ"ז ע"ב גבי בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס דאפילו לר"מ א"י להקנות כיון דאז אין לו כח לדבר ולהקנות גם לר"מ א"י להקנות דשלב"ל רק כשיוכל להקנותו כשב"ל ובמקו"ח סימן ת"ן סק"ח ובנה"מ סימן ס"א מדמה הך דרשב"א לדשלב"ל לר"מ וכיון דא"י לזכות ביו"ט ל"ל דיחול עתה כשאינו מבורר אלא אם יו"ט ראשון בע"ש אין חשש זה ואם הוא יו"ט שני הוה ספק חול וספק הוברר ויש ס"ס אלא דא"כ גם העירוב ל"מ ע"כ פרש"י ר"ה היה דא"י להתנות ומהני העירוב בלא ברירה ול"ל משום דגילה דעתו דאין רוצה לסמוך וצ"ל פושע את וא"ש מה דלא פירש דהוה יו"ט של גליות ונזכר ערב שבת אלא דעדיין קשה נימא דאיגלאי למפרע דאינו רוצה לסמוך ואי דאין ברירה היינו משום ספק ול"ל בדרבנן לקולא דהא לשמואל בדרבנן א"ב בדשיל"מ דאזיל לחומרא מספק ה"נ נימא להיפך אולי

הוברר למפרע דאיני רוצה לסמוך ולא הל"ל פושע את ועכצ"ל דל"ה ע"ש יום א' של יו"ט רק חל ה"ו ויום שני ספק חול גם בר"ה והוי ס"ס אלא דא"כ ל"ה מהני העירוב דל"ל ספק לא הוברר דממ"נ ועכצ"ל ר"ה היה ומהני העירוב אף דא"ב וע"כ לא פרש"י דר"ה היה עד פעם שני ודו"ק כי עמוק הוא.

עוי"ל דברי רש"י לפ"ד הישׁ"ש הובא במג"א סימן תצ"ז ס"ד דבדשיל"מ ל"מ ס"ס אפילו בדרבנן וספק מוכן ביוט"ב אסור עיי"ש ושמואל ס"ל בביצה דל"ז ע"ב גם בדרבנן א"ב ומשום דהוי דשיל"מ וכמ"ש השאגת ארי' סימן פ"ט ואיך זיכה לכל העיר דאינו מבורר מי שלא יניח לעצמו וצ"ל כמ"ש המשבצות כאן דל"ח דשיל"מ כיון דאין לו מה לאכול בשבת ולענגו אמנם בנזכר בחמישי יו"ט אחד יכול להניח ע"ת על תנאי ואין מוכרח לסמוך על עירוב של אחר והוי דשיל"מ רק כששכח עד יום שני ע"ש ל"ה דשיל"מ אמנם כיון דשמואל אמר פושע את כיון ששכח ב"פ ה"נ כששכח עיו"ט וביוט"א וק"ו אם שכח בשני יו"ט הרחוקים ובעי"ט דטרוד יותר חשוב פושע ק"ו בשכח עיו"ט ויו"ט כל היום וביו"ט פנוי ממלאכה אף דקודם סעודה טרוד כמו שפרש"י ריש פ"ב מ"מ אחר סעודה אינו טרוד וכ"כ הפנ"י שם בדף ט"ז ע"ב וכשחל יוט"א בע"ש י"ל לשמואל אזי לזכות לבני העיר כיון דס"ל בדשיל"מ א"ב מחמת דספק דרבנן אסור בדשיל"מ ה"נ ספק דרבנן שיש לו עיקר מן התורה ואתחזק איסורא דספקו לחומרא ס כמו שפסק בתורת השלמים בקונטרס הספקות ס"ק ל"ו וכ"ע הבית מאיר ביו"ד סימן ק"י בד"ה הפר"ח וכ"כ התוס' בעירובין דף ל"ז ע"ב בד"ה מאן דאפשר אפילו מאן דס"ל בדרבנן י"ב בעיקרו מן התורה יסבור א"ב ולע"ד הא בהא תליא דמאן דס"ל בדשיל"מ א"ב דלא עדיף משאר ספק דרבנן דאסור בדשיל"מ ה"כ בעיקרו מן התורה ואתחזיק איסורא והנה כאן אתחזיק איסורא שלא הניח עירוב ולא זכה בעירוב של המזכה רק ביו"ט שני שחל בע"ש הוי ס"ס ומותר אלא דביו"ט של גליות דיכול להניח בחמישי וכשלא הניח הוי פושע דמן הדין צריך להניח ולהתנות אף דע"ש יהא יוט"ב וס"ס מ"מ בדשיל"מ ל"מ ס"ס וע"ת עיקרו מן התורה שלא יאפו מיו"ט לחול דשמואל דיליף מזכור יום השבת זכרהו מאחר שבא להשכיחו היינו כיון דאסור לבשל מיו"ט לשבת בא להשכיחו וכמ"ש באס"ז או דע"ת מתיר הכנה דעיקרו מן התורה מוהכינו וגזרו במקום דשייך הואיל אטו היכא דל"ש הואיל או הכנה בידים אטו הכנה דממילא וע"כ פרש"י ר"ה היה דא"י להתנות ול"ה דשיל"מ ומועיל העירוב משום ס"ס והא דלא פרש"י בפעם ראשון הוא דק"ל לרש"י מה הוה עציב הא כבר שמע דיכול לסמוך אדשמואל בפ"א עוד הקשה בצל"ח דודאי הסמיא שכיח קמיה וראה כ"פ שמערב אכולה נהרדעא ולמה היה עציב גם בפ"א אלא די"ל

דסבר דאינה מזכה רק בשביל ע"ה או אנוס ומי שיאבד ערובו אמנם בפ"ב קשה וע"כ משום דיו"ט שבכל השנה שבנתים לא עירב שמואל אכולה נהרדעא לכן סבר דגם עתה לא עירב אלא דקשה למה לא עירב שמואל ביו"ט שבנתיים עד לשנה ע"כ פרש"י דר"ה היה שא"י להתנות משא"כ בשאר יו"ט א"א וכמ"ש.

ולפ"ז י"ל ה"ט דשמואל דא"ל פושע את ופרש"י דאין דעתו אמזידין והב"י הביא מן הרי"ו דרבו פסק דמותר לסמוך לכתחלה ול"ה פושע ובכנס"י הובא בשע"ת כתב דהאידנא דעת המזכה גם על השוכח כמה פעמים וצריך טעם א"כ למה ל"ה דעת שמואל ג"כ אפושעים וא"ל שורת הדין כן נעשה גם אנחנו כן אלא דשמואל דלא ס"ל ברירה בדשיל"מ והוה ספק אפילו נאמר דזה הוי נמי דבר שאין לו מתירין דאין לו מה לאכול בשבת מ"מ לכתחלה אין לעשות ספק דרבנן וכן לפמ"ש דלא זיכה שמואל רק בס"ס ג"כ אין לעשות ס"ס בידים משא"כ לדידן דבדרבנן י"ב אפילו בדשיל"מ וע"כ דבודאי עשאוהו רבנן מותר לעשות כן לכתחלה ולפ"ז ניחא נמי מה דאמר שמואל דאין דעתו אמזידין דלכאורה כיון דזיכה לכולה נהרדעא איך יוציא עתה מהכלל בדברים שבלב ועיין יו"ד סימן רי"ח בטו"ז סק"ב בשם הריב"ש ואפילו להי"א בחו"מ סימן ר"ז ס"ד בהג"א דבמתנה דברים שבלב הוין דברים ה"ד מ"מ צריך אומדן דעת ב"ד כמ"ש הסמ"ע שם סק"י א"ו כמ"ש דלשמואל דינא הכי ואנן סהדי דכתורה עשה ולפ"ז לדידן דמותר לכתחלה לסמוך ומותר לזכות בשבילו אף אם יאמר המזכה שלא היה דעתו על הסומך לכתחלה הוי דברים שבלב.

ולדעת הר"ן ואס"ז שפרשו פושע את כיון דעציבת גלית אדעתך שאינך רוצה לסמוך בשל אחרים ואני אין דעתי על הפושעים שאינם רוצים לסמוך עלי אפשר דס"ל כמ"ש רשב"א בפ"ק דקדושין הובא בקצו"ח סימן קצ"ה ס"ב גבי שחרור ע"י אחרים דזכות הוא לעבד די"ל דאפילו בע"כ נמי ומתנת ממון שאני דלאו זכות גמור דאדרבה חוב הוא מצד עצמו דכתיב שונא מתנות יחיה עיי"ש והכא זכות הוא לגמרי כשלא הניח ע"ת דל"ש בזה שונא מתנות דזה נהנה וזה לא חסר דסוף סוף יאכלנו המערב עצמו לכן אף דלא רצה לסמוך היה זוכה בע"כ ע"כ הוצרך שמואל לומר דאין דעתו על הפושעים שאינם רוצים.

הלכות חול המועד סימן תקלג

סק"ח ואפילו נהגו שלא לצוד רשאין לחזור ממנהגם מפני שממעטים משי"ט בש"ג יליף מזה להנוהגים שלא לאכול בשר בין המצרים רשאין לחזור ולאכול בשבת ולכאורה יש לדחות דאיסור מלאכה בחוה"מ מבואר בירושלמי פ"ב ה"ג כדי שיאכלו וישתו ויגעין בתורה ופירש ק"ע שישמחו בשמחת יו"ט וא"כ אותם שנהגו שלא לצוד היא היפך

המכוין משא"כ באכילת בשר משום חורבן ביהמ"ק דאינו ענין לשבת וצ"ל דמ"מ העיקר שיגעו בתורה ועוד ה"נ אבלות אסור בשבת וזה חשוב אבלות בפרהסיא וכיון דיש נדנוד איסור במנהג לית בו משום נדר כמו במנהג שלא לצוד בחוה"מ דגים ובשו"ת גא"י חא"ח סימן קכ"ח יליף מזה להתיר לאכול בפסח פאסאליס בשנת בצורת דמשום שי"ט רשאין לחזור ממנהגן עיי"ש ול"ד דא"כ תקשי על הגדולים שהנהיגו איסור קטניות בפסח ורמ"א לעיל סימן תנ"ג פסק דאין לשנות ואמאי הא יש ביטול שי"ט בכל הקטניות ודאי כמו צידת דגים וע"כ כיון דחששו דמחלפי במיני דגן ואתי לאיסור כרת לא השגיחו בשי"ט דקיל יותר משא"כ צידת דגים בחוה"מ אין בו חשש איסור החמור ממצות שי"ט וכן אכילת בשר משום אבלות החורבן קיל ממצות עונג שבת דאפילו בסעודה המפסקת מעלה על שלחנו כסעודת שלמה והרי בטלו שופר ולולב בשבת מחשש דיעבירם ד"א בר"ה.

סימן תקלד

מג"א סק"ב וא"כ לפי מה שנוהגין שלא להחליפן אלא משבת לשבת א"כ אסור עכ"ל דבריו נראין סותרין מה שכתב לעיל סימן י"ג סק"ז ולעיל סימן ש"א סקנ"ח דהא ה"נ דמבואר במשנה דמנופחת שרי לכבס וכיון דאז לא גזרו אף דנשתנה המנהג עכשיו מותר.

סימן תקלז

ס"א דבר האבד בשו"ת גא"י חא"ח סימן קל"ט מעות שיעבדו אצלו בחומה קודם יו"ט ונלקחו לעבודת השר ובחוה"מ רוצים לעבוד בעד המעות וא"ל יניחם לעבוד לא יהא להם במה לשלם והשיב דל"ח דבר האבד כמ"ש הש"ך בחו"מ סימן של"ג סקט"ו דאפשר שיהא לו עיי"ש ול"נ דשא"ה משום ספק דבר האבד אין לכוף הפועל דתורה אמרה עבדי ולא עבדים לעבדים אבל בחוה"מ ואבלות דהוי דרבנן ספק דבר האבד מותר כמ"ש מג"א ריש סימן זה ועוד אינו דומה חוב שביד ישראל לחוב שביד עכו"ם כמבואר ביו"ד סימן קמ"ח ס"א ובחו"מ סימן רנ"ג ס"כ בהג"ה אלא דאפילו בודאי אבד יש לאסור וכמ"ש בשע"ת סימן זה כיון דאין המלאכה בעצמה דבר האבד וכן משמע מהנוב"ת סימן ק"ג הובא בשע"ת לקמן תקמ"ג אלא נשאל באחד שנתן קודם החג לבע"מ גוים. דהברכ"י הניח זה בצ"ע דהא מותר ע"י פועל שאין לו מה יאכל אף דהמלאכה גופה אינו דבר האבד ולפ"ז צ"ע נמי במי שיש עליו בע"ח דוחק ואם לא ישלם לו בזמנו יעשה עליו

הוצאות או לא יקוף לו עוד וגם לקול השמועה גם אחרים לא יקיפו לו אם מותר למכור סחורתו בחוה"מ דאם חשיב דבר האבד מותר לקונה ישראל לקנות ממנו אף דלהקונה אינו דבר האבד כדלקמן סימן קמ"ב ס"א דדבר האבד מותר לעשות ע"י פועל בשכר אף דלהפועל אינו דבר האבד וכ"כ בע"ת ליו"ד סימן שפ"ה דאם הוא דבר האבד לאחר רשאי האבל לעשות ודע דנוב"ת סימן ק"ג אינו ממש דעתו כדעת מהר"ם שהביא ברכ"י ושע"ת דנו"ב לא קשה עליו מן לקמן סימן תקמ"ב דע"י פועל שאין לו מה יאכל שרי כל מלאכה כיון דאין לו מה יאכל הוי לגביה דפועל צורך המועד הקילו אף דמלאכה עצמה אינו דבר האבד ואינו צורך המועד כלל משא"כ מהר"ם דס"ל דאפילו ע"י פועל שאין לו מה לאכול אסור מלאכה שאינה בעצמה דבר האבד ודאי קשה עליו מן סימן תקמ"ב וכמ"ש הברכ"י ותירוצו של שע"ת דחוק ובריטב"א במו"ק די"ג כתב דלפיכך התירו חכמים כל שהוא לצורך המועד וכל שהוא דבר האבד כדי שלא יהא דואג על אבדתו וימנע משמחת יו"ט וכן התירו שכר פעולה שאין לו מה יאכל עיי"ש ולפ"ז מותר בדבר האבד אף דאין המלאכה בעצמה דבר האבד וכ"ש סחורה דקיל ממלאכה וכמ"ש הריטב"א שם והב"ח בסימן תקמ"ב בהוכחה מדברי הש"ס שם.

סימן תקלט

ס"ד אם לא יפסיד מהקרן לא ז"ל ירושלמי פ"ב דמו"ק ה"ג א"ר מנא אין ידע דלא מיזבין והוא פתח מן אגרא יזבין ואי לא לא יזבין א"ר יוסי בר בון אגרא וקרנא קרן הוא אין ידע דלא מזבין והוא פחת מן קרנא וזבן ואי לא לא זבן כן הגרסא בירושלמי וריב"ש גרס בדר"מ ופחת מן קרנא ופירש פחת אן קרנא דר"י ב"ב ר"ל מן השכר שהוא מכלל הקרן לפי סברתו כי הוא חולק עם רומינא עיין ריב"ש סימן ש"ך וב"י הביאו ויש ט"ס בב"י שגרס בדר' מנא ופחת מן אגרא לכן נתקשה הש"ך בדברי הריב"ש ומ"מ ק"ל כיון דר"י ב"ב בא לחלוק ולומר דפחת הריוח ג"כ הוי דבר האבד יותר הל"ל אי פחת מן אגרא ועוד דמיותר לגמרי וסגי במה שאמר אגרא וקרנא קרן הוא דממלא נדע אי פחת מן אגרא דינו כפחת מן קרנא ולכל הפחות מה דמסיק ר"י ב"ב ואי לא לא יזבן ודאי מיותר דוודאי אם לא יפסיד אפילו מהריוח אינו דבר האבד כלל וגם אינו מוסיף בזה על רומונא ולא צ"ל רק מה דבא לחלוק על ר"מ דגם כשיפסיד מהריוח מותר למכור ותירץ לזה דבירושלמי הגרסא בדר' מנא מי פחת מן אגרא דלא כריב"ש ופירש הפני משה במח"כ אין לו פנים בזה כלל והק"ע פירש דברי ר"י ב"ב בלשון בתמי' אגרא וקרנא קרן הוא וכי הריוח נחשב קרן ומ"מ קשה קצת דלמה אמר ר' מנא ואי לא לא יזבן דפשיטא דא"ל יפחת מהריוח

דאינו אבד כלל ואסור ולע"ד אפשר לפרש דהנה גם ספק דבר אבד מותר כמ"ש טו"ז כאן ומג"א לעיל ריש סימן תקל"ז ולכאורה לא משמע כן מהירושלמי דאמר אין ידע דדוקא ידע ולא כשאינו יודע ונראה דאם ספק דבר האבד ואפילו לא יאבד לא ירויח יותר זה מותר בחוה"מ ואפילו מלאכה בחוה"מ דאורייתא אסור מ"מ זה חשוב כודאי אבד דיותר שוה עתה כשודאי אינו אבד מאם יניחו בספק אמנם כשיש ספק כשיניחו אפשר ירויח יותר נהי דמסופק נמי דיפסיד הוי קרוב לשכר וקרוב להפסד וזה דרך פרקמטיא לכן צריך שידע בודאי שא"ל ימכרנו עכשיו יפסיד וקמ"ל ר' מכא תרתי חדא דאפילו הפסד ריוח חשוב דבר אבד ועוד דוקא כשיודע אבל אם לא ידע והוה ספק אסור אלא דר"מ ס"ל דוקא כשלא ידע אם יפסיד הריוח לעומת זה אמרינן דאפשר יתיקר וירויח יותר אבל אם א"י א"ל יפסיד מהקרן מותר אף דאפשר לעומת זה ירויח לא שקלינן ריוח נגד קרן ור"י ב"ב מחמיר דאגרא בקרנא לכן צריך שידע בודאי אפילו מהפסד קרן דאם לא ידע בודאי אף דמסופק שמא יפסיד מקרן אסור כיון דקרוב לשכר נמי שמא ירויח יותר ודרך סוחרים לכנוס בספק היזק מחמת ספק ריוח ולפ"ז כיון דפרקמטיא בח"ה לכ"ע רק רבנן אסרוהו יש להקל כר"מ נמצא למדנו לפי דרכנו דאם לא ימכור עכשיו ודאי יפסיד מהריוח מותר למוכרו עכשיו ואם מסופק שמא יתזל ושמא יתיקר אלא דאפילו יתזל לא יפסיד מהקרן אסור למוכרו בח"ה ואם ירא שלא יפסיד גם מהקרן ואינו רוצה להכניס עצמו בספק היזק קרן מחמת ספק ריוח מותר למוכרו עכשיו ועיין ב"י ביאר דברי הרא"ש מריה דהאי דינא דרק אם מסופק שמא יפסיד מהריוח לא חשוב דבר אבד אבל אם בודאי יפסיד ריוח חשוב דבר אבד ומינה כשמסופק שמא יפסיד מהקרן מותר וזה כמ"ש.

ועיין בריטב"א פ"ק דמו"ק דשכר עמלו דינו כקרן ומ"ש הריטב"א שם דיש ראיה ברורה דגם הפסד ריוח בסחורה שבא כבר לרשותו חשוב דבר האבד מדהתיר רבא שם די"א לממלח דגים שצדו מן ההפקר וכבר אכלו כדי טרחם ומכח זה השיג על התוספת וס"ל דבבלי פליג עם הירושלמי עיי"ש ולפמ"ש לק"מ וכן מוכח בתוספת שם ד"י ע"ב בד"ה ובדבר האבד דלא מחלקי בין הפסד קרן וריוח רק אם שמא לא ימכרנה יפה פעם אחרת ועדיין יל"ד לשון ירושלמי אגרא וקרנא קרן הוא דלכל הפירושים הל"ל אגרא קרן הוא ואפשר עפימ"ש הטו"ז לקמן תקמ"ב תק"ב עיי"ש ה"נ יכול למכור במכירה אחת הרבה מכפי הקרן בשביל חשש הפסד קרן אף דיכול למכור מעט בכדי שיצא מחשש הפסד קרן וזהו אגרא וקרנא כשהם במכירה אחת ביחד קרן הוא דין קרן י"ל.

סימן תקמ

ס"א טו"ז סק"א ויש ללמוד משם דמותר לעשות סולם ולהטיח גגו בח"ה ותימא שלא הביאו הפוסקים כאן ולע"ד אין ראיה דהא גם מעקה על השוכר לעשות ויש בו מעשה הדיוט ומעשה אומן מדאמר כאן דבונה אותו מעשה הדיוט ה"כ י"ל להטיח גגו כדמוכח בס"ג דסדקים שבגג מותר לסותמן ביד וברגל אבל לא בכלי אומנת דביד ורגל הוי מעשה הדיוט וכן סולם י"ל דהוי כאיצטבא דסעיף וא"ו וגבי שוכר כיון דכל אלה אפשר לעשות מעשה הדיוט וא"צ לשכור אויבים על השוכר לעשות ובח"ה כמי לא שרי מעשה אומן ועוד דבאס"ז בב"מ שם איתא דמעקה מעשה אומן הוא ומ"מ על השוכר דאינו מוכרח רק מחמת רצונו להשתמש על הגג ה"ל י"ל בסולם תדע דהא בסמ"ע סימן שי"ד מבואר בשם נמ"י דסולם של עליה על המשכיר לעשות כיון דלא מתדר בלא"ה הרי דסולם של גג הטעם דאין עיקר דירתו תלוי בסולם וכן מבואר בחו"מ שם ס"א דאין על המשכיר לעשות רק דבר הצריך אומן ועיקר דירתו תלוי בו.

ובירושלמי פ"א דמו"ק ה"י הציר והצינור והקורה והמנעול שנשברו מתקנן במועד ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד כהדא ר' מנא איתבר עוקא דסולמיה שאל לר"י אבוי ושרא ליה ופירש הפ"מ מדרגה של הסולם נשבר ומדאמר כהדא מדמי למנעול ומפתח דמעשה אומן הוא ושרי ה"נ בסולם ע"כ שרי משום צורך גדול ואולי בסולם של עליה הוי.

סימן תקמו

מג"א סק"ד דלילה ראשונה אסור לעשות סעודה דעיקר שמחה אינו אלא חד יומא ולילה ראשונה נגרר אחר היום דהשמחה מתחלת ביום ונגמרה בלילה וכן למ"ד משום טרחא בסעודה ראשונה איכא טרחא יתירה עכ"ל ולא נ"ל דמבואר בירושלמי פ"א דמו"ק ה"ז דנושא מערב הרגל א"ר בא עלת כלתא נפקת טרחותא פירשו ק"ע ופ"מ עלתה לחופה כבר יצאה הטרחא דטרחא ליכא אלא חד יומא עיי"ש הרי דאם החופה ביום תו ליכא אח"כ טרחא ומינה דה"נ הפירש דאין השמחה רק חד יומא יום החופה לבד ולא לילה שאחריו דגם השמחה עיקרה רק הנשואין כמ"ש הרשב"א הובא בב"י.

סימן תקמז

ס"ג כל שלשים בפ"ק דמו"ק מ"ש למ"ד יום אר"כ ואמרי לה אר"י אמר רב מעשה באדם שכנס מעות לעלות לרגל ובא ספדן ונתנתן לו אשתו ונמנע ולא עלה באותו שעה אמרו לו יספדינו קודם לרגל שלשים יום ושמואל אמר לפי שאין המות משתכח מן הלב ל"י מ"ב

א"ב דקעביד בחנם והראב"ד כתב דקי"ל כשמואל מדאמר בירושלמי אם מת לו מת תוך שלשים לרגל מותר לספדו מפני שהמרירות כבד בלבו ואין מוסיף בהספד הרי משום צער המועד הוא והרמב"ן ז"ל כתב כיון דקי"ל הלכתא כרב באיסורי אין לשנות מפני הירושלמי אי אתיא כשמואל והרא"ש כתב כיון דבחד לישנא אר"נ נסמוך על ירושלמי דהאי לישנא עיקר וא"צ לסתור הכלל שלנו והטור כתב אסור להספיד על מת שמת לפני ל"י קודם המועד ואפי' אם י"ל הספד בל"ז כגון שמת לו מת עתה שאותו מותר להספידו אפילו מת ערב הרגל אסור להספיד עמו על המת שלפני ל"י אבל בחנם מותר לרב וכו' ותמה השע"מ דמבואר דדעת הטור דמת חדש מותר לספדו אפילו בשכר שהרי כתב אבל בחנם מותר מכלל דעד השתא מיירי בשכר והא לרב ל"ש חדש ול"ש ישן כיון דטעמא משום עלית הרגל עיי"ש והנלע"ד כיון דיש תרי לישנא אי ר"כ אמרה או רב אם כן אפילו לרמב"ן ותוספת דפסקו כרב הוי ספק שמא לא אמרה רב רק בדרבנן אזלינן לקולא ומיקל בחנם אמנם בחדש בשכר הוי חומרא ויש להקל כלישנא דלא אמרה רב והלכה כשמואל ונקטינן בתרוייהו להקל אף דממ"נ חד אסור ועיין לעיל סימן תקל"ח ס"א במג"א סק"א.

וצל"ע לפמ"ש במשבצות לעיל סימן חי"ת סק"ח דלא עשו חכז"ל סייג וגדר בעשה שלא יעבור בשוא"ת וא"כ איך גזרו מחשש שלא יעלה לרגל דאינו רק עשה כמבואר ברמב"ם פ"א מחגיגה בשלמא לשמואל גזור דיתעורר הספדו ברגל ויבטל מצות שמחה בקום ועשה ואפשר דרב ג"כ מה"ט גזור אלא דשמואל ס"ל דאין המת משתכח מן הלב שלשים יום אי מספידו פחות משלשים יום לפני הרגל אתי למספד ברגל דעדיין לא שכחו כפרש"י ורבי לא ס"ל זה רק כשיש סבה המזכירו ברגל דע"י שהוציא המעות שכנס לעלות לרגל ונתנו לספדן כשישאר גלמוד בביתו ולא יעלה זה סבה חזקה להזכירו וא"כ במת חדש דבלא"ה זוכר גם לרב לא גזרינן ונמצא הירושלמי גם לרב אתיא וה"ט דלא אמר בגמרא דא"ב מת חדש ונראה דרמב"ן נמי לא ברירא ליה דירושלמי אתי כשמואל לכן כתב דאין לשנות מפני הירושלמי א"י אתיא כשמואל הרי דרק באת"ל קאמר דאפילו אם אתיא כשמואל אין לשנות והא דלא קאמר הרמב"ן דאין להוכיח מהירושלמי מטעם שכתבתי משום דאפילו אין הוכחה מירושלמי הוה ספק דשמא ר"כ אמרה והלכה כשמואל דקשש מיניה דעד אביי ורבא הלכה כקמאי וכיון דיש עוד ספק אי הירושלמי ס"ל כשמואל כראב"ד הל"ל הלכה כשמואל דהוה כס"ס לכן דחה דאפילו אתי הירושלמי כשמואל מ"מ אם רב פליג על שמואל הלכה כרב ובזה א"ש דהל"ל אין ספק דבבלי מוציא מודאי דירושלמי עיין יד מלאכי סימן צ"ד כיון דגם מירושלמי אין

הכרעה ודאית ומיושב גם דברי הטור דאפילו לרמב"ן דהלכה כרב מ"מ במת חדש בשכר מותר כיון דמספ"ל אי הירושלמי אתיא גם כרב הוי ספק בדרבנן.

סימן תקמח

ס"ב

בהג"ה עיין ביו"ד וכו' עמ"ש בשו"ת גוא"י חיו"ד סימן צ"ג לפרש דביו"ד שם מבואר דאבלות יום ראשון דרבנן לכן אפילו עת ונקבר ביו"ט ב' דר"ה אינו עולה למנין שבעה ועמ"ש הפמ"א הובא בפ"ת ליו"ד סימן שצ"ט סק"ה.

ס"י בהג"ה וה"ה לענין כבוס בהגהות הגאון רב"פ זלה"ה ביו"ד סימן שפ"ט על הש"ך סק"ב ז"ל עיין בהגהות פרישה בזה"ל וריב"א אוסר כל שלשים היינו לכבס וללבוש אבל לכבס ולהניח פשיטא דשרי תוך שלשים וק"ל עכ"ה ומעתה י"ל לפי מה שנוהגין שאדם אחר לובשן תחלה ואח"כ לובשן האבל מותר גם לכבס כדי ללבוש בגוונא זה ולזה נתכוין הרמ"א במ"ש ונוהגין שאדם אחר לובשן תחלה אבל מלשון הרמ"א בא"ח סימן תקמ"ח ס"י נראה שאין תקנה להתיר הכבוס בסמוך לרגל אף דאז דייניגן כלאחר זיי"ן ולפ"ד הנ"ל היה להתיר הכיבוס אדעתיה שבליל רגל ילבוש אחר תחלה עכ"ל וצריך להבין מ"ט חמיר ע"ד ליתן לאחר ללבוש מע"ד להניח ונלע"ד דההיתר דאחר לובשן תחלה הוא דנראה דנתבטל הכיבוס וא"כ לכבס ע"ד כן הוי תרתי דסתרי ולפ"ז י"ל דבתוך שלשים מותר כה"ג דיכול להערים ולכבס ע"ד כן דאינו ניכר דאפשר כובס להניח ואח"כ נמלך ליתן לאחר ללבשם וכה"ג מצינו בפ"ק דביצה די"א ע"ב ר"א מערים ומלח גרמא גרמא ובשבת דף קל"ט ע"ב מערים אדם וכו' התם לא מוכחא מלתא ועיין מג"א סימן של"ה סק"ב מ"ש בשם הה"מ מערימין בשל בריהם ובמה שכתבתי שם בס"ד ובמג"א סי' תקל"ג סק"ג ולענין אבל הלכה כדברי המיקל י"ל גם רמ"א מודה להקל א"ל מוכחא והבן אבל בערב הרגל תוך זיי"ן דלכבס להניח עד אחר שלשים אסור ומוכח דמכבס ע"ד שילבש אחר תחלה ברגל ואח"כ ילבש הוא ונסתר מחמתו אם מה דלובש אחר מבטל הכיבוס למה מכבס עתה וא"ל מבטל הכיבוס אסור ללבוש תוך שלשים ולפ"ז לכבס תוך שבעה בערב הרגל ע"ד ליתן לאחר ללבוש קודם ודאי אסור ובשאר. השנה תוך שלשים אפשר דמותר ע"ד כן ולכבס להניח מותר בודאי.

סימן תקמט הלכות תשעה באב

ובג' בתשרי בב"י בשם רי"ו איתא דבר"ה נהרג גדלי' ונדחה תעניתו ובא"ר בשם ראש יוסף מסיק להתיר לבעל ברית לאכול מה"ט אמנם בפע"ח שער כ"ד פ"ב מבואר דבשלישי בתשרי נהרג וההיא יומא דקגרים.

סימן תקנא

ס"ג במג"א סקי"ד עיין מטה יהודא דליכא סתירה מהד"מ להרמ"א ולפי דבריו גם כתונת לשבת אסור לכבס דלא הותר רק ללבוש מפני הזיעה וכ"כ בסידור מהגאון מליסא וכן משמע בהגהות של אמרי ברוך וכונתו דחלוק שתחת בגדיו אין בו משום כבוד שבת ואין מותר רק ללבשו מפני זיעה ועיין במטה משה סימן של"ו.
סעי' י"ז אבל על פדיון הבן אומר ואם חל יום ל"א בט"ב יעשה הפדיון בלילה שאחריו דבט"ב נחשבים כאבלים ואין לברך שהחיינו בפרסום גם אין להשהות הפדיון עד יו"ד אב כ"כ בשו"ת גוא"י חיו"ד סימן קט"ז.
במג"א ס"ק כ"ו דמיד שהתפללו הקהל וכו' ובח"א כלל קל"ג סט"ז הקשה דמג"א גופא בסימן למ"ד סק"ז כתב דבמלתא דרבנן אינו נגרר אחר הצבור ולע"ד שאני התם דהצבור אינם באותו חומרא שלא להניח תפילין אף כשלא ייצ"ח עדיין דסתמא כבר הניחו ביום אבל כאן כיון דחל החומרא על הצבור נגרר אחריהם וביו"ד סימן שע"ה ג"כ צבור אינם אבלים ולא חל עליהם החומרא לכן כיון שהוא דרבנן לא נגרר אחריהם ובא"ע ס"ס קכ"ג ג"כ חל החומרא על הציבור שלא לדון בלילה.

סימן תקנב

ס"ב בשר מלוח וכו' ובשר עופות וכו' נהגו לאסור משמע דמדין התלמוד מותר אמנם בתוספת בתענית דף למ"ד כתבו ואף על גב דאמר הש"ס דבשר מלוח מותרת אפ"ה לדידן אסור לאכול בשר אפילו מלוחה מזמן מרובה כיון דאנו רגילין לאכול בשר מלוח וכן צריך למעט משתייתו שאם היה רגיל לשתות עשרה כוסות משכר או משקה אחר לא ישתה כי אם חמש עיי"ש וצ"ע למה תלה הש"ע ד"ז במנהג והלא מה שנאסר מהתלמוד בכ"מ אסור וחמור ממנהג עב"ח דיש נ"מ לענין מי שא"א לו לאכול חלב עיי"ש אמנם יל"ד בדברי תוספת דציינו עצמם על דברי רשב"ג שאמר ואם היה רגיל לסעוד בעשרה יסעוד בחמשה דה"ל לציין על הברייתא דאוכל בשר מליח וגם מה ענין דצריך למעט משתייתן לזה לכן נ"ל לפמ"ש המג"א לעיל סימן ש"א ס"ק כ"ח לענין רחיצה אף דבזמן

הזה נשתנה והיה ראוי לאסור מ"מ כיון דל"ג חכמים שרי וכמ"ש ס"ס י"ג בב"י וא"כ ה"נ נהי דנשתנה מ"מ כיון דלא גזרו חכמים אין לנו לחדש גזרות וצ"ל דס"ל לתוספת דהלכה כרשב"ג דצריך לשנות גם בדבר שלא אסרו דת"ק נמי מודה לרשב"ג וכדעת אבי העזרי שבטור וע"כ בזמן התלמוד דלא היו רגילים לאכול בשר מליח רק בשר שלא עבר עליו שני ימים הוי שינוי במה דלא יאכל בענו"ב בשר כזה אבל לדידן צריך לשנות גם בבשר מליח דל"ה גזרה חדשה דחכמים גזרו לשנות רק השינוי ישתנה לפי הזמן ע"כ ציינו דבריהם על דברי רשב"ג וכתבו וכן צריך למעט בשתייתו שאם היה רגיל דהכל מחד טעם דנהי דת"ק לא הזכיר רק יין מ"מ מודה דצריך לשנות גם בשתיית שאר משקים ויין אסר לגמרי והמחבר דלא הביא דברי אבי העזרי מחמת שכתב דרמב"ם לא ס"ל הכי ולת"ק א"צ לשנות לכן גם בשר מליח לא אסר רק מחמת מנהג ולפ"ז להרמ"א בס"א דפסק דגם בשאר משקים צריך למעט ממה שרגיל כתוספת גם בשר מליח מדין התלמוד אסור לכן מי שא"א לו לאכול מאכל חלב יתנו לו בשר עוף או דגים ולא בשר מליח.

ס"י אוכל בשר עיין טור ז"ל כתב רב שר שלום שחל ביום א' או בשבת ונדחה ש"ד למיכל בשר אבל אנו אין רגילין כך ואפילו בשבת אין אנו אוכלין בשר ושותין יין בסעודה המפסקת ולשון סמ"ק אנו אין אנו רגילין בכך ואף בשבת אין אנו אוכלין בשר וכו' ונתקשה הב"י בלישנא ואפילו עיי"ש והטור חולק כיון שנמנע מלאכול בשר ולשתות יין משום אבל הוא אסור כדמוכח במ"ק דכ"ד שניכר בו שעושה משום אבל הוא אסור לעשותו בשבת ולע"ד גם רב שר שלום הכי ס"ל אלא דס"ל תינח הרגילין בכל שבת בסעודה שלישית בבשר ויין אם ימנע עתה יהא ניכר אבל אנו אין רגילין כך ואפי' בשבת היינו בכל השנה אין רגילין אחר סעודת צהרים לסעוד עוד בבשר ויין ואפילו בסעודת שלישית בשבת:

אין אנו אוכלין בסעודה המפסקת בשבת גם כן כיון דאינו ניכר וחשוב דברים שבצנעא ובזה א"ש מ"ש אנו אין רגילין דלפירש הב"י קשה דמשמע דאינו רגיל אבל לפעמים אוכל ולפעמים לא ואם נהג כן לאסור משום חורבן הבית למה אכל לפעמים ועוד דהוה כפל לשון דהל"ל אנו אין רגילין לאכול בשר ואפי' בשבת ולפ"ז אותם שבשאר שבתות בסעודה שלישית אין רגילים בבשר ויין רק עתה ממלאם כרסם בבשר ויין לא יפה עושים עמג"א סקי"ד.

סי"א הג"ה והגאונים כתבו וכו' עיין טו"ז הקשה כיון דקיבל עליו סתם תענית צריך להשלים כמ"ש סימן תקס"ב ס"ג ולע"ד י"ל דחשוב כנדרי שגגות דהדבר מוכיח אלו היה יודע דעט"ב יחול בשני לא היה מקבל עליו להשלים יום זה וכעין מ"ש ביו"ד סימן רל"ב

ס"ז וס"ח עיי"ש ול"ל דלא יתענה כלל עט"ב מה"ט מכיון דתענית שעות חשוב תענית אפשר היה מתנה חוץ עט"ב שלא ישלים ואפילו את"ל דאין זה מוכיח כהך דיו"ד והטו"ז שם ס"ק י"ג כתב דבעינן שיהא ידוע לכל הטעות שלו והכא י"ל כיון דיש מתענין שני ימים ולילה אלא דלזה קשה להתענות כל כך לא הוי ידוע לכל הטעות שלו מ"מ י"ל התם דפירש בפיו האיסור א"א לבטל מכח טעות רק בידוע לכ"א שיחשב כהוציא אביו בפירש אבל כאן דתענית שעות כמי חשוב תענית א"כ אין הטעות סותר דברי פיו רק מקבל סתם תענית צריך להשלים דסתמא כונתו להשלים וכמ"ש במחה"ש סימן תקס"ב סק"ב אבל הכא כיון דלזה א"א להתענות שני ימים אלו ידע לא היה כונתו להשלים יום זה ומהני כיון דאינו סותר דברי פיו רק כונתו א"צ שיהא ידוע לכל וממ"נ אי אמרינן דכונתו להשלים ל"ה דברים שבלב מחמת דאינו רק פירש על קבלתו להתענות בפיו י"ל דל"ה דבר מוכיח וידוע לכל דהרבה מתענים רק לשעות וכעשרת ימי תשובה וכדומה ואם כן ל"ה כפירש בפיו הכונה להשלים ומ"מ צריך שישלים ומהני האומדן דעת דידוע לו שלא היה מקבל עליו להשלים עט"ב אף דאין זה ידוע לכל דגם כונתו להשלים אינו ידוע ומוכיח לכל ואם אמרינן מש"ה צריך להשלים דאנן סהדי דכונתו להשלים והוי כפירש בפיו א"כ י"ל לולא דאנן סהדי בהכי ל"ה מחויב להשלים וא"כ בעט"ב ל"ל אנן סהדי אלו ידע מ"מ היה כונתו להשלים ממילא ל"ח כפירש להשלים גם עט"ב ודו"ק מאד.

סימן תקנג

ס"ב בהג"ה ונהגו שלא ללמוד בעט"ב מחצות נ"ל בנדחה ט"ב ליום א' מותר בעש"ק דמבואר במהרי"ל כיון שנדחה אין עליה דין ט"ב וכ"ד המחבר בסימן תקנ"א ס"ד והי"א שם מודים לדינא רק נהגו ועיין שע"ת סק"ה משמע דמותר.

סימן תקנד

מג"א סק"ח ומתרפא מיום אל יום מותר וכו' בהגהת לב"ש כתב שיש סכנה אם יתענה ובפרמ"ג כתב ואם יש סכנה אפילו ביוה"כ לא יתענה עיי"ש וודאי אינו ר"ל סכנת מות דזה אצ"ל ואינו ענין לכאן אלא די"ל אם יש סכנה שלא יתרפא מחסרון דעתו וקמ"ל דזה ג"כ חשוב סכנה ומהרי"ל דמתיר בט"ב אפילו אינו סכנה דלא כלב"ש ומ"מ מדברי שניהם למדנו דלרפאות חסר דעת חשוב פקוח נפש.

ס"ו בהג"ה ומיהו נוהגין להתענות עיין שו"ת בשמים ראש סימן צ"א ז"ל חיה כל ל' יום אינה מתענה בט"ב וכן הכריעו רמ"ה והרמב"ן ז"ל והם כדאי לסמוך עליהם אלא

שבאשכנז שהן בעלי כח יותר מתענות אפילו בצום גדלי' וי"ז בתמוז ויו"ד בטבת ולא מיחו בהן חכמים אבל במדינות הללו הן חלושות ואין להחמיר חכם עכ"ל וא"כ כ"ש עכשיו שהדורות חלושים יותר ויותר ומשמע דיש למחות בהן מלהתענות דהא מפני שהיו בעלי כח לא מיחו בידם חכמים.

סימן תקנה

ס"א שלא להניח תפילין עטו"ז מ"ש בישוב דברי ר ה"ג ולע"ד לפמ"ש ביו"ד סימן שפ"ח ס"ב דבשעת הספד ובכי לא יניח לתפילין ושם סימן שצ"ד דשלשה לבכי שבעה להספד ובסימן שצ"ה שם מבואר דמקצת יום שביעי ככולו א"כ אסור להסיר התפילין בשביעי כדי להספיד וחידש רה"ג דבט"ב רשות בידו דכולו יומא ההיא קבוע לבכיה והספד כמ"ש טו"ז לקמן סימן תקנ"ט סק"ו.

סימן תקנו

ס"א מבדיל על הכוס הב"ח הביא בשם רי"ו שלא יכניס עצמו בספק ברכה לבטלה ושכן עיקר כרמב"ן ולכאורה קשה הא הב"ח גופא פסק לעיל סימן רצ"ט דמי שלא הבדיל במ"ש מבדיל עד סוף יום שלישי וצ"ל דס"ל דעיקר כמ"ש הרמב"ן דאפילו למ"ד מבדיל והולך כל השבת כולה ה"מ היכא דמו"ש חזיא לאבדולי אבל היכא דמוצאי שבת לא חזי ליה לא מבדיל בלא זמניה משום כל שא"ר לבילה בילה מעכבת בו ולכאורה קשה ממ"ש הב"ח לעיל סימן ל"ב סי"ג בנמצא דבוק אות לאות בס"ת בשבת אין להוציא אחרת כיון דראוי לגרור רק איסור שבת רביע עליה חשוב ראוי לבילה וה"נ ראוי לשתות רק איסור ט"ב רביע עליה וצ"ל כמ"ש המשבצות שם סקח"י דה"ד אם ראוי לגרור כשיעבור שבת עיי"ש והכא כשיעבור ט"ב אינו ראוי להבדיל דעבר זמנה דמה דמבדיל כל השבת הוא רק כשראוי להבדיל במוצאי שבת לרמב"ן דזה בזה תליא ועמ"ש לעיל סימן ל"ב סח"י.

סימן תקנט

ס"ו בה"ט סק"י אונן אסור בלילה ולמחר נכנס ויושב בביהכנ"ס עד שמשלימין הקינות ובא"ר ז"ל כתב מי"ט אונן אסור בלילה ולמחר נכנס ויושב בביהכנ"ס עד שמשלימין הקינות מהריא"ק ונ"ל דוקא אחר הקבורה וכן הורתי עכ"ל ולשון מהריא"ק לא משמע הכי דא"כ תו אינו אונן וגם לפ"ז אין חילוק לילה ויום גורם אלא הל"ל אונן אסור ואפשר מה"ט השמיט בה"ט דברי מי"ט.

סימן תקס

ס"א אמה כנגד הפתח בפחז"ה דנ"ג ע"ב איתא כה"ג למחזיק בנכסי גר דאם סייד בו קנאו ואר"י וכמה אמה אר"ח וכנגד הפתח פירש רשב"ם דשלא כנגד הפתח בעי טפי מאמה ובחו"מ סימן ער"ה סי"ג לשון הש"ע אמה אחת או יותר כנגד הפתח וכתב הסמ"ע בסק"כ דשלא כנגד הפתח לא סגי באמה ותמוה איך כתב כן על הש"ע דכתב או יותר כנגד הפתח הרי גם ביותר צריך כנגד הפתח ומצאתי בלח"ם פ"ב מזכיה סוף ה"ג תמה כן על הה"מ שהביא דברי רשב"ם על הרמב"ם שכתב נמי כגון אמה או יתר כנגד הפתח וכ"כ הרב"י בטוח"מ והובא נמי בפרישה שם דרמב"ם ורשב"ם פליגי ואפשר לומר דגם לרמב"ם אם סייד הרבה משיעור אמה א"צ כנגד הפתח והאי יתר יש לו שיעור וכאותה דבחו"מ סי' רי"ח ס"ח דעד חלק מן כ"ד נכלל בלשון יתר ונטפל לשיעור שפירש וה"נ אם יש יותר מאצבע על האמה אינו בכלל האמה וא"צ נגד הפתח ויש להכריח כן דהא יל"ד מנ"ל לרשב"ם דטפי מאמה ל"צ נגד הפתח וצ"ל מדאר"ח וכנגד הפתח דקאי אדברי רב יוסף דהצריך אמה ולא אמר ר"ח כנגד הפתח אגוף מימרא דר"א וע"כ דרק באמה מצריך נגד הפתח ואם כן לרמב"ם דגם ביתר מאמה צריך כנגד הפתח הק"ל וע"כ כמ"ש ונתישבו דברי ה"ה וסמ"ע ומ"מ צל"ע מאין הוציא הרמב"ם זה דיתר נמי דינא הכי והנה גם כאן אר"י ור"ח כן ולרשב"ם ביתר מאמה א"צ נגד הפתח וכ"ד נמ"י בחז"ה ורי"ן לענין חזקה בנכסי הגר ונראה דה"ה הכא דחד לישנא וחד טעמא לתרוייהו ואם הוא יותר מאצבע על אמה די"ל גם לרמב"ם א"צ נגד הפתח יש מקום להקל לע"ד ובשו"ת גור אריה יהודא חא"ח סימן ל"ג פסק ג"כ דאם שייר יתר מאמה אף שלא כנגד הפתח יוצא י"ח וי"ל עוד דברי הסמ"ע כשנדייק מה דסיים לא סגי באמה על אמה ובש"ע שם לא נזכר רק אמה והל"ל לא סגי באמה אמנם י"ל או יתר ר"ל ע"ד שכתב הרדב"ז והוא במג"א לקמן תרמ"ח סק"ג וה"נ צריך מרובע וכמ"ש הפרמ"ג וכשהוא ארוך וקטן לא מצטרף ואזי הוא יותר ע"כ ומ"מ צריך כנגד הפתח כיון שאין היתר מרובע וליכא ריבוע רק אמה על אמה וזה כונת הסמ"ע דשלא כנגד הפתח לא סגי באמה על אמה רק צריך להיות יותר באורך ורוחב וגם דברי הה"מ י"ל כן ומ"ש טפי מאמה בעי כונתו באורך ורוחב ולהמג"א הנ"ל כתב הרמב"ם או יותר לומר דבלוקח גם כה"ג לא קנה וכמ"ש בתחלת ההלכה ומזה הוכחה לרדב"ז דמוכח שכן הבין הה"מ וסמ"ע ובהלכות תענית ל"כ או יותר כיון דבע"כ משייר וצריך מרובע למה משייר באורך יותר ע"כ כתב אמה על אמה לבאר דצריך מרובע משא"כ בהלכות זכיה דמצייר לנוי אפשר דארוך יותר דכך הוא המדה של הציור עכצ"ל או יותר ואצ"ל אמה על אנה.

בטו"ז סק"א האריך בביאור דברי רמב"ם וטור ולע"ד מקור דברי רמב"ם מתוספתא פט"ו דסוטה ז"ל בפולמיס של טיטוס גזרו על עטרות כלות ושלא ילמד את בנו יונית וכו' ושלא לסוד את ביתו בסיד בביצת הסיד אם ערב בו תבן או חול מותר וכו' פולמס האחרון גזרו וכו' משחרב וכו' סד אדם את ביתו בסיד ומשייר דבר מועט זכר לירושלים עכ"ל וביאור ביצת הסיד איתא בשבת ד"פ ע"ב בפי' רש"י דהוא סיד נגבל במים ועב ויש סיד חבוט הנימוח במיים הרבה ובערוך ערך ב"ץ פירש נמי דהוא סיד עשוי כביצה והוא חזק וס"ל לרמב"ם דהם שני גזרות גזרה אחד שלא לטוח ביתו בביצת הסיד במקום טיט כי הוא עב וחזק ובזה לא מהני שיור אמה וגזרה שניה שלא לסוד כל ביתו בסיד אף כשטח בטיט רק סד בסיד הנימוח במים והוא רק כצבע כדי ללבן הכתלים וצריך שיור אמה וע"כ בתקנה זאת לא תנו תוספתא ביצת סיד ואפשר דלא ניתקן כלל בפ"א דתקנה ראשונה היתה בפולמיס ראשון של טיטוס כשגזרו על עטרות כלות ולימוד חכמת יונית וכמבואר במשנה סוף סוטה ותקנה שניה דשיור אמה היה כשחרב הבית ואף דכתב הרמב"ם משחרב בהמ"ק תקנו וכו' הוא כדי לכלול שתי התקנות או משות דבסבת החורבן ניתקן כשהתחיל המלחמות לכן לא דק בזה דהא כתב שם בהט"ו אח"כ גזרו על עטרות חתנים וכן גזרו על עטרות כלות והרי מבואר במשנה בסוטה דמ"ט דעל עטרות חתנים גזרו בפולמוס של אספסיינום ובפולמוס טיטוס גזרו על עטרות כלות וזה היה קודם פולמוס האחרון שחרבו הבית וצ"ע בזה והטור ס"ל כשתקנו לשייר אמה הותר לסיד בביצת הסיד וא"צ לטוח בטיט וזהו שדייק דבתר הך ברייתא דלא יסיד ביתו בסיד מסיק סד ביתו בסיד ומשייר בו אמה אלמא ע"י שיור אמה מותר כל מיני סד היינו אפילו לטיח בביצת הסיד וא"ש לשון מסיק דכתב הטור אף דלאו פלוגתא הוא וגם לשון כל מיני סיד ולטו"ז לא נתיישב זה על נכון.

ולולא דמסתפינא ה"א להמליץ בעד העולם דלא נהגו לשייר אמה כיון דמבואר בתוספתא דהך סיד היינו ביצת הסיד ובגמרא הובא סיד סתם ה"נ בברייתא שניה מיירי בביצת סיד אבל כשטוח תחלה בטיט או בטרכסיד דהיינו סיד וחול אף דסד אח"כ בסיד מחוי במים אין בכך כלום אלא כיון דראשונים כולם לא ס"ל הכי חלילה להקל מחמת סמך זה.

בשע"ת כתב בכל דוכתא בלשון ש"ס נגד היינו נוכח עכ"ל אבל בהלק"ט שאלה רכ"ו כתב דאשכחן כנגד שר"ל בצדו כגון ההוא דפרק תפ"ה אל יתפלל תלמיד לא לפני רבו ולא לאחורו רבו ולא כנגד רבו ועיין בא"ח סימן צדי"ק.

הלכות תענית סימן תקסב

ס"ו אם הרהר בלבו עיין טו"ז דלר"ת בנדר סגי בגמר בלבו אף בחולין משא"כ בשבועה דדוקא הוציא בפה ונ"ל דיתכן לפמ"ש בכונת דשבועה במקיף דז"ת דנוקבא ע"י הבל היוצא מפה דז"א ונדר בחיי המלך מוחיו הנמשכים לו מבינה ובינה לבא ובה הלב מבין.
סי"ג הוי אסמכתא עמג"א עד ודוחק לחלק וכן הקשה נה"ך ביו"ד סימן רנ"ח ועיין פ"ק דתענית י"ב בקיבל להתענות דאמר שמואל לא יהא אלא נדר ופירש ריטב"א שם דאפשר ל"ד לנדרי מצוה דילפינן מפיך זו צדקה דכאן רק לצער עצמו ולא לעשות מצוה עיי"ש ואפילו תימא דדמי לצדקה דהוא קיבל עליו למעט דמו וחלבו לתשובה היינו כשאינו דרך קנס אבל בקונס עצמו אם יעבור איזה דבר רשות ליכא רק צער אבל בקונס עצמו לצדקה עכ"פ מחיה העני והוי מצוה לכן הצדקה סתם בש"ע יו"ד לחומרא דודאי מצוה דאורייתא הוא משא"כ בתענית דאפשר גם בלא אסמכתא ל"ח נדרי מצוה וכ"ש דרך קנס דלא מיכוין לתשובה.

סימן תקסח

ס"ג מי שנדר עמ"ש בחידושי לחו"מ סימן מ"ב.
ס"ה עיין טו"ז סק"ד אם מת ביום א' דר"ח כסלו שהוא יום שלשים וכו' וכ"כ המג"א דאם שנה ראשונה חסרה יקבע בכ"ט לחשון ובשו"ת גא"י חיו"ד הביא דהפ"מ חולק והוא דחה דבריו והסכים להמג"א וטו"ז.

הלכות ראש השנה סימן תקפד

ס"א על חצות עמ"ש לקמן סימן תרנ"ב ס"ב דאחר שחרית אסור לשתות בלא קידוש.

סימן תקפה

ס"ג ול"ה ב"ל עמ"ש לעיל סימן קמ"א.
ס"ה בטו"ז סק"ז וקשה דהא אונס פ"ר ול"ק דאונסא כמאן דלא עבר וכמאן דלא עבד כדאיתא בירושלמי דקדושין פ"ג א"כ ליכא עשיית המצוה להגין ולערבב השטן שלא יקטרג על שאר עבירות ומהרי"ל שכתב אם נתבטלה התקיעה מחמת אונס היינו שהכינו עצמם לתקוע וחשבו לעשותו ונתבטל ואם היו מזידין בטלו ההכנה ובאונס מעלה עליו הכתוב כאלו עשה לכן האריך מהרי"ל לומר דנתבטלה התקיעה לומר דהתחילו רק נתבטל.

סימן תקפו

ס"ג לזכות עטו"ז וצ"ל קושית הב"ח כשיש לו בעלים איך אפשר לזכות ובמשב"ז ר"ל דנתן לו העכו"ם ולא נ"ל דאם נטלו מדעתו גם כשלא נתכוין לזכות אינו גזול רק שאול ואיך כתב הטור שהוא גזול ועיין הגהות לב"ש וי"א והגאון ב"פ על המג"א כולם לא ניחא להו בדברי המג"א לכן נ"ל לפמ"ש בנה"מ ריש סימן שמ"ח דאפילו להטור דגזל א"י מה"ת אסור מ"מ בהשבה א"ח רק מדרבנן משום ק"ה עיי"ש וע"כ ה"נ כיון דאינו בהשבה זוכה בו מה"ת כשמתכוין לקנותו ומצאתי בכפ"ת בר"ה כ"ח כ"כ ומוכח לפ"ז מהטור דלא ס"ל כספר יראים שבמג"א סימן תרל"ז סק"ג ולפ"ז אם גזל מא"י ובא אחר וגזלו ממנו ונתייאש הא"י אחר שבא ליד שני וחזר הראשון ותפסו י"ל קי"ל כהטור וזכיתי תחלה

וי"ל עוד לפמ"ש הרשב"א ספ"ק דכתובות וה"ה פט"ו מהא"ב הכ"ו דעכו"ם ל"ח מריה דממוניה עיי"ש וצ"ל אף דלרמב"ם וכ"פ גזל וגנבת עכו"ם מה"ת אסור ה"ט משום ח"ה או כמ"ש יש"ש פ"א דב"ק סימן מ"א ופ"י ס"כ שיאכל וישתה שלו ולא ירגיל עצמו בגנבה וגזלה ועכצ"ל דהא גם לרמב"ם הפקעת הלואתו וטעותו ואבדתו מותר והנה איסור הנאה אינו שוה כלום עיין א"ע סימן כ"ח סכ"א ובב"ק דע"א ע"ב ודף ע"ב ע"ב ובב"מ על יו"ד סי' רכ"א א"כ נהי דשל בעלים הוא וכמ"ש הריטב"א בע"ז דמ"ב מ"מ איסור גזל ליכא רק אם שוה קצת א"כ אפ"ת כשגזל עכו"ם חייב מה"ת בהשבה כיון דעבד איסורא ל"מ מעשיו הכא ליכא איסור ובעלים בלא"ה ל"ה יכול לזכות בו ישראל.

ס"ה אדם התוספת בפ"ו דשבועות מ"ד ע"ב בד"ה ור"י הקשו הא מתהני פרוטה דר"י ותרצו דיכול לתקוע במקום שלא יבא עני באותה שעה וביש"עק בחידושי בנו הקשה דא"כ איך א"ר בר"ה דכ"ח תקע בשופר של שלמים יצא כיון דע"כ מיירי בשוגג כמ"ש תוספת שם והרי לא ידע להזהר שלא יהא עני כוון דלא ידע דאסור בהנאה ולע"ד כיון דאינו מיכוין להנאה זאת רק הוי פ"ר וכיון דיכול לעשות באופן דל"ה פ"ר לעולם מותר כמ"ש הש"ג בפרק הארג.

וביש"ק הקשה למה יחשב הנאה מה דפטור מפרוטה דר"י דעוסק במצוה פטור ממצוה הא קי"ל ניחא לאינש למיעבד מצוה בממוניה עיין סימן תל"ג ונראה דבנדרים דל"ג איתא פרוטה דר"י ל"ש פרש"י דלא שביק מליתן לעני אף דפטור ור"ן וראש פרשו דל"ש שיזדמן באותו שעה עני ולא ניחא להו בפרש"י נראה דס"ל דאם יתן אז פרוטה לעני המצוה הוי הנאה דמה דמלל"נ משום דמוכרח מגזרת המלך כפי' רש"י וכשפטור ועושה אינו מוכרח ועושה להנאתו דא"ל נהנה מזה למה עושהו א"ו הוצאה הכנסה קרי ליה.

שם אחר תוקע בתוספת בר"ה שם ד"ה המודר כתבו דגבי סוכה בלאו המצוה יש הנאה בישיבתה עיי"ש ובנדרים דט"ז א"ר בסוכה דמלל"נ ומוכח דתוספת ס"ל דגם כשיש הנאה זולת המצוה מותר וק"ל מה יענו בהא דנודר ממעין לא יטבול בו ביה"ח ונודר הנאה מחברו לא יזה עליו ביה"ח ומצאתי בשער המלך הלכות שופר ולולב תירץ בשם המאירי דחייש דאחר המצוה ישהה ויהנה ולענ"ד המתירין משום שאינו מתכוין להנאתו ואף דהוי פ"ר לפמ"ש הר"ן בפג"ה דבהנאה מותר דשא"מ ופ"ר לכן לרבא ריחא ל"מ ואביי ס"ל דריח חשיב אכילה ומתעסק בחלבים ועריות חייב עיי"ש וע"כ כיון דאפשר באדם ומעין אחר אסור בזה שמא יתכוין ליהנות ואפשר דאזלא הא לל"ק בפכ"ש דכ"ז דרבא ס"ל דאפשר ול"מ אסור ואנן לא קי"ל הכי דהך לישנא נדחה שם בתיובתא וא"ש מה דהשמיט הרמב"ם הנהו מימרות דרבא דמעין והזאה.

וברשב"א דנדרים די"ז הקשה באסר עליו הנאת תשמישה דהל"ל דמותר משום מצות פו"ר דמלל"נ ושם ל"ל משום דשא"מ דמתעסק בעריות חייב ואולי ס"ל כהפ"י בשבת דע"ג דלרבא אינו חייב רק אם כונתו להנאת היתר עכ"פ וכיון דמלל"נ אם מתכוין למצוה הוי דשא"מ ועיין חת"ס חיו"ד סי' ס"ט.

אמנם י"ל הרשב"א לטעמיה אפילו שיתכוין גם להנאתו שפיר הקשה דיהא מותר כיון דיש בזה שני ענינים המצוה דלל"נ והנאת הגוף לפמ"ש הרשב"א בשבת פרק הארג בשם הירושלמי דשרי לנעול ביתו בעדו ובעד צבי הניצוד בתוכו אלא די"ל שא"ה דאפשר לנעול הבית בלא צבי וכמ"ש השג"ג דמה"ט ל"ח פ"ר גם כשצבי בתוכו אלא דרשב"א ס"ל יותר דגם כשמתכוין נמי לצידת הצבי כיון דאפי' לא היה שם הצבי היה נועל ביתו זהו עיקר בכונתו וחשוב אינו מתכוין לצידת הצבי משא"כ כאן א"א שלא יהנה רק לפמ"ש דכשאינו מתכוין ליהנות ל"ח הנאה אף בפ"ר כמ"ש הר"ן וגם בעריות כמ"ש הפ"י א"כ ה"נ אפשר לקיים המצוה בלא הנאה לכן גם כשיהנה כיון דבלא"ה מוכרח לעשותו משום המצוה שפיר הקשה דמלל"נ ועכ"פ כשלא מיכוין ליהנות בקול תקיעתו יש מקום להתיר לתקוע בעצמו

והרז"ה ס"ל מצות דרבנן חשובי הנאה והקשו עליו מעירובין דל"א דמניח עירוב בביה"ק לילך לבית האבל דמלל"נ וזה רק מצוה דרבנן וי"ל פרפרת אחת דריטב"א כתב אף דיש שכר במצות מ"מ כיון דאינו רק גורם ל"ח הנאה והנה לפוסקים דד"ג ל"ד שפיר י"ל דלא דחינן מצוה דאורייתא דמה"ת גורם אינן כגוף המעשה אבל מצוה דרבנן נדחה דמדרבנן גורם כעשה בידים אמנם גורם דגורם ודאי לאו כגוף המעשה גם מדרבנן כמ"ש בעה"ת הובא בש"ך סימן שפ"ו ס"ג לכן במניח עירוב בביה"ק דגורם למצוה דרבנן לילך לבית

האבל והמצוה גורם לשכר ל"ח הכאה אמנם גם למ"ד דגרמי דאורייתא א"ש לפמ"ש הראשונים דאם לא בא ההיזק מיד אף דברי היזקא הוי רק גרמא עיין בסמ"ע ושע"מ סימן שפ"ו ובשבו"י ח"א ס"ס קמ"ו כתב דהא דגרמא חייב לציי"ש כדאיתא בפרק הכונס דנ"ו מן התורה גם בד"ש פטור רק חכמים אמרו דחייב לציי"ש והובא בארעא דרבנן אות ד' ושכר מצוה דאינו בא מיד חשוב המצוה רק גרמא וכמו דמדאורייתא גרמא בניזקין ל"ח מחסר כן ל"ח מהנה וכיון שכן בדאורייתא לא אוקמיה לתקנתן דלא אלמוה כדאורייתא מדלא חייבו מדרבנן גם בד"א ומשום הפקר ב"ד אבל במצוה דרבנן הם אמרו והם אמרו דגרמא חשוב כנעשה מיד.

בטו"ז סק"ד שיש הרבה נהנים והפר"ח הקשה דהא בר"ה שם אמר דבשופר של עולה ושלמים אם תקע יצא והרי נהנה בתקיעתו והיל"ל דל"י וכן הקשה הכפ"ת ולע"ד י"ל לפמ"ש תוספת בביצה פ"ג דכ"ז ע"ב דהא דאין שורפין תרומה ביו"ט אף דצורך הדיוט הוא להסיקו תחת תבשילו הואיל ואית בו כמי צורך גבוה דמצוה לשורפה בטל ליה צורך הדיוט אצל צורך גבוה והוי כאלו כולו של גבוה ושם בס"ד ישבתי קושית התוספת ע"ז והבאתי ראיה סברא זאת מירושלמי וא"כ ה"כ כ"מ שיש הנאת הגוף עם המצוה הל"ל דבטל חלק הדיוט אצל המצוה וככולו רק מצוה ואינו הנאה וקשה למה בנודר הנאה ממעין אסור לטבול בו ביה"ח אמנם כיון דמתורת ביטול הוא אין מבטלין איסור לכתחלה וגם קונמת דמצוה לאתשולי הוי דשיל"מ ולא בטל כדאיתא בנדרים דנ"ט ולכן כשתקע כבר בשל עולה ושלמים יצא דבטל חלק הדיוט אצל המצוה והנה בשומר אבדה דמשום פרוטה דר"י ה"ל ש"ש ולא בטיל חלק הדיוט אצל המצוה וכאלו אין לו הנאה כלל ה"ט כדאמרינן בביצה דל"ח ע"ב איסורא בטיל ממונא לא בטיל ה"כ לא בטיל הנאת הפרוטה שנהנה מאבדת חברו להפסיד לחברו שלא יהא ש"ש והתוספת שהקשו בשבועות דף מ"ד ע"ב דהמודר הנאה מהמעיין דמותר לטבול בו טבילת מצוה דהא מתהני פרוטה דר"י ה"ט דקונם הוי דשיל"מ וכמ"ש וא"כ מיושב קושית הישיע"ק הנז"ל דלמה בתקע בשוגג בשופר של עולה יצא הא לא כזהר לתקוע במקום שאין עני ונהנה מפרוטה דר"י דשם בטלה הנאת הדיוט אצל המצוה ואף דהקדש לא בטיל ה"ט דיש לו היתר בפדיון כמבואר בתוספת פכ"ש דף כ"ז ע"ב וברמב"ם פט"ו מהמ"א וביו"ט דאין מקדישין דדמיא למו"מ כדאיתא לעיל סי' של"ט ה"כ אין פודין א"כ ל"ה דשיל"מ מחמת דלמחר יכול לפדותו דיפסיד הנאתו בו היום כמ"ש בנו"ב ובצל"ח דדשיל"מ דל"ב היינו במאכל דא"ל יאכלנו היום יאכלנו למחר אבל לטלטל דיכול לטלטלו היום ומחר ל"ש עד שתאכלנו באיסור דיפסיד הנאתו היום משא"כ במודר הנאה דיכול למתשיל בכל

שעה דנשאלין לצורך יו"ט ביו"ט ולפ"ז כשאינו מוצא חכם ושלשה הדיוטות היום אפשר להתיר דגם מטעם אין מבטלין איסור לכתחלה י"ל כיון דצורך מצוה הוא וא"א בלא"ה כדיעבד דמי ומותר לבטל לכתחלה וכה"ג כתבו תוס' בפסחים פכ"ש דף למ"ד בסד"ה לשהינהו ועיין מג"א בסק"ז ובתקע בע"ז של גוי דיצא לדעת ר"ת דמיירי לאחר שנתבטל כמ"ש בהג"ה בס"ג לק"מ ואפילו לש"פ א"ל הא ע"ז אינה בטלה דה"ד דבר חשוב או לח בלח מב"מ וכמבואר באשל אברהם להפרמ"ג לעיל סימן תמ"ה סק"ה ואפילו יי"נ מב"מ לח בלח דלא בטיל דוקא איסור שנפל לגו היתר ומשום דדבר שעומד במקומו חשוב יותר מן הבא עליו וכמ"ש הר"ן הובא בש"ך יו"ד סימן קל"ד סק"א ועיין בחו"ד סימן ק"י סק"ב ולפ"ז י"ל קושית התוספת בר"ה דר"י אדר"י דבשופר של שלמים אם תקע ל"י ובשל ע"ז יצא די"ל הא דר"י ס"ל מצות ל"נ היינו משום הנאה שגורם לאדם השכר וגם נהנה בעשיתן כשכיר יקוה פעלו אמנם מ"מ הל"ל דבטל חלק הדיוט לחלק גבוה דהיינו גוף המצוה דהוא צורך גבוה רק בהקדש לא בטל ואף דכתבתי דכאן ל"ש דשיל"מ אינו מוסכם דטעם הנו"ב ל"ש לטעם שכתב הר"ן בדשיל"מ דמחמת שיש לו היתר חשוב מב"מ ועוד נהי דאין פודין ביו"ט וכמ"ש וכן כתב רש"י בפ"ג דביצה דכ"ז ע"ב בד"ה בבהמת קדשים מ"מ אם אין לו שופר אחר י"ל דשרי לדעת ר"ת בפ"ה דביצה דל"ו ע"ב בתוספת ד"ה והא מצוה משא"כ בשופר של ע"ז מודה ר"י דבטלה הנאתו אצל המצוה ורבא דס"ל מצות לל"נ משום דהשכר יבא לאח"ז ובשעת עשיית המצוה ליכא הנאה והוי רק גרמא וכמ"ש לעיל ומ"מ ה"ד לענין הנאת המצוה לר"י דל"נ יש בו איסור תורה מדמעל אבל מה שנהנה מהקול זולת המצוה ליכא רק איסור דרבנן דקול אין בו משום מעילה כן משמעות לשון הרמב"ם בפ"א משופר ה"ג וכ"כ האחרונים הובא בישיע"ק וא"כ לפמ"ש במלא הרועים בערך דשיל"מ בשם הגאון דרבא בביצה דף ל"ח ס"ל דדשיל"מ באיסור דרבנן בטל א"כ א"ש מה דיצא בתקע בשופר הקדש אף דנהנה בתקיעתו דבטל הנאת הדיוט אצל המצוה וכמ"ש.

ועוד דהא נהי דנהנה מקולו הא אינו מיכוין רק למצוה וצ"ל דלא אסר הכל בו רק מחמת דאפשר לשמוע מאחר וכמ"ש בספר מטה יהודא וישיע"ק אמנם גם בשופר הקדש הא אפשר בשופר אחר או שיפדה זה ובכל גוני אמר רבא דיצא אלא לפמ"ש א"ש דהל"ל דבטל הנאת גופו להמצוה ואי דיש לו היתר בפדיון ממ"נ אם יש לו שופר אחר אסור לפדותו היום ביו"ט ואין לו היתר ליהנות משופר זה ואם אין לו אחר הנה אם יהא אסור לפדותו מותר לתקוע בו כיון דאינו מיכוין להנאת גופו ואיך נתיר לפדותו ביו"ט כיון דהוי צורך מצוה דמה לי איסור דרבנן זה או זה דבשלמא ר"ת דהתיר לצורך מצוה לקדש

ולחלוץ משום דאם לא נתיר לו יבטל היום המצוה אבל כאן אם נעמיד השבות באיסורו לא יתבטל המצוה דלא אפשר ולא מיכוין שרי לכן ל"ה דשיל"מ ויצא אף אם יש לו שופר אחר של חולין משא"כ לר"י דמצות ל"נ כיון דמתכוין למצוה הוי מתכוין ליהנות ואסור גם כשלא אפשר ואם לא נתיר לפדותו יתבטל המצוה ומותר לפדותו והוי דשיל"מ ולא בטל הנאתו אצל המצוה משא"כ בשל עכו"ם ובמודר הנאה אסור לתקוע בעצמו דאין מבטלין איסור לכתחלה גם דיעבד י"ל דל"י דיוכל למתשל דמצוה למתשל על נדר ונשאלין לצורך היום ביו"ט.

אמנם קשה איך יאסר אפשר ולא מיכוין דקי"ל בפכ"ש דמותר לר"ש דהלכתא כותיה אכן מ"ש הישיע"ק דזה פשיטא דל"ה פ"ר כיון דלאו כ"ע נהנים כשתוקעין יש לדחות כיון דתלוי בטבעי בני אדם יש נהנה ויש אינו נהנה א"כ זה שטבעו דנהנה אצלו הוי פ"ר לכן גם אינו מתכוין אסור וס"ל דגם בהנאה אסור פ"ר או כמ"ש החת"ס בחיו"ד סי' ס"ט דכל שעשוי לכך שייך פ"ר גם בהנאה ושופר עשוי ליהנות בקולו אמנם זה דוקא באיסור תורה כגון מודר הנאה משופר הרי הנאתו אסור עליו מן התורה דהא הכאת קולו אסר עליו אבל קול משופר הקדש או עכו"ם דאין בו איסור תורה דלא נהנין ולא מועלין וכן בקול שופר עכו"ם וכמבואר בירושלמי פרק לולב הגזול ה"ח ובדרבנן גם פ"ר מותר כמ"ש בתה"ד סי' ס"ד וס"ו לכן אין איסור משום שנהנה מקולו.

סימן תקפח

ס"ה בשבת אין תוקעין בר"ה יליף לה ר"ל מקרא וכן בירושלמי שם והטורי אבן שם דכ"ט ע"ב הקשה מהא דטומטים ואדרוגנס חייבים דספקו דוחה יו"ט והא לר"ל מלאכה הוא ושמא אינו חייב ועוד איך תקעינן בר"ה תקיעות מד"ס ואיך תוקעין ביו"ט שחל להיות בע"ש עיי"ש ולע"ד גם לר"ל לאו מלאכה הוא ומה שאסרה תורה בשבת משום דאחשבה תורה למצוה בר"ה חשיבה כמלאכה וכעין שפרש"י בביצה דכ"ז ע"ב בסוף המשנה וע"כ לא חשיבה מלאכה רק במקום מצוה מן התורה ותוקע הספק בממ"נ

שם אין תוקעין בר"ה שם אמר רבה שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ד"א בר"ה ופרש"י הא דל"ק שיוציאנו מרה"י לר"ה משום דאם נוטלו בידו ליטלו ונמלך להוציאו פטור משום הוצאה עכ"ל ותמהני הא אמר יטלנו בידו וילך אצל בקי הרי מגביהו להוציאו ונלע"ד דהא י"ל גוף הקושיא דנקט ר"ה דלכאורה נימא חדא מתרתי נקט וכמ"ש הר"ן וצ"ל מה דרש"י ותוספת מיאנו בזה דאורחא דמלתא דמונח ברה"י ותחלת הוצאתו מרה"י והל"ל מה דקדים אמנם מה בכך דיעבירנו הא טעה בדבר מצוה

פטור כדאיתא ס"פ לולב הגזול במשנה ודוחק שיגזרו מחשש שוגג שא"צ כפרה ועיין רמב"ן ריש ויקרא פסוק ד' ובישיע"ק כאן כתב דלב"ש דאיסור הוצאה גם ביו"ט ול"ג שמא יעבירנו משום דליכא חיוב חטאת דא"צ כפרה בשוגג ותמוה דגם בשבת א"צ כפרה דטעה בדבר מצוה ע"כ נלע"ד דאמר אביי בסוכה דמ"ב דאם אחר שיצא טועה חייב וא"כ יש לחוש דיעבירנו כשיחזירנו לביתו ומדוקדק דיטלנו בידו וילך אצל חכם ללמוד ויעבירנו ד"א ולא אמר דיעבירנו ד"א וילך אצל חכם וא"כ החזרה כשיקלע חכם בר"ה כמשמעות הלשון שימצאנו בר"ה ואזי בחזרה קדים העברה בר"ה לכן הקדימו רבה אבל רש"י מיאן בזה דאורחא שילך לחכם לביתו ומתרץ רש"י שפיר דאזי מגביהו לעשות המצוה וכשכבר בידו מוציאו ועל עקירה זאת אין לחייבו ואף דתחלת הגבהתו בביתו היתה לילך לחכם ולחזור מ"מ על אותו נטילה דלפני עשיית המצוה א"צ כפרה דטעה בדבר מצוה ואחר שיצא בו כבר הוא בידו.

ובגוף הקושיא דטעה בדבר מצוה י"ל מה"ט מסיק בסוכה דמ"ג דמשום דלא בקיאי בקביעא דירחא גזרו ולא כמ"ש הרי"ף דרק ספק מצוה נדחה דהא מ"מ עקרו המצוה בשבת אף דודאי הרבה פעמים הוא יו"ט באמת וגם בודאי מצוה כשיעברנו בר"ה יעשה עברה כמו בספק יו"ט ואם די"ל בקל מ"מ לע"ד נראה להסביר לפמ"ש הרמב"ם בפ"ב משגגות דטעה בדבר מצוה דפטור היינו כשעשה מצוה אח"כ ע"י אותו טעות וע"כ חשו דיעבירנו ד"א והיום אינו יו"ט ויחויב חטאת ואולי גם כונת הרי"ף כן וסהדי במרומים אחר שהצעתי הדבר לפני תלמידי מצאתיו בטעם המלך הלכות ר"ה.

ולפ"ז תרצתי מה שנשאלתי על תוספת במגלה דף ע"ב דכתבו אבל מילה בשבת אין לדחות דאינו מל אא"כ בקי דסכנה יש עכ"ל דקשה חדא לפוסקים דמי שלא מל עדיין בחול לא ימול תחלה בשבת כדאיתא בא"ח סימן של"א וביו"ד סימן רס"ו בלא"ה הל"ל דלא ימול ועוד עדיין ניחוש דיעביר התינוק או האיזמל לבקי שימול הבקי ע"כ השאלה ובישיע"ק תירץ באמת בשם ריטב"א דאסור למול בשבת כשעדיין לא מל בחול ולע"ד ה"ט דתוספת מיאנו בזה דאטו כ"ע דיני גמירי ואם חיישינן שלא ידע איסור העברה ד"א בר"ה ק"ו זה אבל מסכנה כ"ע פרשו והשכל מחייבו ולקושיא שניה י"ל דהכנה"ג תירץ דמילה כיון דלא תלוי בקביעי דירחא הוי ודאי מצוה ואין לדחותה משום גזרה ולפמ"ש דבספק חייש דיטעה ולא יעשה מצוה הק"ל גם במילה ניחוש דיעבירנו אצל חכם וממ"נ א"ל יניחו למול תחלה בשבת נמצא לא עשה מצוה אף דהבקי ימולו י"ל כיון דלא נעשה מחשבתו דהעבירו למולו בעצמו הוי טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה ואם ימולו בעצמו שמא יקלקל ונהי דמקלקל בחבורה פטור מ"מ טעה והעביר ד"א ולא

עשה מצוה וכ"ש דא"ש אם תוס' ס"ל דמותר למול תחלה בשבת ול"ח דיקלקל דפטור המקלקל בחבורה לכן הקשו שמא יעבירנו ויקלקל דלא יעשה מצוה וע"כ תרצו דלא ימול כשיש בקי משום סכנה מה ניחוש דיעבירנו שימולו הבקי הוי טעה בדבר מצוה ועשה מצוה וגם אם נאמר דחשוב עשה מצוה היכא שהבקי תיקן אח"כ המילה דע"ד כן מעבירו למול בעצמו או הבקי מ"מ כיון דתרצו תוס' דיש סכנה מזה השכל מחייבו כמש"ל י"ל גם בקושיתם ס"ל דיש לחוש שיקלקל ותו לא יהא אפשר היום למולו משום סכנת הולד למולו ב"פ זאח"ז דהא מבואר ביו"ד אם כאיב ליה אבר אחד צריך להמתין עד שיבריא כ"ש אחר שנימול פ"א שלא כראוי אף דלא יסתכן עדיין יש לחוש כשימולו שנית היום שיסתכן וא"כ ממילא הוי טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה.

עוי"ל לפמ"ש הכנה"ג דודאי מצוה לא דחינן ומטעם שכתבתי דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור אבל ניחוש שיעבירנו בחזרה דחייב כמש"ל ובלא"ה נמי פירש התוס' יו"ט קושית תוס' ור"ן דההשש דיעבירנו בחזרה דקודם שנימול חי נושא א"ע ואף דלא קי"ל כן כמ"ש מג"א סימן ש"ח ס"ק ע"א מ"מ לפמ"ש בלא"ה בהליכה א"צ כפרה אמנם בשלמא בהליכה י"ל דטועה דמותר להעביר ד"א משום המצוה כמ"ש הפנ"י בביצה דח"י אבל בחזרה מה יטעה וצ"ל משום דבלא"ה נדחה שבת במילה זאת מותר לחלל עליו עוד ע"ד שאמרו במנחות ס"פ ר"י משום שכבר דחתה שחיטה את השבת מותר להקטיר ביום אף דאפשר בלילה ועיין בישע"ק לעיל סימן של"א דה"ט דמציצה מותר ע"י ישראל אף דאפשר בעכו"ם משום דכבר דחתה המילה השבת וכעין זה כתב בחת"ס בחיו"ד סימן רמ"ט לענין פריעה ועיין במסכת שבת קל"ג ע"ב דה"א דרשאי לחזור על ציצין שאינן מעכבין משום דניתן לדחות ולכן הקשו תוספת דניחוש שיטעה להעבירו בחזרה אמנם הא קי"ל מקלקל בחבורה פטור רק מ"ל תיקון מנא או תיקון גברא ועיין בטור יו"ד סימן רס"ו דאצל אביו הוי מתקן אבל כשמל אחר ל"ח מתקן וליכא חילול שבת וע"כ לס"ד דחששו תוס' דהאב יוליכו לבקי ללמוד למולו בעצמו דהוי מתקן ונדחה שבת יש לחוש שיטעה להחזירו ותרצו דלא ימול בעצמו משום סכנה וכשאחר ימול לא נדחה שבת ולא יטעה דכ"ע ידעי איסור הוצאה ובישע"ק סימן תרצ"ב הקשה למה לא נקרא המגילה בשבת הא בע"ש יכול לקרותה מפלג המנחה ויהא בקי מחמת קריאה זאת ואין לחוש שילך בשבת אצל בקי כמ"ש ריטב"א לענין מילה עיי"ש ולפמ"ש א"ש דההשש אחר הקריאה בע"ש יחזרנו בשבת לצורך מחר כיון דכבר בקי יקרא בביתו וכיון דמגילה דרבנן ל"מ עשה מצוה לפטרו מחטאת דאורייתא.

במג"א סק"ד נימא שמא יתקן כלי שיר ומה דשרי ביו"ט דממ"נ אי יו"ט הוא עבדי מצוה והדגול מרבבה תירץ דא"כ לא נוכל לעשות תרועה דספק אי גנוחי אי יליל ולע"ד בשלמא כשנדחה משום ספיקא דיומא ונתקע ביום שני ליכא דחיה ודאית אבל כשנדחה התרועה ידחה לגמרי דהי מפקית א"כ יהא דחיה ודאי ולא דחינן מגזרה.

ולפמ"ש לעיל הא דצ"ל משום דלא בקיאי בקבועי דירחא דאל"ה הוי טעה בדבר מצוה ועשה מצוה א"ש נמי דברי המג"א דספק היום יו"ט או מחר הוי כיש לו תינוק למול באחד בשבת ומל אותו בשבת דחייב דלא עשה מצוה אבל בספקא דתרועה הוי כיש לו שנים לימול אחד בשבת ואחד למחר ומל שניהם בשבת פטור כמ"ש רמב"ם שם בהלכות שגגות ומדלא חילק וכתב סתם משמע אף דמל קודם של שבת פטור כיון דיש לפני שני גופים ובהול ע"כ טעה אף דצע"ק כיון דכבר נעשה מצותו ועיין בפסחים פ"ז מ"ה בתוס' יו"ט ובתוספת רע"ק ודו"ק מ"מ הכא עדיף דמה ה"ל למעבד כיון דגם רבנן מספ"ל בתרועה בהול על הילילו ועל הגניחי דא"א לו לדעת כלל אם כבר יצא ולעולם הוי עוסק בדבר מצוה וגם כשיתקן השופר קודם סדר האחרון הוי טעה בדבר מצוה כיון דיש לפניו מתחלה ג' סדרים לתקוע ואחד מהן מצוה רק א"י הוי כשני תינוקת ודו"ק ושפיר הקשה המג"א.

ולפמ"ש דהחשש דיעבירנו בחזרה י"ל דמש"ה ל"ג מחשש דיתקן כלי שיר דזה ל"ש רק לפני התקיעה והוי טעה בדבר מצוה אלא דצ"ע דבפסחים דס"ט אמר ג"כ ה"ט בהזאה דיעביר ד"א בר"ה ופריך לכ"א מכשורי מצוה דוחה שבת ומשני דאינו מחויב ליטהר הרי דהחשש בהולכה לפני המצוה אלא דשם כבר הזה עליו המים ולענין מה יחזירנו אבל למה לא אמר דיוציא מר"ה גם הא ל"ש שם לומר דלא בקיאינן בקבועי דירחא כמו שהקשו הראשונים ג"כ ולפמ"ש דמשום דלא בקיאינן הוי לא עשה מצוה וחייב בהזאה דבלא"ה אינו מחויב גם בודאי ל"ח עשה מצוה ויש לגזור ומ"מ י"ל גם לפמ"ש באופן ראשון דכיון דבשופר ולולב נקטו דוקא בר"ה תפסוה להאי לישנא בכ"מ ועיין בטעם המלך הלכות שופר כתב דבתקיעות דרבנן ל"ש טעה בדבר מצוה ולא דק כיון דמשום ספיקי הן הוי כשני תינוקות אחד זמנו בשבת למול ומל שניהם דפטור גם מ"ש שם דאפשר למול ע"י אחר ע"כ אביו ל"ח טעה בדבר מצוה ונסתייע מדברי תוספת עיש"ה דאדרבה תוס' כתבו דזה רק מה דתימא אבל לאמת הוי טעה בדבר מצוה וכ"ש האב דמוטל עליו המצוה.

טו"ז סק"ה דהתורה רבתה בפירוש וביום השמיני אפילו בשבת וברכ"י הקשה גם בלולב יש דרש ביום הראשון אפילו בשבת ול"ק כיון דלא בקיאי בקבועי דירחא ל"ח עוקר ד"ת

המפורש דשמא היום אינו יו"ט ובמילה ל"ש זה וכן אין לדחות תק"ש בכל יו"ט דא"כ עוקר בשני הימים ועוקר ד"ת המפורש עיין סוכה דמ"ג ולכאורה י"ל קושית תוספת וכ"ן דלמה ל"ג במילה נמי דבשלמא בשופר ולולב דאינו מלאכה לא גלתה תורה לדחות שבת מפניהם וי"ל דשבת חמירא מהן ע"כ חששו חכז"ל שלא יבא לחלל שבת מחמתן אבל מילה דיש בו משום חילול ודוחה שבת ודאי הרי חמירא מילה משבת ואיך ידחו החכמים המילה מחמת חשש ספק חילול אף דהחשש שיחלל קודם מ"מ אם נגזור ע"כ ידחה לגמרי המילה בשבת משום שבת אלא דק"ל לר"א דגם מכשירי לולב דוחה שבת כמבואר בסוכה דמ"ג איך דחו מצותו בשבת.

סימן תקפט

ס"ה מי שחציו עבד בפנ"ח הקשה דבפ"ק דחגיגה איתא דחציו עבד פטור מראיה מדכתיב אל פני האדון ה' יצא זה שיש לו אדון אחר ג"כ ולמשנה אחרונה דכופין את רבו לשחררו כיון דעומד להשתחרר כמשוחרר דמי וחייב בראיה ה"נ יחויב כולו בשופר ויוציא א"ע וכן הקשה באבני מלואים ולע"ד לפמ"ש בנוב"ק חחו"מ ס"ה דשטר העומד לגבות כגבוי היינו דמלוה לא חשוב מוציא אבל גם הלוה לא חשוב מוציא דמלוה ל"ה מוחזק עיי"ש וה"נ בהא דעומד להשתחרר בכח ב"ד תו אינו ברשות רבו ושפיר קרינן האדון ה' אבל ברשות עצמו עדיין אינו ואינו בר חיובא ותו דאעפ"י דבכח ב"ד כופין להוציא עדיין אינו משוחרר לענין איסור רק הוי כנתייאש מעבדו וכמו בשור הנסקל שהוזמו עדיו מי שקדם והחזוק בו זכה כמבואר בכריתות דכ"ד וברמב"ם פי"א מנ"מ הי"ג וה"נ כיון דכופין את רבו לשחררו ועומד בע"כ להשתחרר הוי כהפקירו רבו ומבואר בהשולח והוא ברמב"ם שם ה"א המעוכב גנו שחרור אין לו קנס הואיל ואין לו אדון שהרי יצא לחירות וכיון שאין לו אדון מחיוב בראיה אל פני האדון ה' ומ"מ לענין איסור עבד הוא ביון דמעוכב גט שחרור והא דלא משיכו בהשולח דמ"ב ע"ב דמעוכב גט שחרור חשוב אין לו אדון מדחייב בראיה ל"ק כיון דזה קאמר בריש חגיגה רק לחד תירוצא דהכל לאתויי חציו עבד ויש שם תירוצים אחרים א"א למפשט.

סימן תקצ

ס"ב תרועה זו בר"ה דל"ד איתקן ר"א תשר"ת מתקיף לה רב עוירא ודלמא ילולי הוה ומפסקי שלשה שברים בין תרועה לתקיעה דהדר עביד תר"ת מתקיף לה רבינא ודלמא גנוחי הוה וקמפסקי תרועה בין שברים לתקיעה דהדר עביד תש"ת אלא ר"א מה אתקין

אי גנוחי וכו' והקשו המפרשים למה לא הקשה רב עוירא רק מהפסק השברים בין תקיעה לתרועה ולא הקשה ג"כ כרבינא והרמב"ן הקשה הא קי"ל שמע תשע תקיעות בתשע שעות יצא ולע"ד יל"ד מה דאמר רב עוירא מפסיק שלשה שברים והא גם בשבר או בשנים הוי הפסק כדאיתא בס"ח לכן לעד"נ לפמ"ש הראשונים דאם שהה מחמת אונס כדי לגמור כולו הוי הפסק עמג"א לעיל סימן תקפ"ח סק"ב וא"כ הכא דמוכרח מחמת תקנת ר"א הוי אונס דלא עדיף מאונס אנס עמג"א בסימן ס"ה סק"ב אבל דוקא אם הפסיק בשהות כדי לגמור את כולה מראש לסוף כמ"ש תוספת עמג"א בסימן ס"ה סק"א והנה תרועה הוא ג' טרומטין וג"ש טית טרומטין עיין ב"ח בריש סק"ו ושיעור תקיעה כתרועה נמצא ג' שברים כשיעור ב' תקיעות ותרועה ולו יהא דלא גרע משתק ושהה ליהוי נמי הפסק ואם דצריך לתקוע תשעה קולות הרי בכל סדר תיקן השלשה שברים אבל לפחות מהפסק כזה לא חש דנהי דלכתחלה אין להפסיק כלל מ"מ כיון דצריך לעשות כן מספקא חשוב דיעבד או דלהוסיף בקולות בחנם הוי שבות כמ"ש הראב"ן הובא בטור כאן ורבינא ס"ל כמ"ש רמב"ן להפסיק בקול אחר גרע משמע תשע תקיעות בתשע שעות או דס"ל דאין לעשות הפסק לכתחלה כיון דאפשר לתקוע גם תש"ת ואין בזה שבות כיון דלכתחלה צורך מצוה הוא כן א"ל לולא תוספת וראשונים שכתבו דאין לעשות שבר ארוך כתקיעה עיין לח"ם פ"ג משופר ה"ד.

וי"לד דמיד דמשני דעביד תר"ת המ"ל למה אתקין תשר"ת הלא סגי בתש"ת ותר"ת ולפמ"ש יל"ק דר"א מספ"ל אם שהה כדי לגמור הוי הפסק וכדמבעיא לו מר"י שם דל"ד ע"ב וא"כ שמא ל"ה הפסק ומוטב להסמיך לברכה כל מה דאפשר דאם יעשה תש"ת תר"ת והחיוב תר"ת לא התחיל במצוה כלל סמוך לברכה אבל עתה יש ס"ס שמא החיוב תש"ת ואת"ל תר"ת שמא אין ההפסק באמצע המצוה מפסיד א"כ לא חשוב הפסק בין הברכה לתחלת המצוה ותר"ת מוכרח לעשות כיון דאפשר לתקוני אין סומכין על ס"ס ולרבינא דגם תרועה חשוב הפסק משום דל"ח תקיעה לאחריה ואין זה תלוי בהך דשהה לגמור כולה ומוכרח לתקוע גם תש"ת פריך שפיר תשר"ת למה.

אמנם לפ"ז יל"ד מה זה קאמר דמפסיק ג"ש בין תרועה לתקיעה דמשמע דקפיד מה דהוא. בין תרועה לתקיעה דלפמ"ש אפילו יעשה השברים בין יסדר לסדר הוה הפסק וכמ"ש תוס' שם דף ל"ד ע"ב בסד"ה לדידי דבין קר"ק לקר"ק יכול לשהות פחות מכדי לגמור קר"ק ואף דצ"ע מה שסיימו תוס' שם ולרבנן דחשבי תקיעה בפ"ע ותרועה בפ"ע אין לשהות בין זל"ז כדי תקיעה אחת או תרועה אחת דהיינו שיעור תרועה כתקיעה ומאי או ועוד הא זה אינו שיעור דלגמור כולה מרישא לסיפא וכ"כ תוס' להדיא בסוכה

דנ"ד ריש ע"א דלרבנן ל"ח הפסק רק בכדי תר"ת ועוד דאצ"ל כאן דמפסקי ג"ש ואפי' שבר אחד יהא הפסק ועכ"פ נ"ל ראיה מכאן לסברת התוס' דאין לעשות שבר אחד ארוך כתקיעה דלפ"ז ג"ש אין בהו כדי תר"ת ועיין בריטב"א דעכ"פ השבר כשתי יבבות ויותר קצת ונמצא ג"ש יותר מתקיעה ותרועה והרמב"ן כתב דאף דלר"י שהה כדי לגמור כולה ל"ה הפסק כי שמע קול אחר לשם מצוה בין תקיעה לתרועה הוי הפסק דצריך תקיעה לפניה וכשמפסיק ל"ה לפניה ולע"ד י"ל כיון דאם שמע קול מתעסק ל"ח הפסק כמ"ש המג"א כאן בסק"י אפילו לרמב"ן א"כ יתקע מספק ודעתו אם מחויב יהא למצוה וא"ל יהא כמתעסק בעלמא והפסק לא יהא וכמו דאם עושה מצוה מספק אינו עובר בב"ת עמג"א סימן ל"א סק"ב אמנם י"ל בדרך זה כיון דצריך תקיעה לפניה היכא דחשוב הפסק ל"ח לפניה וההפסק שיעורו בכדי לגמור כולו מרישא לסיפא וכיון דצריך להסמיך התקיעה לתרועה שתהא לפניה ע"כ אם הפסיק כשעיר תקיעה ותרועה לא מצטרפין התקיעה והתרועה להדדי ול"ח תקיעה אלפני תרועה וכיון דמוכרח לעשות תשר"ת הוי הפסק מחמת אונס כמש"ל וע"כ פריך דמפסיק ג' שברים בין תקיעה לתרועה דהג"ש יותר משיעור תקיעה ותרועה משא"כ שני שברים ל"ה כדי לגמור התקיעה ותרועה והראשונים הקשו למה צריך תר"ת אחר תשר"ת הלא די ר"ת ותקיעה אחרונה תעלה לכאן ולכאן דאם החיוב תשר"ת תעלה לאחרונה ואם החיוב תר"ת תעלה לראשונה ותירץ הרא"ש הביאו ב"י כאן כיון דמצות צ"כ אם תוקע על תנאי ל"ה מתכוין ואינה עולה כלל עיי"ש וע"כ בתר דמשני דהדר עביד תר"ת ולא משני דעביד ר"ת ע"כ דע"ת אין לעשות א"כ ה"נ א"מ להתנות על התרועה שבתשר"ת אם הוא יללה תהא למצוה וא"ל יהא כמתעסק ולא תהא הפסק דבתנאי ל"ח מתכוין כלל וכאלו לא עשאו כלל והוא אך למותר וע"כ דתורע סתם לשם מצוה א"כ הוי הפסק קול אחר בין שברים לתקיעה ורבינא ידע דלפי מה דמשני לרב עוירא דהדר עביד תר"ת ע"כ דמספ"ל לר"א נמי שמא גנוחי וילולי ביחד דאם לא כן עביד התרועה בין שברים לתקיעה בחנם ואם כן אי אפשר להריע על תנאי דאם א"צ יהא רק כמתעסק דזה ל"ח מתכוין ואם כן ממילא הוי התרועה הפסק כרמב"ן ובפרק מי שמת דף קמ"ב איתא רבא אמר שא"ה דרפויי מרפואן בידייהו ופירשב"ם דלא חשוב מתכוין לקנות כיון דעושה קנין על הספק והובא בנתיבות בדיני תפיסה ס"ק י"ט דהיכא דצריך כונה לקנות ומתכוין לקנות בספק לא חשוב כונה ובסימן תרס"ח דיתבינן מספק צ"ל כיון דאי אפשר על כל פנים נעשה שלא בכונה.

ס"ח מג"א סק"י דלא נחלק הרמב"ן אלא בתוקע לשם מצוה בנתיים אבל במתעסק למה יפסל וכו' סברתו נכונה אבל אם איתא דכ"ד הר"ן הק"ל מה פריך רב עוירא דמפסיק

בשברים הלא תקנת ר"א מספקא ויתנה במחשבתו אם גנוחי הוא התרועה יהיו השברים למצוה ואם ילולי לא יהיו השברים לשם מצוה רק כמתעסק וכונה על תנאי הוי כונה לדעת הר"ן דלא תירץ כהרא"ם על הקושיא דלמה לן תקיעה אחרונה דתשר"ת ותקיעה ראשונה דתש"ת וכן בין תש"ת לתר"ת עיין ב"י וכן הלבוש קרא לתקיעה שעושה לסדר שאינו מחויב כמתעסק עמג"א ריש סק"ה וכמו דכונה על תנאי חשוב מתכוין למצוה אם מחויב כן להיפך אהני תנאו אם אינו חיוב יהא כמתעסק ולא תהא לשם מצוה וכמו במניח תפילין בח"ה מספק אינו עובר בב"ת דמתנה אם אינו זמן תפילין יהא כמתעסק עמג"א לעיל סימן ל"א סק"ב.

ס"ט בהג"ה ומוחזירין הספר למקומו ברמב"ם פ"ג משופר ה"י כתב דמחזירין הספר למקומו לפני התקיעות ובספר מעשה רוקח שם הביא לשון הר"א בן הרמב"ם וז"ל ואבא מאר"י ז"ל ומי שקדמו לו מחכמי המערב ז"ל מנהגם להחזיר ס"ת למקומו קודם התקיעות וכו' ומי שמקדים תקיעות דמיושב לחזרת ס"ת למקומו נוהג בזה מנהג בלתי נכון עכ"ל ומנהגנו כהרמ"א ומ"מ הבאתי זה דאם הולכין אחר קה"ת לשמוע דברי כבושין מהרב בבית הכנסת הגדול ומחזירין הס"ת למקומו וכשחוזרין ותוקעין אין הס"ת על הבימה יש להם על מה לסמוך ועוד מוכח מהא דלקמן סימן תרכ"א ס"ב במקום שצריך לצאת מבית הכנסת אין מלין עד אחר חזרת ס"ת וכתב לבוש הטעם משום בזיון ס"ת שלא להניחה ולצאת חוץ ועיין לעיל בסימן קמ"ט.

סימן תקצד

לתקוע לו להוציאו בא"ז הלכות ר"ה סי' רס"ח הביא ירושלמי פרק ג' שאכלו ה"ב דס"ל דאם תוקע בעבור עצמו ובעבור חברו שלא יצאו שניהן י"ח דחשוב מתעסק והא"ז כתב דליתא לפי מה דקי"ל דלא בעינן כונה לצאת לא שומע לא משמיע רק כונה לתקוע לבד ומתעסק דמתניתין היינו שאין מתכוין לתקיעה כלל או לשיר ועיי"ש וזה פלא דמשמע דמודה אם צריך כונה לצאת חשוב מתעסק אם מתכוין להוציא עצמו וחברו וי"ל דירושלמי לשיטתו בפרק הארג דנועל ביתו וצבי ניצוד בתוכו אם מיכוין לשמור הבית והצבי פטור הובא ברשב"א שם וה"ט דחשוב מתעסק בצידת הצבי כיון דנתכוין גם לדבר אחר כשבעל ובסימן רי"ג הארכתי ועיין בחולין דל"ב בתוספת ד"ה נשחטה.

שם יחיד שלא התפלל עמ"ש לעיל סימן ס"א

סימן תקצז

ס"א ואין מתענין בר"ה בטו"ז כתב מדאכל אלישע ש"מ דאינו מצוה ולע"ד מי שיודע בנפשו שחטא מותר להתענות דימי תשובה הם כל העשרה ימים וי"ל מצוה עושה ועיין לעיל סימן תקע"א בטו"ז ומג"א סק"א ואין ראיה מאלישע דצ"ג היה ובזה נדחה ראיות הש"א בסימן ק"א מר"ה ריש דף י"ט עיי"ש ולפמ"ש א"ש דהא דעשו ג' בתשרי ליו"ט דלא להתענה בו ודאי לא עדיף מר"ה גופא או משבת שבעי"ת דהיודע בנפשו שחטא מותר להתענות לשם תשובה ולא גזרו דלא להתענות רק לשם עינוי ופרישות ושפיר פריך ת"ל דה"ל יום שאחר ר"ח דכשאינו לשם תשובה אסור בר"ה ואחריו ועזרא שא"ל אכלו משמנים כי ישב ודרש כמ"ש ושום שכל ובא"ר סימן תר"ג הביא מדרש בשעה שהחכם יושב ודורש מוחל ומכפר הקב"ה עונותיהם של ישראל.

סימן תר

בטו"ז פסק דאם הביא השליח ביום שני דר"ה ע"ש אחר ק"ש יתקעו דהוי קבלה בטעות עיי"ש ולע"ד לפמ"ש המ"א וא"ר לעיל סימן רס"ג דציבור שקבלו שבת בטעות אסורין במלאכה רק אין היחיד נגרר אחר טעותן א"כ אם השליח יכול לתקוע או יש אחר שלא קיבל שבת עדיין יתקע הוא להוציאן דיכולין לומר לו לתקוע עיין לעיל סימן רס"ג סי"ז ויכול לברך דאין כאן תרי מילי דסתרו כיון דרשאי לתקוע והציבור רשאין לשמוע אפילו בשבת ועמ"ש הטו"ז דאפילו ידע שיביא שופר ונשבע אינו חל השבועה לבטל המצוה הקשו מקו"ח ורב"פ וחידושי רע"ק דהא חל בכולל ולולא דברי טו"ז י"ל כיון דגם בצבור הוי קבלה בטעות אלא הואיל דלא מטרחינן לקהל לחזור ולהתפלל חל נמי הקבלה בטעות לענין איסור מלאכה ולבטל מצוה אין שבועה חל אלא הואיל וחל על מלאכה רשות יחול נמי על מצוה הוי כתרי הואיל דלא אמרינן כמ"ש תוספת בפא"ע דף מ"ו ע"ב.

סימן תרג

במג"א וישיח וישתה מהבאר שלא יגע בהם ויטמאם ע"כ ובספר הגלגולים פל"ה כתב שאין לך מעיין ובור ומקוה מים ונהר שאין שמה כמה מגולגלים ולכן אין לאדם להניח פיו על הסילון לשתות רק בידו שלא תתעבר בו איזה נשמת רשע ותסייעו לחטוא אך אחר שהביאו המים בבית אין חשש ועכ"ז טוב לשפוך מעט מן המים קודם שישתה עיי"ש וכ"כ במ"ח מסכת מוצאי שבת פ"ב מ"ב ול"ש בזה שומר מצוה ל"י ד"ר כי השתיה אינה מצוה ורמז לזה בפרשת חקת ולא נשתה מי באר דרך המלך נלך לא נטה

ימין ושמאל ואח"כ אמרו מימך נשתה כי מי דבוק לבאר וזה לא ישתו בעודו מחובר דרך המלך שבשמים נלך כת"ו והיינו שלא יחטיאו המגולגלים במים אבל מימך שכבר אינו דבוק בבאר ושלטה בו רשותך זה נשתה וי"ל בזה קושית ח"ס בא"ע ח"ב סי"ד על רס"ג דמימי ראויים לשתיה ומי אינם ראוים לשתיה והקשה מדכתיב לא נשתה מי באר ולפמ"ש א"ש דגם כאן כשמחוברים בבאר אינם ראוים לשתיה ואדרבה מכאן ראיה מדאמר מימיך נשתה דמימי לבד ראוים לשתיה ומי באר החליט לא נשתה ומתורץ נמי מה שהקשה הח"ס שם מדכתיב על מי מנוחות ינהלני דאין שייך ניהול על מנוחות רק במחוברים דתלושים כולם נחים ובמחובר אינם ראוים לשתיה וכן ל"ק מדכתיב מי אפסים מי שחי והם מתוקים ממתקים את הים כדאיתא בירושלמי דשקלים פ"ו ה"ב דנהי דמתוקים הם מ"מ במחובר לא יצדק לשתיה והכתוב במחובר מירי עיין ביומא ע"ז ע"ב ודברי רס"ג ד"ק ובפי' ראב"ע פרשת וארא הביא דברי הגאון והקשה עליו ג"כ מדכתיב מי הירדן יכרתון שהם מתוקים ולפמ"ש ל"ק והמפרש שם כתב דעת הגאון מימי שהוא כעול ר"ל מים מתוקים ומים מרים ומי שאינו כעול ר"ל מרים וזהו היפוך מדברי הח"ס ונראין דברי המפרש דמחמת כפלו מורה על שני מינים ובפ"ק דע"ז י"ב ב' לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים לא בפיו אלא בידו אחת ואם שתת דמו בראשו מפני הסכנה ונראה דה"ט שייך גם בבאר אלא דבאר יש לו מחיצות מלמעלה ואין דרך לשתות בפיו ובחו"מ סימן תכ"ז כתב מן הבארות במקום נהרות הרי דגם בבארות יש סכנת עלוקה אלא דבחו"מ כתב בלילה אבל בגמרא ליתא ואדרבה מדקאמר שלא יקח בידו אחת וישתה מוכח דביום מירי דאי בלילה גם בשתי ידיו אינו רואה וכבר תמהתי בחיבורי ערך ש"י על חו"מ סימן תכ"ז מזה על רמב"ם וש"ע ולהארח"ל צ"ל הא דקאמר הש"ס מפני סכנת עלוקה קאי אהא דלא יטול בידו אחת וישתה או אהא דקאמר ואם שתה דמו בראשו.

הלכות יו"כ סימן תדר

ס"א מצוה לאכול בפ"ק דברכות ד"ח ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב וכי בתשעה מתענין אלא לומר כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי הקשה הצל"ח מנ"ל כאלו התענה שני ימים רצופים דלמא הוי רק כהתענה תשיעי לבד ועשירי הא בלא"ה מתענה לבדו ובתוספת הקשו נימא בערב של עשירי כמו בי"ד בערב תאכלו מצות דפירושו בערב שאח"כ ונלע"ד דבשלמא שם כתוב תאכלו שפיר י"ל בערב ט"ו אבל כאן כתיב ועניתם ואם הוא ערב דעשירי איך יחשב

עינוי אחר שמילא כרסו כל היום והל"ל לא תאכלו ולא תשתו וע"כ מוכח דחשוב כאלו גם בתשיעי התענה בצירוף עשירי וחשוב בערב מיד עינוי ובערב באמת ערב השייך לעשירי והדרש ופשוט אחד.

הג"ה ואסור להתענות אפילו ת"ח עמג"א סק"א הקשה למה בעצרת ופורים כתב דמותר להתענות וה"ל להחמיר מספק כיון דביו"ט אסור להתענות ולע"ד כיון דיפה תענית לחלום לבטלו הוי לתא דסכנתא דחמירא מאיסורא משא"כ בעי"כ דאם יתענה נמצא יתענה שני ימים רצופים דהוי חשש סכנה כמ"ש בהג"ה לקמן ס"ס תרכ"ד וכן הביא פר"ח כאן מהגמרא וכיון דיש חשש סכנה לכאן וכאן פסק דאסור להתענות דספק איסור תורה להתענות בעי"כ לחומרא.

סימן תרה

במג"א סק"ו לא דק וכו' י"ל דל"ש שיטלו העורבים מהבית ויש לתלות בחוץ מצאו ושל איסור הוא דאין דרך להשליך כשרות ומוכח דבעי"כ המנהג להשליך גם הכשרות וכמ"ש י"א בביאור דברי הטו"ז וע"כ כונת המרדכי דראה שהעורבין נטלו מהבתים ולכן דחה הב"ח דהוי קבוע.

סימן תרו

ס"ב מג"א סק"ז ישלח שלוחו יש"ש ואם חרפו לאח"מ א"צ לילך על קברו וכו' כ"ה ביש"ש מבואר דחולק וס"ל לעולם צריך לילך על קברו וברחוק ג"פ ישלח שליחו וכן יש להוכיח דבא"ר הקשה מהתנחומא בפרשת ואתחנן דלפיכך לא נמחל למשה רבינו ע"ה הגזרה שלא יכנס לארץ משום שאמר קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים וכי איי"ע חטאים והקשה דה"ל לשלוח לבקש מחילה עיי"ש וזה י"ל כיון דכ"ז דלא פייסם א"א לו ליכנס לא"י על קברם ומידי דלא מצי עביד איהו לא מצי משוי שליח עיין ב"ק דק"י אבל את"ל דא"צ לילך על קברו קשה ה"ל לבקש מחילה במקומו וי"ל לפמ"ש הא"ר בשם מהר"ן חביב דהעשרה ב"א יאמרו מחול לך מחול לך ומבואר ביו"ד סי' רכ"ח סק"י דנוגע פסול להתיר נדר ושם בס"ק י"ג דנשבע או נדר שלא יהא גבאי או נאמן מהעיר חשובי כל בני העיר נוגעים עיי"ש וא"כ כאן דנשבע הקב"ה שמשה רבינו ע"ה לא יכנס לא"י ולא יפרנסם לישראל שם וזה שאמר על האבות היה במנין החטאים שבסבתם נגזר עליו א"כ כל ישראל נוגעים ועיין בבית מאיר על יו"ד שם דהיתר נוגעים גם דיעבד ל"מ

אמנם כיון דבגמרא וירושלמי סוף יומא לא נזכר דצ"ל מחול לך וגם בראשונים אין זכרון מזה ודאי לא מעכב ומוכרח כיש"ש דלעולם צריך לילך על קברו או לשלוח.

עוי"ל קושית א"ר למה לא שלח משה רבינו ע"ה שליח לבקש מחילה דכבר הבאתי לעיל בסי' קמ"א דברי הח"ס ביו"ד סימן שכ"א איך מוציא הש"ץ בתפלה הא מילי ל"מ לשליח ותירץ משום ערבות עיי"ש וא"כ ה"נ הא דעושה שליח לבקש מחילה דהוי מילי צ"ל משום דכל ישראל ערבים אבל קודם שעברו הירדן לא היו ערבים כפרש"י בנצבים ע"פ הנסתרות.

סימן תרח

קודם ביה"ש בר"ן רפ"ד דביצה כתב למ"ד ס"ת מה"ת לחומרא אצ"ל על ביה"ש דאסור משום תוספת ועכצ"ל על קודם ביה"ש משא"כ אי ספק מותר מה"ת י"ל דצריך על ביה"ש עיי"ש ולפמ"ש החוו"ד בסימן ק"י דה"ט דמ"ד לקולא דתורה דברה רק על הודאי וא"כ הכא דילפינן לתוספת יוה"כ מועניתם נפשותיכם ביום השביעי ודאי תשיעי א"ר קודם ביה"ש ולפ"ז יל"ד מאי פריך ביומא פ"א ע"ב ותנא דעצם עצם האי בתשעה לחדש מה עביד ליה ופרש"י מדאיצטרך למעוטי תוספת מעונש ממילא שמעינן דמוסיפין ולפמ"ש י"ל דצריך ללמד דמוסיפין בתשעה ודאי אמנם י"ל דגם לרמב"ם דס"ד מה"ת לקולא שאני ביה"ש דאם ניזיל לקולא בכניסתו וביציאתו הוי תרתי דסתרי ולהחמיר באחד ולהקל באחד מה חזית וע"כ תרווייהו לחומרא דכה"ג גם בספק דרבנן או בס"ס אזלינן להחמיר וכ"כ במלא הרועים אות סמ"ך פסקא כ' אבל הר"ן ע"כ לכאורה לא ס"ל הכי אלא די"ל כיון דהאוכל בתשיעי כאלו התענה ואסור להתענות משא"כ במוצאי יוה"כ א"כ אם נחמיר ביה"ש דמוצאי יוה"כ וניקל בעיוה"כ ל"ה תרתי דסתרי דבשלמא בעיוה"כ דאכילת תשיעי כתענית ואסור להתענות דינא להקל בספק ביה"ש דכמו דיש ספק עשירי וצריך להתענות ה"נ ספק תשיעי וצריך לאכול משא"כ במוצאי יוה"כ ספק עשירי ואסור לאכול וספק אחת עשרה ומותר להתענות וכ"ז לאחר דדרשינן דמצוה לאכול בתשיעי כדמשני ביומא שם אבל לס"ד שפיר פריך בתשעה מה עביד ליה כיון דממילא ש"מ דצריך להוסיף מדאיצטרך עצם ע"כ יוסיף לפני ביה"ש דביה"ש בלא"ה אסור משום ספק עשירי אבל לבתר דמשני דמבע"ל ללמד דאוכל בתשעה כאלו התענה צריך ללמד נמי שמוסיפין בודאי תשיעי יתרתי שמעינן כמ"ש הלבוש כאן בהג"ה והובא בא"ר ולפ"ז מתורץ דברי הת"כ והרי"ף דיליף מתשעה לחדש דמוסיפין ועצם מיעט תוספת מעונש דקשה כיון דיליף מעצם כן ל"צ לימוד דמוסיפין ונתקשו בזה הכפ"ת

ולח"מ בפ"א משביתת עשור ולפ"ז א"ש נמי למה נכתב הלימוד להוסיף בעינוי ולא על מלאכה אלא דבלא"ה ידעינן מעצם וא"ל דא"כ למה צריך דרש לאחריו דמוסיפין וכמ"ש הרי"ף דז"א כיון דילפינן מבתשעה להוסיף מלפניו צ"ל בעצם דאינו חייב כרת אז ועדיין מנ"ל דלאחריו צריך להוסיף וע"כ דרשינן עד ערב להוסיף בערב ודאי חוץ ביה"ש.

וא"ל מאי פריך דתנא דעצם עצם בתשעה ומאי עביד נימא מעצם ה"א דסגי להוסיף מאחריו וצריך בתשעה אלפניו דז"א חדא כיון דמעצם נדע דצריך להוסיף ואינו מפורש אי לפניו אי לאחריו הי מפקת דבשלמא אם מפורש בתשעה אלפניו י"ל דוקא לפניו ומנ"ל לאחריו ועוד דיותר מסתבר להוסיף מלפניו לפמ"ש בריא"ז ביומא שם דצוותה תורה להוסיף כדי שיתרחק מן הספק בביה"ש וא"כ בכניסתו דעוסק באכילה ומלאכה ויש חשש שימשך לתוך ביה"ש הצריכה תורה להוסיף מבע"י משא"כ ביציאתו וע"כ אמר אין לי אלא לפניו לאחריו מניין אבל לומר להיפך אין סברא.

והנה בהגהות לבוש ופר"ח כתבו דאף דדרשינן לקרא ועניתם וכו' לדחייא ב"ר דמצוה לאכול בתשעה מ"מ מיותר בערב וע"כ לדרוש דמוסיפין והפר"ח הכריח זה מהרמב"ם ותמוה טובא דאם כן לתנא דעצם עצם ולרע"ק בפ"ק דר"ה ד"ט דיליף תוספת מבחריש ובקציר תשבות דפריך הגמרא לדדהו האי בתשעה לחדש מה עבדי ביה ומשני לכדחייא ב"ר עדיין מה עבדי במלת בערב ובהגהות הלבוש נדחק דהם ס"ל דאינו מיותר ואם לדדהו אינו מיותר אנן נעביד יתרת אמנם לפמ"ש דלמאי דמשני דצריך לכדחייא ב"ר ממילא דרשינן כמי הך בתשעה לחדש בערב להוסיף בודאי תשיעי א"ש.

איברא דיש לפקפק בזה שכתבתי דיש לאסור ביה"ש בכניסתו משום דהוי תרתי דסתרי עם ביה"ש דיציאתו להקל בשניהם ולהחמיר באחד לבד מה חזית דיש לדחות דביה"ש דיציאתו דינא להחמיר דאתחזיק איסורא משא"כ בכניסתו וכבר עמד על ספק זה המג"א בסימן שמ"ב ועיי"ש בנ"ח ולכאורה מוכרח מהך דס"ס שפ"ו כמ"ש המג"א בריש סי' תקס"ב דמספקא לא פקעא קדושה אמנם בהגהות הגאון רב"פ זצל"ה שם כתב דיש לחלק דשא"ה דכבר אתחזיק אותו הכבר בקדושה משא"כ הכא שרגעי ביה"ש המה מחודשים ואין להם ענין להקדושה שהיה על רגעי היום שכבר עברו ומ"ש אח"כ ולכאורה וכו' נראה כונתו רק כשקיבל עליו תענית דכונתו להשלים עיין במחה"ש שם סק"ב ואם לא משלים ל"ק מתענה כלל גם למפרע ויש לדון על חיוב העבר אם פרע דכל היום היה עליו חיוב תענית ודו"ק ולפ"ד מוצאי שבת ויוה"כ ל"ח איקבע איסורא ביה"ש אמנם לא הבנתי דמ"מ גברא אתחזיק באיסורא ומ"ל איסור ככר או איסור גברא ואפשר משום דאנו דנין רק על סבת הדבר דאיסור גברא מסבת קדושת היום דיומא קגרים דקדוש היום

לאדונינו וכן בכל תענית שקבעו חכז"ל בימים ידועים ועיין בריטב"א בקדושין דף ע"ט מ"ש בשליא בבית דאמרינן כיון דרוב שליות יש להן ולד הבית ולא אזלינן בתר חזקת הבית לומר סמוך מיעוט שליות שאין להם ולד לחזקת בית שהוא טהור דכיון דה"ל שליא בבית נפק ליה בית מחזקתיה וה"ל כשליא עיי"ש ר"ל כיון דה"ל כשליא אין לדון רק על סבת הדבר שהוא השליא דאין לו חזקה.

סימן תריג

ס"ד מג"א סק"ד לשום רפואה גמורה מותר לרחוץ וכתב במחצית השקל דוקא באדם בריא דא"צ לרפואה גמורה אבל היכא דצריך לרפואה גמורה כגון שחש בעיניו הלא גם ביו"ט ושבת אסור משום גזרת שחיקת סממנין ולא הותר רק במקום שאינו נראה שעושה לרפואה כ"א לרחיצה וביוה"כ דרחיצה אסורה יש לאסור לכן עכצ"ל דמיירי שחלה ממנו כל גופו דהותר לו שבות דרפואה עכ"ל ובשו"ת גוא"י חא"ח סל"ח הקשה כה"ג לקמן סימן תדי"ר דמי שיש לו חטטין מותר לסוך דמשמע אפילו אינו חולה והלא אסור משום שחיקת סממנין ותירץ דמיירי בשמן שדרך לסוך גם בלא רפואה דמותר כה"ג בשבת רק דביוה"כ ניכר דלרפואה עביד דאסור סיכה של תענוג מ"מ מותר דמי איכא מידי דבשבת שרי וביוה"כ אסור כדאיתא בביצה ח"י ע"ב.

סימן תריח

ס"א לחולה עבה"ט סק"ג בשם או"ה דאם החולה רוצה להחמיר אחר שצריך לכך עליו נאמר אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וכ"כ רדב"ז בח"ד סימן ס"ז דאין בזה שום מדת חסידות אלא איבוד נשמה וכ"כ הר"ן ביומא עיי"ש וקשה לי ממ"ש תוס' בפרק עושין פסין דף כ"א ע"ב בד"ה מוטב שאמות מיתת עצמו וז"ל אע"ג דבפ"ק אמר ארבעה דברים פטורים במחנה רחיצת ידים כ"ש במקום סכנה מחמיר על עצמו היה עכ"ל וברדב"ז שם כתב שאפילו לדעת האומרים שמי שהיה דינו יעבור וא"י ונהרג ולא עבר הרי הוא במחיצת הצדיקים ומדת חסידות הוא אפ"ה הכא כ"ע מודו דמתחייב בנפשו דבשלמא התם איכא קידוש השם ואפילו בצנעא יש קו"ה שהוא פרהסיא אצל עכו"ם אבל בנ"ד לחלל עליו את השבת אין כאן קו"ה כלל כי מי יודע מה עשה בתוך ביתו ותו דבשלמא התם הוא העובר אבל הכא אחרים מחללין את השבת והוא מתרפא ותו דהתם יש גדר וסייג שלא יעברו על התורה ועל מצותיה שהרי אומרים ראו כמה חשובה מצוה זו שפלוני מסר נפשו עליה אבל שבת כ"ע יודעין דניתנה לדחות אצל מי שיש בו סכנה

למה שהוא צריך עיי"ש ומוכח מהתוס' דלא כהחילוק ראשון ואפשר גזרות חכמים שאני דיותר צריכין חיזוק מד"ת שלא לזלזל בהן וכדאיתא בפרק החולץ ליבמתו דף ל"ו ע"ב ומדויק בזה מה שאמר רע"ק ולא אעבור ע"ד חברי שו"ר בפ"ת ליו"ד סימן קנ"ז סק"ג בשם תפ"י דמותר להכניס עצמו בספק סכנה היכא דלא שכיח הזיקא ומצוה דעסיק בה אגוני מגני וראיה מרע"ק שהכניס עצמו לספק סכנה בנט"י שהיה סומך א"ע שלא ינוחו שומר האסורים למות בצמא כדאית בעירובין דף כ"א עיי"ש ולע"ד לא משמע הכי ממה שאמר רע"ק מוטב שאמות מיתת עצמו הרי דלא סמך שלא יניחו השומר וגם מלשון התוס' שכתבו וכ"ש במקום סכנה ולא כתבו ספק סכנה ועש"ך שם סוף סק"ב שכתב דאם הוא אדם גדול וחסיד וי"ש ורואה שהדור פרוץ בכך רשאי לקדש השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה עיי"ש אך בעירובין לא מצינו שהדור היה פרוץ בנט"י וגם היה בצנעא וליכא קידוש השם.

ס"ב בהג"ה וה"ה לשנים נגד שנים ואפילו קצתן יותר בקיאין מקצתן והב"ח השיג על הרמ"א דכשהן שוין במנין כגון אחד נגד אחד או שנים נגד שנים גם הרמב"ן ס"ל דהולכין אחר בקיאות ובטור כתב דרמב"ן ס"ל דאין דבריו של אחד הבקי נגד שנים אפילו אינן בקיאין כמותו ומדברי הרמב"ם יראה שהולך אחר רוב דעות ואחר בקיאות הרופאים שכתב מקצתן וכו' ול"נ אלא כדפרשתי ופירש הב"ח דרמב"ם ס"ל כרמב"ן דבשוין במנין הולכין אחר הבקיאות והטור לא הביא דרמב"ם חולק רק לענין רוב דעות אבל בד"מ כתב דמדברי טור משמע דפליגי גם לענין בקיאות עיי"ש ובאמת קשה מנ"ל לטור להשוות מחלוקת ולע"ד דעת הטור אליבא דרמב"ן דדוקא חד נגד חד מכריע הבקי אבל תרי נגד תרי נהי דהבקיאין עדיפי לא עדיפי מרוב דעות דודאי אם כששוין בחכמה ובקיאות ומאה מחולקין עם שנים ודאי יש חכמה ובקיאות אצל המאה יותר מהשנים דאין דעותם שוות וא"כ לרמב"ן דלא אזיל אחר רוב דעות ממילא בשנים נגד שנים לא אזיל בתר רוב בקיאות דהבקיאות הוי רק כאלו היו עוד רופאים אחרים עמהם כיון דשנים אלו הם בקיאין כעשרה אחרים מ"מ יש שנים שאומרים צריך דמאכילין אפילו נגד מאה ולכן הרמב"ם דהולך אחר רוב דעות ס"ל נמי במקצתן נגד קצתן לילך אחר רוב בקיאות בשוין במנין משא"כ לרמב"ן וע"ז סיים הטור ול"נ אלא כדפרשתי דלא אזלינן אחר רוב דעות ממילא בשנים נגד שנים ואפילו נגד מאה והמאה בקיאין יותר לא אזלינן אחר הרוב דעות ובקיאות אבל בחד נגד חד מודה הטור דאזלינן אחר הבקי גם כשאומר א"צ וגם דעת רמ"א כמ"ש דרק בשנים נגד שנים כתב דלא אזלינן בתר בקיאות תדע דלמה כתב וה"ה בשנים נגד שנים הלא בסמוך מבואר במחבר אפילו בשנים נגד מאה אלא משם

דרצה לכתוב ואפילו קצתן יותר בקיאין דזה דוקא בשנים נגד שנים ולא חד נגד חד לכן הוצרך לכתוב קודם וה"ה לשנים נגד שנים והא דל"כ כן בס"ד אשנים נגד מאה משום דאינו מבואר דעת הטור דעליו סמך הרמ"א בזה רק בשנים נגד שנים דעמ"ש הרמב"ם דהולכין אחר הבקיאים דהיינו בשוין כמ"ש הה"מ חולק הטור לכן נקט הרמ"א בשנים נגד שנים דשוין ולע"ד ראיה יש ממ"ש הרמב"ן בחידושי סנהדרין פאד"מ דאם חולקים רבים ורבים רצו הולכין אחר רוב מנין רצו הולכין אחר רוב חכמה כדאיתא בפ"ק דיבמות די"ד גבי מחלוקת דב"ש וב"ה דב"ש מחדדי טפי וב"ה רוב מנין דתניא הרוצה לעשות כדברי ב"ש עושה כדברי ב"ה עושה עיי"ש חזינן דרוב חכמה שקול עם רוב מנין וא"כ כאן בפ"נ דלא אזלינן בתר רוב מנין כששנים אומרים צריך הה"ד דלא אזלינן בתר רוב חכמה נגד שנים.

והר"ן כתב אם הדבר ברור שבקיאת היחיד מכרעת רוב המנין של אחרים הולכין אחריו בין להקל בין להחמיר הובא בב"י עיי"ש נ"ל כונתו שיש בקיאות להיחיד יותר משנצטרף בקיאות כל הרוב מנין שכנגדו דלשונו מורה באצבע כן דבקיאתו מכרעת רוב המנין הוא ממש כמ"ש ומדברי רמב"ם אין ראיה לר"ן דברמב"ם מיירי להדיא ברבים נגד רבים ור"ן מיירי ביחיד נגד רבים וכבר חלקן הרמב"ן בפאד"מ וכן מורין דברי הרמב"ן שהובא בטור וב"י כאן כתב דאין דבריו של יחיד במקום שנים משמע דוקא דברי יחיד בטלין וא"כ יל"ד על הטור שכתב אדברי הרמב"ן ומדברי הרמב"ם ז"ל יראה שהולך אחר רוב דעות ואחר בקיאות וכו' לומר דחולק ארמב"ן גם בבקיאות והרי הרמב"ם מיירי ברבים נגד רבים אפילו לכשת"ל דהבקיאין מועטין במנין מ"מ רבים הם ורמב"ן מיירי ביחיד וכבר הכריח הרמב"ן בפאד"מ חילוק זה מהגמרא עיי"ש אלא הוא הדבר אשר דברנו לעיל, דלרמב"ן דלא אזיל בתר רוב דעות ה"נ לא אזיל בתר בקיאות נגד שנים שאומרים צריך ולא הוצרך הרמב"ן לחלוק רק ביחיד נגד שנים שאומרים א"צ דאם היחיד בקי יותר כשאינו מופלג מהם בחכמה בטלו דבריו נגדם וע"כ כתב הטור דרמב"ם הולך אחר רוב דעות ואחר בקיאות ברבים נגד רבים דלא כרמב"ן וביחיד נגד רבים י"ל ס"ל כרמב"ן.

וז"ל רה"ג הובא ברמב"ן פאד"מ ואם נחלקו ב"ד שהן שלשה שנים אומרים כך אם שוים בחכמה מניחין דברי היחיד ועושין דברי שנים ואם אחד עדיף מן השנים הולכין אחר מי שנתן טעם לדבריו עכ"ל ויל"ד למ"ל אם שוין בחכמה מניחין דברי היחיד זיל קרי בי רב הוא אחרי רבים להטות ונ"ל דהיחיד חכם מכל אחד מהשנים עד ששקיל בחכמתו להשנים וקמ"ל אף דשוים בחכמה וי"ל כי אמרינן אחרי רבים להטות אם הרבים הם רוב במנין ובחכמה עכ"פ בצירוף קמ"ל כיון דבחכמה אין היחיד עדיף מהשנים ולהשנים יש

מעלת רוב מנין עושין כשנים ואם אחד עדיף מן השנים היינו כשנצטרף חכמת השנים מ"מ היחיד חכם יותר אזי יש לכל צד מעלת הרבוי זה בחכמה והן במנין אזי הברירה לבחור והולכין אחר מי שנתן טעם לדבריו ועיין בש"ך יו"ד סימן ק"ט בש"ך שם סק"ו ומתורץ בזה קושית הרמב"ן שם על רה"ג מיבמות דבטלו דברי ר"א בן הורקנס ודברי ר"מ שגלוי וידוע שאין בדורן כמותן עיי"ש די"ל דמ"מ לכשיצטרף חריפות החולקים וחכמתן לא עדיפי ר"א ור"מ ועיין בברטנורה אבות פ"ב מ"ח והנה דברי הר"ן שבכאן כדברי רה"ג ז"ל ומ"מ אין ראיה מדברי רה"ג לדברי הר"ן כאן לענין פ"נ דרה"ג מיירי בהלכות דאזלינן בתר רוב דעות ה"נ אזיל בתר רוב חכמה של יחיד נגד שנים אבל בפ"נ להסוברים דלא אזלינן בתר רוב דעות נגד שנים שאומרים צריך ה"נ לא אזלינן בתר רוב חכמה כשאומר א"צ כיון דגם לרה"ג רוב חכמה ורוב מנין כי הדדי וכמ"ש.

היוצא ממ"ש לענ"ד אם יחיד אומר צריך ושנים אומרים ל"צ והיחיד מומחה מכל חד בפ"ע אבל אינו שקול כהשנים בטלו דבריו נגדן אפילו לרה"ג ולר"ן ואם שקול בחכמתו נגדן ג"כ בטלו דבריו כיון דיש להשנים מעלת רוב מנין ואם עדיף בחכמתו מן השנים אפילו לכשיצטרפו חכמתן אזי מאכילין על פיו כיון דהברירה בידן לעשות כמותו לרה"ג ממלא בפ"נ אזלינן לקולא ומפרט דלר"ן מכריע אף שלא להאכיל וכשמופלג בחכמתו גם הרמב"ן ס"ל דמאכילין על פיו אמנם כשיחיד אימר א"צ אף כשמכריעין בחכמתו מ"מ לפמ"ש דעת רה"ג כדעת רמב"ן דלא כהר"ן וכן ברבים נגד רבים ורבים במנין אומרים א"צ אפילו הן נמי רבים בחכמה מאכילין ונ"מ נמי בממון לענין קי"ל דקולא לנתבע כפ"נ ועיין בתוס' יוה"כ דף פ"ד.

ס"ה והרופא מסופק ברי"ף ורמב"ם ליתא הך דינא ועיין בתוס' יוה"כ דף פ"ג ובשיח יצחק.

סימן תריט

כל נדרי במרדכי סוף יומא ז"ל ואומר כ"נ וכו' ואית מרבוותא שהנהיגו לומר מיוה"כ זה עד יוה"כ הבע"ל בכלהון איחרטנא בהון ופי' ראב"ן לפי שאין הכל בקיאין לידע דהנודר כאלו בנה למה והמקיימו כהקריב עליה קרבן וכולן שמתכונין לש"ץ כאלו בפירש אמרו שבנו ונתחרטנו על נדרינו ונשאלנו והוא מתיר להם בהסכמת רבים שאין יחיד מתיר אא"כ מומחה עכ"ל וכתב הב"ח מבואר דס"ל כר"ת להתיר נדרים להבא אבל לא מטעמיה כדי שלא יהא בעונש נדר אם יעבור אלא שלא יהא בעונש אף אם יקיים ומבואר ג"כ אף דהוא מדין תנאי א"צ להתנות בעצמו דלא כלבוש יעיי"ש ובעניי

ל"נ כלל פירושו וכנראה להדיא דכונת ראב"ן שבני ונשאלנו היינו על העבר וגם במ"ש דאין יחיד מתיר אלא מומחה וכ"ז נדחק הב"ח משום דהמרדכי כתב תחלה שהנהיגו לומר מיוה"כ זה כנוסח ר"ת אבל לע"ד כונת המרדכי ואומר כ"נ וכו' יהיה כתוב נוסח קדמונים מיוה"כ שעבר ואית מרבוותא שהנהיגו נוסח חדש לומר מיוה"כ זה דהיינו ר"ת מכח הקושיות שהובא בראש סוף יומא ופירש ראב"ן נוסח הראשון ובזה בא לתרץ מה שהקשה ר"ת הא ליכא חרטה ואיך יחיד מתיר דכולן מתחרטין, והש"ץ מתיר בהסכמת רבים וכן מוכח בב"י דהביא דברי ראב"ן שכתב כדעת הרא"ש וחפשתי ומצאתי בספר א"ז בהלכות עיו"כ שכתב וז"ל וכתב מורי אבי העזרי אנן נהגינן לומר מיוה"כ שעבר וכ' דהנודר כאלובנה במה וכו' ממש כלשון הראב"ן שבמרדכי הרי מבואר דפירש זה על נוסח מיוה"כ שעבר וראבי' הוא ב"ב של הראב"ן עיין בשם הגדולים והנה מה דכתבו טעם דהנודר כאלו בנה במה דיותר י"ל להציל מעונש העובר אמנם ר"ת הקשה הא צריך לפרט הנדר אמנם הטעם משום שמא נדר לקיים מצוה או כעין אלמנה דנודרת ליתומים כדאיתא בהשולח דל"ה וכ"ז אם בא להתיר לו שיהא רשאי לעבור אבל אם כבר קיימו רק בא לעקור הנדר שינצל מעונש הנודר כאלו בנה במה והמקיימו כהקריב עליה קרבן ל"ש טעם זה כלל ומהיכי תיתי יהא צריך לפרט וא"כ זה תירוץ לקיים מנהג נוסח מיוה"כ שעבר וכמו אם נדר על ככר שלא לאכול ואכלו נשאל עליו אח"כ להנצל מעונש כאלו בנה במה. ביו"ד סימן רצ"ח ס"כ ה"נ נשאל לעקור הנדר אם קיימו להנצל מעונש כאלו בנה במה.

ס"ב מג"א סק"ח בקו"ר עיין שו"ת גוא"י סימן פ"ב חא"ח דגם הנשים כשאין לאמרו בקו"ר.

ס"ג אם חל בשבת אין לומר כגונא דאיתא שם כולהון מתעטרין בנשמתין חדתין ובשבת יוה"כ דמתענין אין בו כשמה יתירה כמבואר בכלבו סס"ע ואף דיש דעות בסימן תרכ"ד לברך עה"ב י"ל משום טעם שכתב הכלבו דאור גיהנם שובת ביוה"כ שחל בשבת והובא בב"י ועמ"ש בסימן תרכ"ד.

סימן תרכד

ס"ב על הבשמים עיין טו"ז ובא"ר חולק דחשוב הפסק וכן בשו"ת גוא"י חא"ח סימן קל"ו ס"ל דחשוב הפסק לכן העלו דגם במו"ש יוה"כ ל"י עה"ב ולע"ד יברך לפני ברכת פה"ג או אחר שתיית היין דאין הסדר רק כשאפשר עיין לעיל סימן רצ"ח ס"א בהג"ה וסימן תקנ"ו.

בכלבו כתב סס"ע דלפי האומר שטעם הבשמים במו"ש מפני שבכל שבת שובת אור של גיהנם ואינו מסריח ובמו"ש חוזר ושורף ומסריח ולכן מריחין בשמים להגין מאותו הריח לפ"ז הטעם נברך עה"ב אף במוצאי יוה"כ שחל להיות בשבת ולא כן כתב הרמב"ם ז"ל עכ"ל ולא מפורש ברמב"ם בפכ"ט מה"ש רק מוצאי יוה"כ סתם אין מברכין עה"ב גם לא מסתבר שלא ישבות אור של גיהנם ביוה"כ מאחר שהיא שבת שבתון ואין מבערין אש ונ"ל דט"ס וצ"ל שאינו חל להיות בשבת וזה הטעם של רגמ"ה וסייעתיה שבכל מוצאי יוה"כ ברכו עה"ב ומהרי"ל בתשובה סל"ד דפסק לברך עה"ב במו"ש יוה"כ או דס"ל דיש נשמה יתירה ביוה"כ שחל בשבת אף דמתענין או משום ל"פ בין שבת לשבת כשמו"ש חול ודעת רגמ"ה נ"ל דס"ל הטעם דמו"ש מברכין עה"ב משום אש של גיהנם וס"ל דאינו שובת רק כשישראל אין מבערין אש לכן במוצאי יו"ט אין מברכין עה"ב ובעו"ש ליו"ט ס"ל דמברכין כמ"ש במרדכי בפרק המביא ולכן גם במוצאי יוה"כ ס"ל דמברכין עה"ב אף כשחל בחול.

הלכות סוכה סימן תרכט

טו"ז ס"ק כ"ב בשו"ת גוא"י חא"ח סימן ס"ט השיג עליו דמה שתלוי בעשיה להתיר אינו רק במחיצות לא באהל דאסור לעשות אהל ארעי בשבת ויו"ט בכל ענין ובמחיצות ה"ד אם צריך לו להתיר עתה לא שנימא הואיל ומתרת בסוכה יהא אסור לעשות בכל שבת אף במקום שאינו עושה להתיר עי"ש עוד בסימן י"ד.

סימן תרל

ס"י טו"ז ס"ק י"א עיין שו"ת גוא"י חא"ח סימן ס"ח ועיי"ש עוד בסימן פ"ו.

סימן תרלא

ס"א שחמתה וכו' אם נפל סכך ביו"ט ונשאר אהל טפח אסור לסכך עתה בסכך שאינו מוקצה דהוה מתקן שו"ת גוא"י חא"ח סי"ד.

סימן תרלז

תק"ח וכו' בשו"מ ח"ג סימן ר"ח הביא קושיא מחריף אחד דתהא תולמ"ה כיון דאינו קונה רק ע"י שבנאו בסוכה כמ"ש תוס' פ"ק דסוכה די"ג ע"ב ד"ה אם לחד תירוץ דאף שבית שסככו בזרעיה טהרו משום דבטלנהו מ"מ בעי דלא יקבל טומאה בשעת הסיכוך דאל"כ הוי תולמ"ה עיי"ש ולק"מ דמבואר בס' התכלת מ"ם ע"ב דהיכי דעושה עברה

במעשה זה ל"ח תולמ"ה וכ"פ רמ"א בהג"ה לעיל סימן יו"ד ס"ו וה"נ כשמסכך, בו מוסיף גזלה חדא כיון דעי"כ נקנה לו מוציאו עתה מרשות בעלים יותר ועוד דמשתמש בו וכמ"ש בנתיבות סי' ל"ד סק"ה.

מג"א סק"ג אבל בספר יראים וכו' ועיין יד אפרים ולע"ד י"ל דברי רש"י דנהי דגזל עכו"ם אינו שלו מ"מ יאוש קונה דהא גזל מישראל אינו קונה ביאוש לבד משום דחייב בהשבה וכמ"ש בנתיבות סימן שע"א וגזל עכו"ם אף דאסור מן התורה אינו חייב בהשבה כמ"ש בנה"מ סימן שמ"ח עמ"ש לעיל סימן תקפ"ו.

ובשו"ת שו"מ ח"א סימן קכ"ד הקשה על המג"א דכתב דישראל מוחלין דמחילה לא עדיף מיאוש דל"מ בקרקע וכאן אינו רק מדשתקי מחלי ועוד דאיתא בחו"מ סי' רמ"א דבדבר שהוא בעין לא מועיל לשון מחילה רק לשון מתנה דכל היכא דאיתא ברשותו דמריה איתא וא"כ ה"נ בקרקע עיי"ש ואישתמיטתיה דברי גמרא בפחז"ה דף מ"א והא אחיל ופירשב"ם דכמאן דאמר לך חזק וקני דמי ועיין סמ"ע סימן קמ"ב סק"ח הרי כשמוחל לו לעשות מעשה קנין הוי כא"ל חזק וקני ושאני יאוש דהוא בע"כ ואינו רק סילוק ויש לעיין דלרחוקים הוי כישל"מ ועיין ש"ך חו"מ סימן שנ"ח סק"א וקצו"ח שם.

ועיי"ש בשו"מ שכתב דסוכה בר"ה הוי סוכת השותפים וזה אינו לפי המבואר בתוס' סוכה כ"ז ע"ב דר"א מודה דסוכת השותפים כשר עיי"ש מהרש"א וכן מבואר בריטב"א והרי בסוכה דל"א מבואר דמסכך בר"ה ר"א פוסל ובהדיא פרש"י שם דהוי סוכה גזולה ומה שמצא בכפ"ת כן המעיין שם יראה דנסתפק לר"א אם כשר והיינו דיעבד אף גם זאת רק למהרש"ל אבל לכתחילה כיון דעושה בר"ה שלא מדעת הרבים אסור לכתחלה וכל פלפול המג"א לענין לכתחלה כמבואר בדבריו ובזה נדחה ג"כ תמיהת השו"מ מהא דאמרו בסוכה ד"ז וכן לענין שבת דפרש"י שעשה סוכה בר"ה סמוך לפתחו ולק"מ דנ"מ דיעבד וגם להרש"ל מוכרח דהא תוס' כתבו שם דלר"א דשאולה פסול גם שותפות פסול הרי דצריך שיהא כל הסוכה שלו ובשותפין חלק חברו רק שאולה אצלו ואינה רק מקצת שלו ולרבנן דכשר שאולה כולה ה"נ כשר בשותפין דמקצת שאולה ובר"ה דבנה שלא מדעת הרבים חלקם גזולה אצלו רק דקרקע אינה נגזלת ואפילו כולה גזולה כשר וה"נ מקצת גזולה אבל לכתחלה דאסור גם בקרקע כולה גזולה ה"נ במקצת גזולה

מג"א ססק"ז דאלו בנה מדעתו ה"ל הקרקע של ראובן וקרקע אינה נגזלת וכו' ולע"ד י"ל דעת הרמ"א לפמ"ש בחו"מ סימן שס"ח דסתם גזלה יאוש בעלים בישראל עיי"ש ואפשר כאן כ"ע מודו דבשלמא בשאר גזלן אף דעתה ידו תקיפה עתידה זרוע רמה להשבר אבל כאן בין כך ובין כך יעבור זמן הסוכות ואינה שאולה אצלו רק לימים הללו ואף דאין יאוש

בקרקע משום דאינה נגזלת ולעולם ברשות הנגזל י"ל משום דכתב המלחמות בפרק אלו מציאות דכ"ו דיאוש ל"מ בדבר שברשותו וכ"כ בנתיבות סימן שע"א וי"ל משום דיאוש אינו קנין רק סלוק בעלמא ולא מהני בדבר שברשותו וכל זה אם הגוף של הנגזל אבל אם רק שאולה לו לתשמיש מהני סילוק בדברים בעלמא וא"צ קנין וכמ"ש בשע"מ סימן שט"ו ואף דיאוש כדי לא קני י"ל משום דבאיסורא אתי לידי' אין בכחו לזכות כמבואר בב"ק דף ס"ו אבל כאן דא"צ רק סילוק מהנגזל וממילא הוא של הגזלן כיון דהגוף שלו א"צ כחו לזכות דאפילו בע"כ י"ל מהני סילוק עיין תוס' פ"ק דקדושין די"ט ד"ה אומר ומחנה אפרים הלכות זכיה מהפקר הלכה י"א ומצאתי בהגהות הגאון רב"פ זלה"ה העיר קצת די"ל דיאוש מהני כאן דמייאש זכות שאלת הקרקע ומצאתי בפנ"י סוכות דל"א כתב ג"כ דיאוש ל"מ בקרקע משום דמחילה ל"מ בדבר שברשותו עיי"ש וא"כ בשאלת קרקע דמהני מחילה למשאיל בדיבור בעלמא וכמ"ש הנה"מ ג"כ בסוף הפתיחה לסימן ר' ודאי מהני יאוש ומ"ש בנתיבות סימן שע"א דגזלת קרקע ל"ח באיסורא אתי לידיה ומהני יאוש כשא"י להוציאו בדיינים סותר ד"ע שכתב בסימן קמ"ט סי"ד.

מג"א שם דכשהקרקע שאולה מאחרים קונה מטלטלין שעליה עיין נה"מ סימן ר' בפתיחה שם דלפי דבריו הכא ששאלו להניח סוכתו חשוב רשותו של שואל על עצים הללו גם לענין המשאיל יכול לקנותן מחמת רשותו וכן לדעת המח"א שהביא בנה"מ שם כיון שהוא שאולה לשואל עדיין לא יצאו העצים מרשותו ועוד לפמ"ש בלח"מ פ"ז משכירות מהר"ר מרדכי מטאלון זלה"ה לפי מה שנראה מפי' הרמ"ה הוי כאלו פירש ואמר שלא השכיר החצר כי אם לתשמישים הצריכים לו אבל הזכות שהיה לו מדברים אחרים כגון שיהיה חצרו זוכה לו לא זיכה לו ולפיכך הוא שלו ע"כ ולפ"ז דוקא בחצר דפעמים מקומו פנוי והמציאה שנפל שם על מקום פנוי נפל אבל זה שהשאיל לו המקום להעמיד שם הסוכה על שבעת ימי החג אף שיפול שם מציאה על הדפנות והסכך א"א שיקנה המשאיל דמפסיקין העצים בין רשות להמציאה עיין חו"מ סימן ד' ס"ה ועל מקום זה לבד אנו דנין עתה אם יקנה למשאיל א"כ לא שייר לעצמו אותו מקום גם לענין זכיה אף דעתה נתחדש שהחמיץ וגזל הדפנות ונ"מ אם מקומו קונה לו חדא מוקמינן ליה אחזקתו ולא עלתה על דעתו זה מקודם ועוד בשלמא זכות שייר לעצמו אבל זה חוב לו שאם מקומו קונה לו חייב באחריות ואינו יוצא דהוי סוכה גזולה משא"כ כשלא יקנה לו אלא אם שייר לו המקום לענין זכיית מציאה וכה"ג י"ל ממלא בע"כ קונה לו הגזילה משא"כ אם לא נשאר לו לענין זכיה ול"ל דנ"מ כשימכר לו השואל את העצים חדא דלא יעלה ע"ד שימכור סוכתו תוך החג ועוד כשימכור ממילא ימחול לו זכותו להמשאיל

בדיבור בעלמא וכמבואר בנה"מ בסוף הפתיחה לסימן ר' ולכן צדקו דברי הג"א בזה ודעת רמ"א נ"ל מטעם שכתבתי.

סימן תרלח

ס"א בהג"ה ול"מ בה תנאי בביצה למ"ד ע"ב תניא אין נוטלין עצים מן הסוכה ור"ש מתיר ושוין בסוכת החג בחג שאסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו ור"ש מתיר והא קסתר אהלא ארנב"י בסוכה נופלת עסקינין וכו' בסוכה רעועה דמאתמול דעתיה עליה והדר פריך בסוכת החג מי מהני תנאי והאר"ש משום רע"ק מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה שנאמר חג הסוכות ל"ד סיפא אתאן לסוכה דעלמא וסוכה דמצוה ל"מ בה תנאה והתניא סככה כהלכתה ועטרה וכו' אסור להסתפק עד מוצאי יו"ט אחרון של חג ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו אביי ורבא דאמרו תרוייהו באומר איני בודל מהם כל ביה"ש דלא חלה קדושה עלייהו אבל עצי סוכה דחלה קדושה עלייהו אתקצאי לשבעה והרי"ף השמיט תירץ דאתאן לסוכה דעלמא ותמהו דא"כ לימא אלא אביי ורבא דמדלא אמר אלא ע"כ עדיין צ"ל דוקא בסוכה דעלמא ובה"ג ומלחמות הביאו תוספתא דגם בעצי סוכת החג מהני תנאי אם ארצה אטול והראשונים תמהו על התוספתא ובה"ג שהביאו דמדלא תירץ כן גם ברייתא ושוין ש"מ אפילו אינו בודל ל"מ והנלע"ד דכבר הקשו מפרשים מה פריך בפשיטות מי מהני תנאה דהוקש לחג דלמא מיירי קרא בלא התנה דע"כ לאו לכ"ד הוקש לחג כמ"ש הטו"ז כאן ונראה כיון דמן התורה אסור הוי מתנה עמש"ב ובמל"מ פ"ו מה"א כתב אם כולל עם תנאי של רשות בדיבור אחד ולא פרט מ"ש בתורה לבדו מהני וא"כ לפ"ד הרא"ש בסוכה ד"י דדפנות שרי או לפמ"ש הפנ"י שם דבנעשו הדפנות קודם לסכך שרי וכן לפוסקים דיותר מהכשר סוכה שרי דל"ש בהו ביזוי מצוה וא"כ כשמתנה בכולל על כל הסוכה י"ל מגו והיינו הכל לפי תנאו אם לא פרט אלא דל"ש מגו דעל הדפנות ל"צ תנאי דכשעומדין אסור משום סתירה ולכשיפלו בלאו תנאי שרי והמל"מ לא קאמר רק אם מועיל התנאי להרשות ולא מבעיא לפוסקים דסכך שנפל ג"כ אסור מהיקש לחג הוי מתנה עמש"ב אלא גם לר"י שבתוס' דרק מחמת מוקצה אסור מ"מ הוקצה מחמת איסור תורה ובת"י פ"ק דביצה דף ג' ע"ב כתבו דמוקצה הוי כעין של תורה והא דמהני תנאי בסוכה דעלמא כבר תמהו בתוס' והרז"ה תירץ דברעועה ל"ה מוקצה רק מחמת איסור דרבנן אמנם לר"י דל"מ יושב ומצפה גם בסוכה דעלמא צריך תנאי גם לדפנות ברעועה לכשתפול וממילא שייך מגו אלא דקושית הגמרא דבסיפא תנו ושוין להודיע דעת ר"ש א"כ ואם התנה לר"ש נמי מותר ולר"ש ל"צ תנאי בדפנות

ומוכרח לתרץ דארישא דסוכה דעלמא קאי והרי"ף דפסק שילהי ביצה כר"י גם בסוכת החג מועיל תנאי ולפ"ז גם תנאי אחר י"ל דמהני והיינו דלא קתני בתוספתא אינו בודל רק אפילו כשארצה אטול דמשמע אף למחר לבד עיין ר"ן בביצה דל"ה כאינו בודל ולרי"ף דמשמע רק אינו בודל מועיל י"ל כיון דכבר חל קדושה א"א שתפקע וגם כולל ל"מ רק אינו בודל הוי תנאי שלא יחול כלל ומ"מ כיון שיושב בה הוי מתנה עמש"ב וצריך כולל ולפי מה שצידד הב"י כאן בהקשותו על בה"ג דגם במוקצה מחמת ביזוי מצוה מותר בנפלה לר"ש בלא תנאי א"כ א"ש ע"ש גם לרמב"ם ופוסקים דדפנות אסירי משום ביזוי מצוה ועוד נלע"ד לפי הנראה מהמל"מ שם דה"ד למאן דס"ל כולל א"כ ר"ש דל"ל כולל פריך שפיר ואנן קי"ל כולל ולפ"ז י"ל גם בסוכה בריאה שנפלה מועיל התנאי דמוקצה מחמת איסור גם לר"י מהני תנאי כמ"ש הר"ן ושייך מגו אפילו לבה"ג דפוסק במוקצה כר"ש דבסוכה בריאה גם לר"ש אסור כדאיתא בגמרא עיין מג"א לעיל סי' תקי"ח ס"ק י"ג מ"ש בשם הישי"ש דגם בסוכה בריאה מהני תנאי לר"י לכשתפול.

ועוד נלע"ד דנהי באינו בודל לא חל קדושה מ"מ כיון דבישב בסוכה מיירי דאל"כ הזמנה ל"מ יש ביזוי מצוה כשעומדת ול"מ תנאי רק לכשתפול כמ"ש הג"א רפ"ק דסוכה ולענין נוי סוכה י"ל כשאומר אינו בודל דלא בטלי לסוכה גם כשעומדין כמ"ש הר"ן וכן מצאתי בפרמ"ג לעיל סימן כ"א בא"א סק"א ועמג"א ריש הסימן דהר"ן כתב דל"מ תנאי משום שאסור מן התורה ועיין רז"ה בביצה שם דמוקצה מחמת איסור תורה ל"מ תנאי וא"כ בעצי סוכה דיש גם ברעועה איסור ביזוי מצוה אם אסור מן התורה ל"מ תנאי ואף דלא פריך בגמרא ומי מהני תנאי משום ביזוי מצוה ה"ט דזה גופא בעיא הוא בשבת שם ופשיט לה מדתניא כוי סוכה אסור להסתפק מהם וריב"ל יליף מנ"ח וא"כ זה פשוט יותר מה חג לד' ולפי האמת א"א לתרץ בעצי סוכה באומר אינו בודל דעדיין יש משום ביזוי מצוה והנה אם ביזוי מצוה דאורייתא נלע"ד דמה דיליף בשבת ושפך וכסה ביד ולא ברגל שלא יהא מצות בזוית עליו תינח למאן דדריש טעמא דקרא הוי דאורייתא אבל למאן דלא דריש טעמא דקרא ע"כ רק אסמכתא הוא וא"כ לר"ש בב"מ דף קט"ו דדריש טעמא דקרא הוי מה"ת וא"כ אם קאי אסוכה דמצוה דסליק מיניה דקאמר ושוין דאתיא כר"ש נמי לדידי' ל"מ תנאי ע"כ לא קאמר אלא ואנן דקי"ל דלא דרשינין טעמא דקרא כדאיתא בחו"מ סי' צ"ו מהני תנאי לשיפול דנסתלק המצוה כיון דלא אתקצאי רק מחמת איסור דרבנן ע"כ סתם הרי"ף דאינו בודל מהני גם לעצי סוכה דמצוה דלא חל קדושה וביזוי מצוה ליכא כשנפלה ובהוקצה למצותו גם לר"ש אסור דברייתא בנפלה מיירי ותני ושוין ולפ"ז בנוי סוכה דמהני תנאי דאינו בודל משום דאינו מבטלן לסוכה

ול"ה ביזוי מצוה כמ"ש הר"ן וגם הרי"ף יודה לגוף הסברא אלא בלא"ה לא אתיא כר"ש דקתני מוצאי יו"ט האחרון דתו ל"ה שעת מצותו דמותר לר"ש כמ"ש תוס' בפרק כירה דמ"ה וא"כ י"ל דלא אתיא כלל כר"ש כדדחי בשבת שם דלמא דלא כר"ש היא ועב"י נסתפק לר"ש במוקצה מחמת ביזוי מצוה ונפלה ועמג"א סק"ה.

עוי"ל התוספתא דהמפרשים הקשו מנ"ל דל"מ תנאי דאולי היקש לחג כשלא התנה אבל אם ביזוי מצוה מה"ת ע"כ ההיקש דל"מ תנאי דאל"כ ת"ל משום ביזוי מצוה כמ"ש פנ"י וא"כ לפמ"ש דלר"ש דוקא ביזוי מצוה מה"ת הקושיא רק לר"ש ולדידן י"ל מהני תנאי גם בעצי סוכה ומה דפריך מנוי סוכה דליכא רק ביזוי מצוה ה"ט דבטלה לסוכה כמ"ש רש"י ור"ן או כמ"ש המלחמות דואם התנה קאי גם אסככה כהלכתה דגם בסכך מהני תנאי וע"כ משני באומר אינו בודל לרש"י ור"ן לפי שיטתם ולמלחמות גם בסכך וא"ש התוספתא דלדידן גם תנאי שאטול למחר מהני ועב"י.

ויותר נלע"ד דאם ביזוי מצוה מה"ת צריך הקרא לנפלה דל"ש ביזוי מצוה וכמו שנראה לר"ת דקרא אתי גם בנפלה ומפרט לפמ"ש הטו"ז לעיל סי' כ"א דל"ש ביזוי מצוה רק בשעה שרוצה לצאת י"ח המצוה ואל"ה גם כשעומדת הסוכה חשובה כנפלה וליכא ביזוי מצוה כמ"ש במשב"ז שם וע"כ צריך היקש סוכה לחג כשאינו רוצה לצאת או בנפלה ומתורץ קושית התוס' בביצה שם בד"ה אבל עצי סוכה דהמ"ל דהיקש סוכה לחג בעומדת ובריייתא דהכל לפי תנאו הא מיירי בנפלה ברישא ולפמ"ש א"ש דלר"ש ע"כ קרא לנפלה אתי

ולפמ"ש א"ש הא דבשבת דכ"ב דבעי מריב"ל מהו להסתפק מנוי סוכה כל שבעה והשיב הרי אמרו אסור להרצות מעות נגד נ"ח ותמה ר"י דתלי תניא בדלא תניא דסוכה תניא סככה כהלכתה וכו' אלא אביהן דכולהו דם עיי"ש ולייישב התמיה על ריב"ל י"ל דס"ל דמאן דבעי משום דלא דרשינן טעמא דקרא אין למילף מדם וע"כ אין ראיה מסוכה ג"כ די"ל ר"ש היא וע"כ השיב הרי אמרו ועכ"פ אסמכתא מדרבנן לאסור ורב יוסף ס"ל מדתנא דנוי סוכה אסור משמע מדסתם דאתיא לכ"ע ועכ"פ מדרבנן לכ"ע אסור דאסמכתא דדם ועוי"ל דרב יוסף ס"ל דאף למ"ד לא דרשינן טעמא דקרא דוקא לקולא כמו לחבול בגד אלמנה עשירה וריב"ל נסתפק בזה והוכיח מדאמרו להלכה אסור להרצות דאמוראי אמרי הכי ע"כ דכך הלכה וע"כ או מדרבנן אסור או דלחומרא הוא ולכ"ע דרשינן טעמא דקרא ותלי"ת מצאתי בהג"ה נחלת יעקב על מסכת שבת דלחומרא לכולא עלמא דרשינן ט"ד.

ס"ב וביו"ט ושבת אסור לטלטלם לשון בה"ג עיטורי סוכה שנפלו בשבת אסורין באכילה ואסורין לטלטלן ממקומן כפלו ביו"ט אסורים באכילה ומחזירן ולמה אסורין באכילה מפני שהוקצה למצוה עכ"ל וגם בא"ר מביא כן והטור הקשה מה חילוק בין יו"ט לשבת לענין טלטול והב"י הקשה דהא הבה"ג ס"ל כר"ש דמוקצה מותר בשבת ויו"ט ומה שכתב הישו"ש דר"ש מודה בהוקצה למצותו דחה השע"מ עפימ"ש תוספת בפרק כירה דרק להסתפק מהן דמבטל המצוה אוסר לא בטלטול וקושית ב"י נ"ל עפימ"ש הר"ן בס"פ א"צ דר"ש מודה כשלא נסתלק האיסור וא"כ ה"כ כיון דאסור באכילה שלא לבטל המצוה דעדיין יכול להחזירן וכמ"ש המלחמות בביצה שם דאפילו בנפלה קדושתה עליה כל שבעה דחזיא להקים אותה א"כ לא נסתלק האיסור וגם לר"ש אסור בטלטול אמנם טלטול מוקצה משום הוצאה הוא וביו"ט דהוצאה מותר לא גזרו רבנן רק בטרחא דלא צריך כגון אבנים אבל מידי דצריך ביו"ט למצוה לא גזרו כמבואר בביצה די"ב בפרש"י שם וע"כ ה"נ ביו"ט מחזירין דצורך מצית היום הוא ובשמיני מותר לר"ש גם באכילה וכמ"ש תוספת בשבת דמ"ה בד"ה עד והפ"י בביצה שם תמה למה סוכה אסור לר"ש גם כשנפלה מדקתני ושוין בסוכת החג דקאי אריש דמוקי לה כשנפלה ובשמן שבנר אינו מודה ר"ש רק בשעה כשידלוק ולא ראה במלחמות הנ"ל וכן הוא בשו"ת הרא"ש הובא בשע"מ פ"ו מהלכות סוכה דסוכה גם כשנפלה הוי מצותה דצריך לחזור ולהקימה עיי"ש אבל בנר שכבה הרי אסור בשבת להדליקה וכלתה מצותה ולפ"ז בנר שכבה ביו"ט אפשר גם לר"ש הוי מוקצה.

והמג"א בסק"ה דכתב משום דמוקצה למצותו אפילו ר"ש מודה אדברי ש"ע דקאי אנפלו ואפילו בשמיני והרי בשמן שבנר אינו מודה רק כשדולק והיא שעת מצותו צ"ל דנר רק מצוה דרבנן וכמו לר"י במוקצה מחמת איסור דרבנן כשנסתלק מותר כמ"ש רש"י ותוספת בפרק המביא דל"א ע"ב גבי בית שנפחת כן לר"ש בהקצה למצוה משא"כ בנוי סוכה דהוי מצוה דאורייתא או משום ביזוי מצוה או משום דבטלה לסוכה כמ"ש הר"ן לכן גם כשנפלו וביו"ט אחרון אסור ולעיל סימן תקי"ח סקי"ד דמסיק המג"א גם במוקצה מחמת איסור דרבנן אוסר ר"י מ"מ אפשר הכא לחומרא חושש לדעת רש"י ותוספת.

או אפשר דנר דוקא כשדולק דל"ש מצפה דהקצה מדעתו למצותו וכשכבה מותר משום דמצפה דודאי תכבה כמבואר בביצה שם החילוק בין נר שכבה לסוכה שנפלה לר"ש דבסוכה אינו יושב ומצפה ובפ' כירה דף מ"ה דהשיב ר"י דאין מוקצה לר"ש רק בנר בשעה שדולק הואיל והוקצה למצותו ולא אמר משום דאז ל"ש מצפה הוצרך להשיב כן לר"ל דבעי מיניה בחטין שזרען בקרקע דג"כ לא מצפה ע"כ השיבו דגם באינו מצפה

ל"ל לר"ש רק בהוקצה למצותו וביושב ומצפה גם בהוקצה למצותו מתיר ר"ש וע"כ בנוי סוכה דהוקצה למצוה ואינו מצפה שיפלו אסורין גם לר"ש אפילו בשמיני כשנפלו ומתורץ קו' תוספת בפרק כירה דף מ"ה בד"ה עד מוצאי יו"ט ואח"כ מצאתי ברמב"ן על שבת שם כתב כמ"ש וגם בסוכה רעועה של מצוה אוסר כשנפלה בשמיני אפי' לר"ש דכיון דלא נפלה כל שבעה לא מצפה שתפול בשמיני וריטב"א חולק שם עליו דעטורי סוכה כיון שיכול ליטלן בשמיני לא מקצה מדעתו בשעה שיתחזו לו אחר ביה"ש ובאמת הרמב"ן נדחק בזה לומר כיון שמקצה אותן לכל החג אין דעתו עליהן עד שיתיר סוכתו ויטול את הכל וזה דוחק גדול דלמא לא הקצה רק בשעה שיושב בסוכה ועושה מצוה מהדר המצוה לכן בנוי סוכה בשמיני שנפלו מסתברין דברי ריטב"א.

סימן תרלט

ס"ב ארעי כתב בשו"ת מהר"ח א"ז סימן ע"א שבת קובעת דאפילו אכילת ארעי חשיבא קבע למעשר כראה דגם לענין פת הבא בכסנין ומיהו לאכול ארעי בשבת חוץ לסוכה שמא אין לאסור מה"ט דהתם בעינן תשבו כעין תדורו עכ"ל ובא"ר מביא מש"ל ותניא דכתבו בשה הר"ר אביגדר דאכילת ארעי דשבת ויו"ט חשוב קבע והקשה דא"כ מה פריך הש"ס בפ"ב דסוכות דכ"ו ע"ב מעשה לסתור דלמא מעשה דריב"ז בשבת ויו"ט היה ונראה לפמ"ש במג"א לעיל סימן ר"נ דצריך לטעום מכל תבשיל בע"ש וע"כ מה דהביאו לריב"ז לטעום את התבשיל לא בשבת היה דא"כ ע"כ כבר טעמו מע"ש.

והנה בביצה פרק המביא דל"ד ע"ב לשון המשנה ועוד אר"א עומד אדם על המוקצה ע"ש בשביעית וקשה למה שינה ממה דאיירי ר"א לעיל לענין יו"ט ומגבב מן החצר ומדליק וכאן אמר עוד ונקט שבת וברמב"ם פ"ב מהלכות יו"ט ה"ט הביאו לענין יו"ט ומוכח שם בהה"מ דגם יו"ט קובע לענין מעשר וא"כ למה נקט ר"א לענין שבת דוקא ולפי הס"ד בגמרא שם דשבת אינו קובע רק קמ"ל דטבל מוכן י"ל דביו"ט ל"ח לאסור להגביה תרומות ומעשרות משום מתקן דהוי אוכל נפש וצ"ל משום מו"מ כמ"ש הרמב"ם דיש שני טעמים דהוי כמקדיש הפירות שמפריש ועוד מתקן הפירות והא דטבל מוכן דאם עבר ותקנו מתוקן פרש"י דכל איסורו מדרבנן ל"ה מוקצה וי"ל דה"ט דל"ג על שבות ביה"ש והיה יכול להפריש ביה"ש ולא הוקצה תחלת שבת ומבואר בעירובין פ"ג גבי נתנו במגדל ואבד המפתח דר"א ס"ל דל"ה עירוב וכתב שם הברטנורה משום דיש שני שבותין וגם ביה"ש אסור ורבנן ס"ל דליכא שם רק חד שבות עי"ש וא"כ תיקון טבל דיש שני שבותים משום מתקן ומו"מ וע"כ מטבל ודאי אין מפרישין ביה"ש כדאיתא

בפב"מ ולכן ה"א דבשבת הוקצה ביה"ש וקמ"ל דטבל מוכן וביו"ט דל"ש טעם מתקן אצ"ל ועוד דבשבת דאסור משום מתקן ה"א אעל"מ כדי לתקן האיסור משא"כ ביו"ט דהטעם רק משום מו"מ שמא יכתוב דגם אי ל"מ לא יתוקן האיסור דכה"ג ל"א אעל"מ כמ"ש מהרי"ט לכן קמ"ל רק בשבת אמנם למסקנא דשבת קובע צריך טעם למה לא נקט יו"ט וצ"ל דר"א דס"ל רפ"ב דביצה דסעודת יו"ט רשות ואי בעי רשאי להיות כולו לד' א"כ אינו בכלל וקראת לשבת עונג ואין אכילתו חשובה לעשות קבע כיון דאי בעי לא אכיל כלל וא"כ לדידן דקי"ל חציו לכם גם יו"ט בכלל שבת וכמו שפרש"י בביצה ד"ב ע"ב ד"ה ואין דיו"ט כמי קרי שבת וסעודתו חשיבא וע"כ שנאה רבי במסכת יו"ט כי גם לרבנן צריך שירשום ומדר"א נשמע לדידן ביו"ט ובכונה שנאה הרמב"ם לענין יו"ט מדשנאה רבי בין הלכות יו"ט והנה מבואר בסוכה דכ"ח דר"א לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו והיה תלמידו של ריב"ז וכן מבואר בגיטין דנ"ו ובהקדמה לרמב"ם דר"א קבל מריב"ז וא"כ ע"כ ס"ל לריב"ז סעודת יו"ט רשות ול"ח קבע.

ס"ג בהג"ה ולא יאכל ביום מחצות ואילך כדי שיאכל בסוכה לתיאבון דומיא דאכילת מצה עיין צל"ח פסחים דף ק"ח דחה ראיית מהרי"ל מאכילת מצה דבערב סוכות בלילה יכול לאכול הכזית פת מתובל בתבלין ובמיני מתיקה ורווחא לבסימא שכיח אבל מצה צריך לאכלו כמות שהוא שהרי אסור לבטל טעם מצה והוכיח כן מדאמר בגמרא שם דר"ש דאיסטניס היה לא טעים בע"פ בצפרא דאי הוה טעים בצפרא מידי לא הוה מהני ליה מיכלא לאורתא ולמה לא התענה ג"כ בערב סוכות שהרי גם בליל סוכות חייב לאכול פת מדאורייתא אע"כ משום דרווחא לבסימא שכיח את"ד ול"נ דהא איתא בערבי פסחים דף ק"ז אפילו אגריפס המלך דרגיל לאכול בתשעה דסד"א דהוי כארבע שעות לדידן ופירש המרדכי כיון שהיה רגיל לאכול בנו' שעות ואח"כ בערב א"כ שפיר אוכל מצה לתיאבון מ"מ אסור והובא בב"י סי' תע"א הרי דלא חלקו בתקנה ממילא ה"נ בערב סוכות כיון דיליף מן ע"פ וא"כ ה"נ אפילו ירצה לאכול בלילה מתובל בתבלין לא חלקו וכ"ז בתקנת חכמים דאסרו לאכול בע"פ ומינה יליף מהרי"ל דה"ה בערב סוכות אסור משום גזרת המשנה אבל לענין להתענות כל היום לא גזרו ורב ששת החמיר על עצמו ואינה תקנה כוללת והא ראיה דהרמב"ם ספ"ו מהלכות חמץ ומצה כתב הא דרב ששת דחכמים הראשונים היו מרעיבין עצמם בערב פסח כדי לאכול מצה לתיאבון וא"כ ל"ל בזה לא חלקו בתקנה וא"כ בערב סוכות הרוצה לאכול בלילה פת מתובל אין צריך להתענות אפילו איסטניס ועיין ביד מלאכי בערך לא פלוג שהביא ממהרי"ו דלא אמרינן ל"פ אלא במלתא דהוי תנאי ב"ד וניתקן במנין בחכמי כל ישראל אבל בתקנת הקהלות

דלא ניתקן אותו דבר רק לאותו המדינה אז י"ל דלא ניתקן אלא היכא דשייך אותו הטעם בלבד ובמ"ש נדחה ראיית ישיע"ק בסימן ת"ע מהירושלמי דבסוכות א"צ לאכול לתיאבון עיי"ש.

ס"ה גשמים כתב הריטב"א בפ"ב דסוכה דכ"ט שאם לא היה אוכל עדיין וראה גשמים באין ושמים מתקדרין בעבים שאוכל חוץ לסוכה ואין מטריחין אותו לעלותו עד שיגמור כל סעודתו עכ"ל ועיין בר"ן שם הובא בב"י ס"ס זה כתב דוקא כשהתחיל לאכול בסוכה א"י לפנות עד שתסרח המקפה שלא יראה כמבעט אבל לא התחיל להכנס בה כל שמצטער מחמת גשמים פטור כי היכא דשרי משום באקי ואם התחיל לאכול חוץ לסוכה מחמת הגשמים ופסקו שאין מטריחין עד שיגמור סעודתו זהו דעתו אבל למעשה אינו סומך על סברתו אחר שאין בזה ראיה ברורה עכ"ל נראה משום די"ל דוקא כשכבר טרח לירד לבית אין מטריחין אותו עוד לחזור ולעלות והריטב"א לא מחלק בהכי וכדאי הוא לסמוך עליו אחר שגם סברת הר"ן הכי אמנם דין ראשון אינו מוכרח מריטב"א די"ל כיון דשמים מתקדרין בעבים משער שתסרח המקפה ויכרח לחזור באמצע סעודתו לבית ולריטב"א חד טרחא פשיטא לו גם כן דלא מטריחינן אותו ועכ"פ לא יברך לישב בסוכה בדין ראשון כ"ש בדין שני ומחזי כיוהרא לא הוי כיון דר"ן לא החליט להתיר למעשה בדין שני וכשלא התחיל לאכול ורואה דשמים מתקדרין בעבים ויכרח לחזור באמצע סעודתו שתסרח המקפה ג"כ לא מחזי כיוהרא כשמתחיל לאכול בסוכה ולא יברך לישב בסוכה וכשיכול לגמור סעודתו קודם שתסרח המקפה מ"מ לא יברך כיון דלסברת הר"ן פטור לכנוס לכתחלה.

הלכות לולב סימן תרמה

ס"ב מג"א סק"ב אם השדרה בעצמה נפרצה ונשברה ותלויה למטה נ"ל דכשר עיין חת"ס ח"ו סל"ו דפסק א"ל נעקר לגמרי ונשאר דבוק כשיעור המפורש מ"ח פ"ג דעוקצין גבי תאנה שנפשח י"ל ה"נ שפיר דמי כי עדיין מחובר הוא ואל"ה ל"מ קשירה להשלים השיעור עיי"ש ולע"ד דלהמג"א דמדמי לה לטרפות י"ל ה"נ דצריך שישאר כשיעור שהיה יכול לחיות ולינק מהקרקע כהך דתאנה שנפשח אבל לפ"ד האחרונים דאינו ענין לטרפות א"כ צריך רק חיבור להיותו אחד והרי בחולין דף קכ"ח מבעיא לרבנן גם כשא"י לחיות ומעורה רק בקליפתה אם נעשה יד לחברו והספק כיון דמחובר לקרקע אינו מקבל טומאה אבל פשיטא לו דהוה חיבור להיחור שלא נפשח וכמו דמסופק שם בבהמה בחייה אי נעשה יד לאבר המדולדל לר"מ דבשחוטה נעשה יד דכולה חדא חשיב

ליה א"כ לפ"ז השיעור אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו ואינו נתלש ונופל לארץ כדאיתא כה"ג פ"ג דט"י דכה"ג לכ"ע חשוב אחד וכ"כ הרא"ש פרק כיצד מברכין ס"ס י"ו ופסקו הש"ע לעיל סימן קס"ז ס"א לענין פריסת המוציא.

סימן תרמו

ס"ב א' א' לאכילה לע"ד י"ל משום דבגמרא קאמר דכר"ש ס"ל דדשא"מ מותר והפנ"י כתב בפ' כירה דמ"א דגם לר"ש דוקא כשמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דאל"כ הוי דברים שבלב עיי"ש לכן ה"נ צריך שילקוט א' א' לאכילה דאם ילקוט ויניח לא ניכרת מחשבתו בשעת לקיטה דאם ל"כ י"ל כונתו לתקן ההדס רק כיון שלקטן אוכל.

מג"א סק"ב לצורך מצוה שרי תוספת צ"ע כיון דיש לו אחר מה צורך מצוה ולרמב"ם דמשאצ"ל חייב למה מותר ולע"ד י"ל כונת הגמרא דאית ליה הושענא דלכאורה קשה לפמ"ש המג"א לעיל סימן תק"א ס"ק י"ג בהא דמסיקין בכלים שלמים אף דקי"ל יש סתירה בכלים דהותרה לצורך כהבערה דאב מלאכה הוא והותרה לצורך עיי"ש וא"כ מה פריך גמרא דהוי פ"ר כיון דלצורך אוכל מלקט כמו אם נזדמן סתירה בהדי הבערה מותר כן בנין ותיקין ועיין סימן תק"ז במג"א ס"ק י"א בשם הר"ן ונלע"ד לפמ"ש תוספת בביצה דף כ"ז ע"ב בשם ר"י בהא דתרומה טמאה לא יסיקנו תחת תבשילו ביו"ט הואיל ואית ביה נמי צורך גבוה בטל ליה צורך הדיוט אצל צורך גבוה והוי כאלו כולו של גבוה עיי"ש וה"נ כיון דתיקון ההדס למצוה צורך גבוה בטל לגביה צורך הדיוט אמנם הסברא משום דשמן זה מוכרח לשרפו משום המצוה ואינו מוכרח להסיקו תחת תבשילו וע"כ משני שפיר דאית ליה הושענא אחריתי א"כ אינו מוכרח ג"כ ללקט הענבים משום המצוה ומותר כיון דעושה לצורך אוכל נפש ואף דתוספת בביצה שם כתבו דה"ט א"ד נו"נ אין קרבין והרי ר"א בר"ש ס"ל בביצה י"ט ע"ב דנו"נ קרבין ביו"ט עכצ"ל דמ"ד קרבין ג"כ מודה דבטל חלק הדיוט לגבוה דהרי בהא דאין מדליקין בשמן תרומה ביו"ט לא פליגי וכמ"ש תוספת בשבת דף כ"ד ע"ב בד"ה לפי דמ"ד קרבין ס"ל דעיקר שחיטתן לצורך אכילת הדיוט נמי דאכילת בעלים נמי מצוה מדכתיב והבשר תאכל כמו שפרש"י בברכות דף מ"ח ע"ב.

ובזה יתיישב גרסת רש"י לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתי דלשון ל"צ ל"ש רק אם היה פריך פשיטא ועיין בספר יעיר אוזן אות למ"ד ולפמ"ש י"ל ל"צ דל"ח צורך אוכל נפש אלא בדאית ליה הושענא אחריתי.

והנה קשה אף דלית לו הושענא עוד נימא הואיל וכמו בביצה דכ"א בעיסת כלבים דאמר הואיל ויכול לפייסן בנבלה אם יזדמן לו אמנם שם הקשה באס"ז דגם מאן דס"ל הואיל אסור לכתחלה באיסור דאורייתא רק באיסור דרבנן מותר ע"י הואיל לגמרי עיי"ש וא"כ הרי ה"נ רק שבות שדומה למתקן כלי כדפרש"י דל"ג שם וכן ברמב"ם פ"ח כתב לפי שהוא כמתקן אמנם צ"ע דשם דף ל"ג ע"ב פריך והא קמתקן מנא משמע דהוה מתקן ממש והנה בכפ"ת הקשה דהא אוכלי בהמה אין בהם משום תיקון כלי וכן הקשה בהא דשבת דף קמ"ו ע"ב דאמר האי טרפא דאסא אסור רב יימר אמר משום מרזב רב אשי אמר גזרה שמא יקטום ופרש"י שמא יקטום העלה מן הענף וחייב עיי"ש אמנם בפרישה לעיל סימן שי"ד והביאו הא"ר כתב דרב אשי ס"ל כיון דקוטמו מהענף דקשה ואינו מאכל בהמה חשוב מתקן מנא דאזיל בתר הענף ור"י אזיל בתר העלים דרכין ולפ"ז ה"נ דהדס בלא עלים פסול כשמלקט הענבים מתקן העלים והענף ולרב אשי כיון דענף אינו מאכל בהמה חשוב מתקן אמנם הרמב"ם דפסק כרב יימר בפכ"ג דשבת ה"ו ה"נ ליכא רק איסור דרבנן ומכ"ש דא"ש לפמ"ש בספר מעשה רוקח בשם מהרח"א דרב אשי ס"ל אף דעלה של הדס רך יש בו משום תיקון כלי ולא קי"ל כותיה וע"כ רב אשי לטעמיה צ"ל בדאית ליה הושענא אחריתי ורמב"ם השמיטו שפיר ועמ"ש לעיל סימן תק"ח.

ולפ"ז א"ש נמי מה דלא כתב הרמב"ם בדאשחור ביו"ט דנראה ונדחה ל"מ כשלקטן והכ"מ תירץ כיון דבידו ללקטן ל"ח נדחה ודוחק כיון דאסור אם לית ליה הושענא אחריתי אין בידו שיזדמן לו הושענא עוד ולפמ"ש א"ש כיון דלרמב"ם מותר ללקטן גם בדלית לו הושענא אחריתי ודאי הוי בידו.

וצ"ע להש"ג בפרק הארג דאם יכול לעשות תכלית כונתו באופן דלא הוי פ"ר מותר גם כשעושהו בפ"ר א"כ כיון דאם יש לו הושענא אחריתי לא חשיב תיקון כלי לפי פרש"י א"כ יהא מותר גם כשלית לו כיון דיכול ללקט לאכילה ולא יהא מלאכה כשהיה לו הושענא אחריתי ואפשר דה"נ קאמר ל"צ דאית ליה הושענא אחריתי מי שיש לו הושענא אחריתי לא צריכא להכשרו של זה ול"ה מתקן כפי' רש"י ע"כ לעולם ל"ח פ"ר וכבר כתב ביעיר אוזן שם בשם ש"י דל"צ נאמר גם על פנים אחרים וכאן מוכרח קצת מדמוקי לה כר"ש דס"ל דשא"מ מותר דנתקשו תוספת בשבת דף ק"ג דלמסקנא דאית ליה הושענא אחריתי ולא צריך לזה ל"ח מתקן מנא יהא מותר לכ"ע ולפמ"ש א"ש ולפ"ז ה"ט דרמב"ם דהשווינו דאית לו הושענא גם מתיר אפילו דאשחור ביו"ט דבידו לתקן בהיתר.

סימן תרמח

במג"א ריש הסימן מה שהיה יבש וכו' בא"ז גופא ליתא מלת יבש וע"כ גם בהג"א ט"ס.
ס"ב במג"א בשם רדב"ז עמ"ש לעיל סימן תק"ס ובחידושי לחו"מ סימן ער"ה.
ס"ה במג"א בנסדק רובו עיין ריטב"א סוכה דל"ד ע"ב ז"ל נסדק פירש לארכו ברובו מב' צדדין מלמטה דאלו בחוטמו במשהו נפסל ואם נסדק מיעוטו אפילו מן הצד אחד כשר ויש מחמירין לפסול אפי' כשאין הסדק ברובו למטה עובר משני צדדין עכ"ל מבואר דעה קמייתא פוסלין נסדק רובו משני צדדין ואם מן צד אחר רק מיעוטו אף דמצד השני רובו כשר ודעה שניה פוסל אפילו נסדק רק מצד אחד ורק הרוב.
סט"ו כבוש בטו"ז סקי"ז השיג על הב"ח שכתב כשטומנין בדבש מתקיים לחלחותו אפילו נשאר משנה שעברה וכשר ע"י בדיקת חוט והקשה הטו"ז והא הוא כבוש דפסול ונראה לפימ"ש בשו"ת הרא"ש כלל עשרים ס"א אם נמצא עכבר בשומן ושערותיה נפלו ממנו אם השומן רך שהעכבר מתנענע בקדרה ממקום למקום אסור השומן אע"ג דהוא צונן כיון דשהה בתוכו זמן ארוך קי"ל כבוש כמבושל ואם הוא קשה אז יטלו סביב העכבר כדי נטילה והשאר מותר וכ"פ ביו"ד סימן ק"ד ובפרמ"ג ריש סימן ק"ה הביא כן מכמה פוסקים דאם אינו צלול שיהא מתנענע ממקום למקום אינו כבוש כמבושל וקשה א"כ למה הצריך הרא"ש ליטול סביב העכבר כדי נטילה ומצאתי במנ"י שכתב דהוא חומרא יתירה דאפשר משום דמאוס עיי"ש כלל כ"ב סקח"י וא"כ באתרוג משכחת בנטמן בדבש עב ולא מתנענע האתרוג ממקום למקום ועמד הדבש במקום קר שלא נתרכך להיות צלול כל השנה דלא נעשה כבוש כמבושל ומ"מ פועל שיעמוד האתרוג בלחלוחותו כמו בכבוש בצונן צלול פחות ממעל"ע דלא נעשה כמבושל ומ"מ מלחלח אותו וכל שכן דבש דטבעו כן שנשמר האתרוג שישאר בלחלוחותו ולברכ"י יו"ד סימן ק"ה כתוב לא מיקרי כבוש אלא במים או רוטב לח כמים.

סימן תרמט

ס"א ושיפהו במה"ש סק"א הקשה דבחו"מ סימן ס"ו מבואר דדוקא אם ע"י השיפוי נשתנה שמו ובלולב לא נשתנה שמו והנה בתוס' בסוכה למ"ד ע"ב בד"ה שינוי כתבו דיש שינוי מעשה דקונה גם בלא שינוי השם עיי"ש ובביאור הגר"א בחו"מ סי' ש"ס מ"מ שפוי עצים מבואר בחו"מ דלא מהני ונ"ל דבשלמא התם דשיפה העצים כדי לעשות כלים ועדיין לא עשה הוי מחוסר מעשה ולכן מעשה דשיפן ל"ח מעשה דאינו רק הכנה משא"כ כאן דאינו מחוסר עוד שום מעשה וסברא כזאת כתבו תוס' בגיטין דף כ"ז בד"ה

דבירא אמרי ובתוס' רע"ק ר"פ השולח ומתורץ ג"כ קושית קצו"ח סי' ש"ס ס"ו מהנזקין דף נ"ג דשם נמי כיון דנשאר בשינוי זה קונה אף דליכא שינוי השם משא"כ בשיפה עצים לעשות אח"כ כלים לא ישאר בשינוי זה ל"ח שינוי מעשה ומ"מ עם שינוי השם קונה בצירוף תרוייהו כמו שינוי השם ושינוי מעשה החוזרין כמבואר בתוס' סוכה שם בד"ה וליקניוה והא דכתבו תוס' בסוכה שם בד"ה שינוי דמה שנקצץ מהמחובר ל"ח שינוי כיון דלא נשתנה שמו וכמו בקטל דיקלא והרי בלולב אינו מחוסר מעשה עוד למ"ד א"צ אגד וכן בדיקלא דראוי לשרפה צ"ל דלא חשוב שינוי מעשה כלל כשליכא שינוי השם וגרע מעצים ושיפן כמבואר בתוס' שם וכונתם לאביי בהגוזל צ"ג ע"ב דעצים ושיפן אף שלא עשאן כלים קנה דלרב אשי שם דעצים ועשאן כלים בוכאני דהיינו שיפן דלדידי' כתבו תוס' בב"ק שם דשיפוי שאין משתנה שמו בכך ל"מ ודו"ק כי מוכרח הוא אלא דקושית קצו"ח בלאה"נ ל"ק דהא כחשא דלא הדר ובהמה והזקינה חשוב שינוי אע"ג דלא נשתנה שמם וכמ"ש תוס' בסוכה שם והרי בגיטין שם כתבו תוס' דלמ"ד השא"נ שמיה היזק אין לך שינוי גדול מזה א"כ הוי כבהמה והזקינה וכחשא דלא הדר דא"צ שישתנה שמו.

שם דקניא בשינוי מעשה צל"ע כיון דמ"מ חייב לשלם דמיו ואי לא משכח דמי תפיס גוף הגזלה לא ליחשוב לכם כמו דאיתא בבכורת ט"ז ע"ב ובבא מציעא עיין ע"ב בצאן ברזל של גוי דפטורין מבכורה משום דאם לא משכח דמי תפיס לולדות הוי יד נכרי באמצע וכתבו תוספת אף דמצי לסלוקי בזוזי ל"ד לבהמת ארנונא מכיון שהיו שלו מעיקרא לא יצאת מרשותו ומקרי יד נכרי באמצע דלא נסתלק לגמרי עיי"ש ומזה יש סעד למ"ש הב"ח בחו"מ ס"ס צ"ו דאם מכר סחורה בהקפה המוכר קודם לגבותן בחובו משאר בע"ח עיי"ש וה"ט דשאר בע"ח לא היה הסחורה מעיקרא שלהן ואין להם אלא שעביד כיון דמצי לסלוקי בזוזי משא"כ המוכר לא נסתלק לגמרי ועדיין לא יצאה מרשותו כיון דיש לו כח זה אי לא משכח זוזי תפיס לסחורה ודאתי מחמתה כמו בולדות של צאן ברזל וא"כ ה"נ ל"ח של גזלן לגמרי ואפשר לומר דדוקא כשמוכר מדעתו הוי אומדנא דבעין יפה שייר לעצמו בגוף הדבר שאם לא ימצא ממה לגבות דלא תצא מרשותו עיין חו"מ סימן ר"ט ס"ז ועוד אנן סהדי דאדעתא דהכי שלא ימצא ממה לגבות לא מכר והמקח בטל למפרע וכעין דעייל ונפיק אזוזי דסימן ק"צ ומצאתי שכ"כ האחרונים בטעמו של הב"ח הובא בפ"ת לחו"מ סימן ק"ד סק"ג ועיין בית מאיר סימן צ' ס"ו איברא מלשון תוס' הנ"ל משמע דלאו מטעם זה דאומדנא הוי יד נכרי באמצע עיי"ש לכן כראה לפמ"ש הריטב"א באס"ז ב"מ שם שהן אצל הגוי באפותקי מפורש שאינו יכול לסלקו מהן במטלטלין

אחרים שכן דינו של צ"ב עיי"ש ולכן בזה כיון שמעיקרא היו של הגוי וזכותו עדיין בהן יותר מבמטלטלין אחרים לא נסתלק ידו מהן ולא יצאו מרשותו משא"כ בגזלה דקנה בשינוי נהי דחייב לשלם דמים יכול לסלקו במטלטלין אחרים ואין זכות הנגזל על הגזלה יותר מעל כל שאר נכסי הגזלן ולפ"ז אין ראיה להב"ח מהתוס' ואם קנה ישראל מגוי בהמה בהקפה וזקפן במלוה והיתה מעוברת ובכרה חיובת בבכורה עיין חו"מ סימן ק"צ ס"י וסט"ו.

חוץ מיום ראשון במג"א צ"ל דמיירי לפני יאוש וכו' וכ"כ במלחמות במה"ש תמה הלא מבואר בגמרא ולע"ד י"ל דא"ח מדסתם מיירי נמי לאחר יאוש וס"ל כרמב"ם והוא בחו"מ סימן שנ"ג דאף דקנה ביאוש יש"ר צריך להחזיר לנגזל הדמים והקשה הרשב"א מהא דאוונכרי דאם צריך להחזיר הדמים ל"ה לכם ותמהו האחרונים הא גם בשינוי מעשה ושינוי השם צריך לשלם דמיו ומ"מ הוי לכם ותירץ קצו"ח שם כיון דלוקח לאחר יאוש בהיתרא בא לידו ואין עליו אחריות אם יאבד וע"כ דהוי שיור בקניינו א"כ ל"ה לכם עיי"ש ולפ"ז י"ל דהא דאמר סתם כותי גוזל ארעתא אינו ודאי ששדה זה גזלה ועוד דרש"י פירש שמא מישראל גזלי והנה כיון דתפיס והממע"ה משום דספק גזל לא אסרה תורה כמ"ש אחרונים בטעמא דספק ממון לקולא ול"ה ספק איסורא דלא תגזול א"כ מה חשש אלא י"ל לפוסקים דתפיסה לאחר שנולד הספק ל"מ ה"נ הספק נולד קודם אמנם היינו דתפיסה ל"מ והוי כאלו לא תפס כיון דלא נתחדש שום דבר בתפיסתו אבל כיון דשינוי רשות קונה לאחר יאוש רק יש שיור בקניינו לענין דמים וא"כ הלוקח ודאי יש לו זכות בגוה לאחר קניינו וספק אם הוא גזול ויש שיור לנגזל הוי כספק ויבם בנכסי סבא ביבמות דל"ח ממילא ספק גזל לא אסרא תורה משא"כ כשהוא ודאי גזול וגם באיסור התירו מחמת אין ספק מוציא מידי ודאי בפ"ק דחולין ד"י ובספק ויבם ביבמות דל"ח אמר נמי אין ספק מוציא מידי ודאי ועיין ריטב"א פ"ק דב"מ ד"ב בזה אומר כולה שלי וז"א ח"ש דמוכח דמה דזה יש לו ודאי החצי והשני ספק ואין ספק מוציא מידי, ודאי אף דשני נמי תפוס ומוחזק בחציה לולא דאנן סהדי דמה דתפיס שלו הרי דזה עדיף מתפיסה ודו"ק.

הג"ה יש ליזהר בברכ"י כתב אם ידעינן דהעכו"ם נטע גינה זו דאף דהקרקע גזולה מ"מ מה שזרע הוא שלו וכמ"ש תוס' בר"ה די"ג ע"א ד"ה ולא קציר נכרי דאע"ג דירושה להם מאבותיהם מ"מ י"ל במה שזרע ה"נ הזרעים שלו ויכול ישראל לקצץ עכ"ל ותמוה לע"ד דתוס' כונתם דיש לו חלק במה שזרע אבל ודאי לאו כולו שלו דהא ינקי מארעא דאחריני ועיין חו"מ סימן קס"ח בשטף נהר זיתים ושתלן בארעא דאחריני דהכל לבעל הקרקע

רק מחזיר לו אילנו ותוס' דכתבו דיש לו במה שזרע צ"ל משום דטרח וזרע יש לו כאריס עיין חו"מ סימן שע"ה ועוד דאילן נשאר כמו שהיה משא"כ כשזרע הרי נפסד זרעים שלו ובעל הקרקע משתרשי ליה בחסרונו של זה עיין חו"מ סימן שס"ג ס"י ובהיותי בזה נלע"ד עיקר במה שנסתפק ספר נחפה בכסף הובא בסוף ספר מטה יהודה ס"ד מי שהושיב ביצים שלו תחת תרנגולת חברו שלא מדעתו ויצאו אפרוחים דלע"ד יחלוקו דלא כמטה יהודה שם דמדמה להא דשטף נהר דהכל לבעל הקרקע וה"נ התרנגולת הוציאה ולע"ד שאני הכא דהפסיד הביצים וטרח וכמ"ש תוס' הנ"ל.

ומ"מ הכא ל"ח לכם כיון דיש לנגזל חלק בו אם לא שנאמר ע"ד שכתבתי לעיל כיון דהוי רק ספק וזה שנטע וזרע ודאי יש לו חלק הוי כספק ויבם או י"ל לפמ"ש בטורי אבן בר"ה שם דלרשב"ג דיש ברירה י"ל זה חלק ישראל עיי"ש וא"כ נהי דקי"ל בדאורייתא א"ב משום דהוי ספק מ"מ כאן דהוה ספק גזל הוי ס"ס ועיין בהגהות רב"פ זלה"ה ליו"ד סימן רצ"ג כתב ג"כ בכונת התוס' כמ"ש.

סעיף ב' דבעינן לכם בחידושי לא"ע סימן כ"ח סי"ג העליתי דאם קנה בהקפה רק משך יוצא ביום א' ומ"מ מהיות טוב נכון שישלם לפני סוכות.

והמודר הנאה בשו"ת רשב"א יליף לה מתרומה טמאה דל"א הואיל ואי בעי מתשיל וקשה דנדר מצוה למתשל משא"כ תרומה וכה"ג מחלק בנדרים דף נ"ט וצ"ל דמיירי ע"כ גם כשאין לו אתרוג אחר ומצוה למתשל עלה שיצא בו ומ"מ כל זמן שלא נשאל אינו יוצא ואפילו יש לו אחר חשוב מצוה וכמ"ש תוס' בסוכה דל"ג ע"ב בד"ה מודה ובזה י"ל סוגית הש"ס בסוכה דל"ה של ערלה פסול מ"ט וכו' תנן של תרומה טמאה פסול בשלמא למ"ד לפי שאין בו היתר אכילה וכו' ובתוס' שם ד"ה לפי וא"ת אתרוג של ערלה ת"ל דמכתת שיעורייה דמצוותיה בשרפה ומה"ט נמי פסול אתרוג של תרומה טמאה דמצוותה בשרפה ול"ל טעמא דהיתר אכילה וי"ל דודאי ל"ה צריך אלא נחלקו בהנך טעמי דנ"מ לענין מ"ש ומהרש"א הקשה דא"כ מה פריך מתרומה טמאה למ"ד לפי שאין בו דין ממון לימא משום דמכתת שיעורי' ולפע"ד לענין ערלה נחזיק תירץ התוס' אבל לענין תרומה טמאה נחזי אכן ליישב סוגיית הש"ס ולפמ"ש י"ל דפריך ממ"נ מתרומה הרי יש בו דין ממון ואי דכתותי מכתת שיעוריה הא עדיין לא נשרף וע"כ משום דמצוה לשרפו אדרבה מצוה למתשל עלה ובשלמא למ"ד משום היתר אכילה י"ל אף דמצוה למתשל עלה עדיין לא נשאל וע"כ אמר בשלמא דמשמע דגם אלביה דחיקא לו מלתא קצת כדאיתא בכללי ש"ס ובכפ"ת ולפ"ז מוכח ברשב"א.

אמנם י"ל אפילו אינו מצוה למית של ל"ה מכתת שיעורי' כיון דאפשר למתשל ואינו עומד בע"כ לשרפה ואף דביו"ט אסור למתשל ג"כ אסור לשורפו כמבואר בפרק ב"מ משא"כ לענין היתר אכילה עכשיו עדיין לא נשאל ועוד לענין היתר אכילה ל"ל הואיל אי בעי מתשל על התרומה דא"כ תהא טבל ואף למ"ד דיצא בטבל עיין בר"ן שם משום הואיל ומפריש עלה ממק"א מ"מ לענין תרומה הוי תרי הואיל עיין תוס' פא"ע דמ"ו ע"ב משא"כ לענין כתותי מכתת שיעוריה סגי בחד הואיל למתשל ולא תשרף ואף אם תרי הואיל נמי נאמר מ"מ אי יתשל על התרומה עדיין נשאר טבל ואסור להפריש ביו"ט והיום אין בו היתר אכילה אבל לענין כתותי מכתת שיעוריה הרי היום אסור ג"כ לשרפו ולמחר יש לו תקנה.

ולפ"ז י"ל קושית תוס' ד"ה אתיא דלמה צריך קרא בטבל מצה דאינו יוצא ת"ל דבעי לכם וטבל ל"ה לכם כדמוכח שם עיי"ש ולפמ"ש י"ל כמו אי בעי מפקיר נכסיה דאמר שם בדמאי ה"כ בטבל יכול להפריש עליו ממק"א רק אין מגביהין תרומה ומעשר ביו"ט עיין ביצה דל"ו ע"ב דאסור מדרבנן א"כ מן התורה הוי לכם ומכל זה אין ראיות הרשב"א מוכרח די"ל שאני תרומה דתרי הואיל לא אמרינן ועוד דאסור להפריש ביו"ט ועוד דאינו מצוה למתשל כנדר.

סימן תרנא

ס"א ויש לקשור ההדס גבוה יותר מן הערבה בכונת האריז"ל לא נזכר זה אמנם יש לזה סמך מהגמרא סוכה דל"ח ע"ב דאר"י א"ש שיעור הדס וערבה שלשה ולולב ארבעה כדי שיהא לולב יוצא מן ההדס טפח והל"ל בקיצור יוצא מהם טפח והוי קאי על הדס וערבה דפתח בהו ולמה עזב הערבה בסיפא וע"כ משום דהדס נקשר גבוה יותר מהערבה אמר שצריך שיצא מן ההדס טפח.

סימן תרנב

ס"ב אסור לאכול כתב מג"א משמע דטעימה בעלמא שרי עיי"ש לפ"ז בר"ה לפני תקיעת שופר ג"כ מותר טעימה וא"כ חל עליו חובת קידוש כדלעיל סימן רפ"ו במג"א סק"א ואסור לשתות אחר שחרית בלא קידוש.

סימן תרנג

אם מברכים עליו בכפ"ת ל"ז ע"ב תמה למה לא יברך ויהנה מעוה"ז בלא ברכה ור"ל דמיירי בלא מיכוין להריח רק מהמרדכי וטור משמע אפילו מיכוין להריח דעת ר"ש שלא לברך ולע"ד רש"י ס"ל כר"י בתוס' פ"ג דביצה כ"ז ע"ב דלפיכך אין שורפין תרומה טמאה ביו"ט אף דמותר להסיקו תחת תבשילו דהואיל ואית ביה צורך גבוה בטל ליה צורך הדיוט אצל צורך גבוה והוי כאלו כולו של גבוה עיי"ש ה"נ הואיל ועומד למצוה וכ"ש לרש"ל ומג"א דר"ש מיירי כשנוטלו למצוה בטלה הנאת הריח שהוא חלק הדיוט אצל צורך גבוה וכאלו אין הנאה להדיוט בו.

סימן תרנד

מקבלת אשה בגמרא איתא דמקבלת בשבת וקמ"ל באשה דלאו בת חיובא ופרש"י הואיל וראוי לאנשים וכתב הא"ז דמזה ראיה דנשים אין לברך במ"ע שהז"ג דאל"כ ת"ל דראוי לה ומכח זה הקשו על הר"ן דג"כ פירש כרש"י וס"ל דנשים מברכות ולע"ד דלא עדיפו נשים בזמן בהמ"ק מעכשיו דאסור לאנשים בשבת משום דלא בקיאין בקביעי דירחי עיין סוכה דף מ"ג ול"ל ל"פ דנשים עם בפ"ע כדאיתא פרק במה אשה דף ס"ב ואף דבתפילין משמע בהמוצא תפילין דלמ"ד נשים סומכת רשות גם האשה מכניסה זוג זוג בשבת י"ל משום דבחול ראוי לה הוי תכשיט בשבת עיי"ש צ"ו ע"ב בפרש"י ועוד שאני תפילין דאינם מזמן לזמן כלולב ול"ש שמא תלך אצל בקי בשבת

סימן תרנו

שליש מלגיו בספר משנת חסידים מסכת ציצית פ"א מ"ג כתב שליש מלבר ובא"ר כתב שכן דעת רוקח ורש"ל ומי"ט וז"ל המ"ח שם ולהדיר מצוה יוציא עד שליש מלבר כי כן נהדר ז"א מאימא כשמתגדל שנחלקים השש מדות שלו לתשע שני שלישי מדה בכל אחד ומתגדלים עד שלשה שלישים ע"י שליש מדה דאימא המתפשט בכל מדה מהם עכ"ל ומבואר בע"ח שע"ז פ"ב כי זה הגדלה מכלים נה"י דתבונה והאורה שבתוכם של ז"א עצמו והכלים טפלים ונגררים אחר האורת אשר הם מז"א עצמו והכלים נעשים בשר מבשרו וגופו ממש ולכן מתחיל הי"ס מחב"ד אמנם הכתר שלו אין לו שייכות עמו לא באורת ולא בכלים כי כולם הם בחינת התבונה לבד ואין בו בחינת דז"א כלל ולכן אינו נחשב במספר ספירות דז"א עיי"ש גם בפ"א וזה נ"ל ביאור הגמרא בב"ק דף ח' ע"ב עד שליש משלו מכאן ואילך משל הקב"ה שהוא נוטה שמים עיין בע"ח בכונת עלינו.

מג"א סק"ה אם כבר קנה אחד א"צ להחליפו בירושלמי פ"א דפיאה ז"ל לקח אדם מצוה מצא אחרת נאה הימנה עד כמה מטריחים עליו עד שליש עכ"ל מבואר דלא כדעה זאת ומה שהקשה הש"ש דאם נאמר שצריך להוסיף כל פעם שליש וכו' תירץ במראה פנים דלא הטריחו עליו אלא בפעם ראשונה.

ומ"ש המג"א דא"צ להוסיף אלא כשהוא הדור שליש יותר מחברו ופירש לב"ש דבפחות משליש אינו חשוב לא נראה דהל"ל הידור מצוה שליש מדאמר עד שליש כל דהו בכלל עיין פרק כיצד משתתפין דף פ"ב ע"ב רש"י ד"ה מיתיבי וכן בכ"מ מבעיא אי עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל אבל עד עד ודאי בכלל.

הג"ה ודוקא במ"ע אבל ל"ת יתן כל ממונו קודם שיעבור בריב"ש סימן שפ"ז ז"ל ואם יאמר שמל"ת שאין בה עשה הרי הוא בענין זה כמצות עשה כיון שאינו עובר בידים עליו הראיה שאם התירו במצות עשה הקלה ובשוא"ת אין למדין למצות ל"ת שאין למדין חמור מקל להקל עכ"ל מבואר דלעבור על עשה בידים או ל"ת בשוא"ת צריך ליתן כל ממונו ומשום דאין להקל בלא ראיה וא"י למה לא ביאר הרמ"א ולשון חידושי רשב"א בפ"ק דב"ק דף טית ע"ב שלא אמרינן אלא במצות עשה בשוא"ת אבל במל"ת אפילו כל ממונו עכ"ל משמע הלשון משום דמל"ת עובר בידים חמיר דאם ס"ל כהריב"ש הל"ל אבל במ"ע בקו"ע או ל"ת אפילו שוא"ת יתן כל ממונו דהוה שפיר דבר והיפכו א"ו כונתו דדוקא במ"ע לא יבזבז יותר מחומש משום דהוא בשוא"ת קיל ולהפרש כונתו אלא במ"ע השוא"ת אבל במל"ת אף בשוא"ת יתן כל ממונו לא משמע התם עיי"ש דכלפי מ"ש ראב"ד הטעם דאל יבזבז דעוני כמותה דלפ"ז יש לטעות דפ"נ דוחה הכל קאמר הרשב"א דאינו דוחה רק מ"ע בשוא"ת דקיל ואי בעי לאשמיעונין במ"ע דלא דחי בידים ה"ל לפלוגי במ"ע גופא ולסיים דבידים לא יעבור ונראה דרמ"א נמי הבין כן דהך דשוא"ת רק לומר מש"ה קיל ונדחה וכל חידושו דמל"ת לא נדחה לכן השמיטו הרמ"א דאין דרכו להביא הוכחה וטעם.

סימן תרנח

ס"ג במתנה מותר במג"א לעיל סימן ש"ו ס"ק ט"ו הביא מהמרדכי דאסור ליתן דבר במתנה לחברו ביו"ט ושבת אא"כ לצורך מצוה ושם הביא נמי בשם יש"ש דלקנות אתרוג רק עמ"ל לצאת בלבד מותר דל"ח קנין כך עיי"ש וא"כ כיון דלצורך מצוה אפשר עמ"ל אסור במתנה חליטה וי"ל בזה מ"ש ס"ה שהביא הגמי"י פ"ח מלולב דצריך ליזהר בארבעה דברים שהתנאי מתקיים בהם והקשה הגמי"י דאדרבה כשלא יתנה כן גם כשלא

יחזיר יהא המעשה קיים ולפמ"ש א"ש דאין ליתן מתנה חלוטה ביו"ט ואם התנאי בטל הוי מתנה חלוטה ועיין שע"ת כאן.

וצ"ע דבגיטין דף כ"ף ע"ב בעי אי ידע לאקנויי במידי דחוזר דשמא לא גמר ומקנה דבר שאין בלבו לתת מתנה גמורה ולא יעכבנו המקבל אצלו ואינו נותן בדעתו אלא בשאלה בעלמא עיי"ש דפשיט דידע לאקנויי אמנם במגן גבורים לעיל סי"ד כתב שם בתשובת מהר"ם לדעת רש"ך שבב"ש סי' קכ"ד סקי"ט אמרינן דגברא נמי לא ידע לאקנויי בדבר החוזר לו ואינו נותן רק בתורת שאלה ותירץ בזה דברי הרע"ב בפ"ח דבכורת מ"ח דלפיכך כשדעתו סומכת שיחזיר לו הכהן אין בנו פדוי ומה שסתר דבריו בעל מגן גבורים מדברי הרא"ש בפ"ק דקידושין בהשאיל לו טבעת לקדש דמקודשת עיי"ש לק"מ לפמ"ש מג"א לקמן סק"ג דבאמת לא ידע מ"מ מהני משום דאם הוה ידע הדין הוי נותן במתנה ועמ"ש בכונתו שם וא"כ הכא דאנן סהדי דאינו רוצה להתרוקן מהמצוה כדלקמן ס"ה נימא דאינו נותן בדעתו אלא בשאלה וכ"ש דצ"ע במ"ש המג"א כיון דשרי ליטול לולב מאשה והרי כתב רשב"א בגיטין שם דלמסקנא נמי אשה לא ידעה לאקנויי בדבר החוזר ורק רבנן אקנו לו בגט שלא תתעגן אמנם כשהתנה בכל דיני תנאי חזינן דגומר ומקנה וירא שלא יחזרנו ולכן קפיד להתנות כדינו שיוכרח להחזיר משום התנאי תדע דהא בפדיון בכור מבואר בפ"ק דקידושין ד"ו ע"ב דנפדה בעמ"ל רק כשלא התנה כהלכתו ואנן סהדי דאינו נותן לחלוטין ודאי סומך דעתו שיחזיר לו ואינו נותן בדעתו רק בשאלה לכן לא ירד להתנות כהלכתו כיון דבלא"ה אינו גומר ומקנה ולפ"ז א"ש דברי ס"ה הנ"ל.

ס"ג מג"א סק"ג ולמוכרו נ"ל דשרי דזכין לאדם שלא בפניו עיין פ"ת ליו"ד סימן ש"כ סק"ה ואמרי ברוך ליו"ד סימן שכ"ח ואבני מילואים סימן ל"ז ס"ק י"ב ובשו"ת תפ"צ חא"ע תשובה מ"ב מ"ג ורשד"ם חחו"מ סימן רס"ג.

שם במג"א וי"ל דהתם מיירי בא"י מ"ה ל"ה גזל דאנן סהדי דאלו ידע הוה מקנה לו במתנה אבל הכא בעי לכם עכ"ל אינו מובן ומ"ש מחה"ש וי"א לא נ"ל כלל דאם אינו לכם בלולב בשעת נטילתו איך מתקדשת מיד כשנותן לה הבעל.

והיה אפשר לומר עפימ"ש בנוב"ת חא"ע סימן ע"ז בדבר שאינו מקפיד עליו אף דאין בו משום גזל מ"מ א"י לזכות בו הנוטלו שיהיה שלו רק הוי כיאוש אף שאין בע"ה יודע אם נוטלו זה מהני כמ"ש הש"ך בסימן שנ"ח בדבר שמוותר מרצונו ומתייאש אף שלא מדעת מהני יאוש ובהיתרא אתי לידיה וע"כ כשמקדיש בו אשה הוי יאוש וש"ר עיי"ש הובא בפ"ת א"ע סימן כ"ח סי"ז וה"נ אלו ידע דהוי נותן מתנה עמ"ל אף דל"ל יאוש מכל החפץ דלא נותנו לחלוטין מ"מ טוה"נ זאת שיהא מתנה עמ"ל הוי כנתייאש רק מ"מ

אין השואל זוכה ביאוש לבד ול"ה לכם אבל כשמקדיש אשה קנתה ביאוש וש"ר ומ"מ גם דברי הנו"ב צ"ע דכיון דבהיתרא אתי לידיה למה לא יקנה בעצמו כמו אבדה דנקנה ביאוש לבד כיון דבהיתרא אתי לידיה כמבואר במרובה דף ס"ו.

לכן נלע"ד כונת מג"א נהי דאין בו משום גזל דאלו הוה ידע היה נותן במתנה אף דעכשיו א"י מהני וכמ"ש הש"ך בסימן שנ"ח מ"מ צריך כונה לזכות או דעת אחרת מקנה וכיון דהמשאיל ושואל אדעתא דשאלה נחתו אין כאן כונה כלל לזכות לכן לא חשוב לכם משא"כ כשמקדיש אשה היא דעתה לזכות בהחפץ להיות שלה עיין ב"ש א"ע סי' כ"ח ס"ק מ"ז ומ"ח ואף דלפ"ז לא תירץ מסימן י"ד בלא"ה גם לפירש יד אפרים ומחצית השקל לא תירץ מסימן י"ד וכמ"ש במחצית השקל על מה דמסיק המג"א וכ"מ לעיל סימן י"ד ס"ג וגם זה דחוק כיון דבקושיא הזכיר המג"א הך דסימן י"ד משמע דבתירוצו רצה לתרץ גם זה לכן נלע"ד לפמ"ש א"ש דנהי דאין כונתו לקנות מ"מ אם ידו כחצרו קונה לו שלא מדעתו אלא דמבואר בנה"מ סימן רס"ח ס"ג דאם כל החפץ מונח בחלל ידו הוי כחצרו אבל אם תופס רק מקצתו בידו והשאר מונח חוץ לחלל ידו דבחצרו ג"כ כשמונח מקצת חוץ לחצרו לא קנה אז בידו ג"כ לא קנה מטעם ידו ובעי הגבהה שלשה וכונה לקנות עיי"ש ולפי זה לולב דעל כרחך יוצא מחלל ידו כדלעיל סימן תר"ן צריך כונה לקנות בהגבהם וכיון שלא ידע דצריך לזכות להיות שלו ואמר השאלנו לא זכה משא"כ בטלית כשלבשו מוכח כולו על גופו וראשו ובקידושין נהי דרא"ש בקידושין כתב דינו בטבעת שאולה וזה נוטלו כולו לידו מ"מ המג"א הקשה מא"ע סימן כ"ח דאיתא שם סתם חפץ ומ"מ צ"ע אי טלית שלובש חשוב כמונח כולו בחלל ידו וגם כיון שיודע שהוא בידו ואינו מתכוין לקנות לא קני וכמ"ש תוס' פחז"ה דנ"ד בד"ה אדעתא לכן מחוורתא דכונת מג"א רק לתרץ מקידושין וכמ"ש.

ס"ד נתנו לו עמ"ל בהגמי"י פ"ח מלולב ז"ל בס"ה כתב שצריך ליזהר בד' דברים שהתנאי מתקיים בהם וצריך שיאמר ע"מ שתחזיריהו לי הרי הוא לך במתנה וא"ל לא יהא שלך ע"כ ולא הבינותי דאדרבה א"ל יעשה התנאי בכל אלה כ"ש שהמתנה טובה והתנאי בטל ואפילו א"ל יחזיר לו יצא עיי"ש ונלע"ד משום די"א בממון ל"צ דיני תנאי כדאיתא בא"ע סל"ח ס"ד והמוחזק היה יכול לומר קי"ל במקום דלא נתפשט המנהג שלא לעשות בממון משפטי תנאי אמנם לא יצא י"ח דשמא התנאי קיים וכשלא יחזיר ל"ה לכם למפרע ומוכח להחזיר ואזי הנותן לא יצא י"ח או למי שיחזיר ויתננו ביום ראשון דשמא התנאי בטל והוא של המקבל.

עוד י"ל לפ"ד הפוסקים דבעמ"ל ל"צ לחזור להקנות רק חזרה לבד דאינו מתנה רק לשעה ואח"כ ממילא הוא של הנותן וכמ"ש בקצו"ח סימן רמ"א והנה לאו כ"ע דיני גמירי דהתנאי בטל וכ"ש שיש כ"פ דאינו בטל וכשמחזיר סתם כסבור דשל הנותן מחזיר וגם הנותן אפשר סובר כן א"כ הנותן הוי כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דלא קני וגם המחזיר אינו מתכוין להקנות ואפילו אם הנותן יודע הדין ומתכוין לקנות או דידו ורשותו קונה לו שלא מדעתו ואפילו נימא דאנן סהדי דמקבל לא היה מקפיד מלהחזיר אפילו ידע דתנאי בטל מ"מ השתא לא ידע והוי ישל"מ ול"מ לדעת תוס' והג"א והגמ"ר הובא בש"ך ריש סימן שנ"ח לכן צריך להתנות כדיני ויצא בו הנותן או למי שיתננו אח"כ בראשון.

ויש לעיין כי בממון לפוסקים דצריך כל משפטי תנאים אזי כשהתנה ולא כהלכתו יבטל המעשה לפי המבואר בפא"נ דס"ז וברמב"ם פי"א ממכירה הי"ב וז"ל מעשה באשה ששלחה ראובן לקנות לה חצר משמעון שהיה קרובה ואמר שמעון המוכר לשליח אם יהיה לי מעות תחזור לי קרובתי קרקע זו והשיבו ראובן ואמר לו אתה ופלונית קרובים כמו אחים כלומר הדבר קרוב שהוא תחזיר לך ואינה מקפדת על זו ובא מעשה לפני חכמים ואמרו הרי זה השליח לא קנה כלום שהרי לא סמכה דעתו של קרוב זה על דברי השליח מפני שלא השיבו תשובה ברורה ונמצא שלא גמר ולא הקנה וכן כל כיוצא בזה עכ"ל הרי מפני שאינו יודע אם שכנגדו יתרצה לתנאו והברירה ביד שכנגדו אזי לא גמר והקנה ולא חל המכר כלל אפילו קודם שמחזיר המעות וכ"כ מהר"ם שי"ף בב"מ שם וא"כ ה"נ כל תנאי כשלא התנה כהלכתו אינו ברור לו אם יקיים שכנגדו דבריו כיון דהברירה ביד שכנגדו לקיים המעשה אף כשיבטל התנאי ובגיטין וקידושין דאין בו אסמכתא כמ"ש הרמב"ן בפ"ג דנדרים כל דאמור רבנן באסמכתא ליתא אלא בדיני ממונות אבל בגיטין וקידושין לא ומ"ש הריטב"א שם דלרמב"ן גם במתנה ליכא אסמכתא לא נראה מלשון הרמב"ן דא"כ בד"מ גופא ה"ל לפלוגי גם מ"ש הריטב"א משום דגיטין וקידושין אינן אלא מדעתו ורצונו לא מתוך הדחק וה"נ מתנה מה פסקא וכ"פ ימצא שמגרש ומקדש מתוך הרחק וכן מתנה לכן בגיטין וקדושין בשאינו מתנה כהלכתו התנאי בטל ומעשה קיים משא"כ בממון וכן לפי ד"ת דאסמכתא קניא כמ"ש המרדכי וב"ח בחו"מ סי' ר"ז י"ל גם בממון דמעשה קיים דלא אכפת לנו במה דלא גמר בלבו ומקנה ואף דבכל הפוסקים לא נראה כן מ"מ י"ל דעת ס"ה כמ"ש ולפיכך הזהיר להתנות כהלכתו דיודע הנותן שלא יפול מדבריו וגמר ומקנה אבל כשלא התנה כהלכתו אף כשיקיים התנאי לא חל המעשה כיון שלא גמר והקנה וי"ל בזה קושית רמב"ם פ"ו

מאישות על הגאונים דס"ל דבממון א"צ ת"כ והלא תנאי בעוב"ר בממון עיי"ש הי"ד ולפמ"ש י"ל דמה דצריך חיזוק ת"כ משום דבא לבטל המעשה כשלא יקוים אבל עכשיו בממון א"ל יועיל התנאי יתבטל המעשה אף בקיום התנאי לכן מועיל גם כשלא כפלו ולפי ד"ת דאסמכתא קונה גם בממון א"ל יועיל התנאי יועיל המעשה יותר לכן צריך ת"כ ורמב"ם ס"ל דדוקא באת וכולא דהתנאי על החזרת הקרקע גופא לא גמר ומקנה משא"כ שאר תנאי מלתא אחריתי הוא ויודע שהמעשה ודאי קיים ב"כ ובין כך וכן י"ל לס"ה דדוקא בתנאי להחזיר שייך אסמכתא זאת דלא גמר ומקנה אם התנאי בטל וס"ל דמגזה"כ צריך כתנאי בני גו"ר או מדלא פירש היטב סמך על חברו ורצונו.

ס"ו שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה מכאן למד במח"א בקנין משיכה ס"ב דאף דמדרבנן קטן נמי מקנה ל"מ שיצא מן התורה וכדעת רי"ו שהביא ב"י בא"ע סימן כ"ח דאם קידשה בחוב במעמ"ש דא"מ רק מדרבנן וכ"ד רמב"ן פרק הספינה דע"ז למ"ד מכירת שטרות דרבנן אם קידשה בשו"ת אינה מקודשת מה"ת ולפ"ז מה שנוהגים דקונים אתרוג והדמים פורעים אחר החג לא יאות עבדי דמשיכה אינה קונה רק מדרבנן ולע"ד כיון דעכ"פ מדרבנן קני וא"י להוציאו בדיינין מתייאש ומבואר במרובה דף ס"ו דיאוש דגזלה לא קני משום דבאיסורא בא לידו והכא דנתנו לו המוכר מדעתו לאו באיסור בא לידו ומהני יאוש לבד ובנתיבות סימן שע"א כתב דהא דיאוש לא קני בגזל משום דנתחייב בהשבה לכן בקרקע דאינו מחויב בהשבה ואם נטלוה מסיקין או שטפה נהר פטור היכי דא"י להוציאו בדיינין קונה ביאוש לחוד וכאן דמשכו מדעת המוכר אינו חייב בהשבה רק כשחוזר המוכר לפי ד"ת אין הלוקח רשאי לעכב עליו מלינולו ופטור מגו"א כמבואר בחו"מ ס"ס קצ"ח ואף דשם הוי ש"ח היינו כיון דקני מה"ת למש"פ ורשאי להשתמש במעות עיין ביאור הגר"א שם ובתוס' פרק המקפיד דף מ"ג סד"ה מאי אריא ולפי ד"ת אם היה עודנו ברשות לוקח ונפל דליקה או שטפה נהר או בא אנס באופן שהמוכר לא היה יכול להציל והצילו הלוקח הרי הוא שלו כיון דלא נתחייב בהשבה לא גרע מאחר שזוכה בכה"ג עיין חו"מ סימן רנ"ט ה"נ עכשיו דרבנן אמרו דא"י לחזור וא"י להוציאו בדיינן מתייאש וזוכה הלוקח מתורת יאוש וכל זה בגדול אבל כאן בקטן דל"מ יאוש שלו כמבואר בפרק א"מ דף כ"ב ע"ב וכן במעמ"ש ושט"ח דלא בא ליד הזוכה מן התורה וא"י לזכות מתורת יאוש בגוף החוב קודם שגבאו לכן לא מהני להיות שלו לגמרי כאלו זכה מן התורה ונתיישב בזה מה שהקשה המח"א שם מהשואל דצ"ט דשואל קורדם מחברו הר"ז מעל אע"ג דשואל לא קנאו רק מדרבנן דתקנו משיכה בשומרים ומ"מ זה מותר לבקע בו לכתחלה וכמ"ש הרמב"ם פ"ו מהלכות מעילה ובהלכות שכירות כתב דמשיכה

רק מדרבנן ולפמ"ש א"ש דה"נ נתייאש המשאיל על זמן שאילתו ואם של חולין היה זכה השואל מן התורה בייאוש לכן בהקדש מעל ויצא לחולין לגמרי ונדחה ג"כ ראיות המח"א מהמרדכי פרק הזורק בעובדא דשכ"מ שאמרו לקנייה להה"א דוכתא דכתב מהר"ם הא דצריך לקנין ולא סגי דדברי שכיב מרע ככומ"ס דל"ה רק מדרבנן ואנן בעינן שיקנה לה מה"ת דלפמ"ש שא"ה כיון שלא עשתה האשה שום קנין אף דבעל מתייאש במה תקנה יותר מאחר וכן נדחה ראייתו מתוס' פרק הגוזל קמא דף ק"ד ע"ב ד"ה אגב שכתבו כיון דפדיון מע"ש מה"ת צריך שיקנה הפודה המעות מה"ת ולא באודיתא עיי"ש דהתם נמי כיון שלא בא ליד הזוכה ל"מ יאוש בעלים ואין להתעקש כיון דמן התורה יכול נמי להוציאו בדיינים וליכא יאוש לא הוי שלו מן התורה דמה לי אם היאוש מחמת ארי או אנס ודליקה וים או מחמת מלכי דרבנן והמח"א נמי כתב דאם הלוקח הלולב נתנו לאחר יוצא השני מן התורה דקנהו בש"ר והרי ש"ר ל"ק בלא יאוש וע"כ דמחמת קנין דרבנן הוי יאוש רק ס"ל למח"א דהוי כגזלה דצריך יאוש וש"ר ובענ"ד סגי ביאוש ואע"פ שלוקח אינו מתכוין לקנות מן הפקר מ"מ כיון שמשך לשם קנין קונה וכמ"ש הכ"מ פ"א מזכיה הי"ד והכא עדיף לפמ"ש בנה"א סימן ק"ה דיאוש אינו מוציא מרשות בעלים עד דאתי ליד זוכה וצ"ע במקו"ח סימן תמ"ח בביאורים סק"ה ולפי הנראה אישתמיטתיה דברי הכ"מ הללו עוד נלע"ד דקנין דרבנן לא גרע מסיטומתא שאינו רק מנהג שנהגו הסוחרים דמבואר בב"מ דף ע"ד דקונה ועיין בפ"ת ליו"ד סימן ש"כ דמהני במכירת בכור הרי דמהני כקנין תורה וכ"כ המ"ב הובא במג"א סימן תמ"ח סק"ד וכ"ד השל"ה הובא בבאה"ט שם וה"נ נהי דרבנן תקנו הקנין מ"מ כבר נהגו בכך ומהני כסיטומתא ובשו"ת ח"ס יו"ד סימן שי"ז הביא מחידושי רשב"א בגיטין יו"ד ע"ב ושו"ת המיוחסות לרמב"ן דסיטומתא מהני כקנין תורה ובסימן שי"ד בח"ס שם כתב ג"כ הכי רק כתב דשאני קנין דרבנן דרק מחמת אונס מתק"ח הוא ולא מחלו בכך הסוחרים מרצונם וכ"כ בסימן שי"ז עיי"ש אמנם בחידושי רשב"א לגיטין שם כתב דקנין מדינא דמלכותא הוי כמנהגא וקונה כסיטומתא והרי דד"מ ג"כ אינו ברצון הסוחרים ועוד כיון דמצוה לשמוע ד"ח מסתמא נתרצו הסוחרים ג"כ וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג לענין גט מעושה אמנם כ"ז מצד הקנין בעצמו אבל אי גברא לא חזי כגון קטן בזה לא מצינו סיטומתא כיון דאין בכחו להקנות בשום קנין דבשלמא אי גברא חזי להקנות אזי מה שנהגו קבלו להיות זה כקנין טוב משא"כ קטן דא"י להקנות בשום קנין ולפ"ז נתיישב קושית הברכ"י ואחרונים דהב"י בא"ע סימן כ"ח כתב דבקדשה במע"ש מקודשת מה"ת אף דקניינו רק מדרבנן דלא כרי"ו והכא כתב דעה ראשונה דל"מ קנין דרבנן לצאת מה"ת ולפמ"ש א"ש וגם קושית המח"א על

הרמב"ם הנז"ל מיושב דודאי גם בשומרים יש קנין תורה בכסף או כ"ס וחכז"ל תקנו משיכה בשומרים וכיון שנהגו בכך הוי כעשו הקנין דאורייתא וז"ל תשובת הרא"ש כלל י"ב ס"ג דסיטומתא היינו שנעשה מעשה דוקא ואותו מעשה שעושין הוי במקום סידר אבל דיבור בעלמא לא אפילו אי נהוג מנהג גרוע הוא ולא אזלינן בתריה עכ"ל הרי דקנין סיטומתא אהני רק במקום קנין גמור ולכן צריך מעשה כמו גוף הקנין תורה הוא מעשה ולפ"ז י"ל דעת ריו"ו מה דמעמ"ש ל"מ להיות מקודשת מן התורה וכן מ"ש המרדכי הנ"ל לענין דברי שכ"מ וכן מ"ש התוס' הנ"ל בדאורייתא ה"ט כיון דאינו רק דיבור ל"מ המנהג להיותו עומד במקום קנין תורת שהוא מעשה רק חכז"ל גזרו כן ואינו רק מדרבנן ובזה י"ל מה דקשה טובא בתוס' בפרק הגוזל קמא דף ק"ד בסד"ה אגב שכתבו דההיא דפרק הזהב גבי היה עומד בגורן דפריך וליקני ליה אגב ארעא ומשני דל"ל ארעא ולמה לא מהני מתורת אודיתא שמודה שיש לו קרקע משום דאי ל"ל ארעא לא היו קרוין מעותיו מדאורייתא שיוכל לפדות בהן פירות מע"ש עיי"ש והרי בתוס' פ"ק דב"ק די"ב ד"ה אנא הובא בארעא דרבנן סי' תקפ"א כתבו דקנין אגב רק מדרבנן ולפמ"ש א"ש דקנין אגב הוא מעשה מהני מדאורייתא מחמת שכן נהגו הוי כעשו מעשה הקנין שאמרה תורה אבל אודיתא דיבור בעלמא הוא ודעת הב"י דס"ל גם מעמ"ש מהני כקנין תורה צ"ל כיון דחכז"ל הנהיגו כן עדיף משאר דיבור ואינו מנהג גרוע ומהני כמעשה ותוס' דמחלקי בין אג"ק לאודיתא דס"ל קנין דרבנן מהני לדאורייתא ושאני אודיתא דל"מ באיסור כלל רק בממון מצד הודאות בע"ד וכמ"ש במקו"ח סימן תמ"ח בשם הרשב"א וכ"ד הטו"ז ביו"ד ה"ר סימן קס"ט ס"ק י"ד אח"כ מצאתי בחת"ס על פרק לולב הגזול דף למ"ד ע"ב כמ"ש דמי שקנה במשיכה בלא כסף מועיל אפילו לקנין דאורייתא דהשתא דתקינו רבנן ונהוג עלמא לא גרע מסטומתא דקניא מדאורייתא עכ"ל.

שם ויש מ"ש וכו' האחרונים הוכיחו כדעה זאת מסוכה דל"א דאם גזל מריש ובנאו בסוכה דיוצא אף דאינו רק מפני תקנת השבים וכ"כ תוס' שם דף למ"ד ע"ב וצ"ע דעת הרמב"ם מזה ולע"ד דזה כ"ע מודו דכח לחכז"ל להיות מועיל גם באיסור נגד ד"ת וכדמצינו כ"פ העמידו דבריהם נגד ד"ת וגם בכל קנין דרבנן לפי ד"ת אם אחד חוזר והשני מעכבו הוי גזל ועבר בבל תגזול והחכמים ז"ל העמידו דבריהם שאינו עובר על ד"ת ומהיכי תיתי לא יועיל לענין מצוה שלא יחויב לצאת לסוכה אחרת או ליטול לולב אחר ונראה עפימ"ש תוס' פ"ק דב"מ ד"כ בד"ה שובר בהא דשובר בזמנו טורף דתק"ח בשחרורי עבדים שזוכה משעת חתימה שאל"כ לא יוכלו העדים לחתום אם לא יראו המסירה משום חששא דכתב בניסן ולא נתן עד תשרי ומזבין ביני ביני ולענין איסור

נראה דאם עבד בא על בת ישראל קודם שבא לידו גט שחרור שפסלה ושמא גם גבי איסור זכין לו משעת חתימה אע"ג דלא שייך טעמא דפרישית מ"מ לא פלוג רבנן ויש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה עכ"ל הרי נסתפקו אם אלמוה רבנן לתקנתם גם גבי איסור אף דלא משום זה תקנו עיקר התקנה והנה במריש שייך בסוכה הטעם שלא יפסיד הבנין דאם תאמר שאינו יוצא המצוה ממילא יפסיד דכל עצמו לא בנאו רק למצוה לימי החג ע"כ יוצא בה משא"כ בקנין פעוטות דתקנו משום כדי חייו כדאיתא בגיטין דנ"ט וזה ל"ש בלולב דמצוה ואי דמצוה לחנכו אינו רק דרבנן ותקנתא לתקנתא לא עבדינן כדאיתא פ"ק דב"מ דף ה' ועוד דאפשר לחנכו ע"ד המבואר בסימן זה לכן נחלקו אם גם לגבי מצוה תקנו משום ל"פ ובלא"ה גם כשנאמר דל"ש טעמא דתקנת השבים לענין המצוה כיון דכל החשש אם נתחייבו לסתור בנינו לא ישוב דה"ט ל"ש רק בשאר בנין דכשלא ישוב יהנה מן הבנין משא"כ בסוכה נהי דיש בו הנאת ישיבה נמי כמ"ש תוס' ר"ה דכ"ח בד"ה המוכר מסתיין שלא יחויב לסתור סוכתו ולישב ליהנות בה אבל לצאת באמת מצות סוכה ל"ש התקנה דמה חשש שלא ירצה לשוב הרי גם אם לא יצא בה דסוכה גזולה הוא ודוחק לומר כדי שלא יכפור שיתבייש להודת שידעו שאינו יוצא מצות סוכה ועוד דא"כ גם כשלא תבעו עד אחר החג ג"כ לא יחויב רק דמים מה"ט לכן נלע"ד דגם במריש לא תקנו רק לענין הנוגע להשבת גזל ומשום פסידא דגזלן רק על זה ע"כ אלמוה לתקנתם שיפטור מן התורה להשיב גוף המריש דאל"כ הרי מחויב לקיים והשיב את הגזלה אמנם כיון דמה דיאוש אינו קונה בגזל משום דחייב בהשבה וכמ"ש בנתיבות סימן שע"א וכיון דכאן פטור מהשבה ממילא קונה ביאוש וודאי מתייאש כיון דא"י להוציאו בדיינין ופטור מלהשיב ממילא יוציא מצות סוכה לגמרי וההיא סבתא נמי כיון דצווחא ולא אשגחו בה תתייאש ואף דחזיא כשבאה לפני ר"נ דלא אשגח בה ומ"מ הדר צווחא הוי כצועק על ביתו שנפל כדאיתא בב"מ דכ"ד ע"ב דהיינו דאר"נ פעיתא היא ובלבה מתייאשת ולפ"ז כשקנה אתרוג במשיכה כיון דע"כ אלמוה לקנין משיכה שלא יהא בו משום גזל אם יחזור המוכר ואינו מחויב להשיב ממילא מתייאש המוכר ולוקח קנאו ביאוש כיון דאינו חייב בהשבה מן התורה משא"כ במעמ"ש ובמכירת שט"ח ובצוואת שכ"מ ובאודיתא שעדיין לא בא ליד הזוכה לכן דעת פוסקים דאינו מועיל לענין איסור תורה ונדחה ראיית המח"א הנז"ל וקטן נמי יאוש שלו ל"מ וכמ"ש לעיל.

ס"ט כדי לקיים המצוה כתקנה יש אנשים שנוטלים ד' מינים מהמוכרים ביו"ט ראשון ולא נכון דממ"נ אם פוסקים דמיהן אסור משום מו"מ כדאיתא בס"פ א"צ שלא יזכיר לו סכום מקח ובפרק משילין דף ל"ז דאפילו שבות דמצוה אסור ואם אינו פוסק דמיהן

אינו קונה במשיכה כדאיתא בב"ב דף פ"ו ובחו"מ סימן רי"ש ס"ז וזה ידוע דהמוכר אינו נותן במתנה ועוד יש בזה איסור בורר כי בורר ד' מינים מתוך הרבה איזה כשר ומובחר יותר וכיון שאינו לצורך אוכל נפש אסור ועיין סימן תק"י ס"ב ובטו"ז שם סק"ג ובסימן תצ"ז ס"י ובטו"ז ומג"א שם ובטו"ז לעיל סימן שי"ט סוף סקי"ב.

סימן תרנט

ומפטיר בזכריה הנה יום בא אם טעה וקרא הפטורה של יום שני ויקהלו או טעה בשני וקרא הנה יום בא וכבר בירך ברכות אחרונות נ"ל דא"צ לחזור לומר הפטורה דיומו בברכות דעיקר התקנה היתה להפטיר בנביא מענין השייך לאותו זמן וזה נתקיים גם כשהחליפו דהרי בפרק בני העיר דף ל"א פרש"י אהא דבראשון מפטיר הנה יום בא לה' דכתיב ביה לחוג את חג הסוכות ובשני ויקהלו על שם שחנוכת הבית היתה באותה אסיפה ובחג הסכות וא"כ כל חדא מענין שני הימים והרי במהרי"ק שרש קע"ז דמהר"ש ס"ל אפילו לא קראו בבית וה' ומנחה בשבת השלשה רק ג"פ לא מהדרינן דדבר שהיא תקנה לא מצינו דמהדרינן בדיעבד וספר חקת התורה פליג משום דלשון חכז"ל אין פוחתין מיו"ד פסוקים משמע דחיובא הכי עיי"ש וא"כ כאן דלא מצינו האי לישנא י"ל כ"ע מודו דיצא בדיעבד וכ"ש כאן דעכ"פ קיים עיקר התקנה לקרות בנביא השייך לאותו זמן וראיה לזה משו"ת דבר משה שאם היה לו לומר הפטורת מחר חדש ואמר הפטורת השבוע א"צ לחזור ולברך והובא בשערי אפרים ש"ט סמ"ט ופסק ג"כ באם היה לו לומר השמים כסאי ואמר פ' השבוע ועיי"ש בש"א ס"כ כתב דבתשובת דבר משה הנ"ל כתב שא"צ לחזור ולברך ולא הזכיר מאמירת הפטורה אחר הברכות מ"מ אין בזה הפסד מה שיאמר בלא ברכה ההפטורה של היום ולע"ד לא משמע כן נמי ממהר"ש הנ"ל דנהי דפסק דיצאו דיעבד ולא מהדרינן לקרות בברכה מחשש ברכה לבטלה עכ"פ הל"ל שיקראו העשרה פסוקים בלא ברכות א"ו ס"ל דאין לקרות בציבור בלא ברכה לפניה ולאחריה ואח"כ מצאתי בבית מאיר א"ח סימן קל"ז סס"ג כתב דמסימן ק"מ ס"א משמע דאסור לקרות בצבור פסוק בלא ברכה וצ"ע עכ"ל וא"כ משמע נמי הכי דאסור לקרות בנביא לשם הפטורה בצבור בלא ברכה דכמו דאיתא בסימן ק"מ ס"א ה"נ איתא בסימן רפ"ד ס"ה לענין הפטורה בנביא ול"ל דאם טעה ביום שני וקרא בנביא של יום ראשון לא יצא משום דכבר נקרא בראשון דמה בכך הא בתורה נמי קראי בשני מה שקראו בראשון ומצאתי בספר החיים סימן תכ"ח בצבור שטעו וקראו בפרש' אחרי הפטורה של קדושים דיקראו בפרשת קדושים הפטורה של קדושים דכמה הפטורת נקראים שני פעמים כגון

רני ושמחי בחנוכה ובפ' בהעלותך ועניה סוערה בפ' נח ובנחמתא כיון דשייך לעניינא יכול להפטיר קפיטל אחד שני פעמים.

סימן תרסא

בליל יונ"ב בנו"ב סל"ט חולק דבליל שני לכ"ע יש להקדים סוכה דאורייתא לזמן דרבנן דמקודש ותדיר שוין וסוכה חובת היום ובשו"ת גוא"י חא"ח סכ"ט תמה דא"כ אין להפסיק בין קידוש לזמן עם ברכת סוכה וה"ל לברך סוכה קודם ואח"כ קידוש וזמן וע"כ אף דסוכה דאורייתא הברכה דרבנן ומה מעלה דמקודש יש בברכת סוכה עיי"ש ולע"ד כיון דהמצוה שמחמתה מברך מקודש יותר יש להקדים ברכתה ועוד אם גם המצוה דרבנן הוי הברכה תרי דרבנן משא"כ הברכה על מצוה דאורייתא רק חד דרבנן ומקודש יותר עמג"א לעיל סימן קע"ו סק"ג בשם התוספת ומה שהקשה שיברך על הסוכה קודם ל"ק לפמ"ש הלבוש בסימן תרמ"ג ס"א שא"א לברך על הסוכה קודם שיברך על ק"ה שהרי ע"כ צריך היום להתקדש קודם שיתחייב לישב בסוכה ובא"ר סק"ב הכריח כלבוש עיי"ש.

ובגוף דברי הנו"ב דדאורייתא מקודש יותר ויש להקדימה עמ"ש לעיל סימן ס"ה דד"ס חביבה ויש להקדימה כדאיתא בר"ה די"ב ושם הבאתי ג"כ דברי השאג"א בסימן כ"ב דד"ס תדיר מוקדם לד"ת ומ"מ בגוף הדין דכאן גם הגוא"י מסיק שם דגם בליל שני יקדים סוכה לזמן.

סימן תרסד

ס"א להתיר בו אגודו של לולב דבילקוט אמור כפ"ת אלו ת"ח שהן כפין עצמן ללמוד תורה אלו מאלו והו"ר רומז על הגאולה שלימה כמ"ש בפע"ח ואז יהיו כל בניך למודי ה' וא"צ ללמוד אלו מאלו.

ס"ב ואין מברכין עליה בסוכה דף מ"ד ע"ב אמר אייבו הוה קאימנא קמיה דר"א בר"צ ואייתי הא גברא ערבה שקיל חביט חביט ולא בריך קסבר מנהג נביאים הוא פרש"י חביט חביט לשון ניענוע ויל"ד למה לא פירש כפשוטו וכמו בב"ק ד"נ ע"ב להבלו ולא לחבטו ובתוספת שם הקשו הא הלל דר"ח מנהגא ומברכין ונלע"ד כיון דאמרינן שלא יכסה ברגל שלא יהא מצות בזויות עליו א"כ ה"נ החבטה שמכה בקרקע מחזי כבזיון לכן נדחק רש"י לפרש נענוע אמנם לפירש שאר הפוסקים דחבטה ממש לכן אין מברכין דכשנאמר א"ק במצותיו לא יתכן לחבטו בקרקע כיון שקיבל עליו מנהג זה למצוה ממש

ובזה מדויק שקיל חביט ולא בריך דהל"ל שקיל לא בריך וחביט חביט דהא ודאי דעיקר המצוה הנטילה כדמוכח שם דפריך כיון דאמר מר אינה ניטלת אלא בע"ע פשיטא דאין יוצא בערבה שבלולב ומשני מ"ד ה"מ דלא אגבהיה והדר אגבהיה ופרש"י כשהדר אגבהיה איכא הוכחה טובא ואם איתא דהחבטה היא המצוה דוקא אין לך הוכחה טובא מזה וכיון דהברכות כולן עובר לעשייתן מיד כשנטל הערבה ולא בירך נודע לו שאין מברכין א"ו דקמ"ל דמשום דחביט חביט לא בריך והוא הסבה ומה שאמר קסבר מנהג נביאים דאל"ה אלא יסוד נביאים ע"כ מברך ולא יחבוט.

ועוד רמ"ז דמבואר בילקוט אמר אתרוג רומז לב"א שיש בהם תורה ומצות וכפ"ת לבעל תורה לבד והדס יש בו ריח לבעל מע"ט וע"כ למי שאין. בו תורה ומע"ט אמר הקב"ה לאבדן א"א אלא יעשו כולם אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו עיי"ש ובהו"ר רומזין על הגאולה ובעקבא דמשיחא דחוצפא יסגי וע"ה אינן רוצין להכנע ולהתחבר לבעלי תורה ומצות לכן נוטלין ערבה בפ"ע ואין תקנתם רק לחבטם ולא בריך כי מבואר בפכ"ו דמ"ב תכף לת"ח ברכה לכן ערבה שבלולב בכלל הברכה משא"כ ערבה של הו"ר.

ס"י שלא יקוץ ישראל בטו"ז הובא לשון הגמרא ופי' רש"י גזלי ארעתא מישראל וכתב דלאו דוקא דגזל עכו"ם אסור ובשו"ת רשב"א סימן תתנ"ב נמי כ"כ דמה שפרש"י גוזלי שדות מישראל ל"ד ואם כן צריך ישוב מי הכריח לרש"י לפרש גוזלי מישראל ונלע"ד דבסנהדרין דע"ב א"ר הבא במחתרת ונטל כלים בדמים קנינהו ואמר רבא מסתברא מלתא דרב בשיבר עיי"ש רש"י ותוספת ורז"ה דמן התורה גם בשיבר במזיד אח"כ פטור רק כשהוא בעין ס"ל לרבא דמחויב מדרבנן להחזיר וא"כ הא מבואר בסנהדרין דנ"ז דר"ה וכל תלמידי דב"ר ס"ל דב"נ נהרג על גזל א"כ בדמים קננהו שוב ראיתי בר"פ הדר בעירובין דס"ב דדעת רש"י שם דב"נ שגזל אינו בר השבה דנהרג ואינו משיב דתורה ל"כ והשיב רק בישראל ובתוספת שם הקשו דלא נאמר קלב"מ רק בישראל ולע"ד י"ל דאי הוי כתוב השבה בגוי כדבריהם כן הוא אבל עכשיו דלא כתבה תורה השבה אמרינן מה"ט דנהרג בדמים קננהו ורק בישראל דלא חייב מיתה כתבה תורה והשיב ומה שהקשו עוד מדחזינן בהגוזל בלסטים נכרים דצריך יאוש י"ל משום דעכ"פ כשהוא בעין צריך השבה מדרבנן כמו במחתרת ועיין בש"ך חו"מ סימן שנ"א ובקצו"ח שם דהיכי דחיוב מיתה לא אזלא י"ל לכ"ע פטור באבדו אח"כ והנה תק"ח ל"ש רק לטובת ישראל או להחמיר עליו וא"כ כשגזל נכרי מנכרי תקנתא לעכו"ם נוקו ונעביד ובחו"מ סימן קכ"ו סכ"ב מבואר דלא תקנו לעכו"ם וא"כ אי גזלי מגוים הל"ל בדמים קננהו ועיין בע"ז סוף דף ע"א ע"ב ותחלת דף ע"ב ובתוספת שם אמנם כיון דקרקע אינה נגזלת לית בו מיתה לב"נ דל"ח

גזלה ובר"ן כתב דל"ח מצוה הבא בעברה משום דאינה גזלה ועוד כבר כתבתי במ"א דהחיוב מיתה אינו קנין רק צריך קנין הגבהה וכדומה להביאה לרשותו וע"י חיוב מיתה פטור מלהשיב אמנם למה צ"ל דלגזנהו אינהו כדי דליהוי יאוש אצלם וש"ר אצל הקונים ת"ל מכיון דגזזו דנעשה מטלטלין בדמים קננהו ועכצ"ל דהחשש דגזלי ארעתא מישראל ואומרים לו כך דינינו דכ"ז שהוא בעין מחויב להחזיר וא"כ א"ל יגזזו הנכרים אפילו מחשש דגזלו ארעתא מנכרים פסול וא"כ גם לרש"י לאו דוקא לדינא והוכרח לפרש לשון הגמרא וא"כ כי גזלו נכרים מנכרים אפילו לא נתייאשו עדיין שפיר דמי כי גזזו אינהו. ולכאורה רציתי לומר מה דאמר בגמרא בטעמא דקרקע אינה נגזלת דנתקשו הכפ"ת ופ"י דגם מטלטלין הנגזלין בלאו יאוש לאו כלום וכל עיקרו משום דל"מ יאוש בקרקע כפרש"י ותוס' וזה מנלן מקראי דילפינן רק דקרקע אינה נגזלת רק מסברא ל"מ יאוש עיי"ש ורציתי לומר משום דאי הוה נגזלת הוי אמינא בדמים קנינהו אבל לפ"ז קשה מה דאמר לגזנהו אינהו כי היכא דליהוי יאוש בידייהו וש"ר ביד אוונכרי דמה צ"ל משום יאוש כי דגזזו, ונגזל בדמים קנו ובישוב קושית כפ"ת ופ"י נ"ל דהא' דאין יאוש בקרקע דל"מ יאוש בדבר שברשותו רק בגזל דיצא כבר מרשות הנגזל וכמ"ש המלחמות בב"מ דכ"ו לכן בקרקע כיון דאינה נגזלת והארץ לעולם עומדת ברשות בעליו ל"מ יאוש ואח"כ מצאתי זה בספר תרומת הכרי.

סימן תרסה

ס"א ואפילו נפסל כן הוא בגמרא בבית מאיר תמה על תשובות הרא"ש ככ"ד שכתב דבחוה"מ ל"ש מוקצה רק באתרוג דכשאכלו מבטל מצוותו ומה דבסוכה שנפלה שייך מוקצה בחול המועד לפי שצריך לחזור ולבנות מן העצים סוכה לאכול בה וזה ל"ש באתרוג פסול עיי"ש ולפע"ד הרא"ש. לשיטתו בר"פ לולב הגזול דעל כל הפסולין מברכין כשאין לו אחר כשר דהוה שעת הדחק א"כ ה"כ אף שנפסל לא כלתה מצוותו דכשלא יהא לו כשר יברך על זה וגם בסוכה שנפלה מוקצה סתמא אמרו אף שיש לו סוכה אחרת וע"כ דמ"מ ראוי למצותה בשעת הדחק כשלא יהא לו אחרת יבנה זאת או ראוי לאחרים שאין להם ומזה ראיה לרא"ש דמברכין על פסולין בשעת הדחק.

סימן תרסז

סוכה וכו' בסוכה דמ"ו ע"ב מבואר בגמרא דה"ט דסוכה גם בשמיני אסורה דאי אתרמי ליה סעודתה בעי למיכל בגוה ותוספת שם הקשו ת"ל דבלא"ה אסור ביה"ש לסתור

סוכתו ותרצו בנפלה בחול המועד ולפ"ז לא א"ש מ"ש הרא"ש אף דמוקצה מחמת יום שעבר לא אמרינן סוכה שאני דצריך לעשות מעשה ביה"ש ליכול בגוה אתקצאי גם משום יום שעבר דקשה ממ"נ בלא נפלה אסורה בשמיני משום סתירה ואם נפלה ל"ל דצריך לעשות מעשה ליכול בגוה ואם נפלה בשמיני בלא"ה אתקצאי ביה"ש משום איסור סתירת אהל משום יום הבא דבמוקצה מחמת איסור הלכה כר"י דאוסר כדאיתא בשילהי שבת ולפע"ד ל"צ לתירץ תוספת דהרי קי"ל מכשירי או"נ דוחה יו"ט והל"ל דמותר לסתור ביו"ט סוכתו לבשל בעצים רק כיון דאפשר מעיו"ט אינו דוחה יו"ט אמנם בסוכה דאתקצאי כל שבעה ואסור לסתור סוכתו לבטל המצוה וליהנות ממנה דזה עיקר אתקצאי למצוותה שלא לבטל המצוה כמ"ש תוספת פרק כירה דמ"ב ע"ב ד"ה ואין א"כ לא אפשר מעיו"ט ומותר לצורך או"נ לסתור כהבערה וכמ"ש מג"א בסימן תק"א ס"ק י"ג וצ"ל משום דאי אתרמי ליה סעודתא אכיל בגוה ואסור לסותרה ולפ"ז אין ראיה לאסור סוכה שנפלה בחוה"מ גם בשמיני ובחוה"מ גופא לא אסור רק משום דיכול לבנותה וכמ"ש לעיל סימן תרס"ה בשם שו"ת הרא"ש והטור לא כתב אפילו נפלה ונתקשה הב"ח למה ל"כ ונדחק דסוכה דומיא דנויה אפילו נפלה דאין בה משום סתירה ולע"ד אינו דומה כי נויה אפילו נפלה ראוי לתלותה גם ביו"ט ולא בטלה מצותה משא"כ הסוכה דאסור לבנותה ביה"ש ול"ל בה דהוקצה אפילו משום יום שעבר דגם בחוה"מ אינו מוקצה רק משום דיכול לבנותה לכן לפע"ד דברי הטור כפשטן ואזיל בשיטת אביו הרא"ש ז"ל דלע"ד לתרוייהו אם נפלה בחוה"מ מותרת בשמיני

סימן תרסט

ובשני בראשית ובשלישי המפטיר בא"ר הביא משו"ת רדב"ז סימן ר"מ שהקשה הא קי"ל תדיר קודם ועוד דמפטיר מחובת היום ופרשת בראשית רק מנהג ותירץ כדי שלא יקטרג השטן אם יפסיקו במפטיר ועוד לחבר סוף תורה בתחלתה עיי"ש ואין זה מספיק לדחות מעלת תדיר שהוא מדינא דגמרא ודרשינן לה מקראי בפרק כל התדיר וי"ל כיון שקריאת בראשית רק מנהג חשוב כרשות לגבי מפטיר וליכא בה דין תדיר קודם וכמ"ש לעיל סימן כ"ה בשם שאג"א ועוי"ל כיון דקונין בדמים יקרים ונודרין ונודבין בשביל התחלת התורה וזה כבוד התורה וחביבו מצוה עד שישראל יכול לקנותה ודוחין מפניה כבוד כהן דכתיב בו וקדשתו וכמ"ש מהרי"ק בש"ט ונקרא חתן מפני שמתחיל התורה ועושה משתה ושמחה לכבודה ובפר"ח סימן קל"ה כתב דחתן קורא ראשון ככהן כדאמרינן בשילהי מ"ק מנין לחתן שמיסב בראש שנאמר כחתן יכהן פאר מה כהן בראש אף חתן

בראש וכהן גופא מנלן דתנא דבר"י וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וא"כ זה שמתחיל בראשית חשוב מקודש יותר מהמפטיר ותדיר ומקודש בעיא דלא אפשטא בר"פ כל התדיר ופסק הרע"ב ורמב"ם דאיזה שירצה יקדים לכן מקדימין למפטיר משום טעמי דלדב"ז אבל אם היה מצוה להקדים מפטיר שומר מצוה לא ידע דבר רע ואין שטן ופגע רע ואם לחבר סופה בתחלתה תינח אם היה קורא אחד ולא יפסיקו כלל בנתיים בברכות וקריאת החרוז מרשות

הלכות חנוכה סימן עתר

ס"א מג"א נוהגין נערים העניים לסבב בחנוכה על הפתחים ע"כ י"ל הטעם דאיתא בכונות האריז"ל כשמברך על הדלקת נ"ח יכוין ע"ב קס"א שמספרם רגל סוד רגל מן השוק והרא"ז כתב בפ' בחקותי דף קי"ג ע"ב דנותן צדקה לדל יכוין לשם בוכו עולה דל ועם צדקה עולה רגל ע"ב קס"א ע"כ בחנוכה נותנים צדקה לדל לשם יחוד זה ואיתא בכונות שם שתכלה רגל מן השוק היינו אותו רושם של אור שאנו ממשיכין לה בעודה עומדת בשוק שהם עולמות תחתונים שאחר שקיעת החמה המלכות יורדת למטה לבי"ע ליתן טרף לביתה וחוק לנערות"יה עיי"ש לכן נערי"ם דייקא מסבבין וכמ"ש בזהר סוף כי תשא ויב"נ נער דאיהו נער לתתא היינו לתתא אאצילות ובערכי כנוים בערך נער דנערים הם מט"ט וסנדלפון.

ס"ב בטו"ז סק"ג דלא קבעו למשתה כפורים באגדות שלי כתבתי דשרש הנס ע"י יעקב שעשה סעודה ליצחק ויבא לו יין ועי"ז היה מפלת המן שהוא עשו כי יצחק רצה להצילו מתליה כשאמר לו שא נא תליך לכן בפורים עושים סעודה ומשתה ומבסמין עד דלא ידע בין ברוך מרדכי שהוא יעקב לארור המן שהוא עשו כמו שלא ידע יצחק אבינו ע"ה כשבירך ליעקב וע"כ לובשין פרצופין בפורים כאשר עשה יעקב אז נתחפש בבגדי עשו ובעורות גדיי עזים.

סימן תרעא

מג"א סק"א ואם י"ל שמן בצמצום וכו' צ"ע לשו"ת ז"א הובא בארעא דרבנן סימן תפ"ט דאין ערבות בדרבנן א"כ כיון דנהגו להיות מוסיף והולך קבעו חובה כתפ"ע ולכן סתם המחבר ול"כ דאינו רק למהדרין מן המהדרין א"כ איך יפטר מחובתו בשביל שמזכה חברו והוא לא ערב לו ועיין ברכ"י לעיל סימן קכ"ד.

ס"ו מניחו וכו' צ"ע במדליק בחלון שקרקעותן גבוה מי"ט מקרקע הבית ורחב ד"ט דבעירובין דף מ"ג איתא עמוד גבוה עשרה ורחב ד"ט ארעא סמיכתא הוא א"כ י"ל ה"נ למדוד מקרקע החלון ולהגביה המנורה ג"ט או דלמא יש למדוד מקרקע הבית דהמדליק עומד עליה ובפרק ב"מ דף כ"א אהא דאם הניח חנוני נ"ח חוץ לחנותו בר"ה וגמל ופשתן עובר והודלק בהנר פוטר ר"י ואמר רבינא ש"מ מצוה להניח למטה מי"ט דאל"כ ה"ל להניח גבוה מהגמל ורוכבו ומשני לא אטרחוה רבנן דלא ימנע מלהדליק ועדיין גם לרבינא קשה יעשה עמוד גבוה ורוחב ד"ט ויניח עליו הנ"ח אלא ש"מ מקרקע שהמדליק עומד מודדין ויש לדחות כיון דהוא חוץ לחנותו בר"ה ואפי' כנס לתוך שלו מ"מ מצד שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו כדאיתא בפ"ק דב"ב דף י"ב וחו"מ סימן תי"ז והרי מדעבר הגמל שם הוא דרך שהחזיקו בו רבים ואסור להעמיד עמוד דיעכב הילוך הרבים ולכאורה לפימ"ש בכונות הטעם דצריך להניח למעלה מג"ט ותוך י"ט דנוקבא דז"א נגד נה"י דז"א וא"כ י"ל דהמדליק בחינת ז"א ויש למדוד מקרקע הבית שעומדין רגלי המדליק דכה"ג כתוב בכונות בלולב דיש להגיעו נגד החזה דהנוטל בחינת ז"א עיי"ש אך יש לדחות דהתם רק איש חייב ולא אשה אבל כאן דגם אשה חייבת ל"ל דאשה בחינת ז"א אם כן ה"כ באיש א"צ למדוד ממקום עמידתו אלא הכל תלוי במקום הנחת הנרות דאם מונחין על עמוד גבוה י"ט ורחב ד"ט כארעא סמיכתא הוא ומשם יש למדוד ורשב"א ורא"ה תמהו מנ"ל לרבינא דמצוה למטה מי"ט הא אינו מוכח רק שלא יהא למעלה מגמל ורוכבו ובסדה"י הובא בא"ר כתב דמצוה שיהא למעלה מי"ט עד ח"י טפחים כמנורה ותמוה נהי די"ל לפי מה דדחי הש"ס אין מצוה למטה מי"ט כמו דס"ל לרי"ף ורמב"ם מ"מ אם יש טעם להניח למעלה מי"ט מנ"ל לרבינא לאפוקה מה"ט ונ"ל דבמנחות דף כ"ט דמנורה גבוה ח"י טפחים ושלש מעלות לפני המנורה ושם עמד המדליק עיי"ש והמעלות שבמקדש חצי אמה גבהה כדאיתא במדות ואמה בת ששה טפחים נמצא מרגלי המדליק טי"ת טפחים ולהב המנורה תוך י"ט לכן ס"ל לרבינא דמצוה תוך י"ט מעמידת המדליק כמו במנורה ובר"ה אין רשות להעמיד מעלות אלא להילוך או לעמוד קצת ברגליו על הקרקע ולסדה"י י"ל נמי דמדליק בחצר ויעמוד על מעלה ויהא המנורה תוך י"ט מרגליו.

סימן תרעג

ס"א כל השמנים בירושלמי סוף תרומות מי שאין לו שמן של חולין מדליק שמן שרפה בחנוכה והקשה הפנ"י בשבת דכ"א למה לא יוכל להדליק גם כשי"ל שמן חולין ועוד

ק"ל אם אינו יוצא בשמן שרפה מה יועיל כשאין לו שמן חולין ולעיל סימן תרמ"ט בסוף הסימן מבואר דאין לברך על הפסולין אפילו כשאין לו כשר.

ונלע"ד דבתוספת ביצה דכ"ז ע"ב בד"ה ועל החלה הקשו למה אין שורפין תרומה טמאה ביי"ט הא יש בה צורך אוכל נפש להסיק תחת תבשילו ותירץ רבינו יצחק הואיל ואית בו נמי צורך גבוה בטל ליה צורך הדיוט אצל צורך גבוה והוי כאלו כולו של גבוה והקשו תוספת שם דא"כ צליית פסחים היכא דחיה יו"ט הא אית ביה צורך גבוה כ"א צלי אש ואמאי לא בטיל מה שיש להדיוט אצל מצות גבוה עיי"ש ונלע"ד הא דחלק הדיוט בטל משום דאין מוכרח לעשות פעולה זאת בדבר זה להדיוט דרשות הוא אבל לגבוה מוכרח ובטל הטפל לעיקר אבל נהי דמצוה לכלות הפסח ומוכרח בשביל המצוה מ"מ כיון דאסור לאוכלו רק צלי מוכרח לצלותו בשביל אכילתו נמי ונו"נ כיון שהוקדשו מוכרח להקריבן לגבוה ונהי דאכילת כהנים נמי מצוה כמ"ש רמב"ם פ"א מבכורים ה"ב ופ"י ממעש"ק ה"ה מ"מ כהנים משלחן גבוה זכו כדאיתא בביצה דכ"א ורש"י ותוספת פרשו שם גם בעלים משלחן גבוה זכו ורבינו יצחק דמביא ראיה מנו"נ נראה דס"ל רק כהנים משלחן גבוה זכו אבל בעלים לא רק כיון שאין אכילתם בכלל העבודה ואינה מוכרחת בטל חלקם לחלק גבוה דאינו מחויב להקריב כו"נ משום אכילת בעלים ורש"י פירש בברכות מ"ח ע"ב דאכילת שלמים לבעלים נמי מצוה מדכתיב והבשר תאכל וזהו יברך הזבח בשמואל א' ט' וברמב"ם לא הזכיר ברכה רק לכהנים בסוף הלכות תרומה ובריש בכורים וצ"ע על רש"י מן פכ"ל ע"ז ע"ב דפריך והבשר תאכל למה לי ולא משני למצוה אלא דאין מותר עד אחר זריקה ש"מ רשות הוא ובת"י בשמואל שם לא פירש כרש"י ועיי"ש רד"ק ומצאתי בצל"ח ביצה י"ט ע"ב נסתפק אם יש עשה באכילת קדשים קלים זולתו בקרבן פסח דודאי אכילתו מצוה עשה ועיקרו לאכילה בא.

ונראה ראיה לרבינו יצחק מירושלמי ס"פ הארג נתכוין לנעול בעדו ונעל בעדו ובעד הצבי מותר ראה תינוק מבעבעו בנהר ונתכוין להעלותו ולהעלות נחיל של דגים עמו מותר ובר"ן ס"פ הארג הקשה למה גבי נעילת דלת לא אמר ג"כ דנתכוין לנעול בעדו ובעד הצבי ותירץ בפ"נ התירו לו חכמים כדי שלא ימנע בשום ענין מפ"נ ודחוק הוא דח"ו לא נחשדו ישראל לעמוד על דם ישראל ולסברת הרי"צ א"ש דפ"נ מצוה ומוכרח בטיל חלק הדיוט לחלק גבוה וכאלו כולו מצוה.

וזה ג"כ טעם ירושלמי דלעיל כיון דביעור שמן שרפה מצוה מן התורה והדלקת נ"ח רק דרבנן דחשיב רשות נגד מצוה דאורייתא כדאיתא בפע"פ דף קט"ו ע"כ בטל חלק הדיוט

לחלק גבוה וכאלו לא נדלק לשם חנוכה והא דבפסחים דרבנן מבטל לשל תורה משום דמבטל הטעם עיי"ש רש"י ורשב"ם.

אמנם לפי מה שהסברתי דלפיכך בטל חלק הדיוט לגבוה משום דצורך הדיוט רשות ואינו מוכרח להסיק תבשילו בשמן זה אבל מוכרח לבער שמן זה ע"כ עיקר הדלקה משום מצות ביעור לבטל טפל להעיקר וא"כ י"ל גם מצוה דרבנן המוכרח לו מתבטל לדאורייתא דגם בדרבנן צוותה תורה לא תסור כדאיתא בפרק ב"מ או דשרפת שמן תרומה ג"כ רק מצוה מדרבנן עיין תוספת שבת דכ"ה בד"ה כך אתה אלא כשיש לו שמן חולין אינו מוכרח להדליק שמן זה לחנוכה ומוכרח להדליקו משום מצות ביעור לכן בטל הדלקת נ"ח לביעורו וכאלו לא נדלק רק למצות ביעור אבל כשאין לו שמן חולין מוכרח להדליק שמן זה משום חנוכה ג"כ אינו בטל מצות נ"ח למצות ביעור ואין להקשות דגם כשאין לו חולין מ"מ משמע די"ל עוד שמן שרפה וא"כ משום נ"ח אינו מחויב להדליק שמן זה דזה אינו דבשלמא כשיש לו חולין י"ל לולא מצות ביעור בשמן זה היה מדליק לנ"ח מחולין והדלקת שמן זה משום דבלא"ה מוכרח לבערו אבל כשאין לו חולין ל"ל לולא מצות ביעור היה מדליק לנ"ח שמן שרפה אחר דגם עתה מחויב לשרוף האחר כמו זה ומ"מ משמן זה מדליק.

ואפשר דלעולם י"ל דבטל חלק הדיוט לחלק גבוה ומצות נ"ח דרבנן חשיב רשות נגד מצות ביעור שמן שרפה שהוא מן התורה וכמ"ש לעיל לכן כשיש לו חולין אינו יוצא בשמן שרפה רק כשאין לו חולין לא גרע מאין לו ד' מינים שבלולב כשרים דנוטלין פסולין ולראב"ד ה"נ לא יברך ולהרא"ש דס"ל שם דמברכין ה"נ.

והנה בשו"ת בית יעקב שאלה ס"א כתב דלמ"ד מצות מבטלין זא"ז אם מדמן לו שתי צומות ביום אחד אינו יוצא שניהם וצריך להתענה עוד יום אחר ולפ"ז י"ל כיון דלא אתמר הלכתא או כהלל או כרבנן כדלעיל סימן תע"ה לכן אם יש לו שמן חולין לא יטול שמן שרפה דלמ"ד דמבטלין אינו יוצא ידי שתיהן.

ואח"כ מסיק הבית יעקב דל"ל מצות מבטלות זא"ז רק במיני מאכל משום דמבטל הטעם וכמ"ש לעיל וראיותו אינן מוכרחות דמ"ש מדאמרינן בחולין דאפשר דשחט בחד ידא ומכסי בחד ידא ואיך יעשה שתי מצוות כאחת אם מבטלות זא"ז אינו ראיה דכל מצוה נעשה באבר אחר וכל מעשה ניכר בפ"ע כ"כ אין מבטלות ומ"ש מהעוסק במצוה דלא אמרו רק דפטור ממצוה אחרת ולא אסור אינו ראיה דהיינו אפילו להפסיק ממצוה אחרת ולעשות זאת דלא יעשה שתיהן כאחד ולא יבטלו זא"ז פטור ואינו אסור דכיון דיקיים גם השניה אח"כ תע"ב גם מ"ש ראיה ממ"ש הסמ"ע סימן ע"ב סק"ט בשם הרשב"א

דמלוה המשכון דהוה ש"ש משום דהיה פטור כשהלוהו מליתן פרוטה לעני משמע דכ"ז שהמשכון אצלו אינו פטור אף דהמצוה קיימת כציצית כ"ז שלבוש בהן עיי"ש ג"כ. אינו ראיה דכל מעשה המצוה בפני עצמה וניכר בפ"ע.

ולפ"ז י"ל בנ"ח אם אסור להשתמש לאורה ל"ל מצות מבטלות דמצות ביעור סמן תרומה טמאה אין מבטל למצות נ"ח דניתוסף איסור מחמת מצות חנוכה דאסור להשתמש לאורה וכמו למ"ד אין איסור חע"א ובאיסור מוסיף חל ועוד דניכר המצוה בפ"ע כיון דמחמתה אין משתמש לאורה וכפי' רש"י בשבת שם דכ"א ע"ב בד"ה ואסור להשתמש לאורה שיהא ניכר שהוא נר מצוה עכ"ל הרי דהמצוה ניכר עי"ז וכשניכר אינו בטל וכמ"ש בש"ך יו"ד סי' ק"ב סק"ח בשם הרא"ה ומצות נ"ח א"א לבטל מצות ביעור שמן שרפה דלפמ"ש תוספת שם בשבת דכ"ה טעם אחד דמצוה לשורפה משום דאיקרי קדש והוא מן התורה ודאי דרבנן ל"ח מצוה נגד תורה לבטלה וכמ"ש לעיל וגם לטעם שכתבו תוספת ורש"י משום דדמיא לקדש ומדרבנן מ"מ כיון דבקדש ממש לא בטל דהוי דאורייתא ממילא ל"ש לאסור בנ"ח משום גזרה דקדש ולטעם אחד שכתב רש"י דלא ליתי לתקלה מה אכפת לנו אי יתבטל המצוה מ"מ לא ליתי לתקלה כיון דנתבער ואינה מצוה מצד עצמה ולפ"ז מתורץ קושית פנ"י לרבה דאמר טעמא דר"ה דאמר דכל השמנים שאין מדליקין בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה הן בחול הן בשבת משום דכבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה והא רבה ס"ל הא דאין מדליקין בשבת בשמן שרפה שמא יטה ולמה לא ידליק בחול ובשלמא לר"ח דלא ס"ל טעמא דשמא יטה וגם בשבת מותר לא מיירי כלל בשמן שרפה יעיי"ש ולפמ"ש א"ש דה"ט משום דמצות מבטלות זא"ז וכאלו אינו מקיים מצות נ"ח ועכצ"ל דס"ל לר"ה מותר להשתמש לאורה ומתורץ קושית תוספת שם דמנ"ל דס"ל לר"ה מותר להשתמש לאורה והא בשבת י"ל ג"כ משום דכבתה זקוק לה ולפמ"ש י"ל דאל"כ בשמן שרפה בחול אמאי לא כיון דניכר המצוה אם אסור להשתמש באורה ואין מבטלות זא"ז.

אמנם יש להוכיח דל"ש מצות מבטלות זא"ז רק במיני מאכל דאל"כ למ"ד איסורין מבטלין זא"ז כדאיתא ביו"ד סימן פ"ח ס"ט למה תנן במכות דכ"א יש חורש תלם אחד וחייב משום שמונה לאוין ואפילו ת"ל דלא תליא איסורא מבטלין זא"ז במצות מבטלין זא"ז וכמ"ש הבית יעקב שם והכו"פ בס"ס צ"ח מ"מ הא איסורים גופייהו מבטלין זא"ז וע"כ רק במיני מאכל מבטל אחד לחברו.

באר היטב הביא מחלוקת שבו"י וח"צ בהדביק נרות שעוה בכותל ובעודו עסיק בהן הובא לו שמן זית אם צריך למשוך ידו ולהדליק שמן וכ"ד ח"צ ולע"ד ראיה לדבריו

ממגילה דף כ"ט דרש ב"ק מ"ד למה תרצדון הרים גבנונים יצתה ב"ק ואמרה להם למה תרצו דין עם סיני כולכם בע"מ אתם אצל סיני ופירש הרי"ף שאחר שהשרה שכינתו על הר סיני באו תבור וכרמל להנתן התורה עליהם מחמת שהן גבוהים יותר מהר סיני ואם היו באין קודם ששכן הקב"ה על הר סיני היה מחזיק להם טובה אבל לאחר ששכן כבוד ד' על הר סיני כדכתיב וישכון כבוד ד' על ה"ס ויכסהו הענן ששת ימים וכשבא ליתן התורה באותו שעה באו תבור וכרמל לכך א"ל הקב"ה בע"מ אתם כי לא נכון לכם ליכנס בגבול ה"ס ולעשות מחלוקת עיי"ש ויש להבין א"כ למה מתחלה לא השרה הקב"ה שכינתו על תבור וכרמל כמו ששכן על ה"ס אך הר סיני היה במדבר ולא היה צורך לשנות הטבע להביא הר תבור וכרמל לכאן אך כשנתעוררו הר תבור וכרמל לכבוד התורה ונעשה להם שינוי טבע ובאו למדבר כבר שכן הקב"ה על ה"ס וזש"ה ההר חמד אלקים לשבתו אף ד' ישכון לנצח דמתחלה חמד לה"ס לשבתו מחמת שלא ישנה הטבע והיינו אלהים שוב אף ה' שנשתנה הטבע כמ"ש מפרשים דהוי' מורה על שינוי הטבע ואלהים על הטבע ישכון עליו לנצח אחר שכבר שכן עליו ישכון לנצח וה"ט שהם בעלי מומין מאחר דצריכין לטעון בדין שהם גבוהים יותר או שהמתינו שירדוף הכבוד אחריהם ואלו היו באין קודם לא היה ניכר שמחמת גבהנתם באו ועכ"פ חזינן דבדין היה להניח ה"ס אחר שכבר שכן עליו הקב"ה ולעלות על תבור וכרמל מחמת חשיבותם לולא טעם שהם בע"מ והיינו כח"צ.

סימן תרעז

ס"א פרוטה לבע"ה צ"ע הא מעות אינו קונה ולדעת היש מ"ש שהביא הרמ"א בחו"מ סימן קצ"ט ס"ג י"ל ה"נ במצוה העמידו דבריהם על ד"ת ועמג"א בסימן שס"ט ומצאתי בהגהות אמרי ברוך כאן ציין לעיין בעירובין דפ"א במשנה וכונתו להקשות כמו דס"ל לרבנן שם דמעות אינו קונה ה"נ ולפמ"ש בביאור הגר"א בחו"מ שם ובמחצית השקל לחלק דעירוב רק להתיר איסור טלטול אינו חובה כיון לקידוש ה"כ חובה אמנם לע"ז הדבר מוכרח והמג"א לעיל סימן ש"ט הניח בצ"ע וגם הגר"א שם בחו"מ כתב דאינו מוכרח ונלע"ד כיון דטעם דמעות אינו קונה שלא יאמר המוכר ללוקח נשרפו חיטך בעליה ויפסד הלוקח כדאיתא בהזהב דמ"ז ע"ב והכא כל עיקר קנייתו להיות לו חלק במצוה ומיד שמדליקו יוצא המצוה ואם כבתה אח"כ או אירע איזה הפסד כבר נפטר ואין לו בו תועלת אחר זולת המצוה דאם כבתה תוך זמן מצותו אסור בהנאה ואף דקודם ליל שמיני יכול להדליקו בליל הבא מ"מ י"ל לפמ"ש הר"ן בפרק ב"מ דשמן ופתילה

שדרכן להתבער לגמרי כי יהיב להו בנר לגמרי מקצה אותן למצוה ואינו מצפה אימתי תכבה כרו עיי"ש וא"כ מתייאש לגמרי ואין אחר מחויב לטרוח ולהציל דבר שנתייאש בעליו עיין תוס' ב"ק דף קט"ז בד"ה אדעתא דאריה ובחו"מ סי' רנ"ט וע"כ לא חשו חכז"ל אם לא יטרח המוכר להציל ומעות קונה ואפילו הקדים הפרוטה הרבה לפני הדלקה ונתאכלו המעות חל הקנין כשמדליק עיין א"ע ריש סימן מ"ם וחו"מ ס"ס קצ"א אמנם להרי"ף דאם כבתה מותר ליהנות ממנה ואפילו כבתה תוך שיעור הדלקה ול"ל סברת הר"ן הק"ל וצ"ל דמשתתף בפריטי בהדי אושפיזא שנותן הפרוטה קודם שקנה השמן ובע"ה קונה השמן בפרוטה שלו ושל אכסנאי לכן אמר בפריטי לשון רבים דמהאכסנאי סגי בפרוטה אחת וברמב"ם כתב ומשתתף עמהן בשמן כי ס"ל כהרי"ף כמ"ש הה"מ בפ"ד מהלכות חנוכה סוף הלכה ה' ובפרוטה אינו קונה והמחבר שכתב דיתן פרוטה לבע"ה דס"ל כהר"ן בפ"ד עמג"א סק"י ובמחצית השקל שם.

ס"ד דאין להוסיף עמג"א כיון דהוה דשיל"מ ובלב"ש תמה דזה ל"ה דשיל"מ דלנ"ח לא נאסר מעולם ועוד דאי הוה דשיל"מ אפילו באלף ל"ב ונ"ל לפמ"ש הש"ך ביו"ד סימן קי"ט ס"ק כ"ז ובסי' רמ"ב דאשכחן טובא דלא העמידו דבריהם להפסיד ממון ה"נ להכי שרי להוסיף באיסור דרבנן שלא יפסיד ההיתר אבל הכא לא סמכינן מזה כיון דמדינא יכול להשהותו ולא יפסיד ומ"מ כשיוסיף עד ששים יתבטל כיון דלמה שנאסר לא יהא לו היתר ל"ח דשיל"מ ומהר"ם דהוצרך לומר בהא דמרבה עצים משום דמקלי קלי דהתם במי אין לו הפסד ממון דמותר אחר יו"ט ובתוספת פכ"ש דף למ"ד בסד"ה לשהינהו כיון שהקדרות של חרס הן אם יהיו אסורין ואין להם תקנה זה חשוב דיעבד ויכול לבטלו.

ועיין מחה"ש דרצה להתיר להדליקן גם בנתערב בפחות מששים רק שישאר שיעור שמן של האיסור והביא ראיה מלעיל סימן תרע"ג ולא משמע כן בטור דמסיים דאין לו תקנה ונ"ל לפמ"ש בתוס' בר"ה כ"ד ובח"ר נדרים ט"ו דמלל"נ אף דיש לו ג"כ הנאת הגוף וא"כ בשלמא לעיל בסי' תרע"ג דמדליק בחנוכה שני הנרות אף דנהנה נמי מנ"ח בתוספת האור ל"ח הנאה דמלל"נ כיון דאז מקיים נמי המצוה ומה שאסור להשתמש לאורה כשהוא לבדו משום היכר או ביזוי מצוה כמ"ש טו"ז שם סק"ה משא"כ אחר חנוכה אף דצריך לשורפו משום חשש תקלה אינו מצוה בעצם וכה"ג כתב הר"ן פרק במה מדליקין מהא דחצר שיש לו שני פתחים וח"י סי' תל"ה סק"ה ויותר בביאור בש"ע של התניא שם ס"ד וא"ל כיון דאפשר בקיום המצוה ולא ישתמש לאורה הוי הנאה דהא מוכח בביצה כ"ז ע"ב גבי שרפת תרומה טמאה ומסיקה תחת תבשילו דבטל הנאת הדיוט אצל המצוה ול"ח צורך או"נ ועמ"ש ביו"ד סימן צ"ט ס"ו.

סימן תרפא

ס"ב קודם הבדלה ובטו"ז העלה דמבדילין קודם דתדיר קודם והקשו מהירושלמי שבטור דאין מבדילין בנ"ח הרי דנ"ח קודם ומצאתי ירושלמי זה הובא בא"ז סי' שכ"ח ז"ל אין מברכין על הנר ולא על הבשמים של מצוה מאי מצוה אר"י בשם שמואל כר כגון נר של חנוכה במוצ"ש אין מבדילין עליו עכ"ל.

וי"ל לפמ"ש תוספת שהביא הטו"ז דתדיר קודם לפרסומי ניסא כשאפשר לקיים שניהם יתפרסם הנס אח"כ אבל כשא"א לקיים שניהם פסומי עדיף ולכאורה גם כשאפשר לקיים שניהם ניחוש שמא אח"כ לא יוכל לקיים המצוה דפרסומי ניסא וצ"ל דבזמן מועט ל"ח שיארע לו אונס ובירושלמי פרק הרואה ס"ל לשמואל דכל המצות לא יברך עליהן עובר לעשייתן רק בשעת עשייתן וכתב שם הפני משה דחייש שמא לא יזדמן לו לעשותה ואם חייש כשהמצוה מזומנת לפניו ומברך סמוך לעשייתה כמ"ש מג"א סי' כ"ה ס"ק י"ב כ"ש כשאינו סמוך לה ממש לכן פרסומי ניסא עדיף גם להקדים ונ"ח קודם משא"כ לדידן דקי"ל דמברך עובר לעשייתן ולא חיישינן בזמן מועט שיארע לו אונס תדיר קודם דיתפרסם הנס אח"כ.

הג"ה וכ"ש בביתו עיין לבוש די"א דוקא בבית הכנסת ועא"ר ופמ"ג הניחו דברי הג"ה בצ"ע ובשו"ת גוא"י חא"ח סל"ח האריך בנותן טעם להמחבר ות"ה וכלבו למה דוקא בבית הכנסת ולע"ד י"ל לפמ"ש בשאגות אריה סכ"ח דדוקא במצוה מחויבת שייך דין תדיר קודם עיי"ש וא"כ הדלקת נ"ח בבית הכנסת דאין מוציאין בה שום אדם ידי חובתו דאינה חיוב כלל רק מנהג וכמ"ש הריב"ש סי' קי"א יש להקדים לפני הבדלה כדי לאחר אפיקי יומא אף דתדיר כי הבדלה להוציא מי שאין לו יין בביתו כדלעיל סימן רצ"ה א"כ הוי חובה נגד נ"ח של בית הכנסת משא"כ בביתו נ"ח ג"כ חיוב ואין להקדימו לפני תדיר.

ומהרי"ל שכתב להקדים נ"ח אפילו בביתו דמשמע דבביתו יש יותר סברא לאחרה הוא מטעם שכתבתי אמנם לפמ"ש לעיל סי' כ"ה דאחר שכבר נהגו קבעוה חובה ויש בה דין דתדיר ואינו תדיר א"ש דברי הג"ה דביתו הוי כ"ש.

סימן תרפב

עטו"ז בנוסח זדים ביד עוסקי תורתך שאינו דבר והיפוכו נלע"ד אחר שאמר רשעים מה הוסיף בזדים אלא זדים חושבי מחשבות להרע כמו בדבר אשר זדו וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה ורשע עושה כשעה בפשיטות ועוסקי תורתך ע"ד שפירש בטו"ז בסימן מ"ו שמפלפלים במו"מ ואינם לומדים בפשיטות לבד נמצא זה לעומת זה וגדול הנס

שנמסרו המתחכמים להרע ביד עוסקי תורה שאינם מתחכמים רק בתורה לא בעניני עוה"ז וטכסיסי מלחמה.

סימן תרפד

ס"א קורין מעשה בחמישי לחנוכה קראו לראשון ביום החמישי עד קטרת ולשני טעו והתחיל פר אחד של יום תשיעי וסיים זה קרבן אבידן בן גדעוני וקראו לשלישי ובירך והתחיל ביום עשירי ונזכרו תכ"ד נלע"ד אף דכתבו האחרונים ובמשבצות סימן ק"ם אם טעו וקראו בראשון נשיא עשירי וכדומה יצא שאני הכא דהתחיל יום החמישי נשיא שלומיאל הקריב קרבנו וסיים זה קרבן אבידן ושקר הוא דאבידן לא הקריב בחמישי וגם סותר עצמו התחיל בנשיא שלומיאל שהקריב וסיים זה קרבן אבידן נמצא מה דסיים לשני בטעות היה מן פר עד גמירא ושקרא לא קאי וכאלו לא קרא כלל השני וצריך לחזור עם השלישי מן פר של חמישי ואחריו יקרא עוד אחד ביום הששי ויותר טוב שיקרא זה שהתחיל ביום העשירי עוד הפעם מתחלת יום החמישי עד גמירא ואחריו יקרא אחר ביום הששי דבלא"ה קורא שנית וכבר נעשה הפסק גדול בקריאת יום חמישי ולע"ד זה גרע נמי מדילג עסוק אחד דיצא ואולי דילג כל הפסוק זה קרבן שלומיאל היה יוצא מ"מ עכשיו דסיים זה קרבן אבידן גרע דאינו קרבן של אבידן של יום חמישי והוי כלא קרא לשני כלל בנשיאים רק ג"פ במקום אחד ועיין בא"ע ס"ס קכ"ח דשינוי גרע מחסרון:

ואת"ל דה"נ השני יצא יקרא השלישי כל יום החמישי דבלא"ה כן דעת המחבר והכא גם לרמ"א י"ל כן כיון דעדיין לא קראו כל יום החמישי ולהתחיל לשלישי פר אחד של יום חמישי אינו נכון דלא קאי על קריאת ראשון כיון דשני עלתה לו הקריאה של תשיעי.

ס"ג ואם טעה והתחיל בשל חנוכה צריך להפסיק וטו"ז הקשה דבדעבד יצא אם הקדים שאינו תדיר כמו אם שחטיה לאינו תדיר תחלה ואם הקדים מוסף למנחה או הניח ש"ר לפני ש"י ולפע"ד י"ל דשאני המקרא שהוא שליח ציבור להוציאם עיין מג"א לעיל סימן רפ"ב סק"ו בשם ר"ם מלונדרש לכן בטלה שליחותו כשטעה אפילו דאסור רק לכתחלה דלתקוני שדריה ולא לעוותי וכדמצינו באונאה פחות משתות או בקרקע דע"י שליח בטל המקח וע"י עצמו מה שעשו עשו וכמ"ש לעיל סימן קי"ט סי"ג ולפ"ז ל"ק מקדים ושחטיה לאינו תדיר דכהנים שלוחי דרחמנא ולא שליחו דידן ול"ל לתקוני שדרתיך עיין נדרים דף ל"ו ובר"ן שם אמנם כ"ז בהתחיל לקרות בחנוכה ומיד ששמעו הציבור גערו בו אבל אם שתקו לו י"ל נתקיימה השליחות כיון דשתקו נתרצו למעשיו עיין סימן קע"ו

ס"י בחו"מ אלא די"ל דשאני התם דשתק כשנודע לו הקלקול ששינה השליח אבל הכא מדשתקו ודאי לא ידעו שטעה ועיניהם לו תלוית וודאי רוצים לצאת על צד היותר טוב.

סימן תרפה

ס"ז טו"ז סק"ב דבקטן שא"י למי מברכין אין יוצאין ידי הברכה על ידו ואין יוצאין ידי קריאה בלא ברכה ובמשבצות הקשה דברכות אינן מעכבות ולע"ד כיון דלכתחלה צריך לברך כשמביאין עצמן לחיוב קריאה בלא ברכה הוא עברה וזה פשוט וכן מבואר בשו"ת רש"ל סס"ח ז"ל נהי דברכות אינן מעכבות היינו בדיעבד אבל לחיובי עצמו בברכה ולא לאמרו עון גדול הוא הביאו ביד מלאכי ובטו"ז לעיל סימן תרס"ח וע"כ השליח ציבור אין מוציאן כיון דנעשה עבירה כשמוציאן בלא ברכה ואשלד"ע

עוד י"ל כיון דרצונם לצאת הקריאה, ע"י ברכת הקטן ואינו יכול להוציאם גרע מאם לא ברכו כלל דומה לזה כתבו תוס' בגיטין דף ס"ו ע"ב בד"ה הא כתב הגט.

כתב לבוש בפרשת פקודי מפטירין ותשלם כל המלאכה וכתב א"ר ראיתי בדרשות מהר"ש סימן ע"ו להפטיר לפקודי שבין פרשת שקלים לפרשת זכור ויעש חירם ושני פסוקים ותשלם משום דהוי גומר מלאכה ולא אמרינן כל ותשלם ולא ויעש חירם דא"כ לא אשכחן לה שיאמרו ויעש חירם אבל ותשלם אף שאין אומרים אותה בכאן נמצא שאומרים אותה בסוכות בסוף עכ"ל מי"ט וכ"כ מהרי"ל עכ"ל ומה שכתב לומר שני פסוקים מן ותשלם כי ביום ב' דסיבות מתחילין ויקהלו אל המלך ואין אומרים השני פסוקים מן ותשלם עד ויקהלו ותמהני על אחרונים שלא הזכירו מזה ובחומש דפוס וויען כתב אם היה חל פרשת שקלים בפרשת ויקהל אז מפטירין לפקודי ויעש חירם ועדיין לא יצא י"ח דה"ל לומר במי שיאמרו שני פסוקים מן ותשלם דאל"כ לא אשכחן שיאמרו אלו שני פסוקים ומה אולמא ויעש חירם דחושש שלא לחסרו מן ההפטרות מן אותן שני פסוקים.

הלכות מגילה סימן תרפט

ס"ב חרש עיין טו"ז מ"ש לתרץ קושיות ב"י ולע"ד י"ל דבתוס' הקשו מ"ט דרבנן דס"ל דקטן שהגיע לחינוך דאינו מוציא גדול הא דרבנן מפיק דרבנן ולענ"ד י"ל מגילה דברי קבלה חמיר כדאורייתא וחינוך רק דרבנן עיין טו"ז לעיל סימן תרפ"ז סק"ב הביא כן מב"י סימן תקנ"ד בשם ר"ת דקי"ל ד"ק כד"ת ובתוס' רי"ד במגילה דף כ"ף כתב על הא דהשיבו חכמים לר"י אין מביאין ראיה מן הקטן ואע"ג דתנן אלו נאמנין להעיד בגדלן על

מה שראו בקטנן התם במילי דרבנן אבל בד"ת אינו נאמן ומקרא מגילה ד"ת שהרי מצאו לה רמז מן התורה כדאיתא במגילה די"ד עיי"ש וע"כ לרבנן קטן אינו מוציא אבל לר"י דקטן מוציא ע"כ ס"ל דאין לו רק דין דרבנן וגם בספק בדברי קבלה נחלקו הפוסקים אם ד"ק כד"ת והנה המפרשים נתקשו מה פריך הש"ס דלא אתיא כר"י הא י"ל שאני חרש דא"ר לבילה בילה מעכבת בו אמנם לפמ"ש בארעא דרבנן מערכת כ"ף בשם הרב בנימין זאב סימן ס"ב דבדרבנן לא אמרינן כלל זה דא"ר לבילה ג"כ אינו מעכב וע"כ לא מצי לאוקמוה כר"י מדמכשיר בקטן דין מגילה דרבנן ולדידן דקי"ל קטן אינו מוציא ומגילה כדאורייתא לכן חרש אינו מוציא דבילה מעכבת בו.

סימן תרצד

ס"א מתנות עיין אשל אברהם בשם י"א ובה"ט בסימן תרצ"ה סק"ח ולע"ד ל"ד טעמיה דקרא להקל וכ"ש דיש טעם כמוס וא"כ דוקא ביומו צריך לעשות ולדינא נראה בשלח ממדה"י והגיע בפורים כיון דהולך ותן לאו כזכי א"כ כשבא ליד המקבל זכה מהנותן ונעשה אז המצוה משא"כ מתנות לאביונים מיד שאמר לשליח הולך זכה העני ואין לו התרה כמבואר בחו"מ סימן קכ"ה ס"ה וע"י גוי דאינו זוכה לישראל הוי כמנות דיוצא.

סימן תרצה

ס"ב לבסומי בפוריא עד דלא ידע עמ"ש בחידושי אגדה פ' תולדות ולעיל סימן עת"ר.
ס"ד מנות במג"א ס"ק י"א מבושלים הראוים לאכילה מהרי"ל ופר"ח כתב בתרנגולים חיים לא קיים דאינו מוכן לאכילה ובנהר שלום כתב על הפר"ח דלא משמע כן בפ"ק דמגילה ד"ז ע"ב דרבה שדר למרי קמח חטים שנתייבשו בתנור וקמח אינו דבר מוכן עיי"ש ודעת פר"ח י"ל בקל רק על מהרי"ל קשה ונלע"ד דמבואר ברא"ש פרק כיצד מברכין ס"ב דראוי לאכילה ונראה דלזה כיון אביי דאמר אי חקלאה מלכא ליהוי דיקולא מצוואריה לא נחית דמדשלח לו קמחא דאבשונא דלאכלו חי אינו חשוב לעלות על שולחן מלכים עיין ע"ז דף ל"ז חטים ועשאן קליות הקמחין שלהן מותרין ומבואר ברמב"ם פי"ז דמאכלות אסורות הט"ו וי"ז דאינו עולה על שלחן מלכים וקמ"ל אביי דצריך להיות ראוי לאכילה בלא הכנה דרבה דשלח קמחא דאבשונא אף דאינו עולה על שלחן מלכים כמות שהוא מ"מ ראוי לאכילה לחקלאה וא"צ להיות עולה על שלחן מלכים ולא היה כונת רבה שיבשלו ויהא ראוי לעלות על שלחן מלכים דמנות צ"ל ראוי כך לאכילה.

וצ"ע הא דמרי הדר שלח לרבה זנגביל אי מיירי ברטיבתא דחזי לאכלו חי או אפילו ביבשתא אף דאינו ראוי לאכלו חי כדאיתא בברכות דף ל"ו ע"ב מ"מ נאכל עם לחם וחשוב נאכל כמות שהוא חי וכמ"ש מג"א סימן ר"ג סק"ד וזה נראה בכונת אביי דאמר השתא אמר מר אנא שדרי ליה חוליא ומר שדר לי חורפא דחוליא מתוק נאכל לבדו חי וחורפא מחמת חריפותיה אינו נאכל חי רק עם לחם וזה רבותא דמ"מ קיים מצות משלוח מנות ובזה א"ש מה קמ"ל הגמרא בהא דרבה ומרי ושיחתו דאביי ועיין פרמ"ג באשל אברהם סימן ר"ג סק"ד דזנגביל רטיבתא אינו חריף רק יבש וא"כ מדאמר אביי דשדר ליה חורפא ע"כ ביבשתא מיירי וקמ"ל כמ"ש.

בברכ"י נסתפק בשלח לו תרנגולת ואכלה ונמצא טרפה ולע"ד באיסור תורה לא יצא עיין חו"מ סימן רל"ד.

בט"ז סק"ה הקשה ב"י לרש"י דא"כ לא היו מקיימין משלוח מנות ולע"ד י"ל לפי המבואר בא"ע סימן כ"ז ס"ט והוא בקדושין ד"ז דקבלת אדם חשוב הוי כנתינה וה"נ מה שסעד אצלו כנתן לו לבעל הסעודה וכ"ש הכא די"ל הרני כאלו התקבלתי וכמ"ש בהג"ה כאן ולקמן תרצ"ו ס"ו ועב"ח ועיין פנ"י ב"ק דף ק"י ע"ב בד"ה כסף מכפר הובא בפ"ת ליו"ד סימן רכ"ח סל"ט דלפ"ד קשה למה מהני כאן מחילה

סימן תרצו

ס"א אינו רואה ברמב"ם משמע אפילו במקום שנהגו לעשות והקשו דא"כ רבי דנטע נטיעה בפורים ולחד תירוצא בש"ס באתרא דרבי לא נהגו איסור הא מ"מ א"ר ס"ב ואין ראוי לעשות ולע"ד דבלא"ה הא מבואר בקדושין דף עיין דכיון שנתמנה פרנס על הציבור אסור לעשות מלאכה בפני שלשה ול"ל דבצנעא עשה דבירושלמי פ"א דמגילה ה"א מבואר דרבי הוה מפרסם עצמו שני ימים בשנה רוחץ בי"ז בתמוז ונוטע נטיעות בפורים ופרשו ק"ע ופ"מ עשה בפני רבים ודוחק לומר שפועליו עשו דלשון מפרסם עצמו משמע דבעצמו עשה ועוד דא"כ מה פריך במגילה לימא רבי נמי במקום שנהגו איסור נטע והפועלים היו עכו"ם דאם היה מדינא איסור מלאכה כיו"ט וחוה"מ גם ע"י עכו"ם היה אסור וקמ"ל רבי' דאינו אסור רק ממנהג ועל ידי עכו"ם מותר כמו שכתב מגן אברהם ס"ק א' א"ו דבעצמו עשה ללמד דמותרין בעשיית מלאכה ואין פרנס אסור כה"ג דצריך להראות מעשה רב בפני רבים ועל כן ל"ק נמי הא א"ר ס"ב דאין כונתו לתכלית הנטיעה רק להורת ואפילו בחול המועד מותר לעשות מלאכה לצורך הוראה שא"א להמתין כדלעיל סימן תקמ"ה ס"ח אלא דאז אסור במלאכה אפילו רק מחמת

שנהגו הרי אינו רשאי להתיר בפניהם אבל אם מדינא מותר והוה רוצה ללמד הדין מותר דאין לחוש שילמדו לעשות מלאכה כיון דבאמת אין איסור ועוד כיון דהכל יודעין שכדי ללמד הדין עשה לא ילמדו לעשות להרוחה.

שם של שמחה כן מתרץ הש"ס פ"ק דמגילה ה' ע"ב לחד תירוצא רבי נטיעה של שמחה נטע והרמב"ם השמיטו ונלע"ד דנהי דנטיעה של שמחה הוא השמחה לא יהיה רק אחר זמן והיום טורח הוא ותליא בפלוגתא דת"ק ור"י במ"ק ד"ט ע"ב דת"ק ס"ל דאשה תסוד בחוה"מ אף שצער היא לה עתה כיון דאחר המועד שמחה היא לה מותר במועד דחשוב כשמחה במועד ור"י ס"ל דצריך דוקא שתהא נגמר השמחה במועד ורמב"ם בפ"ז מהיו"ט ה"כ פסק כר"י לכן ה"נ ל"מ מה שהוא בנין ונטיעה של שמחה שלא ישמח בו ממש רק אחר פורים והש"ס מתרץ שני תירוצים כי אינו מבואר דעת רבי אם כת"ק אם כר"י ואם ס"ל כת"ק י"ל נטיעה של שמחה נטע ואם כר"י צ"ל כתירוץ ראשון.

סימן תרצז

וטוב לב משתה תמיד כי שתו דודים זיוג ת"ת ומלכות כמ"ש בלק"ת שה"ש ונעוץ סוף דברי רמ"א בתחלתו שויתי ד' לנגדי תמיד שהעמיד תמיד זו"נ פב"פ כי דוד בחינתו מלכות ואיתא בע"ח שער א"א פי"ג מפני שיבה תקום ר"ת מש"ת כי מפני שיבה הם שני תפוחין דע"ק וזה שעשע עולה תשם וז"ס והאדמה לא תשם כי כשמאירין אלו תשם, נהורין למטה אז והאדמה לא תשם כי זה גורם אל זיוג זו"נ עכ"ל וכן שויתי ד' לנגדי תמיד ר"ת עולה מש"ת ואזי משתה תמיד דמאיר מש"ת לאות ה' אחרונה שבשם והאדמה לא תשם וע"כ במשתה מאירין הפנים.

ואפשר מ"ש לא תשם דגם בקליפה יש בחינת ש"ע עש יאכלם כמ"ש בע"ח שם פי"ד ובשמאיר מש"ת דקדושה לא תשם מהקליפה וגם כשהאותיות כסדרן מאירין למטה ותשם אתוין למפרע מורה דין חזרת האור.

וי"ל עוד לפמ"ש בלק"ת תהלים סימן פ"ד גם צפר מצאה בית ז"א לפעמים משיג ש"ע נהורין גימטריא צפר והנוקבא עיקר הארתה ק"ן והאחרים בזיוג מאירין בה ועיין בקה"י ערך ש"ע דוד זכה לק"ן נהורין ולעתיד יזכה גם לר"ך וז"ס כוסי רויה גימטריא רך ע"ה עיי"ש וז"ש שויתי ד' לנגדי תמיד ר"ת ב"פ ש"ע ע"י זיוג פב"פ יש גם בה הארת ש"ע ושלו ושלה גימטריא שעשע וע"כ וטוב לב משתה תמיד כוסי רויה דבשתיה ממשיך רך נהורין ועם ק"ן הוי ש"ע שבח ותהלה לאל עלי גומר גמרתיו בשנת לראות לו בעמר לו יתברך שמו אחכה אותי יזכה להתחיל ולגמור חבורי על חו"מ ומע"י כוננה עלינו.

נעשה ונגמר בעזר צור ישועתנו.

ע"י המסדר האותיות במלאכת הקודש **יוסף**. **ב"ר דור צבי** זצ"ל נין ונכד הר' דוד דראהביטטער.
וע"י בנו המסדר האותיות במלאכת הקודש הב' **יעקב יצחק** ראזענעווייג:
ועל ידי המסדר האותיות במלאכת הקודש **מרדכי מרגליות**. **ב"ר שמשון ז"ל**

אות א

א"ב אבא בנימין, איכא ביניהו, אין ברירה, אין בילה אינו ברשותו. א"ד איכא דאמרי, אלו דברים, איסור דאורייתא, אחה"פ אחר הפסח, אג"ק אגב קרקע א"ש אתי שפיר, א"א אי אפשר, אי אתה, אשת איש, א"ע אי עביד, אל"מ אין לו מתירין, א"י אשר יצר, אינו יודע אינו יכול, אינן יכולין, א"ו אלא ודאי א"ל אין לומר, אצ"ל אין צריך לומר א"צ אין צריך, א"ל אם לא, איכא למימר, אין להם, א"ח אין חוששין אל"ה אי לאו הכי, א"ח אין חייב, ארע"ק אמר ר' עקיבא, א"ר אמר רבי, אינו ראוי, אב"י אבל יראה, א"ה אי הכי, איסור הנאה, אבי"ע אצילות בריאה יצירה עשי', אר"ת אמר רבינו תם, או"א אביו ואמו, א"ק אינו קונה, א"א אור מקיף, אח"ז אחר זמן. א"מ אין מבטלין, אין מתכוין, אינו מינו אעל"מ אי עביד לא מהני, אב"מ אין בילה מעכבת, אה"ר אהבה רבה, אצ"כ אין צריכות כונה, אינו אנשי טבריא, או"נ אוכל נפש, א"ב אוכל נבלות, אי"ל אינו יכול לומר, א"י אינו יכול, א"ר אינו רוצה, אמר רב, אשלד"ע אין שליח לדבר עברה אה"נ אין הכי נמי, איסורי הנאה, א"ר אמר רחמנא, אר"ב אמר רב כהנא, א"י אינו יהודי, א"ח אינו חייב, אפ"ת אפילו תימא, א"ע את עצמו, איי"ע אברהם יצחק יעקב, א"ק אשר קדשנו א"ר אינו רואה:

אות ב

בכו"מ בכתיבה ומסירה, בכ"ש בכדי שיעשו, בא"ש באגדת שמואל, בבה"ק בבית הקברות, באו"א באופן אחר, ב"ט במה טומנין, בע"ח בעירובי חצירות בע"ת בערובי תחומין, ביד"ש בידי שמים, בא"ס באין סכנה, באב"ס באין בו סכנה, ב"מ בר מינן, בע"ה בעל הבית, ב"ב בן ברית, באה"ט באב הטומאה, בוה"ט בולד הטומאה, בט"ב בטי"ת באב, בכש"ט בכתר שם טוב, בב"י בבית יוסף, בבל יראה, בבל ימצא בט"ק בטלית קטן, ב"ע בן עזאי, בזכל"א בזכור לאברהם, בד"כ בדלי"ת כנפות, ביהמ"ק בית המקדש, ב"ע בעל עיטר, ב"ת בל תשקצו, במ"ח במשנת חסידים, בעסמ"ב בע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, בק"י

בקהילות יעקב, בנ"ר בורא נפשות רבות, בשע"ת בשערי תשובה, בכ"ע בכדי עניבה, בב"ר בבראשית רבה, במ"ג במגן גבורים, בפא"ע בפרק אלו עוברין בזא"ז בזה אחר זה, בב"א בבת אחת, בכ"א באין כאחד, בב"ר בבראשית רבה, בע"א בענין אחר, בפ"ע בפני עצמו, בסה"ד בסוף הדיבור, בפע"ח בפרי עץ חיים, בב"ת בבל תוסיף, ב"נ בן נח בב"נ בבן נח בא"מ באינו מינו בטב"ע בטביעת עין, בח"א בחדושי אגדות, בת"י בתוספת ישנים, בתרגום יהונתן, בע"פ בערבי פסחים בעל פה, בא"י ברכת אשר יצר, בל"ב בלישנא בתרא, ב"פ ב' פעמים, בזמה"ז בזמן הזה, בכ"י בכל יום, ב"ת בל תוסיף, בח"ח בחדרי חדרים, בס"ד בסייעתא דשמיא, ביה"ח בית החצון, בע"ע בעגלה ערופה, ב"ק בעל קרי, בש"א בית שמאי אומרים. בשאגת ארי', בד"ת בדברי תורה, בקו"ר בקול רם, בכ"ג בכל מקום, בנ"ד בנידון דידן, בית דין, בד"ה בדק הבית, בדיבור המתחיל, בפב"א בפרק במה אשה, בינו בהמה טמאה, ב"ד בית דוד, במ"ע במקומה עומדת, בה"ת ברכת התורה, ב"כ ברכת כהנים, בזה"ל בזה הלשון, בנ"י בני ישראל, ב"ח בנ"ח בני חורין, ב"ש ב' שלישים, ברוך שאמר, ב' שערות, בית שמאי, בל"ב ברכה לאחריהן במקומן במ"א במקום אחד, ב"א בני אדם, בנ"ח בנתיב חיים בכת"ב בכלי תוך כלי, בלה"ק בלשון הקודש, בהמ"ז ברכת המזון, בפ"ה בפה"ג בורא פרי הגפן, בצ"צ בצורכי ציבור, במ"ש במילות שונות, ביו"ד ביור"ד ביורה דיעה, בשכ"מ ברוך שם כבוד מלכותו, בשכמל"ו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, במק"ע במקומה עומדת, בל"ש בליל שבת, ביה"ש בין השמשות, ביהכ"נ בית הכנסת, ביהמ"ד בית המדרש, בעמ"ל בעל מנת להחזיר, בגו"א בגניבה ואבידה, בא"פ בכדי אכילת פרס, בנ"ח בנר חנוכה, בע"נ בעל נפש, במע"ב במעשה בראשית, בא"כ באפר כירה, בנ"ח בנתיב חיים, בס"ט בספק טריפה, בס"ד בספק דרוסה, בסייעתא דשמיא, בל"ט בלא טעמא, בב"א בבת אחת בזאח"ז בזה אחר זה, ב"א בני אדם, ביוט"ב ביום טוב ב', בח"ה בחול המועד, בשוא"ת בשב ואל תעשה, בענו"ב בערב טי"ת באב, במ"ש במו"ש במוצאי שבת, בה"ט באר היטיב, בס"ת בספר תורה, ביה"ח בימות החמה, בפ"נ בפיקוח נפש, במ"ע במצות עשה, במל"ת במצות לא תעשה, בקו"ע בקום ועשה, בד"מ בדיני ממונות:

אות ג

ג"פ ג' פעמים, גוא"י גור ארי' יהודא, גזל"ג גזרה לגזרה, גל"ת גאולה לתפלה, ג"ש ג' שעות, ג"ס גימ"ל סעודות, ג"ט גימ"ל טפחים, גו"ק גרופה וקטומה, גזה"כ גזרות הכתוב, גד"ק גדולי קרקע, ג"פ גימ"ל פרסאות:

אות ד

דל"ש דלא שייך, דכ"ש דכל שהוא, דבע"ב דבעל בית, דגז"ח דגזירות חכמים, ד"א ד' אמות דרך ארץ, דעה אחרת, דבר אחר דאכשנו"ח דמכירת שטר חוב דט"ק דטלית קטן, דל"פ דלא פסקי, דלא פליג, דס"ס דסוף סוף, דספק ספקא, דל"א דלא אמרינן, דא"ל דאם לא, דל"ג דלא גזור, ד"א דיני ממונות, ד"נ דיני נפשות, ד"ע דעת עצמו, דשלב"ל דבר שלא בא לעולם, דשיל"מ דבר שיש לו מתירין, ד"נ דקר נעוץ, דצ"ו דצמר ופשתן, דשא"מ דבר שאין מתכוין, דקב"ש דקבלת שבת, דל"ה דלא הוי' ד"כ דלי"ת כנפות, דק"פ דקנין פירות, דב"ת דבן תימא דד"מ דינא דמלכותא, דל"ת דלא תימא, ד"ח דבר חריף, דא"מ דעת אחרת מקנה, דמ"ד דמאן דאמר, ד"ת דברי תורה, דאלת"ה דאי לא תימא הכי, ד"ע דעת עצמו, דג"ד דגילוי דעת, דל"ח דלא חיישינן, דלא חשיב, דמור"ל דמצטמק ורע לו, דק"ה דקידוש היום, דת"ל דתיפוק לי', דכ"ח דכלי חרס, דא"ב דאינו ברשותו, דא"ש דאבא שאול, דצבח"ד דצער בעלי חיים דאורייתא, דשא"מ דבר שאין מתכוין, ד"ב דלי"ת בתים, דהז"נ דהזקן ממרא, דמע"מ דמחצה על מחצה, דג"ו דגורם, דג"ז דגם זה, די"פ דיש פוסקים, דא"ר דאמר רחמנא, דל"נ דלא ניתן דבת"ל דבתענית ציבור, דבעה"ק דבעבודת הקודש, ד"ז דבר זה, דכ"ד דכל דבר, דר"י דרב יוסף, דמלל"נ דמצות לאו ליהנות ניתנו, דד"ג דינא דגרמי, דל"י דלא יצא, דל"ב דלא בטיל, דצ"ג דצדיק גמור, ד"ר דבר רע, דא"מ דאינה מקודשת, דא"י דאינו יכול, ד"ח דברי חכמים, ד"ק דברי קבלה, דא"ר דאינו ראוי:

אות ה

הש"א השאגת ארי', ה"פ הכי פירושא, הכי פריך, הוא פשוט, המצ"ש המצות שמורים, הבבכס"נ הבאה בכיסנין, הפ"ר הפסיק רישי', ה"א הוה אמינא, הל"מ הלל"מ הלכה למשה מסיני, הל"מ הזמנה לאו מלתא, המל"א היתר מצטרף לאיסור, הז"מ הזקן ממרא, הל"ו הב לן ונברך, הש"ל הרי שלך לפניך, ה"ד הוא דוקא, היכי דמי, הנ"ק הנצוצות הקדושות הק"ל הדרא קושיא לדוכתי', ה"מ הפ"מ הפסד מרובה ה"ט האי טעמא, הע"ש הערב שמש, הפס"ד העסק דין, הבע"ד הבעל דין, המ"ל הוה מצי למימר, הוה מצי למיפרך, הו"ר הושענא רבה, ה"ס הר סיני:

אות ו

ובמ"ע ובמנחם עזרי', ועד"ה ועל דרך הסוד, ועל דרך הדרוש, וב"ב ובן בנו, ובת"ז ובתיקוני זוהר, וא"א ואי אתה, ול"ח ולא חשיב, וכ"ד וכן דעת, ור"ל ורע לו, וצ"ע וצריך

עיון, וכשא"ל וכשאין צריך, ושוא"ת ושב ואל תעשה, ול"כ ולא כתב, וא"י ואשר יצר ועב"י ועיין בית יוסף, וב"ב ובני ביתו, ואפ"ת ואפילו תימא, וד"ת ודברי תורה, ול"ב ולישנא בתרא, ולמ"ה ולא מן העשוי, ובג' ובגליון, ור"ד ור' דוסא, וע"ע ועבר עליו, ודפח"ח ודברי פי חכם חן, וס"ב וספק ב', וה"פ והרבה פעמים, ובקו"א ובק"א ובקונטרס אחרון, וח"א וחד אמר, וב"ש וב' שלישים, ול"ש ולא שייך, והא"ש והי' אם שמוע, והכ"י והי' כי יביאך, וצע"ג וצריך עיון גדול, ובענ"ד ובעניות דעתי, וא"מ ואינו מוכן, ויל"ק ויש לתרץ קצת, ול"מ ולא מתכוין, וא"י ואל יהרג, וז"א וזה אומר, וא"י ואינו יכול, וע"ה ועמי הארץ, ומע"י ומעשה ידינו.

אות ז

זל"ז זה לזה, ז"ת זמן תפילין, זט"ה זיי"ן טובי העיר, זב"ז זה בזה, זא"ז זה את זה, זו"ז, זה וזה, זוז"ג זה וזה גורם, זאח"ז זה אחר זה:

אות ח

ח"ו חס ושלום, ח"ז חדא זמנא, ח"ת חק תוכות, חוה"מ חול המועד, ח"ה חילול השם ח"ש חצי שעה, חצי שיעור, חלק שני, ח"ח חדרי חדרים, ח"א חכם אחד, חיי אדם, ח"כ חסרון כיס, ח"ש חצי שלי, חע"א חל על איסור:

אות ט

ט"ק טלית קטן ט"ג טלית גדול, טוה"נ טובת הנאה, ט"ה טובת הנאה, טו"ט טוב טעם, טכ"ע טעם כעיקר, ט"ב טי"ת באב:

אות י

ישל"מ יאוש שלא מדעת, יש לו מתירין, יקו"פ יקום פרקן, יל"ד יש לדקדק, יג"ש יו"ד גימ"ל שנים, י"ח ידי חובתן, יי"ח יצא ידי חובתו, יע"ו יעלה ויבוא, יב"ח י"ב חודש, יו"ט יום טוב יוה"כ יום הכפורים, י"ב יש ברירה, יוט"א יום טוב א', יצי"ס יצאו ידי חובתן:

אות כ

כנס"י כנסת ישראל, כישל"מ כיאוש שלא מדעת, כ"פ כמה פוסקים, כ"ש כש"כ כל שכן, כ"ח כלי חרס' כמת"כ כמתנות כהונה, כ"ע כדי עניבה, כולי עלמא, כמ"ד כממון דמי, כבא"כ כזית בכדי אכילת פרס, כ"י כי יביאך, כ"ל כל צרכי, כל צורכו, כמו"מ כמשא

ומתן, כא"ת ככר או תינוק, כ"ח כלים חדשים, כד"ד כדי דבור דמי, כדבור דמי, כ"ד כדי דבור. כמאב"ד כמאכל בן דכוסאי, כ"מ כל מילי, כל מקום כ"א כל אחד, כל"ב כלישנא בתרא, כ"ז כל זמן, כל זה, כ"ת כרשיני תרומה, כקה"ג כקנין הגוף, כד"נ כדיני נפשות, כ"ל כל צרכן, כנכ"ה כאן נמצא כאן הי', כשל"ש כשלא שייך, כמו"ו כמקח וממכר, כ"פ כמה פעמים, כ"נ כל נדרי, כתפ"ע כתפלת ערבית:

אות ל

ליו"ח ליודעי חן לענט"י לעל נטילת ידים, לענק"י לעל נקיות ידים, לב"ה לבית הכנסת, ל"ד לאו דוקא, לא דמי, ל"א לא אמרינן, לל"נ לאו להנות ניתנו, לר"י לר' יוסי, למ"ה למלאכי השרת, לה"ק לשון הקודש, למנ"מ למאי נפקא מינה, לכ"ע לכמה פוסקים, ל"נ לא ניתו' לב"א לבני אדם, לד"ה לדברי הכל, לר"ד לרב דימי, ל"מ לא מהני, לא מבעיא, לא מצי, לאו מלתא, לא מקרי, לנר"נ לנפש רוח נשמה, ל"ב לא בטיל, לק"ת לקוטי תורה, לז"ת לאו זמן תפילין, ל"י לא יאכל, לא יצא, לע"ח לערובי חצרות, ל"ק לא קנין לטב"ע לטביעת עין, לקה"ג לקנין הגוף, לב"ע לבין עצמו, לאח"ז לאחר זמן, ל"כ לא כתב, לש"ש לשם שמים למ"ש למוצאי שבת, לכ"ז לכל זה, לרה"י לרשות היחיד, לכ"א לכל אחד, ל"ש לא שייך, לא שכיח, לא שנא, למאב"ד למאכל בן דרוסאי, לח"ש לחצי שיעור, לבהכ"ס לבית הכסא, לד"נ לדיני נפשות, ל"א לא אמרינן, ל"ג לא גריס, לא גזרינן, לס"ט לספק טומאה, למ"ג למפרע גובה, ל"ד לאו דאורייתא, לא דמי, ל"ה לא הוי. ל"פ לא פליגי לא פליג, לכן פירש לא פסק"ו, ליה"מ לים המלח, ל"ח לא חשיב, ל"ת לא תעשה, לא תלבש, לא תעבוד. לא תתגודדו, לב"ש לבושי שרד. לש"פ לשאר פוסקים לס"ד לסלקא דעתי, ל"י למד יום, לא ידע, ל"מ לא מימסרי, לחם משנה, ל"צ לא צריך, לא צריכא, למש"פ למי שפרע:

אות מ

מנ"ל מכא לן. מא"ה מעמד אנשי העיר, מ"ר מים ראשונים, מ"א מים אחרונים, מבע"ל מיבעיא לי', משאצ"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה, מט"מ מטה משה, מ"ג מגן גבורים. מג"א מגן אברהם, מ"ג אצבעות, מ"ג מצעדי גבר, מספ"ל מספקא לי', מ"ב מעכבת בו, מעיו"ט מערב יום טוב, מ"ב מה ביניהו, מד"ע מדעת עצמו, מצ"כ מצות צריכות כונה, מה"צ מהלכות ציצית, מעל"ע מעת לעת, מ"ח מקצת חברים, מבע"י מבעוד יום, מא"ל מה איכא למימר, מ"ע מצות עשה, מגדול עוז, מראית עין, מחמת עצמן, מע"מ, מחצה

על מחצה, מה"ב מהב"ע מצוה הבאה בעברה, משה"ר משיב הרוח, מ"ל מה לי, מנא לן, מצינן למימר, מב"מ מין במינו, מבשא"מ מין בשאינו מינו, מה"ת מן התורה, מ"נ מיין נוקבין, מ"ד מהו דתימא, מעמש"ב מתנה על מה שכתוב בתורה, מד"ק מדברי קבלה, מע"ט מעשים טובים, מה"ד מן הדין, מלה"פ מלחם הפנים מכ"ז מכל זה, מא"ל מה איכא למימר, מבה"ת מברכת התורה, מוי"ל מצמק ויפה לו, עאב"ד מאכל בן דרוסאי, מפ"כ מפי כתבם, מח"א מחכם אחד, מו"מ משא ומתן. מר"ה מרשות הרבים, מו"ש מוצאי שבת, מ"ה מלאכי השרת, מ"ל מצוון להפרישו, מלל"נ מצות לאו להנות ניתנו, מע"י מעשה ידי, מגע"נ מגעולי נכרים, משאצ"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה, משי"ט משמחת יום טוב, מע"ד מעל דעת, מי"ט מעדני יום טוב מד"ס מדברי סופרים, ממק"א ממקום אחר, מגו"א מגניבה ואבידה, מע"ש מעשר שני, מע"ש מעמד שלשתן, ממדה"י ממדינות הים:

אות נ

נט"י נ"י נטילת ידים, נ"מ נפ"מ נפקא מינה, נו"נ נושא ונותן, נ"ח כר חנוכה, נה"ק ניצוצות הקדושות נ"כ נשיאות כפים, כו"ט, נותן טעם, נטל"פ נותן טעם לעניים, כ"נ נע"נ נעשה נבילה, נמ"י נימוקי יוסף, נו"נ נדרים ונדבות:

אות ס

ס"ס סוף סוף. ספק ספקא. סיב סימן ברכה, סת"מ סת"ם ספרים תפילין מזוזות, ס"ח ספר חסידים, סל"ב סימן ל"ב, סד"א ספד"א ספקא דאורייתא, ס"ד ספ"ד סד"ר ספקא דרבנן, ספ"ד ספקא דדינא, ס"א ספק אחד, ס"ב סימן ברכה:

אות עיין

עפימ"ש על פי מה שכתב, ע"י על ידך, על ידן ע"ז עבודה זרה, עע"ז עובד עבודה זרה, ענ"י ענט"י על נטילת ידים, ע"ד על דעת, על דרך, עד"ר על דעת רבים, ע"צ על צד, ע"ג על גבי עג"ק על גבי קרקע, עמ"ת על מצות תפילין, ע"מ על מצות, על מנת, עמ"ל על מנת להחזיר, עד"ה על דרך הסוד על דרך הדרוש, עה"מ על המצות, עמ"ש עול מלכות שמים, עי"כ על ידי כן, ערב יום כפור, ע"ש ער"ש ערב שבת, ע"פ על פה, עיי"ן פנים, ערב פסח, עב"י עיין בית יוסף. ע"א עי"ן אמות, ע"ה עמי הארץ עם הארץ, עמוד השחר, עע"ג עומד על גביו, עכ"ל עד כאן לשונו ע"כ עד כאן, על כרחך, ער"ח ערב ראש חודש ע"ת

על תנאי, עירוב תבשילין, עירוב תחומין, ע"ח עירובי חצרות, עי"ת על ידי תערובות, ע"ב עצי בשמים, עה"ב על הבשמים, עט"ב ערט"ב ערב טי"ת באב, עמש"ב על מה שכתוב בתורה:

אות פא

פע"**ח** פרי עץ חיים, פ"ו פרי ורבי', פסד"ז פסוקי דזמרה, פ"ר פסוק ראשון, פסיק רישי', פרק ראשון, פ"נ פקוח נפש, פהבכ"ס פת הבאה בכסנין, פס"ד פסק דין, פה"א פרה"א פרי האדמה, פ"ר פנור"וו פטריה רחמנא, פ"א פעם אחד:

אות צדיק

צ"**ו** צפון ודרום צמר ופשתן, צ"ע צריך עיון, צ"ל צריך להיות, צריך לומר, צל"ע צריך לעיין, צ"ב צריכות כונה, צב"ל צדיק בן צדיק, צב"ר צדיק בן רשע צב"ח צער בעלי חיים, צה"כ צאת הכוכבים, צוה"פ צורת הפתח, צ"ב צאן בחל:

אות ק

קו"**ע** קושית עצומות, קום עשה, ק"ש קר"ש קריאת שמע, ק"ו קל וחומר. ק"ל קשה לי, קיימא לן, קה"ת קריאת התורה, ק"פ קנין פירות, קר"ק תקיעה תרועה תקיעה, ק"ה קו"ה קידוש השם, ק"ה קידוש היום קלב"מ קים לי' בדרבה מיני':

אות ר

ר"**ו** ראשו ורובו, ר"ה רשות הרבים, רה"י רשות היחיד, רגל"ד רגלים לדבר, ר"ז רבי זירא, ר"ת תרועה תקיעה, רבינו תם:

אות ש

שוא"**ת** שב ואל תעשה, שהז"ג שהזמן גרמא, שא"צ שאינה צריכה, ש"ד שעיר דמי, ש"מ שמע מינה, שיטה מקובצת, שכו"ע שאר כסות ועונה, של"מ שלא מדעת, שיל"מ שיש לו מתירין, שע"ת שערי תשובה, ש"ב של ברכה, שה"ש שיר השירים, שלד"ע שליח לדבר עבירה, שי"ט שמחת יום טוב, שא"ח שאסרו חכמים, ש"ר של ראש, שם רע שמי' רבא, שא"ב שאינו ברשותו, ש"ג של גוי, שאב"י שאינו בן יומו, ש"ת של תפילין, שא"ה שאני הכא, שאני התם, שלכ"ס שלא כסדרן, ש"מ שמע מיני', שא"מ שאין מתכוין, ש"ה שאני התם, שאצ"ל שאין צריך לגופה, שלכד"א שלא כדרך אכילתו, ש"ש שם שמים,

שים שלום, שומר שכר, ש"ח שומר חנם, ש"י של ישראל, של יד, ש"ע של ערבית, שבח עצים, ש"כ שברי כלים, שנ"ב שהכל נהי' בדברו, שכת"י שכתב יד, שעעה"פ שעבר עליו הפסח, שיב"ס שיש בו סכנה, שכ"ד שכן דעת, שי"ט שמחת יום טוב, שא"ר שאינו ראוי, ש"ר שינוי רשות, שט"ח שטר חוב, שכ"מ שכיב מרע:

אות ת

תולמ"ה תעשה ולא מן העשוי, תע"ב תבא עליו ברכה, תש"י תפלה של יד, תש"ר תפלה של ראש, תו"מ תפילין מזוזות, ת"ח תלמיד חכם, תלמידי חכמים, תענית חלום, ת"ע תפלת ערבית, תו"ש תוספת שבת תו"ז תוך זמנו ת"ל תכלת ללבן, תלמוד לומר תיפוק לי', תמצא לומר, תוכ"ד תוך כדי דבור תק"ח תקנת חכמים, תומ"ו תורה ומעשים טובים, ת"ה תחיית המתים, ת"ת תלמוד תורה, תנ"ה תניא נמי הכי תר"י תלמידי רבינו יונה, תפ"ה תפלת השחר, ת"צ תענית ציבור ת"י תחת ידי, תק"ש תקיעת שופר תשר"ת תקיעה שברים תרועה תקיעה, תש"ת תקיעה שברים תקיעה, תר"ת תקיעה תרועה תקיעה, ת"כ תנאי כפול, תע"ב תבוא עליו ברכה: